

Yesus Aqa Anjam Bole 2000

Anjam New Testament 2000

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matyu	4
Mak	44
Luk	68
Jon	110
Aposel.....	138
Rom	178
1 Korin.....	196
2 Korin.....	213
Galesia.....	224
Efesus	230
Filipai	236
Kolosi.....	240
1 Tesalonaika.....	245
2 Tesalonaika.....	249
1 Timoti	252
2 Timoti	258
Taitus	262
Filemon	265
Hibru.....	267
Jems	281
1 Pita.....	286
2 Pita.....	292
1 Jon.....	296
2 Jon.....	301
3 Jon.....	302
Jut.....	303
Uli Anjam.....	305

Matyu

Yesus Kristus aqa moma nanngo ñam kalil

1 Endi Yesus Kristus aqa moma nanngo ñam kalil. Yesus Kristus a Devit aqa leñ. Devit a Abraham aqa leñ.

² Abraham a Aisak aqa abu. Aisak a Jekop aqa abu. Jekop a Juda aqa was nanngi ti nanngo abu. ³ Juda a Peres wo Sera wo nanngo abu. Nanngo ai Tamar. Peres a Hesron aqa abu. Hesron a Ram aqa abu. ⁴ Ram a Aminadap aqa abu. Aminadap a Nason aqa abu. Nason a Salmon aqa abu. ⁵ Salmon a Boas aqa abu. Boas aqa ai Rahap. Boas a Obet aqa abu. Obet aqa ai Rut. Obet a Jesi aqa abu. ⁶ Jesi a Mandor Koba Devit aqa abu.

Ariya Devit a Solomon aqa abu. Solomon aqa ai agi nami Uria aqa ñauqali soqnej. ⁷ Solomon a Rehoboam aqa abu. Rehoboam a Abiya aqa abu. Abiya a Asa aqa abu. ⁸ Asa a Jehosafat aqa abu. Jehosafat a Jehoram aqa abu. Jehoram a Usia aqa abu. ⁹ Usia a Jotam aqa abu. Jotam a Ahas aqa abu. Ahas a Hesekia aqa abu. ¹⁰ Hesekia a Manase aqa abu. Manase a Emon aqa abu. Emon a Josaia aqa abu. ¹¹ Josaia a Jehoiakin aqa was nanngi ti nanngo abu. Aqa bati qa Babilon nanngi na bosib Israel nanngi tontnjrsib joqsib gilsib Babilon nanngo mandamq di taqatnjresoqneb.

¹² Ariya Babilon nanngi na Israel nanngi tontnjrnab son-abqa Jehoiakin aqa angro Sealtiel ñambabnej. Sealtiel a Serubabel aqa abu. ¹³ Serubabel a Abiut aqa abu. Abiut a Eliakim aqa abu. Eliakim a Asor aqa abu. ¹⁴ Asor a Sadok aqa abu. Sadok a Akim aqa abu. Akim a Eliut aqa abu. ¹⁵ Eliut a Eleasar aqa abu. Eleasar a Matan aqa abu. Matan a Jekop aqa abu. ¹⁶ Jekop a Josep aqa abu. Josep a Maria aqa gumbulun.

Maria aqa miligiq na Yesus ñambabnej. Agi nanngi a qa mareqñub, a Kristus.

¹⁷ Deqa Abraham aqaq dena bosib bosiq Devit ñambabnej di moma 14-pela. Devit aqaq dena bosib bosiq Israel nanngi Babilon nanngo mandamq di soqneb di dego moma 14-pela. Babilon di soqneb dena bosib bosiq Kristus ñambabnej di dego moma 14-pela.

Yesus Kristus a ñambabnej

¹⁸ Yesus Kristus a endegsi ñambabnej. Aqa aniqali Maria Josep na oqajqa saga qameb. Ariya Josep a Maria ombla ñerenjosaisonabqa Qotei aqa Mondor Maria aqaq ainaqa a gumannej. ¹⁹ Ariya Maria aqa gumbulun Josep a endegsi quej, "Maria a gumanqo." A degsi qusiq deqa a Maria uratqa marej. Ariya Josep aqa kumbra tulan boledamu deqa a endegsi are qalej,

"E lumu na Maria uratqai. E boleq na uratqasai. Maria a jemaiyo uge." ²⁰ Degsi are qaleqnaqa bati bei Tamo Koba Qotei aqa lañ angro bei aqaq ainaqa ñeiobilqei na unej. Unnaqa lañ angro na minnej, "O Josep, Devit aqa moma, ni Maria ame. Ni ulaaime. Ni que. Qotei aqa Mondor aqaq aiqoqa a gumanqo. ²¹ Deqa aqa angro mel ñambabqas. A na aqa segi tamo ungasari nanngo une kalil kobotetnjrsim nanngi elenqas. Deqa ni aqa ñam Yesus waiyqam."

²² Kumbra kalil di brantej deqa anjam bei Tamo Koba Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu dego brantej. A endegsi marej, ²³ "Ninggi quiye. Bunuqna dungerenge bei a tamo ombla ñerenjosaisosimqa a gumanjosim angro mel oqas. Amqa nanngi aqa ñam Emanuel waiyqab." Ñam di aqa damu, "Qotei a iga koba na unum."

²⁴ Onaqa Josep a qutuosiqa anjam Tamo Koba Qotei aqa lañ angro na minnej qaji di dauryosiqa Maria ej.

²⁵ Ariya a Maria ombla ñerenjosaiioqneb. Gilsil gilsiq Maria a angro mel ñambabnej. Onaqa Josep na angro di aqa ñam Yesus waiyej.

Bongar sisiyo qaji tamo nanngi Yesus unqajqa beb

2 Maria na Yesus Betlehem qureq di ñambabnej. Qure di Judia sawaq di unu. Bati di Mandor Koba Herot na Judia sawa taqatesoqnej. Ariya Maria na Yesus ñambabtonaqa bongar sisiyo qaji tamo qudei nanngi señ oqo sawaq dena walwelosib gilsib Jerusalem qureq di brantosib tamo qudei nanngi endegsib nenemnjroqneb, ² "Juda nanngo mandor koba ñambabqo qaji a qabi unu? Iga señ oqo sawaq dia aqa bongar unsimqa dauryosim bonum. Iga a qa louqajqa deqa bonum." ³ Onaqa Mandor Koba Herot a nanngo anjam di qusiqa a are koba qaloqnej. Tamo ungasari kalil Jerusalem qureq di soqneb qaji nanngi dego nanngo anjam di qusib are koba qaloqneb. ⁴ Deqa Herot na Israel nanngo atra tamo kokba ti nanngo dal anjam qalie tamo nanngi ti kalil metnjrnaqa nanngi bosib koroonabqa a na nanngi endegsi nenemnjrej, "Kristus a qabia ñambabqas?" ⁵ Onaqa nanngi na kamba minjeb, "Kristus a Betlehem qureq di ñambabqas. Qure di agi Judia sawaq di unu. Degsi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei nami nenngrenyej. A endegsi nenngrenyej, ⁶ 'O Betlehem tamo ungasari, nunngo qure Judia sawaq di unu. Qure kokba kalil Judia sawaq di unub qaji nanngi na nunngo qure bunyqasai. Nunngo qure dego ñam ti. Di kiyaaq? Nunngo qureq dena mandor koba bei tigelosimqa a na

ijo segi Israel tamo ungasari kalil nanngi taqatnjresqas. Deqa nunngo qure dego ñam ti.”

⁷ Onaqa Herot a anjam di qusiqa bongar sisiyo qaji tamo nanngi lumu na metnjrnaqa nanngi aqa areq bonabqa nenemnrej, “Bati gembu bongar di brantej?”
⁸ Onaqa nanngi na bongar brantej qaji aqa bati di ubt-sib minjnabqa a na kamba minjrej, “Ninggi Betlehem aisib angoro deqa gegerere ñamoiye. Namosib a tal qabi unu di unsib bosib e merbiye. Yim e kamba aisiy a qa louqai.”

⁹ Onaqa nanngi Mandor Koba Herot aqa anjam di qusibqa nanngi Betlehem aieb. Aisib ñam ateb bongar nami seŋ oqo sawaq di uneb qaji di namo aisiq angoro soqnej qaji tal di tinji sonaq uneb. ¹⁰ Unsib nanngi tulan koba areboleboleinjrej.

¹¹ Onaqa nanngi tal miligiq gilsib angoro aqa aniqali Maria wo sonab unjrsibqa angoro aqa areq di singa pulutosib a qa loueb. Osib nanngo qasan ingi ingi qudei ti gol ti goreŋ ti qa ti walaqajqa quleq bole bole di elenjosib angoro atraiyeb. Ingi ingi di nanngi nami silali kokba na awaiyelenjeb qaji. ¹² Osib nanngi tal uratosib olo puluqa laq nabqa Qotei a ñeiobilqei na minjrej, “Ninggi olo Herot aqaq di brantaib.” Degsi minjrnaqa nanngi gam bei dauryosib nanngo segi qure utruq gileb.

Josep na Yesus aqa aniqali wo joqsiq Isip gileb

¹³ Nanngi gilnabqa bati di Tamo Koba Qotei aqa lan angoro bei a Josep aqaq aisiq ñeiobilqei na minnej, “Herot a na angoro Yesus qalsim moiotqajqa bosim ñamqas. Deqa ni tigelosim angoro aqa aniqali wo joqsim Isip sawaq giliye. Gilsib di soq nabqa bunuqna e ni mermitqa sawa endeq olo bqab.” ¹⁴ Onaqa Josep a qolo tigelosiq angoro aqa aniqali wo joqsiq Isip sawaq gileb. ¹⁵ Gilsib di sonabqa bunuqna Herot a moiej. Josep a kumbra di yej deqa anjam bei Tamo Koba Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Ijo angoro mel a Isip sawaq di soqnimqa e dena metit a Isip sawa uratosim ijoq olo bqas.”

Herot na aqa qaja tamo nanngi minjrnaqa gilsib angoro mel nanngi ñumelenjeb

¹⁶ Ariya Herot a bongar sisiyo qaji tamo nanngi qa tarinonaq ugeiyej. Nanngi a qa bosai. Deqa a qalieej, bongar sisiyo qaji tamo nanngi a gisanjeb. A degsi qalieosiq minjin ani oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanngi qarinjrnabqa nanngi aisib Betlehem qureq dia angoro mel kiñilala wausau aiyel osaisoqneb qaji di unjrsib kalil ñumelenjosib moiotnjreb. Qure kiñilala Betlehem jojomq di soqneb qaji dia dego angoro mel kiñilala wausau aiyel osaisoqneb qaji nanngi kalil moiotnjreb. Nami Herot a bongar brantej qaji aqa bati di qalieqa osiqqa bongar sisiyo qaji tamo nanngi nenemnrej. Di kiyaaqa? A are qalej, a na angoro mel nanngi bati deqa ñambabeb qaji di moiotnjraqajqa deqa. ¹⁷ Herot a kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A en-

degisi marej, ¹⁸ “Rama qureq dia Resel a akamkobaoqnsiq pailoqnej. Aqa angoro kalil nanngi ñumnab morenejeb deqa akameqnaqa tamo ungasari nanngi aqa are latetqa yeqnab a nanngo anjam quqwa uratetnjroqnej. Di kiyaaqa? Aqa angoro kalil nanngi morenejkriteb deqa.”

Josep na Yesus aqa aniqali Maria wo joqsiq olo Israel aieb

¹⁹ Ariya Herot a moinaqa Tamo Koba Qotei aqa lan angoro bei a Isip sawaq dia Josep aqaq di brantosiq ñeiobilqei na minnej, ²⁰ “Ni tigelosim angoro Yesus aqa aniqali Maria wo joqsim olo Israel sawaq aie. Tamo nanngi angoro Yesus qalsib moiotqa maroqneb qaji nanngi morenejkriteb deqa ni olo aie.” ²¹ Onaqa Josep a tigelosiq angoro Yesus aqa aniqali Maria wo joqsiq olo Israel sawaq aiej. ²² Bati deqa Arkelaus a na aqa siqali Herot aqa sawa osiq Judia sawa taqatesoqnej. Deqa Josep a anjam di qusiqa Judia sawaq gilqa ulaej. Onaqa Qotei a Josep ñeiobilqei na minnej, “Ni Judia sawaq gilaim. Ni Galili sawaq gile.” ²³ Onaqa Josep a Qotei aqa anjam di dauryosiq Galili sawaq gilej. Gilsiq qure bei aqa ñam Nasaret di soqnej. A di soqnej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo qudei nanngi nami maroqneb qaji di aqa damu brantej. Nanngi endegsib maroqneb, “Nanngi a qa maroqnqab, ‘A Nasaret tamo.’”

Jon yansnjro qaji a wadau sawaq dia tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej

3 Ariya bunuqna Jon yansnjro qaji tamo a Judia nanngo wadau sawaq di brantej. Brantosiq di sosisiq tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ² A nanngi endegsi minjroqnej, “Qotei a nunngo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomqo. Deqa ningi are buliyiye.” ³ Jon a qa nami Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a endegsi marej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulan koba lelenjosim tamo ungasari nanngi endegsi minjroqnas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyetiye. Gam tingitetiye.’”

⁴ Jon a wadau sawaq di sosisiq a gara jugo kamel aqa jungum na gereiyiyo qaji di jugoqnsiq alalag na singilatsiq laqnej. A ingi uyqa saiqoji deqa a sis ti bisim qaq ti uyoqnej. ⁵ Bati deqa tamo ungasari Jerusalem qureq di soqneb qaji nanngi ti Judia sawaq di soqneb qaji nanngi ti qure kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji nanngi ti tigelosib Jon aqa areq boqneb. ⁶ Boqnsibqa nanngo une kalil palontekriteq nab Jon na Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁷ Bati deqa Farisi tamo ti Sadyusi tamo ti tulan gargekoba nanngi Jon na yansnjraqa marsibqa aqa areq beq nabqa unjrsiqqa nanngi endegsi minjroqnej, “Ninggi amal uge bul. Qotei a ningi qa minjin ani oqetqo deqa a na ningi ñolawotngwas. Yai na ningi merngwoqa Qotei aqa minjin nunngoq ai aim deqa ulaosib ijoq bonub?” ⁸ Ninggi are buliyiye marsibqa kumbra bole bole babtoqniye. Yim tamo nanngi unsib marqab, ‘Bole, ningi are bulyonub.’ ⁹ Ninggi endegsib are qalaib, ‘Abraham

a gago moma utru. Deqa iga Qotei aqa njamdamuq di tamo bole.' Ningi degsib are qalaib. Ningi quiye. Qotei na marimqa meniŋ kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib marqab, 'Abraham a gago moma utru.'

¹⁰ Tapor qalat agi Qotei na njam utruq di qomqajqa ojsiqa tigelejunu. Deqa njam kalil gei boletosaieqnuq qaji di Qotei na qomelenosim njamyoq di breinjrqas.

¹¹ "Ningi are bulyqajqa deqa e ya na ningi laŋa yansŋeqnum. Ariya Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo siŋgila koba. Ijo siŋgila aqa siŋgila ti keresai. Deqa e a kaŋgalyqajqa e tamo bolesai. A bosimqa Qotei aqa Mondor aqa siŋgila na ti njamyo na ti ningi yansŋgwas. ¹² Aqa baŋq di a savol ojejunu. A bosim savol dena wit ŋoqoryosim damu elenjosim aqa talq di atqas. Ariya a suwi olo elenjosim njamyo gaigai yuejunu qaji dia breinjrimqa yuekritqab."

Jon na Yesus yansej

¹³ Bati deqa Yesus a Galili sawaq dena tigelosiq walwelosiq Jordan yaq gilej. A Jon na yansqa marsiqa aqa areq gilej. ¹⁴ Gilnaqa Jon na saidyosiq minnej, "Ni na e yansbqam di kere. Kiyaya e na ni yansmqa marsim ijoq bonum?" ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minnej, "Uŋgum. Ni ijo anjam dauryosim yansbe. Yimqa kumbra dena iga Qotei aqa areqalo kalil keretosim dauryqom." Onaqa Jon a Yesus aqa anjam di dauryosiq a yansej.

¹⁶ Yesus yansonaqa a yaq na gogetosiq bati di a tarosi laŋ goge koqyonaqa laŋ waqej. Laŋ waqonaqa Qotei aqa Mondor binon bulosiq laŋ goge dena aisiq Yesus aqa jejamuq di awoonaq unej. ¹⁷ Unnaqa laŋ goge dena Qotei aqa anjam marnaqa tamo uŋgasari naŋgi aqa kakoro queb. A endegsi marnaq queb, "Di ijo aŋgro qujai. E na a tulaŋ qalaqalaiyeqnum. E a qa tulaŋ areboleboleibqo."

Satan na wadau sawaq dia Yesus walawalaiyoqnej

4 Onaqa bati deqa Qotei aqa Mondor na Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaqa Satan bosiq Yesus a une bei atqajqa deqa marsiqa walawalaiyoqnej. ² Qanam 40 qolo dego 40 Yesus a wadau sawaq di soqnej. Sosisqa iŋgi uratsiq qurien ti soqnej. Bati 40 di koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa walawalaiyo tamo Satan a Yesus aqa areq bosiq minnej, "Ni Qotei aqa Njiriamqa meniŋ kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye." ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minnej, "Qotei aqa anjam bei nami endegsib neŋgrenyeb unu, 'Tamo naŋgi iŋgi na segi nambile sqasai. Anjam kalil Qotei aqa medabuq na branteqnu qaji dena naŋgi nambile sqab."

⁵ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Qotei aqa qure koba Jerusalem aisiq atra tal quraq oqsiq goge dia Yesus atsiqa minnej, ⁶ "Ni Qotei aqa Njiriamqa endena prugosim mandamq aie. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib neŋgrenyeb unu, 'Qotei na aqa laŋ aŋgro naŋgi minjrimqa bosib ni taqatmqab.' Anjam bei dego nami endegsib neŋgrenyeb unu, 'Laŋ aŋgro naŋgi

bosib baŋ na ni soqtmibqa ino siŋga meniŋ na qalqasai.'" ⁷ Onaqa Yesus na kamba Satan minnej, "Qotei aqa anjam bei dego endegsib neŋgrenyeb unu, 'Ni ino Tamo Koba Qotei aqa siŋgila unqa osimqa ni na kumbra bei laŋa yaim. A ni aqaryaimqas kio sai kio di unqa osimqa kumbra bei laŋa yaim.'" ⁸ Degsi minjnaqa Satan na Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsiqa goge dia Yesus tigelosiq sawa sawa kalil mandor kokba naŋgi na taqatejunub qaji naŋgo siŋgila ti ŋoro ti kalil di Yesus osoryosiq minnej, ⁹ "Ni ijo ulatamuq endia siŋga pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di naŋgo ŋoro ti ni emqai." ¹⁰ Onaqa Yesus na minnej, "Satan, ni ulaŋ. Qotei aqa anjam bei nami endegsib neŋgrenyeb unu, 'Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.'" ¹¹ Degsi minjnaqa Satan a Yesus uratosiq ulaŋej. Onaqa Qotei aqa laŋ aŋgro naŋgi bosib Yesus siŋgilatsib soqneb.

Yesus a olo Galili sawaq aiej

¹² Bati bei Jon a tonto talq waiyonab sonaqa Yesus a di qusiqa olo tigelosiq Galili sawaq aiej. ¹³ Aisiq Nasaret qureq di brantej. Dena walwelosiq Kaperneam qureq gilsiq di soqnej. Kaperneam qure agi Galili ya agu qalaqsi unu. Ya agu jojomq dia sawa aiyel unub. Sawa aiyel di naŋgo ŋam Sebulun ti Naptali ti. Kaperneam qure a sawa aiyel di naŋgo ambleqsi unu. ¹⁴ Yesus a Kaperneam qureq gilej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁵ "Gam kobaquja Jordan ya qalaq dena aiejunu qaji di Galili sawa ambleq na aiejunu. Aisiqa yuwalq di diŋejunu. Gam qalaq dia Sebulun sawa ti Naptali sawa ti unub. Tamo uŋgasari gargekoba naŋgi sawa bei beiq dena belenosib Galili sawaq di unub. ¹⁶ Deqa tamo uŋgasari ambruqsi unub qaji naŋgi pulon kobaquja unqab. Tamo uŋgasari padalo gam dauryosib ambruqsi unub qaji naŋgi pulon dena suwantnjrqas."

Yesus na tamo qolqe naŋgi metnjrnaq a dauryeb

¹⁷ Bati deqa Yesus na aqa wau utru atej. Wau utru atsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq tamo uŋgasari naŋgi endegsi minjroqnej, "Qotei a naŋgo Mandor Koba sosim ningi taqatŋwajqa bati jojomqo. Deqa ningi are bulyiye."

¹⁸ Yesus a naŋgi anjam degsi minjrsiq koboonaqa a naŋgi uratnjrsiq Galili ya agu qalaq aisiq alile dia walweloqnsiq njam atej Saimon aqa ŋam bei Pita naŋgi aqa was Andru wo sonab unjrej. Naŋgi aiyel qe o qaji tamo deqa kakaŋ waiyeqnuq unjrsiq minjrej, ¹⁹ "Ningi aiyel e daurbiye. Ningi qe o qaji tamo deqa ningi qe eqnub. Dego kere e wau engitqa ningi degsib olo tamo oqnaqab." ²⁰ Yesus a na naŋgi degsi minjrnaqa naŋgi na naŋgo kakaŋ uratosib Yesus dauryeb.

²¹ Yesus a olo walweloqnsiq Sebedi aqa njiri Jems wo aqa was Jon wo naŋgi aiyel qobuŋ miligiq dia naŋgo siqali koba na kakaŋ braŋo qandimeqnaqba unj-

siqa metnjrej. ²² Metnjrnaqa nanngo abu Sebedi a gobun miligiq di sonaqa uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a Galili sawaq dia walweloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiqa ma tamo nanngi boletnjroqnej

²³ Yesus a dena walweloqnsiqa Galili sawa keretoqnsiqa Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreqnu. Anjam bole di Yesus na palontosiq minjroqnej. Osiqa tamo ma utru segi segi so qaji nanngi boletnjroqnej. ²⁴ Onaqa tamo ungasari kalil Siria sawaq di soqneb qaji nanngi anjam endegsib queb, "Yesus a manwa tulan gargekoba yeleqnu." Degsib qusib deqa nanngo ma tamo kalil joqsib Yesus aqa areq osi beleqeb. Tamo ma utru segi segi osi beleqeb. Tamo jejamu jaqatinjro qaji nanngi ti tamo mondor uge uge na ojelerjo qaji nanngi ti tamo gate na nanarioqnsib manqaloqneb qaji nanngi ti tamo jejamu lainjro qaji nanngi ti kalil joqsib beqneb Yesus na boletnjroqnej. ²⁵ Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus dauryosib laqneb. Galili sawa nanngi ti Dekapolis sawa nanngi ti Jerusalem qure nanngi ti Judia sawa nanngi ti qure kalil Jordan ya taqal beiq di soqneb qaji nanngi ti kalil Yesus aqa manwa yeqnaq unoqnsib deqa dauryosib laqneb.

Yesus a manaq oqsiiq dia anjam palontej

5 Onaqa Yesus a tamo ungasari kalil di unjrnsiqa a nanngi uratnjrsiqa manaq oqsiiq di awesonaqa aqa segi angro nanngi bosib aqa areq di koroesoqneb.

Yesus a tamo yai nanngi tulan areboleboleinjrqas deqa anjam marej

² Onaqa Yesus a na nanngi Qotei aqa anjam palontosiq endegsi minjrej, ³ "Tamo ungasari qudei nanngi endegsi poinjrjo, nanngi Qotei aqa namgalaq di tulan keresai. Nanngi degsi poinjrjo deqa nanngi tulan areboleboleinjreme. Di kiyaaq? Qotei lan qureq di unu qaji a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas.

⁴ "Tamo ungasari akamoqnsib unub qaji nanngi dego tulan areboleboleinjreme. Di kiyaaq? Qotei na nanngo are olo boletetnjrqas.

⁵ "Tamo ungasari nanngo segi nam aguq ateqnub qaji nanngi dego tulan areboleboleinjreme. Di kiyaaq? Mondor Qotei na mandam kalil osim nanngi enjrqas.

⁶ "Tamo nanngi mamnjreqnaqa ingi uyqajqa tulan arearetnjreqnu. Nanngi ya qarnjreqnaqa ya uyqajqa tulan arearetnjreqnu. Dego kere tamo ungasari kumbra bole bole yqajqa tulan arearetnjreqnu qaji nanngi tulan areboleboleinjreme. Di kiyaaq? Qotei na aqa segi kumbra bole nanngi enjroqnmqa nanngi tulan kere na sqab.

⁷ "Tamo ungasari qudei nanngi tamo ungasari nanngi qa duleqnu. Tamo ungasari nanngi di tulan areboleboleinjreme. Di kiyaaq? Qotei a kamba nanngi qa olo duloqnaqas.

⁸ "Tamo ungasari nanngo are miligiq di jiga bei saiqoji unub qaji nanngi dego tulan areboleboleinjreme. Di kiyaaq? Mondor nanngi Qotei aqa ulatamu unqab.

⁹ "Tamo ungasari jeu turyoqnsibqa lawo kumbra boleq ateqnub qaji nanngi dego tulan areboleboleinjreme. Di kiyaaq? Qotei a nanngi qa olo marqas, 'Nanngi ijo segi angro bole.'

¹⁰ "Tamo ungasari qudei nanngi kumbra bole bole yeqnub deqa jeu tamo nanngi na olo nanngi gulube enjreqnub. Tamo ungasari nanngi di tulan areboleboleinjreme. Di kiyaaq? Bunuqna Qotei na nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas.

¹¹ "Ninggi na ijo nam oqnsib e daurbegnub deqa bunuqna tamo qudei nanngi na ninggi misilingoqnsib ninggi ugeugeingqnsib nunngo jejamu lan gisanjoqnaqab. Di unqum. Ninggi tulan areboleboleingeme. ¹² Od, nunngo are tulan boleboleingim soqniye. Di kiyaaq? Nunngo awai bole lan goge di unu deqa. Nami jeu tamo nanngi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi dego degsib ugeugeinjroqneb."

Ninggi bar ti pulon ti di bul unub

¹³ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ninggi mandamq endia bar bul unub. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ingi kie na olo qajararatqas? Di keresai. Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Deqa bar di mandamq di waiyibqa tamo qudei nanngi bosib singa na sosqab.

¹⁴ "Ninggi mandamq endia pulon bul unub. Ninggi are qaliye. Qure kobaquja a mana gogeqsi sqas di a boleq di sqas. A uliesqa keresai. ¹⁵ Tamo bei a lam qatrentosim guwe na kabutqasai. Boleq di gaintim sqas di warum suwanamqa tamo kalil tal miligiq di unub qaji nanngi sawa geregere unqab. ¹⁶ Dego kere ninggi pulon bul sosibqa boleq di kumbra bole bole yoqnbqa tamo ungasari nanngi na nunngo kumbra di unoqnsib nunngo Abu lan qureq di unu qaji aqa nam soqtoqnaqab."

Yesus a tamo ungasari nanngi dal anjam qa minjrej

¹⁷ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ninggi e qa endegsib are qalaib, 'Yesus a Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti taqal waiyqajqa bej.' Ninggi e qa degsib are qalaib. E deqa bosai. E anjam di kalil dauryosiy keretqa bem. ¹⁸ Deqa ninggi quiye. E bole merngwai. Lan ti mandam ti koboo-saisoqnmqa Qotei aqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bolesai. Qotei aqa dal anjam aqa mutu kalil degsib soqnb ingi ingi kalil brantqab. ¹⁹ Deqa ninggi quiye. Tamo bei a Qotei aqa dal anjam mutu kiñala bei uge qa marsimqa tamo ungasari nanngi dego titnjroqnm nanngi uge qa marqab tamo di aqa nam tulan kiñala sqas. Deqa Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. Ariya tamo bei a Qotei aqa dal anjam kalil dauryoqnsimqa tamo ungasari nanngi dego dauryqa minjroqnaqas tamo di aqa nam kobaquja sqas. Deqa Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqas. ²⁰ E ninggi endegsi merngwai. Ninggi Qotei aqa areqalo dauryqa

uratosib nungo kumbra bole a dal anjam qalie tamo nanngi ti Farisi ti nanngo kumbra bole bunyqasai di Qotei a ningi taqatngosim nunngo Mandor Koba sqasai. Deqa ningi lanj qureq oqwa keresai.”

Yesus a anjam gereiyqajqa kumbra qa tamo ungasari nanngi minjrej

²¹ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ninggi queb, nami Moses na nunngo moma nanngi dal anjam endegsi minjroqnej, ‘Ninggi tamo bei qalsib moiotaib. Ninggi tamo bei qalsib moiotaib di ningi une ti sqab.’ Nami Moses na nunngo moma nanngi dal anjam degsi minjroqnej. ²² Ariya e na dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei na aqa was lanja njir-inqas di a une ti sqas. Tamo bei na aqa was lanja misil-inyqas di a une kobaquja yqas. Deqa a ojsib Juda gate kokba nanngo ulatamuq di tigeltosib aqa une ubtetqab di kere. Ariya tamo bei na aqa was lanja minjqas, ‘Ni tulan nanari, areqalo saiyoji,’ degyqas aqa une deqa Qotei na a osim ngyuwoq waiyqas.

²³ “Deqa ni Qotei atraiyqa marsimqa ino was bei a ni qa njirin ti soqnimqa ni deqa are qalsim atraiyo ingi ingi mati atra bijal qalaq di uratosim ino was aqaq gilsim ombla anjam gereiyekritosim ariya ni dena bosim Qotei atraiyqam.

²⁵ “Deqa tamo bei a ni qa anjam bei soqnimqa ningi ombla walwelosib anjam pegiyo talq gilqosibqa gamq dia ningi segi aiyel na anjam urur gereiyojatiye. Ysib anjam moiotsib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya ningi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq dia tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a na ni osim qaja tamo nanngo banq di atqas. Yimqa nanngi na ni osib tonto talq waimqab. ²⁶ Deqa ni que. E bole mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa di ni uratmib oqedqam.”

“Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim.” Yesus a dal anjam deqa palontosiq marej

²⁷ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ninggi queb, nami Moses na nunngo moma nanngi Qotei aqa dal anjam endegsi minjroqnej, ‘Ninggi tamo bei aqa unja jejamu ojetaib. Ninggi unja bei aqa tamo dego jejamu ojetaib.’ Nami Moses na nunngo moma nanngi dal anjam degsi minjroqnej. ²⁸ Ariya e na dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei a unja bei lanja kokoqyosiq are prugyqo di aqa are miligiq na a unja di aqa jejamu ojetqo.

²⁹ “Ino ngydamu wo na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ngydamu di otorosim waiy. Ino jejamu taqal qujai loumimqa ni une atqasai di kere. Ariya Qotei na ino jejamu taqal kalil ngyuwoq waiyetmqas di keresai.

³⁰ Ino ban wo na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ban di gentosim waiy. Ino jejamu taqal qujai loumimqa ni une atqasai di kere. Ariya Qotei na ino jejamu taqal kalil ngyuwoq waiyetmqas di keresai.”

Tamo bei aqa unja uratqajqa anjam deqa Yesus na tamo ungasari nanngi minjrej

³¹ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Nami Moses na nunngo moma nanngi dal anjam endegsi minjroqnej, ‘Tamo bei na aqa unja uratqa osimqa pepa bei nengrenyosim yosim di a uratqas.’ ³² Ariya e na dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei aqa unja tamo bei ombla une atosai. A na aqa unja lanja uratim gilsim olo tamo bei oqas. Deqa aqa gumbulun na a kumbra uge yqo. Tamo bunuj a dego une atqo. Di kiyaaq? Unja di a nami tamo bei ombla sonaqa a na uratqo deqa.”

Ninggi anjam bei marqa osib ingi bei na anjam di singilataib

³³ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ninggi queb, nami Moses na nunngo moma nanngi dal anjam endegsi minjroqnej, ‘Ni anjam bei singilatsim Tamo Koba Qotei minjqam di ni na olo urataim. Ni anjam di dauryosim ye.’ ³⁴ Ariya e na dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Ninggi anjam bei singilataib. Ninggi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Lanj qure a Qotei aqa awo jaram koba. Deqa ningi lanj qure aqa nam na anjam bei singilataib. ³⁵ Mandam a Qotei aqa singa atqajqa sawa. Deqa ningi mandam aqa nam na anjam bei singilataib. Jerusalem a Mandor Koba Qotei aqa segi qure koba. Deqa ningi Jerusalem aqa nam na anjam bei singilataib. ³⁶ Ni anjam bei marqa osimqa ino gate banqa na anjam singilataim. Di kiyaaq? Ni segi na marimqa ino gate banqa sara qat bei oqwa keresai. Tulu bei dego oqwa keresai. ³⁷ Ninggi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Od qa segi marsib said qa dego segi mariye. Ninggi anjam bei totorysib marqab di ningi Satan aqa areqalo dauryqab.”

Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni na kamba a kumbra uge yaim

³⁸ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ninggi queb, nami Moses na nunngo moma nanngi dal anjam endegsi minjroqnej, ‘Tamo bei na tamo bei aqa ngydamu ugetetqas di ningi na kamba aqa ngydamu ugetetiye. Tamo bei na tamo bei aqa qalagei ugetetqas di ningi na kamba aqa qalagei ugetetiye.’

³⁹ Ariya e na dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba kumbra uge yaim. Tamo bei na ula ponmimqa belosim waliqe bei osoryimqa ponyem. ⁴⁰ Tamo bei a ni qa anjam bei soqnimqa a na ino gara bei yaimqajqa mermqas di ni saidyaim. Gara di ysim olo ino gara bei dego ye. ⁴¹ Qaja tamo bei na ni ojsim singila na mermqas, ‘Ni ijo ingi ingi qoboyetbosim e daurbosim gam truquyala endeq gile.’ A degsi mermimqa ni na aqa anjam di bunyosim aqa ingi ingi qoboyetosim dauryosim gam olekobaq osi gilete. ⁴² Tamo bei na ino ingi bei yaimqajqa mermimqa ye. Tamo bei na ino ingi bei

yaimosim bunuqna a kamba olo ni emqajqa mer-mimqa a qoreiyaim. Laña ye.”

Ninggi na jeu tamo nanngi dego geregereinjroqniye

⁴³ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ninggi queb, nami Moses na nunngo moma nanngi Qotei aqa dal anjam endegsi minjroqnej, ‘Ni ino was nanngi qalaqalainjroqne. Osim ino jeu tamo nanngi qa ugeo-qne.’ ⁴⁴ Ariya e na dal anjam di bunyosiy ninggi endegsi merngwai. Ninggi nunngo jeu tamo nanngi dego qalaqalainjroqniye. Tamo qudei nanngi na ninggi ugeugeingibqa ninggi na olo nanngi qa Qotei paily-oqniye. ⁴⁵ Ninggi kumbra degyqab di ninggi nunngo Abu lan qureq di unu qaji aqa angro bole sqab. Ninggi qalie, Qotei a dego tamo bole ti tamo uge ti nanngi turtnjroqnsiq kumbra bole bole enjreqnu. Agi a na aqa sen qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanngoq aieqnu. Awa dego qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanngoq aieqnu. ⁴⁶ Ariya tamo ungasari ninggi qa boleeqnu qaji nanngi qa segi ninggi kamba boleoqnaqab di kumbra tulan bolesai. Nunngo kumbra deqa Qotei a ninggi awai bole engwasai. Takis o qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnu. ⁴⁷ Ninggi nunngo was nanngi segi gereinjroqnaqab di kumbra tulan bolesai. Nunngo kumbra dena ninggi tamo qudei nanngi bunjrqasai. Tamo nanngi Qotei qaliesai qaji nanngi dego nanngo segi was nanngi gereinjreqnu. ⁴⁸ Nunngo Abu lan qureq di unu qaji a gaigai kumbra bole tintin keretsiq yeqnu dego kere ninggi nunngo Abu aqa kumbra di dauryosib kumbra bole tintin keretsib yoqniye.”

Tamo nanngi na ino nam soqtetmoqnajqa deqa kumbra bole bole yoqnaim

6 Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Tamo bei a marqas, ‘E tamo ungasari nanngi gisanjrsiy nanngo namgalaq dia kumbra bole bole laña yoqnit nanngi e nubsib ijo nam soqtetboqnab.’ Ariya ninggi degyaib. Ninggi degyqab di nunngo Abu lan qureq di unu qaji a ninggi awai bole engwasai.

² “Tamo ungasari ingi ingi saiqoji unub qaji di ni na aqaryainjrqa osimqa gisanj tamo nanngi kumbra yeqnu di ni degyaim. Gisanj tamo nanngi dena tamo ungasari ingi ingi saiqoji unub qaji nanngi aqaryainjrqa oqnsib tamo qudei nanngi qarijnjreqnab gul anjamosib namoeqnaqab tamo kalil nanngi na nanngi unjroqnsib nanngo nam soqtetqnu. Tamo nanngi di Qotei tal miligiq dia, gam kokbaq dia kumbra degyeqnu. Deqa ninggi quie. E bole merngwai. Qotei a tamo nanngi di awai bole enjrqasai. Nanngo awai agi tamo ungasari nanngi na nanngo nam soqtetnjreqnu di kere. ³ Deqa ni degyaim. Ni tamo ungasari ingi ingi saiqoji unub qaji nanngi aqaryainjrqa osimqa ban qonan na ulitsim aqaryainjrqa ban wo a qalieqasai. ⁴ Di yawo anjam. Aqa damu endegsi unu. Ni uli na tamo ungasari ingi ingi saiqoji unub qaji nanngi aqaryainjrqa tamo kalil nanngi qalieqasai. Ni kumbra bole di uli na yeqnam ino

Abu a segi na uneqnu. Deqa a segi na ni awai bole emqas.”

Yesus a pailyo kumbra qa tamo ungasari nanngi minjrej

⁵ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ninggi Qotei pailyqa osibqa gisanj tamo nanngi pailyeqnu degsib pailyaib. Gisanj tamo nanngi Qotei pailyqa oqnsib tamo ungasari nanngo namgalaq dia tigeleqnaq unjroqnsib nanngo nam soqtetqnu. Tamo nanngi di Qotei tal miligiq dia, qure ambleq dia, gam kokba qalaq dia kumbra degyeqnu. Deqa ninggi quie. E bole merngwai. Qotei a nanngi awai bole enjrqasai. Nanngo awai agi tamo ungasari nanngi na nanngo nam soqtetnjreqnu di kere. ⁶ Deqa ni degsim pailyaim. Ni Qotei pailyqa osimqa ino segi warum miligiq gilsim siran qandimosim ino Abu uliejunu qaji a pailyimqa tamo kalil nanngi ni numqasai. Ni kumbra bole di uli na yeqnam ino Abu a segi na uneqnu. Deqa a segi na ni awai bole emqas.

⁷ “Tamo nanngi Qotei qaliesai qaji nanngi laña laña pailyo olekoba yoqnsibqa endegsib are qaleqnu, ‘Iga pailyo olekoba yoqnimqa Qotei a gago pail quqwas.’ Di gisanj. Deqa ninggi Qotei pailyqa osibqa degsib pailyaib. ⁸ Ninggi nanngo kumbra di dauryaib. Ninggi qalie, ninggi ingi bei qa truquosib nunngo Abu pailyosaisoqnaqab a nami qalieqo.

⁹ “Deqa ninggi endegsib Qotei pailyoqniye, ‘O gago Abu, ni lan goge di unum.

Ino nam tulan boledamu. Deqa iga na ino nam getentoqnaqom.

¹⁰ Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqniye.

Lan qureq dia nanngi ino areqalo dauryeqnu.

Deqa mandamq endia dego iga ino areqalo dauryoqnaqom.

¹¹ O Abu, bini bati endeqa ni na gago ingi uyo keretgime.

¹² Tamo nanngi iga qa une ateqnu qaji nanngo une kalil iga na kobotetnjreqnum.

Deqa ni na gago une kalil dego olo kobotetgime.

¹³ Satan na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnaqimqa ni na Satan getentime.

Yim kumbra uge bei na iga ugetetgwasai.’

¹⁴ “O ijo angro, ninggi degsib Qotei pailyoqniye. Ninggi quie. Ninggi tamo bei qa njirin ti soqnaqimqa aqa une di ninggi na kobotibqa nunngo Abu lan qureq di unu qaji a na kamba nunngo une kalil kobotetngwas. ¹⁵ Ariya ninggi aqa une kobotetqasai di nunngo Abu a dego nunngo une kobotetngwasai.”

Yesus a qurien qa tamo ungasari nanngi minjrej

¹⁶ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ninggi ya uratosib qurienqa marsibqa gisanj tamo nanngi qurienqnu ninggi degyaib. Gisanj tamo nanngi qurienqnsibqa ulatamu ugeinjreqnaq tamo ungasari nanngo namdamuq di laqnaq unjroqnsib nanngo nam soqtetqnu. Deqa ninggi quie. E bole merngwai. Tamo nanngi kumbra degyeqnu qaji Qotei na

awai bole enjrqasai. Nanngo awai agi tamo ungasari nanngi na nanngo ñam soqtetnjreqnub di kere. ¹⁷ Ariya ni kumbra degyaim. Ni qurienqa osimqa ino ulatamu geregere yansoqnsim ino gate banqa pranjoqnsim ino jejamu gereyoqnsim laqne. ¹⁸ Yimqa tamo ungasari nanngi ni numoqnsib ni qurienqenqum di nanngi qalieqasai. Ni kumbra bole di uli na yeqnam ino Abu a segi na uneqnu. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim awai bole emqas.”

Ninggi mandam qa inggi inggi koroiyaib

¹⁹ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ninggi mandam qa inggi inggi koroiyaib. Di sisimbiñ na ugetqab. Baisuwi ojqsas. Bajin tamo nanngi tal paratosib oqab. ²⁰ Deqa ninggi lan qure qa inggi inggi koroiyiye. Di sisimbiñ na ugetqasai. Baisuwi ojqsasai. Bajin tamo nanngi tal paratosib oqasai dego. ²¹ Sawa qabia ino inggi inggi kalil unu qaji dia ino areqalo kalil dego singilatim sqas.”

Ino ñamdamu di ino jejamu qa pulonj bul

²² Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ino ñamdamu di ino jejamu qa pulonj bul. Deqa ino ñamdamu boleqas ino jejamu kalil suwanesqas. ²³ Ariya ino ñamdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruqas. Deqa pulonj ino are miligiq di unu qaji di olo ambruqas di ino are miligi kalil ambruekritqas.”

Tamo bei a na tamo kokba aiyel nanngo wau ojqa kere-sai

²⁴ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Tamo qujai a tamo kokba aiyel nanngo sorgomq di sqa kere-sai. A na tamo kobaquja bei qalaqalaiyosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryoqnsim olo bei qoreiyoqnqas. Dego kere ninggi mandam qa inggi inggi ti Qotei ti turtnjrsib nanngo sorgomq di sqa keresai.”

Ninggi mandamq endia bole sqajqa areqalo kobaiyaib

²⁵ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Deqa e ninggi endegsi merngwai. Ninggi mandamq endia nunngo segi jejamu bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga inggi ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninggi inggi uyo na segi ñambile sqasai. Ninggi gara jugoqnqab dena segi nunngo jejamu bole sqasai. ²⁶ Ninggi qebari nanngi unjriye. Nanngi inggi yagosaieqnu. Ingi otorosib talq di atosaiqnu. Ariya nunngo Abu lan qureq di unu qaji a na qebari nanngi inggi anainjreqnu. Ninggi qalie, qebari nanngi qununj saiqoji. Ariya ninggi tamo qununj ti. Ninggi na qebari nanngi tulan bunjnrej-nunub. ²⁷ Ninggi mandamq endia sokobaiyqajqa are koba qaloqnaib. Ninggi are koba qalqab areqalo dena ninggi nunngo segi soboleiyqajqa bati olo totoryqa keresai.

²⁸ “Deqa ninggi kiyaaq gara qabe na osib jejamu kabutqajqa are koba qaleqnu? Ninggi ñam so unjriye. Nanngo wala kiersib branteqnu di ninggi qaliesai. Nanngi segi wauosaieqnu. Nanngo segi wala gereiyo-

saieqnu. Qotei a segi na nanngo wala gereiyeqnu.

²⁹ Ariya e ninggi endegsi merngwai. Nami Solomon a gara wala ti boledamu jugoqnej. Ariya ñam so aqa wala di tulan boledamu. Wala dena Solomon aqa wala tulan bunyejunu. ³⁰ Manj lanaj bini oqwas nebe tamo nanngi na ginjenyosib olo ñamyuoq waiyqab. Manj lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ninggi kiyaaq Qotei qa nunngo areqalo singilatqa yonub keresaiingwo? Ninggi manj lanaj sai. Ninggi tamo qununj ti. Deqa ninggi endegsi poingem. Qotei a ninggi dego gara engoqnqas. ³¹ Ninggi areqalo kobaiyosib endegsib maraib, ‘Iga inggi ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninggi degsib maraib. ³² Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanngi inggi inggi deqa are koba qaleqnu. Ariya ninggi deqa are koba qalaib. Nunngo Abu lan qureq di unu qaji a qalie, ninggi lanja sqa keresai. Ninggi inggi inggi deqaji oqnsib sqab. ³³ Ariya ninggi kumbra endi qujai yoqniye. Ninggi Qotei aqa sorgomq di geregere soqniqqa a nunngo Mandor Koba sosim ninggi taqatnggoqnqas. Osib ninggi aqa kumbra tintin dauryoqniye. Ninggi degyqab di Qotei na kamba inggi bole bole dego ninggi engoqnqas. ³⁴ Deqa nebe kumbra kie nunngo di brantqas ninggi deqa are koba qalaib. Nebe a bati bei. Nebe qa gulube di aqa segi gulube. Bati segi segi aqa gulube di nanngo segi segi. Deqa ninggi are koba qalaib.”

Ninggi na tamo qudei nanngo jejamuq di anjam lanja gametnjraib

7 Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ninggi tamo qudei nanngo kumbra qa nanngi peginjrsib nanngi tamo uge qa minjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nunngo kumbra qa ninggi pegingwasai. ² Ninggi tamo nanngi kumbra enjroqnqab dego kere Qotei a kamba ninggi kumbra engoqnqas. Ninggi tamo nanngo kumbra qa nanngi peginjrqab dego kere Qotei a kamba nunngo kumbra di keretosim ninggi pegingwas. ³ Kiyaaq ni ino was aqa ñamgalaq dia ñam ñengi kiñala unu di unsimqa ino segi ñamgalaq dia ñampanj kobaquja unu di ni unosai? ⁴ Kiyaaq ino segi ñamgalaq dia ñampanj kobaquja soqnimqa tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino ñamgalaq dia ñam ñengi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ ⁵ Ni gisanj tamo. Ni mati ñampanj kobaquja ino segi ñamgalaq di unu qaji di taqal waiysim ñamdamu suwanmimqa ariya degam ñam ñengi kiñala ino was aqa ñamgalaq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.

⁶ “Ninggi inggi boledamu osib bauñ nanngi enjraib. Enjrqab di nanngi inggi di uratsib bosib ninggi uñingwab. Ninggi kolilei bole bole osib bel nanngi enjraib. Enjrqab di nanngi kolilei di mandamq di waiysib nanngo sinqa na soselenqab.”

Ninggi Qotei pailyqab di a na ninggi aqaryaingwas

⁷ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Ninggi inggi bei qa osib Qotei pailyqab di a na inggi di engwas. Ninggi inggi bei oqa marsibqa ñamqab di itqab. Ninggi siranme

kindokindonqabqa Qotei na siranq waqtetngwas. ⁸ Tamo kalil Qotei pailyeqnub qaji nanqi ingi eqnub. Tamo nanqi ingi qa nameqnub qaji nanqi olo iteqnub. Tamo nanqi siranqme kindokindonqab di Qotei na nanqi siranq waqtetnjrqas.

⁹ "Nunqo ambleq di tamo bei aqa anqro a mamyim ingi qa minjimqa a meniñ yqasai. A ingi yqas. ¹⁰ A na qe qa minjimqa a amal yqasai. A qe yqas. ¹¹ Ningi kumbra uge gargekoba yeqnub. Ariya ningi na nunqo anqro nanqi ingi bole bole yeqnub. Dena ningi qalieonub, nunqo Abu lanq qureq di unu qaji a na tamo nanqi a pailyeqnub qaji nanqi ingi bole bole enjreqnu.

¹² "Kumbra kalil tamo unqasari nanqi na ningi enq-wajqa arearetngwo qaji kumbra di ningi na olo nanqi enjroqniye. Ningi kumbra di dauryqab di ningi Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqo anjam ti kalil keretsib dauryqab."

Ningi siranqme kiñalaq dena miligiq giliye

¹³ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ningi siranqme kiñalaq dena miligiq giliye. Ningi siranqme kobaqujaq dena miligiq gilqab di ningi padalo sawaq aiqab. Gam di kobaquja. Tamo gargekoba nanqi gam di dauryeqnub. ¹⁴ Ningi siranqme kiñalaq dena miligiq gilqab di ningi gam kiñala dauryosib nambile gaigai sqajqa sawaq di brantqab. Tamo quja quja segi gam di itosib dauryeqnub."

Tamo bei a marqas, "E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole." Ningi tamo deqa gegerere nam atsib soqniye

¹⁵ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ningi gegerere nam atsib soqniye. Tamo qudei nanqi na bosib gisanqosib mernqwab, 'Iga Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Di gisanq koba. Tamo nanqi di kaja bul lawo na nunqoq boqnsib walawalainqoqnsib anjam mernqeqnub. Ariya nanqo are miligiq di nanqi tamo uge bañ juwanq bul. Deqa nanqi na ningi ugeugeing-wajqa laqnuq. Bañ juwanq nanqi na kaja nanqi ñumo-qnsib uyeqnub dego kere. ¹⁶ Ningi nanqo kumbra di tenemtosib poingwas, nanqi Qotei aqa medabu o qaji tamo bole kio sai kio. Ningi are qaliye. Tamo nanqi sil luwit marinq dena wain gei osib uyeqnub e? Sai. Mañ luwit marinq dena qura gei osib uyeqnub e? Sai.

¹⁷ Dego kere namtanq bole kalil nanqi gei bole ateqnub. Namtanq uge nanqi gei uge ateqnub. ¹⁸ Namtanq bole nanqi gei uge atosaeqnub. Namtanq uge nanqi gei bole atosaeqnub. ¹⁹ Nam kalil gei boletosaieqnub qaji di tamo nanqi na qomelenqoqnsib namyuoq di breinjreqnuq. ²⁰ Dego kere ningi gisanq tamo nanqo kumbra tenemtosib poingwas, nanqi Qotei aqa medabu o qaji tamo bole sai.

²¹ "Ningi endegsib are qalaib, tamo kalil e Tamo Koba qa merbeqnub qaji nanqi Qotei na taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas. Di sai. Tamo qudei nanqi ijo Abu lanq qureq di unu qaji aqa areqalo dauryeqnub. Tamo nanqi di segi Qotei na taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas. ²² Mondorj Qotei na tamo nanqo une qa

peginjqajqa bati bamqa tamo unqasari gargekoba nanqi ijo ulatamuq di tigelosib endegsib merbqab, 'O Tamo Koba, iga ino ñam na anjam mare mare laqnem. Iga ino ñam na mondor uge uge winjroqnsimqa manqwa gargekoba yoqnem.' Nanqi ijo ulatamuq di tigelosib degsib merbqab. ²³ Yimqa bati deqa e boleq na minjqai, 'Ningi tal qabe? E ningi qaliesai. Deqa ninqi jaraiye. Ningi kumbra uge yo qaji tamo.' E nanqi degsi minjqai."

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

²⁴ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Tamo a ijo anjam endi qusim dauryqas di a tal gereiyo qaji tamo bul sqas. Tal gereiyo qaji tamo a areqalo powo ti deqa a na tal utru atqa osimqa tal ai sub bogelenqosim guma koba aielenqosim meniñ qura itelenqas.

²⁵ Bunuqna awa ti jagwa ti bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyaaq? A meniñ quraq di tal atqo deqa. ²⁶ Ariya tamo a ijo anjam endi qusim dauryqqa uratqas di a nanari tamo bei lanq sub gogeq di tal ateq a bul sqas. ²⁷ Tal atnaq sonaqa awa ti jagwa ti bosiqqa ya meli dosiqqa tal di qamsiq renqintosiqa putonaq aisiq tulanq niñaqej. Od, a torei padalej."

²⁸ Yesus a anjam di kalil marsiq koboonaqa tamo unqasari tulanq gargekoba nanqi di aqa anjam qusib nanqi tulanq prugelenqeb. ²⁹ Di kiyaaq? Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nanqo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam aqa abu.

Yesus a na tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenqej qaji di boletej

8 Ariya Yesus a manaq dena aieqnaqa tamo unqasari tulanq gargekoba nanqi a dauryosib aieb. ² Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenqej qaji a Yesus aqa areq bosiqqa aqa singaq dia singa pulutosiqqa minqej, "O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnimqa e boletbe. E qalie, ni na e boletbqa kere." ³ Degsi minjnaqa Yesus a bañ waiysiq tamo di ojsiqqa minqej, "E ni boletmqqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme." Degsi minjnaqa aqa yu kalil koboonaqa aqa jejamu olo boleej. ⁴ Onaqa Yesus na olo minqej, "Ni une. Ino jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nanqi minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyo qaji ingi ingi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo nanqi ni numsis qalieqab, ino jejamu boleqo."

Yesus a na qaja tamo gate aqa kanqal tamo boletej

⁵ Onaqa Yesus a walweloq Kaperneam qureq di brantej. Dia qaja tamo nanqo gate bei soqnej. A Rom qaji tamo. A Yesus aqa areq bosiqqa pailyosiq minqej, ⁶ "O Tamo Koba, ijo kanqal tamo a makobaiyoqo. Aqa tanu kalil laiyoq jejamu tulanq jaqatinugetqoqa talq di njeijunu." ⁷ Onaqa Yesus na minqej, "E gilsiy boletqai." ⁸ Degsi minjnaqa qaja tamo nanqo gate na olo minqej,

“O Tamo Koba, e tamo bolesai. Deqa ni ijo talq baim. Ni endia sosim anjam segi marimqa ijo kanjal tamo a boleqas. ⁹ E degsi ni mermonum. Di kiyaaq? E dego tamo kokba qudei nanjo sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nanji ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, ‘Ni gile.’ Yimqa a gilqas. Bei minjqai, ‘Ni au.’ Yimqa a bqas. Ijo kanjal tamo bei minjqai, ‘Wau di ye.’ Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas. Dego kere ni endia sosim anjam segi marimqa ijo kanjal tamo a boleqas.” ¹⁰ Onaqa Yesus a qaja tamo nanjo gate aqa anjam di qusiqa a tulan prugugetej. Osiqa bulosiq tamo ungasari gargekoba a dauryoqneb qaji nanji minjrej, “Ninggi quiye. E bole merngwai. Qaja tamo nanjo gate endi a e qa aqa areqalo tulan singilatqo. Israel tamo bei nami e qa degsi aqa areqalo singilatqo qaji bei unosai. Qaja tamo nanjo gate endi a sawa bei qaji. A Israel tamo sai. Di unqum. A e qa aqa areqalo tulan singilatqo.

¹¹ “Deqa e ningi endegsi merngwai. Sawa bei bei qaji tamo ungasari tulan gargekoba nanji sawa guta na guma na ti bosib koroelenosib Abraham, Aisak, Jekop nanji koba na awoosib inji uyqab. Yimqa Qotei lan qureq di unu qaji a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjrqas. ¹² Ariya tamo qudei Qotei na nami taqatnjrqa osiq metnjrej qaji nanji aqaq bqa asginjrej deqa Qotei a nanjo Mandor Koba sosim taqatnjrqasai. A na nanji osim qalaq di breinjrimqa nanji sawa ambruq di sqab. Sawa dia nanji akamkobayoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.”

¹³ Osiqa Yesus a qaja tamo nanjo gate di minjej, “Ni gile. Ni endegsi are qalonum, ‘Yesus a na ijo kanjal tamo boletqa kere.’ Ni degsi are qalonum deqa ino kanjal tamo a boleqo unu. Ni gilsim une.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa kanjal tamo aqa ma koboonaqa a boleej.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

¹⁴ Onaqa Yesus a Pita aqa tal gogetosiq Pita aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanjanjonaq bijalq di neiesonaq unej. ¹⁵ Unsiqa aqa banj ojsiq tigeltonaqa aqa jejamu kanjan di koboonaqa a tigelosiq inji goietej.

Yesus na tamo ungasari gargekoba nanji boletnjroqnej

¹⁶ Sej aiqa laqnaqa tamo ungasari mondor uge uge na ojeleno qaji nanjo was nanji na joqsib Yesus aqa areq osi belenoqneb. Osi beleneqnebqa Yesus a anjam segi minjreqlaqa mondor uge uge nanji aqa anjam qusib jaraiqneb. Tamo ma utru segi segi so qaji nanji dego osi beleneqneb Yesus na boletnjroqnej. ¹⁷ A kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Kristus a na gago ma utru segi segi kalil yayietgoqnsiq taqal waiyeqnu.”

Tamo qudei nanji na Yesus dauryqajqa minjeb

¹⁸ Bati deqa Yesus a nam atej tamo ungasari tulan gargekoba nanji aqa areq di koroesoqneb. Deqa a na aqa angro nanji minjrej, “Iga qobun gogetosim jaraiosim ya agu taqal beiq gilqom.” ¹⁹ Degsi minjrsiqqa nanji joqsiq koba na gilqa laqnaqba dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba, ni sawa sawaq giloqnmqa e ni daurmoqnqai.”

²⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Bauj juwan nanji tal ti. Agi sub miligiq di nereneqnub. Qebari nanji simi ti. Deqa nanji simiq di nereneqnub. Ariya e Tamo Angro nejiaqqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulube koba.”

²¹ Onaqa Yesus aqa angro bei na minjej, “O Tamo Koba, ni na e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tariqoqnqai. A moiimqa subq atsiy di e ni daurmoqnqai.” ²² Onaqa Yesus na minjej, “Unqum. Tamo moio qaji nanji segi na tamo moio qaji nanji subq atelenoqnqab. Ariya ni bosim e daurbe.”

Yesus na jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²³ Degsi minjsiqqa qobun gogetonaqa aqa angro nanji a dauryosib koba na qobun gogetosib gileb. ²⁴ Nanji gileqnaqba Yesus a qobun miligiq di nejsiq qambumtej. Onaqa jagwa tulan koba tigelosiq ya korkortosiq qobun qaloqnsiq morman miligiq ainaqa ya maqej. ²⁵ Deqa Yesus aqa angro nanji tulan ulaqetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga aqaryaige. Iga padalqa laqnum.” ²⁶ Onaqa Yesus a tigelosiq minjrej, “Ninggi e qa nunjo areqalo singilatqa yonub tulan keresaiingwo. Ninggi kiyaaq ulaonub?” Degsi minjrsiqqa jagwa ti ya ti nirinjnjrnaqa jagwa ti ya ti laeb. ²⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanji aqa singila di unsibqa nanji are koba qalsib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiero deqa jagwa ti ya ti minjrjoqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus na mondor uge nanji tamo aiyel nanjo jejamuq dena winjrej

²⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanji ti qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gadara nanjo sawaq di tiryeb. Tiryonabqa tamo aiyel nanji tamo sub ato sawaq dena brantosib walwelosib Yesus aqa areq beb. Tamo nanji di mondor uge uge na ojeleno qaji. Nanji aiyel qaja ani. Deqa tamo kalil nanji gam dena walwelqa keresai. ²⁹ Nanji aiyel Yesus aqa areq bosib lelenkobayosib minjeb, “O Qotei aqa Niri, ni iga kieryawajqa bonum? Iga padalqajqa bati bosaisonaqa ni lanja ambleq di iga jaqatin egwa bonum e?” ³⁰ Bati deqa isaq yala dia bel tulan gargekoba nanji suwaroqneb. ³¹ Deqa mondor uge nanji na Yesus singila na wainyosib minjeb, “Ni iga qarimgimqa iga bel nanjo jejamuq gilelenqom.”

³² Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere. Ninggi jaraiosibqa bel nanjo jejamuq gilelenoie.” Degsi minjrnaqa mondor uge nanji na tamo aiyel di uratnjrsib segi segi bel nanjo jejamuq gileleneb. Gilnabqa bel kalil nanji gur-

gurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib moreñeb.

³³ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanği kumbra di unsibqa deqa jaraiosib qure miligiq aisib tamo unğasari nanği sainjreb. Osib nanği walwelosib tamo unğasari kalil nanği bel qa ti tamo aiyel mondor uge uge na ojeleno qaji nanği qa ti sainjroqnsib laqneb. ³⁴ Onaqa nanği qusibqa nanği Yesus unqajqa aqa areq beb. Bosib Yesus unsib minjeb, "Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile."

Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletej

9 Onaqa Yesus aqa anğro ti nanği olo qobun gogetosibqa ya agu taqal beiq olo aieb. Aisib Yesus aqa segi qureq di branteb. ² Brantosib sonabqa tamo qudei nanği na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsib Yesus aqa areq osi beb. Onaqa Yesus a tamo nanği di nanğo areqalo unej nanğo areqalo qujai Yesus na tamo di boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo jejamu laiyej qaji di minjej, "O ijo anğro, ni areboleimeme. Ino une kalil e na kobotetmonum."

³ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei warum dia awe-soqneb qaji nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği segi segi maroqneb, "Yesus a Qotei misilinyqo."

⁴ Nanği degsib mareq nabqa Yesus a nanğo areqalo di qalieosiq minjrej, "Ninği kiyaa areqalo uge di onub? ⁵ Anjam kie e na tamo jejamu laiyo qaji di minjajqa wau koba sai? 'Ino une kalil e na kobotetmonum,' anjam de kio, 'Ni tigelosim walwel,' anjam de kio? ⁶ Ariya e Tamo Anğro e mandamq endia singila ti unum deqa e na tamo nanğo une kobotetnırqa kere. Ninği degsib qalieqajqa deqa e na tamo di boletqai." Yesus a na nanği degsi minjrsiq tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiq minjej, "Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile." ⁷ Degsi minjnaqa aqa jejamu boleanaqa a tigelosiq aqa talq gilej. ⁸ Onaqa tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa singila di unsibqa nanği tulanğ ulaosib Qotei aqa ñam soqteb. Di kiyaa? Qotei na singila kobaquja Yesus yej deqa.

Yesus na Matyu minjej, "Ni e daurbe."

⁹ Onaqa Yesus a dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa ñam Matyu a takis o qaji talq di awesonaq gilsiq itej. Osiq minjej, "Ni e daurbe." Degsi minjnaqa a tigelosiq Yesus dauryej.

¹⁰ Onaqa Yesus aqa anğro nanği ti Matyu aqa talq gilsib awoosib inği uyoqneb. Nanği segi sai. Takis o qaji tamo ti une tamo ti tulanğ gargəkoba nanği dego bosib awoosib Yesus aqa anğro nanği ti inği uyoqneb. ¹¹ Onaqa Farisi tamo qudei nanği bosib Yesus a takis o qaji tamo ti une tamo ti nanği koba na inği uyeq nab unjrsibqa Yesus aqa anğro nanği nenemjreb, "Nunğo Tamo Koba a kiyaa takis o qaji tamo ti une tamo ti nanği koba na awoosib inği uyeq nub?"

¹² Onaqa Yesus a Farisi nanğo anjam di qusiq minjrej, "Tamo ma saiqoji nanği ma gereiyo tamo aqaq gilosaieq nub. Tamo ma ti nanği segi ma gereiyo tamo

aqaq gileq nub. ¹³ Qotei aqa anjam bei nami neñgrenyeb qaji di ninği sisiyoie. Agi nami endegsib neñgrenyeb, 'Ninği e lanğ atraibeq nub. E nunğo kumbra deqa arearetbosai. Ariya ninği na tamo nanği kumbra bole bole enjroqniye. Yimqa e nunğo kumbra deqa tulanğ arearetbqas.' Ninği anjam di sisiyosib geregere poingem." Osiq Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Tamo bei a marqas, 'E tamo bole. E une saiqoji.' E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa e deqa bosai. Tamo a marqas, 'E une ti.' E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa e deqa bem."

Yesus aqa anğro nanği kiyaa qurienosaieq nub?

¹⁴ Bati bei Jon aqa anğro nanği Yesus aqa areq bosib minjeb, "Iga ti Farisi nanği ti inği uratoqnsim qurienqnum. Kiyaa ino anğro nanği qurienosaieq nub?"

¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Tamo bei a unğ banğ ojqa bati qa a aqa was nanği ti soqnimqa nanği are gulubeinırqas e? Sai. Ariya bunuqna nanğo was yainjribqa bati deqa nanği are gulubeinırımqa qurienosib sqab.

¹⁶ "Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branğoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim branğ qelikobaqas. ¹⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu kaja aqa jegara na gereiyo qaji sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kanğranosiq singilaej. Deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di nanği ombla bole sqab."

Yesus na anğro moiej qaji olo tigeltej. A na unğ aqa gara mutu ojej qaji di dego boletej

¹⁸ Yesus a na Jon aqa anğro nanği yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa a ñam atej Qotei tal taqato tamo bei a walwelosiq Yesus aqa areq bosiq singa pulutosiq minjej, "O Tamo Koba, ijo anğro sebinğ a endego moiyo. Deqa ni bosim ino banğ aqa jejamuq di atimqa a olo tigelosim ñambile sqas." ¹⁹ Onaqa Yesus na tamo di odyosiq tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa aqa anğro nanği dego tigelosib nanği aiyel daurnjrsib gileb.

²⁰ Nanği gileq nabqa unğ bei ma ti soqnej qaji a Yesus aqa qoreq na dadauryosiq banğ waiysiq Yesus aqa gara mutu ojej. Unğ di a nami bai na unej leñ aioqnsiq degsi soqnej wausau 12-pela uratej. ²¹ A endegsi are qalej, "E Yesus aqa gara mutu segi banğ na ojitqa ijo ma kobaqas." Degsi are qalsiq banğ waiysiq Yesus aqa gara mutu ojej. ²² Ojnaqa Yesus a bulosiq unğ di unsiq minjej, "O ijo anğro, ni are lawo soqnime. Ni ino areqalo e qa singilatosim ijoq bonum deqa ino ma agi kobaqo." Onaqa bati qujai deqa aqa leñ aioqnej qaji di koboej.

²³ A unğ degsi minjsiq walwelosiq Qotei tal taqato tamo aqa talq di brantosiq ñam atej tamo unğasari

nanngi yumba anjamoqnsib akam murqumyeqnaq unjrej. ²⁴ Unjrnsiq minjrej, "Ninggi sasaloie. Angro sebiñ di a moiosai. A lanja ñeisiq qambumtejunu." Degsi minjrnaqa nanngi Yesus kikiyeb. ²⁵ Ariya tamo ungasari nanngi di sasalosib tal uratonabqa Yesus a angro moiej qaji aqa warum miligiq gilsiq angro aqa ban ojsiq soqton-aqa a olo ñambile osiq tigelosiq awoej. ²⁶ Onaqa nanngi jaraiosib sawa sawa kalilq dia Yesus aqa kumbra deqa saooqnsib laqneb.

Yesus a na tamo aiyel ñamdamu geteñjro qaji nanngi ti tamo medabu geteñyej qaji ti boletnjrej

²⁷ Onaqa Yesus a qure di uratosiq a olo walwelosiq gileqnaqa tamo aiyel ñamdamu geteñjro qaji nanngi gam na Yesus dauryosib giloqneb. Nanngi giloqnsib leleñoqnsib Yesus minjoqneb, "O Devit aqa Njiri, ni iga qa are ugeimeme." ²⁸ Degsib Yesus minjeqnaqnaqa a tal bei gogetej. Tal gogetosiq sonaqa nanngi aiyel Yesus aqa areq bonabqa minjrej, "E na ninggi boletñgwa kere ninggi degsib are qalonub e?" Onaqa nanngi na minjeb, "Od, Tamo Koba. Iga are qalonum, ni na aqo aiyel boletgwa kere." ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, "Ninggi e qa nunngo areqalo singilatosib ijoq bonub deqa e ninggi boletñgwai." Degsi minjrnsiq aqa ban waiysiq nanngo ñamdamu ojej. ³⁰ Ojnaqa nanngo ñamdamu poinjrnaqa nanngi sawa uneb. Onaqa Yesus a singila na minjrej, "Nunngo ñamdamu boleqo deqa ninggi tamo qudei nanngi minjraib." ³¹ Ariya nanngi Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus a nanngi aiyel boletnjrej deqa nanngi gilsib mare mare laqnaq sawa deqaji tamo ungasari kalil nanngi quekriteb.

³² Nanngi aiyel gileqnaqnaqa tamo bei mondor uge na ojnaq medabu geteñyej qaji a tamo qudei nanngi na osib Yesus aqa areq osi beb. ³³ Osi bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa meñ otyonaqa medabu waqtosiq anjam maroqnej. Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa marñwa di unsibqa nanngi are koba qaloqnsib maroqneb, "Israel sawaq endia tamo bei na kumbra deqaji bei yeqnaq iga nami unosaiqnem." ³⁴ Onaqa Farisi nanngi Yesus aqa marñwa di unsib maroqneb, "Mondor uge nanngo gate koba Satan a Yesus aqa jejamuq di unu. Deqa singila dena Yesus na mondor uge nanngi winjreñnu."

Yesus a tamo ungasari nanngi qa are ugeiyey

³⁵ Ariya Yesus a dena walwelosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiq Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreñnu. Anjam bole di Yesus na palontosiq minjroqnej. Osiqa tamo ma utru segi segi nanngi boletnjroqnej. ³⁶ Tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus aqa areq beleñeqnaqnaqa a nanngi unjrnsiq a nanngi qa are ugeiyey. Di kiyaya? Nanngi tulan so ugetesoqneb. Nanngi kaja bul mandor saiqoji. ³⁷ Deqa a na aqa angro nanngi yawo anjam bei endegsi minjrej, "Wauq dia inggi gargekoba melionub. Ariya inggi meli

bunuj otorqajqa wau tamo koba sai. ³⁸ Deqa ninggi wau lanja minjibqa a na wau tamo qudei nanngi elenjosim qarijnjrimsiq nanngi aqa wauq gilsib inggi meli bunuj otorelenqab."

Yesus aqa angro 12-pela nanngo ñam

10 Onaqa Yesus na aqa angro 12-pela nanngi metnjrnsiq aqa areq bonabqa a na nanngi singila enjrej. Nanngi na tamo ungasari nanngo jejamuq dena mondor uge uge winjroqnaqnaqa deqa ti tamo ungasari nanngo ma kalil kobotetnjroqnaqnaqa deqa ti marsiq nanngi singila enjrej.

² Aqa angro 12-pela singila enjrej qaji nanngo ñam agiende. Bei Saimon. Aqa ñam bei Yesus na Pita waiyey. Nanngi aqa was Andru wo. Bei Sebedi aqa njiri Jems wo aqa was Jon wo. ³ Ariya Filip wo Bartolomyu wo. Bei Tomas nanngi takis o qaji tamo Matyu wo. Bei Alfias aqa njiri Jems nanngi Tadius wo. ⁴ Bei Saimon agi Rom nanngi winjrnsiq maroqnej qaji. Ariya bei Judas Iskariot agi Yesus osiq jeu tamo nanngo banq di atej qaji a di. Yesus aqa angro 12-pela nanngo ñam agide.

Yesus na aqa angro 12-pela nanngi qarijnjrnsiq Israel nanngoq giloqneb

⁵ Osiqa angro 12-pela nanngi di qarijnjrnsiq minjrej, "Ninggi qure qureq giloqniye. Ariya ninggi tamo sawa bei bei qaji nanngoq giloqnaib. Samaria nanngo qureq dego giloqnaib. ⁶ Ninggi Israel tamo ungasari nanngo segiq giloqniye. Israel nanngi tulan sougetejunub. Nanngi kaja bul mandor saiqoji. ⁷ Deqa ninggi Israel nanngo segiq giloqnsibqa anjam endegsib minjroqniye, 'Qotei a bosim nunngo Mandor Koba sosim ninggi taqatñgwajqa bati jojomqo.' ⁸ Ninggi Israel nanngi degsib minjroqnsibqa nanngo ma tamo nanngi boletnjroqniye. Tamo moreñoqnaqnaqa olo tigeltñroqniye. Tamo nanngo jejamu yu na ugeleño qaji nanngi olo gereiyetnjroqniye. Mondor uge uge nanngi dego tamo ungasari nanngo jejamuq dena winjroqniye. E na singila engonum qaji di ninggi ijoq dena awaiyosai. E na lanja engonum. Deqa ninggi dego tamo nanngi lanja gereinjroqniye. Nanngi awai bei yainjraib.

⁹ "Ninggi gol ti silva ti meniñ silali kapa ti osi gilaib. ¹⁰ Ninggi walwelosib nunngo qaqun aib. Gara jugo aiyey aiyel aib. Singa tatal aiyey aiyel aib. Walwelqajqa toqon ojaib. Ninggi Qotei aqa wau tamo deqa ninggi qure qureq giloqnaqnaqa nanngi na inggi inggi deqaji ninggi engelenoqnaqnaq.

¹¹ "Ninggi qure bei beiq di brantoqnsibqa tamo bole bei itoqnsib aqa talq di soqniye. Dia sosib dena tigelosib olo qure beiq giloqniye. ¹² Ninggi tal bei gogetoqnsibqa tamo ungasari tal miligiq di unub qaji nanngi endegsib minjroqniye, 'Qotei na ninggi kumbra bole engeme.' ¹³ Degsib minjroqnaqnaqa nanngi ninggi joqsib gereingibqa nunngo lawo anjam di nanngoq di uratib soqnem. Ariya nanngi ninggi gereingosaiabqa nunngo lawo anjam di olo puluosim nunngoq bem. ¹⁴ Tamo bei na ninggi gereingwa uratimqa kio nunngo anjam quqwa as-

giyimqa kio ninggi qure di uratqa oqnsib nungo singa tumburum butuyeqniye. Yimqa nanngi nungo kumbra di unsib poinjrqa, 'Bole, iga kumbra ugetonum.'¹⁵ Ninggi quiyie. E bole merngwai. Mondonj Qotei na tamo ungasari nanngo une qa peginjirqa batiamqa qure deqaji tamo ungasari nanngi ijo anjam uratonub deqa Qotei na nanngi tulan padaltnjrougetqas. Ariya Sodom qure ti Gomora qure ti nanngi Qotei na mondonj degsim padaltnjrqaasai. A na nanngi gulube kiñala enjrqa. Di kiyaya? Nanngi ijo ñam qaliesai deqa."

Tamo qudei nanngi na Yesus aqa angoro nanngi gulube enjroqngab

¹⁶ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ninggi quiyie. Ninggi kaja du du bul deqa e na ninggi qaringitqa gilsib bauñ juwan nanngo ambleq dia walweloqngab. Deqa ninggi amal nanngo kumbra dauryoqniye. Amal nanngi geregere ñam atoqnsib laqñub. Dego kere ninggi geregere are qaloqnsib walweloqniye. Ninggi binon nanngo kumbra dego dauryoqniye. Binon nanngi kumbra uge yosaieqñub. Dego kere ninggi kumbra uge yqaja are qaloqñab.¹⁷ Ninggi tamo nanngi qa geregere ñam atsib soqniye. Tamo qudei nanngi na bosib ninggi ojelenosib tamo kokba nanngo ulatamuq dia ninggi tigeltngoqngab. Osib nungo jejamuq di anjam gargekoba laña laña qametngoqnsib nanngo Qotei tal miligiq dia ninggi kumbaingqoqngab.¹⁸ Nanngi ijo ñam ugetqa maroqnsib deqa ninggi joqoqnsib Rom nanngo gate kokba ti nanngo mandor kokba ti nanngo ulatamuq dia ninggi tigeltngoqngab. Bati deqa ninggi ijo anjam bole nanngi minjroqngab. Osib sawa bei bei qaji tamo nanngi dego ijo anjam bole minjroqngab.¹⁹ Nanngi na ninggi ojsib gate kokba nanngo ulatamuq dia tigeltngoqñibqa ninggi ulaosib endegsib are qalaib, 'Iga na kamba anjam kie minjroqom?' Ninggi degaib. Bati deqa Qotei na nungo medabu singilatetngimqa ninggi kamba anjam minjrqa. ²⁰ Di kiyaya? Ninggi segi na anjam minjrqaasai. Nungo Abu aqa Mondor na nungo medabu singilatetngim ninggi anjam marqab.

²¹ "Bati deqa kumbra uge endeqaji brantelenqas. Tamo qudei nanngi na nanngo segi was nanngi ojelenoqnsib jeu tamo nanngo banq di atelenoqñibqa nanngi na nanngi ñumoqñib moreñoqngab. Tamo qudei nanngi na nanngo segi angoro nanngi dego degsib ojelenoqngab. Angoro qudei nanngi na nanngo segi ai wo abu wo nanngi jeutnjroqnsib ojelenoqnsib jeu tamo nanngo banq di atelenoqñibqa nanngi na nanngi ñumoqñib moreñoqngab.²² Ninggi ijo ñam ejunub deqa tamo ungasari kalil nanngi ninggi qa are tulan ugeinjroqngas. Ariya tamo ungasari nanngi ijo ñam singila na ojsib gilsil gilsib diño bati itqab di Qotei na nanngi oqas.²³ Qure bei beiq dia tamo ungasari nanngi na ninggi ugeugeingqoqñibqa ninggi nanngo qure di uratoqnsib olo qure beiq giloqniye. Ninggi quiyie. E bole merngwai. Ninggi Israel nanngo qure qure kalil keretosaisoqñibqa e Tamo Angoro olo bqai.

²⁴ "Angoro kiñala bei na aqa abu bunyqa keresai. Kanngal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai.²⁵ Angoro a kobaqujaosimqa di aqa abu ombla kerekereqab. Kanng-

gal tamo a powo koba osimqa di aqa tamo koba ombla kerekereqab. Jeu tamo nanngi na tal aqa abu a ñam Belsebul waiyeqñub. Deqa iga qalieonum, nanngi na aqa angoro nanngi ñam tulan ugedamu wainjrqa."

Ninggi jeu tamo nanngi ulainjraib. Qotei segi ulaiyiye

²⁶ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ninggi jeu tamo nanngi di ulainjraib. Kumbra kalil uliejunu qaji di boleq dqas. Uli anjam kalil dego tamo nanngi qusib poinjrqa.²⁷ Anjam e amburuq dia merngeqñum qaji di ninggi olo suwanjoq dia maroqniye. Anjam e lumu na merngeqñum qaji di ninggi olo bijal goge dia tigeloqñ-sibqa tamo ungasari nanngi minjroqniye.²⁸ Ninggi jeu tamo nanngi ulainjraib. Nanngi nungo jejamu segi qalsib moiotqa kere. Nanngi nungo qunon moiotqa keresai. Deqa ninggi nanngi ulainjraib. Qotei a segi ulaiyiye. A na tamo nanngo qunon ti jejamu ti padaltnjrsim nanngi ñamyuoq breinjirqa kere.

²⁹ "Ninggi qalie. Tamo nanngi qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaiqñub. Silali kiñala na awaiyeqñub. 10 toea dego. Ariya nungo Abu a na qebari sinjir nanngi geregere taqatnjreqnu. Deqa a na qebari sinjir bei taqatim a ulonjosim mandamq aiqa keresai.³⁰ Dego kere Qotei a nungo gate banqa segi segi sisiyeqñub. A ninggi segi segi qa qalie bole.³¹ Deqa ninggi ulaaib. Ninggi na qebari kalil nanngi tulan bunnjrejunub."

Ninggi Yesus aqa ñam marqajqa ulaaib

³² Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Tamo nanngi ijo ñam tamo ungasari nanngo ulatamuq dia mareqñub qaji mondonj e kamba ijo Abu lañ qureq di unu qaji aqa ulatamuq dia nanngo ñam dego marqai.³³ Ariya tamo nanngi ijo ñam tamo ungasari nanngo ulatamuq dia marqajqa jemainjreqnu qaji mondonj e kamba ijo Abu lañ qureq di unu qaji aqa ulatamuq dia nanngo ñam dego marqajqa jemaibqas."

Tamo bei na Yesus tulan qalaqalaisyasai di a aqa angoro sqa keresai

³⁴ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ninggi kiersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo ungasari nanngi geregere lawo na sqajqa deqa e mandamq aiem kio? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanngi pupoinjritqa nanngi jeu jeu sqajqa deqa e bem.³⁵ Od, e jeu kumbra tigeltqa bem. Deqa angoro mel nanngi na nanngo segi abu nanngi jeutnjroqngab. Angoro sebin nanngi na nanngo segi ai nanngi jeutnjroqngab. Ain yala nanngi na nanngo segi ain qeli nanngi jeutnjroqngab.³⁶ Tamo ungasari tal qujaiq di unub qaji nanngi segi jeu jeu sqab.

³⁷ "Deqa tamo bei na aqa ai wo abu wo nanngi tulan qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulan qalaqalaibqasai di a ijo angoro sqa keresai. Tamo bei na aqa angoro mel nanngi ti aqa angoro sebin nanngi ti tulan qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulan qalaqalaibqasai di a ijo angoro sqa keresai.³⁸ Tamo bei na aqa segi ñamburbas qoboyosim e daurbqasai di a

ijo angoro sqa keresai. ³⁹ Tamo bei a aqa segi nambile qa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas.”

Tamo bei na Yesus aqa angoro bei gereiyqas di Qotei na a awai bole yqas

⁴⁰ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Tamo bei na ningi osim geregereingwas di a na e dego osim geregereibqas. Tamo a e oqas di a na ijo Abu e qar-injbej qaji di dego oqas. ⁴¹ Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa medabu o qaji tamo bei. Deqa e na a aqaryaiyqai.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim aqa talq di gereiyqas di Qotei na kamba awai bole a yqas. Di kiyaaq? A Qotei aqa medabu o qaji tamo gereiyqo deqa. Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo bole. Deqa e na a aqaryaiyqai.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim aqa talq di gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyaaq? A na Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo bole gereiyqo deqa. ⁴² Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Yesus aqa angoro. Deqa e na a aqaryaiyqai.’ A degsi are qalsimqa ijo angoro di osim ya ulili tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Ningi quiyee. E bole merngwai. A na ijo segi angoro gereiyqo deqa aqa awai bole Qotei na yqo qaji di tamo bei na olo yaiyqa keresai.”

Jon yansnjro qaji a na aqa angoro qudei nangi qarinjrnac Yesus aqa areq gileb

11 Yesus a na aqa angoro 12-pela nangi anjam degsi minjrsiq koboonaqa a sawa di uratosiqa qure qureq giloqnsiqa tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Bati deqa Jon yansnjro qaji a tonto talq di soqnej. Sonaqa wau kalil Kristus na yoqnej qaji di tamo qudei nangi na unsib deqa mare mare laqnab Jon a qusiqa aqa angoro qudei nangi qarinjrnac Yesus aqa areq gilsib nenemyeb, ³ “Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kio? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kio?”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam nungo dabkala na queqnu qaji ti kumbra nungo namdamu na uneqnu qaji ti deqa aisib Jon geregere saiyosib minjiye. ⁵ Endegsib minjiye, ‘Tamo nam qandimnjro qaji nangi olo nam poinjreqnaq sawa uneqnu. Tamo jekamu lainjro qaji nangi olo walweleqnu. Tamo nangi jekamu yu na ugeelenjo qaji nangi yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getenjro qaji nangi olo poinjreqnaq anjam queqnu. Tamo moreno qaji nangi olo tigeleqnu. Tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nangi Qotei aqa anjam bole queqnu.’ Ningi aisib Jon degsib saiyosib minjiye. ⁶ Ariya ningi quiyee. Tamo nangi e nubsib e qa nangi areqalo singilatosis olo ijo nam ulontosaieqnu qaji nangi tulan areboleboleinjrim sqab.”

⁷ Onaqa Jon aqa angoro nangi Yesus aqa anjam di qusibqa nangi olo puluosib Jon minjqajqa aieqnuq

Yesus a na tamo ungasari gargekoba nangi di Jon qa endegsi minjrej, “Ningi nami wadau sawaq gilsibqa ningi tamo kiero unqajqa gileb? Ningi tamo silai aqa banqa bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kio? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ⁸ Deqa ningi tamo kiero unqajqa wadau sawaq gileb? Ningi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kio? Di dego sai. Tamo gara bole walaeqnu qaji nangi mandor kokba nangi talq di unub. ⁹ Deqa ningi kiyaaq wadau sawaq gileb? Ningi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kio? Od. Agide. Ningi deqa unqa gileb. Deqa e ningi endegsi merngwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nangi tulan bunjrejunu. ¹⁰ Agi nami e mandamq aiosaisonamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na tamo bei ijo anjam marqajqa qarinyitqa a ni qa namosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di agi Qotei aqa nengrenq di unu. ¹¹ Deqa ningi quiyee. E bole merngwai. Jon yansnjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nangi tulan bunjrejunu. Ariya tamo qudei nam saiqoji unub qaji nangi Qotei na taqatnjroqnsiqa a nangi Mandor Koba unu. Deqa tamo nangi di Jon tulan bunjrejunu.

¹² “Jon yansnjro qaji a anjam marqajqa bati brantej dena bosib bosiq agi bini tamo nangi waukobaoqnsib tulan singilaeqnu. Agi nangi Qotei na taqatnjrsim nangi Mandor Koba sqa maroqnsib deqa nangi singila na qotoqnsib waukobaoqnsib singilaeqnu. ¹³ Agi nami Qotei aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi anjam ti maroqneb dena bosib bosiq Jon aqa bati brantej. ¹⁴ Ariya ningi ijo anjam endi quqwa are soqnimqa quiyee. Qotei a nami marej, ‘E na Elaija qarinyit bosim ijo medabu osim anjam maroqnaqas.’ Anjam di agi Qotei aqa nengrenq di unu. Ariya ningi quiyee. Elaija agi bej. E Jon qa marqa osimqa Elaija aqa nam na yawo anjam mareqnu. ¹⁵ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.

¹⁶ “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nangi kumbra qa e yawo anjam kiersiy marqai? Nangi tamo kiero? E nangi qa endegsi marqai. Nangi angoro du du bul qure ambleq dia alañoqnsib angoro qudei na qudei minjreqnu, ¹⁷ ‘Iga yumba anjamonumqa ningi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa ningi akamosai.’”

¹⁸ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Jon a bosiq ingi ti wain ti uratosiq sonaqa tamo nangi a qa maroqneb, ‘A mondor uge ti.’ ¹⁹ Ariya e Tamo Angoro bosimqa ingi ti wain ti uyeqnamqa tamo nangi e nubooqnsib mareqnu, ‘Ningi uniye. Yesus a qunjan ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nangi koba na walweleqnu.’ Tamo nangi e qa misilin anjam degsib mareqnu. Ariya ningi Qotei aqa wau unqab di ningi poingwas, Qotei a qalie bole.”

Yesus a na tamo ungasari are bulyosai qaji nangi njrinjrej

²⁰ Yesus a qure qudei di manwa gargekoba yelenjoqnej. Ariya nangi are bulyosai. Deqa a qure deqaji tamo ungasari nangi qa njrinjrej. ²¹ Osiqa minjrej, “O tamo

unġasari Korasin qure ti Betsaida qure ti di unub qaji, ningi tulaġ padalougetqab. Tamo bei a Tair qure ti Saidon qure ti deq ġilsiq maġwa e nuġġoq di yoqnem qaji di naġġoq di yo qamu naġġi nami are bulyosib naġġo unne qa are ugeinjraaq are uge qa gara ġigsib ġam sumq di awoeb qamu. ²² Deqa e ningi endegsi mernġwai. Mondonj Qotei na tamo unġasari naġġo unne qa peginjrqa batiamaqa a na ningi tulaġ padaltġgougetqas. Ariya Qotei na Tair qure ti Saidon qure ti naġġi degsim padaltġnrqasai. A na naġġi gulube kiġala enjrqa. Di kiyaaqa? Naġġi ijo ġam qaliesai deqa. ²³ O Kaperneam tamo unġasari, ningi laġ qureq oqwa kere e? Keresai. Ningi moio qureq aiqab. Tamo bei a Sodom qureq ġilsiq maġwa e nuġġoq di yoqnem qaji di Sodom qure naġġoq di yo qamu naġġi nami are bulyosib bini unub qamu. Naġġi padalosai qamu. ²⁴ Deqa e ningi endegsi mernġwai. Mondonj Qotei na tamo unġasari naġġo unne qa peginjrqa batiamaqa a na ningi tulaġ padaltġgougetqas. Ariya Qotei na Sodom qure naġġi degsim padaltġnrqasai. A na naġġi gulube kiġala enjrqa. Di kiyaaqa? Naġġi ijo ġam qaliesai deqa."

Ningi Yesus aqa areq babqa a na ningi aqaryaingimqa ningi aqaratqab

²⁵ Bati deqa Yesus a endegsi Qotei pailyej, "O Abu, ni segi laġ qa ti mandam qa ti Koba. Deqa e ni binimosim ino ġam soqtonum. Di kiyaaqa? Ijo anjam e na tamo unġasari naġġi minjreqnum qaji di ni na tamo powo ti unub qaji naġġi qa ulitoqnsimqa tamo aġġro du du bul naġġi segi qa babteqnam naġġi poinjreqnu. ²⁶ Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum." ²⁷ Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, "Ijo Abu na ingi ingi kalil ijo baġq di atelenej unu. E Qotei aqa Niri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. Ariya e na tamo qudei naġġi ijo Abu osornjreqnum. Naġġi dego ijo Abu qa qalie.

²⁸ "Ningi gulube qoboioqnsib waukobaeqnum qaji ningi kalil ijoq babqa e na aqaryaingitqa ningi aqaratqab. ²⁹ Ningi e qa gegerere qalieosib ijo anjam aqa sorgomq di soqniye. Di kiyaaqa? E na tamo naġġi lawo kumbra enjroqnsim ijo segi ġam aguq ateqnum. Deqa ningi e qa qalieabqa ingi bei na ningi gulube enġwasai. Ningi aqaratqab. ³⁰ E na ningi are otetġgeqnum deqa ningi are gulube saiqoji unub. Wau e na ningi enġgeqnum qaji di gulube sai. Di oto."

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

12 Ariya bunuqna Juda naġġo yori bati bei qa Yesus aqa aġġro naġġi ti wau ambleq na ġiloqnsibqa aqa aġġro naġġi mamnjraaq deqa wit gei elenqnsib uye uye ġiloqneq. ² Naġġi degsib ġileqnaqqa Farisi tamo qudei naġġi bosib naġġi unjrsib Yesus minjeb, "Ni une. Ino aġġro naġġi gago dal anjam grottonub. Yori bati qa kumbra degyo di getento koba." ³ Onaqa Yesus na kamba Farisi naġġi minjrej, "Nami Devit aqa wau tamo ti naġġi mamnjraaq kumbra yeb

qaji di ningi buk miligiq di sisiyosai kio? ⁴ Devit a atra tal miligiq ġilsiqqa Qotei atraiyqajqa bem nami atnab soqnej qaji di osiqa ġingenyosiqqa aqa wau tamo naġġi koba na uyeq. Bem di getento. Di atra tamo naġġo segi uyqajqa bem. Ningi quie. Devit a degsi yej di a dal anjam grottej. Ariya a Qotei aqa ġamdamuq di une saiqoji. ⁵ Dal anjam bei dego nami nengrenyeb. Anjam agiende. Atra tamo naġġi yori bati gaigai atra tal miligiq di waueqnum. Naġġo kumbra dena naġġi dal anjam grotteqnum. Ariya naġġi Qotei aqa ġamdamuq di une saiqoji. Ningi anjam di nami buk miligiq di sisiyosai kio? ⁶ Ariya e ningi endegsi mernġwai. Bini tamo bei unu. Tamo dena atra tal tulaġ burjejunu." Yesus a a segi qa naġġi anjam degsi minjrej. ⁷ Osiqa olo minjrej, "Qotei aqa anjam bei dego nami nengrenyeb unu. Agi endegsib nengrenyeb, 'Ningi e laġa atraiboqnsib ijo ġam soqteqnum. E nuġġo kumbra deqa arearetbosai. Ariya ningi tamo naġġi qa duloqnsibqa naġġi gegerereinjroqniye. Yimqa e nuġġo kumbra deqa tulaġ arearetbosai.' Ningi Qotei aqa anjam di sisiyosai poingwo qamu ningi tamo une saiqoji unub qaji naġġi gulube enjrosai qamu. ⁸ E Tamo Aġġro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba."

Yori bati qa Yesus na tamo bei baġ qandamyey qaji di boletej

⁹ Onaqa Yesus a dena walwelosiqqa qure beiq di brantosiqa Juda naġġo Qotei tal miligiq ġilej. ¹⁰ Qotei tal miligiq dia tamo bei baġ qandamyey qaji a soqnej. Deqa tamo qudei naġġi Yesus aqa jejamuq di anjam laġa qametqa marsibqa endegsib nenemyeb, "Yori bati qa tamo boletqajqa di kere kio?" ¹¹ Onaqa Yesus a na kamba minjrej, "Nuġġo ambleq di tamo bei aqa kaja du a yori bati qa ulonjosim subq aaimqa a uratqasai. A na aqaryaayosim olo subq dena osim goge atqas. Di ningi qalie. ¹² Ariya tamo naġġi kaja du sai. Naġġi tamo qunuj ti. Deqa iga yori bati qa tamo aqaryaayim a bole sqas di kumbra bole." ¹³ Yesus a naġġi degsi minjrsiqqa tamo baġ qandamyey qaji di minjrej, "Ni ino baġ waij." Degsi minjnaqa aqa baġ waiyonaq boleej. Aqa baġ bei ombla na kerekereeb. ¹⁴ Onaqa Farisi naġġi Yesus aqa kumbra di unsibqa naġġi Qotei tal uratosib oqedosib naġġi gam kiersib Yesus qalib moiqaqqa deqa qairoqneq.

Yesus a segi qujai Qotei aqa wau tamo bole

¹⁵ Onaqa Yesus a naġġo anjam di qalieosiqqa qure di uratosiq walwelosiq ġilej. A ġileqnaqa tamo unġasari gargekoba naġġi a dauryosib ġiloqneq. Deqa a na tamo unġasari kalil ma ti soqneq qaji naġġi boletnjroqnej. ¹⁶ Osiqa a na naġġi saidnjroqnej, "Ningi ijo ġam ubtsib maraib." ¹⁷ Yesus a kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁸ "Endi ijo wau tamo qujai e segi na ġiltem qaji. E a tulaġ qalaqalaiyeqnum. E a qa tulaġ areboleboleibqo. E na ijo Mondor

aqaq di atitqa a na tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanngi kumbra tintinj qa minjroqngas. ¹⁹ A njirinj anjam maroqngasai. A lelenkobaoqngasai. Gamq dia tamo ungasari nanngi aqa kakoro quoqngasai.

²⁰ Silai aqa banga a genqa laqnimqa a na torei gentqasai. Lam aqa pulonj kiñalaamqa a na torei mosotqasai. A degsim wauosim gilsim gilsim a na kumbra tintinj torei singilatqas. ²¹ Yimqa tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilatsibqa a na nanngi aqaryainjrqaqqa deqa tariñoqnsib sqab." Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a nami anjam degsi nenjgryonaq soqnej.

Tamo qudei nanngi maroqneb, "Yesus a Belsebul aqa singila na waueqnu."

²² Onaqa bati di tamo bei mondor uge na medabu getentsiq njamdamu qandimyej qaji a tamo qudei nanngi na Yesus aqa areq osi bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa meñ otyonaqa aqa njamdamu boleosiqa a sawa unsiqa anjam bole maroqnej. ²³ Deqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa singila di unsibqa nanngi tulanj prugelenosib maroqneb, "Tamo di Devit aqa Njiri kio?" ²⁴ Nanngi degsib mareq nabqa Farisi nanngi qusibqa saidnjrsib minjreb, "Sai. Mondor uge nanngo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Deqa singila dena Yesus na mondor uge nanngi winjreqnu."

²⁵ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqa yawo anjam endegsi minjrej, "Tamo nanngi sawa qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi koba na geregere sqa keresai. Nanngi niñaqosib koboqab. Tamo nanngi qure qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi dego koba na geregere sqa keresai. Tamo nanngi tal qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanngi winjrqas di nanngi poaiyelqab. Deqa a kiersim aqa mondor uge nanngi olo taqatnjrqas? Di keresai. ²⁷ E Belsebul aqa singila na mondor uge nanngi winjreqnum qamu nunngo angro nanngi yai aqa singila na mondor uge nanngi winjreqnu? Ninngi tulanj grotonub deqa nunngo angro nanngi na endegsib mernjgwb, 'Ninngi tamo uge.' ²⁸ Ariya e Qotei aqa Mondor aqa singila na mondor uge nanngi winjrqa di ninngi unsib poingwas, 'Bole, Qotei na iga taqatgosiq gago Mandor Koba unu.' Ninngi degsi poingwas.

²⁹ "Tamo bei a kiersim tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa ingi ingi kalil bajinqas? A mati tamo singila di sil na tontim soqnimqa di aqa ingi ingi kalil bajinqas. Tontqasai di aqa ingi ingi bajinqa keresai.

³⁰ "Tamo bei na e kadoibqasai di a na e jeutbqas. A na e tamo ungasari nanngi koroinjrqaqqa aqaryaibqasai di a na tamo ungasari nanngi olo winjrim jaraiqab.

³¹ "Deqa e ninngi endegsi mernjgwei. Tamo ungasari nanngo une kalil Qotei na kobotetnjrqas. Tamo ungasari nanngo misilinj anjam kalil dego Qotei na kobotetnjrqas. Ariya tamo a Qotei aqa Mondor misilinyqas une di Qotei na kobotqasai. ³² Tamo bei na e Tamo Angro misilinj bqaqas une di Qotei na kobotqa kere.

Ariya tamo bei na Qotei aqa Mondor Bole misilinyqas une di Qotei na kobotqa keresai. Bini bati endeqa Qotei na kobotqasai. Mondorj dego Qotei na kobotqasai."

Namtañ a bole kio sai kio di iga aqa gei unsim poigwas

³³ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Namtañ bole nanngi gei bole ateqnub. Namtañ uge nanngi gei uge ateqnub. Deqa tamo nanngi njam aqa gei unsibqa dena nanngi poinjrqaq, njamtañ di bole kio uge kio.

³⁴ Ninngi tamo uge. Ninngi amal uge bul. Ninngi kiersib anjam bole maroqngab? Tamo nanngo areqalo nanngo are miligiq di unu qaji di nanngo medabuq na branteqnu. ³⁵ Tamo bole nanngo are miligiq di areqalo bole bole gargekoba unu. Deqa nanngi kumbra bole bole yeqnu. Ariya tamo uge nanngo are miligiq di areqalo uge uge gargekoba unu. Deqa nanngi kumbra uge uge yeqnu.

³⁶ "Ariya e ninngi endegsi mernjgwei. Mondorj Qotei na tamo nanngo une qa peginjrqqa batiamqa tamo ungasari nanngo anjam kalil nanngi lanja lanja mareqnu qaji di Qotei na nanngo jejamuq di atsim nanngi peginjrqas. ³⁷ Ino anjam boleamqa Qotei na mermqas, 'Ni tamo bole.' Ino anjam ugeamqa Qotei na mermqas, 'Ni tamo uge.'"

Tamo qudei nanngi bosib Yesus a mañwa bei babtım unqajqa minjeb

³⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei ti Farisi qudei ti nanngi na kamba Yesus minjeb, "O Qalie Tamo Koba, ni endego Qotei aqa mañwa bei babtımqa iga unsim dena poigwas, bole, ni Qotei aqa wau ojeqnum."

³⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra tulanj ugedamu. Nanngi Qotei areiyosaieqnu. Nanngi gaigai ijo mañwa lanja unqajqa metbeqnu. Deqa e na ijo mañwa bei nanngi osornjrqasai. Qotei aqa medabu o tamo Jona nami soqnej qaji aqa mañwa segi osornjritqa nanngi di unqab. ⁴⁰ Agi Jona a bati qalub qe ani aqa miligiq di soqnej. Dego kere e Tamo Angro bati qalub sub miligiq di sqai. ⁴¹ Mondorj Qotei na tamo ungasari nanngo une qa peginjrqqa batiamqa Ninive tamo nanngi tigelosibqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra uge boleq atetnjrqab. Di kiyaaqa? Ninive tamo nanngi nami Jona aqa anjam qusib are bulieb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulanj bunyejunu qaji a nunngo ambleqsi unu. Agi e segi qujai.

⁴² Mondorj Qotei na tamo ungasari nanngo une qa peginjrqqa batiamqa unja kobaquja nami guta di sawa taqatoqnej qaji a tigelosimqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra uge boleq atetnjrqas. Di kiyaaqa? Unja di a nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsiqa sawa isaq na walwewosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulanj bunyejunu qaji a nunngo ambleqsi unu." Yesus a a segi qa nanngi anjam degsi minjrej.

Mondor uge a tamo uratosim olo bqas

⁴³ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq di sosimqa a na tamo di uratosim ulañosim sawa kanjrañoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa ñamam ugeiyim marqas, ⁴⁴ 'E olo puluosiya ijo tal uratem qaji deq olo gilqai.' A degsi marsimqa gilsim tal dia tamo bei sosai degsim unqas. Tal di nami mañ solsib iñgi iñgi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim aisim mondor uge 7-pela tulañ ugedamu nangi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqnibqa tamo di aqa so tulañ ugeqas. Aqa so uge namij dego sai. Aqa so tulañ ugedamuqas. Dego kere tamo ungasari bini bati endeqa kumbra uge uge yoqnsib laqnub qaji nangi degsib sougetesqab."

Yesus aqa ai aqa was nangi tal qabe?

⁴⁶ Yesus a na tamo ungasari nangi anjam degsi minjreñaqa aqa was nangi aqa aniqali ombla na Yesus qa bosib talq di iteb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nangi anjam bei minjqajqa deqa oqeq di tigelesoqneb. ⁴⁷ Onaqa tamo bei na Yesus minjej, "Ni que. Ino was nangi ino ai ombla na ni anjam bei mermqa bonub agi oqeq di tigelejunub." ⁴⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ijo ai ijo was nangi tal qabe?" ⁴⁹ Degsi minjsiqa aqa bañ na aqa segi angro nangi osoryosiqa minjej, "Ni une. Ijo ai ijo was nangi agide." ⁵⁰ Tamo a ijo Abu lañ qureq di unu qaji aqa areqalo dauryosim sqas di ijo was bole. Di ijo jaja. Di ijo ai."

Yesus a na saga yago breiyqa yawo anjam tamo ungasari nangi minjrej

13 Bati deqa Yesus a tal uratosiqa alile aisiq ya agu qalaq di awoej. ² Onaqa tamo ungasari tulañ gargekoba nangi bosib aqa areq di koroonaqqa a sasalosiqa qobuñ goge di awoej. Awesonaqa tamo ungasari kalil nangi alile di tigelesoqneb. ³ Tigelesonaqqa a na yawo anjam gargekoba minjroqnej. Ariya yawo anjam bei endegsi minjrej, "Niñgi quiye. Tamo bei a gilsiqqa aqa iñgi wauq di saga yago breiyelenej. ⁴ Breiy-naqa saga yago qudei gam qalaq aieleneb. Onaqa qe-bari nangi bosib uyekriteb. ⁵ Ariya saga yago qudei mandam lanjaq di aieleneb. Mandam di guma menin ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aielenosib urur oqoqujateb. ⁶ Nango jirim tulañ guma aiosai deqa señ oqsiq kanjrañoqqa nangi laosib morenej. ⁷ Ariya saga yago qudei sil luwit ambleq di aieleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnrnaq geitosai. ⁸ Ariya saga yago qudei mol mandam boledamuq di aieb. Di aisis oqoboledamuysib gei tulañ gargekoba ateleneb. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30. ⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem."

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nangi yawo anjam segi minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus aqa angro nangi aqa yawo anjam di qusibqa nangi aqa areq bosib nenemyeb, "Ni kiyaaqa tamo ungasari nangi yawo anjam segi minjreñnum? Ni utru babtosaieqnum." ¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Qotei a tamo ungasari nango Mandor Koba sosisq nangi taqatnjreñnu. Anjam di aqa utru uliejunu. Di e na babbatqa ijo angro ningi segi utru qalieqab. Ariya Qotei na tamo ungasari nangi di yawo anjam aqa utru osornjrqasai. ¹² Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqac di unu qaji di Qotei na olo yaiyimqa a laña sqas. ¹³ Utru deqa e na tamo ungasari nangi yawo anjam segi minjroqñai. Yimqa nangi ñam atoqnsib ijo kumbra laña unoqnsib utru poinjrqasai. Nango dabkala na ijo anjam laña quoqnsib di dego utru poinjrqasai. ¹⁴ Nangi degsib sqab deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantqas. A endegsi marej, 'Niñgi bati gargekoba ijo anjam quoqnsib utru poinjwasai. Nun-go ñamdamu na bati gargekoba ijo kumbra unoqnsib di dego utru poinjwasai. ¹⁵ Tamo ungasari di nango areqalo geterñreñnu. Nango dabkala na ijo anjam quqwajqa asginjreñnu. Nangi ñam brunejunub. Deqa nango ñamdamu na ijo kumbra unqasai. Nango dabkala na ijo anjam qusib aqa utru poinjrqasai. Nangi are bulyosib ijoq babqa e na nangi boletnrqasai dego.' Qotei a nami degsi marej.

¹⁶ "Ariya ningi ijo segi angro unub deqa ningi tulañ areboleboleingem. Di kiyaaqa? Nungo ñamdamu na ijo kumbra uneqñub. Nungo dabkala na ijo anjam queqñub. ¹⁷ Niñgi quiye. E bole merngwai. Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi ti tamo nangi kumbra bole bole yoqneb qaji nangi ti tulañ gargekoba kumbra niñgi bini uneqñub qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nangi unosaiñoqneb. Anjam ningi bini queqñub qaji di dego nangi quqwajqa are koba soqnej. Ariya nangi quosaiñoqneb."

Yesus a na sago yago qa yawo anjam aqa utru babtej

¹⁸ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru e na babbatqa ningi quiye. ¹⁹ Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qe-bari nangi bosib uyekriteb qaji di aqa utru endegsi unu. Qotei lañ qureq di unu qaji a tamo ungasari nangi Mandor Koba sosisq nangi taqatnjreñnu. Anjam di tamo qudei nangi qusib nango are miligiq di esoqñibqa ariya nangi anjam di aqa utru poinjrosaiamqa Satan a bosim anjam Qotei na nango are miligiq di atej qaji di olo yainjrqas. ²⁰ Saga yago qudei mandam lanjaq di aieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nangi Qotei aqa anjam qusib tulañ areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nango areq atqab. ²¹ Ariya anjam di nango are miligiq tulañ guma aiosai. Deqa nangi sokiñalayibqa bunuqna Qotei aqa anjam

gotranjo qaji tamo qudei nanngi bosib nanngi gulube enjrsib ugeugeinjqab. Yimqa nanngo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di nanngi olo ulontqab. ²² Saga yago qudei sil luwit ambleq aieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusibqa nanngo areqalo miligiq di esonibqa ariya bunuqna nanngi olo mandam qa ingi ingi qa are koba qaloqnsibqa silali koba oqnqajqa are prugnjqnqas. Yimqa nanngo areqalo dena nanngi wala walainjrsim Qotei aqa anjam nanngo are miligiq di tentimqa di loumqas. Deqa a gei boletosai. ²³ Ariya saga yago qudei mol mandam boledamuq di aieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib gegerere poinjrimqa nanngo are miligiq di singilatesqab. Deqa Qotei aqa anjam di nanngo are miligiq di saga bul utru segi segi boleosim tulan kobaqas. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30.”

Pilagin yago breiyqajqa yawo anjam

²⁴ Yesus a na nanngi yawo anjam degsi minjrsiqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosisq nanngi taqatnjreqnu. Kumbra di tamo bei a gilsiq aqa ingi wauq di wit yago yagelenej dego kere. ²⁵ Wit yago yagelenonaqa qolo tamo kalil nerenesonabqa jeu tamo bei na bosiq wit yago ambleq dia pilagin yago dego breiyej. Breiysiq ulanej. ²⁶ Ariya bunuqna wit oqsib geitelenonabqa pilagin na dego dauryosiq oqej. ²⁷ Deqa wau tamo nanngi na bosib unsibqa wau lanja minjeb, ‘O Tamo Koba, ni wit yago pilagin ti turtsi yagem e? Ni une. Wit oqsib geitonubqa pilagin dego dauryi oqonub.’

²⁸ “Onaqa wau lanja na kamba minjrej, ‘Jeu tamo bei na bosiq pilagin yago breiyej.’ Degsi minjrnaqa wau tamo nanngi na minjeb, ‘O Tamo Koba, ni na marimqa iga pilagin di otoreljqom.’ ²⁹ Onaqa minjrej, ‘Ninggi pilagin otoraib. Ninggi otorqab di wit ti turtosib otoro uge. ³⁰ Deqa ningi uratib soqneb. Wit ti pilagin ti koba na oqsib geitelenabqa e na ijo wau tamo nanngi minjrqai, “Ninggi pilagin otorosib ruwoelenosib ngyamuoq di koitiye. Ariya ningi wit osib ijo talq di atelenje.””

Sis yago qa yawo anjam

³¹ Yesus a na nanngi yawo anjam degsi minjrsiq ko-boonaqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosisq nanngi taqatnjreqnu. Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. ³² Sis yago nanngi tulan kiñilala qas yago bul. Ingi ingi qudei nanngo yago kokba yala. Sis yago nanngi tulan kiñilala. Ariya tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagonaqa bunuqna a oqsiq tulan kobaquajaj. Osiqa nam qudei tulan bunjrsiq dani kokba atelenje. Onaqa qebari nanngi bosib aqa daniq dia simi atelenjeb.”

Bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam

³³ Osiqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosisq nanngi taqatnjreqnu. Kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Unja bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñilala osiq bem sum lanaj ti turtsiq web kobaquajaq dia bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Yesus a na tamo ungasari nanngi yawo anjam segi minjroqnej

³⁴ Yesus a na tamo ungasari nanngi yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. A anjam bei minjrosai-oqnej. Yawo anjam segi minjroqnej. ³⁵ A kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “E na ningi yawo anjam merngoqnqai. Tulan nami yawo anjam di aqa damu uliesoqnej. Sosi sosisq agi bini uliejunu. Deqa yawo anjam aqa damu di e na boleq atsiy ningi saingwai.”

Pilagin qa yawo anjam aqa utru

³⁶ Ariya Yesus a na tamo ungasari nanngi uratnjrsiqa tal gogetsi sonaqa aqa angro nanngi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na pilagin qa yawo anjam di utru gegerere platsim merge.”

³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Tamo wit yagej qaji di agi e segi. E Tamo Angro. ³⁸ Wit wau di agi mandam endi. Wit yago di agi tamo ungasari nanngi Qotei na taqatnjreqnu qaji. Ariya pilagin yago di Satan aqa segi tamo ungasari nanngi. ³⁹ Jeu tamo pilagin yago breiyej qaji di Satan. Wit geiteleno bati di agi diño bati. Ariya wau tamo nanngi wit otorelneq qaji di agi lan angro nanngi. ⁴⁰ Deqa ningi quie. Wau tamo nanngi bosib pilagin otorosib ngyamuoq di koitelenje qaji nanngo utru endegsi merngwai. Diño batiamqa lan angro nanngi degyqab. ⁴¹ Bati di e Tamo Angro na ijo lan angro nanngi qarinjritqa aisib ingi uge uge kalil tamo nanngo areqalo ugetetnjreqnu qaji nanngi ti tamo kalil kumbra uge uge yeqnub qaji nanngi ti pilagin bul breinjqab. Deqa Qotei na nanngi olo taqatnjrqasai. ⁴² Nanngi breinjrib ngyamuo kobaq aisib dia akamkobayoqnsib pailoqnsib nanngo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas. ⁴³ Ariya bati deqa tamo ungasari kumbra bole bole yeqnub qaji nanngo Abu Qotei na nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Deqa nanngi sen bul tulan suwanesqab. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi gegerere quem.”

Silali osib subq di ulitqajqa yawo anjam

⁴⁴ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosisq nanngi taqatnjreqnu. Kumbra di tamo qudei nanngi na silali kobaquaja osib nam monqum miligiq di atsib nañu agu beiq di sub bogsib sub miligiq di uliteb dego kere. Onaqa tamo bei na bosiq

ņam moņgum di itosiq tulaņ areboleboleiyej. Deqa a ņam moņgum di olo subq di mororyosiq gilsiq aqa iņgi iņgi kalil qariņyosiq dena silali osiq naņu agu di awaiyej."

Kolilei qa yawo anjam

⁴⁵ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "E olo yawo anjam bei endegsi mernęwai. Qotei laņ qureq di unu qaji a tamo uņgasari naņgo Mandor Koba sosiq naņgi taqatņreqnu. Kumbra di silali wauo qaji tamo bei a kolilei qa ņamoqnej dego kere. ⁴⁶ A gilsiq ņamosiq kolilei tulaņ boledamu itosiq olo puluosi bosiq aqa iņgi iņgi kalil qariņyosiq dena silali osiq kolilei di awaiyej."

Kakaņ waiyqa yawo anjam

⁴⁷ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "E olo yawo anjam bei mernęwai. Qotei laņ qureq di unu qaji a tamo uņgasari naņgo Mandor Koba sosiq naņgi taqatņreqnu. Kumbra di tamo naņgi yuwalq di kakaņ waiyosib qe gargekoba utru segi segi elenqab dego kere. ⁴⁸ Kakaņ maqamqa tamo naņgi na titosib bosib ululq di goge atsib awoosib qe kalil peginrqab. Qe bole bole gumba q di jigelenqab. Ariya qe uge uge uratosib qalaq di breinjqab. ⁴⁹ Kumbra deqaji diņo bati qa brantqas. Laņ aņgro naņgi bosib tamo bole bole naņgo ambleq dena tamo uge uge naņgi elenqosib breinjqab ņamyuoq aiqab. ņamyuo koba dia naņgi akamkobayoqnsib pailoqnsib naņgo jaqatiņ qa qalagei anjam atoqnaqas."

⁵¹ Yesus a na aqa aņgro naņgi anjam degsi minjrej. Osiqa nenemnjrej, "Yawo anjam kalil mernęgonum qaji endi niņgi utru poingwo e?" Onaqa naņgi na minjeb, "Od." ⁵² Onaqa Yesus na olo minjrej, "Qotei laņ qureq di unu qaji a tamo uņgasari naņgo Mandor Koba sosiq naņgi taqatņreqnu. Anjam di dal anjam qalie tamo qudei naņgi poinjreqnu. Poinjreqnu qaji naņgi tal aqa abu bul unub. Deqa naņgi naņgo talq dena ńoro bunuņ ti ńoro namij ti elenqosib oqeq ateqnub."

Yesus aqa qure utru naņgi aqa anjam quetosai

⁵³ Yesus a yawo anjam di kalil marsiq koboonaqa a sawa di uratej. ⁵⁴ Osiqa aqa segi qure utruq gilej. Gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda naņgo Qotei tal miligiq gilsiq tamo uņgasari gargekoba sonabqa tigelosiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Minjreqnaqa tamo uņgasari naņgi aqa anjam qusibqa naņgi tulaņ prugelenqosib maroqneb, "Yesus a powo qabe na osiq anjam singila endeqaji palontosiq mergeqnu? A kiersim maņwa endeqaji babtelenqnu?" ⁵⁵ Iga qalie, aqa siqali a laņa tal gereiyo qaji tamo. Aqa aniqali Maria. A Jems na Josep na Saimon na Judas na naņgo was. ⁵⁶ Aqa nawi kalil naņgi agi iga koba na endi unum. Deqa a kiersim maņwa endeqaji babtelenqnu?" ⁵⁷ Naņgi degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. Onaqa a na minjrej, "Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroq-

nas di naņgi aqa anjam quetqa asginjqas. Deqa a ńam saiqoji sqas. Aqa segi talq dia dego a ńam saiqoji sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqnas di naņgi aqa anjam quetoqnsib aqa ńam soqtoqnaqab." ⁵⁸ Yesus a na naņgi degsi minjrej. Osiqa aqa segi qure utruq dia a maņwa gargekoba yosai. Di kiyqa? Naņgi a qa naņgo areqalo singilatosai deqa.

Herot a are qalej, "Yesus a Jon yansnjro qaji agi moisiq olo subq na tigelqo."

14 Bati deqa tamo uņgasari naņgi Yesus aqa kumbra qa saosib laqnaqna Mandor Koba Herot a quej. ² Qusiqa aqa wau tamo naņgi minjrej, "Tamo di Jon yansnjro qaji tamo de kio? A moisiq olo subq na tigelqo. Dena a singila osiq maņwa endeqaji babtelenqnu."

³ Herot a na nami aqa aube Filip aqa ņauqali Herodias yayisq ej. Deqa Jon na Herot minjoqnej, "Ni ino segi was aqa uņa em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugetonum." Jon a na Herot degsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjriņ oqetonaqa aqa qaja tamo qudei naņgi qariņjraqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq waiyeb. ⁵ Jon a tonto talq di sonaqa Herot a endegsi are qaloqnej, "E na Jon qalit moiqa." Ariya tamo uņgasari kalil naņgi maroqneb, "Jon a tamo bole. A Qotei aqa medabu o qaji tamo." Naņgi degsib maroqneb deqa Herot a naņgi ulainjsiq Jon qalqa uratej.

⁶ Ariya bati bei Herot aqa ņambabo bationaqa Herot na maruro atsiqa tamo qudei naņgi metnjraqa bosib aqa talq di koroeb. Koroosib iņgi uyeqnaqna Herot aqa ņauqali aqa asi a warum miligiq bosiq naņgi lou tuetnjroqnej. Onaqa Herot a di unsiqa tulaņ areboleboleiyej. ⁷ Deqa a na aņgro sebiņ di minjej, "Ni ijo iņgi kie oqajqa merbqam emqai." Osiqa aqa anjam di singilatosiq olo minjej, "Ijo anjam di e bole dauryqai. E uratqasai bolesai." ⁸ Onaqa aņgro sebiņ aqa aniqali na minjej, "Ni Jon aqa gate qa Herot minje." Onaqa aqa asi na Herot minjej, "Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabirq di atsim ebe."

⁹ Onaqa Herot a aņgro sebiņ aqa anjam di qusiqa a Jon qalim moiqaqna are sosai deqa a are tulaņ gulubekobaiyej. Aqa segi anjam tamo kalil naņgo ulatamuq dia marsiq singilatej qaji deqa ti are qalsiq are gulubekobaiyej. Aqa anjam di olo beltosim anjam bei marqas di a jemaiyqas. ¹⁰ Deqa a na aqa qaja tamo naņgi qariņjraqa gilsib tonto talq dia Jon aqa kakoro genteteb. ¹¹ Osib aqa gate tabirq di atsibqa osi bosib aņgro sebiņ di yonabqa a na osi gilsiq aqa aniqali yej. ¹² Onaqa Jon aqa aņgro naņgi di qusibqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb. Osib Yesus aqa areq gilsib minjeb, "Herot na Jon qalqo moiqa."

Yesus a na tamo 5,000 naņgi iņgi anainjrej

¹³ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa a sawa di uratosiq qobuņ bei gogetosiq wadau sawaq gilej. Aqa aņgro naņgi ti gileb. A gileqnaqa tamo uņgasari kalil naņgi di qusibqa naņgo segi qure qureq dena tigelosibqa singa

na gurgurosib Yesus namqajqa gileb. ¹⁴ Deqa Yesus a qobun na gilsiq tiryosiqqa nam atej tamo ungasari tulan gargekoba nami tiryqa sawaq dia tarijesonab unjrej. Unjrsiqqa nanngi qa are ugeiyej. Deqa a nanngo areq aisiqa nanngo ma tamo kalil boletnjroqnej.

¹⁵ Ariya bilaq Yesus aqa angoro nanngi aqa areq bosib minjeb, "O Tamo Koba, endi wadau sawa. Sen aieqnu. Qoloqas. Deqa ni na tamo ungasari nanngi minjrimqa mati qure qureq gilsib di ingi awaiysib uyqab." ¹⁶ Onaqa Yesus na minjrej, "Nanngi kiyaaq qure qureq gilqab? Ninggi segi na ingi anainjriye." ¹⁷ Degsi minjrinaqa nanngi na kamba minjeb, "Iga ingi sai. Iga bem 5-pela qe aiyela segi unu." ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, "Bem ti qe ti di ijoq osi boiye."

¹⁹ Onaqa nanngi na bem ti qe ti di osi bosib Yesus yonabqa a na tamo ungasari kalil nanngi minjrej, "Ninggi kalil ñinq di awoelenjoie." Onaqa nanngi kalil awoonabqa Yesus na bem 5-pela ti qe aiyel ti di osiqa lan goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti gingenyosiqqa aqa angoro nanngi enjrinaqa nanngi na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanngi jeisib enjreqnab uyqneb. ²⁰ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa ingi oto uratelenjeb qaji di Yesus aqa angoro nanngi na koroiyosib gumba kokba 12-pelaq di jignab maqelenej. ²¹ Tamo kalil bem ti qe ti uyeq qaji nanngi sisiyeb 5,000. Ariya ungasari ti angoro du du ti nanngi sisiyosai.

Yesus a ya banqaq na walwelej

²² Onaqa Yesus na aqa angoro nanngi endegsi minjrej, "Ninggi qobun gogetosib namoosib gilsib ya agu taqal beiq di tiryosib soqniye. E na tamo ungasari nanngi minjritqa nanngo qure qureq jaraioqniqbqai." ²³ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi namoosib gileqnaqqa Yesus na tamo ungasari nanngi minjrinaq jaraieqnaqqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Qosiq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. ²⁴ Onaqa aqa angoro nanngi qobun suweiyosib isaq gilsib ya agu ambleq di gileqnaqqa jagwa koba tigelosiqqa ya korkortosiqqa nanngi pulutnjrej. ²⁵ Nobqolo amburu Yesus a aqa angoro nanngi qa bosiqqa ya banqaq na walwelosiqqa nanngi daurnjrsiq gilej. ²⁶ Onaqa nanngi nam ateb Yesus a ya banqaq na walwelosiq nanngo areq beqnaqa unsib mareb, "Di buga beqnu." Osib nanngi tulan ulaugetosib lelenkobayeb. ²⁷ Onaqa Yesus na minjrej, "Nunngo are singilatiye. Endi e beqnum. Ulaaib."

²⁸ Onaqa Pita na minnej, "O Tamo Koba, ni kio beqnum? Ni amqa e odbimqa e kamba ya banqaq na walwelosiy ino areq bqai." ²⁹ Onaqa Yesus na Pita minnej, "Od. Endi e. Ni au." Degsi minjrinaqa Pita a qobun uratosiqqa ya banqaq na walwelosiq gilsiq Yesus jomyej. ³⁰ Yesus jomyosiqqa nam atej jagwa unej. Unsiq ulaej. Ulaosiq deqa tuqoqnsiq maosiq Yesus minnej, "O Tamo Koba, e tuqeqnum. Deqa ni na aqaryaiibe."

³¹ Onaqa Yesus na aqa ban waiysiq Pita ojsiq soqtej. Osiqqa minnej, "Kiyaaq ni areqalo aiyeltonum? Ni e qa ino areqalo singilatqa yonum keresaimqo deqa ni tuqonum." ³² Degsi minjsiqqa nanngi aiyel qobun gogetonabqa jagwa laej. ³³ Onaqa tamo qobunq di soqneq

qaji nanngi Yesus aqa singila di unsibqa nanngi aqa nam soqtosib minjeb, "Bole, ni Qotei aqa Njiri."

Genesaret sawaq dia tamo ungasari nanngi Yesus aqa gara mutu ojeqnaq nanngo ma saielejoqnej

³⁴ Ariya Yesus aqa angoro nanngi koba na qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb. ³⁵ Tiryonabqa qure deqaji tamo ungasari nanngi Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrinaqa anjam qarinyonab qure qure kalil jojomq di soqneq qaji dia tamo ungasari nanngi quoqnsib nanngo ma tamo nanngi joqnsib Yesus aqa areq osi belejoqneq. ³⁶ Belejoqnsib Yesus minjoqneq, "O Tamo Koba, nanngi ino gara mutu segi ojbqqa nanngo ma saioqnaq." Onaqa Yesus na odnjrinaqa ma tamo kalil nanngi aqa areq boqnsib aqa gara mutu ojoqneq. Ojeqnaq nanngo ma kalil saielejoqnej.

Farisi nanngi Qotei aqa anjam gotranjoqnsibqa olo nanngo segi moma nanngo dal anjam dauryoqneq

15 Onaqa bati deqa Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanngi Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. Koroosib minjeb, ² "Ino angoro nanngi kiyaaq gago moma nanngo dal anjam gotranjoqneq? Agi nanngi ingi uyqa oqnsib mati ban yan-sosaisosib lana uyeqnaq."

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi kiyaaq Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo nunngo segi kumbra dauryeqnub?" ⁴ Qotei a nami marej, "Ni ino ai wo abu wo nanngo sorgomq di geregere sosimqa nanngo anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai wo abu wo nanngi misilinjrimqa a qalib moiem." Qotei a nami degsi marej. ⁵ Ariya ninggi mareqnaq, "Tamo bei aqa ai kio aqa abu kio ingi qa truquamqa a na minjqas, "Ijo ingi ingi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai." ⁶ A degsi minjqas di ninggi marqab, "A keretqo. A na aqa ai wo abu wo nanngi aqaryainjraiq." Ninggi degsib marqab. Nunngo kumbra dena ninggi Qotei aqa anjam gotranjoqnsibqa olo nunngo segi moma nanngo kumbra soqteqnaq.

⁷ "Ninggi gisanq tamo. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a nami ninggi qa keretsiqqa anjam endegsi marej, ⁸ "Tamo nanngi di nanngo medabu na ijo ñam soqteqnaq. Ariya nanngo are miligi e qa sosai. Nanngo areqalo isaq di unu. ⁹ Nanngi mandam tamo nanngo dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareqnaq, "Gago anjam endi Qotei aqa anjam." Deqa nanngi lana baban na e qa loueqnaq."

Kumbra kie na tamo jiga yeqnu?

¹⁰ Yesus a Farisi nanngi anjam degsi minjrsiqqa olo tamo ungasari kalil nanngi metnjrinaqa aqa areq bonabqa minjrej, "Ninggi ijo anjam endi qusib geregere are qaliye. ¹¹ Tamo bei a ingi uyimqa aqa miligiq aiqas dena tamo jiga yqasai. Anjam kalil tamo aqa miligiq na

oqsiq medabuq na branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu."

¹² Yesus a na tamo ungasari nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa aqa angoro nanngi aqa areq bosib minjeb, "Farisi nanngi ino anjam di qusib ni qa are ugeinjrqo. Di ni qalie e?"

¹³ Onaqa Yesus na minjrej, "Ijo Abu lan qureq di unu qaji a ingi wau ejunu. Nam kalil a yagosai qaji di a na jirim qoji otorosim taqal breinjrqas. ¹⁴ Deqa ningi Farisi nanngi qa are koba qalaib. Nanngi tamo nam qandimo bul. Deqa nanngi na tamo nanngi gam osornjrqa keresai. Tamo nam qandimo bei na tamo nam qandimo bei aqa ban ojsim ombla walwelqab ombla manngalsib subq aiqab."

¹⁵ Onaqa Pita na Yesus minjej, "O Tamo Koba, ingi jiga qa yawo anjam maronum di aqa utru geregere plaltosim mergim iga quqwom." ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba aqa angoro nanngi endegsi minjrej, "Ningi dego ijo yawo anjam di aqa utru poingosai unu e? ¹⁷ Tamo nanngi ingi uyeqnbqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqnu. Ningi di poingosai kio? ¹⁸ Ariya ingi ingi kalil tamo nanngo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁹ Ingi ingi tamo nanngo are miligiq na branteqnu qaji agi ubtsiy merngwai. Areqalo uge uge, tamo qaloqa, unqa qa laoqa, was aqa njanjamyoqa, bajinoqa, was aqa jejamu lan gisanjoqa, was yomuioqa. ²⁰ Kumbra uge uge deqaji tamo nanngo are miligiq na brantoqnsiq dena tamo jiga yeqnu. Ariya tamo nanngi ban yansosaisosib lan ingi uyqab dena nanngi jiga yqasai."

Kenan qaji unqa a Yesus qa aqa areqalo tulan singilatej deqa Yesus na aqa angoro boletej

²¹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqa walwelosiq Tair qure ti Saidon qure ti nanngo sawaq gilej. ²² Gilsiq di sonaqa Kenan qaji unqa bei a sawa dia soqnej. Sosisqa a Yesus aqa areq bosiq singila na pailyosiq minjej, "O Tamo Koba, Devit aqa Niri, ni e qa are ugeimeme. Mondor uge na ijo angoro sebin a tulan ugeugeiyosiq jaqatin koba yeqnu." ²³ Onaqa Yesus a unqa di aqa anjam qusiq quosaibulosiq anjam bei kamba minjosai. A mequmej. Deqa aqa angoro nanngi aqa areq bosib minjeb, "O Tamo Koba, unqa di a singila na iga pailgoqnsiq daurgeqnu. Deqa ni na saidyimqa a puluosim ulanqas."

²⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Israel nanngi kaja bul mandor saiqoji. Deqa e nanngi segi aqaryainjrqaqqa Qotei na qarinqbonaq bem." ²⁵ Onaqa unqa di a Yesus aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minjej, "O Tamo Koba, ni na e aqaryaibe." ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Iga angoro du du nanngo ingi yainjrsim olo ban nanngi anainjrqom di kumbra bolesai." ²⁷ Onaqa unqa dena olo Yesus minjej, "O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Angoro du du nanngi ingi uyeqnbqa ingi nenggi ululoneqnaqa ban nanngi dego uyeqnu." ²⁸ Onaqa Yesus a anjam di qusiq minjej, "O unqa, ni e qa ino areqalo tulan singilatunum deqa ni anjam degsi merbonum. Deqa ni

gilime. Ino anjam di e na dauryosiy ino angoro boletqai." Degsi minjnaqa bati qujai deqa mondor uge na aqa angoro di uratonaqa a boleej.

Yesus na tamo ungasari gargekoba nanngi boletnjroqnej

²⁹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqa walwelosiq Galili ya aguq di brantej. Brantosiq dena manaq oqsiq dia awesoqnej. ³⁰ Awesonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi na tamo singa qandamnjrro qaji ti tamo nam qandimnrro qaji ti tamo jejamu lainjrro qaji ti tamo menj singilainjrro qaji ti tamo ma utru segi segi so qaji nanngi ti joqsbqa Yesus aqa areq di ateleneqnbqa a na nanngi kalil boletnjroqnej. ³¹ Deqa tamo menj singilainjrro qaji nanngi olo anjam bole maroqneb. Tamo jejamu lainjrro qaji nanngo jejamu olo singilaoqnej. Tamo singa qandamnjrro qaji nanngi olo tigelosib walweloqneb. Tamo nam qandimnrro qaji nanngi olo nam poinjreqlaqa sawa unoqneb. Onaqa tamo ungasari kalil nanngi di unsibqa nanngi are koba qaloqnsib Israel nanngo Qotei aqa nam soqtoqneb.

Yesus na tamo 4,000 nanngi ingi anainjrej

³² Onaqa Yesus na aqa angoro nanngi olo metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, "Tamo ungasari nanngi bati qalub e koba na soqneb nanngi ingi saiqoji. Deqa e nanngi qa are ugeibqo. E nanngi mam ti suweinjrqa gamq dia nanngi mam na lao uge." ³³ Degsi minjrnaqa nanngi na kamba minjeb, "Sawa endi wadau. Deqa iga ingi qabe na osimqa tamo ungasari gargekoba endego anainjronam kereqas?" ³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, "Ningi bem gembub unu?" Onaqa minjeb, "Bem 7-pela unu. Qe kiñilala quja quja dego unu."

³⁵ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanngi minjrej, "Ningi kalil mandamq di awoelenjoie." ³⁶ Degsi minjrnaqa nanngi kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7-pela ti qe ti di osiqa Qotei pailyosiqqa bem ti qe ti gingejyosiqqa aqa angoro nanngi enjreqlaqa nanngi na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanngi enjreqlaqa uyoqneb. ³⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa ingi oto urateneb qaji di Yesus aqa angoro nanngi na koroiyosib gumba kokba 7-pelaq di jignab maqelenej. ³⁸ Tamo kalil ingi uyeb qaji nanngi sisiyeb 4,000. Ariya ungasari ti angoro du du ti nanngi sisiyosai. ³⁹ Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil nanngi suweinjrnaqa nanngo qure qureq gileqnbqa a qobun gogetosiqa Magadan sawaq gilej.

Yesus na Farisi nanngi Qotei aqa manwa bei osornjrqa-sai

16 Onaqa Farisi nanngi ti Sadyusi nanngi ti Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanngi a ojqajqa deqa gisanjosib minjeb, "Ni endego Qotei aqa manwa bei babtinqa iga unsim dena poigwas, ni Qotei aqa wau ojeqnum." ² Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Bilaqteqnaqa sen aieqnaqa ningi lan unoqnsib mareqnu, 'Sen lentqo. Lanbi usinqo. Deqa sawa

boleqas.’³ Nobqolo lanbi na seŋ getenteqnaqa ambrueqnaqa ningi mareqnu, ‘Lanbi tuluqo. Seŋ lentqo. Deqa jagwa awa ti bqas.’ Od, ningi lan unoqnsib dena endegsi poingeqnu, ‘Sawa boleqas. Sawa ugeqas.’ Ariya Qotei aqa maŋwa bini branteqnaqa ningi di unoqnsib utru poingosaieqnu.⁴ Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra tulaŋ ugedamu. Nanngi Qotei areiyosaieqnu. Nanngi gaigai ijo maŋwa laŋa unqajqa metbeqnu. Deqa e na ijo maŋwa bei nanngi osornjrqsai. Qotei aqa medabu o tamo Jona nami soqnej qaji aqa maŋwa segi osornjritqa nanngi unqab.” Yesus a nanngi degsi minjrsiqa uratnjrsiq gilej.

Farisi ti Sadyusi ti nanngo anjam bem tiyeqnu qaji sum di bul

⁵ Gilsiq aqa angro nanngi ti olo qobuŋ gogetosibqa ya agu taqal beiq gileb. Aqa angro nanngi bem oqajqa are walnjrej.⁶ Deqa Yesus a na nanngi endegsi minjrej, “Ningi geregere ŋam atsib soqniye. Farisi ti Sadyusi ti nanngo bem tiyeqnu qaji sum dena bem tiyekritosim tulaŋ kobaqujaqas. Deqa ningi geregere ŋam atsib soqniye.”⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Iga bem osai deqa kio mergwo?”⁸ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qalieosiq minjrej, “Nunngo areqalo e qa siŋilatqa yonub tulaŋ keresaiŋgwo. Ningi kiyaaqqa bem osai deqa mareqnu?”⁹ Ningi e qa poingosaiunu kio? E nami bem 5-pela giŋgenyosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ningi iŋgi oto koroiyosib gumba kokba 12-pelaq di jignab maqeleŋej. Ningi deqa are walngwo kio?¹⁰ E bati bei bem 7-pela dego giŋgenyosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ningi iŋgi oto koroiyosib gumba kokba 7-pelaq di jignab maqeleŋej. Ningi deqa are walngwo kio?¹¹ E ningi yawo anjam merngonum di e bem bole qa merngosai. Ningi kiyaaqqa deqa poingosai? Ningi quiye. E olo merngwai. Farisi ti Sadyusi ti nanngo bem tiyeqnu qaji sum dena bem tiyekritosim tulaŋ kobaqujaqas. Deqa ningi geregere ŋam atsib soqniye.”

¹² Yesus a na nanngi degsi minjrnaqa nanngi qusib poinjrej, “Bole, Yesus a bem bole tiyosim kobaqujaqas deqa iga ŋam atsim sqajqa mergosai. Farisi ti Sadyusi ti nanngo gisaŋ anjam kobaqas deqa iga ŋam atsim sqajqa mergwo.”

Yesus a tamo yai? Pita a poiyoŋaq ubtej

¹³ Onaqa bati bei Yesus a na aqa angro nanngi olo joqsiqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure nanngo sawaq di brantosib bati deqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi nenemnjrej, “Tamo ungasari nanngi e Tamo Angro nuboqnsib nanngi e yai qa mareqnu?”¹⁴ Onaqa nanngi na minjeb, “Tamo qudei nanngi mareqnu, ni Jon yansjro qaji tamo. Tamo qudei nanngi mareqnu, ni Elaija. Ariya qudei nanngi mareqnu, ni Jeremaia kio Qotei aqa medabu o tamo nanngi nami soqneb deqaji bei kio?”¹⁵ Onaqa Yesus a nanngi olo nenemnjrej, “Ningi segi e nuboqnsib ningi e qa kiersib mareqnu?”

¹⁶ Onaqa Saimon Pita na minnej, “Ni Kristus. Ni Qotei ŋambile gaigai unu qaji aqa segi Njiri qujai.”

¹⁷ Pita na kamba Yesus degsi minjnaqa a na minnej, “O Saimon, Jona aqa njiri, ni tulaŋ areboleboleimeme. Di kiyaaqqa? Ino anjam merbonum di mandam tamo bei na babtosiq mermosai. Ijo Abu laŋ qureq di unu qaji a segi na anjam di babtosiq mermqo.”¹⁸ Deqa e ni endegsi mermqai. Ni Pita. Ino ŋam di aqa damu, ‘Meniŋ’. Ni e Qotei aqa Njiri qa merbonum. Ino anjam di meniŋ bul tulaŋ siŋgila koba. Deqa e na ijo segi tamo ungasari kalil nanngi koroinjritqa nanngi meniŋ quraq dia tigelesqab. Yimqa Moio aqa siŋgila na nanngi ugetnjrqa keresai.¹⁹ O Pita, e ni siŋgila emqai. Deqa ni mandamq endia tamo ungasari nanngi getentnjrqam di Qotei a dego laŋ qureq dia nanngi getentnjrqas. Osim deqa a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqasai. Ariya ni mandamq endia tamo ungasari nanngi gam waqtetnjrqas di Qotei a dego laŋ qureq dia nanngi gam waqtetnjrqas. Yim deqa nanngi laŋ qureq oqwab. Oqibqa a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas.”²⁰ Osiaqa aqa angro nanngi endegsi minjrej, “E Kristus. Ningi ijo ŋam di ubtsib tamo qudei minjraib.”

Yesus a moisis olo subq na tigelqas. Anjam deqa Yesus na aqa angro nanngi minjrej

²¹ Bati deqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi minjrej, “E Jerusalem aieqnum. Dia Juda tamo kokba ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti e jaqatiŋ koba ebsib lubsib moiobqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” Yesus a anjam di ubtsiq minjrej.

²² Onaqa Pita a anjam di qusiqa Yesus osiaqa qalaq gilsiq ŋirintosiq minnej, “O Tamo Koba, kumbra di inoq di degsi brantqa maraim.”²³ Onaqa Yesus a bulosiqqa Pita koqyosiqqa ŋirintosiq minnej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni ijo gam getentetbaim. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo nanngo areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum.”

²⁴ Osiaqa aqa angro kalil nanngi endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa aqa segi areqalo kalil uratekritosim di aqa segi ŋamburbas qoboyosim e daurbem.”²⁵ Di kiyaaqqa? Tamo bei a aqa segi ŋambile qa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi ŋambile uratqas di a olo ŋambile bole oqas.²⁶ Tamo bei a mandam qa ŋoro kalil koroiyqas di mondoŋ aqa segi qunuŋ padalqas. Yimqa ŋoro dena a kiersim aqaryaiyqas? Di keresai. Aqa qunuŋ padalqas di a awai kie atsim dena aqa qunuŋ olo ŋambile sqas? Di keresai.²⁷ E Tamo Angro. Mondoŋ e ijo Abu aqa rian ti sosiy aqa laŋ angro nanngi joqsiy bosiy tamo ungasari kalil nanngo kumbra segi segi qa peginjrsiy nanngo segi segi awai keretsiy enjrqai.²⁸ Ningi quiye. E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endia tigelejunub qaji nanngi moreŋosaisoqniqbqa e Tamo Angro bosiy nanngo Mandor Koba sosiy nanngi taqatnjresoqnit nanngi e nubqab.”

Yesus aqa jejamu bulyonaq nanngi unobeiteb

17 Yesus a na nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaq aqa bati 6-pela onaqa a tigelosiq Pita na Jems na aqa aube Jon na nanngi qalub joqsqa koba na mana goge kobaq oqeb. Nanngi segi qalub oqsib di soqneb. ² Sosib Yesus aqa jejamu bulyonaq nanngi unobeiteb. Aqa ulatamu senj bul tulanj suwanjoqnej. Aqa gara dego tulanj pulonjosiq qatekritej. ³ Onaqa Moses wo Elaija wo brantosib Yesus ombla anjam maroqneb. ⁴ Onaqa Pita a nanngi aiyel unjrsiq Yesus minnej, "O Tamo Koba, Moses wo Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni na e odbimqa e tal kiñilala qalub gereiyqai. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa." ⁵ Pita a degsi mareqnaqa lanjbi tulanj suwanjo aisiqa nanngi kabutnjrej. Onaqa lanjbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanngi queb, "Endi ijo Anggro qujai e na tulanj qalaqalaiyeqnum qaji. E a qa tulanj areboleboleibeqnu. Deqa ninngi aqa anjam quetoqniye." ⁶ Onaqa Yesus aqa anggro nanngi anjam di qusibqa nanngi tulanj ulaugeteb. Osib singga pulutosib mandamq di nam quosib ngereneb. ⁷ Onaqa Yesus a nanngo areq gilsiq nanngo gateq di aqa banj atsiqa minjrej, "Ninngi tigeliye. Ninngi ulaaib." ⁸ Onaqa nanngi tigelosib nam ateb Yesus a segi nanngi koba na sonab uneb. Nanngi tamo bei unosai.

⁹ Ariya nanngi Yesus ombla manaq dena olo aioqnsibqa Yesus a singgila na minjrej, "Kumbra ninngi mana goge di unonub qaji di ubtsib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Anggro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa ninngi na ubtsib minjroqnaqab."

¹⁰ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusib kamba minjeb, "Dal anjam qalie tamo nanngi mareqnu, 'Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqas.' Anjam di kiyaaq degsib mareqnu?"

¹¹ Onaqa Yesus na minjrej, "Nanngo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo ungasari kalil nanngo areqalo gereiyetnjrsim soqnimqa bunuqna Kristus bqas.

¹² Ariya e ninngi endegsi merngwai. Elaija agi bej. Bonaqa tamo nanngi a qa poinjrosai. Deqa kumbra kalil nanngi a qa yqajqa are soqnej qaji agi yeb. Ysibqa agi qaleb. E Tamo Anggro dego degsib kumbra uge ebqab." ¹³ Yesus a nanngi degsi minjraqa nanngi qusib poinjrej, "Bole, Yesus a Elaija qa bole marosai. A Jon yansnjro qaji tamo qa marqa osiq Elaija aqa nam na yawo anjam marqo."

Yesus na anggro mel bei mondor uge ti soqnej qaji di boletej

¹⁴ Ariya Yesus na aqa anggro qalub nanngi di joqsqa koba na manaq dena olo aisib tamo ungasari tulanj gargekoba mana utruq dia tarineqnaq itnjreb. Onaqa tamo bei a bosiq Yesus aqa areq di singga pulutosiq minnej, ¹⁵ "O Tamo Koba, ni ijo anggro mel qa are ugeimimqa aqaryaiye. A bati gaigai nanarioqnsiq dena aqa jejamu ugeteqnu. Bati gargekoba a ulonjoqnsiq namyuoq o yaq aieqnu. ¹⁶ Deqa e na a osim ino anggro

nanngi qa osi bonumqa nanngi na boletqa yonub kere-saiinjroqo."

¹⁷ Onaqa Yesus a anjam di qusiq endegsi marej, "Ninngi tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nunngo areqalo e qa singgiltosai bolesai. Nunngo kumbra ti nunngo areqalo ti tulanj uge. Bati gembub e ninngi koba na sosiyqa nunngo gulube di qoboiyoqnaqai? Anggro mel di ijo areq osi boiye." ¹⁸ Onaqa osi bonabqa Yesus na mondor uge di njrintosiq minnej, "Ni anggro di uratosim ulanj." Degsi minjnaqa mondor uge na anggro di uratosiq ulanj. Onaqa bati qujai deqa anggro a boleej.

¹⁹ Onaqa Yesus aqa anggro nanngi aqa areq lumu bosib nenemyeb, "Iga kiyaaq mondor uge di wiyqa yonumqa keresaiingwo?"

²⁰ Onaqa Yesus na minjrej, "Ninngi e qa nunngo areqalo singgiltatqa yonub ninngi tulanj truquonub. Deqa ninngi mondor uge di wiyqa yonub keresaiingwo. Ninngi quiyee. E bole merngwai. Nunngo areqalo e qa singgiltatonub qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di ninngi mana kobaquja endi minjibqa a nunngo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas. Nunngo areqalo e qa singgiltatonub qaji degesqas di ninngi kumbra kalil yqa kereingwas. ²¹ Deqa ninngi mondor uge deqaji winjroq osibqa Qotei pailyqa osib ya uratosib qurienjosib sosib pailyqab dena qujai ninngi na mondor uge winjrib jaraiqab. Gam bei na sai."

Yesus a moisiy olo subq na tigelqas deqa aqa anggro nanngi olo minjrej

²² Onaqa Yesus na aqa anggro nanngi olo joqsqa koba na sawa di uratosib Galili sawaq gilsib dia sosibqa Yesus na minjrej, "E Tamo Anggro. Deqa jeu tamo nanngi na e ojsib qaja tamo nanngo banq di e atqab ²³ Atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai." Ariya Yesus aqa anggro nanngi aqa anjam di qusib utru poinjrosai. Deqa nanngi are tulanj gulubekobainjrej.

Yesus a atra tal qaji takis waiyej

²⁴ Onaqa bati bei Yesus aqa anggro nanngi koba na walwelosib Kaperneam qureq gileb. Gilsib di sonabqa atra tal qaji takis o tamo nanngi Pita aqa areq bosib nenemyeb, "Nunngo Tamo Koba a atra tal qaji takis oqnsiq ateqnu e?" ²⁵ Onaqa Pita na minjrej, "Od, a ateqnu."

Osiqa tal gogetosiq anjam di Yesus minjqa laqnaqa Yesus a nami qalieosiq deqa minjoqujatej, "O Saimon, ni kiersi are qalonum? Mandam endeqaji mandor kokba nanngi yai nanngoq dena takis elenjeqnu? Nanngo segi anggro nanngoq dena eqnub kio tamo lanjaj nanngoq dena eqnub kio?" ²⁶ Onaqa Pita na kamba minnej, "Tamo lanjaj nanngoq dena eqnub. Nanngo segi anggro nanngoq dena osaieqnu." Onaqa Yesus na minnej, "Ni kere maronum. Mandor kokba nanngo segi anggro nanngi na takis atosaiqnu. Tamo lanjaj nanngi na takis ateleneqnu. ²⁷ Deqa e atra tal qaji takis atqa uratqai di kere. Di kiyaaq? E segi Qotei aqa Anggro deqa. Unngum. Iga

takis o qaji tamo nanngo are ugetetnjrqasai. Deqa ni alile aisim yima waiysim qe namoqna oqam qaji di aqa medabu waqtosimqa aqa medabu miligiq di silali bei soqnim unqam. Unsim silali di osi gilsim gago aiyel qa takis atqa osimqa takis o qaji tamo nanngi enjre." On-aqa Pita a Yesus aqa anjam di dauryosiqa aisiq qe aqa medabu miligiq di silali itsiqa osi gilsiq takis o qaji tamo nanngi enjrej.

Ninggi angoro kiñala bulyibqa Qotei na ninggi osim taqatngwas

18 Bati deqa Yesus aqa angoro nanngi aqa areq bosib nenemyeb, "O Tamo Koba, mondonj Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba soqnimqa bati deqa tamo yai a segi qujai tamo kalil bunjrsimqa tamo ñam ti tigelqas?"

² Onaqa Yesus a angoro kiñala bei metonaq aqa areq bonaqa nanngo ambleq di tigeltosiqa osornjrej. ³ Osornjrsiqa minjrej, "Ninggi quiye. E bole merngwai. Ninggi are bulyosib angoro kiñala endego bulqasai di Qotei a ninggi osim taqatngwasai. Deqa a nunngo Mandor Koba sqasai dego. ⁴ Tamo bei na aqa segi ñam aguq atsim angoro kiñala endego bulqas di mondonj Qotei lanj qureq di unu qaji a na tamo di aqa ñam olo soqte-timqa a na tamo kalil nanngi bunjrsim tamo ñam ti tigelqas.

⁵ "Tamo bei a e qa are qalsimqa angoro kiñala endego bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas."

Ninggi une torei uratiye

⁶ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Tamo bei na ijo angoro kiñala endego bei e qa aqa areqalo singilatqo qaji di osim uneq waiyqas di uge. Tamo qudei nanngi na tamo di ojsib meniñ kobaquja osib sil na aqa kakoroq di tontosib waiyib ya robuq aisim moiqas di kere.

⁷ "Mandamq endia tamo qudei nanngi na tamo qudei nanngi kumbra ugeq breinjreqnub. Bole, kumbra di gaigai brantoqnqas. Ariya tamo nanngi kumbra di yeqnub qaji nanngi tulanj padalougetqab. ⁸ Ino banj na kio ino singa na kio ni titmosim uneq waimqa laqnimqa di gentosim waiy. Ni banj geño sosimqa ino banj na une bei yqasai di kere. Ni singa geño sosimqa ino singa na une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni banj aiyel ti sosimqa ino banj na une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuoq waimqas. Ni singa aiyel ti sosimqa ino singa na une yqam di dego keresai. Di Qotei na ni ñamyuoq waimqas. Ñamyuo di gaigai yuoqnsim sqas. ⁹ Ino ñamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ñamdamu di otorosim waiy. Ni ñamdamu qujai ti sosimqa ino ñamdamu na une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni ñamdamu aiyel ti sosimqa ino ñamdamu na une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuoq waimqas.

¹⁰ "Deqa ninggi angoro kiñalala e qa nanngo areqalo singilateqñub qaji nanngi qa ugeaib. E ninggi endegsi

merngwai. Nanngo lanj angoro nanngi na nanngi taqatnjro-qnsibqa ijo Abu lanj qureq di unu qaji aqa ulatamu bati gaigai unoqnsib nanngi qa pailyeqnub. ¹¹ E segi Tamo Angoro. E na tamo ungasari padalejunub qaji nanngi oqajqa deqa marsim mandamq aiem.

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹² "Ninggi kiersib are qalonub? Tamo bei aqa kaja du du 100 unub. Ariya qujai bei alelamqa a kierqas? E merngwai. A na kaja du du 99 nanngi manaq dia urat-njrsimqa qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas.

¹³ Ninggi quiye. E bole merngwai. A na kaja du qujai di itosim tulanj areboleboleiyqas. Kaja du du 99 alelosai qaji nanngi qa tulanj areboleboleiyqasai. Ariya qujai alelqo qaji a qa tulanj areboleboleiyqas. ¹⁴ Dego kere angoro kiñala endego bei a padalqas di nunngo Abu lanj qureq di unu qaji a deqa areboleboleiyqasai. A are ugeiyqas."

Ninggi nunngo was aqa une olo gereiyiye

¹⁵ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ino was bei na ni une bei emimqa ninggi segi aiyel ombla awoosib aqa une ni emqo qaji di minje. Minjimqa a ino anjam qusim are bulyqas di ni na ino was olo onum.

¹⁶ Ariya a ino anjam quetmosaiamqa ni tamo qujai kio tamo aiyel kio joqsim gilimqa nanngi na ni taqmosib ino was aqa une di olo minjqab. ¹⁷ Ariya a nanngo anjam dego quetnjrosaiamqa ni na Yesus aqa tamo ungasari kalil nanngi metnjrim koroosib ni taqmosib ino was aqa une di olo minjqab. Ariya a nanngo anjam dego quetnjrosaiamqa ni na a qoreiye. Une tamo ti takis o qaji tamo ti nanngi qoreinjreqnub dego kere ni na ino was di qoreiye.

¹⁸ "Ninggi quiye. E bole merngwai. Ninggi mandamq endia tamo ungasari nanngi getentnjrqab di Qotei a dego lanj qureq dia nanngi getentnjrqas. Ariya ninggi mandamq endia tamo ungasari nanngi gam waqtet-njrqab di Qotei a dego lanj qureq dia nanngi gam waqtetnjrqas.

¹⁹ "Ninggi quiye. E bole merngwai. Mandamq endia nunngo ambleq di tamo aiyel nanngi inggi bei oqa marsibqa nanngi ombla na areqalo qujaitosib ijo Abu lanj qureq di unu qaji a pailyqab di a na nanngi inggi di enjrqas. ²⁰ Tamo aiyel kio tamo qalub kio ijo ñam qa are qalsib koroqab di e nanngo ambleq di sqai."

Nunngo was aqa une kobotqajqa yawo anjam

²¹ Onaqa bati deqa Pita a Yesus aqa areq bosiq nene-myej, "O Tamo Koba, ijo was bei na e une gombub ebimqa e aqa une di moiotqai? A na une 7-pela ebimqa aqa une di moiotqai. Ariya olo une bei ebimqa e aqa une di moiotqasai. Degyqai kio?"

²² Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ino was bei na ni une 7-pela emimqa aqa une di segi moiotqam di keresai. A na une gargekoba emoqnsim soqnimqa ni aqa une kalil di moiotqane. A ni une 7-pela emoqnim une

di moiotoqne. Olo une 7-pela emoqnim moiotoqne. Degsim giloqnem.

²³ "Ninggi quiye. Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreqnu. Qotei aqa kumbra di mandor koba bei aqa kanjal tamo qudei nanngi na silali nami yayieb qaji di kamba olo yqajqa minjrej dego kere. ²⁴ Aqa kanjal tamo bei nami 10 milion kina yayiej qaji di nanngi na osib aqa ulatamuq dia tigelteb. ²⁵ Tigeltonabqa a na silali di kamba olo yqajqa keresai-iyey. Deqa mandor koba a na minjrej, 'Ni silali di kamba olo ebqa keresaimqo deqa e ni ti ino njanj ti ino angro nanngi ti osiy tamo bei aqa banq di uratngitqa tamo dena silali ebimqa ninggi a lanja wauetoqnqab. Ino ninggi inqgi kalil dego e ni yaimosiy tamo qudei nanngi enjritqa nanngi na kamba silali ebqab. Gam dena ni silali nami yaibem qaji di kobotqam.' ²⁶ Degsi minjnaq qusiqa aqa areq di singa pulutosiq pailyosiq minjrej, 'O Tamo Koba, ni e kumbra degbaim. Ni e qa are ugeimimqa mati e qa tariñoqnime. E silali nami yaimem qaji di kalil itosiy e kamba emekritqai.' ²⁷ Onaqa aqa kanjal tamo aqa anjam di qusiqa a qa are ugeiyey. Deqa silali kalil nami yayiej qaji di lanja kobotetej. Osiqa aqa kanjal tamo di uratonaq gilej.

²⁸ "Ariya kanjal tamo di a gilsiq kanjal tamo bei ombla wauo qaji a itosiy ojsiq kakoro apiyetosiq minjrej, 'Ni nami 10 kina yaibem qaji di kamba olo ebe.'

²⁹ "Degsi minjnaq qusiqa aqa areq di singa pulutosiq pailyosiq minjrej, 'Ni e qa are ugeimimqa mati e qa tariñoqnime. E silali 10 kina nami yaimem qaji di itosiy e kamba emekritqai.' ³⁰ Degsi minjnaqa aqa anjam di quetqa uratosiq a osi gilsiq tonto talq waiyosiq minjrej, 'Ni tonto talq di soqne. Bunuqna ni silali 10 kina nami yaibem qaji di kamba ebekritimqa di e ni olo uratmit oqedqam.'

³¹ "A kumbra degyonaqa aqa wau qujai nanngi unsibqa are ugeijnrnaqa gilsib nanngo tamo kobaquja deqa saiyosib minjreb. ³² Minjnab qusiqa kanjal tamo di metonaq bonaqa minjrej, 'Ni kanjal tamo uge. Ni e pailbonumqa silali ni nami yaibem qaji di e na kobotonum. ³³ E ni qa are ugeibqoqa silali di kobotonum. Ariya kiyaaqa ni olo gilsim ino wau qujai a qa are ugeimo-saiqoqa silali a na nami yaimej qaji di ni kobotosai?'

³⁴ Degsi minjsiq a qa tulan minjrij oqetonaqa osiq qaja tamo nanngo banq di atsiqa minjrej, 'Ninggi a wau koba yibqa a jaqatinj ti wauosim gilsim gilsim silali kalil nami yaibej qaji di kamba ebekritimqa ninggi a olo uratib gilqas.'

³⁵ "Dego kere ninggi nunngo was nanngo une kobotetnjrqasai di ijo Abu lanj qureq di unu qaji a dego nunngo une kobotetngwasai."

Tamo bei aqa unja uratqajqa anjam deqa Yesus a marej

19 Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa a Galili sawa uratosiq Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. ² A di sonaqa tamo ungasari tulanj gargakoba nanngi a dauryosib aqa areq di koroonaqqa a na nanngo ma tamo kalil nanngi boletnjroqnej.

³ Onaqa Farisi nanngi olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanngi a ojqajqa deqa lanja gisanjosib endegsib nenemyeb, "Tamo bei aqa njanj aqa jejamuq di une kiñala bei soqnimqa a na uratqa kere e? Gago dal anjamq di degsi unu e?"

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di ninggi sisiyosai kio? Anjam endegsi unu, 'Tulanj nami Qotei a mandam ti inggi inqgi kalil ti gereiyosiq bati deqa a tamo wo unja wo dego gereinjrej. ⁵ Osiqa marej, "Tamo bei na aqa ai wo abu wo nanngi uratnjrsimqa aqa njanjali wo beterosib jejamu qujaitosib sqab." ' ⁶ Qotei a nami degsi marej. Deqa nanngi olo jejamu aiyel sqasai. Nanngi jejamu qujai sqab. Qotei na nanngi aiyel turtnjrqa deqa tamo bei na olo potnjraiq."

⁷ Onaqa Farisi nanngi na kamba Yesus minjreb, "Ni anjam degsi mergonum deqa Moses a kiyaaqa nami dal anjam endegsi marej, 'Tamo bei na aqa unja uratqa osimqa pepa bei nengrenjosim yosim di aqa unja uratqas?'"

⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo deqa Moses a ninggi unja uratqa merngej. Ariya tulanj nami kumbra degsi sosai. ⁹ E ninggi endegsi merngwai. Tamo bei aqa unja tamo bei ombla une atosai. Aqa gumbulun na lanja uratosiq a gilsiq olo unja bei oqo. Deqa a kumbra uge yqo."

¹⁰ Yesus a Farisi nanngi anjam degsi minjrnaga Yesus aqa angro nanngi anjam di qusib minjreb, "Tamo nanngi kumbra degsib dauryosib unja ti sqab deqa unqum. Nanngi unja aib. Nanngi lanja soqneb."

¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Nunngo anjam di tamo kalil nanngi dauryqa keresai. Tamo qudei Qotei na singila enjrqo qaji nanngi segi anjam di dauryqa kere.

¹² Ariya ninggi quiye. Tamo qudei nanngo jejamu bolesai. Nanngi degsib ai miligiq na nambabeb. Deqa nanngi unja oqa keresai. Tamo qudei nanngi tamo qudei na welum etnjreb deqa nanngi angrotqa keresai. Deqa nanngi dego unja oqa keresai. Nanngi lanja unub. Ariya tamo qudei nanngi segi Qotei aqa wau ojqqa marsibqa unja oqa urateqnuq. Tamo qudei nanngi kumbra di dauryqa kere deqa nanngi kumbra degyeqnuq."

Tamo ungasari qudei nanngi na nanngo angro du du nanngi Yesus aqa areq joqsib beb

¹³ Onaqa tamo ungasari qudei nanngo angro du du nanngi Yesus na aqa banj nanngo gateq di atetnjrsim nanngi qa Qotei pailyqajqa marsibqa joqsib Yesus aqa areq beb. Beqnaqqa Yesus aqa angro nanngi na saidnjrsib minjreb, "Nunngo angro du du joqsib endeq baib." ¹⁴ Degsib saidnjreb deqa Yesus na aqa angro nanngi minjrej, "Angro du du nanngi metnjribqa ijo areq bebe. Nanngi saidnjraib. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanngi angro du du dego bul sqab di Qotei a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas." ¹⁵ Yesus a na aqa angro nanngi anjam degsi minjrsiq angro du du nanngo gateq di aqa banj atetnjrej. Osiqa sawa di uratosiq gilej.

Ñoro tamo bei a Yesus ombla na anjam mareb

¹⁶ Onaqa tamo bei a Yesus aqa areq bosiq a nene-myej, "O Qalie Tamo Koba, e kumbra bole kie dauryosiy dena e ñambile gaigai sqai?"

¹⁷ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ni kiyaa e kumbra bole qa nenembonum? Qotei a segi qujai tamo bole. Ariya ni que. Ni ñambile gaigai sqa osimqa ni Qotei aqa dal anjam daurye."

¹⁸ Onaqa tamo dena olo Yesus nenemyej, "E dal anjam kie dauryaqai?" Onaqa Yesus na minjej, "Ni dal anjam endeqaji daurye. 'Ni tamo bei qalsim moiotaim. Ni tamo bei aqa uña jejamu ojetaim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu laña gisanjaim. ¹⁹ Ni ino ai wo abu wo nanngo sorgomq di geregere sosimqa nanngo anjam dauryoqne. Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ni ino was nanngi dego degsim geregereinjroqne."

²⁰ Onaqa angoro wala dena olo minjej, "E dal anjam di kalil nami dauryosim boqnem agi bini degsi unum. E Qotei aqa kumbra kie keretosaiunum?"

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ni Qotei aqa kumbra keretqa osimqa endegye. Ni gilsim ino ingi ingi kalil qarinyosim silali osim tamo ingi ingi saiyoji unub qaji nanngi jeisi enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni lanq qureq dia awai bole itqam."

²² Yesus a na tamo di degsi minjnaq qusiqa aqa ingi ingi kalil qa are tulan gulubeiyej. A ingi ingi koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulañej.

²³ Onaqa Yesus na aqa angoro nanngi minjrej, "Ningi quiye. E bole merngwai. Tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lanq qureq oqwajqa banngi koba. ²⁴ E ningi olo merngwai. Kamel a yumba miligiq gilqajqa tulan banngi koba. Dego kere tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lanq qureq oqwajqa tulan banngi koba."

²⁵ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi aqa anjam di qusi-bqa nanngi tulan prugeleosib minjeb, "Ni anjam degsi mergonum deqa tamo yai nanngi ñambile gaigai sqa kere?"

²⁶ Onaqa Yesus a nanngi koqnjrsiqa minjrej, "Tamo nanngi segi ñambile sqa keresai. Ariya Qotei a kumbra kalil yqa kere."

²⁷ Onaqa Pita na Yesus minjej, "O Tamo Koba, ni une. Iga gago ingi ingi kalil uratosimqa ni daurmonum. Deqa iga awai kie oqom?"

²⁸ Onaqa Yesus na minjrej, "Ningi quiye. E bole merngwai. Mondonj Qotei a lanq bunuj ti mandam bunuj ti atimqa bati deqa e Tamo Angoro ñam kobaquja osiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. Sosiyqa ninngi tamo ungasari e daurbegqub qaji metngitqa ninngi dego awo jaram kokba 12-pelaq di awoelenqab. Awoelenjosib Israel nanngo moma 12-pela nanngo lenq kalil nanngi taqatnjroqnaq. ²⁹ Deqa tamo ungasari nanngi ijo ñam qa are qaloqnsib nanngo segi tal uratosib nanngo was nanngi, nanngo jaja nanngi, nanngo ai wo abu wo nanngi, nanngo angoro nanngi ti nanngo wau kalil dego

uratnjrsib e daurbqab tamo ungasari nanngi di Qotei na ingi bole bole tulan gargekoba olo enjrqas. Yimqa mondonj nanngi ñambile gaigai sqab. ³⁰ Ariya tamo gargekoba bini ñam koba ti unub qaji nanngi mondonj ñam saiyoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini ñam saiyoji unub qaji nanngi mondonj ñam koba ti tigelqab."

Wau tamo nanngi ingi wauq di wauqajqa yawo anjam

20 Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Qotei lanq qureq di unu qaji a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreanu. Kumbra di wau lanja a nobqolo tigelosiqa gilsiq tamo qudei nanngi aqa ingi wauq di wauetqajqa minjrej dego kere. ² A na nanngi endegsi minjrej, 'Ningi ijo ingi wauq di wauoqneb wau qa bati koboamqa e na silali quruño quja quja engwai.' Degsi minjrsiq qarijnjraqa nanngi gilsib aqa ingi wauq di wauoqneb. ³ Senj kiñala goge oqnaqa wau lanja a koro sawaq gilsiq dia tamo qudei nanngi lanja tigelesonab unjrsiqa minjrej, ⁴ 'Ningi dego gilsib ijo wauq di wauoiye. Wauab kere dego awai engwai.' ⁵ Degsi minjraqa nanngi gilsib aqa ingi wauq di wauoqneb. Qanam jige tamo qudei nanngi dego lanja tigelesonab unjrsiqa minjrej, 'Ningi dego gilsib ijo wauq di wauoiye. Wauab kere dego awai engwai.' Degsi minjraqa nanngi gilsib aqa wauq di wauoqneb. Senj keliñtonaqa olo tamo qudei dego degsi minjraqa nanngi gilsib wauoqneb.

⁶ "Senj bilaqtonaqa wau lanja a gilsiq gamq dia tamo qudei nanngi lanja tigelesonab unjrsiqa nenemnjrej, 'Ningi kiyaa lanja tigelesonab senj bilaqtqo?' ⁷ Onaqa nanngi na minjeb, 'Tamo bei na iga wau egosai deqa iga lanja tigelejunum.' Onaqa wau lanja na minjrej, 'Ningi dego gilsib ijo ingi wauq di wauoiye.'

⁸ "Ariya wau qa bati koboonaqa wau lanja na aqa wau taqato tamo bei qarinyosiq minjej, 'Ni gilsim ijo wau tamo nanngi metnjrim ino areq di koroabqa nanngo awai enjre. Enjrqas osimqa tamo nanngi bilaq bosib wauonub qaji nanngo awai namo enjrsimqa ariya tamo nanngi nobqolo bosib wauosib bilaqtonub qaji nanngo awai bunuqna enjre.' ⁹ Degsi minjnaq qusiqa tamo nanngi bilaq bosib waueb qaji nanngi namo metnjraqa aqa areq bonabqa silali quruño quja quja enjrej. ¹⁰ Onaqa tamo nanngi nobqolo bosib wauosib bilaqteb qaji nanngi degsi unsibqa are qaleb, 'Iga nobqolo bosim wauosim bilaqtonum. Deqa iga silali kobaquja oqom.' Degsi are qalnabqa wau taqato tamo na nanngi metnjraqa aqa areq bonabqa nanngi dego silali quruño quja quja enjrej. ¹¹ Onaqa nanngi degsi unsibqa nanngi wau lanja njrintosib minjeb, ¹² 'Tamo nanngi di bilaq bosib waukiñalayanubqa silali iga egonum qaji dego kere nanngi enjronum. Iga nobqolo waueqnam senj oqsiq gago jejamu tulan kanqaneqnaqa bilaqtqo. Iga silali koba osai.'

¹³ "Onaqa wau lanja a nanngo anjam di qusiqa bei endegsi minjrej, 'O was, e ni kumbra uge emosai. Aqo ombla bini nobqolo anjam keretosimqa e ni silali quruño qujai emqa mermonum. ¹⁴ Deqa ni ino silali quruño qujai osim gile. E ni silali quruño qujai emonum

dego kere tamo nanngi bunuqna bosib wauonub qaji nanngi dego silali quruṅo quja quja enjronum di ijo segi areqalo na degyonum. ¹⁵ Silali di ijo segi silali. Deqa e ijo segi areqalo dauryosiy ijo silali jeiqa kere. E na tamo nanngi bunu bonub qaji nanngi kumbra bole enjrqqa areibqas enjrqai. Deqa ni kiyaaqa e qa are ugeimqo?"

¹⁶ Yesus a yawo anjam degsi marsiqa olo marej, "Dego kere tamo bini ñam koba ti unub qaji nanngi mondonj ñam saiqoji sqab. Ariya tamo bini ñam saiqoji unub qaji nanngi mondonj ñam koba ti tigelqab."

Yesus a na aqa angoro nanngi olo endegsi minjrej, "E moisiy olo subq na tigelqai."

¹⁷ Osiqa Yesus a na aqa angoro 12-pela nanngi joqsiqa koba na walwelosib Jerusalem qureq aioqneb. Aioqnsibqqa Yesus a na aqa angoro 12-pela nanngi segitnjrsiqa endegsi minjrej, ¹⁸ "Ninngi quiye. Iga Jerusalem aieqnum. E Tamo Angoro deqa Jerusalem dia jeu tamo nanngi na e osib atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo ti nanngo banq di e atqab. Yimqa nanngi na e ojsib ijo jejamu laṅa gisanṅosib merbqab, 'Ni une ti. Deqa ni moiqam.' ¹⁹ Nanngi na e degsib gisanṅosib e ojsib tamo nanngi Qotei aqa ñam qaliesai qaji nanngo banq di e atqab. Yimqa nanngi na e ojsib misiliṅboqnsib bu toqon na kumbainṅboqnsib ṅamburbasq di lubsib moiottqab. Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai."

Jems wo Jon wo nanngi aiyel tamo kokba sqajqa mareb

²⁰ Onaqa Sebedi aqa ṅiri aiyel nanngo aniqali ombla na Yesus aqa areq bosibqqa nanngo aniqali a singa pulutosiqa Yesus minnej, "O Tamo Koba, e ni anjam bei mermitqa ni ijo anjam dauryqa kere kio?" ²¹ Onaqa Yesus na kamba minnej, "Ni inṅi kie qa merbqam?" Onaqa a na Yesus minnej, "Mondonj ni gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa ijo angoro aiyel endi nanngi ino ban woq di ino ban qonanṅ di awoqab."

²² Onaqa Yesus na kamba nanngi aiyel minjrej, "Anjam ninngi merbonub di aqa utru ninngi geregere poingosai. E jaqatiṅ koba oqai. Jaqatiṅ di ya uge uyo bul. Jaqatiṅ e oqai di ninngi aiyel dego oqa kere e?" Onaqa nanngi na minjrej, "Od, aqo aiyel oqa kere." ²³ Onaqa Yesus na olo nanngi aiyel minjrej, "Bole, jaqatiṅ e oqai di ninngi dego oqab. Ariya tamo yai nanngi ijo ban woq di ijo ban qonanṅ di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanngi ijo Abu na gilitnjrej qaji nanngi segi ijo ban woq di ijo ban qonanṅ di awoqab."

²⁴ Yesus aqa angoro 10-pela nanngo ṅamgalaq dia nanngi aiyel aube wo na anjam di Yesus minjrej deqa nanngi qusib nanngi aiyel qa ṅiriṅeb. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa angoro 10-pela nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqqa minjrej, "Ninngi qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanngi minjinṅ na tamo unṅasari nanngi taqatnjroqnsibqqa singila na anjam minjreṅqub. ²⁶ Ariya kumbra di nunngoq di saiq. Nunngo ambleq di angoro bei a ñam ti tigelqa marsimqa a mati nunngo wau tamo soqnem. Osim a ñam ti tigelqas. ²⁷ Nunngo ambleq di angoro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nunngo

wau tamo sosimqa ninngi kanṅalṅoqnem. Osimqa a tamo kobaqujaqas. ²⁸ E Tamo Angoro. Ninngi ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqniye. Tamo nanngi na e aqaryaibosib wauetbqajqa e deqa bosai. E na tamo nanngi wauetnjrqqa bem. E na tamo unṅasari gargekoba nanngi aqaryainjrsiy ijo segi ṅambile uratosiy nanngi elenṅqai. E deqa bem."

Tamo aiyel ṅamdamu geteṅnjro qaji nanngi Yesus na boletnjrej

²⁹ Yesus a na aqa angoro nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa nanngi joqsiqa koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb. Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko qure uratosib aieq nabqqa tamo unṅasari tulaṅ gargekoba nanngi koba na Yesus dauryosib aioqneb. ³⁰ Aieq nabqqa tamo aiyel ṅamdamu geteṅnjro qaji nanngi gam qalaq di awesosibqqa anjam endegsib queb, "Yesus a beqnu." Nanngi degsib qusibqqa tulaṅ koba leleṅosib mareb, "O Tamo Koba, Devit aqa ṅiri, ni aqo aiyel qa are ugeimeme." ³¹ Onaqa tamo unṅasari gargekoba Yesus dauryosib aioqneb qaji nanngi na nanngi aiyel ṅiriṅtjrsib minjrej, "Ninngi leleṅkobaai. Kirioiye." Degsib minjrnabqqa nanngi aiyel kiriosai. Nanngi olo tulaṅ koba leleṅosib Yesus minjoqneb, "O Tamo Koba, Devit aqa ṅiri, ni aqo aiyel qa are ugeimeme."

³² Onaqa Yesus a tigelosiqa nanngi aiyel metnjrnaqa aqa areq bonabqqa minjrej, "E ninngi aiyel kiernṅwajqa deqa ninngi e qa leleṅoq nab?" ³³ Onaqa nanngi aiyel na minjrej, "O Tamo Koba, aqo aiyel olo ṅam poigim sawa unqajqa deqa iga ni qa leleṅoqnam." ³⁴ Onaqa Yesus a nanngi aiyel qa are ugeiyonaqa aqa ban waiysiq nanngo ṅamdamu ojej. Ojnaqa nanngi aiyel ṅam poinjrnaqa sawa unsibqqa tigelosib Yesus dauryosib aieb.

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq Jerusalem qureq gilej

21 Ariya Yesus aqa angoro nanngi koba na walwelosib aisib Jerusalem qure jojomysib Betfage qureq di branteb. Betfage qure agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa angoro aiyel qarinqjrsiqa minjrej, ² "Ninngi aisib qure bei agi jojomq di unu di brantosib donki bei aqa du wo tontnjronub unub di unjrqab. Unjrsib sil palontosib titnjrsib joqsiq boiye. ³ Ninngi sil palontoqnbqqa tamo bei na nenemṅgwas, 'Ninngi kiyaaqa donki aiyel nanngo sil palonteqnub?' Degsi nenemṅgimqa ninngi na endegsib minjiye, 'Tamo Koba a wau ti deqa iga donki aiyel nanngo sil palontsim joqsim gilqom. Yaintim aqa wau koboamqa a na olo qarinqjrim bqab.'"

⁴ Yesus a kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ⁵ "Ninngi na nunngo medabu waqtosib Saion qure qaji nanngi endegsib minjriye, 'Ninngi uniye. Nunngo Mandor Koba a nunngoq beqnu. A are lawo na beqnu. A areqalo minjinṅ saiqoji. Deqa a donki du quraq di awoosiq beqnu.'"

⁶ Onaqa Yesus aqa angro aiyel nanği di aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryeb. ⁷ Osib nanği donki aqa du wo unjrsib palontosib Yesus aqa areq joqsib beb. Bosib nanği segi gara jugo piqtosib donki aiyel nanği quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiq quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki aiyel nanği walwelosib aieqnabqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği belenjosib nanği segi gara jugo piqtelenjosib gamq dia tuelenjoqneb. Tamo qudei nanği nañuq dena tuwom banğa giñgenjosibqa osi bosib di dego gamq dia tuelenjoqneb. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo unğasari namooqneb qaji nanği ti bunuoqneb qaji nanği ti tulañ koba lelenjoqnsibqa maroqneb, "O Devit aqa Njiri, iga ni qa tulañ areboleboleigwo. Ni Tamo Koba Qotei aqa ñam na bonum deqa a na ni tulañ gegeremoqnas. Deqa iga Qotei lañ goge di unu qaji aqa ñam soqtoqnqom." Tamo unğasari nanği degoqnsib lelen ti Yesus dauryoqneb.

¹⁰ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jerusalem qureq di brantonaqa tamo unğasari kalil nanği a unsibqa nanği tulañ prugelenjosib segi segi maroqneb, "Tamo endi yaiyo?" ¹¹ Degsib mareqnabqa tamo unğasari qudei Yesus dauryosib aioqneb qaji nanği na kamba minjrej, "Tamo endi Yesus. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. Aqa qure utru Nasaret. Nasaret qure agi Galili sawaq di unu."

Yesus a na tamo ingi ingi qarinyelenjoqneb qaji nanği atra talq dena winjrej

¹² Onaqa Yesus a walwelosi aisiqa atra tal koba miligiq gilsiqqa ñam atej tamo unğasari gargekoba nanği ingi ingi qarinyelenjoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqqa nanği winjrnaq jaraieb. Tamo unğasari silali piloqneb qaji nanği ti tamo unğasari binon qarinyisib dena silali oqneb qaji nanği ti nanği jar ti jaram ti bilbelyosiqqa nanği dego winjrnaq jaraieb. ¹³ Ariya nanği kalil jaraieqnabqa Yesus na minjrej, "Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, 'Ijo tal endi pailyqajqa tal.' Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya nanği olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanği tal bulqo."

¹⁴ Yesus a atra tal miligiq di sonaqa tamo ñam qandimnjro qaji ti tamo singa qandamnjro qaji ti nanği aqa areq beqnabqa a na nanği kalil boletnjroqnej.

¹⁵ Onaqa angro du du atra tal miligiq di soqneb qaji nanği Yesus aqa mañwa di unsibqa nanği tulañ koba lelenjoqnsib minjoqneb, "O Devit aqa Njiri, iga ni qa tulañ areboleboleigwo." Onaqa dal anjam qalie tamo nanği ti atra tamo kokba ti nanği angro du du nanği anjam di qusibqa nanği Yesus qa are ugeinjrej. ¹⁶ Osib Yesus minjrej, "Angro du du nanği lelenjoqnsib anjam mareqñub di ni queqnum e?" Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Od, e nanği anjam queqnum. Deqa e nanği merngwai. Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, 'O Abu, angro du du nanği na ino ñam soqteqñub.' Anjam di nanği nami sisiyosai kio?" ¹⁷ Yesus a nanği degsi minjrsiq koboonaqa a tigelosiq

Jerusalem qure uratosiq Betani qureq aiej. Ainaq dia qoloonaq ñeiej.

Yesus a na qura anjam minjnaq a laosiq moiej

¹⁸ Nebeonaqa Yesus a olo tigelosiqqa Jerusalem qureq giloqnsiqqa gamq dia a mamyej. ¹⁹ Mamyonaqa ñam atsiqa qura banğa ti gam qalaq di tigelesonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Banğa segi sonab unej. Unsiqa qura di minjrej, "Ni olo bunu geitqasai." Degsi minjnaqa bati qujai deqa qura di utru ti kalil laosiq moiej.

²⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanği aqa kumbra di unsiqa nanği tulañ prugelenjosib Yesus nenemyeb, "Qura di kiersi urur laosiq moiqo?"

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninği quiye. E bole merngwai. Ninği Qotei qa nunño areqalo singilatosib nunño areqalo aiyeltqasai di ninği dego qura minjibqa a laosim moiqas. Qura segi sai. Ninği mana kobaquja endi dego minjqab, 'Ni tigelosim yuwalq aie.' Minjibqa a nunño anjam di dauryosim tigelosim yuwalq aiaqas. ²² Deqa ninği Qotei qa nunño areqalo singilatosib ingi bei qa pailyqab ninği ingi di oqab."

Atra tamo kokba nanği na Yesus nenemyeb, "Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?"

²³ Yesus a na aqa angro nanği anjam degsi minjrsiq koboonaqa a olo atra tal miligiq gilsiq dia Qotei aqa anjam palontosiq tamo unğasari nanği minjroqnej. Onaqa atra tamo kokba ti Israel nanği tamo bole bole ti nanği na aqa areq bosib nenemyeb, "Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinqmej deqa ni bosim wau endi yeqnum?"

²⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E kamba anjam bei ninği nenemngwai. Nenemngitqa ninği e merbibqa e yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ubtsiy merngwai. ²⁵ Ninği na merbiye. Yai na Jon qarinyonaqa bosiqqa tamo unğasari nanği yansnjroqnej? Qotei na kio? Tamo bei na kio?"

Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği segi segi qairosib maroqneb, "Iga Yesus minjqom, 'Qotei na Jon qarinyej,' degsi minjqom di a iga mergwas, 'Kiyaaqqa ninği Jon aqa anjam quetosai?' ²⁶ Ariya iga minjqom, 'Tamo bei na Jon qarinyej,' degsi minjqom di tamo unğasari nanği njirinjosib bosib iga lugwab. Di kiyaaqqa? Nanği mareqñub, 'Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.'" ²⁷ Nanği degsib marsib deqa olo Yesus minjrej, "Yai na kio Jon qarinyej di iga qaliesai." Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninği degsi merbonub deqa e dego yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ninği merngwasai."

Tamo bei aqa njiri aiyel soqneb. Yawo anjam deqa Yesus na atra tamo kokba nanği minjrej

²⁸ Yesus a na atra tamo kokba ti Israel nanği tamo bole bole ti nanği degsi minjrsiq koboonaqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, "Ninği kiersib are qalonub? Tamo bei aqa njiri aiyel soqneb. Bati bei a gilsiqqa aqa

njiri matu minjej, 'O ijo angro, ni gilsim ijo ingi wauq di wauame.'²⁹ Onaqa aqa njiri matu na minjej, 'Sai. E wauqa uratonum.' Degsi aqa abu saidyosiq a olo areqalo bei osiq a gilsiq wauetej.³⁰ Onaqa siqali a olo gilsiq aqa njiri yala minjej, 'O ijo angro, ni gilsim ijo ingi wauq di wauame.' Onaqa aqa njiri yala na minjej, 'Od, Abu, e wauqai.' Degsi aqa abu odyosiq a wauosai. A lanja talq di soqnej.³¹ Deqa ningi na merbiye. Angro yai na aqa siqali aqa anjam dauryej?" Onaqa nangi na kamba Yesus minjeb, "Njiri matu a na aqa siqali aqa anjam dauryej."

Nangi degsib Yesus minjnabqa a na olo minjrej, "Nin-gi quiye. E bole merngwai. Takis o qaji tamo ti gam qaji unja ti nangi na ningi bunqosib namosib Qotei aqa banq oqibqa a nanjo Mandor Koba sosim nangi taqatnjqas.³² Di kiyaaq? Jon yansjro qaji tamo a nunjoq bosiq a Qotei aqa kumbra bole ningi osornqonaqa ningi Jon aqa anjam quetosai. Ariya takis o qaji tamo ti gam qaji unja ti nangi Jon aqa anjam gegerere queteb. Nangi quetonabqa ningi unsibqa ariya ningi olo are bulyosai. Osib ningi Jon aqa anjam quetosai dego."

Wain wau qa yawo anjam

³³ Yesus a na nangi degsi minjrsiq a olo endegsi minjrej, "E ningi yawo anjam bei merngitqa ningi quiye. Tamo bei a tigelosiq aqa wauq gilej. Gilsiq wain sil yagelenosiq a jer qosej. Qoso koboonaqa meni qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqa wain gei koroiyosib paraparyosib aqa ya di bilentqajqa deqa gereiyej. Osiq a wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nanjo banq di aqa wau uratetnjrsiq a sawa isaq gilsiq di soqnej.³⁴ Sonaqa wain gei melionaqa wau lanja na aqa kanqal tamo qudei nangi qarinqjrnaqa wau taqato tamo nanjoq a isib minjreb, 'Wau lanja a na iga qarinqwo bonum. Deqa ningi wain gei egibqa iga na osi gilqom.'³⁵ Degsi minjnabqa nangi na nangi ojelenosib bei qalougeteb. Bei qalnab moiej. Bei meni na qalnab moiej.³⁶ Onaqa wau lanja a di qusiq a olo aqa kanqal tamo gargekoba nangi qarinqjroqnej. Qarinqjreqnaqa gileq nab nangi dego nnumoqneb.

³⁷ Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, 'Ijo segi angro qujai qarinyit aiqas di nangi a qalqasai. Nangi aqa anjam quetqab.' Degsi are qalsiq aqa segi njiri qarinyonaq aiej.³⁸ Aieqnaqa wau taqato tamo nangi a unsibqa nangi segi segi qairosib mareb, 'Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiotosimqa wau endi iga na oqom.'³⁹ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib wau qalaq di qalnab moiej.⁴⁰ Deqa ningi kiersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nangi di kiernjqas? Ningi na merbiye."

⁴¹ Onaqa nangi na minjeb, "Wau lanja a bosimqa tamo uge nangi di tulan ugeugeinjrsim padalt-njrougetqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanjo banq di uratetnjrimqa nangi na wau taqatosib wain gei melioqnmqa koroiyoqnsibqa wau lanja yoqnaqab."

⁴² Nangi degsib Yesus minjnabqa a na olo minjrej, "Qotei aqa anjam bei unu. Ningi anjam di nami sisiyosai kio? Agi anjam nami endegsib nengrenyeb unu, 'Tal gereiy o qaji tamo nangi na tal aqa ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb.

Onaqa tal aqa ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.

Tal aqa ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej unu.

Tamo Koba Qotei a segi na tal aqa ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum,

"Tal aqa ai di tulan bolequja."'

⁴³ Deqa e ningi endegsi merngwai. Qotei a nunjo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa uratosim ningi taqalq breingwas. Osimqa olo tamo unqasari qudei gei bole ateqnub qaji nangi elejosim nanjo Mandor Koba sosim nangi taqatnjqas.⁴⁴ Tamo bei a ulonjosim tal aqa ai di aqa quraq aiimqa tal aqa ai dena aqa tanu ginqenjqas. Ariya tal aqa ai di ulonjosimqa tamo bei aqag a isim aqa jejamu ti tanu ti torei paraparyaqas."

⁴⁵ Yesus a na atra tamo kokba ti Farisi nangi ti yawo anjam degsi minjrnabqa nangi qusib endegsib qalieeb, "Yesus a yawo anjam dena gago jejamu qametgwo."

⁴⁶ Nangi degsib qalieosib deqa nangi Yesus ojqa mareb. Ariya tamo unqasari kalil nangi maroqneb, "Yesus a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole." Deqa nangi tamo unqasari nangi ulainjrsib Yesus ojqa urateb.

Tamo kobaquja bei aqa njiri unja banq ojqa bationaqa maruro atej. Yesus a deqa yawo anjam marej

22 Onaqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej,² "Qotei lanq qureq di unu qaji a tamo unqasari nanjo Mandor Koba sosiq nangi taqatnjrejunu. Kumbra di mandor koba bei aqa njiri unja banq ojqa bationaqa maruro atej dego kere."³ A maruro atsiqa aqa kanqal tamo qudei qarinqjrnaqa nangi tigelosib tamo nangi nami aqa maruro unqajqa minjrej qaji nangi qa gilsib metnjreb, 'Ningi boiye.' Onaqa nangi bqa asginjrej.⁴ Onaqa a di qusiq aqa kanqal tamo qudei nangi olo qarinqjrsiq a minjrej, 'Ningi gilsib tamo nangi di endegsib minjriye, "Ningi quiye. Ingi ingi kalil gereiysim atonum unu. Bulmakau ti wagme namur bole bole nnumsimqa goinum. Deqa ningi asgingaiq. Ningi bosib ijo maruro uniye." Ningi gilsib nangi degsib minjriye.'

⁵ "Onaqa nangi gilsib tamo nangi di minjreb, 'Ningi boiye.' Minjnabqa nangi kalil bqa asginjrej. Asginjrej deqa bei a ulanosiq aqa ingi wauq gilej. Bei a ulanosiq aqa silali wauq gilej.⁶ Onaqa nangi qudei na kanqal tamo nangi di ojelenosib ugeugeinjreb. Osib kanqal tamo qudei nangi nnum nab morejeb.⁷ Onaqa mandor koba a di qusiq minjrin oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nangi qarinqjrnaqa gilsib tamo nangi kanqal tamo nnumeb qaji nangi kamba nnumekriteb. Osib nanjo tal ingi ingi kalil qatrentonab yuekriteb.

⁸ "Onaqa mandor koba a na olo aqa kanqal tamo qudei nangi qarinqjrsiq a minjrej, 'Ijo angro aqa unja banq ojqa bati kereqo deqa e na maruro atonum unu. Ariya tamo nangi ijo maruro unqajqa nami minjrem

qaji nanġi bqa asġinjrqo. Nanġi tamo bolesai deqa nanġi ijo maruro unqa keresai. ⁹ Deqa ninġi olo ġilsib gamq dia tamo laña lanġaj nanġi turosib metnjrib ijo maruro unqa beb.' ¹⁰ Onaqa nanġi ġilsib gamq dia tamo bole ti tamo uge ti nanġi turosib metnjrnabqa nanġi kalil maruro unqajqa bosib koroonaabqa tal tamo na maqej.

¹¹ "Onaqa mandor koba a na tamo unġasari nanġi unjrqa marsiqa tal miligiq ġilej. ġilsiq nam atej tamo bei a maruro qa gara wala ġugosai di unsiqa minnej, ¹² 'O was, ni kiyaaqa maruro qa gara wala ġugosai? Ni deġsim maruro unqa baim.' Deġsi minjnaqa tamo di a na kamba olo anjam bei minjqa keresaiyonaqa lanġa kiriesoqnej. ¹³ Onaqa mandor koba a na aqa kanġal tamo nanġi minjrej, 'Tamo di sinġa ti banġ ti tontetosib oqeq waiyibqa sawa ambrusq di soqnem. Sawa dia tamo nanġi akamkobayoqnsib pailoqnsib nanġo jaqatinġ qa qalagei anjam ateqnu.'

¹⁴ "Ninġi quiye. Qotei a na tamo tulanġ gargekoba nanġi metnjroqnsiqa ariya a na tamo quja quja segi ġiltjnroqnsiqa eleneqnu."

"Iga Sisar takis yqom e?" Farisi nanġi deġsib Yesus nenemyeb.

¹⁵ Onaqa Farisi nanġi jaraiosib nanġi anjam kie Yesus nenemyibqa a anjam grotimqa qusib nanġi a ojqajqa deqa qairoqnej. ¹⁶ Qairosib anjam kereonaq nanġo anġro qudei Herot aqa wau tamo qudei ti qarinqjnab Yesus aqa areq bosib ġisaŋyosib minjeb, "O Qalie Tamo Koba, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unġasari nanġi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyo-saieqnum. Ni tamo ñam ti nanġi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanġi anjam bei minjro-saieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanġi minjreqnum. ¹⁷ Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiersi are qalonum?"

¹⁸ Onaqa Yesus a nanġo areqalo uge di poiyonaqa minjrej, "Ninġi ġisaŋ tamo. Kiyaaqa ninġi e anjam bei grotitqa qusib ninġi e ojqajqa deqa ġisaŋbeqnu?"

¹⁹ Meniŋ silali bei osi boiye. Osbab e unqai." Deġsi minjrnaja nanġi meniŋ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, ²⁰ "Meniŋ silali quraq di tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu? Ninġi merbiye." ²¹ Onaqa nanġi na minjeb, "Di Sisar aqa ulatamu." Onaqa a na minjrej, "Deqa Sisar aqa inġi inġi a qa olo yiye. Ariya Qotei aqa inġi inġi a qa olo yiye."

²² Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa nanġi tulanġ prugeleŋeb. Osib nanġi Yesus uratosib jaraieb.

Sadyusi tamo qudei nanġi bosib tamo moreŋo qaji olo subq na tigelqajqa deqa Yesus nenemyeb

²³ Onaqa bati qujai deqa Sadyusi tamo qudei nanġi Yesus a nenemyqa beb. Sadyusi nanġi mareqnu, "Tamo moreŋo qaji nanġi olo subq na tigelqasai." Deqa nanġi bosib Yesus endegsib nenemyeb, ²⁴ "O Qalie Tamo Koba, ni que. Moses a nami endegsi marej, 'Tamo

bei a moiimqa aqa ŋauqali anġro saiqoji soqnimqa aqa was bei na olo unġa qobul di osimqa aqa was moiej qaji aqa anġro ŋambabtetqas.' Moses a nami deġsi marej. ²⁵ Deqa ni que. Was 7-pela nanġi soqnej. Nanġo was matu a unġa osiqa moiej. A anġro saiqoji. Onaqa aqa aube yala na olo unġa qujai di ej. ²⁶ Osiqa a dego moiej. A anġro saiqoji. Onaqa aqa aube yala na olo unġa di ej. Osiqa a dego moiej. A anġro saiqoji. Deġsib ġilsib was 7-pela kalil nanġi unġa qujai di osib moreŋeb. Nanġi anġro saiqoji. ²⁷ Nanġi kalil moreŋon-abqa ariya bunuqna unġa di a dego moiej. ²⁸ Ni iga merge. Mondonġ subq na tigelobatiamaqa tamo kalil nanġi subq na tigelabqa unġa di a yai aqa ŋauŋ tinġin sqas? Ni qalie, nanġi kalil unġa qujai di eb."

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, "Qotei aqa anjam nami nenġrenyeb qaji di aqa damu ninġi poingosai. Qotei aqa sinġila dego ninġi poingosai. Deqa ninġi anjam grotonub. Grotosib aġi nenembonub. ³⁰ Mondonġ tamo nanġi subq na tigelosibqa nanġi unġatqasai. Nanġi tamotqasai. Nanġi lanġ anġro bul lanġa sqab.

³¹ "Ariya tamo nanġi moisib olo subq na tigelqab deqa e ninġi endegsi nenemŋwai. Qotei a nami ninġi anjam bei merngej di ninġi sisiyosai kio? Aġi Qotei a endegsi marej, ³² 'E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.' Qotei a deġsi marej. Qotei a tamo moreŋo qaji nanġo Qotei sai. A tamo ŋambile so qaji nanġo Qotei." ³³ Onaqa tamo unġasari kalil nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa nanġi tulanġ prugeleŋeb.

Qotei aqa dal anjam kie a segi qujai tulanġ bolequja?

³⁴ Yesus a Sadyusi nanġi anjam deġsi minjrnaja nanġi na kamba olo anjam bei minjqa keresaijnaja Farisi nanġi di qusib olo Yesus aqa areq beb. ³⁵ Bosib nanġo ambleq dena dal anjam qalie tamo bei a tigelosiq Yesus ġisaŋyosiq nenemyej, ³⁶ "O Qalie Tamo Koba, ni mare. Qotei aqa dal anjam kie a segi qujai tulanġ bolequja? Dal anjam kie na dal anjam kalil bunjrejunu?"

³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, "Dal anjam tulanġ bolequja aġi mernġwai. 'Ninġi gago Tamo Koba Qotei tulanġ qalaqalaiyiye. Qalaqalaiyosib nunġo are miligi ti nunġo qunuŋ ti nunġo areqalo ti kalil Qotei yekritiye.' ³⁸ Dal anjam di a segi qujai tulanġ bolequja. A na dal anjam kalil bunjrejunu. ³⁹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. 'Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanġi dego deġsim gegerereinroqnome.' Dal anjam boledamu aiyel aġi mermonum. ⁴⁰ Ni dal anjam aiyel di dauryqam di ni Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam ti kalil keretsim dauryqam."

Yesus a kamba Farisi nanġi anjam bei nenemnjrej

⁴¹ Ariya Farisi nanġi olo Yesus aqa areq di koroeson-abqa a na nenemnjrej, ⁴² "Ninġi Kristus qa kiersib are qalonub? A yai aqa ŋiri?" Onaqa nanġi na kamba minjeb, "Kristus a Devit aqa ŋiri."

⁴³ Onaqa Yesus na olo minjrej, "Devit a segi nami marej, 'Kristus a ijo Tamo Koba.' Agi Qotei aqa Mondor na Devit areqalo yonaqa endegsi marej,

⁴⁴ 'Tamo Koba Qotei a na ijo Tamo Koba minjej, "Ni ijo banj woq endi awo.

Awesoqnmqqa e na ino jeu tamo kalil nanngi elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanngi taqatnjroqnmqam."

⁴⁵ Ningi uniyeye. Devit a segi marej, 'Kristus a ijo Tamo Koba.' Deqa Kristus a kiersi Devit aqa njiri dego sqas?"

⁴⁶ Yesus a nanngi anjam degsi minjrnaqa nanngi na kamba olo anjam bei minjqa keresaiinjrej. Deqa nanngi olo bunuqna anjam bei Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti kumbra uge yoqneb

23 Onaqa Yesus a na olo tamo ungasari nanngi ti aqa segi angro ti nanngi koroinjsiqa Qotei aqa anjam palontosiq endegsi minjrej, ² "Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti dal anjam plaltoqnsib ningi merngeqnu. Agi Moses a nami dal anjam plaltoqnej dego kere. ³ Deqa dal anjam kalil nanngi na ningi merngeqnu qaji di ningi qusib dauryoqniye. Ariya kumbra nanngi yeqnu qaji di ningi unsib dauryaib. Di kiyaaqa? Nanngi anjam koba mareqnu ariya nanngi segi dauryosaieqnu. ⁴ Nanngi na tamo nanngi gulube kokba enjreqlab qoboiysi unub. Ariya nanngi segi olo tamo nanngi gulube kokba di yala qoboiyetnjrosaietqnu. ⁵ Kumbra kalil Farisi nanngi yeqnu qaji di tamo nanngi unoqnsib nanngo ñam soqtoqnaqajqa deqa yeqnu. Deqa nanngi Qotei aqa dal anjam mutu qudei pepa kiñilalaq dia nengrenyoqnsibqa lopo miligiq di jigelenoqnsib nanngo lanjaq dia gara ñengi na qosisib laqnu. Nanngo gara jugo mutuq dia dego nanngi gara burbur nengren ti wala bole bole tontoqnsib walweleqnu. ⁶ Nanngi goio kokba bati qa giloqnsibqa tamo ñam ti nanngo awo jaramq dia awoqniqbqa tamo ungasari nanngi na nanngi unjsib nanngo ñam soqtetnjraqajqa deqa nanngi areboleboleinjreqla. Qotei tal miligiq dia dego nanngi tamo ñam ti nanngo awo jaramq dia awoqniqbqa tamo ungasari nanngi na nanngi unjsib binjraqajqa deqa nanngi areboleboleinjreqla. ⁷ Nanngi koro sawaq dia dego tamo ungasari nanngi na unjroqnsib nanngo ñam soqtoqnsib 'O Qalie Tamo' degsi minjroqnsib banj ojetnjroqnaqajqa deqa nanngi areboleboleinjreqla.

⁸ Ariya tamo qudei nanngi na ningi endegsi merngaib, 'O Qalie Tamo.' Tamo qujai a segi nunngo qalie tamo. Ningi kalil was qu. ⁹ Deqa ningi mandam endia tamo bei 'O gago Abu' degsi minjaib. Tamo qujai a segi nunngo Abu. Agi a lanj qureq di unu. ¹⁰ Tamo qudei nanngi na nunngo ñam soqtetnjgwa osib 'O Qalie Tamo Kokba' degsi merngibqa ningi na saidnjrsib minjriye, 'E Qalie Tamo Koba qa merbaib.' Ningi degsi saidnjriye. Di kiyaaqa? Tamo qujai a segi nunngo Qalie Tamo Koba. Agi e Kristus. ¹¹ Nunngo ambleq di angro bei a ñam ti tigelqa marsimqa a mati nunngo wau tamo soqnem. Osimqa a ñam ti tigelqas. ¹² Tamo nanngi nanngo segi ñam soqteqnu qaji nanngo ñam Qotei na aguq atet-

njrqas. Ariya tamo nanngi nanngo segi ñam soqto-saieqnu qaji Qotei na olo ñam kobaquja enjrqas."

Yesus a na Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti nanngo kumbra uge qa anjam minjrej

¹³ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti ningi ñam atiyeye. Ningi anjam maro aiyelteqnu qaji tamo. Deqa tamo ungasari nanngi lanj qureq oqwajqa gam itqa mareqnaqajqa ningi na gam getentetnjreqla. Ningi segi na lanj qureq oqwajqa gam itqa keresai. Deqa tamo ungasari nanngi dego lanj qureq oqwajqa gam itqa yeqnaqajqa ningi na gam getentetnjreqla. Nunngo une deqa ningi tulanj padalougetqab. ¹⁴ O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti ningi ñam atiyeye. Ningi anjam maro aiyelteqnu qaji tamo. Deqa ningi unja qobul nanngi gisanjroqnsibqa nanngo tal ti ingi ingi ti lanja yainjreqla. Ningi qure ambleq dia tigeloqnsibqa pail olekokba yeqnu. Di gisanj koba. Deqa mondonj une pegiyo bati qa Qotei a na ningi gulube tulanj kobaquja engwas.

¹⁵ "O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti ningi ñam atiyeye. Ningi anjam maro aiyelteqnu qaji tamo. Deqa ningi sawa sawa kalil keretoqnsibqa tamo qujai segi nunngo anjam dauryqa osib anjam mare mare laqnu. Yuwal dego ningi qobun na keretoqnsibqa anjam mare mare laqnu. Ariya tamo qujai a nunngo anjam qusim nunngo kumbra dauryqas di a na ningi bungosim tamo tulanj ugedamu sqas. Deqa a ningi qa namoosim ñamyuoq aiqas. Nunngo kumbra deqa ningi tulanj padalougetqab.

¹⁶ "Ningi tamo ñam qandimo bul. Deqa ningi na tamo nanngi gam osornjrqa keresai. Agi ningi endegsi mareqnu, 'Tamo bei a anjam bei singilatqa osimqa atra tal aqa ñam na singilatqas di aqa anjam singilaqasai. Deqa a na aqa anjam di dauryqa uratqas di kere. Uratem. Ariya a gol atra tal miligiq di unu qaji di aqa ñam na anjam singilatqas di aqa anjam bole singilaqas. Deqa a na anjam di dauryosim yem. A urataiq.' Ningi degsi mareqnu di gisanj koba. Nunngo kumbra deqa ningi tulanj padalougetqab. ¹⁷ Ningi tamo ñam qandimo bul. Ningi tulanj nanari. Ningi na merbiye. Ingi kie a Qotei aqa ñamgalaq di tulanj bole? Atra tal a segi bole kio atra tal aqa gol a segi bole kio? Ningi qalie, gol a atra tal miligiq di unu deqa a dego boleqas. ¹⁸ Ningi endegsi mareqnu, 'Tamo bei a anjam bei singilatqa osimqa atra bijal aqa ñam na singilatqas di aqa anjam singilaqasai. Deqa a na aqa anjam di dauryqa uratqas di kere. Uratem. Ariya a atraiyo ingi ingi atra bijal gogeq di unub qaji nanngo ñam na anjam singilatqas di aqa anjam bole singilaqas. Deqa a na anjam di dauryosim yem. A urataiq.' Ningi degsi mareqnu di gisanj koba. ¹⁹ Ningi tamo ñam qandimo bul. Ningi na merbiye. Ingi kie a Qotei aqa ñamgalaq di tulanj bole? Atra bijal a segi bole kio atraiyo ingi ingi atra bijal gogeq di unub qaji nanngi segi bole kio? Ningi qalie, atraiyo ingi ingi nanngi atra bijal gogeq di unub deqa nanngi dego boleqab. ²⁰ Deqa tamo bei a atra bijal aqa ñam na anjam singilatqas di atra bijal ti ingi ingi

kalil atra bijal gogeq di unub qaji nanggi ti nanggo ñam na dego anjam singilatqas. ²¹ Tamo bei a atra tal aqa ñam na anjam singilatqas di Qotei agi atra tal miligiq di unu qaji aqa ñam na dego anjam singilatqas. ²² Tamo bei a lan qure aqa ñam na anjam singilatqas di Qotei ti aqa awo jaram ti nanggo ñam na dego anjam singilatqas.

²³ "O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti ninggi ñam atiyé. Ninggi anjam maro aiyelteqñub qaji tamo. Deqa ninggi dal anjam kiñilala segi dauryeqñub. Agi ninggi lei ti lom-bo ti saga ti oqnsib poto 10-pelatoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqñub. Ariya ninggi Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqñub. Agi ninggi tamo ungasari nanggi gereinjrosaieqñub. Ninggi tamo nanggi qa dulo-saieqñub. Ninggi Qotei qa nungo areqalo singilato-saieqñub. Ninggi dal anjam kiñilala segi dauryeqñub. Deqa e ninggi endegsi merngwai. Ninggi are buliyé. Osib dal anjam kokba dego dauryosib laqniye. Ariya dal anjam kiñilala dauryqajqa urataib. ²⁴ Ninggi tamo ñam qandimo bul. Deqa ninggi na tamo nanggi gam osorn-jrqa keresai. Agi ninggi qui uyqa oqnsib añañig kiñala quiq di sonaqa unoqnsib taqal ateqñub. Ariya kamel a quiq di sonaqa ninggi unosaieqñub. Qoji uyeqñub.

²⁵ "O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti ninggi ñam atiyé. Ninggi anjam maro aiyelteqñub qaji tamo. Deqa ninggi kap ti tabir ti qore segi yanseqñub. Ninggi miligi yanso-saieqñub. Dego kere ninggi baban na tamo bole. Ariya nungo are miligi bajin kumbra ti nungo segi jejamu qa are qalqajqa kumbra ti dena maqejunu. Nungo kumbra uge dena ninggi tulan padalougetqab. ²⁶ O Farisi ninggi tamo ñam qandimo bul. Deqa ninggi mati kap ti tabir ti miligi yansib milalamqa qore dego milalqas.

²⁷ "O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti ninggi ñam atiyé. Ninggi anjam maro aiyelteqñub qaji tamo. Deqa ninggi tamo moio qaji sub bul. Sub gogeq di wala boledamu. Ñam qaq qat na liyeb. Ariya sub miligiq dia tamo aqa qusa ti tanu ti dena maqejunu. ²⁸ Ninggi sub di bul. Deqa tamo ungasari nanggi na ninggi nungoqnsib mareqñub, 'Nanggi tamo bole.' Ariya nungo are miligi gisan kumbra ti dal anjam gotranqajqa kumbra ti dena maqejunu. Deqa ninggi tulan padalougetqab."

²⁹ Osiqua Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti ninggi ñam atiyé. Ninggi anjam maro aiyelteqñub qaji tamo. Deqa ninggi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanggo sub gereiyeqñub. Osib ninggi na tamo ungasari nami Qotei aqa kumbra bole bole yoqñeb qaji nanggo sub walateqñub. ³⁰ Osib ninggi endegsib mareqñub, 'Iga nami so qamu iga gago moma nanggi ti beterosim Qotei aqa medabu o qaji tamo nanggi ñumosai qamu.' Di gisan koba. Ninggi nungo moma nanggi ti areqalo qujai. ³¹ Nungo gisan anjam dena ninggi segi qa ubtosib endegsib marobuleqñub, 'Gago moma nanggi nami Qotei aqa medabu o tamo nanggi ñumoqñeb qaji nanggo leñ deqaji agi iga.' ³² Ninggi degsib marobuleqñub. Deqa unqum. Nungo moma nanggo kumbra uge di ninggi na olo keretosib yoqniye. ³³ Ninggi amal uge bul. Deqa mondon Qotei a nungo une qa

merngsim ninggi ñamyuoq breingwas. Yimqa ninggi kiersib olo bole sqab? Keresai.

³⁴ "Deqa ninggi quiye. E na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanggi ti Qotei aqa powo tamo ti Qotei aqa dal anjam qalie tamo nanggi ti qarinjroqñit nungoq boqñ-qab. Nungoq boqñibqa ninggi na nanggi qudei ñumoqñ-sib moiotnjroqñqab. Osib nanggi qudei ñamburbasq di gaintnjrqab. Osib nanggi qudei ojelenosib nungo Qotei tal miligiq dia kumbainjroqñqab. Osib nanggi qudei teteinjribqa nanggi jaraosib qure bei beiq giloqñqab. ³⁵ Ninggi na nanggi kumbra degnjroqñqab. Deqa tamo kalil nami Qotei aqa tamo bole bole nanggi ñumoqñeb qaji nanggo une di Qotei na osim nungo jejamuq di atelenqas. Nanggo une di agi nanggi nami utru atsib Kein na Abel qalnaq moiej. Dena bosib bosib Berekia aqa jiri Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnab moiej. Une kalil di Qotei na osim nungo jejamuq di atelenqas. ³⁶ Ninggi quiye. E bole merngwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanggi enjrqas."

Yesus a Jerusalem qure qa are ugeiyej

³⁷ Osiqua Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanggi ñumsim moiotnjreqnum. Osim tamo nanggi Qotei na ni qa qarinjreqnu qaji nanggi meniñ na ñumeqnaq moreñeqñub. Bati gargekoba e na ino angro nanggi tuwe du du bul koroinjrqajqa yeqnam ninggi urateqñub. ³⁸ Deqa ninggi quiye. Qotei a nungo atra tal kobaquja uratetngimqa a lanja sqas. ³⁹ Deqa e ninggi endegsi merngwai. Ninggi e olo nubqasai. Degsim gilsim gilsim mondon e olo lan qureq na boqñitqa ninggi e nubsibqa marqab, 'Tamo a bqo di Tamo Koba Qotei aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulan qalaqalaiyqas.'"

Mondon jeu tamo nanggi na atra tal niñaqyqab

24 Yesus a na nanggi anjam degsi minjrsiq koboonaqa atra tal koba uratosiq gileqnaqa aqa angro nanggi na aqa areq bosib osoryeb. ² Onaqa Yesus na minjrej, "Ninggi quiye. E bole merngwai. Atra tal ninggi unonub endi bunuqna jeu tamo nanggi na bosib tulan niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segi segiqab."

Diño batiamqa gulube kokba brantelenqas. Yesus a deqa anjam marej

³ Yesus a na nanggi degsi minjrsiq Oliv manaq oqsiqu gogeq di awesonaqa aqa angro nanggi aqa areq bosibqa lumu nenemyeb, "Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo nanggi bosib atra tal niñaqyqab? Mandam endi kobaqa laqñim ni olo mandamq aioqñim kumbra kie namoqna bamqa iga unsim poigwas?"

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi geregere ñam atsib soqniye. Tamo qudei nanggi na ninggi gisanqo uge. ⁵ Bunuqna gisa gisan tamo gargekoba nanggi ijo

ñam na boqnsib tamo ungasari nanngi minjroqnaqab, 'E Kristus.' Degsib tamo ungasari tulan garggekoba nanngi gisanjroqnaqab. ⁶ Ariya diño bati jojomoqnaqab nanngi anjam endegsib quoqnaqab, 'Sawa bei beiq dia nanngi an na qotokobaiyeqnaqab.' Ariya nanngi anjam di qusibqa nanngi deqa tulan prugaib. Qotei a nami marej, 'Kumbra di brantqas.' Deqa branteme. Ariya kumbra di brantimqa diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁷ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qoto tigeloqnsibqa segi segi qoto itnjroqnaqab. Mandor kokba qudei nanngi dego qoto tigeloqnsibqa mandor kokba qudei nanngi qoto itnjroqnaqab. Sawa bei beiq dia mimiñ kokba ti mam ti inñgi saio bati dego brantelenqas. ⁸ Kumbra kalil di unña angrrotqa osiqa mati jaqatinñ kiñala eqnu dego kere.

⁹ "Bati deqa nanngi na nanngi ojsib jaqatinñ ti gulube ti engwab. Osib nanngi lungsis moiotngwab. Nanngi ijo ñam ejunub deqa tamo ungasari kalil nanngi nanngi qa are tulan ugeinjoqnaqas. ¹⁰ Bati deqa tamo ungasari garggekoba e qa nanngo areqalo singilato qaji nanngi ijo ñam ulontosib nanngi segi segi jeu sosibqa nanngo segi was nanngi ojelenjoqnsib tamo uge nanngo banq di atoqnaqab. ¹¹ Gisanñ tamo tulan garggekoba nanngi dego boqnsib tamo ungasari nanngi endegsib minjroqnaqab, 'E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Degsib nanngi gisanjroqnaqab. ¹² Kumbra uge deqaji tulan kobaoqnaqab tamo garggekoba nanngi qalaqalaiyo kumbra uratqab. ¹³ Ariya tamo ungasari nanngi ijo ñam singila na ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei a nanngi oqas. ¹⁴ Yim nanngi sawa sawa kalil keretoqnsib Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreqnu anjam bole di mare mare laqnaqab tamo ungasari kalil nanngi quoqnaqab. Ariya bunuqna diño bati brantqas."

Gulube tulan kokba brantelenqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Inñgi tulan ugedamu Qotei aqa medabu o qaji tamo Daniel a nami deqa marej qaji di nanngi unqab. Inñgi ugedamu di a Qotei aqa getento tal miligiq di tigelqas." E Matyu. Tamo a ijo anjam endi sisiyeqnu qaji a gegerere sisiyosim poiyem. ¹⁶ "Ninñgi inñgi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nanngi jaraiosib manaq oqoqujatebe. ¹⁷ Tamo nanngi tal meq di unub qaji nanngi jaraiqa oqnsib inñgi inñgi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanngi jaraijoqujatebe. ¹⁸ Tamo nanngi wauq di unub qaji nanngi jaraiqa oqnsib nanngo gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanngi dena torei jaraijoqujatebe. ¹⁹ Bati deqa unña gumañ ti unub qaji nanngi jaraijoqnsib gulube koba oqab. Unña angrro mom ti nanngi dego jaraijoqnsib gulube koba oqab. ²⁰ Deqa nanngi endegsib Qotei pailyoqniye, 'Gulube di awa bati qa brantaiq. Yori bati qa dego brantaiq.' ²¹ Bati deqa tamo ungasari nanngi gulube tulan kobaquja oqab. Gulube deqaji nami brantosaioqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulube deqaji brantosaioqnaqab dena bosiq agi bini unum. Bunuqna lanña ambleq di dego brantqasai. Agi bati qu-

jai deqa brantqas. ²² Gulube di aqa bati Qotei a na truqutqas. A na truqutqasai di tamo ungasari kalil nanngi padalekritqab. Aqa segi tamo ungasari nami giltñjrej qaji nanngi padalaib deqa a na gulube di aqa bati truqutqas.

²³ "Bati deqa tamo bei na nanngi gisanjosim merngwas, 'Ninñgi uniye. Kristus bqo agiende,' o 'Kristus bqo agide.' Degsim merngimqa nanngi aqa anjam quetaib. ²⁴ Di kiyaaq? Tamo qudei nanngi bosib gisanjosib marqab, 'E Kristus.' Qudei nanngi marqab, 'E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Degsib maroqnsib manña kokba garggekoba babtoqnaqab. Nanngo manña dena nanngi na tamo ungasari kalil nanngi ugeugeinjqajqa deqa wauoqnaqab. Osib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltñjrej qaji nanngi dego ugeugeinjqajqa wauoqnaqab.

²⁵ "Ninñgi quiye. Kumbra kalil di brantosaioqnaqab agi e namoqna merngonum. ²⁶ Deqa tamo qudei nanngi na nanngi endegsib merngwas, 'Ninñgi uniye. Kristus bqo agi wadau sawaq di unu.' Degsib merngibqa nanngi nanngo anjam di dauryosib wadau sawaq gilaib. Ariya tamo qudei nanngi na nanngi merngwas, 'Kristus bqo agi talq di unu.' Degsib merngibqa nanngi nanngo anjam quetñjraib. ²⁷ Ninñgi qalie, kola minjaleqnaqab lanñ kalil suwanjeqnu. Dego kere e Tamo Angrro lanñ qureq dena boqnitqa tamo ungasari kalil nanngi e nubqab.

²⁸ "Tamo nanngi qusaonub qaji sawa dia qal nanngi korobaq."

Tamo Angrro a singila ti rianñ ti mandamq aiqas

²⁹ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Gulube kalil di nanngo bati koboamqa senñ ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanngi lanñ goge dena ululoqnsib mandamq aiqab. Lanñ goge dia inñgi inñgi kalil renñinyelenqab. ³⁰ Bati deqa e Tamo Angrro bqai. Ijo toqor a lanñ goge dia brantimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi e qa akamugetqab. E Tamo Angrro singila ti rianñ ti lanñbiq na boqnit tamo ungasari kalil nanngi e nubqab. ³¹ Yimqa e singila na gul anjamosiy ijo lanñ angrro nanngi qarinnjritqa nanngi sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltñjrej qaji nanngi lanñ utru utruq dena koroinjqab."

Qayu qa yawo anjam dena nanngi poingwas, diño bati jojomqo

³² Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "E na qayu qa yawo anjam nanngi merngitqa dena poingwas. Qayu banña qalsim olo ñalguyoqnaqab nanngi unsib qalieqab, senñ aqa bati jojomqo. ³³ Dego kere kumbra kalil e na merngonum qaji endi brantimqa nanngi unsibqa endegsib qalieoie, 'Bole, Kristus bqajqa bati jojomqo. A siranñmeq di tigelejunu.' ³⁴ Ninñgi quiye. E bole merngwai. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngi kalil morenosaisoqnaqab kumbra kalil e na merngonum qaji endi brantelenqas. ³⁵ Lanñ ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai."

Yesus aqa bqajqa bati tamo qujai bei qaliesai

³⁶ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ijo bqajqa bati tamo qujai bei qaliesai. Lan angro nangi qaliesai. E Qotei aqa Niri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie. ³⁷ Noa aqa bati qa tamo ungasari nangi kumbra yoqneb dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa nangi kumbra degyoqnaqab. ³⁸ Agi Noa aqa bati qa mandam ya maqosaisonaqa tamo nangi ingi uyoqnsib ya uyoqnsib unja ban ojelenoqnsib sonabqa Noa a qobun miligiq gilej. ³⁹ Mandam ya maqosim nangi padalt-njrqaqqa di nangi qaliesai. Nangi lanja nanari sonabqa mandam ya maqosiq nangi kalil padalt-njrej. Dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa tamo ungasari nangi nanari degsib sqab. ⁴⁰ Tamo aiyel wau qujaiq dia ingi yagoqnbqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ⁴¹ Unja aiyel tal qujaiq dia saplan gereiy-oqnbqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. Deqa ningi geregere nam atiyee. ⁴² E nungo Tamo Koba. E bati gembu bqajqa di ningi qaliesai. ⁴³ Ningi are qaliye. Bati gembu bajin tamo bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq qamu a nam atsiq sonaq qamu bajin tamo bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyey qamu. ⁴⁴ Dego kere e Tamo Angro ijo bqajqa bati ningi qaliesai. E bosiy ningi prughtgaim deqa ningi geregere nam atsib e qa tarijosib soqniye."

Wau tamo bole ti wau tamo uge ti nangi deqa Yesus a yawo anjam marej

⁴⁵ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Wau tamo yai a areqalo bole ti sosisqa gaigai wau bole yeqnu? Wau tamo di tal lanja a na endegsi minjqas, 'Ni na ijo wau tamo kalil nangi geregere taqatnjroqnsimqa nangi ingi uyqajqa batiaoqnmqa ingi anainjroqnsim soqne.' ⁴⁶ Tamo di a wau tamo bole. Deqa tal lanja na a degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim bosim wau kalil a na aqa wau tamo nami yey qaji di kalil keretsi soqnmqa a bosim unimqa wau tamo di a tulan areboleboleiyqas. ⁴⁷ Deqa ningi quiye. E bole merngwai. Wau tamo di a wau bole yey deqa tal lanja na aqa ingi ingi kalil osim aqa banq di atim a na taqatoqnaqas. ⁴⁸ Ariya wau tamo di a tamo uge qamu a endegsi are qalqas, 'Ijo tamo koba a urur bqasai.' ⁴⁹ Degsi are qalsimqa tamo nangi koba na wauo qaji nangi lanja lanja kumbainjroqnaqas. Osim wain uyo tamo qudei nangi joqsim koba na ingi ti wain ti uyoqnsibqa nanarioqnaqab. ⁵⁰ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai. Deqa a kumbra degsim soqnmqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqa a tulan prugugetqas. ⁵¹ Deqa aqa tamo koba a na wau tamo di ugeugeiyosim qalsim gisan tamo nangi so sawaq waiyim aiqas. Sawa dia tamo nangi tulan akamkobayoqnsib pailoqnsib nangi jaqatin qa qalagei anjam atoqnaqas."

Dungenge 10-pela nangi yawo anjam

25 Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Qotei a tamo ungasari nangi Mandor Koba sosisq nangi

gi taqatnjreqnu kumbra di dungenge 10-pela nangi anjam sa dego bul. E deqa ningi saingwai. Tamo bei a unja ban oje. A unja ban ojqa sawaq gilqa laqnaqa dungenge 10-pela nangi di a ombla gilqa marsib nangi segi segi lam osib walwelosib aisib gamq dia a qa tarijoqneb. ² Dungenge 5-pela nangi nanari. Dungenge 5-pela nangi powo ti. ³ Dungenge nanari nangi lam miligiq dia ya kiñala segi soqnej. Deqa lam puloqnaqa osi aieb. Nangi lam ya bei o ti aiosai. ⁴ Ariya dungenge 5-pela nangi powo ti deqa nangi nangi lam osibqa lam ya dego jalinjaq di qamsib osi aieb. ⁵ Ariya tamo a unja ban ojqa sawaq urur gilosa. Deqa dungenge 10-pela nangi a qa gamq dia tarijosib sonabqa urjamnjrnaqa nerenjeb.

⁶ "Nerensonabqa qolo jige tamo qudei nangi maosib mareb, 'Tamo unja ban ojqa qaji agi gileqnu. Deqa ningi tigelosib walwelosib gamq dia a turoiye.' ⁷ Onaqa dungenge 10-pela nangi tigelosib nangi lam gereiyeb. ⁸ Gereiyosibqa dungenge nanari nangi lam unnabqa pulonkiñalaej. Deqa nangi na dungenge powo ti nangi minjreb, 'Ningi lam ya kiñala egiye. Gago lam ya saiqo deqa mosoqa laqnu.' ⁹ Onaqa dungenge powo ti nangi na kamba minjreb, 'Lam ya endi gago segi qa kere. Iga ti ningi qa ti keresai. Deqa ningi olo sumsib nungo segi lam ya awaiyiye.' ¹⁰ Onaqa dungenge nanari 5-pela nangi tigelosib lam ya awaiyqajqa sumeqnabqa tamo di a unja ban ojqa sawaq giloqnej. Gileqnaqa dungenge powo ti nangi nami nangi lam gereiyosib soqneb deqa nangi na tamo di dauryosib unja ban ojqa sawaq gileb. Gilsib tal miligiq gilekrisib siran kabuteb.

¹¹ "Sokiñalaynaq dungenge nanari 5-pela nangi tal meq di brantosib maosib tamo di minjreb, 'O Tamo Koba, iga bonum. Ni na siranme waqtetgime.' ¹² Onaqa a na kamba minjrej, 'Ningi quiye. E bole merngwai. E ningi qaliesai.'"

¹³ Yesus a na aqa angro nangi yawo anjam degsi minjrsiq olo minjrej, "Dego kere ningi geregere nam atsib soqniye. Di kiyaaqa? Ijo bqajqa bati ningi qaliesai deqa."

Tamo kobaquja aqa kangal tamo nangi aqa silali taqatqajqa yawo anjam

¹⁴ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej "Qotei a tamo ungasari nangi Mandor Koba sosisq nangi taqatnjreqnu. Kumbra di tamo kobaquja bei a sawa isaq gilsiq di soqnej dego kere. A gilqa osiqa aqa kangal tamo nangi koroinjrsiq aqa silali nangi na taqatqajqa deqa nangi banq di uratetnjrej. ¹⁵ Aqa kangal tamo nangi wau yqa kere dego silali pupoyosiq segi segi enjrej. Bei 5,000 kina yey. Bei 2,000 kina yey. Bei 1,000 kina yey. Osiqa a sawa isaq gilsiq di soqnej. ¹⁶ Sonaqa kangal tamo 5,000 kina ej qaji a silali dena wauosiq olo 5,000 kina bei ej. ¹⁷ Kangal tamo 2,000 kina ej qaji a dego silali dena wauosiq olo 2,000 kina bei ej. ¹⁸ Ariya kangal tamo 1,000 kina ej qaji a silali dena wauosai. A silali di osi gilsiq mandamq di sub bogsiqa sub miligiq di ulitonaq soqnej.

¹⁹ "Bati olekoba yala koboonaqa tamo koba di a olo puluosi bosiqqa aqa kangal tamo nanggi wauqa silali enjrej qaji nanggi metnjrej. Metnjrnaqa nanggi aqa areq bonabqa a na minjrej, 'E nami silali enggem qaji dena wauweb olo silali di osorbiye.' ²⁰ Onaqa kangal tamo 5,000 kina ej qaji a na 5,000 kina bei olo osi bosiqqa aqa tamo koba minjrej, 'O Tamo Koba, ni unime. Ino 5,000 kina nami ebem qaji dena wauonamqa olo 5,000 kina bei brantej agiende.' ²¹ Onaqa aqa tamo koba na minjrej, 'Ni kangal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e na wau gargekoba olo ino banq di uratatqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.'

²² "Onaqa kangal tamo 2,000 kina ej qaji a bosiqqa aqa tamo koba minjrej, 'O Tamo Koba, ni unime. Ino 2,000 kina ebem qaji dena wauonamqa olo 2,000 kina bei brantej agiende.' ²³ Onaqa aqa tamo koba na minjrej, 'Ni dego kangal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e na wau gargekoba olo ino banq di uratatqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.'

²⁴ "Onaqa kangal tamo 1,000 kina ej qaji a bosiqqa aqa tamo koba minjrej, 'O Tamo Koba, ni que. E nami qalieem, ni tamo njirin ani. Tamo qudei nanggi inggi yageqnaq melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nanggi saga yago breiyeqnaq boleeqnaq ni segi na gei koroiyosim uyeqnum. ²⁵ Deqa e ni qa ulaosim ino 1,000 kina ebem qaji di osi gilsimqa mandamq di sub bogsim sub miligiq di ulitonam soqnej agiende.'

²⁶ "Onaqa aqa tamo koba na minjrej, 'Ni wau tamo uge. Ni lola ani. Ni nami qalieem, tamo qudei nanggi inggi yageqnaq melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nanggi saga yago breiyeqnaq boleeqnaq e segi na gei koroiyosim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²⁷ Deqa ni kiyaaqa ijo silali di osi gilsim silali talq di atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqa qamu turtsim onum qamu.' ²⁸ Degsi minjsiqqa aqa kangal tamo qudei nanggi minjrej, 'Ninggi 1,000 kina di yayiosibqa kangal tamo nami wauosiqqa 10,000 kina ejunu qaji di olo yiye. ²⁹ Ninggi degyiye. Di kiyaaqa? Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na wau gargekoba olo yimqa a na taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di Qotei na olo yayimqa a lanja sqas. A olo wau bei taqatqasai. ³⁰ Deqa ninggi na kangal tamo uge di qalaq di waiyibqa sawa ambruq di soqnem. Sawa dia nanggi akamkobayoqnsib pailoqnsib nanggo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.' Tamo koba dena aqa kangal tamo nanggi degsi minjrej."

Mondonj Tamo Angro a bosim tamo ungasari kalil nanggi peginjrqas

³¹ Yesus a na aqa angro nanggi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa olo anjam bei endegsi minjrej, "Mondonj e Tamo Angro ñam kobaquja oqai. Osiy Qotei aqa lanj angro kalil nanggi joqsiy olo mandamq

aisiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. ³² Awesosiy lanj angro nanggi di qarinjritqa nanggi sawa sawa kalilq giloqnsib tamo ungasari kalil nanggi elenjosib joqnsib bosib ijo ulatamuq dia koroinjrqab. Yimqa e na tamo ungasari nanggi di peginjrsiy tamo bole nanggi ijo banj woq di atelenjosiy tamo uge nanggi ijo banj qonanq di atelenqai. Kaja nanggo mandor na kaja ti meme ti nanggi peginjreqnu dego kere. ³⁴ Osiyqa tamo bole ijo banj woq di unub qaji nanggi endegsi minjrqai, 'Ijo Abu a ninggi qa tulanj areboleboleiyqo. Nami a mandam atej bati deqa a nunqo Mandor Koba sosim ninggi taqatng-wajqa marej. Deqa ninggi ijoq boiye. Babqa ijo Abu a nunqo Mandor Koba sosim ninggi taqatngwas. ³⁵ Di kiyaaqa? E mambonaqa ninggi na e inggi anaibeb. E ya qarbonaqa ninggi na e ya anaibeb. E yauñ tamo sonamqa ninggi na e osib nunqo talq di geregereibeb. ³⁶ E gara saiqoji sonamqa ninggi na gara tigetbeb. E maibonaqa ninggi na e taqatbeb. E tonto talq di sonamqa ninggi na bosib e gereibeb.'

³⁷ "E na tamo bole ijo banj woq di unub qaji nanggi degsi minjrqai. Minjritqa nanggi na kamba nenembqab, 'O Tamo Koba, bati gembu ni mammonaqa iga na ni inggi anaimem? Bati gembu ni ya qarmonaqa iga na ni ya anaimem? ³⁸ Bati gembu ni yauñ tamo sonamqa iga na ni osim gago talq di geregereimem? Bati gembu ni gara saiqoji sonamqa iga na gara tigetmem? ³⁹ Bati gembu ni maimonaqa iga na ni taqatmem? Bati gembu ni tonto talq di sonamqa iga na bosim ni gereimem?'

⁴⁰ "Nanggi na e degsib nenembibqa e na kamba minjrqai, 'Ninggi quiye. E bole merngwai. Ninggi na ijo was nanggi sougetejunub qaji geregereinjroqneb di agi ninggi e dego gereiboqneb.'

⁴¹ "Ariya tamo uge ijo banj qonanq di unub qaji nanggi endegsi minjrqai, 'Ninggi tamo tulanj ugedamu. Deqa ninggi jaraiye. Jaraiosib aisib ñamyuo gaigai yuejunu qaji dia soqniye. Satan aqa lanj angro nanggi ti dia sqab. Nanggi dia sqajqa deqa Qotei a nami ñamyuo di gereiyej. ⁴² Deqa ninggi ñamyuo deq aiiye. Di kiyaaqa? E mambonaqa ninggi na e inggi anaibosai. E ya qarbonaqa ninggi na e ya anaibosai. ⁴³ E yauñ tamo sonamqa ninggi na e osib nunqo talq di geregereibosai. E gara saiqoji sonamqa ninggi na gara tigetbosai. E maibonaqa ninggi na e taqatbosai. E tonto talq di sonamqa ninggi na bosib e gereibosai.'

⁴⁴ "E na tamo uge ijo banj qonanq di unub qaji nanggi degsi minjritqa nanggi na kamba nenembqab, 'O Tamo Koba, bati gembu ni mammej? Bati gembu ni ya qarmeñ? Bati gembu ni yauñ tamo soqnem? Bati gembu ni gara saiqoji soqnem? Bati gembu ni maimej? Bati gembu ni tonto talq di soqnem? O Tamo Koba, bati gembu ni degsi sonamqa iga ni numsim gereimosai?'

⁴⁵ "Nanggi na e degsib nenembibqa e na kamba minjrqai, 'Ninggi quiye. E bole merngwai. Ninggi na ijo was nanggi sougetejunub qaji geregereinjrosaiyoqneb di agi ninggi e dego gereibosaiyoqneb.' ⁴⁶ E na tamo uge ijo banj qonanq di unub qaji nanggi degsi minjrsiyqa nanggo

awai uge enjrsiy breinjrit namyuoq aiqab. Dia nanngi bati gaigai jaqatin oqnsib sqab. Ariya tamo bole ijo ban woq di unub qaji nanngi nambile gaigai sqab.”

**Atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti nanngi koroosib
Yesus ojsib qalib moiqaqqa deqa qairoqneq**

26 Yesus a na aqa angoro nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa olo anjam bei endegsi minjrej, ²“Ninggi qalie, Juda nanngo yori bati koba jojomqo. Bati aiyel unu. Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq dia padalqa laqnaqqa elejosiq aqaryainjrej. Iga deqa olo are qalqajqa bati agi jojomqo. Deqa yori bati di brantimqa Juda gate kokba nanngi na e Tamo Angro ojsib jeu tamo nanngo banq di e atibqa nanngi na e namburbasq di lubib moiqai.” Yesus a na aqa angoro nanngi degsi minjrej.

³Yori bati koba di jojomej deqa atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti nanngi gilsib atra tamo gate aqa nam Kaiafas aqa talq di koroeb. ⁴Koroosib nanngi gisan anjam bei Yesus aqa jejamuq di qametqa maroqneq. Yim nanngi a ojsib qalib moiqaqqa deqa. ⁵Ariya nanngi endegsib maroqneq, “Iga yori bati qa Yesus ojqasai. Ojqom di tamo ungasari nanngi iga nugsib njirjosib qoto tigelo uge.”

**Unja bei a gorej quleq boledamu Yesus aqa gateq di
bilentej**

⁶Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiqqa tamo bei nami jejamu yu na ugetej qaji aqa nam Saimon aqa talq di soqnej. ⁷Sosiqqa ingi uyeqnaqa unja bei a gorej quleq tulan boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaq jigsisqa osi bosisqa Yesus aqa gateq di bilentej. ⁸Onaqa Yesus aqa angoro nanngi unja di aqa kumbra unisibqa nanngi njirjosib segi segi maroqneq, “Unja di a kiyaaq gorej di lanja nanguiyqo? ⁹A gorej di osim tamo qudei enjrqa qamu silali kobaquja yonub qamu gilsim tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanngi jeisi enjrqa qamu di kere.”

¹⁰Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosisqa minjrej, “Ninggi unja di gulube yaib. A kumbra bole ebqo. ¹¹Tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanngi bati gaigai ningi ti sqab. Ariya e bati gaigai ningi ti sqasai. ¹²E moiqai. Moitqa e subq atqab. Unja a deqa are qalsisqa namoqna ijo jejamuq di gorej bilentsiq dena ijo jejamu subq atqa gereiyetbqo. ¹³Ninggi quiye. E bole merngwai. Bunuqna ijo anjam maro tamo nanngi sawa sawa kalilq dia ijo anjam bole mare mare laqnsibqa unja endi ijo jejamuq di gorej bilentqo qaji a qa are qaloqnsib maroqnaq.”

**Judas a Yesus osim atra tamo kokba nanngo banq di
atqajqa anjam qosej**

¹⁴Onaqa Judas Iskariot a tigelosisqa atra tamo kokba nanngoq gilej. Judas a Yesus aqa angoro 12-pela nanngi deqaji bei. ¹⁵A nanngoq gilsisqa minjrej, “Ninggi na awai kie ebibqa e Yesus osiy nunngo banq di atqai?” Onaqa

nanngi na menin silali 30 yeb. ¹⁶Yonab a gilsisqa a Yesus osim nanngo banq di atqajqa gam namoqnej.

Yesus aqa angoro nanngi koba na yori bati aqa ingi uyeq

¹⁷Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantonaqa Yesus aqa angoro nanngi na aqa areq bosib minjrej, “O Tamo Koba, ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa ingi ingi gereiyetmonamqa ni ingi uyqam?” ¹⁸Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninggi aisib qure ambleq dia tamo bei itqab. Itosib minjiye, ‘Tamo Koba a marqo, ‘Ijo bati jojomqo. Deqa e ijo angoro nanngi koba na ino talq di awoosim yori bati aqa ingi uyqom.’” ¹⁹Onaqa Yesus aqa angoro nanngi qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab dauryosib ingi ingi kalil gereiyelenqeb.

²⁰Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa angoro 12-pela nanngi koba na aisib tal miligiq gilsib awoosib ingi uyoqnsibqa Yesus a nanngi endegsi minjrej, “Ninggi quiye. E bole merngwai. Ningi ijo angoro 12-pela. Nunngo ambleq dena ijo angoro bei tigelosimqa e ojsim jeu tamo nanngo banq di e atqas.” ²²Degsi minjrnaq qusibqa nanngi are tulan gulubeinjraqa segi segi Yesus nenemyoqneq, “O Tamo Koba, ni e qa kio maronum?” ²³Onaqa minjrej, “Angro aqo ombla endego tabir qujaiq dia bem quiq di tuqtoqnsim uyeqnum angoro dena e ojsim jeu tamo nanngo banq di atqas. ²⁴Ninggi quiye. E Tamo Angro moiqai. Nami Qotei aqa anjam degsib nengrenyeb unu. Deqa unqum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya tamo e ojsim jeu tamo nanngo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas. A nami nambabosai qamu di kere.” ²⁵Onaqa Judas a segi na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni e qa kio ubtsim maronum?” Onaqa Yesus na kamba minnej, “Od. Anjam agi ni na maronum.”

Yesus na aqa angoro nanngi bem ti wain ti enjrej

²⁶Osiqa aqa angoro nanngi koba na ingi uyoqnsibqa a Qotei pailyosisqa bem bei osiq ginjenyosisqa aqa angoro nanngi enjrsisqa endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyiye.” ²⁷Osiqa wain osisqa gambanq di bilentosiqqa Qotei pailyosisqa aqa angoro nanngi enjrsisqa minjrej, “Ninggi kalil wain endi uyiye. ²⁸Endi ijo len. Tamo ungasari gargakoba nanngo une kobotetnrqajqa deqa ijo len aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di singilatqas. ²⁹Ariya ningi quiye. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy gilsiy mondon dijo bati qa ijo Abu a nunngo Mandor Koba soqnimqa e ningi koba na awoosiy olo wain bunuj uyqai.”

³⁰Yesus a na aqa angoro nanngi anjam degsi minjrsisqa nanngi koba na louosib koboonaqa tal uratosib Oliv manaq oqeb.

**Yesus na aqa angoro nanngi minjrej, “Ninggi kalil e urat-
bosib jaraiqab.”**

³¹Nanngi manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Qolo qujai endeqa ningi kalil ijo nam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nunngo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘E na kaja nanngo man-

dor qalitqa kaja nanġi segi segi jaraiqab.' Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb. ³² Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy ninġi qa namoosiy Galili sawaq gilitqa ninġi bunuqna e daurbosib dia e it-bqab." ³³ Onaqa Pita na minnej, "Anġro kalil nanġi ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai." ³⁴ Onaqa Yesus na minnej, "Ni que. E bole mermqai. Qolo qujai endeqa tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisanjoqalubtsim marqam, 'E Yesus qaliesai.'" ³⁵ Onaqa Pita a tulaġ saidosiq minnej, "Sai. E ni ombla moiqa marimqa unġum e ino ñam ulitqasai bolesai." Onaqa Yesus aqa anġro kalil nanġi anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a nañu agu Getsemane dia aqa Abu pailyej

³⁶ Ariya nanġi koba na walwelosib manaq oqsib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemane. Dia brantosib Yesus na aqa anġro nanġi minjrej, "Ninġi endia awesoqniye. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai." ³⁷ Degsi minjrsiqa aqa anġro qalub agi Sebedi aqa ħiri aiyel nanġi Pita koba na joqsiqa pailyqajqa sasalej. Sasalosiqqa pailyoqnsiqa a are tulaġ gulubekobaiyej. ³⁸ Osiqa aqa anġro qalub nanġi minjrej, "E are tulaġ gulubekobaibqo. Gulube dena e moiepratonum. Deqa ninġi e ombla endia sosimqa ñam atoniye." ³⁹ Degsi minjrsiqa olo kiñala sasalosiqqa mandamq di ñam quosiqa Qotei pailyosiq minnej, "O ijo Abu, gam bei soqnimqa ni na marimqa gulube endi e qa baiq." Degsi pailyosiqqa olo urur are qalsiq endegsi pailyej, "Unġum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye."

⁴⁰ Yesus a degsi Qotei pailyosiqqa olo tigelosiqqa aqa anġro nanġo areq aisiq unjrej nanġi are gulube na ħerenesoqneb. Deqa Yesus na Pita minnej, "Ninġi e ombla na ñam sokiñalayqa keresai e? ⁴¹ Ninġi ħerenai. Ninġi ñam sosib pailyoqniye. Amqa gulube bei nunġoq bqas dena ninġi uneq wainġwasai. Bole, nunġo areqalo kalil e daurbqajqa unu. Ariya ninġi segi gulube di oqajqa singila saiqoġi."

⁴² Degsi minjrsiqa olo puluosi sasalosiq endegsi Qotei pailyej, "O ijo Abu, e na gulube endi uratqa gam bei saiamqa unġum ni ino segi areqalo dauryosim marimqa e gulube endi oqai." ⁴³ Degsi pailyosiq bosiqqa aqa anġro qalub nanġi unġamnjrnaqa ħerenesonab unjrej. ⁴⁴ Unjrsiqa olo nanġi uratnjrsiq puluosi gilsiq aqa anjam nami pailyej qaji degsi olo pailyej.

⁴⁵ Ariya Yesus a pailyo koboonaqa a olo tigelosiqqa aqa anġro nanġo areq aisiq minjrej, "Ninġi aqaratosib geregere ħerenjunub e? Unġum. Bati koboqo. Ninġi ñam atsib uniye. E Tamo Anġro ojsib une tamo nanġo banq di atqajqa bati agi bqo. ⁴⁶ Ninġi tigelab gilqom. Tamo e ojsim jieu tamo nanġo banq di atqajqa agi brantqo."

Judas na Yesus osiq jieu tamo nanġo banq di atej

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa anġro 12-pela nanġi deqaji bei agi Judas a na qaja tamo gargekoba nanġi sebru ti torom ti elenonab joqsiqa Yesus aqa areq di branteb.

Atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti nanġi na nanġi qarijnjnab Yesus ojqa beb. ⁴⁸ Tamo Yesus ojsim jieu tamo nanġo banq di atqas qaji a nami nanġi ti anjam gereiyosib minjrej, "E na tamo kundoqyqai agide. A ojsib osib giliye." ⁴⁹ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minnej, "O Tamo Koba, kaiye." Degsi minjsiq kundoqyej. ⁵⁰ Kundoqyonaqa Yesus na minnej, "O was, ni kiyaaq bonum?" Degsi minjnaqa qaja tamo nanġi brantosib banq waiyosib Yesus oġeb.

⁵¹ Onaqa Yesus aqa anġro bei na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kanġal tamo bei gateq di qalqajqa waiyej grotosiqqa dabkala segi gentetej. ⁵² Onaqa Yesus na aqa anġro di minnej, "Ino sebru olo ate. Tamo bei na tamo bei sebru na qalqas di a kamba sebru na qalib moiqa. ⁵³ E na ijo Abu minjitqa a na lanġ anġro 72,000 nanġi qarijnjrimqa bosib e aqaryaibqqa kere. Ni deqa qaliesai kio? ⁵⁴ Ariya e degsi ijo Abu minjqasai. Deqa aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Agi nami endegsib nengrenyeb, 'Kristus a moiqa.'" ⁵⁵ Yesus a na aqa anġro di degsi minjsiqqa olo qaja tamo nanġi minjrej, "E leġ ojo tamo deqa kio ninġi sebru ti torom ti elenjosib e ojqa bonub? E bati gaigai atra tal miligiq dia ninġi koba na sosimqa tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam minjroqnem bati deqa ninġi yala banq waiysib e oġosai. ⁵⁶ Ninġi kumbra di yeb deqa Qotei aqa medabu o tamo nanġo anjam nami nengrenyelenyeb qaji di aqa damu agi brantqo." Yesus a nanġi degsi minjrnaqa aqa anġro kalil nanġi a uratosib jaraieb.

Atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti nanġi Yesus aqa jejamuq di anjam qamqajqa deqa koroeb

⁵⁷ Onaqa qaja tamo nanġi na Yesus osib atra tamo gate aqa ñam Kaiafas aqa talq osi gileb. Osi gilsib Juda gate kokba ti dal anjam qalie tamo nanġi ti kalil ko-roesonab nanġo ulatamuq dia tigeltb. ⁵⁸ Ariya nanġi Yesus osi gileq nabqqa Pita a kiñala isa isaq na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqqa nanġi Yesus kieryib unqajqa deqa qaja tamo qudei nanġo ambleq di awesoqnej.

⁵⁹ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti nanġi kalil koroosibqqa Yesus aqa jejamuq di anjam kie qamsib dena a qalib moiqaqqa deqa qairoqneb. ⁶⁰ Anjam ħamonab ħamonab ugeinjrej. Nanġi Yesus aqa une bei itosai. Deqa nanġi na tamo gargekoba metnjrnab bosib gisa gisaġ anjam Yesus aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Ariya nanġi degyeq nabqqa nanġo ambleq dena tamo aiyel tigelosibqqa Yesus aqa jejamu laña gisaġyosib mareb, ⁶¹ "Yesus a endegsi marnaq iga quem, 'E Qotei aqa atra tal kobaquja endi kongron-tosiyqa bati qalub qa olo tigeltqa kere.'" ⁶² Onaqa atra tamo gate a nanġo anjam di qusiqa a tigelosiqqa Yesus aqa areq bosiq nenemyej, "Tamo nanġi di anjam gargekoba ni qa mareq nub. Di ni kamba anjam bei marqasai e?" ⁶³ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa atra tamo

gate na olo nenemyej, "Qotei n̄ambile gaigai unu qaji aqa n̄am na e ni nenemmqai, ni Kristus e? Ni Qotei aqa N̄iri e? Ni e merbe."

⁶⁴ Onaqa Yesus na minjej, "Od. Anjam agi ni na maronum di kere. Ni que. E ni mermqai. Bunuqna e Tamo An̄gro lan̄ qureq oqs̄iy Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban̄ woq di awesosi y olo lan̄biq na boqnit niŋgi e nubqab." ⁶⁵ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqa a tulan̄ minjin̄ oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbran̄yosiqa marej, "Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa kiyaaqna tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas? Aqa misilin̄ anjam agi niŋgi quonub." ⁶⁶ Deqa niŋgi kiersib marqab?" Onaqa nan̄gi kalil mareb, "A bole une ti. Deqa qalib moiem."

⁶⁷ Nan̄gi kalil degsib marnabqa nan̄go ambleq dena tamo qudei nan̄gi tigelosib Yesus aqa ulatamuq di miselyoqnsib ban̄ na qaloqneb. Osib aqa n̄amdamu gara na qosetosib ula pon̄yoqnsib minjoqneb, "Ni Kristus amqa ni ubtsim mare, yai na ni lumqo?"

Pita a gisan̄joqalubtosiq marej, "E Yesus qaliesai."

⁶⁹ Ariya Pita a tal meq di awesonaqa kan̄gal un̄a bei na aqa areq bosiq minjej, "Ni dego Yesus Galili qaji aqa an̄gro bei. Ni nami a daursi laqne." ⁷⁰ Onaqa Pita a tamo kalil nan̄go n̄amgalaq dia tulan̄ saidosiq un̄a di minjej, "Ni anjam merbonum di e qaliesai." ⁷¹ Degsi minjsiqa tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. Sonaqa kan̄gal un̄a bei na olo Pita unsiqa tamo nan̄gi Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji nan̄gi minjrej, "Tamo di a dego Yesus Nasaret qaji aqa an̄gro bei. A nami Yesus daursi laqnej." ⁷² Onaqa Pita a olo tulan̄ saidosiq marej, "E tamo di qaliesai bolesai. E bole maronum." ⁷³ Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei jojom di tigelesoqneb qaji nan̄gi Pita aqa areq bosib minjeb, "Iga ino anjam maro na qalieonum, ni Galili qaji tamo. Dena iga poigwo, ni Yesus aqa an̄gro bei." ⁷⁴ Onaqa Pita a olo tulan̄ singila na saidosiq marej, "E tamo di qaliesai bolesai. E bole maronum. E gisan̄jot Qotei na e lubem." A degsi marnaqa tuwe anjamej. ⁷⁵ Tuwe anjamonaqa Pita a qusiqa anjam nami Yesus na minjej qaji, "Tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisan̄joqalubtsim marqam, 'E Yesus qaliesai,'" anjam deqa olo are qalsiq poiyonaqa oqedosiq tulan̄ akamugetej.

Nan̄gi Yesus osib Pailat aqa ban̄q di ateb

27 Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti nan̄gi kalil koroesosibqa Yesus qalib moiqajqa anjam keretoqneb. Anjam kereonaq nan̄gi Yesus aqa ban̄ tontetosib osi gilsib Rom nan̄go Tamo Koba Pailat aqa ban̄q di ateb.

Judas a aqa segi jejamu qalsiq moi ej

³ Ariya atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti nan̄gi anjam keretosib Yesus qalqajqa marnabqa Judas a qusiqa olo areqalo bei osiq nan̄go areq bosiq minjrej, "E une kobaquja yonum. Tamo e nun̄go ban̄q di atonum qaji di a une saiqoji. Niŋgi a lan̄a qalsib moiqtqab.

Deqa meniŋ silali 30 niŋgi na ebeb qaji endi olo oiye." Degsi minjrn̄aqa nan̄gi na kamba minjeb, "Di ino segi une. Silali di olo iga egaim. Di ni ame." ⁵ Onaqa Judas a silali di olo osi gilsiq atra tal meq di breiyosiqa aisiq a segi na aqa kakoroq di sil waiysiq gainosiq moi ej.

⁶ Onaqa atra tamo kokba nan̄gi atra tal meq gilsib silali Judas na breiyej qaji di unsib mareb, "Silali endi tamo qalim moiqajqa aqa awai. Deqa iga silali endi atra tal aqa silali ti turtqasai." ⁷ Nan̄gi degsib marsibqa silali di olo osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam taqal bei awaiyeb. Yauŋ tamo nan̄gi moreŋoq-nibqa mandam dia subq atelen̄oqnaqajqa deqa awaiyeb. ⁸ Silali dena mandam taqal di awaiyeb deqa aqa n̄am "Leŋ Aio Qaji Mandam" degsib n̄am waiyeb. Bini tamo nan̄gi n̄am degsib mareq-nub. ⁹ Nan̄gi degyeb deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jere-maia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, "Israel tamo un̄gasari nan̄gi Kristus aqa jejamu qalib moiqajqa aqa awai meniŋ silali 30 atqab. Amqa silali di osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam taqal bei awaiyqab. Tamo Koba Qotei a na anjam degsi merbqo." Jeremaia a nami degsi marej.

Pailat a na Yesus nenemyej, "Ni Juda nan̄go Mandor Koba e?"

¹¹ Onaqa nan̄gi Yesus osib Pailat aqa ulatamuq dia tigeltonabqa Pailat na nenemyej, "Ni Juda nan̄go Mandor Koba e?" Onaqa Yesus na minjej, "Od. Anjam agi ni na maronum di kere." ¹² Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti nan̄gi Yesus aqa anjam di qusib nan̄gi minjin̄ oqetn̄jrn̄aqa Yesus gisan̄yoqnsib aqa jejamuq di anjam gargekoba qamelen̄oqneb. Onaqa Yesus a toreimequmej. A anjam bei kamba yala marosai. ¹³ Deqa Pailat na olo Yesus nenemyej, "Nan̄gi anjam gargekoba ino jejamuq di qamelen̄eqnub. Di ni queqnum e?" ¹⁴ Onaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. Deqa Pailat a tulan̄ prugugetej.

Pailat a nan̄gi Yesus n̄amburbasq di qamqajqa minjrej

¹⁵ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai Juda nan̄go yori bati koba brantoqnimqa Juda tamo qudei nan̄gi tonto talq di soq-nibqa Juda nan̄gi na bei aqa n̄am maroq-nibqa Pailat na uratoqnim giloqnaq. ¹⁶ Ariya bati di Juda tamo bei aqa n̄am Barabas a tonto talq di atnab soqnej. A leŋ ojo tamo. ¹⁷ Deqa tamo un̄gasari kalil nan̄gi Pailat aqa areq di koroonaqba a na nenemnjrej, "E Juda tamo yai tonto talq dena uratsiy en̄gwai? E Barabas uratsiy en̄gwai kio Yesus agi niŋgi Kristus qa mareq-nub qaji a uratsiy en̄gwai kio? Niŋgi na merbiye." ¹⁸ Pailat a nan̄gi degsi minjrej. Di kiyaaqna? A qalieej, atra tamo kokba nan̄gi Yesus qa are tulan̄ minjin̄ oqetn̄jrn̄aqa deqa ojsib Pailat aqa ban̄q di ateb. ¹⁹ Ariya Pailat a une pegiyo qaji awo jaramq di awesonaqa aqa n̄auqali na anjam bei pepa mutu kiñalaq di nen̄gren̄yosiqa Pailat aqaq qarinyej. A endegsi nen̄gren̄yeyej, "Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji. Deqa ni

a kumbra uge bei yaim. Qolo e njeobilqeiosim Yesus unonum. Deqa e are tulan gulubekobaibqo."

²⁰ Ariya atra tamo kokba ti juda gate kokba ti nanġi na tamo unġasari kalil nanġo areqalo tigeltetnjreb. Nanġi na Pailat minjibqqa a na Barabas uratsim enjrsim Yesus osim qalim moiqaqqa deqa nanġo areqalo tigeltetnjreb. ²¹ Onaqa Pailat na olo tamo unġasari nanġi nenemnjrej, "Juda tamo aiyel tonto talq di unub. E tamo yai uratsiy enġwai? Niġi na merbiye." Onaqa nanġi na kamba minjeb, "Ni Barabas uratsi ege." ²² Onaqa Pailat na olo minjrej, "E na niġi Barabas enġwajqa merbonub. Deqa e Yesus kieryqai? Agi niġi a qa mareqnu. 'A Kristus.'" Onaqa nanġi kalil murqumyosib minjeb, "Ni Yesus osim namburbasq di game." ²³ Onaqa minjrej, "Kiyaqa Yesus qalit moiqa? A une kie yqo deqa a namburbasq di qamqai?" Degsi minjrnaqa nanġi olo tulan koba murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneb, "Ni a namburbasq di game."

²⁴ Nanġi Pailat degsib wainyosib minjnabqqa a qusiqa endegsi poiyej, "Tamo unġasari nanġi ijo anjam quetbqasai. E nanġi saidnjrqai di nanġi njirinosis qoto tigelqab." Pailat a degsi poiyej deqa a tamo unġasari nanġo ulatamuq dia ya bei tabirq di qamsiqa ya dena aqa baŋ yansosiqa minjrej, "Yesus a moiqa di nunġo une. Ijo une sai." ²⁵ Onaqa tamo unġasari nanġi na minjeb, "Di kere. Unġum. Yesus a moiqa di gago une na moiqa. Gago anġro nanġi dego une di o ti sqab." ²⁶ Nanġi Pailat degsib minjnabqqa a nanġo anjam di dauryosiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanġi enjrej. Osiqa olo Yesus osiq qaja tamo nanġo baŋq di atsiqa minjrej, "Niġi Yesus bu toqoŋ na kumbainyiye." Degsi minjrnaqa nanġi na Yesus osib kumbainyeb. Kumbainyisib koboonaqa Pailat na olo minjrej, "Niġi na Yesus namburbasq di qamqajqa osib giliye."

Qaja tamo nanġi na Yesus misilinyosib gisaŋ na binjiyoqneb

²⁷ Osiqa nanġi qarijnjrnaqa nanġi Yesus osib Rom nanġo tal kobaqujaq osi gileb. Osi gilsib qaja tamo kalil nanġi metnjrnab bosib tal dia koroeb. ²⁸ Koroosib Yesus aqa gara jugo qaji di piqtetosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanġi gaigai jigeqnu deqaji bei osib Yesus jigeteb. ²⁹ Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor kokba nanġo gate tatal bul gereysib aqa gateq di atetosib singila na teqiyeb. Osib bu toqoŋ kaneŋo osib aqa baŋ woq di yonab a mandor koba bul ojsiq tigelesoqnej. Yesus a segi qa mandor koba maroqnej deqa nanġi na kumbra degyeb. Osib aqa areq di siŋga pulutosib a misilinyosib gisaŋ na binjiyosib minjoqneb, "O juda nanġo Mandor Koba, kaiye." ³⁰ Degsib Yesus minjoqnsib bu toqoŋ esoqnej qaji di tatruiysib dena aqa gateq di qaloqnsib miselyoqneb. ³¹ Nanġi degsib Yesus misilinyosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara jugo qaji di olo jigetosib aqa qawarq di aqa segi namburbas atetosib a baŋ ojsib qamqajqa osi gileb.

Nanġi Yesus osi gilsib namburbasq di qameb

³² A osi giloqnsibqqa gamq dia tamo bei walwelosiq aieqnaqa a turossib ojsib Yesus aqa qawarq dena namburbas yaiyosib tamo di yonabqqa a kamba qoboiyosiqa Yesus gam na dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji. ³³ Nanġi Yesus osi gilsib sawa agu kiñala aqa ñam Golgota di branteb. Ñam di aqa damu, "Tamo gate tanu." ³⁴ Di brantosib qaja tamo nanġi na wain ya ti kial aqa ya isa koba de ti buliyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej. ³⁵ Onaqa qaja tamo nanġi na Yesus osib namburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib gilteleneb. Giltelenosib meniŋ silali alaŋeb. Tamo yai aqa meniŋ na burnjrqas a na gara oqas. Degsib marsib meniŋ silali alaŋosib gara eleneb. ³⁶ Ariya Yesus a namburbas goge di gainesonaaqqa qaja tamo nanġi namburbas utruq dia awoosib Yesus taqatesoqneb. ³⁷ Osib namburbas sarqei bei osib quraq di anjam endegsib nenġrenyeb, "Tamo endi Yesus. A juda nanġo Mandor Koba." Degsib nenġrenyosib namburbas sarqei di osib Yesus aqa namburbas mutu gogeq di qameb. Osib mareb, "Yesus aqa une agi a marqo, 'E juda nanġo Mandor Koba.' A degsi marqo deqa anjam di agi namburbas mutu gogeq di qamonum."

³⁸ Bati deqa bajin tamo aiyel dego namburbasq di gaintnjrsib ñumeb. Bei Yesus aqa baŋ woq di qameb. Bei Yesus aqa baŋ qonaŋq di qameb. ³⁹ Ariya Yesus a namburbas goge di gainesonaaqqa tamo unġasari nanġi aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqnsib a misilinyoqnsibqqa gate gainyoqnsib minjoqneb, ⁴⁰ "Ni nami marem, 'E atra tal koba kongrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.' Ni degsi marem. Deqa ni ino segi jejamu aqaryaiye. Ni Qotei aqa Njiri boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim namburbas uratosim mandamq aie." ⁴¹ Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanġi ti juda gate kokba ti nanġi dego Yesus degsib misilinyoqneb. Osib segi segi maroqneb, "A na tamo unġasari gargekoba aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A Israel nanġo Mandor Koba boleamqa a na aqa segi jejamu aqaryaiyosim namburbas uratosim mandamq aiiimqa iga unsim marqom, 'Bole.' ⁴³ A segi mareqnu, 'E Qotei qa ijo areqalo singilatejunum. E segi Qotei aqa Njiri.' Aqa anjam di boleamqa Qotei na aqaryaiyim namburbas uratosim mandamq aiem." ⁴⁴ Onaqa bajin tamo aiyel Yesus aqa areq di gaintnjreb qaji nanġi dego Yesus degsib misilinyoqneb.

Yesus a moiej

⁴⁵ Ariya qanam jige seŋ bati 12 onaqa sawa kalil tulan ambruosi sonaq gilsiq seŋ bati 3 onaqa bilaqtej. ⁴⁶ Onaqa Yesus a tulan koba lelenosiqa marej, "Eloi, Eloi, lema sabaktani?" Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, "O ijo Qotei, O ijo Qotei. Ni kiyaa e qoreibonum?" ⁴⁷ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nanġi aqa anjam di qusib mareb, "Niġi quiye. A

Elaija meteqnu.”⁴⁸ Degsi marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ñengi bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiqqa soruq di qosisiqa osi bosiqqa Yesus anaiyqajqa soqtosiqqa aqa medabuq di atej.⁴⁹ Onaqa tamo qudei nanngi mareb, “Iga mati tariñosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus ñamburbasq dena osim mandamq atqas kio?”⁵⁰ Nanngi degsib marsib tariñosi sonabqa Yesus a olo tulan koba lelenosiqqa mondor titosiq aqa ñambile uratosiq moiej.

⁵¹ Onaqa bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiq aisiq poaiyelej. Onaqa mimiñ kobaquja dego dosiq mandam renginyonaqa meniñ kokba paraparaelenjeb.⁵² Onaqa bati deqa Qotei aqa segi tamo ungasari gargekoba nami moreñeb qaji nanngo sub waqelenonabqa nanngi olo subq na tigeleb. Ariya bunuqna Yesus a dego subq na tigelonaqa tamo ungasari nanngi di Qotei aqa qure koba miligiq gilnabqa tamo ungasari gargekoba nanngi na unjreb.⁵⁴ Ariya qaja tamo nanngi ñamburbasq dia Yesus taqatesoqneb qaji nanngo gate koba omba na mimiñ dosiq mandam renginyonaq meniñ kokba paraparaelenonab unsibqa nanngi tulan ulaugetosib mareb, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa Njiri.”

⁵⁵ Ariya Yesus a ñamburbasq di moinaqa ungasari qudei nanngi isaq di tigelesosib Yesus koqyesoqneb. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei agi Jems wo Josep wo nanngo ani. Ariya uña bei Sebedi aqa njiri aiyel nanngo ani. Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa ungasari nanngi di a daurysib laqnsib kangalyoqneb. Bunuqna Yesus a Galili sawa uratosiqqa a na nanngi joqsiqa koba na Jerusalem beleñeb.

Josep a bosiq Yesus aqa jejamu osi gilsiq subq atej

⁵⁷ Onaqa bilaqtonaqa ñoro tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A dego Yesus daurysi laqnej qaji. Deqa a Pailat aqa talq gilsiqqa nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” Onaqa Pailat na odyosiqqa aqa qaja tamo qudei nanngi minjrej, “Ninggi Yesus aqa jejamu osib Josep yiye.”⁵⁹ Onaqa qaja tamo nanngi di Yesus aqa jejamu ñamburbasq dena osib Josep yonabqa a na osi gilsiqqa gara qat omu na dalaosiq aqa segi sub bunuj nami meniñ miligiq di gereiyej qaji dia atej. Atsiqa meniñ kobaquja belbeltosiq sub me getentosiqqa olo aiej.⁶¹ Onaqa Maria Makdala qure qaji nanngi Maria bei wo bosib Josep na Yesus atej qaji sub areq dia awoosib taqatesoqneb.

Qaja tamo nanngi sub me taqatesoqneb

⁶² Ariya Juda nanngo yori bati brantqa laqnaqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. Deqa atra tamo kokba ti Farisi nanngi ti Pailat aqa talq gilsib minjreb,⁶³ “O Tamo Koba, Yesus a gisan tamo. Deqa a moiosaisosiqqa endegsi marnaqa iga quem, ‘Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’ A degsi marnaqa quem.”⁶⁴ Deqa ni na ino qaja tamo qudei qarinjrimqa

nanngi gilsib sub me geregere getentosib taqatesoqneb bati qalub koboqas. Ni degye. Ni degyqasai di Yesus aqa angoro nanngi gilsib aqa jejamu bajinosib gisanosib tamo ungasari nanngi minjrqab, ‘Yesus a subq na tigelqo.’ Yimqa nanngo gisan anjam di tulan kobaosim Yesus aqa gisan anjam nami marej qaji di tulan bunyqas.”⁶⁵ Onaqa Pailat na minjrej, “Di kere. Ninggi segi na qaja tamo qudei joqsib gilibqa nanngi na sub me geregere getentosib taqatesqab.”⁶⁶ Pailat a nanngi degsi minjrnaqa nanngi na qaja tamo qudei nanngi joqsib gilsib minjreb, “Ninggi na sub me geregere taqatesoqniye.” Degsib minjrsib meniñ kobaquja nami sub me getentesoqnej qaji di olo geregere singilatosib sub meq di saga waiyeb. Tamo qudei nanngi na Yesus aqa jejamu bajinqa bosib saga taqal atibqa nanngi bunuqna bosib saga unqab. Dena nanngi poinjrqaas, nanngi Yesus bajinonub. Deqa osib saga waiyeb.

Yesus a olo subq na tigelej

28 Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru Maria Makdala qure qaji nanngi Maria bei wo tigelosib Yesus aqa sub unqajqa gileb.² Nanngi gileqñabqa Tamo Koba Qotei aqa lan angoro bei lan goge dena aisiqa meniñ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di belbeltosiq qalaq di atsiqa meniñ quraq di awesoqnej. Awesonaqa mimiñ kobaquja dej.³ Lan angoro di aqa ulatamu kola minjal bul tulan minjalo. Aqa gara lanbi bul tulan qat.⁴ Onaqa qaja tamo nanngi sub me taqatesoqneb qaji nanngi na lan angoro di unsibqa nanngi tulan ulaugetosib gindagindanosib mandamq di ululonosisib tamo moreño bul tindanesoqneb.

⁵ Ariya uña aiyel nanngi gilsib subq di brantosib lan angoro di itonabqa a na minjrej, “Ninggi ulaaib. E qalie, ninggi Yesus ñamburbasq di qameb qaji a qa ñameqñub.”⁶ A endi sosai. A subq na tigelqo. Agi a nami niñgi endegsi merngej, ‘E subq na tigelqai.’ Deqa ninggi aiyel bosib sub miligi uniye. A ñeioteb qaji lume agi unu.⁷ Ninggi unsibqa olo puluosib gurgur ti aisib Yesus aqa angoro nanngi endegsib minjriye, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq ninggi qa namoosiq Galili sawaq gilqo. Ninggi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’ O uña aiyel, e ninggi anjam di merngwa bonum.” Lan angoro na uña aiyel di nanngi degsi minjrej.

⁸ Onaqa uña aiyel nanngi di tulan ulaugeteb. Osib nanngi olo areboleboleinjrej. Deqa nanngi subq dena olo puluosib gurgur ti aisib lan angoro na anjam minjrej qaji di Yesus aqa angoro nanngi minjrqaqqa aieb.⁹ Nanngi aiyel aieqñabqa gamq dia Yesus a segi nanngi aiyel tur-osiqqa minjrej, “O kaiye.” Degsi minjrnaqa nanngi aiyel aqa areq bosibqa aqa singa ojsib a binjyeb.¹⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninggi ulaaib. Ninggi aisib ijo was nanngi endegsib minjriye, ‘Ninggi Galili sawaq giliye. Gilsib dia ninggi Yesus itqab.’”

Qaja tamo nanngo gisan anjam

¹¹ Ariya uña aiyel aieqñabqa qaja tamo sub taqatesoqneb qaji nanngi tigelosib qure miligiq aieb. Aisib kum-

bra kalil subq di brantonaq uneb qaji di atra tamo kokba nangi sainjreb. ¹² Sainjrnab qusibqa Juda gate kokba kalil nangi metnjrnab bosib koroeb. Koroosib qaja tamo nangi di silali kobaquja enjrsib anjam endegsib keretosib minjreb, ¹³ "Ninggi na tamo ungasari nangi anjam endegsib minjroqniye, 'Iga sub taqatsim ngerenjonamqa Yesus aqa angro nangi qolo bosib subq dena Yesus aqa jejamu bajinosib jaraieb.' Ninggi na anjam degsib tamo ungasari nangi minjroqniye. ¹⁴ Pailat a nungo anjam di qusim ninggi qa njirinamqa iga na aqa are olo latetosim anjam gereynamqa a ninggi gulube bei engwasai." ¹⁵ Onaqa qaja tamo nangi silali di osib atra tamo kokba nango anjam di dauryosib Yesus aqa angro nangi na aqa jejamu subq dena bajineb anjam di mare mare laqnaqqa anjam di tulan kobaonaqa Juda tamo ungasari tulan gargekoba nangi quelenosib maroqneq agi bini maroqnsib unub.

Yesus na aqa angro nangi aqa anjam osib tamo ungasari nangi minjroqnsib laqajqa deqa wau enjrej

¹⁶ Onaqa Yesus aqa angro 11-pela nangi Galili sawaq gilsib mana bei Yesus a nami nangi deq oqwajqa min-

jrej qaji deq oqeb. ¹⁷ Oqsib dia Yesus itosib a binjyosib aqa nam soqteb. Ariya nangi qudei areqalo aiyeltosib mareb, "Di Yesus bole kio sai kio?" ¹⁸ Ariya Yesus a nango areq gilsiqqa minjrej, "E na mandam ti lan ti taqatqajqa deqa ijo Abu na singila kalil ijo banq di atqo. ¹⁹ Deqa ninggi walwelosib sawa sawa kalil keretoqnsibqa tamo ungasari kalil nangi ijo anjam minjroqnsib laqniye. Minjroqnsibqa nangi ijo anjam quoqnsib dauryoqnsibqa ijo segi angro bole sqab. Deqa ninggi na ijo Abu aqa nam na ti e Qotei aqa Njiri ijo segi nam na ti Qotei aqa Mondor Bole aqa nam na ti nangi yansnjroqniye. ²⁰ O ijo angro, anjam kalil e nami ninggi merngoqnem qaji di ninggi walwelosib tamo ungasari nangi minjroqnsib laqniye. Laqnsibqa nangi quoqnsib dauryoqnsib. Ninggi segi sosib wauoqnsib edegaib. E bati gaigai ninggi koba na wauoqnsiy sqai. Degsim soqnim soqnim diño bati brantqas."

Mak

Jon yansnjro qaji a na tamo ungasari nanngi anjam palontosiq minjroqnej

1 Qotei aqa Njiri Yesus Kristus aqa anjam bole e utruq na saqai.

² Nami Qotei na aqa Njiri Yesus endegsi minjej, "Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas. ³ A wadau sawaq dia tulan koba lelenosim tamo ungasari nanngi endegsi minjroqnej, 'Tamo Koba a bqajqa gam gereiyetiye. Aqa gam tingitetiye.'" Qotei na nami aqa Njiri degsi minjej. Onaqa aqa medabu o qaji tamo Aisaia a na anjam di nenngrenyonaq soqnej.

⁴ Ariya bunuqna Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di brantej. Brantosiq dia tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Tamo ungasari Judia sawaq di soqneb qaji nanngi ti Jerusalem qureq di soqneb qaji nanngi ti kalil Jon aqa areq gileq nabqa a na nanngi endegsi minjroqnej, "Ninggi are buliyibqa Qotei na nungo une kalil kobotetngwas. Amqa e na ninggi yansngwai." Degsi minjre qnaqa nanngi na nanngo une kalil palonteq nabqa Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁶ Jon a wadau sawaq di soqnej di a inggi inggi saiqoji. Deqa a gara jugo kamel aqa junngum na gereiyeb qaji di jugoqnsiqa alalag na singilatsiq laqnej. A inggi uyqa dego saiqoji. Deqa a sis ti bisim qaq ti uyoqnej. ⁷ A Qotei aqa anjam palontoqnsiqa tamo ungasari nanngi endegsi minjroqnej, "Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. ⁸ E ya na lanja yansngqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Qotei aqa Mondor aqa singila na ninggi yansngwas." Jon a na tamo ungasari nanngi anjam degsi minjroqnej.

Jon na Yesus yansej

⁹ Ariya bati bei Yesus a Jon na yansqa marsiqa Nasaret qureq dena tigelosiq Galili sawa uratosiq Jon aqa areq bej. Bonaqa Jon na Jordan yaq di yansej.

¹⁰ Yansonaqa a yaq na gogetosiq bati di a tarosiq lanj goge koqyonaqa lanj waqej. Lanj waqonaqa Qotei aqa Mondor binon bulosiq lanj goge dena aisiq Yesus aqa jekamuq di awoej. ¹¹ Awoonaqa lanj goge dena Qotei na Yesus metonaqa aqa kakoro quej. A endegsi minjnaq quej, "Ni ijo Angro qujai. E na ni tulan qalaqalaimeqnum. E ni qa tulan areboleboleibqo."

Satan a bosiq Yesus walawalaiyej

¹² Onaqa Qotei aqa Mondor na Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiq Yesus walawalaiyim a une bei ysim Qotei aqa anjam ulontqajqa deqa Yesus walawalaiyoqnej. Yesus a wagme juwan nanngi ti soqneb. Sonabqa Qotei aqa lanj angro nanngi bosib Yesus singilatsib soqneb.

Yesus a Galili sawaq dia aqa wau utru atej

¹⁴ Bati bei Jon a tonto talq waiyonab sonaqa Yesus a olo Galili sawaq aiej. Aisiq dia Qotei aqa anjam bole palontosiq tamo ungasari nanngi minjroqnej. ¹⁵ A na nanngi anjam endegsi minjroqnej, "Qotei a nungo Mandor Koba sosim ninggi taqatngwajqa bati jojomoq. Deqa ninggi are buliyiye. Osib Qotei aqa anjam bole nungo areqaloq di singilatiye."

Yesus a tamo qolqe nanngi a dauryqajqa metnjrej

¹⁶ Yesus a na nanngi anjam degsi minjroqnej. Minjrsiq koboonaqa a na nanngi uratnjrsiqa ya agu kobaquja ñam Galili deq aiej. Aisiqa alile dia walweloqnsiqa ñam atej Saimon aqa was Andru wo nanngi qe o qaji tamo deqa kakan waiyeq nab unjrej. ¹⁷ Unjrsiqa minjrej, "Ninggi aiyel e daurbiye. Ninggi qe o qaji tamo deqa ninggi qe eqnub. Dego kere e wau engitqa ninggi degsib olo tamo oqnqab." ¹⁸ Yesus a na nanngi degsi minjrnaga nanngi nanngo kakan uratosib Yesus dauryeb.

¹⁹ Onaqa Yesus a olo walweloqnsiqa gilokiñalaysiqa Sebedi aqa njiri Jems wo aqa was Jon wo nanngi aiyel qobun miligiq dia kakan branjo qandimeq nabqa unjrsiqa metnjrej. ²⁰ Metnjrnaga nanngo abu Sebedi wau tamo ti qobun miligiq di sonabqa nanngi uratnjrsib Yesus dauryeb.

Yesus a na mondor uge tamo bei aqaq dena wiyej

²¹ Ariya nanngi Yesus koba na walweloqnsiqa gilsib Kaperneam qureq di brantej. Brantosib sonabqa Juda nanngo yori batiej. Deqa Yesus a Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej.

²² Aqa anjam palontoqnej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nanngo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam aqa abu. Deqa aqa anjam na dal anjam qalie tamo nanngo anjam tulan buryoqnej. Deqa tamo ungasari nanngi Yesus aqa anjam qusib nanngi tulan prugelenjeb.

²³ Ariya bati di tamo bei mondor uge na ojo qaji a Qotei tal miligiq di awesoqnej. Deqa a na Yesus unsiq a tulan koba lelenosiq Yesus minjej, ²⁴ "O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni qujai Qotei aqa Tamo Boledamu. Ino jejamuq di une bei saiqoji." ²⁵ Degsi minjnaqa Yesus na mondor uge di nrihtosiq minjej, "Ni medabu getentsim tamo di uratosim ni ulanj." ²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge dena tamo di kunjimyosiq tulan koba lelenosiq tamo di uratosiq ulanj. ²⁷ Onaqa tamo ungasari nanngi Yesus aqa singgila di unsibqa nanngi tulan koba prugelenosib segi segi maroqneb, "Yesus a tamo kiero? A anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singgila ti mareqnu. A segi anjam aqa abu. Agi a na mondor uge nanngi minjreanaqa nanngi aqa anjam dauryosib jaraieqnu." ²⁸ Tamo ungasari nanngi Yesus qa anjam degsib mare mare laqnaabqa nanngo anjam di tulan kobaonaqa Galili sawaq dia tamo ungasari kalil nanngi quekriteb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

²⁹ Ariya Yesus aqa angoro nanngi ti Qotei tal uratosibqa Saimon wo Andru wo nanngo tal gogeteb. Jems wo Jon wo nanngi koba na tal gogeteb. ³⁰ Tal gogetosibqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaq jejamu tulan kanjanyonaqa neiesonaq uneb. Deqa Yesus aqa angoro nanngi na Yesus minjeb, "Ni na unja di boletqa kere e?" Onaqa minjrej, "Od, e na boletqa kere." ³¹ Degsi minjrsiq unja maiyej qaji aqa areq gilsiq ban ojsiq tigeltej. Tigeltonaqa aqa jejamu kanjan di koboonaqa a tigelosiq nanngi ingi goietnjrej.

Yesus na tamo ungasari gargekoba nanngi boletnjroqnej

³² Sej aieqnaqa qure deqaji tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nanngi ti mondor uge uge na ojeleno qaji nanngi ti nanngo was nanngi na joqsib Yesus aqa areq osi belenoqneb. ³³ Osi belenoqnsib Yesus soqnej qaji tal meq di korooqneb. ³⁴ Onaqa Yesus a na tamo ungasari kalil ma ti so qaji nanngi boletnjroqnej. Osiqa mondor uge nanngi dego winjroqnej. Mondor uge nanngi Yesus qalie deqa nanngi aqa nam ubtqa mareqnaab na nanngi saidnjroqnej.

Yesus a Galili sawaq dia Qotei aqa anjam maroqnsiq laqnej

³⁵ Onaqa nobqolo ambru Yesus a na tamo ungasari nanngi alelnjrsiq wadau sawaq gilsiq dia Qotei pailyoqnej. ³⁶ Pailyeqnaqa aqa angoro nanngi Saimon ombla na a qa namosib gilsib itosib minjeb, "Tamo kalil nanngi ni qa nameqnu." ³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ningi tigelabqa iga qure qureq giloqnsimqa dia Qotei aqa anjam palontosim tamo ungasari nanngi minjroqnom. Qotei a deqa e qaribonaq mandamq aiem." ³⁹ Degsi minjrsiq walwelosiq Galili sawaq dia qure qure kalilq di brantoqnsiq Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiq Qotei aqa anjam palontosiq minjro-

qnej. Osiqa mondor uge uge nanngi winjreanaqa nanngi na tamo nanngi uratnjroqnsib jaraioqneb.

Yesus na tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

⁴⁰ Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus aqa areq bosiq aqa singaq dia singa pulutosiq pailyosiq minjej, "O Tamo Koba, ni na e boletbqa are soqnimqa e boletbe. E qalie, ni na e boletbqa kere deqa e inoq bonum." ⁴¹ Onaqa Yesus na tamo di aqa yu unsiq are ugeiyonaqa ban waiysiq ojej. Ojsiq minjej, "E ni boletmqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme." ⁴² Degsi minjnaqa aqa yu kalil koboonaqa aqa jejamu olo boleej. ⁴³ Onaqa Yesus na olo singgila na minjej, "Ino jejamu boleqo deqa ni tigelosim gile. ⁴⁴ Ariya ni tamo qudei nanngi ijo nam ubtsim minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyo qaji ingi ingi Moses nami marej qaji di osim Qotei atraiye. Yimqa tamo ungasari nanngi ni numsis marqab, 'Bole, ino jejamu boleqo.'" ⁴⁵ Onaqa a gilej di a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na a boletej deqa anjam mare mare laqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba quekrisib Yesus dauryqa maroqneb. Deqa Yesus a segitosiq gilsiq wadau sawaq di soqnej. Tamo ungasari nanngi a dauryosib jujunyaib deqa a qure beiq di brantosaioqnej. A wadau sawaq di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi qure qure kalilq dena tigeloqnsib aqa areq belenoqneb.

Yesus na tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

2 Ariya bati bei Yesus a olo Kaperneam qureq gilsiq di sonaqa qure deqaji tamo ungasari nanngi endegsib queb, "Yesus a olo gago qureq bqo. A talq di unu." ² Degsib qusib mare mare laqnaabqa tamo ungasari tulan gargekoba queb. Deqa nanngi bosib siranme junonabqa Yesus na Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Onaqa tamo qolqe nanngi na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsibqa qoboyosib Yesus aqa talq osi beb. ⁴ Osi bosib nam ateb tamo tulan gargekoba nanngi siranme juneb. Deqa nanngi Yesus aqa areq gilqa keresaiinjnaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiej. ⁵ Onaqa Yesus a nanngo areqalo unej nanngo areqalo qujai Yesus na tamo di boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo jejamu laiyej qaji di minjrej, "O ijo angoro, ino une kalil e na kobotetmonum."

⁶ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei warum dia awesoqneb qaji nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngo areqalo na mareb, ⁷ "Yesus a kiyaaq anjam degsi marqo? A Qotei misilinyqo. Yai na tamo nanngo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai." ⁸ Nanngi degsib are qalsib sonabqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiq minjrej, "Ningi kiyaaq areqalo uge di onub?" ⁹ Anjam kie e na tamo jejamu laiyoq qaji di minjqajqa wau koba sai? 'Ino une kalil e na kobotetmonum,' anjam de kio, 'Ni tigelosim ino sapera osim walwel,' anjam de kio? ¹⁰ Ariya e Tamo Angoro e mandamq endia singgila ti

unum deqa e na tamo nanngo une kobotetnrqa kere. Ningi degsib qalieqajqa deqa e na tamo di boletqai." Yesus a na nanngi degsi minjrjsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiq minnej, ¹¹ "E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile." ¹² Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosiq aqa sapera osiqa tamo ungasari kalil nanngo namdamuq na walwelosiq gilej. Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa singila di unsibqa nanngi tulan prugelenosib Qotei aqa nam soqtosib mareb, "Kumbra iga endego unonum di kumbra tulan bei. Tamo bei na kumbra deqaji bei yeqnaq iga nami nosaioqnem."

Yesus na Livai a dauryqajqa metej

¹³ Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi bosib aqa areq di koroonaqqa a na Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ¹⁴ Dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa nam Livai a takis o qaji talq di awesonaq gilsiq itej. A Alfias aqa njiri. A itosiq minnej, "Ni e daurbe." Degsi minjnaqa a tigelosiq Yesus dauryej.

¹⁵ Yesus dauryosiq giloqnsiq Yesus aqa angro nanngi ti minjrej, "Ningi ijo talq bosib ingi uyiye." Degsi minjrnaqa nanngi Livai aqa talq gilsibqa awoosib ingi uyoqneb. Nanngi segi sai. Une tamo ti takis o qaji tamo ti tulan gargekoba nanngi dego koba na Yesus dauryosib Livai aqa talq di awoosib Yesus aqa angro nanngi ti ingi uyoqneb. ¹⁶ Onaqa Farisi tamo qudei nanngi bosib Yesus a une tamo ti takis o qaji tamo ti nanngi koba na ingi uyeqnaq unjrsibqa Yesus aqa angro nanngi minjreb, "Yesus a kiyaaq une tamo ti takis o qaji tamo ti nanngi koba na ingi uyeqnaq?" ¹⁷ Onaqa Yesus a Farisi nanngo anjam di qusiqa minjrej, "Tamo ma saiqoji nanngi ma gereiyo tamo aqaq gilosaieqnaq. Tamo ma ti nanngi segi ma gereiyo tamo aqaq gileqnaq. Tamo bei a marqas, 'E tamo bole. E une saiqoji.' E tamo deqaji nanngi metnjrit ijoq bqajqa e deqa bosai. Tamo a marqas, 'E une ti.' E tamo deqaji nanngi metnjrit ijoq bqajqa e deqa bem."

Yesus a qurienj kumbra qa anjam marej

¹⁸ Bati bei Jon aqa angro nanngi ti Farisi nanngi ti ya uratoqnsib qurienjoqneb. Deqa nanngi Yesus aqa areq bosib minjreb, "Jon aqa angro nanngi ingi uratoqnsib qurienjoqneb. Farisi nanngo angro nanngi dego ingi uratoqnsib qurienjoqneb. Ariya ino angro nanngi kiyaaq qurienosaieqnaq?" ¹⁹ Onaqa Yesus a na kamba minjrej, "Tamo bei a unja banj ojqa bati qa a aqa was nanngi ti soqnimqa nanngi are gulubeinjrqaqas e? Sai." ²⁰ Ariya bunuqna nanngo was yainjribqa bati deqa nanngi are gulubeinjrqaq qurienosib sqab.

²¹ Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kifalaosim gara jugo sari di uratim branj qelikobaqas. Gara mutu bunuj osim gara jugo bunuj branjoq di qandimqab di kere. ²² Tamo

bei a wain bunuj osim ya nobu kaja aqa jegara na gereiyo qaji sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kangranjosiq singilaej. Deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilerjosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di kere."

Yesus a yori bati qa anjam marej

²³ Onaqa Juda nanngo yori bati bei Yesus aqa angro nanngi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nanngi wit gei elenjoqnsib uye uye giloqneb. ²⁴ Nanngi degsib gileqnaqqa Farisi tamo qudei nanngi bosib unjrsibqa Yesus minjreb, "Ino angro nanngi kiyaaq kumbra degyeqnaq? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba."

²⁵ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanngi minjrej, "Nami Devit aqa wau tamo ti nanngi mamnrnaqa kumbra yeb qaji di ningi buk miligiq di sisiosai kio?" ²⁶ Nami Abiatar a atra tamo koba sonaqa bati deqa Devit a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiyqajqa bem nami atnab soqnej qaji di osiqa gingenyosiq aqa wau tamo nanngi koba na uyeq. Bem di atra tamo nanngo segi uyqajqa bem. Ningi quye. Devit a degsi yej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa namdamuq di une saiqoji. Ningi anjam di sisiosai kio?"

²⁷ Osiaq minjrej, "Qotei a tamo nanngi qa are qalsiq deqa yori bati atej. A yori bati qa are qalsiq deqa tamo nanngi atosai." ²⁸ E Tamo Angro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba."

Yesus na yori bati qa tamo bei banj qandamyej qaji di boletej

3 Olo yori bati bei Yesus a Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsiq tamo bei banj qandamyej qaji a di sonaq unej. ² Onaqa Farisi nanngi Yesus koqyoqneb. Nanngi are qaleb, "Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kio? Yimqa minjqom, 'Ni na yori bati grotonum.'" Deqa nanngi Yesus koqyoqneb. ³ Onaqa Yesus a tamo banj qandamyej qaji di minnej, "Ni tigelosim au." ⁴ Degsi minjnaqa tigelosiq Yesus aqa areq gileqnaqa Yesus na Farisi nanngi nenemnjrej, "Iga yori bati qa kumbra bole yqom kio kumbra uge yqom kio? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam a bole sqas di kere kio iga na uratonam a padalqas di kere kio? Dal anjam a kiersi marqo? Ningi merbiye." Onaqa Farisi nanngi kamba olo anjam bei Yesus minjosai. Nanngi mequmesoqneb. ⁵ Onaqa Yesus a nanngi koqnjrej. Nanngi Yesus aqa anjam quqwajqa are sosai deqa a nanngi qa are minjinj oqej. Osiaq tamo banj qandamyej qaji di minnej, "Ni ino banj waiy." Degsi minjnaqa aqa banj waiyonaq boleej. ⁶ Onaqa Farisi nanngi Yesus aqa manjwa di unsibqa nanngi a qa minjinj oqetnrnaqa Qotei tal uratosib oqedosib Herot aqa wau tamo nanngi ti koba na koroosib nanngi gam kiersib Yesus qalib moiqajqa deqa qairoqneb.

Tamo ungasari gargekoba nanği Yesus dauryosib alile aisib aqa areq di korooqneb

⁷ Onaqa Yesus aqa anğro nanği ti tigelosib tamo ungasari kalil nanği uratnjrsib alile aisib di sonabqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği anjam endegsib queb, "Yesus a manwa tulan gargekoba yeleneqnu." Degsib qusib deqa Yesus dauryosib alile aisib aqa areq di korooqneb. Galili sawa nanği ti Judia sawa nanği ti Jerusalem qure nanği ti Idumia sawa nanği ti qure kalil Jordan ya taqal beiq di soqneb qaji nanği ti Tair qure ti Saidon qure ti nanği kalil belenşosib Yesus aqa areq di korooqneb. ⁹ Onaqa Yesus a na aqa anğro nanği endegsi minjrej, "Qobun bei atib soqnem. Tamo ungasari nanği bosib e tulan jujunbibqa e qobun gogetosiy di awoqai." Onaqa aqa anğro nanği qobun bei atnab soqnej. ¹⁰ Yesus a nami tamo ungasari tulan gargekoba nanği boletnjroqnej. Deqa tamo ma ti kalil nanği aqa areq boqnebqa a na nanço jejamu ojetnjrimqa nanği boleqajqa deqa marsib bosib jujunyoqneb. ¹¹ Tamo mondor uge uge na ojelenço qaji nanği dego Yesus aqa areq boqneb. Boqnsibqa mondor uge nanği na Yesus unoqnsib aqa singaq dia singa pulutoqnsib maoqnsib minjoqneb, "Ni Qotei aqa Njiri." ¹² Degsib minjeqnebqa Yesus a na nanği singila na saidnjroqnej, "Ninği ijo ñam ubtsib maraib."

Yesus na tamo 12-pela nanği giltnjrej

¹³ Onaqa Yesus a dena walwelosiqa manaq oqej. A endegsi are qalej, "E na ijo anğro qudei giltnjritqa nanği e koba na laqnsibqa ijo wau ojoqnbqab." A degsi are qalsiqa manaq oqsiq dia aqa anğro qudei nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanço ambleq dena anğro 12-pela giltnjrej. Nanği a ombla sqajqa deqa ti a na nanği qarinjrimqa nanği aqa anjam mare mare laqnsib mondor uge uge nanği winjroqnbqajqa deqa ti nanği giltnjrej. ¹⁶ Tamo 12-pela giltnjrej qaji nanço ñam agiende. Bei Saimon. Aqa ñam bei Yesus na Pita waiyej. ¹⁷ Bei Sebedi aqa njiri Jems nanği aqa was Jon wo. Nanço ñam bei Yesus na Boanerges wainjrej. Ñam di aqa damu, "Nanço anjam kola bul." ¹⁸ Ariya Andru wo Filip wo. Bei Bartolomyu nanği Matyu wo. Bei Tomas. Bei Alfias aqa njiri Jems. Bei Tadius. Bei Saimon agi Rom nanği winjqajqa maroqnej qaji. ¹⁹ Ariya bei Judas Iskariot agi Yesus osiqa jeu tamo nanço banq di atej qaji. Yesus aqa anğro 12-pela nanço ñam agide. Nanği aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej.

Tamo qudei nanği maroqneb, "Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanği winjreqnu."

²⁰ Ariya Yesus a na aqa anğro nanği joqsiqa olo manaq dena aisiqa aqa talq gilej. Gilsiq di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba olo bosib aqa areq di korooqneb. Deqa aqa anğro nanği ti inği uyqa bati saiqoji. ²¹ Onaqa Yesus aqa was nanği aqa aniqali koba na degsi qusibqa tigelosib Yesus oqajqa marsib Nasaret

qure uratosib qure Yesus soqnej qaji deq gileb. Nanği maroqneb, "Yesus a nanariqo kio?"

²² Onaqa dal anjam qalie tamo qudei Jerusalem dena beb qaji nanği Yesus yomuiyosib maroqneb, "Mondor uge nanço gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Deqa singila dena Yesus a na mondor uge nanği winjreqnu." ²³ Onaqa Yesus a nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa yawo anjam endegsi minjrej, "Satan na aqa segi mondor uge nanği kiersim winjqas? Di keresai. ²⁴ Tamo nanği qure qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği koba na geregere sqa keresai. ²⁵ Tamo nanği tal qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanği jeutnjrsim winjqas di aqa singila koboosim aqa wau ulonqas.

²⁷ "Tamo bei a tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa inği inği kalil bajinqa keresai. A mati tamo singila di sil na tontim soqnmqa di aqa inği inği kalil bajinqas. Tontqasai di aqa inği inği bajinqa keresai.

²⁸ "Ninği quiye. E bole mernğwai. Tamo ungasari nanço uge kalil Qotei na kobotnjrqas. Tamo ungasari nanço misilin anjam kalil dego Qotei na kobotnjrqas. ²⁹ Ariya tamo a Qotei aqa Mondor Bole misilinjqas une di Qotei na kobotqasai. Une di tamo aqa jejamuq di gaigai sqas." ³⁰ Yesus a na dal anjam qalie tamo nanği anjam degsi minjrej. Di kiyaaq? Nanği maroqneb, "Yesus a mondor uge ti."

Yesus aqa ai aqa was nanği tal qabe?

³¹ Onaqa Yesus aqa was nanği aqa aniqali ombla na Yesus qa namosib bosib talq di iteb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nanği oqeq di tigelosib tamo qudei minjreb, "Iga Yesus qa bonum. Deqa ninği a minjib endeq bem." ³² Onaqa tamo ungasari Yesus aqa singaq dia awesoqneb qaji nanği na Yesus minjeb, "Ino was nanği ino ai ombla na ni qa bonub agi oqeq di tigelejunub." ³³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ijo ai ijo was nanği tal qabe?" ³⁴ Degsi minjrsiqa tamo ungasari aqa singaq dia awesoqneb qaji nanği koqnjrsiqa minjrej, "Ninği segi ijo ai ijo was nanği. ³⁵ Ninği quiye. Tamo a Qotei aqa areqalo dauryosim sqas di a ijo was bole. A ijo jaja bole. A ijo ai bole."

Sago yago breiyqa yawo anjam

4 Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo ungasari tulan gargekoba bosib aqa areq di koroonabqa a sasalosiq qobun bei gogeq di awoej. Awoosiqa tamo ungasari kalil nanği alile di sonabqa a na yawo anjam gargekoba minjroqnej.

Ariya a na yawo anjam bei endegsi minjrej, ³ "Ninği quiye. Tamo bei a gilsiq aqa inği wauq di saga yago breiyelenej. ⁴ Breiyanaqa jagwa na saga yago qudei puyonaqa gam qalaq aieleneb. Onaqa qebari nanği bosib uyekriteb. ⁵ Ariya saga yago qudei mandam lanjaq di aieleneb. Mandam di guma meniñ ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aielenosib urur oqo-

qujateb. ⁶ Nango jirim tulan guma aiosai deqa sen oqsiq kanjanonaqa nanngi laosib moreneb. ⁷ Ariya saga yago qudei sil luwit ambleq di aielehep. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnrinaq geitosai. ⁸ Ariya saga yago qudei mol mandam boledamuq di aieb. Di aisib oqoboledamuysib gei tulan gargekoba atelehep. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.” ⁹ Yesus a na tamo ungasari nanngi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa olo endegsi minjrej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanngi yawo anjam minjreanu?

¹⁰ Onaqa Yesus a na tamo ungasari nanngi uratnjrsiq a kiñala qalaq gilsiq a segi sonaqa aqa angro 12-pela nanngi ti tamo qudei a dauryosib laqneb qaji nanngi ti aqa areq bosibqa aqa yawo anjam di aqa utru geregere qalieqajqa deqa nenemyeb. ¹¹ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Yawo anjam di aqa utru agi merngwai. Ningi quiye. Qotei a tamo ungasari nango Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreanu. Anjam di aqa utru uliejunu. Di e na babbatqa ijo angro ningi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari qala qalaq di unub qaji nanngi yawo anjam segi minjroqnqai. ¹² Deqa nanngi nam atsib ijo kumbra lanja unoqnsib utru poinjrqsai. Nango dabkala na ijo anjam lanja quoqnsib di dego utru poinjrqsai. Deqa nanngi are bulyosib Qotei aqaq bqa keresai. Deqa Qotei na nango une kobotetnrqsai.”

Sago yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na aqa angro nanngi minjrej

¹³ Osiqa minjrej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru ningi poingosai e? Dego di ningi kiersib ijo yawo anjam kalil qa poingwas? ¹⁴ Tamo a saga yago breiyej di aqa utru endegsi unu. A Qotei aqa anjam mare mare laqnej. ¹⁵ Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari nanngi bosib uyekriteb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib nango are miligiq di esoqnsibqa Satan a urur bosim anjam Qotei na nango are miligiq di atej qaji di olo yainjrqsas. ¹⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nango areq atqab. ¹⁷ Ariya anjam di nango are miligiq tulan guma aiosai. Deqa nanngi sokiñalayibqa bunuqna Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo qudei nanngi bosib nanngi gulube enjrsib ugeugeinjraqab. Yimqa nango areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di olo ulonqab. ¹⁸ Saga yago qudei sil luwit ambleq aieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusibqa nango areqalo miligiq di esoqnsibqa ariya bunuqna nanngi olo mandam qa ingi ingi qa are koba qaloqnsibqa silali koba oqnqajqa are prugnjoqnqas. Yimqa nango areqalo dena nanngi wala walainjrsim Qotei aqa anjam nango are miligiq di tentimqa di loumqas. Deqa a gei boletqsai. ²⁰ Ariya saga

yago qudei mol mandam boledamuq di aieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib nango are miligiq di geregere ojsib singilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nango are miligiq di tulan kobaqas. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.”

Tamo bei a lam qatrentsim pulonamqa guwe na kabutqsai

²¹ Yesus a na nanngi yawo anjam degsi minjrsiq olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a lam qatrentsim pulonamqa guwe na kabutqsai. Bijal surumq di atqsai. Boleq di gaintim sosimqa warum suwanqas. ²² Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di Qotei na boleq atimqa tamo kalil nanngi unqab. Uli anjam kalil dego Qotei na babbatqa tamo kalil nanngi qusib poinjrqsas. ²³ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

²⁴ Osiqa minjrej, “Qotei aqa anjam ningi queqnu qaji endi geregere qusib dauryoqniye. Ningi dauryoqnsiq dego kere Qotei a kamba powo koba engoqnqas. Osim olo powo tulan koba engoqnsim sqas. ²⁵ Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yayimqa a lanja sqas.”

Sago yago nanngi segi oqeleheqnu. Yesus a yawo anjam deqa marej

²⁶ Osiqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei a tamo ungasari nango Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreanu. Kumbra di tamo bei a saga yago breiyeqnu dego kere. ²⁷ Tamo di a qolo njeioqnsiq nobqolo a olo tigeoqnsiq walweleqnu. A kumbra degyeqnaqa saga yago nanngi segi kokitoqnsibqa oqeleheqnu. Saga yago nanngi segi kiersib oqeleheqnu di tamo a qaliesai. ²⁸ Mandam a segi waueqnaqa saga yago nanngi kokitoqnsibqa bangateqnu. Dena sotoqnsibqa geitelenjoqnsibqa melieqnu. ²⁹ Amqa tamo di a bosim serie na gingenyosim oqas. Meli sau bqa deqa gingenyosim oqas.”

Sis yago qa yawo anjam

³⁰ Yesus a na nanngi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa olo endegsi minjrej, “Qotei a tamo ungasari nango Mandor koba sosiq nanngi taqatnjreanu kumbra di aqa utru ningi geregere poingwajqa deqa yawo anjam bei endegsi merngwai. ³¹ Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Sis yago nanngi tulan kiñilala qas yago bul. Ingi ingi qudei nango yago kokba yala. Sis yago nanngi tulan kiñilala. Ariya tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagonaqa bunuqna a oqsiq tulan kobaquajaj. Osiqa nam qudei bunjrsiq dani kokba atelehej. Onaqa qebari nanngi bosib aqa waburq di awoelehep.”

Yesus a na tamo ungasari nanngi yawo anjam segi minjroqnej

³³ Yesus a na tamo ungasari nanngi yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. Nanngi aqa yawo anjam quqwa kere deqa degsi minjroqnej. ³⁴ A anjam bei minjrosaiqnej. Yawo anjam segi minjroqnej. Olo segitoqnsiqa aqa segi angro nanngi yawo anjam aqa utru geregere plaltosiq minjroqnej.

Yesus a marnaqa jagwa a laej

³⁵ Ariya bilaqtonaqa Yesus a segi qobun goge di sosisqa aqa angro nanngi endegsi minjrej, "Ninggi bosib qobun endi gogetibqa iga gilsim ya agu taqal beiq di brantqom." ³⁶ Degsi minjrnaqa nanngi qobun gogetonabqa koba na tamo ungasari kalil uratnrsibqa qobun na gileq nabqa tamo qudei nanngi dego nanngo qobun segi segi osib Yesus dauryosib gileb. ³⁷ Yesus aqa angro nanngi ti qobun na gileq nabqa jagwa tulan koba tigelosiq ya korkortosiqa qobun qaloqnsiqa morman miligiq ainaqa ya maqej. ³⁸ Yesus a nami qobun bunuq dia gate kulun atsiqa njeisq qambumtej. Deqa aqa angro nanngi tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, "O Tamo Koba, iga padalqa laqnum. Ni deqa are qalosai kio?" ³⁹ Onaqa Yesus a tigelosiq jagwa ti ya ti singila na minjrej, "Ninggi laoiye." Onaqa jagwa laej. Ya dego maninej. ⁴⁰ Onaqa Yesus a na aqa angro nanngi endegsi minjrej, "Ninggi kiyaaq ulaonub? Ninggi e qa yala poingosai. Deqa ninggi ulaonub." ⁴¹ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa singila di unsibqa nanngi olo tulan koba ulaugetosib segi segi maroqneb, "Yesus a tamo kiero deqa jagwa ti ya ti minjrqaqa aqa anjam qusib laonub? Yqoqa qobun a bole urur ti gilqo."

Yesus na tamo bei mondor uge uge na ojeleno qaji di boletej

5 Onaqa Yesus aqa angro nanngi ti qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gerasa sawaq di tiryeb. ² Tiryosib Yesus a qobun uratosiq mandamq ainaqa tamo bei a tamo sub ato sawaq dena brantosiq walwelosiq Yesus aqa areq bej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleno qaji. ³ A bati gaigai tamo sub ato sawaq di njeioqnej. A tamo singila koba. Tamo bei na a ojqa keresai. Sil kokba na tontetqa keresai dego. ⁴ Bati gargekoba tamo qudei nanngi na aqa singa ti ban ti sil kokba na tonteq nabqa a olo kukoqyoqnej. Tamo bei na a ojqa keresai bolesai. ⁵ A bati gaigai qolo ti qanam ti tamo sub ato sawaq dia, manaq dia dego tulan koba lelenoqnsiqa aqa segi jejamu meni na pupoiyoqnej.

⁶ Deqa bati di a isaq na nam atsiqa Yesus unsiqa urur ti aqa areq bosiq aqa singaq dia singa pulutej. Onaqa Yesus na mondor uge di minnej, "O mondor uge, ni na tamo di uratosim ulan." Degsi minjnaqa mondor uge dena tulan koba lelenosiq singila na pailosiq Yesus minnej, "O Yesus, Tamo Koba Qotei aqa Njiri, ni e kierbqajqa bonum? E Qotei aqa nam na ni mermqai, ni e

jaqatinj ebaim." ⁹ Onaqa Yesus na mondor uge di nemyeje, "Ino nam yai?" Degsi nemyonaqa minnej, "Ijo nam Qoto Tamo Gargekoba. Iga mondor tulan gargekoba tamo endi aqa jejamuq di unum." ¹⁰ Osiqa singila na pailosiq Yesus minnej, "Ni iga sawaq beiq waigaim."

¹¹ Bati deqa bel tulan gargekoba nanngi mana goge dia suwaroqneb. ¹² Deqa mondor uge nanngi na Yesus minjeb, "Ni iga qarinqimqa iga bel nanngo jejamuq gilelenqom." ¹³ Mondor uge nanngi degsib Yesus minj abqa a na nanngi odnrnaqa tamo di uratosibqa segi segi bel nanngo jejamuq gilelenjeb. Gilnabqa bel kalil nanngi gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib morenej. Bel morenej qaji nanngi sisiyeb 2,000.

¹⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanngi kumbra di unsibqa deqa jaraisib qure miligiq aisib tamo ungasari kalil nanngi sainjroqnsib laqneb. Gamq dia dego sainjroqnsib laqneb. Onaqa nanngi qusibqa nanngi Yesus unqajqa marsib aqa areq belenej. ¹⁵ Aqa areq bosib nam ateb tamo nami mondor uge ti soqnej qaji aqa areqalo boleosiqa gara tigsig awesonaq uneb. Unsib tulan ulaugetej. Di kiyaaq? Mondor uge tulan gargekoba nami tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. ¹⁶ Onaqa tamo nanngo namdamu na Yesus a mondor uge di winjrnaq uneb qaji nanngi bel qa ti tamo mondor uge qa ti tamo ungasari nanngi sainjrnaq queb. ¹⁷ Qusibqa Yesus minjeb, "Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile."

¹⁸ Onaqa Yesus a qobun gogetosiq gilqa laqnaqa tamo mondor uge wiyetej qaji a singila na pailosiq minnej, "E ni daurmqai." ¹⁹ Onaqa Yesus na saidyosiq minnej, "Ni olo ino segi qureq gilsim Tamo Koba a ni qa dulosiq kumbra tulan boledamu emqo deqa ino was nanngi sainjre." ²⁰ Onaqa a puluosiq aqa segi qureq gilsiq Yesus na a kumbra tulan boledamu yej deqa Dekapolis sawaq (nam di aqa damu, Qure 10-pela) dia tamo ungasari kalil nanngi minjroqnsiq laqnej. Minjreqnaqa nanngi aqa anjam quoqnsib tulan prugelenoqneb.

Yesus na angro bei moiej qaji di olo tigeltej. A na unja bei aqa gara mutu ojej qaji di boletej

²¹ Onaqa Yesus a olo qobun gogetosiq ya agu taqal beiq gilej. Gilsiq qobun tiryonaq mandamq aisig alile di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba bosib aqa areq di koroqneb. ²² Koroosib sonabqa Qotei tal taqato tamo bei aqa nam Jairus a dego walwelosiq Yesus unsiqa aqa areq bosiq singa pulutosiq singila na pailosiq minnej, "O Tamo Koba, ijo angro sebin a moiqa laqnu. Deqa ni bosim ino ban aqa jejamuq di atimqa a olo boleosiqa nam bile sqas." ²⁴ Onaqa Yesus na Jairus odyosiq tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi dego tigelosib nanngi aiyel daurnrsib jujunosib giloqneb. ²⁵ Gileq nabqa nanngo ambleq dia unja bei ma ti soqnej qaji a nanngi daurnrsiq giloqnej. Unja di a nami bai na unej len aioqnsiq degsi soqnej wasau 12-pela uratej. ²⁶ Yu qoso tamo gargekoba nanngi nami a boletqa yeqnab a jaqatinjkobaiyoqnej. A ma gereiyo talq giloqnsiqa silali

koba urateqnaqa nanngi aqa jejamu gereiyeqnaqba a boleosaioqnej. Aqa ma olo kobaqujaoqnej. ²⁷ Deqa a Yesus aqa ñam qusiqa are qalej, "E aqa gara mutu segi ban na ojitqa ijo ma koboqas." Degsi are qalsiqa Yesus aqa qoreq na dadauryosiqa ban waiysiq Yesus aqa gara mutu ojej. ²⁹ Ojnaqa aqa leñ aioqnej qaji di koboej. Koboonaqa a aqa segi jejamu poiyoonaqa marej, "Bole, ijo ma saiqa." ³⁰ Onaqa Yesus a dego poiyoonaqa are qalej, "Singila qudei ijo jejamu uratosiq gilqo." Degsi poiyoonaqa bulosiq tamo ungasari tulan gargekoba soqneb qaji nanngi unjrjsiqa minjrej, "Tamo yai na ijo gara ojjo?" ³¹ Degsi minjrnaqa aqa angoro nanngi na minjeb, "Ni kiyaaq degsi nenemonum? Ni une. Tamo ungasari tulan gargekoba nanngi ni daurmosib jujunmejunub." ³² Onaqa Yesus a unja gara mutu ojej qaji di unqajqa ñam atej. ³³ Onaqa unja di a endegsi poiyej, "Ijo ma saiqa deqa Yesus a e nubqajqa ñam ateqnu." A degsi poiyoonaqa tulan ulaugetosiq are ton-tonyoonaqa jingga na bosiq Yesus aqa areq dia singa pulutosiq ubtsiq minjej, "E segi na ino gara mutu ojonum." ³⁴ Onaqa Yesus na minjej, "O unja, ni ino areqalo e qa singilatosim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime."

³⁵ A unja degsi minjsiq walwelosi gileqnaqa tamo qudei nanngi Jairus aqa talq dena bosibqa gamq dia Jairus wo Yesus wo turosib nanngi na Jairus minjeb, "Unqum. Ino angoro nami moiqa. Deqa ni na Tamo Koba Yesus laña wau koba yaim. Uratim gilem." ³⁶ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa Jairus minjej, "Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo singilatsim soqnimqa aqo gilqom." ³⁷ Degsi minjsiqa tamo ungasari kalil nanngi a dauryqa saidnrjsiqa aqa angoro qalub agi Pita na Jems na Jems aqa was Jon na nanngi segi joqsiqa Jairus ombla gilsib aqa talq di branteb. Brantosib Yesus a ñam atej tamo ungasari tulan gargekoba sosibqa qatron koba yoqnsib akam murqumyeqnaq unjrej. Unjrjsiqa tal miligiq gilqa osiqa minjrej, "Ninggi kiyaaq qatron koba yoqnsib akameqnaq? Angoro di a moiosai. A laña ñeisiq qambumtejunu." ⁴⁰ Degsi minjrnaqa nanngi Yesus kikiyeb. Nanngi qalieeb, "Angoro a nami moioboleto." Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb. Onaqa Yesus a nanngi kalil minjrej, "Ninggi sasaloie." Degsi minjrnaqa nanngi sasalosib siranme uratonabqa Yesus a angoro moiej qaji aqa ai wo abu wo osiqa aqa segi angoro qalub nanngi dego joqsiqa angoro moisiq ñeiesoqnej qaji aqa warum miligiq gilej. ⁴¹ Gilsiq angoro aqa ban ojsiqa soqtosiq minjej, "Talita, kum." Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, "O angoro, ni tigel." ⁴² Degsi minjrnaqa angoro di a olo ñambile osiqa urur tigelej. Tigelosiq walwelej. Angoro aqa wasau 12-pela. Onaqa nanngi kalil Yesus aqa singila di unsibqa nanngi tulan prugeleneb. ⁴³ Onaqa Yesus a nanngi singila na endegsi minjrej, "Ninggi ijo kumbra endi unonub deqa ninggi ijo ñam ubtsib tamo qudei minjraib." Osika aqa ai wo abu wo minjrej, "Ninggi ingi goisib angoro endi anaiyiye."

Yesus aqa qure utru nanngi na a qoreiyeb

6 Yesus a na nanngi degsi minjrjsiqa nanngi uratnrjsiq aqa angoro nanngi joqsiqa aqa segi qure utruq gilej. ² Gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsiq tamo ungasari gargekoba sonabqa tigelosiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Minjreonaqa tamo ungasari nanngi aqa anjam qusibqa nanngi tulan prugelenosib maroqneb, "Yesus a powo qabe na osiqa anjam singila endeqaji palontosiq mergeqnu? A kiersim manwa endeqaji babteleqnu?" ³ Iga qalie, a laña tal gereiyo qaji tamo. A Maria aqa njiri. A Jems na Jems na Judas na Saimon na nanngo was. Aqa nawi kalil nanngi agi iga koba na endi unum." Nanngi degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. ⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnaq di nanngi aqa anjam quetqa asginjrqaq. Deqa a ñam saiqoji sqas. Aqa segi talq dia dego a ñam saiqoji sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqnaq di nanngi aqa anjam quetoqnsib aqa ñam soqtoqnaq." ⁵ Yesus a na nanngi degsi minjrjsiqa aqa segi qure utruq dia a manwa bei yqajqa asgiyej. Osika tamo quja quja segi nanngo gateq di aqa ban atnaqa nanngo ma koboej. ⁶ Aqa segi qure utru nanngi a qa nanngo areqalo singilatosai. Deqa a are gulubeiyej.

Yesus na aqa angoro 12-pela nanngi aqa anjam marsib laqajqa qarinjrej

Deqa a nanngi uratnrjsiqa walwelosi qure bei beiq giloqnsiqa dia Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ⁷ Osika bati bei a na aqa angoro 12-pela nanngi metnrjnaqa aqa areq bonabqa nanngi mondor uge uge winjroqnaq deqa singila enjrej. Osika minjrej, "Ninggi aiye aiye giloqnsibqa qure qureq dia ijo anjam palontosib laqniye. ⁸ Ninggi ingi ingi osib gilaib. Nunngo qaqun aib. Silali osib gilaib. Toqon segi osib walweliye. ⁹ Singa tatal dego jigsib giliye. Gara jugo aiye aiye aib." ¹⁰ Osika minjrej, "Ninggi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniye. Dia sosib dena olo tigelosib qure beiq giloqniye. ¹¹ Tamo bei na ninggi gereingwa uratimqa kio nunngo anjam quqwa asgiyimqa kio ninggi qure di uratqa oqnsib nunngo singa tatal tumburum butuyoqniye. Yimqa nanngi nunngo kumbra di unsib poinjrqaq, 'Bole, iga kumbra ugetonum.'" ¹² Yesus a na aqa angoro 12-pela nanngi anjam degsi minjrjsiq qarinjjrnaqa nanngi tigelosib qure qureq giloqnsibqa Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. Endegsib minjroqneb, "Ninggi are buliye." ¹³ Degsib minjroqnsib mondor uge uge nanngi winjroqnsibqa tamo ungasari nanngo gateq di goreñ bilenteqnaqba nanngo ma saioqnej.

Herot a are qalej, "Yesus a Jon yansjro tamo olo subq na tigelqo."

¹⁴ Yesus aqa angoro nanngi aqa ñam mare mare laqnaqba Mandor Koba Herot a dego quej. Qusiqa marej, "Tamo di Jon yansjro qaji tamo de kio? A moisiq olo

subq na tigelqo. Dena a singila osiqa manwa endeqaji babelleqnu.”¹⁵ Onaqa tamo qudei nanqi Yesus aqa ñam qusib maroqneb, “Yesus a Elaija kio olo bqo?” Onaqa qudei maroqneb, “Yesus a Qotei aqa medabu o tamo nanqi nami soqneb deqaji bei kio?”¹⁶ Ariya Herot a segi Yesus aqa ñam qusiqa marej, “Jon e na nami kakoro gentetem qaji agi a kio? A moisiq olo subq na tigelqo.”

¹⁷ Herot a na nami aqa aube Filip aqa ñauqali Herodias yayisiq ej. Deqa Jon yansnjro qaji a na Herot minjoqnej, “Ni ino segi was aqa unja em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugetonum.” Jon a na Herot degsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjin oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanqi qarinqjnanaqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq waiyeb.¹⁹ Ariya Herot aqa ñauqali a Jon qa tulan njirujugetej. Deqa a na Herot wainyosiq minjoqnej, “Ni na Jon qalim moiem.” Yeqnaqa Herot na saidyoqnej.²⁰ Di kiyaaqa? Herot a Jon qa ulaosiq a geregere taqatoqnej deqa. Herot a qalieej, “Jon a tamo bole. Aqa jejamuq di une bei saiqoji. A Qotei aqa segi angro.” Herot a degsi qalieosiq deqa Jon taqatoqnsiqa aqa anjam quoqnej. Quoqnsiqa are koba qaloqnej. A Jon aqa anjam quqwajqa arearetoqnej. Deqa aqa ñauqali na Jon qalqa minjeqnaq a na saidyoqnej.

²¹ Bati bei Herot aqa ñauqali a na Jon qalim moiqaqqa gam endegsi gereijej. Herot aqa ñambabo bationaqa Herot na maruro atsiqa aqa qaja tamo gate nanqi ti Galili sawa taqato tamo nanqi ti metnjrnaqa bosib aqa talq di koroeb.²² Koroosib ingi uyeqnaqnaqa Herot aqa ñauqali aqa asi a warum miligiq bosiq nanqi lou tuetnjroqnej. Onaqa nanqi a unsibqa tulan areboleboleinjrej. Deqa Herot na angro sebin di minnej, “Ni ijo ingi kie oqajqa merbqam emqai.”²³ Osiqa aqa anjam di singilatosiqa olo minnej, “Ijo anjam di e bole dauryqai. Ni ijo ñoro kalil ambleq na potosim oqajqa marqam emqai. E ijo anjam di uratqasai bolesai.”

²⁴ Onaqa angro sebin di a gilsiq aqa aniqali nene-myej, “E ingi kie qa Herot minjqai?” Onaqa minnej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate qa mare.”²⁵ Onaqa a olo urur ti warum miligiq gilsiq Herot minnej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabirq di atsim ebe.”²⁶ Onaqa Herot a angro sebin aqa anjam di qusiqa a Jon qalim moiqaqqa are sosai deqa a are tulan gulubekobaiyej. Aqa segi anjam tamo kalil nanngo ulatamuq dia marsiq singilatej qaji deqa ti are qalsiq are gulubekobaiyej. Aqa anjam di olo beltosim anjam bei marqas di a jema-yqas. Deqa a na angro sebin di minnej, “Di kere. Ni Jon aqa gate oqam.”²⁷ Osiqa aqa qaja tamo bei qarinyosiq minnej, “Ni gilsim Jon aqa kakoro gentosim aqa gate osau.” Degsi minjnaqa a gilsiq tonto talq dia Jon aqa kakoro gentosiqa aqa gate tabirq di atsiqa osi bosiq angro sebin di yej. Yonaqa a na osi gilsiq aqa aniqali yej.

²⁹ Onaqa Jon aqa angro nanqi deqa qusibqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb.

Yesus na tamo 5,000 nanqi ingi anainjrej

³⁰ Bati bei Yesus aqa angro 12-pela nami qarinqjnanaqa qure qureq giloqneb qaji nanqi olo bosibqa Yesus aqa areq di koroosib kumbra kalil nanqi yoqneb qaji deqa ti anjam kalil nanqi palontosib maroqneb qaji deqa ti Yesus saiyobqeb.³¹ Saiyeqnaqnaqa bati di tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Yesus aqa angro ti nanngo areq di gile beoqneb. Deqa nanqi ingi uyqa bati saiqoji. Deqa Yesus na aqa angro nanqi endegsi minjrej, “Ningi tigeliye. Iga tamo ungasari nanqi uratnjrsim segitosimqa wadau sawaq dia kiñala aqaratqom.”³² Degsi minjrsiqa aqa angro nanqi joqsiqa koba na qobun gogetosib wadau sawaq gileb.

³³ Nanqi qobun na gileqnaqnaqa tamo ungasari kalil nanqi ñam atsib Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnanaqa nanngo segi qure qureq dena tigelosibqa singa na gurgurosib Yesus tiryqajqa sawaq dia namoosib bumbranyeb.³⁴ Onaqa Yesus a qobun na gilsiq tiryosiq ñam atej tamo ungasari tulan gargekoba nami tiryqa sawaq dia tarijesonab unjrej. Nanqi kaja bul mandor saiqoji. Deqa Yesus a nanqi qa are ugeijej. Osiqa nanngo areq aisiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej.³⁵ Ariya sejq aieqnaqa Yesus aqa angro nanqi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, endi wadau sawa. Sejq aieqnu. Qoloqas.”³⁶ Deqa ni na tamo ungasari nanqi minjrimqa nanqi qure qureq gilsib dia ingi uysib njerenqab.”³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi na ingi anainjriye.” Degsi minjrnanaqa nanqi na kamba minjeb, “Iga kiersim ingi anainjrqom? Iga 200 kina qabe na osimqa ingi awaisim nanqi anainjrqom?”³⁸ Onaqa Yesus na nenemnjrej, “Ningi ingi gembub unu? Ningi gilsib uniye.” Onaqa nanqi gilsib unsib minjeb, “Iga bem 5-pela qe aiyela segi unu.”

³⁹ Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil nanqi minjrej, “Ningi qur segi segi ysibqa ñinq di awoelenoye.”⁴⁰ Onaqa nanqi kalil dedegsib awoeb. Qudei nanqi qur segi segi 100 awoeleneb. Qudei nanqi qur segi segi 50 awoeleneb.⁴¹ Awoonabqa Yesus a na bem 5-pela ti qe aiyel ti di osiqa lan goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ginqenyosiq aqa angro nanqi enjrsiqa minjrej, “Bem endi jeisib tamo ungasari nanqi anainjriye.” Osiqa qe aiyel dego ginqenyosiq aqa angro nanqi enjrsiqa minjrej, “Qe endi dego jeisib tamo ungasari nanqi anainjriye.” Degsi minjrnanaqa nanqi bem ti qe ti osi giloqnsibqa tamo ungasari nanqi jeisib enjreqnaq uyoqneb.⁴² Uynab kalil menetnjrej.⁴³ Onaqa ingi oto urateleñeb qaji di Yesus aqa angro nanqi na koroiosib gumba kokba 12-pelaq di jignab maqeleñeb.⁴⁴ Tamo kalil bem ti qe ti uyej qaji nanqi sisiyeb 5,000.

Yesus a ya bangaq na walwelej

⁴⁵ Onaqa Yesus a na aqa angro nanqi endegsi minjrej, “Ningi qobun gogetosib namoosib gilsib Betsaida qureq di tiryosib soqniye. E na tamo ungasari nanqi minjritqa nanngo qure qureq jaraioqnaq bqai.”⁴⁶ Onaqa

Yesus aqa angoro nanngi namoosib gileq nabqa Yesus a na tamo ungasari nanngi minjrnaq jaraieq nabqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. ⁴⁷ Oqsiq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. Onaqa aqa angoro nanngi qobun suweiyosib isaq gilsib ya agu ambleq di gileq nabqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiq nanngi pulnrej. Nobqolo ambru Yesus a aqa angoro nanngi qa bosiq ya banqaq na walwelosiq nanngi daurnjrsiq gilej. Gilsiq nanngi jojomnrsiq bunjrqa laqnaqa nam ateb Yesus a ya banqaq na walwelosiq beqnaqa unsib mareb, "Di buga beqnu." Osib tulan ulaugetosib lelenkobayeb. Onaqa Yesus na minjrej, "Nunngo are singilatiye. Endi e beqnum. Ulaaib." ⁵¹ Degsi minjrsiq qobun gogetonaqa jagwa laej. Onaqa Yesus aqa angoro nanngi aqa singila di unsibqa nanngi tulan prugeleneb. Di kiyaaqa? Nanngi Yesus aqa singila di unsib utru geregere poinjrosai deqa. Nami Yesus na tamo 5,000 nanngi ingi anainjrej kumbra di uneb nanngi poinjrosai. Nanngo areqalo getenjrresoqnej.

Yesus a Genesaret sawaq dia ma tamo gargekoba nanngi boletnjroqnej

⁵³ Ariya Yesus aqa angoro nanngi koba na qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb. ⁵⁴ Tiryonabqa qure deqaji tamo ungasari nanngi Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnaqa tigelosib gurgur ti qure qureq giloqnsibqa Yesus tiryeb qaji sawa di tamo ungasari nanngi minjreq nab quoqnsib nanngo ma tamo nanngi sapera atelenjoqnsib qoboiyosib Yesus aqa areq osi beleq nab a na nanngi boletnjroqnej. ⁵⁶ Osiqa walwelosiq qure kiñilala ti qure kokba ti nanngo segi segi gamq dia dego branteqnaqa tamo ungasari nanngi a unoqnsibqa tamo ma ti nanngi joqoqnsib nanngo qure ambleq dia atoqnsib minjoqneb, "O Tamo Koba, nanngi ino gara mutu segi ojobqa nanngo ma saioqnas." Onaqa Yesus a na nanngi odnjreqnaqa ma tamo kalil nanngi aqa areq boqnsib aqa gara mutu ojoqneb. Ojeq nab nanngo ma kalil saielenjoqnej.

Qotei aqa dal anjam a na moma nanngo dal anjam tulan bunyejunu

7 Onaqa bati deqa Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. ² Koroosib nam ateb Yesus aqa angoro qudei nanngi ingi uyqa osib mati ban yansosaisosib lanja uyeq nab unjreb. ³ Bati gaigai Farisi nanngi ingi uyqa oqnsib mati ban yanseqnub. Nanngi ban yansqasai di nanngi mati ingi uyqasai. Juda tamo kalil nanngi kumbra degyeq nub. Di nanngo moma nanngo kumbra dauryeqnub. ⁴ Nanngi maket dena boqnsibqa nanngi ingi uyqa oqnsib mati nanngo jejamu geregere yanseqnub. Nanngi nanngo jejamu yansqasai di nanngi mati ingi uyqasai. Nanngi kumbra deqaji gargekoba yeqnub. Nanngo ya gamban, ya nobu, web dego mati geregere yanselenjoqnsib ingi uyeq nub. Kumbra di nanngo moma nanngoq dena elenjosib dauryeqnub. ⁵ Deqa bati di Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus nen-

emyeb, "Ino angoro nanngi kiyaaqa gago moma nanngo dal anjam gotranjyeq nub? Agi nanngi ingi uyqa oqnsib mati ban yansosaisosib lanja uyeq nub." ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi gisan tamo. Baban na ninggi tamo bole. Ariya nunngo are miligi uge. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a nami ninggi qa anjam endegi nengrenjey unu, 'Tamo nanngi di nanngo medabu na ijo nam soqteq nub. Ariya nanngo are miligi e qa so-sai. ⁷ Nanngi lanja baban na e qa loueq nub. Nanngi nanngo segi anjam palontoqnsib olo beltoqnsib gisanjosib mareq nub, "Gago anjam endi Qotei aqa anjam." ' Aisaia a ninggi qa keretsiq anjam degsi nengrenjey. Aqa anjam di bole. ⁸ Agi ninggi kumbra degyeq nub. Ninggi Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo mandam tamo nanngo dal anjam dauryeqnub tulan singilaeq nub."

⁹ Yesus a na Farisi nanngi anjam degsi minjrsiq olo minjrej, "Ninggi Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo nunngo segi kumbra dauryeqnub. ¹⁰ Moses a nami marej, 'Ni ino ai wo abu wo nanngo sorgomq di geregere sosimqa nanngo anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai wo abu wo nanngi misilinjrimqa a qalib moiem.' Moses a nami degsi marej. ¹¹ Ariya ninggi mareq nub, 'Tamo bei aqa ai kio aqa abu kio ingi qa truquamqa a na minjqas, "Ijo ingi ingi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai." ' ¹² A degsi minjqas di ninggi marqab, 'A keretqo. A na aqa ai wo abu wo nanngi aqaryainjraiq.' Ninggi degsib marqab. ¹³ Nunngo kumbra dena ninggi Qotei aqa anjam gotranjoqnsibqa nunngo segi moma nanngo kumbra dauryeqnub. Ninggi kumbra deqaji gargekoba yeqnub."

Ingi bei kie na tamo jiga yqas? Yesus a anjam deqa marej

¹⁴ Yesus a na Farisi nanngi anjam degsi minjrsiq olo tamo ungasari kalil nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, "Ninggi kalil ijo anjam endi geregere qusib poinjem. ¹⁵ Tamo bei a ingi uyimqa aqa miligiq aiqas dena tamo jiga yqasai. Ingi ingi kalil tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem."

¹⁷ Yesus a na tamo ungasari nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa a nanngi uratnjrsiq tal miligiq gilej. A tal miligiq gilsiq di sonaqa aqa angoro nanngi bosib aqa yawo anjam di aqa utru qa nenemyeb. ¹⁸ Nenemyonabqa minjrej, "Ninggi dego ijo yawo anjam di aqa utru poingosaiunu e? Tamo nanngi ingi uyeq nabqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeq nub. Dena tamo jiga yqa keresai. Di kiyaaqa? Ingi di tamo aqa are miligiq aiosai. Aqa bi aniq aiqo koboqo. Deqa Qotei aqa namdamuq di ingi uyo kalil jiga saiqoji." ²⁰ Osiqa minjrej, "Ingi ingi kalil tamo nanngo are miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ²¹ Ingi ingi tamo nanngo are miligiq na branteqnu qaji agi ubtsiy merngwai. Areqalo uge uge, unja qa laoqa, bajinjoqa, tamo qaloqa, ²² was aqa njaur anjamyoqa, was bei aqa ñoro qa maulyoqa, kumbra uge uge yoqa, gisanjoqa,

lanja lanja laoqa, was bei qa ugeoqa, was yomuiyoqa, nanngo segi ñam soqtoqa, nanari kumbra yoqa. ²³ Kumbra uge uge deqaji tamo nanngo are miligiq na brantonsiq dena tamo jiga yeqnu."

Fonisia qaji unja a Yesus qa aqa areqalo singilatej

²⁴ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqa walwelosiq Tair qure nanngo sawaq gilej. Tamo nanngi a qa qalieaib deqa a uliosiq gilej. Gilsiq tal bei gogetosiq sosiq a talq dia uliesqa keresaiyej. Di kiyaaqa? Tamo qudei nanngi a uneb deqa. Unsibqa mareb, "Yesus a gago sawaq bqo. A talq di unu." ²⁵ Degsib marnabqa unja bei a qusiqa aqa angro sebiñ a mondor uge ti soqnej deqa a Yesus aqa talq giloqujatosiqa aqa areq di singa pulutej. ²⁶ Unja di a Grik qaji. A Juda unja sai. A Siria sawaq dia ñambabej. A Finisia qure qaji. A na Yesus wainyoqnsiqa minjoqnej, "Ni na mondor uge di wiyimqa a na ijo angro uratosim ulanqas." ²⁷ Onaqa Yesus a unja di aqa anjam qusiqa yawo anjam bei endegsi minnej, "Iga angro du du nanngi mati ingi anainjrim uyib menetnjrimqa di bauñ nanngi ingi uyqab. Iga angro du du nanngo ingi yainjrsim olo bauñ nanngi anainjrqom di kumbra bolesai."

²⁸ Onaqa unja dena olo Yesus minnej, "O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Angro du du nanngi ingi uyeq nabqa ingi ñenggi ulu loeqnaqa bauñ nanngi dego uyeq nub."

²⁹ Onaqa Yesus na minnej, "O unja, ni kere maronum. Ni degsi maronum deqa ni gilime. Mondor uge na ino angro uratosiq ulanqo." ³⁰ Degsi minjnaqa a aqa talq gilsiqqa ñam atej mondor uge na nami aqa angro uratonaga a bijalq di ñeisonaq unej.

Tamo bei dabkala geteño meñ singilaej qaji di Yesus na boletej

³¹ Onaqa Yesus a Tair qure nanngo sawa uratosiqa Saidon qure ambleq na walwelosiq Dekapolis sawaq gilsiqqa Galili ya aguq di brantej. ³² Di brantosiqa sonaqa tamo qudei nanngi na tamo bei dabkala geteño meñ singilaej qaji a osi bosibqa Yesus pailyosib minnej, "O Tamo Koba, ni na ino ban aqa gateq di atimqa a boleqas." ³³ Onaqa Yesus na tamo di osiqa tamo ungasari nanngi uratnjrsiq a segi sosiqqa aqa ban gei aiyel tamo di aqa dabkalaq jigej. Jigsiqqa aqa segi maul osiqa tamo di aqa meñ tonyetej. ³⁴ Osiqqa lan tarosiqa are tulan gulubekobaiyonaqa jagwa titsiqa marej, "Efata." Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, "Dabkala waqeme." ³⁵ A degsi marnaqa tamo di aqa dabkala waqej. Aqa meñ dego boleej. Onaqa a anjam bole maroqnej. ³⁶ Onaqa Yesus a na tamo ungasari nanngi endegsi minnej, "Ninngi kumbra unonub endi tamo qudei nanngi ubtsib minjraib." Degsi minjnanaqa nanngi aqa anjam di quetosai. Nanngi giloqnsibqa Yesus aqa kumbra deqa mare laqneb. ³⁷ Mare mare laq nabqa tamo gargekoba quqnsibqa nanngi tulan prugelenoqnsib maroqneb, "Kumbra kalil Yesus a yeqnu qaji di a geregere yeqnu. Agi a na tamo dabkala geteñjro qaji nanngi boletnjreqnaqa

nanngo dabkala olo waqeqnaqa nanngi anjam queq nub. Tamo meñ singilainjro qaji nanngi dego gereinjreqnaqa nanngi anjam bole mareq nub."

Yesus a na tamo 4,000 nanngi ingi anainjrej

8 Onaqa bati bei Yesus a wadau sawaq di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi olo aqa areq di korooqneb. Nanngi ingi saiqoji. Deqa Yesus a na aqa angro nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, ² "Tamo ungasari nanngi bati qalub e koba na soqneb nanngi ingi saiqoji. Deqa e nanngi qa are ugeibqo. ³ Nanngi qudei isaq na beb. Deqa e nanngi mam ti suweinjrirtqa gamq dia nanngi mam na lao uge." ⁴ Degsi minjnanaqa nanngi na kamba minjeb, "Sawa endi wadau. Deqa iga ingi qabe na osimqa tamo ungasari gargekoba endego anainjronam kereqas?" ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, "Ninngi bem gembub unu?" Onaqa minjeb, "Bem 7-pela unu."

⁶ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanngi minjrej, "Ninngi kalil mandamq di awoelenoie." Degsi minjnanaqa nanngi kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7-pela di osiqa Qotei pailyosiqa bem gingenyosiqa aqa angro nanngi enjreqnaqa nanngi na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanngi enjreqnab uyoqneb. ⁷ Qe kiñilala qudei dego soqneb. Deqa Yesus na qe di osiqa Qotei pailyosiqa aqa angro nanngi minjrej, "Qe endi dego tamo ungasari nanngi anainjriye." Degsi minjnanaqa nanngi na qe di osib tamo ungasari nanngi jeisib enjreqnab uyoqneb. ⁸ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa ingi oto urateleñeb qaji di Yesus aqa angro nanngi na koroiyosib gumba kokba 7-pelaq di jignab maqeleñej. ⁹ Tamo kalil ingi uyeq nabqa nanngi sisiyeb 4,000.

Onaqa Yesus a na tamo ungasari kalil nanngi suweinjnanaqa nanngo qure qureq giloqneb. ¹⁰ Nanngi gileq nabqa Yesus na aqa angro nanngi olo joqsiqa koba na qobun bei gogetosib Dalmanuta sawaq gileb.

Farisi tamo qudei nanngi Qotei aqa manwa bei unqajqa deqa Yesus minjeb

¹¹ Onaqa bati bei Farisi qudei nanngi Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib a oqajqa deqa a ombla anjam na qoteb. Osib gisanjosib minjeb, "Ni endego Qotei aqa manwa bei babtinqa iga unsim dena poigwas, ni Qotei aqa wau ojeqnum." ¹² Degsib Yesus minjnabqa a nanngi qa are tulan gulubeiyonaqa jagwa titsiqa minjrej, "Ninngi tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji kiyaaqa e Qotei aqa manwa bei lanja babbat ninngi unqajqa merbeq nub? Ninngi quie. E Qotei aqa manwa bei ninngi osorñgwasai." ¹³ Yesus a Farisi nanngi degsi minjrsiqa nanngi uratnjrsiqa aqa segi angro nanngi ti olo qobun gogetosibqa ya agu taqal beiq gileb.

Yesus a bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam marej

¹⁴ Ariya nanngi qobun na giloqnsibqa aqa angro nanngi segi segi maroqneb, "Iga bem osai. Iga bem oqajqa are walgwo. Agi bem qujai bole qujai qobun miligiq

endi unu." ¹⁵ Degsi mareq nabqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, "Ninggi geregere nam atsib soqniye. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanngo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas. Herot aqa bem dego tiyekritosim tulan kobaqujaqas. Deqa ninggi geregere nam atsib soqniye." ¹⁶ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi aqa yawo anjam di qusibqa segi segi maroqneb, "Iga bem osai deqa kio mergwo?" ¹⁷ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qalieosiq nenemnjrej, "Ninggi kiyaaqqa bem osai deqa mareq nub? Kiyaaqqa ninggi e qa poingosaiunu? Nunngo areqalo getenjejunu kio?" ¹⁸ Ninggi ijo singila unoqnsib unosaibuleq nub. Ninggi ijo anjam quoqnsib quosaibuleq nub. ¹⁹ E nami bem 5-pela ginjenyosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ninggi ingi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqelenej?" Onaqa nanngi na Yesus minjeb, "Gumba 12-pela." ²⁰ Onaqa olo minjrej, "Bati bei e bem 7-pela dego ginjenyosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ninggi ingi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqelenej?" Onaqa minjeb, "Gumba 7-pela." Onaqa minjrej, "Ninggi ijo kumbra di unoqnsib olo are walngwo kio?" ²¹ Ninggi kiyaaqqa e qa poingosaiunu?"

²² Yesus a na nanngi degsi minjrsiqa koba na qobun na gilsib Betsaida qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq ainabqa tamo qudei nanngi na tamo bei nam qandimyej qaji a Yesus aqa areq osi bosib minjeb, "Ni ino ban aqa gateq di atimqa a olo boleosim nam poiyqas." ²³ Onaqa Yesus na tamo di aqa ban ojsiqa qure polomq osi gilsiqqa aqa namdamuq di misel atetej. Osiqa aqa gateq di aqa ban atsiqa nenemyej, "Ni sawa unqa kere e?" ²⁴ Onaqa a nam atsiqa marej, "E tamo nanngi unjronum nanngi namtan bul anjileq nub." ²⁵ Onaqa Yesus na tamo di aqa namdamuq di aqa ban olo atnaqa a nam atej namdamu bole suwannej. A sawa kalil geregere unej. ²⁶ Onaqa Yesus na minjrej, "Ni ino talq gilime. Ni qure miligiq gilaim."

Yesus a tamo yai? Pita na ubtej

²⁷ Onaqa Yesus a na aqa angoro nanngi olo joqsiqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure nanngo sawaq di brantosib gamq dia Yesus na aqa angoro nanngi endegsi nenemnjrej, "Tamo ungasari nanngi e nuboqnsib nanngi e yai qa mareq nub?" ²⁸ Onaqa nanngi na minjeb, "Tamo qudei nanngi mareq nub, ni Jon yansnjro qaji tamo. Tamo qudei nanngi mareq nub, ni Elaija. Ariya qudei nanngi mareq nub, ni Qotei aqa medabu o tamo nanngi nami soqneb deqaji bei." ²⁹ Onaqa Yesus na olo nenemnjrej, "Ninggi segi e nuboqnsib ninggi e qa kiersib mareq nub?" Onaqa Pita na minjrej, "Ni segi qujai Kristus Qotei na qarinjmej qaji." ³⁰ Pita a anjam degsi ubtonaqa Yesus na aqa angoro nanngi singila na getentnjrsiqa minjrej, "Ninggi anjam di tamo qudei minjraib."

Yesus a moio qa ti a olo subq na tigelo qa ti anjam marej

³¹ Osiqa minjrej, "E Tamo Angro. Deqa bunuqna e jaqatin koba oqai. Juda tamo kokba ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti e qoreibosib lubsib moiotbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai." ³² Yesus a anjam degsi ubtsiq nanngi minjrnaqa Pita a qusiqa Yesus osiqa qalaq gilsiqqa njrintosiq minjrej, "Ni anjam degsi maraim." ³³ Onaqa Yesus a bulosiqqa aqa angoro nanngi kokoqnjrej. Osiqa olo Pita koqyosiqqa njrintosiq minjrej, "Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo nanngo areqalo dauryonum. Daurysim agi ni na anjam di merbonum."

³⁴ Osiqa tamo ungasari kalil nanngi ti aqa segi angoro nanngi ti metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, "Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratosim bati gaigai aqa segi namburbas qoboiyosim e daurboqnem." ³⁵ Di kiyaaqqa? Tamo bei a aqa segi nambibile qa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa ti ijo anjam bole qa ti are qalsimqa aqa segi nambibile uratqas di a olo nambibile bole oqas. ³⁶ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyqas di mondonj aqa segi qununj padalqas. Yimqa ñoro dena a kiersim aqaryaiyqas? Di keresai. ³⁷ Aqa qununj padalqas di a awai kie atsim dena aqa qununj olo nambibile sqas? Di keresai. ³⁸ Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngi Qotei torei qoreiyoqnsib une atsib laq nub. Deqa tamo bei a ijo ñam qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondonj e Tamo Angro e ijo Abu aqa rian na ti ijo Abu aqa lanj angoro nanngo rian na ti bosiyqa e kamba tamo di aqa ñam metqajqa jemaibqas."

9 Osiqa minjrej, "Ninggi quiye. E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endia tigelej unub qaji nanngi morenosaisoqnsibqa Qotei a singila ti bosim nunngo Mandor Koba sosim ninggi taqatngesoqnim ninggi unqab."

Yesus a mana goge dia aqa jejamu bulyonaq aqa angoro qalub nanngi unobeiteb

² Yesus a na nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa bati 6-pela onaqa a tigelosiqqa Pita na Jems na Jon na nanngi qalub joqsiqa koba na mana goge kobaq oqeb. Nanngi segi qalub oqsib di soqneb. Sosibqa Yesus aqa jejamu bulyonaq nanngi unobeiteb. ³ Aqa gara dego tulan pulonjosiq qatekritej. Tamo bei na gara yansqas di a degsim qatqa keresai. ⁴ Onaqa tamo aiyel brantosib Yesus ombla na anjam maroqneb. Tamo aiyel di Moses wo Elaija wo. Nanngi aiyel brantonabqa Yesus aqa angoro nanngi na unjrsibqa Pita na Yesus minjrej, "O Tamo Koba, Moses wo Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni marimqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa." ⁶ Nanngi tulan ulaugeteb deqa Pita a anjam bei marqa saiyonaqa lanja marej. ⁷ Onaqa lanji aisiqa nanngi kabutnjrnaqa lanji miligiq dena anjam bei en-

degsi brantonaq nanġi queb, "Endi ijo Anġro qujai e na tulaġ qalaqalaye qnum qaji. Niġgi aqa anjam queto-qniye." ⁸ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi bulosib njam ateb nanġi tamo aiyel di olo unjrosai. Yesus a segi nanġi koba na sonab uneb.

⁹ Ariya nanġi Yesus ombla manaq dena olo aioqnsibqa Yesus na minjrej, "Kumbra niġgi mana goge di un-onub qaji di ubtsib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Anġro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa niġgi na ubtsib minjroqnaq." ¹⁰ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusib segi segi maroqneb, "Yesus a kiyaaqa subq na tigelqa marqo? Anjam di aqa utru iga poigosai." Degsi marsibqa Yesus aqa anjam di nanġo areqaloq di atnab soqnej. ¹¹ Osib Yesus minjeb, "Dal anjam qalie tamo nanġi mareqneb, 'Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqas.' Anjam di kiyaaqa degsib mareqneb?" ¹² Onaqa Yesus na minjrej, "Nanġo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo unġasari kalil nanġo areqalo gereiyetnjsim soqnimqa bunuqna Kristus bqas. Qotei aqa anjam nami degsib nenjrenyeb unu. ¹³ Ariya e niġgi endegsi merngwai. Elaija agi bej. Bonaqa kumbra kalil nanġi a qa yqajqa are soqnej qaji agi yeb. Ysibqa agi qaleb. A qa nami anjam degsib nenjrenyeb unu. E Tamo Anġro dego degsib kumbra uge ebqab. Anjam di dego nami nenjrenyeb unu."

Yesus na anġro mel mondor uge ti so qaji a boletej

¹⁴ Ariya Yesus na aqa anġro qalub nanġi di joqsiqa koba na manaq dena olo aisib njam ateb mana utruq dia Yesus aqa anġro nanġi ti dal anjam qalie tamo qudei ti anjam na qoteqnaq unjreb. Tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi dego mana utruq dia Yesus qa tarijosib aqa anġro nanġi kaijniresonab unjreb. ¹⁵ Onaqa tamo unġasari kalil nanġi Yesus unsibqa nanġi tulaġ prugelenosib gurgur ti aqa areq bosib minjeb, "O Tamo Koba, kaiye." ¹⁶ Degsi minjnabqa Yesus na aqa anġro nanġi nenemnjrej, "Niġgi anjam kie qa dal anjam qalie tamo nanġi ti anjam na qoteqnaq?" ¹⁷ Onaqa tamo unġasari nanġo ambleq dena tamo bei brantosiqa Yesus minjrej, "O Qalie Tamo Koba, e ijo anġro mel osi bonum agiende. Ni na boletqajqa deqa osi bonum. A mondor uge ti. Deqa aqa medabu getenyejunu. ¹⁸ Mondor uge dena aqa jejamu ojoqnsiqa mandamq waiyeqnaqa ara gijiriqtoqnsiqa tindaneqnu. Oqnsiqa maul aieqnu. Deqa e na ino anġro nanġi minjronum, 'Niġgi mondor uge di wiyiye.' Minjronumqa nanġi na wiyqa yonub keresaijnjqo."

¹⁹ Onaqa Yesus aqa anjam di qusiqa marej, "Niġgi tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nunġo areqalo e qa singilatosai bolesai? Bati gembub e niġgi koba na sosiyqa nunġo gulube di qoboioqnaqai? Anġro mel di ijo areq osi boiye." ²⁰ Onaqa osi bonabqa mondor uge dena Yesus unsiqa anġro di qunjimyonaqa a mandamq aisiqa belbelonaqa aqa medabuq na maul aioqnej.

²¹ Onaqa Yesus na anġro di aqa abu nenemyej, "Bati gembub a degesoqnej?" Onaqa minjrej, "A anġro kiñala

qa degesoqnej agi bini unu. ²² Mondor uge na a qalsim moiotqa oqnsiqa bati gaigai a njamyoq o yaq waiyeqnu. Deqa ni na iga aqaryaigwa kereamqa aqaryaige." ²³ Onaqa Yesus na minjrej, "Kereamqa' degsi merbaim. Ni e qa ino areqalo singilatqam di ni kumbra kalil yqa kere." ²⁴ Onaqa tamo dena lelenosiqa Yesus minjrej, "E ni qa ijo areqalo singilatonum di ijo areqalo olo gububebeqnu. Deqa ni na aqaryaibimqa e gegerere ijo areqalo ni qa singilatsiy sqai." ²⁵ Onaqa tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi gurgur ti bosib Yesus aqa areq di koroeqnaqqa Yesus aqa nanġi unjrsiqa mondor uge di njirntosiqa minjrej, "Ni mondor uge. Ni na anġro di aqa dabkala getentonum. Ni aqa medabu dego getentonum. Deqa ni anġro di uratosim ulaġ. Olo aqa jejamuq gilaim." ²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge a lelenkobayosiqa anġro di singila na qunjimyosiqa a uratosiqa ulaġej. Ulaġonaqa anġro di a moibulosiqa njeisonaqa tamo qudei nanġi unsib mareb, "A moiqo." ²⁷ Onaqa Yesus na anġro di aqa baġ titonaqa a boleosiqa tigelej.

²⁸ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa areq lumu bosib nenemyeb, "Iga kiyaaqa mondor uge di wiyqa yonumqa keresaiigwo?" ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, "Niġgi mondor uge deqaji winjrqa osibqa Qotei pailyqab dena qujai niġgi na mondor uge winjrib jaraiqab. Gam bei na sai."

Yesus a olo aqa moio qa ti a olo subq na tigelu qa ti anjam marej

³⁰ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi olo joqsiqa koba na sawa di uratosib Galili sawa ambleq na wal-welosib giloqneb. Tamo unġasari nanġi aqa qalieaib deqa nanġi uliosib giloqneb. ³¹ Giloqnsibqa gamq dia Yesus na aqa anġro nanġi anjam endegsi minjrej, "E Tamo Anġro. Deqa jeu tamo nanġi na e ojsibqa qaja tamo nanġo baġq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai." ³² Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa anjam di gegerere poinjrosai. Deqa nanġi a olo nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa anġro nanġi anġro yai a segi qujai njam ti tigelqas deqa anjam na qotoqneb

³³ Ariya nanġi gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib tal bei gogetosib di sosibqa Yesus na aqa anġro nanġi endegsi nenemnjrej, "Niġgi gamq dia anjam kie qa anjam na qotoqnaq?" ³⁴ Onaqa nanġi mequmosib soqneb. Di kiyaaqa? Nanġi gamq dia anġro yai a segi qujai tamo njam ti tigelqas deqa anjam na qotoqneb. ³⁵ Onaqa Yesus a awoosiqa aqa anġro 12-pela nanġi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, "Nunġo ambleq di anġro bei a njam ti tigelqa marsimqa a mati nunġo kangal tamo soqnem. Osimqa a njam ti tigelqas." ³⁶ Yesus aqa na nanġi degsi minjrsiqa anġro kiñala bei osiqa nanġo ambleq di tigeltosiqa olo soqonyosiqa nanġi minjrej, ³⁷ "Tamo bei a ijo njam qa are qalsimqa anġro kiñala endego bei osim gegerereiqas di a e dego osim gegerereibqas. Tamo a

e osim gegerereibqas di a na e segi gegerereibqasai. A na ijo Abu e qarinqbej qaji di dego osim gegerereiyqas.”

Tamo nanngi iga jeutgosaieqnub qaji nanngi iga koba na wau qujai

³⁸ Onaqa Jon na Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanngi winjreqlaqa iga na unsimqa saidyem. Di kiyaaqa? A iga koba na wauosaieqnu deqa.” ³⁹ Onaqa Yesus na minnej, “Ninggi a saidyaib. A ijo ñam na manwa bei babtqas di kere. Deqa a urur e misilinqbasai. ⁴⁰ Tamo nanngi iga jeutgosaieqnub qaji nanngi iga koba na wau qujai. ⁴¹ Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Kristus aqa angoro.’ A degsi are qalsimqa tamo di ya qaryimqa ya tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Yimqa aqa awai bole di tamo bei na olo yayiqqa keresai.

Tamo bei na angoro kiñala bei osim kumbra ugeq waiyqas di kumbra tulan uge

⁴² “Tamo bei na ijo angoro kiñala endego bei e qa aqa areqalo singilatqo qaji di osim uneq waiyqas di uge. Tamo qudei nanngi na tamo di ojsib meniñ kobaquja osib sil na aqa kakoroq di tontosib waiyib ya robuq aisim moiqas di kere. ⁴³ Ino ban na ni titmosim uneq waimqa laqnmqa ban di gentsim waiy. Ni ban genjo sosimqa ino ban na une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni ban aiyel ti sosimqa ino ban na une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuoq waimqas. Ñamyuo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. Ñamyuoq dia tamo nanngo ambli bati gaigai sosibqa nanngi morenqa keresai. ⁴⁵ Ino singa na ni titmosim uneq waimqa laqnmqa singa di gentsim waiy. Ni singa genjo sosimqa ino singa na une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni singa aiyel ti sosimqa ino singa na une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuoq waimqas. Ñamyuo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. Ñamyuoq dia tamo nanngo ambli bati gaigai sosibqa nanngi morenqa keresai. ⁴⁷ Ino ñamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqnmqa ñamdamu di otorosim waiy. Ni ñamdamu qujai ti sosimqa ino ñamdamu na une bei yqasai di kere. Di Qotei a ino Mandor Koba sosim ni taqatmqas. Ariya ni ñamdamu aiyel ti sosimqa ino ñamdamu na une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuoq waimqas. ⁴⁸ Ñamyuo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. Ñamyuoq dia tamo nanngo ambli bati gaigai sosibqa nanngi morenqa keresai.

⁴⁹ “Ninggi quiye. Tamo nanngi bar oqnsib ingiq di atoqnsib Qotei atraiyeqnub. Dego kere ñamyuo na ninngi kalil ekritqas.

⁵⁰ “Bar a bole. A qajarara koba. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ingi kie na olo qajararatqas? Di keresai. Dego kere ninngi bar bul sosibqa nunngo was nanngi koba na gegerere lawo na laqniye.”

Tamo a unja uratqa kere e? Yesus a deqa anjam bei marej

10 Yesus a na aqa angoro nanngi anjam degsi minjrej. Osiqa sawa di uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. A di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi olo bosib aqa areq di koonabqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo dauyosiq Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Onaqa Farisi nanngi olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanngi a ojqajqa deqa lanja gisanysib endegsib nenemyeb, “Tamo bei na aqa unja uratqa kere e? Gago dal anjamq di degsi unu e?” ³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninggi segi qalie deqa ninngi mariye. Moses a nami dal anjam kiersi marej?” ⁴ Onaqa nanngi na minjeb, “Moses a nami endegsi marej, ‘Tamo bei na aqa unja uratqa osimqa pepa bei nengrenyosim yosim di a uratqas.’” ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninggi Qotei aqa anjam quqwajqa tulan asgimo ani deqa Moses a dal anjam degsi nengrenyeyej.

⁶ Ninggi quiye. ‘Tulan nami Qotei a mandam ti ingi ingi kalil ti gereiyosiq bati deqa a tamo wo unja wo dego gereinjrej. ⁷ Deqa tamo bei na aqa ai wo abu wo nanngi uratnjrsimqa aqa ñauqali wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.’ Qotei a nami degsi marej. Deqa nanngi olo jejamu aiyel sqasai. Nanngi jejamu qujai sqab. ⁹ Qotei na nanngi aiyel turtnjrco deqa tamo bei na olo potnjraiq.”

¹⁰ Yesus a na Farisi nanngi anjam degsi minjrsiqa a tal bei miligiq gilsiq di sonaqa aqa angoro nanngi aqa areq bosib aqa anjam deqa nenemyeb. ¹¹ Nenemyonabqa minjrej, “Tamo bei na aqa ñauñ uratosimqa olo unja bei oqas tamo dena aqa ñauñ kumbra uge yqas.

¹² Unja a dego aqa gumbulun uratosimqa olo tamo bei oqas unja dena aqa gumbulun kumbra uge yqas.”

Yesus a marej, “Ninggi na angoro du du nanngi ijo areq bqajqa saidnjraib.”

¹³ Onaqa tamo ungasari qudei nanngo angoro du du nanngi Yesus na aqa ban nanngo gateq di atetnjrqajqa marsibqa joqsib Yesus aqa areq beb. Beq nabqa Yesus aqa angoro nanngi na saidnjrsib minjreb, “Nunngo angoro du du nanngi joqsib endeq baib.” ¹⁴ Degsib saidnjreb deqa Yesus na aqa angoro nanngi ñirintnjrsiqa minjrej, “Angoro du du nanngi metnjribqa ijo areq bebe. Nanngi saidnjraib. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanngi angoro du du dego bul sqab di Qotei a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas. ¹⁵ Ninggi quiye. E bole merngwai. Tamo bei a angoro du du nanngi dego bul sqasai di Qotei na a osim taqatqasai. Deqa a nanngo Mandor Koba sqa keresai dego.” ¹⁶ Yesus a na aqa angoro nanngi anjam degsi minjrsiqa angoro du du nanngi di soqonjrsiqa aqa ban nanngo gateq di atetnjrsiqa nanngi qa Qotei pailiej.

Tamo bei ñoro koba ti soqnej qaji a Yesus ombla anjam mareb

¹⁷ Osiqa dena tigelosiqqa gam dauryosiq gileqnaqa tamo bei urur ti aqa areq bosiqqa aqa singaq di singa pulutosiqqa nenemyej, "O Qalie Tamo Bole, e kumbra bole kie dauryosiy dena e ñambile gaigai sqai?" ¹⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ni kiyaaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole." ¹⁹ Ariya ni Qotei aqa dal anjam qalie unum. 'Ni tamo bei qalsim moiotaim. Ni tamo bei aqa uña jejamu ojetaim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu lanja gisan'yaim. Ni was bei aqa ingi bei lanja gisan' na yayi'aim. Ni ino ai wo abu wo nanngo sorgomq di geregere sosimqa nanngo anjam dauryoqne.'" ²⁰ Onaqa tamo dena olo Yesus minjej, "O Tamo Koba, e angoro kiñala qa dal anjam di kalil dauryosim boqnem agi bini degsi unum." ²¹ Onaqa Yesus a tamo di koqyosiqqa qalaisyosiq minjej, "Ni dal anjam di kalil dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino ingi ingi kalil qarinyosim silali osim tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanngi jeisi enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Yimqa bunuqna ni lan' qureq dia awai bole itqam."

²² Yesus a na tamo di degsi minjnaq qusiqqa aqa ingi ingi kalil qa are tulan' gulubeiyej. A ingi ingi koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulan'ej.

²³ Onaqa Yesus a na aqa angoro nanngi koqnjrsiqqa endegsi minjrej, "Tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lan' qureq oqwajqa banngi koba." ²⁴ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi aqa anjam di qusibqa nanngi tulan' prugelen'eb. Onaqa Yesus na olo minjrej, "O ijo angoro, ningi quiye. Tamo ungasari nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lan' qureq oqwajqa banngi koba." ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa tulan' banngi koba. Dego kere tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lan' qureq oqwajqa tulan' banngi koba." ²⁶ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi aqa anjam di qusibqa olo tulan' prugelen'osib segi segi maroqneq, "Yesus a anjam degsi mergwo deqa tamo yai nanngi ñambile gaigai sqa kere?" ²⁷ Onaqa Yesus a nanngi koqnjrsiqqa minjrej, "Tamo nanngi segi ñambile sqa keresai. Ariya Qotei a kumbra kalil yqa kere."

²⁸ Onaqa Pita na Yesus minjej, "O Tamo Koba, ni une. Iga gago ingi ingi kalil uratosimqa ni daurmonum."

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, "Ningi quiye. E bole merngwai. Tamo kalil e qa ti ijo anjam bole qa ti are qaloqn'sib nanngo segi tal uratosib nanngo was nanngi, nanngo jaja nanngi, nanngo ai wo abu wo nanngi, nanngo angoro nanngi ti nanngo wau kalil dego uratnjrsib e daurbqab tamo nanngi di Qotei na tal, was, jaja, ai, angoro, wau gargekoba olo enjrqas. Yimqa tamo qudei nanngi na nanngi ugeugeinjroqnaqab. Ariya mondon' nanngi ñambile gaigai sqab." ³¹ Ningi quiye. Tamo gargekoba bini ñam koba ti unub qaji nanngi mondon' ñam saiqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini ñam saiqoji unub qaji nanngi mondon' ñam koba ti tigelqab."

Yesus a olo aqa moio qa ti a subq na tigelqo qa ti anjam marej

³² Osiqa Yesus a na aqa angoro nanngi joqsiqa koba na gam dauryosib Jerusalem qureq aioqneq. Aioqnsibqa Yesus a namoeqnaqa aqa angoro nanngi bunuqna dauryoqnsibqa are ton'ton'njroqnej. Tamo ungasari qudei gam na dauryoqneq qaji nanngi dego ulaosi aioqneq. Onaqa Yesus a na aqa angoro 12-pela nanngi segitnjrsiqqa Jerusalem dia a une kie turqas deqa nanngi sainjrej. ³³ A na nanngi endegsi minjrej, "Ningi quiye. Iga Jerusalem aieqnum. E Tamo Angoro deqa Jerusalem dia jeu tamo nanngi na e osib dal anjam qalie tamo nanngi ti atra tamo kokba ti nanngo ban'q di e atqab. Yimqa nanngi na e ojsib ijo jejamu lanja gisan'yosib merbqab, 'Ni une ti. Deqa ni moiqam.' Nanngi na e degsib gisan'bosib e ojsib tamo nanngi Qotei aqa ñam qaliesai qaji nanngo ban'q di e atqab. Yimqa nanngi na e ojsib misilinjroqnsib miselboqnsib bu toqon' na e kumbain'boqnaqab. Osib e ñamburbasq di lubsib moiotbqab. Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai."

Jems wo Jon wo nanngi tamo kokba sqajqa deqa Yesus minjeb

³⁵ Onaqa Sebedi aqa njiri ayel Jems wo Jon wo nanngi Yesus aqa areq bosib minjeb, "O Qalie Tamo Koba, aqo ayel anjam bei mermonam ni gago anjam dauryqa kere kio?" ³⁶ Onaqa Yesus na nanngi ayel nenemnjrej, "E ningi kiern'gwajqa deqa ningi e qa bonub?" ³⁷ Onaqa nanngi ayel na Yesus nenemyeb, "Mondon' ni rian' koba ti lan' goge dena bosim gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa aqo ayel ino ban' woq di ino ban' qonan'q di awoqom."

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Anjam ningi merbonub di aqa utru ningi geregere poingosai. E jaqatin' koba oqai. Jaqatin' di ya uge uyo bul. E gulube koba dego oqai. Gulube di tamo nanngi ya tuqtnjro bul. Jaqatin' ti gulube ti e oqai di ningi ayel dego oqa kere e?" ³⁹ Onaqa nanngi na minjeb, "Od, aqo ayel oqa kere."

Onaqa Yesus a na olo nanngi ayel minjrej, "Bole, jaqatin' e oqai di ningi dego oqab. Gulube e oqai di ningi dego oqab." ⁴⁰ Ariya mondon' tamo yai nanngi ijo ban' woq di ijo ban' qonan'q di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanngi Qotei na giltnjrej qaji nanngi segi ijo ban' woq di ijo ban' qonan'q di awoqab."

⁴¹ Yesus aqa angoro 10-pela nanngo ñamgalaq dia nanngi ayel aube wo na anjam di Yesus minjeb deqa nanngi qusib nanngi ayel qa njirineq. ⁴² Onaqa Yesus na aqa angoro 10-pela nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, "Ningi qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanngi minjin' na tamo ungasari nanngi taqatnjroqnsibqa singila na anjam minjreqnub." ⁴³ Ariya kumbra di nunngoq di sai. Nunngo ambleq di angoro bei a ñam ti tigelqa marsimqa a mati nunngo wau tamo soqnem. Osimqa a ñam ti tigelqas. ⁴⁴ Nunngo ambleq di angoro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nun-

go wau tamo sosimqa ningi kangalngooqnem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. ⁴⁵ E Tamo Angro. Ningi ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqniye. Tamo nangi na e aqaryaibosib wauetbqajqa e deqa bosai. E na tamo nangi wauetnjqra bem. E na tamo ungasari gargekoba nangi aqaryainjrsiy ijo segi nambile uratosiy nangi elenqai. E deqa bem."

Yesus a na tamo bei namdamu geteño di boletej

⁴⁶ Yesus a na aqa angro nangi anjam degsi minjrsiq koboonaqa nangi joqsiqua koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb. Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko qure uratosib aieq nabqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi Yesus dauryosib koba na aioqneb. Aieq nabqa tamo bei namdamu geteño aqa nam Bartimeus a gam qalaq di awesosiqa tamo ungasari nangi silali qa njlnjqroqnej. Bartimeus a Timeus aqa njiri. ⁴⁷ A gam qalaq di awesosiqa anjam endegsi quej, "Yesus Nasaret qaji a beqnu." A degsi qusiqa tulan koba lelenosiq marej, "O Yesus, Devit aqa Njiri, ni e qa are ugeimeme." ⁴⁸ Onaqa tamo ungasari gargekoba Yesus dauryosib aioqneb qaji nangi na Bartimeus njirintosib minjeb, "Ni lelenkobaaaim. Kiri." Degsib minjeq nabqa a nango anjam quetnjrosai. A olo tulan koba lelenosiq Yesus minjoqnej, "O Devit aqa Njiri, ni e qa are ugeimeme." ⁴⁹ Onaqa Yesus a tigelosiq tamo ungasari nangi minjrej, "Tamo di metibqa ijo areq beme." Onaqa nangi na tamo namdamu geteño di metosib minjeb, "Ni are singilat. Ni tigel. Yesus a ni metmeqnu." ⁵⁰ Degsi minjnab qusiqa aqa gara taqal atsiqa urur tigelosiq Yesus aqa areq bej. ⁵¹ Bonaqa Yesus na nenemyej, "E ni kiermqajqa deqa ni e qa lelenoqnam?" Onaqa minjrej, "O Tamo Koba, e olo nam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa lelenoqnam." ⁵² Onaqa Yesus na minjrej, "Ni e qa ino areqalo singilatunum deqa e ni boletmqai. Deqa ino namdamu olo poimimqa ni gile." Degsi minjnaqa aqa namdamu poiyonaqa sawa unsiqa tigelosiq Yesus dauryosiq aiej.

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq walwelosiq Jerusalem qureq aiej

11 Ariya Yesus aqa angro nangi koba na walwelosib aisib Jerusalem qure jojomysib Betfage qure ti Betani qure ti dia branteb. Qure aiyel di agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa angro aiyel qarinqrsiq minjrej, ² "Ningi aisib qure bei agi jomq di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiqnej qaji. Ningi donki di unsib sil palontosib titosib osi boiye. ³ Ningi sil palontosibqa tamo qudei nangi na nenemngwab, 'Ningi kiyaa donki aqa sil palonteqnub?' Degsib nenemngibqa ningi na endegsib minjriye, 'Tamo Koba a wau ti deqa iga donki sil palontsim osi gilqom. Yaintim aqa wau koboamqa a na olo qarinqyim bqas.'" ⁴ Yesus a na nangi aiyel degsi minjrsiq qarinqjrnaqa aisib gam jomq di donki di uneb. Donki di nami tal meq di tontonab sonaq uneb. Unsib

sil palonteqnabqa tamo qudei gamq di tigelesoqneb qaji nangi na nangi aiyel nenemnjreb, "Ningi kiyaa donki aqa sil palonteqnub?" ⁶ Onaqa nangi aiyel na anjam Yesus a nami minjrej qaji di olo minjreb. Minjrnab odnjrnabqa donki di osib Yesus aqa areq osi beb. ⁷ Bosib nango aiyel gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiq quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki a walwelosib aieqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi belenosib nango segi gara jugo piqtelenosib gamq dia tuelenoqneb. Tamo qudei nangi nañuq dena nam banqa ti tuwom banqa ti ginqenjosibqa osi bosib di dego gamq dia tuelenoqneb. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo ungasari namooqneb qaji nangi ti bunuoqneb qaji nangi ti tulan koba lelenoqnsibqa maroqneb, "O Tamo Koba Qotei, iga ni qa tulan areboleboleigwo. Tamo a bgo endi ino nam na bgo. Deqa ni na a osim tulan gegerereiyime. ¹⁰ A na gago moma qeli Devit aqa wau osimqa a kamba gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bgo. Deqa ni na a tulan gegerereiyime. O Qotei lan goge di unum qaji, iga ino nam soqtoqnqom!" Tamo ungasari nangi degoqnsib lelen ti Yesus dauryoqneb.

¹¹ Onaqa Yesus a walwelosib gilsiq Jerusalem qureq di brantosiq atra tal koba miligiq gilej. Gilsiq ingi ingi kalil atra tal miligiq di soqnej qaji di koqyoqnsiq laqnej. Bilaqtonaqa a olo atra tal koba uratosiq aqa segi angro 12-pela nangi joqsiqua koba na puluosib Betani qureq aieb.

Yesus a qura minjrej, "Ni olo bunu geitqasai."

¹² Nebeonaqa nangi olo tigelosib Betani qure uratosib gileb. Nangi giloqnsibqa gamq di Yesus a mamyej. ¹³ Onaqa a isaq na nam atsiqa qura banqa ti sonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Geitqa bati sai deqa banqa segi sonab unej. ¹⁴ Unsiqa qura di minjrej, "Ni olo bunu geitqasai. Tamo bei a bosim ino gei bei oqasai." Degsi minjnaqa aqa angro nangi queb.

Yesus a na tamo ungasari ingi ingi qarinyeleneb qaji nangi atra talq dena winjrej

¹⁵ Onaqa nangi walwelosib gilsib Jerusalem qureq di brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq nam atej tamo ungasari gargekoba nangi ingi ingi qarinyelenosibqa dena silali eqnab unjrsiq nangi winjrnaq jaraieb. Tamo ungasari silali piloqneb qaji nangi ti tamo ungasari binon qarinyesib dena silali oqneb qaji nangi ti nango jar ti jaram ti bilbelyosiq nangi dego winjrnaq jaraieb. ¹⁶ Osiqa tamo ungasari atra tal miligiq na ingi ingi osi laqneb qaji nangi dego saidnjrsiq winjrnaq jaraieb. ¹⁷ Ariya nangi kalil jaraieq nabqa Yesus na minjrej, "Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, 'Ijo tal endi tamo ungasari kalil nango pailyqajqa tal.' Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ningi olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nango tal bulqo."

¹⁸ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi a qa ulaosib a qalib moiqaqqa gam njamoneb. Di kiyaaqa? Tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej deqa. ¹⁹ Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa angoro nanngi koba na olo Jerusalem qure uratosib aieb.

Ninggi ingi bei qa Qotei pailyqa osibqa endegsib are qaliye, "Ingi di Qotei na ebqas."

²⁰ Nebeonaqa nanngi olo tigelosib gam dauryosib giloqnsib qura di olo uneb utru ti kalil laosiq moiej. ²¹ Onaqa Pita a anjam Yesus na nami qura minnej qaji deqa olo are qalsiqa Yesus minnej, "O Tamo Koba, ni unime. Qura ni ya nriqtem qaji agi laosiq moiqa." ²² Onaqa Yesus na aqa angoro nanngi endegsi minjrej, "Ninggi Qotei qa nunngo areqalo singilatoqniye. ²³ Ninggi quiyie. E bole merngwai. Tamo bei na mana kobaquja endi minjqas, 'Ni tigelosim yuwalq aie.' A Qotei qa aqa areqalo singilatosisimqa a mana degsi minjsim endegsi are qalqas, 'Bole, mana a na ijo anjam dauryosim tigelosim yuwalq aiqas. ²⁴ Deqa ninggi quiyie. Ninggi ingi bei qa Qotei pailyqa osibqa endegsib are qaliye, 'Ingi di Qotei na ebqas.' Degsib are qalsib pailyqab di a engwas. ²⁵ Deqa ninggi Qotei pailyqa osibqa tamo bei qa nriq ti soqnimqa mati aqa une di kobotosim ariya ninggi Qotei pailyie. Yimqa nunngo Abu lan qureq di unu qaji a kamba nunngo une kalil kobotetngwas. ²⁶ Ariya ninggi tamo di aqa une kobotetngwasai di nunngo Abu lan qureq di unu qaji a dego nunngo une kobotetngwasai."

Gate nanngi na Yesus nenemyeb, "Ni singila qabe na osim kumbra endi yeqnum?"

²⁷ Yesus a na aqa angoro nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa nanngi koba na walwelosib gilsib olo Jerusalem qureq di branteb. Brantosib Yesus a olo atra tal koba miligiq gilsiq dia walweleqnaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate nanngi ti Yesus aqa areq bosib nenemyeb, ²⁸ "Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinqmej deqa ni bosim wau endi yeqnum?"

²⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E kamba anjam bei ninggi nenemngwai. Nenemngitqa ninggi e merbibqa e yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ubtsiy merngwai. ³⁰ Ninggi na merbiye. Yai na Jon qarinyonaqa bosiqqa tamo ungasari nanngi yansnjroqnej? Qotei na kio? Tamo bei na kio?"

³¹ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi segi segi qairosib maroqneb, "Iga Yesus minjqom, 'Qotei na Jon qarinyej,' degsi minjqom di a na iga mergwas, 'Kiyaaqa ninggi Jon aqa anjam quetosai?' ³² Ariya iga minjqom, 'Tamo bei na Jon qarinyej,' degsi minjqom di tamo ungasari nanngi nriqnosib bosib iga lugwab. Di kiyaaqa? Nanngi mareqnum, 'Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.'" ³³ Nanngi degsib marsib deqa olo Yesus minjeb, "Yai na kio Jon qarinyej di iga qaliesai." Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi degsib mer-

bonub deqa e dego yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ninggi mernngwasai."

Wain wau taqato tamo uge nanngi qa yawo anjam

12 Yesus a na nanngi degsi minjrsiq olo yawo anjam bei endegsi minjrej, "Tamo bei a tigelosiqqa aqa wauq gilej. Gilsiqqa wain sil yagelenosiqqa jeq qosej. Qoso koboonaqa meniq qura gogeq di tabir kuru bul gereiyey. Wain sil geitimqa wain gei koroiyosib parapayosib aqa ya di bilentqajqa deqa gereiyey. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nanngo banq di aqa wau uratejnrsiqqa sawa isaq gilsiq di soqnej. ² Sonaqa wain gei melionaqa wau lanja na aqa kanqal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nanngoq aisiqa minjrej, 'Wau lanja a na e qarinqbqo bonum. Deqa ninggi wain gei ebibqa e na osi gilqai.' ³ Degsi minjrnaqa nanngi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosi gilej. ⁴ Gilnaqa wau lanja na olo kanqal tamo bei qarinyonaq wau taqato tamo nanngoq aisiqa wain gei oqajqa minjrnaqa nanngi na a dego ojsib aqa gate paratosib tulan ugeugeiyeb. ⁵ Onaqa wau lanja na olo kanqal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib moioteb. Olo kanqal tamo gargekoba nanngi qarinqjreqlaqa aieqnaq qudei qalougetoqneb. Qudei qalsib moiotoqneb. ⁶ Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, 'Ijo segi angoro qujai e na tulan qalaqalaye qnum qaji di qarinyit aiqas di nanngi a qalqasai. Nanngi aqa anjam quetqab.' ⁷ Degsi are qalsiqa aqa segi nri qarinyonaq aiej. Aieqnaqa wau taqato tamo nanngi a unsibqa nanngi segi segi qairosib mareb, 'Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi nri. A na aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiotosimqa wau endi iga na oqom.' ⁸ Degsib marsibqa wau lanja aqa nri ojsib qalnab moinaqa aqa jejamu osib wau qalaq di waiyeb.

⁹ Deqa ninggi kiersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanngi di kiernjrmas? Ninggi quiyie. A bosim nanngi nimsim moiotejnmas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanngo banq di uratejnrimqa nanngi na taqatesqab.

¹⁰ "Qotei aqa anjam bei unu. Ninggi anjam di nami sisiyosai kio? Agi anjam nami endegsib nengrenyeb unu,

'Tal gereiyey qaji tamo nanngi na tal aqa ai arqosibqa uge qa marsib taqal waiyeb.

Onaqa tal aqa ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.

Tal aqa ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej unu.

¹¹ Tamo Koba Qotei a segi na tal aqa ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum,

"Tal aqa ai di tulan bolequja." ""

¹² Yesus a na atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti yawo anjam degsi minjrnaqa nanngi qusib endegsib qalieeb, "Yesus a yawo anjam dena gago jejamu qametgwo." Nanngi degsib qalieosibqa minjinq oqetnjrnaqa Yesus ojqa mareb. Ariya nanngi tamo ungasari nanngi ulainjrsib deqa nanngi Yesus ojqa uratosib jaraieb.

Farisi nanġi Yesus a anjam bei grotimqa a ojqajqa de-qa nenemyeb, "Iga Sisar takis yqom e?"

¹³ Jaraiosib Farisi nanġi ti Herot aqa wau tamo qudei ti nanġoq gilsib minjreb, "Ninġi Yesus aqaq gilsib a gisanjosib anjam bei nenemyibqa a anjam grotimqa di iga qusim ojqom." Degsib minjrsib nanġi qarijn-jrnab Yesus aqa areq gilsib gisanjosib minjeb, "O Qalie Tamo Koba, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unġasari nanġi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyo-saieqnum. Ni tamo ñam ti nanġi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanġi anjam bei minjro-saieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanġi minjre-qnum. Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Takis atqom kio sai kio? Ni kiersi are qalonum?"

¹⁵ Onaqa Yesus a nanġo gisan anjam di poiyonaqa minjrej, "Kiyaqa ninġi e anjam bei grotitqa qusib ninġi e ojqajqa deqa gisanbeqnum? Meniñ silali bei osi boiye. Osbab e unqai." ¹⁶ Degsi minjrnaqa nanġi meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, "Meniñ silali quraq di tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu? Ninġi merbiye." Onaqa nanġi na minjeb, "Di Sisar aqa ulatamu." ¹⁷ Onaqa a na minjrej, "Deqa Sisar aqa inġi inġi a qa olo yiye. Ariya Qotei aqa inġi inġi a qa olo yiye." Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa nanġi tulañ prugelenjeb.

Tamo moreño qaji nanġi olo subq na tigelqajqa anjam deqa Sadyusi nanġi na Yesus nenemyeb

¹⁸ Onaqa bati qujai deqa Sadyusi tamo qudei nanġi Yesus a nenemyqa beb. Sadyusi nanġi mareqnum, "Tamo moreño qaji nanġi olo subq na tigelqasai." Deqa nanġi bosib Yesus endegsib nenemyeb, ¹⁹ "O Qalie Tamo Koba, ni que. Moses a nami anjam endegsi nengrenyej, 'Tamo bei a moiimqa aqa ñauqali anġro saiqoji soqnimqa aqa was bei na olo uña qobul di osimqa aqa was moiej qaji aqa anġro ñambabtetqas.' Moses a nami anjam degsi nengrenyej. ²⁰ Deqa ni que. Was 7-pela nanġi soqneb. Nanġo was matu a uña osiqa moiej. A anġro saiqoji. ²¹ Onaqa aqa aube yala na olo uña qujai di osiqa a dego moiej. A anġro saiqoji. Onaqa aqa aube yala na olo uña di ej. Osqa a dego moiej. A anġro saiqoji. ²² Degsib gilsib was 7-pela kalil nanġi uña qujai di osib moreñeb. Nanġi anġro saiqoji. Nanġi kalil moreñonabqa ariya bunuqna uña di a dego moiej. ²³ Ni iga merge. Mondon subq na tigelobati-amqa tamo kalil nanġi subq na tigelabqa uña di a yai aqa ñauñ tirtin sqas? Ni qalie, nanġi kalil uña qujai di eb."

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, "Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di aqa damu ninġi poingosai. Qotei aqa singila dego ninġi poingosai. Deqa ninġi anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ²⁵ Mondon tamo nanġi subq na tigelosibqa nanġi unatqasai. Nanġi tamotqasai. Nanġi lan anġro bul lan sqab.

²⁶ "Ariya tamo nanġi moisib olo subq na tigelqab deqa e ninġi endegsi nenemngwai. Moses a nami Qotei aqa anjam bei nengrenyej di ninġi sisiosai kio? Agi Moses a anjam endegsi nengrenyej, 'Ñam mariñ miligiq dia puloneqnaqa Qotei a ñam pulonq di sosisqa Moses metosiq minjej, "E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei." ' ²⁷ Moses a anjam degsi nengrenyej. Qotei a tamo moreño qaji nanġo Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanġo Qotei. Anjam di ninġi tulañ grotonub!"

Dal anjam kie a tulañ bolequja?

²⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a bosiqqa Yesus a Sadyusi nanġi ti anjam na qoteqnaq unjrej. Yesus a kamba anjam gegerere olo Sadyusi nanġi minjre-qnaqa di qusiqa Yesus nenemyeb, "Qotei aqa dal anjam kie a segi qujai tulañ bolequja? Dal anjam kie na dal anjam kalil buñnjrejunu?" ²⁹ Onaqa Yesus na minjej, "Dal anjam tulañ bolequja agi mermqai. 'O Israel tamo unġasari, ninġi quiye. Gago Tamo Koba Qotei a segi qujai Qotei. ³⁰ Deqa ninġi gago Tamo Koba Qotei a tulañ qalaqalaiyiye. Qalaqalaiyosib nunġo are miligi ti nunġo qunun ti nunġo areqalo ti nunġo singila ti kalil Qotei yekritiye.' Dal anjam di a segi qujai tulañ bolequja. A na dal anjam kalil buñnjrejunu. ³¹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. 'Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanġi dego degsim gegerereinjroqnume.' Dal anjam boledamu aiyel agi mermonum. Dal anjam deqaji bei saiqoji."

³² Onaqa dal anjam qalie tamo dena kamba Yesus minjej, "O Tamo Koba, ni bole maronum. Qotei a segi qujai Qotei. Qotei bei saiqoji. ³³ Iga a tulañ qalaqalaiyosim gago are miligi ti gago powo ti gago singila ti kalil a yekritqom di kumbra bolequja. Iga gago segi jejamu gereiyeqnum dego kere gago was nanġi gegerereinjroqnum di dego kumbra bolequja. Dal anjam aiyel di tulañ boledamu. Iga Qotei atraiyqom di lanja kiñala. Iga inġi bei ñamyuo na koitsim Qotei atraiyqom di dego lanja kiñala. Ariya iga dal anjam aiyel di dauryqom di tulañ bolequja."

³⁴ Dal anjam qalie tamo di a tulañ poiyonaqa anjam degsi marnaqa Yesus a qusiqa minjej, "Ni anjam tulañ boledamu maronum. Deqa sokiñalayimqa Qotei a ni taqatmosim ino Mandor Koba sqas."

Onaqa tamo unġasari nanġi olo anjam bei Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Yesus a na tamo unġasari nanġi Kristus qa anjam bei nenemnjrej

³⁵ Ariya Yesus a atra tal koba miligiq di sosisqa a Qotei aqa anjam plaltosiq tamo unġasari nanġi minjroqnej. Osqa anjam bei endegsi minjrej, "Dal anjam qalie tamo nanġi mareqnum, 'Kristus a Devit aqa njiri.' ³⁶ Ariya Devit a segi nami marej, 'Kristus a ijo Tamo Koba dego.' Agi Qotei aqa Mondor na Devit aqa medabu singilatetonaqa endegsi marej,

'Tamo Koba Qotei a na ijo Tamo Koba minjej,

"Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqnimqa e na ino jeu tamo kalil nanngi elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanngi taqatnjroqnam."'
³⁷ Agi Devit a segi marej, 'Kristus a ijo Tamo Koba.' Deqa Kristus a kiersi Devit aqa njiri dego sqas?"

Dal anjam qalie tamo nanngi kumbra uge uge yoqnsib laqnu

Yesus a na tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam deqaji minjreqnaqa nanngi aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej. ³⁸ Onaqa Yesus a Qotei aqa anjam bei palontosiq endegsi minjrej, "Dal anjam qalie tamo nanngi kumbra uge uge yoqnsib laqnu. Deqa ningi na nanngo kumbra uge di gegerere tenemtoqniye. Tenemtsib nanngo kumbra di dauryaib. Nanngo kumbra uge agi ubtsiy merngwai. Nanngi bati gaigai koro sawaq dia gara jugo olekokba jugoqnsib laqnbqa tamo ungasari nanngi na nanngi unjrsib nanngo ñam soqtetnjrsib ban ojetnjroqnajqa deqa nanngi gara walaosi laqnu. ³⁹ Nanngi bati gaigai Qotei tal miligiq dia tamo ñam ti nanngo awo jaramq dia awoqnsibqa tamo ungasari nanngi na nanngi unjrsib binjnjrqajqa deqa nanngi kumbra degyeqnu. Nanngi goio kokba bati qa giloqnsibqa tamo ñam ti nanngo awo jaramq dia awoqnsibqa tamo ungasari nanngi na nanngi unjrsib nanngo ñam soqtetnjrqajqa deqa nanngi kumbra degyeqnu. ⁴⁰ Nanngi unja qobul nanngi gisanjroqnsibqa nanngo tal ti ingi ingi ti laña yainjreqnu. Nanngi qure ambleq dia tigeloqnsibqa tamo ungasari nanngi na nanngi unjrsib nanngo ñam soqtetnjroqnajqa deqa nanngi pail olekokba yeqnu. Di gisanj koba. Deqa mondon tamo nanngo une qa peginjrqqa bati qa Qotei a nanngi tulan ugeugeinjrqas."

Unja qobul aqa silali kiñala soqnej di a Qotei yej

⁴¹ Onaqa bati bei Yesus a olo atra tal miligiq gilsiq silali ato qaji kulum jojomq di awoej. Awoosiqqa ñam atej tamo ungasari nanngi bosib silali ateqnab unjroqnej. Ñoro tamo gargekoba nanngi boqnsib silali tulan kokba atoqneb. ⁴² Onaqa unja qobul bei ñoro tulan saiqoji a dego bosiqqa meniñ silali kiñilala aiyel segi waiyej. ⁴³ Waiyonaqa Yesus na unsiqa aqa angro nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, "Ningi quiye. E bole merngwai. Unja qobul endi a ñoro tulan saiqoji. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi waiyekritqo. Aqa kumbra dena a na ñoro tamo kalil nanngi bunjrsiqqa silali kobaquja atqo. ⁴⁴ Ñoro tamo nanngi silali koba ejunub. Nanngi oto kiñala segi waiyonub. Ariya unja qobul endi a silali tulan saibolessai. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi waiyekritqo."

Yesus a marej, "Bunuqna jeu tamo nanngi na bosib atra tal koba niñaqyqab."

13 Yesus a na aqa angro nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa nanngi joqsiqua koba na atra tal koba uratosib giloqnsibqa aqa angro bei na minnej, "O Qalie Tamo Koba, ni une. Atra tal endi tulan bolequja. Meniñ na atra tal walato qaji di tulan boledamu!" ² On-

aqa Yesus na kamba minnej, "Atra tal ningi unonub endi bunuqna jeu tamo nanngi na bosib tulan niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparañrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segi segiqab."

Gulube kokba brantelenqas. Yesus a deqa anjam marej

³ Yesus a na degsi minjsiq Oliv manaq oqsiqu atra tal areiyosiq awesonaqa Pita na Jems na Jon na nanngi qalub Yesus aqa areq bosibqa lumu nenemyeb, ⁴ "Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo nanngi bosib atra tal niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kie namoqna bamqa iga unsim poigwas, 'Bati di jojomqo?'"

⁵ Onaqa Yesus na minjrej, "Ningi gegerere ñam atsib soqniye. Tamo qudei nanngi na ningi gisanjo uge. ⁶ Bunuqna gisa gisanj tamo gargekoba nanngi ijo ñam na boqnsib tamo ungasari nanngi minjroqnbqab, 'E Kristus.' Degsib tamo ungasari tulan gargekoba nanngi gisanjroqnbqab.

⁷ "Ariya diño bati jojomoqnsimqa ningi anjam endegsib quoqnbqab, 'Sawa bei beiq dia nanngi an na qotokobaiyeqnu.' Ariya ningi anjam di qusibqa ningi deqa tulan prugaib. Qotei a nami marej, 'Kumbra di brantqas.' Deqa branteme. Ariya kumbra di brantimqa diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁸ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qoto tigeloqnsibqa segi segi qoto itnjroqnbqab. Mandor kokba qudei nanngi dego qoto tigeloqnsibqa mandor kokba qudei nanngi qoto itnjroqnbqab. Sawa bei beiq dia mimiñ kokba ti mam ti ingi saio bati dego brantelenqas. Kumbra kalil di unja angrotqa osiqqa mati jaqatin kiñala eqnu dego kere.

⁹ "Deqa ningi gegerere ñam atsib soqniye. Kumbra kalil di brantosaisoqnsimqa tamo qudei nanngi bosib ningi ijo segi angro unub deqa ojelenjosib tamo kokba nanngo ulatamuq dia ningi tigeltngooqnbqab. Yimqa nanngi na nunngo jejamuq di anjam gargekoba laña laña qametngooqnsib nanngo Qotei tal miligiq dia ningi kumbaingoqnbqab. Ningi ijo ñam ejunub deqa nanngi na ningi olo joqoqnsib Rom nanngo mandor kokba ti Rom nanngo gate kokba ti nanngo ulatamuq dia ningi tigeltngooqnbqab. Bati deqa Qotei na ningi singila engooqnsimqa ningi ijo anjam gegerere minjroqnbqab. ¹⁰ Sawa sawa kalilq dia dego ningi ijo anjam bole ubtsib mare mare laqnbqa tamo ungasari kalil nanngi quoqnbqab. Yimqa bati deqa diño bati brantqas. ¹¹ Nanngi na ningi ojsib gate kokba nanngo ulatamuq dia tigeltngooqnbqab ningi ulaosib endegsib are qalaib, 'Iga na kamba anjam kie minjrqom?' Ningi degaib. Bati deqa Qotei aqa Mondor na nunngo medabu singilatetngimqa ningi kamba anjam minjrqab. Di kiyaaqa? Ningi segi na anjam minjrqasai. Qotei aqa Mondor na nunngo medabu singilatetngim ningi anjam marqab. ¹² Bati deqa kumbra uge endeqaji brantelenqas. Tamo qudei nanngi na nanngo segi was nanngi ojelenjoqnsib jeu tamo nanngo banq di atelenjoqnsibqa nanngi na nanngi ñumoqnsib moreñoqnbqab. Tamo qudei nanngi na nanngo segi angro nanngi dego degsib ojelenjoqnbqab. Angro qudei nanngi na nan-

go segi ai wo abu wo nanngi jeutnjroqnsib ojelenjoqnsib jeu tamo nanngo banq di atelenjoqnsibqa nanngi na nanngi ñumoqnsib morenoqnsib. ¹³ Bati deqa tamo kalil nanngi ningi ijo ñam ejunub deqa ningi qa are tulan ugeinjroqnsib. Ariya tamo ungasari ijo ñam singila na ojsib gilsib gilsib diño bati itqab di Qotei na nanngi oqas."

Sulum tulan ugedamu brantqas

¹⁴ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ingi tulan ugedamu Qotei aqa getento tal miligiq di tigelam ningi unqab." E Mak. Tamo a ijo anjam endi sisiyeqnu qaji a geregere sisiyosim poiyem. "Ningi ingi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nanngi jaraosib manaq oqoqujatebe. ¹⁵ Tamo nanngi tal meq di unub qaji nanngi jaraiaqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanngi jaraioqujatebe. ¹⁶ Tamo nanngi wauq di unub qaji nanngi jaraiaqa oqnsib nanngo gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanngi dena torei jaraioqujatebe. ¹⁷ Bati deqa unja guman ti unub qaji nanngi jaraio bangioqnsib gulube koba oqab. Unja angro mom ti nanngi dego jaraio bangioqnsib gulube koba oqab. ¹⁸ Deqa ningi endegsib Qotei pailyoqniye, 'Gulube di awa bati qa brantaiq.' ¹⁹ Bati deqa tamo ungasari nanngi gulube tulan kobaquja oqab. Gulube deqaji nami brantosaioqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulube deqaji brantosa dena bosiq agi bini unum. Bunuqna lanja ambleq di dego brantqasai. Agi bati qujai deqa brantqas. ²⁰ Gulube di aqa bati Tamo Koba Qotei na truqutqas. A na truqutqasai di tamo ungasari kalil nanngi padalekritqab. Ariya aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nanngi padalaib deqa a na gulube di aqa bati truqutqas.

²¹ "Bati deqa tamo bei na ningi gisanjosim merngwas, 'Ningi uniye. Kristus bqo agiende,' o 'Kristus bqo agide.' Degsim merngimqa ningi aqa anjam quetaib. ²² Tamo qudei nanngi bosib gisanjosib marqab, 'E Kristus.' Qudei nanngi marqab, 'E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Degsib maroqnsib manwa kokba gargekoba babtoqnsib. Nanngo manwa dena nanngi na tamo ungasari kalil nanngi ugeugeinjqajqa deqa wauoqnsib. Osib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nanngi dego ugeugeinjqajqa wauoqnsib. ²³ Deqa ningi geregere ñam atsib soqniye. Kumbra kalil di brantosaionaqa agi e namoqna merngonum."

Tamo Angro a singila ti rian ti bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Gulube kalil di nanngo bati koboamqa senj ambruqas. Bai dego suwanqasai. ²⁵ Bongar nanngi lan goge dena ululonjosib mandamq aiqab. Lan goge dia ingi ingi kalil renginyelenqab. ²⁶ Bati deqa e Tamo Angro singila ti rian koba ti lanbiq na mandamq aioqnit tamo ungasari nanngi tarosib e nubqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e na ijo lan angro nanngi qarinjritqa nanngi sawa sawa kalil kere-tosib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nanngi lan utru utruq dena koroinjqab."

Ningi qayu qa yawo anjam dena poingwas

²⁸ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "E na qayu qa yawo anjam ningi merngitqa dena poingwas. Qayu banqa qalsim olo ñalguyoqnsimqa ningi unsib qalieqab, senj aqa bati jojomqo. ²⁹ Dego kere kumbra kalil e na merngonum qaji endi brantimqa ningi unsibqa endegsib qalieoie, 'Bole, Kristus bqajqa bati jojomqo. A siranmeq di tigelejunu.' ³⁰ Ningi quiye. E bole merngwai. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngi kalil morenosaisoqnsibqa kumbra kalil e na merngonum qaji endi brantelenqas. ³¹ Lan ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai."

Yesus aqa bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³² Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ijo bqajqa bati tamo qujai bei qaliesai. Lan angro nanngi qaliesai. E Qotei aqa Niri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie.

³³ "Ningi ijo bqajqa bati qaliesai deqa ningi geregere ñam atsib soqniye. ³⁴ Ningi ijo anjam endi poingwajqa deqa yawo anjam bei endegsi merngwai. Tamo kobaquja bei a sawa isaq gilqa osimqa aqa wau tamo nanngo banq di aqa tal ti ingi ingi ti uratetnjrsimqa nanngi wau segi segi enjqas. Osim aqa wau tamo bei minjqas, 'Ni siranmeq di tigelesosim geregere ñam atoqne.' ³⁵ Dego kere ningi geregere ñam atsib soqniye. Di kiyaaq? Tal lanja a olo bqajqa bati ningi qaliesai. A bilaq kio, qolo kio, tuwe anjamoqnsimqa kio, nobqolo kio bqas. ³⁶ A boqujatosim ningi ñerenesoqnsib ningaim deqa ningi geregere ñam atsib soqniye. ³⁷ E anjam merngonum qaji endi tamo kalil dego minjre-qnum, 'Ningi geregere ñam atsib soqniye.'" Yesus a na aqa angro nanngi anjam degsi minjrej.

Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus ojsib moiotqajqa gam ñamoqneb

14 Onaqa Juda nanngo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ñam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq dia padalqa laqnabqa elenjosiq aqaryainjrej. Juda nanngi deqa olo are qalqajqa bati agi jojomej. Bati aiyel soqnej. Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti endegsib maroqneb, "Iga kiersim Yesus gisanjosim ojsim qalsim moiotqom?" ² Osib nanngi mareb, "Iga yori bati qa Yesus ojqsai. Ojqom di tamo ungasari nanngi iga nugsib ñirinjosib qoto tigelo uge."

Unja bei a gorenj quleq tulan boledamu osiq Yesus aqa gateq di bilentej

³ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiqqa tamo bei nami jejamu yu na ugetej qaji aqa ñam Saimon aqa talq di soqnej. Sosiqa ingi uyeqnaqa unja bei a gorenj quleq tulan boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaq jigsiqqa osi bosiqqa aqa medabu paratosiqqa Yesus aqa gateq di bilentej. ⁴ Onaqa tamo qudei tal miligiq di awesoqneb qaji nanngi kumbra di unsibqa nanngi ñir-

ingosib segi segi maroqneb, "Unja di a kiyaaq gorenj di lanja ñanguiyqo?"⁵ A gorenj di osim tamo qudei enjrco qamu meniñ silali 300 yonub qamu gilsim tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nangi jeisi enjrco qamu di kere." Osib unja di ñirinteb.⁶ Onaqa Yesus a na nangi kamba minjrej, "Ninggi unja di gulube yaib. A uratib kumbra degbem. A kumbra bole ebqo.⁷ Tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nangi bati gaigai ningi ti sqab. Deqa ningi na nangi aqaryainjrca are soqnimqa aqaryainjroqncab. Ariya e bati gaigai ningi ti sqasai.⁸ E moiqai. Moitqa e subq atqab. Unja a deqa are qalsiqa namoqna ijo jejamuq di gorenj bilentsiq dena ijo jejamu subq atqa gereiyetbqo. A na kumbra degbqa kere agi degbqo.⁹ Ningi quiye. E bole merngwai. Bunuqna ijo wau tamo nangi sawa sawa kalilq dia ijo anjam bole mare mare laqnsibqa unja endi ijo jejamuq di gorenj bilentqo qaji a qa are qaloqnsib maroqncab."

Judas a na Yesus osim atra tamo nanjo banq di atqajqa deqa nangi minjrej

¹⁰ Onaqa Judas Iskariot a tigelosiqaa atra tamo kokba nanjoq gilej. Judas a Yesus aqa angro 12-pela nangi deqaji bei. A nanjoq gilsiqaa minjrej, "E Yesus osiy nunjo banq di atitqa ningi na qalqab."¹¹ Degsi minjrnaqa nangi qusib tulan areboleboleinjraqa minjeb, "Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga ni silali emqom." Degsi minjnabqa a gilsiqaa a Yesus osim nanjo banq di atqajqa gam ñamoqnej.

Yesus a aqa angro nangi koba na ingi uyoqneb

¹² Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei na nami Israel nangi endegsi minjrej, "Ninggi kaja du du nangi ñumelenosib siranmeq dia leñ liyibqa e na unsiy ningi padalngwasai." Qotei a nami Israel nangi degsi minjrej. Kumbra deqa are qalqajqa yori bati agi brantej. Brantonaqa Juda nangi mareb, "Iga kaja du du nangi ñumelenosim Qotei atraiyqom." Ariya bati deqa Yesus aqa angro nangi na Yesus endegsib nenemyeb, "Ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa ingi ingi gereiyetmonamqa ni ingi uyqam?"¹³ Onaqa Yesus a na aqa angro aiyel qarinqrsiqa minjrej, "Ninggi aiyel aisib qure ambleq dia tamo bei ya nobu qoboiosim giloqnim gamq dia itosib dauryiye.¹⁴ Ningi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiye, 'Tamo Koba a marqo, 'E ijo angro nangi koba na awoosim yori bati aqa ingi uyqajqa warum a qabi unu?'"¹⁵ Ningi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di ningi osornjwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti ateleñeb unu. Ningi aiyel aisib warum dia gago ingi ingi gereiye-lenjoiyee."¹⁶ Onaqa nangi aiyel qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa ingi ingi kalil warum dia gereiyeleneb.

¹⁷ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa angro 12-pela nangi koba na aisib warum di miligiq gilsibqa awoosib ingi uyoqnsibqa Yesus a na nangi endegsi minjrej, "Ninggi quiye. E bole merngwai. Ningi ijo angro 12-pela. Nun-

go ambleq dena ijo angro bei tigelosimqa e ojsim jeu tamo nanjo banq di e atqas. Angro di a e ombla ingi uyeqnum."¹⁹ Degsi minjrnaq qusibqa nanjo are tulan gulubekobainjrnaqa segi segi Yesus nenemyoqneb, "O Tamo Koba, ni e qa kio maronum?"²⁰ Onaqa minjrej, "Angro aqa ombla endego tabir qujaiq dia bem quiq di tuqtoqnsim uyeqnum angro dena e ojsim jeu tamo nanjo banq di atqas. A dego ijo angro 12-pela ningi deqaji bei.²¹ Ningi quiye. E Tamo Angro moiqai. Nami Qotei aqa anjam degsib nengrenyeb unu. Deqa unqum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya tamo e ojsim jeu tamo nanjo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas. A nami ñambabosai qamu di kere."

Yesus a bem ti wain ti osiq aqa angro nangi anainjrej

²² Yesus a na aqa angro nangi anjam degsi minjrnsiqa nangi koba na ingi uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailiyosiqaa bem bei osiq gingenyosiqaa nangi enjrnsiqa endegsi minjrej, "Endi ijo jejamu. Osib uyiye."²³ Osiqa wain osiqa gambanq di bilentosiqaa Qotei pailiyosiqaa aqa angro nangi enjrnaqa nangi kalil osib uyeb.²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, "Wain gambanq endi ijo leñ. Tamo ungasari gargekoba nanjo une kobotetnrqajqa deqa ijo leñ aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiye qaji di singilatqas.²⁵ Ariya ningi quiye. E bole merngwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy gilsiy mondonq diño bati qa Qotei a nunjo Mandor Koba soqnimqa bati deqa e olo wain bunuj uyqai."

²⁶ Yesus a na aqa angro nangi anjam degsi minjrnsiqa nangi koba na louosib koboonaqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa angro nangi minjrej, "Ninggi kalil e uratbosib jaraiqab."

²⁷ Nangi manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, "Ninggi kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nunjo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, 'E na kaja nanjo mandor qalitqa kaja nangi segi segi jaraiqab.' Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb.²⁸ Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy ningi qa namoosiy Galili sawaq gilitqa ningi bunuqna e daurbosib dia e itqab."²⁹ Onaqa Pita na minjrej, "Angro kalil nangi ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai."³⁰ Onaqa Yesus na kamba Pita minjrej, "Ni que. E bole mermqai. Qolo qujai endeqa tuwe anjamoiyeltosaisoqnimqa ni gisañoqalubtsim marqam, 'E Yesus qaliesai.'"³¹ Onaqa Pita a tulan saidosiq minjrej, "Sai. E ni ombla moiqa marimqa unqum e ino ñam ulitqasai bolesai." Onaqa Yesus aqa angro kalil nangi anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a nañu agu bei aqa ñam Getsemani dia sosiq aqa Abu pailyej

³² Ariya nangi koba na walwelosib manaq oqsib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Dia brantosib Yesus na aqa angro nangi minjrej, "Ninggi endia awesoqniye. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailyosiy

bqai.”³³ Degsi minjrnsiq aqa angro qalub agi Pita na Jems na Jon na nanngi segi joqsiqu pailyqajqa sasalej. Sasalosiqu pailyoqnsiqu a are tulan gulubekobaiyej.³⁴ Osiqu aqa angro qalub nanngi minjrej, “E are tulan gulubekobaibqo. Gulube dena e moiepratonum. Deqa ningi e ombla endia sosimqa nam atoqniye.”³⁵ Degsi minjrnsiq olo kiñala sasalosiqu mandamq di nam quosiqu Qotei pailyosiq minnej, “O Aba. (Di Hibru anjam. Aqa damu, “O Abu.”) Gam bei soqnmqa ni na marimqa gulube aqa bati bqo endi e bunbosim gilem. Ni kumbra kalil yqa kere. Deqa ni na marimqa gulube endi e qa baiq. Unqum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

³⁷ Yesus a na degsi Qotei pailyosiqu olo tigelosiqu aqa angro nanngo areq aisiq unjrej nanngi are gulube na nerenesoqneb. Deqa Yesus na Pita minnej, “O Saimon, ni njeijunum e? Ni nam sokiñalayqa keresai e?”³⁸ Ningi nerenajb. Ningi nam sosib pailyoqniye. Amqa gulube bei nungoq bqas dena ningi uneq waingwasai. Bole, nungo areqalo kalil e daurbqajqa unu. Ariya ningi segi gulube di oqajqa ningi singila saiqoji.”

³⁹ Degsi minjrnsiq olo puluosi sasalosiq aqa anjam nami pailyej qaji degsi olo pailyosiq bosiqu aqa angro qalub nanngi unjamnrnaqa nerenesonab unjrej. Unjrnaqa nanngi Yesus anjam bei minjqa keresainjrej.

⁴¹ Olo gilsiq Qotei pailyosiq bosiq nanngi itnrnsiq minjrej, “Ningi aqaratosib geregere nerenejunub e? Unqum. Bati koboqo. Ningi nam atsib uniyie. E Tamo Angro ojsib une tamo nanngo banq di atqajqa bati agi bqo.”⁴² Ningi tigelab gilqom. Tamo e ojsim jeu tamo nanngo banq di atqajqa agi brantqo.”

Judas na Yesus osiq jeu tamo nanngo banq di atej

⁴³ Onaqa Yesus aqa angro 12-pela nanngi deqaji bei agi Judas a na qaja tamo gargekoba nanngi sebru ti torom ti elenonab joqsiqu Yesus aqa areq di branteb. Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate kokba ti nanngi na nanngi qarijnrnab Yesus ojqa beb.⁴⁴ Tamo Yesus osim jeu tamo nanngo banq di atqas qaji a nami nanngi ti anjam gereyosib minjrej, “E na tamo kundoqyqai agide. A ojsib geregere taqatosib osib giliye.”

⁴⁵ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minnej, “O Tamo Koba.” Degsi minjsiq kundoqyej.⁴⁶ Kundoqyonaqa qaja tamo nanngi brantosib ban waiyosib Yesus ojeb.

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa angro bei jom di tigelesoqnej qaji a na aqa sebru osiq atra tamo gate aqa kanjal tamo bei gateq di qalqajqa waiyej grotosiqu dabkala segi gentetej.⁴⁸ Onaqa Yesus na qaja tamo nanngi minjrej, “E leñ ojo tamo deqa kio ningi sebru ti torom ti elenosib e ojqa bonub?”⁴⁹ E bati gaigai atra tal miligiq dia ningi koba na sosimqa tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontsim minjroqnem. Bati deqa ningi yala ban waiysib e ojsai. Ningi kumbra di yonubqa Qotei aqa anjam kalil nami nengrenyeleneb qaji di aqa damu agi brantqo.”⁵⁰ Yesus a na nanngi degsi minjrej. Onaqa aqa angro kalil nanngi a uratosib jaraieb.

Angro wala bei a yosi ulanrej

⁵¹ Bati deqa angro wala bei a njeio gara segi na kabuosiq Yesus dauryonab a ojeb.⁵² Ojnabqa njeio gara segi nanngo banq di uratosiqu a yosi ulanrej.

Atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti nanngi Yesus aqa jejamuq di anjam qamqajqa marsib koroesoqneb

⁵³ Onaqa qaja tamo nanngi na Yesus osib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Osi gilsib atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti kalil koroesonab nanngo ulatamuq dia tigeltb.⁵⁴ Ariya nanngi Yesus osi gileq nabqa Pita a kiñala isa isaq na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqu nanngi Yesus kieryib unqajqa deqa qaja tamo qudei nanngi tal meq dia nam tunguyosib awesonabqa bosiq nanngi koba na nam yoroqnej.

⁵⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti nanngi kalil koroosibqa Yesus aqa jejamuq di anjam kie qame-tosib dena a qalib moiqajqa deqa qairoqneb. Anjam namonab namonab ugeinjrej. Nanngi Yesus aqa une bei itosai.⁵⁶ Deqa nanngi tamo gargekoba metnrnab bosibqa gisa gisan anjam Yesus aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Nanngi anjam lanja lanja na qamoqneb. Nanngi anjam qujai na qamosai.⁵⁷ Onaqa nanngo ambleq dena tamo qudei nanngi tigelosibqa Yesus aqa jejamuq lanja gisanjosib mareb,⁵⁸ “Yesus a endegsi marnaq iga quem, ‘E atra tal kobaquja endi tamo na gereiyo qaji di kongrontosiyqa bati qalub qa olo atra tal bei tamo na gereiyosai qaji di tigeltqai.’”⁵⁹ Ariya nanngo anjam di dego qujaiosai. Nanngi anjam lanja lanja maroqneb.

⁶⁰ Onaqa atra tamo gate a nanngo anjam di qusiqu a tigelosiqu Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “Tamo nanngi di anjam gargekoba ni qa mareq nub. Di ni kamba anjam bei marqasai e?”⁶¹ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai.

Deqa atra tamo gate a na olo nenemyej, “Ni Kristus e? Ni Qotei Goge Koba aqa Njiri e? Ni e merbe.”⁶² Onaqa Yesus na minnej, “Od. Agi e segi. Ni que. Bunuqna e Tamo Angro lan qureq oqsiiy Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesosiyo olo lanbiq na boqnit ningi e nubqab.”⁶³ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqu a tulan minjin oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbranjosiqu marej, “Aqa une agi a segi na babtqo iga quonum. Deqa kiyaaq tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?”⁶⁴ Aqa misilinj anjam agi ningi quonub. Deqa ningi kiersib marqab?” Onaqa nanngi kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moiem.”

⁶⁵ Nanngi kalil degsib marnabqa nanngo ambleq dena tamo qudei nanngi tigelosib Yesus miselyoqneb. Osib aqa namdamu gara na qosetosib ban na qaloqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtsim mare, yai na ni lumqo?” Onaqa qaja tamo qudei nanngi Yesus aqa areq bosib a ula ponyoqneb.

Pita a marej, "E Yesus qaliesai."

⁶⁶ Ariya Pita a tal meq di awesosiq ñam yoreqnaqa atra tamo gate aqa kanjal uña bei a bosiq Pita unsiqa koqyosiq minjej, "Ni dego Yesus Nasaret qaji aqa angro bei. Ni nami a dauryi laqnem." ⁶⁸ Onaqa Pita a tulan saidosiq minjej, "Ni anjam merbonum di e qaliesai." Degsi minjsiqa tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. ⁶⁹ Sonaqa kanjal uña dena olo Pita unsiqa tamo nanngi jojom di tigelesoqneb qaji nanngi minjrej, "Tamo di a dego Yesus aqa angro bei." ⁷⁰ Onaqa Pita a olo tulan saidej.

Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji nanngi Pita koqyosib minjeb, "Ni Galili qaji tamo. Deqa iga qalieonum, ni Yesus aqa angro bei." ⁷¹ Onaqa Pita a olo tulan singila na saidosiq marej, "E tamo di qaliesai bolesai. E bole maronum. E gisanot Qotei na e lubem." ⁷² A degsi marnaqa tuwe anjamej. Tuwe anjamonaaq Pita a qusiqa anjam nami Yesus na minjej qaji, "Tuwe anjamoiyeltosaisoqnimqa ni gisanjoqalubtsim marqam, 'E Yesus qaliesai,'" anjam deqa olo are qalsiqa poiyonaqa tulan akamugetej.

Nanngi Yesus osi gilsib Pailat aqa banq di ateb

15 Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti kalil koroosibqa Yesus qalib moiqaqqa anjam keretoqneb. Anjam kereonaq nanngi Yesus aqa banq tontetosib osi gilsib Pailat aqa banq di ateb. ² Onaqa Pailat na Yesus nenemyej, "Ni Juda nanngi Mandor Koba e?" Onaqa Yesus na minjej, "Od. Anjam agi ni na maronum di kere." ³ Onaqa atra tamo kokba nanngi Yesus aqa anjam di qusib nanngi minjin oqetnjrnaqa Yesus gisanjoqnsib aqa jejamuq di anjam gargekoba qametoqneb. ⁴ Deqa Pailat na olo Yesus minjej, "Nanngi anjam gargekoba ino jejamuq di qamelenqneb. Ni kamba anjam bei marqasai e?" ⁵ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa Pailat a tulan prugugetej.

Pailat a marej, "Ninngi na Yesus osib ñamburbasq di qamiye."

⁶ Wausau gaigai Juda nanngi yori bati koba brantoqnimqa Juda tamo qudei nanngi tonto talq di soqniqqa Juda nanngi na bei aqa ñam maroqniqqa Pailat na uratoqnim giloqnaq. ⁷ Ariya Juda tamo bei aqa ñam Barabas a tonto talq di atnab soqnej. A nami tamo qudei joqsiqa Rom nanngi ti qotsib tamo qudei ñumnab moreneb. Deqa a ojsib tonto talq di waiyeb. ⁸ Ariya bati di tamo ungasari nanngi Pailat aqa areq gilsibqa a nanngi yori bati qa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo yqajqa minjeb. ⁹ Minjnabqa Pailat na nenemnjrej, "E Juda tamo yai tonto talq dena uratsiy engwai? E nunngo Mandor Koba Yesus uratsiy engwai e? Ninngi na merbiye." ¹⁰ Pailat a na nanngi degsi minjrej? Di kiyaaqa? A qalieej, atra tamo kokba nanngi Yesus qa are tulan minjin oqetnjrnaqa deqa ojsib Pailat aqa banq di ateb.

¹¹ Onaqa atra tamo kokba nanngi na tamo ungasari kalil nanngi areqalo tigeltetnjreb. Nanngi na Pailat minjibqa a na Barabas uratsim enjrsimqa olo Yesus osim qalim moiqaqqa deqa nanngi areqalo tigeltetnjreb. Onaqa nanngi na Pailat aqa areq gilsib minjeb, "Ni Barabas oqeq atsim ege. Yesus oqeq ataim." ¹² Onaqa Pailat na olo minjrej, "Ninngi na e Barabas engwajqa merbonum. Deqa e Yesus kieryqai? Agi ninngi a qa mareqneb, 'A Juda gago Mandor Koba.' Deqa e a kieryqai?" ¹³ Onaqa nanngi kalil murqumyosib minjeb, "Ni na ñamburbasq di qame." ¹⁴ Onaqa minjrej, "Kiyaaqa Yesus qalit moiqaq? A une kie yqo deqa a ñamburbasq di qamqai?" Degsi minjrnaqa nanngi olo tulan koba murqumyoqnsib waijoqnsib minjoqneb, "Ni na Yesus ñamburbasq di qame." ¹⁵ Onaqa Pailat a tamo ungasari nanngi are latetnjrqa osiqa nanngi anjam di dauryosiq Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanngi enjrej. Enjrsiqa olo Yesus osiq qaja tamo nanngi banq di atsiqa minjrej, "Ninngi na Yesus osib bu toqon na kumbainjiye." Degsi minjrnaqa nanngi na Yesus osib bu toqon na kumbainjeb. Kumbainjysib koboonaqa Pailat na olo minjrej, "Ninngi na Yesus ñamburbasq di qamqajqa osib giliye."

Qaja tamo nanngi na Yesus misilinyosib gisan na binjiyeb

¹⁶ Degsi minjrnaqa nanngi Yesus banq ojsib Rom nanngi tal kobaqujaq osi gileb. Osi gilsib qaja tamo kalil nanngi metnjrnab bosib koroeb. Koroosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanngi gaigai jigeqneb deqaji bei osib Yesus jigeteb. Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor kokba nanngi gate tatal bul gereisib aqa gateq di atetosib singila na teqiyeb. Yesus a segi qa Mandor Koba maroqnej deqa nanngi na kumbra degyeb. ¹⁸ Osib Yesus misilinyosib gisan na binjiyosib minjoqneb, "O Juda nanngi Mandor Koba, kaiye!" ¹⁹ Degsib Yesus minjoqnsib bu toqon na aqa gateq di qaloqnsib miselyoqnsib aqa areq di singa pulutoqnsib gisanjoqnsib binjiyoqneb. ²⁰ Nanngi degsib Yesus misilinyosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara jugo qaji di olo jigetosib aqa qawarq di aqa segi ñamburbas atetosib a banq ojsib qamqajqa osi gileb.

Nanngi Yesus osi gilsib ñamburbasq di qameb

²¹ A osi giloqnsibqa gamq dia tamo bei walwelosiq Jerusalem qureq aieqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ñamburbas yayosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqa Yesus gam na dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji. A Aleksander wo Rufus wo nanngi siqali.

²² Nanngi Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteb. Nam di aqa damu, "Tamo gate tanu." ²³ Di brantosib qaja tamo nanngi na wain ya ti kial aqa ya isa koba de ti buliyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nanngi na Yesus osib ñamburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib giltelenjeb. Giltelenjosib meniñ

silali alaṅeb. Tamo yai aqa meniṅ na buṅṅjrqas a na gara oqas. Degsib marsib meniṅ silali alaṅosib gara eleṅeb.

²⁵ Seṅ bati 9 onaqa nobqolo naṅgi Yesus ṅamburbasq di qameb. ²⁶ Qamsib ṅam sarqei bei osib quraq di anjam endegsib neṅgreṅyeb, "Tamo endi a Juda naṅgo Mandor Koba." Degsib neṅgreṅyosib ṅam sarqei di osib Yesus aqa ṅamburbas mutu gogeq di qameb. Osib mareb, "Yesus aqa une agi a marqo, 'E Juda naṅgo Mandor Koba.' A degsi marqo deqa anjam di agi ṅamburbas mutu gogeq di qamonum." ²⁷ Bati deqa bajij tamo aiyel dego ṅamburbasq di gaintnjrsib ṅumeb. Bei Yesus aqa baṅ woq di qameb. Bei Yesus aqa baṅ qonaṅq di qameb. ²⁸ Naṅgi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nami neṅgreṅyeb qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib neṅgreṅyeb, "Tamo uṅgasari naṅgi Kristus unsib marqab, 'A dego une tamo. Deqa a une tamo ti gaiṅesqab.'"

²⁹ Ariya Yesus a ṅamburbas goge di gaiṅesonaqa tamo uṅgasari naṅgi aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqnsib a misiliṅyoqnsibqa gate gaiṅyoqnsib minjoqneb, "Ni nami marem, 'E atra tal koba koṅgrontosiyaq bati qalub qa olo tigeltqai.' Ni nami degsi marem.

³⁰ Ino anjam di boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim ṅamburbas uratosim mandamq aie."

³¹ Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naṅgi ti dego Yesus degsib misiliṅyoqneb. Osib segi segi maroqneb, "A na tamo uṅgasari gargekoba aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. ³² A mareqnu, 'E segi Kristus. E Israel naṅgo Mandor Koba.' Aqa anjam di boleamqa a na aqa segi jejamu aqaryaiyosim ṅamburbas uratosim mandamq aiimqa iga unsim marqom, 'Bole.'" Onaqa bajij tamo aiyel Yesus aqa areq di gaintnjreb qaji naṅgi dego Yesus degsib misiliṅ anjam minjoqneb.

Yesus a moiej

³³ Ariya qanam jige seṅ bati 12 onaqa sawa kalil tulaṅ ambruosi sonaq sonaq gilsiq seṅ bati 3 onaq bilaqtej.

³⁴ Onaqa Yesus a tulaṅ koba leleṅosiq marej, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, "O ijo Qotei. O ijo Qotei. Ni kiyaaqa e qoreibonum?"

³⁵ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji naṅgi aqa anjam di qusib mareb, "Ningi quiye. A Elaija meteqnu." ³⁶ Degsi marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ṅeṅgi bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiyaq soruq di qosisiyaq osi bosiqqa Yesus anaiyqajqa soqtosiyaq aqa medabuq di atej. Osiqa marej, "Iga mati tariṅosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus ṅamburbasq dena osim mandamq atqas kio?" ³⁷ Degsi marnaqa naṅgi tariṅosi sonabqa Yesus a olo tulaṅ koba leleṅej. Osiqa mondor titosiq aqa ṅambile uratosiq moiej.

³⁸ Onaqa bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gaiṅesoqnej qaji a goge na braṅosiq aisiq poaiyelej. ³⁹ Yesus a degsi mondor titosiq moiej deqa qaja tamo naṅgo gate koba Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a na unsiqqa marej, "Bole. Tamo endi a Qotei aqa Njiri."

⁴⁰ Ariya Yesus a ṅamburbasq di moinaqa uṅgasari qudei naṅgi isaq di tigelesosib Yesus koqyesoqneb. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei agi Jems yala wo Joses wo naṅgo ani. Uṅa bei Salome. ⁴¹ Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa uṅgasari naṅgi di a dauryosib laqnsib kaṅgalyoqneb. Bunuqna Yesus a Galili sawa uratosiqqa a na naṅgi qalub uṅgasari qudei ti joqsiyaq naṅgi koba na Jerusalem beleṅeb.

Josep a na Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁴² Ariya Juda naṅgo yori bati brantqa laqnaqa yori bati aqa iṅgi iṅgi kalil gereiyosib atnab soqnej. ⁴³ Onaqa bilaqtonaqa tamo bei aqa ṅam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Juda naṅgo gate bei. A Arimatea qure qaji. Aqa kumbra tulaṅ boledamu. Deqa tamo uṅgasari kalil naṅgi a qa maroqneb, "A tamo bolequja." A endegsi are qaloqnej, "Diṅo bati qa Qotei a bosim gago Mandor Koba sqas." A degsi are qaloqnsiq diṅo bati brantqajqa deqa tariṅosiq soqnej. Ariya Josep a Pailat aqa talq gilsiqqa aqa areq di tigelej. A ulaosai. Osiqa Pailat nenemyej, "Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?" ⁴⁴ Onaqa Pailat a tulaṅ prugugetosiq marej, "Yesus a urur moiqa e?" Osiqa qaja tamo naṅgo gate koba a metonaq bonaq nenemyej, "Yesus a bole moiqa e?" ⁴⁵ Onaqa minjej, "Od, a moiqa." Onaqa Pailat a anjam di qusiqqa Josep odyosiq minjej, "Di kere. Ni Yesus aqa jejamu am. Osim subq ate." ⁴⁶ Onaqa Josep a gilsiqqa gara qat awaiyosiqqa Yesus aqa jejamu ṅamburbasq dena osiqqa gara qat na dalaosiq osi gilej. Osi gilsiqqa sub bei nami meniṅ miligiq di gereiyeb qaji dia atsiyaq meniṅ kobaquja belbetsosiq sub me getentej. ⁴⁷ Josep na Yesus sub ateqnaqa Maria Makdala qure qaji naṅgi Maria bei agi Joses aqa ani wo bosib koqyesoqneb.

Yesus a olo subq na tigelej

16 Ariya yori bati koboonaqa Maria Makdala qure qaji a na Maria Jems aqa ai na Salome na naṅgi qalub ṅam so aqa ya quleq tulaṅ boledamu di awaiyeb. ṅam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa awaiyeb. ² Osib nobqolo ambru naṅgi tigelosib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq giloqnsib gamq dia segi segi maroqneb, "Yai na meniṅ kobaquja sub me getentejunu qaji di beltsim taqal atetgwas?" ⁴ Degsi maroqnsib gilsib ṅam ateb meniṅ kobaquja di waqosiq taqalq di sonaq uneb. Meniṅ di tulaṅ kobaquja. ⁵ Onaqa naṅgi sub meq aisib aṅgro wala bei baṅ woq di awesonaq unsib tulaṅ ulaugeteb. Aṅgro wala di aqa gara tulaṅ qat.

⁶ Onaqa aṅgro wala na minjrej, "Ningi ulaaib. E qalie, ningi Yesus Nasaret qaji ṅamburbasq di qameb qaji a qa ṅameqnub. A endi sosai. A subq na tigelqo. Ningi bosib sub miligi uniye. A ṅeioteb qaji lume agi unu. ⁷ Ningi unsibqa olo puluosib aisib Yesus aqa aṅgro qudei naṅgi Pita ombla na endegsib minjriye, 'Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq ningi qa namoosiq Galili

sawaq gilqo. Agi a nami ningi endegsi merngej, "E ningi qa namoosiy Galili sawaq gilqai." Deqa ningi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab."

⁸ Onaqa nangi qalub tulaŋ ulaugetosib are ton-ton-jrnaqa sub uratosib olo puluosib aieb. Aioqnsibqa gamq dia tamo ungasari nangi turoqnsib anjam bei minjrosai oqneb. Nangi laŋa aioqneb. Di kiyaaqa? Nangi tulaŋ ulaugeteb deqa.

Maria Makdala qure qaji a Yesus unej

⁹ Ariya yori bati koboonaqa nobqolo amburu Yesus a subq na tigelej. Tigelosiqa mati Maria Makdala qure qaji aqaq di brantonaq unej. Maria agi nami Yesus na mondor uge 7-pela nangi aqaq dena winjretej qaji. ¹⁰ A Yesus unsiqa olo puluosi gilsiq Yesus aqa angro qudei nami Yesus dauryosib laqneb qaji nangi are tulaŋ ugeinjrnaqa akameq nabqa itnjrsiqa minjrej, "E Yesus unonum. A nambile unu." Onaqa nangi Maria aqa anjam di qunab ugeinjrej. Nangi aqa anjam di poinjrosai.

Yesus aqa angro aiyel nangi gamq dia Yesus uneb

¹² Olo bati bei Yesus aqa angro aiyel nangi naŋu gam bei dauryosib gileq nabqa Yesus aqa jejamu bulyosiqa nanngoq di brantonaq uneb. ¹³ Unsibqa nangi olo puluosib aisib Yesus aqa angro qudei nangi minjreb, "Yesus aqa jejamu bulyosiq gagoq di brantqoqa iga unonum." Degsi minjrnabqa nangi dego qunab ugeinjrej. Nangi anjam di poinjrosai.

Yesus a na aqa angro nangi wau enjrej

¹⁴ Olo bati bei Yesus aqa angro 11-pela nangi tal miligiq di awoosib ingi uyeq nabqa Yesus a nanngoq di brantej. Yesus a nami subq na tigelonaqa tamo qudei nangi na unsib nangi sainjrnab qunab ugeinjrej. Nanngo areqalo geteŋnjresoqnej. Deqa Yesus a nanngoq di brantosiqa nangi njirinjnrej. ¹⁵ Osiqa minjrej, "Ningi tigelosib sawa sawa kalil keretosib tamo ungasari kalil nangi ijo anjam bole minjroqnsib laqniye. ¹⁶ Tamo nangi e qa nanngo areqalo singilatosisib yanso oqab qaji nangi di Qotei na oqas. Ariya tamo nangi e qa nanngo areqalo singilatqasai qaji nangi di Qotei na nanngo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁷ Tamo nangi e qa nanngo areqalo singilatqab qaji nangi maŋwa gargekoba endegsib yoq nabqa. Nangi ijo nŋam na mondor uge uge winjroq nabqa. Qotei na nanngo meŋ bulyetnjroqnimqa nangi anjam bunuj maroq nabqa. ¹⁸ Nangi baŋ waiysib amal uge ojoq nib dena moreŋqasai. Nangi ya uge uge uyoq nib dena dego moreŋqasai. Nangi tamo ma ti nanngo gateq di baŋ atoq nibqa nangi olo bole oq nabqa."

Yesus a laŋ qureq oqej

¹⁹ Tamo Koba Yesus a na aqa angro nangi anjam degsi minjrnaqa Qotei na laŋ qureq osi oqnaqa aqa baŋ woq di awoej. ²⁰ Onaqa aqa angro nangi jaraiosib sawa sawa kalil keretosib Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqneb. Laq nabqa Tamo Koba Yesus a nangi koba na wauoqnsiqa maŋwa gargekoba yeqnaqa dena nanngo anjam singilaoqnej.

Luk

Luk a anjam endi nengrenyosiq Tiofilus aqaq qarinyej

1 O Tamo Koba Tiofilus, nami kumbra kalil Qotei a gago ambleq di yoqnej qaji di aqa wau tamo nan- gi unoqnsib iga saigoqneb. Deqa tamo gargekoba nan- gi qusib nengrenyeleneb. ³ Deqa e dego anjam di nengrenyosiy ni qa qarinyqa are qalem. Are qalsimqa anjam aqa utru geregere qalieqajqa deqa nenemosim laqnem. Nenemosim laqnsimqa anjam aqa utru geregere qalieosim nengrenyosim agi ni qa qarinyon- um. ⁴ Deqa ni sisiyosim poimim endegsi marqam, "Bole, anjam iga nami mergoqneb qaji di bole kalil."

Lan angro bei na Sekaraia minjej. "Ino njan Elisabet a gumanosim angro mel oqas. Yim ni aqa nam Jon waiyqam."

⁵ Herot a Judia sawa nan- go mandor koba sonaqa bati deqa atra tamo bei aqa nam Sekaraia a soqnej. A atra tamo Abiya nami soqnej len nan- go deqaji. Sekara- ia aqa nauqali a atra tamo gate Aron aqa len. Aqa nam Elisabet. ⁶ Sekaraia aqa nauqali wo nan- go so tulan boledamu. Nan- gi Qotei aqa dal anjam kalil geregere dauryosib soqneb. Nan- gi Tamo Koba Qotei aqa nam- damuq di une saiqoji. ⁷ Elisabet aqa miligi ugeej deqa aqa gumbulu qali wo angro saiqoji sosibqa qelieb.

⁸ Bati bei atra tamo Abiya aqa len deqaji nan- gi Sekaraia omba Qotei atraiyqa marsibqa Jerusalem gileb. ⁹ Nan- gi tamo bei giltibqa a Tamo Koba Qotei aqa atra tal miligiq gilsim nam qaq koitim quleqamqa Qotei atraiyqajqa deqa Jerusalem gileb. Gilsib nan- gi tamo yai giltiqab di qalieqajqa deqa nan- gi meni alano bubuneb. Meni alanonabqa Sekaraia aqa meni na bunyej. Deqa nan- gi Sekaraia giltonabqa a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiyej. ¹⁰ Qotei atraiyeqnaqa ta- mo ungasari tulan gargekoba nan- gi atra tal oqeq di koroosib Qotei pailosib soqneb. ¹¹ Onaqa Tamo Koba Qotei aqa lan angro bei aisiq Sekaraia aqa ulatamuq di brantosiqa atra bijal nam qaq koitoqnej qaji ban woq di tigelonaq unsiq tulan ulaugetej. ¹³ Onaqa lan an- gro na minjej, "Sekaraia, ni ulaaim. Qotei a ino pail quqwo. Deqa ino njan Elisabet a gumanosim angro mel oqas. Yim ni aqa nam Jon waiyqam. ¹⁴ Angro di nambabimqa ni tulan areboleboleimqas. Tamo un- gasari gargekoba dego a unsibqa tulan arebolebolein- jrqas. ¹⁵ Angro di a nam kobaquja osimqa Tamo Koba Qotei aqa namdamuq di tamo bolequja sqas. A wain ti ya singila ti uyoqnasai. A aqa ai miligiq di soqnimqa Qotei aqa Mondor Bole na a geregere taqatesqas.

¹⁶ Bunuqna a na qujai Israel tamo ungasari gargekoba nan- gi anjam minjroqnmqa nan- gi qusib are bulyosib nan- go Tamo Koba Qotei areyoqnsib sqab. ¹⁷ Tamo Ko- ba Kristus a bqa laqnmqa Jon a Kristus qa namoosimqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Elaija aqa kumbra ti singila ti osim Kristus aqa gam gereiyetqas. A Kristus aqa gam endegsi gereiyqas. Tamo nan- gi nan- go angro ti jeu jeu soqnbqa a na nan- gi anjam minjroqnmqa nan- gi are bulyosib koba na are qu- jaitosib sqab. Tamo nan- gi Qotei aqa anjam gotran- yeqnub qaji a na powo ti singila ti enjroqnmqa nan- gi are bulyosib kumbra uge uratosib tamo nan- gi kumbra bole bole yeqnub qaji nan- go kumbra dauryosib sqab. A na degsim tamo ungasari nan- go areqalo gereiyet- njrim soqnbqa Tamo Koba a bqas."

¹⁸ Onaqa Sekaraia a na kamba lan angro di minjej, "E kiersiy angrotqai? Deqa e kiersiy qalieqai, ino anjam di bole? E tulan qelionum. Ijo njan a dego qeliqu. Deqa aqo aiyel kiersim angro nambabtqom?"

¹⁹ Onaqa lan angro na Sekaraia minjej, "Ijo nam Ge- briel. E Qotei aqa ulatamuq di tigelejunum qaji. Qotei a segi na e qarinqbqoqa bosim anjam bole endi ni mer- monum. ²⁰ Deqa ni que. Ni ijo anjam poimosai deqa bi- ni medabu getenmimqa sqam. Bunuqna anjam mer- monum qaji aqa damu kalil brantimqa ino medabu olo waqtosim anjam maroqnmqam. Bati Qotei na giltqo qaji batiamqa ijo anjam aqa damu kalil brantim ni unqam." Lan angro na degsiqa Sekaraia minjej.

²¹ Tamo ungasari nan- gi Sekaraia a olo atra talq dena oqedqajqa deqa tarinoqneb. Osib maroqneb, "Sekara- ia a kiyaaq atra tal miligiq di sokobaiyqo?" ²² Onaqa Sekaraia a oqedosiqa nan- gi anjam minjrqqa yonaq keresaiyej. Deqa nan- gi mareb, "Qotei aqa kumbra bei atra tal miligiq di brantqoqa Sekaraia a unqo. Deqa a anjam marqa keresai." Sekaraia aqa medabu getenyej deqa a ban na segi nan- gi anjam minjroqnej. ²³ Ariya bati bei aqa atraiyo wau koboonaqa a olo puluosiqa aqa qureq oqej. ²⁴ Ariya olo bati bei aqa nauqali Elisa- bet a gumanej. Deqa a bai 5-pela aqa talq di soqnej. A boleq di walweloaiqnej. Osiqqa marej, ²⁵ "Bini Tamo Koba Qotei a na kumbra tulan boledamu e ebsiqqa ta- mo ungasari nan- go namdamuq dia ijo gulube kobotetbqo."

Lan angro na Maria minjej, "Ni gumanosim angro mel oqam. Yim ni aqa nam Yesus waiyqam."

²⁶ Onaqa bai 5-pela di koboonaqa Qotei na aqa lan angro Gabriel olo qarinyonaqa Galili sawa nan- go qure

bei ñam Nasaret deq aiej. ²⁷ Aisiq dia dungege bei aqa ñam Maria aqaq di brantej. Maria a tamo bei aqa ñam Josep bañ ojqajqa bati ateb. Josep a Mandor Koba Devit aqa leñ. ²⁸ Lan angro Gabriel a Maria aqaq di brantosiq minnej, "O Maria, kaiye. Tamo Koba Qotei a ni ombla unum. A na ni kumbra tulan boledamu emqo." ²⁹ Onaqa Maria a anjam di qusiq are koba qal-siq lan angro di minnej, "Ino anjam merbonum di e poibosai." ³⁰ Onaqa lan angro na minnej, "Maria, ni ulaaim. Qotei a ni qa are tulan boledamuiyqo." ³¹ Deqa ni gumanosim angro mel oqam. Osim aqa ñam Yesus waiyqam. ³² A ñam tulan kobaquja oqas. Nanji a qa maroqnqab, 'A Tamo Koba Qotei lan goge di unu qaji aqa segi Njiri.' Nanji a qa degsib maroqnqab. Qotei na a giltqo deqa a na aqa moma Devit nami mandor koba soqnej qaji aqa wau osim a kamba Mandor Koba sqas. ³³ Deqa a Jekop aqa moma kalil nanjo Mandor Koba sosimq bati gaigai nanji taqatnjroqnqas. Aqa wau di koboqa keresai."

³⁴ Onaqa Maria na lan angro di minnej, "Kumbra di kiersi brantqas? E tamo osaiunum."

³⁵ Onaqa lan angro na minnej, "Qotei aqa Mondor Bole a ni qa aisimqa Tamo Koba Qotei aqa singila ni emqas. Deqa a ino leñq dena ñambabosimqa aqa so tulan boledamu sqas. Deqa a Qotei aqa kumbra ti sqas. Nanji a qa maroqnqab, 'A Qotei aqa Njiri.'

³⁶ "Ni que. Ino gagai Elisabet a dego angro mel oqas. A qeliqo deqa nanji nami a qa maroqneb, 'A angro oqa keresai.' Ariya bini a gumanqo bai 6-pela gilqo.

³⁷ Qotei a kumbra kalil yqa kere. Kumbra bei a yqa keresai di saiqoji."

³⁸ Onaqa Maria na lan angro di minnej, "E Tamo Koba Qotei aqa kanjal unja. Qotei na kumbra ebqajqa ni merbonum qaji di kumbra ebem." Degsi minjnaqa lan angro na Maria uratosiq gilej.

Maria a Elisabet unqajqa gilej

³⁹ Bati deqa Maria a tigelosiq urur ti Sekaraia aqa qureq oqej. Qure di yambañ. A Judia sawaq di unu.

⁴⁰ Oqsic Sekaraia aqa talq di brantosiq Elisabet itosiq minnej, "O gagai Elisabet, kaiye." ⁴¹ Onaqa Elisabet a Maria aqa anjam di qunaqa angro Elisabet aqa meneq di soqnej qaji a anñilej. Onaqa Qotei aqa Mondor Bole na Elisabet aqaq aisiq singila yonaqa a tulan koba maosiq Maria minnej, "Qotei na kumbra tulan boledamu ni emqo. Kumbra deqaji Qotei na nami ungasari qudei enjrosaiqnej. Angro ino meneq di unu qaji a dego Qotei na kumbra tulan boledamu yqo." ⁴³ O Maria, ni ijo Tamo Koba aqa aniqali. E unja kiero deqa ni ijo talq bonum? ⁴⁴ Ni que. Ni e metbonum e ino anjam quonumqa angro ijo meneq di unu qaji a areboleboleiyqoqa anñilqo. ⁴⁵ Kumbra Tamo Koba Qotei na ni emqajqa mermej qaji di ni qusim marem, 'Bole, Qotei na kumbra di ebqas.' Deqa Qotei na aqa segi anjam di dauryosim kumbra tulan boledamu ni emimqa ni tulan arebolebole na sqam." Elisabet na degsiqa Maria minnej.

Maria a Qotei aqa ñam soqtej

⁴⁶ Onaqa Maria na kamba aqa medabu waqtosiq marej, "Tamo Koba Qotei a na kumbra tulan boledamu ebqas. Deqa ijo are na e Qotei aqa ñam soqtosim binjyonum.

⁴⁷ Qotei na e aqaryabosiq kumbra tulan boledamu ebeqnu. Deqa e a qa tulan areboleboleibqo.

⁴⁸ E aqa kanjal unja. E unja bolesai. E ñam saiqoji. Di unjum. Qotei na e uratbosai. A na e nubsiq kumbra tulan boledamu ebqo.

Deqa bati endeqa ti bunuq qa ti tamo ungasari kalil nanji e qa endegsib maroqnqab, 'Qotei na Maria kumbra tulan boledamu yej.'

⁴⁹ Singila kalil Qotei aqaq di unu. Deqa a na kumbra tulan boledamu ebqo.

Qotei aqa ñam getento koba. Aqaq di une bei sosai.

⁵⁰ Tamo ungasari kalil Qotei aqa anjam dauryeqnub qaji nanji qa Qotei a tulan duloqnsiq kumbra tulan boledamu enjreqnu. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanji qa ti bunuqna brantelenjoqnqab qaji nanji qa ti Qotei a duloqnsim sqas.

⁵¹ Qotei a singila koba ti unu. Deqa a wau singila gargekoba yeleqnu.

Tamo ungasari nanjo segi ñam soqtqa are qaleqnu qaji nanji Qotei na olo ugeugeinjroqnsiq nanjo areqalo niñaqyetnjreqnu.

⁵² Qotei a na mandor kokba nanji kobotnjroqnsiq tamo ungasari nanjo segi ñam soqtqa are qalo-saieqnu qaji nanji gereinjroqnsiq ñam koba enjreqnu.

⁵³ Tamo nanji mam unub qaji Qotei na ingi anainjreqnaq nanji kere na unub.

Ariya tamo nanji ingi koba ti unub qaji a na uratnjreqnaqa nanji ingi saiinjreqnu.

⁵⁴ A na aqa wau tamo Israel nanji aqaryainjreqnu. A nami marej, 'E Israel nanji qa gaigai duloqnsiy aqaryainjroqnqai.'

Aqa anjam nami marej qaji deqa are qaloqnsiq agi bini Israel nanji aqaryainjreqnu.

Qotei aqa anjam di a na nami gago moma utru Abraham aqa moma kalil nanji ti ubtsiq minjrej."

Maria na aqa medabu waqtosiq anjam degsi marej.

⁵⁶ Bai qalub Maria a Elisabet aqa talq di soqnej. Di koboonaqa a olo puluosiq aqa qureq aiej.

Elisabet na Jon ñambabtej

⁵⁷ Onaqa Elisabet aqa bati kereonaqa a angro mel ñambabtej. ⁵⁸ Onaqa aqa qure qujai nanji ti aqa leñ qujai nanji ti kalil endegsi poinjrej, "Tamo Koba Qotei a Elisabet qa tulan dulosiq deqa aqa miligi gereiyqoqa angro mel ñambabtqo." Nanji degsi poinjrnaqa Elisabet aqa talq gilsib a ti koba na areboleboleinjrej.

⁵⁹ Bati 8-pela koboonaqa nanji angro di mulun waiyqa marsib koroeb. Koroosib aqa ñam Sekaraia waiyqa laqnaqqa aqa aniqali na saidnjrsiq minjrej,

"Aqa ñam Jon waiyqom." ⁶¹ Onaqa nangi na minjeb, "Kiyaqa aqa ñam Jon waiyqom? Ñam di ino leñ nanngoq di sosai." ⁶² Degsi minjsib ban na Sekaraia minjeb, "Ni ino angoro ñam yai waiyqam?" ⁶³ Onaqa a ban na minjrej, "Pepa bei osbabqa e aqa ñam nengrenyit ningi unqab." Pepa osibonabqa endegsi nengrenyey, "Aqa ñam Jon waiyqom." Degsi nengrenyonaqa nangi kalil ñam di unsibqa are koba qaleb. ⁶⁴ Onaqa bati qujai deqa Sekaraia aqa meñ otyonaqa medabu waqtosiqqa Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁶⁵ Bati deqa tamo ungasari kalil qure dia soqneq qaji nangi kumbra deqa qusib ulaeb. Ulaosib kumbra deqa mare mare laqnaqqa nanngo anjam di tulan kobaonaqa qure kalil Judia sawaq di so qaji nangi quekriteb. ⁶⁶ Tamo ungasari anjam di queb qaji nangi kalil maroqneq, "Angro di a bunuqna tamo kiero sqas?" Nangi degsi maroqneq. Di kiyaqa? Qotei aqa singila angoro di aqaq di sonaq uneb deqa.

Sekaraia a Qotei aqa medabu osiqqa anjam marej

⁶⁷ Onaqa Qotei aqa Mondor a Jon aqa abu Sekaraia aqaq ainaqa medabu waqtosiqqa endegsi marej, ⁶⁸ "Iga gago Tamo Koba Qotei aqa ñam tulan koba soqtqom. A Israel gago Qotei. Iga aqa segi tamo ungasari unum deqa a na bosim iga elenam iga padalqasai. ⁶⁹ Qotei aqa wau tamo Devit aqa leñ dena tamo bei ñambabqas. A tamo singila koba sqas. Qotei na a giltqo deqa a na iga elenam iga padalqasai. ⁷⁰ Anjam di Qotei na nami aqa segi medabu o qaji tamo nangi minjreqnaqa nangi qusib palontoqneq. ⁷¹ Nangi endegsib maroqneq, 'Qotei na gago jeu tamo nanngo banq dena iga elenqas. Tamo nangi iga qa ugeeqnub qaji nanngo banq dena dego iga elenqas.' ⁷² Qotei a nami gago moma utru nangi qa dulosiqa aqaryainjrej. Aqa segi anjam nami marsiq singilatej qaji deqa are qalsiqqa nangi aqaryainjrej. ⁷³ Aqa anjam di a nami singilatosisq Abraham minjrej. Ariya bini a olo anjam di dauryosim iga aqaryawajqa are qaleqnu. ⁷⁴ A na iga gago jeu tamo nanngo banq dena elenqajqa are qaleqnu. Yim iga aqa wau ojsim olo ulaoqnqasai. ⁷⁵ Deqa iga mandamq endia bati gaigai kumbra tintinj dauryoqnsimqa kumbra bole kalil Qotei a tulan areareteqnu qaji di singila na yoqnqom. ⁷⁶ O ijo angoro Jon, bunuqna ni Tamo Koba Qotei aqa medabu o qaji tamo sqam. Tamo ungasari nangi degsib ni qa maroqnqab. Gago Tamo Koba a bqa laqnimqa ni a qa namoosim aqa gam gereysim soqnim a bqas. ⁷⁷ Ni na Qotei aqa segi tamo ungasari nangi anjam minjroqnmqa nangi qusib endegsi poinjrqas, 'Bole, Qotei a iga qa are tulan boleiyonaq deqa a na gago une kobotetgosim iga oqas.' Od, gago Qotei a lan goge dena suwan qarinyim iga qa bqas. ⁷⁹ Tamo nangi ambruq di sosib morenqa ulaoqnbqa Qotei na nangi suwantnjroqnaqas. Osim a na iga gam osorgoqnmqa iga lawo kumbra dauryoqnqom."

⁸⁰ Onaqa angoro kiñala Jon a kobaqujaeqnaqa Qotei aqa Mondor na singila yoqnej. A tamo kobaqujaosiqqa tigelosiq wadau sawaq gilsiq di soqnej. A di sosisqa a

na Israel tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam minjrim quqwajqa bati qa tariñoqnej.

Maria na Yesus ñambabtej

² Bati deqa Rom nanngo mandor koba Sisar Ogas-tus a marej, "Iga na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngo ñam sisiyqom." ² Kwirinius a Siria sawaq di mandor koba sonaqa bati deqa nangi na nanngo ñam sisiyeb. Nangi nami ñam sisiyosaioqneq. ³ Ariya tamo ungasari kalil nanngo ñam atelenqajqa marsibqa nanngo segi segi qure utruq gileleñeb. ⁴ Onaqa Josep a Nasaret qureq dena tigelosiqqa Devit aqa qure utruq oqej. Nasaret qure a Galili sawaq di unu. Devit aqa qure utru aqa ñam Betlehem. Betlehem a Judia sawaq di unu. Josep a deq oqej. Di kiyaqa? A Devit aqa leñ dena ñambabtej deqa. ⁵ Josep a Maria oqajqa marej deqa nangi aiyel ombla na nanngo ñam atqajqa Betlehem oqeb. Bati deqa Maria a gumanj ti. ⁶ Nangi oqeb ñereno tal koba qaji tamo na maqej. Deqa nangi bulmakau nanngo talq di ñereneq. Nangi di sonabqa Maria aqa bati kereonaqa a angoro ej. Aqa angoro matu mel ñambabonaqa gara na dalaosiq bulmakau nanngo ingi uyo tabirq dia ñeiotej.

Lan angoro nangi Qotei aa anjam bole osi bosib kaja taqato tamo nangi minjreb

⁸ Qolo qujai deqa qure qalaq dia tamo qudei nanngo kaja ñinj uyeqnaqqa taqatnjresoqneq. ⁹ Onaqa Tamo Koba Qotei aqa lan angoro bei aisiqa nanngo areq di tigelonaq uneb. Aqa rianj na nangi tulan koba suwantnjrnaqa nangi unsib tulan ulaugeteq. ¹⁰ Onaqa lan angoro dena nangi minjrej, "Ningi ulaaib. E ningi anjam bole merngwajqa bonum. Merngitqa ningi qusib tulan areboleboleingwas. Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nangi dego ijo anjam endi qusib tulan areboleboleinjrqas. ¹¹ Anjam bole agiende. Bini Qotei na aqa segi Niri qarinyoqqa Devit aqa qure utruq dia ñambabqo. A gago Tamo Koba Kristus. A na qujai tamo ungasari nangi elenamqa nangi ñambabile gaigai sqab. Nangi padalqasai. ¹² Angoro mom di gara na dalaosib bulmakau nanngo ingi uyo tabirq di ñeiotonub unu. Ningi aisib unsib poingwas, 'Bole, Kristus agide.'" ¹³ Degsi minjreqnaqa lan angoro tulan gargekoba nangi lan goge dena bosib lan angoro nami bej qaji a ombla tigelosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib maroqneq, ¹⁴ "Lan goge dia Qotei a ñam kobaquja oqo. Mandamq endia tamo ungasari nangi are lawo na soqnebe. Qotei a nangi qa are boleiyeqnu."

Kaja taqato tamo nangi Yesus unqajqa marsib Betlehem qureq aieb

¹⁵ Lan angoro nangi olo puluosib lan qureq oqeqnabqa kaja taqato tamo nangi segi segi qairosib mareb, "Iga tigelosim Betlehem qureq aisim kumbra Tamo Koba Qotei a iga deqa mergwo qaji di unqom." ¹⁶ Degsi marsibqa gurgur ti aisib Maria wo Josep wo nanngo angoro mom a bulmakau nanngo ingi uyo tabirq di ñeio-

sib sonab unjreb. ¹⁷ Unjrsibqa angro deqa anjam lan angro na minjrej qaji di kalil ubtosib mare mare laqneb. ¹⁸ Mare mare laqneb tamo kalil anjam di queb qaji nanngi prugelenosib are koba qaloqneb. ¹⁹ Ariya Maria a anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq soqnej. ²⁰ Onaqa kaja taqato tamo nanngi olo puluosib gileb. Nanngi lan angro aqa anjam qusib aisib Kristus uneb deqa nanngi tulan areboleboleinjnaqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib giloqneb.

Nanngi aqa ñam Yesus waiyeb

²¹ Ariya Yesus a ñambabosiq sonaqa bati 8-pela kereonaqa a mulun waiyeb. Osib aqa ñam Yesus waiyeb. Ñam di agi nami lan angro na Maria gumanosaisonaq minnej qaji.

Simeon wo Ana wo nanngi atra talq dia Yesus uneb

²² Juda nanngo kumbra bei agiende. Unja angtimqa bati 40 koboamqa nanngi unja aqa jejamu yansetibqa a Qotei aqa ñamdamuq di une saiqoqi sqas. Dal anjam di Moses a nami marej. Deqa Maria aqa jejamu yansetqa bati kereonaqa aqa gumbulu qali wo Jerusalem gilsibqa atra tal miligiq dia Maria aqa jejamu yansetosib Yesus osib Tamo Koba Qotei aqa banq di ateb. ²³ Agi Moses a nami Tamo Koba Qotei aqa dal anjam endegsi nengrenyej, "Angro matu mel ñambabamqa nngi Qotei aqa banq di atibqa a Qotei aqa segi tamo sqas." ²⁴ Nanngi aiyel Tamo Koba Qotei aqa dal anjam Moses nami nengrenyej qaji di kalil dauryosibqa ingi bei osib Qotei atraiyeb. Agi Moses a nami endegsi nengrenyej, "Binon matu aiyel kio qebari bunuj aiyel kio osib Qotei atraiyiye." Nanngi aiyel anjam di dauryosib degsib yeb.

²⁵ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Simion. Aqa so tulan boledamu. A Qotei aqa sorgomq di geregere sosisaqa aqa dal anjam kalil dauryoqnej. Qotei aqa Mondor na a singilatonaq soqnej. Qotei na Kristus qarinyim bosim Israel tamo ungasari nanngo are boletetnjrqajqa deqa Simion a are qalsiq tarinosiq soqnej. ²⁶ Qotei aqa Mondor na nami Simion minnej, "Ni mati moiqasai. Ni moiosaisoqnimqa Tamo Koba Qotei a na aqa Kristus qarinyim bamqa ni unsim moiqam." ²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa Mondor na Simion aqa are tigeltetonaqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa Maria wo Josep wo nanngi Moses aqa dal anjam nami marej qaji di dauryqajqa marsibqa nanngo angro Yesus osib a Qotei aqa banq di atqajqa deqa atra tal miligiq gileb. ²⁸ Onaqa Simion a Yesus unsiqa a osiq soqonyej. Soqonyosiq a Qotei aqa ñam soqtosiq endegsi pailyej, ²⁹ "O Tamo Koba Qotei, e ino wau tamo. Ino anjam nami merbem qaji di ni uratosai. Deqa e lawo na moiqai.

³⁰ Ni na ino segi tamo ungasari nanngi elenam nanngi padalaib deqa ino Kristus qarinyonumqa agi e unonum.

³¹ Tamo ungasari kalil nanngo ñamgalaq dia ni kumbra di yonum.

³² Kristus aqa rian na tamo ungasari kalil sawa isa isaq di unub qaji nanngi suwantnjrqas.

Ino segi tamo ungasari Israel nanngi dego a na bosim nanngi suwantnjrimqa nanngo ñam kobaqas."

³³ Simion a degsi marnaqa Yesus aqa ai wo abu wo nanngi anjam di qusib are koba qaloqneb. ³⁴ Onaqa Simion a nanngi aiyel qa Qotei pailyosiq Yesus aqa ani Maria minnej, "Ni que. Qotei na angro endi giltqo deqa Israel tamo gargekoba nanngi ulonqab. Gargekoba dego olo tigelqab. A toqor bul sqas deqa tamo gargekoba nanngi a jeutoqnqab. ³⁵ Deqa tamo gargekoba nanngo areqalo uliejunu qaji di olo boleq dqas. Yimqa serie na ino are qametmo bul are jaqatin oqnqam."

³⁶ Bati deqa Qotei aqa medabu o qaji unja bei soqnej aqa ñam Ana. A Fanuel aqa asi. A Aser aqa len. A tulan qeliej. A nami tamo osiq gumbulu qali wo wausau 7 soqneb. ³⁷ Aqa gumbulun moinaqa a segi qobul soqnej. Aqa wausau kalil 84. A qobul sosisaqa a bati gaigai qolo ti qanam ti atra tal miligiq giloqnsiq ingi ti ya ti uratoqnsiq a Qotei pailyoqnej. A atra tal uratosai oqnej. ³⁸ Ariya Simion anjam marsiq koboonaqa Ana a bosiq angro kiñala di unsiqa Qotei aqa ñam soqnej. Osiqa Jerusalem tamo ungasari Qotei na elenqajqa deqa tarinosib soqneb qaji nanngi Yesus qa sainjroqnej.

Maria wo Josep wo nanngi olo Nasaret qureq gileb

³⁹ Maria wo Josep wo nanngi Jerusalem dia Tamo Koba Qotei aqa dal anjam kalil dauryekritosib nanngi olo puluosib Galili sawaq gilsib nanngo segi qure utru Nasaret di soqneb. ⁴⁰ Di sosibqa nanngo angro kiñala Yesus a boleqnsiq singilaoqnsiq powo qelikoba oqnej. Qotei a Yesus qa are tulan boleiyosiq geregereyoqnej.

Yesus aqa wausau 12-pela kereonaqa a Jerusalem aisiq atra tal miligiq gilej

⁴¹ Yesus aqa ai wo abu wo nanngi wausau gaigai Juda nanngo yori bati koba unqajqa maroqnsib tigelosib Jerusalem aioqneb. Qotei na nami Israel nanngi Isip sawaq dia padalqa laqnebqa elenqajqa aqaryainjrej. Juda nanngi deqa olo are qalsib yori bati unqajqa maroqnsib Jerusalem aioqneb. ⁴² Deqa Yesus aqa wausau 12-pela kereonaqa a na aqa ai wo abu wo nanngi daurnjrsiq yori bati di unqajqa koba na Jerusalem aieb. ⁴³ Aisib yori bati di unsib koboonaqa tamo ungasari kalil nanngi olo puluosib nanngo segi segi qureq olo gileqnebqa angro wala Yesus a segi Jerusalem di soqnej. Aqa ai wo abu wo nanngi deqa qaliesai. ⁴⁴ Nanngi are qaleb, "Yesus a tamo qudei nanngi daurnjrsiq nami gilqo kio?" Degsi are qalsibqa qanam qujai nanngi walwewosi gileb. Gilsib gamq dia Yesus unosai deqa nanngo segi kadoi nanngi ti nanngo segi len nanngi ti Yesus qa nene nenemnjroqneb. ⁴⁵ Onaqa ugeinjnaqa nanngi puluosib olo Jerusalem aisibqa dia Yesus qa ñamoqneb. ⁴⁶ Bati qalub nanngi Yesus qa ñamoqneb. Namosib gilsib atra tal miligiq dia ñam ateb Yesus a di awesonaq uneb. A dal anjam qalie tamo nanngo ambleq dia

awesosiqa nanjo anjam quoqnsiqa a kamba anjam qudei nanji nenemnjroqnej. ⁴⁷ Aqa powo tulan kobaquja. Deqa a dal anjam qalie tamo nanjo anjam qusiq kamba anjam bole bole minjreqnaqa tamo ungasari nanji qusibqa tulan prugelenjoqneb. ⁴⁸ Onaqa aqa ai wo abu wo nanji a unsibqa are koba qaleb. Osib aqa ai na minjej, "O ijo angro, ni kiyaaqa aqo ino abu wo kumbra deggonum? Ni que. Aqo aiyel tulan are gu-lubeigwoqa ni qa namoqnam." ⁴⁹ Onaqa Yesus na minjrej, "Ninggi kiyaaqa e qa namoqnaq? E ijo Abu aqa talq endi unum. Ninggi di qaliesai kio?" ⁵⁰ Onaqa aqa ai wo abu wo nanji aqa anjam di qusib poinjrosai.

⁵¹ Onaqa Yesus a tigelosiqqa aqa ai wo abu wo nanji daurnjrsiqa Nasaret qureq gileb. Gilsib dia a nanjo aiyel anjam gegerere dauryoqnsiqa nanjo sorgomq di soqnej. Onaqa aqa aniqali na aqa kumbra di unsiqa tulan arearetonaqa aqa areqaloq di atnaq soqnej.

⁵² Yesus a Nasaret qureq di sosiqa tamo kobaqujaoqnsiqa aqa qalie dego kobaqujaoqnej. A Qotei aqa namdamuq dia kumbra tulan boledamu yoqnej. A tamo ungasari kalil nanjo namdamuq dia dego kumbra tulan boledamu yoqnej.

Jon yansnjro qaji a wadau sawaq gilsiqqa dia Qotei aqa anjam palontoqnej

3 Sisar Taiberius a wausau 15 Rom nanjo mandor koba sonaqa Pontius Pailat a Judia sawa nanjo gate koba soqnej. Bati deqa Herot a Galili sawa nanjo gate koba soqnej. Herot aqa aube Filip a na Ituria sawa ti Trakonitis sawa ti taqatoqnej. Lisantias a na Abilene sawa taqatoqnej. ² Anas wo Kaiafas wo nanji aiyel atra tamo gate soqneb. Bati deqa Sekaraia aqa njiri Jon a wadau sawaq di sonaqa Qotei na aqa anjam ubtsiq Jon minjej. ³ Deqa Jon a sawa kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji nanjoq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontosiq tamo ungasari nanji endegsi minjroqnej, "Ninggi are buliyibqa e na ninggi yansngwai. Amqa Qotei a nanjo une kalil kobotetngwas." ⁴ Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a Jon qa anjam endegsi nengrenyej, "Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulan koba lelenosim tamo ungasari nanji endegsi minjroqnaqas, 'Tamo Koba a bqajqa gam gereiyetiye. Gam tingitetiye. ⁵ Botau kalil mororyiye. Mana kokba ti mana kiñilala ti kalil ginjenjrsib taqal atiye. Gam kanejo kalil tingitiye. Gam niñaqejunub qaji di dego gereiyetiye. ⁶ Yimqa Qotei na iga elenjamqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji Qotei aqa wau di unqab.'"

⁷ Tamo ungasari tulan gargekoba nanji Jon na yansnjrqqa marsibqa aqa areq beqnaqqa singila na endegsi minjroqnej, "Ninggi amal uge bul. Ninggi yai na anjam utru merngwoqa mondorj Qotei aqa minjinj nunjoq ai aim deqa ulaosib ijoq bonub? ⁸ Ninggi are buliyiye. Osib nanjo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniye. Yimqa e unsiy marqai, 'Bole, ninggi are bulyonub.' Osiy ninggi yansngwai. Ninggi endegsib are qalaib, 'Iga Abraham aqa lenj. Deqa iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole.' Ninggi degsib are qalaib. Ninggi

quiyie. Ninggi Abraham aqa lenj di lanja. Qotei na marimqa meninj kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa lenj sqab. ⁹ Tapor qalat agi Qotei na ojsiqa nam utruq di qomqajqa ojsiqa tigelejunu. Deqa nam kalil gei boletosaieqnuq qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim namyuoq di breinjrqas."

¹⁰ Jon na tamo ungasari nanji anjam degsi minjroqnaqa nanji na kamba nenemyeb, "Ni anjam degsi mergonum deqa iga kumbra kieryqom?" ¹¹ Onaqa Jon na minjrej, "Ni gara aiyel soqnimqa bei osim tamo gara saiqoji unu qaji di ye. Ni inggi koba ti soqnimqa inggi qudei osim tamo inggi saiqoji unu qaji di ye." ¹² Onaqa takis o qaji tamo qudei nanji dego Jon na yansnjrqqa marsibqa aqa areq bosib nenemyeb, "O Qalie Tamo Koba, ni mare. Iga takis o qaji tamo. Deqa iga kumbra kieryqom?" ¹³ Onaqa Jon na kamba minjrej, "Nunjo gate kokba nanji takis silali gembub ninggi oqajqa merngonub dego kere oqniye. Silali bei lanja goge atajib." ¹⁴ Onaqa qaja tamo qudei nanji Jon aqa areq gilsib nenemyeb, "Ni mare. Iga kumbra kieryqom?" Onaqa Jon na minjrej, "Ninggi tamo qudei nanji ugeugeinjrsib silali lanja yainjroqnaib. Ninggi gisañosib tamo qudei nanjo silali lanja yainjrqqa marsibqa nanjo jejamuq di une bei bei atoqnaib. Ninggi endegsib are qaloqniye, 'Iga waueqnum deqa aqa awai di kere.'"

¹⁵ Ariya tamo kalil nanji Kristus bqajqa bati qa tarinjoqneb deqa nanji Jon aqa anjam di quoqnsib are qaloqneb, "Jon a Kristus kio?" ¹⁶ Onaqa Jon a nanjo areqalo di qalieosiqa minjrej, "Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bole-sai. E ya na lanja yansngqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Qotei aqa Mondor aqa singila na ti namyuo na ti ninggi yansngwas. ¹⁷ Aqa banq di a savol ojejunu. A bosim savol dena wit ñoqoryosim damu elenosim aqa talq di atqas. Ariya a suwi olo elenosim namyuo gaigai yuejunu qaji dia breinjrimqa yuekritqab."

¹⁸ Jon a tamo ungasari nanji anjam degsi minjroqnsiqa anjam gargekoba dego nanjo are qametnjrqajqa deqa minjroqnej. A Qotei aqa anjam utru bole bole babtoqnsiqa nanji minjroqnej.

Herot na Jon ojsiqa tonto talq di waiyej

¹⁹ Ariya Jon a gate koba Herot aqa une bei babtosiqa deqa njirinje. Aqa une agi aqa segi was aqa nauqali Herodias yayisiq ej. Une deqa ti kumbra uge uge kalil Herot a yoqnej qaji deqa ti Jon na njirinje. ²⁰ Deqa Herot a olo kumbra uge bei yej. Agi a Jon ojsiqa tonto talq di waiyej.

²¹ Ariya Jon a na tamo ungasari kalil nanji yansnjreqnaqa Yesus a dego bonaqa Jon na yansonaqa bati di a tarosi lanj goge koqyosiq Qotei pailyeqnaqa lanj waqej. ²² Lanj waqonaqa Qotei aqa Mondor binonj bulosiq lanj goge dena aisiqa Yesus aqa jejamuq di awoej. Awoon-aqa lanj goge dena Qotei na Yesus metonaqa aqa kakoro quej. A na endegsi minjnaq quej, "Ni ijo segi

angro qujai. E na ni tulan qalaqalaimeqnum. E ni qa tulan areboleboleibqo."

Yesus aqa moma nanggo ñam kalil

²³ Yesus aqa wausau 30 kereonaqa aqa wau utru atej. Nangi Yesus qa endegsib maroqneb, "A Josep aqa ñiri." Josep a Heli aqa ñiri. ²⁴ Heli a Matat aqa ñiri. Matat a Livai aqa ñiri. Livai a Melki aqa ñiri. Melki a Janai aqa ñiri. Janai a Josep aqa ñiri. ²⁵ Josep a Matatias aqa ñiri. Matatias a Amos aqa ñiri. Amos a Nahum aqa ñiri. Nahum a Esli aqa ñiri. Esli a Nagai aqa ñiri. ²⁶ Nagai a Mat aqa ñiri. Mat a Matataias aqa ñiri. Matataias a Semen aqa ñiri. Semen a Josek aqa ñiri. Josek a Joda aqa ñiri. ²⁷ Joda a Joanan aqa ñiri. Joanan a Resa aqa ñiri. Resa a Serubabel aqa ñiri. Serubabel a Sealtiel aqa ñiri. Sealtiel a Neri aqa ñiri. ²⁸ Neri a Melki aqa ñiri. Melki a Adi aqa ñiri. Adi a Kosam aqa ñiri. Kosam a Elmadam aqa ñiri. Elmadam a Er aqa ñiri. ²⁹ Er a Josua aqa ñiri. Josua a Elieser aqa ñiri. Elieser a Jorim aqa ñiri. Jorim a Matat aqa ñiri. Matat a Livai aqa ñiri. ³⁰ Livai a Simeon aqa ñiri. Simeon a Juda aqa ñiri. Juda a Josep aqa ñiri. Josep a Jonam aqa ñiri. Jonam a Eliakim aqa ñiri. ³¹ Eliakim a Melea aqa ñiri. Melea a Mena aqa ñiri. Mena a Matata aqa ñiri. Matata a Natan aqa ñiri. Natan a Devit aqa ñiri. ³² Devit a Jesi aqa ñiri. Jesi a Obet aqa ñiri. Obet a Boas aqa ñiri. Boas a Salmon aqa ñiri. Salmon a Nason aqa ñiri. ³³ Nason a Aminadap aqa ñiri. Aminadap a Atmin aqa ñiri. Atmin a Arni aqa ñiri. Arni a Hesron aqa ñiri. Hesron a Peres aqa ñiri. Peres a Juda aqa ñiri. ³⁴ Juda a Jekop aqa ñiri. Jekop a Aisak aqa ñiri. Aisak a Abraham aqa ñiri. Abraham a Tera aqa ñiri. Tera a Nahor aqa ñiri. ³⁵ Nahor a Seruk aqa ñiri. Seruk a Reu aqa ñiri. Reu a Pelek aqa ñiri. Pelek a Eber aqa ñiri. Eber a Sela aqa ñiri. ³⁶ Sela a Kainan aqa ñiri. Kainan a Arpaksat aqa ñiri. Arpaksat a Siem aqa ñiri. Siem a Noa aqa ñiri. Noa a Lamek aqa ñiri. ³⁷ Lamek a Metusela aqa ñiri. Metusela a Enok aqa ñiri. Enok a Jaret aqa ñiri. Jaret a Mahalalel aqa ñiri. Mahalalel a Kenan aqa ñiri. ³⁸ Kenan a Enos aqa ñiri. Enos a Set aqa ñiri. Set a Adam aqa ñiri. Adam a Qotei aqa ñiri.

Satan na Yesus wadau sawaq dia walawalaiyej

4 Ariya Qotei aqa Mondor a Yesus aqa jejamuq di awoonqa a Jordan yaq dena olo pulueqnaqa Mondor na a wadau sawaq osi gilsiq di uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiqqa Yesus a une bei atqajqa deqa marsiqqa walawalaiyoqnej.

Bati deqa Yesus a ingi uratsiqqa qurienj ti soqnej. A laja soqnej. Bati 40 di koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa Satan na minnej, "Ni Qotei aqa Niriamqa meniñ kalil endi minjrim bem buliybqa ni uye." ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minnej, "Moses a nami Qotei aqa anjam endegsi nengrenyej unu, 'Tamo nanggi ingi na segi ñambile sqasai.'"

⁵ Onaqa Satan na Yesus olo osiqqa mana goge kobaq oqsiiqa goge dia Yesus tigeltsiqqa sawa sawa kalil man-

dor kokba nanggi na taqatejunub qaji di Yesus osoryej. ⁶ Osoryosiqa minnej, "Sawa sawa kalil nanggo singila ti ñoro ti di ni emqai. Sawa sawa kalil di ijo. Qotei na nami ebej. Deqa e na tamo bei yqa marsiy yqai. ⁷ Deqa ni ijo ulatamuq endia singa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di ni emqai." ⁸ Onaqa Yesus na minnej, "Moses a nami Qotei aqa anjam endegsi nengrenyej unu, 'Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.'"

⁹ Onaqa Satan na Yesus olo osiqqa Jerusalem qureq aisiq atra tal quraq oqsiiq goge dia Yesus atsiqa minnej, "Ni Qotei aqa Niriamqa endena prugosim mandamq aie. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam nami endegsib nengrenyeb unu, 'Qotei na aqa laj angro nanggi minjrimqa bosib ni taqatmqab.' ¹¹ Anjam bei dego nami endegsib nengrenyeb unu, 'Laj angro nanggi bosib ban na ni soqt-mibqa ino singa meniñ na qalqasai.'"

¹² Onaqa Yesus na kamba Satan minnej, "Qotei aqa anjam bei dego endegsib nengrenyeb unu, 'Ni ino Tamo Koba Qotei aqa singila unqa osimqa ni na kumbra bei laja yaim. A ni aqaryaimqas kio sai kio di unqa osimqa kumbra bei laja yaim.'"

¹³ Satan a kumbra kalil dena Yesus uneq waiyqa yon-aq ugeiyonaqa a uratosiq ulañej. Bunuqna a na olo Yesus walawalaiyqa marsiqqa tariñosiq soqnej.

Yesus a Galili sawaq dia aqa wau utru atej

¹⁴ Qotei aqa Mondor aqa singila Yesus aqaq di son-aqa deqa a olo puluosiqqa Galili sawaq aiej. Aisiq di sonaqa nanggi a qa mare mare laqnaqqa tamo ungasari kalil nanggi quekriteb. ¹⁵ Onaqa a bati gaigai Juda nanggo Qotei tal miligiq giloqnsiqqa tamo ungasari nanggi Qotei aqa anjam minjreqnaqa nanggi quoqnsib aqa ñam soqtoqneb.

Nasaret qure qaji tamo ungasari nanggi Yesus aqa anjam qunabqa tulan minjinj oqetnjrej

¹⁶ Onaqa Yesus a dena walwelosiq Nasaret qureq aiej. Di aqa segi qure utru. A dia boleej. Aisiq dia aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa yori bation-aqa Juda nanggo Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam sisiyqa osiq tigelej. ¹⁷ Onaqa buk Baibel yonabqa a na waqtosiqqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nengrenyej qaji mutu bei itosiq endegsi sisiyey, ¹⁸ "Tamo Koba Qotei na e giltbej deqa aqa Mondor ijoq di unu. A na e giltbosiqqa endegsi merbej, 'Ni na tamo uge uge nanggi ijo anjam bole plaltosim minjroqne.' Agi Qotei na e qarinqbonaq mandamq aie deqa e na tamo ungasari nanggo segi une na singila na ojejunu qaji nanggi Qotei aqa anjam bole minjroqnitqa nanggo une uratoqnaq. E na tamo ñam qandimo unub qaji nanggi boletnjroqnitqa nanggi olo ñamdamu poinjroqnaq. Tamo nanggi nanggo jeu tamo na ugeugeinjreqnub qaji nanggi aqaryainjroqnitqa nanggo gulube kobooqnaq. ¹⁹ Tamo Koba Qotei na aqa segi tamo ungasari nanggi elenqajqa bati agi brantqo. E an-

jam di mare mare laqajqa deqa Qotei na e qarinqbonaq mandamq aiem."

²⁰ Yesus a anjam degsi sisiyosiq koboonaqa buk Baibel kabutosiqa Qotei tal taqato tamo yosiq a olo awoej. Onaqa tamo ungasari kalil Qotei tal miligiq di soqneb qaji nangi Yesus koqyesoqneb.

²¹ Onaqa Yesus na nangi minjrej, "Qotei aqa anjam e endego sisiyonum ningi quonub qaji di aqa damu agi bini brantqo." ²² Degsi minjrnaqa nangi kalil aqa anjam di qusibqa nangi areboleboleinjnaqa mareb, "Yesus aqa anjam di bolequja." Nangi degsi marsibqa olo areqalo kobaiyoqnsib maroqneb, "Yesus a Josep aqa njiri. Deqa a powo qabe na osiqa anjam bole endeqaji palontosiq mergeqnu?"

²³ Onaqa Yesus na minjrej, "Ningi yawo anjam endegsib merbqab kio, 'O ma gereiyo tamo, ni ino segi jejamu gereiye.' Osib ningi endegsib merbqab, 'Kaperneam qureq dia ni ino singila babteqnamqa tamo nangi unqneb. Iga degsim queqnum. Singila dego kere olo ino segi qure utruq endia babt. Yimqa iga unqom.'" ²⁴ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ningi quiye. E bole merngwai. Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnas di nangi aqa anjam quetqa asginjrmas. Deqa a ñam saiqoji sqas." ²⁵ E bole merngwai. Qotei aqa medabu o qaji tamo Elaija aqa bati qa lan getejeson-aqa wausau qalub bai 6-pela gilsiq awa bosaiqonej. Deqa sawa sawa kalilq dia nangi mam koba eb. Bati deqa Israel sawaq dia unqa qobul gargekoba soqneb. ²⁶ Sonabqa Qotei na Elaija nangiq qarinqosai. A na Elaija qarinqonaqa Saidon sawaq gilsiq Sarefat qureq dia unqa qobul bei aqaq di segi brantosiq aqaryaiyej. ²⁷ Qotei aqa medabu o qaji tamo Elisa aqa bati qa Israel sawaq dia lepra tamo gargekoba soqneb. Ariya Elisa a nangi boletnjrosai. A Siria sawaq gilsiq dia lep-ra tamo bei aqa ñam Naman sonaqa a segi qujai boletej."

²⁸ Yesus a na tamo ungasari Qotei tal miligiq di soqneb qaji nangi anjam degsi minjrnaqa nangi kalil qusibqa minjri ani oqetnjnaqa tigelosib Yesus ojeb. Yesus ojsib tututosib qure qalaq osi gileb. Nango qure mana goge di soqnej. Deqa nangi Yesus mana goge dena waiyqa marsib osi gilnabqa a nango ambleq na loumosiq ulanej.

Yesus a na tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

³¹ Ariya Yesus a Galili sawa nango qure bei aqa ñam Kaperneam deq gilej. Gilsiq di sosiqa yori batieqnaqa tamo ungasari nangi koroinjroqnsiqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. ³² Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. A segi anjam aqa Abu. Deqa tamo ungasari kalil nangi aqa anjam quoqnsib tulan prugelenjoqneb.

³³ Yori bati bei tamo bei mondor uge ti so qaji a Qotei tal miligiq di soqnej. Deqa a tulan koba lelenjosiqa Yesus minjrej, ³⁴ "O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa segi Njiri bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji."

³⁵ Mondor uge dena Yesus degsi minjrnaqa Yesus a singila na njirntosiq minjrej, "Ni medabu getentsim tamo di uratosim ni ulan." Onaqa mondor uge dena tamo di uratqa osiqa tamo ungasari nango ambleq dia tamo di waiyonaq mandamq di njiesonaqa uratosiq ulanej. Tamo di aqa jejamu yala ugetosai. A bole soqnej. ³⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nangi Yesus aqa kumbra di unsibqa nangi tulan koba prugelenjosib segi segi maroqneb, "Yesus a anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. Agi a na mondor uge nangi anjam minjreqlaqa nangi aqa anjam dau-ryosib jaraieqnu." ³⁷ Nangi degsi marsibqa jaraiosib sawa sawa kalilq dia Yesus aqa kumbra deqa mare mare laqnaq tamo ungasari kalil nangi quekriteb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

³⁸ Onaqa Yesus a tigelosiqa Qotei tal uratosiq Saimon aqa tal gogetej. Tal gogetosiqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanqanqonaq unej. Deqa Yesus aqa anjro nangi na minjrej, "Ni a boletime." ³⁹ Onaqa Yesus a gilsiq unqa maiyej qaji aqa areq di tigelosiqa anjam segi minjrnaqa aqa jejamu kanqanq di koboej. Onaqa unqa a tigelosiqa nangi ingi goietnjrej.

Yesus na tamo ungasari gargekoba nangi boletnjrej

⁴⁰ Sen aiqa laqnaqa tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nango was nangi na joqnsib Yesus aqa areq osi belenjoqneb. Osi belenjoqnaq Yesus na aqa ban nango segi segi gateq di ateqnaqa nango ma koboeqnaqa nangi jaraioqneb. ⁴¹ Mondor uge gargekoba dego Yesus na winjreqlaqa nangi na tamo ungasari nangi uratnjroqnsib jaraioqneb. Jaraioqnsib tulan koba lelenjoqnsib Yesus minjoqneb, "Ni Qotei aqa Njiri." Yeqlabqa Yesus a singila na minjroqnej, "Ningi ijo ñam ubtsib maraib." Degsi saidnjroqnej. Di kiyaya? Nangi qalie, Yesus a Kristus deqa.

Yesus a qure qureq giloqnsiqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej

⁴² Onaqa nobqolo ambru Yesus a na nangi alelnjrsiqa qure di uratosiq wadau sawaq gilej. Gilsiq di sonaqa tamo ungasari nangi a qa ñamosib gilsib itosib minjrej, "Ni iga uratgaim." ⁴³ Onaqa Yesus na minjrej, "E qure bei bei nangoq dego giloqnsiyqa Qotei aqa anjam bole endegsi minjroqnaq, 'Ningi are buliyibqa Qotei a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwas.' Degsi minjroqnaq. Qotei a deqa e qarinqbonaq mandamq aiem." ⁴⁴ Yesus a nangi degsi minjrnsiqa nangi uratnjrsiq gilsiq Judia sawaq dia walweloqnsiqa Juda nango Qotei tal miligiq giloqnsiqa tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej.

Yesus na Pita minjrnaqa a kakanq waiyosiq qe ani ej

5 Bati bei Yesus a Genesaret ya aguq gilsiq alile dia tigelesonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi Qotei aqa anjam quqwajqa are qalsibqa Yesus aqa areq bosib koroeb. ² Koroesonabqa Yesus a ñam

atsiqa qobuŋ aiyel alile di tiryosib sonab unjrej. Qe o qaji tamo nanŋi qobuŋ di tiryosib nanŋo kakanŋ yansoqneq. ³ Qobuŋ bei Saimon aqa qobuŋ. Yesus a Saimon aqa qobuŋ goge di awoosiqa Saimon minnej, "Qobuŋ tututim kiñala sasalosim yaq aiem." Onaqa Saimon na qobuŋ tututonaq sasalonaqa Yesus a qobuŋ miligiq dia awesosiqa tamo unŋasari kalil nanŋi alile di sonabqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

⁴ Anjam minjrsiq koboonaqa a na Saimon minnej, "Niŋgi qobuŋ oyoosib ya robuq oqsib nuŋgo kakanŋ waiyqab qe oqab." ⁵ Onaqa Saimon na kamba minnej, "O Tamo Koba, iga qolo waukobaonum gilsim nebeqo. Iga qe bei yala osai. Unŋum. Ni maronum deqa e kakanŋ olo waiyqai." ⁶ Degsi Yesus minjsiqa nanŋi ya robuq oqsib kakanŋ olo waiysib qe tulaŋ koba eb. Qe koba onabqa nanŋo kakanŋ qe na maqej deqa branŋa laqnaqa titqa keresaijnanaqa nanŋo was qudei qobuŋ beiq di soqneq qaji nanŋi metnjrnab bosib koba na kakanŋ titosib qe osib qobuŋ aiyel miligiq di jugonab maqosib tugwa laqneq. ⁸ Onaqa Pita a Yesus aqa maŋwa di unsiqa Yesus aqa singaq di singa pulutosiq minnej, "O Tamo Koba, e une tamo. Deqa ni e urat-bosim gile." ⁹ Pita na Yesus degsi minnej. Di kiyaaq? Aqa was nanŋi ti qe tulaŋ koba elenjosib prugelenjeb deqa. ¹⁰ Sebedi aqa ŋiri aiyel Jems wo Jon wo nanŋi Pita omba wau qujai. Nanŋi dego Yesus aqa maŋwa di unsibqa prugelenjeb. Onaqa Yesus na Pita minnej, "Ni ulaaime. Ni qe o tamo deqa ni qe eqnum. Bunuqna ni degsim olo tamo oqnaqam." ¹¹ Onaqa nanŋi nanŋo qobuŋ alile dia suweiyosib nanŋo ai wo abu wo nanŋi uratnjrsib nanŋo ñoro ti ingi ingi kalil dego uratosib Yesus dauryeb.

Yesus na tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

¹² Nanŋi Yesus dauryosib bati bei koba na qure beiq gileb. Dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus unsiqa aqa areq bosiq turuosiq mandamq di ŋam quosiqa Yesus pailyosiq minnej, "O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnimqa e boletbe. E qalie, ni na e boletbqa kere deqa e inoq bonum." ¹³ Degsi minjnaqa Yesus a baŋ waiysiq tamo di aqa jejamu ojej. Ojsiqa minnej, "E ni boletmqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme." Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa yu uge kalil mosoosiq aqa jejamu olo boleej. ¹⁴ Onaqa Yesus na minnej, "Ino jejamu boleqo deqa ni tigelosim gile. Ariya ni tamo qudei nanŋi ijo ñam ubtsim minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyo qaji ingi ingi Moses nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo unŋasari nanŋi ni numsiq marqab, 'Bole, ino jejamu boleqo.'" ¹⁵ Onaqa a gilsiq a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na a boletej deqa mare mare laqnaqa aqa anjam tulaŋ kobaonaqa sawa sawa kalilq dia tamo unŋasari gargekoba quekriteb. Deqa tamo unŋasari tulaŋ gargekoba nanŋi Yesus aqa anjam quqwajqa marsibqa boqnsib aqa areq di korooqneq. A na nanŋo ma boletetnjraqajqa deqa ti aqa areq di korooqneq. ¹⁶ Koroeqnaq Yesus a bati gaigai nanŋi urat-

njrsim a segi sqajqa maroqnsiq nanŋi alelnjroqnsiq wadau sawaq giloqnsiq dia a segi sosiq Qotei pailyoqnej.

Yesus na tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹⁷ Bati bei tamo unŋasari nanŋi olo koroesonabqa Yesus a na Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Minjreqnaqa bati di Farisi nanŋi ti dal anjam qalie tamo nanŋi ti tigelosib bosib Yesus aqa areq di awoelenesoqneq. Nanŋi Galili sawa nanŋo qure qureq dena ti Judia sawa nanŋo qure qureq dena ti Jerusalem qureq dena dego tigelosib bosib Yesus aqa areq di awoelenesoqneq. Bati di Tamo Koba Qotei aqa singila Yesus aqa jejamuq di soqnej. Deqa a na tamo nanŋo ma gereiyetnjrqa marnaqa tamo qudei nanŋi na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsib Yesus aqa areq di atibqa Yesus na boletqajqa deqa qoboiosib beb. ¹⁹ Bosib ŋam ateb tamo tulaŋ gargekoba siranme juŋeb. Deqa nanŋi Yesus aqa areq gilqa keresaijnanaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiej. ²⁰ Onaqa Yesus a tamo nanŋi di nanŋo areqalo unej nanŋo areqalo qujai Yesus na tamo di boletqa kere. Deqa a na tamo jejamu laiyej qaji di minnej, "O ijo was, ino une kalil e na kobotetmonum." ²¹ Onaqa dal anjam qalie tamo nanŋi ti Farisi nanŋi ti tal dia awesoqneq qaji nanŋi Yesus aqa anjam di qusibqa nanŋo areqalo na mareb, "Yesus a Qotei misilinyqo. Yai na tamo nanŋo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai." ²² Nanŋi degsi are qalsib sonabqa Yesus a nanŋo areqalo di qalieosiqa minjrej, "Niŋgi kiyaaq degsi are qaleqneq?" ²³ Anjam kie e na tamo jejamu laiyoq qaji di minjqajqa wau koba sai? 'Ino une kalil e na kobotetmonum,' anjam de kio, 'Ni tigelosim walwel,' anjam de kio? ²⁴ Ariya e Tamo Anŋro e mandamq endia singila ti unum deqa e na tamo nanŋo une kobotetnjrqa kere. Niŋgi degsi qalieqajqa deqa e na tamo di boletqai." Yesus a na nanŋi degsi minjrsiq tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiq minnej, "E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile." ²⁵ Degsi minjnaqa tamo di a tamo unŋasari kalil nanŋo ŋamdamuq na tigelosiq aqa sapera ŋeiesoqnej qaji di qoboiosiq Qotei aqa ñam soqtosiq walwelosiq aqa qureq gilej. ²⁶ Onaqa tamo unŋasari kalil nanŋi Yesus aqa singila di unsibqa nanŋi tulaŋ prugelenjosib Qotei aqa ñam soqtosib a binjiyeb. Osib nanŋi ulaosib mareb, "Kumbra iga endego unonum di kumbra bei. Tamo bei na kumbra deqaji bei yeqnaq iga nami unosaioqnem."

Yesus na Livai minnej, "Ni e daurbe."

²⁷ Yesus a dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa ñam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Osiqa minnej, "Ni e daurbe." ²⁸ Onaqa aqa ingi ingi kalil uratosiq tigelosiq Yesus dauryej. ²⁹ Yesus dauryosiq giloqnsiq Yesus minnej, "Ni ijo talq bosim ingi uye." Degsi minjsiqa aqa segi talq osi gilsiq maruro atsiqa ingi goietej. A segi sai. Takis o qaji tamo tulaŋ gargeko-

ba nanġi ti Yesus aqa segi anġro nanġi ti tamo laġa laġaj nanġi ti deġo metnġrnaq bosib koba na awoosib inġi uyoqneġ. ³⁰ Onaqa Farisi nanġi ti dal anġam qalie tamo nanġi ti bosib di unsibqa Yesus aqa anġro nanġi minġreb, "Niġi kiyaaq takis o qaji tamo ti une tamo ti nanġi koba na awoosib inġi ti ya ti uyeqneġ?" ³¹ Onaqa Yesus a Farisi nanġo anġam di qusiqa minġrej, "Tamo ma saiqoġi nanġi ma gereiyo tamo aqaq gilosaieqneġ. Tamo ma ti nanġi segi ma gereiyo tamo aqaq gileqneġ. ³² Tamo bei a marqas, 'E tamo bole. E une saiqoġi.' E tamo deqaji metit ijoq bqajqa e deqa bosai. Tamo a marqas, 'E une ti.' E tamo deqaji metit ijoq bqajqa e deqa bem."

Yesus a qurienġ qa anġam mareġ

³³ Onaqa Farisi nanġi na Yesus olo minġeb, "Jon aqa anġro nanġi bati gaigai inġi uratoqnsib qurienġoqnsib Qotei pailyoqnsib unub. Farisi nanġo anġro nanġi deġo kumbra degyeqneġ. Ariya ino anġro nanġi kiyaaq qurienġosaieqneġ? Agi nanġi bati gaigai inġi ti ya ti uyoqnsib unub." ³⁴ Onaqa Yesus a nanġo anġam di qusiqa a kamba yawo anġam bei endegsi minġrej, "Tamo bei a uġa baġ oġqa bati qa a aqa was nanġi ti soqnimqa nanġi are gulubeinġqas e? Sai. ³⁵ Ariya bunuqna nanġo was yainġribqa bati deqa nanġi are gulubeinġrimqa qurienġosib sqab.

³⁶ Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari braġoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di a na gara jugo bunuj di ugeugeiyqas. Gara jugo bunujq dena mutu osim gara jugo sariq di qandimesqas di aqa uno bolesaiqas. Di kiyaaq? Gara sari ti gara bunuj ti kerekereqasai. ³⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu kaja aqa jegara na gereiyo qaji sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kaġraġosiq siġgilaġ. Deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenġosim mandamq aiqas. Ya nobu a deġo ugeqas. ³⁸ Ariya a ya nobu kaja aqa jegara na gereiyo qaji bunujq di wain bunuj qamimqa ombla bole sqab. ³⁹ Tamo bei a wain namij uysimqa a olo wain bunuj uyqa marqasai. Di kiyaaq? A marqas, "Namij di bole."

Yesus a yori bati qa wau getentqajqa deqa anġam mareġ

6 Juda nanġo yori bati bei qa Yesus aqa anġro nanġi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa anġro nanġi wit ġei elenġoqnsib baġ na ñoqoryoqnsib uye uye giloqneġ. ² Nanġi degsib gileqneqnaq Farisi tamo qudei nanġi bosib nanġi unġrsib minġreb, "Niġi kiyaaq kumbra degyeqneġ? Yori bati qa kumbra deġyo di getento koba." ³ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanġi minġrej, "Nami Devit aqa wau tamo ti nanġi mamnġrnaqna kumbra yeb qaji di niġi sisiyosai kio? ⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiyqajqa bem nami atnab soqneġ qaji di osiqa ġinġenġyosiq aqa wau tamo nanġi koba na uyeġ. Bem di getento. Di atra tamo nanġo segi uyqajqa bem. Niġi quiye. Devit a degsi yeġ di a dal

anġam groteġ. Ariya a Qotei aqa ñamdamuq di une saiqoġi. Niġi anġam di sisiyosai kio?" ⁵ Osiqa minġrej, "E Tamo Anġro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba."

Yori bati bei qa Yesus na tamo bei baġ qandamyġ qaji di boleteġ

⁶ Olo yori bati bei qa Yesus a Juda nanġo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anġam plaltosiq minġroqneġ. Qotei tal miligiq dia tamo bei baġ wo qandamyġ qaji a soqneġ. ⁷ Onaqa dal anġam qalie tamo nanġi ti Farisi nanġi ti Yesus koqyoqneġ. Nanġi are qaleb, "Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kio? Yimqa minġqom, 'Ni na yori bati grotonum.'" Deqa nanġi Yesus koqyoqneġ. ⁸ Onaqa Yesus a nanġo areqalo di qalieosiq tamo baġ qandamyġ qaji di minġej, "Ni tiġelosim gago ambleq au." Degsi minġnaqa a tiġelosi gilsiq nanġo ambleq di tiġelonaqa Yesus na Farisi nanġi minġrej, "E mati niġi anġam bei nenemġġitqa niġi kamba merbiye. Iga yori bati qa kumbra bole yqom kio kumbra uge yqom kio? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam bole sqas di kere kio iga a uratonam padalqas di kere kio? Dal anġam a kiersi marqo? Niġi na merbiye." ¹⁰ Yesus a nanġi kalil degsi minġrsiq koqġnġresonaqa nanġi na kamba olo anġam bei minġosai. Nanġi mequmesoqneġ. Deqa Yesus a tamo baġ qandamyġ qaji di minġej, "Ni ino baġ waiy." Degsi minġnaqa aqa baġ waiyonaq boleġ. ¹¹ Onaqa Farisi nanġi Yesus aqa siġgila di unsibqa nanġi minġiġ oqetnġrnaqna segi segi qairosib maroqneġ, "Bunuqna gam bei brantimqa iga Yesus qalim moiqas."

Yesus na aqa anġro 12-pela nanġi ġiltġnġrej

¹² Bati deqa Yesus a segi sosim Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Manaq oqsiq dia Qotei pailyeqnaqa nebeeġ. ¹³ Onaqa Yesus na tamo kalil a dauryosib laqneġ qaji nanġi metnġrnaqna aqa areq bonabqa nanġo ambleq dena anġro 12-pela segi ġiltġnġrej. Nanġi a ombla sosib aqa anġam mare mare laqajqa deqa ġiltġnġrej. ¹⁴ Nanġo ñam aġiende. Bei Saimon. Aqa ñam bei Yesus na Pita waiyeġ. Nanġi aqa was Andru wo. Bei Jems. Nanġi aqa was Jon wo. Bei Filip. Bei Bartolomyu. ¹⁵ Ariya Matyu wo Tomas wo. Bei Alfias aqa ġiri Jems. Bei Saimon aġi Rom nanġi winġrġajqa maroqneġ qaji. ¹⁶ Ariya bei Jems aqa ġiri Judas. Bei Judas Iskariot aġi Yesus osiqa jeu tamo nanġo baġq di ateġ qaji. Yesus aqa anġro 12-pela nanġo ñam aġide. Nanġi Yesus aqa anġam mare mare laqajqa deqa ġiltġnġrej.

Yesus na tamo unġasari gargekoba nanġi boletnġroqneġ

¹⁷ Onaqa Yesus a nanġi joqsiqa koba na manaq dena olo aisib sawa ġuġ dia sonabqa tamo unġasari tulaġ gargekoba a dauryosib laqneġ qaji nanġi bosib aqa anġam quqwaġqa koroġeb. Tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi deġo Yesus aqa anġam quqwaġqa beb. Judia sawa nanġo qure qureq dena ti Jerusalem

qureq dena ti Tair qure wo Saidon qure wo nanngo sawa alile jojom dena dego tigelosib Yesus aqa anjam quqwajqa bosib koroeb. Yesus a nanngo ma boletet-njrqaqqa deqa ti beb. Bonabqa Yesus a na tamo un-gasari kalil mondor uge na ojeleno qaji nanngi bolet-njroqnej. ¹⁹ Yesus aqa jejamuq dena singila gileqnaqa tamo ma ti kalil nanngo ma saioqnej. Yeqnaqa tamo un-gasari kalil nanngi Yesus aqa singila di unoqnsib deqa aqa jejamuq di nanngo ban atqa maroqnsib ban waiyoqneb.

Tamo yai nanngi tulan areboleboleinjraqs Yesus a deqa anjam marej

²⁰ Onaqa Yesus a bulosiqa tamo ungasari a dauryosib laqneb qaji nanngi koqnrsiqa endegsi minjrej, "Ninggi bini inggi inggi saiqoju unub qaji bunuqna Qotei a nunngo Mandor Koba sosim ninggi taqatngwas. Yimqa ninggi tulan areboleboleingwas.

²¹ "Ninggi bini mam unub qaji bunuqna kere na sqab. Deqa ninggi tulan areboleboleingwas.

"Ninggi bini akam ti unub qaji bunuqna akam uratosib olo kikiosib tulan areboleboleingwas.

²² "Ninggi ijo nam oqnsib e daurbeqneb deqa bunuqna tamo qudei nanngi na ninggi jeutnggoqnsib misilingoqnsib nunngo nam ugeugeiyogqab. Nami nanngo moma nanngi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi degsib ugeugeinjroqneb. Dego kere bunuqna nanngi ninggi dego ugeugeingogqab. Di kiyaaq? Ninggi na e Tamo Angro daurbeqneb deqa. Di unngum. Nanngi ninggi ugeugeingibqa ninggi tulan areboleboleingeme. Ninggi quie. Nunngo awai bole agi lan goge di unu. Bunuqna ninggi oqsib awai di itqab.

²⁴ "Ariya ninggi bini nro koba ti unub qaji bunuqna ninggi gulube oqab. Di kiyaaq? Nunngo are boletetngwajqa inggi agi ninggi mandamq endia ekritonub.

²⁵ "Ninggi inggi qa kere na unub qaji bunuqna ninggi mam sqab.

"Ninggi bini kiekeqneb qaji bunuqna ninggi are ugeingim akam ti sqab.

²⁶ "Bini tamo ungasari nanngi na nunngo nam soqteqneb. Dego kere nami nanngo moma nanngi na gisan anjam maro tamo nanngo nam soqtoqneb. Deqa bunuqna ninggi olo jemaingwas.

Ninggi nunngo jeu tamo nanngi qa boleoqnsib gereinjroqniye

²⁷ "Ninggi ijo anjam qusib dauryeqneb qaji e na anjam endegsi merngit quie. Tamo qudei nanngi na ninggi jeutnggoqnsibqa ninggi na kamba nanngi jeutnjraib. Ninggi nanngi qa olo boleoqnsib gereinjroqniye. ²⁸ Ninggi ijo segi angro unub deqa tamo qudei nanngi na ninggi misilingeqneb. Ariya ninggi na kamba nanngi misilingnjraib. Nanngi olo anjam bole bole minjroqniye. Tamo nanngi ninggi ugeugeingeqneb qaji nanngi kamba ugeugeinjraib. Ninggi nanngi qa olo Qotei pailyoqniye. ²⁹ Tamo bei a ni qa njirinosim ula ponmimqa belosim waliqe bei osoryimqa ponyem. Tamo bei na ino gara jugo yaimimqa

ni na saidyaim. Olo ino gara jugo bei dego ye. ³⁰ Tamo bei na ino inggi bei yaimqajqa mermimqa ye. Yosim a na kamba olo ni emqajqa minjaim. ³¹ Kumbra bole bole tamo nanngi na ninggi engwajqa arearetngwo qaji kumbra di ninggi na nanngi olo enjroqniye.

³² "Tamo ungasari ninggi qa boleeqneb qaji nanngi qa segi ninggi kamba boleoqneb di kumbra tulan bolesai. Dal anjam gotranjo tamo nanngi dego tamo nanngi nanngi qa boleeqneb qaji nanngi qa kamba boleeqneb. ³³ Tamo nanngi ninggi kumbra bole bole engeqneb qaji nanngi segi ninggi na kamba kumbra bole bole enjroqneb di kumbra tulan bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqneb. ³⁴ Ninggi na tamo qudei nanngi inggi bei enjraqa osibqa nanngi na kamba olo ninggi engwajqa minjrsib inggi enjraqab di kumbra tulan bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi na dego nanngo was nanngi inggi inggi enjroqnsibqa nanngi na kamba olo enjraqqa minjroqnsib inggi inggi enjreqneb.

³⁵ Deqa ninggi ijo anjam endi quie. Tamo qudei nanngi na ninggi jeutnggoqnsibqa ninggi na kamba nanngi jeutnjraib. Ninggi nanngi qa olo boleoqnsib nanngi gereinjroqniye. Osib inggi bole bole enjroqnsib nanngi na kamba olo engwajqa minjroqnaib. Ninggi kumbra degyqab di ninggi Qotei lan goge di unu qaji aqa angro bole sqab. Sosibqa awai tulan boledamu oqab. Ninggi qalie, tamo qudei nanngi Qotei binjyosaieqneb. Tamo qudei nanngi kumbra uge uge yeqneb. Ariya tamo nanngi di Qotei na kamba kumbra uge uge enjrosaieqnu. A na olo nanngi kumbra bole bole enjreqnu. Deqa ninggi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo bole ti tamo uge ti nanngi turtnjroqnsib kumbra bole bole enjroqniye. Ninggi kumbra degyqab di ninggi Qotei aqa angro bole sqab. ³⁶ Nunngo Abu a gaigai tamo nanngi qa duloqnsiqa nanngo une kobotetnjreqnu. Deqa ninggi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo kalil nanngi qa duloqnsibqa nanngo une kobotetnjroqniye.

Ninggi na tamo qudei nanngo jejamuq di anjam lanja qametnjraib

³⁷ "Ninggi tamo qudei nanngo kumbra lanja uge qa minjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nunngo kumbra uge qa ninggi merngwasai. Ninggi tamo qudei nanngo jejamuq di anjam lanja qametnjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nunngo jejamuq di anjam bei qametngwasai. Ninggi na tamo nanngo une kalil taqal atetnjroqniye. Yimqa Qotei a dego nunngo une kalil taqal atoqngas. ³⁸ Ninggi na tamo nanngi inggi inggi enjroqnsib lueoqniye. Yimqa Qotei a kamba dego ninggi inggi inggi engoqngas. Osim inggi inggi tulan koba engoqnsim nunngo mogomq di bilentoqnmimqa ojqa keresaiinggoqnmimqa bilenjoqnsib dobulq aioqngab. Ninggi tamo nanngi kumbra bole bole enjroqngab dego kere Qotei a kamba ninggi kumbra bole bole engoqngas." Yesus a na aqa angro nanngi anjam degsi minjrej.

³⁹ Osiaqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, "Tamo bei nam qandimo unu qaji a na tamo bei dego nam qandimo unu qaji di gam osoryqa keresai. A na aqa ban ojsim ombla walwelqab ombla mangalsib subq

aiqab. ⁴⁰ Angro kiñala bei na aqa abu bunyqa keresai. A kobaqujaosimqa di aqa abu ombla kerekereqab.

⁴¹ "Kiyaqa ni ino was aqa ñamgalaq dia ñam ñengi kiñala unu di unsimqa ino segi ñamgalaq dia ñampan kobaquja unu di ni unosai? ⁴² Kiyaqa ino segi ñamgalaq dia ñampan kobaquja soqnimqa tentosim ino was minjqam, 'Was, e ino ñamgalaq dia ñam ñengi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai'? Ñampan kobaquja ino segi ñamgalaq di unu qaji di ni unosai. Ni gisanj tamo. Ni mati ñampan kobaquja ino segi ñamgalaq di unu qaji di taqal waiysim ñamdamu suwanmimqa ariya degam ñam ñengi kiñala ino was aqa ñamgalaq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete."

Namtañ uge nanği gei uge ateqnub

⁴³ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Namtañ bole nanği gei bole ateqnub. Nanği gei uge ato-saieqñub. Namtañ uge nanği gei uge ateqñub. Nanği gei bole atosaeqñub. ⁴⁴ Deqa tamo nanği ñam aqa gei unsibqa dena nanği poinjrqa, 'Namtañ di bole. Namtañ di uge.' Ningi marñ luwit marinç dena qura gei osib uyosaieqñub. Sil luwit marinç dena wain gei osib uyo-saieqñub. ⁴⁵ Tamo bole nanği are miligiq di areqalo bole bole gargekoba unu. Deqa nanği kumbra bole bole yeqñub. Ariya tamo uge nanği are miligiq di areqalo uge uge gargekoba unu. Deqa nanği kumbra uge uge yeqñub. Tamo nanği areqalo nanği are miligiq di unu qaji di nanği medabuq na branteqñu."

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

⁴⁶ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Kiyaqa ningi endegsib merbeqñub, 'O Tamo Koba, O Tamo Koba' degsib merboqñub ijo anjam dauryosaieqñub? ⁴⁷ Ningi quiye. Tamo ungasari ijoq boqñub ijo anjam dauryeqñub qaji nanği tal gereiyo qaji tamo bul. Tal gereiyo qaji tamo a na tal utru atqa osimqa tal ai sub bogelenjosim guma koba aielenjosim meniñ qura itelenqas. Bunuqna awa koba bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyaqa? A meniñ quraq di tal atqo deqa. Tamo nanği ijo anjam qusib dauryeqñub qaji nanği tal gereiyo qaji tamo di bul. ⁴⁹ Ariya tamo nanği ijo anjam qusib dauryqa urateqñub qaji nanği tamo bei laña sub gogeq di tal ateqñub qaji a bul. Tal atnaq sonaqa awa koba bosimqa ya meli dosimqa tal di qamsiq renginjosim putonaq aisiq tulanñ niñaqej."

Yesus na Rom nanği qaja tamo gate bei aqa kanğal tamo boletej

7 Yesus a na tamo ungasari nanği anjam kalil degsi minjrnaq qunabqa a nanği uratnjrsiqa Kaperneam qureq aiej. ² Dia Rom nanği qaja tamo gate bei soqnej. Aqa kanğal tamo bei a tulan qalaqalaiyoqnej qaji di makobaiysiq moiqa laqnej. ³ Deqa tamo qudei nanği na qaja tamo gate di minjeb, "Yesus a bqa Kaperneam qureq endi unu." Degsi min-

jnab qusiqa are qalej, "E tamo qudei nanği qarinqritqa aisib Yesus minjib bosim ijo kanğal tamo boletqas." Osiqa qarinqjrnaq aieb. ⁴ Aisib Yesus itosib singila na pailiosib minjeb, "O Tamo Koba, ni iga uratgaim. Qaja tamo gate di a tamo boledamu. ⁵ A Juda tamo ungasari kalil nanği qa tulan boleqñusiq gaigai geregerejnreñu. Agi a na gago Qotei tal gereiyetgej."

⁶ Nanği degsib Yesus minjnab qusiqa tigelosiq nanği daurnjrsiq koba na gileb. Gilsib tal jojomyeqñabqa qaja tamo gate dena aqa was qudei nanği olo qarinqjrnaq aisib gamq dia Yesus turosib minjeb, "O Tamo Koba, gago was a marqo, 'Unğum, ni laña waukobaaim. E tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. ⁷ E segi dego ino areq bqa keresai. Deqa ni isaq na anjam segi marimqa dena ijo kanğal tamo a boleqas. ⁸ E dego tamo kokba qudei nanği sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nanği ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, "Ni gile." Yimqa a gilqas. Bei minjqai, "Ni au." Yimqa a bqas. Ijo kanğal tamo bei minjqai, "Wau di ye." Degsi minjitaqa a ijo anjam dauryqas."

⁹ Onaqa Yesus a qaja tamo gate aqa anjam di qusiqa a tulan prugugetej. Osiqa bulosiq tamo ungasari gargekoba a dauryoqñeb qaji nanği minjrej, "Ningiq uiye. Qaja tamo gate di a e qa aqa areqalo tulan singilatqo. Juda tamo bei nami e qa degsi aqa areqalo singilato qaji bei unosai." ¹⁰ Yesus a na tamo ungasari nanği anjam degsi minjrnaqa qaja tamo gate aqa was nanği a na qarinqjrnaq qaji nanği qusibqa olo puluosib aqa talq gilsib kanğal tamo di a namo boleosiq sonaq uneb.

Yesus a Nain qureq dia unğa qobul bei aqa niri qujai nami moiej qaji di olo tigeltej

¹¹ Olo bati bei Yesus a qure beiq gilej. Qure di aqa ñam Nain. Yesus aqa angro nanği ti tamo ungasari gargekoba dego Yesus dauryosib Nain qureq gileb. ¹² Yesus a gilsiq qure polomq di branteqnaqa tamo bei nami moiej qaji a subq atqajqa qoboyosib giloqñeb. Tamo di aqa ai qobul. Aqa angro qujai bole qujai agi a segi. Angro di qoboyosib gileqñabqa tamo ungasari tulan gargekoba qure dia soqñeb qaji nanği unğa di koba na walwelosib giloqñeb. ¹³ Onaqa Tamo Koba Yesus a unğa di unsiq a qa tulan dulosiq minjeb, "Ni aka-maim." ¹⁴ Degsi minjsiq walwelosiq ban waiysiq kulum angro jigeb qaji di ojnaqa tamo nanği a qoboyosib giloqñeb qaji tigeleb. Onaqa Yesus na angro moiej qaji di minjeb, "O angro, e ni mermqai, ni tigel." ¹⁵ Degsi minjnaqa a tigelosiq awoosiq anjam maroqnej. Onaqa Yesus na a ban ojsiqasi osi gilsiq aqa aniqali yej. ¹⁶ Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqñeb qaji nanği Yesus aqa singila di unsibqa nanği tulan prugelenjosib Qotei aqa ñam soqtosib maroqñeb, "Bole, bini Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja gago ambleq endi brantqo. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği aqaryainjrqaqqa deqa tamo di qarinyqoqa gagoq bqa." ¹⁷ Yesus a kumbra di yonaqa tamo nanği unsib deqa mare mare laqnab anjam di tulan kobaon-aqa tamo ungasari Judia sawaq di soqñeb qaji nanği ti

tamo ungasari sawa bei beiq di soqneb qaji nangi dego kalil quekriteb.

Jon yansnjro qaji a na aqa angoro aiyel nangi qarinjnaqa Yesus aqa areq gileb

¹⁸ Onaqa Jon aqa angoro nangi dego anjam di qusib Jon minjnab qusiqa aqa angoro aiyel nangi metnjrnaq aqa areq bonabqa minjrej, "Ningi Tamo Koba Yesus aqa areq gilsib endegsib nenemyiye, 'Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kio? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kio?'" ²⁰ Jon na nangi aiyel degsi minjrsiq qarinjnaqa Yesus aqa areq gilsib minjeb, "Jon yansnjro qaji tamo a na iga qarinqwoqa agi inoq bonum. A ni endegsi nenemmqo, 'Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kio? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kio?'"

²¹ Bati deqa Yesus a na tamo ungasari tulan gargekoba ma utru segi segi so qaji nangi ti tamo nanggo jejamu mondor uge uge na ojeleno qaji nangi ti boletnjroqnej. Tamo nam qandimo gargekoba dego boletnjreqnaqa nam poinjroqnej. ²² Deqa Yesus a na tamo aiyel Jon na qarinjrej qaji di minjrej, "Kumbra nungo namdamu na unonub qaji ti anjam nungo dabkala na quonub qaji ti deqa aisib Jon geregere saiyosib minjiye. Endegsib minjiye, 'Tamo nam qandimnjro qaji nangi olo nam poinjreqnaq sawa uneqnub. Tamo jejamu lainjro qaji nangi olo walweleqnub. Tamo nanggo jejamu yu na ugeeleno qaji nanggo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getenjro qaji nangi olo poinjreqnaqa anjam queqnub. Tamo moreno qaji nangi olo tigeleqnub. Tamo ingi ingi saiyoji unub qaji nangi Qotei aqa anjam bole queqnub.' Ningi aisib Jon degsib saiyosib minjiye. ²³ Ariya ningi quiye. Tamo nangi e nubsib e qa nanggo areqalo singilatosib olo ijo nam ulontosaieqnub qaji nangi tulan areboleleijnrim sqab."

²⁴ Onaqa Jon aqa angoro aiyel nangi Yesus aqa anjam di qusibqa nangi olo puluosib Jon minjqajqa aieqnaqqa Yesus a na tamo ungasari gargekoba nangi di Jon qa endegsi minjrej, "Ningi nami wadau sawaq gilsibqa ningi tamo kiero unqajqa gileb? Ningi tamo silai aqa banga bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kio? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ²⁵ Deqa ningi tamo kiero unqajqa wadau sawaq gileb? Ningi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kio? Di dego sai. Tamo gara bole walaoqnsib noro koba ti unub qaji nangi mandor kokba nanggo talq di unub. ²⁶ Deqa ningi tamo kiero unqajqa wadau sawaq gileb? Ningi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kio? Od. Agide. Ningi deqa unqa gileb. Deqa e ningi endegsi merngwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nangi tulan bunjrejunu. ²⁷ Agi nami e mandamq aiosaisonamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, 'Ni que. E na tamo bei qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.' Tamo di agi Jon. Anjam di agi Qotei aqa nengrenq di unu.

²⁸ Deqa ningi quiye. E bole merngwai. Jon yansnjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nangi tu-

lan bunjrejunu. Ariya tamo qudei nam saiyoji unub qaji nangi Qotei na taqatnjroqnsiqa a nanggo Mandor Koba unu. Deqa tamo nangi dena kamba Jon tulan bunyejunub."

²⁹ Yesus a na tamo ungasari nangi anjam degsi minjnaqa takis o qaji tamo qudei nangi dego anjam di qusib mareb, "Bole. Qotei aqa kumbra kalil a na yeqnu qaji di bolequja." Nangi degsib mareb. Di kiyaaqa? Nangi nami are bulyonab Jon na yansnjrej deqa. ³⁰ Ariya Farisi nangi ti dal anjam qalie tamo nangi ti Jon na yansnjrq urateb deqa nangi gam bole Qotei na osornjrej qaji di qoreiyeb.

³¹ Onaqa Yesus na olo tamo ungasari nangi endegsi minjrej, "Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanggo kumbra qa e yawo anjam kiersiy marqai? Nangi tamo kiero? ³² E nangi qa endegsi marqai. Nangi angoro du du bul qure ambleq dia alanoqnsib angoro qudei na qudei minjreqnub, 'Iga yumba anjamomqa ningi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa ningi akamosai.'" ³³ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Jon yansnjro qaji a bosiq ingi ti wain ti uratosiq sonaqa ningi a qa mareqnub, 'A mondor uge ti.' ³⁴ Ariya e Tamo Angoro bosimqa ingi ti wain ti uyeqnamqa ningi e nuboqnsib mareqnub, 'Ningi uniye. Yesus a qunjan ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nangi koba na walweleqnub.' ³⁵ Ningi e qa misilinj anjam degsib mareqnub. Ariya tamo ungasari qudei nangi Qotei aqa powo eqnub dena iga qalieonum, Qotei aqa powo di tulan boledamu."

Unja bei a gorenj quleq ti dena Yesus aqa singa liyoqnej

³⁶ Bati bei Farisi tamo bei aqa nam Saimon a Yesus minjej, "Ni ijo talq bamqa aqo ombla ingi uyqom." Onaqa Yesus a Saimon odyosiqa aqa talq gilsiq Saimon ombla awoosib ingi uyoqneb. ³⁷ Onaqa sambala unja bei qure dia soqnej qaji a anjam endegsi quej, "Yesus a Saimon aqa talq di unu. A di sosiqa ingi uyeqnu." A anjam degsi qusiqa gorenj jaliqa quleq ti osiqa Saimon aqa tal miligiq gilsiq Yesus aqa qoreq na bosiq aqa singa jojomq di tigelosiq akamej. Akamonaqa aqa nam ya Yesus aqa singaq ainaqa singa tombol na awoosiq aqa nam ya singaq aiej qaji di aqa segi gate banga na piyoqnsiqa Yesus aqa singa kundoqyoqnsiqa gorenj quleq ti dena olo Yesus aqa singa liyoqnej.

³⁹ Unja a kumbra di yonaqa Saimon a unsiqa are qalej, "Yesus a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole qamu unja endi bosiq aqa jejamu ojjo qaji di sambala unja degsi qalieqo qamu."

⁴⁰ Onaqa Yesus a Saimon aqa areqalo di qalieosiqa minjej, "Saimon, e ni anjam bei mermqai." Onaqa Saimon na minjej, "O Tamo Koba, ni mare." ⁴¹ Onaqa Yesus na yawo anjam endegsi Saimon minjej, "Tamo aiyel na tamo bei silali yaiyeb. Bei na 100 kina yaiyej. Bei na 10 kina yaiyej. Yaiyonabqa minjrej, 'Bunuqna ningi na kamba silali di olo ebqab.' ⁴² Ariya bunuqna nangi aiyel na kamba silali di a olo yqa keresai deqa a na nangi aiyel minjrej, 'Unqum, ningi na silali di olo ebaib. Uratiye.' Degsi minjrej. Deqa Saimon, ni merbe,

tamo yai a tamo deqa tulan are boledamuiyqas? Tamo 100 kina yaiyej qaji a kio tamo 10 kina yaiyej qaji a kio?"

⁴³ Onaqa Saimon na minjej, "E are qalonum, tamo 100 kina ej qaji a tamo deqa tulan are boledamuiyqas. Tamo 10 kina ej qaji a tamo deqa tulan are boledamuiyqasai." Onaqa Yesus na Saimon minjej, "Ni kere maronum."

⁴⁴ Osiq bulosiqq sambala uña di areiyosiq Saimon minjej, "Ni uña endi unime. E ino tal miligiq gilnumqa ni ijo siñga yansetbosai. Ariya uña endi bosiqq aqa ñam ya na ijo siñga yansetbosiqq aqa gate banja na ijo siñga piyqo. ⁴⁵ E ino tal miligiq gilnumqa ni e kundoqbosai. Ariya uña endi bosiqq ijo siñga kundoqyoqnaj agi kundoqyoqnsiq unu. ⁴⁶ Ni na ijo gate goreñ na liyosai. Ariya uña endena goreñ boledamu quleq ti osi bosiqq dena ijo siñga liyqo. ⁴⁷ Deqa Saimon, e ni mermqai. Sambala uña endi aqa une tulan gargekoba. E na aqa une kalil kobotetonum deqa a e qa are tulan boledamuiyqo. Ariya tamo a une quja segi atimqa e na kobotetqai di a e qa are bolekiñalaisyqas." ⁴⁸ Osiqqa uña di minjej, "Ino une kalil e na kobotetmonum."

⁴⁹ Onaqa tamo nanngi Yesus koba na awoosib ingi uyoqneq qaji nanngi aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneq, "Yesus a tamo kiero deqa a na tamo nanngo une kobotetnjreqnu?" ⁵⁰ Onaqa Yesus na uña di minjej, "Ni ino areqalo e qa siñgiltonum deqa ino une kalil e na kobotetmonum. Deqa ni are lawo na gilime."

Ungasari qudei nanngi Yesus dauryosib koba na walweloqneq

8 Bati bei Yesus a walwelosiqqa qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiqqa Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas anjam bole di minjre minjre laqnej. Tamo 12-pela agi Yesus na aqa anjam mare mare laqajqa giltnjrej qaji nanngi Yesus koba na walweloqneq. ² Ungasari qudei nami nanngo jejamuq di mondor uge uge sonabqa Yesus na winjrej qaji nanngi ti uña qudei nami mainjrnaqa Yesus na boletnjrej qaji nanngi dego Yesus dauryosib koba na walweloqneq. Uña bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Nami mondor uge 7-pela nanngi aqa jejamuq di sonabqa Yesus na winjretej. ³ Uña bei aqa ñam Joana. A Kusa aqa ñauñ. Kusa a Mandor Koba Herot aqa tal taqatoqnej qaji. Uña bei Susana. Ungasari gargekoba nanngi dego Yesus dauryoqneq. Nanngi nanngo segi silali na Yesus aqa angro ti ingi awaiyetnjroqneq.

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

⁴ Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi qure qure kalilq dena bosib Yesus aqa areq di koroonaqqa a tigelosiqqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁵ "Tamo bei a saga yago osiqq aqa ingi wauq di breiyej. Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aieleñeb. Onaqa tamo qudei nanngi walwelosib saga yago di soselenonabqa qebari nanngi bosib uyekriteb. ⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aieleñeb. Mandam di guma meniñ ti.

Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aieleñosib urur oqoqjateb. Onaqa mandam olo kangrajonaq saga yago laosib moreñeb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aieleñeb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aisib oqoboledamuysib gei tulan gargekoba ateb. 100 dego." Yesus na tamo ungasari nanngi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa a tulan koba leleñosiq marej, "Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi gegerere quem."

Yesus a utru kiyaaqa tamo ungasari nanngi yawo anjam minjroqnej?

⁹ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa yawo anjam di qusibqa nanngi anjam aqa utru gegerere qalieqajqa deqa Yesus nenemyeb. ¹⁰ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, "Yawo anjam di aqa utru agi merngwai. Niñgi quiye. Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreqnu. Anjam di aqa utru uliejunu. Di e na babbittqa ijo angro ningi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari qudei nanngi yawo anjam segi quoqnqab. Deqa nanngi bati gargekoba ñam atoqnqab ijo anjam aqa damu unqasai. Nanngi bati gargekoba dabkala na ijo anjam lanja quoqnqab utru poinjrqsai."

Saga yago qa yawo anjam di aqa utru Yesus na babtej

¹¹ Osiqqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru e na babbittqa ningi quiye. Saga yago di Qotei aqa anjam. ¹² Saga yago qudei gam qalaq aieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib nanngo are miligiq di esoqñibqa Satan a bosim Qotei aqa anjam nanngo are miligiq di unu qaji di yainjrimqa nanngi Qotei aqa anjam nanngo areqaloq di siñgilatqa keresai. Deqa Qotei a nanngi oqasai. ¹³ Saga yago qudei mandam lanjaq di aieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib tulan arebolebolein-jrimqa anjam di oqujatosib nanngo areq atqab. Ariya nanngi bati truquyala Qotei qa nanngo areqalo siñgilatibqa bunuqna une bei bei nanngoq bamqa nanngi Qotei olo uratosib ulonqab. Di kiyaaqa? Nanngi Qotei aqa anjam nanngo are miligiq di unu qaji di siñgila na ojosai deqa. ¹⁴ Saga yago qudei sil luwit ambleq aieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusibqa nanngo areqalo miligiq di esoqñibqa ariya bunuqna une bei bei nanngoq bamqa nanngo segi jejamu qa ulaoqnqab. Nanngi ñoro koba esqajqa ti nanngo segi jejamu qa areboleboleinjrqaqqa ti deqa are koba qaloqnsib sqab. Yimqa nanngo areqalo dena anjam bole nanngo are miligiq di unu qaji di tentimqa loumqas. Deqa a gei boletosai. ¹⁵ Ariya saga yago qudei mol mandam boledamuq di aieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib ojsib dauryoqnqab. Nanngo are miligi bolequja deqa nanngi siñgila na tigelesosib gei bole ateleñqab."

Tamo bei a lam qatrentosim kulum miligiq jugwasai

¹⁶ Yesus a yawo anjam degsi minjrasiqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, "Tamo bei a lam qatrentosim web na kabutqasai. A bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim sqas di warum suwanamqa tamo ungasari nangi tal miligiq gilsib warum geregere unqab. ¹⁷ Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di olo boleq dqas. Ingi ingi kalil tamo nangi na kabutejunub qaji di dego olo boleq dimqa tamo nangi unsib qalieqab.

¹⁸ "Deqa ningi ijo anjam geregere qusib poingem. Di kiyaaqa? Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yayimqa a laña sqas. A mareqnu, 'E powo ti.' Di sai. A powo saiqoji."

Tamo yai nangi Yesus aqa was bole? Tamo yai nangi aqa ai bole?

¹⁹ Onaqa Yesus aqa was nangi aqa aniqali ombla na Yesus qa namosib bosib talq di iteb. Tamo ungasari gargekoba siranme juneb deqa aqa areq gilqa keresai-injrnaqa tamo qudei nangi na Yesus minjeb, "Ino was nangi ino ai ombla na ni numqa bonub agi oqeq di tigelejunub." ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Tamo ungasari Qotei aqa anjam qusib dauryeqnub qaji nangi ijo ai bole. Nangi ijo was bole dego."

Yesus na jagwa ti ya ti anjam minjrnaqa nangi laosib tulan maninej

²² Bati bei Yesus aqa angro nangi ti qobun bei gogetosibqa Yesus na minjrej, "Iga ya agu taqal beiq gilqom." Degsi minjrnaqa nangi gileq nabqa Yesus a urnamyonaqa qobun miligiq di nheisiq qambumtej. Onaqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiqa qobun qalonsiqa morman miligiq ainaqa ya maqonaqa qobun padalqa laqnej. ²⁴ Onaqa Yesus aqa angro nangi tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, "O Tamo Koba, iga padalqa laqnum." Degsi minjnabqa Yesus a nanggo anjam di qusiqa qutuosiqa tigelej. Tigelosiq jagwa ti ya ti singila na minjrej, "Ningi laoiye." Onaqa jagwa ti ya ti laosib tulan maninej. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa angro nangi minjrej, "Ningi kiyaaqa e qa nungo areqalo singilatosai?" Degsi minjrnaqa nangi tulan ulaugetosib segi segi maroqneq, "Yesus a tamo kiero deqa jagwa ti ya ti minjrpoqa aqa anjam qusib laonub?"

Yesus a tamo bei aqa jejamuq dena mondor uge nangi winjretej

²⁶ Onaqa Yesus aqa angro nangi ti Galili sawa uratosib ya agu ambleq na potosib qobun na gilsib Gerasa sawaq di tiryeb. ²⁷ Tiryosibqa Yesus a mandamq ainaqa qure deqaji tamo bei bosiqqa Yesus itej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleno qaji. A bati gaigai yosi laqnej. A nami koba degsi soqnej. A talq di nheiosai oqnej. A gaigai tamo sub ato sawaq di nheio-

qnej. ²⁸ Deqa a Yesus unsiqa tulan koba lelenosiqa bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiqa minjrej, "O Yesus, Tamo Koba Qotei aqa Njiri, ni e kierbqa bonum? E ni endegsi mermqai, ni e jaqatin ebaim."

²⁹ Mondor uge dena Yesus degsi minjrej. Di kiyaaqa? Yesus na singila na minjoqnej, "Ni tamo di uratosim ulan." Mondor uge dena bati gargekoba tamo di aqa jejamu ugeugeiyeteqnaqa tamo qudei nangi na ojoqnsibqa sil kokba na aqa singa ti ban ti tontoqnsib geregere taqatoqneq. Ye qnaqa mondor uge dena sil kokba kukoqyelenoqnsiqa tamo di oqnsiqa wadau sawaq osi giloqnej.

³⁰ Deqa Yesus na mondor uge di nenemyej, "Ino ñam yai?" Degsi nenemyonaqa minjrej, "Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba." A na Yesus degsi minjrej. Di kiyaaqa? Mondor uge tulan gargekoba tamo di aqa jejamuq di soqneq deqa. ³¹ Onaqa mondor uge nangi singila na pailosib Yesus minjeb, "Ni na iga sub guma kobaq di waigaim."

³² Bati deqa bel tulan gargekoba nangi mana goge dia suwaroqneq. Deqa mondor uge nangi na Yesus minjeb, "Ni iga qarimgimqa iga bel nango jejamuq gilelenqom." Onaqa Yesus na mondor uge nangi odnjrnaqa nangi na tamo di uratosibqa segi segi bel nanggo jejamuq gilelenqeb. Gilnabqa bel kalil nangi gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib moreneq.

³⁴ Onaqa bel taqatoqneq qaji tamo nangi kumbra di unsibqa deqa jaraosib qure miligiq aisib tamo ungasari kalil nangi sainjroqnsib laqneq. Gamq dia dego sainjroqnsib laqneq. ³⁵ Onaqa nangi qusibqa nangi Yesus unqajqa beb. Bosib nam ateb tamo nami mondor uge ti sosiq yosi laqnej qaji aqa areqalo boleosiq gara tigsiq Yesus aqa singaq di awesonaq uneb. Unsib ulaugeteq. ³⁶ Onaqa tamo nangi Yesus na mondor uge di winjrnaq tamo boleonaq namdamu na uneb qaji nangi na tamo ungasari nangi sainjre qnab quoqneq. ³⁷ Yesus a manwa di babtej deqa tamo ungasari kalil Gerasa sawaq di soqneq qaji nangi tulan ulaugetosib Yesus minjeb, "Ni iga uratgosim ulan." Onaqa Yesus a qobun gogetosiqa nangi uratnjrsiq aiej. ³⁸ Aiqnaq tamo mondor uge wiyetej qaji a singila na pailosiq minjrej, "E ni daurmqai." Onaqa Yesus na saidyosiq minjrej, ³⁹ "Ni olo ino segi qureq gilsim Qotei na kumbra tulan boledamu emqo deqa nangi sainjre." Onaqa a puluosiq aqa segi qureq gilsiq Yesus na kumbra tulan boledamu yej deqa tamo ungasari kalil nangi sainjroqnsiq laqnej.

Angro mel a moinaqa Yesus na olo tigeltej. A na unja bei aqa gara mutu ojej qaji di boletej

⁴⁰ Onaqa Yesus a olo qobun gogetosiqa Galili sawaq gilej. Gilsiq qobun tiryonaq mandamq aisiq nam atej tamo ungasari tulan gargekoba nangi nami bosib a qa tarijesonab unjrej. Deqa nangi a unsibqa nangi tulan areboleboleinjrej. ⁴¹ Onaqa nanggo ambleq dena Qotei tal taqato tamo bei aqa ñam Jairus a walwelosiq Yesus aqa areq bosiqqa singa pulutosiqa pailosiq minjrej, "Ni

ijo talq au." ⁴² Degsi minjej. Di kiyaaq? Aqa angro sebin qujai bole qujai moiqa laqnej deqa. Angro aqa wausau 12-pela.

Onaqa Yesus na Jairus odyosiq a tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi dego tigelosib nanngi aiyel daurnjrsib jujunjosib giloqneb.

⁴³ Gileqnaqqa nanngo ambleq dia unja bei ma ti soqnej qaji a nanngi daurnjrsiq giloqnej. Unja di nami bai na unej leŋ ayoqnsiq degsi soqnej wausau 12-pela uratej. Tamo gargekoba nanngi nami a boletqa yeqnab nanngi keresaiinjqonej. ⁴⁴ Deqa a Yesus aqa qoreq na dadauryosiq ban waiysiq Yesus aqa gara mutu ojej. Ojnaqa aqa leŋ ayoqnej qaji di koboej. ⁴⁵ Onaqa Yesus a marej, "Tamo yai na ijo gara ojjo?" Onaqa tamo ungasari kalil nanngi saidonabqa Pita na Yesus minjej, "O Tamo Koba, ni unime. Tamo ungasari tulan gargekoba nanngi ni daurmosib jujunmejunub." ⁴⁶ Onaqa Yesus a kamba marej, "E qalieonum, tamo bei na ijo gara ojjoqa singila qudei ijo jejamu uratosiq aqaq gilqo." ⁴⁷ Onaqa unja di a are qalej, "E Yesus aqa gara ojonum ijo ma koboqo di ulitqa keresai." A degsi are qalsiq are tonjonyon-aqa jingga na bosiq Yesus aqa areq dia singa pulutosiq tamo ungasari kalil nanngo njamdamuq dia aqa kumbra yej qaji di ubtekrитеj. A Yesus aqa gara ojej deqa ti aqa ma urur koboej deqa ti ubtej. ⁴⁸ Onaqa Yesus na minjej, "O unja, ni ino areqalo e qa singilatosim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime."

⁴⁹ A na unja degsi minjsiq walwelosi gileqnaqa tamo bei a Jairus aqa talq dena bosiq gamq dia Jairus wo Yesus wo turosiq a na Jairus minjej, "Unjum. Ino angro nami moiqa. Deqa ni Tamo Koba Yesus lanja wau koba yaim. Uratim gilem." ⁵⁰ Degsi minjnaqa Yesus a anjam di qusiqqa Jairus minjej, "Ni ulaaime. Ni e qa ino areqalo singilatosim soqnimqa ino angro a boleosim nambile sqas." ⁵¹ Osisaq Jairus ombla gilsib Jairus aqa talq di brantosib Yesus a miligiq gilqa osisaq tamo ungasari kalil tal meq di tigelesoqneb qaji nanngi minjrej, "Angro aqa ai wo abu wo nanngi segi aiyel e daurbosib tal miligiq gilqab. Ijo angro qalub agi Pita na Jon na Jems na nanngi dego e ombla na tal miligiq gilqom. Ningi kalil oqeq di soqniye." ⁵² Angro a moiej deqa tamo ungasari kalil nanngi akamkobaoqneb. Deqa Yesus na saidnjrsiq minjrej, "Ningi akamaime. Angro di a moiosai. A lanja njeisq qambumtejunu." ⁵³ Degsi minjnaqa nanngi Yesus kikiyeb. Nanngi qalieeb, "Angro a nami moioboletqo." Degsi qalieosib deqa Yesus kikiyeb. ⁵⁴ Onaqa Yesus a tal miligiq gilsiq angro aqa ban ojsiq soqtosiq minjej, "O Angro, ni tigel." ⁵⁵ Degsi minjnaqa a olo nambile osisaq urur tigelej. Onaqa Yesus na aqa ai wo abu wo nanngi minjrej, "Ningi ingi osib a anaiyiye." ⁵⁶ Aqa ai wo abu wo nanngi Yesus aqa singila di unsib deqa nanngi tulan prugeleneb. Onaqa Yesus na minjrej, "Ningi ijo kumbra endi unonub deqa ningi ijo nam ubtsib tamo qudei minjraime."

Yesus na aqa angro 12-pela nanngi wau enjrej

9 Bati bei Yesus na aqa angro 12-pela nanngi koroinjrsiq nanngi mondor uge uge winjqroqnaqqa deqa ti tamo nanngo ma kobotetnjroqnaqqa deqa ti singila enjrej. ² Singila enjrsiq qarinjrsiq minjrej, "Ningi giloqnsibqa Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreqnu anjam di minjre minjre laqnsibqa nanngo ma kobotetnjroqniye." ³ Osisaq endegsi minjrej, "Ningi ingi ingi osib gilaime. Toqon ojaime. Nunngo qaqun aime. Uyo ingi bei osib gilaime. Silali osib gilaime. Gara jugo aiyel aiyel aime. ⁴ Ningi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniye. Dena olo tigelosib qure beiq giloqniye. ⁵ Tamo nanngi ningi gereingosaiabqa ningi qure di uratqa oqnsib nunngo singa tumbrum butuyoqniye. Yimqa nanngi nunngo kumbra di unsib poinjqas, 'Bole, iga kumbra ugetonum.'" ⁶ Yesus a na aqa angro 12-pela nanngi anjam degsi minjnaqa nanngi tigelosib qure qureq giloqnsibqa Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nanngi minjqroqnsib laqnsibqa nanngo ma kobotetnjroqniye.

Herot a qalieqajqa, Yesus a tamo yai

⁷ Nanngi degsib Yesus aqa nam mare mare laqnaqqa Mandor Koba Herot a dego quej. Tamo qudei nanngi endegsib marnab quej, "Yesus a Jon yansjro qaji tamo de kio? A moisiq olo subq na tigelqo." Qusisaq endegsi are qalej, "Jon e na nami kakoro gentem qaji agi a kio?" Osisaq areqalo kobaiyej. ⁸ Onaqa tamo qudei nanngi maroqneb, "Yesus a Elaija kio olo bjo?" Onaqa qudei maroqneb, "Yesus a Qotei aqa medabu o tamo nanngi nami soqneb deqaji bei kio? A olo subq na tigelqo." ⁹ Ariya Herot a segi marej, "Jon agi e na kakoro gentem moiej koboej. Di tamo yaiyo olo bjo? E a qa anjam gargekoba queqnum." Herot a degsi marsiqqa Yesus unqajqa are qalsiq soqnej.

Yesus na tamo 5,000 nanngi ingi anainjrej

¹⁰ Onaqa Yesus aqa angro 12-pela qarinjrnac qure qureq giloqneb qaji nanngi olo Yesus aqaq bosibqa kumbra kalil nanngi yoqneb qaji deqa Yesus saiyosib minjqoneb. Minjnabqa Yesus a qusisaq nanngi jojsiq qure bei nam Betsaida gileb. ¹¹ Nanngi gileqnaqqa tamo ungasari nanngi endegsib queb, "Yesus a Betsaida gileqnu." Degsib qusibqa Yesus dauryosib gileb. Dauryosib gileqnaqqa unjrsiq minjrej, "Ningi are buliybqa Qotei a nunngo Mandor Koba sosim ningi taqatngwas." Tamo ungasari ma ti so qaji nanngi dego Yesus dauryosib gileqnaqqa a na nanngi kalil boletnjroqnej. ¹² Onaqa seŋ aisiq bilaqteqnaqa Yesus aqa angro 12-pela nanngi aqa areq bosib minjeb, "O Tamo Koba, ni na tamo ungasari nanngi minjrimqa mati qure qureq gilsib di ingi uysib nerenqab. Endi wadau sawa. Ingi saiqoji." ¹³ Onaqa Yesus na minjrej, "Ningi na ingi anainjriye." Degsi minjnaqa nanngi na kamba minjeb, "Iga ingi sai. Iga bem 5-pela qe aiyela segi unu. Di keresai. Iga qureq aisim ingi tulan koba awaiysim tamo ungasari

nanği anainjrqom di dego kereqasai." ¹⁴ Nanği degsi mareb. Di kiyaaq? Tamo 5,000 soqneb deqa.

Onaqa Yesus a kamba aqa anğro nanği endegsi minjrej, "Ninği na tamo unğasari nanği minjribqa nanği qur segi segi 50 awoelenqab." ¹⁵ Onaqa Yesus aqa anğro nanği na tamo unğasari nanği minjrnab dedegsib awoelenqab. ¹⁶ Awoonabqa Yesus na bem 5-pela ti qe aiyel ti di osiqa lanğ goge tarosiqa Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti ginğenyosiqa aqa anğro nanği enjreqnaqa nanği na osi giloqnsib tamo unğasari nanği jeisib enjreqnab uyoqneb. ¹⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inği oto urateleñeb qaji di Yesus aqa anğro nanği na koroiyosib gumba kokba 12-pelaq di jignab maqeleñej.

Pita a babtej, Yesus a tamo yai

¹⁸ Bati bei Yesus aqa anğro nanği ti sasalosib nanği segi sosibqa Yesus a Qotei pailyoqnej. Pailyo koboonaqa a na aqa anğro nanği endegsi nenemnjrej, "Tamo unğasari nanği e nubosib nanği e yai qa mareqñub?" ¹⁹ Onaqa aqa anğro nanği na minjeb, "Tamo qudei nanği mareqñub, ni Jon yansjro qaji tamo. Tamo qudei nanği mareqñub, ni Elaija. Ariya qudei mareqñub, ni Qotei aqa medabu o tamo nami soqneb nanği deqaji bei agi olo subq na tigelqo." ²⁰ Onaqa Yesus a nanği olo nenemnjrej, "Ninği segi e nubosib ninği e qa kiersib mareqñub?" Onaqa Pita na minjej, "Ni Kristus, Qotei aqa segi Njri qujai."

Yesus a marej, "E moisiy olo subq na tigelqai."

²¹ Pita a anjam degsi marnaqa Yesus a na aqa anğro nanği singila na getentnjrsiqa minjrej, "Ninği anjam di ubtsib tamo qudei minjraib." ²² Osiqa minjrej, "E Tamo Anğro. Deqa bunuqna e jaqatinğ koba oqai. Agi Juda tamo kokba ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti e qoreibosib lubsib moiotbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai."

²³ Osiqa aqa anğro kalil nanği endegsi minjrej, "Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim bati gaigai aqa segi namburbas qoboiyosim e daurboqñem. ²⁴ Tamo bei a aqa segi nambile qa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ²⁵ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyqas di mondonğ aqa segi qununğ padalqas. Yimqa ñoro dena a kiersim aqaryaiyqas? Di keresai. ²⁶ Tamo bei a ijo ñam qa ti ijo anjam marqajqa ti jemaiyqas di mondonğ e Tamo Anğro ijo segi rianğ na ijo Abu aqa rianğ na ti ijo Abu aqa lanğ anğro nango rianğ na ti bosiyqa e kamba tamo di aqa ñam metqajqa jemaibqas. ²⁷ Ninği quiyee. E bole merñgwai. Tamo qudei ijo areq endia tigelejunub qaji nanği moreñosaisoqñibqa Qotei a bosim nanği taqatnjresoqñim nanği unqab."

Yesus na aqa anğro qalub nanği joqsiqa koba na manaq oqsib dia Yesus aqa jejamu bulyonaq nanği unobeiteb

²⁸ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa bati 8-pela onaqa a Qotei pailyqajqa marsiqa Pita na Jon na Jems na nanği qalub joqsiqa koba na manaq oqeb. ²⁹ Manaq oqsib dia Yesus a Qotei pailyeqnaqa aqa ulatamu bulyonaq nanği unobeiteb. Aqa gara dego tulanğ pulonjosiq qatekritej. ³⁰ Onaqa tamo aiyel brantosib Yesus ombla anjam maroqñeb. Tamo aiyel di Moses wo Elaija wo. ³¹ Nanği aiyel rianğ koba ti Qotei aqa singila ti beb. Bosibqa Yesus a bunuqna Jerusalem dia aqa wau kobotosim moisiy mandam uratqas anjam deqa Yesus ombla qairoqñeb. ³² Yesus aqa anğro qalub nanği tulanğ urñamnjrnaqa nğereñesoqñeb deqa olo qutuosiqbqa nğam poinjrnaqa Yesus aqa rianğ koba de ti tamo aiyel Yesus ombla tigelesoqñeb qaji nanği ti unjreb. ³³ Onaqa Moses wo Elaija wo nanği Yesus uratosib gilqa laqñabqa Pita na Yesus minjej, "O Tamo Koba, Moses wo Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa." Pita a anjam bei marqa sai-yonaqa lanğa marej.

³⁴ Mareqnaqa lanği aisiqa nanği kabutnjrnaqa nanği ulaugeteb. ³⁵ Onaqa lanği miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanği queb, "Endi ijo Anğro qujai e segi na giltem qaji. Ninği aqa anjam quetoqñiye." ³⁶ Onaqa Yesus aqa anğro nanği anjam di qusib nğam ateb nanği tamo aiyel di olo unjrosai. Yesus a segi nanği koba na sonab uneb. Bati deqa nanği kumbra uneb qaji di tamo qudei nanği minjrosaiyoqñeb. Nanği mequmosib soqñeb.

Yesus na anğro mel bei aqa jejamuq dena mondor uge wiyetej

³⁷ Nebeonaqa nanği manaq dena olo aisib tamo unğasari tulanğ gargekoba mana utruq dia tarineqñab itnjreb. ³⁸ Onaqa tamo unğasari nango ambleq dena tamo bei brantosiqa tulanğ koba maosiq Yesus minjej, "O Tamo Koba, ni ijo anğro mel unime. A ijo anğro qujai bole qujai. ³⁹ Mondor uge na aqa jejamu ojoqñsiqa mandamq waiyeqnaqa a tulanğ koba leleñoqñsiqa aqa medabuq na maul aieqnu. Mondor uge dena a qunjimyoqñsiqa aqa jejamu tulanğ ugeugeiyeqnu. A yala uratosaiyeqnu. ⁴⁰ Deqa e na ino anğro nanği minjronum, 'Ninği mondor uge di wiyiye.' Minjronumqa nanği na wiyqa yonub keresainjroqo."

⁴¹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, "Ninği tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nunğo areqalo e qa singilatosa bolesai. Nunğo kumbra ti nunğo areqalo ti tulanğ uge. Bati gembub e ninği koba na sosiyqa nunğo gulube di qoboioqñqai?" Degsi marsiq anğro di aqa abu minjej, "Ino anğro mel di osau." ⁴² Onaqa osi beqnaqa mondor uge dena aqa jejamu ojsiq mandamq waiysiq qunjimyoqñej. Yeqnaqa Yesus na mondor uge di njrintosiq wiyonaq anğro aqa jejamu ura-

tonaq boleej. Onaqa Yesus na angoro di banj ojsiq osi gilsiq aqa abu yej. ⁴³ Onaqa tamo ungasari kalil mana utruq dia soqneb qaji nanngi Qotei aqa singila di unsi-bqa nanngi tulanj prugeleñeb.

Yesus a olo marej, "E moisiy olo subq na tigelqai."

Yesus a manwa di yej deqa tamo ungasari kalil nanngi unsib prugeleñosib are koba qaloqneb. Onaqa bati deqa Yesus na aqa angoro nanngi endegsi minjrej, ⁴⁴ "Ninggi ijo anjam endi gegerere quiyee. E Tamo Angro. Deqa sokifalayatqa Juda tamo kokba nanngi na e ojsib jeu tamo nanngo banj di atqab." ⁴⁵ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi aqa anjam di qusib anjam aqa utru Qotei na ulitej deqa nanngi poinjrosai. Osib nanngi Yesus nemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa angoro nanngi niringosib angoro yai a segi qujai tamo ñam ti tigelqas deqa anjam na qotoqneb

⁴⁶ Bati bei Yesus aqa angoro nanngi segi segi niringosib angoro yai a segi qujai tamo ñam ti tigelqas deqa anjam na qotoqneb. ⁴⁷ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiq angoro kiñala bei osiq aqa segi areq di tigel-tosiq aqa angoro nanngi osornjrej. Osornjrsiq minjrej, "Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa angoro kiñala endego bei osim gegerereiyqas di a e dego osim gegerereibqas. Tamo a e osim gegerereibqas di a na ijo Abu e qarinqbej qaji di dego osim gegerereiyqas. Di kiyaaqa? Nunngo ambleq di tamo bei na aqa segi ñam soqtqa uratqas di a na ijo angoro kalil nanngi bunjnrsimqa a segi qujai tamo ñam ti tigelqas."

Tamo nanngi ningi jeutngosaieqneb qaji nanngi ningi koba na wau qujai

⁴⁹ Onaqa Jon na Yesus minjrej, "O Tamo Koba, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanngi winjreanaqa iga na unsimqa saidyem. Di kiyaaqa? A iga koba na wauosaieqnu deqa." ⁵⁰ Onaqa Yesus na minjrej, "Ninggi a saidyaib. Tamo nanngi ningi jeutngosaieqneb qaji nanngi ningi koba na wau qujai."

Yesus a Samaria qureq bosim di ñeiqajqa marnaqa Samaria tamo nanngi na saidyeb

⁵¹ Onaqa Yesus a mandam uratosim lanj qureq oqwa-jqa bati jojomonaqa a Jerusalem qureq aiqajqa areqalo qujaitosiq Jerusalem areiysiq walwelej. ⁵² Walweloqnsiq tamo qudei nanngi qarinqjrnaqa nanngi namo aisib Samaria nanngo qureq beiq di brantosib Yesus aisim di ñeiqajqa minjnabqa nanngi na saidosib minjreb, "Yesus a gago qureq baiq." Nanngi degsi saideb. Di kiyaaqa? Nanngi qalieeb, Yesus a walweloqnsiq Jerusalem aioqnej deqa. ⁵⁴ Nanngi degsib marnabqa Yesus aqa angoro ayel Jems wo Jon wo nanngi qusibqa nanngi minjij oqetnjrnaqa Yesus minjreb, "O Tamo Koba, ni marimqa iga ñamyuo metonamqa lanj goge dena aisim tamo nanngi di koitnjqas." ⁵⁵ Onaqa Yesus a bulosiq nanngi ayel niringnjrej. ⁵⁶ Osiq aqa angoro kalil nanngi joqsia koba na qureq beiq aieb.

Tamo qudei nanngi Yesus dauryqajqa mareb

⁵⁷ Nanngi gam dauryosib aieqnebqa tamo bei na Yesus minjrej, "Ni sawa sawaq giloqnmqa e ni daurmo-qnqai." ⁵⁸ Onaqa Yesus na minjrej, "Bauñ juwanj nanngi tal ti. Agi sub miligiq di nerenqneb. Qebari nanngi simi ti. Deqa nanngi simiq di nerenqneb. Ariya e Tamo Angro ñeiqajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulube koba." ⁵⁹ Osiq tamo bei minjrej, "Ni e daurbe." Degsi minjnaqa tamo dena minjrej, "Od. Ni marsim odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tariñoqnqai. A moiimqa subq atsiy di e ni daurmoqnqai." ⁶⁰ Onaqa Yesus na minjrej, "Ungum. Tamo moio qaji nanngi segi na tamo moio qaji nanngi subq atelerjoqnqab. Ariya ni sawa sawaq giloqnsimqa Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreqnu anjam di minjroqnsim laqne."

⁶¹ Onaqa tamo bei na Yesus minjrej, "O Tamo Koba, ni marimqa e mati gilsiy ijo was nanngi banj ojeleñosiy bosiy ni daurmqa." ⁶² Onaqa Yesus na minjrej, "Tamo bei a kuñi ojsimqa a bulosim qoreq ñam atoqnqas tamo dena Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreqnu anjam di mare mare laqa keresai."

Yesus na tamo 72 nanngi qarinqjrnaqa nanngi gilsib aqa anjam mare mare laqneb

10 Bati bei Tamo Koba Yesus na tamo kalil a dauryosib laqneb qaji nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanngo ambleq dena tamo 72 nanngi giltnjrej. Nanngi aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej. Giltnjrsiq nanngi ayel qarinqjrimqa nanngi a qa namoosib qure kalil a segi bunuqna walweloqnsim gilqas qaji nanngi deq gilqajqa minjrsiq qarinqnjrej. ² A nanngi qarinqjrqa osiq yawo anjam endegsi minjrej, "Wauq dia ingi gargekoba melionub. Ariya ingi meli bunuj otorqajqa wau tamo koba sai. Deqa ningi wau lanja minjibqa a na wau tamo qudei elenqsim qarinqjrimqa nanngi aqa wauq gilsib ingi meli bunuj otoreleñqab.

³ "Deqa ningi giliye. Ningi quiyee. Ningi kaja du du bul deqa e na ningi qarinqitqa gilsib bauñ juwanj nanngo ambleq dia walweloqnbqab. ⁴ Ningi silali osib gilaib. Nunngo qaqun aib. Singa tatal jigaib. Ningi walweloqnsibqa gamq dia tamo qudei turosibqa nanngi anjam bei minjraib. ⁵ Ningi tal bei goqetoqnsib mati tamo ungasari tal miligiq di unub qaji nanngi endegsib minjroqniye, 'Ninggi are lawo na soqniye.' ⁶ Degsib minjroqnbqa lawo tamo bei sqas di a nunngo lawo anjam di oqas. Ariya lawo tamo bei sqasai di nunngo lawo anjam di olo puluosim nunngoq bqas. ⁷ Ningi qureq beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniye. Olo tal bei bei goqetoqnaib. Nanngi na ningi joqsib ingi ti ya ti anaiñgoqnbqa uyoqniye. Ningi Qotei aqa wau tamo deqa nunngo awai agi oqniye.

⁸ "Ninggi qureq beiq gilqonibqa nanngi ningi joqsib ingi anaiñgoqnbqa uyoqniye. ⁹ Ningi qureq dia sosibqa tamo ungasari ma ti unub qaji nanngi boletnjroqnsib

endegsib minjroqniye, 'Qotei a bosim nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati agi jojomqo.'

¹⁰ Ariya ningi qure beiq giloqnbqqa nanngi ningi qoreingosib ningi gereingosaiabqqa ningi nanngi olo uratnjrqa oqnsib nanngo qure ambleq dia tigelosibqqa nanngi endegsib minjroqniye, ¹¹ 'Qotei a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomqo degsi merngonumqqa ningi segi na saidosib Qotei qoreiyonub. Deqa nungo qure qa tumberum gago sinnga qandratqo qaji agi butuyetngonum.' Nanngi degsib minjroqniye. ¹² E ningi merngwai. Mondorj Qotei na tamo ungasari nanngo une qa peginjrqqa batiamqqa a na qure deqaji tamo ungasari nanngi tulan padaltnjrrougetqas. Ariya Qotei na Sodom qure nanngi degsim padaltnjrqsai. A na nanngi gulube kiñala enjrqas. Di kiyaaqa? Nanngi ijo ñam qaliesai deqa.

Tamo ungasari are bulyqasai qaji nanngi mondorj tulan padalougetqab

¹³ "O tamo ungasari Korasin qure ti Betsaida qure ti di unub qaji, ningi tulan padalougetqab. Tamo bei a Tair qure ti Saidon qure ti deq gilsiq marwa e nungoq di yoqnem qaji di nanngoq di yo qamu nanngi nami are bulyosib nanngo une qa are ugeinjrnaq unsib are uge qa gara jigsib ñam sumq di awoeb qamu. ¹⁴ Deqa e ningi endegsi merngwai. Mondorj Qotei na tamo ungasari nanngo une qa peginjrqqa batiamqqa a na ningi tulan padaltnjrougetqas. Ariya Qotei na Tair qure ti Saidon qure ti nanngi degsim padaltnjrqsai. A na nanngi gulube kiñala enjrqas. Di kiyaaqa? Nanngi ijo ñam qaliesai deqa. ¹⁵ O Kaperneam tamo ungasari, ningi lan qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ningi breingimqqa moio qureq aiqab."

¹⁶ Yesus a anjam degsi marsiqa aqa angoro nanngi endegsi minjrej, "Tamo bei a nungo anjam qusim dauryqas di a ijo anjam dego qusim dauryqas. Ariya tamo a ningi qoreingwas di a e dego qoreibqas. Tamo a e qoreibqas di ijo Abu e qarinqbej qaji a dego qoreiyqas."

Tamo 72 Yesus na qarinqnjrej qaji nanngi olo Yesus aqa areq beb

¹⁷ Ariya Yesus na tamo 72 nanngi qarinqnjrnaq gilsib aqa anjam mare mare laqneb. Onaqa bunuqna nanngo wau di koboonaqa nanngi olo puluosib Yesus aqa areq aisib nanngi tulan areboleboleinjrnaqa deqa minjeb, "O Tamo Koba, iga ino ñam na mondor uge uge nanngi winjreqnamqqa nanngi gago anjam dauryosib jaraioqneb." ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, "Kola minjal urur mandamq aieqnu dego kere Satan a urur lan goge dena ulonosiq aieqnaq e unonum. ¹⁹ Ningi quiye. E na Qotei aqa singila ningi engonum deqa ningi amal uge ti deginj ti nanngo singila tentsib laqnqab. Nunngo jeu tamo Satan aqa singila kalil dego ningi na kobotoqnqab. Deqa ingi bei na yala ningi ugeugeingwa keresai.

²⁰ Mondor uge nanngi nungo anjam dauryosib jaraieqneb ningi deqa tulan areboleboleingaiq. Nunngo

ñam ijo Abu na lan qureq dia nengrenyqo unu. Ningi deqa tulan areboleboleingem."

Yesus a tulan areboleboleiyonaqa Qotei pailyej

²¹ Bati deqa Qotei aqa Mondor a Yesus aqaq aisiq aqa areqalo singilatetonaqa a tulan areboleboleiyonaqa Qotei endegsi pailyej, "O Abu, ni segi lan qa ti mandam qa ti Koba. Deqa e ni binimosim ino ñam soqtonum. Ijo anjam e na tamo ungasari nanngi minjreqnum qaji di ni na tamo powo ti unub qaji nanngi qa ulitoqnsimqqa tamo angoro du du bul nanngi segi qa babteqnam nanngi poinjreqnu. O Abu, ni degsim yeqnum di kere. Ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum."

²² Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, "Ijo Abu na ningi ingi kalil ijo banq di atelenej unu. E segi Qotei aqa Njiri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. Ariya e na tamo qudei nanngi ijo Abu osornjrqa areibqas di osornjrqi. Yimqa nanngi dego ijo Abu qa qalieqab."

²³ Yesus a degsi marsiqa aqa angoro nanngi joqsiqa nanngi segi sasalosib a na minjrej, "Ijo kumbra ningi bini uneqneb qaji deqa ningi tulan areboleboleingeme."

²⁴ Ningi quiye. Nami mandor kokba nanngi ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi ti tulan gargekoba kumbra ningi bini uneqneb qaji di unqajqa maroqneb nanngi unosaioqneb. Anjam ningi bini queqneb qaji di dego nanngi quqwajqa maroqneb nanngi quosaioqneb."

Samaria qaji tamo bei na Juda tamo bei aqaryaiyej. Yesus a deqa anjam sa marej

²⁵ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa singila lan unqa osiqa deqa Yesus gisanysiq minjej, "O Qalie Tamo Koba, e kumbra bole kie dauryosiyqa dena e ñambile gaigai sqai?" ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ni Moses aqa dal anjam qalie. Ni gaigai sisiyeqnum. Deqa ñambile gaigai sqajqa gam di ni segi na mare." ²⁷ Onaqa tamo dena minjej, "Moses a nami dal anjam endegsi nengrenyej, 'Ni ino Tamo Koba Qotei tulan qalaqalaiyime. Qalaqalaiysim ino are miligi ti ino qunur ti ino singila ti ino areqalo ti kalil yekritime. Osim ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanngi dego geregereinjrimo.'" ²⁸ Onaqa Yesus na minjej, "Ni kere maronum. Deqa ni kumbra di yoqnaq dena ni ñambile oqam."

²⁹ Onaqa tamo dena aqa segi ñam soqtqajqa areqalsiqa deqa Yesus olo nenemyej, "Tamo yai a ijo was deqa gereiyqai?" ³⁰ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam endegsi minjej, "Tamo bei a Jerusalem dena tigelosiqqa gam dauryosiq Jeriko qureq aieqnaqa gamq dia bajinj tamo qudei nanngi na a ojsib aqa ingi ingi kalil yaiyekriteb. Osib aqa gara palontetosib qalougetonab a moiqa laqnaqa gam qalaq di a uratosib jaraieb. ³¹ A gam qalaq di ñeiesonaqa Juda nanngo atra tamo bei a gam dena walwelosiq gilsiqqa tamo di unej. Unsiqa a aqaryaiyqa uratosiqqa gam qalaq beiq na bunyosiqqa gilej. ³² Onaqa sokiñalayonaq Juda tamo bei a dego

gam dena walwelosiq gilej. A Livai aqa lenj. A Qotei aqa atra tal taqatoqnej qaji. A gam dena walwelosiq tamo di gam qalaq di njeisonaq unsiqqa a dego tamo di aqaryaiyqa uratosiqqa gam qala beiq na bunyosiqqa walwelosiq gilej.

³³ "Ariya olo sokiñalayonaq Samaria tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. Juda nanği mareqñub, 'Samaria nanği tamo uge.' A gilsiq tamo di unsiqqa a qa tulan dulosiqqa aqa areq gilsiqqa gorenj ti wain ti osiq aqa jejamu pupoiyelenjeb qaji di yanselenjosiqqa qoseleñetej. Osiqa a soqtosiqqa aqa donki quraq di atsiqa osi gilsiqqa tamo njereno qaji talq dia gereiyosiqqa taqatoqnej. ³⁵ Onaqa nebeonaqa Samaria tamo di aqa segi qureq gilqa laqnsiqqa njereno qaji tal taqato tamo aqa banq di silali banğa qudei atsiqa minjej, 'Ni silali endena tamo di geregereyoqne. E bosiy ino segi silali banğa gembub ni olo uratqam di ni kamba emqai.'"

³⁶ Yesus na dal anjam qalie tamo di yawo anjam degsi minjsiqqa olo minjej, "Tamo qalub nanği gam dena walwelosiq gileb. Deqa ni merbe. Tamo yai a tamo gam qalaq di qalñab njeiesoqnej qaji aqa was bole?"

³⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo a na kamba Yesus minjej, "Samaria tamo agi tamo deqa dulosiqqa gilsiq gereiyej qaji di aqa was bole." Degsi marnaqa Yesus na dal anjam qalie tamo di minjej, "Ni kere maronum. Deqa ni dego gilsim kumbra degsim yoqne."

Yesus a Marta wo Maria wo nanği talq di soqnej

³⁸ Onaqa bati bei Yesus na aqa anğro nanği olo joqsıqa koba na walwelosiq gilsib qure beiq di branteb. Qure dia uña bei soqnej aqa ñam Marta. A nanği unjrsıqa joqsıq koba na aqa tal gogeteb. ³⁹ Marta aqa jaja bei soqnej aqa ñam Maria. A dego Tamo Koba Yesus unej. Unsiqa aqa singaq di awoosiqqa aqa anjam quonej. ⁴⁰ Ariya Marta a nanği ingi goietnjraqajqa marsıqa deqa wau koba yoqnej. Osiqa Yesus aqa areq gilsiq minjej, "O Tamo Koba, ijo jaja na e uratbqoqa e segi ingi goioqnsim ingi ingi kalil gereiyeqñum. A na e yala aqaryaibosai. Deqa ni na minjimqa a na e aqaryaihem." ⁴¹ Onaqa Tamo Koba Yesus na kamba Marta minjej, "O Marta, ni ingi ingi kalil qa are koba qaleqñum. Ni ingi ingi deqa are kobaimaiq. ⁴² Ingi qujai qa are qalqam di kere. Agi Maria a ingi qujai di oqo. Ingi di tulan boledamu. Di tamo bei na olo yayıyqa kere-sai."

Yesus a aqa anğro nanği pailyqajqa gam osornjrej

11 Onaqa bati bei Yesus a sawa beiq gilej. Gilsiq dia Qotei pailyosiq sonaqa aqa anğro bei na minjej, "O Tamo Koba, iga kiersim Qotei pailyqom? Jon a nami aqa anğro nanği pailyqajqa gam osornjroqnej dego kere ni na iga dego pailyqajqa gam osorge."

² Onaqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, "Ningi Qotei pailyqa osibqa endegsib pailyiye, 'O Abu, ino ñam tulan boledamu. Deqa iga na ino ñam getentoqñom.

Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqñime.

³ Gago uyo ingi bati gaigai keretgoqñime.

⁴ Tamo nanği iga qa une ateqñub qaji nanği une kalil iga na kobotetnjreqñum.

Deqa ni na gago une kalil dego olo kobotetgime.

Satan na iga walawalaigosim uneq waigwa laqñimqa ni na Satan getentime."

⁵ Yesus a na aqa anğro nanği anjam degsi minjrsıqa olo endegsi minjrej, "Ino was bei a qolo jige ino talq bosimqa oqeq di tigelosim mermqas, 'O was, ijo was bei a sawa isaq na walwelosiq ijo talq bqoqa e ingi bei anaiyqajqa di saiqoji. Deqa ni bem qalub ebimqa e anaiyqai.' ⁷ A degsi mermimqa ni na kamba minjqam, 'Ni e njeio ñam gentbaim. E siran qandimonum. E ijo anğro nanği ti njeiejunum. Deqa e ni bem emqa kere-sai.' Ni na ino was degsi minjqam. ⁸ Degsi minjimqa ino was a ni tulan wainjmqas. Wainjmqas ni tigelosim bem yqam. A ino was deqa ni bem yqasai. A ni tulan wainjmqas deqa ni tigelosim ingi keretsim yqam. ⁹ Deqa e ningi endegsi mernğwai. Ningi ingi bei qa osib Qotei pailyqab di a na engwas. Ningi ingi bei oqa marsıbqa ñamqab di itqab. Ningi siranme kindokindonabqa Qotei na siran waqtetnjwas. ¹⁰ Tamo kalil Qotei pailyeqñub qaji nanği ingi eqñub. Tamo kalil ingi qa ñameqñub qaji nanği Qotei na aqaryainjreqnaq ingi di iteqñub. Tamo kalil siranme kindokindoneqñub qaji nanği Qotei na siran waqtetnjreqnu.

¹¹ "Ino anğro a mamıym qe qa mermimqa di ni qe yqam. Ni amal uge yqasai. ¹² A na tuwe tawel qa mermimqa ni degin yqasai. Ni tuwe tawel yqam. ¹³ Deqa ningi quıye. Ningi tamo bolesai. Nunğo kumbra uge. Ariya ino anğro na ingi qa mermeqnaq ni ingi bole bole yeqñum. Ni a uratosaietqñum. Nunğo kumbra dena ningi endegsi poingem, 'Bole, gago Abu lan qureq di unu qaji a dego iga uratgosaieqñu. A na aqa Mondor Bole iga egwajqa pailyqom di a na egwas. A na iga uratgwasai bolesai.'"

Tamo qudei nanği Yesus qa endegsib mareb, "Mondor uge nanği gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu."

¹⁴ Onaqa Yesus a na tamo bei mondor uge na med-abu getentesoqnej qaji di mondor uge wiyetonaqa a olo boleosiqqa anjam maroqnej. Deqa tamo unğasari kalil qure dia soqñeb qaji nanği Yesus aqa singila di unsıbqa nanği tulan prugeleñeb. ¹⁵ Onaqa tamo qudei nanği dego Yesus aqa singila di unsıbqa nanği Yesus yomuiyosib maroqñeb, "Mondor uge nanği gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Deqa singila dena Yesus na mondor uge nanği winjreqnu." ¹⁶ Onaqa tamo qudei nanği Yesus aqa singila lan tenemtqa marsıbqa deqa gisanjosib minjeb, "Ni Qotei lan goqe di unu qaji aqa singila bei babtımqa iga unsim marqom, 'Bole, ni Qotei aqa Niri.'" ¹⁷ Onaqa Yesus a nanği areqalo di qalieosiqqa deqa yawo anjam bei endegsi minjrej, "Tamo nanği qure qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği koba na geregere sqa

keresai. Tamo nanġi tal qujaiq di unub qaji nanġi segi poaiyelosib qotqab di nanġi dego koba na gegerere sqa keresai. ¹⁸ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanġi winjrqs di nanġi poaiyelqab. Deqa a kiersim aqa mondor uge nanġi olo taqatnjrqs? Di keresai. Ningi mareqnu, e Belsebul aqa singila na mondor uge nanġi winjreqnum. ¹⁹ Belsebul na e aqaryaibeqnaqa e mondor uge nanġi winjreqnum qamu yai na nunġo anġro nanġi aqaryainjreqnaqa nanġi mondor uge nanġi winjreqnu? Nunġo segi anġro nanġi na ningi endegsib mernġwab, 'Nunġo anjam di uge.'

²⁰ Ariya Qotei na e aqaryaibimqa e mondor uge nanġi winjrqi di ningi endegsi poingwas, 'Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqo.'

²¹ "Tamo singila koba bei a anġ ti qaja ti ojelejosim aqa tal gegerere taqatqas di aqa ingi ingi kalil bole sqab. ²² Ariya tamo bei tulaġ singila koba a bosim tamo di ombla qotsim singilaqas di a na qaja ti anġ ti tal aqa abu a dena singilaoqnej qaji di yayelejosim aqa ingi ingi kalil elenqas. Osim olo tamo qudei nanġo banq di ingi ingi di atelejqas.

²³ "Tamo bei na e kadoibqasai di a na e jeutbqas. A na e tamo unġasari nanġi koroinjrqiqa aqaryaibqasai di a na tamo unġasari nanġi olo winjrim jaraiqab."

Mondor uge a tamo bei aqa jejamu uratosim olo bunuqna bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq di sosimqa a na tamo di uratosim ulanosim sawa kanġranjoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa nġamam ugeiyim marqas, 'E olo puluosiya ijo tal uratem qaji deq olo gilqai.' ²⁵ A degsi marsimqa gilsim tal di nami maġ solsib ingi ingi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim aisim mondor uge 7-pela tulaġ ugedamu nanġi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqnibqa tamo di aqa so tulaġ ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so tulaġ ugedamuqas."

Tamo yai nanġi tulaġ areboleboleinjrim sqab?

²⁷ Yesus a yawo anjam degsi marnaqa tamo unġasari nanġo ambleq dena uġa bei a brantosiqa tulaġ koba lelejosiq Yesus minjej, "Ino ai agi ni nami nambabtmosiqa munġum anaimoqnej qaji a Qotei aqa nġamdamuq di uġa tulaġ bolequja. Deqa a tulaġ areboleboleiyim sqas." ²⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ijo ai a segi sai. Tamo nanġi Qotei aqa anjam qusib dauryeqnu qaji nanġi dego tulaġ areboleboleinjrim sqab."

Tamo qudei nanġi Yesus na aqa maġwa bei laġa babtim unqajqa minjoqneb

²⁹ Onaqa tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi belejosib Yesus aqa areq di koroeqnaqqa a nanġi endegsi minjroqnej, "Tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġo kumbra tulaġ ugedamu. Nanġi gaigai ijo maġwa laġa unqajqa metbeqnu. Deqa e na ijo maġwa bei nanġi osornjrqsai. Qotei aqa medabu o

tamo Jona nami soqnej qaji aqa maġwa segi osornjritqa nanġi unqab. ³⁰ Agi Jona a nami Ninive tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam minjroq dena nanġi Qotei aqa singila qalieeb. Dego kere e Tamo Anġro na tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġi Qotei aqa anjam minjroqnit dena segi nanġi Qotei aqa singila qalieoqnaqab. ³¹ Mondor Qotei na tamo unġasari nanġo une qa peginjra batiamqa uġa kobaquja nami guta di sawa taqatoqnej qaji a tigelosimqa tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġo kumbra uge boleq atetnjrqs. Di kiyaaq? Uġa di a nami Solomon aqa powo kobaquja qa marsiqa sawa isaq na walweweli bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulaġ bunyejunu qaji a nunġo ambleqsi unu." Yesus a a segi qa anjam degsi marej. ³² Osiqa marej, "Mondor Qotei na tamo unġasari nanġo une qa peginjra batiamqa Ninive tamo nanġi tigelosibqa tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġo kumbra uge boleq atetnjrqs. Di kiyaaq? Ninive tamo nanġi nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulaġ bunyejunu qaji a nunġo ambleqsi unu." Yesus a a segi qa anjam degsi marej.

Gago nġamdamu di gago jejamu qa puloġ bul

³³ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Tamo bei a lam qatrentosim tal surumq di atqasai. Kulum miligiq jugwasai. Boleq di gaintim sqas di warum suwanamqa tamo unġasari nanġi tal miligiq gilsib warum gegerere unqab. ³⁴ Ino nġamdamu di ino jejamu qa puloġ bul. Deqa ino nġamdamu boleqas ino jejamu kalil suwanesqas. Ariya ino nġamdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruqas. ³⁵ Deqa ningi gegerere nġam atsib soqniye. Nunġo jejamu suwanejunu di olo ambruo uge. ³⁶ Ino jejamu kalil suwanekritqas di taqal bei ambruqa keresai. Deqa ino jejamu kalil suwanjoq di soqneme. Lam qatrentosim ni suwantmeqnu dego kere."

Farisi ti dal anjam qalie tamo nanġi ti kumbra uge uge yeqnu

³⁷ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa Farisi tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjej, "Aqo ombla ijo talq gilsim ingi uyqom." Onaqa nanġi ombla aqa talq gilsib awoeb. ³⁸ Awoosib Yesus a ingi uyqa osiqa a Juda nanġo moma kumbra dauryqa uratej. Deqa a banġ mati yansosai. A laġa ingi uyej. Deqa Farisi tamo a Yesus aqa kumbra di unsiqa tulaġ prugugetej. ³⁹ Onaqa Tamo Koba Yesus na minjej, "Ningi Farisi nunġo kumbra uge agi mermqai. Ningi kap ti tabir ti qore segi yanseqnu. Ningi miligi yansosaieqnu. Dego kere ningi babanġ na tamo bole. Ariya nunġo are miligi kumbra uge uge ti bajinġ kumbra ti dena maqejunu. ⁴⁰ Ningi nanari tamo! Qotei a nunġo jejamu gereiyisqa nunġo are miligi dego gereiyej. Di ningi qaliesai kio? ⁴¹ Deqa ingi ingi kalil nunġo are miligiq di unu qaji di ningi elejosib tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanġi enjroqniye. Ningi kumbra degyibqa nunġo ingi ingi kalil milalesqas.

⁴² "O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub deqa. Agi ningi lei ti lombo ti saga ti oqnsib pupoiyoqnsib Qotei atraiyeqñub. Ariya ningi Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqñub. Agi ningi na tamo ungasari nangi gereinjrosaiyeqñub. Ningi Qotei dego qalaqalaiyosaiyeqñub. Ningi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi are buliyie. Osib dal anjam kokba dego dauryosib laqniye. Ariya dal anjam kiñilala dauryqajqa urataib.

⁴³ "O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi Qotei tal miligiq dia tamo ñam ti nanggo awo jaramq dia awoqñibqa tamo ungasari nangi na ningi nungoqnsib binjngwajqa deqa ningi areboleboleingeqñu. Ningi koro sawaq dia dego tamo ungasari nanggo ñamdamuq dia laqñibqa nangi na ningi nungoqnsib nungo ñam soqtetngsib ban ojetngogñajqa deqa ningi areboleboleingeqñu.

⁴⁴ "O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi tamo moio qaji sub bul. Sub gogeq di mariñ na kabutqo. Deqa tamo ungasari nangi quraq na walweloqñqab di nangi qalieqasai."

⁴⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa anjam di qusiqa minjeñ, "O Qalie Tamo Koba, ni anjam degsi maronum dena iga dal anjam qalie tamo gago ñam dego ugetoiyonum." ⁴⁶ Onaqa Yesus na kamba minjeñ, "Di bole. Ningi dal anjam qalie tamo ningi dego tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi na gaigai tamo ungasari nangi dal anjam tulan gargekoba dauryqajqa minjreqñub deqa. Nungo anjam dena ningi na tamo ungasari nangi gulube tulan kokba enjreqñab qoboiysi unub. Ariya ningi segi olo nangi qa duloqnsib gulube kokba di qoboiyetnjrosaiyeqñub.

⁴⁷ "Ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Nungo moma nangi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi ñumeqñab moreñeqñab ningi na olo nanggo sub gereiyeqñub. ⁴⁸ Nungo kumbra dena ningi mareqñub, nungo moma nangi kumbra bole yoqñeb. Agi nangi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi ñumeqñab ningi na olo nanggo sub gereiyeqñub.

⁴⁹ "Utru deqa Qotei a endegsi marqo, 'E na ijo medabu o qaji tamo nangi ti tamo nangi ijo anjam mare mare laqñub qaji nangi ti qarinjritqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanggoq giloqñibqa nangi na nangi jeutnjroqnsib tulan ugeugeinjroqñqab. Qudei ñumoqñib moreñoqñqab.' Qotei a powo koba ti unu deqa a degsi marqo. ⁵⁰ Nami Qotei a mandam atej bati deqa nungo moma nangi na nanggo une utru atsib agi Kein na Abel qalñaq moiej. Dena bosib Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalñab moiej. Ningi quie. E bole merngwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanggo jejamuq di atelenqas.

⁵² "O dal anjam qalie tamo, ningi quie. Tamo ungasari nangi Qotei qalieqajqa gam itqa mareqñabqa ningi na olo gam getentetnjreqñub. Ningi segi na Qotei qalieqajqa gam itqa keresai. Deqa tamo un-

gasari nangi dego gam itqa yeqñab ningi na gam getentetnjreqñub. Nungo une deqa ningi tulan padalougetqab."

⁵³ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa tigelosiqqa sawa di uratosiq gilej. A gileqnaqa dal anjam qalie tamo nangi ti Farisi nangi ti a qa minjñ oqetnjrnaqa deqa anjam gargekoba nenemyelenoqñeb. ⁵⁴ A anjam bei grotimqa nangi a ojqajqa deqa anjam gargekoba nenemyoqnsib a dadauryoqñeb.

Farisi nanggo kumbra uge di bem tiyosim kobaqujaeqñu dego kere

12 Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi Yesus unqajqa bosib koroosib jujñkobaeb. Siñga waiysib walwelqa keresai. Deqa tamo qudei nangi na tamo qudei nanggo siñga sosenjroqñeb. Onaqa Yesus na aqa angro nangi joqsiqa nangi sasalosib a na minjrej, "Farisi nanggo kumbra tulan ugedamu. Deqa ningi geregere ñam atsib soqniye. Farisi nanggo kumbra uge di tulan kobaqas. Bem tiyosim kobaqujaeqñu dego kere. Nanggo kumbra uge agi marqai. Nangi gisañ ani. Babañ na nangi tamo bole. Ariya nanggo are miligi uge. ² Deqa ningi quie. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Uli anjam kalil dego tamo nangi qusib poinjrqas. ³ Deqa anjam kalil ningi ambruq di mareqñub qaji di suwanamqa tamo kalil nangi quqwab. Anjam kalil ningi warum miligiq di mareqñub qaji di tamo qudei nangi qusib bijal gogeq di tigelosib maroqñqab."

Ningi tamo nangi ulainjraib. Ningi Qotei segi ulaiyiye

⁴ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "O ijo was, ningi quie. Ningi jeu tamo nangi ulainjraib. Nangi nungo jejamu segi qalsib moiotqa kere. Nangi nungo qunuj moiotqa keresai. Deqa ningi nangi ulainjraib.

⁵ Tamo ningi ulaiyqab qaji agi deqa merngwai. Qotei a segi nungo jejamu moiotosim bunuqna nungo qunuj dego ñamyuoq waiyqa kere. Deqa ningi a segi ulaiyiye.

⁶ "Ningi qalie. Tamo nangi qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaiyeqñub. Silali kiñala na awaiyeqñub. Ariya Qotei a na qebari sinjir nangi geregere taqatnjreqñu. A na nangi uratnjrosaiyeqñu. ⁷ Dego kere Qotei a nungo gate banga segi segi sisiyeqñu. A ningi segi segi qa qalie bole. Deqa ningi ulaaib. Ningi na qebari kalil nangi tulan bunjrejñunub."

Ningi tamo ungasari nanggo ulatamuq dia Yesus aqa ñam marqajqa jemaingaiq

⁸ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Tamo nangi ijo ñam tamo ungasari nanggo ulatamuq dia mareqñub qaji mondoñ e Tamo Angro na kamba Qotei aqa lañ angro nanggo ulatamuq dia nanggo ñam dego marqai. ⁹ Ariya tamo nangi ijo ñam tamo ungasari nanggo ulatamuq dia marqajqa jemaingaiq qaji mondoñ e kamba Qotei aqa lañ angro nanggo ulatamuq dia nanggo ñam dego marqajqa jemaibqas.

¹⁰ "Tamo bei na e Tamo Angro misilinjbaqas aqa une di Qotei na kobotqa kere. Ariya tamo bei na Qotei aqa Mondor Bole misilinyqas une di Qotei na kobotqa keresai.

¹¹ "Bunuqna Juda tamo nanngi na ninggi ojsib nanngo Qotei tal miligiq dia tigeltngosib nenemngibqa ninggi na kamba anjam kie minjrqajqa deqa are kobaingaiq. Mandor kokba nanngo ulatamuq dia dego ninggi tigeltngibqa ninggi na kamba anjam minjrqajqa ulaaib. ¹² Bati deqa Qotei aqa Mondor na areqalo enggimqa ninggi anjam marqab."

Noro tamo qa yawo anjam

¹³ Onaqa tamo ungasari koroesoqneb qaji nanngo ambleq dena tamo bei tigelosiqqa Yesus minnej, "O Qalie Tamo Koba, ni na ijo was minjimqa a na gago abu moiej qaji aqa noro kalil ambleq na potosim taqal bei ebqas." ¹⁴ Onaqa Yesus na minnej, "O was, tamo yai na e giltbqoqa e nunngo gulube di gereiyqai?" ¹⁵ Degsi minjsiqqa tamo ungasari kalil nanngi endegsi minjrej, "Ninggi noro koba ti sqajqa deqa are koba qaloqnaib. Ninggi noro koba ti sqab dena ninggi nambile bole oqa keresai. Ninggi ijo anjam deqa gegerere are qaliye."

¹⁶ Osiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, "Noro tamo bei soqnej. Aqa wauq dia inggi tulan koba melioqnej. ¹⁷ Deqa a endegsi are qalej, 'E kierqai? Ijo inggi tulan koba melielerqo. Deqa e inggi di atqajqa tal keresaiibqo.' ¹⁸ Osiqa marej, 'E endegyqai. E na ijo tal kalil kongelenosiy olo tal kokba atelerqai. Osiy ijo inggi meli kalil di tal kokbaq dia jugwai. Ijo noro kalil dego dia jugelerqai. ¹⁹ Jugelenosiy marqai, 'Ijo inggi inggi tulan koba agi atonum unu. Deqa e aqaratosiy lanja awesqai. Ijo inggi ti ya ti uyoqnsiy areboleboleibim sqai. E wausau gargekoba lanja sqai ijo inggi di koboqasai.' " ²⁰ A degsi marnaqa Qotei na minnej, 'Ni nanari tamo. Qolo qujai endeqa e ino qunun yaimitqa ni moiqam. Yimqa inggi inggi kalil ni na gereiyi atonum qaji di tamo yai na olo oqas?' ²¹ Dego kere tamo nanngi noro koba koroiyonub qaji nanngo noro qoji padalqab. Nanngi lanj qure qa noro saiqoji. Deqa Qotei na nanngi numim morenqab."

Ninggi mandamq endia nunngo segi jejamu bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

²² Yesus a yawo anjam degsi marsiq koboonaqa a na aqa angro nanngi endegsi minjrej, "Deqa e ninggi endegsi merngwai. Ninggi mandamq endia nunngo segi jejamu bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, 'Iga inggi qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?' Ninggi degsib maraib. ²³ Ninggi inggi uyo na segi nambile sqasai. Ninggi gara jugoqnaqab dena segi nunngo jejamu bole sqasai. ²⁴ Ninggi qebari nanngi unjriye. Nanngi inggi yagosaieqnu. Inggii otorosib talq di atosaiieqnu. Ariya Qotei na qebari nanngi inggi anainjreqnu. Ninggi qalie, qebari nanngi qunun saiqoji. Ariya ninggi tamo qunun ti. Ninggi na qebari nanngi tulan bunjnrejrunub. ²⁵ Ninggi mandamq en-

dia sokobaiyqajqa are koba qaloqnaib. Ninggi are koba qalqab areqalo dena ninggi nunngo segi soboleiyqajqa bati olo totoryqa keresai. ²⁶ Ninggi kumbra kiñala deqaji yqa keresai. Deqa ninggi kiyaaqa inggi inggi qabe na oqajqa are koba qaleqnu?

²⁷ "Ninggi nam so unjriye. Nanngo wala kiersib branteqnu di ninggi qaliesai. Nanngi segi wauosaieqnu. Nanngo segi wala gereiyosaieqnu. Qotei a segi na nanngo wala gereiyeqnu. Ariya e ninggi endegsi merngwai. Nami Solomon a gara wala ti boledamu jugoqnej. Ariya nam so aqa wala di tulan boledamu. Wala dena Solomon aqa wala tulan bunyejunu. ²⁸ Man lanaj bini oqwas nebe tamo nanngi na ginjenyosib olo namyuoq waiyqab. Man lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ninggi kiyaaqa Qotei qa nunngo areqalo singilatqa yonub keresaiingwo? Ninggi man lanaj sai. Ninggi tamo qunun ti. Deqa ninggi endegsi poingem. Qotei a ninggi dego gara engoqnaqas. ²⁹ Ninggi endegsib maraib, 'Iga inggi ti ya ti qabe na osim uyqom?' Osib ninggi areqalo kobaiyaib. ³⁰ Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanngi inggi inggi deqa are koba qaleqnu. Ariya ninggi deqa are koba qalaib. Nunngo Abu a qalie, ninggi lanja sqa keresai. Ninggi inggi inggi deqaji oqnsib sqab. ³¹ Ariya ninggi kumbra endi yoqniye. Ninggi Qotei aqa sorgomq di gegerere soqnbqa a nunngo Mandor Koba sosim ninggi taqatnggoqnaqas. Ninggi degyqab di Qotei na kamba inggi bole bole dego engoqnaqas."

Ninggi lanj qure qa inggi inggi oqajqa deqa are qaloqniye

³² Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "O ijo kaja du du ninggi ulaaib. Nunngo Abu a nami ninggi qa osiqqa endegsi merngej, 'E nunngo Mandor Koba sosiy ninggi taqatngwai.' Qotei a nami degsi merngej. ³³ Deqa ninggi kumbra endegyie. Ninggi nunngo noro kalil qarinyosib silali osib tamo inggi inggi saiqoji unub qaji nanngi di jeisi enjriye. Osib silali jugwajqa qun ugeosaieqnu qaji di gereiyie. Osib lanj qure qa inggi inggi elenosib di jigelenoiye. Inggii inggi di koboqa keresai. Bajin tamo nanngi bosib oqasai. Sisimbij na ugetqasai. Inggii inggi di gaigai sqas. ³⁴ Sawa qabia ino inggi inggi kalil unu qaji dia ino areqalo kalil dego singilatim sqas."

Wau tamo bole nanngi tal lanja a olo bqajqa deqa tarinqnsib nam ateqnu

³⁵ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ninggi nunngo gara tigelenosib nunngo inggi inggi kalil gereiyisib lam qatrentosib ijo bqajqa bati qa tarinosib soqniye. ³⁶ Tamo bei a unja ban ojqqa batiamqa nanngi a qa goiokobayibqa di uyqajqa gilqas. Gilsim inggi uysim olo puluosim aqa talq bosimqa siranme kindokindonamqa aqa wau tamo nanngi a qa tarinejunub deqa siranme waqtoqatqab. Dego kere ninggi ijo bqajqa bati qa tarinosib soqniye. ³⁷ Tal lanja aqa wau tamo nanngi a qa tarinosib nam atoqnbqa bosim degsi unjrimqa nanngi tulan areboleleijnrqas. Deqa a na nanngi minjrim awoelenabqa inggi anainjroqnaqas. ³⁸ A qolo jige kio nebeqa laqnimqa kio bosim aqa wau tamo nanngi a qa

tariñosib nam atoqñibqa degsi unjrimqa nanngi tulan areboleboleinjrqas.

³⁹ "Ninggi are qaliye. Bati gembu bajinj tamo bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq qamu a nam atsiq sonaq qamu bajinj tamo bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyej qamu. ⁴⁰ Dego kere e Tamo Angro ijo bo bati ninggi qaliesai. E bosiy ninggi pruqtñ-gaim deqa ninggi geregere nam atsib e qa tariñosib soqniye."

Tamo yai a wau tamo bole? Yesus a deqa yawo anjam marej

⁴¹ Onaqa Pita na Yesus minnej, "O Tamo Koba, ni yawo anjam maronum di iga ino angro 12-pela iga segi quqwajqa kio tamo kalil nanngi dego quqwajqa kio?"

⁴² Onaqa Tamo Koba Yesus na minnej, "Wau tamo yai a areqalo bole ti sosisqa gaigai wau bole yeqnu? Wau tamo di tal lanja a na minjeqnu, 'Ni na ijo wau tamo kalil nanngi geregere taqatñjroqnsimqa nanngo inggi uyqajqa batioqñimqa inggi anainjroqnsim soqne.' Tamo di a wau tamo bole. Deqa tal lanja na a degsi minjqas. ⁴³ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim bosim wau kalil a na aqa wau tamo nami yej qaji di kalil keretsi soqñimqa a bosu unimqa wau tamo di a tulan areboleboleiyqas. ⁴⁴ Deqa ninggi quiye. E bole merngwai. Wau tamo di a wau bole yej deqa tal lanja na aqa inggi inggi kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqñqas. ⁴⁵ Ariya wau tamo di a tamo uge qamu a endegsi are qalqas, 'Ijo tamo koba a urur bqasai.' Degsi are qalsimqa wau tamo ti ungasari ti nanngi lanja lanja kumbainjroqñqas. Osim lanja inggi koba uyoqñsim sqas. Wain koba dego uyoqñsim nanarioqñqas. ⁴⁶ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai. Deqa a kumbra degsim soqñimqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqa a tulan prugugetqas. Deqa aqa tamo koba a na wau tamo di ugeugeiyosim qalsim tamo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosaieqñub qaji nanngo so sawaq waiyim aiqas.

⁴⁷ "Ninggi quiye. Tal lanja na aqa wau tamo bei minjqas, 'Ni wau di ye.' Yimqa a geregere qusim olo asgimosim wau di yosaiamqa tal lanja na a kumbainyogargekobatqas. ⁴⁸ Ariya tal lanja na aqa wau tamo bei minjqas, 'Ni wau di ye.' Yimqa a geregere quosai deqa a wau di yosaiamqa tal lanja na a jingga na kumbainyoqujaitqas. Deqa ninggi quiye. Qotei a tamo bei powo koba yqas di a na minjqas, 'Ni powo koba ti unum deqa ni na ijo wau geregere yoqne.' Od, Qotei a tamo bei aqa banq di wau koba atqas di a na minjqas, 'E wau koba ino banq di atonum deqa ni wau di geregere taqatosim yoqne.'"

Yesus na tamo ungasari nanngi pupoinjrimqa nanngi jeu jeu sqajqa deqa a bej

⁴⁹ Yesus a na aqa angro nanngi anjam degsi minjrsiq olo minjrej, "E namyuo waiyit mandamq aiqajqa e deqa bem. E endegsi Qotei pailyeqñum, 'O Abu, namyuo di urur pulonjeme.' ⁵⁰ E yanso bei oqai. E yanso di os-

aiunum deqa e are tulan gulubekobaibeqnu. ⁵¹ O ijo angro, ninggi kiersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo ungasari nanngi geregere lawo na sqajqa deqa e mandamq aiem kio? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanngi pupoinjritqa nanngi jeu jeu sqajqa deqa e bem. ⁵² Bini bati endeqa ti bunuq qa ti tamo 5-pela tal qujaiq di unub qaji nanngi ijo nam qa jeu jeu sqab. Tamo qalub nanngi na tamo aiyel jeutnjrqab. Tamo aiyel nanngi na tamo qalub jeutnjrqab. ⁵³ Abu nanngi na nanngo segi angro mel nanngi jeutnjroqñqab. Angro mel nanngi na nanngo segi abu nanngi jeutnjroqñqab. Ai nanngi na nanngo segi angro sebin nanngi jeutnjroqñqab. Angro sebin nanngi na nanngo segi ai nanngi jeutnjroqñqab. Ain qeli nanngi na nanngo segi ain yala nanngi jeutnjroqñqab. Ain yala nanngi na nanngo segi ain qeli nanngi jeutnjroqñqab. Ijo nam qa nanngi degsib jeu jeu sqab."

Qotei aqa kumbra branteqnu qaji di tamo nanngi unoqnsib utru poinjrosiaieqnu

⁵⁴ Yesus a degsi marsiqa olo tamo ungasari kalil nanngi endegsi minjrej, "Señ aioq dena lanbi tigelamqa ninggi unsib marqab, 'Awa bqas.' Degsib marqab awa bqas."

⁵⁵ Meli jagwa bamqa ninggi unsib marqab, 'Sawa kanqanqas.' Degsib marqab sawa kanqanqas. ⁵⁶ Ninggi gisan tamo. Ninggi mandam ti lan ti unoqnsib dena ninggi poinjeqnu, 'Sawa ugeqas. Sawa boleqas.' Ariya kiyaa Qotei aqa kumbra bini branteqnu qaji di ninggi unoqnsib utru poinjrosiaieqnu?"

Tamo bei a ni qa anjam bei soqñimqa ninggi segi aiyel anjam urur gereiyoqujatiye

⁵⁷ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Kumbra bole ti kumbra uge ti di ninggi kiyaa geregere pegiyo-saieqñub? ⁵⁸ Tamo bei a ni qa anjam bei soqñimqa ninggi ombla walwelosib anjam gereiyo talq giloqnsibqa gamq dia ninggi segi aiyel na anjam urur gereiyoqujatiye. Ysib anjam moiotsib a ni osim anjam gereiyo talq gilqasai. Ariya ninggi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq dia tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a na ni osim qaja tamo nanngo banq di atqas. Yimqa nanngi na ni osib tonto talq waimqab. ⁵⁹ Deqa ni que. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil kere-timqa di ni uratmib oqedqam."

Tamo a are bulyqasai di a padalqas

13 Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa tamo qudei nanngi na aqa areq bosib minjeb, "O Tamo Koba, Galili tamo qudei nanngi Jerusalem dia wagme osib Qotei atraiyeqñabqa Pailat na aqa qaja tamo qudei nanngi qariñjrnac gilsib nanngi numnab nanngo leñ aisiq wagme nanngo leñ ti tuturej." ² Onaqa Yesus na minjrej, "Ninggi kiersib are qalonub? Galili tamo nanngi di Qotei aqa namdamuq di une kokba ti soqñeb deqa kio degsib numeleneb? Ariya Galili tamo qudei nanngi Qotei aqa namdamuq di une kiñilala ti unub deqa

nanggi ñumelenosai. Ninggi degsib are qalonub kio?
³ Ninggi degsib are qalaib. E ninggi mernjgwai. Ninggi are bulyqasai di ninggi kalil dego padalqab. ⁴ Jerusalem dia tal olekoba aqa ñam Siloam di puosiq tamo 18-pela nanggi ñumnaq morenejeb. Deqa ninggi kiersib are qalonub? Tamo 18-pela morenejeb qaji nanggi Qotei aqa ñamdamuq di une kokba ti soqneb deqa kio nanggi degsib morenejeb? Ariya tamo ungasari kalil Jerusalem di unub qaji nanggi une kiñilala ti unub deqa nanggi morenosai. Ninggi degsib are qalonub kio? ⁵ Ninggi degsib are qalaib. E ninggi mernjgwai. Ninggi are bulyqasai di ninggi kalil dego padalqab.”

Nam geitosai qaji aqa yawo anjam

⁶ Yesus a na nanggi degsi minjrsiq olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei na aqa wauq gilsiq saga qura yagej. Bunuqna a qura gei oqajqa marsiq gilej. Gilsiq unej qura geitosai. ⁷ Deqa a na aqa wau taqato tamo minjej, ‘Ni que. Wausau qalub gilqo e boqnsim ñam atoqnem qura geitosai. Deqa unqum. Qomsim waiy. A kiyaaq mandam aqa namur laña saitqas?’ ⁸ Onaqa wau taqato tamo na minjej, ‘O Tamo Koba, mati uratim soqnem. Wausau qujai endeqa e na aqa utruq dia moror qamsiy namur atsiy unqai. ⁹ Degyitqa wausau bei qa geitqas kio sai kio? Saiamqa ni marim e qomsiy waiyqai.’” Yesus a na nanggi yawo anjam degsi minjrej.

Yori bati bei qa Yesus na unja bei boletej

¹⁰ Onaqa yori bationaqa Yesus a Juda nanggo Qotei tal miligiq gilsiq tamo ungasari nanggi koroesonabqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Minjroqnsiq ñam atej unja bei sonaq unej. Unja di a maiyej. Mondor uge na ma yonaqa wausau 18 a gronosiq laqnej. A tintinj tigelqa keresai. ¹² Deqa Yesus na unja di unsiq meton-aqa aqa areq bonaqa minjej, “O unja, ni que. Endego ino ma ni uratmqo.” ¹³ Degsi minjsiq unja aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboonaqa a tintinj tigelosiq Qotei pailiosiq aqa ñam soqtej. ¹⁴ Onaqa Qotei tal taqato tamo a Yesus aqa kumbra di unsiqa minjin oqetej. Di kiyaaq? Yesus a yori bati qa unja di boletej deqa. Deqa Qotei tal taqato tamo na tamo ungasari nanggi endegsi minjrej, “Bati 6-pela iga waueqnum. Deqa wau qa bati segi nungo ma boletqajqa boqniye. Yori bati qa nungo ma boletqajqa baib.” ¹⁵ A degsi marnaqa Tamo Koba Yesus na kamba minjej, “Ninggi gisan tamo. Ninggi yori bati gaigai nungo bulmakau ti donki ti joqsib giloqnsib ya anainjreqnub. ¹⁶ Ariya unja endi a Abraham aqa lenj. Satan na ma yonaqa wausau 18 ma ti soqnej. Deqa e kiyaaq yori bati qa aqa ma di uratit sqas? Sai. E boletqai.” ¹⁷ Yesus a degsi marnaqa aqa jeu tamo nanggi aqa anjam di qusibqa nanggi kalil jemainjrej. Kumbra kalil Yesus na yoqnej qaji di tulan bolequja deqa tamo ungasari kalil nanggi di unoqnsib tulan areboleboleinjroqnej.

Sis yago qa yawo anjam

¹⁸ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Qotei a tamo ungasari nanggo Mandor Koba sosiq nanggi taqatnjreqnu. Yawo anjam kie ninggi merngitqa anjam di aqa utru ninggi gegerere poingwas? ¹⁹ Deqa e anjam endegsi mernjgwai. Qotei aqa kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Bunuqna sis a oqsiq tulan kobaqujaej. Onaqa qebari nanggi bosib aqa daniq dia simi ateleneb.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

²⁰ Osiaq Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei a tamo ungasari nanggo Mandor Koba sosiq nanggi taqatnjreqnu. Yawo anjam kie ninggi merngitqa anjam di aqa utru ninggi gegerere poingwas? ²¹ Deqa e anjam endegsi mernjgwai. Qotei aqa kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Unja bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiaq bem sum lanaj ti turtsiq web kobaqujaq dia bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Ninggi siranme kiñalaq dena miligiq gilqajqa wauoiye

²² Yesus a yawo anjam degsi marsiq koboonaqa tigelosiq Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq aioqnsiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia Qotei aqa anjam minjre minjre aioqnej. ²³ Aieqnaqa tamo bei na minjej, “O Tamo Koba, tamo quja quja segi Qotei na elenjamqa nanggi ñambile gaigai sqab e? Ni iga gegerere merge.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ²⁴ “Ninggi siranme kiñalaq dena miligiq gilqajqa wauoiye. Ninggi quiye. Tamo gargekoba nanggi miligiq gilqajqa wauoqnb ugeinjroqnas. ²⁵ Tal aqa abu a tigelosim warum miligiq gilsim siranme kabutumqa ninggi oqeq di tigelosibqa siranme kindokindonosib minjoqnaqab, ‘O Tamo Koba, ni na siranme waqtetgime.’ Amqa a na kamba mernjgwas, ‘Ninggi tal qabe? E ninggi qaliesai.’ ²⁶ Degsi mernjimqa ninggi na minjqab, ‘O Tamo Koba, iga ni ombla ingi ti ya ti uyoqnem. Ni gago qureq dia Qotei aqa anjam plaltosim mergoqnem.’ ²⁷ Degsi minjibqa a na kamba mernjgwas, ‘Ninggi tal qabe? E ninggi qaliesai. Deqa ninggi kalil jaraiye. Ninggi kumbra uge yo qaji tamo.’ ²⁸ A na ninggi degsim mernjsim ninggi qalaaq di breingwas. Yimqa Abraham na Aisak na Jekop na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanggi ti Qotei na taqatnjrsim nanggo Mandor Koba soqnimqa ninggi nanggi unjrsibqa akamkobayoqnsib pailoqnsib nungo jaqatin qalagei anjam atoqnaqas. ²⁹ Tamo ungasari gargekoba nanggi sawa guta na guma na tauñ na beberñ na ti bosib Qotei aqa qureq di koroelenabqa Qotei a nanggo Mandor Koba sosim nanggi taqatnjrqas. Yimqa nanggi Qotei ombla awoosib ingi uyqab. ³⁰ Ninggi quiye. Tamo qudei bini ñam koba ti unub qaji nanggi mondon ñam saiqoji sqab. Ariya tamo qudei bini ñam saiqoji unub qaji nanggi mondon ñam koba ti tigelqab.”

Yesus a Jerusalem qure qa are ugeiyej

³¹ Onaqa bati deqa Farisi tamo qudei nanġi Yesus aqa areq bosib minjeb, "Mandor Koba Herot a ni lum-sim moiotmqa mareqnu. Deqa ni sawa endi uratosim ulanġ." ³² Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninġi gilsib gisanġ tamo Herot a endegsib minjiye, 'Yesus a marqo, 'Bini e mondor uge nanġi winjroqnsiyqa tamo ma ti nanġi boletnjroqnaqi. Nebe dego e wau di yoqnaqi. Ariya alieb e ijo wau di kobotqai.'" ' Ninġi gilsib Herot degsib minjiye. ³³ Bini e walwelosi aisiy nebe olo tigelosiy aisiy ariya alieb e Jerusalem di brantqai. Di kiyaaqa? Jerusalem dia qujai jeu tamo nanġi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi ñumib morenqab. Nanġi qure beiq dia nanġi ñumqasai.

³⁴ "O Jerusalem tamo unġasari, Qotei na aqa medabu o qaji tamo nanġi nunġoq qarinqjreqlaqa ninġi na meniġ na ñumeqnaq morenqenub. Bati gargekoba e na ninġi tuwe du du bul koroingwajqa yeqnam ninġi uratsib jaraieqnaq. ³⁵ Deqa ninġi quiye. Qotei na nunġo atra tal kobaquja uratetġimqa a lanġa sqas. Deqa ninġi e olo nubqasai. Degsim gilsim gilsim mondor e olo lanġ qureq na boqnitqa ninġi e nubsibqa marqab, 'Ninġi uniye. Tamo a bqo di Tamo Koba Qotei aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulanġ qalaqalaiyqo.'" "

Yesus na tamo bei aqa jejamu sunyelenġej qaji di boletej

14 Yori bati bei qa Yesus a Farisi gate bei aqa talq gilsiqqa a ombla inġi uyeq. Nanġi inġi uyeqnaqqa tamo qudei tal dia soqneq qaji nanġi Yesus koqy-oqneq. A anjam bei grotimqa minjqajqa deqa koqy-oqneq. ² Ariya tamo bei jejamu sunyelenġej qaji a Yesus aqa areq di awesoqnej. ³ Deqa Yesus na tamo di unsiqa dal anjam qalie tamo nanġi ti Farisi nanġi ti endegsi nenemnjrej, "Ninġi mariye. Yori bati qa tamo boletqajqa di kere kio? Dal anjam a kiersi marqo?" ⁴ Onaqa nanġi na kamba anjam bei Yesus minjosai. Nanġi kirieleġesoqneq. Deqa Yesus na tamo di aqa jejamu ojsiqqa aqa ma boletej. Osiq qarinyonaqa aqa segi qureq aiej. ⁵ Onaqa Yesus na Farisi nanġi olo nenemnjrej, "Nunġo anġro kio nunġo bulmakau kio yori bati qa uloġosim subq aiimqa ninġi na aqaryaiyosib subq dena osib goge atqab kio sai kio? Ninġi na merbiye." ⁶ Onaqa nanġi na kamba olo anjam bei Yesus minjqayonab keresaiinjrej.

Ninġi na nunġo segi ñam soqtaib

⁷ Bati deqa Yesus a na tamo qudei nanġi unjrej, nanġi tamo ñam ti nanġo awo jaramq dia awoosib inġi uyoqneq. Deqa a na nanġi yawo anjam endegsi minjrej, ⁸ "Tamo bei na maruro atsim ni metmimqa ni gilsim tamo ñam ti nanġo awo jaramq di namo awoaim. Ni tamo ñam ti nanġo awo jaramq di awoqam di goio lanġa na tamo ñam ti bei metim bam ni mermqas, 'Ni awo jaram di uratosim tamo ñam ti yim awoqas.' Yim ni jemaimim gilsim tamo lanġaj nanġo awo jaramq di

awoqam. ¹⁰ Deqa tamo bei na maruro atsim metmimqa ni gilsim tamo lanġaj nanġo awo jaramq di awo. Yimqa goio lanġa na bosim mermqas, 'O was, ni bosim tamo ñam ti nanġo awo jaramq endi awo.' Yim tamo kalil inġi uyeqnaq qaji nanġo ñamdamuq dia ni ñam koba oqam. ¹¹ Tamo nanġi nanġo segi ñam soqteqnaq qaji nanġo ñam Qotei na aguq atqas. Ariya tamo nanġi nanġo segi ñam soqtosaieqnaq qaji Qotei na ñam kobaquja enjrqas."

Ninġi na tamo qudei ninġi kamba inġi enġwa keresai qaji nanġi di gereinjroqniye

¹² Yesus na anjam degsi minjrsiqqa goio lanġa di minjrej, "Ni maruro atsimqa ino segi was nanġi ti ino segi lenġ nanġi ti tamo ñoro koba ejunub qaji nanġi ti metnjraim. Ni degyqam di nanġi na kamba maruro atsim ni metmib gilim inġi anaimqab. ¹³ Deqa ni maruro atsimqa tamo ñoro saiqoji unub qaji nanġi ti tamo jejamu lainjro qaji nanġi ti tamo sinġa uge nanġi ti tamo ñam qandimo nanġi ti metnjrim bab inġi anainjre. ¹⁴ Amqa ni tulanġ areboleboleimqas. Di kiyaaqa? Nanġi na kamba ni inġi anaimqa keresai. Deqa mondor tamo unġasari kumbra bole bole yeqnaq qaji nanġi subq na tigelo batiamqa Qotei na kamba awai tulanġ boledamu ni emqas."

Tamo bei a maruro atej. Yesus a deqa yawo anjam marej

¹⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo bei Yesus ombla awoosib inġi uyoqneq qaji a anjam di qusiqa minjrej, "Mondor Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sosimqa a na nanġi inġi anainjrim awoosib koba na inġi uyoqnaq. Deqa nanġi tulanġ areboleboleinjrim sqab." ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam bei endegsi minjrej, "Tamo bei a maruro atqa osiqqa tamo gargekoba nanġi endegsi minjrej, 'E maruro atqai. Ijo maruro aqa bati brantimqa e na ninġi metnġitqa bosib ijo maruro uniye.'" ¹⁷ Onaqa aqa maruro bati brantonaqa aqa kanġal tamo bei qarinyonaq gilsiqqa tamo nanġi di metnjrej, 'Ninġi boiye. Inġi inġi kalil gereiysib atonub unu.' ¹⁸ Degsi metnjrnaqa nanġi kalil bqa urateb. Nanġi segi segi utru kiyaaqa bqa urateb di minjoqneq. Bei na minjrej, 'E mandam bunuj awaiyonum. Di unqajqa aiqai. Deqa ni goio lanġa minje, "E bqa keresai.'" ¹⁹ Bei na minjrej, 'E bulmakau bunuj 10-pela awaiyem. Deqa bini e na nanġi wau enjritqa wauqab. Di unjrqajqa aiqai. Deqa ni goio lanġa minje, "E bqa keresai.'" ²⁰ Bei na minjrej, 'E bini unġa bunuj onum. Deqa e dego bqa keresai.'

²¹ "Nanġi degsi marnabqa kanġal tamo a olo puluosiqa gilsiqqa anjam kalil nanġi na minjreb qaji di goio lanġa minjnaqa a minjin oqetonaqa olo qarinyosiqa minjrej, 'Ni urur aisimqa gam kokbaq dia gam kiñilalaq dia tamo inġi inġi saiqoji unub qaji nanġi ti tamo jejamu lainjro qaji nanġi ti tamo ñam qandimnjro qaji nanġi ti tamo sinġa ugeinjro qaji nanġi ti kalil joqsimqa ijo talq belenjoie.'" ²² Onaqa kanġal tamo a olo aisiqqa tamo

nanggi di kalil joqsi bosiq aqa tamo koba minjej, 'O Tamo Koba, e ino anjam dauryosim agi nanggi kalil joqsi bonum. Ariya ino tal tamo na maqosaiunu.'

²³ "Onaqa goio lanja na olo aqa kangal tamo qarinyosiq minjej, 'Ni aisim gam kalilq dena ti nañuq dena ti tamo nanggi joqsim au. Nanggi kalil babqa ijo tal magwas. ²⁴ Ariya tamo nanggi bqa uratonub qaji nanggi ijo maruro unqasai.'"

Tamo bei a Yesus dauryqa marsimqa a mati geregere are qalsim Yesus dauryem

²⁵ Yesus a yawo anjam degsi marsiq tigelosiq walwelej. A walwelosi gileqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanggi dego a dauryosib giloqneb. Deqa a bulosiq nanggi endegsi minjrej, ²⁶ "Tamo bei a e daurbqa osimqa aqa abu, aqa ai, aqa ñaun, aqa angro nanggi, aqa was nanggi, aqa jaja nanggi ti, aqa segi jejamu dego jeutnjrqasai di a ijo angro sqa keresai. ²⁷ Tamo bei na aqa segi ñamburbas qoboiosim e daurbqasai di a ijo angro sqa keresai."

²⁸ Osiqa nanggi endegsi minjrej, "Tamo bei a tal atqa osimqa a mati awoosim tal kobotqajqa aqa awai geregere are qalsim aqa silali sisiyqas. Aqa silali kereqas kio sai kio degsi are qalqas. ²⁹ Ariya a mati degsi are qalqasai di a tal aqa utru atsim bati amble di aqa silali saiamqa tal kobotqa keresaiiyimqa tamo qudei nanggi unsib a kikiyosib minjqab, 'Ni tal aqa utru atem di ni kobotqa keresai.' Yim a jemaiyqas.

³¹ "Mandor koba bei na mandor koba bei qoto itqa marsimqa a mati awoosim geregere endegsi are qalqas, 'Ijo qaja tamo 10 tausen nanggi na mandor di aqa qaja tamo 20 tausen nanggi ñumsib winjqra kere kio?' ³² A degsi are qalsim marqas, 'E na mandor di qoto bunyqa keresaiibqas.' Degsi marsimqa aqa wau tamo qudei nanggi qarinyosim gilsib mandor di minjqab, 'Ungum, iga qotqa uratonum.'

³³ "Dego kere tamo bei na e daurbqa osimqa a mati aqa segi ingi ingi kalil uratosim di a e daurbqa kere. Aqa ingi ingi kalil uratqasai di a ijo angro sqa keresai."

Bar qa yawo anjam

³⁴ Osiqa olo marej, "Bar a bole. Ingiq di bar atoqnib aqa uyo boledamuqas. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ingi kie na olo qajararatqas? Di keresai. ³⁵ Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Iga bar di osim mandam ti bulyonamqa mandam namuryqa keresai. Deqa iga bar di uratosim waiyqom. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem."

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

15 Bati bei takis o qaji tamo nanggi ti une tamo nanggi ti kalil Yesus aqa anjam quqwa marsibqa aqa areq bosib koroeb. ² Koroonabqa Farisi nanggi ti dal anjam qalie tamo nanggi ti di unsibqa Yesus yomuiyosib mareb, "Ninggi uniye. Yesus a une tamo nanggi joqsiqa koba na walweloqnsib ingi uyeqñub."

³ Degsi marnabqa Yesus a nanggo anjam di qusiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, ⁴ "Tamo bei na aqa kaja du du 100 nanggi joqsim laqñimqa nanggi ñin uyoqñibqa qujai bei alelqas. Alelamqa tamo dena kaja du du 99 nanggi uratñjrsimqa qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas. ⁵ Itosim areboleboleiyim soqtosim qoboiyqas.

⁶ Qoboiyosi aisim aqa qureq di brantosim aqa was nanggi ti aqa qure qujai nanggi ti kalil koroinjrsimqa minjqras, 'Ninggi uniye. Ijo kaja alelqo qaji agi olo itonum! Deqa ninggi e ombla areboleboleigim sqom!'" ⁷ Osiqa Yesus na olo minjrej, "Dego kere une tamo qujai a are bulyimqa lan goge dia nanggi a qa tulan areboleboleinjqras. Bole, tamo tiñtiñ 99 nanggi nami are bulyeb. Deqa nanggi olo are bulyqajqa wau saiqoji. Nanggi qa dego lan goge dia nanggi areboleboleinjqreñnu. Ariya une tamo qujai a are bulyimqa nanggi a qa tulan areboleboleinjqras."

Silali loumqo qaji aqa yawo anjam

⁸ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Uña bei aqa silali banqa 10-pela sqas. Ariya silali banqa qujai loumimqa a lam qatrentosim aqa talq di man solsim ñamosim itqas. ⁹ Itosim gilsim aqa was nanggi ti aqa qure qujai nanggi ti kalil koroinjrsimqa minjqras, 'Ijo silali banqa qujai loumqo qaji agi olo itonum! Deqa ninggi e ombla areboleboleigim sqom!'" ¹⁰ Osiqa Yesus na olo minjrej, "Dego kere une tamo qujai a are bulyimqa Qotei aqa lan angro nanggi a qa tulan areboleboleinjqras."

Tamo bei aqa ñiri aiyel qa yawo anjam

¹¹ Yesus a degsi marsiq olo marej, "Tamo bei aqa ñiri aiyel soqñeb. ¹² Bati bei ñiri yala na aqa siqali minjej, 'Abu, ni na ino ñoro kalil ambleq na potosimqa taqal bei e ebe.' Degsi minjnaqa siqali na aqa ñoro ambleq na potosiq taqal bei aqa ñiri yala yej. Taqal bei aqa ñiri koba yej. ¹³ Onaqa bati bei ñiri yala na aqa ñoro kalil qarinyosiq silali osiq tigelosiq sawa beiq gilej. Gilsiq dia diqosi laqñsiqa aqa silali kalil uyekritej. ¹⁴ Onaqa sawa dia mam koba aiej. Deqa ñiri yala a ingi tulan saiej. ¹⁵ Deqa a sawa deqaji tamo bei aqaq gilnaqa minjej, 'Ni ijo bel taqatñjroqñsim ingi anainjroqñsim wauoqñqam.' ¹⁶ Onaqa a gilsiq bel nanggi taqatñjroqñsiqa ingi anainjroqñej. Osiq are qaloqñej, 'E mam koba unum. Deqa bel nanggi ingi oto uratoqñibqa di osiy uyoqñitqa dena e kereoqñqas.' A degsi are qalsiq soqñej. Di kiyaqqa? Tamo bei na yala ingi anaiyosaiyoqñej deqa.

¹⁷ "Osiqa are qalej, 'Bole. E kumbra grotonum. Deqa bini e mam na moiqa laqñum. Ijo abu aqa wau tamo nanggi ingi koba uyeqñub. Ariya e segi qujai agi mam na moiqa laqñum. ¹⁸ Deqa e olo puluosiy ijo abu aqaq aisiy minjqai, "O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq dia ino ñamgalaq dia dego une kobaquja atonum. ¹⁹ Deqa e ino angro sqa keresai. Deqa ni marimqa e ino wau tamo sosiy ni wauetmoqñqai.'" ²⁰ Degsi are qalsiq

tigelosiq bel taqato wau di uratosiq aqa abu aqaq olo aiej.

"Aieqnaqa aqa abu nam atsiqa isaq di unsiq a qa tulan dulosiqa urur ti gilsiq a soqonyosiqa qalaqalaiyoqnsiqa kundoqyoqnej. ²¹ Kundoqyonaqa minjej, 'O Abu, e Qotei aqa namdamuq dia ino namdamuq dia dego une kobaquja atonum. Deqa e ino anqro sqa keresai.' ²² Degsi minjnaqa aqa abu na aqa wau tamo qudei nangi minjrej, 'Ningi urur ti gilsib gara jugo tulan boledamu olekoba di osi bosib jigeitiye. Banrij dego osi bosib aqa banj duq di jigeitiye. Singa tatal dego osib aqa singaq di jigelenjeitiye. ²³ Bulmakau meli bunuj didiqo di qalsib goisib osi babqa iga koba na uysim areboleboleigim sqom. ²⁴ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Ijo anqro yala a moiobulosiq agi olo nambile sosisq bqa deqa. A loumej agi gagoq di brantqo.' Degsi minjrnaqa nangi urur ti gilsib bulmakau goisib koba na awoosib areboleboleinjraaq soqneb.

²⁵ "Ariya njiri koba a wauq di sosisq dena puluosi bosiq tal jomyosiqa nangi areboleboleinjreqnaq lou tueqnaq qusiqa wau tamo bei metonaq aqa areq bonaqa nenemyej, 'Nangi lou kiyaaqa tueqnaq?' ²⁷ Degsi nemyonaqa wau tamo dena minjej, 'Ino was yala a olo bqa. Deqa ino abu na bulmakau meli bunuj didiqo di qalqo nangi uyoqnsib areboleboleinjreqnaq lou tueqnaq. Aqa anqro moiobulosiq olo nambile sosisq brantqo deqa lou tueqnaq.' ²⁸ Degsi minjnaq qusiqa njirinosiq qudalej. Osiqa tal miligiq gilqa uratej. Deqa aqa abu a talq dena oqedosiqa minjej, 'O ijo anqro, ni tal miligiq au. Bamqa iga koba na awoosim inji uysim areboleboleigim sqom.' ²⁹ Onaqa njiri koba a na kamba aqa siqali minjej, 'O Abu, ni que. E wausau gargekoba ino anjam dauryosim ni wauetmoqnem. E ino anjam bei yala gotranjosai oqnem. Ni deqa e qa are qalsim e ijo kadoi nangi ti koba na areboleboleigwajqa kaja du bei qalsim goiosaieqnum. ³⁰ Ariya ino anqro yala a na ino fioro kalil osiqa gam qaji unja nangi ti sambalaosi laqnsiqa silali kalil uyekritej. Osiq olo bqaqa ni a qa tulan areboleboleimqoqa bulmakau meli bunuj didiqo di agi qaletonum.'

³¹ "Degsi minjnaqa aqa siqali na kamba minjej, 'O ijo anqro, ni gaigai e ombla unum. Ijo inji inji kalil di ino dego. ³² Ariya bini iga maruro atsimqa areboleboleigeqnu. Di kiyaaqa? Ino was a moiobulosiq agi olo nambile sosisq bqa deqa. A loumej agi gagoq di olo brantqo.'"

Yesus a fioro taqato tamo aqa kumbra qa yawo anjam marej

16 Yesus a na Farisi nangi anjam degsi minjrsiq koboonaqa olo aqa anqro nangi yawo anjam bei endegsi minjrej, "Noro tamo bei soqnej. Aqa fioro kalil aqa wau tamo bei na taqatoqnej. Bati bei tamo qudei nangi na fioro tamo di minjeb, 'Ino fioro taqato tamo a na ino fioro kalil lanja uyeqnu.' ² Degsi minjnabqa a na fioro taqato tamo di metonaq aqa areq bonaqa minjej, 'Ni qa anjam degsi merbonubqa e quonum. Ni kiyaaqa kumbra degyonum? Deqa ni ijo fioro kalil uyonom qaji

di sisyosim merbimqa e geregere qalieosiy ni kobotmqai. Yim ni ijo fioro olo taqatoqnasai.'

³ "Onaqa fioro taqato tamo di a segi are qalej, 'E kierqai? Ijo tamo koba a na e kobotbqas. E singila saiqoji. Deqa e wau bei yqa keresai. E tamo qudei nangi minjrit silali lanja ebqab e jemaibqas. ⁴ Deqa e kierqai? E qalieonum. Tamo qudei nami ijo tamo koba aqaq dena fioro osibqa nangi a kamba olo yqajqa minjeb qaji nangi di metnjrit ijoq babqa fioro nami eb qaji di e na aguq atitqa nangi e qa tulan areboleboleinjraaq. Deqa ijo tamo koba a na e wibimqa tamo nangi dena e osi gilsib nangi talq dia e geregereiboqnaq.'

⁵ A degsi are qalsiqa tamo kalil nami aqa tamo koba aqaq dena fioro eb qaji nangi metnjraaq bonabqa tamo namo bei qaji di nenemyej, 'Ni fioro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?' ⁶ Onaqa minjej, 'E gorej kulum 100 em.' Degsi minjnaqa fioro taqato tamo na minjej, 'Pepa nangi nami nengrenyeb qaji di osim gorej kulum 50 segi nengrenye. Amqa ijo tamo koba a bosim pepa di unsim gorej kulum 50 segi olo yaimqas.' ⁷ Osiqa olo tamo bei nenemyej, 'Ni fioro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?' Onaqa minjej, 'E bem sum aqa qun 100 em.' Degsi minjnaqa fioro taqato tamo na minjej, 'Pepa nangi nami nengrenyeb qaji di osim bem sum aqa qun 80 segi nengrenye. Amqa ijo tamo koba a bosim pepa di unsim bem sum aqa qun 80 segi olo yaimqas.'

⁸ "Onaqa fioro tamo aqa fioro taqato tamo aqa kumbra gisan di poiyoonaqa aqa nam soqtosiq minjej, 'Ni keretonum.' Degsi minjej. Di kiyaaqa? Noro taqato tamo uge di a powo ti sosisq deqa kumbra gisan di yej. Deqa ningi quie. Mandam endeqa tamo ungasari nangi mandam qa kumbra dauryqajqa nangi powo kobaquja. Ariya ningi Qotei aqa segi tamo ungasari suwanqoq di unub qaji ningi mandam qa kumbra dauryqajqa nangi powo kiñala.

⁹ "Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi mandam qa fioro na tamo ungasari nangi aqaryainjroqnaq nangi na ningi kadoingwab. Osib bunuqna mandam qa fioro kalil koboamqa nangi na ningi joqnsib tal gaigai sqas qaji dia ningi geregereingqnaq.

¹⁰ "Ningi tamo bei aqa banq di fioro kiñala atib a na geregere taqatqas di ningi fioro qelikoba dego aqa banq di atibqa a na geregere taqatqas. Ariya ningi tamo bei aqa banq di fioro kiñala atib a na geregere taqatqasai di ningi fioro qelikoba dego aqa banq di atibqa a na geregere taqatqasai. ¹¹ Ningi mandam qa fioro geregere taqatqasai di lanj qure qa fioro dego ningi geregere taqatqa keresai. Deqa tamo yai na lanj qure qa fioro nangi banq di atqas? Tamo dego bei sosai. ¹² Ningi tamo bei aqa fioro geregere taqatqasai di nangi segi fioro dego geregere taqatqa keresai. Deqa tamo yai na fioro bei nangi banq di atqas? Tamo dego bei sosai.

¹³ "Tamo qujai a tamo kokba aiyel nangi sorgomq di sqa keresai. A tamo kobaquja bei qalaqalaiyosim olo tamo kobaquja bei qa are ugeiyqas. Bei aqa anjam dauryoqnaq. Bei qoreiyqas. Deqa kere ningi silali ti

Qotei ti ombla turtsib nanjo sorgomq di sqa keresai.”

Yesus a dal anjam qa ti Qotei a tamo ungasari nanjo Mandor Koba sosisq nanji taqatnjreqnu deqa ti anjam palontosiq marej

¹⁴ Yesus a na aqa angro nanji anjam degsi minjrinaqa Farisi nanji qusib deqa Yesus yomuiyeb. Farisi nanji bati gaigai silali koba oqñqajqa are qaloqneb. Utru deqa nanji Yesus yomuiyeb. ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanji minjrej, “Niñgi mareqñub, ‘Iga kumbra bole yo qaji tamo. Tamo ungasari nanjo namdamuq dia iga kumbra bole bole yeqñum.’ Niñgi degsib mareqñub. Ariya nunjo are miligi di Qotei a segi qalie. Di kiyaaq? Kumbra qudei tamo nanji arearetñreqnu qaji di Qotei aqa namdamuq di tulan ugedamu.

¹⁶ “Nami Qotei aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam ti maroqñeb dena bosib bosiq Jon aqa bati brantej. Jon aqa bati brantej dena bosiq agi bini tamo nanji sawa sawa kalilq dia Qotei aqa anjam bole palontosib mareqñub. Tamo kalil nanji Qotei na taqatñrsim nanjo Mandor Koba sqajqa deqa are qaloqñsib areqalo di tulan siñgilatejunub.

¹⁷ “Lañ ti mandam ti koboqab. Ariya Qotei aqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bolesai.”

Yesus a tamo bei na aqa ñaun uratqa kumbra qa anjam marej

¹⁸ Yesus a anjam degsi marsiqa olo endegsi marej, “Tamo bei na aqa ñaun uratosimqa olo uña bei oqas tamo dena aqa ñaun kumbra uge yqo. Uña bei aqa gumbuluñ na a uratimqa bunuqna tamo bei na olo oqas tamo dena uña di kumbra uge yqo.”

Yesus a ñoro tamo wo Lasarus wo nanjo sa anjam marej

¹⁹ Yesus a anjam degsi minjrsiq kobonaqa olo anjam bei endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqñej. A bati gaigai gara bole bole jugoqñsiqa tulan areboleboleiqnaqa ingi bole bole uyoqñsiq soqñej. ²⁰ Ariya aqa tal meq dia tamo uge bei aqa ñam Lasarus a bati gaigai awoqñsiq ñeioqñsiq soqñej. Lasarus a ingi ingi tulan saibolesai. Aqa jejamu kalil yu na ugetej. ²¹ Deqa a tal meq dia awesonaqa ñoro tamo a ingi uyeqnaqa ñengi ululoñeqnaqa osiq uyoqñej. Aqa yuq dena leñ aieqnaqa bauñ nanji boqñsib nanjo meñ na yu bilgetoqñeb.

²² “Bati bei Lasarus moiej. Moinaqa Qotei aqa lañ angro nanji bosib aqa qunuñ osib Abraham aqa areq di awoteb. Ariya bunuqna ñoro tamo a dego moinaqa subq ateb. ²³ Subq atnabqa aqa qunuñ aisiq moio qureq di soqñej. Sosisqa jaqatñij kobaiyeqnaqa tarosisqa Abraham isaq di sonaq unej. Lasarus a Abraham aqa areq di awesonaq unsiqa tulan koba maosisqa Abraham minjrej, ‘O Abu Abraham, e ñamyuoq endi sosimqa tulan kanjanjoqñsim jaqatñij koba eqñum. Deqa ni e qa are ugeimimqa Lasarus minjim aqa banj gei

yaq di tuqtosimqa bosim ijo meñq di atimqa kiñala ulilibqas.’

²⁵ “Onaqa Abraham na minjrej, ‘O angro, ni are qale. Ni nami ñoro koba ti sosimqa areboleboleimeqnaqa ingi bole bole uyoqñem. Ni degsi sonamqa Lasarus a ino ingi ñengi uyoqñsiq soqñej. Deqa bini Lasarus a sawa bole endi sosisqa a tulan areboleboleiqeñu. Ariya ni agi ñamyuoq di sosimqa jaqatñij koba eqñum. ²⁶ Ni ñam atsim une. Ni ti iga ti ambleq di sub guma koba unu. Deqa iga na sub di laqaiosim nunjoq bqa keresai. Niñgi dego sub di laqaiosib gagoq bqa keresai.’

²⁷ “Onaqa ñoro tamo dena kamba Abraham minjrej, ‘O Abraham, ni na Lasarus minjimqa olo puluosimqa ijo abu aqa talq gilsim ijo was 5-pela nanji saidñrimqa nanji sawa uge endeq bqasai.’ ²⁹ Onaqa Abraham na minjrej, ‘Ino was nanji Moses aqa dal anjam qalieonub. Nanji Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam dego qalieonub. Nanji anjam di dauryqab di kere.’

³⁰ Onaqa ñoro tamo dena olo minjrej, ‘O Abu Abraham, di keresai. Ariya tamo bei moio qaji a subq na tigelosim anjam minjrimqa di nanji qusib are bulyosib dauryqab.’

³¹ “Onaqa Abraham na minjrej, ‘Tamo nanji Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam ti qusib are bulyqasai di tamo bei a subq na tigelosim nanji anjam minjrqas di dego nanji qusib are bulyqasai.’”

Tamo bei na Yesus aqa angro kiñala bei uneq waiyqas di a tulan padalougetqas

17 Yesus a anjam degsi marsiq kobotosiqa aqa angro nanji endegsi minjrej, “Kumbra qudei na tamo ungasari nanji uneq breinjroqñqas. Bole, kumbra di brantoqñqas. Ariya tamo a kumbra di babetoqñqas qaji a tulan padalougetqas. ² Tamo dena ijo angro kiñala endego bei e qa aqa areqalo siñgilateqo qaji di osim uneq waiyqas di uge. Tamo qudei nanji na tamo di ojsib meniñ kobaquja osib sil na aqa kakoroq di ton-tosib waiyib ya robuq aisim moiqas di kere. Deqa ningi segi segi geregere ñam atsib soqñiye.

³ “Ino was bei a une bei atimqa ni na minje, ‘Une di urat.’ Yim a ino anjam di qusim are bulyimqa ni aqa une di torei moiotime. ⁴ Ariya a na une 7-pela ni emoqñsim bati qujai deqa olo boqñsim ni mermoqñqas, ‘O was, e kumbra grotonum.’ Degsi mermo 7-pelatimqa ni aqa une kalil di torei moiotime.”

Yesus na aqa angro nanjo areqalo siñgilateñreqajqa deqa minjeb

⁵ Onaqa Yesus aqa angro nami giltñrej qaji nanji na Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni na gago areqalo siñgilateñgimqa iga ni qa gago areqalo geregere siñgilateñsim sqom.” ⁶ Onaqa Tamo Koba Yesus na kamba minjrej, “Nunjo areqalo e qa siñgilate qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di ningi subar endi

minjibqa a nungo anjam dauryosim jirim qoji waqosim aisim yuwalq di tigelqas."

Yesus a wau tamo aqa kumbra qa anjam marej

⁷ Yesus a nanggi anjam degsi minjrsiqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, "Tamo bei na aqa wau tamo bei qarinyim gilsimqa aqa kaja nanggi taqatnjroqngas kio aqa ingi wauq gilsimqa dia mandam qamsim bulyoqngas kio ariya a wau di kobotimqa aqa tamo koba na endegsi minjqasai, 'Ni namo ingi uye.' Degyqasai. ⁸ A minjqas, 'Ni ijo ingi goietbosim gara tigsimqa ingi suweiyosim ebimqa ingi ti ya ti uyqai. Uyt menetbimqa bunu ni kamba ingi ti ya ti uyqam.' Aqa wau tamo degsi minjqas. Di kiyaaqa? A wau tamo lanaj deqa. ⁹ Deqa a na aqa tamo koba aqa anjam qusim dauryoqnmqa aqa tamo koba na aqa ñam soqtetqasai. 'Ni keretsimqa ijo wau ojonum' degsi minjqasai. Di kiyaaqa? A wau tamo lanaj deqa. ¹⁰ Deqa nanggi dego Qotei aqa wau tamo sosibqa wau kalil a na ninggi engoqngas qaji di yoqniye. Yoqnsib mariye, 'Iga wau tamo lanaj. Deqa wau kalil Qotei na egeqnu qaji agi wau yeqnum.'"

Yesus a na tamo 10-pela nanggo jejamu yu na ugeelenej qaji nanggi boletnjrej

¹¹ Yesus a dena tigelosiqa Jerusalem aiqajqa gam dauryosiqa Samaria sawa ti Galili sawa ti ambleq dena walwelosi aioqnej. ¹² Aioqnsiq qure beiq di brantej. Onaqa tamo 10-pela nanggo jejamu yu na ugeelenej qaji nanggi bosib gamq dia Yesus itosibqa nanggi kiñala isaq di tigelosib tulan koba maosib minjeb, "O Tamo Koba Yesus, ni iga qa are ugeimimqa aqaryaige." ¹⁴ Onaqa Yesus a nanggi unjrsiqa minjrej, "Ninggi olo puluosi aisib nungo jejamu atra tamo nanggi osornjriye." Degsi minjrnaga nanggi aioqnsibqa gamq dia nanggo yu kalil ko-boonaqa nanggo jejamu boleonaq uneb. ¹⁵ Onaqa nanggo ambleq dena qujai a segi olo puluosiqa Yesus aqa areq gilej. A tulan koba lelenoqnsiqa Qotei aqa ñam soqtoqnsiq giloqnej. ¹⁶ Gilsiq Yesus aqa singaq dia singa pulutosiqa binjyosiq minjej, "O Tamo Koba, ni keretsimqa ijo jejamu boletonum." Tamo di a Samaria qaji. ¹⁷ Onaqa Yesus a tamo di unsiqa marej, "E na tamo 10-pela nanggo jejamu boletetnjronumqa ariya qujai a segi ijoq bqa. Tamo 9-pela nanggi qabi unub? ¹⁸ Nanggi ijoq olo bosai. Nanggi Qotei aqa ñam soqtosai dego. Sawa bei qaji tamo endi a segi qujai olo bosiq Qotei aqa ñam soqtqo." ¹⁹ Yesus a degsi marsiqa tamo di minjej, "Ni tigelosim gile. Ni ino areqalo e qa singilatonum deqa ino jejamu boleqo."

Mondoŋ Tamo Angro a lanj qureq na bqa

²⁰ Bati bei Farisi nanggi na Yesus endegsib nenemyeb, "Bati gembu Qotei a bosim aqa segi tamo ungasari nanggo Mandor Koba sosim nanggi taqatnjrqas?" Onaqa Yesus na minjrej, "Qotei a tamo nanggo Mandor Koba sqa bati di brantimqa kumbra bei namoqna brantqasai. Deqa nungo ñamdamu na kumbra bei namoqna

unsib dena poingwasai. ²¹ Tamo bei na bosim endegsi merngwasai, 'Ninggi uniye, Qotei na iga taqatgwa bqa agiende,' o 'Qotei bqa agide.' Degyqasai. Ninggi quiye. Qotei a nami bosiq nungo ambleq endi Mandor Koba sosiq ninggi taqatngeqnu."

²² Yesus a anjam degsi marsiq kobotosiqa aqa angro nanggi endegsi minjrej, "Bati bei bamqa ninggi e Tamo Angro olo bqajqa bati unqajqa maroqngab. Ariya ninggi bati di unqasai. ²³ Tamo qudei nanggi na ninggi gisangoqnsib merngoqngab, 'Ninggi uniye. Tamo Koba bqa agide,' o 'Tamo Koba bqa agiende.' Degsib merngoqnbqa ninggi nanggi daurnjraib. ²⁴ Kola minjaleqnaqa lanj kalil suwanjeqnu. Dego kere e Tamo Angro brantitqa tamo ungasari kalil nanggi e nubqab. ²⁵ Ariya namoqna e jaqatinj koba oqai. Amqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanggi na e qoreibqab.

²⁶ "Noa aqa bati qa tamo ungasari nanggi kumbra yoqneb dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa nanggi kumbra degyoqngab. ²⁷ Agi Noa aqa bati qa nanggi kalil ingi uyoqnsib ya uyoqnsib unja banj ojelenoqnsib sonabqa Noa a qobun miligiq gilnaqa awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa tamo kalil morejekriteb. ²⁸ Lot aqa bati qa dego tamo ungasari nanggi ingi uyoqnsib ya uyoqnsib ingi ingi awaiyelenoqnsib silali oqnsib ingi yagelenoqnsib tal atelenoqneb. Nanggi kumbra degyoqnsib sonabqa Lot a Sodom qure uratosiq ulaneqnaqa namyuo ti meniŋ pulonj ti lanj goge dena awa bul aisiqa Sodom tamo ungasari kalil nanggi padaltnjrej.

³⁰ Dego kere tamo ungasari nanggi kumbra degyoqnsib soqnbqa e Tamo Angro brantqai.

³¹ "Gulube aqa bati di brantimqa tamo nanggi tal meq di unub qaji nanggi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanggi jaraijoqjatebe. Tamo nanggi wauq di unub qaji nanggi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanggi dena torei jaraijoqjatebe. ³² Kumbra nami Lot aqa ñauqali aqaq di brantej qaji ninggi deqa are qaliye. ³³ Tamo bei a aqa segi ñambile qa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a aqa segi ñambile uratqas di a olo ñambile bole oqas.

³⁴ "E na ninggi endegsi merngwai. Ijo bqajqa bati brantimqa qolo deqa tamo aiyel bijal qujai di ñereŋsoqnbqa Qotei na bei lanj qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁵ Unja aiyel tal qujai dia saplanj gereiy-oqnbqa Qotei na bei lanj qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁶ Tamo aiyel wau qujai dia ingi yagoqnbqa Qotei na bei lanj qureq osi oqsimqa bei uratim sqas." Yesus a na aqa angro nanggi anjam degsi minjrej. ³⁷ Onaqa nanggi na kamba Yesus nenemyeb, "O Tamo Koba, kumbra kalil di sawa qabia brantqas?" Onaqa Yesus na minjrej, "Wagme nanggi qusaonub qaji sawa dia qal nanggi koroqab."

Unja qobul a bati gaigai anjam gereiyu tamo na a aqaryaiyqa minjoqnej

18 Yesus a na aqa angro nanggi anjam degsi minjrej. Osiqa nanggi bati gaigai Qotei pailyoqnb as-jinrajim deqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej,

“Qure beiq dia anjam pegiyo tamo bei soqnej. Tamo di aqa kumbra bolesai. A Qotei ulaiyosai oqnej. A tamo ungasari nanngi qa dego are qalosaioqnej. ³ Qure dia unja qobul bei dego soqnej. A bati gaigai anjam pegiyo tamo di aqa areq giloqnsiqa minjoqnej, ‘Tamo bei na e gulube ebeqnu. Deqa ni na aqaryaibosim gago aiyel anjam pegiyetgimqa tamo dena e olo gulube ebqasai.’ ⁴ A degsi minjeqnaqa a aqaryaiyqa uratoqnej. Ariya bunuqna a are qalej. ‘Bole, e Qotei ulaiyosai eqnum. E tamo ungasari nanngi qa are qalosaieqnum. ⁵ Ariya unja qobul di a bati gaigai e wainboqnsiqa merbeqnu, “Ni aqaryaibe.” A merbo gaigai yeqnu deqa unqum e aqa anjam gereiyetqai. E aqa anjam gereiyetqasai di a bati gaigai ijo areq boqnsim sqas. Yimqa e tulan asgibo uge.”

⁶ Tamo Koba Yesus a na aqa angro nanngi yawo anjam degsi minjrsiqa olo minjrej, “Anjam pegiyo tamo uge aqa anjam marej qaji di ningi quonub. ⁷ Qusib are qaliye. Qotei a tamo bole. A tamo uge sai. Deqa aqa segi tamo ungasari nami giltjrej qaji nanngi qolo ti qanam ti pailyoqnaq di a nanngo pail qusimqa tarij-sokobaiyqasai. A nanngi urur aqaryainjrqas. ⁸ E ningi merngwai. Qotei a na aqa segi tamo ungasari nanngi urur aqaryainjroqujatqas. Ariya mondon e Tamo Angro lan goge dena bosiyqa tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi kumbra kieryoqnsib soqniqqa e unjrqi. Nanngi e qa nanngo areqalo singilatosib sqab kio sai kio di geregere unqai.”

Farisi tamo bei wo takis o qaji tamo bei wo nanngi aiyel Qotei pailyeb

⁹ Tamo qudei nanngi mareqnu, “Iga tamo bole. Iga tamo qudei nanngi unub dego sai. Nanngi tamo uge.” Tamo qudei nanngi degsib mareqnu. Deqa Yesus na tamo deqaji nanngi yawo anjam endegsi minjrej, ¹⁰ “Tamo aiyel nanngi Qotei pailyqajqa marsibqa atra tal miligiq gileb. Bei Farisi tamo. Bei takis o qaji tamo. ¹¹ Nanngi atra tal miligiq gilsibqa Farisi tamo a namo tigelosiqa aqa segi jejamu soqtosiqa endegsi pailyej, ‘O Qotei, e tamo qudei nanngi unub dego sai. E gisan na tamo ungasari nanngi silali yainjrosai eqnum. E sambala kumbra yosaieqnum. E kumbra uge bei dego yosaieqnum. E takis o qaji tamo di bul sai. ¹² E gaigai ni pailmqa oqnsim ingi ti ya ti urateqnum. E ijo segi ingi ingi kalil potelenoqnsim oto bei ni atraimeqnum.’ ¹³ Farisi tamo a degsiqa Qotei pailyej. Onaqa takis o qaji tamo a kiñala isaq di tigelesosiqa lan goge koqyosim pailyqajqa jemaionaqa turuosiqa are soqonyosiqa marej, ‘O Qotei, e une ti. Deqa ni e qa dulosimqa ijo une kalil kobotetbe.’ Takis o qaji tamo a degsiqa Qotei pailyej.”

¹⁴ Yesus a yawo anjam degsi minjrsiqa olo minjrej, “Ningiq uiye. E bole merngwai. Takis o qaji tamo di aqa une kalil Qotei na kobotetonaqa a olo puluosiqa aqa talq aiej. Ariya Farisi tamo di aqa une Qotei na kobotetosai. Di kiyaaqa? Tamo kalil nanngo segi ñam soqteqnu qaji nanngi di Qotei na olo nanngo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo nanngi nanngo segi ñam aguq ateqnu qaji nanngi di Qotei na olo nanngo ñam soqtetnjrqas.”

Yesus a marej, “Angro du du nanngi ijo areq bqajqa saidnjraib.”

¹⁵ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa tamo ungasari qudei nanngo angro du du nanngi Yesus na aqa ban nanngo gateq di atetnjrqajqa deqa joqsib Yesus aqa areq beb. Beqnaqqa Yesus aqa angro nanngi na saidnjrsib minjreb, “Nungo angro du du joqsib endeq baib.” ¹⁶ Degsib saidnjreb deqa Yesus na angro du du nanngi metnjrsiqa aqa angro nanngi njirintjrsiqa minjrej, “Angro du du nanngi metnjribqa ijo areq bebe. Nanngi saidnjraib. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanngi angro du du dego bul sqab di Qotei a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas. ¹⁷ Ningi quiyee. E bole merngwai. Ningi angro du du nanngi dego bul sqasai di Qotei a ningi osim taqatngwasai. Deqa a nungo Mandor Koba sqa keresai dego.”

Juda gate bei ingi ingi koba ti soqnej qaji a Yesus ombla anjam mareb.

¹⁸ Onaqa Juda gate bei na Yesus endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kiersiyqa ñambile gaigai sqai?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ni kiyaaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole.

²⁰ Ariya ni Qotei aqa dal anjam kalil qalie unum. ‘Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim. Ni tamo bei qalsim moiotaime. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu lanja gisanjaim. Ni ino ai wo abu wo nanngo sorgomq di geregere sosimqa nanngo anjam dauryoqne.’ ²¹ Onaqa Juda gate dena olo Yesus minnej, “E angro kiñala qa dal anjam di kalil dauryosim boqnem agi bini degsi unum.” ²² Degsi minjnaqa qusiqa kamba minnej, “Ni dal anjam kalil dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino ingi ingi kalil qarinyosim silali osim tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanngi jeisi enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni lan qureq dia awai bole itqam.”

²³ Yesus a na tamo di degsi minjnaq qusiqa aqa ingi ingi kalil qa are gulubekobaiyej.

²⁴ Onaqa Yesus na tamo di koqyosiqa minnej, “Tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqajqa bangi koba.

²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa tulan bangi koba. Dego kere tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqajqa tulan bangi koba.” ²⁶ Onaqa tamo ungasari nanngi Yesus aqa anjam di qusib minjeb, “Ni anjam degsi merqonum deqa tamo yai nanngi ñambile gaigai sqa kere?” ²⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo nanngi segi ñambile sqa keresai. Ariya Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Yesus a degsi minjrnaqa Pita na minnej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago ingi ingi kalil uratosimqa ni daurmonum.” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningiq uiye. E bole merngwai. Tamo bei a Qotei na taqatosim aqa Mandor Koba sqa marsimqa aqa segi qure uratosim aqa ñaur, aqa was nanngi, aqa ai wo abu wo nanngi, aqa

anġro nanġi ti kalil uratnjrsim e daurbqas tamo di Qotei na ingi ingi gargekoba olo yelenqas. Yimqa mondoġ a nambile gaigai sqas."

Yesus a olo marej, "E moisiy olo subq na tigelqai."

³¹ Yesus a na aqa anġro 12-pela nanġi anjam degsi minjrsiq koboonaqa nanġi joqsia segitnjrsiq en-degsi minjrej, "Ninġi quiye. Iga Jerusalem aieqnum. E Tamo Anġro deqa Jerusalem dia anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanġi nami e qa nenġrenyeb qaji di aqa damu brantqas. ³² Aġi jeu tamo nanġi na e osib tamo nanġi Qotei aqa ñam qaliesai qaji nanġo banġ di e atqab. Yimqa nanġi na e ojsib misilinboqnsib miselboqnsib ugeugeiboqnsib. ³³ Osib e kumbainbosib lubsib moiobqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai." ³⁴ Yesus a na aqa anġro nanġi anjam degsi minjrnaq qusibqa anjam di aqa utru Qotei na ulitej deqa nanġi geregere poinjrosai.

Yesus na tamo bei nãdamu getenyej qaji di boletej

³⁵ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jeriko qure jojomye-qnaqa tamo bei nãdamu getenyej qaji a gam qalaq di awoosiq tamo unġasari nanġi silali qa nãjnroqnej. ³⁶ Tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi Yesus dauryosib qatronosib aieqnaq tamo dena qusiq nenemnjrej, "Ninġi qabiteqnaq?" ³⁷ Onaqa nanġi na minjeb, "Yesus Nasaret qaji a aieqnu. Deqa iga a dauryosim aieqnum." ³⁸ Degsi minjnabqa a tulaġ koba lelenosiq marej, "O Yesus, Devit aqa Njiri, ni e qa are ugeimeme." ³⁹ Onaqa tamo unġasari namoeb qaji nanġi na tamo di njirinjosib minjeb, "Ni lelenkobaaaim. Kiri." Degsi minjnabqa a nanġo anjam quetnjrosai. A olo tulaġ koba lelenosiq Yesus minjoqnej, "O Devit aqa Njiri, ni e qa are ugeimeme." ⁴⁰ Onaqa Yesus a tigelosiq tamo unġasari nanġi minjrej, "Tamo di osib ijo areq osi boiye." Onaqa nanġi na a osib Yesus aqa areq osi beb. Osi bonabqa nenemyej, ⁴¹ "E ni kiermqajqa deqa ni e qa lelenoqnam?" Onaqa minjrej, "O Tamo Koba, e olo nãam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa lelenoqnam." ⁴² Onaqa Yesus na minjrej, "Ni e qa ino areqalo singilatunum deqa e ni boletmqai. Deqa ino nãdamu olo poimeme." ⁴³ Degsi minjnaqa aqa nãdamu poiyonaqa sawa unsiqa Qotei aqa ñam soqtosiq tigelosiq Yesus dauryosiq aiej. Onaqa tamo unġasari kalil nanġi Yesus aqa singila di unsibqa nanġi dego Qotei aqa ñam soqtoqneq.

Yesus a Sakius aqa talq gilej

19 Onaqa Yesus aisiqa Jeriko qureq di brantosiq qure ambleq na walweleqnaqa tamo bei aqa ñam Sakius a Yesus tamo kiero degosiq unqajqa dauryej. Sakius a takis o qaji tamo nanġo gate. A ñoro koba ti soqnej. A tamo truquyala. Deqa a Yesus dauryosiq unqajqa yonaq ugeiyej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba nanġi na sawa getenteb deqa. ⁴ Deqa Sakius a urur ti gilsiq tamo unġasari kalil nanġi bunjrsiq namoosiq gam qalaq di nãam bei oqsq nãam atej. Nãam

atsiq are qalej, "Yesus a gam endena bamqa e geregere unqai." ⁵ Onaqa Yesus a gam dena walwelosi gilsiq nãam utruq di tigelosiq tarosiq Sakius unsiqa minjrej, "O Sakius, ni mandamq aioqujat. Bini e ino talq di sqai." ⁶ Degsi minjnaqa a qusiq mandamq aioqujatosiq tulaġ areboleboleiyonaqa Yesus osiq ombla na aqa talq gileb. ⁷ Gilnabqa tamo unġasari kalil nanġi unsibqa njirinjeq. Njirinjosib mareb, "Ninġi uniye. Yesus a une tamo dauryosiq aqa talq gilqo." ⁸ Ariya Sakius a Yesus osiq aqa talq gilsib ingi uyoqnsib Sakius a tigelosiq Yesus minjrej, "O Tamo Koba, ni que. E ijo ingi ingi kalil ambleq na potosiy tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanġi jeisi enjrqai. E nami tamo bei gisanjosim silali dala qujai yayiem kio? Degamqa e kamba silali dala qolqe olo yqai." ⁹ Onaqa Yesus a Sakius aqa anjam di qusiq tamo unġasari nanġi minjrej, "Bini Sakius a are bulyosiq Abraham aqa anġro tinġinjo. Deqa a Qotei na oqo. Tamo kalil aqa tal qujaiq endi unub qaji nanġi dego Qotei na oqo. ¹⁰ E segi Tamo Anġro. Deqa e na tamo unġasari padalo gamq di unub qaji nanġi nãamosiy itnjrsiy elenqai. Yimqa nanġi padalo gam uratosib nãabile gaigai sqab. E deqa mandamq aiem."

Tamo kobaquja bei na aqa wau tamo 10-pela nanġi silali enjrej. Yesus a deqa yawo anjam marej

¹¹ Onaqa tamo unġasari nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa are qaleb, "Bini Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqo kio?" ¹² Nanġi degsib are qaleb. Di kiyaaqa? Yesus a Jerusalem qure jojomyej deqa. Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, "Tamo kobaquja bei a sawa isaq gilej. Tamo di a are qalej, 'E sawa deq gilitqa sawa deqaji tamo unġasari nanġi na e mandor koba atqab. Yibqa e olo puluosiy bosiy ijo segi tamo unġasari nanġo mandor koba sosiy nanġi taqatnjrqai.' A degsi are qalsiq sawa isaq gilej. ¹³ A gilqa osiq aqa wau tamo 10-pela nanġi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanġi segi segi 20 kina enjrsiq minjrej, 'Silali endena wauosib olo silali aqa oto dego oiye. Bunuqna e olo bosiy unqai.'

¹⁴ "A degsi minjrsiq sawa isaq gilsiq di sonaqa aqa qure qujai nanġi a qa tulaġ ugeosib are qaleb, 'A gago mandor koba sqasai.' Degsib are qalsib deqa tamo qudei nanġi qarijnjnab sawa deq gilsib sawa deqaji tamo unġasari nanġi minjreb, 'Tamo di a gago mandor koba ataib. A na taqatgwa iga uratonum.' ¹⁵ Degsi minjrnab qusibqa nanġo anjam uratosib tamo di mandor koba ateb. Onaqa bunuqna tamo di a olo puluosiq aqa segi qureq aisiqa wau tamo 10-pela nanġi wau qa silali enjrej qaji nanġi metnjrej. Metnjrnaqa nanġi aqa areq bonabqa a na minjrej, 'E nami silali engem qaji dena waueb olo silali di osorbiye.'

¹⁶ "Onaqa wau tamo deqaji bei bosiq minjrej, 'O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena wauonamqa olo 200 kina brantej agiende.' ¹⁷ Onaqa aqa tamo koba na minjrej, 'Ni wau tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e na qure kokba 10-pela olo ino banġ di uratitqa ni na taqatnjroqnaqam.'

¹⁸ "Onaqa wau tamo bei olo bosiqqa aqa tamo koba minjej, 'O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena wauonamqa olo 100 kina brantej agiende.' ¹⁹ Onaqa aqa tamo koba na minjej, 'Ni dego wau tamo bolequja. Deqa e qure kokba 5-pela ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.'

²⁰ "Onaqa wau tamo bei olo bosiqqa aqa tamo koba minjej, 'O Tamo Koba, ni unime. Ino 20 kina ebem qaji agi olo osibetmonum. E gara ñeñgi bei na dalaosim atnam soqnej. ²¹ E kumbra degyem. Di kiyaaqa? E ni qa ulaem deqa. E qalieem, ni tamo ñirin ani. Tamo qudei na waueqnaq silali branteqnaqa ni segi na eqnum. Tamo qudei na inggi yageqnaq melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum. Deqa e ni qa ulaosim ino silali agi gara ñeñgi na dalaosim atnam soqnej.'

²² "Onaqa tamo koba dena kamba endegsi minjej, 'Ni wau tamo uge. Ino segi anjam dena e na ino une qa pegimqai. Ni nami qalieem, e tamo ñirin ani. Tamo qudei na waueqnaq silali branteqnaqa e segi na eqnum. Tamo qudei na inggi yageqnaq melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²³ Deqa ni kiyaaqa ijo silali di osi gilsim silali talq di atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtsim onum qamu.' ²⁴ Degsi minjsiqa tamo qudei aqa areq di tigelesoqneq qaji nanngi minjrej, 'Ninggi 20 kina di yayisibqa wau tamo nami wauosiqa 200 kina ej qaji di olo yiye.'

²⁵ Onaqa nanngi na minjeb, 'O Tamo Koba, a 200 kina ejunu. Deqa ni kiyaaqa 20 kina olo yqa maronum?'

²⁶ "Onaqa tamo koba na minjrej, 'Ninggi quiye. E endegsi merngwai. Tamo a wau gegerere taqatoqnaqas di Qotei na olo wau gargekoba aqa banq di atimqa a na taqatoqnaqas. Ariya tamo a wau gegerere taqatoqnaqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di Qotei na olo aqa banq dena yayimqa a laña sosimqa wau bei taqatoqnaqasai.' ²⁷ Osiqa minjrej, 'Tamo nanngi e qa jeu ateb qaji nanngi joqsib boiye. Nanngi e qa mareb, "Tamo di mandor ataub." Deqa tamo nanngi di joqsib bosib ijo ulatamuq endia nanngi ñumelenjib moreñqab.'"

²⁸ Yesus a na yawo anjam degsi minjrsiqa a Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq aioqnej.

Yesus a mandor koba bul Jerusalem miligiq gilej

²⁹ Aisiqa Betfage qure ti Betani qure ti Oliv mana utruq di unub qaji di jojomyosiqa aqa angoro aiyel qarinqjrsiqa minjrej, "Ninggi aisib qure aiyel dia brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiqnej qaji. Ninggi donki di unsibqa sil palontosib titosib osi boiye. ³¹ Ninggi sil palontosibqa tamo bei na nenemngwas, 'Ninggi kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?' Degsi nenemngimqa ninggi na endegsib minjiye, 'Tamo Koba a wau ti deqa donki qa mergwo bosim sil palonteqnum.'"

³² Yesus a nanngi aiyel degsi minjrsiq qarinqjrsiqa aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryosib donki di uneb. ³³ Unsib sil palonteqnabqa donki aqa abu nanngi bosib nanngi aiyel nenemnjreb, "Ninggi kiyaaqa donki aqa

sil palonteqnub?" ³⁴ Degsi nenemnjrsiqa nanngi aiyel na kamba minjreb, "Tamo Koba a wau ti. Deqa donki qa mergwo bosim sil palonteqnum."

³⁵ Degsi minjrsiqa odnjreb. Deqa nanngi aiyel na donki di osib Yesus aqa areq osi gileb. Osi gilsib nanngo segi gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tusib Yesus soqtosib donki aqa quraq di awoteb. ³⁶ Onaqa Yesus a donki aqa quraq di awoonaqa donki a walwewosi aieqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi belenjosib nanngo gara jugo piqtelenjosib gamq dia tuelenjoqneq. ³⁷ Onaqa Yesus a Oliv mana utru jojomyosiqa walwewosi aieqnaqa Yesus aqa angoro gargekoba nanngi a dauryosib aieleneb. Yesus a nami manwa tulan gargekoba yeqnaqa nanngi unoqneq. Deqa a donki aqa quraq di awoosiq walwewosi aieqnaqa nanngi a unsibqa tulan areboleboleinjreanaqa lelenjoqnsib murqumyoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib maroqneq, ³⁸ "Tamo a bgo endi Tamo Koba Qotei aqa ñam na bgo. A gago Mandor Koba. Deqa Qotei na a tulan gegerereyoqnaqas. Deqa iga Qotei lan qureq di unu qaji aqa ñam soqtoqnaqom! A na gago are latetgeqnu." Yesus aqa angoro nanngi degoqnsib lelen ti Yesus dauryoqneq.

³⁹ Onaqa Yesus a walwewosi aieqnaqa tamo ungasari nanngo ambleq dena Farisi tamo qudei nanngi tigelosib Yesus minjeb, "O Qalie Tamo Koba, ni ino angoro nanngi medabu getentetnjrime." ⁴⁰ Onaqa Yesus na minjrej, "Ijo angoro nanngo medabu getentqab di meniñ nanngi endi dego tamo bulyosib tulan koba murqumyosib Qotei aqa ñam soqtoqnaqab."

Yesus a Jerusalem qure qa akamej

⁴¹ Yesus a nanngi degsi minjrsiqa aisiq Jerusalem qure jojomyosiqa ñam atej. Ñam atsiqa Jerusalem qure unsiqa akamej. ⁴² Akamosiq marej, "O Jerusalem tamo ungasari, bini bati endeqa ninggi Qotei aqa kumbra qalieeb qamu ninggi gegerere lawo na unub qamu. Ariya kumbra di ninggi qa uliejunu. Deqa ninggi unqa keresai. ⁴³ Deqa ninggi quiye. Bati bei brantimqa tamo qudei nanngi bosib ninggi jeutngosib nunngo qure agutibqa ninggi jaraiqa keresaiingwas. Amqa nanngi na ninggi qoto itngosib tulan ugeugeingosib nunngo qure niñaqyekritqab. Osib meniñ kalil paraparainjrsib breinjribqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segisegiqab. Jeu tamo nanngi bosib ninggi degngwab. Di kiyaaqa? Qotei a ninggi aqaryaingwa bati brantqo di ninggi poingosai deqa."

Yesus na tamo nanngi atra tal miligiq dia inggi inggi qarinyoqneq qaji nanngi winjrsiqa jaraieb

⁴⁵ Yesus a nanngi degsi minjrsiqa atra tal koba miligiq gilsiq ñam atej tamo ungasari gargekoba nanngi inggi inggi qarinyelenjoqnsibqa dena silali eqnaq unjrsiqa nanngi winjrsiqa jaraieb. ⁴⁶ Nanngi jaraieqnaq Yesus na minjrej, "Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, 'Ijo tal endi pailyqajqa tal.' Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ninggi olo tal endi ugetonubqa a bajinj tamo nanngo tal bulqo."

⁴⁷ Yesus a bati gaigai atra tal miligiq giloqnsiq dia tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Yeqnaqa tamo ungasari kalil nanngi aqa anjam quqwa tulan arearetnjroqnej. Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate kokba ti nanngi minjinj oqetnjrnaqa Yesus qalib moiqajqa gam njamonqeb. Ariya nanngi tamo ungasari nanngi ulainjrsib deqa nanngi Yesus ojsib qalqa keresai.

Juda tamo bole bole nanngi na Yesus nenemyeb, "Yai na ni qarinqmej deqa ni wau endi yeqnum?"

20 Bati bei Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda tamo bole bole nanngi ti bosib nenemyeb, "Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinqmej deqa ni wau endi yeqnum?"³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E kamba anjam bei ningi nenemngitqa ningi e merbiye."⁴ Yai na Jon qarinyonaqa bosiqqa tamo ungasari nanngi yansnjroqnej? Qotei na kio? Tamo bei na kio? Ningi na merbiye."⁵ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi segi segi qairosib maroqneb, "Iga Yesus minjqom, 'Qotei na Jon qarinyej' degsi minjqom di a iga mergwas, 'Kiyaqa ningi Jon aqa anjam quetosai?'"⁶ Ariya iga minjqom, 'Tamo bei na Jon qarinyej' degsi minjqom di tamo ungasari nanngi nrirosib bosib iga meniñ na lugwab. Di kiyaqa? Nanngi mareqñub, 'Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.'" ⁷ Nanngi degsib marsib deqa olo Yesus minjeb, "Yai na kio Jon qarinyej di iga qaliesai."⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi degsi merbonub deqa e dego yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ningi merngwasai."

Wain wau taqato tamo uge nanngi qa yawo anjam

⁹ Yesus a anjam degsi minjrsiqqa olo tamo ungasari nanngi koroinjrsiqqa yawo anjam bei endegsi minjrej, "Tamo bei a tigelosiqqa aqa wauq gilej. Gilsiqqa wain sil yagelenosiqqa tamo qudei nanngo banq di aqa wau uratetnjsiqqa sawa isaqa gilsiq dia sokobaiyej."¹⁰ Sonaqa wain gei melionaqa wau lanja na aqa kangal tamo bei minjrej, 'Ni gilsim wau taqato tamo nanngi minjre, "Wau lanja a na qarinqbqo bonum. Ningi wain gei ebibqa osi aiqai.'" ¹¹ Degsi minjsiq qarinyonaqa wau taqato tamo nanngoq gilsiq minjrej, 'Wau lanja a na e qarinqbqo bonum. Ningi wain gei ebibqa osi aiqai.' Degsi minjrnaqa nanngi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosi aiej.¹¹ Ainaqa wau lanja na olo kangal tamo bei qarinyonaq gilnaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonabqa a lanja puluosiq aiej.¹² Onaqa wau lanja na olo kangal tamo bei qarinyonaq gilnaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonab aiej.¹³ Onaqa wau lanja a are qalej, 'E kierqai? E endegyqai. E ijo segi angro qujai e na tulan qalalaye qnum qaji di qarinyit gilqas nanngi a qalqasai. Nanngi aqa anjam quetqab. A ijo segi angro deqa nanngi a qalqasai.'¹⁴ Degsi are qalsiqqa aqa segi njiri qarinyonaq gilej. Gileqnaqa wau taqato tamo

nanngi a unsibqa nanngi segi segi qairosib mareb, 'Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moitosimqa wau endi iga na oqom.'¹⁵ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib wau qalqaq osi gilsib dia qalnab moiej.

"Ariya ningi kiersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanngi di kiernjrqas?"¹⁶ E ningi merngwai. A bosim nanngi ñumsim moiotnjqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanngo banq di uratetnjrinqqa nanngi na taqatqab." Yesus a na nanngi yawo anjam degsi minjrnaqa nanngi qusib kamba minjeb, "Wau taqato tamo nanngo kumbra di tulan uge. Nanngi kumbra deqaji yaib."

¹⁷ Onaqa Yesus a na tamo ungasari nanngi koqnjrsiqqa minjrej, "Qotei aqa anjam bei unu. Nanngi kiyaqa anjam endi nengrenyeb? Agi anjam endegsib nengrenyeb unu,

'Tal gereiyo qaji tamo nanngi na tal aqa ai arqsisbqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal aqa ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal aqa ai di tal singi-latqajqa deqa tigeltej unu.'

¹⁸ Deqa tamo kalil ulonjosib tal aqa ai di aqa quraq aiqab qaji tal aqa ai dena nanngo tanu ginjgenyqas. Ariya tal aqa ai di ulonjosimqa tamo bei aqaq aiqas di aqa jejamu ti tanu ti torei paraparayqas."

¹⁹ Yesus a na atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti yawo anjam degsi minjrnaqa nanngi qusib endegsib qalieeb, "Yesus a yawo anjam dena gago jejamu qametgwo." Nanngi degsib qalieosibqa minjinj oqetnjrnaqa Yesus ojqa mareb. Ariya nanngi tamo ungasari nanngi tulan ulainjrsib deqa nanngi Yesus ojqa uratosib jaraieb.

Tamo qudei nanngi Yesus a anjam bei grotim ojquajqa deqa nenemyeb, "Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e?"

²⁰ Deqa nanngi Yesus lanja koqyesoqneb. Osib endegsib are qaleb, "Iga tamo qudei qarinqjnram nanngi Yesus aqa areq gilsib anjam bei nenemyibqa a anjam grotimqa di iga qusim ojgom. Ojsim Rom nanngo gate koba aqa banq di atqom." Nanngi degsi are qalsibqa tamo qudei minjreb, "Ninggi na Yesus gisanjyosib anjam bei nenemyibqa a ningi tamo bole edegwas. Osim anjam bei grotqas. Yimqa iga na ojgom."²¹ Nanngi na tamo qudei degsib minjrsib nanngi qarinqjnram Yesus aqa areq gilsib gisanjyosib minjeb, "O Qalie Tamo Koba, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo ungasari nanngi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanngi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanngi anjam bei minjrosaeqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanngi minjreqnum."²² Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiersi are qalonum?"²³ Onaqa Yesus a nanngo areqalo uge di poiyonaqa minjrej, ²⁴ "Ninggi meniñ silali bei osorbiye." Degsi minjrnaqa nanngi meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqqa minjrej, "Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?" Onaqa nanngi na minjeb, "Di Sisar aqa ulatamu."²⁵ Onaqa a na minjrej, "Deqa Sisar

aqa ingi ingi a qa olo yiye. Ariya Qotei aqa ingi ingi a qa olo yiye.”²⁶ Onaqa nangi Yesus aqa anjam di qusib nangi tulan prugelenosib anjam bei minjqa keresaiinjnaqa mequmosib soqneb.

Tamo moreño qaji nangi olo subq na tigelqajqa anjam deqa Sadyusi nangi na Yesus nenemyeb

²⁷ Onaqa Sadyusi tamo qudei nangi Yesus a nemyqa beb. Sadyusi nangi mareqñub, “Tamo moreño qaji nangi olo subq na tigelqasai.”²⁸ Deqa nangi bosib Yesus endegsib nenemyeb, “O Qalie Tamo Koba, ni que. Moses a nami anjam endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei a moiimqa aqa ñauqali angro saiqoji soqñimqa aqa was bei na olo uña qobul di osimqa aqa was moiej qaji aqa angro ñambabtetqas.’ Moses a nami anjam degsi nengrenyej.”²⁹ Deqa ni que. Was 7-pela nangi soqñeb. Nanggo was matu a uña osiqa moiej. A angro saiqoji.³⁰ Onaqa aqa aube yala na olo uña qujai di osiqa a dego moiej. A angro saiqoji.³¹ Onaqa aqa aube yala na olo uña qobul di osiqa a dego moiej. A angro saiqoji. Degsib gilsib was 7-pela kalil nangi uña qujai di osib moreñeb. Nangi angro saiqoji.³² Nangi kalil moreñonabqa ariya bunuqna uña di a dego moiej.³³ Ni iga merge. Mondon subq na tigelo batiamqa tamo kalil nangi subq na tigelabqa uña di a yai aqa ñaun tirtin sqas? Ni qalie, nangi kalil uña qujai di eb.”

³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandamq endia tamo nangi unateqñub. Uña nangi tamoteqñub.”³⁵ Ariya mondon Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltñrej qaji nangi subq na tigelosibqa nangi tamotqasai. Nangi unatqasai.³⁶ Nangi lan angro bul lan sqab. Deqa Qotei na nangi subq na tigeltñrimqa nangi aqa segi angro bole sqab. Deqa nangi olo moreñqa keresai.³⁷ Ariya tamo nangi olo subq na tigelqab deqa e ningi endegsi merngwai. Moses a nami Qotei aqa anjam bei endegsi nengrenyej unu, ‘Ñam mariñ miligiq dia puloñeqnaqa Qotei a ñam puloñq di sosisqa Moses metosiq minjej, “E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.”’³⁸ Moses a anjam degsi nengrenyej. Anjam dena iga poigwo, Qotei a tamo moreño qaji nanggo Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanggo Qotei. Di kiyaaqa? Nangi kalil aqa ñamgalaq di ñambile unub deqa.”

³⁹ Onaqa dal anjam qalie tamo nangi Yesus aqa anjam di qusibqa nangi olo anjam bei nenemyqajqa keresaiinjrej. Deqa nangi na minjeb, “O Qalie Tamo Koba, ino anjam di bole.”

Yesus a tamo ungasari nangi Kristus qa anjam bei nenemñrej

⁴¹ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Tamo ungasari nangi mareqñub, ‘Kristus a Devit aqa ñiri.’⁴² Ariya Devit a segi nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba dego.’ Agi louqa buk miligiq dia Devit a anjam endegsi nengrenyej,

‘Tamo Koba Qotei na ijo Tamo Koba minjej, “Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqñimqa e na ino jeu tamo kalil nangi elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nangi taqatñroqñam.”’

⁴⁴ Ningi uniye. Devit a segi marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiersi Devit aqa ñiri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nangi kumbra uge uge yeqñub

⁴⁵ Tamo ungasari kalil nangi Yesus aqa anjam di queqñabqa nanggo ñamgalaq dia aqa angro nangi anjam endegsi minjrej,⁴⁶ “Dal anjam qalie tamo nangi kumbra uge uge yoqñsib laqñub. Deqa ningi na nanggo kumbra uge di geregere tenemtoqñiye. Tenemtsib nanggo kumbra di dauryaib. Nanggo kumbra uge agi ubtsiy merngwai. Nangi bati gaigai koro sawaq dia gara jugo olekokba jugoqñsib laqñibqa tamo ungasari nangi na nangi unjrsib nanggo ñam soqtetñrsib ban ojetñroqñajqa deqa nangi gara walaosi laqñub. Nangi bati gaigai Qotei tal miligiq dia tamo ñam ti nanggo awo jaramq dia awooqñibqa tamo ungasari nangi na nangi unjrsib binjñrqajqa deqa nangi areboleboleinjreqnu. Nangi goio kokba bati qa giloqñsibqa tamo ñam ti nanggo awo jaramq dia awooqñibqa tamo ungasari nangi na nangi unjrsib nanggo ñam soqtetñrqajqa deqa nangi areboleboleinjreqnu.”⁴⁷ Nangi na uña qobul nangi gisañjroqñsibqa nanggo tal ti ingi ingi ti lan ya injeqñub. Nangi qure ambleq dia tigeloqñsibqa tamo ungasari nangi na nangi unjrsib nanggo ñam soqtetñroqñajqa deqa pail olekokba yeqñub. Di gisañ koba. Deqa mondon tamo nanggo une qa peginjraq bati qa Qotei na nangi gulube tulan kobaquja enjraqas.”

Uña qobul bei aqa silali kiñala soqñej di kalil osiq Qotei yekritej

21 Bati bei Yesus a olo atra tal miligiq gilsiq ñam atej ñoro tamo nangi bosib silali ato qaji kulumq dia silali ateqñab unjroqñej.² Onaqa uña qobul bei ñoro tulan saiqoji soqñej qaji a dego bosiq silali kiñilala aiyel segi waiyonaqa Yesus na unsiqa aqa angro nangi minjrej,³ “Ningi quiye. E bole merngwai. Uña qobul endi a ñoro tulan saiqoji. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi waiyekritqo. Aqa kumbra dena a na ñoro tamo kalil nangi buññrsiq silali kobaquja atqo.”⁴ Ñoro tamo nangi silali koba ejunub. Nangi oto kiñala segi waiyonub. Ariya uña qobul endi a silali tulan saibolesai. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi waiyekritqo.”

Bunuqna jeu tamo nangi na bosib atra tal tulan niñaqyqab

⁵ Onaqa Yesus aqa angro qudei nangi atra tal di koqyosibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni une. Meniñ na atra tal walato qaji di tulan boledamu. Qotei atraiyo qaji ingi ingi dego meniñ ti turtsib atra tal endi walateb.” Onaqa Yesus na kamba minjrej,⁶ “Atra tal ningi unonub endi bunuqna jeu tamo nangi na bosib tulan niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjrsibqa

taqal breinjraqab. Yimqa meniņ bei meniņ bei aqa quraq di sqasai. Meniņ kalil segisegiqab."

Gulube kobaquja bunuqna brantqas qaji deqa Yesus a anjam marej

⁷ Onaqa minjeb, "O Qalie Tamo Koba, bati gembu jeu tamo nangi bosib atra tal niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kie namoqna bamqa iga unsim poigwas, 'Bati di jojomoqo?'" ⁸ Onaqa Yesus na minjrej, "Niņgi geregere ņam atsib soqniye. Tamo qudei nangi na niņgi gisanĝo uge. Bunuqna gisa gisanĝ tamo gargekoba nangi ijo ņam na boqnsib maroqnqab, 'E Kristus.' Qudei na maroqnqab, 'Kristus bqajqa bati agi jojomoqo.' Degsib gisanĝosib maroqnibqa niņgi nangi daurnjraib. ⁹ Bunuqna niņgi anjam endegsib quoqnqab, 'Sawa bei beiq dia nangi aņ na qotokobaiyeqnuib.' Ariya niņgi anjam di qusib niņgi deqa tulaņ prugaib. Qotei a nami marej, 'Kumbra di brantqas.' Deqa branteme. Ariya kumbra di brantimqa diņo bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas."

¹⁰ Yesus a nangi degsi minjrsiqa olo minjrej, "Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qoto tigeloqnsibqa segi segi qotelenoqnqab. Mandor kokba qudei nangi dego qoto tigeloqnsibqa mandor kokba qudei nangi qoto itnjroqnqab. ¹¹ Sawa bei beiq dia mimiņ kokba ti ma uge ti mam ti iņgi saio bati dego brantelenqas. Laņ goge dia maņwa bei bei brantqnsibqa tamo unĝasari nangi unqnsib ulaugetoqnqab.

¹² "Ariya kumbra kalil di brantosaisoqnibqa namoqna tamo qudei nangi na bosib niņgi jeutņgoqnsib ugeuĝeņgoqnsib ojelenoqnqab. Ojelenoqnsib Juda gate kokba naņgo ulatamuq dia niņgi tigeltņgoqnibqa nangi na nuņgo jejamuq di anjam gargekoba qametņgoqnsib niņgi tonto talq di breiņgoqnqab. Niņgi ijo ņam ejunub deqa nangi na niņgi joqsib Rom naņgo mandor kokba ti naņgo gate kokba ti naņgo ulatamuq dia niņgi tigeltņgoqnqab. ¹³ Bati deqa Qotei na gam waqtetņgoqnmqa niņgi aqa anjam geregere palontosib minjroqnqab. ¹⁴ Deqa niņgi na kamba anjam kie minjraqajqa deqa nami are koba qalaib. ¹⁵ Di kiyaaqa? E segi na nuņgo medabu siņgilatetņgsiy areqalo eņgitqa niņgi kamba anjam minjroqnqab. Minjroqnibqa nangi na anjam bei nuņgo jejamuq di qametņgwa yoqnib ugeiņjroqnqas.

¹⁶ "Bati deqa nuņgo segi meani nangi ti nuņgo segi was nangi ti nuņgo segi leņ nangi ti nuņgo segi kadoi nangi ti tigelosib niņgi ojelenosib jeu tamo naņgo baņq di atelenoqnqab. Osib niņgi qudei luņgoqnib moreņoqnqab. ¹⁷ Niņgi ijo ņam ejunub deqa tamo unĝasari kalil nangi niņgi qa tulaņ ugeoqnsib jeutņgoqnqab. ¹⁸ Ariya Qotei na niņgi geregere taqatņgoqnqas. Deqa ijo aņgro bei padalqasai. Niņgi kalil bole sqab. Nuņgo gate baņga bei ugeqasai dego. ¹⁹ Deqa niņgi ijo ņam siņgila na ojsib soqnib soqnib Qotei na niņgi elenqas. Amqa niņgi ņambile gaigai sqab.

Qaja tamo nangi bunuqna Jerusalem qureq niñaqyqab

²⁰ "Bunuqna qaja tamo nangi bosib Jerusalem qure agutosib soqnibqa niņgi unsibqa endegsib marqab, 'Bole, Jerusalem qure padalqa bati agi brantqo.' ²¹ Bati deqa tamo unĝasari Judia sawaq di unub qaji nangi jaraiosib manaq oqoqujatebe. Tamo nangi Jerusalem qureq di unub qaji nangi dego qure uratosib jaraioqujatebe. Tamo nangi wauq di unub qaji ti gamq di laqnub qaji nangi ti olo puluosib qureq baib. Nangi dena torei jaraioqujatebe. ²² Qotei a nami marej, 'Bati deqa e na tamo unĝasari naņgo une qa pegiņrsiy nangi ņumqai.' Qotei a nami degsi marej. Deqa bati di brantimqa Qotei aqa anjam kalil nami neņgrenyeb qaji di aqa damu brantqas. ²³ Bati deqa Qotei aqa minjiņ mandamq aiimqa Juda tamo unĝasari nangi gulube tulaņ kobaquja oqab. Deqa uņa gumaņ ti unub qaji nangi jaraio bangioqnsib gulube koba oqnqab. Uņa aņgro mom ti unub qaji nangi dego jaraio bangioqnsib gulube koba oqnqab. ²⁴ Jeu tamo nangi bosib Juda tamo unĝasari nangi di serie na ņumoqnib moreņoqnqab. Osib nangi ojelenosib joqsib sawa bei beiq dia uratnjroqnqab. Leņ bei bei qaji tamo nangi bosib Jerusalem qure tulaņ niñaqyosib taqatesqab. Taqatesoqnibqa bati Qotei a nami giltej qaji di brantimqa Qotei na nangi olo taqal wainjraqas.

Tamo Aņgro a siņgila ti rianĝ ti laņbiq na mandam aiqas

²⁵ "Bati deqa seņ ambruqas. Bai dego suwaņqasai. Bongar nangi ululoņosib mandamq aielenqab. Yuwal dego korkortosim anjam atoqnmqa tamo unĝasari sawa sawa kalilq di so qaji nangi quoqnib dena naņgo areqalo niñaqyentjroqnmqa nangi tulaņ ulaugetoqnqab. ²⁶ Laņ goge dia iņgi iņgi kalil reņgiņyelenamqa tamo unĝasari nangi di unsib maroqnqab, 'Bole, gulube oqa batiqo.' Nangi degsib maroqnsib ulaugetosib ņam eririņjroqnqas. ²⁷ Bati deqa e Tamo Aņgro siņgila ti rianĝ koba ti laņbiq na mandamq aioqnit tamo unĝasari nangi tarosib e nubqab. ²⁸ Ariya kumbra kalil di brantqa utru atoqnmqa niņgi ulaaib. Niņgi tigelosib tarosib ņam atoqniye. Di kiyaaqa? Qotei a niņgi elenqajqa bati agi jojomoqo."

Niņgi qayu qa yawo anjam dena poiņgem

²⁹ Yesus a na nangi anjam degsi minjrekritosiqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, "Niņgi qayu ti ņamtaņ kalil ti unjriye. ³⁰ Qayu baņga qalsim olo ņalguyoqnmqa niņgi unsib endegsib marqab, 'Seņ aqa bati jojomoqo.' ³¹ Dego kere kumbra kalil e na mernĝonum qaji endi brantimqa niņgi unsibqa endegsi poiņgem, 'Bole, Qotei na aqa segi tamo unĝasari nangi taqatnjrsim naņgo Mandor Koba sqajqa bati agi jojomoqo.'

³² "Niņgi quiye. E bole mernĝwai. Tamo unĝasari bini bati endeqa unub qaji nangi kalil moreņosaisoqnibqa kumbra kalil e na mernĝonum qaji endi brantelenqas. ³³ Laņ ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai."

Ninggi njam atsib soqniye

³⁴ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ninggi geregere njam atsib soqniye. Ninggi ya uge uyoqnsib nanarioqnajqa are prungoqnaib. Nunngo segi jejamu qa inggi inggi qa areqalo kobaiyoqnaib. Ninggi kumbra uge kalil deqaji yoqnbqa e urur mandamq aisiy ninggi prutnggo uge. ³⁵ Agi aliem urur bel qaleqnu dego kere. Bati deqa e bosiy tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanggoq di brantoqujatqai. ³⁶ Deqa ninggi bati gaigai njam atoqnsib Qotei pailyoqnsib soqniye. Qotei pailyoqnsib soqnbqa Qotei na ninggi singgila engoqnmq kumbra kalil bumbranyelenqab qaji di nunngoq bqasai. Bati deqa e Tamo Angro nunngoq botqa ninggi ijo ulatamuq dia tigelqab." Yesus a na aqa angro nanggi anjam degsi minjrej.

³⁷ Bati gaigai qanam Yesus a atra tal miligiq di sosiqa tamo ungasari nanggi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Qoloeqnaqa a olo qure uratoqnsiq mana ñam Oliv dia ñeioqnej. ³⁸ Nebeeqnaqa a olo tigeloqnsiq atra tal miligiq dia Qotei aqa anjam palontoqnej. Deqa tamo ungasari kalil nanggi aqa anjam quqwa maroqnsib nobqolo ambru tigeloqnsibqa atra tal miligiq giloqneb.

Judas a na Yesus osim atra tamo kokba nanggo banq di atqajqa deqa anjam gereiyej

22 Onaqa Juda nanggo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ñam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanggi Isip sawaq dia padalqa laqnaq abqa elenosiya aqaryainjrej. Juda nanggi deqa olo are qalqajqa yori bati agi jojomej. ² Deqa bati di atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanggi ti Yesus qalsib moiotqajqa gam njamqneq. Di kiyaaqa? Nanggi tamo ungasari nanggi ulainjreb deqa.

³ Onaqa Satan a Judas aqa miligiq aiej. Judas aqa ñam bei Iskariot. A dego Yesus aqa angro 12-pela nanggi deqaji bei. ⁴ Satan a Judas aqa miligiq aisiq walawalaiyonaqa tigeloqnsiq atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanggi ti nanggoq gilsiq minjrej, "E Yesus osiy nunngo banq di atitqa ninggi na qalqab." ⁵ Degsi minjrnaqa nanggi tulan areboleboleinjrnaqa minjreb, "Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga na silali emqom." ⁶ Degsi minjnabqa a nanggo anjam di qusiqa minjrej, "Di kere." Degsi minjrnsiq gilsiq a Yesus osim nanggo banq di atqajqa deqa gam njamqneq. A are qalej, "Yesus a tamo ungasari nanggi uratnjrsim a segi soqnmq bati deqa e na osiy Juda tamo kokba nanggo banq di atqai."

Yesus aqa angro aiyel nanggi yori bati koba aqa inggi inggi gereiyej

⁷ Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nanggi endegsi minjrej, "Ninggi kaja du du nanggi ñumsib siranmeq dia leñ liyibqa e na unsiy ninggi padaltngwasai." Qotei a nami Israel nanggi degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati branton-

aqa Juda nanggi mareb, "Yori bati brantqo. Deqa iga kaja du du nanggi ñumsim Qotei atraiyqom." ⁸ Onaqa bati deqa Yesus na aqa angro aiyel Pita wo Jon wo nanggi minjrej, "Bini yori bati koba. Deqa ninggi aiyel aisib gago inggi inggi gereiyetgibqa iga koba na aisim inggi uyqom." ⁹ Onaqa nanggi aiyel na minjreb, "Ni iga merge. Iga aisim tal qabia inggi inggi gereiyqom?" ¹⁰ Onaqa Yesus na nanggi aiyel qarijnrsiq minjrej, "Ninggi aiyel aisib qure ambleq dia tamo bei ya nobu qoboiosim giloqnm gamq dia itosib dauryiye. Ninggi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiye, 'Tamo Koba a marqo, "Bini yori bati koba. Deqa e ijo angro nanggi koba na awoosim inggi uyqajqa warum qabi unu?" ' ¹² Ninggi degsib minjibqa a na warum kobaqaja bei gogeysi unu di ninggi osorngwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti atelejeb unu. Ninggi aiyel aisib warum dia gago inggi inggi gereiyelenoiye." ¹³ Onaqa nanggi aiyel aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa inggi inggi kalil warum dia gereiyelenjeb.

Yesus aqa angro nanggi koba na bem ti wain ti uyej

¹⁴ Onaqa inggi uyqa bati brantonaqa Yesus aqa anjam palonto tamo 12-pela nami giltjrej qaji nanggi ti koba na aisib warum di miligiq gilsibqa awoosib inggi uyqoneq. ¹⁵ Nanggi inggi uyoqnsibqa Yesus na nanggi endegsi minjrej, "E ninggi koba na awoosim yori bati endeqa inggi uyqajqa tulan areboleboleibqo. Ariya inggi uyo koboamqa e jaqatin oqai. ¹⁶ E ninggi merngwai. E inggi endi olo uyqasai. Degsi gilsiy gilsiy mondon Qotei a nanggo Mandor Koba soqnmq inggi endi aqa utru e na geregere babtosiya olo uyqai."

¹⁷ Osiqa a wain osiqa gambanq di bilentosiq Qotei pailyosiq aqa angro nanggi endegsi minjrej, "Ninggi wain gambanq endi osib uyiye. ¹⁸ Ninggi quiye. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy gilsiy mondon Qotei a nanggo Mandor Koba soqnmq e olo uyqai." ¹⁹ Yesus a na nanggi degsi minjrnsiq olo Qotei pailyosiq bem osiq gingeñyosiq nanggi enjrnsiq endegsi minjrej, "Endi ijo jejamu. E na ninggi aqaryaingwajqa deqa ijo jejamu endi ninggi engwai. Deqa ninggi ijo jejamu osib uyiye. Bunuqna ninggi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniye." ²⁰ Nanggi bem uynabqa Yesus na olo wain gambanq osiq Qotei pailyosiq minjrej, "Wain gambanq endi ijo leñ. Nunngo une kobotqajqa deqa ijo leñ aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di singilatqas. ²¹ Ariya ninggi uniye. Tamo e osim jeu tamo nanggo banq di atqas qaji agi iga koba na endego awoosim inggi uyeqnum. ²² E Tamo Angro. Deqa Qotei na nami merbej, 'Ni moiqam.' A degsi merbej deqa e aqa anjam di dauryosiy moiqai. Ariya tamo e osim jeu tamo nanggo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas." ²³ Yesus a na aqa angro nanggi anjam degsi minjrnaq qusibqa nanggi segi segi maroqneq, "Angro yai na kumbra di yqas?"

Yesus aqa angoro nanngi nriņosib anjam na qotoqnsib maroqneb, "Angoro yai a ñam ti tigelqas?"

²⁴ Ariya nanngi segi segi nriņosib anjam na qotoqneb. Osib maroqneb, "Gago ambleq endena Yesus aqa angoro yai a ñam ti tigelqas?" ²⁵ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiq minjrej, "Mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanngi minjriņ na tamo ungasari nanngi taqatnjroqnsibqa singila na anjam minjreġnub. Yeġnabqa tamo ungasari nanngi na nanngo ñam soqtoqnsibqa mareġnub, 'Nanngi iga geregere taqatgoqnsibqa kumbra bole bole yeġnub.' ²⁶ Ariya nanngi kumbra degyaib. Nunngo ambleq di angoro bei a ñam ti tigelqa marsimqa a mati angoro kiñala bulem. Osimqa a ñam ti tigelqas. Nunngo ambleq di angoro bei a tamo kobaquja tigelqa osimqa a mati nunngo kaġgal tamo soġnem. Osimqa a tamo kobaqujaqas. ²⁷ Nanngi are qaliye. Tamo yai a tamo kobaquja? Tamo awoosiq iņgi uyeġnu a kio? Kaġgal tamo iņgi suweiyosiq anaiyeġnu a kio? Tamo agi awoosiq iņgi uyeġnu qaji a tamo kobaquja. Ariya nanngi degyaib. Nanngi ijo kumbra dauryiye. Agi e nunngo ambleq endi sosimqa nanngi kaġgalġeġnum.

²⁸ "E gulube gargekoba qoboieġnamqa nanngi e uratbosaieġnub. Nanngi gaigai e beterbeġnub. Nanngi keretsib e beterbeġnub. ²⁹ Ijo Abu na e Mandor Koba atej deqa e na kamba nanngi mandor kokba atelenqai. ³⁰ Yimqa nanngi e koba na awoelenosib iņgi ti ya ti uyoqnaqab. Osib nanngi awo jaram kokbaq dia awoosib Israel nanngo moma 12-pela nanngo leņ kalil nanngi taqatnjroqnaqab."

Yesus na Pita minjeġ, "Ni bini gisaņoqalubtsim marqam, 'E Yesus qaliesai.'"

³¹ Yesus a na aqa angoro nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa olo Pita minjeġ, "O Saimon, ni que. Ijo angoro kalil nanngi dego quiye. Satan a na nanngi uneq waingwa marqo. Nanngi singila na tigelesosib e daurbqab kio e uratbosib jaraiqab kio di Satan a nunngo areqalo tenemtsim qalieqajqa deqa nanngi uneq waingwa marqo. Agi tamo nanngi wit ñoqoryoqnsib damu elenġeġnub dego kere. ³² O Pita, e ni qa gaigai endegsim Qotei pailyeġnum, 'O Abu, ni na Pita aqa areqalo singilatetimqa a e uratbqasai.' E ni qa degsim pailyeġnum. Bole, ni mati uloġqam. Ariya bunuqna ni olo are bulyosimqa ijoq bqam. Bosim ino was nanngi singilatnjroqnaqam."

³³ Onaqa Pita na Yesus minjeġ, "O Tamo Koba, ni na marimqa aqo ombla tonto talq aiqom. Aisim ni marimqa aqo ombla moreġqom." ³⁴ Onaqa Yesus na minjeġ, "O Pita, ni que. Bini tuwe anjamosaisoqnmqa ni gisaņoqalubtsim marqam, 'E Yesus qaliesai.'"

Yesus na aqa angoro nanngi minjrej, "Nanngi silali ti qaġuņ ti sebru ti oiye."

³⁵ Osiqa Yesus na aqa angoro nanngi endegsi minjrej, "Nami e na nanngi qariņgosim mernġgem, 'Nanngi gilsib ijo anjam mare mare laqniye.' Osim endegsim mernġgem,

'Nanngi silali ti gilaib. Nunngo qaġuņ aib. Singa taqal ji-gaib.' Degsi mernġgonamqa nanngi gileb. Gilsibqa nanngi iņgi bei qa truqueb e?" Onaqa nanngi na minjeb, "Sai. Iga iņgi bei qa truquosai." ³⁶ Onaqa a na minjrej, "Ariya bini e anjam bei olo beltsiy mernġwai. Nunngo silali bei soqnmqa oiye. Nunngo qaġuņ bei soqnmqa di dego oiye. Nanngi sebru saiamqa nunngo gara jugo bei qariņib tamo bei na silali enġim dena sebru awaiyiye. ³⁷ Nanngi quiye. Qotei aqa anjam bei nami e qa nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Agi nami e qa anjam endegsib nengrenyeb, 'Tamo ungasari nanngi Kristus un-sib marqab, "A dego une tamo. Deqa a une tamo nanngi koba na gainesqab." ' Degsib e misilinbqab. Yimqa Qotei aqa anjam kalil nami e qa nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas." ³⁸ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi na minjeb, "O Tamo Koba, ni unime. Iga sebru aiyeġ ejunum." Onaqa Yesus na minjrej, "Di kere."

Yesus a Oliv manaq oqsiiq dia Qotei pailyeġ

³⁹ Ariya Yesus aqa kumbra gaigai yoqneġ qaji di dauryosiq Jerusalem qure uratosiq Oliv manaq oqej. Aqa angoro nanngi dego a dauryosib oqeb. ⁴⁰ Oqsibqa nañu agu beiq di brantosib Yesus na aqa angoro nanngi minjrej, "Nanngi endegsib pailiye, 'O Abu, gulube bei gagoq di brantosim iga uneq waigaiq.'" ⁴¹ Yesus a degsi minjrsiq nanngi uratnjrsiq kiñala sasaleġ. Tamo bei na menin waiyim isaq yala gilqas dego kere a sasalosiq singa pulutosiq Qotei pailyeġ. ⁴² A endegsi pailyeġ, "O Abu, ni na marimqa gulube endi e qa baiq." Degsi pailiosiq olo urur are qalsiq endegsi pailyeġ, "Unġum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye."

⁴³ Yesus a degsi singila na Qotei pailyoqnsiq a are tulaġ gulube kobaiyeġ. Onaqa a neskobaiyosiq aqa nġes leņ ti mandamq ayoqneġ. Deqa leņ angoro bei aisiq Yesus taqysiq aqa areqalo olo singilateteġ. ⁴⁵ Yesus a pailiosiq koboonaqa a olo tigelosiq aqa angoro nanngo areq aisiq unjrej, nanngi are gulube na nerenesoqneb. Deqa minjrej, "Nanngi kiyaa nerenesjunub? Nanngi tigelosib Qotei pailiye. Yim gulube bei nunngoq di brantosim nanngi uneq wainggo uge."

Judas na Yesus osiq jeu tamo nanngo banq di atej

⁴⁷ Ariya Yesus aqa angoro 12-pela nanngi deqaji bei agi Judas a na qaja tamo gargekoba nanngi joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Brantonabqa Judas a Yesus aqa areq bosiq kundoqyeġ. ⁴⁸ Kundoqyonaqa minjeġ, "O Judas, ni bosim e Tamo Angro e kundoqbonum e? Yim qaja tamo nanngi e qa qalieosib oġqajqa deqa."

⁴⁹ Onaqa qaja tamo nanngi brantosib ban waiysib Yesus oġqa laqnaqba aqa angoro nanngi di unsibqa Yesus minjeb, "O Tamo Koba, ni na marimqa iga gago sebru osim tamo nanngi di ñumnam moreġqab." ⁵⁰ Degsi minjsibqa aqa angoro bei na aqa sebru osiq atra tamo gate aqa kaġgal tamo bei gateq di qalqajqa waiyeġ grotosiq dabkala wo segi genteteġ. ⁵¹ Onaqa Yesus na aqa angoro nanngi minjrej, "Kumbra degyaib. Uratiye."

Degsi minjrnsiq tamo di aqa dabkala ojnaqa olo boleej.

⁵² Osiqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanġi ti Juda tamo bole bole ti nanġi minjrej, "E leŋ ojo tamo deqa kio ninġi sebru ti torom ti eleŋosib e ojqa bonub e?" ⁵³ E nami koba atra tal miligiq dia ninġi koba na sosim anjam mernġoqnem bati deqa ninġi yala baŋ waiysib e ojsai. Ariya bini nuŋgo bati brantqo. Endego ambru aqa singila agi brantqo."

Pita a marej, "E Yesus qaliesai."

⁵⁴ Yesus a na nanġi degsi minjrnaqa nanġi a ojsib walwelosib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Nanġi Yesus osi gileqnaqqa Pita a kiñala isa isaq na nanġi daurnjrnsiq gilej. Gilsiqqa atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqqa nanġi koqnrjoqnej. Nanġi Yesus kieryib unqajqa deqa qaja tamo qudei nanġi tal meq di ŋam tunġuyosib awesonabqa bosiq nanġi koba na ŋam yoroqnej. ⁵⁶ Pita a ŋamyuo areq di awesonabqa kaŋgal uŋa bei na unsiqa koqyosiq qaja tamo nanġi minjrej, "Tamo endi Yesus ombla soqneb." ⁵⁷ Onaqa Pita a saidosiq minnej, "Uŋa, e tamo di qaliesai." ⁵⁸ Sok-iñalaynaq tamo bei na olo Pita unej. Unsiqa minnej, "Ni dego Yesus aqa aŋgro bei." Onaqa Pita na minnej, "E aqa aŋgro sai." ⁵⁹ Olo kiñala soboleiyonaq tamo bei na Pita koqyosiqqa tamo nanġi dia soqneb qaji singila na minjrej, "Tamo endi a dego Galili qaji tamo. Deqa e qalieonum, a Yesus dauryoqnej qaji." ⁶⁰ Onaqa Pita na minnej, "Ni anjam maronum di e poibosai bolesai." Degsi minjrnaqa tuwe anjamej. ⁶¹ Tuwe anjamonabqa Tamo Koba Yesus a bulosiqqa Pita koqyonaqa anjam nami Yesus na minnej qaji, "Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisaŋoqalubtsim marqam, 'E Yesus qaliesai,'" anjam deqa olo are qalsiqqa poiyonaqa tal qalaq gilsiqqa tulaŋ akamugetej.

Nanġi na Yesus misilinyoqnsib baŋ na qaloqneb

⁶³ Ariya tamo Yesus ojeb qaji nanġi a osi gilsibqa atra tamo gate aqa tal miligiq dia a misilinyoqnsibqa baŋ na qaloqneb. ⁶⁴ Baŋ na qaloqnsibqa aqa ŋamdamu gara na qosetosib minjoqneb, "Ni Kristus amqa ni ubtsim mare, yai na ni lumqo?" ⁶⁵ Degsib minjoqnsib olo misilij anjam gargekoba minjoqneb.

Juda tamo kokba nanġi koroonaqqa qaja tamo nanġi na Yesus osi bosib nanġo ulatamuq di tigelteteb

⁶⁶ Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda gate kokba ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanġi ti bosib koroonaqqa qaja tamo nanġi na Yesus osi bosib nanġo ulatamuq dia tigelteteb Juda tamo kokba nanġi na nene-myeb, ⁶⁷ "Ni Kristus amqa gegerere merge." Onaqa a na minjrej, "E Kristus degsi mernġwai di ninġi ijo anjam di quetbqasai." ⁶⁸ E anjam bei nene-myeb di ninġi ijo anjam di dego quetbqasai. ⁶⁹ Deqa e ninġi endegsi mernġwai. Bunuqna e Tamo Aŋgro laŋ qureq oqsij Qotei singila koba ti unu qaji aqa baŋ woq dia gaigai awesqai."

⁷⁰ Yesus a nanġi degsi minjrnaqa nanġi na nene-myeb, "Deqa ni Qotei aqa Njiri e?" Onaqa a na kamba minjrej, "Od. Agi ninġi na maronub di kere." ⁷¹ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusib tulaŋ minjrijoqnej naqa segi segi maroqneb, "Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa kiyaaq tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?"

Juda tamo kokba nanġi na Yesus osi gilsib Pailat aqa ulatamuq di tigelteteb

23 Juda tamo kokba nanġi degsib marsibqa tigelosib Yesus osi gilsib Rom nanġo tamo koba Pailat aqa ulatamuq dia tigelteteb. ² Tigeltosib Pailat minjrej, "Iga Yesus uneqnum, a na Juda tamo unġasari nanġi kumbra uge uge yqajqa deqa areqalo tigeltet-njreqnu. A na nanġi mandor koba Sisar takis yqajqa saidnrjoqnsiqqa minjreqnu, 'E segi nuŋgo Mandor Koba. E segi Kristus.'" Nanġi degsib gisaŋosib Yesus aqa jejamuq di anjam qameteb. ³ Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqqa Yesus nene-myeb, "Ni Juda nanġo Mandor Koba e?" Onaqa Yesus na minnej, "Od. Anjam agi ni na maronum di kere." ⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti tamo unġasari kalil nanġi ti minjrej, "E segi are qalonum, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoqi." ⁵ Degsi minjrnaqa nanġi na kamba minjrej, "Yesus a na tamo unġasari nanġi kumbra uge uge yqajqa deqa areqalo tigeltet-njreqnu. Agi a Galili sawaq dia aqa wau utru atsiqa dena Judia sawaq gilsiq qure qure kalilq dia walweloqnsiqqa tamo unġasari nanġi kumbra uge uge yqajqa deqa areqalo tigeltet-njreqnu. Dena bosiq gago qure endia dego kumbra degyeqnu."

Pailat na Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej

⁶ Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqqa nene-myeb, "Yesus a Galili qaji tamo e?" ⁷ Degsi nene-myeb nanġi na minjrej, "Od, a Galili qaji tamo." Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqqa minjrej, "Herot a Galili sawa taqatejunu. Bini a Jerusalem endi unu. Deqa e Yesus Herot aqaq qarinyitqa a kamba Yesus aqa anjam quqwas." Degsi minjrnsiqqa Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej.

⁸ Herot a nami anjam endegsi quoqnej, "Yesus a maŋwa gargekoba babteqnu." Deqa a Yesus itqajqa are qaloqnej. Yesus a bosim Herot aqa ulatamuq dia maŋwa bei yim unqajqa deqa are qaloqnej. Deqa Pailat na Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilnaqa Yesus aqa ulatamuq unsiqa tulaŋ areboleboleiyej. ⁹ Onaqa Herot na Yesus anjam gargekoba nene-myeb. Nene-myebnaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. A torei kiriesoqnej. ¹⁰ Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanġi ti bosib Herot aqa ulatamuq dia tigelosib gisaŋosib Yesus aqa jejamuq di anjam gargekoba qamelenjoqneb. ¹¹ Onaqa Herot a nanġo anjam di qusiqqa aqa qaja tamo qudei nanġi minjrnaqa bosib Yesus tulaŋ ugeugeiyosib misilinyoqneb. Yesus a segi Mandor Koba degsi maroqnej deqa nanġi gara jugo olekoba mandor kokba nanġi gaigai jigeqnuq deqaji

bei osib jigetosib qarinyonab olo Pailat aqaq aiej.

¹² Bati deqa Herot wo Pailat wo nanngi jeu turyeb. Nami nanngi ombra jeu soqneb.

Pailat a Yesus namburbasq di qamqajqa marej

¹³ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti Juda gate kokba ti tamo ungasari kalil nanngi ti metnjrnaqa aqa areq bosib koroonaqqa endegsi minjrej, "Ninggi Yesus osib ijo areq di tigeltosib merbonub, 'Tamo endena tamo ungasari nanngi kumbra uge uge yqajqa deqa areqalo tigeltetnjreqnu.' Ariya ninggi quiye. Yesus a segi ijo areq di tigelesonaqa aqa kumbra deqa e na geregere nemyonumqa ninggi quonub. Ariya anjam kalil ninggi aqa jejamuq di qameqnuq qaji di e quonum ugeibqo. E aqa jejamuq di une bei itosai. ¹⁵ Herot a dego Yesus aqa jejamuq di une bei itosai. Deqa a na Yesus olo qarinyoqqa ijoq bqo. Deqa ninggi quiye. Ninggi Yesus aqa une kobaquja bei babtosai. Deqa e na Yesus lanja moiotqa keresai. ¹⁶ Deqa e na ijo qaja tamo qudei nanngi minjrit nanngi bu toqon na Yesus kumbainyosib a uratib olo gilqas."

¹⁸ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Pailat aqa anjam di qusibqa nanngi tulan koba murqumyosib minjeb, "Ni Yesus urataim. Ni a moiotime. Osim Barabas oqeq atsim iga ege." ¹⁹ Barabas a nami tamo qudei nanngi jotsiqa Rom nanngi ti qotsib tamo qudei nnumnab moreneb. Deqa nanngi Barabas osib tonto talq di waiyeb. ²⁰ Ariya Pailat a Yesus uratim oqedqajqa areqalo soqnej. Deqa a na tamo ungasari nanngi olo nenemnjrej, "Ninggi maribqa e Yesus uratit gilqas." ²¹ Onaqa nanngi olo tulan koba murqumyosib wainyosib minjoqneb, "Ni Yesus urataim. Ni namburbasq di qame! Ni namburbasq di qame!" ²² Onaqa olo minjrej, "Kiyaqa Yesus qalit moiqa? A une kie yqo deqa a namburbasq di qamqai? Ninggi Yesus aqa une kobaquja bei babtosai. Deqa e Yesus lanja moiotqa keresai. Deqa e na ijo qaja tamo nanngi minjrit nanngi bu toqon na Yesus kumbainyosib a uratib olo gilqas." ²³ Onaqa tamo ungasari nanngi olo tulan koba murqumyoqnsib singila na Pailat saidyoqnsibqa wainyosib minjoqneb, "Ni Yesus namburbasq di qame!" Degsib singila na Pailat minjoqnsib nanngo anjam dena Pailat aqa anjam qalotoqneb. Deqa Pailat a nanngo anjam di dauryosiqa minjrej, "Di kere. Unqum. E na ijo qaja tamo nanngi minjrit Yesus osi gilsib namburbasq di qamib moiqa." ²⁵ Degsi minjrsiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanngi enjrej. Enjrsiqa tamo ungasari nanngo areqalo dauryosiqa olo Yesus osiqa qaja tamo nanngo banq di atnaqa nanngi na osib aqa qawarq di aqa segi namburbasq atetosib a osi gileb.

Nanngi na Yesus osib namburbasq di qameb

²⁶ A osi giloqnsibqa gamq dia tamo bei walwelosiq Jerusalem qureq aieqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena namburbasq yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboyosiqa Yesus gam na dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa nam Saimon. A Sairini qure qaji.

²⁷ Tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus gam na dauryosib giloqneb. Giloqnsibqa nanngo ambleq dia unja qudei nanngi are tulan ugeinjrnaqa Yesus qa akamoqnsib lou ti giloqneb. ²⁸ Gileqnaqqa Yesus a qusiqa bulosiqa nanngi minjrej, "O Jerusalem ungasari, ninggi e qa akamaib. Ninggi nunngo anqro nanngi qa ti ninngi segi qa ti are qalsib akamoieye. ²⁹ Ninggi quiye. Bati bei brantimqa tamo nanngi endegsib marqab, 'Unja nanngo miligi ugee qaji nanngi areboleboleinjreme. Unja nami angtrosaiioqneb qaji nanngi areboleboleinjreme. Unja anqro munqum anainjrosaiieqnuq qaji nanngi dego areboleboleinjreme.' Nanngi degsib marqab. ³⁰ Bati deqa nanngi na mana endegsib minjrqab, 'Ninggi bosib iga kabutgosib ulitgiye.' ³¹ Bini nanngi nam gesgi kumbra degyeqnuq. Ariya nanngi nam moio kumbra kieryqab?"

³² Ariya qaja tamo nanngi na Yesus osi giloqnsibqa bajinj tamo ayel nanngi dego namburbasq di numib morenqajqa deqa koba na joqnsib giloqneb. ³³ Nanngi gilsib sawa agu kiñala bei aqa nam Tamo Gate Tanu di brantosib dia Yesus namburbasq di gaintsib qameb. Qamsib bajinj tamo ayel nanngi dego namburbasq di gaintnjrsib numeb. Bei Yesus aqa ban woq di qameb. Bei Yesus aqa ban qonanq di qameb. ³⁴ Yesus a namburbasq goqe di sosiqa a endegsi Qotei pailiej, "O Abu, ni na nanngo une di kobotime. Nanngi une yonub di nanngi qaliesai." Ariya qaja tamo nanngi Yesus aqa gara elenqa marsib gilteleneb. Osib meniñ silali alaneb. Tamo yai aqa meniñ na burnjrqas a na gara oqas. Degsib marsib meniñ silali alanosib gara eleneb.

³⁵ Ariya tamo ungasari kalil nanngi tigelesosib Yesus koqyeqnaqqa Juda gate kokba nanngi na Yesus misilinyosib maroqneb, "A na tamo ungasari nanngi aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A segi Kristus boleamqa a na aqa segi jejamu aqaryaiyosim namburbasq uratosim mandamq aiem."

³⁶ Qaja tamo nanngi dego Yesus degsib misilinyeb. Osib aqa areq gilsib wain isa koba anaiyosib misilinyosib minjeb, "Ni Juda nanngo Mandor Koba boleamqa ni na ino segi jejamu aqaryaiyosim namburbasq urat." ³⁸ Onaqa qaja tamo nanngi nam sarqei bei osib quraq di anjam endegsib nengrenyeb, "Tamo endi a Juda nanngo Mandor Koba." Degsib nengrenyosib nam sarqei di osib Yesus aqa namburbasq mutu goqeq di qameb.

³⁹ Onaqa bajinj tamo bei namburbasq di gainteb qaji a na Yesus misilinyosiqa minjeb, "Ni Kristus boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim aqo ayel dego aqaryaige." ⁴⁰ Onaqa bajinj tamo bei na aqa anjam di qusiqa olo niringtosiq minjeb, "Ni dego gulube qujai endi onum. Deqa ni kiyaqa Qotei ulaiyosai? ⁴¹ Aqo ayel une tamo. Deqa iga kere morenqom. Ariya Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji." ⁴² A degsi marsiqa Yesus minjeb, "O Yesus, mondoñ ni olo bosim Mandor Koba sosimqa ni e qa are qalsim e ame." ⁴³ Onaqa Yesus na minjeb, "Ni que. Bini qujai ni e ombra lan qureq di sqom."

Yesus a moiej

⁴⁴ Onaqa qanam jige serj bati 12 onaqa sawa kalil tulan ambruosi sonaq sonaq gilsiq serj bati 3 onaq bilaqtej. Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiq aisiq poaiyelej.

⁴⁶ Onaqa Yesus a tulan koba lelenosiqa marej, "O Abu, e na ijo qunun osim ino banq di atonum." Degsi marsiqa mondor titosiq moiej.

⁴⁷ Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a Yesus degsi mondor titosiq moiej di unsiqa a Qotei aqa ñam soq-tosiqa marej, "Bole, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji."

⁴⁸ Onaqa tamo ungasari kalil Yesus unqa beleheb qaji nanngi dego Yesus degsi moiej di unsibqa a qa tulan are ugeinjrnaqa are soqorjyeb. Osib jaraiosib nanngo segi segi talq gileleheb.

⁴⁹ Onaqa tamo qudei nami Yesus dauryosib laqneb qaji nanngi ti ungasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawa uratosib Jerusalem beleheb qaji nanngi ti isaq di tigelesosibqa Yesus a namburbasq di gainosiq moinaq koqyoqneb.

Josep na Yesus aqa jejamu osiq sub bei nami meniñ miligiq di gereiyeb qaji dia atej

⁵⁰ Tamo bei aqa ñam Josep a dego tigelosiq Yesus a namburbasq di gainosiq moinaq unej. Josep a Juda nanngo gate bei. A Arimatea qure qaji. Arimatea qure a Judia sawaq di unu. Josep a tamo bolequja. Aqa kumbra tulan boledamu. ⁵¹ Juda gate kokba nanngi Yesus qalib moiqajqa maroqneb bati deqa Josep a nanngi koba na marosaioqneb. A uratoqnej. A endegsi are qaloqnej, "Mondorj Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas." A degsi are qaloqnsiq bati di brantqajqa deqa tarinoqnsiq soqnej. ⁵² Ariya Josep a Pailat aqa areq bosiq nenemyej, "Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?" ⁵³ Degsi nenemyon-aqa Pailat na odyonaqa gilsiq Yesus aqa jejamu namburbasq dena osiq gara qat na dalaosiq osi gilsiq sub bei nami meniñ miligiq di gereiyeb qaji dia atej. Sub di bunuj. Tamo bei nami sub dia atosaisoqneb. ⁵⁴ Bati di Juda nanngo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej.

⁵⁵ Ariya bati di ungasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawaq dena beleheb qaji nanngi Josep koba na subq gileb. Gilsib Josep na Yesus atej qaji sub di uneb. ⁵⁶ Unsib olo puluosib nanngo talq aisib ñam so aqa ya quleq tulan boledamu di gereiyosib atnab soqnej. Ñam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa marsib deqa gereiyeb. Onaqa yori bati brantonaqa nanngi Qotei aqa dal anjam dauryosib wau getentosib aqaratosib soqneb.

Yesus a olo subq na tigelej

24 Ariya yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru ungasari nanngi di olo tigelosib ñam so aqa ya quleq boledamu nami gereiyeb qaji di osib

Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq gileb. ² Nanngi gilsib ñam ateb meniñ kobaquja sub me getenteb qaji di waqosiq taqalq di sonaq uneb. ³ Unsib sub meq aisib Tamo Koba Yesus aqa jejamu unqajqa marsib ñam ateb nanngi aqa jejamu unosai. ⁴ Deqa nanngi are tulan kobainjrej. Onaqa tamo aiyel brantosib ungasari nanngo areq di tigelesonab unjrsib tulan ulaugetosib turuosib mandamq di ñam queb. Tamo aiyel di nanngo gara tulan minjalo. Onaqa tamo aiyel nanngi na minjreb, "Ninggi kiyaaqa tamo moreño qaji nanngo sawaq endia tamo ñambile unu qaji a qa ñameqñub?" ⁶ Yesus a endi sosai. A olo subq na tigelqo. A nami ninggi koba na Galili sawaq di sosibqa bati deqa a ninggi endegsi merngej, 'E subq na olo tigelqai.' Ninggi aqa anjam deqa olo are qaliye. ⁷ Agi a na ninggi endegsi merngej, 'E Tamo Angro ojsibqa une tamo nanngo banq di atib lubib moiqai.' Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.' A ninggi degsi merngej. Ninggi aqa anjam deqa olo are qaliye."

⁸ Onaqa ungasari nanngi di Yesus aqa anjam deqa olo are qalsibqa subq dena olo puluosib aisib anjam kalil lan angro na minjreb qaji di Yesus aqa angro 11-pela nanngi ti tamo qudei ti olo sainjreb. ¹⁰ Uña bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Bei Joana. Bei Maria. A Jems aqa aniqali. Ariya ungasari qudei nanngi dego lan angro nanngo anjam di qusib aisib Yesus aqa angro 11-pela nanngi sainjreb. ¹¹ Sainjrnaq qunab ugeinjrnaq mareb, "Ungasari nanngo anjam di lan sa anjam."

¹² Onaqa Pita a tigelosiq urur ti gilsiq sub miligiq di tirosiq ñam atej gara Yesus dalaeb qaji di segi sonaq unej. Unsiqa olo puluosiq aqa talq aisiq are koba qaloqnsiq maroqnej, "Yesus aqa jejamu qabi unu?"

Tamo aiyel nanngi Emeus gamq dia Yesus iteb

¹³ Ariya bati deqa Yesus aqa angro bei wo bei wo nanngi Jerusalem qure uratosib qure bei aqa ñam Emeus deq gileb. Jerusalem dena tigelosib qure deq gilqajqa kiñala isaq. 11-pela kilomita dego. ¹⁴ Nanngi aiyel giloqnsibqa kumbra kalil jeu tamo nanngi na Yesus yoqneb qaji deqa saoqnsib giloqneb. ¹⁵ Saoqnsib gileqñabqa Yesus a segi nanngoq di brantosiq nanngi koba na walwelosib giloqneb. ¹⁶ Nanngi Yesus uneb nanngi a qa poinjrosai.

¹⁷ Deqa a nanngi aiyel endegsi nenemnjrej, "Ninggi anjam kie maroqnsib gileqñub?" Degsi nenemnjrnaqa nanngi tigeleb. Yesus a moiej deqa nanngi aiyel ulatamu ugeinjrrej. ¹⁸ Onaqa bei aqa ñam Kliopas a na kamba Yesus minnej, "Tamo gargekoba nanngi Jerusalem qureq endi unub. Ariya ni segi qujai kio kumbra di brantej ni qaliesai?" ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba nenemnjrej, "Kumbra kie brantej?"

Onaqa nanngi aiyel na minjeb, "Yesus Nasaret qaji a namburbasq di qalnab moiej. Iga kumbra deqa mareqnum. Yesus a Qotei aqa medabu o qaji tamo bei. A Qotei aqa singila ti sosiq deqa a Qotei aqa manjwa gargekoba yeqnaqa tamo ungasari nanngi unoqneb. A Qotei aqa singila ti sosiq deqa anjam bolequja mareqnaqa tamo ungasari nanngi quoqneb. ²⁰ Ariya a kumbra

degyeqnaqa atra tamo kokba ti gago gate kokba nanġi ti a ojsib Rom nanġo tamo kokba nanġo banġ di ateb. Atnabqa nanġi na a osib tigeltosib minjeb, 'Ni une tamo. Deqa ni moiġam.' Degsi minjsib a osib nġamburbasq di qalnab moiej. ²¹ Nami iga endegsi are qaloqnem, 'Yesus a na qujai iga Israel tamo unġasari aqaryaigosim gago jeu tamo nanġo banġ dena iga elenqas.'

"Anjam bei dego unu. Jeu tamo nanġi na Yesus qalnab moinaqa bati qalub gilsiq agi bini brantqo. ²² Yqoqa nobqolo ambro gago unġasari qudei nanġi subq gilsib Yesus aqa jejamu unqajqa marsib nġamatonub nanġi aqa jejamu unosai. Dena puluosib bosib iga mergonub, 'Iga subq dia lan angro aiyel unjronumqa nanġi na mergonub, "Yesus a subq na tigelqo. Deqa a nġambile unu." ' Unġasari nanġi iga degsi mergonubqa iga tulan prugugetonum. ²⁴ Gago was qudei nanġi dego subq gilsib kumbra kalil unġasari nanġi na unsib saigonub qaji di unonub. Unsib Yesus aqa jejamu unqajqa marsib nġamatonub nanġi dego aqa jejamu unosai."

²⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Nunġo areqalo tulan truqingwo. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam nami maroqneb qaji di ningi poingosai.

²⁶ Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi nami anjam endegsib maroqneb, 'Kristus agi Qotei na giltej qaji a jaqatin koba osim moiġas. Osim a lan qureq oqimqa Qotei na nġam kobaquja yqas.' Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi nami anjam degsib maroqneb. Nanġo anjam di ningi qaliesai kio?" ²⁷ Yesus a nanġi degsi minjrsiqa a segi qa anjam kalil nami nengrenyelenġeb qaji di sainjrsiq Moses aqac dena utru atsiq gilsiq Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam kalil nami a qa nengrenyelenġeb qaji di gegerere plaltosiq minjroqnej.

²⁸ Ariya nanġi qalub koba na walwelosib qure nanġi gilqa mareb qaji di jojomyoqnsib Yesus a nanġi uratnjsim gam bei dauryqa laqnaqa nanġi aiyel na saidyosib minjeb, "Ni iga uratgaim. Qoloqas. Deqa ni iga koba na sqom." Degsi minjnabqa a nanġi aiyel daurnjrsiqa nanġo talq aisib koba na soqneb. ³⁰ Sosib awoosib ingi uyoqnsib Yesus a bem osiq Qotei pailiyosiq bem gingenyosiq nanġi aiyel anainjrej.

³¹ Anainjrnaqa bati deqa nanġi Yesus qa poinjrnaqa mareb, "Bole, tamo endi Yesus." Degsi marnabqa Yesus a nanġo ambleq na loumosiq ulanġej. ³² Ulanon-aq nanġi mareb, "Bole, aqo aiyel gamq di walwelosi gileqnamqa Yesus a Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di aqa utru gegerere plaltosiq mergeqnaqa iga qusim tulan arearetgoqnaj."

³³ Nanġi aiyel degsi marsib bati qujai deqa olo puluosib Jerusalem aisib Yesus aqa angro 11-pela nanġi tamo qudei ti koroesonab itnjreb. ³⁴ Itnjrnab minjreb, "Bole, Tamo Koba Yesus a subq na tigelqo. Agi a subq na tigelosiq Saimon aqac di brantqoqa Saimon a bole unqo." ³⁵ Degsi minjnabqa nanġi aiyel kamba gamq dia anjam kalil Yesus na minjrej qaji deqa ti a na bem

gingenyosiq anainjrnaqa nanġi aiyel a qa poinjrej deqa ti nanġi sainjreb.

Yesus aqa angro nanġi na a uneb

³⁶ Degsi sainjreqnabqa Yesus a segi nanġo ambleq di brantosiġ minjrej, "Ningi are lawo na soqniye." ³⁷ Degsi minjrnaqa nanġi kalil ulaosib tulan prugelenosib are qaleb, "Iga buga bei unonum kio?" ³⁸ Degsi are qalnabqa Yesus na minjrej, "Ningi kiyaaqa e buga qa marsib ulaosib prugonub?" ³⁹ Endi e di. Ningi ijo ban bile unsib ijo singa unsib ban waiysib ijo jejamu ojsib poingwas, e damu ti tanu ti. Ariya buga a damu ti tanu ti saiqoji." ⁴⁰ Yesus a na nanġi degsi minjrsiqa aqa ban ti singa ti nanġi osornjrnaqa nanġi unsib tulan areboleboleinjrej. Onaqa nanġi olo areqalo aiyelteb. Tamo endi Yesus bole kio Yesus bolesai kio degsib are qaloqneb. Onaqa Yesus na minjrej, "Ningi ingi bei unu e?" ⁴² Onaqa nanġi qe bei koiteb qaji di gentosib mutu bei Yesus yonab osiq nanġo nġamgalaq di uyej.

⁴⁴ Uysiq minjrej, "Nami e ningi koba na sosimqa bati deqa e ningi endegsim mernġem, 'Dal anjam kalil Moses na nami e qa nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanġi nami e qa nengrenyelenġeb qaji di aqa damu dego brantqas. Anjam kalil louqa buk miligiq di nami e qa nengrenyeb qaji di dego aqa damu brantqas.' E nami ningi degsi mernġem." ⁴⁵ Yesus a na nanġi degsi minjrsiqa aqa anjam dena nanġo areqalo waqtetnjrnaca nanġi Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di aqa utru gegerere poinjrej. ⁴⁶ Onaqa Yesus na olo minjrej, "Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, 'Kristus a jaqatin koba osim moiġas. Moism bati qalub koboamqa a olo subq na tigelqas.' Nami e qa anjam degsib nengrenyeb unu. ⁴⁷ Deqa ningi gilsib e qa mare mare laqnsibqa sawa sawa kalilq dia tamo unġasari nanġi anjam endegsib minjroqniye, 'Ningi are buliye. Yibqa Qotei a Yesus aqa nġam na nunġo une kalil kobotetngwas.' Ningi tamo unġasari nanġi anjam degsib minjroqnsib kumbra kalil e nami nunġo nġamdamuq di yoqnem qaji deqa nanġi sainjroqniye. Ningi Jerusalem dia wau utru atsib dena walwelosib sawa sawa kalilq dia ijo anjam minjre minjre laqniye. ⁴⁹ Ningi quie. Mondor Bole ijo Abu na nami nunġoq qarinyqa marej qaji di e na qarinyit nunġoq bqas. Deqa ningi qure endia tariñoqniye. Tariñosi soqniqbqa lan goge dena singila nunġoq bamqa ningi singila osib sawa sawa kalilq dia ijo anjam minjre minjre laqniye."

Qotei na Yesus osiq lan qureq oqej

⁵⁰ Yesus a na aqa angro nanġi anjam degsi minjrsiqa nanġi joqsiqa Jerusalem qure uratosiq Betani qureq gilej. Gilsiq dia aqa ban soqtosiq aqa angro nanġi qa pailiej. ⁵¹ Pailyeqnaqa Qotei na a metonaq nanġi uratnjsiqa lan qureq oqej. ⁵² A lan qureq oqeqnaqa aqa angro nanġi singa pulutosibqa a qa louosib tulan areboleboleinjrej. Onaqa nanġi olo puluosib Jerusalem

qureq aieb. ⁵³ Aisib dia bati gaigai atra tal miligiq gilo-
qnsibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

Jon

Anjam a nambile unu. A tamo yusiqa gago ambleq di soqnej

1 Tulaŋ nami ingi ingi kalil brantosaisonaqa Anjam soqnej. Anjam a Qotei ombla soqneb. Anjam a segi Qotei. ² Tulaŋ nami Anjam a Qotei ombla soqneb. ³ Aqa baŋ na Qotei na ingi ingi kalil gereiyey. Ingi bei gam bei na brantosai. Ingi ingi kalil branteleneb qaji di Anjam a segi na marnaq branteb. ⁴ Anjam a segi nambile qa utru. Nambile di puloŋ bul. Deqa nambile dena tamo uŋgasari nanŋi suwantnjreqnu. ⁵ Puloŋ di ambruq di suwanjenu. Ambru na puloŋ di mosotsaieqnu.

⁶ Tamo bei brantej aqa ñam Jon. Qotei na a qarinqon-aq bej. ⁷ A anjam palontqa bej. A puloŋ qa anjam palontqonej. Tamo uŋgasari kalil nanŋi aqa anjam qusib puloŋ qa nanŋo areqalo singilatqajqa deqa palontqonej. ⁸ Jon a puloŋ sai. A puloŋ qa anjam palontqa bej. ⁹ Puloŋ di puloŋ bole. A mandamq aisiqa tamo uŋgasari kalil nanŋi suwantnjreqnu.

¹⁰ Ariya Anjam a mandamq di soqnej. Aqa baŋ na Qotei na mandamq atej. Ariya tamo uŋgasari mandamq di soqneb qaji nanŋi a qa poinrosai. ¹¹ A aqa segi qure utruq ainaqa aqa leŋ nanŋi a areiyosai. ¹² Ariya tamo uŋgasari qudei nanŋi a areiyeb. Tamo uŋgasari nanŋi di aqa ñam qa nanŋo areqalo singilateb qaji. Onaqa a na nanŋi giltnjrej. Yim nanŋi Qotei aqa anŋro sqajqa deqa. ¹³ Nanŋo meani na nambabtnjro qaji dena nanŋi Qotei aqa anŋro brantosai. Nanŋo segi areqalo na nanŋi Qotei aqa anŋro brantosai. Tamo bei aqa areqalo na dego nanŋi Qotei aqa anŋro brantosai. Qotei a segi na marej deqa nanŋi aqa anŋro tiŋtiŋ branteb.

¹⁴ Anjam di a tamo yusiqa gago ambleq di soqnej. Onaqa iga aqa ñam koba ti aqa singila ti di unem. Aqa ñam agiende. A segi qujai Qotei aqa Niri. A iga qa are tulaŋ boleiyeqnu. A segi anjam bole qa utru. ¹⁵ A qa nami Jon na tamo uŋgasari nanŋi minjroqnsiqa endegsi leleŋoqnej, "E tamo deqa nami endegsi merngoqnem, 'Tamo ijo qoreq na bqas qaji a na e tulaŋ buŋbejunu. Di kiyaaqa? E nambabosaisonaqa a nami soqnej deqa.'"

¹⁶ A iga kalil qa are tulaŋ boleiyeqnsiqa iga geregereigeqnu. ¹⁷ Bole, nami Qotei a Moses aqa baŋ na iga dal anjam egej. Ariya Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are tulaŋ boleiyeqnu. A segi anjam bole qa utru. ¹⁸ Tamo bei na Qotei aqa ulatamu unosai. Qotei aqa Niri qujai a segi Qotei. A aqa Abu Qotei aqa

areq di sosiqa beteryejunu. A na qujai iga Qotei osorej.

Jon yansnjro qaji a anjam palontosiqa tamo uŋgasari nanŋi minjroqnej

¹⁹ Bati bei Juda tamo kokba nanŋi na atra tamo kokba ti Livai nanŋi ti qarinqjnabqa nanŋi Jerusalem qure uratosib Jon aqa areq gilsib nenemyeb, "Ni tamo yai?"

²⁰ Ariya Jon a anjam ulitosai. A segi qa ubtosiq minjrej, "E Kristus sai." ²¹ Onaqa nanŋi na olo nenemyeb, "Di ni tamo yai? Ni Elaija kio?" Onaqa a na minjrej, "Sai." Onaqa nanŋi na olo minjeb, "Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja iga a qa tariŋeqnum qaji tamo de kio?" Onaqa a na kamba minjrej, "Sai. E a sai."

²² Deqa olo nenemyeb, "Ni tamo yai? Ni segi qa kiersi mareqnum di geregere mergimqa iga olo aisim tamo nanŋi iga qarinqonub qaji di minjroqom." ²³ Onaqa Jon na minjrej, "Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam endegsi nengrenyey, 'Tamo bei a wadau sawaq di sosimqa a tulaŋ koba leleŋosim tamo uŋgasari nanŋi endegsi minjroqnaqas, 'Tamo Koba a bqas. Deqa ningi na aqa gam gereiyetiye.' 'Aisaia a nami anjam degsi nengrenyey. Gam gereiyetqa tamo agi e.'"

²⁴ Farisi nanŋi na atra tamo nanŋi di qarinqjnab Jon aqaq gileb. ²⁵ Onaqa nanŋi na olo Jon nenemyeb, "Ni Kristus sai. Ni Elaija sai. Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo di sai. Deqa ni kiyaaqa tamo uŋgasari nanŋi yansnjreqnum?" ²⁶ Onaqa Jon na kamba minjrej, "E ya na nanŋi laŋa yansnjreqnum. Ariya nunŋo ambleq di tamo bei unu. Ningi a qa qaliesai. ²⁷ Agi e nami a qa endegsi merngoqnem, 'A ijo qoreq na bqas.' E nami ningi degsi merngoqnem. Tamo di a ñam ti. E ñam saiqoji. Deqa e na a kangalyqajqa e tamo bolesai."

²⁸ Jon a Betani qureq dia anjam di minjroqnej. Betani qure di Jordan ya taqal beiq di unu. Dia Jon na tamo uŋgasari nanŋi yansnjroqnej.

Yesus a Qotei aqa Kaja Du

²⁹ Nebeonaqa Yesus a walwelosiq Jon aqa areq beqnaqa unsiq marej, "Ningi uniye. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du. A na qujai tamo uŋgasari mandamq endi unub qaji nanŋo une kobotetnjraqajqa bej. ³⁰ E tamo deqa nami endegsi merngoqnem, 'Tamo ijo qoreq na bqas qaji a na e tulaŋ buŋbejunu. Di kiyaaqa? E nambabosaisonaqa a nami soqnej deqa.' ³¹ E nami a qa qalie-sai. Ariya Israel tamo uŋgasari nanŋi a qa qalieqajqa deqa e bosim ya na tamo nanŋi yansnjreqnum."

³² Jon a na nanġi degsi minjrsiqa olo endegsi minjrej, "Qotei aqa Mondor a lanġ qure uratosiq binonġ bulosiqa mandamq aisiqa Yesus aqa gateq di awoonaq e unem. ³³ E nami a qa qaliesai. Ariya Qotei agi e ya na tamo unġasari nanġi yansnjrqajqa qarinqbej qaji a na merbej, 'Ijo Mondor Bole aisim tamo bei aqa gateq di awoamqa ni unqam. A na qujai Mondor aqa singila na tamo unġasari nanġi yansnjroqnas.' ³⁴ Qotei a na e degsi merbonaqa e tamo di unsimqa marem, 'Bole, tamo di a Qotei aqa Njiri.'"

Tamo qalub nanġi Yesus aqa anġro sqa marsib a dauryeb

³⁵ Olo nebeonaqa Jon a na aqa anġro aiyel joqsiqa nanġi koba na tigelesoqneb. ³⁶ Sonabqa Yesus a walweloqsiq gileqnaqa unsiqa nanġi aiyel minjrej, "Ninġi uniye. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du." ³⁷ Degsi minjrinaqa nanġi aiyel Jon dauryqa uratosib Yesus dauryosib gileb. ³⁸ Onaqa Yesus a bulosiqa nanġi aiyel a dauryosib beqnaqba unjrsiqa nenemnjrej, "Ninġi aiyel kiyaaqa e daurbegqub?" Onaqa minjreb, "Rabai, ni tal qabia unum?" Nam "Rabai" di Hibru anjam. Gago anjam, "Qalie Tamo Koba." ³⁹ Ariya Yesus na nanġi aiyel minjrej, "Ninġi aiyel bosib ijo tal uniye." Ariya nanġi aiyel Yesus dauryosib gilsib tal a soqnej qaji di uneb. Unsib seġ bati 4 onaqa bilaqtej deqa nanġi a ombla soqneb.

⁴⁰ Tamo aiyel Jon aqa anjam qusib Yesus dauryeb qaji bei aqa nam Andru. A Saimon Pita aqa was. ⁴¹ A Yesus uratosiq aqa was Saimon itosiq minjrej, "Iga Mesaia unonum." Nam "Mesaia" di Hibru anjam. Gago anjam, "Kristus." ⁴² Degsi minjsiqa Saimon osiq Yesus aqa areq osi gilej. Onaqa Yesus na Saimon unsiqa minjrej, "Ni Saimon, Jon aqa njiri. Bunuqna ino nam Sifas mermoqnaq." Nam "Sifas" di Hibru anjam. Gago anjam, "Pita." Aqa damu, "Meniq."

Yesus a na Filip wo Nataniel wo nanġi metnjrej

⁴³ Olo nebeonaqa Yesus a Galili sawaq gilqa osiqa Filip itosiq minjrej, "Ni e daurbe." ⁴⁴ Filip a Betsaida qure qaji. Di Andru wo Pita wo nanġo qure utru. ⁴⁵ Ariya Filip a mati olo aisiqa Nataniel itosiq minjrej, "Ni au. Iga tamo a qa nami Moses a dal anjam nengrenyej qaji a unonum. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi dego a qa osib nengrenyelenqeb. Tamo di Yesus Nasaret qure qaji. A Josep aqa njiri." ⁴⁶ Onaqa Nataniel na kamba Filip minjrej, "Nasaret di qure kobaquja sai. Di qure kiñala. Kristus a qure dena bqa kere kio?" Onaqa Filip na minjrej, "Ni bosim tamo di unime."

⁴⁷ Onaqa Nataniel a walweloqsiq Yesus aqa areq beqnaqa unsiqa a qa marej, "Ninġi uniye. Tamo di a Israel tamo bolequja. A gisaġ anjam marosaieqnu." ⁴⁸ Onaqa Nataniel na Yesus nenemyej, "Ni kiersim e qa qalieonum?" Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Filip a ni metmo-saisonaqa ni qura utruq di awesonamqa e ni numonum." ⁴⁹ Onaqa Nataniel a Yesus aqa anjam di qusiqa minjrej, "O Qalie Tamo Koba, ni degsi maronum deqa e

poibqo, ni Qotei aqa Njiri. Ni Israel nanġo Mandor Koba." ⁵⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ni qura utruq di awesonam e ni numonum e degsi ubtsi mermonum deqa ino areqalo e qa singilatonum e? Di e ijo singila kiñala segi babtonum ni unonum. Bunuqna e ijo singila kokba babtoqnit ni unoqnaqam." ⁵¹ Osiqa marej, "Ninġi quiye. E bole mernġwai. E segi Tamo Anġro. Deqa bunuqna lanġ waqamqa Qotei aqa lanġ anġro nanġi ijo jejamuq na lanġ qureq oqoqnsib olo mandamq aionqib ninġi unqab."

Kana qureq dia anġro wala bei aqa unġa banġ ojqqa bati brantej

2 Bati aiyel kobonaqa Kana qure agi Galili sawaq di unu dia anġro wala bei aqa unġa banġ ojeq. Deqa tamo unġasari nanġi koroosib inġi goieb. Anjam qarinqyonab Yesus aqa aniqali a koro deq gilej. ² Yesus aqa anġro nanġi ti dego metnjrnab koro deq gileb. ³ Koroosib inġi uyeqnaqba wain saiinjrinaqa Yesus aqa aniqali na minjrej, "Nanġi wain saiinjrqo." ⁴ Onaqa Yesus na minjrej, "Ai, di ino wau. Di ijo wau sai. Ijo wauqa bati brantosaiunu." ⁵ Onaqa aqa aniqali na kanġal tamo nanġi endegsi minjrej, "Yesus a anjam kie mernġimqa di dauryiye."

⁶ Tal dia ya nobu 6-pela kokba meniġ na gereiyo qaji atelenonab soqneb. Juda nanġi Qotei pailyqa oqnsib ya nobu dena ya tigoqnsib nanġo banġ ti jejamu ti yan-soqneb. Deqa ya nobu di atelenonab soqneb. Ya nobu quja quja 100 lita. ⁷ Ariya Yesus na kanġal tamo nanġi minjrej, "Ya nobu di maqteleniye." Onaqa nanġi ya nobuq di ya qamelenonab maqelenqeb. ⁸ Onaqa Yesus na olo minjrej, "Ya bei tigsib osi gilsib goio lanja tamo yiye." Onaqa kanġal tamo nanġi Yesus aqa anjam di dauryosib ya bei tigsib osi gilsib goio lanja tamo yeb. ⁹ Yesus na ya lanġaj di bulyonaq wain babej. Deqa goio lanja tamo a uyo oneiyosiq marej, "Endi wain bole." Wain di qabe na bej di a qaliesai. Kanġal tamo ya tigeq qaji nanġi segi qalie. Ariya goio lanja tamo a na tamo unġa banġ ojeq qaji di metonaq aqa areq bonaq minjrej, ¹⁰ "Bati gaigai tamo nanġi inġi goioqnsib wain qaqtinq bole namo tamo nanġi anainjreqnaq uyeqnaq olo bunu wain qaqtinq bolesai di anainjreqnub. Ariya ni degosai. Ni wain qaqtinq bole tentosim namo wain qaqtinq bolesai anainjronum uyonub olo bunu wain qaqtinq bole anainjronum."

¹¹ Yesus a Kana qureq dia Qotei aqa maġwa di babetj. Kana qure agi Galili sawaq di unu. A nami Qotei aqa maġwa bei babtosaioqnej. Bati deqa qujai a na maġwa babtqa utru atej. Maġwa dena a na aqa nam koba ti aqa singila ti boleq atej. Onaqa aqa anġro nanġi aqa singila di unsibqa nanġi a qa nanġo areqalo singilateb.

¹² Ariya unġa banġ ojo bati di kobonaqa Yesus aqa aube nanġi ti aqa anġro nanġi ti aqa aniqali koba na Kana qure uratosib Kaperneam qureq aieb. Aisib dia bati qudei soqneb.

Yesus a na tamo nan̄gi atra tal miligiq dia in̄gi in̄gi qar- in̄yoqneb qaji nan̄gi winjrej

¹³ Qotei a nami Israel nan̄gi Isip sawaq dia padalqa laq nabqa elen̄osiq aqaryainjrej deqa are qalqajqa yori bati jojomonaqa Yesus a Jerusalem aiej. ¹⁴ Aisiq atra tal koba miligiq gilej. Gilsiqqa nam̄ atej tamo nan̄gi na bulmakau ti kaja ti binon̄ ti qarinyeq nabqa tamo qudei nan̄gi na awaiyeq nab unjrej. Silali piloqneb qaji tamo nan̄gi nan̄go awo jaramq di awesosib silali pileq nabqa nan̄gi dego unjrej. ¹⁵ Unjrsiqqa rauŋga osiq dena toqon̄ gereiyosiq ganinyoqnsiq nan̄gi kalil nan̄go kaja ti nan̄go bulmakau ti winjrnaqa atra tal uratosib jaraieb. Silali piloqneb qaji tamo nan̄gi dego winjrsiq nan̄go awo jaram bilbelyosiq silali bimbleŋyej. ¹⁶ Osiqa tamo nan̄gi binon̄ qarinyoqnsibqa dena silali oqneb qaji nan̄gi endegsi minjrej, "Nin̄gi binon̄ di elen̄osib jaraiye. Ijo Abu aqa tal endi awaiyo tal sai." ¹⁷ Onaqa Yesus aqa an̄gro nan̄gi aqa kumbra di unsibqa Qotei aqa an̄jam bei nami nen̄gren̄yeb qaji deqa olo are qaleb. Agi nami endegsib nen̄gren̄yeb, "O Abu, e ino tal qa tulan̄ arearetbqo. Deqa e ino tal bole sqajqa waukobaeqnum."

¹⁸ Yesus a na tamo nan̄gi di winjrnaqa Juda tamo kokba nan̄gi unsibqa deqa nenemyeb, "Ni Qotei aqa sin̄gila kie babtinqa iga unsim dena poigwas, 'Bole, Qotei na ni qarinqm̄oqa bosim tamo nan̄gi di winjrnum?'" ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E sin̄gila endegsi babtinqai. Nin̄gi na atra tal kobaquja endi kon̄grontibqa bati qalub qa e olo tigeltqai." ²⁰ Onaqa nan̄gi na minjreb, "Atra tal endi gereiyeq nab wausau 46 koboej. Ni kiyaaqa an̄jam grotosim ni bati qalub qa olo tigeltqa maronum? Keresai."

²¹ Yesus a atra tal qa marej di aqa segi jejamu qa sigitosisqa yawo an̄jam marej. ²² Deqa bunuqna a moisiq bati qalub koboonaqa olo subq na tigelonaqa aqa an̄gro nan̄gi aqa an̄jam deqa olo are qalsibqa Qotei aqa an̄jam nami nen̄gren̄yeb qaji deqa ti Yesus aqa an̄jam marej qaji deqa ti poinjrnaqa a qa nan̄go areqalo singilateb.

Tamo kalil nan̄go kumbra Yesus a qalie bole

²³ Ariya Qotei a nami Israel nan̄gi Isip sawaq dia padalqa laq nabqa elen̄osiq aqaryainjrej deqa are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus a Jerusalem di sosiqa Qotei aqa maŋwa gargekoba babteqnaqa tamo un̄gasari tulan̄ gargekoba nan̄gi unoqnsibqa aqa ñam qa nan̄go areqalo singilateqneb. ²⁴ Ariya Yesus a nan̄gi areinjrosai. Di kiyaaqa? A tamo kalil nan̄go kumbra a qalie bole. ²⁵ A powo bei qa truquosai. Deqa tamo bei na tamo nan̄go kumbra Yesus a qalieqajqa minjqa keresai. A segi tamo nan̄go areqalo a qalie bole.

Nikodemus a qolo Yesus aqa areq bosiq a ombla na an̄jam qaireb

3 Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Nikodemus. A Farisi tamo. A Juda nan̄go gate bei. ² A qo-

lo Yesus aqa areq bosiq minjrej, "O Qalie Tamo Koba, iga qalieonum, Qotei na ni qarinqmej deqa ni bosim gago qalie tamo unum. Qotei a tamo bei ombla sqasai di a maŋwa ni yeqnum qaji di babtqa keresai."

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ni que. E bole mermqai. Tamo bei a an̄gro mom bunuj bulosim nam̄babqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. Deqa a Qotei unqa keresai." ⁴ Onaqa Nikodemus na nenemyej, "Tamo qeligo qaji a kiersim olo aqa ai miligiq aisim an̄gro mom bunuj bulosim nam̄babqas?"

⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ni que. E bole mermqai. Tamo bei a ya na ti Qotei aqa Mondor na ti an̄gro mom bunuj bulosim nam̄babqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai bolesai. ⁶ Aqa ai wo abu wo nan̄gi aiyel jejamu ti sosib dena a nam̄babwe. Deqa a dego jejamu ti unu. Ariya Qotei aqa Mondor na a nam̄babwe di a mondor ti sqas. ⁷ E ni mermonum, 'Nin̄gi an̄gro mom bunuj bulosib nam̄baboie.' Ni ijo an̄jam di qusim prugugetaim. ⁸ Jagwa a segi puyooqnsiq sawa sawaq gileqnaqa ni aqa an̄jam ato queqnum. Ariya a qabe na kio boqnsiq qabiteqnu di ni qaliesai. Tamo kalil Qotei aqa Mondor aqa sin̄gila na an̄gro mom bunuj bulosib nam̄babweq nab qaji nan̄gi kere dego."

⁹ Onaqa Nikodemus na Yesus nenemyej, "Kumbra di kiersi brantqas?" ¹⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ni Israel nan̄go qalie tamo koba. Ni kiyaaqa ijo an̄jam endeqa poimosai? ¹¹ Ni que. E bole mermqai. Iga an̄jam qalieosim deqa agi mareqnum. Iga kumbra unoqnsim deqa saeqnum. Ariya nin̄gi gago an̄jam endi olo qoreiyeqnub. ¹² E mandam endeqa an̄jam mern̄gonumqa nin̄gi qusib nun̄go areqaloq di sin̄gilateq. Deqa e lan̄ qure qa an̄jam dego mern̄gwai di nin̄gi kiersib nun̄go areqaloq di sin̄gilateq? ¹³ Tamo bei a lan̄ qureq oqosai. E Tamo An̄gro e segi qujai lan̄ qureq dena mandamq aiem. ¹⁴ Nami Moses a wadau sawaq di sosiqa a amal sigitosisq soqtosisqa gaintej. Dego kere e Tamo An̄gro dego soqtosib gaintbqab. ¹⁵ Amqa tamo kalil e qa nan̄go areqalo sin̄gilateq qaji nan̄gi nam̄bile gaigai sqab.

¹⁶ "Qotei aqa Niri qujai unu. Qotei na tamo un̄gasari kalil mandamq endi unub qaji nan̄gi tulan̄ qalaqalainjrsiq deqa aqa segi Niri qujai di nan̄gi enjrej. A endegsi are qalej, 'Tamo un̄gasari kalil ijo An̄gro qa nan̄go areqalo sin̄gilateq qaji nan̄gi di padalqasai. Nan̄gi nam̄bile gaigai sqab.' Qotei a degsi are qalsiq deqa aqa segi Niri qujai nan̄gi enjrej. ¹⁷ Qotei a na tamo un̄gasari mandamq endi unub qaji nan̄go kumbra qa nan̄gi peginjraqajqa deqa are qalsiq aqa Niri nan̄go qarinyosai. A na nan̄gi elen̄am nan̄gi padalaib deqa are qalsiq aqa Niri qarinyonaq mandamq aiej. ¹⁸ Qotei na tamo nan̄gi Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilateq nab qaji nan̄gi peginjraqasai. Ariya tamo nan̄gi Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilateq nab qaji nan̄gi Qotei na peginjraqas. Di kiyaaqa? Nan̄gi aqa segi Niri aqa ñam qa nan̄go areqalo sin̄gilateq deqa. ¹⁹ Qotei na tamo nan̄gi di peginjraqas di aqa utru agiende. Pulon̄ a mandamq

ainaaq tamo nanġi amburu qa arearetnjroqnej. Nanġi pulon qa arearetnjrosaiqnej. Di kiyaaqa? Nanġi kumbra uge uge yoqneb deqa. ²⁰Tamo kalil kumbra uge uge yeqnu qaji nanġi pulon jeuteqnu. Nanġo kumbra uge uge di pulon na boleq ataim deqa nanġi pulon aqaq bosaieqnu. ²¹Ariya tamo unġasari anjam bole dauryeqnu qaji nanġi pulon aqaq beqnu. Boqnsib wau bole bole yeqnuq tamo unġasari nanġi unoqnsib endegsib mareqnu, 'Bole, nanġi Qotei aqa siġgila oqnsib deqa wau bole bole yeqnuq.'

Yesus a tamo yai deqa Jon yansjro qaji a anjam palontosiġ tamo unġasari nanġi minjroqnej

²²Ariya bati bei Yesus aqa anġro nanġi ti walwelosib Judia sawaq gileb. Gilsib dia aqa anġro nanġi ti sosibqa a na tamo unġasari nanġi yansjroqnej. ²³Jon yansjro qaji a Ainon qureq di sosiq a dego tamo unġasari nanġi yansjroqnej. Ainon qure di Salim qure jomom di unu. Dia ya koba soqnej deqa tamo unġasari nanġi Jon aqa areq beqnuq a na yansjroqnej.

²⁴Bati deqa Herot na Jon tonto talq waiyosaisoqnej.

²⁵Bati bei Jon aqa anġro qudei nanġi Juda tamo bei ti jejamu yanso kumbra qa anjam na qotoqneb. ²⁶Onaqa Jon aqa anġro nanġi Jon aqa areq gilsib minjeb, "O Qalie Tamo Koba, nami tamo ni ombla Jordan ya taqal beiq di sosibqa ni a qa anjam maroqnem qaji bini tamo unġasari kalil nanġi aqa areq gileqnuq a na yansjroqnu. Nanġi inoq bosaieqnu." ²⁷Onaqa Jon na kamba minjrej, "Qotei lan qureq di unu qaji a na tamo bei inġi yqasai di a inġi oqa keresai. ²⁸Ninġi segi ijo anjam bei e nami merngoqnem qaji di quoqneb. Agi e merngoqnem, 'E Kristus sai. Qotei na e qarinqbonaqa e namoosim Kristus bqajqa gam gereiyetoqnem.' ²⁹Tamo unġa ban oqas qaji a segi na unġa di oqas. Aqa was a lanġa qalaq di tigelesosimqa tamo unġa ban ojqo qaji aqa anjam quoqnas. Qusimqa tulan areboleboleiyqas. Dego kere e bini tulan areboleboleibqo.

³⁰Kristus aqa ñam tulan kobaqas. Ijo ñam aguq aiqas." Jon a na nanġi degsi minjrej.

³¹Tamo lan qureq di sosiq dena mandamq aiej qaji a na inġi inġi kalil tulan bunjrejunu. Tamo nanġi mandamq endena brantelenjeb qaji nanġi mandam endeqa kumbra yeqnuq. Osib mandam endeqa anjam segi mareqnuq. Ariya tamo lan qureq di sosiq dena mandamq aiej qaji a na inġi inġi kalil tulan bunjrejunu.

³²Kumbra a uneqnu qaji a deqa saeqnu. Anjam a queqnu qaji di a babteqnu. Ariya tamo bei na aqa anjam di ojsaieqnu. ³³Tamo nanġi Yesus aqa anjam ojeqnuq qaji nanġi a qa nanġo areqalo siġgilatoqnsib mareqnuq, "Bole, Qotei a anjam bole qa utru." Nanġi degsib mareqnuq. ³⁴Tamo Qotei na qarinyej qaji a Qotei aqa anjam babsiq mergeqnu. Di kiyaaqa? Qotei na aqa Mondor aqa siġgila potosiġ taqal bei segi Yesus yosai. A na aqa siġgila kalil Yesus yekritej. ³⁵Abu Qotei na aqa segi Niri Yesus tulan areiyosiq qalaqalaiyeqnu. Deqa a na inġi inġi kalil aqa segi Niri aqa banq di ateleqnuq. ³⁶Tamo nanġi Qotei aqa Niri qa nanġo areqalo siġgilatqab qaji nanġi ñambile gaigai sqab.

Ariya tamo nanġi Qotei aqa Niri aqa anjam dauryqa uratqab qaji nanġi ñambile itqasai. Qotei aqa minjin nanġoq di sqas.

Yesus a Samaria qaji unġa bei wo anjam maroqneb

4 Farisi nanġi endegsib queb, "Yesus a na Jon bunyosiq tamo unġasari tulan gargekoba yansjroqnaqa nanġi a dauryeqnuq. Jon a tamo gargekoba yansjrosaiqnu." Farisi nanġi degsib queb. Bole, Yesus a segi na tamo unġasari nanġi yansjrosaiqnej. Aqa anġro nanġi na yansjroqneb. Tamo Koba Yesus a qalieej, Farisi nanġi degsib queb. Deqa a Judia sawa uratosiq olo Galili sawaq aiej. ⁴A gam dauryosiq Samaria sawa amble potosiġ walwelosiq aiej.

⁵Aisiq Samaria nanġo qure kiñala bei aqa ñam Sikar di brantej. Qure qalaq dia mandam taqal bei soqnej. Mandam taqal di Jekop a nami aqa niri Josep yej. ⁶Ya uyqajqa sub bei dia soqnej. Ya sub di Jekop a nami boqej qaji. Yesus a walwelosiq qanam jige sen bati 12 onaq aqa jejamu asgijonaqa aqaratqa osiq ya sub qalaq di awoej.

⁷Onaqa aqa anġro nanġi inġi awaiyqa marsib qure ambleq aieb. Aieqnuq Samaria unġa bei a ya tugwajqa bej. Bonaqa Yesus na minjrej, "Ya gamban tigsim e anaibe." ⁹Onaqa Samaria unġa dena Yesus kamba minjrej, "Ni Juda tamo. E Samaria unġa. Deqa ni kiyaaqa e merbonum, 'Ya gamban tigsim e anaibe?'" Unġa a na degsiqu Yesus minjrej. Di kiyaaqa? Juda nanġi Samaria nanġi ti koba na anjam marosaieqnuq deqa. ¹⁰Onaqa Yesus na unġa di minjrej, "Ni inġi Qotei na lanġa emqajqa di qalieosim qamu tamo ni na ya tigsim anaiyqajqa mermqo qaji a qa poimqo qamu ni na e merbimqa ñambile gaigai sqajqa ya di anaimonum qamu." ¹¹Onaqa unġa dena minjrej, "Tamo Koba, ni ya tugwajqa ya gamban saiqoji. Ya sub endi tulan guma koba. Deqa ni qabe na ñambile gaigai sqajqa ya di oqam? ¹²Gago moma utru Jekop a nami ya sub endi bogsiqa gago moma nanġi enjrej. A segi ya sub endena ya uyoqnej. Aqa anġro nanġi aqa bulmakau ti aqa kaja ti nanġi dego sub endena ya uyoqneb. Ni na a bunyqam kio?"

¹³Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Tamo nanġi ya sub endena ya uyoqnuq di nanġi olo bunu ya qarnjroqnas. ¹⁴Ariya e na tamo nanġi ya anainjrqi di nanġi bunu ya qarnjrqsai. Ya e na anainjrqi di nanġi uyibqa nanġo are miligiq di ya ani bul polyoqnimqa nanġi ñambile gaigai sqab." ¹⁵Onaqa unġa dena Yesus minjrej, "O Tamo Koba, ya di anaibimqa e olo ya qarbasai. Yimqa e olo bosiy ya sub endena ya tugwasai."

¹⁶Onaqa Yesus na minjrej, "Ni mati aisim ino gumbulun metosim ninġi ombla endeq boiye." ¹⁷Onaqa unġa na minjrej, "E tamo saiqoji." Onaqa Yesus na minjrej, "Ni tamo saiqoji di kere maronum. ¹⁸Di kiyaaqa? Ni nami tamo 5-pela osim uratnjrem. Ariya tamo ni bini ombla unum qaji di ino tamo sai. Deqa ino anjam di bole."

¹⁹Onaqa unġa dena minjrej, "O Tamo Koba, ni anjam di ubtsi merbonum deqa e poibqo, ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. ²⁰Gago moma nanġi nami Samaria

manaq endia koroqnsib Qotei qa louoqneb. Ariya ningi Juda tamo ningi mareqneb, 'Qotei qa louqajqa sawa qujai agi Jerusalem.'"

²¹ Onaqa Yesus na minjej, "Uña, ni ijo anjam endi qusim poimeme. Bati bei brantimqa manaq endia ningi Abu qa louoqnqasai. Jerusalem dia dego ningi Abu qa louoqnqasai. ²² Ningi Samaria qaji tamo ungasari ningi louqa oqnsib ningi yai qa loueqnub di ningi gegerere poingosai. Ariya iga Juda qaji iga louqa oqnsim iga yai qa loueqnum di iga gegerere poigeqnu. Di kiyaaqa? Qotei na iga Juda tamo iga giltgej. Deqa gago ban na Qotei na tamo ungasari nanngi elenqas. ²³ Ariya bati bei brantqas agi brantqo. Tamo nanngi ijo Abu qa louqa oqnsib aqa Mondor Bole na ti kumbra bole na ti a qa louoqnqab di nanngi bole na louqab. Yim ijo Abu a nanngi qa tulan areboleboleiyqas. ²⁴ Qotei a segi Mondor. Deqa tamo nanngi Qotei qa louqa oqnsib aqa Mondor Bole na ti kumbra bole na ti a qa louoqnqab di nanngi bole na louqab." ²⁵ Onaqa uña dena Yesus minjej, "E qalie, Mesaia bqas." "Mesaia" di Hibru anjam. Gago anjam, "Kristus." Osiaqa Yesus minjej, "Mesaia a bosimqa Qotei aqa anjam kalil ubtsim mergekritqas." ²⁶ Onaqa Yesus na minjej, "Mesaia agi e segi. Aqo ombla anjam mareqnum."

²⁷ Yesus na uña degsi minjnaqa aqa angoro nanngi olo qureq na bosibqa a uña de wo anjam mareqneb unsi-bqa tulan koba prugelenjeb. Ariya nanngi Yesus nene-myosai, "Ni kiyaaqa uña de wo anjam mareqneb?" Degosai. ²⁸ Onaqa uña dena aqa ya nobu uratosiqa olo qure miligiq aisiqa tamo ungasari nanngi minjrej, ²⁹ "Ningibosib tamo di uniye. E kumbra nami yoqnem qaji di a na ubtekritqo. Tamo di Kristus kio?" ³⁰ Degsi minjnaqa nanngi qure uratosib Yesus unqajqa beb.

³¹ Beq nabqa Yesus aqa angoro nanngi na minjeb, "O Qalie Tamo Koba, ni bosim ingi uye." ³² Onaqa Yesus na minjrej, "Ijo ingi uyo bei unu di ningi qaliesai." ³³ Onaqa aqa angoro nanngi aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneb, "Tamo bei na ingi bei uyqajqa osi bosiq yqo kio?" ³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, "E na ijo Abu e qarinqbej qaji aqa areqalo dauryosiy aqa wau kobotqai. Ijo ingi uyo bole agide.

³⁵ "Ningibosib mareqneb, 'Bai qolqe koboamqa ingi meliqas.' Ningi degsib mareqneb. Ariya e na ningi endegsi merngwai. Ningi nam atsib ingi wau uniye. Ingi meliosu unu. ³⁶ Tamo nanngi ingi meli gentoqnsib koroioyqnsib awai eqnub. Nango awai agiende. Nanngi nambile gaigai sqab. Deqa tamo nanngi ingi yageqneb qaji ti tamo nanngi ingi meli genteqneb qaji ti koba na areboleboleinjraqas. ³⁷ Deqa anjam endi bole, 'Tamo bei na ingi yagwas. Bei na ingi meli gentqas.' ³⁸ E ningi qarinqonumqa gilsib wau ningi na wauosai qaji dena ingi elenonub. Tamo qudei nanngi waukobaeb. Ningi lanja gilsib ingi elenonub."

³⁹ Bati deqa uña na Samaria tamo ungasari gargekoba qure dia soqneb qaji nanngi Yesus qa sainjnaqa qusibqa Yesus qa nanngi areqalo singilateb. Di kiyaaqa? Uña na endegsi minjrej, "Tamo dena e kumbra nami yoqnem qaji di ubtekritqo." ⁴⁰ Degsi minjnaqa qusibqa

Yesus aqa areq gilsib minjeb, "Ni gago qureq endia iga koba na sqom." Degsi minjnabqa Yesus a bati aiyel nanngi qureq dia soqnej. ⁴¹ Sosiqa Qotei aqa anjam palontosiq nanngi minjreynaqa tamo ungasari gargekoba aqa anjam qusib poinjnaqa a qa nanngi areqalo singilateb. ⁴² Osib uña di minjeb, "Ni na bosim Yesus qa anjam mergonum qusim gago areqaloq di sonaq olo a segi na mergwo qusim turtsim gago areqalo a qa torei singilatunum. Osim endegsi poigwo, 'Bole, Yesus a na qujai tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi oqas.'"

Yesus a na Rom nanngi qaja tamo bei aqa njiri boletej

⁴³ Ariya bati aiyel koboonaqa Yesus a qure di uratosiqa walwelosiq Galili sawaq gilej. ⁴⁴ A segi nami endegsi marej, "Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnqas di nanngi aqa anjam quetqa asginjraqas. Deqa a ñam saiqoqi sqas."

⁴⁵ Yesus a Galili sawaq di brantonaqa tamo ungasari sawa dia soqneb qaji nanngi a qa areboleboleinjrnaqa a osib gegerereiyeb. Di kiyaaqa? Nami Juda nanngi yori bati koba qa Yesus a Jerusalem di sosiqa Qotei aqa manwa gargekoba yeqnaq tamo ungasari nanngi di un-oqneb.

⁴⁶ Ariya Yesus a olo Kana qureq aiej. Qure di agi Galili sawaq di unu. Qure dia nami a na ya lanaj bulyonaqa wain babej. Aisiq di sonaqa Kaperneam qureq dia Rom nanngi Mandor Koba aqa qaja tamo bei aqa njiri makobaiyonaq ñeiesoqnej. ⁴⁷ Deqa qaja tamo di Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili sawaq di soqnej di qusiqa aqa areq bosiq pailyosiq minjeb, "O Tamo Koba, ijo angoro moiqa laqnu. Deqa ni bosim a boletime."

⁴⁸ Onaqa Yesus na qaja tamo di minjeb, "Nungo segi namdamu na ijo manwa bei unqasai di ningi e qa nun-go areqalo singilatqasai." ⁴⁹ Onaqa qaja tamo dena olo Yesus minjeb, "O Tamo Koba, ni urur au. Ijo angoro a moio uge." ⁵⁰ Onaqa Yesus na minjeb, "Ni gile. Endego ino angoro a boleqo nambile unu. A moiqasai." Onaqa a Yesus aqa anjam di qusiqa aqa areqaloq di singilatosisiq gilej.

⁵¹ A gileqnaqa aqa kanjal tamo qudei nanngi aqa talq dena bosib gamq di turossib minjeb, "Ino angoro a boleosisiq nambile unu." ⁵² Onaqa a na nenemnjrej, "Sen bati gembub a boleqo?" Onaqa minjeb, "Ya qanam sen bosiq ingi uyo bati tinynaqa aqa jejamu kanjan koboonaqa a boleej." ⁵³ Degsi minjnabqa a qalieej, "Sen bati deqa tintinj Yesus na ya merbej, 'Endego ino angoro a boleqo nambile unu. A moiqasai.'" A degsi qalieosisiq deqa a Yesus qa aqa areqalo singilatej. Tamo kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanngi dego Yesus qa nanngi areqalo singilateb. ⁵⁴ Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili sawaq di sosiqa bati deqa a manwa di yej. A nami Galili sawaq dia manwa bei yo-saioqnej. Aqa manwa qujai nami yej qaji agi a ya lanaj bulyonaqa wain babej.

Yesus a ya kuru bei aqa ñam Betesda dia tamo bei boletej

5 Bati bei Yesus a Juda nanngo yori bati koba unqa marsiqa Jerusalem aiej.
² Jerusalem dia ya kuru bei soqnej. Ya kuru di kaja nanngo siranme qalaq di soqnej. Ya kuru di aqa ñam Betesda. Di Hibru anjam na mareqñub. Ya kuru areqsi jagwa oqajqa tal kiñilala 5-pela soqñeb. ³ Dia tamo ma ti, tamo ñam qandimo, tamo siñga uge, tamo jejamu lainjro qaji tulañ gargekoba soqñeb. Nanngi ya anñilqajqa tariñoqñsib soqñeb. ⁴ Bati qudei Tamo Koba Qotei aqa lañ angro ya kuru miligiq aioqñsiqa ya enteñnaqa anñiloqnej. Ya anñiloqñimqa tamo a namo yaq aiqas qaji aqa ma koboqas. Utru deqa nanngi ya anñilqajqa tariñoqñeb.
⁵ Ariya Yesus a Jerusalem aiej bati deqa tamo bei wausau 38 ma ti soqnej qaji a di tariñesoqnej. ⁶ Onaqa Yesus na tamo di ñeiesonaq unsiqa a bati olekoba ma de ti soqnej di qalieosiqa nenemyej, "Ni olo boleqajqa are unu e?"
⁷ Onaqa minnej, "O Tamo Koba, ya anñiloqñimqa tamo yai na e aqaryabosim urur yaq osi aiqas? Tamo bei saiyoji. E aqa yeqnam ma tamo qudei nanngi na e bunboqñsib namo yaq aieqñub." ⁸ Onaqa Yesus na minnej, "Ni tigelosim ino sapera qoboyosim walwel."
⁹ Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa jejamu boleonaqa a tigeloqujatosiq aqa sapera qoboyosiqa walwelosiq gilej.
 Bati di Juda nanngo yori bati. ¹⁰ Deqa Juda tamo kokba nanngi na tamo boleej qaji di unsib minjeb, "Bini gago yori bati. Iga wauqa getento. Deqa ni ino sapera qoboyaim."
¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, "Tamo e boletbqo qaji a na merbqo, 'Ni ino sapera qoboyosim walwel.'" ¹² Onaqa nanngi na nenemyeb, "Tamo yai na ni mermqo, 'Ni ino sapera qoboyosim walwel?'" ¹³ Onaqa a na minjrej, "Tamo e boletbqo qaji aqa ñam di e qaliesai." A nanngi degsi minjrej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba sonabqa Yesus a nanngo ambleq na ulañej deqa.
¹⁴ Onaqa nebeonaq Yesus a atra tal miligiq gilsiqqa tamo a na boletej qaji a di sonaqa itosiqa minnej, "Ni que. E ni boletmonum. Deqa ni olo une bei ataim. Gulube kobaquja bei ino jejamuq di olo branto uge." ¹⁵ Onaqa tamo di aisiqa Juda tamo kokba nanngi minjrej, "Tamo e boletbej qaji agi Yesus."
¹⁶ Onaqa Juda tamo kokba nanngi Yesus ugeugeiyqajqa maroqñeb. Di kiyaaqa? A manwa di yori bati qa yoqnej deqa. ¹⁷ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qalieosiqa nanngi minjrej, "Ijo Abu a nami gaigai wauoqnej agi bini wauoqñsi unu. Deqa e dego wauoqñum."
¹⁸ Onaqa Juda tamo kokba nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi a qalib moiqaqqa nanngo areqalo torei siñgilaeb. Di kiyaaqa? A yori bati segi gentosai. A dego marej, "Qotei a ijo Abu." Aqa anjam dena a segi qa marej, "Aqo Qotei wo ombla kerekere." Utru deqa nanngi Yesus qalib moiqaqqa nanngo areqalo torei siñgilaeb.

Yesus a Qotei aqa Njiri deqa kumbra kalil aqa Abu na yeqnu qaji di a dego yeqnu

¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi quiye. E bole merngwai. E Qotei aqa Njiri. E ijo segi areqalo na kumbra bei yqa keresai. Kumbra ijo Abu na yeqnaq e uneqnum qaji di segi e yeqnum. E Qotei aqa Njiri deqa kumbra kalil ijo Abu na yeqnu qaji di e dego yeqnum.
²⁰ E ijo Abu aqa segi Njiri deqa a na e tulañ qalaqalaibobqñsiqa kumbra kalil a na yeqnu qaji di e olo osorbeqñnu. Bunuqna ijo Abu na kumbra tulañ siñgila kokba dego osorboqñqas. Yimqa ningi unsib tulañ prugelenqab. ²¹ Ijo Abu na tamo moreño qaji nanngi olo ñambile enjroqñsiqa subq na tigeltñreqnu. Deqa e Qotei aqa Njiri e kamba dego ijo segi areqalo na tamo nanngi ñambile enjreqnum. ²² Ijo Abu na tamo nanngo une qa nanngi peginjrosaiqñnu. E aqa segi Njiri deqa a na wau di e ebej. Deqa e na tamo nanngo une qa nanngi peginjreqnum. ²³ E wau di yeqnum deqa tamo kalil nanngi ijo Abu aqa ñam soqteqñub dego kere nanngi ijo ñam dego soqtetboqñqab. Di kiyaaqa? E Qotei aqa Njiri deqa. Tamo nanngi ijo ñam soqtosaieqñub qaji nanngi ijo Abu e qarinqbej qaji aqa ñam dego soqtosaieqñub.
²⁴ "Ninggi quiye. E bole merngwai. Tamo a ijo anjam qusim ijo Abu e qarinqbej qaji a qa aqa areqalo siñgilatqas di a ñambile gaigai sqas. Deqa e aqa une qa a pegiyqasai. A moio gam uratqo deqa a olo ñambile unu.
²⁵ "Ninggi quiye. E bole merngwai. Bati bei brantqas agi brantqo. Deqa tamo ungasari moreño qaji nanngi ijo kakoro qusib dena nanngi ñambile oqab. Di kiyaaqa? E Qotei aqa Njiri deqa. ²⁶ Ijo Abu a segi ñambile qa utru. E aqa Njiri. A na e siñgila ebej deqa e dego ñambile qa utru. ²⁷ E Tamo Angro. Deqa ijo Abu na e ñam ebej. Ñam dena e na tamo ungasari nanngo kumbra qa peginjraqai. ²⁸ Ningi ijo anjam di qusib deqa are koba qalaib. Bati bei brantimqa tamo ungasari kalil subq di unub qaji nanngi ijo kakoro quqwab. ²⁹ Qusib olo sub uratosib tigelqab. Tamo ungasari kumbra bole bole yoqñeb qaji nanngi tigelosibqa ñambile sqab. Tamo ungasari kumbra uge uge yoqñeb qaji nanngi tigelabqa e na nanngo kumbra uge deqa nanngi peginjrsiy nanngi padaltnjrqi."

Inggi qudei na Yesus aqa ñam ubteqñub

³⁰ Yesus a degsi marsiqa olo marej, "E ijo segi areqalo na wau bei yqa keresai. Ijo Abu na e anjam merbeqnaq dauryoqñsim tamo ungasari nanngi peginjreqnum. E kumbra tiñtiñ na nanngi peginjreqnum. Di kiyaaqa? E ijo segi areqalo dauryosaieqñum. Ijo Abu e qarinqbej qaji aqa areqalo dauryeqnum.
³¹ "E segi na ijo wau ti ijo kumbra ti ubtsiy marqai di tamo nanngi ijo anjam qusib bole qa maraib. ³² Ariya tamo bei unu agi Qotei. A na dego ijo wau ti ijo kumbra ti ubtsiq mareqñnu. E qalieonum, anjam a mareqñnu qaji di anjam bole.

³³ “Mandam tamo bei aqa anjam na ijo anjam singilatqajqa e deqa are qalosaieqnum. Ariya e qalieonum, ningi nami tamo qudei qarinqnjrnab nanngi Jon aqaq gilnabqa Jon na nanngi anjam minjroqnej. Ariya ningi Jon aqa anjam qa are qaliye. Yimqa anjam dena Qotei na ningi oqas. Jon a ijo wau ti ijo kumbra ti ubtsiq maroqnej. Ningi deqa are qaliye. Di kiyaaqa? Jon a anjam bole ubtsiq maroqnej deqa. ³⁵ Jon a lam pulon bul sosisqa tamo nanngi suwanjnroqnej. Yeqnaqa ningi aqa suwanjoq di sokiñalayoqnsib deqa areboleboleingqnej.

³⁶ “Ariya anjam e palonteqnum qaji dena Jon tulan bunyejunu. Wau kalil ijo Abu na e yosiy kobotqajqa ebej qaji wau dena Jon aqa wau tulan bunyejunu. E wau di yeqnum deqa tamo ungasari nanngi unoqnsib endegsi poinjreqnu, ijo Abu na e qarinqbonaq bem.

³⁷ Ijo Abu e qarinqbej qaji a segi e qa anjam mareqnu. Ariya ningi aqa kakoro nami quosaoqneq. Aqa ulatamu dego ningi nami unosaoqneq. ³⁸ Qotei aqa anjam dego nungo are miligiq di sosai. Di kiyaaqa? Tamo Qotei na qarinyonaq mandamq aiej qaji aqa anjam ningi nungo areqaloq di singilatosaieqnum.

³⁹ “Ningi are qaleqnum, Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji dena ningi nambile gaigai sqab. Ningi degsib are qaloqnsib deqa ningi Qotei aqa anjam di gaigai sisiyoqnsib peleiyeqnum. Ariya anjam di e qa mareqnu. ⁴⁰ Ariya ningi nambile oqa marsib e qa bqajqa urateqnum.

⁴¹ “E mandam tamo nanngoq dena ñam koba oqajqa e deqa are qalsim anjam endi marosaieqnum. ⁴² Ariya e ningi qa qalieonum. Nungo are miligiq dia ningi Qotei qalaqalaiyosaeqnum. ⁴³ E ijo Abu aqa ñam na bonamqa ningi ijo anjam osai. Tamo bei aqa segi ñam na bqas di ningi aqa anjam oqujatqab. ⁴⁴ Ningi nungo segi was nanngoq dena ñam koba oqajqa are qaleqnum. Ariya Qotei a segi qujai unu. Ningi aqaq dena ñam koba oqajqa are qalosaieqnum. Ningi kumbra degyeqnum deqa ningi kiersib e qa nungo areqalo singilatqab? Di keresai.

⁴⁵ “E ijo Abu aqa ñamgalaq dia nungo une qa pegingwai edegaib. Nungo une qa pegingwajqa tamo qujai agi Moses. Ningi are qaleqnum, Moses a na ningi aqaryaingwas. Di sai. ⁴⁶ Ningi Moses aqa anjam nungo areqaloq di singilatonub qamu ijo anjam dego nungo areqaloq di singilatonub qamu. Di kiyaaqa? Moses a e qa anjam nengrenyej deqa. ⁴⁷ Ariya ningi Moses aqa anjam nami nengrenyej qaji di nungo areqaloq di singilatosaieqnum. Deqa ningi kiersib ijo anjam dego nungo areqaloq di singilatqab? Di keresai.”

Yesus a na tamo 5,000 nanngi ingi anainjrej

6 Bati bei Yesus a Galili ya agu taqal beiq gilej. Ya agu di aqa ñam bei Taiberias ya agu. ² Nami Yesus a Qotei aqa manwa gargekoba babteqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi unoqneq. Agi a na tamo ma ti soqneq qaji nanngi boletnjreqnaqa tamo ungasari nanngi unoqneq. Deqa Yesus a ya agu taqal beiq gileqnaqa nanngi a dauryosib giloqneq. ³ Onaqa bati di

Yesus a na aqa angro nanngi joqsiqa koba na manaq oqsibqa mana goge dia awesoqneq. ⁴ Bati deqa Juda nanngo yori bati koba bei jojomej. Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq dia padalqa laqnaqqa elenosiq aqaryainjrej deqa are qalqajqa bati jojomej. ⁵ Onaqa Yesus a ñam atsiqa tamo ungasari tulan gargekoba a dauryosib aqa areq beqnaqqa unjrsiqa aqa angro bei Filip nenemyej, “Iga qabe na ingi awaiyosim tamo ungasari kalil di anainjronam kereqas?” ⁶ Filip aqa areqalo kie Yesus kamba minjim a quqwajqa deqa laña nenemyej. Kumbra kie a segi yqajqa di a nami qalieej.

⁷ Onaqa Filip na kamba Yesus minje, “Iga 200 kina osim dena ingi awaiyosim ingi kiñala kiñala anainjrqom di kereqasai.” ⁸ Ariya Saimon Pita aqa was Andru di Yesus aqa angro bei a na Yesus minje, ⁹ “Angro wala bei unu. A bem 5-pela qe kiñilala aiyej ojejunu. Di dego tamo ungasari gargekoba endi anainjrqom di tulan kereqasai.” ¹⁰ Onaqa Yesus na aqa angro nanngi minjrej, “Ningi na tamo ungasari minjribqa kalil mandamq di awoelenjebe.” Sawa dia ñinj koba soqnej. Deqa Yesus aqa angro nanngi na tamo ungasari minjrnabqa kalil ñinq di awoelenjebe. Tamo awoelenjebe qaji sisiyeb 5,000.

¹¹ Awoonabqa Yesus na bem ti qe ti di osiqa Qotei pailyosiqa tamo ungasari awoelenjebe qaji nanngi jeisi anainjreqnaq uyoqneq. Uynab kalil menetnjrej. ¹² Nanngi menetnjrnaqa Yesus na aqa angro nanngi minjrej, “Ningi ingi oto kalil koroiyiye. Oto bei urataib.” ¹³ Degsi minjrnaqa nanngi bem 5-pela aqa oto kalil tamo ungasari nanngi uratelejebe qaji di koroiyosib gumba koba 12-pelaq di jignab maqelenje.

¹⁴ Tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa manwa di unsib deqa maroqneq, “Bole, Qotei aqa medabu o tamo nami Qotei na qarinyim bqajqa marej qaji agi a di.”

¹⁵ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa endegsi qalieej, tamo ungasari kalil nanngi bosib a ojsib a nanngo Mandor Koba sqajqa minjqab. Yesus a degsi qalieosiqa nanngi a mandor koba ataib deqa a sawa di uratosiqa a segi manaq oqsiq di soqnej.

Yesus a ya banngaq na walwelej

¹⁶ Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanngi alile aieb. ¹⁷ Aisib qobun bei gogetosib qobun suweiyosib gileb. Nanngi mareb, “Iga ya agu taqal beiq gilsim Kaperneam qureq di tiryqom.” Nanngi degsib marsib gileb. Qoloon-aqa Yesus a nanngoq bosaisoqnej. ¹⁸ Nanngi ya agu ambleq di gileqnaqqa jagwa koba tigelosiqa ya korkortosiqa nanngi pulutnjrej. ¹⁹ Nanngi 5-pela o 6-pela kilomita oyoosib gileqnaqqa Yesus a ya banngaq na walweloosiqa nanngi daurnjrsiq gilej. Gilsiq qobun jojomonaqa ñam ateb a ya banngaq na walweloosiq beqnaqa unsib ulakobaeb. ²⁰ Deqa Yesus na minjrej, “Endi e beqnum. Ulaaib.” ²¹ Degsi minjrnaqa nanngi areboleboleinjrnaqa a metonab qobun gogetej. Onaqa qobun a ururosiq sawa nanngi gilqajqa gilteb qaji di tiryej.

Tamo ungasari nanngi Yesus qa nhamoqneb

²² Nebeonaqa tamo ungasari qudei nanngi ya agu taqal beiq di soqneb. Nanngi qalie, ya bilaq qobun qujai segi dia tiryosiq soqnej. Qobun bei dia sosai. Yesus aqa angoro nanngi segi qobun di gogetosib gileb. Yesus a nanngi koba na qobun di gogetosai. ²³ Ariya qobun qudei Taiberias qure uratosib bosib sawa Tamo Koba Yesus a nami Qotei pailyosiq tamo ungasari nanngi ingi anainjrnaq uyebe qaji sawa di jojom di tiryeb. ²⁴ Onaqa tamo ungasari nanngi uneb, Yesus a di sosai. Aqa angoro nanngi dego di sosai. Deqa nanngi qobun di gogetelenosib gilsib Kaperneam qureq dia Yesus qa nhamoqneb.

Yesus a segi nambile qa ingi uyo bole

²⁵ Osib nanngi ya agu taqal beiq dia Yesus itosib nemyeb, "O Qalie Tamo Koba, ni bati gembu endeq bem?" ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi quiye. E bole merngwai. Ninggi ijo singila unsib e qa poingwo deqa ninggi e qa namosai. E ninggi bem anaingonam uynab menetngej utru deqa ninggi e qa nhamoqneb. ²⁷ Jejamu qa ingi a koboqas. Ninggi ingi deqa wauaib. Ingi gaigai sqas qaji deqa ninggi wauoie. Ingi dena ninggi nambile gaigai sqab. Nambile gaigai sqajqa ingi di e Tamo Angoro na ninggi anaingwai. Ijo Abu Qotei na e giltbej deqa e na ingi di anaingwai."

²⁸ Onaqa nanngi na kamba Yesus nenemyeb, "Iga wau kie yonamqa Qotei a marqas, 'Di ijo wau bole agide?'" ²⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Qotei aqa wau agi merngwai. Ninggi tamo Qotei na qarinyej qaji a qa nungo areqalo singilatiye. Tamo di agi e segi."

³⁰ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa olo nemyeb, "Ni Qotei aqa manwa kie baltim iga unsim ni qa gago areqalo singilatqom? Nami gago moma nanngi wadau sawaq di sosib lan qure qa bem uyoqneb. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, 'A na lan qure qa bem tamo ungasari nanngi anainjreqnaq uyoqneb.' Degsib nengrenyeb. Ariya ni wau kie yim iga unsim ni qa poigim gago areqalo ni qa singilatqom?" ³² Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi quiye. E bole merngwai. Moses a na lan qure qa bem di ninggi anaingosaiqnej. Ijo Abu a segi na lan qure qa bem bole ninggi anaingeqnu. ³³ Bem bole Qotei na ninggi engeqnu qaji di lan qureq dena mandamq aisiq tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi nambile enjreqnu." ³⁴ Onaqa nanngi na Yesus minjreb, "O Tamo Koba, bati gaigai ingi di anaigoqne." ³⁵ Onaqa Yesus na minjrej, "E segi nambile qa bem bole. Deqa tamo bei a ijoq bqas di a bunu mamyqasai. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di a bunu ya qaryqasai dego.

³⁶ "E ninggi merngonum, ninggi gaigai nungo nhamdamu na e nubeqnub. Ariya ninggi e qa nungo areqalo singilatosaieqnu. ³⁷ Tamo ungasari kalil Qotei na e ebej qaji nanngi ijoq boqnqab. Tamo ijoq bqas qaji di e na olo wiyqa keresai bolesai. ³⁸ E ijo segi areqalo dauryqajqa e deqa lan qure uratosim mandamq aiosai.

Abu e qarinyej qaji aqa areqalo dauryqajqa deqa e lan qure uratosim mandamq aiem. ³⁹ Abu e qarinyej qaji aqa areqalo endegsi unu. Tamo ungasari kalil a na ebej qaji bei e na uratit padalqasai. E na nanngi kalil diño bati qa olo subq na tigeltjnrqai. ⁴⁰ Ijo Abu aqa areqalo endegsi unu. Tamo kalil e Qotei aqa Niri nubsib e qa nanngo areqalo singilatqab qaji nanngi nambile gaigai sqab. Diño bati qa e na nanngi olo subq na tigeltjnrqai."

⁴¹ Onaqa Juda tamo kokba nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi a qa ugeosib a qa yomuoqneb. Di kiyaca? A marej, "E segi bem bole lan qure uratosim mandamq aiem qaji." Deqa nanngi a qa yomuoqneb. ⁴² Yomuoqnsib maroqneb, "Tamo di Yesus. A Josep aqa njiri. Aqa ai wo abu wo nanngi qa iga qalie. A kiyaca marqo, 'E lan qure uratosim mandamq aiem?'"

⁴³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi segi segi anjam koba e qa maroqnaib. ⁴⁴ Ijo Abu na e qarinybonaq mandamq aiem. Tamo bei aqa segi areqalo na ijoq bqas keresai. Ijo Abu na are bulyetim ijoq bqas. Yim diño bati qa e na olo subq na tigeltqai. ⁴⁵ Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi nami anjam endegsib nengrenyeb unu, 'Qotei a na tamo ungasari kalil nanngi aqa kumbra osornjroqnm nanngi a qa qalieoqnb.' Deqa tamo ungasari kalil ijo Abu aqa anjam quoqnsib a qa qalieeqnub qaji nanngi ijoq beqnu."

⁴⁶ "Tamo bei a ijo Abu aqa ulatamu unosai bolesai. E segi qujai ijo Abu aqa ulatamu unem. Agi e nami Qotei ombla sosim dena bem. ⁴⁷ Ninggi quiye. E bole merngwai. Tamo a e qa aqa areqalo singilatqas di a nambile gaigai sqas. ⁴⁸ E segi nambile qa bem uyo bole. ⁴⁹ Nami nungo moma nanngi wadau sawaq di sosibqa lan qure qa bem uyoqneb. Ariya bunuqna nanngi kalil morenekriteb. ⁵⁰ Ariya e segi qujai bem bole lan qure uratosim mandamq aiem qaji. Tamo ungasari nanngi bem di uyqab di nanngi morenqasai. ⁵¹ E segi nambile qa bem bole lan qure uratosim mandamq aiem qaji. Tamo bei a bem di uyqas di a nambile gaigai sqas. Bem di agi ijo segi jejamu. E na tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi ijo segi jejamu nanngi anainjrit uyqab. Uysib nanngi nambile sqab."

⁵² Onaqa Juda nanngi Yesus aqa anjam di qusib segi segi njirinosib maroqneb, "Tamo di a kiersimqa aqa segi jejamu iga anaigim uyqom?"

⁵³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi quiye. E bole merngwai. E Tamo Angoro. Deqa ninggi ijo jejamu ti ijo len ti uyqasai di ninggi nambile gaigai sqasai. ⁵⁴ Tamo nanngi ijo jejamu ti ijo len ti uyqab di nanngi nambile gaigai sqab. Deqa diño bati qa e na nanngi olo subq na tigeltjnrqai. ⁵⁵ Di kiyaca? Ijo jejamu di ingi uyo bole. Ijo len di ya uyo bole. ⁵⁶ Tamo nanngi ijo jejamu ti ijo len ti uyqab di nanngi e ombla sqab. E nanngi ombla sqai. ⁵⁷ Ijo Abu nambile unu qaji a na e qarinyej deqa aqa singila na e segi dego nambile unum. Dego kere tamo nanngi ijo jejamu ti ijo len ti uyqab di nanngi dego ijo singila na nambile sqab. ⁵⁸ E segi bem bole lan qure uratosim mandamq aiem qaji. Nami nungo moma nanngi lan qure qa bem uyoqneb. Ariya bunuqna nanngi kalil

moreñekriteb. E segi bem uyo bole. Deqa tamo nangi bem bole di uyqab di nangi moreñqasai. Nangi ñam-bile gaigai sqab." ⁵⁹ Yesus a Kaperneam qureq Juda nanngo Qotei tal miligiq dia sosiqa Qotei aqa anjam di palontsiq tamo ungasari nangi minjroqnej.

Yesus a segi ñambile gaigai sqajqa anjam utru

⁶⁰ Onaqa Yesus aqa angoro nangi aqa anjam di qusi-bqa nangi segi segi gargekoba endegsib maroqneb, "Anjam di gulube koba. Tamo yai a anjam di poiyya kere?" ⁶¹ Degsib maroqnsib Yesus qa yomueq nabqa aqa are miligiq di qalieosiqa minjrej, "Ijo anjam dena nunngo areqalo ugetetngwo e?" ⁶² Qure e Tamo Angoro nami soqnem qaji deq olo oqitqa ningi e nubsibqa kiersib are qalqab? ⁶³ Qotei aqa Mondor a segi na tamo ungasari nangi ñambile enjreqnu. Nunngo segi jejamu na ningi aqaryaiñwa keresai. Ijo anjam kalil e na merñgeqnum qaji di Mondor aqa anjam. Anjam dena ningi ñambile oqab. ⁶⁴ Ariya ningi qudei e qa nunngo areqalo singilatosai eqnub." Yesus a nangi degsi minjrej. Di kiyaaqa? Aqa angoro yai nangi a qa nanngo areqalo singilatqasai di a nami qalieej. Tamo yai na Yesus ojsim jeu tamo nanngo banq di atqas qaji di dego a nami qalieej. ⁶⁵ Osiqa minjrej, "Tamo nangi di e qa nanngo areqalo singilatosai eqnub. Utru deqa e ningi merñgonum, 'Qotei na tamo bei singila yqasai di a ijoq bqa keresai.'"

⁶⁶ Yesus a anjam degsi marnaqa aqa angoro gargekoba nangi a dauryqa uratosib jaraieb. ⁶⁷ Onaqa Yesus a na aqa angoro 12-pela nangi minjrej, "Ningi dego e uratbosib jaraiqab e?"

⁶⁸ Onaqa Saimon Pita na minnej, "O Tamo Koba, iga ni uratmosim tamo yai aqaq gilqom? Ni segi qujai ñambile gaigai sqajqa anjam mergeqnum. ⁶⁹ Iga ni qa ga-go areqalo singilatosim endegsi qalieonum, Qotei aqa segi Tamo Bole a na nami giltej qaji agi ni qujai."

⁷⁰ Onaqa Yesus na minjrej, "E segi na ijo angoro 12-pela ningi giltngem. Ariya nunngo ambleq di ijo angoro bei a mondor uge ti unu." ⁷¹ Yesus a Saimon Iskariot aqa ñiri Judas qa degsi marej. Yesus aqa angoro 12-pela nangi deqaji bei agi Judas. A na bunuqna Yesus ojsim jeu tamo nanngo banq di atqas qaji.

Yesus a yori bati unqa marsiq Jerusalem gilej

7 Bati bei Yesus a Galili sawaq dia laqnej. A Judia sawaq dia laqajqa uratej. Di kiyaaqa? Juda tamo kokba nangi a qalib moiqaqqa maroqneb deqa. ² Ariya Juda nanngo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa utru agi marqai. Juda nanngo moma nangi nami jagwa oqa-jqa tal gereiyelenosib osi laqneb deqa are qalqajqa bati. ³ Deqa Yesus aqa aube nangi na minjeb, "Ni Galili sawa endi saim. Ni sawa endi uratosim Judia sawaq gile. Gilsim dia ino manwa babtoqnimqa ino angoro nangi unoqnqab. ⁴ Tamo bei na aqa kumbra babtqa osimqa a uliosim yqasai. Deqa ni ino manwa boleq na yqa marsimqa ni tamo ungasari kalil nanngo ñamgalaq di tigelosim yoqne." ⁵ Yesus aqa aube nangi a qa nan-

go areqalo singilatosai deqa nangi degsib misiliñ anjam minjeb. ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ijo bati kereosaiunu. Ariya bati kalil di nunngo bati. ⁷ Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nangi ningi jeutngwa keresai. Ariya nangi gaigai e jeutbeqnum. Di kiyaaqa? E nanngo kumbra uge uge babetnjreqnum deqa. ⁸ Ningi Jerusalem gilsib yori bati di uniye. E gilqa keresai. Di kiyaaqa? Ijo bati kereosaiunu." ⁹ Degsi minjrsiqa a Galili sawaq di soqnej.

¹⁰ Ariya aqa aube nangi yori bati di unqajqa gilnabqa a dego gilej. A boleq na gilosai. A loumosiq gilej. Yim tamo nangi a unaib deqa. ¹¹ Ariya yori bati di branton-aqa Juda tamo kokba nangi Jerusalem dia Yesus qa ñamoqneb. Ñamosib maroqneb, "Yesus a qabi unu?"

¹² Onaqa tamo ungasari nangi segi segi anjam gargekoba laña laña Yesus qa maroqneb. Qudei nangi mareb, "Yesus a tamo bolequja." Qudei nangi mareb, "Sai. A na tamo ungasari nangi gisa gisañjreqnu."

¹³ Nangi degsib maroqneb. Ariya nangi Juda tamo kokba nangi ulainjrsib deqa nangi a qa boleq na anjam marosai eqnub.

¹⁴ Ariya yori bati gilsiq ambleqyonaqa Yesus a segi brantosiq a tra tal miligiq gilsiq dia tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ¹⁵ Onaqa Juda tamo kokba nangi Yesus aqa anjam di qusi-bqa nangi are koba qaloqnsib segi segi maroqneb, "Yesus a powo kobaquja di qabe na osiqa anjam mareqnu? A nami skul beiq gilosai." ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Anjam e mareqnum qaji endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qarinqbej qaji aqa anjam. ¹⁷ Tamo bei a Qotei aqa areqalo dauryqajqa are soqnimqa anjam e mareqnum qaji endi aqa utru a gegerere poiyyas. Osim qalieqas, ijo anjam endi Qotei aqaq dena bej. E ijo segi areqalo na marosai eqnub. A degsim qalieqas. ¹⁸ Tamo bei aqa segi areqalo na anjam marqas di a aqa segi ñam soqtqa osim deqa anjam marqas. Ariya Qotei agi e qarinqbej qaji aqa ñam e soqtqa osim deqa anjam mareqnum. Deqa e tamo bole. E gisañ tamo sai.

¹⁹ "Nami Moses na ningi dal anjam engej. Ariya nunngo ambleq di tamo bei a dal anjam di dauryosaieqnu. Kiyaaqa ningi e lubsib moiqtba mareqnum?" ²⁰ Onaqa tamo ungasari nangi na kamba Yesus minjeb, "Mondor uge inoq di unu. Yai nangi na ni lumsib moiqtmqa mareqnum?" ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E manwa qujai babtonamqa ningi kalil are koba qaleqnum. ²² Ariya ningi are qaliye. Moses a na ningi muluñ engej. Onaqa ningi yori bati qa nunngo angoro nangi muluñ breinjreqnum. Bole, Moses a muluñ qa utru sai. Nunngo moma nangi muluñ qa utru. ²³ Ningi Moses aqa dal anjam gegerere dauryqa oqnsib deqa ningi yori bati qa nunngo angoro nangi muluñ breinjreqnum. Ariya e yori bati qa tamo qujai aqa jejamu boletonumqa ningi unsibqa kiyaaqa e qa ñiriñonub? ²⁴ Laña ñamdamu na inñi inñi tenemtoqnaib. Kumbra bole na inñi inñi kalil tenemtoqniye."

Tamo ungasari nanngi qalieqajqa, Yesus a tamo yai

²⁵ Ariya bati deqa tamo ungasari qudei Jerusalem di soqneb qaji nanngi Yesus aqa kumbra di unsibqa nanngi segi segi endegsib maroqneb, "Yesus a kio Juda tamo kokba nanngi na qalib moiqajqa mareqnu? ²⁶ Ningi uniye. A boleq na anjam mareqnaqa nanngi a anjam bei minjosaieqnu. Nanngi qalieonub kio, tamo di a Kristus? ²⁷ Kristus aqa qure utru di tamo bei a qaliesai. Ariya tamo endi aqa qure utru di iga qalie bole."

²⁸ Onaqa Yesus a atra tal miligiq di sosisa a na tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Osiqa lelenosiq endegsi minjrej, "Ningi are qalonub, ningi e qa qalie. E qabe na bem di ningi qalie e? Ariya e ijo segi areqalo na bosai. Ijo Abu na e qarinqbonaq bem. Ijo Abu a segi kumbra bole qa utru. Ariya ningi a qa qaliesai. ²⁹ E a qa bole qalie. E a ombla sonamqa dena e qarinqbonaq agi bem."

³⁰ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi a ojsib tonto talq di waiyqa mareb. Ariya a ojqa bati kereosaisoqnej deqa tamo bei na a ojsosai. ³¹ Bati deqa tamo ungasari gargakoba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateb. Osib mareb, "Kristus a bosim Qotei aqa manwa gargakoba tamo endena babteqnu qaji di bunyqa keresai."

Farisi nanngi na qaja tamo nanngi Yesus ojqa qarinqjreb

³² Tamo ungasari nanngi anjam degsib Yesus qa mareq nab Farisi nanngi qusibqa atra tamo kokba nanngi ti ko-roosib qaja tamo qudei nanngi qarinqjnabqa Yesus ojqa gileb. ³³ Deqa Yesus a endegsi marej, "E ningi koba na sokiñalaysiy ijo Abu e qarinqbej qaji aqaq olo oqwai. ³⁴ Oqitqa ningi e qa ñamqab e nubqasai. Qure e sqai qaji di ningi oqwa keresai." ³⁵ Onaqa Juda nanngi segi segi maroqneb, "Yesus a qabitimqa iga a unqasai? A Grik nanngo sawaq gilqas kio? Gilsim dia Juda tamo qudei nanngi koba na sosib Grik nanngi anjam minjroqngas kio? ³⁶ A marqo, 'Ningi e qa ñamqab e nubqasai. Qure e sqai qaji di ningi oqwa keresai.' Utru kiyaaqa a degsi marqo?"

Yesus a ñambile gaigai sqajqa ya qa anjam marej

³⁷ Ariya yori bati gilsiq koboqa laqnaqa yori kobaquja brantej. Bati deqa Yesus a tigelosiq lelenosiq marej, "Tamo bei a ya qaryimqa ijoq bosim ya uyem. ³⁸ Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di aqa are miligiq na ñambile gaigai sqajqa ya oqoqnsim ya ani bul polyoqngas. Nami Qotei aqa anjam degsib nengrenyeb unu." ³⁹ Yesus a ya qa marej di a Qotei aqa Mondor qa sigitosiq yawo anjam marej. Yesus a lañ qureq oqsiiq ñam koba osaisoqnej deqa Qotei aqa Mondor bosaisoqnej. A bunuqna oqsim Qotei aqa Mondor qarinqyim bamqa tamo nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatqab qaji nanngi Qotei aqa Mondor oqab. Deqa Yesus a yawo anjam degsi marej.

Tamo ungasari nanngi Yesus aqa anjam qusib poaiyeleb

⁴⁰ Onaqa tamo ungasari qudei nanngi Yesus aqa anjam di qusib mareb, "Bole, Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja nami Qotei na qarinqyim bqajqa marej qaji agi a endi." ⁴¹ Onaqa tamo qudei nanngi mareb, "Tamo endi a bole Kristus." Onaqa tamo qudei nanngi mareb, "Sai. Kristus a bqas di a Galili sawaq dena bqasai. ⁴² Kristus a Devit aqa leñ dena ñambabosim aqa qure utru Betlehem dena bqas. Nami Qotei aqa anjam degsib nengrenyeb unu." ⁴³ Tamo ungasari nanngi degsib Yesus qa anjam tititosib ñirinosisib poeleneb. ⁴⁴ Osib tamo qudei nanngi Yesus ojqa mareb. Mareb di tamo bei na ojsosai.

Juda gate kokba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatosa

⁴⁵ Onaqa qaja tamo Farisi nanngi na qarinqjnab Yesus aqaq gileb qaji nanngi olo puluosib atra tamo kokba ti Farisi ti nanngoq ainabqa minjreb, "Ningi kiyaaqa Yesus ojsib osi bosai?" ⁴⁶ Onaqa qaja tamo nanngi na kamba minjreb, "Iga Yesus aqa anjam quonum di anjam bolequja maroqnaj. Tamo bei nami anjam deqaji marosaisoqnej. Deqa iga a ojsosai." ⁴⁷ Onaqa Farisi nanngi na minjreb, "Yesus a na ningi dego gisangwo e? ⁴⁸ Ningi uniye. Juda tamo koba bei Yesus qa aqa areqalo singilatosa. Farisi tamo bei dego Yesus qa aqa areqalo singilatosa. Sai bolesai. ⁴⁹ Ariya tamo ungasari laña lañaj nanngi dal anjam qaliesai deqa agi Yesus qa nanngo areqalo singilatonub. Deqa Qotei a na nanngi qoreinrim torei padalqab." Farisi nanngi na qaja tamo nanngi degsib minjreb.

⁵⁰ Onaqa Juda gate bei Nikodemus agi nami Yesus aqaq gilsiq anjam minjej qaji a Farisi nanngo ambleq di tigelosiq endegsi minjrej, ⁵¹ "Gago dal anjam kiersi unu? Iga tamo bei ojsim aqa une laña minjqom e? Sai. Gago dal anjam a degsi sosai. Iga mati aqa anjam qusim aqa kumbra geregere qalieqom." ⁵² Onaqa Farisi nanngi na kamba minjeb, "Ni dego Galili qaji tamo kio? Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di geregere peleiye. Peleiyqam endegsi poimqas, Qotei aqa medabu o qaji tamo bei Galili sawaq dena bqasai."

Nanngi na unja bei une atej qaji a ojsib Yesus aqa areqosi beb

⁵³ Onaqa koro koboonaqa nanngi kalil jaraisibqa nanngo segi segi talq gileleneb.

8 Ariya Yesus a Oliv manaq oqej. ² Nobqolo ambru a olo tigelosiq atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa tamo ungasari kalil nanngi aqa areq beq nabqa a di awesosiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Ariya unja bei tamo wo une ateqnab tamo qudei nanngi na unsibqa dal anjam qalie tamo nanngi ti Farisi nanngi ti minjnab nanngi na unja di ojsib osi bosib tamo ungasari nanngo ñamgalaq di tigelteb. ⁴ Osib Yesus minjeb, "O Qalie Tamo Koba, unja endi tamo bei wo une ateqnab tamo qudei nanngi na unonub. ⁵ Ni qalie,

Moses a nami dal anjam endegsi nengrenyey, 'Unja bei a tamo wo une atimqa meniñ na qalib moiem.' Deqa ni kiersi marqam?"⁶ Nanji Yesus lanja are qametebe. Nanji endegsib are qaleb, "Iga Yesus lanja are qametonam a anjam bei grotimqa qusim a ojgom." Onaqa Yesus a kamba nanji anjam bei minjrosai. A mana qamsiq turuosiqqa ban gei na mandamq di nengrenyoqnej.

⁷ Onaqa nanji na olo anjam di Yesus nenemyonabqa a tigelosiqqa minjrej, "Nunjo ambleq di tamo yai a une saiqoji? A na namo meniñ osim unja di qalem."⁸ Osiqa olo turuosiqqa mandamq di nengrenyoqnej. ⁹ Onaqa nanji Yesus aqa anjam di qusibqa nanji segi segi kalil oqedosib jaraieb. Tamo kokba nanji namoosib jaraionab qudei bunueb. Osib Yesus uratonab a segi di soqnej. Unja di a Yesus aqa ulatamuq di tigelesoqnej.

¹⁰ Onaqa Yesus a olo tigelosiqqa unja di minje, "Unja, tamo nanji qabitonub? Tamo bei na ino une qa olo mermosai."¹¹ Onaqa unja dena Yesus minje, "Od, Tamo Koba, tamo bei na ijo une qa olo merbosai." Onaqa Yesus na minje, "E dego ino une qa mermqasai. Deqa ni gile. Olo une bei ataim."

Yesus a pulonj bul deqa a na tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanji suwantnjreqnu

¹² Yesus a unja degsi minjnaq gileqnaqa a na tamo ungasari nanji olo endegsi minjrej, "E mandam endeqa pulonj. Tamo a e daurbqas di a ambruq di walwelqasai. A suwanjoq di walweloqnsim nambile gaigai sqas."¹³ Onaqa Farisi nanji Yesus aqa anjam di qusibqa endegsib minjeb, "Ni ino segi wau qa ti kumbra qa ti anjam mareqnum. Deqa tamo nanji ino anjam quetmaib."¹⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Di bole. E ijo segi kumbra qa anjam mareqnum. Ariya tamo nanji ijo anjam quetbqa kere. Di kiyaaqa? E qabe na bem di e segi qalie bole. E qabitsiy puluosiy olo oqwai di dego e qalie. Ariya e qabe na bem di ningi qaliesai. E qabitsiy puluosiy olo oqwai di dego ningi qaliesai."¹⁵ Ningi lanja mandam qa kumbra na tamo nanji peginjreqnub. E tamo nanjo kumbra qa peginjrosaiqnum. ¹⁶ Ariya e na tamo nanjo kumbra qa nanji peginjrqai di tamo nanji ijo anjam quetbqa kere. Di kiyaaqa? E segi na tamo nanji peginjrosaiqnum. Ijo Abu e qarinqbej qaji a ombla na wauoqnsim tamo nanji peginjreqnum. ¹⁷ Nunjo dal anjam bei endegsib nengrenyeb unu, 'Tamo aiyel nanji anjam qujai marqab di nanjo anjam bole.'¹⁸ Deqa e segi na ijo wau qa ti ijo kumbra qa ti anjam mareqnum. Ijo Abu e qarinqbej qaji a dego e ombla na ijo wau qa ti ijo kumbra qa ti anjam mareqnum."

¹⁹ Onaqa Farisi nanji na Yesus nenemyeb, "Ino Abu gabi unu?"

Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ningi e qa qaliesai deqa ijo Abu qa dego ningi qaliesai. Ningi e qa qalie gamu ningi ijo Abu qa dego qalie gamu."

²⁰ Yesus a atra tal milligiq di sosisqa tamo ungasari nanji anjam degsi minjrej. A silali ato qaji warum jomq di awesoqnej. Warum dia tamo nanji Qotei

atrayoqnsibqa silali atoqneb. Yesus ojqa bati kereo-saisoqnej deqa tamo bei na a ojsai.

Yesus a marej, "Qure e oqwai qaji di ningi oqwa keresai."

²¹ Onaqa Yesus a na olo tamo ungasari nanji endegsi minjrej, "E ningi uratngitqa ningi e qa njamqab e nubqasai. Ningi nunjo une ti sosibqa morenqab. Qure e oqwai qaji di ningi oqwa keresai."²² Onaqa Juda nanji Yesus aqa anjam di qusibqa nanji segi segi endegsib maroqneb, "Yesus a kiyaaqa marqo, 'Qure e oqwai qaji di ningi oqwa keresai'? A na aqa segi jejamu qalim moiqas kio?"²³ Onaqa Yesus na olo minjrej, "Ninji mandam tamo. E lanj goge qaji tamo. Ningi mandam endeqaji tamo. E mandam endeqaji tamo sai."²⁴ Deqa e ningi merngonum, ningi nunjo une ti sosibqa morenqab. E segi qujai Qotei. Ningi deqa nunjo areqalo singilatqasai di ningi nunjo une ti sosibqa morenqab."

²⁵ Onaqa nanji na Yesus nenemyeb, "Ni tamo yai?" Onaqa Yesus na minjrej, "E nami ijo nam ubtsim merngem."²⁶ E nunjo kumbra qa anjam gargekoba merngwajqa ijo areqaloq di unu. Deqa e nunjo kumbra qa ningi pegingwai. Ariya ijo Abu e qarinqbej qaji a anjam bole qa utru. Deqa anjam kalil a na merbeqnu qaji di e quoqnsim tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanji minjreqnum." Yesus a na nanji degsi minjrej.

²⁷ Nanji qaliesai, Yesus a nanji aqa Abu qa anjam degsi minjrej. ²⁸ Deqa a na olo minjrej, "Ningi na e Tamo Angro soqtbosib gaintbibqa bati deqa ningi poingwas, e segi qujai Qotei. Osib qalieqab, e ijo segi areqalo na kumbra bei yosaieqnum. Anjam kalil ijo Abu na merbeqnaq queqnum qaji di segi mareqnum."²⁹ Ijo Abu e qarinqbej qaji a e ombla sosisqa taqbejunu. A na e uratbosaiqnu. Di kiyaaqa? E gaigai kumbra kalil a tulan areareteqnu qaji di yeqnum."³⁰ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo ungasari nanji qusibqa nanji gargekoba Yesus qa nanjo areqalo singilateb.

Tamo ungasari nanji anjam bole qa utru poinjrim une na nanji ojqa keresai

³¹ Ariya Yesus a na Juda nanji a qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji endegsi minjrej, "Ningi ijo anjam singila na ojgab di ningi ijo angro tintin sqab."³² Deqa ningi anjam bole geregere qalieqab. Yimqa anjam bole dena ningi aqaryaingimqa une bei na ningi ojqa keresai."³³ Onaqa nanji na kamba minjeb, "Iga Abraham aqa moma. Iga nami tamo bei aqa kangal tamo lanjaj sosai. Deqa ni kiyaaqa mergonum, 'Une bei na ningi ojqa keresai?'"

³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ningi quiye. E bole merngwai. Tamo kalil une yoqnsib laqnu qaji nanji une aqa kangal tamo lanjaj bul unub."³⁵ Kangal tamo lanjaj nanji lanja wau tamo unub. Nanji abu saiqoji. Ariya angro nanji abu ti. Deqa nanji gaigai nanjo abu ombla na sqab."³⁶ E Qotei aqa Niri deqa e

Abu ti. Deqa e na ningi aqaryaingitqa une bei na ningi ojqa keresaibolesai.

³⁷ "E qalie, ningi Abraham aqa moma unub. Ariya ijo anjam nungo are miligiq di sosai. Utru deqa ningi e lubsib moiobqqa mareqnu. ³⁸ Kumbra kalil ijo Abu na e osorbej qaji agi e na olo ningi saingeqnum. Ariya ningi dego kumbra kalil nungo abu na osorngeqnu qaji di ningi yeqnu."

³⁹ Onaqa Juda nangi Yesus aqa anjam di qusibqa olo kamba minjeb, "Gago abu bole agi Abraham." Onaqa Yesus na minjrej, "Ningni Abraham aqa angro qamu kumbra Abraham nami yoqnej qaji di ningi dego yeqnu qamu. ⁴⁰ Sai. Qotei aqa anjam bole kalil a na e merbeqnaq queqnum qaji di e ningi olo merngeqnum. Yeqnaqa ningi olo e lubsib moiobqqa mareqnu. Abraham a nami kumbra deqaji yosaiqnej. ⁴¹ Ningni nungo abu aqa kumbra yeqnu." Onaqa nangi na minjeb, "Gago ai nangi lanja lanja laosib iga nambabtgosai. Gago Abu qujai agi Qotei." ⁴² Onaqa Yesus na minjrej, "Qotei a nungo Abu qamu ningi e qalaqalaibon qamu. Di kiyaaq? E Qotei aqaq dena bem deqa. E ijo segi areqalo na bosai. Qotei na e qarinqbonaq bem.

⁴³ "Kiyaaq ningi ijo anjam endi poingosai? Utru endegsi merngwai. Ningni ijo anjam quqwa keresai deqa. ⁴⁴ Ningni nungo abu Satan aqa angro. Ningni nungo abu Satan aqa areqalo dauryqajqa tulanj singilaeqnu. Satan a nami tamo qalo qaji tamo soqnej agi bini unu. A kumbra bole dauryosaieqnu. Di kiyaaq? A kumbra bole dauryqajqa torei urateqnu. A anjam marqas di a gisanj anjam segi marqas. A gisanj anjam qa utru. A gisanj tamo. A gisanj anjam kalil aqa abu. ⁴⁵ Ariya e anjam bole merngeqnum deqa ningi ijo anjam nungo areqaloq di singilatosaieqnu. ⁴⁶ E une yonum ningi degsib are qaleqnu e? Ningni degsib are qalqab di ningi ijo une babsiye. Ariya e anjam bole marqai di ningi kiyaaq ijo anjam nungo areqaloq di singilatosaieqnu? ⁴⁷ Qotei aqa angro nangi aqa anjam kalil queqnu. Ningni Qotei aqa angro sai deqa ningi aqa anjam quosaieqnu."

Yesus a marej, "Abraham a nambabosaisonaqa e Qotei ombla soqnem."

⁴⁸ Onaqa Juda nangi Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, "Iga bole maronum, ni Samaria qaji tamo. Mondor uge inoq di unu." ⁴⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Mondor uge ijoq di sosai. E ijo Abu aqa nam soqteqnum. Ariya ningi na olo ijo nam ugetetbeqnu. ⁵⁰ E ijo segi nam soqtqa are qalosaieqnum. Ijo Abu a segi na ijo nam soqtetbeqnu. Agi a na qujai nungo une qa ningi pegingwas. ⁵¹ Ningni quie. E bole merngwai. Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a olo moiqa keresai. Saibolesai."

⁵² Onaqa Juda nangi na minjeb, "Endego iga qalieonum, mondor uge inoq di unu. Abraham a moiej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nangi dego morejekriteb. Ariya ni maronum, 'Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a olo moiqa keresai.' ⁵³ Ni na gago moma utru Abraham bunyqam kio? A moiej.

Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nangi dego morejeb. Deqa ni segi qa kiersi marqam?"

⁵⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E ijo segi nam soqtonum qamu e lanja soqtonum qamu. Ariya ijo Abu na ijo nam soqtetbeqnu. Agi ningi a qa mareqnu, 'A gago Qotei.' ⁵⁵ Ariya ningi a qa qaliesai. Ariya e segi a qa qalie. E a qa qaliesai degsi marqai di e ningi bul gisanj tamo sqai. E a qa qalieosim deqa agi aqa anjam dauryeqnum.

⁵⁶ "Nungo moma utru Abraham a nami ijo bqajqa bati unqa marsiqa areboleboleiyonaq soqnej. A unsiqa tulanj areboleboleiyej." ⁵⁷ Onaqa Juda nangi Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, "Ino wausau 50 osaiunu. Ni Abraham unem e?" ⁵⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ningni quie. E bole merngwai. Abraham a nambabosaisonaqa e nami Qotei ombla soqnem."

⁵⁹ Onaqa nangi Yesus aqa anjam di qusibqa nangi a qa minjinj oqetnirnaqa meniñ elenjosib Yesus meniñ na qalsib moiobqqa yonab a loumosiq atra tal uratosiq ulanjej.

Tamo bei nam qandimo nambabej qaji di Yesus na boletej

9 Yesus a walweloq gilsiq gam qalaq dia tamo bei ai miligiq na nam qandimo nambabej qaji di awesonaq unej. ² Onaqa Yesus aqa angro nangi na Yesus nenemyeb, "O Qalie Tamo Koba, yai aqa une na tamo di ai miligiq na nam qandimo nambabej? Aqa segi une na kio aqa ai wo abu wo nangi une na kio?"

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Tamo di aqa segi une na sai. Aqa ai wo abu wo nangi une na sai dego. Qotei na tamo di boletimqa aqa wau di boleq dimqa tamo ungasari nangi unsib Qotei aqa nam soqtqab. Utru deqa tamo di ai miligiq na nam qandimo nambabej. ⁴ Sawa suwanesoqnimqa ijo Abu e qarinqbej qaji aqa wau yoqnoqom. Ambruamqa tamo nangi wauqa keresai. ⁵ E mandamq endi sosimqa e mandam endeqa puloj unum."

⁶ Yesus a nangi degsi minjrsiqa mandamq di miselosiq aqa misel mandam ti ojnaq jagi bulonaq osiqa tamo di aqa namdamuq di atej. ⁷ Atsiqa qarinqyosiq minjrej, "Ni gilsim ya bei nam Siloam di yal." "Siloam" di Hibru anjam. Aqa damu, "Qarinqyo." Onaqa tamo di gilsiq yalonaqa nam poiyonaqa sawa unej. Sawa unsiqa olo puluosi bej. ⁸ Bonaqa aqa qure qujai nangi ti tamo nangi a nami nam qandimo sosiqa silali qa njilnjretnaq unoqneb qaji nangi ti a olo unsibqa mareb, "Tamo nami nam qandimo sosiqa silali qa njilgoqnej qaji agiende kio?" ⁹ Onaqa tamo qudei nangi mareb, "Od, agi a qujai." Onaqa tamo qudei nangi mareb, "A sai. Tamo endi aqa ulatamu tamo nam qandimo aqa ulatamu bul." Onaqa a segi na minjrej, "Agi e di."

¹⁰ Onaqa tamo ungasari nangi na nenemyeb, "Ni namdamu kiersi poimqoqa sawa unonum?" ¹¹ Onaqa na kamba minjrej, "Tamo bei aqa nam Yesus a na jagi gereiyosiq ijo namdamuq di atsiqa merbqo, 'Ni gilsim Siloam yaq di yal.' Degsi merbqoqa e gilsim yalonumqa nam poibqoqa sawa unonum." ¹² Onaqa tamo

uŋgasari naŋgi na olo nenemyeb, "Tamo ni boletmqo qaji a qabi unu?" Onaqa a na minjrej, "A qabitqo kio di e qaliesai."

¹³ Onaqa tamo nami ŋam qandimyesoqnej qaji di tamo uŋgasari naŋgi na osib Farisi naŋgoq osi gileb.

¹⁴ Bati Yesus na jagi gereiyosiq tamo di aqa ŋamdamuq di atnaqa ŋam poiyej di Juda naŋgo yori bati qa. ¹⁵ Deqa tamo uŋgasari naŋgi na tamo di osib Farisi naŋgoq osi gilnabqa naŋgi na endegsib nenemyeb, "Ni ŋamdamu kiersi poimqoqa sawa unonum?" Onaqa a na minjrej, "Tamo bei aqa ŋam Yesus a jagi gereiyosiq ijo ŋamdamuq di atqoqa e yalonum ŋam poibqoqa sawa unonum." ¹⁶ Onaqa Farisi qudei naŋgi endegsib mareb, "Iga qalie, Qotei na Yesus qarinyosai. Di kiyaaqa? A yori bati gentqo deqa." Ariya tamo qudei naŋgi mareb, "Sai. Une tamo a kiersim maŋwa deqaji babtqas?" Farisi naŋgi anjam deqa ŋiri ŋiriyosib poaiyeleb.

¹⁷ Onaqa tamo nami ŋam qandimyesoqnej qaji di Farisi naŋgi na olo nenemyeb, "Yesus a na ino ŋamdamu boletqo deqa ni a qa kiersi are qalonum?" Onaqa a na minjrej, "E are qalonum, a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole."

¹⁸ Bole, tamo di a nami ŋam qandimo sosiqa olo ŋam poiyej. Ariya Juda tamo kokba naŋgi deqa areqalokobaiyeleb. Osib aqa ai wo abu wo naŋgi metnjrnbabeb. ¹⁹ Bonabqa endegsib nenemnjreb, "Tamo endi nuŋgo aŋgro e? A bole aqa ai miligiq na ŋam qandimo ŋambabej e? Boleamqa niŋgi mergibqa iga quqwom. A kiersi bini ŋam poiyoqqa sawa uneqnu?" ²⁰ Onaqa aqa ai wo abu wo naŋgi na kamba minjreb, "Di bole, a gago aŋgro. A ai miligiq na ŋam qandimo ŋambabej di iga qalie. ²¹ Ariya a kiersi bini ŋam poiyoqqa sawa uneqnu di iga qaliesai. Tamo yai na aqa ŋamdamu boletqo di dego iga qaliesai. A tamo boleqo. A segi nenenemyibqa a segi na marqas." ²² Aqa ai wo abu wo naŋgi Juda tamo kokba naŋgi ulainjrsib deqa anjam degsib minjreb. Juda tamo kokba naŋgi nami maroqneb, "Tamo bei na marqas, 'Yesus a bole Kristus,' degsi marimqa tamo di iga taqalq waiyonam a bunu olo Qotei tal miligiq gilqasai." ²³ Deqa naŋgi aiyel Juda tamo kokba naŋgi ulainjrsib minjreb, "A tamo boleqo. A segi nenemyiye."

²⁴ Onaqa tamo nami ŋam qandimyesoqnej qaji di Juda tamo kokba naŋgi na olo metonab bonaq minjreb, "Ni Qotei aqa ŋam soqtosim anjam bole merge. Iga qalieonum, Yesus a une tamo. Ni degsi merge." ²⁵ Onaqa a na kamba minjrej, "A une tamo kio sai kio di e qaliesai. Ariya e nami ŋam qandimo soqnem bini e olo ŋam poibqoqa sawa uneqnum di e qalieonum."

²⁶ Onaqa naŋgi na olo nenemyeb, "Yesus a ni kiersimqo? A kiersi ino ŋamdamu boletqoqa ni sawa uneqnum?" ²⁷ Onaqa a na kamba minjrej, "E nami merngonum niŋgi ijo anjam quetbosai. Kiyaaqa ololo merngit quqwab? Niŋgi dego Yesus aqa aŋgro sqajqa deqa e nenembeqnu e?"

²⁸ Onaqa Farisi naŋgi na tamo di misilinyosib minjreb, "Ni Yesus aqa aŋgro. Iga Moses aqa aŋgro. ²⁹ Iga qalie,

nami Qotei a bole Moses anjam minjoqnej. Ariya Yesus a qabe na kio bej di iga qaliesai." ³⁰ Onaqa tamo dena kamba minjrej, "E nuŋgo anjam di quonum ugeibqo. Yesus a na ijo ŋamdamu boletqoqa e sawa uneqnum. Ariya niŋgi mareqnu, 'Yesus a qabe na kio bej di iga qaliesai.' ³¹ Iga qalie, tamo naŋgi une ateqnu qaji naŋgi Qotei pailyqab di Qotei a naŋgo pail quqwasai. Ariya tamo naŋgi Qotei qa ulaoqnsib aqa areqalo dauryeqnu qaji naŋgi Qotei pailyqab di Qotei a naŋgo pail quqwas. ³² Tamo ai miligiq na ŋam qandimo ŋambabo qaji di tamo bei na boletonaq iga nami unosaioqnem. ³³ Qotei na Yesus qarinyosai qamu a kumbra bole bei babtqa keresai."

³⁴ Onaqa Farisi naŋgi na kamba minjreb, "Une aqa kumbra inoq di beterejunu. Ni une ti sosimqa ŋambabem agi bini ni degsi unum. Deqa ni Qotei aqa anjam iga mergaim." Degsib minjsib a taqalq waiyosib a olo Qotei tal miligiq gilqajqa saidyeb.

Tamo naŋgi Yesus qa naŋgo areqalo singilatqasai di naŋgi tamo ŋam qandimo bul sqab

³⁵ Farisi naŋgi na tamo di taqalq waiyonab Yesus a degsi qusiqa a qa ŋamosiq itosiq minjej, "Ni Tamo Aŋgro qa ino areqalo singilatqasai e?" ³⁶ Onaqa a na kamba Yesus minjej, "O Tamo Koba, Tamo Aŋgro di yai? Ni merbimqa e qusiy ijo areqalo a qa singilatqasai." ³⁷ Onaqa Yesus na minjej, "Ni Tamo Aŋgro itonum agi e. Endego aqo ombla anjam mareqnum." ³⁸ Onaqa a na Yesus minjej, "O Tamo Koba, e ni qa ijo areqalo singilatqasai." A degsi Yesus minjsiqa aqa areq di singa pulutosiqa a binjiyej.

³⁹ Onaqa Yesus a marej, "E tamo uŋgasari naŋgo kumbra qa naŋgi peginjraqajqa deqa mandamq aiem. Deqa tamo ŋam qandimo unub qaji naŋgi olo ŋam poinjrqa. Tamo ŋamdamu bole ateqnu qaji naŋgi olo ŋam qandimnjraqas." ⁴⁰ Onaqa Farisi qudei Yesus aqa areq di soqneb qaji naŋgi aqa anjam di qusib nenemyeb, "Iga dego ŋam qandimgejunu kio?" ⁴¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Niŋgi ŋam qandimgejunu qamu niŋgi une saiqoji unub qamu. Ariya niŋgi maronub, 'Iga ŋamdamu bole ateqnum.' Deqa niŋgi une ti unub."

Yesus a kaja naŋgo taqato tamo bole

10 Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Niŋgi quiye. E bole merngwai. Tamo bei a kaja naŋgo jeŋ miligiq gilqa osimqa siranmeq na gilqa uratosim qalaq na jeŋ prugosim miligiq gilqas di a bajin tamo. ² Tamo a siranmeq na jeŋ miligiq gilqas di a kaja naŋgo mandor bole. ³ Deqa siranmeq taqato tamo na siran waqtetoqnim miligiq giloqnsim aqa segi kaja naŋgo ŋam metnjroqnim naŋgi aqa kakoro qusib boqnb jogsim oqedoqnas. ⁴ Aqa segi kaja kalil naŋgi jogsim oqedoqnsim a naŋgi qa namoosim giloqnimqa naŋgi aqa kakoro qa poinjrqa deqa naŋgi a dauryoqnuqab. ⁵ Tamo lanaj bei na naŋgi metnjraqas di naŋgi aqa kakoro qaliesai deqa naŋgi a dauryoqnasai. Naŋgi a uratosib

jaraiqab.”⁶ Yesus a na Farisi nan̄gi yawo anjam degsi minjrnaqa nan̄gi qusib utru poinjrosai. ⁷ Deqa Yesus a na aqa yawo anjam di aqa damu ubtosiq a endegsi minjrej, “Nin̄gi quiye. E bole mern̄gwai. Kaja nan̄go jen miligiq gilqajqa siran̄me agi e segi. ⁸ Tamo kalil e bosaisionam nami beb qaji nan̄gi bajin̄ tamo. Ariya kaja nan̄gi nan̄go medabu dauryosai. ⁹ E segi siran̄me. Tamo bei a e qa bosim jen miligiq giloqn̄qas di Qotei na a oqas. Amqa a miligiq gile oqede osim in̄gi bole uy-oqn̄qas.

¹⁰ “Bajin̄ tamo nan̄gi in̄gi bei qa bosaieqnu b. Nan̄gi kaja bajin̄osib ñumqajqa deqa beqnu b. Ariya e degyqa bosai. E na kaja nan̄gi ñambile enjritqa nan̄gi ñambile sqajqa e deqa bem. ¹¹ E kaja nan̄go Mandor bole. Deqa e na kaja nan̄gi aqaryainjrqa osiy ijo segi ñambile uratosiy moi qai. ¹² Tamo lan̄aj bei a silali qa segi wauqa osimqa a kaja nan̄gi geregere taqatnr̄qasai. Tamo di a kaja nan̄go mandor bolesai. Kaja nan̄gi di aqa sai. Deqa ban̄ juwan̄ bamqa unsim kaja nan̄gi uratnr̄sim a ulan̄qas. Amqa ban̄ juwan̄ na kaja qudei ñumim kalil segisegiosib jaraiqab. ¹³ A silali qa segi wauqa osimqa a kaja nan̄gi geregere taqatnr̄qasai. Deqa a kaja nan̄gi qa are sosai. Deqa ban̄ juwan̄ bamqa a kaja nan̄gi uratnr̄sim ulan̄qas.

¹⁴ “E kaja nan̄go mandor bole. E ijo segi kaja nan̄gi qa qalie. Ijo segi kaja nan̄gi e qa dego qalie. ¹⁵ Ijo Abu a e qa qalie. E ijo Abu qa qalie. Dego kere e ijo segi kaja nan̄gi qa qalie. Nan̄gi dego e qa qalie. Deqa e na kaja nan̄gi aqaryainjrqa osiy ijo segi ñambile uratosiy moi qai. ¹⁶ Ijo kaja qudei dego jen oqeq di unub. Nan̄gi jen miligiq endi sosai. Deqa e nan̄gi dego joqsiy bosiy ijo kaja jen miligiq endi unub qaji nan̄gi ti turtn̄rsiy jen qujaiq di breinjrqai. Yim nan̄gi mandor qujaiq di sosib ijo medabu dauryoqn̄qab. ¹⁷ Ijo Abu na e tulan̄ qalaqalaibeqnu. Di kiyaaqa? E ijo segi ñambile uratosiy moi qai. Osiy olo subq na tigelqai. ¹⁸ Tamo bei na ijo ñambile yaibqa keresai. E ijo segi areqalo na ijo ñambile uratosiy moi qai. E singila ti unum deqa e na ijo ñambile uratqa kere. E singila ti unum deqa e na olo ijo ñambile oqa kere. Ijo Abu na nami merbej, ‘Ni degye.’ Deqa e degyqai.”

¹⁹ Onaqa Juda nan̄gi Yesus aqa anjam di qusibqa areqalo bei bei osib poeleneb. ²⁰ Osib tamo gargekoba nan̄gi endegsib mareb, “Yesus a mondor uge ti unu. Deqa a tulan̄ nanariqo. Nin̄gi kiyaaqa aqa anjam queqnu b?” ²¹ Ariya tamo qudei nan̄gi mareb, “Tamo a mondor uge ti sqas di a anjam bole deqaji marqa keresai. Mondor uge a na tamo ñam qandimo boletqa kere e?”

Juda tamo kokba nan̄gi Yesus aqa anjam qa minjin̄ oqetnr̄rej

²² Nami Juda nan̄go moma nan̄gi atra tal siran̄ waqteb. Deqa olo are qalqajqa yori bati Jerusalem dia brantej. Bati di ulili aiqa bati. ²³ Onaqa Yesus a atra tal miligiq gilsiq a dena atra tal me ñam Solomon dia walweloqnej. ²⁴ Walweleqnaqa Juda tamo kokba nan̄gi Yesus aqa areq di koroosib minjeb, “Bati gembub

koboamqa ni na ino ñam ubtsim geregere mergwam? Ni Kristus boleamqa geregere merge.”

²⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E nami nin̄gi mern̄gonum, ‘E Kristus.’ Mern̄gonumqa nin̄gi quonub ugeingwo. Wau kalil e ijo Abu aqa ñam na yeqnum qaji di nin̄gi geregere tenemtoqniye. Tenemtosib endegsi poingwas, ‘Bole, Yesus a Kristus.’ ²⁶ Nin̄gi ijo kaja sai deqa nin̄gi e qa nun̄go areqalo singilatosaieqnu b. ²⁷ Ijo kaja nan̄gi ijo medabu queqnu b. E nan̄gi qa qalie. Nan̄gi e daurbegnu b. ²⁸ E nan̄gi ñambile enjritqa nan̄gi ñambile gaigai sqab. Deqa nan̄gi padalqasai bolesai. Tamo bei na nan̄gi ijo ban̄q dena yaibqa keresai. ²⁹ Ijo Abu a na nan̄gi e ebej. A segi qujai Qotei Koba. A na in̄gi in̄gi kalil tulan̄ bun̄jrejunu. Deqa tamo bei na ijo kaja nan̄gi ijo Abu aqa ban̄q dena yaibqa keresai bolesai. ³⁰ Aqo ijo Abu wo iga tamo qujai.”

³¹ Onaqa Juda nan̄gi Yesus aqa anjam di qusibqa nan̄gi a qalib moi qajqa marsib meniñ eleneb. ³² Osib Yesus qalqa laq nab endegsi minjrej, “E na nin̄gi Qotei aqa wau bole bole gargekoba osor̄ngonem. Nin̄gi wau deqa kiersib are qalsib deqa e lubsib moi otbqa meniñ elenonub?”

³³ Onaqa Juda nan̄gi na kamba endegsib minjeb, “Iga ino wau bole bei qa are qalsim ni meniñ na lumqasai. Ni Qotei misilinyonum deqa lumqom. Agi ni Qotei aqa sawa osim maronum, ‘E segi Qotei.’ Ni degsi maraim. Ni mandam tamo. Deqa ni lumqom.”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nun̄go dal anjam bei nami endegsib nengren̄yeb unu, ‘E nin̄gi mern̄gonum, ‘Nin̄gi qotei.’ ” Nun̄go dal anjam nami degsib nengren̄yeb unu. ³⁵ Agi nami Qotei a tamo nan̄gi endegsi minjrej, ‘Nin̄gi qotei.’ Qotei aqa anjam kalil nengren̄q di unu qaji di iga olo bulyqa keresai. ³⁶ Ariya ijo Abu a segi na e giltbosiqa qarinqbonaq mandamq aiem. Deqa e maronum, ‘E Qotei aqa Njiri.’ E degsi maronumqa nin̄gi kiyaaqa merbonub, ‘Ni Qotei aqa sawa osim maronum, “E segi Qotei?” ’

³⁷ “E ijo Abu aqa wau yosaiotqa nin̄gi ijo anjam quetbaib. ³⁸ Ariya e Qotei aqa wau yeqnum. Deqa nin̄gi ijo anjam quib ugeingim nin̄gi ijo wau uniye. Unsib poingwas, bole, e Qotei aqa Njiri. Osib dena nin̄gi geregere qalieqab, ijo Abu na e beterbejunu. E na ijo Abu beteryejunum.”

³⁹ Onaqa nan̄gi Yesus aqa anjam di qusib a ojqayonab a nan̄gi aleln̄rsiq a ulanej.

⁴⁰ Ulan̄osiq a olo Jordan ya taqal beiq gilej. Gilsiq a sawa Jon na nami tamo un̄gasari nan̄gi yansnjroqnej qaji sawa di soqnej. ⁴¹ Sonaqa tamo un̄gasari gargekoba nan̄gi aqaq giloqne b. Aqaq giloqnsib segi segi maroqne b, “Bole, Jon a na aqa anjam singilatqa osiq a Qotei aqa man̄wa bei babtosaioqnej. Ariya anjam kalil a na Yesus qa maroqnej qaji di bole.” ⁴² Nan̄gi degsib maroqne b. Deqa Yesus a sawa dia sonaqa tamo un̄gasari gargekoba nan̄gi a qa nan̄go areqalo singilatqone b.

Lasarus a makobaiyosiq moiej

11 Tamo bei aqa ñam Lasarus a maiyej. Lasarus aqa qure utru Betani. Qure di Maria aqa nawi Marta wo nanjo qure utru. ² Maria agi Tamo Koba Yesus aqa singaq di gorej bilentosiq aqa gate banqa na nuntej qaji agi a. Aqa nawi Lasarus a maiyej. ³ Deqa Maria wo Marta wo nanji na tamo qudei qarijnrnab Yesus aqaq gilsib minjeb, "O Tamo Koba, tamo ni tulan qalaqalaiyeqnum qaji a maiyqo." ⁴ Onaqa Yesus a nanjo anjam di qusiqa minjrej, "Ma di tamo moiqaq ma sai. Tamo ungasari nanji Qotei aqa singila unsib aqa ñam soqtqajqa deqa a ma di oqo. Gam dena e Qotei aqa Njiri e dego ñam koba oqai."

⁵ Yesus a Marta na aqa nawi Maria na Lasarus na nanji qalub tulan qalaqalainjroqnej. ⁶ Lasarus a maiyej anjam di qusiqa quosaibulosiq sawa a soqnej qaji dia bati aiyel olo soqnej. ⁷ Osiqa aqa angro nanji minjrej, "Iga olo Judia sawaq aiqom." ⁸ Onaqa nanji na Yesus minjeb, "O Qalie Tamo Koba, nami yala Juda nanji meniñ na ni lumqa mareb. Di ni olo deq aiqam e?" ⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Señ oqsiq qanamqo sawa suwanqo. Deqa tamo nanji sawa unsib walwelqa kere. Mangalqasai. ¹⁰ Ariya señ aisiq qoloqo sawa ambruqo. Deqa tamo nanji walwelqa keresai. Mangalqab."

¹¹ Yesus a anjam degsi marsiqa olo minjrej, "Gago was Lasarus a ñeiejunu. E aisiq dudumyqai." ¹² Onaqa Yesus aqa angro nanji aqa anjam di qusibqa minjeb, "O Tamo Koba, a ñeiejunu degam aqa ma saiqas." ¹³ Nanji Lasarus a bole ñeiejunu edegeb. Di sai. A bole moiej. Yesus a Lasarus aqa moio qa sigitosiqa ñeio qa marej. ¹⁴ Deqa a na olo ubtosiq minjrej, "Lasarus a bole moiqa. ¹⁵ Niñgi ijo singila unsib e qa nunjo areqalo singilatqajqa deqa e aqaq aiosaisonam a moiqa. Deqa e ijo kumbra deqa areboleboleibqo. Niñgi tigelab iga Lasarus aqaq aiqom."

¹⁶ Onaqa Tomas aqa ñam bei Didimus a na Yesus aqa angro qudei nanji minjrej, "Unqum. Iga kalil aisim Yesus a ti moiqaom."

Yesus a marej, "E segi subq na tigelolo qa utru. E segi ñambile gaigai sqajqa utru."

¹⁷ Onaqa Yesus a nanji ti aisibqa Betani qure jomyeb. Osib anjam endegsi queb, Lasarus a nami moiej subq ateb. Bati qolqe koboej. ¹⁸ Betani qure di Jerusalem qure jojom. 3 kilomita dego. ¹⁹ Deqa Juda tamo ungasari gargekoba Betani qureq bosib Marta wo Maria wo nanjo jaja moiej deqa are latetnrqajqa ko-roosib soqneb.

²⁰ Onaqa Marta a anjam endegsi quej, "Yesus a beqnu." A degsi qusiqa walwelosiq gamq di turqajqa gilej. Maria a talq di awesoqnej. ²¹ Marta a gilsiq Yesus gamq di turosiq minjrej, "O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moiosai qamu. ²² Ariya bini e qalieonum, ni inñgi kie qa Qotei pailyqam a na emqas."

²³ Onaqa Yesus na Marta minjrej, "Ino jaja a olo subq na tigelqas." ²⁴ Onaqa Marta na kamba minjrej, "E qalie, diño batiamaqa tamo ungasari kalil nanji subq na tigelabqa ijo jaja dego ombla tigelqab." ²⁵ Onaqa Yesus na minjrej, "E segi subq na tigelolo qa utru. E segi ñambile sqajqa utru. Tamo a e qa aqa areqalo singilatosim moiqa di unqum. A ñambile sqas. ²⁶ Tamo kalil ñambile sosib e qa nanjo areqalo singilateqnum qaji nanji olo bunu moiqaasai. Nanji ñambile gaigai sqab. O Marta, ni ijo anjam di qusim ino areqaloq di singilatonum e?"

²⁷ Onaqa Marta na Yesus minjrej, "Od, Tamo Koba. E qalieonum, ni Kristus, Qotei aqa Njiri. Ni qujai Qotei na nami qarijnmonaqa mandamq aiem qaji. Deqa e ni qa ijo areqalo singilatonum."

Yesus a Lasarus qa are ugeiyonaqa akamej

²⁸ Marta a anjam degsi marsiqa olo puluosi aisiq aqa nawi Maria metonaq aqa areq bonaq ombla sasalosibqa minjrej, "Qalie Tamo Koba Yesus a bqo. A endi unu. A ni qa marqo." ²⁹ Onaqa Maria a Marta aqa anjam di qusiqa tigelolujatosiq Yesus unqa gilej. ³⁰ Yesus a qure miligiq aiosaisoqnej. A Marta wo gamq di anjam mareb sawaq di soqnej. ³¹ Sonaqa Juda tamo ungasari Maria ombla aqa talq dia are latetoqneb qaji nanji Maria a tigelolujatosiq tal uratosiq gileqnaqa unsib are qaleb, "A Lasarus aqa subq dia akamtqajqa gileqnu." Nanji degsi are qalsib tigelosib Maria dauryosib gileb.

³² Maria a gilsiq sawa Yesus soqnej qaji di brantosiqqa Yesus unsiq aqa areq di singa pulutosiq minjrej, "O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moiosai qamu."

³³ Onaqa Yesus a Juda tamo ungasari Maria dauryosib beb qaji nanji Maria ombla akamoqneb di unsiq nanji qa are ugeiyonaqa nenemnjrej, ³⁴ "Niñgi Lasarus qabia subq ateb?" Onaqa nanji na minjeb, "O Tamo Koba, ni bosim aqa sub une." ³⁵ Degsi minjnabqa Yesus a dego akamej. ³⁶ A akamonaqa Juda nanji di unsibqa mareb, "Niñgi uniye. Yesus a Lasarus tulan qalaqalaiyoqnej deqa akamqo." ³⁷ Onaqa Juda tamo qudei nanji Yesus qa yomuosib mareb, "Yesus a nami tamo ñam qandimo boletnjroqnej. A kiyaaq Lasarus boletosai? Amqa a moiqaasai."

Yesus a Lasarus subq na tigeltej

³⁸ Onaqa Yesus a nanjo yomu anjam di qusiqa are gulubeiyonaqa walwelosiq Lasarus aqa subq gilej. Sub di mana miligiq di bogeb. Lasarus nami subq atsib meniñ kobaquja na sub me getenteb. ³⁹ Deqa Yesus na minjrej, "Meniñ kobaquja di taqal atiye." Onaqa tamo moiej qaji aqa nawi Marta a na Yesus minjrej, "O Tamo Koba, a nami moiej bati qolqe gilqo. Iga meniñ taqal atqom di aqa qusa quleqwas." ⁴⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E nami mermonum, ni e qa ino areqalo singilatqam di ni Qotei aqa singila unqam." ⁴¹ Degsi minjnaqa nanji meniñ kobaquja di taqal atnabqa

Yesus a laŋ goge tarosiq Qotei endegsi pailyej, "O Abu, ni ijo pail endi quonum deqa e ni qa tulaŋ areboleboleibqo. ⁴² E qalieonum, ni gaigai ijo pail queqnum. Ariya e tamo ungasari ijo areq endia tigelej-unub qaji naŋgi qa are qalsim deqa e ni pailmonum. Amqa naŋgi qalieqab, ni na e qarinqbonam mandamq aiem."

⁴³ Yesus a degsi Qotei pailyosiq koboonaqa a tulaŋ koba maosiq marej, "O Lasarus, ni subq dena tigelosim au." ⁴⁴ Degsi marnaqa tamo moiej qaji a subq dena tigelosiq oqedej. Aqa singa ti baŋ ti nami gara na dalaeb. Aqa ulatamu dego gara na qoseb. Deqa Yesus na minjrej, "Aqa gara di pambloŋyib walwelosim gilem."

Juda tamo kokba naŋgi koroosib Yesus qalib moiqaŋqa maroqneb

⁴⁵ Bati deqa Juda tamo ungasari Maria aqa talq dia are latetoqneb qaji naŋgi Yesus aqa singila di unsibqa naŋgo ambleq di tamo gargekoba naŋgi Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilateb. ⁴⁶ Ariya naŋgi qudei Farisi naŋgoq gilsib kumbra Yesus yej qaji deqa sainjreb. ⁴⁷ Sainjrnab qusibqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti metnjrnab naŋgo areq bosib koba na koroosib mareb, "Iga kierqom? Yesus a maŋwa gargekoba yeleŋeqnu. ⁴⁸ Iga a uratonam degsi kumbra yoqnqas di tamo ungasari kalil naŋgi a qa naŋgo areqalo siŋgilatqab. Yim Rom naŋgi bosib gago atra tal niŋaŋyosib iga dego kobotgoiqab."

⁴⁹ Wausau deqa tamo bei aqa ñam Kaiafas a Juda naŋgo atra tamo gate soqnej. Deqa a naŋgo ambleq di tigelosiq minjrej, "Ningi tulaŋ nanarionub. Anjam laŋa laŋa mareqnu. ⁵⁰ Ningi are qaliye. Tamo qujai a tamo ungasari kalil qa moiqaŋ di kere. Amqa iga kalil padalqasai."

⁵¹ Kaiafas aqa segi areqalo na anjam di marosai. A wausau deqa atra tamo gate soqnej deqa a Qotei aqa medabu osiq anjam di marej. Yesus a Juda naŋgi qa moiqaŋ anjam di ubtsiq marej. ⁵² Bole, Yesus a Juda naŋgi segi qa moiqaŋ. Qotei aqa aŋgro kalil sawa bei beiq di unub qaji naŋgi qa ti moiqaŋ. Moism naŋgi kalil koroinjrimqa naŋgi aqa segi tamo ungasari sqab. Kaiafas a anjam di ubtsiq marej.

⁵³ Ariya bati deqa Juda tamo kokba naŋgi Yesus qalib moiqaŋqa anjam gereiyoqneb. ⁵⁴ Onaqa Yesus a di qalieosiq deqa a Juda naŋgo ambleq di walweloŋsaioqnej. A segitosiq qure kiñala bei wadau sawa jojom deq gilsiq aqa aŋgro naŋgi koba na dia soqneb. Qure di aqa ñam Efraim.

⁵⁵ Onaqa Juda naŋgo yori bati koba jojomej. Qotei a nami Israel naŋgi Isip sawaq dia padalqa laqnaqba elenosiŋ aqaryainjrej deqa are qalqajqa yori bati jojomonaqa Juda tamo ungasari tulaŋ gargekoba naŋgo qure qure dena tigelosib yori bati di unqajqa deqa Jerusalem beb. Juda naŋgo kumbra agiende. Yori bati di brantosaisoqnimqa naŋgi Jerusalem bosib naŋgo segi jejamu yansosib yori bati tariŋqab. Deqa naŋgi Jerusalem beb. ⁵⁶ Ariya naŋgi Jerusalem bosib Yesus qa

naŋmoqneb. Deqa naŋgi atra tal miligiq bosib segi segi maroqneb, "Ningi kiersib are qalonub? Yesus a yori bati unqajqa Jerusalem bqas kio sai kio?" ⁵⁷ Naŋgi degsib maroqneb. Di kiyaa? Atra tamo kokba ti Farisi ti naŋgi na tamo ungasari naŋgi nami endegsib minjreb, "Tamo bei a Yesus qabi soqnimqa unsim bosim iga mergem. Yim iga Yesus ojsim tonto talq waiyqom."

Maria a goreŋ quleq tulaŋ boledamu Yesus aqa siŋgaq di bilentej

12 Ariya Juda naŋgo yori bati koba jojomej. Bati 6-pela amqa brantqas. Deqa Yesus a tigelosiq Betani qureŋ gilej. Qure di Lasarus agi Yesus na subq na tigeltej qaji aqa qure utru. ² Gilnaqa qure deqaji tamo ungasari naŋgi unsibqa areboleboleinjnaqa ingi goieteb. Ariya Marta a ingi suweiyosiq Lasarus wo Yesus wo tamo qudei ti metnjrnaq bosib koba na awoosib ingi uyoqneb. ³ Onaqa Maria a goreŋ quleq tulaŋ boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaq jigsiq osi bosiq Yesus aqa siŋgaq di bilentosiq aqa segi gate baŋga na nuntetej. Onaqa goreŋ aqa quleq na tal keretej. ⁴ Onaqa Yesus aqa aŋgro bei aqa ñam Judas Iskariot bunuqna Yesus osim jeu tamo naŋgo baŋq di atqas qaji a Maria aqa kumbra di unsiq nriŋosiq marej, ⁵ "Iga kiyaa goreŋ di qarinqyosai? Osim meniŋ silali 300 osim tamo ingi ingi saiqoji unub qaji naŋgi aqaryainjrosai?" ⁶ Judas a tamo ingi ingi saiqoji unub qaji naŋgi qa are qalsiq anjam di marosai. A baiŋ tamo. A Yesus aqa aŋgro naŋgo silali jugwajqa quŋ taqatoqnej. Deqa naŋgi quŋ miligiq di silali ateqnab a na olo baiŋoqnej. A deqa are qalsiq marej. ⁷ Onaqa Yesus a Judas aqa anjam di qusiq minjej, "Uŋa di uratim a goreŋ di ojeme. Ojesoqnimqa e moiqaŋ. Moitqa naŋgi na e subq atqab. ⁸ Tamo ingi ingi saiqoji unub qaji naŋgi bati gaigai ningi ti sqab. Ariya e bati gaigai ningi ti sqasai."

Atra tamo kokba naŋgi Lasarus dego qalsib moiota maroqneb

⁹ Ariya Juda tamo ungasari tulaŋ gargekoba naŋgi qalie, Yesus a Betani qureŋ bosiq di soqnej. Deqa naŋgi a unqa beleŋeb. Naŋgi Yesus segi unqajqa bosai. Naŋgi qalie, Yesus a nami Lasarus subq na tigeltej. Deqa naŋgi a dego unqa beb. ¹⁰ Yesus a Lasarus subq na tigeltej deqa atra tamo kokba naŋgi Lasarus dego qalsib moiota maroqneb. ¹¹ Di kiyaa? Juda tamo ungasari tulaŋ gargekoba naŋgi atra tamo kokba naŋgi daurnjra uratosib Yesus qa naŋgo areqalo siŋglatosib a dauryeb.

Yesus a mandor koba bul Jerusalem miligiq gilej

¹² Juda tamo ungasari tulaŋ gargekoba naŋgi yori bati di unqa marsib Jerusalem beleŋeb. Beleŋosib Jerusalem dia nreŋesonab nebeonaqa naŋgi endegsib queb, "Yesus a Jerusalem bqas." ¹³ Naŋgi degsi qusib deqa naŋgi tuwom baŋga elenosiŋ Yesus gamq di turqajqa aieb. Aisib Yesus beqnaqa gamq di turosi-

bqa tulan koba lelenosib endegsib minjeb, "Iga Qotei qa tulan areboleboleigwo. Tamo a bqo endi Tamo Koba Qotei aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulan gereiyeme. A Israel nanngo Mandor Koba."

¹⁴ Onaqa Yesus a donki osiqa quraq di awoej. Aqa kumbra deqa nami Qotei aqa anjam endegsib nenngrenyeb unu, ¹⁵ "O Saion tamo ungasari, ningi ulaaib. Ningi uniye. Nunngo Mandor Koba a donki bunuj quraq di awoosiq beqnu." ¹⁶ Nami Yesus aqa angoro nanngi anjam di aqa utru poinjrosai. Ariya bunuqna Qotei na Yesus ñam kobaquja yonaqa nanngi Qotei aqa anjam nenngrenq di so qaji deqa olo are qalsibqa qalieeb, anjam di Yesus qa nenngrenyeb. Osib tamo ungasari nanngo kumbra deqa olo are qalsib aqa utru poinjrej.

¹⁷ Lasarus a moisiq subq di sonaqa tamo ungasari gargekoba nanngi Yesus ombla sosib a Lasarus metosiq subq na tigeltonaq uneb. Unsib deqa anjam mare mare laqneb. ¹⁸ Mare mare laqnab tamo ungasari tulan gargekoba quelenjeb. Quelenosib deqa Yesus a donki bunuj quraq di awoosiq Jerusalem beqnaqa nanngi a gamq di turqajqa aielenjeb. ¹⁹ Ainabqa Farisi nanngi na unjrsibqa segi segi maroqneb, "Iga Yesus singila na saidyeqnamqa keresaiiqe qnu. Ningi uniye. Tamo ungasari kalil nanngi a dauryeqnub."

Grik tamo qudei nanngi Yesus unqajqa Filip minjeb

²⁰ Ariya tamo ungasari Qotei louqa marsib yori bati di unqajqa Jerusalem aielenjeb qaji nanngo ambleq di Grik tamo qudei soqneb. ²¹ Deqa Grik tamo nanngi di Filip aqaq di branteb. Di kiyaaqa? Filip a dego Grik tamo deqa. Filip aqa qure utru Betsaida. Qure di Galili sawaq di unu. Ariya nanngi Filip aqaq di brantosib minjeb, "O gago was, iga Yesus unqa bonum." ²² Onaqa Filip a aisiqa Grik tamo nanngo anjam mareb qaji di Andru minjej. Minjsiqa Andru ombla gilsib anjam di olo Yesus minjeb. ²³ Minjnab qusiqa nanngi kamba minjrej, "E Tamo Angro. Deqa e ñam koba oqajqa bati brantqo. ²⁴ Ningi quiye. E bole merngwai. Wit yago breiyibqa mandamq aisim moiqasai di a lanja sqas. Ariya moiqas di a olo qoqi oqsim gei gargekoba atelengqas. ²⁵ Dego kere tamo bei na aqa segi ñambile tulan qalaqalaiqqas di a padalqas. Ariya tamo bei a mandamq endia aqa segi ñambile qoreyqqas di a ñambile gaigai sqas. ²⁶ Tamo bei a ijo wau yqa osimqa a e daurbem. Yimqa qure e sqai qaji di ijo wau tamo a dego e ombla sqas. Tamo bei a ijo wau yoqnqas di ijo Abu na a ñam kobaquja yqas."

Nanngi na Tamo Angro soqtosib gaintqab

²⁷ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi marej, "Endego e are tulan gulubekobaibqo. Deqa e endegsi Qotei pailyqai kio, 'O ijo Abu, ni na marimqa gulube e qa bqa laqnu endi e qa baiq?' Ungum, e degsi Qotei pailyqasai. Gulube aqa bati endi e qa branteme. E deqa mandamq aiem. ²⁸ O ijo Abu, ni na ino ñam tulan kobaquja time." Yesus a anjam degsi marnaqa lan goge dena anjam endegsi bej, "E ijo ñam agi kobaqujatonum. De-

qa olo kobaqujatqai." ²⁹ Onaqa tamo ungasari Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nanngi anjam di qusibqa segi segi maroqneb, "Kola anjam atqo kio?" Onaqa tamo qudei nanngi mareb, "Sai. Lan angoro bei na Yesus anjam minjqo."

³⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Anjam ningi quonub qaji di e aqaryaibqajqa bosai. Di ningi aqaryaingwajqa bej. ³¹ Ningi quiye. Qotei a tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngo une qa nanngi peginjrqaqqa bati brantqo. Qotei na mandamq endeqa gate koba Satan taqal waiyqajqa bati agi brantqo. ³² E bini mandamq endi unum. Ariya bunuqna jeu tamo nanngi na e soqtbosib goge gaintbqab. Yimqa bati deqa e na tamo ungasari kalil nanngi metnjritqa nanngi e qa bqab." ³³ Yesus aqa segi moiqaqqa gam di boleq atqa osiqa degsi marej.

³⁴ Onaqa tamo ungasari nanngi dena kamba Yesus minjeb, "Kristus a bati gaigai sqas. Nami dal anjam degsi marnab iga quem. Deqa ni kiyaaqa maronum, 'E Tamo Angro soqtbosib gaintbqab?' Tamo Angro di tamo yai?"

³⁵ Onaqa Yesus na minjrej, "Pulon a nunngo ambleq di sokiñalaysim ningi olo uratngwas. Pulon a nunngo ambleq endi unu. Deqa ningi pulon di osib pulonq na laqniye. Yimqa ambruingwasai. Tamo ambruuq na laqnu qaji a ambruuq di sosim qabitqas kio? Di a qalieqasai. ³⁶ Pulon a nunngo ambleq endi unu. Deqa ningi pulon di osib pulon qa nunngo areqalo singilatiye. Ningi degyqab di ningi pulon aqa angoro bole sqab."

Juda tamo gargekoba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatosai

Yesus a anjam degsi minjrsiqa nanngi uratnjrnaq nanngi a olo unosai. ³⁷ Yesus a Qotei aqa manwa gargekoba nanngo ñamgalaq di yoqnej. Yeqnaqa nanngi unoqnsib deqa nanngo areqalo singilatosai. ³⁸ Nanngo kumbra uge dena anjam bei nami Qotei aqa medabu o tamo Aisaia na marej qaji di aqa damu branteb. A endegsi marej, "O Tamo Koba, tamo yai a gago anjam endi qusiqa aqa areqaloq di singilatqo? Tamo yai a Tamo Koba Qotei aqa singila unqo?" Aisaia a nami anjam degsi marej.

³⁹ Deqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatqa keresai. Utru deqa Aisaia a anjam bei dego endegsi nenngrenyeb, ⁴⁰ "Qotei a nanngo ñamdamu getentetnjrej. A nanngo are miligi dego getentetnjrej. Deqa nanngi nanngo ñamdamu na Qotei aqa kumbra bei unqa keresai. Nanngi nanngo are miligiq na Qotei aqa anjam dego poinjrqa keresai. Deqa nanngi are bulyosib e qa bqa keresai. Deqa e na nanngi olo boletnjrqasai." ⁴¹ Aisaia a nami Yesus aqa singila unsiq deqa Yesus qa degsi marej.

⁴² Bole, Juda tamo kokba gargekoba nanngi are bulyosib Yesus qa nanngo areqalo singilateb. Ariya nanngi Farisi nanngi ulainjrsib deqa nanngi boleq na Yesus aqa ñam marosaiiqneb. Nanngi are qaleb, "Iga boleq na Yesus aqa ñam marqom di Farisi nanngi na iga Qotei tal miligiq gilqa saidgwab." ⁴³ Nanngi degsib are qaleb. Di kiyaaqa? Nanngi tamo na nanngo ñam soqtqajqa arearet-

njroqnej. Nanġi Qotei na nanġo ñam soqtaqajqa arearetnjrosaiqnej.

Anjam Yesus na tamo unġasari nanġi palontsiq minjroqnej qaji dena nanġo une qa nanġi peginjrqas

⁴⁴ Onaqa Yesus a tulaġ koba leleŋosiq marej, "Tamo bei a e qa aqa areqalo siġilatqas di a e qa segi aqa areqalo siġilatqasai. Ijo Abu e qarinqej qaji a qa dego aqa areqalo siġilatqas. ⁴⁵ Tamo bei a e nubqas di a ijo Abu e qarinqej qaji di dego unqas. ⁴⁶ E puloġ bulosim mandamq aiem. Deqa tamo unġasari kalil e qa nanġo areqalo siġilatqab qaji nanġi ambruq di sqasai. ⁴⁷ Tamo bei a ijo anjam qusimqa ariya a dauryqasai di e aqa une deqa a pegiyqasai. E na tamo unġasari mandamq endi unub qaji nanġo une qa peginjrqas bosai. E nanġi oqajqa bem. ⁴⁸ Ariya tamo bei na e qoreibosim ijo anjam quqwa uratqas di aqa une qa pegiyqajqa tamo unu. Diġo batiamqa anjam e mareqnum qaji dena tamo di aqa une qa pegiyqas. ⁴⁹ E ijo segi areqalo na anjam endi marosaieqnum. Ijo Abu e qarinqej qaji a na anjam merbeqnaqa quoqnsim agi mareqnum. ⁵⁰ E qalieonum, ijo Abu Qotei aqa anjam di ħambile gaigai sqajqa anjam. Deqa anjam kalil e mareqnum qaji endi ijo Abu na e merbeqnaq quoqnsim agi mareqnum."

Yesus na aqa anġro nanġo siġa yansetnjrej

13 Qotei a nami Israel nanġi Isip sawaq dia padalqa laqnaqqa eleŋosiq aqaryainjrej deqa are qalqajqa yori bati koba jojomonaqa Yesus a endegsi qalieej, "E mandam endi so bati koboqo. E moisiy ijo Abu aqaq olo oqwa bati brantqo." A degsi qalieosiq deqa aqa segi tamo unġasari mandamq di soqneb qaji nanġi tulaġ qalaqalainjroqnsiq gilsu gilsiq aqa moiqa bati itej.

² Ariya bilaqtonaqa a na aqa anġro nanġi joqsiqa koba na awoosib inġi uyoqneb. Inġi uyeqnaqqa Satan a Judas Iskariot aqa are miligiq aisiqa Judas na Yesus osim jieu tamo nanġo banq di atqajqa areqalo di tigeltetej. Judas a Saimon Iskariot aqa ħiri. ³ Ariya Yesus a qalieej, aqa Abu na inġi inġi kalil aqa banq di ateleŋej. A Qotei aqaq dena bej olo puluosim Qotei aqaq oqwas di dego qalieej. ⁴ Deqa a aqa anġro nanġi ti inġi uyoqnsibqa a tigelosiq aqa gara olekoba piqtosiq jejamu piyo qaji gara osiq tigej. ⁵ Tigsuqa kangal tamo bulosiq tabirq di ya qamsiq aqa anġro nanġo siġa yansetnjroqnsiq jejamu piyo qaji gara tigej qaji dena nuntetnjroqnej.

⁶ Osiqa Pita aqa siġa yansetqa laqnaqa minnej, "O Tamo Koba, ni ijo siġa yansetbqam e?" ⁷ Onaqa Yesus na kamba minnej, "Kumbra e endego yeqnum endi ni utru poimosaiunu. Bunuqna ni poimqas." ⁸ Onaqa Pita na Yesus saidyosiq minnej, "Ni ijo siġa yansqasai. Saibolesai." Onaqa Yesus na minnej, "E ni yansmqasai di ni e ombla sqas keresai." ⁹ Onaqa Saimon Pita na minnej, "O Tamo Koba, ni ijo siġa segi yansaim. Ijo banq ti gate ti dego yansetbe." ¹⁰ Onaqa Yesus na minnej, "Tamo a yalqo a olo yalqasai. Aqa siġa segi yansqas di kere.

Dena a torei milalo sqas. Ningi milalo unub. Ariya e ningi kalil qa marosai." ¹¹ Yesus a qalieej, aqa anġro bei agi Judas a na Yesus osim jieu tamo nanġo banq di atqas. Deqa a marej, "Ningi kalil milalo sosai."

¹² Yesus a nanġo siġa yansetnjrsiq koboonaqa aqa segi gara olekoba olo jigsuqa awoosiq nenemnjrej, "Kumbra e endego ningi enġonum qaji endi ningi utru poingwo e?" ¹³ Ningi e merbeqneb, "O Qalie Tamo Koba. O Tamo Koba." Ningi e degsib merbeqneb. Di kere merbeqneb. Agi e segi qujai. ¹⁴ E nunġo Tamo Koba. E nunġo Qalie Tamo Koba dego. Ariya e nunġo siġa yansetnjroqnum. Deqa ningi dego nunġo was nanġo siġa yansetnjroqniye. ¹⁵ Kumbra e endego ningi enġonum qaji endi ningi kamba dego degsib yqajqa deqa kumbra osorġonum. ¹⁶ Ningi quiye. E bole mernġwai. Kangal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Tamo a wau bei yqa gilqas qaji a na tamo a qarinyqo qaji di bunyqa keresai. ¹⁷ Kumbra e yeqnum qaji endi aqa utru ningi poingwo. Deqa ningi ijo kumbra endi dauryqab di ningi tulaġ areboleboleingwas.

¹⁸ "Ijo anjam endi e ningi kalil qa marosai. E segi na ningi giltngem deqa e ningi qa qalieonum. Ariya anjam bei Qotei aqa neġrenq di unu qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, 'Tamo e ombla bem uyqas qaji a na e jeutbqas.'" ¹⁹ Kumbra di brantosaisonaqa e nami mernġonum. Deqa bunuqna kumbra di brantimqa ningi e qa nunġo areqalo siġilatosis marqab, 'Bole, Yesus a segi Qotei bole.'" ²⁰ Ningi quiye. E bole mernġwai. Tamo bei na tamo bei e qarinyonum qaji a oqas di a e dego oqas. A e oqas di a na ijo Abu e qarinqej qaji a dego oqas."

Judas a Yesus osim jieu tamo nanġo banq di atqas

²¹ Yesus a nanġi anjam degsi minjrsiq koboonaqa a are tulaġ gulubekobaiyonaqa marej, "Ningi quiye. E bole mernġwai. Ijo anġro bei na e osim jieu tamo nanġo banq di atqas." ²² Onaqa Yesus aqa anġro nanġi segi segi kokoqoqneb. Nanġi qaliesai, Yesus a anġro yai qa degsi marej. ²³ Yesus aqa anġro bei agi Yesus na tulaġ qalaqalainjroqnej qaji a Yesus aqa areq di awesoqnej. ²⁴ Deqa Saimon Pita a banq na anġro di minnej, "Ni na Yesus nenemyimqa a anġro yai qa degsi marqo di mermqas." ²⁵ Onaqa anġro dena Yesus beteryosiq nenemyej, "O Tamo Koba, ni anġro yai qa maronum?" ²⁶ Onaqa Yesus na minnej, "Anġro e na endego bem osiy quiq di tuqtosiy anaiyqai qaji a na e osim jieu tamo nanġo banq di atqas." Degsi minjsiqqa bem quiq di tuqtosiq Saimon Iskariot aqa ħiri Judas anaiyej.

²⁷ Anaiyonaq uynaq Satan a Judas aqa are miligiq ainaqa Yesus na minnej, "Ni kumbra yqam qaji di endego yoqujat." ²⁸ Yesus a na Judas degsi minjnaqa aqa anġro kalil awoelenesoqneb qaji nanġi aqa anjam di qusibqa utru poinjrosai. ²⁹ Judas a na nanġo silali jugwajqa qunq taqatoqnej. Deqa nanġi are qaleb, Judas a gilsim yori bati aqa inġi inġi awaiyqajqa deqa kio Yesus na degsi minnej. Nanġi qudei are qaleb, Judas a gilsim inġi awaiyosim tamo inġi inġi saiqoġi unub qaji nanġi anainjrqajqa deqa kio Yesus na degsi minnej. ³⁰ Ariya

Judas a bem di uysiq a warum uratosiq oqedej. Di qolo.

Yesus na dal anjam bunuj aqa angro nanngi enjrej

³¹ Judas a oqedonaqa Yesus a endegsi marej, "Bini e Tamo Angro ñam koba oqai. E ñam koba otqa dena Qotei a dego ñam koba oqas. ³² Qotei a ñam koba osimqa a na e dego ñam koba ebqas. A urur ñam koba ebqas. ³³ O ijo angro ninggi quie. E ninggi koba na sok-ñalaysiy uratngitqa ninggi e qa ñamoqnqab. Qure e oqwai qaji di ninggi oqwa keresai. Ijo anjam di e nami Juda tamo nanngi minjroqnem agi bini ninggi dego olo merngonum. ³⁴ Endego e dal anjam bunuj engwai. Dal anjam bunuj agiende. Ninggi nunngo was nanngi qalaqalainjroqniye. E ninggi qalaqalainjroqnem dego kere ninggi kamba dego nunngo was nanngi qalaqalainjroqniye. ³⁵ Ninggi nunngo was nanngi qalaqalainjroqniye qam di unsibqa dena qalieoqnqab, ninggi ijo angro bole."

Yesus na Pita minnej, "Ni marqam, 'E Yesus qaliesai.'"

³⁶ Onaqa Saimon Pita na Yesus nenemyej, "O Tamo Koba, ni qabitqam?" Onaqa Yesus na minnej, "Qure e oqwai qaji di ni mati oqwa keresai. Bunuqna ni e daurbosim qure deq bqam." ³⁷ Onaqa Pita na olo Yesus nenemyej, "O Tamo Koba, kiyaga e bini ni daurmqa keresai? Ni marimqa e ni qa ijo ñambile uratosiy moi qai."

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minnej, "Ni e qa ino ñambile uratosim moi qare e? Ni que. E bole mermqai. Tuwe anjamosaisoqniye ni maroqalubtqam, 'E Yesus qaliesai.'"

Yesus a segi qujai tamo ungasari nanngi Abu Qotei aqaq oqwajqa gam

14 Osiqa Yesus a na aqa angro kalil nanngi olo endegsi minjrej, "Ninggi are gulubeingaiq. Ninggi Qotei qa nunngo areqalo singilateqnum. Ariya ninggi e qa dego nunngo areqalo singilateqniye. ² Lan qureq dia ijo Abu aqa talq di warum gargekoba unub. E oqsiy nunngo segi segi warum gereiyetngwai. Degsi sosai qamu e anjam endi ninggi merngosai qamu. ³ E nunngo segi segi warum gereiyetngsiy olo bosiy ninggi joqsiy qure e sqai di ninggi dego e ombla sqab. ⁴ Qure e sqai deq oqwajqa gam di ninggi qalie."

⁵ Onaqa Tomas na Yesus minnej, "O Tamo Koba, qure ni oqwam qaji di iga qaliesai. Deqa iga kiersim qure deq oqwajqa gam qalieqom?" ⁶ Onaqa Yesus na minnej, "E segi gam. E segi anjam bole qa utru. E segi ñambile qa utru dego. Deqa tamo bei a gam bei na ijo Abu aqaq oqwa keresai. Ijo Abu aqaq oqwajqa gam agi e segi qujai. ⁷ Ninggi e qa qalieonub qamu ninggi ijo Abu qa dego qalieonub qamu. Agi endego ninggi ijo Abu qa qalieosib a unonub."

⁸ Onaqa Filip na Yesus minnej, "O Tamo Koba, ni na ino Abu iga osorgimqa di iga qa kereqas." ⁹ Onaqa Yesus na minnej, "O Filip, e bati olekoba ninggi koba na soqnem. Ni e qa qalieosaiunum e? Tamo a e nubqo di

a ijo Abu dego unqo. Deqa ni kiyaga e merbonum, 'Ni na ino Abu iga osorge?' ¹⁰ E ijo Abu beteryejunum a dego e beterbejunu di ni poimosai kio? Anjam e na ninggi merngeqnum qaji endi ijo segi areqalo na marosai. Ijo Abu na e beterbesosiq aqa wau ojeqnu. ¹¹ E ijo Abu beteryejunum a dego e beterbejunu. Ninggi ijo anjam di qusib poingem. Ariya ninggi qusib ugeingimqa wau kalil e nunngo ñamgalaq di yeqnum qaji deqa olo are qalsib dena nunngo areqalo e qa singilatiye.

¹² "Ninggi quie. E bole merngwai. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di wau kalil e yeqnum qaji a dego yoqnqas. Osim ijo wau di bunyosim wau tulan kokba yoqnqas. Di kiyaga? E ijo Abu aqaq olo oqwai deqa. ¹³ E Qotei aqa Njiri deqa ninggi inggi bei qa osib ijo ñam na Qotei pailyqab di e na inggi di engwai. Yim dena ijo Abu a ñam koba oqas. ¹⁴ Ninggi inggi bei qa osib ijo ñam na Qotei pailyqab di e na inggi di engwai."

Yesus na aqa Abu minjim a na aqa Mondor qarinyqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ninggi e qalaqalaibo degosib ijo anjam dauryoqniye. ¹⁶ Amqa e na ijo Abu minjitqa a na Aqaryaingo tamo bei qarinyimqa nunngoq bosim singilatngwas. Osim bati gaigai ninggi koba na sqas. ¹⁷ Aqaryaingo tamo di a anjam bole qa Mondor. Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi Mondor di oqa keresai. Nanngi a uno-saieqnum. Nanngi a qa qaliesai dego. Ariya ninggi a qa qalie. A ninggi koba na unub. Bunuqna a bosim nunngo are miligiq di sqas.

¹⁸ E ninggi mandum angro bul uratngwasai. E ninggi qa olo bqai. ¹⁹ Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi sokiñalaysibqa e olo nubqasai. Ariya ninggi na e olo nubqab. E ñambile unum deqa ninggi dego ñambile sqab. ²⁰ Sosib bati deqa ninggi endegsib qalieqab, e na ijo Abu beteryejunum. Ninggi na e beterbejunub. E na ninggi beterngejunum. ²¹ Ninggi quie. Tamo bei a ijo dal anjam qusim dauryoqnqas di a na e tulan qalaqalaiboqnqas. Tamo a e qalaqalaiboqnqas di ijo Abu na kamba a qalaqalaiyoqnqas. E dego a tulan qalaqalaiyoqnqas aqaq di brantoqnsiyqa e segi qa babtoqnqai."

²² Onaqa Judas bei Judas Iskariot sai a na Yesus endegsi nenemyej, "O Tamo Koba, kiyaga ni tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nangoq di brantqa saidosim gago segiq di brantoqnsim ni segi qa babtoqnqam?" ²³ Onaqa Yesus na kamba minnej, "Tamo bei na e tulan qalaqalaibqas di a ijo anjam dauryoqnqas. Yimqa ijo Abu na kamba tamo di qalaqalaibqas aqaq ijo Abu wo aqaq bosim a ombla gaigai sqom. ²⁴ Tamo bei a e qalaqalaibqas di a ijo anjam dauryoqnqas. Anjam e na ninggi merngeqnum qaji endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qarinyej qaji aqa anjam.

²⁵ "Anjam endi e ninggi koba na sosim deqa merngeqnum. ²⁶ Bunuqna Aqaryaingo tamo a ninggi qa bosim singilatngwas. A Qotei aqa Mondor Bole. Ijo Abu na a qarinyim ijo ñam na bosim anjam kalil ninggi merngekritqas. Osim nunngo areqalo tigeltetngimqa anjam kalil e nami ninggi merngoqnem qaji deqa olo are qalqab.

²⁷“E ningi uratngwa osiyqa nungo are latetngwai. E segi are lawo na unum ningi degsib are lawo na sqajqa deqa e na nungo are latetngwai. Mandam tamo ungasari nanngi na degsib nungo are latetngwa keresai. Deqa ningi are gulubeingaiq. Osib ulaaib. ²⁸E ningi endegsim merngonum quonub, ‘E ningi uratngsiy olo ningi qa bqai.’ Ningi e qalaqalaibonub qamu ningi ijo anjam deqa areboleboleingwo qamu. Di kiyaaq? E ijo Abu aqaq olo oqwai deqa. Ijo Abu na e tulan bunbejunu. ²⁹E ijo Abu aqaq oqosaisosim anjam endi agi merngonum. Deqa bunuqna e ijo Abu aqaq oqitqa ningi e qa nungo areqalo singilatqab.

³⁰“Mandam endeqa gate koba Satan a beqnu. Deqa e olo anjam olekoba titsiy merngoqnsiy sqasai. Satan a na e gulube bei ebqa keresai. ³¹Ariya ijo areqalo agiende. Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi endegsib qalieqab, e na ijo Abu tulan qalaqalaiyeqnum deqa aqa anjam kalil a na e merbeqnu qaji di e olo dauryeqnum. Ariya ningi tigelab iga gilqom.”

Yesus a segi wain namtan bole

15 Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “E segi wain namtan bole. Ijo Abu a wain wau qa lanja.

²Ijo dani qudei nanngi gei bole atqasai di ijo Abu na nanngi ginjenjrsim taqal breinjrqas. Ijo dani gei bole atelejeqnum qaji di ijo Abu na gereinjreqnaqa nanngi olo gei koba atelejeqnum. ³Ijo anjam e nami merngoqnem qaji dena ningi gereingwo. Deqa ningi torei milalejunub. ⁴Ningi e beterbesoqnbqa e dego ningi beterngesqai. Nam dani a segi sqas di a geitqa keresai. Qoboq di qamesqas di a geitqas. Dego kere ningi e beterbesqasai di ningi gei bole atqa keresai.

⁵“E segi wain namtan bole. Ningi ijo dani bul. Tamo bei a e beterbesqas di e dego a beteryesqai. Yimqa a gei koba atelejoqngas. Ningi e uratqab di ningi kumbra bole bei yqa keresai. ⁶Tamo bei a e beterbqasai di a nam dani bul ginjenyosib taqal breiyib kangranamqa koroyosib namyuoq di breiyib yugwas.

⁷“Ningi e beterbesosib ijo anjam nungoq di soqnimqa ningi ingi bei qa osib Qotei pailyqab di a na ingi di engwas. ⁸Ningi nam dani bul sosib gei koba atelejabqa tamo ungasari nanngi nungo kumbra di unsibqa ningi qa endegsib marqab, ‘Nanngi Yesus aqa angro bole.’ Amqa nungo kumbra dena ijo Abu aqa nam tulan kobaqujaqas. ⁹Ijo Abu na e tulan qalaqalaibeqnu dego kere e na ningi tulan qalaqalaingqonem. Deqa ningi gaigai ijo qalaqalaiyo kumbra ti soqniye. ¹⁰Ningi ijo dal anjam kalil dauryoqngab di ningi ijo qalaqalaiyo kumbra ti sqab. E ijo Abu aqa dal anjam dauryoqnsimqa aqa qalaqalaiyo kumbra ti unum dego kere.

¹¹Ijo areqalo agiende. E segi tulan areboleboleibeqnu ningi dego tulan areboleboleingqonem. Utru deqa e na anjam endi ningi merngonum. ¹²Ijo dal anjam agiende. E na ningi qalaqalaingqonem dego kere ningi na nungo was nanngi dego qalaqalainjroqniye. ¹³Tamo bei na aqa kadoi nanngi tulan qalaqalainjrsim deqa a na nanngi aqaryainjrqas osimqa aqa segi nambile uratosim

moiqaq di a kumbra tulan boledamu yqas. Qalaqalaiyo kumbra dena qalaqalaiyo kumbra kalil tulan bunjrejunu. ¹⁴Ningi ijo anjam e na merngeqnum qaji endi dauryoqngab di ningi ijo segi kadoi bole sqab. ¹⁵Kanngal tamo nanngi nanngo tamo kokba nanngo wau utru geregere qaliesai. Deqa e ningi olo kanngal tamo qa mernngwasai. Anjam kalil ijo Abu na e merbeqnaq queqnum qaji di e na ubtsim ningi merngeqnum. Deqa e ningi ijo kadoi qa merngeqnum.

¹⁶“Ningi na e giltbosai. E na ningi ijo segi qa osim giltngem. Osim ningi wau engem. Yimqa ningi gilsib gei koba atelejoqnbqa nungo gei bole gaigai sqas. Deqa ningi ijo nam na ingi bei qa ijo Abu pailyqab di a na engwas. ¹⁷E na ningi dal anjam endegsi mernngwai. Ningi segi segi na nungo was nanngi qalaqalainjroqniye.”

Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi na Yesus aqa angro nanngi jeutnjroqngab

¹⁸Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi na ningi jeutngqonqab di ningi endegsi poingem, nanngi nami e dego jeutgoqneb. ¹⁹Ningi mandam endeqa tamo qamu tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi na ningi qalaqalaingonub qamu. Agi nanngi na nanngo segi angro nanngi qalaqalainjreqnub dego kere. Ariya ningi mandam endeqa tamo sai. E na ningi giltngem deqa ningi mandam endeqa kumbra urateb. Utru deqa mandam endeqa tamo ungasari nanngi na ningi jeutngqonqab. ²⁰E nami merngonum, kanngal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Ningi ijo anjam deqa geregere are qaliye. Jeu tamo nanngi na e ugeugeibeqnum dego kere ningi dego ugeugeingqonqab. Nanngi ijo anjam dauryoqneb qamu nanngi nungo anjam dego dauryonub qamu. ²¹Ariya jeu tamo nanngi ijo Abu e qarinqej qaji a qa qaliesai. Deqa nanngi na ningi ugeugeingqonqab. Di kiyaaq? Ningi ijo nam ejunub deqa.

²²“E bosim jeu tamo nanngi di anjam minjrosai qamu nanngi une saiqoji qamu. Ariya bini nanngi nanngo une di ulitqa gam saiqoji. ²³Tamo bei na e jeutbqas di a na ijo Abu dego jeutqas. ²⁴E wau bunuj tamo bei na nami yosai qaji di nanngo ambleq di yosai qamu nanngi une saiqoji qamu. Ariya e nanngo ambleq di wau bunuj yeqnamqa nanngi unoqneb. Deqa nanngi na aqo ijo Abu wo jeutgeqnum. ²⁵Nanngo kumbra uge dena Qotei aqa dal anjam bei nami nengrenyeb qaji di aqa damu branteqnu. Agi nami endegsib nengrenyeb, ‘Tamo nanngi na e lanja jeutbeqnum.’

²⁶“Ningi singilatngwajqa Mondor a ijo Abu ombla unub. E na a qarinyit ningi qa bqas. A anjam bole qa Mondor. A ijo Abu aqaq dena bqas. Bosim ijo wau qa ti ijo kumbra qa ti anjam babtqas. ²⁷Ningi dego e qa anjam babtqab. Di kiyaaq? Nami e ijo wau utru atem bati deqa ningi e ombla sosib ijo wau unoqneb dena bosib agi bini ningi e ombla unum.

16 “Ningi ijo nam ulontaib deqa e na anjam endi merngeqnum. ²Juda tamo kokba nanngi na ningi

taqal waingosib ningi olo Qotei tal miligiq gilqa saidngwab. Yimqa bunuqna bati bei bamqa tamo nanngi ningi lingqonsib moiotngqenub qaji nanngi endegsib are qalqab, 'Iga Qotei aqa wau bole yeqnum.'³ Nanngi aqo ijo Abu wo qa qaliesai deqa nanngi na ningi degngwab.⁴ Ariya bini e nanngo kumbra deqa ningi saingonum. Bunuqna nanngi na ningi degnggibqa ningi ijo anjam endeqa olo are qalqab."

Yesus a Mondor Bole aqa wau qa anjam marej

Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Nami e ningi koba na sosim deqa e na anjam endi ningi merngosaioqnem.⁵ Ariya bini e ningi uratngsiy ijo Abu e qarinqej qaji aqaq olo oqwai. Ariya nunngo ambleq di angoro bei na e kamba nenembosai, 'Ni qabitqam' degbosai.⁶ E na anjam endi merngonumqa ningi qusib are gulubeingwo.⁷ Ningi quiye. E bole merngwai. E ningi aqaryaingwajqa deqa uratngsiy oqwai. E oqwaisai di ningi singilatngwajqa Mondor a nunngoq bqasai. Ariya e oqsiy Mondor qarinqitqa a nunngoq bqas.⁸ Bosim mandam endeqa tamo ungasari nanngo une babtoqnim nanngi poinjroqngas. Kumbra bole qa utru di dego a na osornjroqnim nanngi qalieoqngab. Qotei a mondor tamo ungasari nanngo une qa nanngi peginjrqas. Kumbra di dego nanngi qalieqajqa deqa Qotei aqa Mondor na nanngi osornjroqngas.⁹ Une aqa utru agiende. Mandam endeqa tamo ungasari nanngi e qa nanngo areqalo singilatosaieqnum.¹⁰ Kumbra bole aqa utru agiende. E ijo Abu aqaq oqitqa ningi e olo nubqasai.¹¹ Qotei na tamo nanngo une qa peginjrqas kumbra di aqa utru agiende. Mandam endeqa gate koba Satan aqa une qa Qotei na pegiyosim a njamyoq waiyqas.¹² "E anjam gargekoba ningi merngwajqa ijo areqaloq di unu. Bini e merngwasai. Di kiyaaq? Nunngo areqalo na ojqa keresai deqa.¹³ Ariya anjam bole qa Mondor a bosimqa nunngo areqalo gereiyetngimqa ningi anjam bole kalil poingekritqas. A aqa segi areqalo na anjam merngwasai. A anjam quoqnsim di segi ningi merngoqngas. Osim kumbra mondor brantelenqas qaji di dego ubtsim merngoqngas.¹⁴ A ijo anjam osim ningi merngoqngas. Osim kumbra dena a na ijo nam koba ti ijo singila ti boleq atoqngas.¹⁵ Ijo Abu aqa ingi ingi kalil di ijo dego. Deqa e ningi merngonum, Qotei aqa Mondor a ijo anjam osim ningi merngoqngas."

Yesus na aqa angoro nanngi uratnjrim are ugeinjrim bunuqna nanngi olo areboleboleinjrqas

¹⁶ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "Ningi sokiñalaysib e nubqasai. Olo sokiñalaysib e nubqab."¹⁷ Onaqa Yesus aqa angoro qudei nanngi segi segi marelenqoneb, "Yesus a marqo, 'Ningi sokiñalaysib e nubqasai. Olo sokiñalaysib e nubqab.' Osiq marqo, 'Ijo anjam di aqa utru agiende. E ijo Abu aqaq olo oqwai.' A kiyaaq degsi marqo?"¹⁸ Nanngi degsib marsib olo mareb, "Yesus a marqo, 'Ningi sokiñalaysib e nubqab.' Anjam di aqa utru iga poigosai."

¹⁹ Nanngi degsib Yesus nenemyqa osib segi segi mareqnaq a qalieosiq endegsi minjrej, "E ningi merngonum, 'Ningi sokiñalaysib e nubqasai. Olo sokiñalaysib e nubqab.' Ijo anjam di aqa utru ningi poingosai deqa ningi segi segi nenemeqnum.²⁰ Ningi quiye. E bole merngwai. Ningi e qa are tulan ugeingimqa akam ti sqab. Ariya mandam endeqa tamo ungasari nanngi areboleboleinjrim sqab. Ningi are gulubeingwas. Ariya nunngo are gulube di olo koboamqa ningi areboleboleingwas.²¹ Unqa a angoro oqa batiamqa aqa jejamu tulan jaqatinyoqnimqa a are gulubekobaiyqas. Ariya a angoro osim aqa jaqatinyoq koboamqa a aqa jaqatinyoq deqa olo are qalqasai. A angoro osim deqa tulan areboleboleiyim sqas.²² Dego kere bini ningi are gulubeingwo. Ariya bunuqna e ningi olo ningitqa ningi are gulube di uratosib tulan areboleboleingwas. Nunngo arebolebole di tamo bei na olo yaingwa keresai.²³ Bati deqa ningi na olo e anjam bei nenembqasai. Deqa ningi quiye. E bole merngwai. Ningi ingi bei qa osib ijo nam na Abu pailyqab di a na enjwas.²⁴ Ningi nami ijo nam na Qotei pailyosai oqneq. Ariya bini ningi ingi bei qa osibqa ningi ijo nam na Qotei pailyoqniye. Osib deqa ningi ingi di osib ningi tulan areboleboleingqngas."

Yesus a segi na mandam endeqa singila kalil gotranyosiq tigelejunu

²⁵ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, "E anjam merngeqnum endi yawo na anjam merngeqnum. Bunuqna e olo yawo anjam bei merngwasai. Anjam aqa damu gegerere plaltosiy ijo Abu qa merngoqngai.²⁶ Yimqa bati deqa ningi ijo nam na ijo Abu pailyoqngab. Deqa e ningi qa olo ijo Abu pailyoqngai. Ningi segi na ijo Abu pailyoqngab.²⁷ Ijo Abu a na ningi tulan qalaqalaingeqnu. Di kiyaaq? Ningi na e qalaqalaibeqnum deqa. Osib ningi endegsi poingeqnu, Qotei na e qarinqbonaq bem.²⁸ Nami e ijo Abu ombla sosim dena mandamq aiem. Bini e olo mandam uratosiy aqaq olo oqwai."²⁹ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi aqa anjam di qusib minjeb, "Od, endego ni boleq na anjam ubtosim merngonum. Ni yawo anjam merngosai.³⁰ Deqa iga bini poigwo, ni kumbra kalil qa qalieonum. Deqa tamo bei na ni anjam bei nenemmosaisoqnimqa ni a qa tarijqasai. Ni namoqna aqa anjam kamba minjqa kere. Utru deqa iga ni qa gago areqalo singilatosisim qalieonum, ni Qotei ombla sosim dena bem."³¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ningi e qa nunngo areqalo singilatonsib e? Di keretonub.³² Ningi quiye. Bati bei bqas agi jojomqo. Od, bati di bqo. Deqa jeu tamo nanngi na ningi tetinggibqa ningi kalil e uratbosibqa segisegiosib nunngo qureq jaraiibqa e segi sqai. Bole, e segi sqasai. Di kiyaaq? Ijo Abu a e ombla unum deqa.³³ Ningi na e beterbosib are lawo na sqajqa deqa e na anjam endi ningi merngonum. Ningi mandamq endia sosib ningi gulube koba oqngab. Deqa unqum. Ningi are singilatiye. E segi na mandam endeqa singila kalil gotranyosim tigelejunum."

Yesus na aqa angro nanngi qa Qotei pailyej

17 Yesus a na aqa angro nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa lanj goge tarosiqqa Qotei endegsi pailyej, "O Abu, bati brantqo. E ino segi Angro deqa ni na e ñam koba ebime. Yim e kamba dego ni ñam koba emqai. ² Di kiyaaqa? Ni na e singila ebem. Osim e na tamo ungasari kalil nanngo gate sqa marsim e giltbem. Deqa tamo ungasari ni na e ebem qaji nanngi di e na ñambile enjritqa nanngi ñambile gaigai sqab. ³ Nambile gaigai sqajqa kumbra agiende. Tamo ñambile gaigai sqab qaji nanngi ni qa qalieqab. Agi ni segi Qotei bole. E Yesus Kristus qa dego nanngi qalieqab. Agi ni na e qarinqbonam bem.

⁴ "Ino ñam koba ti ino singila ti di e na tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi osornjroqnem. Osim wau kalil ni na e yqajqa ebem qaji agi yekritem. ⁵ O Abu, nami mandam a brantosaisonaqa e ni ombla ñam koba ti soqnem. Ñam di ni na e olo ebimqa aqo ombla ñam koba ti sqom.

⁶ "Mandam endeqa tamo ungasari ni na ebem qaji nanngi di e na ino ñam osornjroqnem. Nanngi ino segi tamo ungasari sonabqa ni na nanngi e ebem. Nanngi ino anjam dauryoqneb. ⁷ Bini nanngi qalieonub, inngi inngi kalil ni na e ebem qaji di inoq dena branteb. ⁸ Anjam kalil ni na e merboqnem qaji di e na kamba nanngi minjreqnam nanngi quoqnsib endegsi poinjrej, e nami ni ombla sosim dena bem. Deqa nanngi e qa nanngo areqalo singilatosib qalieeb, ni na e qarinqbonam bem.

⁹ "E nanngi qa osim ni pailmonum. Mandam endeqa tamo ungasari kalil nanngi qa e ni pailmosai. Tamo ungasari ni na e ebem qaji nanngi segi qa osim ni pailmonum. Di kiyaaqa? Nanngi ino segi tamo ungasari unub deqa. ¹⁰ Ijo segi tamo ungasari kalil nanngi di ino dego. Ino segi tamo ungasari kalil nanngi di ijo dego. Nanngoq dena ijo ñam kobaqujaeqnu.

¹¹ "E inoq olo bqai. Deqa e mandamq endia olo sqasai. Ariya ijo segi tamo ungasari nanngi mandamq endi sqab. O Abu, ino kumbra kalil boledamu. Ni segi qujai une saiqoji. Ino segi ñam koba ni na ebem qaji ñam dena ni na ijo segi tamo ungasari nanngi geregere taqatnjroqnime. Amqa aqo ayiel are qujaitesunum dego kere nanngi kamba dego are qujaitosib sqab. ¹² E nanngi ti sosimqa ino ñam kobaquja ni na ebem qaji ñam dena nanngi taqatnjroqnem. Deqa ijo angro bei padalosai. Ijo angro qujai agi ni na nami padalqajqa giltem qaji a segi padalqas. A padalamqa ino anjam bei nami nenngrenyeb qaji di aqa damu brantqas. ¹³ E inoq bqai. E tulan areboleboleibeqnu dego kere ijo segi tamo ungasari nanngi dego tulan areboleboleinjrqa-jqa deqa e mandamq endia sosimqa anjam endi maronum.

¹⁴ "E na ino anjam nanngi minjrem. Utru deqa tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi na nanngi jeutnjreqnub. Di kiyaaqa? Ijo angro nanngi mandam endeqa tamo sai. Agi e dego mandam endeqa tamo sai.

¹⁵ Ni na ijo segi tamo ungasari nanngi joqimqa nanngi mandam uratosib lanj qureq oqwajqa e deqa ni pail-

mosai. Nanngi mandamq endi soqnbqa ni na nanngi taqatnjresoqnmqa tamo uge Satan a na nanngi ugeugeinjraim deqa ni pailmonum. ¹⁶ Nanngi dego mandam endeqa tamo sai. Agi e dego mandam endeqa tamo sai. ¹⁷ Ino anjam kalil bole. Ni na ino anjam bole di nanngi minjroqnmqa nanngo are miligiq di wauoqnmqa dena nanngi ino segi tamo ungasari tintin sqab. ¹⁸ Nami ni na e qarinqbonam mandamq aisim tamo ungasari nanngo ambleq di soqnem. Deqa e na kamba ijo segi tamo ungasari nanngi qarinqnjritqa mandam endeqa tamo ungasari nanngo ambleq di sqab. ¹⁹ E ninngi qa osiy ijo segi jejamu osiy ni emekritqai. Ijo kumbra dena nanngi ino segi tamo ungasari tintin sosib ino anjam bole dauryoqnbqab.

²⁰ "E ijo angro 11-pela nanngi qa segi ni pailmosai. Bunuqna ijo angro 11-pela nanngi ijo anjam mare mare laqnbqa tamo ungasari gargekoba nanngi nanngo anjam quoqnsib e qa nanngo areqalo singilatoqnbqab. E nanngi qa dego ni pailmonum. ²¹ O Abu, ni ijoq di unum. E dego inoq di unum. Aqo ayiel are qujaitosim unum. Ijo segi tamo ungasari kalil nanngi dego aqo ayiel koba na are qujaitosib sqajqa deqa e ni pailmonum. Soqnbqa mandam endeqa tamo ungasari nanngi na unjrsibqa nanngi dego e qa nanngo areqalo singilatqab. Osib qalieqab, ni na e qarinqbonam bem. ²² Aqo ayiel are qujaitosim unum. Ijo segi tamo ungasari kalil nanngi dego aqo ayiel koba na are qujaitosim sqajqa deqa ñam koba ti singila ti ni na ebem qaji di e na kamba olo nanngi enjrem. ²³ E ijo segi tamo ungasari nanngoq di unum. Ni ijoq di unum. Kumbra dena nanngi kalil dego aqo ayiel koba na are qujaitosib sqab. Soqnbqa mandam endeqa tamo ungasari nanngi na unjrsibqa qalieqab, ni na e qarinqbonam bem. Osib qalieqab, ni na e tulan qalaqalaibeqnum dego kere ijo segi tamo ungasari nanngi dego ni na tulan qalaqalainjreqnum.

²⁴ "O Abu, tamo ungasari ni na e ebem qaji qure e sqai qaji di nanngi dego e ombla sqajqa deqa e ni pailmonum. Nanngi e ombla sosibqa rianj ti ñam koba ti ni na nami ebem qaji di unqajqa deqa ti e ni pailmonum. Nami ni mandam atosaisosimqa agi rianj ti ñam ti di ni na e ebem. Di kiyaaqa? Ni na e tulan qalaqalaiboqnem deqa. ²⁵ O Abu, ino kumbra kalil tulan tintinjo. Mandam endeqa tamo ungasari nanngi ni qa qaliesai. Ariya e ni qa qalie. Ijo segi tamo ungasari nanngi dego ni qa qalie. Deqa nanngi qalieonub, ni na e qarinqbonam bem. ²⁶ E na ino ñam nanngi osornjroqnem. Nanngi olo osornjrqi. Yimqa ni na e tulan qalaqalaibeqnum dego kere nanngi dego ino qalaqalaiyo kumbra ti sqab. Amqa e segi nanngi ti sqai."

Judas na Yesus osiq jeu tamo nanngo banq di atej

18 Yesus a degsi Qotei pailyosiq koboonaqa a na aqa angro nanngi joqsiqa koba na walwelosib Kidron ya dosib taqal beiq aisib nañu agu beiq di soqneb. ² Bati gaigai Yesus aqa angro nanngi koba na nañu agu dia korooqneb. Deqa Yesus aqa angro Judas agi Yesus osim jeu tamo nanngo banq di atqas qaji a

nañu agu di qaliesoqnej. ³ Deqa a na qaja tamo gargekoba nanği wañal ti lam ti sebru ti elenjonab joqsiqa nañu agu deq gileb. Atra tamo kokba ti Farisi ti nanği na nanği qarinqjnab Yesus ojqa gileb. ⁴ Gulube kalil Yesus aqaq di brantqas qaji di a nami qaliesoqnej. Deqa jeu tamo nanği aqaq bonabqa a nanngo areq gilsiqqa nenemnrej, "Ninggi yai qa bonub?"

⁵ Onaqa nanği na kamba minjeb, "Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum." Onaqa Yesus na minjrej, "E agiende." Judas agi Yesus osiqa jeu tamo nanngo banq di atej qaji a nanği koba na tigelesoqneb. ⁶ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa qore na ululoñosib ñereñeb.

⁷ Onaqa Yesus na olo nenemnrej, "Ninggi yai qa bonub?" Onaqa nanği na minjeb, "Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum." ⁸ Onaqa Yesus na minjrej, "E nami merngonum, e agiende. Ninggi e qa bonub di e segi ojiye. Ijo angoro nanği uratnrib gileb." ⁹ Yesus a nanği anjam degsi minjrej deqa aqa anjam bei nami marej qaji di aqa damu brantej. Agi a nami endegsi marej, "O Abu, tamo kalil ni na e ebem qaji bei e na uratih padalqasai."

¹⁰ Onaqa jeu tamo nanği Yesus ojeqñab Saimon Pita a na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kanjal tamo bei gateq di qalqajqa waiyej grotosiqa dabkala segi gentetej. Kanjal tamo di aqa ñam Malkus. ¹¹ Onaqa Yesus na Pita minjrej, "Ino sebru olo ate. Jaqatin kalil ijo Abu na ebqa merbej qaji di e oqai. Jaqatin di ya uge uyo bul."

Nanği Yesus ojsib Anas aqa talq osib gileb

¹² Onaqa qaja tamo nanği ti nanngo gate ombla na Yesus ojsib aqa ban tonteteb. ¹³ Osib Kaiafas aqa soube Anas aqa talq osib gileb. Kaiafas a wausau deqa Juda nanngo atra tamo gate soqnej. ¹⁴ Agi a na nami Juda tamo kokba nanği minjrej, "Tamo qujai a tamo ungasari kalil qa moiqaq di kere."

Pita a marej, "E Yesus aqa angoro sai"

¹⁵ Nanği Yesus osi gileqñabqa Saimon Pita wo Yesus aqa angoro bei wo nanği qoreq na daurnjrsib gileb. Yesus aqa angoro di atra tamo gate a qalie. Deqa a Yesus dauryosiq torei jeñ miligiq gilsiq atra tamo gate aqa talq di brantej. ¹⁶ Ariya atra tamo gate a Pita qaliesai. Deqa Pita a siranme qalaq oqeq di tigelesoqnej. Onaqa Yesus aqa angoro agi atra tamo gate a qaliesoqnej qaji a na bosiq kanjal unja siranme taqatoqnej qaji di minjnaqa odyonaqa Pita osiq ombla na jeñ miligiq gilsib tal qalaq di tigelesoqneb. ¹⁷ Onaqa kanjal unja siranme taqatoqnej qaji a na Pita nenemyej, "Ni Yesus aqa angoro bei kio?" Onaqa Pita na kamba minjrej, "Eo. E aqa angoro sai." ¹⁸ Tal qalaq dia atra tamo gate aqa kanjal tamo nanği ti aqa tal taqato tamo ti nanği yornjnaqa ñam tunğuyosib ñamyuo areq di tigelesosib ñam yoroqneb. Onaqa Pita a dego bosiq nanği koba na tigelesosib ñam yoroqnej.

Nanği na Yesus osib atra tamo gate aqa ulatamuq dia tigelteb

¹⁹ Ariya bati deqa qaja tamo nanği na Yesus osi gilsib atra tamo gate aqa tal gogetosib aqa ulatamuq di tigelteb. Tigeltonabqa atra tamo gate a na anjam gargekoba Yesus nenemyoqnej. Yesus aqa angoro nanği qa ti aqa anjam tamo ungasari nanği minjroqnej qaji deqa ti nenemyoqnej. ²⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E boleq na tamo ungasari nanği ijo anjam minjroqñem. E bati gaigai Juda nanngo Qotei tal miligiq dia, atra tal miligiq dia, nanngo koro sawaq dia ijo anjam palontosim minjroqñem. E uliosim anjam minjrosaiogñem. ²¹ Deqa ni kiyaaqa e nenemkobaibeqnum? Tamo ungasari ijo anjam quoqneb qaji nanği segi nenemnrimqa nanği segi na mermqab. E anjam minjroqñem qaji di nanği qalie. Nanği segi na mermqab."

²² Yesus a na atra tamo gate degsi minjrej. Onaqa qaja tamo bei Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a na ban lubtosiqa Yesus aqa ulatamuq di qalej. Osiq minjrej, "Ni kiyaaqa atra tamo gate aqa medabu ojonum?"

²³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E anjam maronum endi gisanamqa ubtsi merbe. Ariya ijo anjam boleamqa di ni kiyaaqa e lubonum?"

²⁴ Onaqa Anas na aqa qaja tamo nanği minjnaqa Yesus osib atra tamo gate Kaiafas aqaq gileb. Yesus aqa ban tontesonabqa osi gileb.

Pita a olo marej, "E Yesus aqa angoro sai"

²⁵ Ariya Saimon Pita a ñamyuo areq di tigelesosiq ñam yoreqnaqa tamo qudei nanği na minjeb, "Ni dego Yesus aqa angoro bei kio?" Onaqa Pita a saidosiq minjrej, "Eo. E aqa angoro sai."

²⁶ Onaqa atra tamo gate aqa kanjal tamo bei a na Pita minjrej, "E ni kio Yesus ombla nañu aguq di sonam numonum?" Tamo di agi Pita na tamo dabkala gentetej qaji aqa aube. ²⁷ Onaqa Pita a olo saidosiq minjrej, "Di e sai." Pita a na degsi minjnaqa bati qujai deqa tuwe anjamej.

Nanği na Yesus osib Pailat aqa talq osi gileb

²⁸ Onaqa nobqolo malu qameqñaq Juda tamo kokba nanği na Kaiafas aqa talq dena Yesus osib Rom nanngo mandor koba Pailat aqa tal kobaqujaq osi gileb. Osi gilsib nanği segi Pailat aqa tal miligiq gilosai. Nanği endegsib are qaleb, "Pailat a Juda tamo sai. A sawa bei qaji tamo. Deqa iga aqa tal miligiq gilqa keresai. Gago dal anjam degsi unu. Iga aqa tal miligiq gilqom di iga une ti sqom. Sonamqa gago yori bati koba brantqas di iga ingi uyqa keresai." Nanği degsi are qalsib deqa nanği segi Pailat aqa tal miligiq gilosai. ²⁹ Deqa nanği oqeq di tigelesonabqa Pailat a segi oqedosiq nanngoq di brantej. Osiqqa nenemnrej, "Tamo endi a une kie yqo deqa ninggi a osib ijoq bonub?" ³⁰ Onaqa nanği na Pailat minjeb, "Tamo endi a kumbra uge yosai qamu iga inoq osi bosai qamu."

³¹ Onaqa Pailat na olo minjrej, "Ninggi na a osib nungo segi dal anjam na aqa une qa pegiyiye." Onaqa nanngi na kamba Pailat minjeb, "Iga Juda tamo. Deqa iga na tamo moiotqa keresai." ³² Nanngi Pailat degsib minjeb deqa anjam bei nami Yesus a marej qaji di aqa damu brantej. Agi Yesus a segi nami aqa moiqajqa gam ubtej.

³³ Onaqa Pailat a olo puluosiqqa aqa tal miligiq gilsiqqa aqa qaja tamo nanngi minjrnaqa nanngi na Yesus osib beb. Bonabqa Pailat na nenemyej, "Ni Juda nanngo Mandor Koba e?" ³⁴ Onaqa Yesus na kamba minnej, "Ni ino segi areqalo na anjam di merbonum kio tamo qudei nanngi na e qa saimonub qusim anjam di merbonum kio? Ni e merbe." ³⁵ Onaqa Pailat na olo minnej, "Ni are qalonum, e Juda tamo e? Sai. E sawa bei qaji. Nunngo segi leq deqaji nanngi na ni osi bonub. Agi atra tamo kokba nanngi na ni ijoq osi bonub. Deqa ni merbe. Ni une kie yonum deqa ni osi bonub?"

³⁶ Onaqa Yesus na minnej, "Mandam endeqa mandor kokba nanngi na tamo taqatnjreqnub e nanngi unub dego sai. E mandam endeqaji mandor sai. Tamo e na taqatnjreqnum qaji nanngi dego mandam endeqaji tamo sai. E mandam endeqaji mandor qamu Juda tamo kokba nanngi e ojeqnaq qamu ijo wau tamo nanngi ti qotonub qamu." ³⁷ Onaqa Pailat na olo Yesus nenemyej, "Ni bole mandor e?" Onaqa Yesus na minnej, "Od, ni kere merbonum. E mandor. E anjam bole ubtqajqa deqa mandamq aisim nambabem. Tamo kalil anjam bole dauryeqnub qaji nanngi ijo anjam queqnub." ³⁸ Onaqa Pailat na minnej, "Anjam bole di kie?"

Juda tamo kokba nanngi na Pailat a Yesus namburbasq di qamqajqa minjoqneb

Osiqa Pailat a olo tigelosiq oqedosiqqa Juda tamo kokba nanngoq gilsiqqa minjrej, "E tamo endi aqa jejamuq di une bei unosai." ³⁹ Deqa e nunngo kumbra bei dauryqai. Nunngo kumbra bei agi endegsi unu. Wausau gaigai nunngo yori bati koba branteqnaqa e na Juda tamo qujai tonto talq dena uratoqnsim engeqnum. Deqa ningi na merbiye. Wausau endeqa e tamo yai uratsiy engwai? E nunngo mandor koba Yesus uratsiy engwai e?" ⁴⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanngi olo tulanj singila na saidosib minjeb, "Ni Yesus uratim oqedaiq. Tonto tamo Barabas uratim oqedem." Barabas a leq ojo tamo bei.

19 Onaqa Pailat na Yesus osiqa aqa qaja tamo nanngo banq di atsiqa minjrej, "Ninggi na Yesus bu toqon na kumbainyiye." Degsi minjrnaqa nanngi na Yesus osib bu toqon na kumbainyeb. ² Kumbainyisib koboonaqa nanngi na sil luwit osib lulumosib dena mandor kokba nanngo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib singila na teqiyeb. Osib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanngi gaigai jigeqneb deqaji bei osib Yesus jigeteb. A segi qa Mandor Koba maroqnej deqa nanngi na kumbra degyeb. ³ Osib Yesus aqa areq bosib a misilinyoqnsib gisanj na binjiyoqnsib minjoqneb, "O Juda nanngo Mandor Koba, kaiye." Nanngi degsib Yesus misilinyoqnsib banj lubtosib aqa ulatamuq di qaloqneb.

⁴ Onaqa Pailat a Yesus olo osiqa aqa talq dena oqeq atsiqa tamo ungasari nanngo ulatamuq dia tigeltej. Tigeltosiq minjrej, "Ninggi tamo endi uniye. E aqa jejamuq di une bei yala unosaiholesai. Ningi di qalieqajqa deqa e Yesus ningi qa osi bonum." ⁵ Ariya Yesus a oqedej. Gate tatal sil luwit na gereiyosib aqa gateq di ateteb qaji de ti gara lent a jigeteb qaji de ti qoji oqedej. Onaqa Pailat na olo minjrej, "Tamo endi uniye."

⁶ Degsi minjrnaqa atra tamo kokba ti nanngo qaja tamo nanngi ti Yesus unsibqa nanngi murqumyoqnsib Pailat wainyoqnsib minjoqneb, "Ni na namburbasq di qame! Ni na namburbasq di qame!" Onaqa Pailat na minjrej, "Ninggi segi na Yesus osib namburbasq di qamiye. E aqa jejamuq di une bei unosai." ⁷ Onaqa Juda tamo kokba nanngi na olo Pailat minjeb, "Yesus a segi qa marqo, 'E Qotei aqa Niri.' Aqa une deqa a moiem. Gago dal anjam degsi unu."

⁸ Onaqa Pailat a nanngo anjam di qusiqa a tulanj ulaugetej. ⁹ Osiqa a olo Yesus osiq tal miligiq gilsiqqa nenemyej, "Ni qabe na bem? Ni e merbe." Onaqa Yesus a mequmesoqnej. A na kamba anjam bei Pailat minjosai. ¹⁰ Onaqa Pailat na olo minnej, "Ni anjam bei merbqasai e? Ni que. E tamo kobaquja. Deqa e na odqai di nanngi ni uratmib ni gilqam. E na saidqai di nanngi ni uratmqasai. Nanngi ni osib namburbasq di qamqab. Ni degsi poimosai e?"

¹¹ Onaqa Yesus na Pailat minnej, "Qotei lanj qureq di unu qaji a na ni singila emosai qamu ni na e kumbra bei ebqa keresai qamu. Deqa ino une kiñala. Ariya atra tamo gate agi e ojsiq ino banq di atqo qaji aqa une kobaquja." ¹² Yesus a na Pailat degsi minjrnaqa qusiqa olo oqedosiqqa Juda tamo kokba nanngi minjrej, "Ungum. E Yesus uratim gilqas." A na nanngi degsi minjrnaqa nanngi na olo tulanj saidoqnsib murqumyoqnsib minjoqneb, "Ni Yesus uratim gilqai. Ni a uratqam di ni mandor koba Sisar aqa wau tamo bolesai. Yesus a marqo, 'E segi mandor koba.' A degsi marqo deqa a na Sisar jeu atqo."

¹³ Nanngi na Pailat degsib minjnab qusiqa a olo Yesus osiq oqedosiqqa aqa awo jaram kobaq di awoej. Pailat a gaigai tamo nanngo une qa peginjraqa oqnsiq deqa awo jaramq dia awooqnej. Jaram so qaji sawa di aqa ñam Menij Bijal. Hibru anjam na Gabata mareqnub. ¹⁴ Ariya Juda nanngo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. Senj bati 12 onaq qanam jigeej. Deqa Pailat na Yesus osiqa Juda tamo kokba nanngi minjrej, "Ninggi nunngo mandor koba uniye." ¹⁵ Onaqa nanngi tulanj koba lelenosib minjeb, "Ni na a taqal wai! Osim namburbasq di qame!" Onaqa Pailat na minjrej, "E nunngo mandor koba osiy namburbasq di qamqai e?" Onaqa atra tamo kokba nanngi na kamba minjeb, "Gago mandor bei saiqoji. Gago mandor qujai agi Sisar." ¹⁶ Onaqa Pailat a nanngo areqalo dauryosiqqa Yesus osiq nanngo banq di atsiqa minjrej, "Ninggi na Yesus osib namburbasq di qamiye."

Nanggi na Yesus osib namburbasq di qameb

¹⁷ Degsi minjrnaqa ariya qaja tamo nanggi na Yesus osib aqa qawarq di aqa segi namburbas qoboietosib a ban ojsib Jerusalem qure uratosib osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di branteb. Ñam di Hibru anjam na Golgota mareqñub. ¹⁸ Di brantosib Yesus osib namburbasq di qameb. Tamo aiyel dego namburbasq di gaintnrsib ñumeb. Yesus a ambleq di gaintsib tamo bei aqa ban qonanq di gainteb. Bei aqa ban woq di gainteb.

¹⁹ Onaqa Pailat a ñam sarqei bei osiqa quraq di anjam endegsi nengrenyey, "Yesus Nasaret qaji a Juda nanggo Mandor Koba." Degsi nengrenyosiq ñam sarqei di osi gilsiq qaja tamo nanggi enjrnaqa nanggi na osib Yesus aqa namburbas mutu gogeq di qameb. ²⁰ Sawa agu Yesus namburbasq di qameb qaji di Jerusalem qure jojom. Deqa Juda tamo ungasari tulan gargekoba nanggi gile beoqnsib anjam Pailat na nengrenyey qaji di sisiyoqñeb. Anjam di Hibru anjam na Rom nanggo anjam na ti Grik nanggo anjam na ti turtsiq nengrenyey. ²¹ Onaqa Juda nanggo atra tamo kokba nanggi na Pailat minjeb, "Yesus a Juda nanggo Mandor Koba' anjam degsi nengrenyaim. 'A marej, "E Juda nanggo Mandor Koba," ' degsi nengrenye."

²² Onaqa Pailat na minjrej, "Unqum. E anjam nengrenyonum degesoqñem."

²³ Ariya qaja tamo nanggi na Yesus namburbasq di qamsibqa nanggi Yesus aqa gara elenqa marsib giltelenjeb. Giltelenjosib tumbol qolqe ateb. Aqa gara jugo olekoba di gara banqa qujai na gereiyeb. Gara banqa bei na totoryosai. Gara di tulan boledamu. ²⁴ Deqa qaja tamo nanggi segi segi qairosib mareb, "Iga gara di bumbranqasai. Iga meniñ silali alanonam tamo yai aqa meniñ na bunjrñqas a na gara di oqas." Degsib marsib meniñ silali alanjeb. Nanggi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantej. Agi nami endegsib nengrenyeb, "Nanggi ijo gara elenqa marsib giltelenqab. Giltelenjosib meniñ silali alanqab."

²⁵ Yesus aqa ai wo aqa ani yala wo namburbas utruq di tigelesoqñeb. Maria Makdala qaji wo Klopas aqa ñauqali Maria wo nanggi aiyel dego bosib koba na tigelesoqñeb. ²⁶ Onaqa Yesus a tirosiqa aqa ai wo aqa anqgro bei a tulan qalaqalaiyoqñej qaji a wo nanggi aiyel namburbas utruq di tigelesonab unjrñsiqa aqa ai metosiq minjrej, "O ai, di ino anqgro." ²⁷ Osiqa anqgro di minjrej, "Di ino ai." Onaqa bati qujai deqa anqgro dena Yesus aqa ai osiqa aqa segi talq dia ombla sosibqa taqatoqñej.

Yesus a moiej

²⁸ Ariya Yesus a endegsi qalieej, "Wau kalil ijo Abu na ebej qaji agi kobotonum." Osiqa Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantqajqa deqa marej, "E ya qarbbqo." ²⁹ A degsi marnaqa qaja tamo nanggi qusibqa gara ñengi bei osib wain isa kobaq di

tuqtosib ñamtañ bei aqa dani osib mutuq di gara ñengi qosisib osib Yesus anaiyqajqa soqtosib aqa med-abuq di ateb. Wain di ya nobu bei namburbas utruq di nami atnab soqnej qaji dena tigsib Yesus anaiyeb. ³⁰ Onaqa Yesus a wain isa koba di uysiqa marej, "Bini e ijo wau kobotonum." Degsi marsiqa aqa gate gulainosiqa mondor titosiq moiej.

Qaja tamo bei na aqa qaja osiq Yesus aqa jar banqaq di qamej

³¹ Ariya Juda nanggo yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa inggi inggi kalil gereiyosib atnab soqnej. Nebe yori bati kobaquja. Deqa Juda nanggi mareb, "Iga yori bati qa tamo nanggi namburbasq di uratnrim sqasai." Osib Pailat aqa areq bosib minjeb, "Ni na ino qaja tamo nanggi minjrimqa gilsib tamo namburbasq di gainejunub qaji nanggo singa gentetnribqa urur moreñabqa osib subq atqab." ³² Onaqa Pailat a nanggo anjam di qusiqa odosiq aqa qaja tamo qudei qarinqrñaq gilsib tamo aiyel Yesus koba na namburbasq di gainejoqñeb qaji nanggo singa gentetnreb. ³³ Osib Yesus aqa areq gilsib uneb a nami moiej. Deqa nanggi aqa singa gentosai. ³⁴ Ariya qaja tamo bei a na aqa qaja osiq Yesus aqa jar banqaq di qamnaq leñ ti ya ti aiej. ³⁵ E Jon. Nanggi kumbra di yonabqa e ijo segi ñamdamu na unem. Deqa e bini mare mare laqnum. Anjam e mareqnum qaji endi bole. E segi qalieonum, e anjam bole mareqnum. Deqa niñgi ijo anjam endi qusib Yesus qa nunqo areqalo singilatiye. ³⁶ Qaja tamo nanggi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib nengrenyeb, "Nanggi aqa tanu bei gentqasai." ³⁷ Qotei aqa anjam bei dego aqa damu brantej. Anjam agiende, "Nanggi qaja na aqa jar banqaq di qamsibqa koqyesqab."

Nanggi na Yesus aqa qusa osib sub bunujq di ateb

³⁸ Onaqa tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A Yesus dauryis laqnej qaji. A Juda tamo kokba nanggi ulainjrñsiq deqa uliosiq Yesus dauryis laqnej. A boleq na dauryosaiyoqñej. Ariya Josep a Pailat aqa areq gilsiq nenemyej, "Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?" Onaqa Pailat na Josep odyonaqa a Yesus aqa jejamu osiq subq atqa gilej. ³⁹ Nikodemus agi nami qolo Yesus aqaq gilej qaji a dego Josep ombla na Yesus aqa jejamu osib subq atqa gileb. Nikodemus a gilqa osiqa ñam so aqa ya quleq ti utru aiyela turtsiq gereiyosiq osi gilej. Nam so aqa ya di aqa gulube 30 kilogram. ⁴⁰ Onaqa nanggi aiyel Yesus aqa jejamu osib gara boledamu na dalaosib ñam so aqa ya di osib aqa jejamuq di liyeb. Juda nanggi na tamo subq atqa oqnsib degyeqñub.

⁴¹ Sawa Yesus namburbasq di qameb qaji qalaq dia mandam taqal bei soqnej. Mandam taqal dia sub bunuj bei soqnej. Sub dia nami tamo bei atosaisoqñeb. ⁴² Sub di isaq di sosai. A jojomq di soqnej. Juda

nanngo yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyqa bati brantej deqa nanngi aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub dia ateb.

Yesus a olo subq na tigelej

20 Yesus a subq di sonaq yori batiej. Nebeonaqa nobqolo ambru Maria Makdala qure qaji a tigelosiqqa Yesus aqa subq gilej. Gilsiq nam atej meniñ kobaquja sub me getenteb qaji di waqosiq taqalq di sonaq unej. ² Unsiqa olo puluosiq urur ti aisiq Saimon Pita wo Yesus aqa angoro bei agi a tulan qalaqalaiyoqnej qaji a wo nanngi aiyel itnjrsiqa minjrej, "Gago Tamo Koba Yesus aqa jejamu subq dena osib jaraionub. Qabia kio atonub di iga qaliesai."

³ Degsi minjrnaqa Pita wo angoro de wo nanngi anjam di qusibqa Yesus aqa sub unqajqa gileb. ⁴ Nanngi aiyel gurgurosib giloqnsib angoro dena Pita bunyosiqqa namoosi gilsiq subq di brantej. ⁵ Osiq sub meq di tigelosiqqa miligi tirosiq gara Yesus dalaeb qaji di sonaq unej. A sub miligiq aiosai. ⁶ Onaqa Saimon Pita a bunuqna urur ti bosiq brantsiqa a torei sub miligiq aiej. Aisiq a dego gara Yesus dalaeb qaji di unej. ⁷ Gara mutu bei Yesus aqa gate qoseteb qaji di dego lubosiq taqal beiq di sonaq unej. Gara mutu di gara qudei ti turtsi sosai. A segiq di soqnej. ⁸ Onaqa angoro bei agi namo subq di brantej qaji a dego sub miligiq aiej. Aisiq gara di unsiq endegsi poiyej, "Bole, Yesus a subq na tigelqo." ⁹ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "Kristus a subq na tigelqas." Bati deqa Yesus aqa angoro nanngi anjam di poinjrosaisoqnej. ¹⁰ Ariya nanngi olo puluosib nanngo qureq aieb.

Maria Makdala qure qaji a Yesus unej

¹¹ Onaqa Maria a sub qalaq di tigelesosiqqa akamoqnej. Akamoqnsiqa sub miligi tirej. ¹² Tirosiqa lan angoro aiyel sub miligiq di sonab unjrej. Nanngi gara qat jigsib Yesus ñeioteb qaji lumeq dia awesoqneb. Bei gateqsi bei singaqsi awesoqneb. ¹³ Onaqa lan angoro aiyel nanngi na Maria minjeb, "Unqa, ni kiyaaq akameqnum?" Onaqa minjrej, "Nanngi ijo Tamo Koba osib jaraionub. Qabia kio atonub di e qaliesai." ¹⁴ Maria a nanngi degsi minjrsiq bulosiqqa aqa qoreq di Yesus a tigelesonaq unej. Ariya Maria a qaliesai, di Yesus.

¹⁵ Onaqa Yesus na Maria minjej, "O unqa, ni kiyaaq akameqnum? Ni yai unqa bonum?" Onaqa Maria a are qalej, "Tamo endi mandam taqal endi taqateqnu qaji kio?" Degsi are qalsiq minjej, "O Abu, ni na kio ijo Tamo Koba osim sawa qabia atonum di merbimqa e gilsiy oqai." ¹⁶ Onaqa Yesus na minjej, "O Maria." Degsi minjrnaqa Maria a Yesus qa poiyoonaqa Yesus areiysiq minjej, "O Rabonai." Di Hibru anjam. Aqa damu, "O Qalie Tamo Koba." ¹⁷ Onaqa Yesus na Maria minjej, "Ni e ojaim. Di kiyaaq? E ijo Abu aqaq oqosaiunum deqa. Ariya ni ijo was nanngoq gilsim endegsi minjre, 'Yesus a marqo, 'E ijo Abu aqaq olo oqwai. Ijo Abu agi nunngo Abu dego. Ijo Qotei agi nunngo Qotei dego.'" Ni gilsim nanngi degsi minjre."

¹⁸ Onaqa Maria Makdala qaji a Yesus aqa anjam di qusiqa a gilsiq Yesus aqa angoro nanngi itnjrsiqa minjrej, "E gago Tamo Koba Yesus unonum." Osiqa anjam kalil Yesus na minjrej qaji di olo nanngi sainjrej.

Yesus aqa angoro nanngi na Yesus uneb

¹⁹ Ariya yori bati koboosiq bilaqtonaqa Yesus aqa angoro nanngi siranme kalil qandimteleñosib warum miligiq di soqneb. Di kiyaaq? Nanngi Juda tamo kokba nanngi ulainjreb deqa. Onaqa bati qujai deqa Yesus a tal miligiq di brantosiqqa nanngo ambleq di tigelosiq minjrej, "O ijo angoro, ninggi are lawo na soqniye." ²⁰ Osiqa aqa ban ti jar banga ti nanngi osornjrej. Onaqa nanngi kalil Tamo Koba Yesus unsibqa nanngi tulan areboleboleinjrej. ²¹ Onaqa Yesus na olo minjrej, "Ninggi are lawo na soqniye. E ijo Abu na qarinqbonaq mandamq aiem. Dego kere e na ninggi qarinqitqa gilsib ijo anjam mare mare laqniye." ²² Yesus a na aqa angoro nanngi anjam degsi minjrsiqa aqa mondor puynjrsiqa minjrej, "Ninggi Qotei aqa Mondor Bole oiye." ²³ Ninggi tamo unngasari nanngo une kobotetnjrqab di Qotei a dego nanngo une kobotetnjrqas. Ariya ninggi tamo unngasari nanngo une kobotetnjrqasai di Qotei a dego nanngo une kobotetnjrqasai."

Tomas a Yesus unej

²⁴ Yesus a nanngoq di brantej di Tomas a nanngi koba na sosai. Tomas a Yesus aqa angoro 12-pela deqaji bei. Aqa ñam bei Didimus. ²⁵ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi gilsib Tomas itosib minjeb, "Iga gago Tamo Koba Yesus unonum." Degsi minjnabqa a nanngo anjam di qunaq ugeiyonaq minjrej, "E ijo ñamdamu na Yesus aqa ban tutu na qameb qaji pirigi di unsiy ojqi di e marqai, 'Bole, Yesus a subq na tigelqo.' E aqa jar banga qaja na qameb qaji di dego unsiy ojqi di e marqai, 'Bole.' E unqasai di e bole qa marqasai."

²⁶ Ariya bati 7-pela koboonaqa Yesus aqa angoro nanngi olo tal miligiq di soqneb. Tomas a dego nanngi koba na soqneb. Siranme kalil qandimelenjesonabqa Yesus a olo tal miligiq di brantosiqqa nanngo ambleq di tigelosiqqa minjrej, "O ijo angoro, ninggi are lawo na soqniye." ²⁷ Osiqa Tomas minjej, "O Tomas, ni ino ban gei na ijo ban bile qameb qaji aqa pirigi qamsim une. Ino ban waiysim ijo jar banga aqa pirigi dego oje. Areqalo aiyelaim. Areqalo qujaitosim e qa ino areqalo singilat." ²⁸ Onaqa Tomas a na Yesus minjej, "O Yesus, endego e poibqo, ni ijo Tamo Koba. Ni ijo Qotei dego."

²⁹ Onaqa Yesus na olo Tomas minjej, "Ni ino ñamdamu na e nubsim deqa ino areqalo e qa singilatunum e? Ariya tamo unngasari nanngo ñamdamu na e nubosaieqnu qaji nanngi e qa nanngo areqalo singilatqab di nanngi tulan areboleboleinjrqas."

Utru kiyaaq Jon na anjam endi nenngrenyey

³⁰ Yesus a Qotei aqa manwa tulan gargekoba aqa angoro nanngo ñamdamuq di yoqnej. Ariya e aqa manwa kalil deqa nenngrenyosai. Aqa manwa quja quja segi e

buk miligiq endi nengrenyonum. ³¹ Ningi ijo anjam endi sisiyosib Yesus qa nungo areqalo singilatosib a bole Kristus Qotei aqa Njiri degsi poingwajqa deqa e na anjam endi nengrenyonum. Yimqa ningi Yesus aqa ñam na nambile gaigai sqab.

Yesus aqa angoro 7-pela nanngi na a uneb

21 Onaqa bati bei Yesus a Galili ya agu qalaq dia sosiqa olo aqa angoro nanngoq di brantej. Ya agu di aqa ñam bei Taiberias. Yesus a aqa angoro nanngoq di olo brantej deqa e kiñala saqai. ² Ya agu qalaq dia Yesus aqa angoro 7-pela nanngi soqneb. Angro bei Saimon Pita. Bei Tomas aqa ñam bei Didimus. Bei Nataniel. Nataniel aqa qure utru Kana. Kana a Galili sawaq di unu. Sebedi aqa njiri aiyel nanngi dego ya agu qalaq di soqneb. Ariya Yesus aqa angoro aiyel dego nanngi koba na soqneb. ³ Onaqa Saimon Pita a na nanngi minjrej, "E qe oqajqa deqa kakan waiyqa aieqnum." Onaqa nanngi na minjeb, "Iga koba na aiqom." Degsi minjsib nanngi koba na aisib qobun gogetosib kakan waiyoqneb. Di qolo. Waiyeqneb nebeej. Nanngi qe bei osai bolesai.

⁴ Ariya nobqolo amburu nanngi qobun miligiq di sosib nam ateb Yesus a alile di tigelesonaq uneb. Ariya nanngi qaliesai, di Yesus. ⁵ Onaqa a na nenemnjrej, "O ijo angoro, ningi qe onub e?" Onaqa nanngi na minjeb, "Eo. Iga qe osai." ⁶ Onaqa minjrej, "Ningiqobun aqa qala bei ban woq di kakan waiysib qe oqab." Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di dauryosib ban woq di kakan waiyeb qe tulan ani eb. Qe di tulan gulube deqa nanngi na soqtosib qobun goge di atqa keresaiinjrej.

⁷ Onaqa Yesus aqa angoro bei agi Yesus a tulan qalaqalaiyoqnej qaji a na Pita minjej, "Tamo di gago Tamo Koba Yesus." Onaqa Saimon Pita a anjam di qusiqa aqa gara jugo wauqa osiq piqtej qaji di olo jigsiq qobun dena prugosiq yaq aisiq Yesus aqa areq gilej. ⁸ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi qobun na beb. Nanngi alile jojom 100 mita dego. Deqa kakan qe na maqesonaq nanngi bosib qobun na titosib aisib alile di tiryeb.

⁹ Alile di tiryosib nam ateb Yesus a nami nam tunguyosiq qe koitonaq namyuoq di sonaq uneb. Bem qudei dego sonaq uneb. ¹⁰ Onaqa Yesus na minjrej, "Ningiqe onub di qudei osi boiye." ¹¹ Onaqa Pita a olo qobun gogetosiq kakan qe ti titosiq alile di atej. Qe di kokba. Qe kalil sisiyeb 153. Di qe gargekoba. Ariya kakan yala branosai.

¹² Onaqa Yesus a na qe qudei osiq koitej. Osiq nanngi minjrej, "Ningiqe bosib qe ti bem ti endi uyiye." Ariya nanngi ulaosib deqa angoro bei na yala nenemyosai, "Ni tamo yai?" Degosai. Nanngi qalie, di Tamo Koba Yesus. ¹³ Onaqa Yesus a namyuo jojomyosiq bem ti qe ti di osiq nanngi anainjronaq uyeb.

¹⁴ Yesus a nami subq na tigelosiq aqa angoro nanngoq di brantoaiyeltej. Bini qalubqo.

Yesus na Pita minjej, "Ni na ijo kaja du du nanngi gere-injroqnime"

¹⁵ Nanngi ingi uynab menetnjrnaqa Yesus na Saimon Pita nenemyej, "O Saimon, Jon aqa njiri, ni ijo angoro kalil bunjrsimqa ni segi e tulan qalaqalaibeqnum e?" Onaqa Pita na minjej, "Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum." Onaqa Yesus na minjej, "Deqa ni na ijo kaja du du nanngi geregereinjroqnime."

¹⁶ Osiq olo Pita nenemyej, "O Saimon, Jon aqa njiri, ni e qalaqalaibeqnum e?" Onaqa Pita na minjej, "Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum." Onaqa Yesus na minjej, "Deqa ni na ijo kaja nanngi taqat-njroqnime."

¹⁷ Osiq olo nenemyoqalubtej, "O Saimon, Jon aqa njiri, ni e qalaqalaibeqnum e?" Yesus na Pita anjam di nenemyoqalubtej deqa Pita a are gulubeiyonaq minjej, "O Tamo Koba, ni ingi ingi kalil qa qalie. Deqa ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum." Onaqa Yesus na olo minjej, "Deqa ni na ijo kaja nanngi geregereinjroqnime."

¹⁸ "O Pita, ni que. E bole mermqai. Ni angoro wala sosimqa bati deqa ni ino segi areqalo dauryosim sawa ni gilqajqa maroqnem ni deq giloqnem. Ariya bunuqna ni qeliosimqa ino ban soqtim tamo bei na ni tontmosim sawa ni gilqajqa uratqam qaji deq osi gilqas."

¹⁹ Pita aqa moiqajqa gam di Yesus na ubtetqa osiq deqa degsi minjej. Pita a gam kie na moisim dena Qotei aqa ñam soqtqas di Pita a qalieqajqa deqa Yesus na degsi minjej. Osiq Pita minjej, "Ni e daurbe."

Yesus aqa angoro bei a tulan qalaqalaiyoqnej qaji deqa anjam marej

²⁰ Osiq Pita ombla walweloqnsibqa Pita a bulosiq angoro Yesus na a tulan qalaqalaiyoqnej qaji a nanngi aiyel daurnjreqnaq unej. Angro di agi nami Yesus aqa angoro nanngi ti awoosib ingi uyoqnsibqa a Yesus beteryosiq nenemyej, "O Tamo Koba, angoro yai na ni osim jeu tamo nanngo banq di atqas?" ²¹ Pita a angoro di unsiq Yesus nenemyej, "O Tamo Koba, bunuqna ino angoro di a kumbra kie na moiqas?" ²² Onaqa Yesus na Pita minjej, "Angro di a moiosaisoqnimqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim. Di ino wau sai. Di ijo wau. Ni e daurbe." ²³ Yesus a na Pita degsi minjej. Deqa Yesus aqa angoro di a moiqasai anjam di sawa sawaq gileqnaqa Kristen was qu kalil nanngi quoqneb. Angro di a moiqasai Yesus na Pita degsi minjosai. A na minjej, "Angro di a moiosaisoqnimqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim."

²⁴ Angro di agi e segi. E Jon. E na anjam endi nengrenyonum. E ijo segi namdamu na Yesus aqa kumbra kalil endi unsim deqa agi nengrenyonum. Iga qalieonum, ijo anjam endi bole.

²⁵ Yesus a mandamq endia sosiqa a kumbra tulan gargekoba yoqnej. Deqa e are qalonum, Yesus aqa kumbra kalil deqa saosim nengrenyqom di buk tulan

tumbol kobaosim sawa sawa kalilq dia maqosim sawa
atqa keresaiqas.

Aposel

Yesus na aqa Mondor qarinyim aqa angro nanngoq aiqas

1 O Tiofilus, e nami anjam bei nengrenyosim ni qa qarinyem. Kumbra kalil Yesus na yoqnej qaji deqa ti anjam kalil a na tamo ungasari nanngi minjroqnej qaji deqa ti utruq na nengrenyem. ² Nengrenyosim gilsimqa Qotei na Yesus osiq lan qureq oqej di patem. Yesus a lan qureq oqosaisosiq aqa segi angro giltjnrej qaji nanngi koroinrsiq Qotei aqa Mondor na medabu singilatetonaqa minjrej, "Ninggi walweloqnsib ijo anjam mare mare laqniye." Degsi minjrsiq nanngi uratnjrsiq lan qureq oqej. ³ Nami Yesus a jaqatin koba osiq moiej. Osiqu olo subq na tigelosiq aqa segi angro nanngoq di brantoqnsiq manwa gargekoba yeqnaqa nanngi unoqneb. Unoqnsib maroqneb, "Bole, Yesus a subq na tigelqo. A nambile unu." Bati 40 qa Yesus a mandamq di sosiqa aqa angro nanngoq di brantoqnej. Brantoqnsiq Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiqa nanngi taqatnjrejunu anjam di minjroqnej. ⁴ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanngi olo koroinrsiq minjrej, "Ninggi Jerusalem urataib. Ijo Abu aqa Mondor nanngi nami enjgwa marej qaji deqa nanngi tarijoqnsib soqniye. E nami nanngi deqa merngoqnem. ⁵ Jon a ya na tamo ungasari nanngi lanja yansjroqnej. Ariya bati qudei koboamqa e Qotei aqa Mondor na nanngi yansjg-wai."

⁶ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanngi olo koroinrnaqa nanngi na endegsib nenemyeb, "O Tamo Koba, bini bati endeqa kio ni na Rom nanngo singila kobotosim iga Israel tamo ungasari singila egimqa iga na kamba mandam endi taqatqom?" ⁷ Onaqa Yesus na minjrej, "Ninggi bati di qalieqa maraib. Di nungo wau sai. Di ijo Abu aqa wau. A segi na bati di giltej unu. ⁸ Ariya Qotei aqa Mondor nunngoq bamqa nanngi singila osib e qa anjam mare mare laqniye. Ninggi Jerusalem endia, Judia sawaq dia, Samaria sawaq dia, sawa sawa kalil keretosib e qa anjam mare mare laqniye."

Yesus a lan qureq oqej

⁹ Yesus a na aqa angro nanngi anjam degsi minjrsiq a mandam uratosiq lan goge oqeqnaq nanngi a koqye-soqneb. Onaqa lanbi na a kabutonaqa nanngi a olo unosai. ¹⁰ Nanngi lan goge tarosib nam ateqnabqa tamo aiyel gara qat jigeb qaji nanngi bosib nanngo areq di tigelosib minjreb, "O Galili qaji tamo, nanngi kiyaaq lan goge tarosib nam ateqnub? Yesus a nanngi uratngsiqua

lan goge oqeqnaq nanngi unonub mondon a degsim olo bqas."

Nanngi na tamo bei giltonab a Judas aqa sawa ej

¹² Mana nanngi soqneb qaji aqa nam Oliv mana. Mana di Jerusalem qure jojomq di unu. Deqa nanngi mana dena olo puluosib Jerusalem aisib tal gogetosib nanngo warum bei gogeqsi nanngi gaigai soqneb qaji warum deq gileb. Yesus aqa angro warum deq gileb qaji nanngo nam agiende. Pita na Jon na Jems na Andru na Filip na Tomas na Bartolomyu na Matyu na Alfius aqa njiri Jems na Saimon a nami Rom nanngi winjrqaqqa maroqnej qaji a na Jems bei aqa njiri Judas na. Yesus aqa angro 11-pela nanngi di warum deq gileb. ¹⁴ Nanngi ti ungasari qudei ti Yesus aqa was nanngi ti aqa aniqali Maria dego nanngi koba na gaigai warum dia korooqnsibqa are qujaitoqnsib Qotei pailyoqneb.

¹⁵ Bati bei tamo ungasari 120 Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi koroosib sonabqa Pita a nanngo ambleq di tigelosiq minjrej, ¹⁶ "O ijo was nanngi quiye. Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di aqa damu bini brantqo. Anjam di aqa damu Qotei a nami brantqa marej deqa bini brantqo. Anjam di Qotei aqa Mondor na Devit minjnaqa qusiq nengrenyonaq soqnej. A Judas qa nengrenyey. Judas agi a na jeu tamo nanngi gam osornjrnaqa Yesus ojob. ¹⁷ A nami iga koba na sosimqa Yesus aqa wau ojoqnem." Pita a na nanngi anjam degsi minjrej.

¹⁸ O Tiofilus, e Judas qa kifala saqai. Judas a nami Yesus osiq jeu tamo nanngo banq di atej. Judas aqa kumbra di tulan uge. Aqa kumbra dena Juda tamo kokba nanngi na silali yonabqa osiq mandam taqal bei awaiyey. Awaiyosiq bunuqna a mandam dia ulonosiqa aqa mene paraonaqa bi bilernej. ¹⁹ Bunuqna tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanngi anjam di qusibqa mandam di aqa nam "Akeldama" waiyeb. Di nanngo segi anjam na nam waiyeb. Nam di aqa damu, "Len Aiqaqqa Mandam."

²⁰ Ariya Yesus aqa tamo ungasari 120 nanngi koroosonabqa Pita na olo minjrej, "Devit a nami Qotei louqa buk miligiq di Judas qa endegsi nengrenyey, 'Aqa tal lanja sqas. Aqa tal tamo bei na olo oqasai.' Osiqu olo Judas qa endegsi nengrenyey, 'A Kristus aqa wau ojoqnej. Ariya tamo bei na olo wau di ojqas.' Devit a nami Judas qa degsi nengrenyey.

²¹ "Deqa ijo was nanngi quiye. Iga tamo bei giltonamqa a na Judas aqa sawa osim iga ti Yesus aqa wau ojqom. Bati iga Tamo Koba Yesus dauryosim laqnamqa tamo

nanġi iga koba na soqnem qaji deqaji bei oqom. ²² Jon yansjro qaji aqa bati qa Yesus na aqa wau utru atej dena bosib bosiq Qotei na Yesus yaigosiq laŋ qureq oqej bati deqa tamo nanġi iga koba na soqnem qaji deqaji bei giltonamqa a iga ti Yesus aqa wau ojsim Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa mare mare laqnqom."

²³ Pita a nanġi anjam degsi minjrnqa nanġi na tamo aiyel giltonjreb. Josep wo Matias wo giltonjreb. Josep aqa ñam bei Barsabas. Aqa ñam bei Jastas. ²⁴ Nanġi aiyel giltonjrsibqa endegsib Qotei pailyeb, "O Tamo Koba Qotei, ni tamo kalil nanġo areqalo qalie. Deqa tamo aiyel endi ni yai giltonqam di iga osorgimqa tamo dena Judas aqa sawa osim aqa wau ojqas. ²⁵ Judas a wau di uratosiq moisiq sawa uge ni nami a aiqajqa giltem qaji deq aiej." ²⁶ Nanġi degsib Qotei pailyosib koboonaqa tamo yai na kamba Judas aqa wau ojqajqa deqa marsibqa meniŋ silali alaŋeb. Meniŋ silali alaŋonabqa Matias aqa meniŋ na bunyej. Deqa nanġi Matias giltonabqa a Yesus aqa anġro 11-pela Yesus aqa anjam mare mare laqajqa nami giltonjrej qaji nanġi koba na sosib wauoqneb.

Qotei aqa Mondor aiej

2 Onaqa Juda nanġo yori bati koba ñam Pentikos di brantej. Juda nanġo moma nanġi nami inġi meli bunuj otoreleŋeb deqa are qalqajqa yori bati branton-aqa Yesus aqa tamo unġasari kalil nanġi tal qujaiq di koroosib sonabqa laŋ goge dena jagwa koba anjam ato bulosiq tal nanġi awesoqneb qaji deq aiej. Aisiq tal keretej. ³ Onaqa Qotei aqa Mondor a ŋam pulon bu-losiq aisiq segi segiosiq nanġo gateq di awoelenonaq uneb. ⁴ Osiq nanġo segi segi are miligiq aisiq meŋ bulyetjnnaqa nanġi kalil qure segi segi nanġo anjam mareleŋoqneb.

⁵ Bati deqa Juda tamo unġasari tulaŋ gargekoba nanġi qure qure kalilq dena bosib Jerusalem di soqneb. Nanġi kalil Qotei qa louoqneb qaji. ⁶ Ariya jagwa koba anjam ato bulonaqa nanġi kalil qusib bosib koroonaqa nanġo segi segi qure utru anjam mareqnaq qusibqa are koba qalsib maroqneb, "Tamo unġasari kalil endi Galili qaji. ⁸ Nanġi kiersib gago segi segi qure utru anjam mareqnaq iga queqnum? ⁹ Iga kalil qure bei bei qaji. Iga qudei Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia sawa dena beleŋem. ¹⁰ Iga qudei Frigia, Pamfilia, Isip, Libia sawa Sairini sawa jojomq dena beleŋem. Iga qudei Rom dena beleŋem. ¹¹ Iga qudei Juda tamo. Iga qudei Juda nanġo louqa kumbra dauryeqnum. Iga qudei Krit. Iga qudei Arebia qaji. Nanġi kiersib gago segi segi qure utru anjam na Qotei aqa wau kokba deqa mareqnaq iga queqnum?" ¹² Tamo unġasari nanġi anjam degsib marsibqa nanġi are koba qalsib segi segi maroqneb, "Nanġi kumbra di kiersib yonub?" ¹³ Onaqa tamo qudei nanġi yomuosiq mareb, "Nanġi wain bunuj uysib deqa nanariosib anjam laŋa laŋa mareqnaq."

Pita a anjam palontej

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anġro 11-pela nanġi Pita ombla na tigelosibqa Pita na aqa medabu waqtosiq endegsi minjrej, "Ninġi Juda tamo ti tamo unġasari kalil Jerusalem qureq endi so qaji ninġi ti ijo anjam endi qusib poingem. ¹⁵ Ninġi maronub, 'Tamo nanġi di wain uysib nanarionub.' Di sai. Endego nobqolo koba. Wain uyqa bati sai. ¹⁶ Kumbra endeqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami endegsi marej, ¹⁷ 'Qotei a marqo, "Dino bati jojomamqa e na ijo Mondor qarinyitqa tamo unġasari kalil nanġoq aiqas. Aisim nunġo anġro mel ti nunġo anġro sebiŋ ti nanġi singila enjrimqa nanġi ijo medabu osib ijo anjam maroqnaq. Nunġo anġro wala nanġi ti nunġo tamo bole bole nanġi ti areqalo waqtetjnroqnaq ŋeioqnsibqa ijo kumbra gargekoba unoqnaq. ¹⁸ Bati deqa e na ijo Mondor qarinyitqa ijo wau tamo ti ijo wau uŋa ti nanġoq aisim singila enjroqnaq nanġi ijo medabu osib ijo anjam maroqnaq. ¹⁹ Laŋ goge dia e na maŋwa gargekoba yoqnaq. Mandamq dia dego maŋwa gargekoba yoqnaq. Leŋ ti ŋamyuo ti qurem koba ti qarinyit mandamq aiqas. ²⁰ Seŋ ambruqas. Bai lentosim leŋ bulqas. Amqa nunġo Tamo Koba a rian koba ti singila koba ti bqas. ²¹ Bati deqa tamo unġasari gargekoba nanġi endegsib pailyqab, 'O Tamo Koba, ni na iga aqaryaigime.' Yimqa a na nanġo pail qusim nanġi kalil elenamqa nanġi so bole gaigai sqab." ' Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami anjam degsi marej.

²² "Deqa Israel tamo unġasari, ninġi ijo anjam endi quiye. Ninġi qalie, Qotei na Yesus Nasaret qaji a qarinyonaq mandamq aisiq kumbra gargekoba nunġo ambleq di yoqnej. Kumbra yeqnaqa ninġi unoqnsib maroqneb, 'Bole, Qotei na Yesus qarinyonaq bej.' ²³ Qotei na tamo di osiq nunġo baŋq di atej. A nami kumbra degyqa are qalsiq deqa anjam keretej. Onaqa ninġi na Yesus osib tamo uge nanġo baŋq di atnaqba nanġi na osib ŋamburbasq di qalnaq moiej. Nunġo kumbra dena ninġi segi na Yesus qalsib moioteb. ²⁴ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiq moio gam kobotej. Di kiyaaq? Moio na Yesus a olo ojqa kere-sai. ²⁵ Agi Devit a nami Yesus qa endegsi marej, 'Ijo Tamo Koba a bati gaigai ijo ulatamuq di sonaq uneqnum.

A ijo baŋ woq di unu deqa e padalqasai.

²⁶ Deqa e tulaŋ areboleboleibqo. E arebolebole na anjam mareqnum.

Inġi bole bole kalil Qotei na e ebqajqa nami marej qaji e di oqajqa tariŋoqnsim unum.

²⁷ Ni na ijo qununj uratim moio qureq aiqasai.

Ni na ino segi anġro bolequja Kristus aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.

²⁸ Nambile sqajqa gam di ni na e osorbonum.

Ni e ombla sqam deqa e tulaŋ areboleboleibqo.' Devit a nami anjam degsi marej.

²⁹ "O ijo was ninġi quiye. E bole mernġwai. Gago mo-ma Devit a nami moinaqa subq ateb. Aqa sub agi bini unu iga gaigai uneqnum. ³⁰ Nami Qotei na Devit min-

jej, 'Mondorj ino leŋ nanġi paraosibqa dena tamo bei ɳambabqas. Amqa e na tamo di gilititqa ni mandor koba unum dego kere a kamba ino sawa osim Mandor Koba sqas.' Qotei na nami Devit anjam degsi minjej. Osiqa aqa anjam di singilatosiqa olo minjej, 'E ijo anjam di uratqasai. E dauryqai.' Devit a Qotei aqa med-abu o qaji tamo bole. Deqa kumbra Qotei na mondorj yqas qaji di Devit a nami qalieej. Osiqa Kristus qa endegsi marej, 'Bunuqna a subq na tigelqas.' Osiqa marej, 'Qotei na Kristus moio qureq di uratqasai. Aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.' ³² Yesus qujai di Qotei na subq na tigeltonaqa iga kalil ɳamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ³³ A laŋ qureq oqsiq ɳam kobaquja osiq Qotei aqa baŋ woq di awesoqnej. Osiq Qotei aqa Mondor niŋġi nami engwa marej qaji di aqa Abu aqaq dena yayiosiqa qarinyqo aiquqa niŋġi unsib nuŋġo dabkala na dego quonub. ³⁴ Devit a subq na tigelosiq laŋ qureq oqosai. Ariya a Kristus qa endegsi marej,

'Tamo Koba Qotei na ijo Tamo Koba Kristus minjej, "Ni ijo baŋ woq endi awo.

³⁵ Awesoqnimqa e na ino jeu tamo kalil nanġi elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanġi taqatnjro-qnqam."

Devit a nami Kristus qa degsi marej.

³⁶ "Deqa Israel tamo unġasari, niŋġi kalil ijo anjam endi gegerere qusib poingem. Yesus agi niŋġi na ɳamburbasq di qalhab moiej qaji a Qotei na olo osiqa gago Tamo Koba Kristus atej." (Ŋam Kristus di aqa damu, "Tamo Qotei na nami giltej qaji") Pita a na tamo unġasari nanġi anjam degsi minjrej.

Tamo unġasari gargekoba nanġi are bulyosib yanso eb

³⁷ Onaqa nanġi Pita aqa anjam di qunabqa anjam dena nanġo are qametnjrej. Deqa nanġi na Yesus aqa anġro nanġi Pita ombla minjreb, "O gago was niŋġi na mergiye. Iga kieronamqa Qotei na iga elenjamqa iga padalqasai?" ³⁸ Onaqa Pita na kamba minjrej, "Niŋġi segi segi are bulyosib Qotei aqaq boiye. Babqa iga Yesus Kristus aqa ɳam na niŋġi yansɳgonam Qotei na nuŋġo une kalil kobotetɳgwas. Osim aqa Mondor Bole niŋġi laŋa engwas. Awai saiqoji. ³⁹ Qotei a nami marej, 'E niŋġi ti nuŋġo anġro ti tamo kalil isa isaq di unub qaji nanġi ti ijo Mondor engwai.' Qotei a nami degsi marej. Deqa niŋġi quiye. Qotei na aqa anjam di uratqasai. Tamo unġasari kalil gago Tamo Koba Qotei na metnjrim aqaq bqab qaji nanġi aqa Mondor enjrqas."

⁴⁰ Pita a anjam deqaji gargekoba singila na nanġi minjroqnej. Osiqa olo endegsi minjrej, "Niŋġi gegerere ɳam atsib soqniye. Tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġi kumbra uge uge yoqnsib laqnum. Deqa niŋġi nanġo kumbra uge di dauryoqnaib. Uratosib soqniye. Niŋġi nanġi ti Qotei na padaltɳgo uge." ⁴¹ Onaqa tamo unġasari kalil Pita aqa anjam di qusib nanġo are miligiq di ateb qaji nanġi yansnjreb. Bati deqa tamo unġasari 3,000 nanġi Yesus qa nanġo areqalo

singilatosib tamo unġasari nami Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji nanġo miligiq aisib koba na soqneb.

Yesus aqa tamo unġasari kalil nanġi are qujaitosib soqneb

⁴² Tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji nanġi bati gaigai Yesus aqa anġro 12-pela nanġo anjam quoqnsib dauryoqneb. Nanġi bati gaigai are qujaitoqnsib bem gentosib uyoqnsibqa Qotei pailyosib soqneb. ⁴³ Qotei na Yesus aqa anġro 12-pela nanġi singila enjreɳnaqa nanġi maŋwa gargekoba yoqneb. Onaqa Yesus aqa tamo unġasari nanġi kalil maŋwa di unoqnsib Qotei aqa ɳam soqtoqneb. ⁴⁴ Tamo kalil Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji nanġi bati gaigai korooqnsibqa nanġo areqalo qujaitosib soqneb. Nanġo inġi inġi kalil di koba qaji degsib maroqnsib Yesus aqa tamo unġasari kalil nanġi jeisib enjroqneb. ⁴⁵ Nanġo mandam ti nanġo inġi inġi ti qarinyelerenqab tamo qudei nanġi na awaiyoqnsib silali enjre-qnab oqnsib Yesus aqa tamo unġasari inġi inġi saiqoji soqneb qaji nanġi jeisib enjroqneb. ⁴⁶ Nanġi bati gaigai nanġo areqalo qujaitosib sosibqa Juda nanġo atra tal miligiq dia korooqnsib louoqneb. Nanġo segi segi talq dia dego korooqnsibqa bem gentosib uyoqneb. Nanġi kalil arebolebole ti lawo na sosibqa Qotei aqa ɳam soqtoqnsib koba na inġi uyoqneb. Degyeqnaqna tamo kalil nanġi Yesus aqa tamo unġasari nanġo kumbra di unoqnsibqa nanġi qa tulaŋ areboleboleinjroqnej. Bati gaigai tamo unġasari qudei nanġi are bulyeqnab Tamo Koba Qotei na nanġi elenqnaqa nanġi boqnsib tamo nami Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji nanġo miligiq aioqnsib koba na soqneb.

Pita wo Jon wo nanġi na tamo bei singa qandamo ɳambabej qaji a Yesus aqa ɳam na boletej

3 Bati gaigai bilaq seŋ kelinɳteqnaqa Juda tamo unġasari nanġi atra tal miligiq giloqnsib dia Qotei pailyoqneb. Ariya pailyo bati bei Pita wo Jon wo nanġi aiyel pailyqa marsib atra tal miligiq gileqnaqna tamo bei ai miligiq na singa qandamo ɳambabej qaji a atra tal siranme jojomq di awesoqnej. Bati gaigai aqa was nanġi a qoboyosib boqnsib atra tal aqa siranme jojomq dia ateqnaqna awooqnsiqa tamo unġasari atra tal miligiq gileqnaqna silali qa ɳilnjroqnej. Siranme di aqa ɳam Siranme Boledamu. ³ Bati deqa Pita wo Jon wo nanġi atra tal miligiq gilqa laqnaqna unjrsiqa silali qa ɳilnjrej. ⁴ Onaqa nanġi aiyel na tamo di kokoqyosibqa Pita na minjej, "Ni aqo nige." ⁵ Degsi minjnaqa a are qalej, "Nanġi aiyel silali bei ebqab." Degsi are qalsiqa nanġi aiyel koqnsibsoqnej. ⁶ Onaqa Pita na minjej, "E silali saiqoji. Ijo inġi bei unu di ni emqai. Yesus Kristus Nasaret qaji aqa ɳam na e ni endegsi mermonum, 'Ni tigelosim walwel.'" ⁷ Degsi minjsiqa aqa baŋ woq di ojsiq tigeltonaqa aqa singa tombol singilaonab tigeluqujatosiq walwelej. Osiqa Pita wo Jon wo nanġi aiyel daurnjrsiqa atra tal miligiq gilsiq tulaŋ areboleboleiye-

qnaqa pruprugoqnsiq Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁹ A degyeqnaqa tamo ungasari kalil nanği a unsibqa are koba qaloqneb. Osib maroqneb, "Tamo siŋga qan-damo bati gaigai atra tal siranme jomq dia awooqnsiqa silali qa njeleqnu qaji agi a di."

Pita a atra tal miligiq dia anjam palontej

¹¹ Tamo a di Pita wo Jon wo nanği aiyel daurnjrsi laq-naqa tamo ungasari kalil nanği a unoqnsib tulan prugelenosib are koba qaloqneb. Deqa nanği gurgur ti bosib atra tal meq dia Pita wo Jon wo sonabqa koba na koroqneb. Atra tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹² Tamo ungasari nanği bosib koroeeqneb Pita a nanği unjrsiqa endegsi minjrej, "O Israel tamo ungasari, ningi kiyaaq aqo aiyel tamo di boletonum unsibqa are koba qaleqneb? Ningi kiyaaq aqo aiyel nigsi-bqa endegsib are qalonub, 'Nanği segi siŋgila na ti kumbra bole na ti tamo di boletonubqa walwelqo?' Ningi degsib are qalaib. ¹³ Abraham, Aisak, Jekop, gago moma kalil nanği ti nanği Qotei a na aqa wau tamo Yesus lan qureq osi oqsiq ñam kobaquja yej. Deqa Yesus aqa siŋgila na tamo di boleosiq walwelqo. Yesus qujai di ningi na osib jeu tamo nanği banq di ateb. Onaqa Pailat na Yesus osim tonto talq dena oqeq atqajqa merngonaaq na ningi na saidosib urateb. ¹⁴ Yesus a Qotei aqa segi Tamo Boledamu. A une saiqoji. Ariya ningi na Yesus uratosib saidosib Pailat minjrej, 'Len ojo tamo Barabas tonto talq dena oqeq atsim ege.' Ningi na Pailat degsib minjnabqa a nunği anjam di dauryosiqa len ojo tamo Barabas osiqa oqeq atsiq engej. ¹⁵ Ariya Yesus a segi ñambile qa utru. Di ningi na qalnab moiej. Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa iga gago ñamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ¹⁶ Aqo aiyel Yesus qa gago areqalo siŋgilatosim deqa aqa ñam na tamo siŋga qandamo di boletonum a siŋgilaqo. Tamo siŋga qandamo di ningi qalie. Ningi gaigai a unoqneb. Ariya Yesus a segi na aqo aiyel siŋgila egwoqa a qa gago areqalo siŋgilatosim deqa tamo di boletonumqa nunği ñam-galaq di walwelqo.

¹⁷ "O gago was ningi quye. E qalieonum, ningi ti nunği gate kokba ti Yesus Kristus qa poingosai deqa a qaleb. ¹⁸ Nami Qotei na aqa medabu o qaji tamo kalil nanği medabu siŋgilatetnjreqnaqa nanği endegsib maroqneb, 'Kristus agi Qotei na giltqo qaji a jaqatin koba osim moiqas.' Ariya bunuqna ningi na Yesus qalnab moiej. Ningi kumbra di yonabqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği anjam nami maroqneb qaji di aqa damu agi brantej.

¹⁹ "Deqa ningi quye. Ningi na nunği une kalil torei uratosib are buljosib Qotei aqaq babqa a na nunği une kalil kobotetnjimqa ningi aqa angro bole sqab. ²⁰ Amqa Tamo Koba Qotei a na ningi siŋgilatnjimqa ningi kalil arebolebole ti lawo na sqab. Mondon na Yesus qarinyim nunği qbas. Tamo di agi Yesus Kristus Qotei na nami giltej qaji. ²¹ A lan qureq oqej di unu. A di soqnimqa Qotei na mandam bunuj ti lan bunuj ti atqa bati brantimqa a olo bqa. Qotei a nami marej, 'E

mandam bunuj ti lan bunuj ti atqai.' Osiqa aqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nanği minjrnqa nanği na nengrenyeb.

²² "Moses a nami Yesus qa endegsi marej, 'Mondon Tamo Koba Qotei a na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nunği ambleq dena tigeltimqa a na anjam merngoqnas. Anjam merngoqnimqa ningi aqa anjam kalil qusib dauryoqniye. ²³ Tamo kalil aqa anjam quqwa uratqab qaji nanği Qotei na ñumim morenqab. Deqa nanği olo Qotei aqa tamo ungasari nanği ambleq di sqasai.' Moses a nami degsi marej. ²⁴ Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği dego nami Yesus qa anjam degsib maroqneb. Samuel a nami Yesus bqajqa bati qalieosiqa deqa Yesus qa maroqnej. Samuel a moinaqa Qotei aqa medabu o tamo kalil bunuqna ñambabelenqab qaji nanği dego Yesus bqajqa bati qalieosib deqa maroqneb.

²⁵ "Qotei a ningi elenqa osiqa deqa aqa medabu o qaji tamo nanği qarinyreqnaqa aqa anjam mare mare laqneb. A nami nunği moma nanği ti anjam qoseb. Anjam qosisib anjam di siŋgilatosib kereonaqa Abraham endegsi minjrej, 'Mondon ino len nanği paraosibqa dena tamo bei ñambabqas. Ñambabosim tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanği elenjosim geregereinjqas.' Qotei a ningi elenqa osiqa deqa anjam di Abraham minjrej. ²⁶ Osiqa bunuqna aqa wau tamo Yesus osiqa qarinyonaq namoqna nunği aiej. Yesus a nunği aism ningi kalil aqaryaingimqa ningi nunği kumbra uge kalil uratqajqa deqa are qalsiq Yesus qarinyonaq nunği aiej."

Nanği na Pita wo Jon wo ojelenosib tonto talq di breinjreb

4 Pita wo Jon wo nanği na tamo ungasari nanği anjam degsib minjreqnabqa atra tamo nanği ti Sadyusi nanği ti atra tal taqato tamo nanği gate ombla na nanği aiyel anjam di qusibqa tulan minjin oqetnjrnqa bosib nanği aiyel ojelenosib tonto talq di breinjreb. Nanği aiyel na tamo ungasari nanği anjam endegsib minjroqneb, "Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa tamo kalil nanği dego moisiq olo subq na tigeltqab." Utru deqa atra tamo nanği ti Sadyusi nanği ti minjin oqetnjrnqa nanği aiyel ojelenosib tonto talq di breinjreb. Bilaqtej deqa nanği aiyel tonto talq di uratnjrnab sonab nebeej. ⁴ Tamo ungasari tulan gargakoba nanği aiyel anjam qusib Yesus qa nanği areqalo siŋgilateb. Tamo ungasari Yesus qa nanği areqalo siŋgilateb qaji kalil turteb 5,000.

Nanği na Pita wo Jon wo osi gilsib Juda gate kokba nanği ulatamuq dia tigeltnjreb

⁵ Nebeonaqa Juda nanği gate kokba ti tamo bole bole ti dal anjam qalie tamo nanği ti bosib Jerusalem di koroeb. ⁶ Atra tamo gate Anas na Kaiafas na Jon na Aleksander na Anas aqa len kalil dego bosib koroeb. ⁷ Koroosib nanği aiyel metnjrnab bosib nanği ambleq

di tigelonab nenemnjreb, "Ninggi singila qabe na osib tamo di boletéb? Ninggi yai aqa ñam na boletéb?"

⁸ Onaqa Qotei aqa Mondor a Pita aqa miligiq aisiq medabu singilatetonaqa a na nanngi endegsi minjreb, "O Israel gate ti tamo bole bole ti nanngi ijo anjam endi quiye. Aqo aiyel na tamo singa qandamo boletem deqa nanngi na iga osib nunngo ñamgalaq di tigeltgonub. Tamo di a kiersi boleej deqa nanngi qalieqa osib nenemgonub. ¹⁰ Deqa nanngi ti Israel tamo unngasari kalil ti ijo anjam endi qusib poinngem. Yesus Kristus Nasaret qaji agi nanngi na ñamburbasq di qalnab Qotei na olo subq na tigeltej qaji aqa ñam na tamo endi aqa jejamu boleosiq nunngo ulatamuq endia tigelesonaq nanngi unonub. ¹¹ Yesus a tal aqa ai bul. Ninggi tal gereiyo qaji tamo bul. Ninggi na tal aqa ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa Qotei na tal aqa ai di olo osiqa tal singilatqajqa deqa tumaq di tigeltej unu. ¹² Ninggi quiye. Tamo bei aqa ñam na Qotei na iga oqasai. Iga oqajqa tamo bei saiqoji. Qotei na tamo bei iga osorgosai bolesai. Yesus aqa ñam na qujai Qotei na iga oqas. Amqa iga padalqasai. Sawa bei beiq dia dego tamo bei na iga oqajqa di sosai."

¹³ Pita wo Jon wo nanngi singila na tigelosib anjam di maroqneb nanngi ulaosai. Deqa Juda tamo kokba nanngi are koba qaloqneb. Di kiyaaqa? Nanngi qalieeb, nanngi aiyel nami skul beiq gilosai. Nanngi tamo lanaj. Degsib qalieosib mareb, "Nanngi aiyel nami Yesus omba laqneb deqa anjam singila na mareqneb." ¹⁴ Onaqa tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a Pita wo Jon wo nanngo areq di tigelesonaq Juda tamo kokba nanngi unsibqa nanngi aiyel anjam bei kamba minjrqa keresai-injreb.

¹⁵ Deqa nanngi na qaja tamo qudei nanngi minjrnabqa bosib nanngi aiyel joqsib taqal beiq gilnabqa nanngi segi qairosib mareb, ¹⁶ "Iga nanngi aiyel kiernjrqom? Nanngi aiyel na manwa yonubqa Jerusalem tamo unngasari kalil nanngi quekritonub. Deqa iga na ulitqa keresai. ¹⁷ Nanngo aiyel anjam tulan kobaamqa tamo unngasari gargekoba quo uge. Deqa iga endegyqom. Iga nanngi aiyel saidnjrnabqa Yesus aqa ñam mare mare laqasai." ¹⁸ Juda tamo kokba nanngi degsib marsibqa nanngi aiyel olo metnjrnab bonabqa singila na saidnjrsib minjreb, "Ninggi aiyel olo Yesus aqa ñam maroqnaib. Medabu getentiye."

¹⁹ Onaqa Pita wo Jon wo nanngi na kamba minjreb, "Aqo aiyel Qotei aqa anjam dauryqa uratosim nunngo anjam dauryqom di Qotei aqa ñamgalaq di kumbra bole kio uge kio di nanngi segi mariye. ²⁰ Aqo aiyel medabu getentqa keresai. Kumbra kalil gago ñamdama na unoqnem qaji deqa iga maroqnsim laqnqom. Anjam kalil gago dabkala na quoqnem qaji di dego iga maroqnsim laqnqom. Iga uratqa keresai."

²¹ Onaqa Juda tamo kokba nanngi na olo nanngi aiyel Yesus aqa ñam marqajqa singila na saidnjrsib uratnjrnab gileb. Nanngi aiyel na tamo singa qandamo boletonabqa tamo unngasari tulan gargekoba unsib deqa tulan areboleboleinjrnabqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Deqa Juda tamo kokba nanngi tamo unngasari nanngi

ulainjreb. Osib endegsib are qaleb, "Iga nanngo aiyel jejamuq di une bei unosai. Deqa iga nanngi aiyel ñumqa keresai. Ñumqom di tamo unngasari nanngi minjreb oqetnjrimqa iga kamba lugwab." Utru deqa Juda tamo kokba nanngi tamo unngasari nanngi ulainjrsib nanngi aiyel uratnjrnab gileb. ²² Tamo singa qandamo nanngi aiyel na boletéb qaji aqa wausau 40. Deqa tamo unngasari nanngi tulan prugelenosib areboleboleinjrnabqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

Nanngi singila osib Yesus aqa anjam mare laqajqa deqa Qotei pailyeb

²³ Juda tamo kokba nanngi na nanngi aiyel uratnjrnab gilsib tamo unngasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngoq di brantosib anjam kalil atra tamo kokba ti tamo bole bole ti nanngi na minjreb qaji deqa sainjreb. ²⁴ Sainjrnab qusibqa tulan areboleboleinjreb. Deqa nanngi kalil medabu qujaitosib Qotei endegsib pailyeb, "O Tamo Koba Qotei, ni na lan ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil dego atem unub. ²⁵ Nami ni na ino segi Mondor Bole qarinyonamqa aisiq ino wau tamo agi gago moma Devit aqa medabu singilatetonaqa endegsi marej,

'Kiyaaqa sawa bei bei qaji tamo nanngi minjreb oqetnjre-qnu?

Kiyaaqa nanngo areqalo nanarionaq nanngi Qotei ti qotqajqa qaireqneb?

²⁶ Sawa bei bei qaji nanngo mandor kokba nanngi tigelosib nanngi Kristus qalib moiqaqqa deqa qoteqneb.

Mandor kokba nanngi na Tamo Koba Qotei wo aqa Kristus wo qoto itnjrqajqa deqa koroeqneb.'

²⁷ "O Qotei, Devit aqa anjam di aqa damu gam endena brantej. Herot wo Pontius Pailat wo Israel tamo ti qure bei bei qaji tamo nanngi ti kalil qure endia koroosibqa ino segi wau tamo bole Yesus ni nami giltem qaji a qoto itqa marsibqa anjam kereteb. ²⁸ O Qotei, ni nami marem, 'Nanngi na Yesus qalib moiqa.' Ino anjam di agi nanngi dauryosib Yesus qalnab moiej. Nanngo segi areqalo na nanngi Yesus qalosai. Ni nami ino segi singila na ti ino areqalo na ti marnamqa deqa nanngi na Yesus qalnab moiej. ²⁹ O Tamo Koba Qotei, Juda tamo kokba nanngi minjreb oqetnjrqoqa iga ula egwajqa anjam mergonub di ni unime. Iga ino wau tamo. Deqa ni na iga singila egoqnimqa iga ino anjam maroqnmom. Iga ulaqasai. ³⁰ Ni na iga singila egoqnimqa iga ino segi wau tamo bole Yesus aqa ñam na tamo unngasari nanngi boletnjroqnimqa nanngo ma kobooqngas. Iga ino manwa yoqnimqa tamo unngasari nanngi unoqnsib Yesus qa poinjroqnimqa ino ñam soqtoqneqab."

³¹ Nanngi degsib Qotei pailyosib koboonaqa tal nanngi koroesoqneb qaji di renginyej. Onaqa Qotei aqa Mondor aisiqa nanngi singila enjrnabqa nanngi walwelosib singila na Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Nanngi ulaosai.

Tamo ungasari nanği na nanği Kristen was nanği aqaryainjroqneb

³² Bati deqa tamo ungasari Yesus qa nanği areqalo singilateb qaji nanği kalil areqalo qujaitosib soqneb. Tamo bei na aqa inği inği saiaosiq aqa segi qa maro-saioqnej. Nanği inği inği kalil di koba qaji degsib maroqnsib Yesus aqa tamo ungasari kalil nanği jeisib enjroqneb. ³³ Tamo Koba Yesus a subq na tigelej anjam di aqa angoro 12-pela nanği singila na maroqneb. Nanği anjam di singila ti. Nanği mareqneb Qotei a nanği qa are tulan boleiyosiq nanği singila enjroqnej.

³⁴ Tamo ungasari Yesus qa nanği areqalo singilateb qaji nanği ambleq di tamo bei yala inği bei qa truquo-saioqnej. Di kiyaaqa? Nanği nanği mandam ti tal ti qar-inyeqnabqa tamo qudei nanği na awaiyoqnsib silali enjreqnab silali di osi boqnsib Yesus aqa angoro 12-pela nanği banq di ateqnab nanği na tamo inği inği saiqojj soqneb qaji nanği jeisib enjroqneb.

³⁶ Nanği ambleq di tamo bei soqnej aqa ñam Josep. Aqa ñam bei Barnabas. Yesus aqa angoro 12-pela nanği na ñam di waiyeb. Aqa ñam di aqa damu, "Tamo are singilatetnjro qaji." Barnabas a Juda nanği moma utru Jekop aqa angoro Livai aqa leñ. A Saiprus nui qaji.

³⁷ Ariya bati deqa aqa mandam bei soqnej di tamo qudei nanği na awaiyosib silali yonab osi gilsiq Yesus aqa angoro 12-pela nanği banq di uratej.

Ananias aqa ñauqali Safaira wo nanği na Qotei gisanjyeb

5 Ariya tamo bei soqnej aqa ñam Ananias. Aqa ñauqali aqa ñam Safaira. Ananias aqa mandam bei tamo qudei nanği na awaiyosib silali yonabqa a silali di osiq nanği aqa ñauqali wo anjam keretosib silali oto aqa segi qa ulitosiq oto segi osi gilsiq Yesus aqa angoro 12-pela nanği banq di uratej. ³ Onaqa Pita na minjeñ, "Ananias, kiyaaqa Satan a ino are miligiq aiquoqa ni Qotei aqa Mondor gisanjonum? Ino mandam awaiyonub silali osim kiyaaqa oto bei ino segi qa marsim ulitonum?" ⁴ Nami ino mandam awaiyosaisonaq di ino segi mandam. Ariya bunuqna mandam awaiyosib silali emonub di ino segi silali. Ni segi na silali di taqatosim ni wau kie yqa osim ye. Ni kiyaaqa gisanjosim maronum, "Silali kalil agi osi bonum? Ni kiyaaqa kumbra uge di yqajqa are qalonum? Ni que. Ni tamo nanği gisan anjam minjrosai. Ni Qotei gisan anjam minjonum." ⁵ Pita a degsi marnaqa Ananias a anjam di qusiq moioqujatosiq mandamq di ulonej. Onaqa angoro wala nanği bosib aqa jejamu gara na dalaosib osi gilsib subq ateb. Onaqa tamo ungasari kalil anjam di queb qaji nanği tulan ulaugteb.

⁷ Sokiñalayonaq aqa ñauqali bej. Aqa gumbulun moiej di a qaliesai. ⁸ A bonaqa Pita na minjeñ, "Ni mare. Ni ino gumbulun wo nunño mandam bei tamo qudei nanği na awaiyosib silali engonub qaji kalil agi ino gumbulun na osi bosiq ebqo endi segi e?" Onaqa minjeñ, "Od. Silali kalil agide." ⁹ Degsi minjnaqa Pita na

minjeñ, "Kiyaaqa ni ino gumbulun wo anjam keretosib kumbra uge di yonub? Ningi maronub, 'Tamo Koba Qotei aqa Mondor a gago kumbra di unqasai.' Degosib ningi yonub. Ni que. Angro wala ino gumbulun subq atonub qaji nanği bosib siranmeq di tigelonub. Nanği ni dego qoboimosib gilsib subq atqab." ¹⁰ Degsi minjnaqa a dego moioqujatosiq Pita aqa singaq di ulonej. Onaqa angoro wala nanği bosib a moiej di unsib qoboyosib gilsib aqa gumbulu qali aqa areq di subq ateb. ¹¹ Onaqa anjam di tulan kobaonaqa Yesus aqa tamo ungasari kalil tamo qudei nanği ti qusib tulan ulaugteb.

Yesus aqa angoro 12-pela nanği manwa gargekoba yoqneb

¹² Bati deqa Qotei na Yesus aqa angoro 12-pela nanği singila enjreqnaqa nanği manwa gargekoba yeqnabqa tamo ungasari nanği unoqneb. Tamo ungasari Yesus qa nanği areqalo singilateb qaji nanği kalil are qujaitoqnsibqa Juda nanği atra tal meq dia koroqnsibqa Qotei qa louoqneb. Tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹³ Tamo ungasari lanja lanaj kalil Jerusalem qureq di soqneb qaji nanği na tamo ungasari Yesus qa nanği areqalo singilateb qaji nanği ñam soqtetnjroqnsibqa nanği ti koba na koroqajqa ulaoqneb. ¹⁴ Tamo ti uña ti tulan gargekoba Tamo Koba Yesus qa nanği areqalo singilatoqnsib boqnsib tamo nami Yesus qa nanği areqalo singilateb qaji nanği miligiq aieqneb nanği tulan kobaoqneb. ¹⁵ Deqa nanği na tamo ungasari ma ti soqneb qaji nanği saperaq di ñeiotnjroqnsib qoboinjsib boqnsib gam qalaq di atelnoqneb. Pita a gam na walwelosim giloqnimqa aqa señ qunun na nanği waburnjroqnimqa nanği ma kobooqnaqqa deqa are qalsibqa gam qalaq di atelnoqneb. ¹⁶ Qure kiñilala kalil Jerusalem qure jojomq di soqneb qaji nanği na dego tamo mainjro qaji nanği ti tamo mondor uge uge ti soqneb qaji nanği ti joqsib boqneb. Joqsib beqneb Yesus aqa angoro 12-pela nanği na nanği kalil boletnjroqneb.

Qotei aqa lan angoro bei bosiq tonto tal siranme waq-tonaqa Yesus aqa angoro nanği oqedeb

¹⁷ Yesus aqa angoro 12-pela nanği kumbra degyeqnaqqa atra tamo gate aqa wau qujai agi Sadyusi nanği ti koba na unsib minjin oqetnjrnaqa nanği ojelenosib tonto talq di breinjrnab soqneb. ¹⁹ Sonabqa qoloej. Onaqa Tamo Koba Qotei aqa lan angoro bei aisiqa tonto tal siranme waqtosiq nanği joqsiq oqedeb. Oqedonabqa lan angoro na minjeñ, ²⁰ "Ningi gilsib atra tal miligiq dia tigelosib tamo ungasari nanği ñambile gaigai sqajqa anjam di palontosib minjroqniye." ²¹ Onaqa nanği lan angoro aqa anjam di qusib dauryosib nobqolo malu qameqnaqa atra tal miligiq gilsib dia tigelosib tamo ungasari nanği Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb.

Ariya atra tamo gate aqa wau tamo ti nanği na Juda tamo kokba ti Israel tamo bole bole ti nanği metnjrnab

bosib koroeb. Koroosib anjam keretosib nanngo qaja tamo nanngi minjreb, "Ninggi aisib Yesus aqa angoro 12-pela nanngi tonto talq dena joqsib boiye."²² Onaqa qaja tamo nanngi aisib tonto talq di brantosib nam ateb Yesus aqa angoro 12-pela nanngi di sosai. Nanngi degsi unsib deqa olo puluosib bosib Juda tamo kokba nanngi minjreb,²³ "Iga ainum tonto tal siranme qandimesonaq unonum. Tal taqato tamo nanngi an ti siranmeq di tigenenab. Ariya iga siran waqtosim miligiq gilonum iga tamo bei unosai."

²⁴ Degsi minjrnabqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanngo gate ombra na anjam di qusib are koba qalsib maroqneb, "Yesus aqa angoro 12-pela nanngi kiersib tonto tal uratosib jaraionub?"²⁵ Onaqa tamo bei bosiq nanngi minjrej, "Ninggi quiye. Tamo ninggi na tonto talq di breinjreb qaji agi atra tal miligiq di sosibqa tamo ungasari nanngi anjam minjreknub."²⁶ Degsi minjrnaqa atra tal taqato tamo nanngo gate ombra na tigelosib atra tal miligiq gilsib nam ateb Yesus aqa angoro 12-pela nanngi na tamo ungasari nanngi anjam minjreknab unjreb. Unjrsib nanngi ojelenosib joqsib gileb. Singila na ojsib gilosai. Jingga na joqsib gileb. Tamo ungasari nanngi njirinjosib meni osib nanngi numaim deqa ulaosib jingga na joqsib gileb.

Yesus aqa angoro nanngi Yesus aqa anjam Juda tamo kokba nanngo ulatamuq dia marqajqa ulaosai

²⁷ Jingga na joqsib gilsib Juda tamo kokba nanngo ulatamuq dia tigeltjnreb. Tigelonabqa atra tamo gate a na nanngi njirinjrnsiq minjrej,²⁸ "Ninggi Yesus aqa nam mare mare laqajqa iga singila na saidngem. Di ninggi na olo mare mare laq nabqa tamo ungasari kalil Jerusalem qureq endi unub qaji nanngi quekronub. Di segi sai. Ninggi iga qa mareknub, iga na Yesus namburbasq di qalnam moiej. Degsib maroqnsib une di gago jeamuq di ateqnub."

²⁹ Atra tamo gate a na Yesus aqa angoro 12-pela nanngi anjam degsi minjrnaqa nanngi Pita ombra na kamba minjreb, "Iga Qotei aqa anjam segi dauryqom di kere. Iga tamo nanngo anjam dauryqasai."³⁰ Di bole, ninggi na Yesus namburbasq di qal nab moiej. Moinaqa gago moma nanngo Qotei a na olo subq na tigeltej.³¹ Yesus qujai di Qotei na lan qureq osi oqsiqu aqa ban woq di awotej. Deqa Yesus a gago Tamo Koba. A na qujai iga elenamqa iga padalqasai. Yesus qujai dena iga Israel tamo ungasari are bulyetgsim gago une kobotetgwas.³² Iga gago segi namdamu na Yesus aqa kumbra di unqnsim deqa mare mare laqnum. Qotei aqa Mondor Bole na dego Yesus aqa kumbra deqa mare mare laqnu. Qotei na tamo ungasari aqa anjam dauryeqnub qaji nanngi aqa Mondor di enjreknub."

Gamaliel a Juda tamo kokba nanngi minjrej, "Ninggi Yesus aqa angoro gulube enjrqa osibqa mati are qaliye."

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanngi Yesus aqa angoro 12-pela nanngo anjam di qusibqa minjin oqetjnraqa

nanngi numib morenqa maroqneb.³⁴ Onaqa nanngo ambleq dena Farisi tamo bei aqa nam Gamaliel a tigelej. A dal anjam qalie tamo kobaquja. Tamo kalil nanngi bati gaigai a qa maroqneb, "A tamo bolequja." A tigelosiqu qaja tamo nanngi minjrej, "Ninggi mati Yesus aqa angoro 12-pela nanngi joqsib taqal beiq giliye."³⁵ Onaqa nanngi gilnabqa Gamaliel a na Juda tamo kokba nanngi minjrej, "O Israel tamo, ninggi Yesus aqa angoro 12-pela nanngi gulube enjrqa osibqa mati geregere are qaliye."³⁶ Ninggi qalie, nami yala tamo bei aqa nam Teudas a tigelosiqu aqa segi nam soqtoqnsiqu maroqnej, 'E tamo kobaquja.' Degsi mareqnaqa tamo 400 a dauryoqneb. Onaqa Rom nanngi na bosib a qal nab moinaqa tamo nanngi a dauryoqneb qaji kalil segi segi jaraionab aqa wau koboej.³⁷ Bunuqna Rom tamo ungasari nanngo nam kalil sisiyqa bationaqa Galili qaji tamo bei aqa nam Judas a dego tigelosiqu Rom nanngi ti qotqajqa maroqnsiqu tamo nanngo are tigeltetjnreknabqa nanngi a dauryoqneb. Onaqa Rom nanngi na a qal nab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanngi segi segi jaraieb.³⁸ Deqa ninggi quiye. Ninggi Yesus aqa angoro 12-pela nanngi di uratnjrib nanngo wau yoqneb. Nanngi nanngo segi areqalo na wauqab nanngo wau koboqas.³⁹ Ariya nanngi Qotei aqa areqalo na wauqab di ninggi na nanngi kobotnjrqa keresai. Ninggi nanngi numqab di ninggi Qotei ti qotqab."

Gamaliel a na Juda tamo kokba nanngi anjam degsi minjrnaqa nanngi aqa anjam di qusib dauryosib Yesus aqa angoro 12-pela nanngi numqa urateb.⁴⁰ Osib nanngi metjnrbqa nanngi olo bonabqa bu toqon na nanngi kumbainjrnsib nanngi Yesus aqa nam olo marqajqa singila na saidnjrsib nanngi uratnjreb.⁴¹ Onaqa nanngi areboleboleinjrnabqa koro sawa di uratosib gileb. Nanngi Yesus aqa nam qa jaqatin eb deqa Qotei a nanngi qa marej, "Nanngi Yesus aqa nam qa singilaonub deqa nanngi jaqatin oqa kere." Qotei a nanngi qa degsi marej deqa nanngi areboleboleinjrnabqa gileb.⁴² Nanngi Yesus aqa anjam mare mare laqajqa uratosai oqneb. Nanngi bati gaigai Yesus aqa anjam plaltoqnsib maroqneb. Atra tal miligiq dia, tamo ungasari nanngo segi segi talq dia nanngi anjam endegsib minjroqneb, "Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji."

Nanngi na tamo 7-pela ingi jeio wau ojqajqa giltjnreb

6 Bati deqa Juda tamo ungasari tulan gargekoba nanngi are bulyoqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb. Juda tamo ungasari qudei nanngi Grik nanngo lan deqaji. Deqa nanngi Grik anjam qalie. Ariya Juda tamo ungasari qudei nanngi Hibru qaji. Deqa nanngi Hibru anjam qalie. Bati bei Grik qaji Juda nanngi tigelosib Hibru qaji Juda nanngi qa njineb. Di kiyaaq? Ingi jeio batieqnaqa nanngi na Grik qaji Juda nanngo unqa qobul nanngi uratnjroqnsib nanngo segi unqa qobul nanngi ingi jeisi enjroqneb.² Onaqa Yesus aqa angoro 12-pela nanngi degsi qusibqa tamo ungasari kalil Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi koroinjrnsib minjreb, "Iga Yesus aqa angoro 12-pela. Deqa iga gulube di gereiyqasai. Gago wau qujai agi iga Qotei aqa anjam

mare mare laqnum. Iga gago wau di uratosim ingi jei jeioqnasai. ³ Deqa was qu, ningi tamo 7-pela nungo ambleq dena giltjnriye. Tamo endeqaji giltjnriye. Nanngo kumbra tulan boledamu. Qotei aqa Mondor nanngoq di sosisa nanngi singilatnjreqnu. Nanngi powo koba ti unub. Tamo deqaji giltjnrsib wau enjribqa nanngi na ingi jeietngqoqab. ⁴ Amqa iga Yesus aqa angoro 12-pela iga bati gaigai Qotei pailyoqnsim Yesus aqa anjam mare mare laqnom. Gago wau bole agide."

⁵ Onaqa nanngi kalil anjam di dauryosib tamo 7-pela giltjnreb. Bei aqa ñam Stiven. Stiven aqa areqalo kalil Yesus qa singilatoqnej. A areqalo aiyeltosaiqnej. Qotei aqa Mondor a Stiven aqa are miligiq ayoqnsiq singilatoqnej. Bei aqa ñam Filip. Bei Prokorus. Bei Nikanor. Bei Timon. Bei Parmenas. Bei Nikolas. Nikolas aqa qure utru Antiok. A nami Juda tamo sai. A bunuqna Jerusalem bosiqqa Juda nanngo louqa kumbra dauryosiq nanngo miligiq aiej. ⁶ Ariya Kristen was nanngi na tamo 7-pela nanngi di giltjnrsib Yesus aqa angoro 12-pela nanngo ulatamuq di tigeltjnreb nanngo gateq di banj atsib nanngi singila oqajqa deqa nanngi qa Qotei pailyeb.

⁷ Bati deqa Qotei aqa anjam tulan kobaoqnej. Tamo ungasari Jerusalem di soqneb qaji nanngo ambleq di tamo ungasari tulan gargekoba nanngi are bulyoqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnsib tamo nami Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo miligiq ayoqneb. Atra tamo gargekoba nanngi dego Yesus aqa angoro 12-pela nanngo anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb.

Nanngi Stiven ojsib Juda tamo kokba nanngo ulatamuq dia tigeltib

⁸ Qotei a Stiven qa are tulan boleiyoqnsiq deqa a singila yeqnaqa a na tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanngo ñamgalaq dia manwa gargekoba yoqnej. ⁹ Onaqa bati bei Juda tamo qudei nanngi tigelosib Stiven ombla anjam na qotoqneb. Tamo nanngi di Juda nanngo Qotei tal beiq dia gaigai louoqneb. Nanngi nami kanjal tamo sonabqa uratnjrnab lanja soqneb deqa nanngi Qotei tal dia louoqneb. Deqa Qotei tal di aqa ñam endegsib waiyeb, "Tamo Lanaj Nanngo Qotei Tal." Tamo nanngi di Stiven ombla anjam na qotoqneb. Nanngi nami Sairini qure ti Aleksandria qure ti Silisia sawa ti Esia sawa dena ti beleñeb. ¹⁰ Nanngi Stiven ombla anjam na qoteqneb Qotei aqa Mondor na Stiven powo koba yoqnej deqa nanngi aqa anjam qalotqa keresai. ¹¹ Deqa nanngi lumu na tamo qudei nanngi metnjrnab bonab minjreb, "Ningni na Stiven aqa jejamu lanja gisanjiye." Degyosib silali enjreb. Silali enjrnab nanngi gisanjosib mareb, "Stiven a Moses wo Qotei wo qa misilin anjam mareqnaq iga quonum." ¹² Nanngi degsib marnabqa Juda tamo ungasari nanngi ti Juda tamo bole bole ti dal anjam qalie tamo nanngi ti qusibqa Stiven qa minjin oqetnjrnaqa a ojob. A ojsib koro sawaq osi gilsib Juda tamo kokba nanngo ulatamuq dia tigeltib. ¹³ Tigeltosib tamo qudei nanngi dego tigeltjnreb nanngi Stiven aqa jejamu lanja gisanjosib

mareb, "Tamo endi bati gaigai Qotei aqa atra tal qa ti Moses aqa dal anjam qa ti misilin anjam mareqnu.

¹⁴ Bati bei a endegsi marnaq iga quem, 'Yesus Nasaret qaji a na atra tal endi niñaqyosim Moses aqa dal anjam iga nami egej qaji di dego kobotosim dal anjam bunuj egwas.'" ¹⁵ Onaqa tamo kalil koro sawaq dia awesoqneb qaji nanngi gisan anjam di qusib Stiven koqyeb. Aqa ulatamuq lan angoro aqa ulatamuq bulonaq uneb.

Stiven a Juda tamo kokba nanngo ulatamuq dia Qotei aqa anjam plaltosiq minjreb

7 Onaqa atra tamo gate a na Stiven nenemyej, "Nanngo anjam maronub di bole e?" ² Onaqa Stiven a kamba marej, "O ijo was ti ijo abu ti ningni ijo anjam endi quiye. Nami gago moma utru Abraham a Mesopotemia sawaq di sosisa Haran qureq gilosaisonaqa bati deqa gago Qotei lan qureq di unu qaji a Abraham aqa ulatamuq di brantosisa minnej, 'O Abraham, ni na ino mandam ti ino was nanngi ti uratnjrsimqa mandam bei e na osormitqa deq gilime.'" ⁴ Qotei na Abraham degsi minjnaqa a tigelosiqqa Kaldia sawa uratosiq Haran qureq gilsiq di soqnej. Bunuqna aqa abu moinaqa Qotei na a qarinyonaq mandam iga bini unum qaji endeq bosiq soqnej. ⁵ Sonaqa Qotei na mandam mutu bei a yosai. A angoro saiqoji sonaqa Qotei na minnej, 'Bunuqna e na ni ti ino moma kalil ñambabelenqab qaji nanngi ti mandam endi engwai.'" ⁶ Osisa minnej, 'Mati ino moma nanngi sawa beiq di yanng tamo soqnebqa sawa deqaji tamo nanngi na wau koba enjroqnsib ugeugeinjroqnebqa wausau 400 gilqas. ⁷ Yimqa e na kamba sawa deqaji tamo nanngi ugeugeinjritqa ino moma nanngi sawa di uratosib bosib mandam endia sosib e qa louoqnaqab.' Qotei na nami Abraham degsi minnej. ⁸ Osisa minnej, 'E ni ti ino moma nanngi ti nunngo Qotei sqai. Ningni dego ijo segi tamo ungasari sqab.' Osisa aqa anjam di singilatqa osisa Abraham minnej, 'Ni mulun unoqnaqam.' Degsi minjnaqa Abraham aqa angoro Aisak ñambabonaqa bati 8 qa mulun waiyeb. Aisak aqa angoro Jekop ñambabonaqa a dego mulun waiyeb. Onaqa Jekop na kamba aqa angoro 12-pela nanngi mulun wainjreb. Di gago moma utru 12-pela.

⁹ Onaqa bati bei Jekop aqa angoro 11-pela nanngi nanngo was Josep qa ugeosib a ojsib tamo qudei nanngo banq di atnabqa nanngi na silali enjrsib Josep osi sum-sib Isip sawaq dia uratonab soqnej. Ariya Josep a Isip sawaq di sosisa a tamo kobaquja bei wauetoqnej. Josep a gulube ti sonaqa Qotei na aqaryaiyoqnsiqqa gegerereyoqnej. Osisa Josep powo koba yeqnaqa a Isip nanngo mandor koba aqa ulatamuq dia kumbra tulan boledamu yeqnaqa unoqnsiqqa Josep qa are tulan boleyonaq soqnej. Deqa a na Josep minnej, 'Ni Isip nanngo gate koba sqam.' Degsi minnej deqa Josep a Isip sawa taqatoqnej. Isip nanngo mandor koba aqa tal dego taqatoqnej.

¹¹ "Bunuqna Isip sawa ti Kenan sawa ti mam koba osib deqa nanngi gulube koba iteb. Onaqa gago moma

nanği dego ingi saiinjrej. ¹² Ingi saiinjrnaqa Jekop a endegsi quej, 'Isip sawaq dia ingi koba unu.' Deqa a gago moma nanği qarinjrnaq ingi awaiyqa Isip sumeb. Sumsib ingi awaiyosib olo puluosib beb. ¹³ Bunuqna gago moma nanği olo ingi awaiyqa qarinjrnaq Isip sumeb. Sumsib nanngo was Josep aqa ulatamuq dia tigelonab a segi qa babtonaq nanği a qa poinjrej. Bati deqa Isip nanngo mandor koba a dego Josep aqa abu qa ti aqa was nanği qa ti poinjrej. ¹⁴ Onaqa Josep na aqa was nanği olo qarinjrnaq aisib Josep aqa leñ kalil aqa abu Jekop ombla joqsib Isip sumeb. Tamo ti unğa ti kalil turtonab 75. ¹⁵ Bati deqa Jekop a Isip sawaq sumsiqa dia sosiq moiej. Gago moma utru nanği dego dia morenejb. ¹⁶ Onaqa nanngo qusa osi bosib Sekem qureq dia subq atelenej. Sub di nami Abraham na Hamor aqa anğro nanngoq dena silali na awaiyej.

¹⁷ "Ariya wausau gargekoba gilnaqa Qotei na gago moma nanği mandam iga bini unum qaji endi enjrqa bati jojomej. Agi nami Qotei na Abraham minjej, 'Bunuqna e na ni ti ino moma nanği ti mandam endi engwai.' Bati di jojomonaqa gago moma utru nanngo leñ kalil Isip sawaq dia tulañ kobaeb. ¹⁸ Bati deqa Isip nanngo mandor koba bei tigelej. A Josep qa poiyojai. ¹⁹ Deqa a na gago moma nanği gisa gisanjroqnsiq ugeugeinjroqnej. Gago moma nanngo anğro nğam-babeqnaq a na nanği minjreqnaq osi giloqnsib nañuq di uratnjreqnaq moreñoqnejb. ²⁰ Bati deqa Moses a nğambabej. Qotei a Moses qa are tulañ boleiyonaq soqnej. Bai qalub qa Moses aqa meani nanngo talq dia a ulitosib geregereyoqnejb. ²¹ Bunuqna nanği Moses osib yaq di uratonab sonaqa Isip nanngo mandor koba aqa asi na itosiq aqa segi qa marsiq a boletonaq tamo kobaquajaj. ²² A Isip nanngo skul kobaq giloqnsiq powo koba oqnej. Deqa a tamo singila koba soqnej. A singila na wauoqnsiqa anjam maroqnej.

²³ "A wausau 40 sosiq bati deqa aqa segi leñ Israel nanği unjrqaqqa marsiqa gilsiq nanngoq di brantej. Brantonaqa Isip tamo bei na Israel tamo bei qalougeteqnaq unsiqa a kamba Israel tamo di aqaryaiyosiq Isip tamo di qalnaq moiej. ²⁵ Osiqa are qalej, 'Ijo leñ Israel nanği ijo kumbra di unsib endegsi poinjrqaq, "Bole, Qotei na Moses giltimqa a na iga joqsim Isip sawa uratqom." ' Di nanği degsi poinjrosai. ²⁶ Nebeonaqa Moses a olo walwelosi gilsiq Israel tamo aiyel qoteqnaq unjrsiqa nanği aiyel potnjrsiq minjrej, 'Ninggi aiyel was wo. Kiyaqa ninggi qoteqnaq?' ²⁷ Degsi minjrnaqa tamo aqa was qaloqnej qaji a na tigelosiqqa Moses aqa bañ gotranjyetosiqqa minjej, 'Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum? ²⁸ Ya ni na Isip tamo bei qalnam moiej degsim e olo lubsim moiqtobqam kio?' ²⁹ Onaqa Moses a anjam di qusiqa a ulañsiq gilsiq Midian sawaq di yaunjej. Di sosiqqa unğa osiqa anğro mel aiyel nğambabtnjrej.

³⁰ "A di sosiqqa wausau 40 koboonaqa a wadau sawaq gilsiq Sainai mana utruq dia nğam luwit yusiq puloneqnaqa Qotei aqa lañ anğro bei nğam puloñq di sonaq unej. ³¹ Unsiqa are koba qalsiqa olo geregere unğa osiqa nğam luwit utruq gilnaqa nğam puloñq dena Tamo Koba

Qotei na anjam endegsi minjnaq quej, 'O Moses, e ino moma nanngo Qotei. E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.' Degsi minjnaqa Moses a ulaugetosiq gindagindanej. Osiqa nğam puloñ di unğa uratosiqa turuej. ³³ Onaqa Tamo Koba Qotei na olo minjej, 'Mandam mutu kiñala ni tigelejunum endi getento koba. Deqa ino singa tatal piqt. ³⁴ Ni que. Ijo segi tamo unğasari nanği Isip sawaq dia gulube ti sonab e unjronum. Nanği akamkobaeqnaq e quonum. Deqa e na nanği Isip nanngo mandor koba aqa bañq dena elenqai. E deqa ni mermqa bonum. Deqa ni tigel. E ni qarinjmitqa Isip aiqam.' Qotei na Moses degsi minjej.

³⁵ "O was qu, Moses qujai di nami Israel nanği na bañ gotranjyetosib minjej, 'Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?' Agi a qujai Qotei na qarinyonaq Isip sawaq aisiqa a Israel tamo unğasari nanngo gate koba sosiqqa nanği Isip nanngo mandor koba aqa bañq dena elenej. Agi lañ anğro a nğam luwitq di sosiqqa Moses aqaq di brantonaqa aqa medabuq na Qotei na Moses minjej, 'E ni qarinjmitqa Isip aiqam.' ³⁶ Moses qujai dena Isip sawaq aisiq dia mañwa gargekoba yoqnej. Osiqa Israel nanği joqsiqu Isip sawa uratosib wadau sawaq gileb. Gilsib Yuwal Lentq dia Moses na mañwa gargekoba yeqnaqa wausau 40 koboej. ³⁷ Moses qujai dena Israel tamo unğasari nanği minjrej, 'Bunuqna Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nungo ambleq dena tigeltimqa a na ninggi anjam merngoqnqas.' ³⁸ Moses qujai dena Israel tamo unğasari nanği joqsiqu wadau sawaq dia koroqnejb. Di gago moma nanği. Moses qujai di Sainai manaq oqsiqu dia lañ anğro na anjam minjej qaji a ombla soqnejb. Sosibqa Moses na nğambale gaigai sqaqqa anjam Qotei aqaq dena yayiosiqqa gago moma nanği enjrej.

³⁹ "Ariya Moses a Sainai mana goge dia sonaqa gago moma nanği na aqa anjam dauryqa uratosib a qoreiyeb. Osib olo puluosib Isip sawaq gilqajqa maroqnejb. ⁴⁰ Osib Aron endegsib minjej, 'Ni na gago qotei qudei gereiyetgimqa nanği na iga joqsib puluosim Isip olo sumqom. Moses agi iga Isip sawaq dena joqsi bej qaji bini a qabitqo kio di iga qaliesai.' Nanği na Aron degsib minjej. ⁴¹ Onaqa bati deqa gago moma nanği bulmakau sigitosib aqa sulum gereiyeb. Gereiyosib qotei gisañ di atraiyosib areboleboleinjrej. ⁴² Nanği kumbra degyeb deqa Qotei na nanği qoreinjrnaqa nanği señ ti bai ti bongar ti binjroqnejb. Nanngo kumbra deqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği nami endegsib nenğrenyeb, 'O Israel tamo unğasari, ninggi wausau 40 wadau sawaq di sosibqa bulmakau ti kaja ti ñumoqnsib qotei gisa gisañ atrainjroqnejb. Ninggi na e atrabosaioqnejb. ⁴³ Ninggi qotei gisañ Molek aqa tal ti qotei gisañ Refan aqa bongar ti sigitosib nanngo sulum gereiyosib wadau sawaq di osi laqnsib nanği binjroqnejb. Nungo une deqa e ninggi wiñgitqa ninggi sawa endi uratosib Babilon qure taqal beiq aisib di sqab.' Nami Qotei aqa anjam degsib nenğrenyeb.

⁴⁴ "Ariya gago moma nanđi wadau sawaq di sosibqa nanđi Qotei bole aqa segi so tal dego osi laqneb. Tal di Qotei na nami sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi gereiyej. Tal dia Qotei a segi bati gaigai sosiqa Israel tamo unđasari nanđi anjam minjroqnej. ⁴⁵ Bunuqna gago moma nanđi tal di onabqa Josua na nanđi joqsi bosiq mandam endia soqneb. Sonabqa Qotei na Josua minjnaqa a na sawa bei bei qaji tamo kalil nanđi winjrnaq jaraionabqa gago moma nanđi mandam endi enjrej. Bati deqa gago moma nanđi Qotei aqa tal di o ti bosib mandam endia atnab soqnej gilsu gilsiq Devit aqa batiej. ⁴⁶ Qotei a Devit qa are tulañ boleiyonaq soqnej. Deqa Devit a Qotei endegsi pailyej, 'O Jekop aqa Qotei, ni odbimqa e ni sqajqa tal kobaquja gereiyetmqai.' ⁴⁷ Degsi pailyonaqa Qotei na saidyej. Deqa a tal gereiyosai. Onaqa bunuqna Devit aqa nđiri Solomon na Qotei a segi sqajqa tal kobaquja di gereiyetej.

⁴⁸ "O was niñgi quiye. Tamo Koba Qotei a lañ goge di unu. Deqa tal tamo na gereiyo qaji a dia sqasai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi marej, ⁴⁹ 'Tamo Koba Qotei a marqo, "Lañ qure a ijo awo jaram koba. Mandam a ijo siñga atqajqa sawa. Deqa e sqajqa tal niñgi na gereiyetbqa keresai. E aqaratqajqa sawa bei sosai. ⁵⁰ Ijo segi bañ na inđi inđi kalil gereiyem unu." "

⁵¹ Stiven a anjam di kalil marekritisuq olo siñgila na endegsi minjrej, "Niñgi anjam gotranyo ani tamo. Nunđo are Qotei aqaq di sosai. Niñgi sawa bei bei qaji tamo nanđi bul. Sawa bei bei qaji tamo nanđi Qotei qaliesai dego kere niñgi dego Qotei qaliesai. Niñgi Qotei aqa anjam quqwa urateqñub. Niñgi bati gaigai Qotei aqa Mondor aqa anjam dego quqwa urateqñub. Nunđo moma nanđi kumbra di yoqñeb agi niñgi na olo yeqñub. ⁵² Nunđo moma nanđi kumbra endegsib yoqñeb. Nanđi na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanđi ugeugeinjqñosib ñumoqñeb. Bei uratosai-oqñeb. Kalil ñumoqñeb. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanđi na nunđo moma nanđi anjam endegsib minjroqñeb, 'Kumbra Tinđiñ Yeqñu Qaji Tamo a bqas.' Degsib minjreñnab nanđi quqwa uratoqñosib nanđi ñumoqñeb. Ariya Yesus a bonaqa niñgi na nunđo moma nanđo kumbra di dauryosib Yesus osib jeu tamo nanđo bañq di atnabqa nanđi na qalñab moiej. ⁵³ Niñgi Qotei aqa dal anjam Moses a nami Qotei aqa lañ anđro aqa bañq dena yayiej qaji di dauryqa uratosib agi Yesus qaleb." Stiven a na Juda tamo kokba nanđi degsi minjrej.

Nanđi Stiven meniñ na qalsib moieteb

⁵⁴ Onaqa nanđi Stiven aqa anjam di qunab are gametnrnaqa minjriñ ani oqetnrnaqa qalagei anjam atoqnej. ⁵⁵ Bati qujai deqa Qotei aqa Mondor na Stiven siñgila yonaqa a lañ goge tarosiqa Qotei aqa rian koba unej. Yesus a Qotei aqa bañ woq di tigelesonaq unej. ⁵⁶ Osuqa Juda tamo kokba nanđi minjrej, "Niñgi quiye. Lañ waqwoqa Tamo Anđro a Qotei aqa bañ woq di tigelesonaq e unonum."

⁵⁷ Stiven a nanđi degsi minjrnaqa nanđi kalil aqa anjam di quqwa uratosib tulañ koba murqumysib nanđo dabkala bañ na getentosib gurgur ti gilsib siñgila na ojeb. ⁵⁸ Ojsib meniñ na qalib moiqajqa titosib qure polomq osi gileb. Onaqa tamo nanđi nami Stiven aqa jejamu laña gisañyeb qaji nanđi na nanđo gara jugo piqtelenosib anđro wala bei aqa ñam Sol aqa siñgaq di koroiyeb. ⁵⁹ Osib meniñ na Stiven qaleqñabqa moiq osuqa Yesus endegsi pailyej, "O Tamo Koba Yesus, ni na ijo qunur ame." ⁶⁰ Degsi pailyosiqa siñga tombol na awoosiq tulañ koba maosiq marej, "O Tamo Koba Yesus, nanđi e lubonub nanđo une deqa marsim kambatnrnaime. Nanđo une di kobotetnrime." A degsi pailyosiqa moiej.

8 Nanđi Stiven qalñab moinaqa Sol a unsiqa tulañ areboleboleiyej. Osuqa marej, "Keretosib Stiven qalñub moiqo." Onaqa tamo qudei Qotei aqa kumbra dauryoqñeb qaji nanđi Stiven moiej deqa are ugeinjrnaqa akamosib bosib aqa jejamu osib subq ateb.

Sol a tamo unđasari Yesus qa nanđo areqalo siñgilateb qaji nanđi ugeugeinjqñe

Bati deqa Juda tamo kokba nanđi Jerusalem dia tamo unđasari Yesus qa nanđo areqalo siñgilateb qaji nanđi qa tulañ minjriñ oqetnrnaqa ugeugeinjqñeb. Deqa nanđi segi segi jaraiosib Judia sawa ti Samaria sawa ti deq giloqñeb. Ariya Yesus aqa anđro 12-pela nanđi segi Jerusalem di soqñeb. Nanđi jaraiosai. ³ Sol a dego tamo unđasari Yesus qa nanđo areqalo siñgilateb qaji nanđi qa tulañ minjriñ oqnaqa ugeugeinjqñe. Deqa a nanđo segi segi talq giloqñsiqa tamo ti unđa ti ojelenoqñsiqa nanđi joqsi aioqñsiqa tonto talq di breinjqñe.

Yesus aqa tamo unđasari nanđi Qotei aqa anjam mare mare laqñeb

⁴ Ariya Yesus aqa tamo unđasari jaraieb qaji nanđi sawa bei beiq giloqñsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqñeb. ⁵ Filip a dego gilsuqa Samaria qureq dia tamo unđasari nanđi Kristus aqa anjam minjroqnej. ⁶ Minjroqñsiqa mañwa gargekoba yeqnaqa nanđi unoqñsib Filip aqa anjam qusib dauryoqñeb. ⁷ Tamo unđasari gargekoba nanđi mondor uge ti sonabqa Filip na mondor uge wiyetnrnaqa mondor uge nanđi na nanđo jejamu uratoqñsib tulañ koba lelenoqñsib jaraioqñeb. Tamo unđasari jejamu lainjro qaji ti siñga qandamnrna qaji ti gargekoba Filip na boletnrnaqnej. ⁸ Deqa qure dia tamo unđasari nanđi Qotei aqa siñgila unoqñsib tulañ areboleboleinjqñe.

⁹ Qure dia quñam tamo bei soqñej aqa ñam Saimon. A nami quñam gargekoba yoqñsiqa aqa segi ñam soqtoqñsiqa maroqñej, "E tamo kobaquja." Degyeqnaqa tamo unđasari qure dia soqñeb qaji nanđi a ulaiyoqñsibqa binjiyoqñeb. ¹⁰ Deqa tamo ñam ti tamo lañaj ti kalil qure dia soqñeb qaji nanđi Saimon aqa anjam qusib dauryoqñeb. Osib aqa ñam soqtoqñsib maroqñeb, "Tamo di siñgila koba. A Qotei aqa siñgila na waueqñu." ¹¹ Nanđi degyoqñeb. Di kiyqa? Saimon a

nami quñam qaloqnsiq manjwa gargekoba yoqnej deqa. Degsi ynaq ynaq nanngi a unoqnsib binjiyoqneb.

¹² Ariya Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosiq nanngi taqatnjreqnu anjam bole di Filip a palontoqnsiqa Yesus Kristus aqa ñam mare mare laqnaqa tamo ungasari gargekoba nanngi quoqnsib are bulyoqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb. Degyeq nabqa Filip a na nanngi yansnjroqnej. ¹³ Onaqa quñam tamo Saimon a dego Filip aqa anjam di qusiqa quñam uratosiq are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa singilatej. Deqa Filip na Saimon dego osiq yansej. Yansonaqa Saimon a Filip dauryosiq laqnsiqa Qotei na Filip aqa ban na manjwa gargekoba yeqnaq unoqnsiqa tulanj koba prugoqnej.

¹⁴ Bati deqa Samaria tamo ungasari gargekoba nanngi Qotei aqa anjam osib Yesus qa nanngo areqalo singilateb. Deqa Yesus aqa angoro 12-pela Jerusalem qureq di soqneb qaji nanngi degsi qusibqa Pita wo Jon wo qarijnrnab Samaria nanngoq gileb. Gilsib Samaria nanngoq di brantosib nanngi qa endegsib Qotei pailyeb, "O Abu, ni na Samaria nanngi ino Mondor enjprime." Degsib Qotei pailyeb. ¹⁶ Di kiyaaqa? Bati deqa Qotei aqa Mondor nanngoq aiosaisoqnej deqa. Nanngi Tamo Koba Yesus aqa ñam na segi yanso eb. ¹⁷ Deqa nanngi aiyel na Samaria tamo ungasari nanngi qa pailyoqnsibqa nanngo gateq di ban atelenjeq nab nanngi Qotei aqa Mondor oqneb.

¹⁸ Yesus aqa angoro aiyel nanngi degyeq nabqa quñam tamo Saimon a unsiq silali osi bosiq nanngi aiyel silali enjrqa osiq minjrej, ¹⁹ "Ninggi e dego singila ebibqa e kamba tamo ungasari nanngo gateq di ban atoqnitqa nanngi Qotei aqa Mondor oq nab."

²⁰ Degsi minjrnaqa Pita na minnej, "Singila endi Qotei na iga lanja egwo. Iga silali na awaiyosai. Deqa ni silali na awaiyqa maraim. Ni kumbra ugetonum. Deqa ni ino silali qoji padalqam. ²¹ Ino are miligi Qotei na unqo bolesai. Deqa ni iga ombla na wau endi ojqa keresai. ²² E ni numonum ino areqalo tulanj uge. Ino kumbra uge dena ni oingosilatmq. Deqa ni are bulye. Osim ino kumbra uge di uratosim Tamo Koba Qotei pailyimqa a ino areqalo uge di taqal waiyetmosim a ni qa olo are boleiyqas." ²⁴ Onaqa Saimon na minjrej, "Ninggi segi aiyel e qa Tamo Koba Qotei pailyiye. Yimqa e padalqa merbonub di e padalqasai."

²⁵ Ariya Pita wo Jon wo nanngi Tamo Koba Yesus aqa anjam bole palontoqnsib Samaria tamo ungasari nanngi minjroqnsib laqnsib bati bei olo puluosib Jerusalem aieb. Nanngi Jerusalem aioqnsib Samaria nanngo qure qure kalilq dia brantoqnsib Yesus aqa anjam bole minjre minjre aieq nab quoqneb.

Filip a Itiopia tamo Yesus aqa anjam bole plaltosiq minnej

²⁶ Onaqa Tamo Koba Yesus aqa lanj angoro bei Filip aqaq aisiqa minnej, "Ni tigelosim gam Jerusalem dena Gasas qureq aiejunu deq aie." Gam di wadau sawaq di unu. ²⁷ Onaqa Filip a lanj angoro aqa anjam di qusiqa tigelosiq gam deq aiej. Aisiq gam dena walweleqnaqa

Itiopia tamo bei Qotei louqa Jerusalem aisiq dena puluosiq Itiopia sawaq olo gileqnaqa gamq di turej. Tamo di a tamo kobaquja. A Itiopia nanngo mandor koba aqa ñoro taqato tamo. Mandor di aqa ñam Kandasi. Mandor di a unja. Aqa ñoro kalil silali ti tamo dena taqatoqnej. ²⁸ Aqa karis goge di awoosiqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nengrenyej qaji di sisiyosiq giloqnej. ²⁹ Onaqa Qotei aqa Mondor na Filip minnej, "Ni gilsim karis di jojomye." ³⁰ Degsi minjnaqa Filip a uruosiq karis jojomyosiq tamo di a Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia aqa anjam sisiyeqnaqa qusiqa nenemyej, "Ni anjam sisiyeqnum di aqa damu poimqo e?" ³¹ Onaqa tamo dena minnej, "E kiersi anjam endi aqa damu poibqas? Tamo bei na anjam endi aqa damu plaltosim merbimqa e poibqas." Osiqa Filip minjnaqa a karis gogetosiq ombla awoeb.

³² Tamo di a Qotei aqa anjam endegsi sisiyoqnej, "A kaja du bul qalqajqa marsib osi gilqab. Kaja nanngi junngum joqetnjreq nab mequmosib unub dego kere a mequmosim sqas. ³³ Nanngi gisanj anjam gargekoba aqa jejamuq di lanja qametsibqa a gulube koba yosib qalib moiqas. Deqa a mandamq endi olo sqasai. A angoro saiqoji sqas deqa tamo bei na aqa angoro qa marqa keresai."

³⁴ Itiopia tamo dena anjam di sisiyekritosiq Filip minnej, "Ni e merbe. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia aqa anjam endi yai qa nengrenyej? A segi qa kio tamo bei qa kio nengrenyej?" ³⁵ Onaqa Filip na minnej, "A Yesus qa nengrenyej." Osiqa anjam dena utru atsiq Qotei aqa anjam qudei ti turtosiq Yesus qa saiyoqnej. ³⁶ Onaqa nanngi gam dauryosib giloqnsib gam qalaq di ya bei sonaq unsibqa Itiopia tamo dena Filip minnej, "Ni une. Ya agide. Ingi bei na e getentbqa keresai. Deqa ni e yansbe." ³⁷ Onaqa Filip na minnej, "Ni are bulyosim ino areqalo kalil Yesus qa singilatqam di e ni yansmqai." Onaqa minnej, "E ijo areqalo Yesus Kristus qa singilatosim poibqo, a Qotei aqa Niri."

³⁸ Degsi minjsiqa aqa karis tigeltosiq nanngi aiyel mandamq aisib Filip na a osiq yaq aisiq yansej. ³⁹ Onaqa nanngi aiyel ya uratosib gogetonabqa Tamo Koba Qotei aqa Mondor aisiqa Filip loumtosiq osi gilsiq sawa beiq di atnaqa Itiopia tamo a olo Filip unosai. A yanso ej deqa a tulanj areboleboleiyonaqa gam dauryosiq aqa qureq gilej. ⁴⁰ Onaqa Filip a Asdot qureq di brantosiq dena walweloqnsiqa qure qureq dia Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nanngi minjroqnsiq gilsiq Sisaria qureq di brantej.

Sol a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej

9 Sol a na tamo ungasari Tamo Koba Yesus dauryoqneb qaji nanngi ugeugeinjrsim moiotnjrqajqa singila na maroqnej. Deqa bati bei a atra tamo gate aqaq gilsiq minnej, ² "Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy aisiy Damaskus qureq dia Juda tamo kokba nanngi enjritqa nanngi na anjam di sisiyosib e odbibqa tamo ungasari Damaskus qureq dia Yesus aqa gam dauryeqnub qaji nanngi tontnjrsiy joqsiy Jerusalem bqai." ³ Degsi minjnaqa anjam di nen-

grenyosiq yonaqa walwelosi aisiq Damaskus qure jomyeqnaqa gamq dia pulonj singila koba minjal ti lanj goge dena aqaq aisiq tulanj koba rianonaqa a ulonjosiq mandamq di njeiej. Njeiesosiqqa Yesus aqa kakoro quej. Yesus na minnej, "O Sol. Ni kiyaaqa e ugeugeibeqnum?"⁵ Onaqa Sol na minnej, "O Tamo Koba, ni yai?" Onaqa minnej, "E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji." ⁶ Deqa ni tigelosim Damaskus qureq aie. Aisim dia tamo bei itqam. A na ni wau kie yqam di mermqas."

⁷ Onaqa tamo nangi Sol ombla soqneb qaji nangi Yesus aqa kakoro qusib nam ateb nangi tamo bei unosai. Deqa nangi ulaosib mequmosib lanja tigelesoqneb. ⁸ Onaqa Sol a mandamq dena olo tigelosiqqa nam plaltej a sawa unqa keresai. Deqa nangi a babanyisib Damaskus qureq osi aieb. ⁹ Sol a bati qalub nam qandimyonaq soqnej. Deqa a ingi bei uyosai. A ya uyo-sai dego.

¹⁰ Damaskus qureq dia tamo bei aqa nam Ananaias soqnej. A Yesus dauryoqnej qaji. Bati deqa Tamo Koba Yesus na aqa areqalo waqtetosiqqa njeobilqei na minnej, "O Ananaias." Onaqa minnej, "Tamo Koba, e agiende."

¹¹ Onaqa Tamo Koba Yesus na minnej, "Ni tigelosimqa gam bei aqa nam Tintinj di dauryosim gilsim Judas aqa talq di brantqam. Tarsus tamo bei aqa nam Sol a dia pailyoqnsi unu di unqam. ¹² E na aqa areqalo waqte-tonumqa a njeobilqei na kumbra endegsi unqo. Tamo bei aqa nam Ananaias a bosiqqa Sol aqaq di banj atqoqa nam poiyqo sawa unqo. Sol a njeobilqei na kumbra degsi unqo." Tamo Koba Yesus na Ananaias degsi minnej.

¹³ Onaqa Ananaias na kamba Yesus minnej, "O Tamo Koba, tamo gargekoba nangi e merbeqneb, 'Sol a na Jerusalem dia Yesus aqa tamo ungasari nangi tulanj ugeugeinjreqnu.' Nangj e degsib merbeqneb. ¹⁴ Deqa ni que. Atra tamo kokba nangi na Sol qarinyonab Damaskus qure endeq bej. A qure endia tamo ungasari ino nam qa loueqnub qaji nangj tontnjrsim jogsim Jerusalem gilqajqa deqa bej." ¹⁵ Onaqa Tamo Koba Yesus na Ananaias minnej, "Ni ijo anjam mermonum qaji endi daurye. Sol a ijo wau tamo. E na a giltonum deqa a na ijo nam osi walwelosim sawa sawa kalilq dia tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nangj ti mandor kokba ti Israel tamo ungasari nangj ti ijo nam minjroqngas. ¹⁶ A ijo nam qa gulube gargekoba itoqngas. Gulube di e na osoryoqnitqa itoqngas."

¹⁷ Onaqa Ananaias na minnej, "Od, Tamo Koba, e ino anjam dauryqai." Osiqqa tigelosiq gilsiq Sol soqnej qaji tal di gogetosiqqa Sol aqaq di banj atsiqa minnej, "O ijo was Sol, Tamo Koba Yesus agi gamq dia inoq di brantonaq unem qaji a na e endegsi merbej, 'Ni gilsim Sol boletimqa aqa namdamu olo poiyqas. Yimqa Qotei aqa Mondor Sol aqa are miligiq aisim a singilatqas.' Yesus na e degsi merbsiqqa qarinqoqa agi e inoq bonum." ¹⁸ Ananaias na Sol degsi minjnaqa bati qujai deqa ingi bei qe gajige bul Sol aqa namdamuq dena ulonjonaq nam poiyonaqa sawa unej. Sawa unsiqqa tigelonaq Ananaias na Yesus aqa nam na yansej. ¹⁹ Yansonaqa a ingi uysiqqa jejamu singilaej.

Sol a Damaskus qureq dia tamo ungasari nangj anjam endegsi minjroqnej, "Yesus a Qotei aqa Njiri."

Ariya Sol a bati quja quja Damaskus qureq dia tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nangj koba na koroqneb. A Juda nango Qotei tal dego miligiq giloqnsiqqa nangj endegsi minjroqnej, "Yesus a Qotei aqa Njiri." ²¹ Yeqnaqa tamo ungasari aqa anjam quoqneb qaji nangj tulanj prugelenjoqnsib maroqneb, "Ningj uniye. Sol a Yesus aqa nam mare mare laqnu. A nami Jerusalem dia tamo ungasari Yesus aqa nam qa loueqnub qaji nangj ugeugeinjroqnej. Osiqqa Damaskus qureq endia dego nangj tontnjrsim atra tamo kokba nangjoq jogsim gilqajqa bej." Tamo ungasari nangj degsib maroqnsib tulanj prugelenjoqneb.

²² Sol a singila na Qotei aqa wau yoqnej. Yeqnaqa aqa singila ti aqa powo ti tulanj kobaoqnej. Deqa a singila na Qotei aqa anjam maroqnej. A anjam geregere plaltoqnsiqqa endegsi maroqnej, "Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji." Degsi mareqnaqa Juda tamo kokba Damaskus qureq di soqneb qaji nangj aqa anjam di quoqnsib nangj na kamba olo aqa anjam di qalotqa keresai.

Juda tamo kokba nangj Sol qalsib moiotqajqa maroqneb deqa a ulanjej

²³ Onaqa bati gargekoba yala koboonaqa Juda tamo kokba nangj koroosib mareb, "Iga Sol qalsim moiotqom." ²⁴ Nangj anjam degsib marnabqa Sol a quej. Deqa a qure di uratosim ulanjajqa maroqnej. Mareqnaqa Juda tamo kokba nangj qolo ti qanam ti qure aqa siranme kalil taqatelejesoqneb. Taqatesonabqa tamo ungasari Sol dauryosib laqneb qaji nangj na qolo a osib gumbaqa di jigsib qure aqa jey gogetosib sil na gumba tontosib goge na ura uratonab jey qalaq aiej.

Sol a Jerusalem qureq gilsiq di soqnej

²⁶ Jey qalaq aisiqa dena walwelosiq Jerusalem qureq di brantej. Di brantosiqqa tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nangjoq gilsiqqa minjrej, "E ningj ti koba na Qotei aqa wau ojqom." Degsi minjrnaga nangj a ulaiyosib saidyeb. A are bulyosiqqa Yesus aqa anjam dauryosib laqnej di nangj poinjrosai. Deqa a nangj ti wauqajqa minjrnaga nangj a ulaiyosib saidyeb. ²⁷ Onaqa Barnabas na Sol osiqqa Yesus aqa angro 12-pela nangjoq gilsiqqa Sol a nami Damaskus qureq aioqnsiqqa gamq dia Tamo Koba Yesus unnaqa anjam minnej qaji deqa nangj sainjrej. Sol a Damaskus qureq aisiq dia sosiqqa Juda tamo ungasari nangj Yesus aqa anjam minjroqnsiqqa laqnej a ulaosiaoqnej deqa ti nangj sainjrej. ²⁸ Onaqa nangj Barnabas aqa anjam di qusibqa nangj Sol osib koba na soqneb. Sosibqa Sol a Jerusalem dia walweloqnsiqqa singila na Tamo Koba Yesus aqa nam maroqnej. A ulaosiaoqnej. ²⁹ Bati bei Sol a Qotei aqa anjam qa Juda tamo qudei ti anjam na qotoqneb. Tamo nangj di Grik anjam maro qaji. Nangj

Sol ombla anjam na qotsibqa nanği a qa ugeosib mareb, "İga Pol qalsim moiotqom." ³⁰ Onaqa Kristen was nanği anjam di qusibqa Sol osib Sisaria qureq osi aieb. Aisib dena Sol qarinqonabqa Tarsus qureq gilej.

³¹ Bati deqa Judia sawaq dia, Galili sawaq dia, Samaria sawaq dia dego tamo unğasari Yesus qa nanğo areqalo singilateb qaji nanği geregere lawo na soqneb. Nanği bati gaigai Tamo Koba Qotei aqa ñam binjoqnsibqa aqa anjam dauryeqnabqa Qotei aqa Mondor na nanğo are singilatetnjreqnaqa tamo unğasari tulanğ gargekoba are bulyoqnsib nanğo miligiq aieq nab nanği tulanğ kobaoqneb.

Pita na Ainius boletej

³² Bati bei Pita a sawa beiq di laqnsiqa a gilsiq Lida qureq di brantej. Brantosiqa Qotei aqa segi tamo unğasari qure dia soqneb qaji nanği itnjrej. ³³ Dia tamo bei soqnej aqa ñam Ainius. A jejamu laiyo naq soqnej. Wausau 8-pela a bijalq di ñeiesoqnej. Onaqa Pita na unsiqa minnej, "Ainius, Yesus Kristus na ni boletmqo. Deqa ni tigelosim ino bijal qale." Degsi minjnaqa aqa jejamu singilaonaq a tigelej. ³⁵ Onaqa tamo unğasari kalil Lida qure ti Saron sawa ti dia soqneb qaji nanği tamo di boleonaq unsiqa nanği are bulyoqnsib Tamo Koba Yesus qa nanğo areqalo singilateb.

Pita na Tabita olo tigeltej

³⁶ Jopa qureq dia unğa bei soqnej aqa ñam Tabita. A Yesus dauryoqnej qaji. Grik anjam na aqa ñam Dorkas. A unğa bolequja. A gaigai kumbra tulanğ boledamu yoqnsiqa tamo unğasari ingi ingi saiqoji soqneb qaji nanği lueinjroqnsiq ingi anainjroqnej. ³⁷ Ariya bati bei a maiyosiq moiej. Moinaqa unğa qudei nanği na aqa jejamu yansosib warum bei goge di atnab soqnej. ³⁸ Lida qure di Jopa qure jojom. Deqa Jopa qureq dia tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanği Pita a Lida qureq di soqnej di qusibqa tamo aiyel qarinqnjrnab aisib Pita minjeb, "Ni urur au. İga ni qa bonum. Ni iga daurgosim koba na Jopa qureq gilqom." ³⁹ Onaqa Pita a tigelosiqa nanği daurnjrsiqa koba na gilsib Jopa qureq di branteb. Brantonabqa nanği Pita osib unğa moiej qaji aqa warum miligiq gileb. Gilnabqa unğa qobul kalil nanği Pita aqa areq di koroosib nanği akamoqnsib nanğo gara jugo ti gara tugo ti nami Dorkas ombla na sosisbqa gereiyosiq enjreleñej qaji di Pita osoryeb. ⁴⁰ Onaqa Pita a nanği minjrej, "Ningiq kalil oqediye." Degsi minjnaqa nanği oqedonab singa pulutosiq Qotei pailyej. Pailyosiq koboonaqa unğa moiej qaji aqa areq gilsiq minnej, "O Tabita, ni tigel." Degsi minjnaqa a ñam plaltosiqa Pita unsiq tigelosiq awoej. ⁴¹ Onaqa Pita na aqa banğ ojsiq tigeltej. Tigeltosiqa Qotei aqa segi tamo unğasari nanği ti unğa qobul nanği ti metnjrnaqa nanği warum miligiq bosib Tabita uneb a ñambile soqnej. ⁴² Onaqa tamo unğasari kalil Jopa qureq di soqneb qaji nanği deqa queb. Qusib nanğo qure dia tamo unğasari tulanğ gargekoba nanği are bulyoqnsib Tamo Koba Yesus qa nanğo areqalo singilateb. ⁴³ Onaqa Pita a bati

gargekoba yala Jopa qureq di soqnej. Tamo bei wagme aqa jegara na gara gereiyu qaji aqa ñam Saimon aqa talq di nanği ombla soqneb.

Lañ anğro bei na Kornilius anjam minnej

10 Ariya Sisaria qureq dia tamo bei soqnej aqa ñam Kornilius. A Judia tamo sai. A Rom qaji tamo. A qaja tamo nanğo gate. A na qaja tamo 100 nanği taqatnjroqnej. Aqa qaja tamo nanği Itali sawa qaji. ² Kornilius a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. Deqa tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği a ti bati gaigai Qotei aqa sorgomq di soqneb. Judia tamo unğasari nanği ingi ingi saiinjreqnaqa a nanği silali na aqaryainjroqnej. A bati gaigai Qotei pailyoqnej. ³ Ariya bati bei señ kelinqtonaqa Qotei na Kornilius aqa areqalo waqtetonaqa ñejobilqeiobulosiqa Qotei aqa lañ anğro bei aqaq bonaq unej. Onaqa lañ anğro dena minnej, "O Kornilius." ⁴ Onaqa Kornilius na lañ anğro di koqyosiq tulanğ ulaugetosiq minnej, "O Tamo Koba, ni kiyaaq ijoq bonum?"

Onaqa lañ anğro dena minnej, "Qotei a gaigai ino pail queqnu. Judia tamo unğasari nanği ingi ingi saiinjreqnaqa ni na nanği aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulanğ areboleboleiyeqnu. ⁵ Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanği qarinqnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib beb. Osib babqa a na anjam bei ni mermqas. ⁶ A tamo bei wagme aqa jegara na gara gereiyu qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu."

⁷ Lañ anğro dena Kornilius anjam degsi minjsiq olo ulañej. Onaqa Kornilius na aqa kangal tamo aiyel metnjrnaqa aqa areq beb. Qaja tamo qujai dego metonaq aqa areq bej. Qaja tamo di a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. A bati gaigai Kornilius ombla sosisqa waue-toqnej. ⁸ Kornilius na nanği qalub metnjrnaq aqa areq bonabqa anjam kalil lañ anğro na minnej qaji di nanği qalub minjrsiqa qarinqnjrnaq Jopa qureq aieb.

Pita a ñejobilqeiobulej

⁹ Nanği walwewosi aisib gamq di qoloinjnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa tigelosib aisib Jopa qure jojomyeqnabqa bati deqa Pita a Qotei pailyqa osiqa warum bei gogeqsi deq oqej. Di qanam jige. ¹⁰ Oqsiq warum dia sonaqa a mamyoonaqa unğa qudei nanği minjnaqa ingi goieteb. İngi goieq nabqa Qotei na Pita aqa areqalo waqtetonaqa a ñejobilqeiobulosiqa lañ waqonaq ingi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lañ goge dena ura uratonab aieqnaq unej. ¹² Gara miligiq di wagme utru segi segi soqneb. Bel, baunğ, amal ti bagu ti qebari ti sonab unjrej. ¹³ Uneqnaqa Qotei a lañ goge dena anjam bei minjnaq quej. A minnej, "Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye." ¹⁴ Onaqa Pita na minnej, "O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaioqnem. Moses a marej, "Wagme deqaji uyqajqa di getento koba." ¹⁵ Onaqa Qotei na olo Pita minnej, "İngi ingi kalil e na bole

qa maronum qaji di ni na olo uge qa maraim." ¹⁶ Gara di degsi aioqalubtosiqqa olo torei oqej.

¹⁷ Njeobilqei di aqa utru Pita a poiyoasai. Deqa a are koba qalsiq soqnej. Onaqa tamo qalub Kornilius na qariñjrej qaji nanği Jopa qureq di brantosib tamo qudei nanği endegsib nenemñjreb, "Saimon aqa tal qabi unu?" Degsi nenemñjrnaqa nanği na minjreb, "Saimon aqa tal agide." Onaqa nanği walwelosib Saimon aqa tal meq di tigeleb. ¹⁸ Tigelosib maosib mareb, "Saimon ñam bei Pita a tal endi unu e?" ¹⁹ Pita a ñeobilqei deqa are koba qaleqnaqa Qotei aqa Mondor na minje, "Ni que. Tamo qalub bosib ni qa maronub.

²⁰ Deqa ni tigelosim nanği daurnjrsim gile. Ni are gulubeimaiq. E na nanği qariñjronum bonub."

²¹ Onaqa Pita a tal uratosiq mandamq aisiq nanço areq di brantosiq minjrej, "Ninği tamo ñamonub qaji agi e. Ninği kiyaaq bonub?" ²² Onaqa nanği na minjeb, "Qaja tamo gate aqa ñam Kornilius a tamo bolequja. A bati gaigai Qotei qa ulaoqnsiqqa aqa anjam dauryeqnu. Juda tamo unğasari kalil nanği a qa mareqñub, 'A tamo bolequja.' Ni que. Ya bilaq Qotei aqa lañ anğro bei Kornilius aqaq di brantosiq minje, 'Ni tamo qudei nanği qariñjrimqa aisib Pita minjib ino talq bosim anjam bei mermim quqwam.'" ²³ Onaqa Pita a nanço anjam di qusiqa nanği joqsıq aqa talq dia koba na soqneb. Nereñosib nebeonaqa Pita a nanği koba na tigelosib aieb. Jopa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği dego koba na aieb.

Pita a Kornilius aqa talq aiej

²⁴ Nanği aisib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa nanği tigelosib aisib Sisaria qureq di branteb. Kornilius a nanği qa tariñoqnsiq ñam atoqnej. A na aqa tamo si nanği ti aqa segi leñ nanği ti kalil minjrnaq bosib a ti koroosib tariñesoqneb. ²⁵ Onaqa Pita a aisiqa Kornilius aqa talq di brantej. Brantosiqqa tal miligiq gilnaqa Kornilius a bosıqa Pita aqa siñgaq di siñga pulutosiqqa a binjiyej. ²⁶ Onaqa Pita na Kornilius tigeltosiq minje, "Ni tigel. Ni e binjibaim. E Qotei sai. Aqo ombla mandam tamo." ²⁷ Degsi minjsiqqa nanği ombla anjam qaireb. Osib warum bei miligiq gileb. Warum miligiq dia tamo unğasari gargekoba nanği koroesonabqa unjrej.

²⁸ Unjrnsiqqa minjrej, "Ninği qalie, e Juda tamo. Ninği Juda tamo sai. Ninği sawa bei bei qaji tamo. Deqa gago Juda kumbra agiende. Iga nunço tal gogetqajqa getento koba. Iga ninği koba na laqajqa dego getento koba. Moses aqa dal anjam nami degsi nengrenyej unu. Di unğum. Qotei na e endegsi merbej, 'Sawa bei bei qaji tamo nanği ijo ñamdamuq di tamo bolesai edegaim.' Qotei na e degsi merbej. ²⁹ Deqa ninği e qa anjam qariñyonab e nunço anjam gotranjosai. Agi e nunço anjam dauryosim bosim nunço tal gogetonum. Deqa ninği merbiye, ninği kiyaaq e bqajqa anjam qariñyeb?"

³⁰ Onaqa Kornilius na Pita minje, "Ya ya endi bati qolqe gilqo señ bati kere endego señ keliñtonaqa e pailyeqnamqa tamo bei gara tulañ qat jigsıqa bosiq ijo

ulatamuq di tigelosiqqa merbej, 'O Kornilius, Qotei a gaigai ino pail queqnu. Juda tamo unğasari nanği inği inği saiiñjreqnaqa ni na nanği aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulañ areboleboleiyeqnu. ³² Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanği qariñjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib beb. Osib babqa a na anjam bei ni mermqas. A tamo bei wagne aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.' ³³ Lañ anğro na e degsi merbonaqa e urur tigelosim tamo qudei nanği qariñjrnam Jopa qureq aisib inoq di branteb. Brantonabqa ni na nanği daurnjrsim agi ijo talq bonum. Deqa e ni qa tulañ areboleboleibqo. Endego iga kalil endia koroosimqa Qotei aqa ñamgalaq di awejunum. Deqa anjam kalil Tamo Koba Qotei na ni mermej qaji di mergimqa iga quqwom." Kornilius na Pita degsi minje.

Pita na tamo unğasari kalil Kornilius aqa talq di koroesoqneb qaji nanği anjam bole minjrej

³⁴ Onaqa Pita a tigelosiqqa nanği endegsi minjrej, "E Juda tamo. Ninği Juda tamo sai. Ninği sawa bei bei qaji tamo. Di unğum. Qotei a iga Juda tamo iga bole qa maroqnsiq olo sawa bei bei qaji tamo nanği uge qa marosaieqnu. Aqa ñamdamuq di tamo kalil kere kere unub. Endego e degsi qalieonum. ³⁵ Deqa Qotei na iga Juda tamo segi oqasai. Sawa sawa kalilq dia tamo unğasari kumbra bole bole yoqnsib Qotei aqa sorgomq di unub qaji nanği dego a na eleneqnu. ³⁶ Bole, nami Qotei na aqa anjam bole qariñyonaqa Israel nanço segiq aiej. Anjam di aqa damu endegsi unu. Tamo unğasari nanği Qotei ti jeu sonabqa Yesus Kristus na jeu kobotej. Yesus a tamo kalil nanço Tamo Koba. ³⁷ Ninği qalie, Jon a bosıqa tamo unğasari nanği yanso qa anjam minjroqnej. Bati deqa Yesus Nasaret qaji a Galili sawaq di sosisqa aqa wau utru atej. Aqa wau utru atsiqa a walweloqnsiqqa Judia sawa nanço qure kalil kere-toqnsiq wauoqnej. ³⁸ Qotei na aqa Mondor siñgila koba ti unu qaji di Yesus yonaqa a walweloqnsiqqa kumbra bole bole yoqnsiqqa tamo unğasari Satan na ugetnjro qaji nanği kalil boletnjroqnej. Qotei a Yesus ombla soqneb deqa a siñgila ti wauoqnej. ³⁹ Yesus a Juda nanço sawa ti Jerusalem qure ti dia mañwa gargekoba yeqnaqa iga gago ñamdamu na unoqñem. Iga deqa bini saosim laqñum. Onaqa jeu tamo nanği na Yesus osib ñamburbasq di qalsib moioteb. ⁴⁰ Bati qalub ko-boonaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiqqa gago ñamgalaq dia branteqnaqa iga unoqñem. ⁴¹ A tamo kalil nanço ñamgalaq di brantosaioqnej. Tamo nanği Qotei na nami Yesus aqa kumbra qa saonqajqa gıltnjrej qaji nançoq di segi brantoqnej. Yesus a subq na tigelosiqqa iga koba na awoqñsimqa inği ti ya ti uyoqñem. Deqa bini iga a qa saosim laqñum. ⁴² Yesus a na nami iga endegsi mergej, 'Ninği na tamo unğasari nanği e qa endegsib minjroqniye, "Yesus a segi qujai Qotei na giltej qaji. Deqa mondon a na qujai tamo ñambile unub qaji ti tamo nami

moreñeb qaji nanği ti nanġo une qa peginjrsim nanği nğamyuoq wainjrğas.”⁴³ Yesus a na nami iga degsi mergej. ⁴³ O was qu, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği nami Yesus qa endegsib maroqneb, ‘Qotei na tamo kalil Kristus qa nanġo areqalo singilateqñub qaji aqa ñam na nanġo une kobotetnrğas.”

Qotei na sawa bei bei qaji tamo nanği dego aqa Mondor enjrej

⁴⁴ Pita a nanği anjam degsi minjreqnaqa bati qujai deqa Qotei aqa Mondor aisiqa tamo kalil Pita aqa anjam quoqneb qaji nanġo meñ bulyetnrğnaqa nanği qure bei bei nanġo anjam poinjrnaqa marelerjoqneb. Maroqnsib Qotei aqa ñam soqteqñabqa Juda tamo nami Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji agi tamo nanği Pita koba na beb qaji nanği di qusibqa tulañ koba prugelerñeb. Di kiyaqa? Bati deqa Qotei na sawa bei bei qaji tamo nanği dego aqa Mondor enjrej deqa. Onaqa Pita a endegsi marej, ⁴⁷ “Iga Juda tamo nami Qotei aqa Mondor em dego kere sawa bei bei qaji tamo nanği dego bini aqa Mondor onub. Deqa tamo bei na iga nanği yansnrğajqa saidgwa keresai.” ⁴⁸ Osiqa nanği minjrej, “Niñgi Yesus Kristus aqa ñam na yanso oiye.” Degsi minjrnaqa nanği na yanso osib Pita minjeb, “Ni iga koba na endi sqom.” Degsi minjnabqa a nanği koba na soqneb.

Pita a Jopa qureq dia kumbra kie brantej qaji deqa Jerusalem qureq gilsiq tamo nanği sainjrej

11 Yesus aqa anġro 12-pela nanği ti Kristen was kalil Judia sawaq di soqneb qaji nanği ti anjam endegsib queb, “Sawa bei bei qaji tamo nanği dego are bulyosib Qotei aqa anjam dauryeqñub.” ² Deqa Pita a olo Jerusalem qureq gilnaqa dia Juda tamo qudei Yesus dauryoqñeb qaji nanği na Pita nriñtosib minjeb, ³ “Sawa bei bei qaji tamo nanği muluñ unosaieqñub. Deqa ni kiyaqa nanġo tal gogetosim nanği ti awoosim ingi uyem?”

⁴ Onaqa Pita a nanġo anjam di qusiqa utruq na anjam saosiq endegsi minjrej, ⁵ “E Jopa qureq dia pailyeqñamqa Qotei na ijo areqalo waqtetbonaqa e njeio-bilqeibulosimqa ingi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lañ goge dena ura uratonab ijo ulatamuq ainaq unem. ⁶ Unsim gegerere gara miligi peleiyosim wagne utru segi segi unjrem. Wagne juwañ ti amal ti bagu ti qebari ti gara miligiq di sonab unjrem. ⁷ Onaqa Qotei a lañ goge dena endegsi merbonaqa quem, ‘O Pita, ni tigelosim wagne bei qalsim uye.’ ⁸ Onaqa e na Qotei minjem, ‘O Tamo Koba, e uyqasai! Wagne uge uge deqaji e nami uyosaiqñem. Agi Moses a marej, “Wagne uge deqaji uyqajqa di getento koba.”’ ⁹ Onaqa Qotei a lañ goge dena olo merbej, ‘Ingi ingi kalil e na bole qa maronum qaji di ni na olo uge qa maraim.’ ¹⁰ Gara di degsi aioqalubtosiq wagne kalil gara ti olo torei goge oqej.

¹¹ “Bati qujai deqa tamo qalub nanği bosibqa e soqñem qaji tal meq dia tigeleb. Tamo bei aqa ñam Ko-

rnilius a na nanği Sisaria qureq dena qariñjrnaq ijoq beb. ¹² Onaqa Qotei aqa Mondor na e merbej, ‘Ni tigelosim nanği qalub daurnjrsim gile. Ni are gu-lubeimaiq.’ Degsi merbonaqa e tigelosim nanği qalub daurnjrsim Yesus aqa tamo 6-pela agi endia tigelej-unub qaji nanği koba na gilem. Gilsim Sisaria qureq di brantosim Kornilius aqa tal gogetem. ¹³ Gogetonamqa Kornilius na iga saigosiq endegsi mergej, ‘Lañ anġro bei a bosiq a ijo talq endia tigelesonaq unem. Unnamqa merbej, “Ni na tamo qudei nanği qariñjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a osib beb. Osib babqa a na ni anjam bei mermqas. Mermimqa anjam dena Qotei na ni ti tamo unğasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nanği ti oqas.”’ ¹⁵ Kornilius a na iga anjam degsi mergonaqa e kamba anjam mareqñamqa Qotei aqa Mondor a tamo kalil Kornilius aqa talq di koroesoqñeb qaji nanġoq aiej. Qotei aqa Mondor a nami iga Juda gagoq aiej dego kere nanġoq aiej. ¹⁶ Nanġoq ainaqa e unsimqa Tamo Koba Yesus aqa anjam nami mergej qaji deqa olo are qalem. Agi a nami endegsi mergej, ‘Jon a ya na tamo unğasari nanği laña yansnrğojnej. Ariya e Qotei aqa Mondor na ningi yansnrğwai.’ ¹⁷ O ijo was ningi quie. Iga nami gago Tamo Koba Yesus Kristus qa gago areqalo singilatonamqa Qotei na aqa Mondor Bole iga egej. Dego kere bini sawa bei bei qaji tamo nanği dego Yesus qa nanġo areqalo singilatonubqa Qotei na aqa Mondor nanği dego enjrğo. Deqa aqa wau di e na getentqa keresai.” Pita a degsi marej.

¹⁸ Onaqa Juda tamo Pita nriñteb qaji nanği aqa anjam di qusibqa nanġo nriñ koboej. Osib nanği Qotei aqa ñam soqtosib mareb, “Bole, Qotei a sawa bei bei qaji tamo nanği dego are bulyetnrğeqnu. Deqa nanği dego nambile gaigai sqab.”

Antiok qureq dia tamo unğasari gargekoba nanği are bulyoqnsibqa Tamo Koba Yesus qa nanġo areqalo singilatoqñeb

¹⁹ Nami Juda tamo kokba nanği na Stiven qalsib moiotsibqa bati deqa tamo unğasari kalil Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji nanği dego ugeugeinjroqnsib gulube koba enjroqñeb. Deqa nanği segi segi jaraisib Fonisia sawa ti Saiprus nui ti Antiok qure ti deq gilelerñeb. Gilsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqñeb. Laqnsibqa Juda tamo unğasari nanği segi Qotei aqa anjam minjroqñeb. Sawa bei bei qaji tamo nanği anjam minjrosaiqñeb. ²⁰ Ariya nanġo ambleq di Saiprus qaji tamo qudei ti Sairini qaji tamo qudei ti soqñeb. Nanği Antiok qureq aisib dia Grik tamo nanği dego Tamo Koba Yesus aqa anjam bole plaltosib minjroqñeb. ²¹ Nanği Tamo Koba Yesus aqa singila ti wauoqnsib anjam mareqñab tamo unğasari tulañ gargekoba nanği Tamo Koba Yesus qa nanġo areqalo singilatoqnsib are bulyoqñeb.

²² Onaqa Yesus aqa tamo unğasari Jerusalem di soqñeb qaji nanği di qusibqa Barnabas qarinyonab Antiok qureq aiej. ²³ Aisiqa Qotei a nanği qa dego are boleiyosiq aqaryainjroqnej di unej. Unsiqa tulañ

areboleboleiyej. Deqa a na nanġi kalil are sinġilatet-njroqnsiqa minjroqnej, "Ninġi Tamo Koba Yesus gaigai dauryoqnsib soqniye." ²⁴ Barnabas a tamo tulaġ bole-quja. Qotei aqa Mondor aqaq di sonaqa a sinġila ti wauoqnej. Aqa areqalo kalil Yesus qa sinġilatsiq soqnej. Deqa a Qotei aqa anjam mareqnaqa tamo uġgasari gargekoba nanġi quoqnsib are bulyoqnsib Tamo Koba Yesus qa nanġo areqalo sinġilatoqneb.

²⁵ Ariya bati bei Barnabas a Sol njamqajqa deqa Tarsus qureq gilej. ²⁶ Gilsiq Sol njamosiġ itosiġ ombla puluosib Antiok qureq olo aieb. Aisib dia wausau qujai Yesus aqa tamo uġgasari nanġi koba na wauoqneb. Wauoqnsibqa tamo uġgasari tulaġ gargekoba nanġi Qotei aqa anjam minjroqneb. Antiok dia tamo uġgasari Yesus dauryoqneb qaji nanġo ñam Kristen wainjreb.

²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa medabu o qaji tamo qudei nanġi Jerusalem dena tigelosib walwelosib Antiok qureq beb. ²⁸ Bei aqa ñam Agabus. Nanġi Antiok qureq bonabqa Qotei aqa Mondor na Agabus aqa medabu sinġilatetonaqa a tigelosiqqa marej, "Bunuqna sawa sawa kalilq dia nanġi mam koba oqab." Onaqa bunuqna Rom nanġo mandor koba Klodius aqa bati brantonaqa mam koba di aiej. ²⁹ Kristen tamo uġgasari nanġi Agabus aqa anjam di qusibqa nanġi nanġo segi segi silali soqnej qaji di koroiosib Kristen was qu Judia sawaq di soqneb qaji nanġi aqaryainjrqa osibqa silali qarinyonab nanġoq aiej. ³⁰ Silali di nanġi na Barnabas wo Sol wo enjrnabqa nanġi na osi aisib Kristen gate Judia sawaq di soqneb qaji nanġo banq di ateb.

Herot na Jems qalsiq moinaqa a olo Pita ojsiqa tonto talq di waiyej

12 Bati deqa Mandor Koba Herot a na Yesus aqa tamo uġgasari qudei nanġi ojelenosiqa ugeugeinjrej. ² Osiqa qaja tamo bei qarinyonaqa gilsiqqa Jon aqa was Jems serie na qalnaq moiej. ³ A degyonaqa Juda tamo kokba nanġi tulaġ areboleboleinjrej. Onaqa Herot a di qalieosiqa nanġo are boletet-njrqajqa deqa olo Pita ojej. Bati di Juda nanġo bem tiyosai qaji uyqajqa yori bati koba. ⁴ Herot a Pita ojsiqa tonto talq di waiyej. Osiqa qaja tamo 16-pela nanġi minjrnaqa nanġi tonto talq dia Pita taqatesoqneb. Herot a endegsi are qalej, "Juda nanġo yori bati koba ñam Pasova di koboamqa e Pita osiy Juda tamo uġgasari nanġo ulatamuq dia tigeltqai." ⁵ Pita a tonto talq di sonaqa Yesus aqa tamo uġgasari nanġi sinġila na Pita qa pailyoqneb.

Laġ anġro bei bosiq Pita tonto talq dena oqeq atej

⁶ Ariya Herot a marej, "Nebeamqa e na Pita osiy Juda nanġo ulatamuq di tigeltqai." Herot a degsi marej. Deqa qolo di qaja tamo aiyel na Pita osib tonto tal miligiq dia warum beiq di waisib ambletosib sil kokba aiyel na tontonab njeiesoqnej. Qaja tamo qudei nanġi tonto tal siranme jojomq di tigelesosib taqatoqneb. ⁷ Onaqa qolo qujai di Tamo Koba Qotei aqa laġ anġro bei a

warum miligiq di brantoqujatej. Aqa rian na warum di tulaġ suwantej. Onaqa laġ anġro dena Pita jar banqaq di kontosiqa dudumyey. Dudumyosiq minnej, "Ni tigeloqujat." Degsi minjnaqa sil kokba aiyel Pita aqa ban qoseb qaji di pamblonosiġ ulonġeb. ⁸ Onaqa laġ anġro na olo Pita minnej, "Ino gara tigsim ino sinġa tatal jige." Onaqa Pita a degyonaqa olo minnej, "Ino gara jugo dego jigsim e daurbe." ⁹ Degsi minjnaqa Pita a warum di uratosiq laġ anġro di dauryosiq gilej. Laġ anġro a bole Pita tonto talq dena oqeq atej di Pita a poiyosai. A are qalej, "E njeobilqeionum kio?" ¹⁰ Nanġi warum di uratosib walwelosib qaja tamo bei tonto tal taqatesoqnej qaji di bunyosib gilsib olo qaja tamo bei bunyosib siranme kobaquja ain na gereiyeb qaji di brantonab siran a segi waqonaqa nanġi aiyel oqedeb. Siranme di tonto talq dena oqedosim qureq aiqajqa siranme. Nanġi siranme dena oqedosib gam dauryosib giloqn-sib laġ anġro na Pita uratosiq ulaġej.

¹¹ Onaqa Pita a poiyonaqa marej, "Bole. Endego e qalieonum, Juda tamo kokba nanġi na e lubqa laqnaq Tamo Koba Qotei na aqa laġ anġro qarinyoqqa bosiq e aqaryaibosiqa Herot aqa banq dena e oqo."

¹² Pita a degsi poiyonaqa walwelosi gilsiq Jon aqa ñam bei Mak aqa aniqali Maria aqa talq di brantej. Tal miligiq dia tamo uġgasari gargekoba nanġi koroesosib Pita qa pailyoqneb. ¹³ Onaqa Pita a tal meq di brantosiqa siranmeq di tigelosiq kindokindonosiġ maeqnaqa wau uña bei aqa ñam Roda a bosiqqa siran waqtqa osiqa Pita aqa kakoro qusiq tulaġ areboleboleiyej. Onaqa a siran waqtqa uratosiqqa olo urur ti warum miligiq gilsiqqa nanġi minjrej, "Pita bqo agi tal meq di tigelejunu!" ¹⁵ Onaqa nanġi na minjreb, "Ni nanarionum. Di Pita sai." Degsi minjnabqa a tulaġ sinġilaosiqa minjrej, "E nanariosai. E bole maronum. Pita a bqo aqa kakoro quonum." Onaqa nanġi na minjreb, "Di Pita sai. Di aqa laġ anġro kio?"

¹⁶ Onaqa Pita a siranmeq di tigelesosiqa kindokindoneqnaqa nanġi kalil bosib siran waqtosib Pita uneb. Unsib tulaġ prugelenġeb. ¹⁷ Onaqa Pita a aqa ban soqtosiqa nanġi anjam marqa getentjnraqa nanġi kirionabqa Tamo Koba Yesus na tonto talq dena oqeq atej deqa nanġi sainjrej. Osiqa minjrej, "Ninġi gilsib Kristen was kalil Jems ombla endegsib minjriye, "Pita a tonto talq dena oqedqo." Pita a nanġi degsi minjrnsiqa nanġi uratnrnsiq tal beiq gilej.

¹⁸ Ariya nebeonaqa qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanġi njam ateb Pita a tonto talq di sosai degsi unsibqa nanġi tulaġ ulaugetosib are koba qaloqnsib maroqneb, "Pita a qabitqo?" ¹⁹ Onaqa Herot a na aqa qaja tamo qudei nanġi minjrej, "Ninġi tonto talq gilsib Pita osib boiye." Degsi minjrnaqa nanġi tonto talq gilsib Pita qa njamonab ugeinjrej. Ugeinjrnraqa olo puluosib aisib Herot minjreb. "Pita a tonto talq di sosai." Degsib Herot minjnabqa a segi gilsiq qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanġi nenemjnraqa minjreb, "Pita a qabitqo kio di iga qaliesai." Nanġi degsib Herot minjreb deqa a na aqa qaja tamo qudei nanġi minjrej, "Nanġi Pita geregere taqatosai deqa ninġi na nanġi

ñumib morenqab." Osiqa bunuqna Herot a Judia sawa uratosiqa Sisaria qureq aisiq di soqnej.

Herot a moiej

²⁰ Herot a nami Tair qure ti Saidon qure ti nangi qa ñirinugetej. Deqa tamo ungasari qure aiyel dia soqneb qaji nangi koroosib mareb, "Iga tamo qudei qarinq-jrimqa nangi Sisaria qureq aisib Herot aqa are latetqab. Yimqa aqa ñirin koboqas." Nangi degsib marsib tamo qudei qarinqjnabqa nangi aisib Herot aqa talq di brantosib tal taqato tamo aqa ñam Blastus endegsib minjeb, "Ni na Herot minjim a odimqa iga a ombla qairqom. Yimqa aqa ñirin koboqas." Tair qure ti Saidon qure ti nangi na sawa Herot a taqatoqnej qaji dena ingi awaiyoqneb. Utru deqa nangi na Herot aqa ñirin kobotqajqa mareb. Onaqa Blastus a nanggo anjam di qusiqa gilsiq Herot minjeb.

²¹ Minjnaqa Herot a qusiqa odosiqa nangi koba na qairqajqa bati atej. Ariya bati brantonaqa nangi gilsib koroonaqqa Herot a bosiqqa nangi anjam bei minjra osiqa mandor kokba nanggo wala jigsiqua aqa awo jaram kobaq di awoosiq nangi anjam minjroqnej.

²² Minjreqnaqa tamo ungasari koroosiqneb qaji nangi aqa anjam di quoqnsib nangi tular areboleboleinjnaqa lelenosib maroqneb, "Herot a mandam tamo sai. A dego qotei bei. Deqa a anjam degsi mareqnu."

²³ Herot aqa kumbra dena a Qotei aqa ñam soqtosai. Aqa segi ñam soqtoqnsiqa anjam maroqnej. Deqa Tamo Koba Qotei a Herot qa ñirinosisiqa aqa laq angro bei qarinyonaqa urur aisiq Herot a ma uge yonaqa aqa bi ani ambli na uynab a moiej.

²⁴ Ariya bati deqa Tamo Koba Yesus aqa anjam tular kobaoqnsiqa qure kalil keretoqnej.

²⁵ Onaqa Barnabas wo Sol wo nangi Jerusalem dia nanggo wau kobotosib olo puluqa laqnsib Jon aqa ñam bei Mak a osib koba na Antiok qureq gileb.

Antiok qureq dia nangi Barnabas wo Sol wo Qotei aqa wau ojajqa deqa giltjnreb

13 Antiok qureq dia Yesus aqa tamo ungasari nanggo ambleq di Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi ti Qotei aqa anjam plalto qaji tamo nangi ti soqneb. Nanggo ñam agiende. Bei Barnabas. Bei Simeon aqa ñam bei Niger. Nam di aqa damu, "Jejamu tulu." Bei Lusius. A Sairini qaji. Bei Manain. A nami Tamo Koba Herot ombla angro sosibqa tal qujaiq di boleeb. Ariya bei Sol. ² Bati bei nangi Tamo Koba Qotei qa louoqnsib qurienosib ingi ti ya ti uratsib sonabqa Qotei aqa Mondor na nangi minjrej, "Ningi na Barnabas wo Sol wo nangi aiyel giltjnrsib qarinqjnabqa e na wau enjro qaji di nangi gilsib wauoqnaqab." ³ Onaqa nangi Qotei pailyqa osibqa ingi ti ya ti uratosib nanggo aiyel gateq di banq atsib pailyosib Qotei aqa Mondor na anjam minjrej qaji di nangi dauryosib nangi aiyel qarinqjnab gileb.

Saiprus nuiq dia Barnabas wo Sol wo nangi na Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nangi minjroqneb

⁴ Qotei aqa Mondor na nangi aiyel qarinqjnabqa gilsib Selusia qureq di brantosib dia qobunq bei gogetosib qobunq na gilsib Saiprus nuiq di branteb. ⁵ Brantosib Salamis qureq di tiryosib dena nangi singa na walwelosib nui di aqa qure kalilq dia brantoqnsibqa Juda nanggo Qotei tal miligiq giloqnsib Qotei aqa anjam minjre minjre laqneb. Jon a dego nangi koba na gilsib Qotei aqa anjam na nangi aqaryainjroqnej.

⁶ Nangi Saiprus nui aqa qure kalil keretosib qure qujai Pafos di branteb. Osib qure dia quñam tamo bei aqa ñam Barjisas iteb. A Juda tamo. A na tamo ungasari nangi gisa gisarijnroqnsiqa endegsi minjroqnej, "E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole." ⁷ Rom nanggo gate koba bei aqa ñam Sergius Paulus a qure dia soqnej. Barjisas a gaigai Sergius Paulus dauryosiq laqnej. Sergius Paulus a qalie tamo kobaquja. Barnabas wo Sol wo Pafos qureq di brantonabqa Sergius Paulus a Qotei aqa anjam quqwa marsiqa nangi aiyel metnjrnaqa aqa areq bosib Qotei aqa anjam minjoqneb. Minjreqnaqa quñam tamo Barjisas (Grik anjam na aqa ñam Elimas) a qusiqa are qalej, "E na Barnabas wo Sol wo nanggo anjam gegentoqnaqai. Sergius Paulus a Qotei aqa anjam di qusimqa aqa areqalo Yesus qa singilate uge." ⁹ A degsi are qalsiqa nanggo aiyel anjam gegentoqnej. Onaqa Qotei aqa Mondor a Sol aqa ñam bei Pol aqa miligiq aisiq singila yonaqa a na quñam tamo di koqyosiq minjrej, "Ni Satan aqa angro. Ni na kumbra bole kalil jeutsi laqnum. Ni gisa gisar anjam marqajqa ino areqaloq di koba unu. Ni gisa gisar kumbra yqajqa tular singilaeqnum. Ni na Tamo Koba Qotei aqa anjam bole beltoqnsimqa gisa gisar anjam segi mareqnum. Ino kumbra uge di ni na uratqa keresai. ¹¹ Deqa ni que. Endego Tamo Koba Qotei aqa singila inoq aiimqa ni ñamdamu getenmimqa bati gargekoba yala senq unqasai." Degsi minjnaqa aqa ñamdamu ambriyonaqa a sawa unqa keresai. Deqa a na tamo qudei nangi metnjroqnsiqa endegsi minjroqnej, "Ningi na ijo banq ojsib e gam osorbiye." ¹² Onaqa Sergius Paulus a Tamo Koba Qotei aqa singila di unsiqa Qotei aqa anjam Barnabas wo Sol wo na minjoqneb qaji di poiyoqnaqa tular prugugetosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej.

Barnabas wo Pol wo nangi Antiok qure Pisidia sawaq di unu qaji dia Qotei aqa anjam tamo ungasari nangi minjroqneb

¹³ Onaqa tamo nangi Pol dauryosib laqneb qaji nangi a ombla na tigelosib Pafos qure uratosib qobunq na gilsib Pamfilia sawaq di brantosib Perga qureq di tiryeb. Tiryosib dia Jon Mak a nangi uratinjrsiqa olo puluosiq Jerusalem aiej. ¹⁴ Onaqa Pol wo Barnabas wo nangi Perga qure uratosib singa na walwelosib Pisidia sawaq gilsib Antiok qureq di branteb. Brantosib di sonabqa yori batiej. Deqa nangi Juda nanggo Qotei tal

miligiq gilsib awoonabqa Juda gate kokba nanngi tigelosib Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti sisiyoqneb. Sisiyosib ko-boonaqa nanngi na Pol wo Barnabas wo minjreb, "O gago was aiyel, ninggi gagoq bonub deqa tamo ungasari nanngo are singilatetnrqajqa anjam bei soqnimqa tigelosib mariye."

¹⁶ Onaqa Pol a tigelosiq aqa ban soqtosiq a tamo ungasari nanngi anjam marqa getentnrnaqa nanngi kirionabqa endegsi minjrej, "O Israel tamo ti tamo kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji ninggi ti ijo anjam endi quiye. ¹⁷ Iga Israel gago Qotei a nami gago moma nanngi aqa segi qa giltnrnaqa nanngi Isip sawaq dia yaun tamo sonabqa a na nanngi gegerere taqatnrqonej. Onaqa nanngi tulan kobaonabqa Qotei a singila na nanngi jogsisa Isip sawa uratosib gileb. ¹⁸ Nanngi gilsib wadau sawaq di brantoseib wausau 40 qa wadau sawaq di sosibqere gulube koba oqneb. Bati deqa Qotei na nanngi gegerere taqatnrqonej. ¹⁹ Dena gago moma nanngi walwelosib Kenan sawaq di brantonabqa dia Qotei na Kenan nanngo qure kokba 7-pela padalnrnsiq nanngo mandam pupoiyosiq gago moma nanngi enjrej. Qotei a nanngi degnrsiq bosiq wausau 450 koboej. ²⁰ Di koboonaqa Qotei na Israel tamo qudei nanngi gate at-siq singila enjreanaqa singila dena nanngi na Israel tamo ungasari nanngi taqatnrqoneb. Jeu tamo nanngi bosib Israel nanngi ugeugeinjqoneb singila dena nanngi na olo jeu tamo nanngi di gotranjqoneb. Degsib ysib ysib Qotei aqa medabu o qaji tamo Samuel aqa bati brantej.

²¹ "Onaqa Israel nanngi na Samuel minjreb, 'Ni na tamo bei gilmqqa a gago mandor koba sosim iga taqatg-was.' Degsib Samuel minjrebqa a na Kis aqa nrji Sol giltonaqa a Israel nanngo mandor koba soqnej. Sol a Benjamin aqa lenj. A wausau 40 qa Israel nanngo mandor koba soqnej. ²² Onaqa bunuqna Qotei na Sol kobotosiq olo Devit giltonaqa a kamba Israel nanngo mandor koba soqnej. Qotei a Devit qa endegsi marej, 'E Jesi aqa nrji Devit nonum, aqa kumbra tulan boledamu. E Devit aqa kumbra qa tulan arearetbqo. E qalieonum, a ijo areqalo kalil dauryoqnqas.' ²³ Osisa Qotei aqa anjam nami marej qaji di a dauryosiq Devit aqa lenj dena tamo bei giltosiq qarinyonaq Israel gagoq bej. Tamo di aqa ñam Yesus. A na iga oqajqa deqa qarinyonaq bej.

²⁴ "Yesus a wau utru atosaisonaqa Jon a namoqna bosiq Israel tamo ungasari nanngi endegsi minjqonej, 'Ninggi are buliybqa e na ninggi yansngwai.' ²⁵ Osisa aqa wau koboqa laqnaqa a na nanngi olo endegsi minjrej, 'Ninggi e qa kiersib mareqneb? E nami merngem, e Kristus sai. Kristus a ijo qoreq na bqas. Aqa ñam kobaquja. E ñam saiqoji. E tamo lanaj. Deqa e na Kristus kangalyqajqa e tamo bolesai.' Jon a nami degsi marej.

²⁶ "O ijo was ninggi quiye. Qotei na iga Abraham aqa moma iga ti ninggi sawa bei bei qaji tamo Qotei aqa sorgomq di unub qaji ninggi ti oqajqa deqa marsiq Yesus aqa anjam qarinyqo gagoq bqo. ²⁷ Tamo un-

gasari kalil Jerusalem qureq di unub qaji nanngi ti nanngo gate kokba ti nanngi na Yesus tigeltosib aqa jejamu lanja gisanjosib a qalib moiqaqqa anjam kereteb. Di kiyaaqa? Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji di nanngi poinrosai deqa. Qotei aqa medabu o tamo nanngo anjam yori bati gaigai sisiyeqneb qaji di aqa damu dego nanngi poinrosai. Utru deqa nanngi na Yesus tigeltosib aqa jejamu lanja gisanjosib a qalib moiqaqqa anjam keretosib qalnab moiej. Nanngo kumbra dena nanngi Qotei aqa medabu o tamo nanngo anjam nami nengrenyeb qaji di dauryosib yeb. ²⁸ Nanngi une bei Yesus aqa jejamuq di unosai. Yim nanngi a qalsib moiqaqqa deqa. Deqa nanngi gisanjosib une bei aqa jejamuq di lanja qamsib Pailat minjreb, 'Yesus a une ti. Deqa ni na namburbasq di gaint.' Degsib minjrebqa a na Yesus osiq qaja tamo nanngo banj di atnaqa nanngi na qalnab moiej. ²⁹ Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanngi nami nengrenyeb qaji di Juda nanngi dauryosib yeb. Agi nanngi na Yesus qaleb. Osib Yesus namburbasq dena osib subq ateb. ³⁰ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiq tamo nanngi nami a ombla na Galili sawa uratosib Jerusalem qureq aieb qaji nanngo nandamuq dia bati gargakoba branteqnaqa nanngi un-oqneb. Deqa bini nanngi Yesus qa anjam saosib laqnaabqa Juda tamo ungasari kalil nanngi queqneb.

³² "Nami Qotei na gago moma nanngi endegsi minjrej, 'E na Kristus qarinyitqa a nungoq bosim ninggi oqas.' Qotei aqa anjam bole di aqo Barnabas wo na ninggi merngeqnum. ³³ Qotei na aqa anjam di dauryosim Yesus qarinyim gagoq bqajqa deqa marsiq a na Yesus olo subq na tigeltaj. Gago moma nanngo lenj agi iga. Deqa a gagoq bej. Anjam deqa nami Devit a louqa buk miligiq di endegsi nengrenyey,

'Ni ijo angro bole.

Bini e ni nambabtmonum.'

Devit a nami lou namba 2q di anjam di nengrenyey.

³⁴ Onaqa bunuqna Yesus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltaj. Deqa Yesus a olo moiqaasai. Aqa jejamu subq di qusaqasai dego. Agi Qotei a nami endegsi marej, 'E ninggi elenotqa ninggi ijo segi tamo ungasari boledamu sosib nambabile oqab. Ijo anjam di e bole dauryqai. E uratqasai. Agi anjam deqaji e nami Devit minjoqnem.' Qotei a nami degsi marej. ³⁵ Deqa ninggi quiye. Nami Devit na Qotei endegsi minjej, 'Ni na ino segi angro bole Kristus nami giltem qaji a subq di uratim qusaqasai.' Devit a nami degsi Qotei minjsiq agi louqa buk miligiq di nengrenyey. ³⁶ Ninggi qalie, Devit a mandor koba sosiq Qotei aqa areqalo dauryoqnsiq Israel tamo ungasari nanngi gegerere taqatnrqonej. Bunuqna a moinaqa aqa jejamu osib subq ateb. Aqa moma nanngi nami subq atelenjeb a degsib subq ateb. Onaqa aqa jejamu subq di qusaq. ³⁷ Ariya tamo Qotei na subq na tigeltaj qaji aqa jejamu subq di qusaosai. Tamo di agi Yesus. ³⁸ O ijo was, ninggi gegerere poingem. Yesus qujai di aqa ñam na Qotei a nunngo une kobotetngwas. Iga Yesus qujai deqa anjam plaltoqnsim ninggi merngeqnum. ³⁹ Ninggi Moses aqa dal anjam dauryqab dena Qotei a nunngo une kobotetngwa-

sai. Ningi dena Qotei aqa njamdamuq di une saiqoji sqa keresai. Tamo nangi Yesus qa nango areqalo singilatqab qaji nangi segi Qotei na une kobotetnjrimqa nangi aqa njamdamuq di une saiqoji sqab. ⁴⁰ Deqa ningi gegerere nam atsib soqniye. Gulube kalil Qotei aqa medabu o tamo nangi nami deqa maroqneb qaji di nungoq bo uge. Agi nami nangi na nungo moma nangi anjam endegsib minjroqneb, ⁴¹ 'O ijo anjam misilinyo qaji tamo ningi quie. Nungo bati endeqa e na manwa bei osorngitqa ningi unsib tulan prugelenqab. Tamo bei na ijo singila di unsiq deqa saingwo qamu ningi qusib gisanq qa maronub qamu. Ningi bole qa marosai qamu. Deqa ningi tulan padalougetqab.'" Pol a na Juda tamo ungasari nangi anjam degsi minjrej.

⁴² Onaqa lou koboonaqa Pol wo Barnabas wo nangi Qotei talq dena oqedonabqa tamo ungasari nangi na minjreb, "Yori bati bei qa ningi bosib anjam deqaji olo mergibqa iga quqwom." ⁴³ Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi Pol wo Barnabas wo nango anjam qusib nangi aiyel daurnjreb. Juda tamo ti sawa bei bei qaji tamo nami juda nango louqa kumbra dauryoqneb qaji nangi ti Pol wo Barnabas wo nangi daurnjreb. Deqa nangi aiyel na nango are singilatetnjroqnsib endegsib minjroqneb, "Qotei a ningi qa are tulan boleiyeqnu deqa ningi aqa areqalo gegerere dauryoqnsib soqniye."

⁴⁴ Onaqa yori bati bei qa tamo ungasari kalil Antiok qureq di soqneb qaji nangi Qotei aqa anjam quqwa marsibqa bosib Qotei talq di koroeb. ⁴⁵ Tamo ungasari tulan gargekoba nangi Pol aqa anjam quqwajqa bosib koroonaqa juda tamo kokba nangi na nangi unjrsibqa are minjiq oqetnjrnaqa Pol a anjam mareqnaqa nangi na aqa anjam gegentoqnsib a misilinyoqneb.

⁴⁶ Deqa Pol wo Barnabas wo nangi na juda tamo kokba nangi singila na endegsib minjreb, "Qotei na aqo Barnabas wo qarinqosiq mergej, 'Ningi aisib namoqna juda nango segiq di brantoqnsib ijo anjam minjroqniye.' Qotei na iga degsi mergej deqa iga bosim Qotei aqa anjam ningi juda tamo ungasari namoqna merngonum. Merngonumqa agi ningi na gago anjam qusib go-tranyonub. Nungo kumbra dena ningi nungo segi jejamuq di une atsib ningi nambile gaigai sqajqa gam uratonub. Deqa ningi quie. Bini aqo aiyel ningi uratngsimqa sawa bei bei qaji tamo nangoq gilsim Qotei aqa anjam nangi minjroqnmom. ⁴⁷ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Tamo Koba Qotei na nami iga segi segi endegsi mergej, 'E na ni qarinqmitqa ni pulon bul sosim aisim sawa bei bei qaji tamo nangoq di brantoqnsim ijo anjam minjroqnmimqa nangi qusib are bulyosib ambru uratosib suwanjoq bqab. Ni sawa sawa kalilq dia tamo ungasari nangi anjam endegsim minjroqne, "Ningi are bulyosib Qotei aqag babqa a na ningi oqas." Ni aisim sawa bei bei qaji tamo nangi anjam degsim minjroqne.'" ⁴⁸ Onaqa sawa bei bei qaji tamo nangi Pol aqa anjam di qusibqa nangi tulan areboleboleinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa anjam binjyeb. Deqa qure dia tamo ungasari kalil Qotei na nami nambile gaigai sqajqa gilt-

njrej qaji nangi are bulyosib Yesus qa nango areqalo singilateb. ⁴⁹ Bati deqa Tamo Koba Qotei aqa anjam tulan kobaosiq sawa di keretej. ⁵⁰ Onaqa juda tamo qudei nangi Pol wo Barnabas wo nango kumbra di unsibqa nangi tulan minjiq oqetnjrnaqa unqa kokba qudei Qotei qa louoqneb qaji nangi ti qure deqa gate kokba ti nango are ugetetnjrnabqa nangi tigelosib Pol wo Barnabas wo nangi tulan ugeugeinjrsib nangi aiyel qure dia sqajqa singila na saidnjrsib nangi winjrnab gileb. ⁵¹ Deqa nangi aiyel nango singa tumberum butuyosib Antiok qure uratosib Aikoniam qureq aieb. Nango aiyel kumbra di Antiok tamo ungasari nangi unsib nango segi une qalieqajqa deqa nangi aiyel kumbra di yeb. ⁵² Bati deqa Antiok qureq dia Qotei aqa Mondor a tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nango are miligiq aioqnsiq nangi singilatnjreqnaqa nangi tulan areboleboleinjroqnej.

Barnabas wo Pol wo nangi Aikoniam qureq dia Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb

14 Ariya Pol wo Barnabas wo nangi Aikoniam qureq di brantosib juda nango Qotei tal miligiq gileb. Gilnabqa tamo ungasari nangi koroonaqa tigelosib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. Minjreqnabqa tamo ungasari tulan gargekoba juda ti Grik ti nango aiyel anjam dena are qametnjrnaqa nangi are bulyosib Yesus qa nango areqalo singilateb. ² Ariya juda tamo qudei Pol wo Barnabas wo nango anjam quqwa urateb qaji nangi na sawa bei bei qaji tamo nango are ugetetnjrnabqa nangi tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi qa ugeosib misilinyoqneb. ³ Deqa nangi aiyel Aikoniam qureq dia sokobaiyosib Tamo Koba Qotei a tamo ungasari nangi qa are tulan boleiyeqnu anjam di minjroqneb. Nangi aiyel ulaosai. Tamo Koba Qotei na nangi aiyel singila enjreqnaqa nangi manwa gargekoba yoqneb. Nango kumbra dena Tamo Koba Qotei na tamo ungasari nangi osornjroqnej, nango aiyel anjam di bole. ⁴ Ariya Aikoniam qureq dia tamo ungasari nangi Pol wo Barnabas wo nango anjam quoqnsib poeleneb. Qudei nangi juda nangi daurnjreb. Qudei nangi Pol wo Barnabas wo nangi daurnjreb. ⁵ Onaqa Grik tamo qudei ti juda tamo qudei ti nango tamo kokba ti nangi aiyel qa minjiq oqetnjrnaqa maroqneb, "Iga nangi aiyel meni na nnumsim moiotnjrqom."

Barnabas wo Pol wo nangi Likonia sawaq dia Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqneb

⁶ Degsib mareqnaqa nangi aiyel qusibqa jaraiosib Likonia sawaq gileb. Gilsib sawa dia Listra qure ti Derbe qure ti qure qudei dego nangoq di brantoqneb. ⁷ Brantoqnsib dia Yesus aqa anjam bole nangi minjre minjre laqneb.

⁸ Ariya Listra qureq dia tamo bei ai miligiq na singa qandamo nambabej qaji soqnej. A nami walweloasioqnej. Aqa singa singila saiqoji. Awogaigaisoqnej. ⁹ Bati deqa Pol na Qotei aqa anjam palontsiq tamo ungasari

nanği minjreqnaqa tamo di a quoqnej. Onaqa Pol na tamo di koqyosiq aqa areqalo unej aqa areqalo qujai Qotei na a boletbqa kere. ¹⁰ Degsi unsiq deqa tamo di metosiq minjrej, "Ni tigel." Minjnaqa a tigeluqjatosiq walwelej.

¹¹ Pol a kumbra di yonaqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği unsibqa nanço segi Likonia anjam na tulañ koba leleñoqnsib maroqneb, "Ninği uniye. Gago qotei nanği tamo bulyosib gagoq bonub." ¹² Nanği degsib are qalsib deqa Barnabas minjrej, "Ni gago qotei Sus." Ariya Pol a Qotei aqa anjam plaltosiq maroqnej deqa nanği na minjrej, "Ni gago qotei Hermes." ¹³ Qure polomq dia nanço qotei Sus aqa atra tal soqnej. Deqa atra tamo gate a na bulmakau qudei osiq njam so na walatnjrsiq Pol wo Barnabas wo nanği aiyel atrainjrqa marsiq tamo unğasari gargekoba joqsiq nanği koba na qure polomq gileb.

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo aiyel Barnabas wo Pol wo nanği di qusibqa are tulañ gulubeinjrnaqa nanço segi gara bumbranyosib gurgur ti tamo unğasari nanço ambleq aisib tulañ koba leleñoqnsib minjrej, ¹⁵ "O tamo unğasari, ninği kiyaaqa kumbra endi yeqnu? Aqo aiyel mandam tamo, ninği ti kere. Aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole ninği merngeqnum. Ninği are bulyosib qotei gisa gisañ endi torei uratosib Qotei nambile gaigai unu qaji a qa nunço areqalo singilatqajqa deqa aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole ninği merngeqnum. Qotei agi a na lañ ti mandam ti yuwal ti inği inği kalil ti gereiyej." ¹⁶ Bole, nami Qotei na sawa bei bei qaji tamo nanği uratnjreqnaqa nanği nanço segi areqalo dauryosib laqneb.

¹⁷ Bati deqa Qotei a ninği qa uliosaiqnej. Ninği a qa qalieqajqa deqa a bati gaigai ninği geregereingqnej. A lañ goge dena awa engeqnaqa inği uyo kalil aqa bati qa melieqnaqa ninği bati gaigai uyoqnsib areboleboleingqnej." ¹⁸ Onaqa tamo unğasari nanği Pol wo Barnabas wo nanço anjam di qusib quosaibulosib olo minjrej, "Ninği gago qotei." Degsib minjroqnsib nanği aiyel atrainjrqa tulañ singilaeqneb nanği na saidnjroqneb.

¹⁹ Onaqa Juda tamo qudei nanği Antiok dena ti Aikoniam dena ti walwelosib Listra qureq beb. Bosib dia tamo unğasari nanço are ugetetnjrnabqa nanği tigelosib Pol meniñ na qaleb. Osib a girinyosib gilsib qure qalaq di ateb. Nanği are qaleb, "A moiqo." ²⁰ Onaqa tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanği bosib Pol a mandamq di njeiesonaq a kainyosib tigelesonabqa a tigelosiq olo qure miligiq aiej. Nebeonaqa a na Barnabas osiq ombla na walwelosib Derbe qureq gileb.

Barnabas wo Pol wo nanği na tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanço are singilatetnjroqneb

²¹ Nanği aiyel Derbe qureq di sosib Yesus aqa anjam bole plalteqnaqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği qusib are bulyoqnsib Yesus qa nanço areqalo singilatoqneb. Bunuqna nanği aiyel olo puluosib qure

kalil nanği nami laqneb qaji deq olo giloqneb. Listra qure ti Aikoniam qure ti Antiok qure ti deq giloqneb. ²² Nanği aiyel degsib giloqnsibqa tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanço are singilatetnjroqnsib minjroqneb, "Ninği Yesus qa nunço areqalo singilatosib soqniye. Bole, ninği gulube gargekoba iteleñoqnaqab. Di unğum. Gulube nunçoq boqnaqab Qotei a nunço Mandor Koba sosim ninği taqatnçoqnaqas." ²³ Ariya qure kalil nanği aiyel nami laqneb qaji deq olo giloqnsibqa Kristen gate ateleñoqneb. Osib inği ti ya ti uratosib nanği qa pailyosib Tamo Koba Yesus agi nanği a qa nami nanço areqalo singilateb qaji aqa banq di ateb.

Barnabas wo Pol wo nanği Antiok qure Siria sawaq di unu qaji deq olo aieb

²⁴ Bunuqna Barnabas wo Pol wo nanği aiyel Pisidia sawa ambleq potosib walwelosib Pamfilia sawaq di branteb. ²⁵ Brantosib Perga qureq aisib dia Yesus aqa anjam palontosib minjroqneb. Dena tigelosib Atalia qureq aieb. ²⁶ Aisib dena qobun gogetosib aisib Antiok qure agi nami nanği aiyel dena tigelosib walweleb qaji di olo branteb. Dia nami Yesus aqa tamo unğasari nanği koroosib Qotei na nanği aiyel aqaryainjrim singila na wauoqnaqajqa deqa Qotei pailyosib nanği aiyel qarijnjrnaq gileb. Ariya nanği aiyel wau di kobotosib puluosib qure deq olo aieb. ²⁷ Aisib Yesus aqa tamo unğasari nanği koroinjrsibqa nanği aiyel qure qureq dia laqnsibqa Qotei na nanği aqaryainjreqnaqa nanği kumbra kalil yoqneb qaji deqa nanği sainjroqneb. Sainjroqnsib endegsib minjroqneb, "Qotei na sawa bei bei qaji tamo nanği dego gam waqtetnjreqnaqa nanği are bulyoqnsib Yesus qa nanço areqalo singilateqnu." ²⁸ Ariya nanği aiyel Antiok qureq dia tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koba na sokobaiyesoqneb.

Kristen tamo unğasari nanği Jerusalem qureq dia anjam gereiyqajqa deqa koroeb

15 Bati bei Yesus aqa tamo unğasari Jerusalem qureq di soqneb qaji nanço ambleq na Juda tamo qudei nanği tigelosib Judia sawa uratosib walwelosib Antiok qureq gileb. Gilsib dia Kristen tamo unğasari nanği endegsib minjrej, "Ninği Moses aqa dal anjam dauryosib mulun unqab di Qotei a ninği oqas. Ninği mulun unqasai di Qotei a ninği oqasai." ² Degsi minjrnabqa Pol wo Barnabas wo nanği qusibqa njrinjroqnsib nanği ti anjam na qotoqneb. Onaqa Kristen tamo unğasari nanği di qusibqa nanği koroosib anjam endegsib kereteb, "Iga na Pol wo Barnabas wo Yesus aqa tamo qudei ti nanği qarijnjrim Jerusalem qureq aisib dia Yesus aqa angro 12-pela nanği ti Kristen gate ti koba na koroosib anjam di gereiyqab."

³ Nanği degsib anjam keretosib nanği qarijnjrnaq aieb. Nanği ayoqnsibqa Fonisia sawa ti Samaria sawa ti dia Kristen tamo unğasari nanği itnjroqnsibqa endegsib minjroqneb, "Qotei na sawa bei bei qaji tamo

ungasari nangi dego are bulyetnjreqnu." Degsib minjreqnab nangi quoqnsib tulan areboleboleinjroqnej.

⁴ Ariya nangi aisib Jerusalem qureq di brantonabqa Yesus aqa tamo ungasari kalil nangi ti Yesus aqa angro 12-pela nangi ti Kristen gate kokba ti nangi na minjreb, "Ningi kere bonub. Bonub degamqa ningi sawa bei beiq dia Qotei aqa anjam qa wauoqneb deqa iga saigib iga quqwom." Onaqa Pol wo Barnabas wo Qotei na singilatnjreqnaqa sawa bei beiq dia wau kalil yoqneb qaji deqa nangi sainjrnab queb. ⁵ Nangi kalil qusibqa tamo qudei nami Farisi nanggo ambleq di soqneb qaji nangi tigelosib mareb, "Sawa bei bei qaji tamo nangi Yesus qa nanggo areqalo singilatqa osib mulu dego unsib Moses aqa dal anjam dauryoqnaqab di kere. Nangi Yesus qa nanggo areqalo lanja singilatqab di keresai."

⁶ Nangi degsib marnabqa Yesus aqa angro 12-pela nangi ti Kristen gate kokba ti nangi anjam di qusibqa nangi anjam di gereiyqajqa koroosib anjam gargekoba marelenoqneb. Onaqa Pita a tigelosiqqa nangi endegsi minjrej, "O ijo was kalil, e na anjam bei ningi merngit quiye. Ningi qalie, Qotei a nami nungo ambleq dena e giltbosiqqa merbej, 'O Pita, e ni qarinqmitqa ni gilsimqa sawa bei bei qaji tamo nangi Tamo Koba Yesus aqa anjam bole minjroqnimqa nangi quoqnsibqa Yesus qa nanggo areqalo singilatoqnaqab.' Qotei na e degsi merbej. ⁸ Qotei a tamo kalil nanggo areqalo qalie. Deqa a na aqa Mondor Bole nami iga egej dego kere sawa bei bei qaji tamo nangi dego enjreqnu. Aqa kumbra dena a na iga osorgeqnu, a na sawa bei bei qaji tamo nangi dego oqajqa are qaleqnu. ⁹ Qotei a gam bei na iga Juda tamo ungasari elenjosim olo gam bei na sawa bei bei qaji tamo nangi elenqasai. Nangi ti iga ti koba na Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai Qotei na iga are bulyetgosim gago une kobotetgwas. ¹⁰ Deqa ningi kiyaaqa Kristen tamo ungasari nangi mulu unsib Moses aqa dal anjam dauryqajqa anjam di minjroieqnu? Nungo kumbra dena ningi na nangi gulube koba enjreqnub. Gulube di nami gago moma nangi oqa keresai. Bini iga na dego gulube di oqa keresai. Ningi endegsib are qalonub kio, 'Qotei a gago kumbra di unqasai.' Degosib ningi yonub. ¹¹ Iga endegsi poigwo. Tamo Koba Yesus a iga qa are tulan boleiyeqnu aqa kumbra dena Qotei na iga oqas. Dego kere kumbra dena qujai Qotei na sawa bei bei qaji tamo nangi dego oqas."

¹² Pita a na nangi anjam degsi minjrnaqa nangi kalil aqa anjam di qusibqa nangi mequmesoqneb. Onaqa Barnabas wo Pol wo nangi kamba tigelosib Qotei na nami nangi aiyel singilatnjreqnaqa nangi sawa bei bei qaji tamo nanggo ambleq dia manwa gargekoba yoqneb deqa nangi sainjrnab queb.

¹³ Sainjrsib koboonaqa Jems a kamba tigelosiqqa nangi kalil endegsi minjrej, "O ijo was kalil, e na anjam bei ningi merngit quiye. ¹⁴ Saimon a mergwo, 'Qotei a nami sawa bei bei qaji tamo nanggo ambleq dena aqa segi tamo ungasari nangi oqa marsiq giltnjrej.' Saimon a iga degsi mergwo. ¹⁵ Saimon aqa anjam de ti Qotei

aqa medabu o tamo nanggo anjam nami nengrenyeb qaji de ti utru qujai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi nengrenyeb, ¹⁶ 'Tamo Koba Qotei a marqo, "Bunuqna e olo bosiy Devit aqa tal ulonej qaji di olo tigeltqai. Tal aqa ingi ingi kalil ugeelenjeb qaji di dego bunuj atelenqai. ¹⁷ Amqa sawa bei bei qaji tamo nangi e itbqa maroqnsib ijoq boqnqab. E na nangi giltnjritqa nangi ijo segi tamo ungasari sqab." ¹⁸ Tamo Koba Qotei aqa anjam di a nami babtej agi bini olo babtosiq mareqnu.' Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam degsi nengrenyeb.

¹⁹ "Deqa ijo areqalo endegsi merngwai. Sawa bei bei qaji tamo nangi are bulyoqnsibqa Qotei aqaq boqnbqqa iga nangi gulube bei enjrqasai. ²⁰ Iga anjam qujai endegsim nengrenyosim nanggoq qarinyqom, 'O was qu, ningi na qotei gisanj atrainjro qaji ingi bei uyaib. Ningi sambala kumbra yaib. Wagma sil na kako-ro tontnjrnab morenjeb qaji di ningi uyaib. Wagma lenj ti dego uyaib.' Iga anjam qujai di nengrenyosim sawa bei bei qaji tamo nanggoq qarinyqom. ²¹ Iga qalie, tulan nami qure qure kalilq dia Juda nangi na Moses aqa dal anjam palontoqneb agi bini palonteqnub. Agi nangi yori bati gaigai nanggo Qotei talq dia Moses aqa dal anjam degsi sisiyeqnub."

Nangi anjam bei nengrenyosib sawa bei bei qaji tamo nangi qa qarinyeb

²² Jems a na nangi kalil anjam degsi minjrnaqa Yesus aqa angro 12-pela nangi ti Kristen gate kokba ti Yesus aqa tamo ungasari kalil nangi ti anjam di qusib kereonaq koba na gereiyeb. Gereiyosib nanggo ambleq dena tamo aiyel giltnjreb. Tamo aiyel di qarinqjrib Pol wo Barnabas wo daurnjrsib Antiok qureq aisib anjam gereiyeb qaji di Yesus aqa tamo ungasari Antiok qureq di soqneb qaji nangi deqa sainjrqajqa giltnjreb. Tamo aiyel giltnjreb qaji nanggo nam Judas aqa nam bei Barsabas wo Sailas wo. Nangi aiyel Kristen gate kokba soqneb. ²³ Yesus aqa tamo ungasari Jerusalem qureq di soqneb qaji nangi na anjam di nengrenyosib nangi aiyel enjrnabqa Antiok qureq osi aieb. Nangi na anjam endegsib nengrenyeb,

"O Yesus aqa tamo ungasari kalil Antiok qureq di unub qaji, kaiye. Iga na anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum. Iga nungo Kristen was. Iga Yesus aqa angro 12-pela iga ti Kristen gate kokba iga ti anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum. Sawa bei bei qaji tamo Antiok qure ti Siria sawa ti Silisia sawa ti dia unub qaji ningi qa anjam endi qarinyonum. ²⁴ Iga nami anjam endegsi quem. Tamo qudei nangi gago ambleq na tigelosib nungoq gilsib nanggo segi areqalo na anjam bei merngsib dena nungo areqalo niñaqyetyeb. Tamo nangi di iga na qarinqjrosai. ²⁵ Deqa iga kalil koroosim areqalo qujaitosim tamo aiyel giltnjrsimqa agi ningi qa qarinqjronum. Nanggo nam Judas wo Sailas wo. Nangi aiyel gago was boledamu aiyel Barnabas wo Pol wo nangi daurnjrsib nungoq bonub. ²⁶ Nangi aiyel gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa nam singila na ojsib waueqnu. Jeu tamo nangi na nangi aiyel nu-

mib morenqajqa mareqnaq nanngi ulaosaieqnaq. ²⁷ Deqa iga na nanngi aiyel qarinqnronum nunngoq bonub. Nanngi aiyel na gago anjam nenngrenyonum qaji endi ningi olo merngib quqwajqa deqa bonub. ²⁸ O was ninngi quiye. Iga kalil Qotei aqa Mondor ombla na areqalo qujaitosim anjam endegsi qosonum. Iga ninngi gulube koba engwasai. Ninngi gago anjam truquyala endi segi qusib dauryqab di kereqas. Gago anjam truquyala agiende. ²⁹ Ninngi na qotei gisan atrainjro qaji ingi bei uyaib. Wagme leŋ ti uyaib. Wagme sil na kakoro tontnir nab moreneq qaji di uyaib. Sambala kumbra dego yaib. Ninngi kumbra di segi dauryqab di ninngi geregere sqab. Koboqo." Yesus aqa tamo ungasari Jerusalem qureq di soqneq qaji nanngi na anjam degsib nenngrenyeb.

³⁰ Nenngrenyosib tamo nanngi di enjrsib qarinqnir nab Antiok qureq aieb. Aisib dia Yesus aqa tamo ungasari nanngi koroinjrsibqa anjam nenngrenyeb qaji di enjreb. ³¹ Onaqa nanngi kalil anjam di sisiyosib anjam dena nanngo are singilatetnir naqa nanngi tulan areboleboleinjrej. ³² Judas wo Sailas wo nanngi Qotei aqa medabu o qaji tamo. Deqa nanngi aiyel anjam olekoba Yesus aqa tamo ungasari nanngi minjrnab qunabqa anjam dena nanngo are singilatetnir rej. ³³ Nanngi aiyel bati qudei Antiok qureq di sonabqa bunuqna Yesus aqa tamo ungasari nanngi na minjreb, "O gago was ninngi aiyel olo aiiye." Degsib minjrsib qarinqnir nabqa nanngi Yesus aqa angro 12-pela Jerusalem di soqneq qaji nanngoq olo aieb. ³⁴ Ariya Sailas a areqalo bei osiq Antiok qureq di sqajqa marsiq soqnej. Judas a segi aiej. ³⁵ Onaqa Pol wo Barnabas wo nanngi Antiok qureq di sosibqa Yesus aqa tamo qudei ti koba na wauoqnsibqa Tamo Koba Qotei aqa anjam plaltoqnsib tamo ungasari nanngi minjroqneq.

Pol wo Barnabas wo nanngi aiyel niringkobaosib poeb

³⁶ Onaqa bati bei Pol na Barnabas minnej, "Aqo aiyel nami qure qureq walweloqnsimqa Tamo Koba Qotei aqa anjam plaltosim minjroqnem. Deqa iga qure kalil deq olo gilsimqa Yesus aqa tamo ungasari nanngi olo unjrqom. Nanngi kiersi unub kio di unjrqom." ³⁷ Onaqa Barnabas na Pol minnej, "Di kere. Iga Jon olo osim iga koba na gilqom." Jon aqa nam bei Mak. ³⁸ Onaqa Pol na Barnabas minnej, "Mak a nami iga koba na wauqa gilnamqa Pamfilia sawaq dia a na iga uratgosiq olo Jerusalem aiej. Deqa iga a olo osi gilqasai." ³⁹ Pol na Barnabas anjam degsi minjnaqa nanngi aiyel niringkobaosib poeb. Deqa Barnabas a Mak osiq qobun na Saiprus nuiq gileb. ⁴⁰ Ariya Pol a Sailas osiq ombla na wauqa gileb. Tamo Koba Qotei na nanngi aiyel aqaryainjrim singila na wauqajqa deqa Yesus aqa tamo ungasari nanngi na nanngi aiyel qa Qotei pailiosib nanngi aiyel qarinqnir nab gileb. ⁴¹ Nanngi aiyel gilsib Siria sawa ti Silisia sawa ti ambleq na walweloqnsibqa qure qure kalilq dia brantoqnsibqa Yesus aqa tamo ungasari nanngi itnjroqnsib nanngi Qotei aqa anjam minjroqnsib singilatnir qneq.

Pol a Timoti osiq ombla na walweloqneq

16 Onaqa bati bei nanngi aiyel walwelosib Derbe qureq di branteb. Dena tigelosib Listra qureq gileb. Dia tamo bei soqnej aqa nam Timoti. A Yesus qa aqa areqalo singilatej qaji. Timoti aqa aniqali a Juda qaji unqa. A dego Yesus qa aqa areqalo singilatej qaji. Timoti aqa siqali a Grik qaji tamo. ² Listra qure ti Aikoniam qure ti dia Yesus aqa tamo ungasari nanngi maroqneq, "Timoti a tamo bolequja." ³ Onaqa Pol a Timoti osim ombla na walweloqajqa marsiq a osiq mulun waiyej. Di kiyaya? Juda tamo ungasari sawa dia soqneq qaji nanngi endegsib qalieeb, "Timoti aqa siqali a Grik qaji tamo." Nanngi degsib qalieeb deqa Pol na Timoti osiq mulun waiyej. ⁴ Mulun waiysiq nanngi aiyel ombla na gilsib qure qureq dia walweloqnsibqa anjam nami Yesus aqa angro 12-pela nanngi ti Kristen gate kokba ti Jerusalem dia gereiyeb qaji di Yesus aqa tamo ungasari nanngi qusib dauryqajqa deqa minjroqnsib laqneq. ⁵ Bati deqa Pol wo Sailas wo nanngi na Yesus aqa tamo ungasari nanngi itnjroqnsibqa Qotei aqa anjam minjreqnaq anjam dena nanngo are singilatetnir qnej. Deqa bati gaigai tamo ungasari gargekoba nanngi are bulyoqnsibqa Yesus aqa tamo ungasari nanngo miligiq aieqnaq nanngi tulan kobaoqneq.

Pol a njeobilqeibulosiq Masedonia tamo bei unej

⁶ Bati bei Pol na Sailas na Timoti na nanngi qalub walwelosib Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia Qotei aqa anjam mare mare giloqneq. Nanngi nami Esia sawaq dia Yesus aqa anjam marqa laqnaqqa Qotei aqa Mondor na nanngi saidnjrej. ⁷ Deqa nanngi Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia laqnsibqa dena walwelosib Misia sawaq di branteb. Dena Bitinia sawaq gilqa laqnaqqa Yesus aqa Mondor na nanngi saidnjrnaqa nanngi Misia sawa amble potosib aisib torei Troas qureq di branteb. ⁹ Ariya nanngi Troas qureq di sosibqa qolo Pol a njeobilqeibulosiq Masedonia tamo bei unej. Masedonia tamo di bosiq Pol aqa ulatamuq di tigelosiq minnej, "Ni Masedonia bosim Qotei aqa anjam na iga aqaryaige." ¹⁰ Pol a njeobilqeibulosiq degsi unej deqa iga tigelosim Masedonia sawaq aiem. Iga endegsi poigej, "Qotei na iga Masedonia sawaq dia tamo ungasari nanngi Yesus aqa anjam minjrqajqa deqa metgwo."

Lidia a Yesus qa aqa areqalo singilatej

¹¹ Ariya iga Troas qureq dena qobun gogetosim Samotres nui tinjosim aiem. Aisim nui di bunjosim nebeonaqa Neapolis qureq di tiryem. ¹² Dena iga singa na walwelosim Filipai qureq di brantem. Qure di nami Rom nanngi bosib awoeb qaji. Qure di Masedonia nanngo qure kobaquja. Iga aisim bati gargekoba yala qure dia soqnem. ¹³ Onaqa Juda nanngo yori bationaqa iga qure polomq aisim ya qalaq di brantem. Iga are qalem, "Ya qalaq di Juda nanngo pailyo sawa unu kio?" Degosim aiem. Aisim ungasari qudei dia koroesonab nanngi itnjrsimqa nanngi koba na awoosim Qotei aqa

anjam minjroqnem. ¹⁴ Nango ambleq di uña bei soqnej aqa ñam Lidia. A gara lent oqnsiq qarinyeqnaqa tamo nanği na awaiyoqneb. Di aqa silali wau. Aqa qure utru Taiataira. A Qotei qa louoqnej qaji uña. A ya qalaq di sonaqa Pol na bosiq itej. Bati deqa Qotei na aqa areqalo waqtetonaqa a Pol aqa anjam qusiq poiyoonaqa are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa singilatej. ¹⁵ Deqa tamo ungasari Lidia aqa talq di soqneb qaji nanği ti Lidia a ti yanso eb. Onaqa Lidia na iga mergej, "E are bulyosim Tamo Koba Yesus qa ijo areqalo singilatonum ningi bole edegosib bosib ijo talq endia iga koba na sqom." Lidia a tulanğ singilaej deqa iga aqa talq dia a ombla na soqnem.

Tamo qudei nanği Filipai qureq dia Pol wo Silas wo nanği qa nriņosib tonto talq di breinjreb

¹⁶ Ariya bati bei iga olo pailyo sawaq aieqnamqa karğal uña bei bosiqqa gamq di iga itgej. Uña di a mondor uge ti soqnej. Mondor uge dena kumbra bunuqna brantelerğas qaji di ubtsiq minjeqnaqa a quoqnsiqqa tamo qudei nanği kamba minjreğnaqa nanği quoqnsib a silali koba yeqnab osi giloqnsiqqa aqa tamo kokba nango banğ di atoqnej. ¹⁷ Iga Pol koba na aieqnamqa uña di a iga daurgoqnsiqqa tulanğ koba leleņoqnsiqqa maroqnej, "Tamo nanği di Tamo Koba Qotei aqa wau tamo. Qotei a ningi oqajqa gam di nanği na osorņgeğqnuq." ¹⁸ Bati gargekoba uña dena anjam degsi maroqnsiq iga daurgoqnej. Onaqa bati bei Pol a uña deqa minjiņ oqnaqa bulosiqqa mondor uge di minjej, "E Yesus Kristus aqa ñam na ni mermonum, ni uña di uratosim ulanğ." Degsi minjnaqa mondor uge dena uña di uratosiq ulanğej.

¹⁹ Onaqa uña di aqa tamo kokba nanği silali oqajqa gam saiiņrnaqa di unsibqa Pol wo Sailas wo nanği qa minjiņ oqetņrnaqa ojsib koro sawaq joqsib gilsib Rom gate kokba nango ulatamuq dia tigeltņreb. Tigeltņrsibqa nango aiyel jejamu lanğa gisaņņrsib Rom gate kokba nanği endegsib minjreb, "Tamo aiyel nanği endena iga tamo ungasari qure endia unum qaji gulube koba egeqnuq. Nanği aiyel Juda tamo. ²¹ Nanği aiyel kumbra osorgeqnuq di iga Rom tamo na dauryqa keresai." ²² Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanği anjam di qusibqa Pol wo Sailas wo nanği qa minjiņ oqetņrnaqa mareb, "Nanği aiyel kumbaiņņriye." Degsib marnabqa Rom gate kokba nanği na nanği aiyel ojsib qaja tamo nango banğ di atnabqa nanği na osib gara bumbranğetņrosib bu toqoņ na kumbaiņņreb. ²³ Nanği kumbaiņņrogargekobatosib tonto talq di breiņrsib tonto tal taqato tamo a minjeb, "Ni na nanği aiyel singila na tontņrsim geregere taqatņresoqne." ²⁴ Degsi minjnabqa a nanği aiyel joqsiqu tonto tal miligiq dia warum beiq di breiņrsiq ñamtaņ kobaquja na nango singa gitantetņrej.

²⁵ Onaqa qolo jige Pol wo Sailas wo nanği tonto tal miligiq dia Qotei pailyoqnsib loueqnabqa tamo nanği tonto talq di soqneb qaji nanği quoqneb. ²⁶ Ariya bati qujai deqa mimiņ koba dosiqqa singila na tonto tal reņğinyonaqa siranğme kalil waqeleņeb. Sil kokba kalil

tamo nanği tontņreb qaji di pamblonğeleņeb. ²⁷ Onaqa tonto tal taqato tamo a tigelosiqqa ñam atej siranğme kalil waqeleņesonaq unej. Deqa a are qalej, "Tonto tamo kalil nanği jaraionub." Degsi are qalsiqqa aqa serie osiq aqa segi jejamu qalqa laqnaqa Pol a maosiq minjej, "Ni ino segi jejamu qalaim. Iga kalil endi unum. Iga jaraiosai." ²⁹ Pol a degsiqa tonto tal taqato tamo di minjnaqa a na qaja tamo qudei nanği metņrnaq lam osi bosib tonto talq di atnab suwanğej. Onaqa a tulanğ ulaugetosiq gindagindaņosiq urur ti warum miligiq gilsiq Pol wo Sailas wo nango singaq dia ñam quosiq ñeiej. Dena tigelosiqqa nanği aiyel joqsiqu oqedosiq nenemņrej, "O tamo kokba aiyel, e kumbra kie yitqa Qotei na e oqas?"

³¹ Onaqa nanği aiyel na minjeb, "Ni Tamo Koba Yesus qa ino areqalo singilatime. Yimqa Qotei na ni ti tamo ungasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nanği ti oqas." ³² Degsi minjnabqa a na nanği aiyel aqa talq osi gilnabqa nanği aiyel na a ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği ti Tamo Koba Yesus aqa anjam plaltosib minjroqneb. ³³ Onaqa qolo qujai deqa tonto tal taqato tamo a na nanği aiyel joqsiqu nango jejamuq di yu yansetņrej. Osiqqa tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği koba na are bulyosib Yesus qa nango areqalo singilateb. Osib nanği yanso eb. ³⁴ Onaqa tonto tal taqato tamo a na nanği aiyel joqsiqu aqa talq dia warum bei miligiq gilsib iņği anaiņrej. A ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği ti tulanğ areboleboleiņrej. Di kiyaaq? Nanği are bulyosib Qotei qa nango areqalo singilateb deqa.

³⁵ Ariya nebeonaqa Rom gate kokba nanği na qaja tamo qudei nanği qarिņņrnab aisib tonto tal taqato tamo di minjeb, "Ni na tamo aiyel di oqeq atim nanği gileb." ³⁶ Onaqa a nango anjam di qusiqqa gilsiq Pol minjej, "Gate kokba nanği na qaja tamo qudei nanği qarिņņronub bosib e endegsi merbonub, 'Ni na nanği aiyel oqeq atim nanği gileb.' Nanği e degsi merbonub. Deqa ningi aiyel are lawo na giliye." ³⁷ Onaqa Pol a anjam di qusiqqa qaja tamo nanği minjrej, "Aqo aiyel Rom qaji tamo. Rom gate kokba nanği na gago une bole bei babtosai. Nanği aqo aiyel lanğa ojsib tamo ungasari nango ñamdamuq dia kumbaiņğosib tonto talq di waigeb. Bini nanği lumu na iga olo oqeq atib gilqajqa maronub. Deqa iga gilqasai. Nanği segi bosib iga tonto talq endena oqeq atib gilqom."

³⁸ Onaqa qaja tamo nanği Pol aqa anjam di qusibqa nanği olo gilsib Rom gate kokba nanği minjrnabqa qusib ulaeb. Di kiyaaq? Pol wo Sailas wo nanği Rom qaji tamo degsi marnab queb deqa. ³⁹ Deqa gate kokba nanği Pol wo Sailas wo nango are latetņrqa marsibqa tonto talq aisib minjreb, "Bole, iga grotonum." Degsib minjrnabqa nango aiyel are laonaqa nanği na siranğ waqtetņrsib jingna na joqsib oqedeb. Oqedosib nanği aiyel minjreb, "Ningiq qure endi uratosib giliye." ⁴⁰ Degsib minjrnabqa nanği aiyel tonto tal uratosibqa walwelosib Lidia aqa talq gileb. Gilsib dia Yesus aqa tamo ungasari qudei nanği itņrsibqa Yesus

aqa anjam na nanngo are singilatetnjreb. Osib nanngi uratnjrsib qure di uratosib gileb.

Juda tamo qudei nanngi Tesalonaika tamo ungasari nanngo are ugetetjrnabqa nanngi Pol wo Silas wo ojqa mareb

17 Nanngi gilsib Amfipolis qureq di brantosib dena walwelosib Apolonia qureq gileb. Dena tigelosib gilsib Tesalonaika qureq di branteb. Dia Juda nanngo Qotei tal bei soqnej. ² Deqa Pol aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiq Qotei tal miligiq gilej. Gilsiq yori bati qalub qa Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di plaltoqnsiq Juda tamo ungasari nanngi minjroqnej. ³ Pol a na anjam aqa utru geregere plaltosiq endegsi minjroqnej, "Kristus a jaqatij koba osim moiqa. Moisis olo subq na tigelqas. Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb unu." Osiqa minjroqnej, "Yesus agi e ningi a qa merngeqnum qaji a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji." ⁴ Pol a na nanngi anjam degsi minjre-naqa Juda tamo ungasari qudei nanngi aqa anjam di qusib poinjnaqa Yesus qa nanngo areqalo singilatosib Pol wo Sailas wo nanngi daurnjreb. Grik tamo ungasari gargekoba Qotei qa louoqneb qaji nanngi ti unja kokba qudei ti nanngi dego Yesus qa nanngo areqalo singilatosib Pol wo Sailas wo nanngi daurnjreb.

⁵ Nanngi daurnjrnab Juda tamo kokba nanngi unsib deqa minjij oqetjnnaqa tamo uge qudei nanngi koro sawaq dena elenjosib minjreb, "Ningij na tamo ungasari nanngo are ugetetjribqa nanngi na Pol wo Sailas wo ojqab." Degsi minjrnabqa nanngi na tamo ungasari kalil nanngo are ugetetjrnabqa nanngi murqumyoqnsibqa Pol wo Sailas wo nanngi ojqa marsib gurgur ti Jeson aqa talq gileb. Gilsib dia nanngi aiyel itnjrsib qure deqa gate kokba nanngo ulatamuq dia tigeltjnrqa marsib aieb. ⁶ Aisib njam ateb Pol wo Sailas wo nanngi Jeson aqa talq di sosai. Deqa nanngi Jeson lanja ojsib Yesus aqa tamo ungasari qudei dego ojelenjosib joqsib aisib qure deqa gate kokba nanngo ulatamuq dia tigeltjnrreb. Tigeltjnrjrsib olo murqumyoqnsib nanngo aiyel jejamu lanja gisanjrsib mareb, "Pol wo Sailas wo nanngi qure qure kalilq dia tamo ungasari nanngo are niñaqyetjnroqnsib laqnub. Agi bini nanngi gago qure endeq bonubqa Jeson na nanngi joqsiqua aqa talq di ulitnjrqo unub. Tamo aiyel dena gago mandor koba Sisar aqa dal anjam uratoqnsib mareqnub, 'Mandor koba bei unu aqa ñam Yesus.' Nanngi aiyel degsib mareqnub." ⁸ Nanngi gisanj anjam degsib marnabqa qure deqa gate kokba ti tamo ungasari kalil nanngi ti anjam di qusibqa nanngi minjij oqetjnnaqa Yesus aqa tamo ungasari qudei ti Jeson ombla minjreb, "Nanngo aiyel une di ningi na awaiyqab. Deqa ningi silali atibqa iga na ningi uratnjnam gilqab." Onaqa nanngi silali atnabqa gate kokba nanngi na nanngi uratnjrnab gileb.

Pol wo Silas wo nanngi Beria qureq dia Qotei aqa anjam minjroqneb

¹⁰ Onaqa qolo qujai deqa Yesus aqa tamo ungasari qure dia soqneb qaji nanngi na Pol wo Sailas wo qarinyjrnab walwelosib gilsib Beria qureq di branteb. Di brantosib Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. ¹¹ Juda tamo ungasari Beria qureq di soqneb qaji nanngo kumbra tulan boledamu. Tesalonaika qureq di soqneb qaji nanngi ti keresai. Juda tamo ungasari Beria qureq di soqneb qaji nanngi Qotei aqa anjam quqwajqa tulan areboleboleinjre-naqa bati gaigai Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di geregere peleiyeqneb. Pol wo Sailas wo nanngo anjam bole kio sai kio di nanngi qalieqa marsib deqa bati gaigai nanngo aiyel anjam ti Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji de ti geregere tenemtoqneb. ¹² Deqa qure dia Juda tamo ungasari tulan gargekoba nanngi are bulyoqnsibqa Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb. Grik unja kokba qudei ti Grik tamo qudei ti nanngi dego are bulyosib Yesus qa nanngo areqalo singilateb.

¹³ Onaqa Juda tamo ungasari Tesalonaika qureq di soqneb qaji nanngi Pol a Beria qureq gilsiq dia dego Qotei aqa anjam maroqnej di qusibqa minjij oqetjnnaqa mareb, "Iga Pol qalqom." Degsib marsibqa Beria qureq bosib dia tamo ungasari nanngo are ugetetjnrreb. ¹⁴ Deyonabqa Yesus aqa tamo ungasari nanngi di qusibqa tamo qudei minjrnabqa nanngi na Pol suweiyosib alile aieb. Ariya Sailas wo Timoti wo nanngi Beria qureq di soqneb. ¹⁵ Tamo nanngi Pol suweiyeb qaji nanngi a osib koba na torei Atens qureq aieb. Aisib Atens qureq dia nanngi Pol uratosib olo puluqa laqnabqa Pol na minjrej, "Ningij puluosib gilsib Sailas wo Timoti wo nanngi aiyel minjrib ijoq boqjateb."

Pol a Atens qureq dia Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej

¹⁶ Onaqa Pol a nanngi aiyel qa Atens qureq di tarije-soqnej. Sosiqa qure ambleq di walweloqnsiq qotei gisa gisanj nanngo sulum gargekoba unoqnsiq are tulan gulubekobaiyoqnej. ¹⁷ Ariya a Atens qureq di sosiqa a bati gaigai Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiq Juda ti Grik tamo ungasari Qotei qa louoqneb qaji nanngi ti Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Atens nanngo koro sawaq dia dego a bati gaigai tigeloqnsiq tamo ungasari dia soqneb qaji nanngi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. ¹⁸ Bati bei Grik nanngo qalie tamo Atens qureq di soqneb qaji nanngi Pol ombla anjam na qoteb. Nanngi qudei qalie tamo koba Epikurias aqa skulq dena qalie eb. Nanngi qudei skul bei aqa ñam Stoik dena qalie eb. Pol a na nanngi endegsi minjroqnej, "Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa mondonj tamo kalil nanngi dego subq na olo tigelqab." Pol a na nanngi degsi minjroqnej deqa nanngi Pol ombla anjam na qotoqnsib segi segi maroqneb, "Pol a anjam lanja lanja mareqnu. A anjam kie mergwajqa bqo?" Ariya ta-

mo qudei nanđi endegsib maroqneb, "Pol a qure bei nanđo qotei qa mergeqnu kio?"¹⁹ Nanđi degsib maroqnsib Pol osib nanđo koro sawa aqa ñam Areopagus deq osi gileb. Osi gilsib nanđo ambleq di tigeltosib minjeb, "Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru geregere mergimqa iga qusim qalieqom."²⁰ Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru bei. Iga anjam deqaji nami quosaiqnem. Deqa ni na anjam aqa utru geregere mergimqa iga qalieqom."²¹ Tamo unđasari Atens qureq di soqneb qaji nanđi ti tamo unđasari sawa bei beiq na Atens qureq beleñeb qaji nanđi ti bati gaigai koro sawaq dia korooqnsibqa anjam bunu bunuj maroqneb.

²² Deqa Pol a nanđo koro sawa ambleq di tigelosiq minjrej, "O Atens tamo unđasari ninđi quiye. E nunđo qureq endia sulum gargekoba unelenosim dena e qalieonum, ninđi qotei gargekoba louoqnqajqa are koba qaleqnum."²³ E nunđo qure ambleq dia walweloqnsimqa nunđo atra bijal kalil unelenosim gilsim atra bijal bei dego unonum. Atra bijal di aqa quraq di anjam endegsi nenđrenyonab sonaq unonum, 'Atra bijal endi qotei bei iga qaliesai qaji aqa atra bijal.' O Atens tamo unđasari ninđi ijo anjam endi quiye. E Qotei deqa mernđwai. A Qotei bole. Ninđi a qa qaliesai. Ninđi a qa laña loueqnub.

²⁴ "Qotei di a lañ ti mandam ti inđi inđi kalil dego gereiyelenjeb. A segi qujai lañ qa ti mandam qa ti Tamo Koba. Deqa atra tal tamo na gereiyi qaji a dia sqasai."²⁵ Iga mandam tamo. Deqa iga na Qotei aqaryaiyosim inđi bei yqa keresai. A inđi bei qa truquosaiqnu. A segi inđi inđi kalil nanđo utru. A segi na iga ñambile egeqnu. Inđi inđi kalil dego a segi na egeqnu."²⁶ Qotei dena nami tamo qujai Adam gereiyeb. Adam gereiyonaqa aqa leñ nanđi paraosibqa sawa sawa kalil kereteb. Qotei na tamo unđasari nanđo segi segi sqajqa bati atelenjeb. Nanđo segi segi sqajqa mandam beli dego atelenjeb. Osiqa endegsi are qalej, 'Tamo unđasari nanđi e qa ñamosib gilsib itbqab.' A degsi are qalej. O Atens tamo unđasari ninđi quiye. Qotei a isaq di sosai. A nunđo jojomq di unu."²⁸ A segi na iga ñambile egeqnaqa iga mandamq endia sosim walweleqnum. Nunđo segi qalie tamo qudei nanđi nami deqa mareb. Agi nanđi endegsib mareb, 'Iga dego Qotei aqa anđro.'²⁹ Di bole. Iga Qotei aqa anđro. Deqa ninđi quiye. Qotei a sulum bul sai. Tamo nanđi gol na silva na meniñ na ti sulum gereiyeqnub Qotei a dego sai. Tamo nanđo segi bañ na ti qalie na ti sulum gereiyeqnub. Qotei a sulum deqaji bul unu ninđi degaib.

³⁰ "Nami tamo nanđi nanari soqneb. Nanđi Qotei qaliesai. Deqa nanđi qotei gisa gisañ nanđo sulum gereinđroqnsib binjroqneb. Bati di Qotei a nanđo kumbra di unsiqa unosaibulosiqqa nanđi kambatnđro-saiqnej. Ariya bini Qotei na tamo unđasari kalil sawa sawa kalilq di unub qaji nanđi endegsi minđreqnu, 'Ninđi are bulyosib kumbra uge uge di uratiye.'³¹ Qotei a na bati atej unu. Bati di brantimqa a na tamo unđasari kalil nanđo une qa peginđrqas. Aqa segi kumbra bole na ti aqa Nđiri Yesus Kristus gilteñ qaji aqa bañ na ti nanđ-

go une qa peginđrqas. Tamo unđasari nanđi di qalieqajqa deqa Qotei na Yesus subq na olo tigelteñ."

³² Pol a Atens qureq dia tamo unđasari nanđi anjam degsi minđrnaqa nanđi Yesus subq na tigelej anjam di qusibqa nanđi qudei Pol kikiyeb. Ariya nanđi qudei na Pol minjeb, "Anjam di bunuqna ni na olo mergim iga quqwom."³³ Onaqa Pol a nanđi uratnđrsiqqa gilej. ³⁴ Tamo qudei nanđi Pol aqa anjam di qusib poinđrej deqa nanđi Yesus qa nanđo areqalo singilatosib Pol dauryeb. Bei aqa ñam Dionisius. A koro sawa deqaji gate bei. Uña bei aqa ñam Damaris. Tamo unđasari qudei dego nanđi Yesus qa nanđo areqalo singilatosib Pol dauryeb.

Pol a Korin qureq dia Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej

18 Ariya bati bei Pol a Atens qure uratosiqqa walwelosiq Korin qureq gilej. ² Gilsiq dia Juda tamo bei aqa ñam Akwila itej. Akwila aqa qure utru Pontus. Nami yala nanđi aqa ñauqali Prisila wo Itali sawa uratosib Korin beb. Rom nanđo mandor koba Sisar Klodius a marej, "Juda nanđi Rom qureq endia sqasai. Kalil jaraiye." Deqa nanđi aiyel Itali sawa uratosib Korin qureq beb. Bosib Korin qureq di sonabqa Pol a gilsiq nanđi itnđrej. ³ Pol a nanđi ti wau qujai. Deqa nanđi koba na Korin qureq di sosibqa silali qa wauoqneb. Nanđo silali wau agi nanđi gara na tal gereiyeqneb. ⁴ Yori bati gaigai Pol a Juda nanđo Qotei tal miligiq giloqnsiqqa Juda ti Grik ti nanđi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Aqa anjam dena nanđo are qametnđrimqa nanđi Yesus qa nanđo areqalo singilatqajqa deqa anjam minjroqnej.

⁵ Onaqa bati bei Sailas wo Timoti wo nanđi Masedonia sawa uratosib bosib Korin qureq dia Pol itosib nanđi koba na soqneb. Deqa Pol a na aqa silali wau di uratosiqqa Qotei aqa anjam segi wauoqnej. Osiqa Juda nanđo Qotei tal miligiq giloqnsiqqa nanđi singila na endegsi minjroqnej, "Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji."⁶ Degsi minđreqnaqa Juda nanđi Pol aqa anjam di qusib gotranđyoqnsib Pol misilinyoqneb. Deqa Pol a na aqa segi gara jugo tumburum butuyosiqqa minjrej, "Ninđi padalqab di nunđo segi une na ninđi padalqab. Ijo une na sai. Deqa bini e ninđi uratnđrsiy sawa bei bei qaji tamo nanđo qiloqnsiyqa Yesus aqa anjam nanđi segi minjroqnaqai."⁷ Pol a na Juda nanđi degsi minđrsiqqa nanđo Qotei talq dena oqedosiq gilsiq tamo bei aqa ñam Titius Jastus aqa talq di soqnej. Titius a dego Qotei qa louoqnej qaji tamo. Aqa tal di Juda nanđo Qotei tal jojomq di soqnej. ⁸ Bati deqa Qotei tal taqato tamo aqa ñam Krispus a ti tamo unđasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanđi ti Pol aqa anjam qusib are bulyosib Tamo Koba Yesus qa nanđo areqalo singilateb. Korin tamo unđasari tulañ gargekoba nanđi dego Pol aqa anjam qusib Yesus qa nanđo areqalo singilatosib yanso eb.

⁹ Bati bei qolo Qotei na Pol aqa areqalo waqtetonaqa a ñeiobilqeiobulosiqqa Tamo Koba Yesus unej. Unnaqa minjeb, "O Pol, ni ulaaim. Ni qure endia sosimqa ino

medabu waqtoqnsimqa bolez na ijo anjam mare mare laqne. Mequmaim. ¹⁰ Ni ijo anjam mare mare laqnimqa tamo bei na ni ugeugeimqasai. Di kiyaaqa? E ni ombla sqai deqa. Qure endia ijo segi tamo ungasari gargekoba unub. Deqa ni bolez na ijo anjam mare mare laqne. Ni ulaaim.” ¹¹ Yesus a na Pol anjam degsi minjnaqa a anjam di dauryosiq Korin qureq dia wausau qujai bai 6-pela sosisqa tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

¹² Ariya Pol a Korin qureq di sonaqa Rom nango gate koba bei aqa ñam Galio a Akaia sawa taqatoqnej. Bati deqa Juda nangi Pol qa minjin oqetnjrnaqa a ojsib koro sawaq osi gilsib Galio aqa awo jaram namoq di tigeltab. ¹³ Tigeltosib Galio minjeb, “Tamo endena iga Juda tamo ungasari gago dal anjam gotranjoqnsiq iga Qotei louqajqa gam bei osorgeqnu.” ¹⁴ Onaqa Pol a kamba anjam marqa laqnaqa Galio na getentosiq Juda nangi minjrej, “O Juda tamo ungasari, ningi quiye. Tamo endi a une kobaquja bei yimqa kio tamo bei qalim moiimqa kio ningi a ojsib bosib ijo ulatamuq endia tigeltqab di e nungo anjam quqwai. ¹⁵ Ariya ningi bosib nungo segi dal anjam qa ti nungo segi moma nango ñam qa ti maronub deqa e na nungo anjam di gereiyqasai. Di ijo wau sai. Ningi segi na gereiyiye.”

¹⁶ Galio a na Juda nangi degsi minjrsiq aqa awo jaramq dena nangi winjrej. Deqa Juda nangi are ugeinjrnaqa nango Qotei tal taqato tamo aqa ñam Sostenes a ojsib Galio aqa awo jaram namoq dia qalougeteb. Onaqa Galio a di unsiqa a deqa are qalosai. Unsiq uno-saibulej.

Pol a Antiok qureq olo gilsiq di soqnej

¹⁸ Pol a bati gargekoba yala Korin qureq di sosisqa Yesus aqa tamo ungasari nangi koba na wauoqneb. Osiqa dena tigelosiq nangi uratnjrsiq Senkria qureq gilej. Gilsiq di sosisqa Juda nango kumbra dauryosiq aqa segi gate banga ti mejunqum ti gentej. Nami a Qotei pailyoqnsiq deqa aqa gate banga ti mejunqum ti gentosaiqnej. Deqa a tulan olekobaoqnej. Ariya pailyo di koboonaqa a Senkria qureq dia aqa gate banga ti mejunqum ti gentej. Osiqa Senkria qure uratqa osiq Prisila wo Akwila wo nangi joqsiqa koba na qobun gogetosib gileb. Gilsib Siria sawaq di brantosib Efesus qureq di tiryeb. ¹⁹ Tiryosib mandamq aisib Pol a Juda nango Qotei tal miligiq gilsiq nangi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Onaqa nangi Pol aqa anjam qusib minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Minjnabqa a na nangi saidnjrsiq gilqa osiq minjrej, “Qotei na odbimqa bunuqna e nungoq olo bqai.” Degsi minjrsiq a qobun gogetosiq gilej. A Prisila wo Akwila wo nangi Efesus qureq di uratnjrnaq soqneb. ²² Pol a gilsiq Sisaria qureq di tiryosiq qobun uratosiq singa na walwelosiq aisiq Jerusalem qureq di brantej. Brantosiq Yesus aqa tamo ungasari nangi itnjrsiq koba na soqneb. Osiqa nangi olo uratnjrsiq walwelosiq Antiok qureq gilej.

²³ Gilsiq Antiok dia bati gargekoba yala sosisqa dena walwelosiq Galesia sawa ti Frigia sawa ti dia laqnej.

Laqnsiq nango qure kalilq dia brantoqnsiq tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi koroinjroqnsiq Qotei aqa anjam na are singilatebnjroqnej.

Apolos a Efesus qureq dia Qotei aqa anjam plaltoqnej

²⁴ Onaqa bati bei Juda tamo bei aqa ñam Apolos aqa qure utru Aleksandria a bosiq Efesus qureq di wauoqnej. A Qotei aqa anjam maro qaji tamo. A Qotei aqa anjam tulan qaliedamu. Deqa a na Qotei aqa anjam kalil nami nengrenyeb qaji di geregere plaltoqnej.

²⁵ Tamo qudei nangi na nami Tamo Koba Yesus aqa gam Apolos osoryeb. Deqa a singila na Yesus aqa anjam plaltoqnsiq tamo ungasari nangi minjroqnej.

Ariya Yesus aqa ñam na tamo yansnjrqajqa kumbra di Apolos a qaliesai. Jon yansnjro qaji a na nami tamo ungasari nangi yansnjroqnej kumbra di segi Apolos a qalieej. ²⁶ Deqa bati bei a Juda nango Qotei tal miligiq dia singila na anjam minjreqlaqa Prisila wo Akwila wo nangi aqa anjam qusibqa a osib Qotei aqa gam bole geregere osoryonab a poiyej. ²⁷ Onaqa bunuqna Apolos a marej, “E Akaia sawaq gilqai.” A degsi marnaqa Yesus aqa tamo ungasari Efesus qureq di soqneb qaji nangi na odosib minjeb, “Di kere. Ni gilime.” Degsi minjsibqa anjam bei nengrenyosib Apolos yonab a na osi gilsiq Yesus aqa tamo ungasari Akaia sawaq di soqneb qaji nangi enjrej. Endegsib nengrenyeb, “O gago was ningi quiye. Apolos a nungoq bqo. Deqa ningi a osib geregereiyiye.” Ariya Apolos a Akaia sawaq dia Yesus aqa tamo ungasari nangi itnjrnaqa nangi na a osib geregereiyeb. Onaqa a na nangi Qotei aqa anjam minjreqlaqa aqa anjam dena nango are singilatebnjroqnej. Qotei a nami nangi qa are tulan boleiyosiq nango areqalo waqtetnjrnaqa nangi are bulyosib Yesus qa nango areqalo singilateb. Apolos a bosiq tamo ungasari nangi di are singilatebnjroqnej. ²⁸ Osiqa Juda tamo nangi koba na anjam na qotoqnsib Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di plaltoqnsiq Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji anjam di singila na minjroqnej. A bolez na anjam minjroqnej.

Pol a Efesus qureq dia Qotei aqa anjam palontej

19 Apolos a Korin qureq di sonaqa Pol a Asia sawa yambañ nango qure qureq na walweloqnej. A walwelosiq aisiq Efesus qureq di brantosiq tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nangi sonab itnjrsiq endegsi nenemnjrej, “Nami ningi Yesus qa nungo areqalo singilatosib bati deqa Qotei aqa Mondor eb e?” Onaqa nangi na saideb, “Eo. Iga Qotei aqa Mondor osai. Qotei aqa Mondor unu kio sai kio di iga nami quosaiqnem.” ³ Onaqa Pol na olo nenemnjrej, “Ningi anjam kie qusib yanso eb?” Onaqa nangi na minjeb, “Jon yansnjro qaji aqa anjam segi iga qusim dena yanso em.”

⁴ Onaqa Pol na olo minjrej, “Nami Jon a na tamo ungasari nangi yansnjrq oqnsiq endegsi minjroqnej, ‘Ningi are bulyosib babqa e ningi yansngwai. Tamo ijo qoreq na bqas qaji a qa nungo areqalo singilatosib so-

qniye.' Jon a na tamo ungasari nanngi degsi minjroqnej. Tamo Jon aqa qoreq na bqajqa maroqnej qaji agi Yesus." ⁵ Onaqa nanngi Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa ñam na yanso eb. ⁶ Yanso onabqa Pol a nanngo gateq di aqa ban atnaqa Qotei aqa Mondor nanngoq aisiqa meñ bulyetnrnaqa nanngi qure bei bei nanngo anjam poinjrnaqa marelenoqneb. Osib nanngi Qotei aqa medabu osib anjam maroqneb. ⁷ Bati deqa tamo 12-pela nanngi Qotei aqa Mondor eb.

⁸ Pol a bai qalub qure dia sosisqa Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiya singila na Qotei aqa anjam minjroqnej. Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosisq nanngi taqatnjreqnu anjam di aqa utru nanngi geregere poinjrnaqa deqa Pol a anjam singila na minjroqnej. ⁹ Degyeqnaqa Juda tamo ungasari qudei nanngi Pol aqa anjam di qusibqa nanngi a qa ugeosib aqa anjam dauryqa uratosib ñambile gaigai sqajqa gam Yesus na nami iga osorgej qaji di qoreiyosib tamo ungasari nanngi minjroqneb, "Yesus aqa gam di uge." Deqa Pol a nanngi uratnrnaqa tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi segi joqsiqa tamo bei aqa ñam Tiranus aqa skul kobaq gileb. Gilsib dia Pol a bati gaigai Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej. ¹⁰ Pol a wausau aiyel Efesus qureq di sosisqa Tamo Koba Yesus aqa anjam plaltosiq maroqnej. Deqa aqa anjam tulan kobaonaqa tamo ungasari kalil Esia sawaq di soqneb qaji Juda ti Grik ti nanngi quoqneb.

Skeva aqa njiri 7-pela nanngi mondor uge nanngi winjrnaqa wauoqneb

¹¹ Qotei na Pol singila yeqnaqa a manwa gargekoba babtoqnej. ¹² Deqa tamo qudei nanngi na nanngo gara ñengi oqnsib Pol aqa jejamuq di betertoqnsib gara di olo osi giloqnsib tamo mainjro qaji nanngo jejamuq di ateqnab nanngo ma saioqnej. Tamo mondor uge ti so qaji nanngo jejamuq di dego gara ñengi ateqnab mondor uge nanngi jaraiqneb.

¹³ Ariya Juda tamo qudei nanngi dego mondor uge nanngi winjrib jaraiqajqa maroqnsib sawa sawaq dia walweloqnsibqa tamo mondor uge ti so qaji nanngi itnjroqnsib minjroqneb, "Ninggi na silali egibqa iga na mondor uge wiyetngwom." Juda tamo di nanngi Yesus qaliesai. Deqa bati bei nanngi Tamo Koba Yesus aqa ñam na mondor uge bei wiyqa osib mondor uge endegsi minjeb, "Iga Tamo Koba Yesus agi Pol a mareqnu qaji aqa ñam na ni mermonum, ni tamo di uratosim ulan." ¹⁴ Juda nanngo atra tamo koba bei aqa ñam Skeva aqa njiri 7-pela nanngi na kumbra di degyeb. ¹⁵ Onaqa mondor uge na nanngi kamba minjrej, "E Yesus qalie. E Pol dego qalie. Ariya ningi tal qabe?" ¹⁶ Mondor uge na nanngi degsi minjrnaqa tamo mondor uge ti so qaji a singila na prugosiq nanngo qawarq di awoosiq nanngi ñumougetnrnaqa nanngi tal uratosib yosi jaraiqb. ¹⁷ Onaqa tamo ungasari kalil Juda ti Grik ti Efesus qureq di soqneb qaji nanngi deqa qusibqa tulan ulaugeteb. Osib nanngi Tamo Koba Yesus aqa ñam tulan koba soqteb. ¹⁸ Bati deqa tamo ungasari tulan

gargekoba nanngi are bulyoqnsibqa Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb. Deqa nanngi boqnsib nanngo kumbra uge uge nami yoqneb qaji di tamo kalil nanngo ñamdamuq dia ubtosib maroqneb. ¹⁹ Tamo ungasari gargekoba nami quñam qaloqneb qaji nanngi bosib nanngo quñam qalo qaji buk kalil koroioqnsibqa tamo ungasari nanngo ulatamuq dia koitelenoqneb. Buk di nami tamo qudei nanngoq dena silali na awaiyo qaji. Silali kalil sisiyeb 50,000 kina. ²⁰ Nanngo kumbra dena Tamo Koba Yesus aqa anjam tulan kobaoqnsiya sawa sawaq gileqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi quoqneb.

Efesus nanngi Pol qa minjin oqetnrnaqa murqumyeb

²¹ Bati bei Qotei aqa Mondor na Pol areqalo yonaqa a endegsi marej, "E Masedonia sawa ti Akaiia sawa ti dia walweloqnsiyqa dena aisiy Jerusalem qureq di brantqai." Osiqa marej, "Di koboamqa e Jerusalem uratosiy gilsiy Rom qure dego unqai." ²² Pol a degsi marsiya tamo aiyel a koba na wauo qaji Timoti wo Erastus wo nanngi qarinqnrnaqa namoosib Masedonia sawaq gileb. Pol a segi Esia sawaq di soqnej. A bunuqna Masedonia sawaq gilqa marsiy deqa nanngi aiyel namoqna qarinqnrnaqa gileb.

²³ Bati deqa Efesus qureq dia tamo qudei nanngi ñambile gaigai sqajqa gam Tamo Koba Yesus na nami iga osorgej qaji deqa njirinkobaoqneb. ²⁴ Nanngo njirin aqa utru agiende. Tamo bei aqa ñam Demetrius a Efesus qureq di soqnej. A silva na ingi ingi gereiyo qaji tamo. A na gisanj qotei bei aqa ñam Artemis aqa atra tal sigitoqnsiya atra tal sulum kiñilala silva na gereiyeqnaqa tamo nanngi silali na awaiyeqnaqna a ti aqa wau qujai nanngi ti dena silali koba oqneb. ²⁵ Ariya bati bei Demetrius a na aqa wau qujai nanngi koroinjrnaqa nanngo areqalo tigeltetnrnaqa nanngi Pol qa njirinqajqa deqa endegsi minjrej, "Ninggi quiye. Gago wau endena iga silali koba eqnum. ²⁶ Ariya Pol a na gago wau endi ugeteqnu. Agi a gam endena ugeteqnu. A na tamo ungasari gargekoba nanngi are tigeltetnrnaqa minjreqnu, 'Tamo nanngi ban na qotei gereiyo qaji di qotei bolesai. Di qotei gisanj.' Yeqnaqa nanngi aqa anjam di dauryosib qotei Artemis qoreiyeqneb. Osib nanngi Artemis aqa atra tal sulum dego awaiyqa urateqneb. Pol aqa kumbra di ningi uneqneb. Aqa anjam di dego ningi queqneb. Aqa kumbra di Efesus qureq endia segi yosai. Esia sawa keretoqnsiya dia dego a kumbra di yeqnu. ²⁷ Pol aqa kumbra dena gago silali wau endi ulonqas. Di segi sai. Gago qotei koba Artemis aqa atra tal aqa ñam dego ugeqas. Amqa tamo ungasari kalil nanngi Artemis aqa ñam soqtqa uratqab. Ningi qalie, Esia sawaq endia tamo ungasari nanngi Artemis aqa ñam soqtoqnsibqa a qa loueqneb. Sawa sawa kalilq dia dego tamo ungasari nanngi Artemis aqa ñam soqteqneb. Deqa iga Pol singila na njirintolim wiyqom. Aqa anjam dena Artemis aqa ñam toreil ulonjo uge."

²⁸ Onaqa Demetrius aqa wau qujai nanngi aqa anjam di qusibqa tulan minjin oqetnrnaqa tulan koba murqumyoqnsib maroqneb, "Gago qotei Artemis a se-

gi qujai gago qotei.”²⁹ Nanngi anjam degsib mareqnabqa tamo ungasari kalil Efesus qureq di soqneb qaji nanngi qusibqa nanngi dego tulan murqumyoqnsibqa Masedonia tamo aiyel Pol dauryosib beb qaji nanngo ñam Gaius wo Aristarkus wo nanngi ojsib giriñjrosib qure deqa gate kokba nanngo ulatamuq dia tigeltñjrqa marsib gurgur ti koro sawaq joqsib gileb.³⁰ Onaqa Pol a deqa qusiqa tamo ungasari nanngo are latetñjrqa marsiqa nanngo ambleq aiqa laqnaqa Kristen tamo ungasari nanngi na saidyeb.³¹ Rom qaji tamo kokba qudei Esia sawa taqatoqneb qaji nanngi Pol qalie. Deqa nanngi dego anjam qarinyosib endegsib Pol minjeb, “Ni koro sawaq gilaim.”

³² Tamo ungasari tulan gargekoba nanngi koro sawaq dia koroosib murqumyoqneb. Utru kie qa nanngi bosib koroeb di nanngi qaliesai. Utru bei qa maroqnsibqa lanja lanja murqumyoqneb.³³ Onaqa Juda nanngi na tamo bei aqa ñam Aleksander osib koro sawa ambleq di tigeltñjrqa tamo ungasari nanngi a unsibqa mareb, “Tamo di aqa une qa kio iga bosim koroonum.” Onaqa Aleksander a tigelosiqqa tamo ungasari nanngi anjam bei minjrqa osiqa nanngi kiriqajqa deqa aqa ban soqtej.³⁴ Ban soqtonaqa nanngi kiriosai. Di kiyaaqa? Nanngi poinjrej, Aleksander a Juda tamo. Deqa nanngi kalil olo murqumyoqnsib maroqneb, “Iga Efesus gago qotei Artemis a segi qujai gago qotei.” Nanngi anjam qujai di tulan wainyoqnsib sokobaiyeb.

³⁵ Onaqa Efesus nanngo gate bei a kamba tigelosiqqa tamo ungasari kalil nanngi kiriqajqa deqa aqa ban soqtonaqa nanngi kirielenonabqa minjrej, “O Efesus tamo ungasari ningi quiyeb. Efesus qureq endia ningi na qotei koba Artemis aqa atra tal taqateqñub. Artemis aqa sulum nami lanj goge dena ulonosiqa mandamq aiej qaji di dego ningi na taqateqñub. Tamo ungasari kalil nanngi di qalieonub.³⁶ Deqa tamo bei a said qa marqa keresai. O ijo was, ningi grotosib une yaib deqa ningi mati kiriosib geregere are qaliye.³⁷ Tamo aiyel endi nanngi une saiqoji. Ningi na nanngi lanja joqsib bonub. Nanngi gago atra talq dena ingi bei bajinosai. Nanngi gago qotei Artemis aqa ñam misilinyosai dego.³⁸ Deqa Demitrius a ti aqa wau qujai nanngi ti nanngi aiyel qa anjam bei soqñimqa joqsib Rom gate kokba nanngo ulatamuq dia tigeltñjrsib anjam marqab.³⁹ Ningi dego nanngi aiyel qa anjam bei soqñimqa bati atibqa Rom gate kokba nanngi koroosib nunngo anjam gereiyqab.⁴⁰ Bini iga lanja ñirin tigeltñjronum utru saiqoji. Deqa Rom gate kokba nanngi bosib koro endeqa utru nenemgibqa iga na kamba anjam bei minjrqa keresai-igwas.”⁴¹ Gate tamo dena tamo ungasari kalil nanngi anjam degsi minjrasiqa nanngi winjrnaq jaraieb.

Pol a Masedonia sawa ti Grik sawa ti dia walweloqnej

20 Nanngi jaraionabqa Pol na Kristen nanngi metñjrnaqa aqa areq di koroonabqa nanngo are siñgilatetñjrej. Osiqa nanngi uratñjrsiqa Masedonia sawaq gilej.² Gilsiq sawa dia walweloqnsiqa Kristen nanngi itñjroqnsiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. Minjreñaqa aqa anjam dena nanngo are siñgilatetñjro-

qnej. Onaqa a nanngi uratñjrsiqa gilsiq Grik nanngo sawaq di brantej.³ Brantosiqa sawa dia bai qalub sosiqa dena qobun na Siria sawaq gilqa laqnaqa Juda tamo qudei nanngi na Pol qalsib moiotqa mareqnab qusiqa endegsi are qalej, “E qobun na gilqasai. E olo puluosiy siñga na Masedonia sawaq aisiy dena Siria sawaq gilqai.”⁴ A degsi are qalsiqa tigelosiq aiqa osiqa tamo qudei nanngi joqsiqu koba na aieb. Tamo di nanngo ñam agi marqai. Bei Sopater. A Pirus aqa ñiri. A Beria qure qaji. Tesalonaika tamo aiyel Aristarkus wo Sekundus wo nanngi dego Pol koba na aieb. Bei Gaius. A Derbe qure qaji. Bei Timoti. Esia qaji tamo aiyel Tikikus wo Trofimas wo nanngi dego Pol koba na aieb. Tamo nanngi di Pol na joqsiqu koba na Masedonia sawaq aieb. Aisib dia iga Pol qu uratgosib namo aisib Troas qureq di brantej. Brantosiqa dia iga qa tariñoqneb.⁶ Ariya Juda nanngo bem tiyosai qaji uyqa bati koboonaqa iga Filipai qureq dia qobun bei gogetosim qobun na aisim bati 5-pela koboonaqa Troas qureq di tiryem. Tiryosim dia tamo nanngi iga qa tariñoqneb qaji nanngi itñjrsimqa bati 7-pela nanngi koba na soqñem.

Troas qureq dia Yutikus a ulonosiqa moinaqa Pol na olo tigeltej

⁷ Onaqa Juda nanngo yori bati koboonaqa qolo iga na Kristen nanngi koroinjrsimqa nanngi koba na bem gentosim uyem. Bem uyeqñamqa Pol na Qotei aqa anjam minjroqnej. A anjam olekoba mareqnaq qolo jigej. Di kiyaaqa? Nebeamqa a nanngi uratñjrsim aiqajqa deqa.⁸ Nanngi koroesonabqa warum goge dia lam gargekoba pumblonqnej.⁹ Angro wala bei aqa ñam Yutikus a siranme kiñala dadan gogeysi aqa areq di awesoqnej. Onaqa Pol a anjam tulan olekoba mareqnaqa Yutikus a urñamyonaqa tibiboqnej. Osiq qambumtosiqa warum goge dena ulonosiqa mandamq aiej. Onaqa nanngi kalil mandamq aisib Yutikus osib soqteb a moiej.¹⁰ Onaqa Pol a dego mandamq aisiqa angro wala di soqonyej. Soqonyonaqa a olo ñambile soqnej. Deqa Pol na tamo ungasari kalil Nanngi minjrej, “Ningi are ugeiñgaiq. A ñambile unu.”¹¹ Pol a na nanngi degsi minjrasiqa olo warum gogeq oqsiqu dia bem giñgenyonaqa nanngi uyeb. Uynabqa Pol na olo anjam olekoba nanngi minjreñaqa nebeej. Nebeonaqa Pol a nanngi uratñjrsiqa aiqa osiqa endegsi minjrej, “O ijo was ningi quiyeb. E aieqñum. Deqa ningi bole soqñiye.”¹² Angro wala di a ñambile sonaqa deqa aqa was nanngi tulan arebolebolejnraqa a osib nanngo talq gileb.

Pol a Troas qure uratosiqa Miletus qureq gilej

¹³ Ariya iga Pol uratosim qobun bei gogetosim aisim Asos qureq di tiryem. Di kiyaaqa? Pol a nami iga endegsi mergej, “Ningi namooiye. E bunuqna siñga na walwelosiy aisiy Asos qureq dia ningi itñjgwai. Osiy dena ningi koba na qobun gogetosim aiqom.” Pol a iga degsi mergej. Deqa iga namo qobun na aisim Asos qureq di tiryosim Pol qa tariñoqñem.¹⁴ Ariya Pol a bunuqna Asos qureq bosiq dia iga itgonanaqa iga koba

na qobuŋ gogetosim qobuŋ na aisim Mitilini qureq di tiryem. ¹⁵ Nebeonaqa iga dena qobuŋ na aisim Kios nui qalaq di tigelosim njerem. Olo nebeonaqa iga qobuŋ na aisim Samos nui qalaq di tigelosim njiem. Olo nebeonaqa iga aisim Miletus qureq di tiryem. ¹⁶ Pol na iga endegsi mergej, "Iga Efesus qure bunyosim urur Jerusalem aiqom. Aisim di soqnimqa Juda nango ingi meli bunuj otoro bati ñam Pentikos di brantim unqom. E Esia sawaq endia bati olekoba sqasai." Pol a na iga degsi mergej.

Efesus nango Kristen gate nangi Miletus qureq di keroonabqa Pol na anjam minjrej

¹⁷ Deqa iga Miletus qureq di tiryosim Pol na tamo qudei nangi qarinjernaqa nangi singa na gilsib Efesus qureq di brantosib Kristen gate nangi endegsi minjreb, "Ningi Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroabqa a na ningi anjam bei merngwas." Onaqa Kristen gate nangi tigelosib Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di keroonabqa a na nangi anjam endegsi minjrej,

"O Kristen gate ningi quiye. E Esia sawaq branto nasiti e nungoq bosim ningi koba na soqnem. Sosimqa e bati gaigai Tamo Koba Yesus aqa anjam ningi merngoqnem. E ijo segi ñam soqtqajqa are qalosaioqnem. Ijo kumbra di ningi qalie. E ningi koba na sosimqa gulube gargekoba itoqnsim akamoqnem. Bati gargekoba Juda nangi na e lubsib moiobqa mareq nab dena e are gulubekobaiboqnej. ²⁰ Ningi qalie, e bati gaigai nungo koro sawaq dia, nungo segi segi talq dia nungo are singilatetngwajqa anjam merngoqnem. E anjam deqaji ningi merngwajqa uratosaiioqnem. ²¹ E bati gaigai Juda tamo ti Grik tamo ti nangi are bulyosib Qotei aqaq bosib gago Tamo Koba Yesus qa nango areqalo singilatqajqa deqa e singila na anjam minjroqnem. ²² Deqa ningi quiye. Bini Qotei aqa Mondor na ijo are tigeltetbqoqa e Jerusalem qureq aieqnum. Dia kumbra kie ijoq di brantqas di e qaliesai. ²³ E qure qureq dia laqnamqa Qotei aqa Mondor na e endegsi merbeqnu, 'Ni Jerusalem dia tonto talq aisim gulube koba oqam.' Deqa e qalieonum, kumbra di ijoq bqas.

²⁴ "Di unqum. E ijo segi jejamu qa are qalosaieqnum. Wau kalil Tamo Koba Yesus na ebej qaji di yosiy kobotqajqa are qaleqnum. Wau di endegsi unu. E singila na Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nangi minjre minjre laqnqai. Anjam bole di aqa damu agiende. Qotei a tamo ungasari nangi qa are boleiyosiq nangi eleneqnu.

²⁵ "Deqa ningi quiye. E nami nungo ambleq di sosimqa anjam endegsi plaltosim merngoqnem, 'Qotei a nungo Mandor Koba sosisq ningi taqatngqenu.' Ariya bini e qalieonum, e ningi uratngitqa ningi ijo ulatamu olo unqasai. ²⁶ E nungo ambleq di sosimqa e Qotei aqa areqalo kalil ningi merngwajqa uratosaiioqnem. Agi kalil merngekriterem. Deqa tamo bei a nungo ambleq di padalqas di ijo une na sai. ²⁸ O ijo was ningi nungo segi segi jejamu geregere taqatosib Qotei aqa tamo ungasari nangi dego geregere taqatnjroqniye.

Qotei aqa tamo ungasari nangi kaja bul. Qotei na aqa segi Njiri Yesus Kristus aqa leŋ na nangi awainjrej. Deqa ningi na nangi geregere taqatnjroqnsibqa nango mandor bole soqniye. Wau di Qotei aqa Mondor na ningi engej. ²⁹ E qalie, e ningi uratngitqa gisanj anjam maro tamo qudei nangi nungo ambleq aiqab. Bauŋ juwanj na kaja ugeugeinjre qnub dego kere gisanj anjam maro tamo nangi di nungo ambleq aisib Qotei aqa tamo ungasari nangi ugeugeinjroq nab. ³⁰ Nungo ambleq dena dego gisanj anjam maro tamo qudei nangi tigelosib Qotei aqa anjam bole bulbulyoqnsibqa gisanj anjam merngoq nab. Yibqa Yesus aqa tamo ungasari nangi qusibqa Qotei aqa anjam bole ulontosib nangi daurnjrqab. ³¹ Deqa ningi geregere nam atsib sosibqa ijo kumbra e bati gaigai nungo ambleq di yoqnem qaji deqa are qalsib dauryoqniye. Agi wasau qalub e ningi koba na sosimqa ningi padalaib deqa qolo ti qanam ti Qotei aqa anjam ningi merngoqnsim akamoqnem. E wau di uratosaiioqnem. Ningi ijo kumbra deqa geregere are qalsib dauryoqniye.

³² "Bini e ningi Qotei aqa banj di atelentqa a na ningi geregere taqatngqoqnas. Qotei a ningi qa are boleiyosiq elenej anjam di ningi singila na ojesoqniqbqa anjam dena nungo are singilatetngqoqnas. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari a na nami giltelenej qaji. Deqa mondonj a na ningi ingi bole bole engoqnas.

³³ "E silali qa kio gara qa kio tamo bei njilyosaiioqnem.

³⁴ Ningi qalie, e ningi bei qa truquoqnsimqa e segi wauoqnsim ingi awaiyoqnsim tamo nangi e ombla na wauoqnem qaji nangi ingi anainjroqnem. ³⁵ Kumbra kalil e nungo ambleq di yoqnem qaji di ningi segi unoqneb. Unoqnsib endegsi poinggoqnej, 'Pol aqa kumbra di bole. Deqa iga Pol aqa kumbra di dauryosim singila na wauoqnsimqa tamo ungasari singila saiqoji unub qaji nangi aqaryainjroqnom. Iga Tamo Koba Yesus aqa anjam nami marej qaji deqa are qaloqnsim degsi wauoqnom.' Agi Yesus a segi nami endegsi marej, 'Tamo bei na tamo bei aqaryaiyosim ingi bei yqas di tamo ingi oqas qaji a areboleiyqas. Ariya tamo a na ingi yqas qaji a olo tulanj arebolebolekobaiyqas.'"

³⁶ Pol a na Efesus gate nangi anjam degsi minjrsiq koboonaqa singa pulutosiq nangi koba na Qotei paiyeb. ³⁷ Pailyosib koboonaqa gate nangi are tulanj ugeinjernaqa Pol soqonyosib akamoqnsib a kundoqyoqneb. ³⁸ Pol na minjrej, "Ningi ijo ulatamu olo unqasai." Aqa anjam deqa nangi are tulanj ugeinjrej. Ariya nangi na iga suweigonab iga alile aisim nangi uratnjroqsim qobuŋ gogetosim aiem.

Pol a qobuŋ gogetosiqqa Jerusalem qureq gilej

21 Iga qobuŋ na aisim Kos nui bunyosim aisim nebeonaqa Rodes nuiq di tiryonam olo nebeej. Nebeonaqa iga Rodes nui uratosim aisim Patara qureq di tiryem. ² Dia qobuŋ bei Fonisia sawaq gilqa laqnaqa iga qobuŋ di gogetosim gilem. ³ Iga qobuŋ na gilsim Saiprus nui jojomyosim banj qonanq waiysim bunyosim gilem. Gilsim Siria sawa bunyosim Tair

quireq di tiryem. Dia tamo qobunq di wauo qaji nanngi na inggi inggi kalil wanngarosib mandamq di atelenjeb. ⁴ Qure dia iga na Kristen tamo qudei nanngi itnjrsimqa bati 7-pela nanngi koba na soqnem. Sonamqa Qotei aqa Mondor na anjam ubtosiq nanngi endegsi minjrej, "Pol a Jerusalem dia gulube koba itqas." Degsi minjrinaq qusibqa Pol minjoqneb, "Ni Jerusalem aiain." Onaqa Pol a kamba minjroqnej, "Sai. E Jerusalem aiqai." ⁵ Ariya bati 7-pela koboonaqa iga Pol ombla na qure di uratosim qobunq gogetqa marsim alile aiem. Kristen tamo unngasari nanngo angoro ti nanngi na iga suweigosib alile aisim dia iga koba na singa pulutosim Qotei pailiyem. ⁶ Pailyo koboonaqa iga nanngi ban ojsimqa minjrem, "Ninggi bole soqniye." Onaqa nanngi na iga mergeb, "Ninggi aiiye." Degsi mergonab iga qobunq gogeteqnamqa nanngi olo puluosib nanngo qureq gileb.

Sisaria qureq dia Qotei aqa medabu o qaji tamo bei Agabus a na Pol anjam bei minjrej

⁷ Ariya iga qobunq na Tair qure uratosim aisim Tolemes qureq di tiryem. Tiryosim dia Kristen nanngi itnjrsimqa bati qujai nanngi koba na soqnem. ⁸ Nebeonaqa iga Tolemes qure uratosim walwelosai aisim Sisaria qureq di brantem. Brantosim Yesus aqa anjam maro tamo bei aqa ñam Filip aqa talq gilsimqa a ombla soqnem. Nami Jerusalem dia tamo 7-pela nanngi inggi jeio wau yqajqa giltjnreb deqaji bei agi Filip. ⁹ Filip aqa asi qolqe nanngi a ombla soqneb. Nanngi Qotei aqa medabu o qaji unqa.

¹⁰ Bati qudei iga Sisaria qureq di sonamqa Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa ñam Agabus a Judia sawaq dena walwelosiq gagoq bej. ¹¹ Bosiqqa Pol aqa alalag yayiosiq qombilgej. Qombil aqa utru agiende. Agabus na Pol aqa alalag osiq aqa segi ban ti singa ti alalag dena qosej. Osiqa mergej, "Qotei aqa Mondor na e endegsi merbqo, 'Jerusalem qureq dia Juda nanngi na tamo alalag endi tigeqnu qaji aqa singa ti ban ti endegsib qosqab. Osib tamo di osi gilsib sawa bei bei qaji tamo nanngo banq di atibqa nanngi na a ugeugeiyqab.'" Dena qombil osorgej.

¹² Onaqa iga Agabus aqa anjam di qusimqa iga ti tamo unngasari qudei qure dia soqneb qaji nanngi ti Pol minjoqnem, "Ni Jerusalem aiain." ¹³ Onaqa Pol na iga mergej, "Ninggi kiyaa akamoqnsib are gulubetetbeqnu? E Tamo Koba Yesus aqa ñam qa tonto talq waibqab di kere. Aqa ñam qa e lubib moiqai di dego kere. E gulube di uratqasai. E itqai." ¹⁴ Pol a degsi gago anjam quqwa uratosiq mergonaqa iga na olo saidyosai. Iga marem, "Unngum. Pol a Tamo Koba Qotei aqa areqalo dauryosim Jerusalem aiem."

Pol a Jerusalem qureq di brantej

¹⁵ Ariya bati qudei koboonaqa iga Jerusalem aiqa marsimqa gago inggi inggi kalil gereiyosim tigelosim aiem. ¹⁶ Aiqa yeqnam Sisaria tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanngi na iga suweigosib koba na aisim Jerusalem qureq di brantem. Brantosim nanngi na iga

tamo bei aqa ñam Nason aqa talq dia uratgosib olo pulueb. Deqa iga Nason ombla aqa talq di soqnem. Nason a nami Yesus dauryoqnsiq soqnej. Aqa qure utru Saiprus. ¹⁷ Ariya iga Jerusalem di brantonamqa Kristen was nanngi na iga nugsibqa tulan areboleboleinjnaqa iga osib geregeregeb.

¹⁸ Nebeonaqa iga Pol ombla na Jems unqajqa aqa talq gilem. Kristen gate kalil nanngi Jems koba na ko-roesonab iga gilsim tal gogetosim nanngi itnjrem. Nami Qotei na Pol qarinyonaqa a sawa bei beiq dia laqnsiq tamo unngasari nanngi Yesus aqa anjam minjre minjre laqnej. Deqa a Jerusalem dia Kristen gate nanngi itnjrsiq aqa wau deqa nanngi sainjrej.

Kristen gate nanngi na Pol minjrej, "Ni atra tal miligiq gile."

²⁰ Onaqa nanngi Pol aqa anjam di qusibqa nanngi tulan areboleboleinjnaqa Qotei aqa ñam soqteb. Osib Pol minjrej, "O gago was Pol, ni qalie, Juda tamo unngasari tulan gargekoba nanngi are bulyoqnsibqa Yesus qa nanngo areqalo singilateqnu. Nanngi Moses aqa dal anjam dauryqajqa dego tulan singilaeqnu. ²¹ Deqa tamo qudei nanngi na ino jejamu lanqa gisanjoqnsib Juda nanngi endegsib minjreqnu, 'Pol a na Juda tamo unngasari sawa bei beiq di unub qaji nanngi Moses aqa dal anjam dauryqa saidnjroqnsiq endegsi minjreqnu, "Nunggo angoro nanngi mulun breinjraib. Juda kumbra dego Moses nami mernej qaji di uratiye. Di dauryaib.'" Nanngi degsib ino jejamu lanqa gisanjoqnsib Juda tamo unngasari nanngi minjreqnu. ²² Iga qalie, Juda nanngi quqwab, ni Jerusalem bonum. Qusibqa ni qa are ugeinjrqas. Deqa iga kierqom? ²³ Od, iga ni endegsi mermim ni degye. Gago ambleq endia Juda tamo qolqe unub. Nanngi gago Juda kumbra dauryosib Qotei pailyqa osib nanngo gate banqa ti mejungum ti urateb unub. ²⁴ Deqa ni nanngi joqsim atra tal miligiq gilsim une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanngi koba na dauryosib yiye. Osim wagme awaiyetnjrimqa nanngi na Qotei atraiyosib nanngo gate banqa ti mejungum ti joqwab. Ni degyimqa Juda tamo kalil nanngi ni numsi endegsib qalieqab, 'Bole, Pol a dego Moses aqa dal anjam dauryo qaji tamo. Anjam nanngi a qa mareqnu qaji di bolesai.' Nanngi degsib qalieosib ni qa boleqab. ²⁵ Ariya iga nami anjam endegsim nenngrenyosim sawa bei bei qaji tamo unngasari Yesus qa nanngo areqalo singilato qaji nanngi qa qarinyem, 'Ninggi na qotei gisanj atrainjro qaji inggi bei uyaib. Wagme lenj ti uyaib. Wagme sil na kakoro tontnjrnab morenej qaji di uyaib. Sambala kumbra dego yaib.' Iga nami anjam degsim keretosim nenngrenyosim nanngi qa qarinyem." ²⁶ Onaqa Pol a Kristen gate nanngo anjam di qusiq minjrej, "Od, e nunngo anjam di dauryqai." Osiqa nebeonaqa a na tamo qolqe nanngi di joqsqa atra tal miligiq gilsiq une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanngi koba na dauryosib yeb. Osiqa atra tamo gate endegsi minjrej, "Bati 7-pela koboamqa e na gago segi segi wagme osiy Qotei atraiyqai."

Juda tamo qudei nanği atra tal miligiq dia Pol ojob

²⁷ Ariya bati 7-pela di koboqa laqnaqa Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleneb qaji nanği Pol a atra tal miligiq di sonaq unsibqa bosib a ojob. Ojsib murqumyoqnsib Juda tamo unğasari kalil nanngo areqalo ugetetnrqa marsibqa Pol aqa jejamu laņa gisanjosib minjreb, "O Israel tamo unğasari, ningi kalil bosib iga aqaryaigosib Pol qalib moiqas. Pol a sawa sawa kalilq dia iga Juda qa ti Moses aqa dal anjam qa ti atra tal qa ti misilij anjam mareqnaqa tamo unğasari kalil queqnub. Di segi sai. A dego Grik tamo qudei nanği joqsıqa koba na atra tal miligiq gileb. Aqa kumbra dena a na Qotei aqa atra tal di ugetej." ²⁹ Nanği na degsib minjreb. Di kiyaqa? Nami Efesus tamo bei aqa ñam Trofimus a Pol ombla na Jerusalem qureq dia laqnabqa unjrsib are qaleb, "Pol a tamo di osıqa atra tal miligiq gilej." Degsı are qalsib deqa minjreb.

³⁰ Onaqa tamo unğasari kalil Jerusalem qureq di soqneb qaji nanği anjam di qusibqa minjij oqetnrnaqa lelenkobaoqnsibqa gurgur ti atra tal miligiq gilsib Pol ojob. Ojsib girinjosib oqeq atsib atra tal aqa siranme kalil kabuteleneb.

Rom qaja tamo nanği bosib Pol olo eb

³¹ Osib nanği Pol moiotqa marsibqa ban na qalobneq. Onaqa Rom qaja tamo nanngo gate koba a anjam endegsi quej, "Juda tamo unğasari kalil nanği minjij oqetnrqoqa murqumyeqnub." ³² A degsı qusıqa aqa qaja tamo qudei nanngo gate nanği ti joqsıqa gurgur ti tamo unğasari nanngo ambleq ainabqa unjrsibqa Pol qalqa urateb. ³³ Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a bosıqa Pol ojsıqa aqa qaja tamo nanği minjreb, "Sil singila kokba aiyel osi bosib a tontıye." Onaqa nanği bosib Pol tontonabqa qaja tamo nanngo gate koba a na tamo unğasari kalil nanği endegsi nenemnjreb, "Tamo endi yai? A une kie yqo deqa ningi a qaloqnaq?" ³⁴ A na nanği degsı nenemnjrnaqa nanği olo lelenkobaoqnsib anjam utru segi segi marelenjoqneb. Qudei anjam bei maroqneb. Qudei anjam bei maroqneb. Nanği degsib marelenjoqnsib deqa nanği Pol aqa une utru geregere ubtsi marqa keresai. Deqa qaja tamo nanngo gate koba a na aqa qaja tamo nanği minjrnaqa nanği Pol osib nanngo ñeio talq osi gileb. ³⁵ Osi giloqnsib nanngo ñeio tal jojomyeqnaqnaqa tamo unğasari kalil nanği minjij ani oqetnrnaqa nanği daurnjroqnsib murqumyoqnsib maroqneb, "Ningi na Pol qalsib moiotıye." Nanği degsib maroqneb deqa qaja tamo nanği na Pol soq-tosib nanngo qawarq di atsib osi giloqneb.

Pol na aqa anjam aqa utru ubtsiq Juda nanği minjreb

³⁷ Osi gilsib nanngo ñeio tal gogeq di atqa laqnabqa Pol a Grik anjam na qaja tamo nanngo gate koba endegsi nenemyej, "E ni anjam bei mermqa kere e?" Onaqa minjej, "Ni Grik anjam qalie e?" ³⁸ E endegsi are qalonum. Ni Isip tamo bei nami Rom ti qotqa marsıqa tigelosiq qaja tamo 4,000 joqsıqa wadau sawaq di

laqnej qaji agi ni edegonum." ³⁹ Onaqa Pol na minjej, "E tamo di sai. E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a qure kobaquja. A Silisia sawaq di unu. A qure ñam ti. Deqa ni mare. E na tamo unğasari kalil nanği anjam bei minjrqa kere e?" ⁴⁰ Onaqa qaja tamo gate a na Pol odynaqa tetaq di tigelosıqa aqa ban soqtonaqa tamo unğasari kalil nanği kiri kirionabqa Hibru anjam na endegsi minjreb,

22 "O ijo was ningi ijo abu ti e kamba anjam bei merngit quiye." ² Pol a Hibru anjam na nanği degsı minjrnaqa nanği kalil torei kiri kiriosib sonab olo endegsi minjreb, ³ "E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a Silisia sawaq di unu. E dia ñambabonam ijo ai wo abu wo nanği na e Jerusalem qureq osi bonabqa e endia tamo kobaqujaem. Kobaqujaosimqa Gamaliel aqa skul kobaq gilem. Gilsim di sonamqa a na gago moma nanngo dal anjam kalil geregere plaltosiq osorboqnej. Deqa e Qotei aqa kumbra kalil dauryqajqa tulanj singilaoqnem. Ningi bini Qotei aqa kumbra kalil dauryqajqa singilaeqnub dego kere e dego dauryqajqa tulanj singilaoqnem." ⁴ Deqa e na tamo unğasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanği tulanj ugeugein-jroqnsim tontrjroqnsim tonto talq di breinjreqram qaja tamo nanği na ñumeqnaq moreñoqneb. ⁵ Ningi na Juda tamo kokba ti atra tamo gate a ti nanği nenemnjribqa ijo kumbra deqa ningi saingwab. Agi e na nami atra tamo gate a endegsi minjem, 'Ni anjam bei nen-grenjosim ebimqa e anjam di Damaskus qureq osi aisıy Juda gate kokba Damaskus qureq di unub qaji nanği enjritqa sisıyosib odbıbqa e na tamo unğasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqnub qaji nanği ojelenjosıy joqsıy bosıy Jerusalem endia tonto talq di breinjrqai.' E degsim atra tamo gate minjem.

Pol a kiersi Kristen tamo brantej deqa anjam saej

⁶ "Deqa e walweloı aisim Damaskus qure jojomyeqnamqa qanam jige pulonj singila koba minjal ti lanj goge dena aisıy ijo ulatamuq di tulanj koba rianonaqa e ulonjosim mandamq di ñeıem. Nıeıesosim kakoro bei lanj goge dena brantonaq quem. A endegsi merbej, 'O Sol, ni kiyaqa e ugeugeıbeqnum?' ⁸ Onaqa e na kamba minjem, 'O Tamo Koba, ni yai?' Onaqa merbej, 'E Yesus Nasaret qaji agi ni na ugeugeıbeqnum qaji.' ⁹ Tamo e ombla na walweloqneb qaji nanği dego pulonj di uneb. Ariya anjam Yesus na merbej qaji di nanği qusib poinjrosai.

¹⁰ "Onaqa e na olo Yesus minjem, 'O Tamo Koba, ni e wau kie yqajqa merbqam?' Onaqa Tamo Koba Yesus na merbej, 'Ni tigelosim Damaskus qureq aisim dia tamo bei itqam. A na ni wau kie yqam di mermqas.'

¹¹ Pulonj di tulanj koba rianosıy ñam qamotbonaqa deqa e ñam ambruıbonaqa ñam atqa keresai. Deqa tamo nanği e ombla na walweloqneb qaji nanği ijo ban ojsib e babanjsib Damaskus qureq osi aieb.

¹² "Damaskus qureq dia tamo bei soqnej aqa ñam Ananias. A Qotei aqa dal anjam dauryo qaji tamo. Juda tamo unğasari kalil Damaskus qureq di soqneb qaji nanği a qa maroqneb, 'A tamo bolequja.' ¹³ Ariya e

Damaskus qureq aisim di sonamqa Ananias na e it-bosiq a ijo areq di tigelosiq merbej, 'O ijo was Sol, ino njamdamu olo poimeme.' Degsi merbonaqa bati qujai deqa ijo njamdamu poibonaqa e olo njam atsim Ananias aqa ulatamu unem. ¹⁴ Onaqa Ananias na olo merbej, 'Gago moma nanngo Qotei a na ni gilmqo. Ni aqa areqalo dauryosim Yesus unimqa a na ni anjam bei mermim quqwajqa deqa ni gilmqo. Yesus agi kumbra tinqin yeqnu qaji tamo. ¹⁵ Deqa ni Yesus aqa anjam mare mare laqnmqa tamo ungasari kalil nanngi quoqngab. Kumbra kalil ni unoqngam qaji deqa ti anjam kalil ino dabkala na quoqngam qaji deqa ti ni na tamo ungasari kalil nanngi sainjroqnmqa quoqngab. ¹⁶ Deqa ni tarijaim. Ni urur tigelosim are bulyosim Yesus aqa nam qa ino areqalo singilatosim pailye. Yimqa e na ni yansmitqa Qotei na ino une kalil kobotetmqas.' Ananias na e anjam degsi merbonaqa e aqa anjam di dauryosim yem.

Qotei na Pol qarinyonaqa a sawa bei bei tamo nanngoq gilej. A deqa anjam saej

¹⁷ "Onaqa bati bei e olo Jerusalem qureq bosimqa atra tal miligiq dia Qotei pailyoqnem. Pailyoqnsimqa bati deqa e njeiobilqeibulosim Yesus unem. Yesus unnamqa merbej, 'Ni Jerusalem endia ijo anjam maroqngab di Juda nanngi na ni quetmoqngasai. Deqa ni Jerusalem endi saim. Ni urur tigelosim Jerusalem qure uratosim aie.' ¹⁹ Onaqa e na Yesus minjem, 'O Tamo Koba, e kiyaaqa Jerusalem uratqai? Juda nanngi na ijo anjam quetbqab. Nanngi qalie, nami e are bulyosaisosim bati deqa e nanngo Qotei tal miligiq giloqnsimqa tamo ungasari ni qa nanngo areqalo singilato qaji nanngi ojelenjoqnsim toqon na numoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Nami Juda nanngi na ino wau tamo Stiven meni na qaleqngabqa e jojom di tigelosim tamo nanngi a qaloqneb qaji nanngo gara jugo taqatesosim endegsi minjroqnem, "Keretosib Stiven qalonub moiqa." Ijo kumbra di Juda nanngi qalie. Deqa nanngi ijo anjam quetbqab.' ²¹ Onaqa Tamo Koba Yesus na e olo merbej, 'Ni tigelosim Jerusalem qure uratosim aie. E ni qarinqmitqa ni sawa isaq aisim dia sawa bei bei qaji tamo nanngi ijo anjam minjroqngam.'"

Pol a na qaja tamo nanngi minjrej, "E Rom qaji tamo."

²² Pol a anjam degsi maroqnsiq gilsiq a sawa bei bei qaji tamo nanngoq aiqa marnaqa anjam qujai di Juda nanngi qusib deqa minjin ani oqetnrnaqa tulan koba lelenosib maroqneb, "Pol a qalib moiem. Tamo deqaji mandamq endi olo saiq." ²³ Juda nanngi degsib maroqnsib murqumyoqnsib nanngo gara jugo piqtelejosib nanngo ban na wi ramboiyoqnsib breieyqab goge oqoqnej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a Juda nanngo kumbra di unsiqa aqa qaja tamo nanngi minjrej, "Ninggi Pol osib nunngo njeio tal miligiq osi gilsib bu toqon na kumbainyiye. Kumbainyosib nenemyibqa aqa une kie qa kio tamo ungasari nanngi murqumyoqnsib a qalib moiqaqqa mareqnuq di a na geregere

mergimqa iga quqwom." ²⁵ Onaqa qaja tamo nanngi na Pol sil na tontosib kumbainyqa laqngabqa a na qaja tamo gate bei jojom di tigelesoqnej qaji di minnej, "E Rom qaji tamo. Deqa ninggi ijo une geregere qalieosaisosib e lanja kumbainyqab di kumbra bole kio?"

²⁶ Onaqa qaja tamo gate dena Pol aqa anjam di qusiqa a qaja tamo nanngo gate koba aqa areq gilsiq nenemyej, "Pol a Rom qaji tamo. Deqa ni a kieryqam?" ²⁷ Degsi minjnaq qusiqa Pol aqa areq gilsiq minnej, "Ni merbe, ni bole Rom qaji tamo e?" Onaqa Pol na minnej, "Od. E Rom qaji." ²⁸ Degsi minjnaqa gate koba dena olo Pol minnej, "E silali kobaquja waiyonamqa deqa nanngi na e Rom qaji tamo ateb." Onaqa Pol na kamba minnej, "E silali waiyosai. Ijo ai wo abu wo nanngi Rom qaji. Deqa e Rom qaji tamo tinqin." ²⁹ Onaqa qaja tamo nanngi Pol aqa anjam di qusib a kumbainyqa urateb. Pol a marej, "E Rom qaji tamo." A degsi marej deqa qaja tamo nanngo gate koba a ulaej. Di kiyaaqa? A na aqa qaja tamo nanngi minjrnaqa Pol sil na tonteb deqa.

Pol a na Juda tamo kokba nanngi anjam palontosiq minjrej

³⁰ Ariya nanngi sonab nebeej. Une kie qa kio Juda nanngi na Pol qalsib moiotqa maroqneb di qaja tamo nanngo gate koba a qalieqa marsiqqa Pol osiq sil palontotisiq atra tamo kokba ti Juda tamo bole bole ti nanngi metnrnaq bosib koroqngabqa Pol osiqqa nanngo ulatamuq di tigeltaj.

23 Onaqa Pol a Juda tamo kokba nanngi koqnrnsiq endegsi minjrej, "O ijo was ninggi quiye. E nami Qotei aqa njamgalaq dia kumbra bole bole yoqnem agi bini yoqnsim unum. Deqa e are gulube saiqoji." ² Onaqa atra tamo gate aqa nam Ananias a Pol aqa anjam di qusiqa minjin oqetonaqa tamo nanngi Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanngi minjrej, "Ninggi Pol aqa med-abuq di qaliye." ³ Onaqa Pol na Ananias minnej, "Qotei na ni dego lumqas. Ni njamtan jigat nam qaq qat na lanja babanq di limo bul. Deqa ino uno boledamu. Ariya ino miligi jigat. Agi ni Moses aqa dal anjam dauryosim ijo une qalieqajqa tigeltbonum. Osim olo Moses aqa dal anjam gotranjosim nanngi e lubqajqa minjronum. Di kumbra uge."

⁴ Onaqa tamo nanngi Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanngi aqa anjam di qusibqa minjrej, "Ni kiyaaqa Qotei aqa atra tamo gate degsi misilinyonum?" ⁵ Degsib minjnabqa Pol na minjrej, "O was qu, a atra tamo gate di e qaliesai. Deqa e anjam grotonum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, 'Ni ino gate koba anjam uge minjaim.' Deqa ninggi kere merbonub."

⁶ Ariya Juda tamo kokba awoelenesoqneb qaji nanngo ambleq dia Sadyusi tamo ti Farisi tamo ti soqneb. Onaqa Pol a degsi qalieosiq lelenosiq minjrej, "O ijo was ninggi quiye. E Farisi tamo. Ijo abu a dego Farisi tamo. Deqa e endegsi are qalonum. Tamo kalil morejo qaji nanngi mondon olo subq na tigeltqab. Anjam deqa e ijo areqalo tulan singilatejunum. Anjam deqa qujai nanngi na e ojsib agi nunngo njamdamuq di tigeltbonub."

⁷ Pol a na nanġi degsi minjraqa Farisi ti Sadyusi ti nanġi nġirinkobaosib areqalo aiyel osib poelenġeb. ⁸ Di kiyaaqa? Sadyusi nanġi gaigai maroqneġ, "Tamo morenjo qaji nanġi olo subq na tigelqasai. Lanġ anġro saiqoji. Mondor dego saiqoji." Ariya Farisi nanġi maroqneġ, "Tamo morenjo qaji nanġi bole subq na olo tigelqab. Lanġ anġro unub. Mondor nanġi dego unub." ⁹ Deqa nanġi poelenġosib nġirinġosib murqumyoqneġ. Onaqa Farisi nanġo dal anġam qalie tamo qudei nanġi tigelosib sinġila na mareb, "Iga Pol aqa anġam quonum di a une saiqoji. Mondor bei na kio lanġ anġro bei na kio anġam minjonubqa a degsi marqo." ¹⁰ Onaqa Sadyusi nanġi anġam di qusibqa nanġi tulanġ nġirinkobaosib Pol qalqajqa laqnaġqa qaja tamo nanġo gate koba a di unsiqa are qaleġ, "Nanġi Pol ojsib aqa jejamu tulanġ ugeugeiyqab." A degsi are qalsiqa ulaosiq aqa qaja tamo nanġi metnġrnaqa bosib Sadyusi nanġo banġ dena Pol yainġrsib nanġo nġeio talq olo osi gileb.

¹¹ Gilsib di sonab nebeosiq olo qoloonaaqa Tamo Koba Yesus a bosiq Pol aqa areq di tigelosiq minġej, "Ni are sinġilatime. Ulaaim. Ni Jerusalem endia ijo anġam mare mare laqnum dego kere ni Rom aisim dia dego ijo anġam sinġila na minġroqne." Tamo Koba Yesus na Pol degsi minġej.

Juda tamo qudei nanġi Pol qalsib moiotqajqa anġam qoseb

¹² Onaqa olo nebeonaqa Juda tamo qudei nanġi ko-roosibqa are qujaitosib anġam endegsib qoseb, "Iga Pol qalsim moiotqom. Gago anġam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bolesai. Deqa iga Pol moiotosaisosimqa iga inġi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiotosimqa ariya bati deqa iga olo inġi ti ya ti uyqom." ¹³ Juda tamo 40-pela nanġi anġam degsib qoseb. ¹⁴ Osib atra tamo kokba ti Juda tamo bole bole ti nanġoq gilsib minġreb, "Iga anġam endegsi qosonum. Iga Pol qalsim moiotqom. Gago anġam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bolesai. Deqa iga Pol moiotosaisosimqa iga inġi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiotosimqa ariya bati deqa iga olo inġi ti ya ti uyqom. Iga anġam degsi qosonum." ¹⁵ Deqa ninġi na qaja tamo nanġo gate koba a endegsi minġiye, "Ni Pol olo osau. Osbamqa iga olo koroosimqa aqa anġam gegerere qusim aqa une qalieqom." Ninġi na qaja tamo nanġo gate koba a degsi minġibqa a Pol osi bosim nunġoq di brantosaisoqnimqa gamq dia iga Pol qalsim moiotqom."

¹⁶ Ariya nanġi anġam degsi keretonabqa Pol aqa nawi aqa nġiri a nanġo anġam di qusiqa tigeluqujatsiq qaja tamo nanġo nġeio talq gilsiqqa anġam di Pol minġej.

¹⁷ Minġnaq qusiqa qaja tamo gate bei metonaq aqa areq bonaq minġej, "Ni anġro wala endi osim nunġo gate koba aqa areq osi aiimqa a na anġam bei minġjas." ¹⁸ Onaqa gate koba dena anġro wala di osiqa aqa gate koba aqa areq osi aisiqqa minġej, "Tonto tamo Pol a na e merbqo, "Ni anġro wala endi osi aie." Degbqo deqa agi ino areq osi bonum. A na ni anġam bei mermqas."

¹⁹ Onaqa qaja tamo nanġo gate koba dena anġro wala di banġ titsiqa kiñala sasalosiqqa nenemyej, "Ni anġam kie merbqam?" ²⁰ Onaqa minġej, "Juda nanġi na ni gisanġmosib endegsib mermqab, 'Nebe ni Pol gagoq osau. Osbamqa iga koroosim aqa anġam gegerere qusim aqa une qalieqom.' Nanġi ni degsi mermqab." ²¹ Deqa ni nanġo anġam di quetnġraim. Tamo 40-pela nanġi anġam endegsib qosisib maronub, 'Iga Pol qalsim moiotqom. Gago anġam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bolesai. Deqa iga Pol moiotosaisosimqa iga inġi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiotosimqa ariya bati deqa iga olo inġi ti ya ti uyqom.' Nanġi anġam degsib qosonub. Deqa bini nanġi gamq di tariġneqneġ. Ni na Pol osi aioqnimqa gamq dia nanġi Pol qalsib moiotqab." ²² Onaqa qaja tamo nanġo gate koba a anġro wala di aqa anġam qusiqa minġej, "Ni gile. Ni anġam degsi merbonum di tamo qudei minġraim. Torei tent."

Nanġi na Pol qarinyonabqa a Rom nanġo tamo koba Feliks aqaq aieġ

²³ Degsi minġsiqa aqa qaja tamo gate aiyel nanġi metnġrnaqa aqa areq bonab minġrej, "Ninġi na qaja tamo 200 sinġa na walwelo qaji nanġi ti qaja tamo 200 anġ ti laqnaġ qaji nanġi ti qaja tamo 70 hos na walwelo qaji nanġi ti minġribqa nanġi bini qolo seġ bati 9 Pol osib Sisaria qureq aiqab. Ninġi na endegsib minġriye, 'Nunġo walwelqajqa inġi inġi gereiyosib soqniye.' ²⁴ Pol aqa hos qudei dego gereiyib soqnem. Pol a hos goge dia awoamqa ninġi na gegerere taqatosib osi aisib Rom tamo koba Feliks aqa talq di brantiye.' Ninġi aiyel na qaja tamo nanġi degsib minġriye." Qaja tamo nanġo gate koba a na nanġi aiyel degsi minġrsiqa olo endegsi minġrej, ²⁵ Osiqqa anġam bei endegsi nengrenġej,

²⁶ "O tamo koba Feliks, ijo ñam Klodius Lisias. E qaja tamo nanġo gate koba. Ijo anġam endi ni quqwjajqa deqa e nengrenġyosim ni qa qarinyonum. O kaiye." ²⁷ Tamo agi inoq osi bonub qaji aqa ñam Pol. Juda nanġi na a ojsib moiotqqa laqnaġqa e na ijo qaja tamo nanġi joqsim aisim nanġo banġ dena yainġrem. E qalieem, Pol a Rom qaji tamo. Deqa e na a aqaryaiyosim nanġo banġ dena yainġrem. ²⁸ Pol aqa une kie qa kio a moiotqqa maroqneġ di e qalieqa osimqa Pol osi gilsim Juda tamo kokba nanġo ulatamuq dia tigeltem.

²⁹ Tigeltonamqa nanġi anġam gargekoba mareleġneqnaġqa e qusimqa endegsi poibeġ. Juda tamo kokba nanġi nanġo segi dal anġam qa marsib Pol aqa jejamuq di anġam lanġa lanġa qameteqneġ. Nanġi Pol aqa une kobaquja bei babtosai. Deqa e na lanġa moiotqqa kere-sai. Tonto talq di lanġa waiyqa keresai dego. E degsi poibeġ. ³⁰ Ariya bati bei e anġam endegsi quem, 'Juda tamo qudei nanġi anġam endegsib qosisib maronub, "Iga gamq dia tariġnamqa qaja tamo nanġo gate koba a na Pol osi aioqnimqa iga na qalsim moiotqom." ' E anġam di qusim deqa agi Pol qarinyonum ni qa bqo. Ariya e na tamo nanġi Pol aqa jejamuq di anġam qameteqneġ qaji nanġi endegsi minġronum, 'Ninġi segi Sis-

aria qureq aisib Feliks aqa ulatamuq dia tigelosib Pol aqa une geregere minjib a quqwaw.”

³¹ Qaja tamo nanngo gate koba a na anjam degsi nen-grenyosiq aqa qaja tamo nanngi enjrnaqa nanngi na aqa anjam dauryosibqa qolo Pol osib Antipatris qureq osi aisib dia nerenjeb. ³² Nebeonaqa qaja tamo sinnga na walwelo qaji nanngi Antipatris qureq dena olo pulu-osib Jerusalem qureq gilsib nanngo neio talq di soqneb. Onaqa qaja tamo hos na walwelo qaji nanngi segi Pol suweiyosib torei Sisaria qureq osi aieb. ³³ Osi aisibqa nanngo gate koba aqa anjam nengrenyey qaji di Feliks yosib Pol osib aqa ulatamuq dia tigelteb. ³⁴ Onaqa Feliks a anjam di sisiyosiq Pol nenemyej, “Ni sawa qabe qaji?” Onaqa Pol na minnej, “E Silisia sawa qaji.” ³⁵ Degsi minjnaqa Feliks na olo minnej, “Tamo nanngi ino jejamuq di une qameqnuq qaji nanngi babqa e ino anjam geregere quqwai.” Osiqa qaja tamo nanngi minjrnaqa nanngi na Pol osib tamo koba Herot aqa talq di waiysib taqatoqneb.

Juda tamo kokba nanngi bosib Feliks aqa ulatamuq dia Pol aqa jejamuq di anjam qamoqneb

24 Bati 5-pela koboonaqa Juda nanngo atra tamo gate Ananias a ti Juda tamo kokba qudei ti Juda nanngo anjam taqyo tamo bei aqa ñam Tertulus a ti Sis-aria qureq aieb. Aisib Rom nanngo tamo koba Feliks aqa ulatamuq dia tigelosibqa Pol aqa jejamuq di anjam qamoqneb. ² Onaqa Rom nanngo tamo koba Feliks a na Pol metonaq warum miligiq bosiq aqa ulatamuq dia tigelesonaqa Tertulus a tigelosiq Pol aqa jejamuq di anjam qamqa osiqa Feliks minnej, “O Tamo Koba Feliks, ni na gago sawa endi geregere taqateqnum deqa bini iga bole unum. Iga qoto saiqoji. Ni na iga geregere aqaryaiqoqnsimqa gago gulube kalil kobotetgeqnum. ³ Deqa iga ni qa tulan areboleboleigwoqa ino ñam soqteqnum.

⁴ “O Tamo Koba Feliks, e anjam olekoba mermqasai. Ni asgimo uge. Deqa ni gago anjam truquyala endi que. ⁵ Iga tamo endi uneqnum, a tamo uge. A kumbra uge uge yoqnsi laqnsiqqa Juda tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngo areqalo ugetetnjreqnaqa nanngi njirinkobaoqnsibqa qoto tigelteqnuq. A na tamo ungasari nanngi joqoqnsiqqa minjreqnu, ‘Ninggi Nasaret tamo Yesus dauryiye.’ ⁶ A na gago atra tal aqa ñam dego ugetetgeqnu. Deqa iga a ojsim gago segi dal anjam na aqa une qa pegiyqa laqnamqa qaja tamo nanngo gate koba Lisias a bosiqqa gago anjam gentosiqqa gago banq dena Pol singila na yaigej. ⁸ Yaigsiqqa mergej, ‘Ninggi Pol qa anjam bei soqnimqa aisib Rom nanngo tamo koba Feliks aqa ulatamuq di mariye.’ Deqa iga bosim ino ulatamuq endia Pol aqa une agi mermeqnum. Deqa Tamo Koba Feliks, ni segi na Pol nene-myimqa anjam kalil iga aqa jejamuq di qameqnum qaji di bole kio sai kio di a segi na mermimqa ni quqwam.” Tertulus a anjam degsiqa Feliks minnej.

⁹ Onaqa Juda tamo kokba kalil nanngi tigelosib Tertulus aqa anjam di taqyosib mareb, “Aqa anjam di bole.”

Pol a kamba Feliks aqa ulatamuq dia tigelosiq anjam marej

¹⁰ Onaqa Feliks a Pol aqa anjam quqwajqa deqa aqa ban soqtosiq Pol metonaqa a kamba tigelosiqqa marej, “O Tamo Koba Feliks, e qalie, ni wausau gargekoba sawa endi taqatesoqnem agi bini taqatejunum. Deqa e kamba ijo anjam mermqai. ¹¹ Ya ya endi e Qotei louqajqa Jerusalem aiem. E aiem bati 12-pela gilqo. Juda tamo kokba nanngi di qalie. Ni segi na nenemnjrimqa degsib mermqab. ¹² E Jerusalem aisim di sosimqa e anjam na qotosaioqnem. Qoto tigeltosaioqnem dego. E qoto bei yeqnam Juda nanngi na e nubosai. E atra talq dia, Juda nanngo Qotei talq dia, qure ambleq dia dego lawo na soqnem. E kumbra uge bei yosaioqnem. ¹³ Deqa anjam kalil Juda nanngi na ijo jejamuq di qameqnuq qaji di bolesai. Nanngi ijo une bole bei ubtsib marqa keresai.

¹⁴ “Ijo une qujai agiende. E Yesus aqa gam dauryeqnum. Juda tamo kokba nanngi mareqnuq, ‘Gam di bolesai. Gam dena tamo ungasari nanngi njirinqnsib poeleneqnuq.’ Gam di qujai e dauryoqnsimqa gago moma nanngo Qotei qa louoqnsimqa Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o tamo nanngo anjam nami nengrenyeb qaji deqa ti ijo areqalo singilatejunum. ¹⁵ Mondonj Qotei na tamo bole ti tamo uge ti nanngi olo subq na tigeltjrqas. Qotei qujai deqa e ijo areqalo singilatoqnsim subq na tigelo bati qa tariñoqnsim unum. Juda tamo kokba nanngi dego Qotei qa nanngo areqalo singilatoqnsib subq na tigelo bati qa tariñoqnsib unub. ¹⁶ E subq na tigelo bati qa tariñeqnum deqa e bati gaigai ijo segi so geregere taqatoqnsimqa Qotei aqa ñamdamuq dia, tamo ungasari kalil nanngo ñamdamuq dia kumbra bole bole yoqnsim laqnum.

¹⁷ “Ariya e sawa bei beiq dia wauosim laqnamqa wausau qudei koboonaqa agi Jerusalem aiem. Yesus aqa tamo ungasari sawa bei beiq di so qaji nanngi na silali koroyosib ebnabqa osi aisim Juda nanngi mam soqneb deqa enjrem. Silali qudei osi aisim Qotei dego atraiyem. ¹⁸ E atra tal miligiq gilsimqa une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di dauryosim yem. Di koboonaqa e Qotei atraiyeqnamqa Juda tamo kokba nanngi bosib e nubeb. E tamo ungasari gargekoba joqsim sonam nanngi e nubosai. E qoto bei dego tigelteqnam nubosai. ¹⁹ Ariya Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleneb qaji nanngi na e atra tal miligiq di sonam nubsibqa bosib e ojob. Deqa nanngi e qa anjam bei soqnimqa bosib ino ulatamuq endia tigelosib ijo une marqab. ²⁰ Ariya nanngi bosai. Deqa ni na Juda tamo kokba agi bosib endia tigelejunub qaji nanngi nenemnjrimqa e Jerusalem dia nanngo ulatamuq di tigelesonam une kie kio ijo jejamuq di uneb di ni mermqab. ²¹ Bole, ijo anjam qujai endeqa nanngi na ijo jejamuq di une qametbeb. E nanngo ulatamuq dia tigelesosim lelenosim endegsi minjrem, ‘Tamo kalil moreño qaji nanngi mondonj olo subq na tigelqab. Anjam deqa qujai ningi na e ojsib ijo jejamuq di une qametbonub.’ O Ta-

mo Koba Feliks, e nango ulatamuq di tigelosim anjam degsi minjrem." Pol a na Feliks degsi minjej.

²² Feliks a tamo ungasari Yesus aqa gam daurysib laqneb qaji nango kumbra qalie. Deqa a na Juda tamo kokba nangi endegsi minjrej, "Nunjo anjam di mati soqnem. Qaja tamo nango gate koba Lisias a bamqa ningi olo anjam di maribqa e qusiy gereiyqai." ²³ Osiqa aqa qaja tamo gate bei minjej, "Ni na Pol osim tonto talq di waiysim taqatesoqne. A gulube bei yaim. Aqa was nangi a unqa bosib ingi ingi qa aqaryaiyqa maroq-nibqa ni na saidnjraim."

Feliks na Pol tonto tal di atnaqa a wausau aiyel di soqnej

²⁴ Bati qudei koboonaqa Feliks nangi aqa nauqali Drusila wo olo beb. Drusila a Juda unja. Bosib Feliks a Pol metonaq aqa areq bej. Bosiqqa tamo nangi Kristus Yesus qa nango areqalo singilatqajqa kumbra di Feliks minjnaq quej. ²⁵ Kumbra bole bole dauryoqnqajqa deqa ti gago segi segi so gegerere taqatoqnqajqa deqa ti Feliks minjnaq quej. Mondorj Qotei na tamo ungasari nango une qa peginjraqajqa deqa ti Pol na Feliks minjnaq quej. Qusiqa ulaosiq Pol minjej, "Ni mati aisim ino warumq di soqne. Bunuqna e bati atsiy olo ni metmit bosim anjam di merbqam." ²⁶ Feliks a bati gargekoba Pol aqa anjam quqwajqa metoqnej. Aqa anjam quqwa-jqa deqa segi metosaioqnej. A endegsi are qaloqnej, "E Pol metitqa a bosim silali ebimqa e tonto talq dena a uratqajqa deqa kio merbqas?" Osiq deqa metoqnej.

²⁷ Wausau aiyel koboonaqa Feliks a Judia sawa taqato wau di uratonaga tamo bei aqa ñam Porsius Festus a kamba Feliks aqa wau di osiqa Judia sawa taqatesoqnej. Onaqa Feliks a na Juda tamo kokba nango are boletetnrqajqa deqa a Pol tonto talq di uratonag soqnej.

Pol a marej, "E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai."

25 Ariya Festus a Judia sawaq aisiq Sisaria qureq di soqnej. Bati qalub koboonaqa a dena tigelosiqqa Jerusalem qureq aiej. ² Aisiq di sonaqa atra tamo kokba ti Juda tamo bole bole ti nangi bosib Festus aqa ulatamuq dia tigelosib Pol aqa jejamuq di olo anjam qamoqneb. Osib Festus minjeb, "Ni na anjam qarinyosim ino qaja tamo nangi endegsim minjre, 'Ningi Sisaria qureq dena Pol osib Jerusalem osib boiye.' Minjrimqa gago are boleqas." Nangi degsib Festus minjeb. Di kiyaaqa? Nangi nami anjam endegsib qoseb. Qaja tamo nangi na Pol osi boq-nibqa gamq dia nangi Pol qalisib moiotqab. ⁴ Onaqa Festus na kamba minjrej, "Pol a Sisaria qureq dia tonto talq di unu. Bati qudei koboamqa e segi olo Sisaria qureq aiquai. ⁵ Deqa ningi na nunjo tamo kokba nangi endegsib minjriye, 'Ningi Pol qa anjam bei soqnimqa Festus dauryosib Sisaria qureq aiiye. Aisib dia Festus aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa une minjib a quqwas.' Nunjo tamo kokba nangi degsib minjriye."

⁶ Festus a bati 8-pela o 10-pela Jerusalem qureq di sosisqa olo puluosiq Sisaria qureq aiej. Aieqnaqa Juda tamo kokba qudei nangi a dauryosib aieb. Nebeonaqa Festus a aqa awo jaram kobaq di awoosiqqa aqa qaja tamo qudei nangi minjrej, "Ningi Pol osib boiye." Onaqa nangi na Pol osi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelteb. ⁷ Onaqa Juda tamo kokba Festus dauryosib beb qaji nangi Pol kalilyosib Festus aqa ulatamuq dia tigelosib anjam gargekoba laña laña Pol aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Nango anjam di utru saiqoji. ⁸ Onaqa Pol a kamba marej, "E Juda gago dal anjam bei go-tranyosaieqnum. E gago atra tal qa anjam uge bei marosaieqnum. E Rom nango mandor koba Sisar a dego kumbra uge bei yosaieqnum. Deqa e une saiqoji."

⁹ Pol a degsi marnaqa Festus a na Juda tamo kokba nango are boletetnrqajqa deqa Pol endegsi nene-myej, "Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?" ¹⁰ Onaqa Pol na minjej, "E bini Sisar aqa awo jaram namoq endi tigelejnunum. Endia ijo anjam marqai. Ni qalie, e Juda nangi qa une bei yosai. Deqa e kiyaaqa Jerusalem aiquai? ¹¹ Une kobaquja bei ijo jejamuq di soqnimqa unqum e lubsib moiotbeb. Ariya anjam nangi ijo jejamuq di qameq-nub qaji di bolesaiaamqa nangi e laña osib qaja tamo nango banq di atqa keresai. Deqa ni que. E Rom qaji tamo. Deqa ni na e qarinqimqa e Rom qureq gilsiy dia Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelqai. Yimqa a na ijo anjam qusim gereiyqas." ¹² Pol a na Festus degsi minjnaqa a warumq dena oqedosiqqa aqa qaja tamo qudei nangi koba na anjam qaiosib olo warum miligiq gilsiqqa Pol minjej, "Ni Sisar aqa ulatamuq dia tigelqqa maronum deqa e ni qarinqmitqa Sisar aqaq gilqam."

Festus a Pol qa kumbra kieryqas deqa mandor koba Agripa nenemyej

¹³ Onaqa bati qudei koboonaqa Rom nango mandor koba bei aqa ñam Agripa nangi aqa jaja Bernaisi wo Festus unqajqa marsib Sisaria aieb. ¹⁴ Aisib bati gargekoba yala Sisaria qureq di sonabqa Festus na Agripa minjej, "Tamo bei aqa ñam Pol a nami Feliks na tonto talq di waiyej unu. ¹⁵ Deqa e Jerusalem di sonamqa Juda tamo kokba ti Juda tamo bole bole ti nangi na Pol aqa jejamuq di anjam qamsib endegsib merbeb, 'Ni mare, "Pol a une ti." Osim ni na ino qaja tamo nangi minjrimqa nangi Pol qalib moiem.' ¹⁶ Onaqa e na kamba endegsi minjrem, 'Iga tamo bei laña ojsim qaja tamo nango banq di atqa keresai. Rom gago kumbra degsi sosai. Deqa ningi Pol qa anjam bei soqnimqa a mati ijo ulatamuq dia tigelamqa ningi aqa une marib qusimqa a kamba aqa anjam marqas.'

¹⁷ "E na Juda tamo kokba nangi anjam degsi minjrimqa nangi e daurbosib Sisaria qureq beb. Bonab e tarijosai. Nebeonaqa nangi koroesonabqa e ijo awo jaramq dia awoosim ijo qaja tamo qudei nangi minjrimqa nangi Pol osi bosib ijo ulatamuq dia tigelteb. ¹⁸ Onaqa Juda tamo kokba nangi tigelosib Pol aqa jejamuq di anjam gargekoba qamelenjoqneb. E are qalem,

nanngi une kokba Pol aqa jejamuq di qamqab. Nanngi degyosai. ¹⁹ Nanngi nanngo Qotei louqa kumbra deqa segi nriņosibqa Pol aqa jejamuq di anjam qamoqneq. Pol a maroqnej, 'Tamo bei aqa ñam Yesus a moisiq olo subq na tigelej.' Deqa ti nanngi nriņosibqa Pol aqa jejamuq di anjam laņa qamoqneq. ²⁰ Onaqa e nanngo anjam deqa utru itqa yonam keresaiibonaqa Pol nene-myem, 'Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam marqa kere e?' ²¹ E degsi Pol minjnamqa a saidosiq merbej, 'E Rom qaji tamo. Deqa e mati tonto talq endi sqai. Bunuqna ni na e qarinqbimqa e Rom qureq gilsiy dia Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelqai. Yimqa a na ijo anjam qusim gereiyetbqas.' Pol a na e degsi merbonaqa e ijo qaja tamo nanngi minjrem, 'Ninggi Pol osib tonto talq di waiysib taqate-soqniye. Bunuqna e na Pol qarinyitqa Sisar aqaq gilqas.'" ²² Festus a na Agripa degsi minjnaqa Agripa na minnej, "E dego Pol aqa anjam quqwai." Onaqa Festus na minnej, "Nebe ni aqa anjam quqwam."

²³ Ariya nebeonaqa Agripa wo Bernaisi wo nanngi gara wala boledamu jigsib koro sawaq beqnaqqa tamo ungasari nanngi na unjrsib nanngo ñam soqtoqneq. Qaja tamo nanngo gate kokba ti tamo ña ñam ti kalil nanngi dego bosib koro sawaq di koroeb. Onaqa Festus a na aqa qaja tamo nanngi minjrnaqa nanngi Pol osi bosib Agripa aqa ulatamuq dia tigelteb. ²⁴ Onaqa Festus na Agripa minnej, "O Mandor Koba Agripa, Pol agi osi bonub. Ni unime. Ninggi kalil koroonub qaji endi ninggi dego Pol uniye. E Jerusalem qureq di sonamqa Juda tamo ungasari kalil nanngi Pol aqa jejamuq di anjam gargakoba qamelenoqnsib murqumyoqnsib endegsib merboqneq, 'Ni Pol qalim moiem. A olo mandamq endi saiq.' Bosib Sisaria qureq endia dego Pol aqa jejamuq di anjam qamoqnsib e degsib merboqneq. ²⁵ Ariya e Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai. Deqa e Pol laņa moiotqa keresai. Ariya Pol na merbej, 'E Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq dia tigelqai. Yimqa a na ijo anjam qusim gereiyetbqas.' Onaqa e na Pol minjem, 'Di kere. E ni qarinqmitqa Rom qureq gilqam.' ²⁶ O Mandor Koba Agripa, e Pol aqa jejamuq di une bei unosai. Deqa e a qa anjam kie neręgrenyit gago tamo koba Sisar aqaq gilqas? Laņa qarinyqai di Sisar a nriņqas. Deqa e Pol osi bosim ino ulatamuq endia tigeltonum. Di kiyaaq? Ni segi na Pol nenemyimqa aqa une bei babtinqa ninggi kalil qusib merbibqa une deqa nengrenyit Sisar aqaq gilqas. ²⁷ E are qalonum, tamo a une saiqoji soqnimqa e laņa qarinyit Sisar aqaq gilqas di kumbra bolesai."

Pol a Agripa aqa ulatamuq dia tigelosiq anjam marej

26 Onaqa Agripa na Pol minnej, "Ni kamba ino anjam marimqa e quqwai." Degsi minjnaqa Pol na aqa baņ soqtosiq endegsi marej, ² "O Mandor Koba Agripa, bini e ino ulatamuq endia tigelejunum. Anjam kalil Juda nanngi na ijo jejamuq di qamelenoqneq qaji di e na kamba marit ni que. Yimqa e areboleboleibqas. ³ Gago Juda kumbra kalil ni qalie. Iga anjam na qote-

qnum qaji di dego ni qalie. Deqa ni ijo anjam endi quime. Ni asgimaiq.

⁴ "Juda tamo kokba kalil nanngi ijo kumbra qa qalie unub. E angro wala qa sosimqa e Judia sawaq dia kumbra kie yoqnem di nanngi qalie. Bunuqna e Jerusalem qureq gilsim dia e kumbra kie yoqnem di dego nanngi qalie. ⁵ Nanngi nami ijo kumbra qa qaliesoqneq. Ni na nanngi nenemnjrimqa degsib mermqab. Farisi nanngo dal anjam dauryqajqa tulaņ wau koba. Gago Juda gago dal anjam ti keresai. E angro wala qa sosimqa e Farisi nanngo ambleq di sosim e nanngo kumbra dauryoqnem. Juda tamo kokba nanngi di qalie. ⁶ Bini e ino ulatamuq endia tigelejunum. Di kiyaaq? E ijo areqalo Qotei qa singilatosim anjam a nami gago moma nanngi minjrej qaji di aqa damu brantqajqa deqa e tariņoqnsim unum. Utru deqa nanngi na e tigeltonub. ⁷ Gago moma utru Jekop a na nami aqa angro 12-pela nanngi nambabtnjrej. Onaqa nanngo leņ kalil paraonabqa Qotei na nanngi endegsi minjrej, 'Mondon e na ninggi olo subq na tigelngwai.' Anjam deqa qujai iga bini gago areqalo singilatejunum. Deqa qolo ti qanam ti iga Qotei qa singila na louoqnsimqa aqa anjam geregere dauryeqnum. O Mandor Koba Agripa, mondon iga olo subq na tigelqom. Anjam deqa qujai Juda tamo kokba nanngi na ijo jejamuq di une qamsibqa e tigeltonub. ⁸ Ninggi qudei endegsib are qaleqneq kio, 'Qotei na tamo nanngi subq na tigeltnjrqasai?' Ninggi kiyaaq degsib are qaleqneq? Nungo areqalo di bolesai.

⁹ "Bole, e segi nami Yesus Nasaret qaji aqa ñam ugeugeiyosim jeutsi laqnem. ¹⁰ E Jerusalem qureq dia kumbra uge di yoqnem. Agi atra tamo kokba nanngi na e odbeqnaqqa e na Qotei aqa tamo ungasari nanngi ojelenoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Juda tamo kokba nanngi na nanngi ñumsib moiotnjrqa mareqnaqqa e dego nanngi koba na areqalo qujaitosim maroqnem, 'Nanngi ñumsib moiotnjriye.' ¹¹ E bati gargakoba Juda nanngo Qotei tal kalil miligiq giloqnsimqa dia Yesus aqa tamo ungasari nanngi ojelenoqnsim ugeugeinjroqnem. E endegsi are qaloqnem, 'E nanngi jaqatiņ koba enjritqa nanngi ulaosib Yesus qoreiyosib aqa ñam misiliņyqab.' Degsim are qaloqnsim deqa nanngi ugeugeinjroqnem. E nanngi qa minjriņ ani oqetbeqnaqa nanngi daurnjroqnsimqa qure isa isa q giloqnsim dia nanngi itnjroqnsim ugeugeinjroqnem.

Pol a kiersi Kristen tamo brantej deqa sainjrej

¹² "O Mandor Koba Agripa, e wau degsi yeqnamqa bati bei atra tamo kokba nanngi na e qarinqbonabqa Damaskus qureq aiem. E aieqnamqa qanam jige puloņ singila koba minjal ti laņ goge dena ijoq ainaq unem. A tulaņ koba rianosiqa tamo e ombla aioqnem qaji nanngi ti iga suwantgej. Aqa rian di seņ ti keresai.

¹⁴ Suwantgonaqa iga kalil ululoņosim mandamq di nerenem. E njeiesosimqa tamo bei aqa kakoro quem. A Hibru anjam na endegsi merbej, 'O Sol, ni kiyaaq e ugeugeibeqnum? Ni e ugeugeibeqnum dena ino segi jejamu dego ugeugeiyeqnum. Ino segi qaja pulutosim ino jejamu qoruyqam dego kere.' ¹⁵ Onaqa e na min-

jem, 'O Tamo Koba, ni yai?' Onaqa a na merbej, 'E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji. ¹⁶ Deqa ni tigel. E ni giltmonum deqa ni ijo wau tamo sosimqa ijo singila bini osormonum qaji deqa ti ijo singila bunuqna osormoqnqai qaji deqa ti sawa sawa kalilq dia tamo ungasari nangi minjroqnsim laqnqam. Utru deqa e bini inoq di brantosim ni giltmonum. ¹⁷ Bunuqna e ni qarinqmitqa ni Juda tamo ti sawa bei bei qaji tamo ti nanggoq giloqnqam. Deqa ni nangi qa ulaaim. E ni taqatmesoqnitqa nangi ni moiotmqasai. ¹⁸ Ni nanggoq gilsim ijo anjam minjroqnmqa nangi e qa poinjroqnm ambru uratosib suwanjoq bqab. Satan a na nangi joqej unu. Deqa ni na nangi are bulyetnjroqnmqa nangi Satan aqa singila uratosib Qotei aqaq giloqnqab. Amqa e na nanggo une kalil kobotetnjritqa nangi tamo ungasari nami e qa nanggo areqalo singilateb qaji nangi ti koba na ijo segi tamo ungasari boledamu sqab.'

Pol a nami Qotei aqa anjam palontosiqa tamo ungasari nangi minjroqnej a deqa Agripa saiyej

¹⁹ "Deqa Mandor Koba Agripa, lan goge dena pulonj ainaqa e unsimqa anjam Yesus na merbej qaji di gotranjosai. ²⁰ E aqa anjam di dauryosim tigelosim Damaskus qureq aiem. Aisim dia Qotei aqa anjam plaltoqnsimqa tamo ungasari nangi endegsi minjroqnm, 'Ningi are bulyosib Qotei aqaq bosib nungo kumbra uge uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniye. Amqa tamo ungasari nangi nungo kumbra di unsib endegsi poinjqas, "Bole, nangi bole are bulyonub." ' E Jerusalem dia, Judia sawaq dia, sawa bei beiq dia dego tamo ungasari nangi anjam degsi minjroqnm. ²¹ Utru deqa Juda tamo kokba nangi na atra tal miligiq dia e nubsibqa bosib e ojob. Osib mareb, 'Iga Pol qalsim moiotqom.' ²² Ariya nangi degsib marsib e moiotbosai. Di kiyaaq? Qotei a nami e taqatboqnej agi bini e bole unum. Deqa bini e tamo kokba ti tamo lanaj ti nanggo ulatamuq endia tigelesosim Qotei aqa anjam palontosim minjroqnm. E anjam bei palontosaieqnum. Nami Qotei aqa medabu o tamo nangi Moses ombla na kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtsib nenjrenjoqneq. Anjam di segi e bini palonteqnum. ²³ Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi nami anjam endegsib nenjrenjyeb, 'Kristus a jaqatij koba osim moiqaq. Moismqa tamo kalil qa namoosim olo subq na tigelqas. Osim Juda tamo ti sawa bei bei qaji tamo nangi ti ambruq di soqniqbqa nangi anjam minjroqnmqa nangi are bulyosib ambru uratosib suwanjoq boqnbqab.'"

Pol na Agripa minjej, "Ni Kristus qa ino areqalo singilat."

²⁴ Pol a anjam degsi marsiq gileqnaqa Festus na aqa anjam gentosiqa lelenosiq minjej, "Pol, ni nanarionum. Ino qalie kobaquja dena ni tulan nanaritmqa." ²⁵ Onaqa Pol na minjej, "O Tamo Koba Festus, e nanariosai. Ijo anjam endi bole. E areqalo bole na anjam mareqnum." ²⁶ Osiqa Agripa minjej, "O Mandor Koba Agri-

pa, ijo anjam endi ni nami qalieosim soqnm. Deqa e ni mermqa ulaosai. Yesus aqa kumbra iga dauryeqnum qaji di iga uli na yosaiqnm. Iga gaigai boleq na yoqnm. Deqa ni kumbra deqa geregere qalieonum. ²⁷ O Mandor Koba Agripa, ni kiersi are qalonum? Qotei aqa medabu o tamo nanggo anjam nami nenjrenjyeb qaji di bole e? Od, e qalieonum, ni maronum, di bole."

²⁸ Onaqa Agripa na Pol nenemyej, "Ni kiersi are qalonum? Ni endego e are bulyosiy Kristen tamo brantqajqa merbonum e?" ²⁹ Onaqa Pol na minjej, "Ni endego are bulyqam di kere. Sokobaiyosim are bulyqam di dego kere. Deqa e ni qa ti tamo kalil endia sosib ijo anjam queqnum qaji nangi qa ti endegsi Qotei pailyeqnum, 'O Abu, ni na nangi are bulyetnjrimqa nangi e unum degsib sqab. Ariya e sil na tontbeb unum nangi degsib sqajqa e ni pailmosai.' O Mandor Koba Agripa, e degsime Qotei pailyeqnum."

³⁰ Pol a na anjam degsiqa Agripa minjnaqa Festus wo Bernaisi wo tamo kalil awoelenesoqneq qaji nangi Agripa koba na tigelosib warumq dena oqedeb. Oqedosib endegsib qairosib mareb, "Iga Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosaibolesai. Deqa iga na a qalsim moiotqa keresai. A tonto talq waiyqa keresai dego." ³² Nangi degsib marsibqa Agripa na Festus minjej, "Pol a Sisar aqa ulatamuq di tigelqa marosai qamu ni na endego a tonto talq dena uratim oqedqo qamu."

Nangi na Pol Rom qureq osi gilqajqa deqa qobunq di ateb

27 Onaqa nangi iga qobun gogetosim Itali sawaq gilqajqa anjam keretosib Pol tamo qudei ti tonto talq dena elenjosib qaja tamo nanggo gate bei aqa nam Julius aqa banq di ateb. Julius a Rom qaji tamo. ² Onaqa Julius a na iga Pol qu joqsiqa Adramitium qure nanggo qobun bei Esia sawaq gilqa laqnaqa gogetosim koba na gilem. Qobun di yuwal qala qalaq na dauryosim qundun kalil aiqa marnabqa iga gogetosim gilem. Tamo bei aqa nam Aristarkus a iga koba na gilem. Aristarkus aqa qure utru Tesalonaika. Tesalonaika a Masedonia sawaq di unu. ³ Iga gilsim nebeonaqa Saidon qureq di tiryem. Tiryonamqa Julius a Pol qa duulosiq odyonaqa qobun uratosiq aqa was nangi itnjrinaqa nangi na ingi ingi qudei qa aqaryaiyeb. ⁴ Onaqa iga Saidon qure uratosim gileqnamqa jagwa na gotranjonaqa deqa Saiprus nui taqyosim gilem. ⁵ Gilsim yuwal gentosim Silisia sawa ti Pamfilia sawa ti di brantosim yuwal qala qalaq na dauryosim gilsim Lisia sawaq di brantosim Maira qureq di tiryem.

⁶ Dia Julius a Aleksandria qure nanggo qobun bei Itali sawaq gilqa laqnaqa unsiq a na iga Pol qu tonto tamo nangi ti joqsiqa qobun di gogetem. ⁷ Gogetosim jinga na gileqnamqa bati gargekoba koboej. Onaqa jagwa na gotranjonaqa iga singila na gilsim Nidas qure jojomyem. Dena jagwa na olo gotranjonaqa iga gilqa keresaiigonaqa qobun bulyosimqa Krit nui aqa luwi bei nam Salmone di tinjosim oqem. ⁸ Oqsim luwi di bunjosimqa tamo qobunq di wauo qaji nangi

waukobaosib oqsib Krit nui qoreq di beterosib qala qalaq na gileb. Iga gilsim sawa bei aqa ñam Qundun Boledamu di Lasea qure jojom di brantem.

⁹Iga bati gargekoba uratem deqa Juda nanjo quriño bati koboej. Yuwal ugeqa bationaq deqa Pol na tamo qobunq di wauo qaji nanji endegsi minjrej, "Ninji quiyee. E qalieonum, iga qobun na gilqom di iga gulube koba itqom. Qobun aqa ingi ingi gargekoba loumqas. Qobun dego tugwas. Qobun a segi sai. Iga tamo kalil dego padalqom." ¹¹Pol a na nanji degsi minjrnaqa qobun kuñi ojo tamo wo qobun aqa abu wo nanji aiyel na Pol aqa anjam di gotranjosib gilqa mareb. Julius a dego Pol aqa anjam gotranjosiqqa nanjo aiyel anjam dauryej. ¹²Deqa iga qobun na gilem. Qundun iga soqnem qaji di jagwa bati qa qobun beteqajqa qundun bolesai. Deqa tamo gargekoba nanji mareb, "Jagwa bati brantqa jojomqo. Deqa iga qundun endi uratosim gilsim Finiks qundunq di jagwa bati qa beterosim sqom." Finiks a Krit nuiq di unu. Dia jagwa bati qa beteqajqa qundun bolequja.

Jagwa koba bonaqa yuwal ugeej

¹³Deqa jagwa lawo guta na bonaqa tamo qobunq di wauo qaji nanji mareb, "Jagwa endena iga qarinqim gilsim Finiks qundunq di tiryqom." Degsi marsib dur titosib qobun miligiq di atsib dena iga Krit nui aqa qala dauryosim gilem. ¹⁴Gileqnamqa manaq dena meli jagwa koba bosiq gotranjonaqa gilqa keresaiigonaqa iga loo goge oqsim di sonamqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁶Onaqa iga nui kiñala bei aqa ñam Kauda aqa qoreq dia otosim sonamqa nui dena jagwa getentonaqa yuwal kiñala laej. Onaqa tamo qobunq di wauo qaji nanji waukobaosib qobun du soqtosibqa qobun ani gogeq di atsib sil na qoseb. Qobun du ulonaim deqa sil na qoseb. Osib olo sil bei osib qobun ani yuwal na paraparaaim deqa sil na kainysib singilateb. Osib qobun rer qalnab aiej. Qobun uruosim Afrika sawa jomyosim dia sargum gogetosim paraaim deqa ulaosib qobun rer qalnab aiej. Onaqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁸Nebeonaqa iga loo goge di sonam jagwa tulan kobaosiq iga gotranjonaqa yuwal ugeonaqa qobun tuqepatej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanji qobun aqa ingi ingi qudei breinjrnabqa yuwalq aieb. ¹⁹Olo nebeonaqa nanji qobun aqa parara qomsib rer ti oyo ti osib breinjrnab yuwalq aieb. ²⁰Bati gargekoba iga sen ti bongar ti unosai. Iga namoqna are qalem, "Iga padalqasai." Ariya jagwa singila koba boqnsiqqa iga gotranjoqnej deqa gago areqalo namij di iga uratosim marem, "Iga padalqom. Jagwa endi kobaqasai."

²¹Bati gargekoba tamo qobunq di wauo qaji nanji ingi uyosai. Deqa Pol a nanjo ambleq di tigelosiqqa minjrej, "O wau tamo ninji quiyee. E nami merngem, ninji Krit nui uratosib gilaib. Ninji ijo anjam di dauryosai deqa agi iga gulube koba itonum. Ninji uniye. Qobun aqa ingi ingi gargekoba loumelenjo. ²²Deqa e ninji olo endegsi merngwai. Ninji are laeme. Tamo bei padalqasai. Iga kalil bole sqom. Qobun segi

padalqas. ²³Ya qolo ijo Qotei agi e bati gaigai a qa loueqnum qaji aqa lan angro bei bosiqqa ijo areq di tigelosiq merbej, 'O Pol, ni ulaaime. Ni Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelqam. Deqa Qotei na ni taqatmim ni padalqasai. Tamo kalil ni ombla qobun na gileqñub qaji nanji dego taqatnjrim nanji padalqasai.' Lan angro na e degsi merbej. ²⁵Deqa ninji ulaaime. E qalieonum, Qotei aqa anjam qolo merbej qaji di a dauryosim degyqas. ²⁶Ariya ninji quiyee. Iga qobun na gilsim nui beiq di sargum gogetosimqa qobun segi padalqas."

²⁷Pol a na nanji degsi minjrnaqa iga Mediterenian yuwalq dia otosim sonamqa jagwa na segi osi laqnej. Onaqa yori aiyel koboonaqa bati bei qolo jige yuwal a mandam qaleqnaq anjam ateqnaq tamo qobunq di wauo qaji nanji qusib are qaleb, "Iga nui bei jomyonum kio?" ²⁸Nanji degsi are qalsibqa yuwal aqa robu qalieqajqa deqa sil waiyonab ainaq uneb di tarag yala, 40 mita. Dena iga gilokiñalaysimqa nanji olo sil waiyosib uneb di tulan taragej, 30 mita. ²⁹Degsi unsi-bqa are qaleb, "Iga gilqom di nuiq di sargum gogetqom." Degsi are qalsibqa ulaosib mareb, "Iga dur waiyonamqa qobun tigelqas." Degsi marsibqa qobun bunuq dena dur qolqe waiyonab yuwalq aiej. Onaqa nanji endegsib wainjoqneq, "Urur koba suwanem." ³⁰Onaqa tamo qobunq di wauo qaji nanji endegsib are qaleb, "Iga qobun uratosim jaraiqom." Nanji degsib are qalsibqa gisanosib tamo nanji minjrej, "Iga qobun namoq dena dur waiyqom." Degsib minjrsib qobun du uli na osib qobun ani aqa namoq na gaintonabqa yuwalq aiej. ³¹Degyeqñabqa Pol a di unsiqa qaja tamo nanji ti nanjo gate Julius a ti endegsi minjrej, "Tamo qobunq di wauo qaji nanji qobun uratosib jaraiqa laqñub. Nanji jaraiqab di ninji kalil padalqab." ³²Onaqa qaja tamo nanji na qobun du aqa sil gentonabqa jagwa na osi ulanej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanji jaraiqa keresaiinjrej.

³³Onaqa nebeqa laqnaqa Pol na tamo kalil nanji endegsi minjrej, "Ninji ingi uyiye. Bati olekoba ninji ingi uyosai. Nunjo are ñeiosai dego. Agi yori aiyel gilqo. ³⁴Deqa e singila na endegsi merngwai, ninji ingi uysib dena ninji singilaqab. Osib ninji kalil bole sqab. Bei padalqasai." ³⁵Pol a na tamo kalil nanji degsi minjrsiqqa bem bei osiq nango ulatamuq dia Qotei paiyosiqqa bem di gentosiq uyej. ³⁶Degonaqa tamo kalil nanji areboleboleinjrnabqa nanji kamba dego bem elenjosib uyej. ³⁷Iga tamo qobunq di soqnem qaji iga kalil 276. ³⁸Tamo kalil nanji ingi uynab menetnjrnabqa qobun otqajqa marsibqa wit aqa qun kokba qudei wit korbi osib waiyelenonabqa yuwalq aiej.

Qobun paraparaej

³⁹Ariya nebeonaqa nanji ñam atsib mandam bei uneb. Nanji mandam di poinjrosai. Nanji qundun bei dego uneb. Qundun di aqa alile bolequja ulul ti. Unsib are qaleb, "Iga alile dia qobun tiryqom." ⁴⁰Degsi are qalsibqa dur nami waiyeb qaji sil ginjenyosibqa dur yuwalq di uratelenjeb. Osib kuñi tonteb qaji sil di

palontosib kuñi ojsib rer giryosib alile di tiryqajqa aieb. ⁴¹ Aisib qobuñ namoq sargum bei gogetosiq dia ojo-tonaq soqnej. Onaqa yuwal kokbaysiqa qobuñ bunuq di qalnaqa paraparaej. ⁴² Onaqa qaja tamo nanği mareb, “Tonto tamo nanği qawainjosi jaraiaib deqa iga na ñumnam moreñqab.” ⁴³ Degsi marnabqa nanęo gate Julius a are qalej, “Nanği Pol dego qalib moiaim deqa e na nanği saidnırqai.” Degsi are qalsiqa nanği minjrej, “Tonto tamo nanği ñumaib.” Osiqa tamo qawainjo qalie nanği minjrej, “Ninği namo prugosib yuwalq aisib qawainjosib alile di patqab.” ⁴⁴ Osiqa tamo qawainjo qaliesai qaji nanği minjrej, “Qobuñ para-paraqo qaji aqa sarqei ninği na eleñosib bileq atsib de-na otosib aisibqa alile di patqab.” A degsi minjırnaqa nanği degyosib iga kalil koba na alile dia gegerere patelenem.

Pol a Malta nuiq di soqnej

28 Iga kalil alile dia patelenamqa nui di aqa ñam Malta degsi mergonab quem. ² Onaqa tamo uñ-gasari nui dia soqneb qaji nanği kumbra tulañ boledamu ysibqa iga gegerereigeb. Osib awa boqnej deqa iga yorgonaqa ñam tunęuyosib mergeb, “Ninği bosib ñamyuo areq endi awooiye.” Onaqa iga ñamyuo areq di awoonam jejamu kanęanęej. ³ Onaqa Pol a ñam koroiyosiq osi gilsiqqa ñamyuoq di atnaqa amal uge ñam miligiq di soqnej qaji kanęanęonaqa oqedosiqa Pol aqa banę di uñiyosiqqa gainesoqnej. ⁴ Onaqa nui deqaji tamo uñgasari nanği amal uge Pol aqa banę di uñiyosiq gainesonanaqa unsibqa segi segi maroqneb, “Tamo endi a tamo qalo qaji kio? A yuwalq di moiosai deqa gago qotei na amal uge qarinyqoqa a uñiyqo. Deqa a moiqas.” ⁵ Onaqa Pol na aqa banę butuyonaqa amal ulonjosiqa ñamyuoq aiej. Onaqa Pol a bole soqnej. Aqa jejamu yala gulube bei osai. ⁶ Onaqa nanği Pol koqyoqneb. Aqa jejamu sunęyqas kio a moisim ulonjoqatqas kio degsi marsibqa tarinęobaiyeb. Tarinjonab tarinjonab Pol aqa jejamuq di gulube bei brantosai. Deqa nanği areqalo bei osib mareb, “Tamo endi a qotei bei.”

⁷ Ariya tamo bei aqa ñam Publius a nui dia soqnej. A tamo kobaquja. A na nui di taqatoqnej. Aqa tal jojomq di soqnej deqa a na iga joqsıqa aqa talq gilsiqqa dia bati qalub iga gegerereigoqnej. ⁸ Iga Publius aqa talq di sonamqa aqa siqali makobaiyonaqa ñeiesoqnej. Aqa jejamu tulañ kanęanęosiqqa bi mormantej. Deqa Pol na aqa areq gilsiqqa Qotei pailyosiq aqa jejamuq di banę atnaqa aqa ma koboosiq olo boleej. ⁹ A degyonaqa nui deqaji tamo uñgasari mainjrej qaji nanği qusibqa Pol aqa areq beq nabqa a na nanği kalil boletnjroqnej. ¹⁰ Ariya nui deqaji tamo uñgasari kalil nanği iga gegerereigoqnsib kumbra tulañ boledamu egoqneb. Onaqa bunuqna iga nui di uratqa laqnamqa inęi inęi kalil iga saigelenęej qaji di nanği na olo egelenjonab gago inęi inęi kereej.

Pol a olo qobuñ bei osiq Rom qureq di brantej

¹¹ Iga nui dia bai qalub soqnem. Di koboonaqa iga qobuñ bei gogetosim aiem. Qobuñ di jagwa bati qa nui dia beterosiq soqnej. Qobuñ di Aleksandria qure qaji. Qobuñ aqa namoq dia qotei bei aqa ñam Sus aqa anęro aiyel nanęo sulum gereiyosib atnab soqnej. ¹² Iga Malta nui uratosim qobuñ na aisim Sirakyus qureq di tiryosimqa bati qalub di soqnem. ¹³ Dena qobuñ na aisim Regium qureq di tiryosim ñeiem. Nebeonaqa jagwa guta na bonaqa iga qobuñ na aieqnam qoloej. Olo nebeonaq iga aisim Puteoli qureq di tiryem. ¹⁴ Dia iga Kristen tamo qudei nanği itnjrem. Itnjırnamqa nanği na mergonabqa iga bati 7-pela nanği koba na soqnem. Sosimqa nanği olo uratnjrsimqa siñga na walwelosim Rom qureq di brantqa marsim aiem. ¹⁵ Rom dia Kristen tamo qudei nanği iga aieqnam di qusibqa gamq dia iga itęwajqa marsib walweloşi beb. Nanği beq nabqa iga aioqnsim gam qalaq di koro sawa bei aqa ñam Apıus dia nanği qudei turem. Olo aisimqa sawa bei aqa ñam Nereño Tal Qalub dia nanği qudei turem. Turosım unjrsimqa Pol a tulañ areboleboleiyonaqa Qotei binjyosiqqa aqa are siñgilakobaiyeb. ¹⁶ Ariya iga nanği ti koba na aisim Rom qureq di brantem. Onaqa Rom nanęo mandor koba Sısar a na aqa qaja tamo qudei nanği qarınjırnaqa bosib Pol osib aqa segi talq di atnab soqnej. Pol a ulañaim deqa qaja tamo qujai minjnab a na taqatesoqnej.

Pol a Rom qureq dia Yesus aqa anjam bole tamo uñgasari nanği minjroqnej

¹⁷ Pol a di sosıqa bati qalub koboonaqa a na Juda tamo kokba Rom dia soqneb qaji nanği metnjırnaqa bosib aqa areq di koroonab minjrej, “O ijo was ninği quıye. Jerusalem dia Juda tamo kokba nanği e laña ojsib tonto talq waıbeb. Nanği ijo une bei unosai. E Juda gago kumbra bei ugeugeiyosıaqnem. Gago moma nanęo dal anjam dego gotranęyosıaqnem. Juda tamo kokba nanği e laña ojsib Rom nanęo banę di ateb. ¹⁸ Deqa e Rom gate kokba nanęo ulatamuq di tigelosım ijo anjam mareqnamqa nanği qusibqa une kobaquja bei ijo jejamuq di unosai. Deqa nanği mareb, ‘Pol a une saiqoji. Deqa iga na a qalsım moiotqa kere-sai. Deqa uñęum. Iga na tonto talq dena uratım oqedqas.’ Nanği deqsıb mareb. ¹⁹ Onaqa Juda nanği anjam di gotranęyeb. Deqa e gam bei saiqoji. E marem, ‘E Sısar aqa ulatamuq di tigelotqa a ijo anjam quqwas.’ E degsi marem. Ariya e Juda nanęo jejamuq di une bei qamqajqa are sosai. ²⁰ Utru deqa e ninği metnjgonum. E ninği ninęsiy ijo anjam merņęwajqa deqa metnjgonum. Mondoñ Qotei na iga Israel tamo uñgasari iga subq na tigeltęwas. Iga anjam deqa qujai gago areqalo siñgilatosım tarıñeqnum. Utru deqa e sil kokba endena tontbonub.” Pol a na deqsıqa Juda tamo kokba nanği minjrej.

²¹ Onaqa nanği na Pol minjeb, “Judia sawa qaji tamo qudei nanği anjam bei ni qa neñęrenęyosıb gagoq qar-

inyosai. Juda tamo bei na bosiq ni qa anjam uge bei mergosai. ²² Deqa ni segi na ino anjam mergim iga quqwom. Iga qalieonum, sawa sawa kalilq dia tamo ungasari nanği Yesus aqa anjam bunuj di misilinyeqnub." Juda tamo kokba nanği na Pol degsib minjeb.

²³ Osib olo koroqajqa bati ateb. Onaqa koro bati brantonaqa Juda tamo kokba tulanğ gargekoba nanği nobqolo bosib Pol aqa talq di koroeb. Koroonaqqa Pol a nanğo ambleq di tigelosiqqa anjam utru atsiq anjam gargekoba nanği minjreqnaq gilsiq bilaqtej. Qotei a tamo ungasari nanğo Mandor Koba sosiq nanği taqatnjreqnu anjam di aqa utru plaltosiqqa minjroqnej. Moses aqa dal anjam dena ti Qotei aqa medabu o tamo nanğo anjam nami nengrenyeb qaji dena ti anjam mutu quja quja elenjoqnsiqqa nanğo are qametnjrimqa nanği are bulyosib Yesus qa nanğo areqalo singilatqajqa deqa singila na minjroqnej. ²⁴ Minjreqnaqa Juda tamo kokba qudei nanği Pol aqa anjam qusib mareb, "Anjam di bole." Onaqa nanği qudei Pol aqa anjam qusib quosaibulosib mareb, "Anjam di bolesai." ²⁵ Nanği degsib areqalo aiyeltosib tigelosib jaraiqa laqnaqqa Pol na anjam qujai endegsi minjrej, "Mondor Bole a nami Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia aqa medabuq na gago moma nanği anjam minjrej. A anjam bole endegsi minjrej, ²⁶ 'O Aisaia, ni Israel tamo nanğoq giloqnsimqa endegsim minjroqne, "Ninği bati gargekoba ijo anjam quoqnsib anjam aqa utru ninği

poingooqnsasai. Ninği bati gargekoba nunğo namdamu na ijo kumbra unoqnsib kumbra aqa utru dego ninği poingooqnsasai." ²⁷ O Aisaia, Juda tamo nanğo areqalo getenjnrejunu deqa nanğo dabkala na ijo anjam quqwa tulanğ asginjroqnsas. Nanği nam brunjesqab. Deqa nanğo namdamu na ijo kumbra unoqnsas keresai. Nanğo dabkala na ijo anjam dego quoqnsas keresai. Deqa nanği ijo anjam aqa utru poinjrqa keresai. Nanği are bulyosib ijoq bqa keresai. Deqa e na nanği boletnjrqsasai.' Qotei a nami Aisaia degsi minjrej."

²⁸ Osiqqa Pol a olo anjam endegsi minjrej, "Deqa ijo was ninği endegsi poingem. Juda tamo ungasari nanği na Qotei aqa anjam quqwa urateqnub deqa Qotei na sawa bei bei qaji tamo nanği oqa marsiqqa anjam qarinyqo nanğoq gilqo. Nanği Qotei aqa anjam uratqasai. Nanği qusib dauryqab." ²⁹ Pol a na Juda tamo kokba nanği anjam degsi minjrnaqa nanği qusibqa segi segi njirinğobaosib tigelosib jaraieb.

³⁰ Onaqa Pol aqa segi tal awaiyoqnej qaji dia wasau aiyel sonaqa tamo ungasari gargekoba nanği a unqajqa beqnaqqa a na nanği joqoqnsiqqa aqa talq dia koba na awoqnsib qairoqneb. ³¹ Qotei a tamo ungasari nanğo Mandor Koba sosiq nanği taqatnjreqnu anjam di aqa utru Pol na plaltoqnsiqqa nanği sainjroqnej. Tamo Koba Yesus Kristus qa dego anjam plaltosiqq sainjroqnej. Pol a anjam deqaji marqajqa ulaosaiyoqnej. A anjam deqaji mareqnaqa tamo bei na saidyosaiyoqnej.

Rom

Pol a Kristus aqa wau tamo

¹ E Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. E aqa anjam maro tamo sqajqa deqa metbej. Osiqa e Qotei aqa anjam bole marsim laqajqa deqa giltbej.

² Tulaŋ nami Qotei na aqa medabu o qaji tamo nanŋi minjrnaqa nanŋi aqa anjam bole di osib nenŋrenyeb unu. Nenŋren di Qotei aqa segi nenŋren. ³ Qotei aqa anjam bole di aqa segi Niri aqa anjam. Aqa Niri a tamo bulyosiqa Devit aqa leŋ dena ŋambabej. ⁴ Ariya bunuqna Qotei na a olo subq na tigeltonaqa bati deqa Qotei aqa Mondor na iga endegsi osorgej, Yesus a Qotei aqa Niri singila koba. O was qu, a gago Tamo Koba Yesus Kristus. ⁵ Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are tulaŋ boleyosiqa aqa ñam na iga aqa anjam maro tamo sqajqa deqa wau egej. Tamo unŋasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanŋi Yesus qa nanŋo areqalo singilatosib aqa anjam dauryqajqa deqa are qalsiq wau egej. ⁶ Niŋgi dego Yesus Kristus aqa tamo unŋasari unub. A na niŋgi metŋgej deqa niŋgi aqa anjam qusib dauryeqnub.

⁷ Qotei a na niŋgi tamo unŋasari Rom qureq di unub qaji niŋgi tulaŋ qalaqalaingeqnu. A na niŋgi metŋgej deqa niŋgi aqa segi tamo unŋasari unub. O was qu, e anjam endi nenŋrenyosim niŋgi qa qarinyonum. Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanŋi aiyel niŋgi qa are tulaŋ boleinjrinqa niŋgi lawo na soqniye.

Pol a Rom nanŋi unjrqaqa marej

⁸ Mati e niŋgi anjam endegsi mernŋwai. Niŋgi Yesus Kristus qa nanŋo areqalo singilatejunub deqa tamo unŋasari nanŋi niŋgi qa saosib laqnabqa sawa sawa kalilq dia tamo nanŋi queqnub. E deqa are qaloqnsim deqa Yesus Kristus aqa ñam na ijo Qotei biniyeqnum. ⁹ E ijo are miligi singilatsim deqa e Qotei aqa wau ojoqnsim aqa Niri aqa anjam bole palontosim laqnum. Qotei a segi qalie, bati gaigai e pailyqa oqnsim niŋgi qa are qaleqnum. ¹⁰ E gaigai niŋgi qa endegsi Qotei pailyeqnum, "O Abu, ni na merbimqa e gam itosiy aisiy nanŋi unjrqai." ¹¹ O was qu, e niŋgi nunŋwajqa are koba qaleqnum. Di kiyaaqa? E Mondor Bole aqa anjam niŋgi mernŋgitqa dena nunŋo are singilateŋwajqa deqa. ¹² Ijo areqalo agiende. E niŋgi qa bosiy niŋgi Yesus qa nanŋo areqalo singilateqnub qaji di unsiyqa dena ijo are singilatqai. Ariya niŋgi dego e Yesus qa ijo areqalo singilateqnum qaji di unsibqa dena nunŋo are singilatqab. Gam dena e ti niŋgi ti are singilatosim sqom.

¹³ O was qu, niŋgi endegsib qalieoiye. Bati gargekoba e bosiy niŋgi nunŋwajqa are qaleqnum. Ijo areqalo agiende. Tamo unŋasari sawa bei beiq di unub qaji nanŋo ambleq dia e waueqnamqa nanŋi are bulyoqnsib Yesus qa nanŋo areqalo singilateqnub dego kere nunŋo ambleq dia dego wauoqnitqa niŋgi qudei are bulyoqnsib Yesus qa nanŋo areqalo singilatoqnab. Ariya wau gargekoba na gam getentetbeqnu deqa agi unum. ¹⁴ E na Grik tamo nanŋi ti yauŋ tamo nanŋi ti powo tamo ti nanari tamo nanŋi ti Yesus aqa anjam minjroqnit quqwajqa deqa Qotei na e wau ebej. ¹⁵ Deqa niŋgi Rom qureq di unub qaji niŋgi dego Yesus aqa anjam bole mernŋgoqnit quqwajqa deqa are prugbeqnu.

Yesus aqa anjam bole a Qotei aqa singila ti unu

¹⁶ E Yesus aqa anjam bole di marqajqa jemaibosaieqnu. Di kiyaaqa? Anjam bole di Qotei aqa singila ti unu. Singila dena Qotei na tamo kalil Yesus qa nanŋo areqalo singilateqnub qaji nanŋi padalqa gamq dena olo eleneqnu. A namoqna Juda nanŋi elenej. Ariya a na olo tamo unŋasari sawa bei beiq di unub qaji nanŋi dego elenqas. ¹⁷ Anjam bole dena Qotei na aqa kumbra iga osorgej. Aqa kumbra agiende. A na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga Yesus qa gago areqalo singilatem dena a na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Di kiyaaqa? Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai iga Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole une saiqoji sqom. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu, "Qotei na tamo unŋasari a qa nanŋo areqalo singilateqnub qaji nanŋi tamo bole une saiqoji qa minjrqa. Yim deqa nanŋi ŋambile gaigai sqab."

Tamo unŋasari kalil nanŋi na Qotei qoreiyeb

¹⁸ Iga qalie, Qotei a laŋ goge di sosisqa aqa minjin boleq ateqnu. A na tamo unŋasari a qoreiyosib kumbra uge uge yeqnub qaji nanŋi awai uge enjreqnu. Nanŋo kumbra uge dena nanŋi Qotei aqa anjam bole olo tenteqnub. ¹⁹ Tamo nanŋi di Qotei aqa kumbra qalie unub. Qotei a segi na nanŋi osornjreqnu. Ariya nanŋi olo Qotei qoreiyeqnub deqa a na nanŋi awai uge enjreqnu. ²⁰ Qotei a nami ingi ingi kalil gereiyonaq sonaqa tamo nanŋi di unoqneb dena bosibosiq agi bini nanŋi uneqnub. Gam dena nanŋi Qotei aqa kumbra uliejunu qaji di qalie unub. Aqa kumbra utru ti aqa singila gaigai sqas qaji deqa ti nanŋi qalie

unub. Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, "E Qotei qaliesai deqa e une saiqoji."

²¹ Nanngi Qotei qa qalie unub. Ariya a segi Qotei bole nanngi degsib marosaieqñub. Deqa nanngi aqa ñam soqtosib a binjyosaeqñub. Nanngi kumbra dena nanngi nanaritnjroqñsiq nanngi areqalo getentetnjreqnaqa nanngi ambruc di laqñub. ²² Nanngi diqoqñsib mareqñub, "Iga powo koba ti unum." Di sai. Nanngi tulan narioqñsib laqñub. ²³ Osib nanngi Qotei ñambile gaigai unu qaji a qoreiyoqñsib a qa louqajqa uratoqñsibqa olo beloqñsib mandam tamo ti qebari ti wagme ti amal ti nanngi sulum gereiyoqñsib nanngi qa loueqñub.

Tamo ungasari kalil nanngi kumbra uge uge yeqñub

²⁴ Nanngi Qotei qoreiyeqñub deqa a na kamba nanngi uratnjreqnaqa nanngi kumbra tulan uge uge jigat yoqñqajqa are prugnjqñub. Kumbra dena nanngi na nanngi segi jejamu tulan ugeugeiyeqñub. ²⁵ Tamo ungasari deqaji nanngi Qotei aqa anjam bole uratoqñsib olo beloqñsib gisañ anjam segi dauryeqñub. Deqa nanngi Qotei bole ingi ingi kalil gereiyej qaji a qoreiyoqñsibqa ingi ingi kalil a na gereiyej qaji nanngi di binjnjroqñsib nanngi sorgomq di unub. Ariya Qotei a ingi ingi kalil qa utru deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqñom. Bole.

²⁶ Tamo ungasari nanngi di Qotei qoreiyeqñub deqa a na kamba nanngi uratnjreqnaqa nanngi kumbra tulan uge uge jigat yoqñqajqa are prugnjqñub. Nanngi kumbra jigat agiende. Ungasari nanngi tamo ti ñerenqajqa uratoqñsibqa unu bei wo bei wo ñerenqñsib sambala kumbra yeqñub. ²⁷ Tamo nanngi dego unu ti ñerenqajqa uratoqñsibqa tamo bei wo bei wo ñerenqñsib sambala kumbra yqajqa are tulan prugnjqñub. Nanngi jemai kumbra di yeqñub deqa Qotei a nanngi kumbra di keretoqñsiq nanngi segi jejamuq di awai tulan ugedamu enjqñub.

²⁸ Nanngi Qotei aqa sorgomq di sqajqa are qalo-saieqñub deqa Qotei a na nanngi uratnjreqnaqa nanngi nanngi segi areqalo uge uge dauryoqñsib kumbra uge uge yeqñub. ²⁹ Nanngi kumbra uge agiende. Nanngi kumbra bole tinñin yqajqa torei urateqñub. Nanngi ñoro koba oqajqa mamaulñreqñub. Nanngi tamo nanngi jeutñreqñub. Nanngi tamo qudei ingi koba ti unub qaji nanngi qa are ugeinjqñub. Nanngi tamo nanngi ñumsib moiotñreqñub. Nanngi laña laña ñiriñoqñsib gisañ anjam mareqñub. Nanngi tamo qudei nanngi ingi ingi laña yainjqñub. Nanngi tamo qudei nanngi ugeugeinjqñub. Kumbra di nanngi di tulan koba unu. Nanngi yomueqñub. ³⁰ Nanngi gisañ na tamo nanngi ñam ugetetnjreqñub. Nanngi Qotei jeuteqñub. Nanngi diqoqñsib laqñsib nanngi segi ñam soqteqñub. Nanngi kumbra uge uge bunuj babellejqñub. Nanngi nanngi ai wo abu wo nanngi medabu gotranjqñub. ³¹ Nanngi areqalo bole ti sosaieqñub. Nanngi anjam bei maroqñsib olo daurya urateqñub. Nanngi nanngi segi was nanngi qalaqalainjrosaeqñub. Nanngi tamo qudei nanngi qa dulo-saieqñub. ³² Qotei aqa dal anjam endegsi unu, "Tamo nanngi kumbra uge deqaji yeqñub qaji nanngi ñumib moreñeb." Dal anjam degsi unu. Tamo nanngi di dal an-

jam di qalie. Ariya nanngi olo gotranjqñsib kumbra uge uge yeqñub. Di segi sai. Nanngi na tamo qudei nanngi kumbra uge uge deqaji yeqñub unoqñsib bole qa maroqñsib nanngi ñam soqtetnjroqñsib minjqñub, "Keretonub. Ningi kumbra degyoqñiye."

Tamo kumbra uge uge yeqñub qaji nanngi Qotei na kamba awai uge enjqñub

² Ningi qudei tamo nanngi jejamuq di anjam qametnjreqñub qaji ningi segi segi e na endegsi merngwai. Ni segi une saiqoji qa marqa keresai. Ni que. Ni na tamo nanngi jejamuq di anjam qametnjreqñub di ni segi dego ino jejamuq di anjam qameqñub. Di kiyaaqa? Kumbra uge nanngi yeqñub qaji di ni segi dego yeqñub. ² Iga qalie, tamo nanngi kumbra uge deqaji yeqñub qaji nanngi Qotei na kamba awai uge enjqñub. Qotei a kere nanngi awai uge enjqñub. ³ Ni na tamo nanngi kumbra uge deqaji yeqñub qaji nanngi jejamuq di anjam qametnjreqñub. Ariya kumbra nanngi yeqñub qaji di ni segi dego yeqñub. Deqa ni kiersi are qalonum? Qotei na tamo nanngi di awai uge enjqñub ariya a na ni awai uge emqasai ni degsi are qalonum kio? ⁴ Ni que. Qotei a gaigai kumbra tulan boledamu ni emoqñsiqa a ni qa tariñsokobaiyeqñub. Deqa a urur ni awai uge emosaieqñub. Qotei aqa kumbra bole di ni unsim uge qa marsim gotranjqñub e? Degaim. Ni are bulyqajqa deqa Qotei a ni qa are qaloqñsiq kumbra bole osormeqñub. Ni di qaliesai kio? ⁵ Ino are miligi geteñjunu deqa ni are bulyosai. Ino kumbra dena ni na ino awai uge tombol ateqñub. Deqa mondon diño batiamqa Qotei a kumbra tinñin na tamo nanngi une qa minjqñsiqa aqa minñin boleq atsim awai tulan ugedamu ni emqas. ⁶ Osimqa bati deqa Qotei a tamo ungasari kalil nanngi kumbra keretosim awai segi segi enjqñub. ⁷ Tamo ungasari qudei nanngi kumbra tulan boledamu. Nanngi sinñila na kumbra bole bole dauryoqñsib lañ qure qa gam itqajqa waukobaeqñub. Nanngi lañ qureq dia ñam koba oqajqa ti ñambile gaigai sqajqa ti waukobaeqñub. Deqa Qotei na tamo ungasari nanngi di ñambile enjqñub nanngi so bole gaigai sqab. ⁸ Ariya tamo qudei nanngi nanngi segi jejamuq qa are qaloqñsib deqa nanngi anjam bole gotranjqñsib kumbra uge uge dauryeqñub. Deqa Qotei a tamo nanngi deqaji qa minñin oqimqa awai ugedamu enjqñub. ⁹ Tamo kalil kumbra uge uge yeqñub qaji nanngi mondon gulube koba ti jaqatinñ ti oqab. Juda nanngi mati oqab. Bunuqna sawa bei bei qaji nanngi dego oqab. ¹⁰ Ariya tamo kalil kumbra bole bole yeqñub qaji nanngi Qotei na aqaryainjqñub nanngi lañ qureq oqñsib dia ñam koba ti lawo ti so bole gaigai sqab. A mati Juda nanngi aqaryainjqñub. Bunuqna a sawa bei bei qaji nanngi dego aqaryainjqñub. ¹¹ Qotei a kumbra qujai dena tamo ungasari kalil nanngi peginjqñub. Nanngi Juda tamo kio sawa bei bei qaji tamo kio a deqa are qalosaieqñub. ¹² Ningi quide. Tamo kalil dal anjam saiqoji unub qaji nanngi padalqab. Di kiyaaqa? Nanngi une yeqñub deqa. Nanngi dal anjam saiqoji unub di unqum. Ariya tamo kalil Qotei aqa dal anjam ejunub qaji nanngi kumbra

qa dego Qotei na nanġi peginjrqas. Di kiyaaqa? Nanġi dego une yeqnub. Nanġi dal anjam ejunub di unġum. Dal anjam dena Qotei na nanġi dego peginjrqas. ¹³ Di kiyaaqa? Tamo nanġi dal anjam laġa quoqnsib olo dauryosaieqñub qaji nanġi Qotei aqa ħamgalaq di tamo bolesai. Tamo nanġi dal anjam qusib dauryeqñub qaji nanġi segi Qotei na tamo bole une saiqoġi qa minjrqas. ¹⁴ Bole, sawa bei bei qaji tamo nanġi dal anjam saiqoġi unub. Ariya nanġi qudei nanġo segi areqalo na dal anjam aqa kumbra dauryeqñub. Bole, nanġi dal anjam saiqoġi unub. Ariya nanġi dal anjam aqa kumbra dauryeqñub deqa iga qalieonum, dal anjam a nanġo areqaloq di bole waueqñu. ¹⁵ Nanġo kumbra dena Qotei aqa dal anjam nanġo are miligiq di nengrenyej qaji di olo boleq ateqñu. Nanġo are miligiq di nanġi kumbra bole ti kumbra uge ti qalie unub. Dena iga osorgeqñu, dal anjam a nanġo are miligiq di waueqñu. Deqa mondoġ nanġo areqalo dena nanġi endegsi minjrqas, "Niġgi une ti." Osim nanġo kumbra qudei qa nanġi endegsi minjrqas, "Nunġo kumbra di bole." Bati deqa Qotei na tamo kalil nanġo kumbra ti nanġo anjam ti nanġo are miligiq di uliejunu qaji di boleq atekritosim dena nanġi peginjrqas. Anjam bole e palonteqñum qaji di aqa damu endegsi merġgwai. Mondoġ Qotei a Kristus Yesu aqa wau na tamo kalil nanġo kumbra qa nanġi peginjrqas.

Juda tamo nanġi are qaleqñub, "Iga dal anjam ti unum deqa iga kere unum."

¹⁷ Ariya niġgi Juda tamo qudei niġgi endegsib are qaleqñub, "Iga dal anjam ti unum deqa Qotei na iga pegigwasai." Osib niġgi nunġo segi ħam soqtoqnsib endegsib mareqñub, "Iga Qotei aqa tamo tiġtiġ." Niġgi degsib mareqñub. ¹⁸ Bole, niġgi Qotei aqa areqalo qalie bole. A na aqa dal anjam niġgi osorġgej deqa niġgi kumbra tiġtiġ dauryqajqa tulaġ areareġgeqñu. ¹⁹ Osib niġgi endegsib are qaleqñub, "Iga dal anjam ti unum deqa iga powo bole ti anjam bole ti ejunum. Deqa tamo ħam qandimo unub qaji nanġi iga na gam osornjreqñum. Osim tamo nanġi ambruq di unub qaji iga na suwantnjreqñum. Tamo powo saiqoġi unub qaji nanġi iga na powo enjreqñum. Tamo nanġi anġro kiñilala bulosib Qotei aqa anjam qaliesai qaji nanġi iga na anjam aqa damu osornjreqñum." ²¹ Od, niġgi gaigai tamo unġasari nanġi dal anjam plaltosib minjreqñub. Ariya kiyaaqa niġgi segi olo dal anjam dauryosaieqñub? Niġgi mareqñub, "Bajinġaib." Ariya niġgi segi olo bajineqñub. ²² Niġgi mareqñub, "Niġgi tamo bei aqa unġa jejamu ojeteqñub. Niġgi gisaġ qotei nanġi qa louqajqa saideqñub. Saidoqnsib niġgi segi olo nanġo atra talq dena sulum bajineqñub. ²³ Niġgi nunġo segi ħam soqtoqnsib mareqñub, "Iga Qotei aqa dal anjam qalie bole." Ariya niġgi segi olo dal anjam di gotraġyeqñub. Nunġo kumbra dena niġgi Qotei aqa ħam ugeteqñub. ²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami niġgi qa endegsib nengrenyeb unu, "Nunġo kumbra uge di sawa bei bei

qaji nanġi unoqnsib mareqñub, 'Nanġo Qotei di bolesai.' Osib nanġi Qotei aqa ħam misilijyeqñub."

Tamo yai a Juda tamo bole?

²⁵ Bole, ni dal anjam dauryoqnsim ariya ni muluġ dego aiqam di kumbra bole. Ariya ni dal anjam gotraġyoqnsim laġa muluġ aiqam di keresai. Ino kumbra dena ni tamo muluġ aiosai qaji nanġi bulosim laġa unum. ²⁶ Ariya tamo bei muluġ aiosai qaji a dal anjam kalil dauryekritqas di a tamo nanġi muluġ aieqñub qaji nanġi bul sqas. ²⁷ Bole, niġgi Juda tamo deqa niġgi dal anjam ejunub. Niġgi muluġ dego aieqñub. Ariya niġgi dal anjam gotraġyoqñab di tamo nanġi muluġ aiosaeqñub qaji nanġi nunġo jejamuq di anjam qametġgwab. Di kiyaaqa? Nanġi Qotei aqa dal anjam dauryeqñub deqa. Nanġi segi muluġ aiosai di unġum. ²⁸ Tamo bei a laġa babarġ na Juda tamo sqas di a Juda tamo bolesai. Aqa jejamu segi osim muluġ aiqas di aqa muluġ bolesai. ²⁹ Tamo a are bulyosim aqa are miligiq na Juda tamo sqas di a Juda tamo bole. A are miligiq na muluġ aiqas di aqa muluġ bole. A na aqa jejamu laġa osim dal anjam dauryqas di keresai. Ariya Qotei aqa Mondoġ na siġgila yimqa dena aqa are miligiq na muluġ aiqas di a muluġ bole aiqo. Deqa a Qotei aqa ħamgalaq di ħam bole ti sqas. A mandam tamo nanġo ħamgalaq di ħam bole ti sqasai.

Qotei a gaigai kumbra tiġtiġ na tamo nanġi peginjreqñu

3 O was qu, niġgi na e kamba endegsib merbqab kio, "O Pol, ni maronum, 'Muluġ aiqajqa kumbra di jejamu qa kumbra segi sai.' Ni degsi maronum deqa Juda nanġi muluġ aieqñub dena nanġi na tamo qudei buġnjrqab e? Juda nanġo muluġ dena inġi bole kie brantqas?" O was qu, niġgi na e kamba degsib merbqab kio? ² Deqa e niġgi kamba endegsi merġgwai. Qotei a na inġi tulaġ bole bole Juda nanġi enjrej. Inġi bole bei agiende. A na Juda nanġi aqa anjam taqatqajqa deqa wau enjrej. ³ Bole, Juda tamo qudei nanġi Qotei aqa anjam di dauryosib nanġo areqaloq di siġgilatoxaeqñub. Nanġi urateqñub. Deqa iga endegsi marqom kio, "Qotei a gisaġ tamo. A segi aqa anjam di dauryosaieqñu." ⁴ O was qu, iga degsi marqasai. Iga endegsi marqom. Tamo kalil nanġi gisaġ tamo. Ariya Qotei a segi qujai gisaġ tamo sai. A anjam bole segi gaigai mareqñu. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

"O Qotei, ni gaigai kumbra tiġtiġ na e pegibeqñum.

Ariya tamo qudei nanġi na ni pegimqa maribqa ni na olo nanġi buġnjrsim ni une saiqoġi sqam."

⁵ Deqa was qu, niġgi na kamba olo e endegsib merbqab kio, "Iga kumbra uge yoqñom dena Qotei aqa kumbra tiġtiġ olo brantoqñas di iga kiersi marqom? Qotei a gago une qa minjiġ oqim awai uge egwas di a kumbra uge yqo. Degsi marqom e?" O was qu, iga degsi marqasai. Qotei a gaigai kumbra tiġtiġ segi yeqñu. A kumbra tiġtiġ yqasai di a kiersim tamo unġ-

gasari nanjo kumbra qa peginjrqas? Nunjo areqalo di mandam tamo nanjo areqalo. ⁷ Ariya tamo bei a marqas, "E gisanj anjam maroqnitqa dena Qotei aqa anjam bole olo brantoqnqas. Yim aqa ñam tulanj goge oqoqnqas. Deqa a kiyaa e une tamo qa merbsim awai uge ebqas?" O was qu, nunjo anjam di uge. ⁸ Tamo qudei nanji anjam uge deqaji endegsib mareqnub, "Ungum, iga kumbra uge uge yoqnqom. Yimqa gam dena kumbra bole brantoqnqas. Pol a anjam degsi palontosiq iga mergeqnu." O was qu, tamo qudei nanji degsib iga yomuigosib mareqnub. Di gisanj. Nanjo kumbra uge deqa Qotei na nanji awai ugedamu enjrqas.

Tamo bole bei sosai bolesai

⁹ Deqa iga kiersi marqom? Iga Juda tamo deqa iga na tamo qudei nanji bunjreqnum degsi marqom e? Iga degsi marqasai. Agi e ningi merjgonum, iga Juda tamo ti Grik tamo nanji ti iga kalil une ti unum. Une na iga kalil kabutgejunu. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

"Tamo bole bei sosai bolesai.

Qujai bei a Qotei aqa kumbra tintinj dauryosaieqnu. Tamo dego bei sosai.

¹¹ Tamo powo ti bei sosai.

Tamo qujai bei a Qotei itqa are qalosaieqnu. Tamo dego bei sosai.

¹² Tamo kalil nanji gam bole uratekritonub.

Nanji kalil tamo uge.

Qujai bei na kumbra bole dauryosaieqnu. Sai bolesai.

¹³ Nanji kalil anjam uge mareqnub.

Tamo moio qaji sub meanjesonaq tamo nanjo qusa sub miligiq di qusaeqnu

dego kere tamo kalil nanjo medabu na anjam tulanj uge uge mareqnub.

Nanji gisanj anjam koba mareleqneqnu.

Amal uge na tamo uñinjreqnub dego kere tamo kalil nanjo medabu na tamo ungasari nanji ugeugeinjreqnub.

¹⁴ Gaigai nanjo medabu na tamo nanji ugeugeinjroqnsib gulube enjreqnub.

¹⁵ Nanji bati gaigai tamo ñumsib moiotnjrqajqa are qaloqnsib deqa urur ti gileqnu.

¹⁶ Nanji na tamo ungasari nanji ugeugeinjrqajqa are qaloqnsib deqa gulube koba enjreqnub.

¹⁷ Nanji tamo ungasari nanji koba na lawo na sqajqa kumbra qaliesai.

¹⁸ Nanji Qotei yala ulaiyosaieqnu."

O was qu, Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb unu.

¹⁹ Iga qalie, Moses a dal anjam nengrenyeb di tamo nanji dal anjam aqa sorgomq di unub qaji nanji qa osiq deqa nengrenyeb. Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, "E tamo bole. E une saiqoji." A degsi marqa keresai. Iga tamo ungasari kalil sawa sawa kalilq di unum qaji iga Qotei aqa ñamgalaq di une ti unum.

²⁰ Deqa tamo bei a dal anjam dauryosim dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa tamo

dego bei sosai. Dal anjam na iga gago une osorgeqnu. Di segi.

Tamo ungasari Yesus Kristus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji segi tamo bole une saiqoji sqab

²¹ O was qu, iga tamo bole une saiqoji sqajqa gam bei unu. Iga dal anjam dauryoqnqom gam dena sai. Qotei na gam bei babtosiqa iga osorgej. Nami Moses a gam deqa marsiq dal anjamq di nengrenyeb unu. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanji dego gam deqa marsib anjam nengrenyeb. ²² Gam agiende. Tamo ungasari Yesus Kristus qa nanjo areqalo singilateqnu qaji nanji segi Qotei na tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Gam di segi. Gam bei saiqoji. ²³ Iga kalil une ateqnum deqa iga lanj qureq oqsim dia Qotei ombla sqa keresai. ²⁴ Ariya Qotei a iga qa are boleiyosiq Kristus Yesus qarinyonaqa a na iga elernej gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Di gago wau na sai. Qotei a Kristus Yesus aqa wau na iga lanj elernej awai saiqoji. ²⁵ Agi Qotei a endegsi are qalej. A na Yesus qarinyim a bosim moiim aqa lanj aisim tamo ungasari kalil a qa nanjo areqalo singilateqnu qaji nanjo une taqal waiysim aqa minjinj kobotqas. Kumbra dena a na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Aqa kumbra di a na iga osorgej. Nami Qotei a tamo nanji are bulyqajqa deqa marsiq nanji qa tariñoqnsiq nanjo une qa urur kambatnjrosaiqneq. ²⁶ Ariya bini bati endi Qotei na iga endegsi osorgeqnu, a gaigai kumbra bole tintinj segi yeqnu. Deqa iga endegsi qalieonum, Qotei a na tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateqnu qaji nanji tamo bole une saiqoji qa minjreqnu di a kumbra bole tintinj yeqnu.

²⁷ Deqa tamo yai na aqa segi ñam soqtqa kere? Tamo dego bei sosai. Iga gago segi ñam soqtqajqa kumbra di torei koboej. Dal anjam dauryqajqa gam dena kumbra di kobotosai. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai gago segi ñam soqtqajqa kumbra di kobotej. ²⁸ Di kiyaa? Bini iga qalieonum, iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqom. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai.

²⁹ Deqa iga kiersi marqom? Qotei a Juda nanjo segi Qotei e? A sawa bei bei qaji tamo nanjo Qotei sai e? Sai. A sawa bei bei qaji tamo nanjo Qotei dego.

³⁰ Qotei a segi qujai Qotei bole. Deqa muluj aio qaji tamo ti muluj aiosaieqnu qaji tamo nanji ti Yesus qa nanjo areqalo singilatqab di Qotei a nanjo areqalo di unsim nanji tamo bole une saiqoji qa minjrqas. ³¹ Iga maronum, iga Yesus qa gago areqalo singilatqajqa kumbra di tulanj boledamu. Ariya iga degsi maronum dena iga olo dal anjam taqal ateqnum e? Sai. Iga Qotei aqa dal anjam olo singilateqnum.

Abraham a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole soqnej

4 Abraham a iga bul mandam tamo. A gago moma utru. Deqa iga a qa kiersi marqom? ² Abraham a kumbra bole yoqnej gam dena a Qotei aqa ñamgalaq

di tamo bole soqnej qamu a aqa segi ñam soqtqa kere. Ariya aqa kumbra dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sosai. ³ Qotei aqa anjam kie nengrenj di unu? Anjam agiende. "Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej." ⁴ Iga qalie, tamo a wauqas di a awai oqas. A laña awai oqasai. A wauosim dena awai oqas. ⁵ Ariya tamo bei a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqa marsimqa a kierqas? A kumbra bole yoqnqas gam dena a tamo bole sqas e? Sai. Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatosim endegsi marqas, "Qotei a na tamo une ti unub qaji nanji olo tamo bole qa minjreqnu." A degsim Qotei qa aqa areqalo singilatosim marimqa gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjqa. ⁶ Devit a dego nami anjam deqaji maroqnej. Agi a marej, "Tamo nanji kumbra bole bei yosaiibqa Qotei a laña nanji tamo bole une saiqoji qa minjrqas di nanji tulan areboleboleinjrqa." ⁷ Agi Devit a endegsi marej, "Qotei a tamo nanjo kumbra uge qa are walyimqa nanjo une kobotetnjrqas di nanji tulan areboleboleinjrqa.

⁸ Tamo Koba Qotei a tamo nanjo une qa olo bunu are qalqasai di nanji tulan areboleboleinjrqa."

⁹ Deqa iga kiersi marqom? Tamo muluñ aio qaji nanji segi areboleboleinjrqa e? O tamo muluñ aio-saieqñub qaji nanji dego areboleboleinjrqa e? Od. Nanji kalil koba na areboleboleinjrqa. Agi iga mareqñum, Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena qujai Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹⁰ Ariya Abraham a kiersi sonaqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej? A muluñ aiej kio a muluñ aiosaisoqnej kio? Od, Abraham a muluñ aiosaisonaqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹¹ A muluñ aiosaisoqnej bati deqa a Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. Osiaqa aqa segi anjam Abraham minjej qaji di singilatqa osiaqa olo minjej, "Ni muluñ aie." Deqa iga endegsi qalieonum, Abraham a tamo kalil muluñ aiosaisosib nanjo areqalo Qotei qa singilateqñub qaji nanjo moma matu. ¹² A tamo nanji muluñ aieqñub qaji nanjo moma matu dego. Ariya tamo nanji nanjo jexamu laña oqnsib muluñ aieqñub qaji a nanjo moma matu sai. Tamo nanji muluñ aiosaisosib olo Abraham aqa kumbra dego dauryosib Qotei qa nanjo areqalo singilateqñub qaji a nanjo moma matu bole. Agi gago moma matu Abraham aqa kumbra agiende. A muluñ aiosaisosiq Qotei qa aqa areqalo singilatej.

Tamo ungasari Qotei qa nanjo areqalo singilateqñub qaji nanji ingi ingi Qotei na Abraham yqa minjej qaji di oqab

¹³ Nami Qotei na Abraham aqa moma nanji ti endegsi minjrej, "E ningi mandam kalil engwai." Ariya Abraham a dal anjam dauryej deqa Qotei na anjam di minjosai. A Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. Utru deqa Qotei na Abraham aqa moma nanji ti minjrej, "E ningi

mandam kalil engwai." ¹⁴ Tamo nanji dal anjam dauryeqab gam dena nanji ingi ingi kalil Qotei a nami iga egwa marej qaji di oqneb qamu iga Qotei qa gago areqalo singilateqñum kumbra di laña ulonjej qamu. Qotei aqa anjam nami marej qaji di dego laña ulonjej qamu. ¹⁵ Iga qalie, dal anjam unu deqa tamo nanji dal anjam gotranjeyqñub. Deqa Qotei a nanji qa minjinj oqeteqñu. Ariya dal anjam sosai qamu tamo nanji dal anjam gotranjeyqñub degsi marqa keresai qamu.

¹⁶ Qotei a Abraham a qa ti aqa moma bunuqna brantqab qaji nanji qa ti are tulan boleyosiq deqa ingi ingi kalil di nanji enjrqa marej. Deqa tamo ungasari Qotei qa nanjo areqalo singilateqñub qaji nanji ingi ingi di oqab. Juda tamo dal anjam ejunub qaji nanji segi ingi ingi di oqasai. Tamo kalil Abraham aqa kumbra dauryosib Qotei qa nanjo areqalo singilateqñub qaji nanji dego ingi ingi di oqab. Abraham agi a iga kalil gago moma matu. ¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "O Abraham, e ni giltmonum deqa ni tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo moma matu sqam." O was qu, Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Qotei aqa ñamgalaq di gago moma matu unu. Qotei qujai di tamo moreño qaji nanji olo subq na tigeltñreqnu. A segi na marnaqa ingi ingi kalil nami sosai qaji di brantelenej.

¹⁸ Abraham a qaliesai, Qotei a kiersim aqa anjam nami marej qaji di dauryosim yqas? Ariya Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq marej, "E qalieonum, Qotei aqa anjam nami marej qaji di aqa damu brantqas." Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq degsi qalieej deqa a tamo ungasari gargekoba sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo moma matu soqnej. Agi Qotei a nami Abraham endegsi minjej, "Ino moma nanji tulan gargekobaqab." ¹⁹ Abraham aqa wausau 100. Deqa aqa singila koboej. Aqa ñauqali Sara a dego tulan qeliej. Deqa a anjrotqa keresai. Abraham a di qalieej ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq ojesoqnej. ²⁰ Anjam Qotei na nami minjej qaji a deqa are qalsiq soqnej. A areqalo aiyeltosai. A Qotei qa aqa areqalo singilatosiq aqa ñam soqtoqnej. ²¹ A qalieej, anjam Qotei na nami minjej qaji di a dauryosim yqa kere. ²² Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.

²³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej." Ariya anjam di Abraham qa segi nengrenyosai. ²⁴ Iga kalil qa ti anjam di nengrenyeb. Iga dego Qotei qa gago areqalo singilateqñum deqa a iga tamo bole une saiqoji qa mergwas. Qotei agi gago Tamo Koba Yesus subq na tigeltej qaji a qa qujai gago areqalo singilateqñum. ²⁵ Qotei na Yesus uratonaaqa nanji na a qalnab moiej. Yim a gago une kobotqajqa deqa. Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiq dena iga tamo bole une saiqoji qa mergej.

Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej

5 Ariya iga Yesus qa gago areqalo singilateqñum deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Ga-

go Tamo Koba Yesus Kristus a jeu kobotej deqa iga Qotei ombla geregere unum. ² Yesus a na iga tamo ungasari a qa gago areqalo singilateqnum qaji gam waqtetgej deqa Qotei a iga qa are tulanj boleiyonaqa iga elenjej. Qotei na kumbra di iga egej deqa bini iga kumbra di osim tigelejunum. Deqa bini iga Qotei na lanj qureq osi oqsim dia iga a ombla geregere sqajqa deqa tarijeqnum. Iga deqa tulanj areboleboleigeqnaq unum. ³ Ariya iga deqa segi areboleboleigosai. Iga gulube oqnsim unum deqa ti areboleboleigeqnu. Di kiyaaqa? Iga qalieonum, gulube dena gago are singilatetgeqnaqa iga singila na tigeleqnum. ⁴ Iga singila na tigeleqnum deqa gulube gagoq beqnaqa iga na gotranjeqnum. Iga gulube gotranjoqnsim deqa iga Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim a na iga lanj qureq osim oqwajqa deqa tarijoqnsim unum. ⁵ Ariya iga lanja tarijosaieqnum. Qotei na aqa Mondor Bole iga egej deqa Mondor dena aqa qalaqalaiyo kumbra gago are miligiq di atej unu.

⁶ Iga gago segi jejamu aqaryaiyqa keresai sonamqa Kristus a iga tamo ungasari kumbra uge uge yeqnum qaji iga qa osiq moiej. Bati Qotei a nami atej qaji di brantonaqa a iga qa moiej. ⁷ Bole, tamo bei a tamo bole bei aqaryaiyqa osim moiqasai. Ariya tamo tulanj boledamu bei soqnm a qa kio tamo bei a are singilatosim moiqas. ⁸ Ariya iga une tamo sonamqa Kristus a iga qa moiej. Aqa kumbra dena Qotei na iga osorgwo, a iga tulanj qalaqalaigeqnu. ⁹ Kristus a moinaqa aqa leñ aisiq gago une kobotetgej deqa bini Qotei a iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Deqa iga bole qalieonum, mondoñ Qotei a Kristus aqa banj na iga oqas. Yim aqa minjinj oqwa batiamqa iga so bole sqom. ¹⁰ Iga Qotei ti jeu sonamqa aqa Njiri a jeu kobotqa marsiq moiej. Deqa aqa wau dena iga bini Qotei ombla geregere unum. Ariya Qotei aqa Njiri a olo ñambile unu. Deqa iga bole qalieonum, aqa ñambile dena Qotei na iga olo oqas. ¹¹ Anjam bei dego unu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa singila na iga Qotei ombla geregere unum deqa iga tulanj areboleboleigeqnu.

Adam a moio qa utru. Ariya Yesus a ñambile qa utru

¹² Iga qalie, tamo qujai Adam a une atej. Aqa une dena aqa leñ kalil nanji dego une elenjeb. Adam a une ti deqa a moiej. Aqa leñ nanji dego aqa une osib kalil moreñeb. ¹³ Dal anjam a bosaisonaqa bati deqa tamo kalil nanji une atsib laqneb. Ariya dal anjam sosai deqa Qotei a nanjo une geregere ubtqa keresai. ¹⁴ Ariya Adam a soqnej dena bosiq Moses aqa bati qa tamo kalil nanji moreñoqneb. Adam a Qotei aqa dal anjam qujai gotranjej. Ariya Adam aqa une di tamo bei na yosai. Adam a segi na yej. Ariya tamo kalil nanji dego Adam aqa une di osib moreñeb.

Adam a Kristus bunuqna bqas qaji a sigitej. ¹⁵ Ariya Adam aqa une qujai de ti Qotei a iga qa are tulanj boleiyeqnu aqa kumbra de ti ombla kerekere sai. Tamo qujai Adam a une atej dena tamo gargekoba nanji moreñoqneb. Ariya Qotei a tamo gargekoba nanji qa

are tulanj boleiyeqnu aqa kumbra dena moio kobotej. Deqa iga bole qalieonum, tamo qujai Yesus Kristus a tamo gargekoba nanji qa are boleiyej aqa kumbra di tulanj boledamu. Qotei na iga Yesus lanja egej awai saiqoji. ¹⁶ Qotei na iga Yesus lanja egej aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Adam a une qujai yej dena Qotei na tamo ungasari nanji une enjrsiqa minjrej, "Ñingi une ti deqa ñingi awai uge oqab." Ariya Qotei na iga Yesus lanja egej aqa kumbra di aqa utru agiende. Tamo ungasari nanji une gargekoba yeqnaqna Qotei a nanji qa olo are tulanj boleiyonaqa nanji tamo bole une saiqoji qa minjrej. ¹⁷ Tamo qujai Adam a Qotei aqa dal anjam gotranjej. Aqa une dena tamo kalil nanji moreñeb. Ariya Qotei a iga qa are boleiyonaqa iga Yesus lanja egej aqa kumbra dena moio aqa singila tulanj bunyosiq kobaqujaej. Deqa iga bole qalieonum, Qotei a tamo nanji qa are boleiyimqa nanji kalil aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sosibqa nanji tamo qujai Yesus Kristus aqa wau na ñambile osib mandor kokba gaigai sqab.

¹⁸ Iga Yesus aqa wau deqa geregere are qaloqñom. Tamo qujai Adam a dal anjam gotranjej. Aqa une dena Qotei na iga tamo ungasari kalil une ti qa mergej. Dego kere tamo qujai Kristus a kumbra bole tiñtinj yej. Qotei a deqa are qalsiqa iga kalil tamo bole une saiqoji qa mergsiqa ñambile egej. ¹⁹ Tamo qujai Adam a Qotei aqa anjam gotranjej. Aqa kumbra dena tamo ungasari gargekoba nanji dego une elenjeb. Dego kere tamo qujai Kristus a Qotei aqa anjam dauryej. Aqa kumbra dena tamo ungasari gargekoba nanji tamo bole une saiqoji sqab.

²⁰ Tamo nanji nami dal anjam eb bati deqa nanji dal anjam tulanj koba gotranjoqneb. Nanji une tulanj gargekoba yoqneb ariya Qotei a olo nanji qa are tulanj boleiyeqnej. ²¹ Une aqa kumbra na moio babtej deqa une na iga singila na taqatgesoqnej. Ariya bini Qotei a iga qa are tulanj boleiyeqnu aqa kumbra dena iga olo taqatgejunu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are tulanj boleiyeqnsiqa iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Kumbra dena iga ñambile gaigai sqom.

Iga Kristus beteryosim a koba na moiobulem

6 Ariya bini iga kiersi marqom? Iga endegsi marqom kio, "Unqum, iga une gargekoba yoqñom. Yim dena Qotei a iga qa are tulanj boleiyeqnaqas." Iga degsi marqom kio? ² Sai. Iga moiobulem deqa iga une aqa kumbra uratem. Deqa iga kiersim olo une yoqñom? ³ Iga Kristus Yesus beteryosim aqa ñam na yanso em. Kumbra dena iga a beteryosim a koba na moiobulem. Ñingi di qaliesai kio? ⁴ Iga yanso osim dena iga Kristus beteryosim a koba na moiobulem. Deqa Abu Qotei na iga Kristus koba na subq atej. Osiqa aqa singila kobaquja na olo Kristus subq na tigeltej. Deqa iga dego a ti ñambile bunuj em. Deqa iga kumbra bole dauryoqñom.

Iga Kristus beteryosim olo subq na tigelqom

⁵ Kristus a moiej deqa iga a beteryosim a ti moiobulem. Ariya a olo subq na tigelej dego kere iga kamba dego a beteryosim olo subq na tigelqom. ⁶ Iga qalie, gago areqalo namij a Kristus ombla namburbasq di moiej. Yim une aqa singila gago jejamuq di waueqnu qaji di koboqajqa deqa. Deqa bini iga olo une aqa sorgomq di sqasai. ⁷ Di kiyaaqa? Iga moio tamo bulem deqa une na iga olo ojqa keresai.

⁸ Od, iga Kristus ombla moiobulem deqa iga qalieonum, iga a ombla olo nambile sqom. ⁹ Iga qalie, Kristus a subq na olo tigelej deqa a olo bunu moiqa keresai. Moio na a olo ojqa keresai. ¹⁰ A bati qujai qa moiej. Aqa kumbra dena a na une aqa singila kobotej. Ariya bini a olo nambile unu di a Qotei ombla nambile unub. ¹¹ Dego kere ningi dego endegsib are qaliye. Ningi dego moiobuleb deqa ningi olo une aqa sorgomq di sqasai. Ningi Kristus Yesus beteryosib deqa ningi Qotei ombla nambile unub.

¹² Deqa une na nungo jejamu taqatqa laqnimqa ningi na olo saidiye. Yim nungo une na ningi titngimqa ningi nungo jejamu qa areqalo uge uge dauryqasai. Nungo jejamu agi bunuqna moiqas. ¹³ Une na nungo singa ti banj ti taqatqa laqnimqa ningi na olo saidiye. Yim ningi kumbra uge uge yoqnqasai. Ningi subq na olo tigelobulosib nambile unub deqa ningi nungo segi jejamu osib Qotei yiye. Yosib nungo singa ti banj ti nungo jejamu ti kalil Qotei aqa banj di atibqa a segi na taqatqas. Yim dena ningi kumbra bole tintin yoqnqab. ¹⁴ Deqa une na ningi olo taqatngwasai. Di kiyaaqa? Bini ningi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a ningi qa are tulanj boleiyej kumbra di aqa sorgomq di ningi unub.

Iga kumbra bole tintin aqa wau tamo

¹⁵ Iga olo dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa iga kierqom? Qotei a iga qa are tulanj boleiyej kumbra di aqa sorgomq di iga unum. Deqa unqum, iga une yoqnqom e? Sai. ¹⁶ Ningi quiye. Ningi nungo segi jejamu tamo bei yosib aqa anjam dauryoqnqab di ningi aqa wau tamo sqab. Dego kere ningi une aqa wau tamo sqab di ningi morenqab. Ariya ningi Qotei aqa wau tamo sosib aqa anjam dauryoqnqab di ningi tamo bole une saiqoji sqab. Di ningi qaliesai kio? ¹⁷ Bole, nami ningi une aqa wau tamo soqneb. Ariya bini Qotei na ningi osiq aqa anjam aqa sorgomq di atej unub deqa ningi nungo are miligiq na aqa anjam dauryeqnub. Qotei a kumbra degyej deqa iga a qa tulanj areboleboleiqnu. ¹⁸ Nungo une na ningi tonto talq waingobulonaq sonabqa Qotei a dena ningi olo elenjej. Deqa bini ningi kumbra bole tintin aqa wau tamo unub. ¹⁹ O was qu, e mandam tamo nanjo kumbra qa ningi yawo anjam merngeqnum. Di kiyaaqa? Ningi ijo anjam endi geregere poingosai deqa. Nami ningi na nungo singa ti banj ti nungo jejamu ti kalil nangi odnjreqnabqa nangi kumbra jiga ti kumbra uge ti nanjo wau tamo sosib

ningi kumbra ugeq di breingqoneb. Ariya bini ningi na nungo singa ti banj ti nungo jejamu ti kalil di olo minjribqa nangi kumbra bole tintin aqa wau tamo sqab. Yim deqa ningi Qotei aqa segi tamo ungasari boledamu sosib aqa kumbra bole dauryoqnqab.

²⁰ Nami ningi une aqa wau tamo sosib bati deqa ningi kumbra bole tintin aqa wau tamo sosai. ²¹ Kumbra uge uge ningi nami yoqneb qaji dena ningi ingi bole kie oqneb? Agi bini ningi kumbra deqa olo are qaloqn-sib dena ningi jemai eqnub. O was qu, ningi kumbra dena ingi bole bei osaiqoneb. Agi kumbra dena tamo nangi moio gam tureqnu. ²² Ariya nungo une na ningi tonto talq waingobulonaq sonabqa Qotei a dena olo ningi elenjej. Deqa bini ningi Qotei aqa segi wau tamo unub. Deqa ningi ingi bole bole endi oqnqab. A na ningi aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi kumbra bole bole a tulanj areareteqnu qaji di yoqnqab. Osib ningi nambile gaigai sqab. ²³ Une na aqa wau tamo nangi awai enjreqnu. Awai agiende. Tamo nangi morenq-nub. Ariya Qotei na iga ingi boledamu lanja egeqnu. Ingi boledamu di agi iga nambile gaigai sqom. Nambile di iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na oqom.

Iga areqalo bunuj osim dena iga kumbra bole dauryoqnqom

7 O was qu, e na anjam endi ningi tamo dal anjam qalie unub qaji ningi merngwai. Tamo a moio-saisoqnimqa dal anjam na a taqatoqnqas. Ariya a moi-im dal anjam na a olo taqatqasai. Ningi di qaliesai kio? ² Agi dal anjam a marqo, unja bei a tamo ti soqnim aqa tamo a moiosaisoqnim a tamo di uratqa keresai. Dal anjam na getentejunu. Ariya aqa tamo moiimqa di a olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na olo getentqasai. ³ Deqa aqa tamo soqnim a tentsim olo tamo bei anjamyqas di iga a qa endegsi marqom, a sambala unja. Ariya aqa tamo moiimqa di a olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. Deqa a tamo bei oqas di a sambala unja sai.

⁴ Deqa ijo was qu, ningi Kristus aqa jejamu beteryosib a ombla morenqeb. Deqa ningi olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ningi tamo bei agi Kristus subq na tigelej qaji aqa segi tamo ungasari unub. Deqa iga kumbra bole Qotei a tulanj areareteqnu qaji di babtoqnqom. ⁵ Nami iga areqalo namij aqa kumbra dauryoqnem bati deqa dal anjam a na gago singaq di gago banj di gago jejamu kalilq dia areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une yoqnem. Osim kumbra dena iga moio qa gam babtoqnem. ⁶ Bati deqa dal anjam na iga tonto talq waigobulonaq soqnem. Ariya bini iga Kristus ombla moiobulejunum deqa iga olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Iga bini waueqnum di iga dal anjam nami nengrenyeb qaji di dauryqajqa wauosai. Qotei aqa Mondor na kumbra bunuj osorgeqnaqa iga kumbra di dauryqajqa waueqnum.

Une na iga moiotej

⁷ E maronum, nami dal anjam a na gago miligiq dia areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une yoqnem. Deqa iga kiersi marqom? Dal anjam a une tamo bulej e? Sai. Dal anjam a une tamo bulosai. Dal anjam a na ijo une e osorbeqnu. Osorbosai qamu e une poibosai qamu. Agi dal anjam a marej, "Ni ino was aqa ingi ingi qa ma-maulmaiq." Degsi marosai qamu mamaul kumbra di kumbra uge e degsi poibosai qamu. ⁸ Ariya dal anjam bej dena une a gam itosiqqa ijo are miligiq di mamaul kumbra gargekoba babtelenj. Dal anjam bosai qamu une a tamo moio qaji bulosiq uliejunu qamu. ⁹ Nami e Qotei aqa dal anjam qalieosaisosimqa bati deqa e nambile soqnem. Ariya bunuqna Qotei aqa dal anjam ijoq bonaqa ijo une a tamo nambile so qaji bulosiq tigelej. ¹⁰ Onaqa dena e moiem. Dal anjam aqa wau utru agi tamo nanngi nambile enjraqajqa. Ariya e dal anjam dena nambile osai. Dal anjam na e moiotej. ¹¹ Di kiyaaqa? Dal anjam bej dena une a gam itosiqqa e gisanbej. Kumbra dena une na e moiotej.

¹² Deqa iga dal anjam qa kiersi marqom? Iga endegsi marqom. Dal anjam a bole. A Qotei aqa segi dal anjam. A Qotei aqaq na bej. Dal anjam kalil di Qotei aqa segi anjam. A tintinj kalil. A bole kalil. ¹³ Deqa e kiersi marqai? Dal anjam bole dena e lubsiiq moiotej degsi marqai e? Sai. Une na e moiotej. Dal anjam bej dena une a gam itosiqqa e moiotej. Qotei a odonaqa une a kumbra degyej. Di kiyaaqa? Qotei a endegsi are qalej, une a boleq dimqa iga unsim qalieqom, bole, une a tulanj ugedamu. Gam dena dal anjam a une aqa kumbra boleq atej. Une aqa kumbra di tulanj ugedamu.

Gago une na iga taqatgejunu

¹⁴ Iga qalie, Qotei aqa dal anjam a Qotei aqa Mondor aqaq na bej. Ariya e areqalo namijq di unum deqa e Qotei aqa areqalo dauryqa keresai. Di kiyaaqa? Une na e tonto talq waibobulej unum deqa e une aqa wau tamo unum. ¹⁵ Kumbra e yeqnum qaji di aqa utru e poibosai. Kumbra e yqajqa arearetbeqnu qaji di e olo yosaieqnum. Ariya kumbra e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ¹⁶ Ariya kumbra e yeqnum qaji di e yqajqa arearetbosaieqnu. Ijo kumbra dena e endegsi osorbeqnu, e are qalonum, Qotei aqa dal anjam a bole. ¹⁷ Deqa e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo are miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yeqnu. ¹⁸ E qalieonum, ijo are miligiq di ingi bole bei sosai. E ijo areqalo namij qa maronum. Bole, e kumbra bole dauryqa are unu. Ariya e dauryqa keresai. ¹⁹ Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e yosaieqnum. Kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ²⁰ Ariya kumbra e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. Deqa e segi na kumbra di yosaieqnum. Une ijo are miligiq di unu qaji a na kumbra di yeqnu.

²¹ Deqa ijoq di e kumbra endegsi unonum. E kumbra bole dauryqajqa are sonaqa kumbra uge na olo gam

getentetbeqnu. ²² Bole, ijo areqaloq di e Qotei aqa dal anjam tulanj arearetbeqnu. ²³ Ariya e endegsi unonum. Une a ijo banq di ijo singaq di ijo jejamu kalilq dia wauoqnsiqqa Qotei aqa dal anjam ijo areqaloq di unu qaji di qoto iteqnu. Une di singila koba. Deqa a na e tonto talq waibobuloqnsiqqa ijo banq ti ijo singa ti ijo jejamu ti kalil di singila na taqateqnu. ²⁴ Gulube dena ijo areqalo tulanj ugetetbeqnu! Deqa tamo yai na e aqaryaibimqa e ijo jejamu moiqas qaji endi olo uratqai? ²⁵ Od, e qalieonum. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa banq na Qotei na e aqaryaibimqa e ijo jejamu endi uratqai. Deqa e Qotei tulanj binjyeqnum. Bole, e ijo segi areqalo na Qotei aqa dal anjam aqa sorgomq di unum. Ariya e areqalo namijq di unum deqa ijo une na e olo singila na taqatbeqnu.

Kristus a gago une kobotosiqqa Qotei aqa Mondor Bole egej

8 O was qu, iga Kristus Yesus beteryejunum deqa dal anjam na gago une qa iga olo mergwa keresai. Deqa iga gago une qa olo awai uge oqasai. ² Di kiyaaqa? Ningi segi segi Kristus Yesus aqa tamo deqa. Qotei aqa Mondor Bole iga nambile egej qaji a na ningi aqaryaingej deqa une ti moio ti na ningi olo taqatngwa keresai. Qotei aqa Mondor a segi na ningi taqatngqenu. ³ Dal anjam na gago une kobotqa keresai. Di kiyaaqa? Iga areqalo namijq di unum deqa iga dal anjam dauryqa keresai. Ariya dal anjam na gago une kobotqa keresai deqa Qotei a segi na gago une kobotej. A gam endena gago une kobotej. A na aqa segi Niri Yesus qarinyonaqa a une tamo bulosiqqa gago une kobotqa bonaqa aqa segi jejamuq di Qotei na gago une aqa awai uge atsiqa une aqa singila kobotej. ⁴ Qotei a kumbra degyej. Yim iga dal anjam aqa kumbra tintinj dauryosim sqajqa deqa. Deqa iga gago areqalo namij na walweloqnsiqnum. Iga Qotei aqa Mondor Bole aqa kumbra na walweleqnum.

⁵ Tamo nanngi areqalo namij na walweleqnum qaji nanngi areqalo namij segi dauryeqnum. Ariya tamo nanngi Qotei aqa Mondor Bole aqa kumbra na walweleqnum qaji nanngi Mondor Bole aqa areqalo dauryeqnum. ⁶ Tamo nanngi areqalo namij dauryoqngab di nanngi morenqab. Ariya tamo nanngi Mondor Bole aqa areqalo dauryoqngab di nanngi lawo na nambile sqab. ⁷ Tamo nanngi areqalo namij dauryoqngab di nanngi Qotei ti jeu sqab. Di kiyaaqa? Nanngi Qotei aqa dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa. Nanngi dal anjam dauryqa keresai bolesai. ⁸ Tamo nanngi areqalo namij na walweleqnum qaji nanngi kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryqa keresai.

⁹ Ariya ningi areqalo namij na walweloqnsiqnum. Qotei aqa Mondor a nunngo are miligiq di unu deqa ningi aqa kumbra na walweleqnum. Tamo a Kristus aqa Mondor ti sqasai di a Kristus aqa tamo sqqa keresai. ¹⁰ Ningi une ti unub deqa nunngo jejamu moiqas. Ariya Kristus a nunngo are miligiq di unu deqa ningi Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Deqa Qotei aqa Mondor na ningi nambile engwas. ¹¹ Qotei a

na aqa Njiri Kristus Yesus subq na olo tigeltej. Qotei aqa Mondor a nungo are miligiq di unu deqa Qotei na aqa Mondor aqa singila na nungo jejamu moiqas qaji di dego olo subq na tigeltosim ningi nambile engwas.

Qotei aqa Mondor a na iga Qotei aqa angoro tigtinj sqajqa deqa elenej

¹² Deqa was qu, iga kumbra qujai na walwelqom. Iga areqalo namij na walwelqajqa e deqa marosai. ¹³ Ningi areqalo namij na walwelqab di ningi morenqab. Ariya ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walwelosib aqa singila na nungo segi jejamu aqa kumbra uge uge moiotqab di ningi nambile sqab. ¹⁴ Tamo ungasari kalil Qotei aqa Mondor na nanngi gam osornjreqnaq walweleqnu qaji nanngi Qotei aqa angoro tigtinj unub. ¹⁵ Qotei na ningi lanja wau tamo sqajqa deqa aqa Mondor ningi engosai. Ningi lanja wau tamo sqab di ningi ulaqab. Qotei na ningi aqa segi angoro tigtinj sqajqa deqa aqa Mondor ningi engkej. Deqa aqa singila na ningi endegsib Qotei meteqnub, "O ni gago Abu." ¹⁶ Qotei aqa Mondor a segi gago are miligiq di waueqnu deqa iga endegsi boleq di mareqnum, bole, iga Qotei aqa angoro unum. ¹⁷ Ariya iga Qotei aqa angoro unum deqa mondon iga ingi bole bole Abu Qotei na nami iga egwa marej qaji di oqom. Ingi bole di agi gago was Kristus a na nami esoqnej. A jaqatinj ej dego kere iga dego jaqatinj oqnsim sqom. Ariya mondon iga a ombla ñam koba osim so bole gaigai sqom.

Mondon Qotei na ñam koba ti so bole ti iga egwas

¹⁸ Mondon Qotei na ñam koba ti so bole ti di boleq atsim iga egwas. E are qalonum, so bole dena jaqatinj iga bini eqnum qaji di tulanj bunyqas. ¹⁹ Di kiyaaq? Qotei a nami aqa angoro nanngi boleq atqajqa bati atej. Ingi ingi kalil Qotei a nami atelenej qaji nanngi bati di unqajqa deqa tariñoqnsib unub. Ingi ingi nanngi di taroqnsib ñam atoqnsib endegsib nenemeqnu, "Bati gembu bati di brantqas?" ²⁰ Bini ingi ingi kalil nanngi di ugeosib unub. Nanngo segi areqalo na nanngi ugeosai. Qotei a segi na nanngi ugetnjrej. Di kiyaaq? Nanngi kumbra bole bole mondon Qotei na enjrqas qaji deqa tariñoqnsib sqajqa deqa. ²¹ Qotei na ingi ingi kalil di nanngi ugetnjrsiq tonto talq di breinjrobulej unub. Ariya bunuqna bati Qotei a nami atej qaji di brantimqa a na ingi ingi kalil di olo boletnjrimqa nanngi Qotei aqa angoro nanngi ti koba na tulanj boledamu sqab.

²² Iga qalie, ingi ingi kalil Qotei a nami atelenej qaji nanngi di jaqatinj koba oqnsib akam ti unub. Nanngi nami jaqatinj oqneb agi bini oqnsib unub. Unja a angorotqa osiq gulube eqnu dego kere. ²³ Ingi ingi kalil di nanngi segi akamosai. Iga Qotei aqa Mondor ejunum deqa iga dego akamoqnsim unum. Qotei na aqa Mondor iga namo egej. Iga Qotei aqa angoro unum deqa iga dego jaqatinj oqnsim akamoqnsim unum. Mondon Qotei na iga aqa segi angoro qa boleq na endegsi marqas, "Nanngi ijo angoro kalil." O was qu, bati di brantqajqa deqa iga tariñoqnsim unum. Bati di brantimqa

Qotei na gago jejamu bulyetgosim jejamu bunuj egwas. ²⁴ Qotei na iga elenej deqa bini iga Qotei qa gago areqalo singilatosisim a na iga jejamu bunuj egwajqa deqa tariñoqnsim unum. Iga mareqnum, iga ingi deqa tariñeqnum. Di kiyaaq? Iga ingi di osaiunum deqa. Ariya tamo bei a ingi bei osimqa a kiyaaq ingi deqa olo tariñqas? ²⁵ Ariya iga qalie, iga ingi di osaiunum deqa iga mondon oqom. Deqa iga are singilatoqnsim tariñoqnsim unum.

²⁶ Iga singila saiqoji unum deqa Qotei aqa Mondor a dego iga aqaryaigeqnu. Iga ingi kie qa pailyqajqa di iga geregere qaliesai. Deqa Qotei aqa Mondor a segi na iga aqaryaigwa osiq iga qa pailyeqnu. A akamoqnsiq boleq na marosaieqnu. ²⁷ Qotei a tamo nanngo are miligi unoqnsiq deqa a Mondor aqa areqalo dego qalieeqnu. Di kiyaaq? Mondor a Qotei aqa segi areqalo dauryosiq deqa aqa tamo ungasari nanngi qa pailyeqnu.

²⁸ Iga qalieonum, Qotei na tamo ungasari kalil a tulanj qalaqalaiyeqnu qaji nanngi geregere taqatnjreqnu. Deqa kumbra kalil nanngoq di branteqnu qaji dena nanngi olo boletnjreqnu. Tamo nanngi di Qotei na nami oqa marsiq metnjrej. ²⁹ Tamo nanngi Qotei na nami oqa marej qaji nanngi di a na giltnejrej dego. Yim nanngi aqa Angoro Yesus a bulosib aqa segi kumbra bole dauryajqa deqa. Gam dena Qotei aqa angoro gargekoba nanngi brantoqnb Kristus a nanngo was matu sqas. ³⁰ Ariya tamo nanngi Qotei na nami giltnejrej qaji nanngi di a na metnjrej dego. Tamo nanngi a na metnjrej qaji nanngi di a na tamo bole une saiqoji qa minjrej. Tamo nanngi a na tamo bole une saiqoji qa minjrej qaji nanngi di a na aqa segi nambile bole ti ñam koba ti enjrej.

Ingi bei na Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra getentqa keresai

³¹ Deqa iga Qotei aqa kumbra deqa kiersi marqom? Qotei na iga aqaryaigej deqa tamo yai na iga olo jeutgwas? Tamo dego bei sosai. ³² Qotei na aqa segi Njiri Yesus getentosai. A na qarinyonaq iga kalil aqaryaigwa bosiq moiej. A na aqa segi Njiri Yesus iga egej deqa iga qalieonum, a na ingi ingi kalil dego iga egoqnas.

³³ Qotei na iga aqa segi qa giltnej deqa tamo yai na gago une qa olo mergwas? Tamo dego bei sosai. Qotei a segi na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. ³⁴ Deqa tamo yai na iga gago une aqa awai uge olo oqa mergwas? Tamo dego bei sosai. Kristus Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa bini a Qotei aqa banj woq di awejunu. Awesosiq iga qa Qotei pailyeqnu. ³⁵ Kristus a segi na iga tulanj qalaqalaigeqnu. Deqa tamo yai na aqa qalaqalaiyo kumbra di olo getentimqa a na iga qalaqalaigwasai? Tamo dego bei sosai. O was qu, iga gulube osimqa kio, jaqatinj osimqa kio, tamo qudei na iga ugeugeigibqa kio, iga mam koba osimqa kio, gara saigimqa kio, kumbra uge bei na ugetgimqa kio, qoto bei gagoq di brantimqa kio Kristus a deqa iga qalaqalaigwasai e? Sai. ³⁶ Bole, ingi uge uge di gagoq di brantoqnb. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

“O Qotei, iga ino segi tamo ungasari unum deqa bati gaigai jeu tamo nanngi na iga lugoqnsib moioteqgnub.

Nanngi iga kaja du du bul nugoqnsib lugeqgnub.”
³⁷ Ariya Kristus na iga qalaqalaigej deqa gulube kalil di gagoq di brantqnsiqas di unngum. A na gaigai iga aqaryaigeqnu deqa iga qoto singilaoqnsim tigelejunum. ³⁸ Od, Qotei na iga tulan qalaqalaigeqnu. Deqa e endegsi ijo are singilatosim qalieonum, inggi bei na Qotei getentim a na iga olo qalaqalaigwasai inggi dego bei sosai. Moio ti nambile ti lan angro nanngi ti mondor singgila nanngi ti inggi inggi bini unub qaji nanngi ti inggi inggi bunuqna brantelenqab qaji nanngi ti inggi inggi kalil singgila ejunub qaji nanngi ti inggi inggi kalil lan goge di unub qaji nanngi ti inggi inggi kalil mandam sorgomq di unub qaji nanngi ti inggi inggi kalil Qotei na nami atelenej qaji nanngi ti kalil dena Qotei getentqa keresai. Yim a na iga olo qalaqalaigwasai. Iga qalieonum, gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa singgila na Qotei na iga qalaqalaigoqnsim sqas.

Pol a Israel nanngi qa are gulubeiqe qnu

9 E Kristus aqa tamo deqa e ninngi anjam bole merngwai. E ninngi gisan anjam merngwasai. Qotei aqa Mondor na e areqalo ebeqnu deqa e qalieonum, ijo anjam endi bole. ² Ijo anjam agiende. E gaigai are tulan gulubeibe qnaqa are koba qaleqnum. ³ Ijo areqalo koba agiende. Qotei na e taqal waibim Kristus na e qoreibosim ijo was qu agi Jekop aqa len nanngi olo kamba elenqajqa deqa e are koba qaleqnum. Osim deqa e gaigai Qotei pailyeqnum. ⁴ Jekop aqa len nanngi Israel tamo. Deqa Qotei na nanngi aqa segi angro qa minjrej. Nanngi Qotei aqa rian ti aqa singgila ti uneb. A na aqa anjam bunuj ti aqa dal anjam ti louqajqa kumbra ti nanngi enjrej. Osiqa inggi bole kalil a na nami nanngi enjrqa marej qaji di enjrej. ⁵ Nanngo moma utru nanngi nami nam koba ti soqneb. Nanngoq dena Kristus a nambabeb. Kristus a segi Qotei. A inggi inggi kalil nanngo gate. Deqa iga bati gaigai aqa nam soqtoqnqom. Bole.

Kumbra Qotei a Israel nanngi qa yej qaji deqa Pol a marej

⁶ Qotei na ijo was agi Jekop aqa len nanngi di elenqsai deqa e gaigai nanngi qa are gulubeibe qnu. Deqa Qotei aqa anjam nami marej qaji di ulonej e? Sai. E qalie, tamo gargekoba nanngi Israel nanngo len dena nambabeb ariya nanngi kalil Israel tamo tintin sai. ⁷ Iga endegsi marqasai, “Israel nanngi Abraham aqa len na nambabeb deqa nanngi kalil aqa angro tintin.” Iga degsi marqasai. Qotei na nami Abraham minnej, “Aisak aqa len na segi ino angro tintin nanngi brantqab.” ⁸ Anjam di aqa utru agiende. Tamo nanngi mandam tamo nanngo len na nambabeb qaji nanngi Qotei aqa angro tintin sai. Tamo nanngi Qotei aqa anjam nami marej qaji di qusib bole qa marsib nanngo areqaloq di singilatqab qaji nanngi segi Abraham aqa angro tintin sqab. ⁹ Agi

Qotei na nami Abraham endegsi minnej, “Bati e nami giltem qaji di brantimqa e olo ni qa botqa ino njan Sara a angro mel oqas.”

¹⁰ Qotei aqa anjam bei dego unu. Rebeka a bati qujai qa angro aiyel Eso wo Jekop wo nambabtnjrej. Nanngo abu qujai agi gago moma utru Aisak. ¹¹ Ariya Qotei aqa kumbra gaigai dauryeqnu qaji di a dauryosiq aqa segi areqalo na angro qujai giltej. A angro aqa wau qa are qalosai. A segi na metosiq giltej. Deqa Rebeka na aqa angro aiyel nanngi di nambabtnjrosaisonaqa nanngi aiyel kumbra bole ti kumbra uge ti yosaisonaqa Qotei na Rebeka endegsi minnej, “Angro namo nambabqas qaji a di angro bunu nambabqas qaji aqa wau tamo sqas.” ¹³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “E Jekop qalaqalaiyonum. Ariya e Eso qalaqalaiyosai.”

¹⁴ Qotei a kumbra degyej deqa iga kiersi marqom? Qotei a kumbra uge yej degsi marqom e? O was qu, iga degsi marqasai. ¹⁵ Agi Qotei na nami Moses endegsi minnej, “E tamo bei qa are boleibqa are soqnim e a qa are boleibqas. E tamo bei qa dulqajqa are soqnim e a qa dulqai.” ¹⁶ Deqa Qotei na tamo bei giltqas di tamo aqa areqalo na sai. Tamo aqa wau na sai. Qotei aqa segi are bole na a tamo bei giltqas. ¹⁷ Agi Qotei na nami Isip nanngo mandor koba endegsi minnej, “E na ni mandor koba atem unum. Di kiyaaq? E na ijo singgila kobaquja ni osormitqa tamo ungasari kalil nanngi unsib ijo nam osib sawa sawa kalilq dia mare mare laqajqa deqa e ni mandor koba atem.” Qotei aqa anjam di nami nenngrenyeb unu. ¹⁸ Deqa was qu, iga endegsi qalieonum. Qotei a tamo bei qa are boleiyqa are soqnim a tamo deqa are boleiyqas. Ariya a tamo bei aqa areqalo getentqa are soqnim di a getentqas.

¹⁹ Ariya nunngo ambleq di tamo bei a endegsi merbqas, “Qotei a kumbra degyeqnu deqa a kiyaaq iga olo une ti qa mergeqnu? Tamo yai aqa segi areqalo dauryosim olo Qotei aqa areqalo gotranjqa kere? Tamo dego bei sosai.” ²⁰ O tamo, ni tamo kiero deqa ni Qotei njrintqam? Tamo bei na mandam osim web gereiyim web na tigelosim endegsi minjqas kio, “Ni kiyaaq e degsi gereibonum?” A degsi minjqas keresai. ²¹ Web gereiyi tamo aqa segi areqalo na mandam ongol aiyel osimqa web aiyel gereiyqas. Web bei tulan boledamu gereiyqas. Di inggi goiqajqa. Ariya web bei bolesai lan wau qudei qa gereiyqas. Web gereiyi tamo aqa kumbra di uge kio? Sai. Di kumbra bole.

²² Qotei a segi dego kumbra di yeqnu. A na aqa minjinj boleq atimqa tamo kalil nanngi aqa singgila kobaquja unsib qalieqajqa deqa a kumbra di yeqnu. Qotei a tamo qudei nanngi qa minjinj oqetnjre qnu deqa nanngi padalqa tarineqnu. Ariya Qotei na nanngi urur padalt-njrosai eqnu. A nanngi qa tarinsokobaiye qnu. ²³ Di kiyaaq? Aqa areqalo agiende. Tamo ungasari kalil nanngi aqa rian ti aqa singgila ti unsib qalieqajqa deqa. Ariya Qotei a tamo qudei nanngi qa are tulan boleiyeqnu. Deqa a na nanngi so bole ti nam koba ti enjrqaqqa atej unu. Di dego tamo ungasari kalil nanngi unsib qalieqajqa deqa Qotei a nanngi qa tarinsokobaiye qnu. ²⁴ Tamo

Qotei a nanngi qa are boleiyeqnu qaji nanngi di agi iga tamo unngasari Qotei na metgej qaji iga. Iga Juda nanngo segiq dena bosai. Iga sawa bei bei qaji nanngoq dena dego bem. ²⁵ Agi Hosea a nami Qotei aqa medabu osiqa anjam bei endegsi nengrenyej unu, "Tamo nami ijo tamo sosai qaji nanngi di e na olo ijo segi tamo qa minjrqai. Tamo nami e na qalaqalainjrosai oqnem qaji nanngi di e na olo qalaqalainjrqai. ²⁶ E nami sawa bei bei qaji tamo nanngi endegsi minjrem, 'Ninggi ijo tamo sai.' Ariya bunuqna e na nanngi olo endegsi minjrqai, 'Ninggi ijo segi angro unub. Agi e Qotei nambile unum qaji.'"

²⁷ O was qu, Aisaia a Israel nanngi qa are qalsiq deqa a Qotei aqa medabu osiqa anjam endegsi marej, "Israel aqa leŋ nanngi ulul bul tulaŋ gargekobaqab. Ariya Qotei a nanngoq dena tamo quja quja segi elenqas. ²⁸ Tamo Koba Qotei a na tamo unngasari mandamq endi unub qaji nanngoq une qa minjrsim nanngi urur padaltnjroqujatqas." ²⁹ Agi Aisaia a nami anjam bei endegsi marej, "Qotei singila koba ti unu qaji a na iga quja quja uratgonaq soqnem. A na iga padaltgosai. Padaltgej qamu iga Sodom ti Gomora ti bulosim kalil padalekriem qamu."

Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosai. Deqa nanngi Qotei aqa nambialaq di tamo bolesai

³⁰ Deqa iga kiersi marqom? Iga endegsi marqom. Sawa bei bei qaji nanngi tamo bole une saiqoji sqajqa gam namosai oqneb. Ariya nanngi gam iteb. Gam agiende. Nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateb gam dena nanngi tamo bole une saiqoji soqneb. ³¹ Ariya Israel nanngi Moses aqa dal anjam dauryqajqa waukobaoqneb. Nanngi are qaloqneb, gam dena nanngi tamo bole une saiqoji sqab. Ariya nanngi dal anjam dauryoqneb gam dena nanngi tamo bole une saiqoji sosai. ³² Di kiyaaqa? Nanngi tamo bole une saiqoji sqa marsib Yesus qa nanngo areqalo singilatosai. Nanngi maroqneb, "Iga segi waukobaosim dena iga tamo bole une saiqoji sqom." Nanngi tal aqa ai utru quraqyosib mangaleb. ³³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsi nengrenyeb unu, "Ninggi quiye. E na tal aqa ai utru bei giltem unu. Deqa tal aqa ai utru di tamo nanngi quraqyosib manqalqab. E na tal aqa ai utru di olo osiy tal singilatqajqa deqa Saion qureq di tigeltit sqas. Tamo nanngi tal aqa ai utru deqa nanngo areqalo singilatqab di nanngi jemainjrqasai."

Israel nanngi Qotei aqa kumbra qaliesai

10 O was qu, ijo areqalo koba agiende. Qotei na Israel tamo unngasari nanngi elenqajqa deqa e are koba qaleqnum. Osim deqa e gaigai Qotei pailyeqnum. ² E Israel nanngi qa qalieem deqa e endegsi mareqnum, nanngi kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryqajqa tulaŋ singilaeqnu. Ariya nanngi Qotei aqa kumbra deqa geregere poinjrosai e qnu. ³ Qotei a iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu aqa kumbra di nanngi qaliesai. Deqa nanngi nanngo segi singila na tamo

bole une saiqoji sqajqa are qaleqnu. Deqa nanngi Qotei aqa sorgomq di sosib a segi na nanngi aqaryainjrimqa nanngi tamo bole une saiqoji sqajqa olo urateqnu. ⁴ Iga qalie, Kristus na Moses aqa dal anjam kalil keretekritej. Aqa kumbra dena tamo unngasari kalil a qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi Qotei aqa nambialaq di tamo bole une saiqoji sqab.

⁵ Tamo nanngi dal anjam dauryeqnu qaji nanngi Qotei na kiersim tamo bole une saiqoji qa minjrqas? Moses a deqa osiqa nami endegsi nengrenyej, "Tamo bei a dal anjam kalil dauryekritosim di a nambile sqas." Moses a anjam degsi nengrenyej. ⁶ Ariya tamo nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi Qotei na tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Deqa Moses a nanngi qa osiq anjam endegsi nengrenyej, "Ninggi nunngo segi are miligiq na endegsi maraib, 'Yai a lan qureq oqwas?'" Ninggi degsi marqab di ninggi Kristus osib mandamq osi bqab. Di keresai. ⁷ "Ninggi endegsi maraib, 'Yai a moio qureq aiqas?'" O was qu, ninggi degsi marqab di ninggi Kristus olo subq na tigeltqab. Di dego keresai.

⁸ Ariya anjam di aqa utru endegsi unu, "Anjam di a jom di unu. A isaq di sosai. A nunngo medabuq di unu. A nunngo are miligiq di dego unu." O was qu, tamo nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatqajqa anjam di agi iga mare mare laqnum. ⁹ Deqa ninggi nunngo medabu waqtosib Yesus a segi qujai Tamo Koba degsi boleq na marqab di Qotei na ninggi oqas. Qotei a Yesus subq na olo tigeltj anjam di nunngo are miligiq di singilatosib sqab di Qotei na ninggi oqas. ¹⁰ Gago are miligiq na iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Ariya gago medabu na iga Yesus aqa nambialaq soqtoqnsim boleq na mareqnum deqa Qotei na iga oqas.

¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsi nengrenyeb unu, "Tamo nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilatqab di nanngi jemainjrqasai." ¹² Iga Juda tamo ti Grik tamo ti iga kalil kerekere unum. Tamo Koba Kristus a gago kalil qa Tamo Koba. Deqa a na tamo kalil Kristus metoqnsib pailyeqnu qaji nanngi tulaŋ geregereinjre qnu. ¹³ Agi Qotei aqa anjam bei endegsi unu, "Tamo kalil Tamo Koba Kristus metoqnsib pailyeqnu qaji nanngi a na oqas."

¹⁴ Ariya nanngi a qa nanngo areqalo singilatqasai di nanngi kiersib a metosib pailyeqnu? Nanngi aqa anjam quqwasai di nanngi kiersib a qa nanngo areqalo singilatqab? Anjam palonto tamo nanngi Qotei aqa anjam palontqasai di nanngi kiersib aqa anjam quqwab?

¹⁵ Qotei na anjam palonto tamo nanngi qarijnjqasai di nanngi kiersib aqa anjam palontqab? Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsi nengrenyeb unu, "Tamo nanngi Qotei aqa anjam bole mare mare laqnu deqa tamo unngasari nanngi unjroqnsib tulaŋ areboleboleinjre qnu."

Israel nanngi Qotei aqa anjam bole osib dauryosai

¹⁶ Ariya tamo unngasari kalil nanngi anjam bole di qusib dauryosai e qnu. Agi nanngi qa Aisaia a nami endegsi marej, "O Tamo Koba, tamo yai nanngi gago anjam di qusib nanngo areqaloq di singilateqnu?" ¹⁷ Ariya

was qu, iga qalie, iga Qotei aqa anjam di quoqnsim gago areqaloq di singilateqnum. Anjam iga queqnum qaji di Kristus aqa medabuq na branteqnu.

¹⁸ Ariya e ningi endegsi nenemngwai. Israel nangi Kristus aqa anjam bole di nami quosai kio? Sai. Nangi quoqneb. Agi Qotei aqa anjam endegsi unu, "Qotei aqa anjam di gilsiq sawa sawa kalil keretonaqa tamo ungasari kalil nangi quoqneb." ¹⁹ Deqa e ningi olo nenemngwai. Israel nangi anjam di aqa utru poinjrosai kio? Sai. Nangi poinjrej. Agi Moses a nami Qotei aqa anjam bei endegsi marej, "Sawa bei bei qaji nangi ijo namgalaq di ñam saiqoji. Nangi tamo bolesai. Nangi e qa qaliesai dego. Ariya e na nangi elenjosiy ijo kumbra dena e na Israel nanggo are ugetetnjrit nangi njiringqab." ²⁰ Agi Aisaia a dego nami anjam endegsi singila na marej, "Tamo nangi e qa ñamosaioqneb qaji nangi e it-beb. Tamo nangi e qa marosaioqneb qaji nangi qa e brantonam nangi e nubeb." ²¹ Ariya Aisaia a Israel nangi qa are qalsiq endegsi marej, "E bati gaigai nangi qa tariñoqnsim metnjreqnam nangi olo diquoqnsib ijo anjam gotranjeqnu."

Qotei a Israel tamo quja quja segi elenej

11 Deqa e ningi endegsi nenemngwai. Qotei na aqa segi tamo ungasari agi Israel nangi qoreinjrsiq torei walinjrej e? Sai. E dego Israel tamo. E Abraham aqa moma. E Benjamin aqa lerj. ² Qotei a na aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nangi olo qoreinjrosai. Agi Elaija aqa anjam bei nenengrejq di unu. Aqa anjam di ningi qaliesai kio? Elaija a Israel nanggo une qa marsiq endegsi Qotei pailyej, ³ "O Tamo Koba, Israel nangi na ino medabu o qaji tamo nangi ñumelenjoqnsib ino atra bijal gingenjeqnu. E segi qujai ni daurmeqnum. Ariya nangi ijo kumbra di unoqnsib deqa e lubqa laqnu." Elaija a Qotei degsi pailyej. ⁴ Ariya Qotei na kamba Elaija kiersi minjej? A endegsi minjej, "Ni segi e daurbosai. Ijo tamo 7,000 nangi dego e daurbegnu. Nangi singa pulutosib gisañ qotei Bal a qa louosaieqnu." Qotei na Elaija degsi minjej.

⁵ Dego kere bini Qotei a tamo quja quja segi elenej unub. A nangi qa are boleyonaq kumbra dena a na nangi giltnjrej. ⁶ A nanggo wau qa are qalsiq nangi giltnjrosai. A nangi qa are boleyonaq dena a na nangi giltnjrej. Nangi wau bei yib Qotei a deqa are qalsiq nangi giltnjrej qamu a nangi qa are boleyej kumbra di laña ulonej qamu.

⁷ Deqa iga kiersi marqom? Iga endegsi marqom. Israel nangi tamo bole une saiqoji sqajqa waukobaeqnaq ugeinjroqnej. Ariya nangi qudei Qotei na aqa segi qa marsiq giltnjrej deqa nangi aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Ariya nangi qudei nanggo areqalo getenjrejunu. ⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nangi qa nami endegsib nenengrejeb unu, "Qotei na nangi nanaritnjrsiq nanggo namdamu ti nanggo dabkala ti torei getentnjrej. Nangi nami degsi soqneb bosibosiq agi bini degsib unub." ⁹ Deqa a dego nangi qa osiq endegsi marej,

"Nangi ingi uyqa koroqnbqa gulube gargekoba nanggoq di brantoqnsim kakanj bul nangi kabutnjroqnas.

Osim sil bul nanggo kakoro qainyetnjrim nanggo singa mening di tanyosib ululoqnsib awai ugedamu oqngab.

¹⁰ Nanggo namdamu dego getenjrim sawa unqajqa keresainjrim sqab.

Soqnb Qotei na nanggo qore tanu pulutetnjrim nangi tingiqa keresai. Nangi gaigai degsib sqab."

Qotei na sawa bei bei qaji nangi olo eleneqnu

¹¹ Deqa was qu, e ningi endegsi nenemngwai. Israel nangi ululoqneb deqa nangi torei padalqab e? Sai. Bole, nangi Qotei qoreiyeb deqa Qotei a olo sawa bei bei qaji tamo ungasari nangi eleneqnu. Ariya Israel nangi Qotei aqa kumbra di unsibqa are ugeinjrim aqaq olo bqajqa deqa are qalsiq sawa bei bei qaji tamo ungasari nangi eleneqnu. ¹² Israel nangi Qotei qoreiyeb deqa Qotei na olo tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nangi gegerenjrejqnu. Israel nangi Qotei aqa kumbra urateb deqa Qotei na olo sawa bei bei qaji tamo ungasari nangi kumbra bole enjrejqnu. Deqa iga bole qalieonum, Israel tamo ungasari kalil nangi olo puluosib Qotei aqaq bqab di Qotei na tamo ungasari kalil nangi dego kumbra tulanj boledamu enjrqas.

¹³ Ariya endego e na ningi sawa bei bei qaji tamo ungasari nangi anjam endegsi merngit quie. Qotei na e nanggo ambleq di wauqajqa deqa qarinqbej. Deqa e ijo wau deqa tulanj arebolebolebeqnu. ¹⁴ Di kiyaaq? E na ijo was qu Israel nanggo areqalo tigeltetnjritqa ingi bole bole Qotei a ningi engeqnu qaji di nangi dego oqa maribqa Qotei na nangi qudei elenqas. ¹⁵ Bati Qotei na Israel nangi walinjrsiq bati deqa a na tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanggo jeu kobotej. Deqa iga bole qalieonum, bati Qotei na Israel nangi olo elenjosim bati deqa a na tamo ungasari kalil morenej qaji nangi dego olo subq na tigeltnjrqas.

¹⁶ Tamo nangi wit bunuj oqnsib dena bem gereiyonqnsib poteqnu. Taqal bei nangi Qotei atraiyeqnu. Deqa bem kalil dego Qotei aqa segi bem. Namtanj aqa jirim di Qotei aqa segi jirim. Deqa nam aqa dani di dego Qotei aqa segi dani. ¹⁷ Israel nangi namtanj oliv qure qaji di bul. Dani qudei Qotei na gingenjrsiq breinjrej. Ariya ningi sawa bei bei qaji tamo ningi nañu qaji oliv aqa dani bul. Dani di Qotei na olo elenjosiq namtanj oliv qure qaji di aqa qoboq di betertelenej unub. Dani di agi ningi segi. Dani Qotei na gingenjrsiq breinjrej qaji nanggo sawa di agi ningi na olo eb. Deqa bini ningi namtanj oliv qure qaji aqa dani nangi ti namur bole oqnsib unub. ¹⁸ Deqa ningi endegsib are qalaib, "Iga tamo bole deqa iga na namtanj oliv qure qaji aqa dani nangi bunjrejunum." Ningi degsib are qalqab di ningi mati olo endegsib are qaliye. Namtanj oliv aqa jirim na ningi namur engeqnu. Ningi na namtanj oliv aqa jirim namur yosaieqnu.

¹⁹ Ariya ningi na e kamba endegsib merbqab, "Qotei na dani qudei gingenjrsiq nangi breinjrsiq olo iga osiq nanggo limeq di betertelenej unum." ²⁰ Di bole.

Ariya Qotei aqa kumbra di aqa utru agiende. Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosai deqa Qotei na nanngi ginngenjrsiqa breinjrej. Ariya nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatejunub deqa Qotei na nanngi olo elenje. Di nanngo wau na sai. Deqa nanngi nanngo segi ñam soqtosib diqaib. Nanngi ulaoiye. ²¹ Nanngi are qaliye. Namtañ oliv qure qaji aqa dani di Qotei na ginngenjrsiqa breinjrej. Dego kere nanngi nanngo segi ñam soqtosib diqwab di a na nanngi dego ginngenjngosim breingwas. ²² Nanngi geregere are qaliye. Qotei na tamo qudei nanngi kumbra bole enjreqnu. Osiqa olo tamo qudei nanngi gulube enjreqnu. Tamo nanngi aqa kumbra urateqnu qaji nanngi di a na gulube enjreqnu. Ariya nanngi aqa kumbra bole dauryqa singilaqab di a na nanngi kumbra bole engoqnqas. Saiqas di a na nanngi dego ginngenjngosim breingwas. ²³ Dani qudei Qotei na nami namtañ oliv qure qaji dena ginngenjrsiq breinjrej qaji nanngi di olo are bulyosib Qotei qa nanngo areqalo singilatqab di a na nanngi olo elenjosim namtañ oliv qoboq di betertnjrqas. Od, Qotei a na nanngi olo betertnjrqas kere. ²⁴ Nanngi qalie, nami nanngi nañu qaji oliv aqa dani soqneb. Onaqa Qotei na nanngi ginngenjngosiqasi bosiq namtañ oliv qure qaji aqa qoboq di betertelenej. Namtañ oliv qure qaji di nanngo nam utru tintinj sai. Deqa iga bole qalieonum. Bunuqna Qotei na namtañ oliv qure qaji aqa segi dani nanngi olo elenjosim bosim nanngi segi limeq di olo betertnjrqas.

Qotei a tamo ungasari kalil nanngi qa are boleiyosim elenqajqa are unu

²⁵ O was qu, nanngi segi powo koba ti unub nanngi degsib are qalaib. Nanngi degaib deqa e na uli anjam bei nanngi endegsi merngwai. Israel tamo ungasari qudei nanngo areqalo getenjnrejunu. Nanngi degsib soqneb sawa bei bei qaji tamo ungasari Qotei na nami giltnjrej nanngi di kalil elenjekritosim kereamqa bati deqa a na Israel tamo ungasari kalil nanngo areqalo dego waqtetnjrimqa nanngi olo are bulyqab. ²⁶ Gam dena Qotei na Israel nanngi kalil elenqas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Aqaryaigo Tamo Koba a Jerusalem dena tigelosim bosim Jekop aqa lej kalil nanngi are bulyetnjrim nanngi Qotei aqa anjam gotranjqajqa kumbra di olo uratqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e na ijo anjam bunuj singilatosiy nanngi enjrsiy dena nanngo une kalil kobotetnjrqai." Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb. ²⁸ Israel nanngi Yesus aqa anjam bole qoreiyeb deqa nanngi Qotei ti jeu unub. Deqa Qotei na nanngi kamba uratnjrsiq olo nanngi sawa bei bei qaji tamo elenjeqnu. Ariya nami Qotei na Israel nanngi aqa segi tamo sqa marsiq nanngi giltnjrsiq qalaqalainjrej. A nanngo moma utru nanngi qa are qalsiq deqa nanngi qalaqalainjrej. ²⁹ Iga qalie, Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi metnjroqnsiq ingi bole bole enjreqnu. Aqa kumbra di a olo uratqa keresai.

³⁰ Nami nanngi Qotei aqa anjam gotranjyoqneb. Ariya bini Israel nanngi kamba Qotei aqa anjam gotranjyeqnu. Gam dena Qotei a olo nanngi qa are boleiyosim elenjeqnu. ³¹ Dego kere Israel nanngi Qotei aqa anjam

gotranjyeqnub ariya Qotei a nanngi qa are boleiyosim elenjeqnu gam dena bunuqna a nanngi qa kamba olo are boleiyosim elenqas. ³² Qotei a na tamo ungasari kalil nanngi uratnjreqnaqa nanngi aqa anjam gotranjyeqneb. Aqa kumbra dena a na nanngi tonto talq di breinjrobulonaq soqneb. Qotei a degyej. Di kiyaaqa? A nanngi kalil qa olo are boleiyosim elenqajqa deqa.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

³³ O was qu, Qotei aqa kumbra ti aqa areqalo ti aqa powo ti di tulan kokba. Di tulan guma koba dego. Deqa iga na aqa areqalo di aqa utru geregere ubtsim marqa keresai. Aqa gam kalil dego iga dauryosim itqa keresai. ³⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? ³⁵ Tamo yai na Qotei ingi bei yosimqa a na kamba olo yqajqa minjqas? Tamo dego bei sosai." ³⁶ O was qu, Qotei a ingi ingi kalil atelenej. A ingi ingi kalil qa utru. Ingi ingi kalil di aqa segi. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

Nanngi nanngo segi jejamu osib Qotei atraiyiye

12 Ariya was qu, Qotei a iga qa are tulan boleiyosiq elenje deqa e nanngi singila na endegsi merngwai. Nanngi nanngo segi jejamu osib Qotei atraiyiye. Osib deqa nanngi hambile sosib Qotei aqa segi tamo ungasari tintinj sqab. Deqa nanngi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqniye. Nanngi degyoqnqab di nanngi Qotei aqa kumbra na bole louoqnqab. ² Nanngi mandam tamo nanngo kumbra dauryosib walwelaib. Qotei na areqalo bunuj engoqnimqa nanngi kumbra bunuj dauryoqniye. Osib kumbra dena nanngi Qotei aqa areqalo geregere qalieqab. Agi nanngi kumbra bole ti kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji de ti kumbra tulan tintinj de ti geregere qalieqab.

Wau segi segi Qotei na nanngi engej qaji di yoqniye

³ Qotei a e qa are boleiyonaq deqa wau ebej. Deqa e nanngi segi segi endegsi merngwai. Nanngi nanngo segi powo ti kumbra ti soqtosib nanngo was qudei nanngi bunjnjrqas are qalaib. Nanngi nanngo kumbra geregere tenemtosib areqalo bole ti sosib Qotei qa nanngo areqalo singilatoqniye. Ariya a na nanngi segi segi singila engej qaji di olo soqtosib nanngo was qudei nanngi bunjnjraib. ⁴ Nanngi qalie, iga kalil jejamu qujai. Ariya ga-go jejamu miligiq dia sarqei gargekoba unub. Nanngi kalil wau qujai yosaieqnu. Nanngi wau segi segi yeqnub. ⁵ Dego kere iga tamo ungasari gargekoba unum. Ariya iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. Deqa iga segi segi kalil koba na korooqnsim jejamu qujaiq di turtejunum.

⁶ Qotei a iga qa are boleiyonaq deqa iga powo segi segi egej. A na tamo qudei nanngi aqa medabu osib anjam palontqajqa powo enjrej deqa nanngi a qa nanngo areqalo singilatosib aqa anjam geregere palontqanebe. ⁷ A na tamo qudei nanngi aqa segi tamo ungasari nanngi aqaryainjqajqa powo enjrej deqa nanngi

na tamo ungasari nanngi di geregere aqaryainjro-qnebe. A na tamo qudei nanngi aqa anjam plaltqajqa powo enjrej deqa nanngi aqa anjam geregere plalto-qnebe.⁸ A na tamo qudei nanngi aqa segi tamo ungasari nanngo areqalo singilatetnjrqajqa powo enjrej deqa nanngi nanngo areqalo geregere singilatetnjro-qnebe. A na tamo qudei nanngi silali ingi ingi jeisib tamo ungasari ingi qa truqueqnub qaji nanngi enjrqajqa powo enjrej deqa nanngi silali ingi ingi koba koroiyosib jeisib enjroqnebe. A na tamo qudei nanngi aqa wau taqatqajqa powo enjrej deqa nanngi na wau di geregere taqatoqnebe. A na tamo qudei nanngi aqa segi tamo ungasari nanngi qa dulosib geregereinjrqajqa powo enjrej deqa nanngi arebolebole na nanngi geregereinjroqnebe.

Ninggi na nunngo Kristen was nanngi bole qalaqalainjroqniye

⁹ O was qu, ninggi na tamo ungasari nanngi bole qalaqalainjroqniye. Ninggi gisarj na nanngi qalaqalainjraib. Ninggi kumbra uge kalil torei uratosib kumbra bole segi beteryosib yoqniye. ¹⁰ Ninggi gaigai Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi nunngo was tirtinj edegosib nanngi qalaqalainjroqniye. Ninggi nunngo segi ñam tentoqnsib Kristen was nanngo ñam olo soqtoqniye. ¹¹ Ninggi gaigai singila na Qotei aqa wau ojoqniye. Qotei aqa Mondor a nunngoq aioqnsim are tigeltetngoqnim ninggi Tamo Koba Yesus aqa wau ojquajqa tularj singilaoqniye. ¹² Mondorj Tamo Koba Qotei na ninggi lanj qureq osi oqwas. Ninggi deq oqwajqa tariñoqnsib areboleboleinggoqneme. Osib gulube ninggi qa boqnmq singila na tigeloqnsib qoboioqniye. Osib gaigai Qotei pailyoqniye.

¹³ Qotei aqa segi tamo ungasari qudei nanngi ingi qa truquoqnbq ninggi na nanngi aqaryainjroqniye. Tamo lanjaj nanngi dego nunngo meq boqnbq nanngi oqnsib geregereinjroqniye.

¹⁴ Tamo qudei nanngi na ninggi ugeugeingibqa di unngum, ninggi kamba olo nanngi ugeugeinjraib. Ninggi nanngi qa pailyoqniye. Od, Qotei na nanngi aqaryainjrqajqa deqa are qalsib nanngi qa pailyoqniye. Qotei na nanngi ugetnjrqajqa deqa pailyoqniye. ¹⁵ Kristen was qudei nanngi areboleboleinjrimqa ninggi kamba dego nanngi koba na areboleboleinggeme. Ariya was qudei nanngi akamoqnbq ninggi kamba dego nanngi koba na akamoqniye. ¹⁶ Ninggi segi segi kalil areqalo qujaitosib soqniye. Ninggi nunngo segi ñam soqtqa are qalaib. Ninggi tamo lanjaj nanngi koba na laqajqa areboleboleinggem. Ninggi nunngo segi ñam soqtosib endegsib maraib, "Iga segi qalie koba ti unum." Ninggi degaib.

¹⁷ Tamo qudei nanngi na ninggi kumbra uge engibqa ninggi na kamba kumbra uge enjraib. Ninggi tamo kalil nanngo ñamgalaq dia kumbra bole segi yoqniye.

¹⁸ Ninggi njirin ti qoto ti uratiye. Gam soqnmq ninggi gaigai tamo kalil nanngi koba na are qujaitosib soqniye.

¹⁹ O ijo was bole, tamo qudei nanngi na ninggi gulube engibqa ninggi na kamba nanngi gulube enjraib. Uratosib Qotei aqa banq di nanngi atib a segi nanngi qa

minjinj oqim gulube enjrqas. Agi Tamo Koba Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "Une kambatqajqa wau di ijo segi wau. E segi na tamo nanngo une qa nanngi kambatnjrqai. ²⁰ Deqa ino jeu tamo bei a mamymqqa ni a gereysim ingi anaiye. A ya qaryimqqa dego gereysim ya anaiye. Ni a degyimqqa a aqa kumbra uge qa are qalsim jemaiyqas." ²¹ O was qu, e ninggi segi segi endegsi merngwai. Kumbra uge bei na ni ojqa laqnm ni segi singilaosim kumbra bole dauryosim dena ni kumbra uge bunyosim gotranjyqam.

Ninggi sawa taqato qaji mandor kokba nanngo sorgomq di soqniye

13 Ninggi kalil sawa taqato qaji mandor kokba nanngo sorgomq di soqniye. Iga qalie, sawa taqato qaji mandor kokba nanngi lanja brantosai. Qotei a segi na nanngi wau enjreqlaqa nanngi sawa taqateqnub. Qotei a segi na nanngi atelenej unub. ² Deqa tamo nanngi mandor kokba nanngo anjam gotranjyqab di nanngi Qotei aqa anjam dego gotranjonub. Nanngo kumbra dena nanngi awai uge oqab. ³ Sawa taqato qaji mandor kokba nanngi wau yeqnub di tamo kumbra bole bole yeqnub qaji nanngi ula enjrqajqa sai. Tamo kumbra uge uge yeqnub qaji nanngi segi ula enjrqajqa deqa wau yeqnub. Deqa ninggi mandor kokba nanngi qa ulaqajqa uratosib kumbra bole bole yoqniye. Yimqqa nanngi na nunngo ñam soqtetngwab. ⁴ Sawa taqato qaji mandor kokba nanngi Qotei aqa wau tamo bul. Nanngo wau qujai agi nanngi na ninggi aqaryaingoqnsib geregereingeqnub. Ariya ninggi kumbra uge uge yoqnbq di ninggi nanngi qa ulaqab. Ninggi qalie, sawa taqato qaji mandor kokba nanngi sebru ojejunub. Nanngi sebru lanja ojosai. Nanngi Qotei aqa wau tamo unub deqa nanngi na tamo ungasari kumbra uge uge yeqnub qaji nanngi sebru dena awai uge enjreqlaqa. ⁵ Deqa iga sawa taqato qaji mandor kokba nanngo sorgomq di sqom. Iga awai uge oqa uratosim nanngo anjam dauryqom. Deqa segi sai. Iga gago are miligiq di qalieonum, kumbra di bole. Osim deqa ti iga nanngo anjam dauryqom.

⁶ Utru deqa ninggi takis waiyeqnub. Di kiyaaqa? Sawa taqato qaji mandor kokba nanngi Qotei aqa wau tamo deqa nanngi gaigai singila na wau Qotei na enjrej qaji di taqateqnub. ⁷ Deqa ninggi na mandor kokba nanngo ingi ingi nanngi qa olo enjroqniye. Osib takis o qaji tamo nanngo banq di takis atoqniye. Ninggi tamo bei aqa sorgomq di sosib ariya ninggi aqa anjam dego qusib kumbra bole bole osoryoqniye. Tamo bei a tamo kobaquja soqnmq ninggi aqa ñam soqtoqniye.

Ninggi qalaqalaiyo kumbra dauryoqniye

⁸ Ninggi was bei aqa ingi ingi onub di nunngoq di sokobaiyaiq. A qa kamba olo yiye. Ariya ingi bei nunngoq di gaigai soqnm. Ingi agiende. Ninggi qalaqalaiyo kumbra yoqnsib soqniye. Di kiyaaqa? Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a Qotei aqa dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas. ⁹ Iga qalie, dal anjam a endegsi marqo, "Ninggi tamo ungasari nanngi

ñumsib moiotnjraib. Ningi bajijaib. Ningi was bei aqa ingi ingi qa mamaulngaiq. Ningi was bei aqa uña jejamu ojetaib." Ariya anjam bei dego unu. Anjam agiende, "Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ni ino was nanngi dego degsim geregereinjroqne." O was qu, anjam qujai dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁰ Tamo bei na tamo bei qalaqalaisyas di a na tamo di kumbra uge bei yqa keresai. Deqa tamo bei na tamo qudei nanngi qalaqalainjqas di a dal anjam kalil dego kere-tosim dauryqas.

Ningi kumbra tiñtiñ dauryosib walweloqniye

¹¹ E ningi degsi merngonum. Di kiyaaqa? Bati iga bini unum endi ningi qalie. Ningi ñeio qa kumbra uratosib tigelqajqa bati agi brantqo. Ningi qalie, Qotei na iga oqajqa bati isaq yala sonaqa iga Kristus qa gago areqalo singilattem. Ariya bini Qotei na iga oqajqa bati jomqo. ¹² Qolo koboeqnaqa sawa suwanqa laqnu. Deqa iga ambru qaji kumbra kalil uratosim suwan qaji kumbraq di sqom. Suwan qaji kumbra di iga qoto qa gara bul jigsim sqom. ¹³ Tamo a qanam walweleqnu dego kere iga kumbra bole tiñtiñ na walweloqnoqom. Deqa iga diqoqnsim alañkobaoqnsim ya uge uyoqnsim nanarioqnasai. Iga sambala kumbra dego yoqnaqajqa are pruggoqnim kumbra uge jigat yoqnasai. Iga laña laña ñiriñoqnsim tamo qudei nanngi qa are ugegoqnasai. ¹⁴ Ningi Tamo Koba Yesus Kristus beteryosib a gara bul jigsib soqniye. Sosib deqa ningi nunngo jejamu qa areqalo uge uge di dauryqajqa are qaloqnasai.

Ningi nunngo Kristen was nanngo kumbra pegiyaib

14 Tamo bei a Yesus qa aqa areqalo singilateqnu ariya aqa areqalo di kiñala singilaosaiunu. Deqa ningi a qoreiyaib. Ningi a osib Kristen nanngo ambleq osib boiye. Ningi aqa kumbra qudei uge qa minjsib a ombla anjam na qotoqnaib. ² Tamo qudei nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqnu deqa nanngi ingi uyo bei getentosaieqnu. Kalil uyeqnu. Ariya tamo qudei nanngo areqalo kiñala singilaosaiunu deqa nanngi wagme qudei uyosaieqnu. Kalil getenteqnu. ³ Ariya tamo nanngi ingi ingi kalil uyeqnu qaji nanngi na olo tamo nanngi wagme getenteqnu qaji nanngi uge qa minjraib. Tamo nanngi wagme getenteqnu qaji nanngi na tamo nanngi ingi ingi kalil uyeqnu qaji nanngi dego uge qa minjraib. Qotei na nanngi ti ningi ti elenje. ⁴ Ni tamo kiero deqa ni na tamo bei aqa wau tamo a uge qa minjqam? A singila na wau bole yqas kio aqa wau ulonqas kio di aqa wau qa gate a segi na pegiyqas. Ariya e qalieonum, a singila na tigelosim wau bole yqas. Di kiyaaqa? Tamo Koba Qotei na a singilatimqa a singila na tigelosim.

⁵ Tamo bei a endegsi are qalqas, "Bati qudei yori bati kokba. Bati qudei bati lañaj." Ariya tamo bei a marqas, "Sai. Bati kalil kerekere unub." O was qu, ningi segi segi nunngo areqalo geregere tenemtosib areqalo bole ti soqniye. ⁶ Tamo qudei nanngi yori bati qudei uyeqnu.

Di nanngi Tamo Koba Yesus qa are qalsib deqa uneqnu. Tamo qudei nanngi ingi ingi kalil uyeqnu. Di nanngi Tamo Koba Yesus qa are qalsib deqa ingi ingi kalil uyeqnu. Di kiyaaqa? Nanngi ingi uyqa oqnsib Qotei pailyoqnsib uyeqnu. Tamo qudei nanngi ingi qudei getenteqnu. Di nanngi Tamo Koba Yesus qa are qalsib deqa getenteqnu. Nanngi dego ingi getentqa oqnsib Qotei pailyoqnsib getenteqnu.

⁷ Iga qalie, gago ambleq di tamo bei a endegsi marqas keresai, "Ijo ñambile di ijo segi. E segi na taqatejunum. E moiqai di e segi na marsiy moiqai." A degsi marqas keresai. ⁸ Iga ñambile sqom di Tamo Koba Yesus aqa segi. Ariya iga moiqom di dego Tamo Koba Yesus aqa segi. Deqa iga ñambile sqom kio iga moiqom kio di iga Tamo Koba Yesus aqa segi tamo ungasari sqom. ⁹ Kristus a dego moisiq olo ñambile osiq subq na tigelej. Di kiyaaqa? A tamo ñambile unub qaji ti tamo moreñeb qaji nanngi ti nanngo Tamo Koba sqajqa deqa.

¹⁰ Ningi kiyaaqa nunngo Kristen was nanngo kumbra laña tenemtosib nanngi uge qa minjreqnu? Osib nanngi misilijnjreqnu? Ningi qalie, mondoñ iga kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelamqa a na iga pegigwas.

¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsi nengrenyeb unu, "E segi Tamo Koba. E ñambile gaigai unum qaji. Deqa e anjam bole endegsi marqai. Mondoñ tamo ungasari kalil nanngi e qa bosib ijo areq di singa pulutosib nanngo medabu qujaitosib merbqab, "Ni segi Qotei."

¹² Qotei aqa anjam degsi unu. Deqa iga qalieonum, iga segi segi kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelosim gago kumbra kalil baltosim minjnam a quqwas.

Ningi nunngo Kristen was nanngi kumbra ugeq breinjraib

¹³ Deqa iga gago Kristen was nanngo kumbra laña tenemtosim nanngi uge qa minjqasai. Iga areqalo bei dauryqom. Gago Kristen was nanngi une ataib deqa iga na nanngi kumbra uge beiq breinjrasai. ¹⁴ Tamo Koba Yesus a na e powo ebej deqa e qalieonum, ingi ingi kalil Qotei na atelenej qaji di aqa ñamgalaq di jiga bei saiqoji. Ariya Kristen was bei a ingi bei qa endegsi are qalqas, "Ingi di jigat." A degsi are qalqas deqa a ingi di getentqas. ¹⁵ Deqa a ingi di jigat qa marimqa ningi ingi di osib uyib ningsimqa a are gulubeiyqas. Nunngo kumbra dena ningi qalaqalaiyo kumbra uratosib deqa niñgi aqa are gulubetetqab. Kristus a nunngo was deqa osiq moiej deqa ningi nunngo ingi uyo qa osib a ugegeiyaib. ¹⁶ Ningi mareqnu, iga ingi di uyqom di kumbra bole. Ariya nunngo kumbra bole di tamo qudei nanngi unsib olo uge qa maraib deqa ningi geregere ñam atoqniye. ¹⁷ Iga ingi ti ya ti uyoqnoqom kumbra dena Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwasai. Ariya iga kumbra tiñtiñ yoqnsim lawo kumbra dauryoqnsim Qotei aqa Mandor aqa wau na areboleboleigim sqom kumbra dena Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas. ¹⁸ Tamo nanngi kumbra dena Kristus aqa wau ojqonqab di Qotei a nanngi qa tulan

arearetoqnqas. Yim tamo kalil nanngi na nanngi unjrsib marqab, "Nanngi tamo bole."

¹⁹ Deqa iga kalil lawo na sqajqa ti gago Kristen was nanngo are singilatetnjrqajqa ti deqa are qaloqnsim wauoqnqom. ²⁰ Ningi ingi uyo qa are qalsib dena Qotei aqa wau ugetaib. Bole, ningi ingi ingi kalil uyqa kere. Ariya ningi ingi bei uysib dena nunngo was bei uneq waiyqab di ningi kumbra uge yonub. ²¹ Deqa ningi kumbra di uratiye. Ningi wagme kio ningi wain kio uysibqa o kumbra bei kio ysibqa dena nunngo was bei uneq waiyqab di ningi kumbra uge yonub. ²² Ningi Qotei qa nunngo areqalo singilateqnu deqa ningi qalie, ningi ingi ingi kalil uyqa kere. Ariya ningi ingi bei uyib nunngo was bei a unsim uneq aiaim deqa ningi nunngo qalie di nunngo are miligiq di ulitib soqnem. Yim Qotei a segi unqas. Tamo bei a ingi bei bole qa marsim uyqa are gulubeiyqasai di a arebolebole na uyem. ²³ Ariya tamo bei a ingi bei uyqa osim areqalo ayel-tosim uyqas di a une ti sqas. A Qotei qa aqa areqalo singilatosisq ariya a qaliesai, a ingi di uyqas di kumbra bole kio sai kio. Degsim a une ti sqas. Iga Qotei qa gago areqalo singilatosisim ariya iga qaliesai, kumbra bei bole kio sai kio. Osim iga kumbra di yqom di iga une yonum.

Ningi Kristus aqa areqalo ti aqa kumbra ti dauryoqniye

15 Iga Kristen tamo singila ti unum qaji iga na Kristen was qudei singila saiqoji unub qaji nanngi aqaryainjroqnsim nanngo gulube qoboyetnjroqnqom. Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. ² Iga segi segi na gago Kristen was nanngi aqaryainjroqnqom. Osim dena iga nanngo are singilatetnjrim nanngi bole sqab. ³ Iga qalie, Kristus a dego aqa segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalosaiqonej. Agi Kristus a nami endegsi Qotei pailyej, "O Abu, tamo qudei nanngi ni qa anjam uge mareqnu. Nanngo anjam di e qa dego mareqnu." O was qu, Qotei aqa anjam di agi nengrenq di unu. ⁴ Qotei aqa anjam kalil nanngi nami nengrenyeb qaji di iga Qotei aqa gam osorgwajqa deqa osib nengrenyeb. Anjam dena gago areqalo singilatetngim iga singila na tigelosim Qotei na mondon iga oqajqa deqa tarinoqnsim sqom. Utru deqa nengrenyeb. ⁵ Qotei a segi na gago areqalo singilatetgeqnu. A segi na iga aqaryaigeqnu deqa iga singila na tigeleqnum. Ariya Qotei na ningi aqaryainngimqa ningi Kristus Yesus aqa kumbra dauryosib areqalo qujaitosib soqniye. ⁶ Sosib ningi kalil medabu qujaitosib gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqniye.

Kristus a na Juda tamo nanngi ti sawa bei bei qaji tamo nanngi ti aqaryainjrej

⁷ Kristus a nami ningi osiq geregereingej dego kere ningi dego nunngo Kristen was qu nanngi oqnsib geregereinjroqniye. Yim nunngo kumbra dena ningi Qotei aqa ñam tulan soqtoqnqab. ⁸ E endegsi marqai. Kristus a Juda nanngi aqaryainjrqa oqnsiq wauoqnej. Qotei aqa anjam a bole di nanngi qalieqajqa deqa osiq

wauoqnej. Anjam Qotei na nami Juda nanngo moma utru nanngi minjroqnej qaji di singilatqajqa deqa ti Kristus a wauoqnej. ⁹ Ariya Kristus a sawa bei bei qaji nanngi qa dego wauoqnej. Di kiyaaq? Qotei a nanngi qa dego are tulan boleiyej. Aqa kumbra di nanngi unsib aqa ñam soqtqajqa deqa Kristus a wauoqnej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "E sawa bei bei qaji nanngo ambleq dia ino ñam soqtqai.

E ino ñam soqtqa osiy ni qa louoqnqai."

¹⁰ Anjam bei dego unu, "O sawa bei bei qaji tamo ungasari, ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi ti koba na areboleboleingim soqniye." ¹¹ Olo anjam bei dego unu,

"O sawa bei bei qaji tamo ungasari kalil, ningi Tamo Koba Qotei aqa ñam soqtoqniye.

O tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji, ningi aqa ñam soqtoqniye."

¹² Ariya Aisaia a dego Qotei aqa medabu osiq anjam bei endegsi marej, "Mondon Devit aqa abu Jesi aqa len dena mandor kobaquja bei brantqas. Brantosim a na sawa bei bei qaji tamo ungasari kalil nanngi taqat-njresqas. A bosim nanngi boletnjrqajqa deqa nanngi a qa tarinoqnsib sqab."

¹³ O was qu, Qotei a nami ingi bole bole di iga egwajqa marej deqa iga bini tarinoqnsim unum. Ningi a qa nunngo areqalo singilateqnu deqa a na nunngo are boletetngimqa ningi tulan areboleboleingim lawo na sqab. Yim Qotei aqa Mondor na ningi singilatngimqa ningi ingi bole bole a na engwa marej qaji deqa tarinoqnsib sqab.

Pol a Qotei aqa wau ojoqnej deqa a tulan areboleboleiyej

¹⁴ O was qu, ijo are miligiq di e qalieonum, ningi kumbra bole gaigai yeqnu. Ningi tulan powo koba ti unub deqa ningi segi segi na Qotei aqa tamo ungasari nanngi gam bole osornjreqnu. ¹⁵ Ijo anjam mutu qudei e nengrenyonum qaji endi anjam singila. Qotei a e qa are boleiyonaq wau ebej ningi deqa olo are walngaim deqa e anjam endi nengrenyonum. ¹⁶ E Kristus Yesus aqa wau tamo deqa e sawa bei bei qaji tamo nanngo ambleq dia wauoqnsim Qotei aqa anjam bole nanngi minjreqnum. E na nanngi osiy Qotei aqaq dia atrainjrobulitqa a nanngi elenqajqa deqa waueqnum. Qotei aqa Mondor na nanngi singilatnjrimqa nanngi Qotei aqa segi tamo ungasari sosib kumbra bole yoqnqajqa deqa e nanngi qa waueqnum.

¹⁷ Aqo Kristus Yesus wo ombla waueqnum deqa e Qotei aqa wau endi yqajqa tulan areboleboleibeqnu.

¹⁸ E ingi bei qa merngwasai. Kristus a ijo ban na wau yeqnu qaji deqa segi ningi saingwai. A na ijo medabu singilatetboqnsiqa ijo ban na wau bole bole yeqnu. A na e singila ebeqnaqa e manwa gargekoba yeqnum. Qotei aqa Mondor na dego e singilatbeqnaqa e waueqnum. Kristus a kumbra kalil di yeqnu. Di kiyaaq? A na sawa bei bei qaji nanngo are tigeltetnjrimqa nanngi Qotei aqa anjam dauryqajqa deqa. Utru deqa e

Jerusalem dena wau utru atsim Kristus aqa anjam bole mare mare laqnsim gilsim torei Ilirikum sawaq dia diqtem. ²⁰ Ariya e na tamo ungasari Kristus aqa ñam qaliesai qaji nanggo sawaq dia aqa anjam bole palon-tqajqa are qaleqnum. Tal aqa ai utru tamo bei na tigeltaj qaji dia e olo tal atqajqa are qalosaieqnum. ²¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo nanggi Kristus aqa ñam nami quosai qaji nanggi a unqab. Tamo nanggi aqa anjam nami quosai qaji nanggi qusib a qa poinjrqa."

Pol a mati Rom nanggi unjrsim Spen sawaq aiqas

²² O was qu, e wau di yeqnum dena e ninggi qa bqajqa gam getejeqnu. Deqa e ninggi qa bqa yeqnam keresai-ibeqnu. ²³ Ariya bini e sawa endia wau bei saiqoji. Wausau garggekoba e ninggi nungwajqa are qaloqnum. ²⁴ Deqa e Spen sawaq aiqa osiyqa e mati ninggi qa bosiy nungsiy ninggi ti koba na sokiñalayitqa ninggi ingi ingi qa aqaryaibibqa e Spen sawaq aiqai.

²⁵ Ariya e mati Jerusalem gilsiy dia Qotei aqa tamo ungasari nanggi unjrsiy aqaryainjrqa. ²⁶ Qotei aqa tamo ungasari Masedonia sawa ti Akaia sawa ti di unub qaji nanggi na Kristen tamo ungasari Jerusalem dia ingi ingi qa truqueqnum qaji nanggi aqaryainjrqa marsib silali koroiyeb unu. ²⁷ Nanggi nanggo segi areqalo na silali di koroiyeb. Nanggo kumbra di bole. Di kiyaaqa? Nanggi na kamba ingi deqaji olo Juda nanggi enjrqaqqa wau ti deqa. Juda nanggi na nanggi Qotei aqa anjam qa aqaryainjreqnum deqa nanggi na kamba olo Juda nanggi jejamu qa ingi ingi qa aqaryainjrqaqqa wau ti.

²⁸ Deqa e mati wau di kobotosiy silali di Jerusalem osiy gilsiy bunuqna e Spen sawaq aiqa osiy e ninggi qa bosiy nungwai. ²⁹ E qalieonum. E ninggi qa bqai di e Kristus aqa kumbra bole osi bosiy ninggi osorngitqa dena ninggi singilaqab.

³⁰ O was qu, ninggi gago Tamo Koba Yesus Kristus a qa ti qalaqalaiyo kumbra Qotei aqa Mondor na iga osorgeqnu qaji deqa ti are qalsibqa e ombla na Qotei pailyqajqa waukobaoqniye. Osib ninggi e qa dego Qotei pailyoqniye. ³¹ Yim a na e aqaryaibosim anjam gotranjo tamo Judia sawaq di unub qaji nanggo banq dena e olo oqas. Ninggi Qotei pailyibqa a na aqa segi tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanggo are tigeltet-njrimqa e na nanggi silali qa aqaryainjreqnum ijo wau deqa nanggi tulan areboleboleinjrim sqab. ³² Deqa Qotei na marim e ninggi qa bosiy nungsiy dena e areboleboleibqas. Osiy ninggi koba na aqaratosisy dena singila oqai.

³³ Qotei a na iga so bole ti lawo kumbra ti egeqnu. A ninggi kalil koba na soqnebe. Bole.

Pol a Rom nanggi qa kaiye anjam qarinyej

16 Ninggi gago jaja Fibi osib geregereiyiye. A na Kristen tamo ungasari Senkria qureq di unub qaji nanggi qa wauqnu. ² Ninggi Tamo Koba Yesus aqa ñam na Fibi osib geregereiyiye. Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa iga kumbra bole di yqom.

Fibi a gulube ti soqnimqa kio ingi bei qa truquamqa kio ninggi na aqaryaiyiye. A nami tamo ungasari garggekoba nanggi aqaryainjroqnsiq e dego aqaryaiboqnej. Deqa ninggi a urataib. A kamba dego aqaryaiyiye.

³ Ninggi na ijo kaiye anjam endi osib Prisila wo Akwila wo nanggi aiyel minjriye. Nanggi aiyel e koba na Kristus Yesus aqa wau ojeqnum. ⁴ Nami jeu tamo nanggi na e lubqa laqna nanggi aiyel moiqa ulaosaiosib deqa e aqaryaibeb. Deqa e nanggi qa osim Qotei binjiyeqnum. E segi sai. Kristen tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanggi dego nanggi aiyel qa osib Qotei binjiyeqnum. ⁵ Ninggi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen tamo ungasari kalil Prisila wo Akwila wo nanggo talq dia korosib loueqnum qaji nanggi dego minjriye.

Osib Epainetus dego ijo kaiye anjam endi minjiye. A ijo kadoi bole. A Esia sawa qaji. Nami tamo kalil Esia sawaq di unub qaji nanggi are bulyosaisonabqa Epainetus a namoqna are bulyosiq Kristus qa aqa areqalo singilatej.

⁶ Ninggi na ijo kaiye anjam endi osib Maria dego minjiye. A ninggi aqaryainjwa are qaloqnsiq waukobaoqnej.

⁷ Ninggi na ijo kaiye anjam endi osib Andronikus wo Junias wo nanggi aiyel dego minjriye. Nanggi aiyel ijo leñ nanggi. Jeu tamo nanggi na nanggi aiyel e ombla na ojelenosib tonto talq breigonab soqnem. Qotei na nanggi aiyel wau enjrej deqa nanggi aqa anjam maroqnsib laqnum. Deqa nanggi aiyel dego ñam ti. Nami e are bulyosaisonam nanggi namoqna are bulyosib Kristus qa nanggo areqalo singilateb.

⁸ Ariya ninggi ijo kaiye anjam endi Ampliatus dego minjiye. Aqa aiyel Tamo Koba Yesus aqa kumbra dauryeqnum deqa e na a tulan qalaqalaiyeqnum.

⁹ Ninggi Urbanus dego ijo kaiye anjam endi minjiye. A iga ti koba na Kristus aqa wau ojeqnum. Ariya ninggi Stakis dego ijo kaiye anjam endi minjiye. A ijo kadoi bole.

¹⁰ Ninggi Apeles dego ijo kaiye anjam endi minjiye. Iga qalieonum, a bole Kristus dauryeqnu.

Ariya ninggi ijo kaiye anjam endi osib Aristobulus aqa leñ nanggi ti dego minjriye.

¹¹ Osib ijo kadoi Herodion a dego ijo kaiye anjam endi minjiye.

Ariya ninggi ijo kaiye anjam endi osib Narsisus a ti aqa leñ nanggi ti dego minjriye. Nanggi Tamo Koba Yesus aqa tamo bole.

¹² Ninggi Trifina wo Trifosa wo nanggi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriye. Nanggi aiyel Tamo Koba Yesus qa waukobaeqnum.

Ninggi ijo kaiye anjam endi osib Persis dego minjiye. A ijo kadoi bole. A Tamo Koba Yesus aqa wau singila na ojeqnu.

¹³ Ninggi ijo kaiye anjam endi Rufus dego minjiye. A tamo bole deqa a Tamo Koba Yesus dauryeqnu. Aqa aniqali dego ijo kaiye anjam endi minjiye. A ijo ai bul.

¹⁴ Ninggi ijo kaiye anjam endi osib Asinkritus na Flegon na Hermes na Patrobas na Hermas na Kristen was kalil nanggi koba na unub qaji nanggi ti dego minjriye.

¹⁵ Osib Filologus wo Julia wo nanngi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriye. Ariya ningi na ijo kaiye anjam endi osib Nereus na aqa jaja na Olimpasi na ariya Qotei aqa tamo ungasari kalil nanngi koba na unub qaji nanngi ti dego minjriye.

¹⁶ Ariya ningi na nunngo Kristen was kalil nanngi segi segi kundoqnjriye. Kumbra di agi Qotei aqa tamo ungasari kalil nanngi yeqnu.

Ariya Kristus aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi na kamba dego ningi kaiyeingonub.

Tamo qudei nanngi Kristen tamo ungasari nanngi potoiyeltnjreqnub

¹⁷ O was qu, nunngo ambleq di tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam ningi nami qusib dauryeb qaji di gotranjoqnsib olo bulbulyoqnsib nanngo kumbra dena nanngi na Kristen tamo ungasari nanngi potoiyeltnjroqnsib uneq breinjreqnub. Deqa e ningi singila na endegsi merngwai. Ningi tamo deqaji nanngi qa geregere nam atoqniye. Osib nanngi qoreinjroqniye. ¹⁸ Tamo deqaji nanngi gago Tamo Koba Kristus aqa wau ojo-saieqnu. Nanngi nanngo segi jejamu qa are qaloqnsib deqa waueqnu. Osib tamo ungasari nanngi walawalainjroqnsib gisa gisanjroqnsibqa nanngi nanaritnjreqnub. Deqa kumbra bole ti kumbra uge ti di nanngi geregere poinjroqnsib. ¹⁹ O was qu, e qalie, ningi Qotei aqa anjam geregere dauryosib laqnu. Laqnab tamo kalil nanngi nunngo kumbra deqa queqnu. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. Ariya e ningi endegsi merngwai. Ningi kumbra bole yqajqa geregere qalieosib kumbra uge yqajqa angro kiñilala bul nanariosib soqniye. ²⁰ Qotei a na iga so bole ti lawo kumbra ti egeqnu. Sokiñala a na Satan ojsim osi bosim nunngo singaq di atim ningi na sosqab.

Gago Tamo Koba Yesus a ningi qa are boleiyeme.

Tamo qudei nanngi dego kaiye anjam Rom nanngi qarinyeb

²¹ Ijo wau qujai Timoti a na ningi kaiyeingwo. Lusius na Jeson na Sosipater na nanngi qalub dego ningi kaiyeingonub. Nanngi qalub ijo leñ nanngi.

²² Ijo ñam Tertius. E Pol aqa medabuq na anjam endi osim ijo segi ban na nengrenyonum. E segi dego Tamo Koba Yesus aqa ñam na ningi kaiyeingonum.

²³ Gaius a na dego ningi kaiyeingwo. A na e osiqa aqa segi talq dia e geregereibeqnu. Osiqa Kristen tamo ungasari kalil endia unub qaji nanngi dego geregereinjreqnu.

Erastus wo gago was Kwartus wo nanngi aiyel dego ningi kaiyeingonub. Erastus a na Korin qure nanngo silali taqateqnu.

²⁴ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ningi kalil qa are boleiyeme. Bole.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²⁵ Qotei a singila koba ti unu deqa a na ningi singilatngwas. Yim ningi Yesus Kristus aqa anjam bole e na mare mare laqnum qaji di osib nunngo areqaloq di singilatqab. O was qu, tulan nami Kristus aqa anjam bole di uliesoqnej. ²⁶ Ariya bini Qotei na anjam di olo boleq atej. Qotei ñambile gaigai unu qaji a marnaqa aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam di nengrenyonab sonaqa iga na olo anjam di osim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi minjre minjre laqnum. Deqa nanngi uli anjam di quoqnsib poinjreqnu. Qotei na anjam di boleq atej. Di kiyaga? Tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanngi anjam di qusib nanngo areqaloq di singilatosib dauryqajqa deqa.

²⁷ Qotei qujai di a powo koba ti unu. Kumbra kalil a Yesus Kristus aqa ban na yoqnej qaji iga deqa are qaloqnsim aqa ñam gaigai soqtoqnqom. Bole.

1 Korin

Pol a Yesus aqa anjam marsiq laqnu

1 E Pol. Kristus Yesus na e qarinqbej deqa e aqa anjam marsim laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e merbej, "Ni ijo Angro Yesus aqa anjam marsim laqne." Onaqa e Qotei aqa areqalo di dauryosim agi e Yesus aqa anjam marsim laqnum. O was qu, aqo gago was Sostenes wo anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum. ² Ningi Korin qureq dia Qotei qa loueqnub qaji. Kristus Yesus a na ningi osiqa Qotei aqa segi kumbra boleq di atej. Osiqa ningi aqa segi tamo sqa marsiqa giltngfej. Ningi ti Kristen tamo ungasari kalil qure qure kalilq dia gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam qa louoqnsib pailyeqnu qaji nangi ti Qotei na turtngosiqa aqa segi tamo sqa marsiqa ningi giltngfej. Yesus a gago Tamo Koba. A Kristen tamo kalil dego nanggo Tamo Koba. ³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nangi aiyel ningi qa are tulan boleinjrimqa ningi lawo na soqniye.

Pol a Korin nangi qa are qaloqnsiq Qotei binjyeqnu

⁴ Qotei a Kristus Yesus aqa ban na ningi qa are tulan boleiyosiq gereinjrej. Deqa e bati gaigai ningi qa are qaloqnsim ijo Qotei binjyeqnum. ⁵ E Qotei binjyeqnum. Di kiyaaqa? Kristus aqa anjam iga nami ningi merngoqnem qaji di nungo are miligiq di singila na wauqnu deqa. Ningi Kristus beteryejunub deqa Qotei na ningi kumbra bole kalil yoqnqajqa tulan keretngfej. Nungo anjam maro qa ti nungo powo qa ti kalil Qotei na ningi tulan keretngfej. ⁷ Deqa ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo bqajqa tariñoqnsib unub. Ningi Qotei aqa Mondor aqa singila ti unub. Ningi aqa singila bei qa truquosaieqnu. ⁸ Yesus Kristus a na ningi singilatngqonqas deqa ningi singila na tigelesosib gilsib gilsib diño bati itqab. Yimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo lan qureq na brantimqa bati deqa ningi Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji sqab. ⁹ Ningi Qotei aqa Njiri gago Tamo Koba Yesus Kristus a ombla areqalo qujaitosib sqajqa deqa Qotei na ningi metngfej. Kumbra kalil Qotei a nami ningi engwajqa marej qaji di a na engwas.

Korin nangi anjam bei bei qa njirinoqnsib pupoeqnu

¹⁰ Ariya was qu, e gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na ningi singila na endegsi merngwai. Ningi kalil areqalo qujaitosib anjam qujai maroqniye. Ningi anjam bei bei qa njirinosib pupoai. Ningi areqalo qujai ti sosib koba na geregere soqniye. ¹¹ O was qu, Kloea aqa

talq di unub qaji nangi na anjam bei endegsib e merbeb, "Korin Kristen nangi njiri njirinoqnsib anjam na qoteqnu." Merbonab quem. ¹² O was qu, ningi segi segi anjam na qoteqnu qaji nungo utru agiende. Ningi qudei mareqnu, "E Pol dauryo qaji tamo." Ningi qudei mareqnu, "E Apolos dauryo qaji tamo." Ningi qudei mareqnu, "E Pita dauryo qaji tamo." Ariya ningi qudei mareqnu, "E Kristus dauryo qaji tamo." Ningi anjam na qoteqnu qaji nungo utru agide. ¹³ Ningi kiyaaqa kumbra degyeqnu? Kristus a segi poelenosiq tamo gargekobaej kio? E Pol e segi ningi qa ñamburbasq di moiem kio? Ningi ijo ñam na yanso eb kio? Di sai. ¹⁴ E nungo ambleq di tamo qudei yansnjrosai. Krispus wo Gaius wo nangi segi aiyel e na yansnjrem. Deqa e Qotei qa areboleboleibqo. ¹⁵ Deqa tamo bei na endegsi marqa keresai, "E Pol aqa ñam na yanso em." ¹⁶ Bole, tamo nangi Stefanos aqa talq di unub qaji nangi dego e na yansnjrem. Ariya e olo tamo qudei nangi yansnjrem kio di e poibosai. ¹⁷ Kristus a na e tamo nangi yansnjrqqa qarinqbosai. E aqa anjam bole palontoqnuqajqa deqa e qarinqbej. Deqa e mandam tamo nanggo powo na Kristus aqa anjam palontosaieqnum. E mandam tamo nanggo powo na anjam palontem qamu Kristus a ñamburbasq di moiiej di a lanja moiiej qamu.

Kristus a segi Qotei aqa singila ti aqa powo ti unu

¹⁸ Tamo nangi padalqa gamq di unub qaji nangi mareqnu, "Kristus a ñamburbasq di moiiej anjam di nanari anjam." Ariya iga Qotei na eleneqnu qaji iga mareqnum, "Kristus a ñamburbasq di moiiej anjam di Qotei aqa singila ti unu." ¹⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo nangi powo ti qa mareqnu qaji nanggo powo di e na taqal atetnjrqai. Qalie tamo nanggo qalie dego e na kobotetnjrqai." ²⁰ O was qu, tamo nangi powo ti qa mareqnu qaji nangi qa iga kiersi marqom? Dal anjam qalie tamo nangi ti tamo nangi anjam na qotqajqa singilaeqnu qaji nangi qa ti iga kiersi marqom? Iga endegsi marqom. Qotei na tamo nangi mandam endeqa powo ti unub qaji nangi olo nanaritnjreqnaqa nangi nanari anjam segi maroqnsib laqnu.

²¹ Qotei aqa segi powo na a endegsi qalieej. Tamo nangi mandam endeqa powo ti unub qaji nanggo powo dena nangi Qotei qalieqa keresai. Qotei a degsi qalieosiq deqa a na tamo ungasari nangi oqajqa gam bei endegsi osornjrej. Anjam iga palonteqnum qaji di tamo nangi nanari qa mareqnu. Ariya tamo ungasari nangi anjam di qusib Qotei qa nanggo areqalo singi-

latqab gam dena qujai a na nangi oqas. ²² Juda nangi Qotei aqa manwa unqajqa mareqnu. Grik nangi powo oqajqa tulan singilaeqnu. ²³ Ariya Kristus a namburbasq di moiej anjam di iga palontsim laqnam Juda nangi quoqnsib gisan qa mareqnu. Grik nangi dego anjam di quoqnsib nanari qa mareqnu. ²⁴ Ariya tamo ungasari Qotei na metnjrej qaji agi Juda ti Grik ti nangi qalieonub, Kristus a Qotei aqa singila ti unu. A Qotei aqa powo ti dego unu. ²⁵ Mandam tamo nangi mareqnu, "Qotei aqa anjam di nanari anjam." Di sai. Anjam di Qotei aqa powo ti unu deqa anjam dena mandam tamo nanggo powo tulan bunyejunu. Mandam tamo nangi mareqnu, "Qotei aqa anjam di singila saiqoji." Di sai. Anjam di Qotei aqa singila ti unu deqa anjam dena mandam tamo nanggo singila tulan bunyejunu.

²⁶ O was qu, ningi are qaliye. Qotei na ningi metnjeji bati deqa ningi gargekoba mandam tamo nanggo njamgalaq di powo ti sosai. Ningi gargekoba singila ti nam ti sosai. ²⁷ Tamo Qotei na giltnjrej qaji nanggo utru agiende. Tamo nangi mandam endeqa powo ti unub qaji nangi na olo tamo Qotei na giltnjrej qaji nangi nanari qa minjreqnu. Ariya tamo nanari qa minjreqnu qaji nangi di Qotei na giltnjrej deqa tamo nangi mandam endeqa powo ti unub qaji nangi di Qotei na olo jemai enjreqnu. Tamo nangi mandam endeqa singila ti unub qaji nangi na olo tamo Qotei na giltnjrej qaji nangi singila saiqoji qa minjreqnu. Ariya tamo singila saiqoji qa minjreqnu qaji nangi di Qotei na giltnjrej deqa tamo nangi mandam endeqa singila ti unub qaji nangi di Qotei na olo jemai enjreqnu. ²⁸ Tamo nangi mandamq endia nam ti unub qaji nangi na olo tamo Qotei na giltnjrej qaji nangi nam saiqoji qa minjreqnsib tamo uge qa minjreqnu. Ariya tamo nam saiqoji qa minjreqnu qaji nangi di Qotei na giltnjrej deqa tamo nam ti unub qaji nanggo nam koba di Qotei na olo aguq ateqnu. ²⁹ Deqa Qotei aqa njamgalaq di tamo bei na aqa segi nam soqtqa keresai. ³⁰ Qotei a segi na ningi elenosiqa Kristus Yesus aqa banq di atej unub. Deqa Kristus aqa wau na iga Qotei aqa areqalo bole ti aqa powo ti unum. Aqa wau na iga tamo bole tinjino unum. Aqa wau na iga Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim walweleqnu. Aqa wau na Qotei na iga gago uneq dena olo awaijgej deqa gago une na iga olo taqatgosai. ³¹ Deqa iga gago segi nam soqtqa keresai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo bei a nam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba Qotei aqa nam segi soqteme."

Pol a Korin nanggo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji deqa anjam marej

2 O was qu, e nami ningi qa bosim Qotei aqa anjam merngoqnem bati deqa e anjam kokba powo tamo nangi mareqnu qaji di ningi merngosai. ² E endegsi are qalem. E nungo ambleq di sosiyqa e Yesus Kristus qa segi ningi merngoqnai. A namburbasq di moiej anjam di segi ningi merngoqnai. E anjam bei ningi merngwasai. E degsi are qalem. ³ Ariya e nungo

ambleq di sosimqa e singila saiqoji soqnem deqa e ulaugetosim ginda gindanoqnem. ⁴ Anjam e palontoqnem qaji di e powo tamo nanggo kumbra na palontosai. E ijo segi powo kobaquja na palontosai. Yim dena ningi are bulyqajqa e deqa are qalosai. E Qotei aqa Mondor aqa singila ningi osorngoqnem. ⁵ Di kiyaaq? Mandam qaji tamo nanggo powo na ningi Kristus qa nungo areqalo singilato uge. Ningi Qotei aqa singila na Kristus qa nungo areqalo singilatqajqa deqa osim anjam palontoqnem.

Qotei aqa Mondor na iga areqalo bole ti powo ti egeqnu

⁶ Bole, tamo nangi Qotei aqa kumbra qa tulan singilaeqnu qaji nangi iga na anjam minjreqnam quoqnsib dena nangi powo bole ejunub. Ariya powo di mandam qaji tamo nanggo powo sai. Powo di mandam qaji tamo kokba padalqa gamq di unub qaji nanggo powo sai. ⁷ Iga powo deqa mare mare laosaieqnu. Iga Qotei aqa segi powo qa mareqnu. Qotei a nami mandam atosaisosiqqa aqa powo dena a na iga a ombla lan qureq di sqajqa gam gereiyetgej. Aqa powo di nami ulitesoqnej. ⁸ Aqa powo di mandam qaji tamo kokba nangi kalil poinjrosaiqnu. Nangi poinjrej qamu nangi Tamo Koba Yesus lan qureq di unu qaji a osib namburbasq di qamosai qamu. ⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Lan qure qa ingi ingi di tamo nanggo njamdamu na unosaieqnu. Nango dabkala na quosaieqnu. Deqa nangi ingi ingi deqa are qalosaieqnu. Ariya ingi ingi di Qotei na tamo ungasari a tulan qalaqalaiyeqnu qaji nangi gereiyetnjrej unu. Deqa mondor nangi oqsib oqab." ¹⁰ O was qu, anjam di nami uliesonaqa Qotei na aqa Mondor aqa wau na babtosiq mergej. Mondor a ingi ingi kalil qa qalie. Qotei aqa areqalo kalil uliejunu qaji di Mondor a qalie. ¹¹ Tamo bei a tamo bei aqa areqalo qalieqa keresai. Aqa segi mondor aqa are miligiq di unu qaji a segi aqa areqalo qalie. Dego kere tamo bei a Qotei aqa areqalo qalieqa keresai. Qotei aqa Mondor a segi Qotei aqa areqalo qalie. ¹² O was qu, iga mandam qaji mondor osai. Iga Mondor Bole Qotei aqaq dena bej qaji di em. Deqa ingi ingi kalil Qotei na iga egeqnu qaji di Mondor na iga osorgeqnu deqa iga qalie. ¹³ Iga ingi ingi deqa anjam marsim laqnu. Iga mandam qaji tamo nanggo powo osim dena anjam marosaieqnu. Qotei aqa Mondor na iga powo egeqnu dena iga anjam mareqnu. Qotei aqa Mondor aqa anjam di iga na tamo nangi Qotei aqa Mondor ti unub qaji nangi segi minjreqnu.

¹⁴ Ariya tamo nangi Qotei aqa Mondor ti sosai qaji nangi lan qa ingi ingi di oqa keresai. Di kiyaaq? Nangi mareqnu, "Ingi ingi di bolesai. Di nanari tamo nanggo ingi." O was qu, ingi ingi di iga Qotei aqa Mondor aqaq dena elenqnu. Deqa tamo nangi Qotei aqa Mondor ti sosai qaji nangi ingi ingi deqa poinjrqa keresai. Tamo nangi Mondor ti unub qaji nangi segi ingi ingi deqa poinjrqa kere. ¹⁵ Deqa tamo nangi Qotei aqa Mondor ti unub qaji nangi lan qaji ingi ingi kalil geregere pegiye-

qñub. Ariya tamo bei na nanngo kumbra pegiyqa kere-sai. ¹⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen-grenyeb unu, "Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? Tamo dego bei sosai." Ariya was qu, iga mandam qaji tamo sai. Kristus aqa areqalo gagoq di unu deqa iga Qotei aqa areqalo qalieqa kere.

Pol wo Apolos wo nanngi Qotei aqa wau tamo bole

3 O was qu, e nunngo ambleq di soqñem bati deqa nanngi Kristus aqa kumbra geregere qalieosaiso-qñeb deqa nanngi angoro mom bul soqñeb. Deqa anjam e na tamo ungasari Qotei aqa Mondor dauryeqñub qaji nanngi minjreqñum di nanngi olo merngwa keresai. Anjam e na tamo ungasari nanngo areqalo namij dauryeqñub qaji nanngi minjreqñum di segi nanngi merngogñem. ² Nanngi angoro mom bul soqñeb deqa nanngi damu singila uyqa keresai. Deqa e na nanngi damu anaingosaiogñem. E na nanngi munngum anaingogñem. Agi bini nanngi damu uyqa keresai unub. ³ Di kiyaya? Nanngi nunngo areqalo namij dauryeqñub deqa. Agi nanngi nunngo was nanngi qa are ugeingeqnaqa ombla anjam na qotoqñsib laqñub. Nunngo kumbra di jejamu qa kumbra uge. Di mandam qaji tamo nanngo kumbra. ⁴ Agi nunngo ambleq di tamo qudei nanngi mareqñub, "E Pol dauryo qaji tamo." Ariya nanngi qudei mareqñub, "E Apolos dauryo qaji tamo." O was qu, nunngo kumbra di mandam qaji tamo nanngo kumbra.

⁵ Apolos di tamo yai? E Pol e segi tamo yai? Aqo aiyel Qotei aqa wau tamo segi. Agi Tamo Koba Qotei na aqo aiyel wau segi segi egej deqa iga Kristus aqa anjam nanngi merngogñem. Onaqa nanngi quoqñsib Kristus qa nunngo areqalo singilateb. ⁶ E wauq di ingi yagem. Apolos a na wau taqatoqñej. Ariya Qotei a segi na ingi boleteqñu. ⁷ Deqa tamo a ingi yageqñu qaji a ñam saiqo-ji. Tamo a wau taqateqñu qaji a dego ñam saiqo-ji. Ariya Qotei ingi boleteqñu qaji a segi ñam koba ti. ⁸ Tamo a ingi yageqñu qaji wo tamo a wau taqateqñu qaji wo nanngi aiyel ombla Qotei aqa wau ojeqñub. Ariya mondorj Qotei a na nanngo wau segi segi pegiyosim awai enjrqas. ⁹ Aqo aiyel Qotei ombla na wau ojeqñum. Qotei aqa ingi wau agi nanngi segi.

Qotei aqa wau tamo nanngi tal gereiyo qaji tamo bul

Nanngi segi Qotei aqa tal bul a na gereiyej qaji. ¹⁰ Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej deqa e tal gereiyo qaji tamo bulosim e tal gereiyqajqa qalie bole. Deqa e tal aqa utru atem. Ariya bini tamo qudei nanngi kamba olo tal aqa ai gogeq di tal ateqñub. Ariya e na tamo kalil nanngi endegsi minjreqñum, "Nanngi tal ateqñub deqa nanngi geregere atoqñiye." ¹¹ O was qu, nanngi qalie, Qotei a na Yesus Kristus osiq a tal aqa ai tuma qaji bul tigeltej unu. Deqa tamo bei na olo tal aqa ai tuma qaji bei ataiq. ¹² Tamo nanngi tal aqa ai gogeq di tal atqa osibqa gol na ti silva na ti meniñ naimyo na ti ñamtañ na ti liki na ti wit aqa sau na ti tal ateqñub. ¹³ Ariya mondorj tamo nanngi peginjro batiamqa Qotei

na tamo kalil nanngo wau segi segi boleq atsim ñamyuo na pegiyosim nanngo wau bole kio uge kio di unqas. ¹⁴ Tamo qudei nanngo tal ateb qaji di ñamyuo na yugwasai di nanngi awai bole oqab. ¹⁵ Ariya tamo qudei nanngo tal ateb qaji di ñamyuo na yuelenqas deqa nanngo wau kalil toreiloumqas. Ariya tamo nanngi di padalqasai. Nanngi ñamyuoq di padalqa jojomogñib Qotei na nanngi olo oqas.

Nanngi Qotei aqa segi tal bul

¹⁶ Nanngi Qotei aqa segi tal bul. Qotei aqa Mondor a nunngo miligiq di unu. Di nanngi qaliesai kio? ¹⁷ Qotei aqa tal di aqa segi getento tal. Qotei aqa tal di agi nanngi segi. Deqa tamo bei na Qotei aqa tal di ugeugeiyqas di Qotei na kamba tamo di ugeugeiyqas.

Nanngi na tamo nanngo ñam soqtoqñab

¹⁸ Nanngi na nunngo segi jejamu gisanayaib. Nunngo ambleq di tamo bei a mandam qaji powo ti sosim endegsi are qalqas, "E segi powo koba ti unum." Di gisanj. Deqa tamo di a mati marqas, "Bole, e powo ti sosai. E nanari tamo." Degsi marim Qotei na a olo powo yimqa dena a powo bole ti sqas. ¹⁹ Di kiyaya? Tamo nanngi mandam qaji powo ti unub qaji nanngi Qotei aqa ñamgalaq di nanari tamo unub. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo nanngi powo ti unub qaji nanngi nanngo kumbra uge na tamo qudei nanngi ugeugeinjrqa are qaleqñub. Deqa Qotei a kamba nanngo kumbra uge dena nanngi olo padaltnjreqñu." ²⁰ Anjam bei dego unu,

"Tamo nanngi powo ti unub qaji nanngo areqalo Tamo Koba Qotei a segi qalie.

A qalie, kumbra uge kalil nanngi yqajqa are qaleqñub qaji di nanngi yib ugeinjrqa padalqab."

²¹ Deqa nanngi na tamo nanngo ñam soqtoqñab. Ingi ingi kalil di nunngo. ²² E Pol ti Apolos ti Pita ti mandam ti ñambile ti moio ti ingi ingi kalil bini unub qaji nanngi ti ingi ingi kalil bunuqna brantqab qaji nanngi ti di kalil nunngo. ²³ Ariya nanngi Kristus aqa. Ariya Kristus a Qotei aqa.

Tamo Koba Qotei a segi na aqa wau tamo nanngi peginjreqñu

4 O was qu, aqo Apolos wo Kristus aqa wau tamo. Iga Qotei aqa uli anjam taqatejunum. Nanngi iga qa degsib are qaliye. ² Nanngi qalie. Tamo bei na tamo bei aqa wau taqatqas di a na aqa medabu geregere dauryqas. ³ Deqa nanngi na kio anjam pegiyo tamo qudei nanngi na kio ijo kumbra tenemtosib e pegibqab di e deqa yala are qalqasai. E segi dego ijo kumbra tenemtosaiqñum. ⁴ Bole, e ijo kumbra uge bei qa poibosai. Ariya e endegsi marqa keresai, "E tamo tinñiño." E degsi marqa keresai. Tamo Koba Qotei a segi na e pegibqas. Di aqa wau. ⁵ Qotei na tamo nanngo une qa peginjrqqa bati brantosaiunu deqa nanngi na tamo qudei nanngi une ti qa minjraib. Nanngi mati tarinesogñibqa mondorj Tamo Koba Yesus a bosimqa a segi na ingi in-

gi kalil ambruq di uliejunub qaji di suwanjoq di atqas. Osim tamo kalil nanjo areqalo dego boleq atqas. Yim bati deqa Qotei a gago segi segi kumbra geregere pegiyosim mergwas.

Korin nanji nanjo segi ñam soqteqnu

⁶ O was qu, aqo Apolos wo gago kumbra qa agi e na ningi merngonum. Ningi gago kumbra deqa are qalsib Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di ningi geregere dauryosib olo gotranjaib deqa ningi merngonum. Deqa was qu, ningi diqoqsib tamo qudei nanjo ñam soqtetnjroqsib olo tamo qudei nanjo ñam aguq atoqnaib. ⁷ Tamo yai na ningi tamo kokba atqo unub? Ingi bei kie nunjoq di unu di Qotei na ningi engosai? Nunjo ingi ingi kalil agi Qotei na ningi engej. Deqa ningi kiyaaq nanjo segi ñam olo soqtosib nunjo segi singila na ingi ingi kalil di ejunub deqsib are qaleqnu?

⁸ Od, ningi endegsib are qaleqnu, "Iga ingi ingi kalil kere na unum. Iga ñoro koba ejunum. Deqa iga na Pol wo Apolos wo nanji aiyel bunjrsimqa iga segi mandor kokba bul tigelejunum." O was qu, ningi deqsib are qalaib. Ningi mandor kokba bul tigelejunub qamu e ningi qa tulan areboleboleibqo qamu. Osim aqo Apolos wo dego ningi beterngosim ningi koba na mandor kokba bul tigelejunum qamu. ⁹ E endegsi are qalonum. Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa Qotei na gago ñam tulan aguq atej unu. Deqa iga tonto tamo bulonum. Tonto tamo nanji agi anjam pegiyo tamo nanji na une ti qa minjroqsib tamo kalil ti lan angro nanji ti nanjo ñamgalaq dia nanji ñumoqsib moiotnjreqnu. O was qu, iga tamo nanji di bul. ¹⁰ Iga Kristus aqa ñam osi laqnum deqa iga nanari tamo bul unum. Ariya ningi Kristus aqa kumbra qa tulan qalie unub. Iga singila saiqoji unum. Ariya ningi singila ti unub. Iga ñam saiqoji unum. Ariya ningi ñam ti unub. ¹¹ Iga nami mam ti ya qar ti soqnem agi bini unum. Iga gara bolesai dego. Tamo qudei nanji na iga ugeugeiqnu. Iga tal saiqoji. ¹² Iga ñes ti gago segi ban na ti wauoqnsim unum. Tamo qudei nanji na iga misilingeqnu. Ariya iga kamba nanji qa olo pailyeqnu. Tamo qudei nanji na iga ugeugeiqnab iga na kamba nanji ugeugeinjrosaieqnu. Iga medabu getentosim gulube di qoboieqnu. ¹³ Tamo qudei nanji na iga yomuieqnu iga na kamba olo nanji anjam bole minjreqnu. Iga tamo uge bulonum. Iga tamo ungasari kalil nanjo ñamgalaq dia ingi tulan jigat bulosim unum. Iga nami degsi soqnem agi bini unum.

Pol a na Korin nanji minjrej, "Ningi ijo kumbra dauryiye."

¹⁴ O was qu, ningi ijo anjam endi sisiyosib jemaingwajqa e deqa nengrenyosai. E nunjo areqalo tingitngwajqa deqa osim anjam endi nengrenyonum. Ningi ijo angro bole. E ningi tulan qalaqalingeqnu. ¹⁵ Tamo 10,000 nanji na Kristus aqa kumbra ningi osorngonqab di ungunum. Ningi abu gargekoba sai. Agi e

segi qujai nunjo abu. E qujai namo Kristus Yesus aqa anjam ningi merngonam qusib are bulyeb. Dena e nunjo abuem. ¹⁶ Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi ijo kumbra kalil unoqsib dauryoqniye. ¹⁷ Utru deqa e Timoti qarinyonumqa a ningi qa bqas. E nami Tamo Koba Yesus aqa anjam Timoti minjnam a are bulyosiq singilaej. Deqa a ijo angro bole. E na a tulan qalaqalaye qnu. A Tamo Koba Qotei aqa wau geregere taqateqnu. A ningi qa bosim ijo kumbra qa ningi saingim ningi quqwab. Ijo kumbra agiende. E Kristus beteryejunum. Ijo kumbra di e na sawa sawa kalilq dia Kristen tamo ungasari nanji osornjreqnam nanji dauryeqnu.

¹⁸ Ariya ningi qudei are qaleqnu, e ningi qa bqasai. Osib deqa ningi diqoqsib laqnu. ¹⁹ O was qu, ningi degaib. Tamo Koba Qotei na merbimqa e ningi qa urur boqujatqai. Tamo nanji diqoqsib laqnu qaji nanjo anjam quqwajqa e deqa bqasai. Nanjo singila qabe na eqnu di unqajqa bqai. ²⁰ Di kiyaaq? Qotei a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeqnu a lanja anjam maro na iga taqatgosaieqnu. A aqa singila kobaquja na iga taqatgeqnu. ²¹ Nunjo areqalo kie? E ningi qa bosiy njirintngsiy tingitngwai kio e bosiy ningi qalaqalaingosiy lawo na gereingwai kio? Ningi segi mariye.

Sambala kumbra a Korin nanjo ambleq di soqnej

5 O was qu, e anjam bei endegsi quem. Nunjo ambleq di tamo bei a sambala kumbra yeqnu. Aqa sambala kumbra di tulan ugedamu. Tamo nanji Qotei qaliesai qaji nanji sambala kumbra deqaji yosaieqnu. Aqa sambala kumbra agiende. A na aqa abu aqa jauqali olo oqnsiq ombla sambalaeqnu. ² Tamo di a sambala kumbra di yeqnu deqa ningi are ugeingonaq akamosaieqnu. Ningi diqoqsib laqnu. Ningi are ugeingej qamu ningi tamo di osib nunjo ambleq dena taqal waiyeb qamu.

³ O was qu, e ningi koba na sosai. E isaq endi unum. Ariya ijo areqalo ningi qa unu deqa e ningi ti sobulejunum. Deqa e sambala tamo di aqa une qa pegiyonum koboqo. ⁴ Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi gago Tamo Koba Yesus aqa ñam na korooiye. Yim korroq dia e ningi ti sobulitqa Tamo Koba Yesus aqa singila dego nunjoq di sqas. ⁵ Ningi koroosibqa tamo di ojsib Satan aqa banq di atibqa Satan na a osim aqa jemu gulube yqas. Yim mondon Tamo Koba Yesus a olo bqajqa batiamqa Qotei na tamo di aqa qunun olo oqas.

Korin nanji na tamo uge di wiyib gilem

⁶ Ningi nunjo segi ñam soqteqnu di kumbra bolesai. Ningi qalie, tamo nanji sum kiñala oqsib bem ti bulyeqnab bem tiyekritoqnsiq tulan kobaqujaeqnu. ⁷ Deqa was qu, ningi na bem tiyeqnu qaji aqa sum namij di taqal atiye. Osib dena ningi olo bem bunuj bulosib sum saiqoji sqab. E qalieonum, ningi sum saiqoji unub koboqo. Di kiyaaq? Bem Tiyosai Qaji Uyqa

Bati qa nanngi na Kristus qalnab a kaja du bulosiq gago une qa moisiq aqa leŋ aiej. ⁸ Deqa iga Bem Tiyosai Qaji Uyqa Bati di unsim bem tiyeqnu qaji sum namij di uratosim olo bem bunuj sum saiqoji unu qaji di oqom. Sum namij di gago une ti gago kumbra uge ti sigitejunu. Ariya bem bunuj sum saiqoji unu qaji di are bole ti anjam bole ti sigitejunu.

⁹ E nami anjam endegsi nengrenyosim ningi qa qarinyem, "Ningi sambala tamo nanngi koba na laqnaib."

¹⁰ Ariya ningi tamo nanngi Yesus qaliesai qaji nanngi koba na laqnaib e degsi ningi merngosai. Ningi nanngi koba na laqnqa kere. Tamo nanngi sambala kumbra yeqnub qaji ti mandam qa ŋoro qa maulnjreqnu qaji nanngi ti gisaŋ na tamo nanngo silali yainjreqnub qaji nanngi ti gisaŋ qotei qa loueqnub qaji nanngi ti ningi nanngi koba na laqajqa e deqa ningi saidhgosai. Ningi nanngi koba na laqasai di ningi torei mandam uratqab. Di keresai. ¹¹ Ariya tamo bei a marqas, "E nunngo Kristen was bole." Osim a olo sambala kumbra yqas kio tamo bei aqa ŋoro qa maulyqas kio gisaŋ qotei qa louqas kio tamo nanngi misilinjrqas kio ya uge uyoqnsim nanarioqnqas kio gisaŋ na tamo nanngo silali yainjrqas kio Kristen tamo di ningi koba na laqnaib. Ningi a ombla ingi uyoqnaib dego. Agi e nami anjam deqa nengrenyosim ningi qa qarinyem. ¹² Deqa e kiersiy marqai? Tamo nanngi Yesus qaliesai qaji nango une qa e na peginjrqai e? Sai. Di ijo wau sai. Ariya Kristen tamo nango une qa peginjrqajqa di nunngo wau tintin. ¹³ Tamo nanngi Yesus qaliesai qaji nango une qa Qotei a segi na peginjrqas. Ariya Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Ningi na tamo uge di osib nunngo ambleq dena taqal waiyiye."

Ningi nunngo Kristen was bei qa anjam bei soqnim a oqnsib anjam pegiyo talq osib giloqnaib

6 Nunngo kumbra uge bei agiende. Nunngo ambleq di tamo qudei nanngi Kristen was bei qa anjam soqnim a oqnsib anjam pegiyo talq osi giloqnsib anjam pegiyo tamo nanngi Qotei qaliesai qaji nanngo ulatamuq di tigelteqnu. Nanngi a oqnsib Qotei aqa tamo ungasari nanngo ulatamuq di tigeltosaieqnu. ² Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa mondonj iga na tamo kalil mandamq endi unub qaji nango une qa peginjrqom. Di ningi qaliesai kio? Iga degyqom deqa kiyaaqa ningi segi na nunngo Kristen was nanngo anjam kiŋilala qa nanngi peginjrqas keresai? ³ Mondonj iga na laŋ angoro nanngo une qa dego peginjrqom. Ningi di qaliesai kio? Iga degyqom deqa e endegsi are qalonum. Iga mandam endeqa anjam kalil dego pegiyqa kere. ⁴ Deqa nunngo ambleq di tamo qudei nanngi anjam bei soqnim kiyaaqa nanngi anjam pegiyo tamo Qotei qaliesai qaji nanngi qa gileqnu? Tamo nanngi di Kristen tamo sai. ⁵ Ningi nunngo kumbra deqa jemaingwajqa deqa e na anjam endi ningi merngonum. Nunngo ambleq di powo tamo bei unu kio? Soqnim Kristen was bei a was bei qa anjam soqnim powo tamo dena nanngo anjam pegiyqa kere kio? ⁶ Ariya kiyaaqa Kristen was

bei a was bei oqnsiq anjam pegiyo tamo nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilatosaieqnu qaji nanngi qa giloqnsiq nanngo ulatamuq di tigelteqnu?

⁷ Ningi nunngo Kristen was nanngi qa anjam soqnim nanngi oqnsib anjam pegiyo tamo nanngi qa gileqnu nunngo kumbra di uge. Nunngo kumbra dena ningi Kristus aqa kumbra dauryqajqa olo uratoqnsib uloneqnu. Ningi nunngo Kristen was bei qa anjam soqnim, unqum, ningi a uratib une engem. Ningi a uratib nunngo ingi ingi bajinjem. ⁸ Ariya ningi degyosaieqnu. Ningi segi olo nunngo Kristen was nanngi une enjroqnsib nanngo ingi ingi bajinjetnjreqnu. Nunngo kumbra di uge.

⁹ Tamo nanngi kumbra uge uge yeqnub qaji nanngi Qotei na joqsim taqatnjrqasai. Osim a nanngo Mandor Koba sqasai dego. Di ningi qaliesai kio? O was qu, ningi na nunngo segi jejamu gisaŋyaib. Tamo nanngi sambala kumbra yeqnub qaji nanngi ti tamo nanngi gisaŋ qotei qa loueqnub qaji nanngi ti tamo nanngi was bei aqa ŋaun jejamu ojeteqnub qaji nanngi ti tamo nanngi unja wo ngerenqa uratoqnsib olo tamo bei wo bei wo ngerenqnsib sambala kumbra yeqnub qaji nanngi ti tamo nanngi bajinjeqnu qaji nanngi ti tamo nanngi was bei aqa ingi ingi qa maaulnjreqnu qaji nanngi ti tamo nanngi ya uge uyoqnsib nanarieqnu qaji nanngi ti tamo nanngi was bei yomuiyeqnu qaji nanngi ti tamo nanngi was bei aqa silali gisaŋ na yayieqnu qaji nanngi ti tamo deqaji kalil nanngi Qotei na joqsim taqatnjrqasai. Osim a nanngo Mandor Koba sqasai dego. ¹¹ Nami ningi qudei tamo deqaji soqneb. Ariya bunuqna ningi are bulyeb deqa Qotei na nunngo are miligi yansetngosiqa ningi aqa segi kumbra boleq di atsiqa Tamo Koba Yesus Kristus aqa ŋam na ti gago Qotei aqa Mondor aqa singila na ti ningi gereingej. Deqa bini ningi aqa ŋamgalaq di tamo bole une saiqoji unub.

Nunngo jejamu di Qotei aqa Mondor aqa segi tal

¹² Kristen tamo qudei nanngi mareqnu, "E kumbra kalil yqa kere." Di nanngi bole mareqnu. Ariya ni kumbra kalil di yqam dena ni aqaryaimqa keresai. Bole, e kumbra kalil yqa kere. Ariya e kumbra bei aqa sorgomq di sqasai. Yim a na e taqatbqasai. ¹³ Tamo qudei nanngi mareqnu, "Uyo ingi aqa wau agi aisim meneq di sqajqa. Mene aqa wau agi ingi uyqajqa." Di nanngi bole mareqnu. Ariya mondonj Qotei na uyo ingi ti mene ti di kalil torei kobotqas. Ariya gago jejamu di sambala kumbra yqajqa sai. Gago jejamu di Tamo Koba Yesus aqa. A segi na taqateqnu. ¹⁴ Qotei aqa singila na a Tamo Koba Yesus subq na tigeltej. Deqa mondonj a na iga dego tigeltgwas.

¹⁵ Nunngo segi segi jejamu di Kristus aqa jejamu qujai. Di ningi qaliesai kio? Deqa e Kristus aqa jejamu di osiy sambala unja aqa jejamuq di betertqai di kumbra bole-sai. ¹⁶ Tamo bei a sambala unja wo beteqab di a unja de wo jejamu qujaitosib sqab. Di ningi qaliesai kio? Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo bei aqa ŋauqali wo beterosib nanngi jejamu qujaitosib sqab." ¹⁷ Ariya tamo bei a Tamo Koba Yesus wo

beterqab di nanggi aiye Mondor qujai ti sqab. ¹⁸ Deqa was qu, ninggi gaigai sambala kumbra uratoqnsib isaq giloqniye. Une kalil tamo nanggi yeq nub qaji di nanggo jejamuq di beterosaieqnu. Ariya tamo nanggi sambala kumbra yeq nub di kumbra dena nanggo jejamuq di beteroqnsiq nanggo jejamu ugeteqnu. ¹⁹ Nunngo jejamu di Qotei aqa Mondor aqa segi tal. Qotei a segi na Mondor di ninggi engej deqa a nunngo miligiq di unu. Ninggi di qaliesai kio? Nunngo jejamu di nunngo segi jejamu sai. Di Qotei aqa jejamu. ²⁰ Qotei a awai kobaquja na ninggi awaingej. Deqa kumbra kalil ninggi yeq nub qaji di ninggi Qotei aqa ñam soqtqa maroqnsib yoqniye.

Pol a unja oqajqa kumbra qa anjam marej

7 Ariya was qu, anjam qudei ninggi nami nen-grenyosib e qa qarinyeb qaji deqa e kamba olo ninggi merngwai. Anjam bei ninggi nengrenyeb qaji agi unja oqajqa anjam. Deqa e kamba ninggi endegsi merngwai. Tamo nanggi unja oqasai di kumbra bole. ² Ariya nunngo ambleq di sambala kumbra kobaaime deqa ninggi segi segi unja oiye. Unja ninggi dego segi segi tamo oiye. ³ Tamo nanggo jejamu di nanggo ñauñ qa. Deqa tamo nanggi nanggo jejamu getentaib. Unja nanggo jejamu di dego nanggo gumbuluñ qa. Deqa unja nanggi dego nanggo jejamu getentaib. ⁴ Unngasari nanggi na nanggo segi jejamu taqatosaieq nub. Nanggo jejamu di nanggo gumbuluñ na taqateq nub. Tamo nanggi dego nanggo segi jejamu taqatosaieq nub. Nanggo jejamu di nanggo ñauñ na taqateq nub. ⁵ Deqa ninggi nunngo jejamu getentaib. Ariya bati bei ninggi nunngo unja wo ombra areqalo qujaitosib pailyqa bati atsib di ninggi nunngo jejamu getentosib pailyoqniye. Ariya bunuqna pailyo bati koboamqa ninggi nunngo jejamu olo turtiye. Ninggi degyqasai di ninggi nunngo segi jejamu gegerere taqatqa keresai deqa Satan a na ninggi osim sambala kumbraq olo waingwas. ⁶ Ijo anjam di e na ninggi aqaryaingwa osim deqa merngonum. Anjam di ninggi dauryqajqa deqa e tulañ singgila na merngosai. ⁷ E are qalonum, tamo kalil nanggi e bul laña sqab di bole. Ariya Qotei na tamo nanggi singgila segi segi enjreqnu. A na tamo qudei nanggi singgila bei enjreqnu. Osika olo tamo qudei nanggi singgila bei enjreqnu.

⁸ Ariya tamo unngasari unja ti tamo ti sosai qaji nanggi e na anjam endegsi minjrqi. Unja qobul nanggi dego e na anjam endegsi minjrqi. Ninggi e bul laña sqab di bolequja. ⁹ Ariya ninggi nunngo segi jejamu taqatosib laña sqa keresaiamqa ninggi unja oiye. Ninggi tamo oiye. Ninggi laña sosib olo sambala kumbra yqa are prungwas di kumbra bolesai.

¹⁰ Ariya ninggi tamo ti unja ti unub qaji e na dal anjam endegsi merngwai. E segi na ninggi merngwasai. Tamo Koba Yesus a dego ninggi merngwas. Aqa dal anjam agiende. Unja ninggi na nunngo tamo nanggi uratnjraib.

¹¹ Ariya unja bei na aqa tamo uratqas di a olo tamo bei aiq. A laña soqnem. Ariya a laña sqa keresaiamqa a na olo aqa tamo nami uratej qaji di olo eme. Tamo nanggi dego nanggo unja nanggi uratnjraib.

¹² Ariya ninggi qudei e na anjam endegsi merngwai. Tamo Koba Yesus a na ninggi merngwasai. E segi na merngwai. Ni Kristen tamo. Ariya ino ñauñ a Kristen unja sai. Di unngum. Ni a urataim. A ni ombra sqa are soqnim ni a urataim. ¹³ E unja nanggi dego anjam di minjrqi. Ni Kristen unja. Ariya ino gumbuluñ a Kristen tamo sai. Di dego unngum. Ni a urataim. A ni ombra sqa are soqnim ni a urataim. ¹⁴ Ninggi quyiye. Tamo bei a Yesus qa aqa areqalo singgiltosai. Ariya a Kristen unja oqas. Kumbra dena a Kristen nanggo miligiq aisim Qotei aqa jojomq di sqas. Unja bei dego a Yesus qa aqa areqalo singgiltosai. Ariya a Kristen tamo oqas. Kumbra dena a Kristen nanggo miligiq aisim Qotei aqa jojomq di sqas. Degsi sqasai di nanggo angoro nanggi Qotei aqa ñamgalaq di jiga ti sqab. Ariya bini nanggi Kristen nanggo miligiq di unub deqa nanggi jiga ti sosai. ¹⁵ Ariya Kristen tamo bei aqa unja a Yesus qa aqa areqalo singgiltosai. Deqa unja dena tamo di uratqa marsim uratem. Tamo a deqa une saiqoji. A uratqasai di a tonto talq di sobulqas. Kristen unja dego aqa tamo a Yesus qa aqa areqalo singgiltosai. Deqa tamo dena unja di uratqa marsim uratem. A dego une saiqoji. A uratqasai di a tonto talq di sobulqas. Qotei a ninggi nunngo Kristen was qu nanggi koba na gegerere sqajqa metngqnu. Deqa ninggi ijo anjam di dauryiye. ¹⁶ O unja, ni na ino gumbuluñ Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kio sai kio di ni qalieqasai. O tamo, ni dego ino ñauñ Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kio sai kio di ni qalieqasai.

Gam Qotei na iga segi segi dauryqa marsiq giltgej qaji di iga dauryosim sqom

¹⁷ Gam Qotei na iga segi segi dauryqa marsiq giltgej qaji di iga dauryosim sqom. Iga nami gam kie dauryosim sonamqa Qotei na iga metgej degsim olo dauryosim sqom. Anjam di agi e na Kristen tamo unngasari sawa sawa kalilq dia koroosib loueq nub qaji nanggi minjre minjre laqnum. ¹⁸ Ninggi qudei nami muluñ aisib sonabqa Qotei na ninggi metnggej deqa ninggi degesoqniye. Ninggi qudei nami muluñ aiosai degsib sonabqa Qotei na ninggi metnggej. Ninggi dego degesoqniye. Ninggi olo muluñ aiaib. ¹⁹ Ninggi muluñ aieb kio ninggi muluñ aiosai kio di laña. Ariya ninggi Qotei aqa dal anjam dauryqab di kumbra bole utru ti. ²⁰ Iga nami kiersim sonamqa Qotei na iga metgej degsim sqom. ²¹ Ninggi qudei kangal tamo sonabqa Qotei na ninggi metnggej. Ariya ninggi deqa are gulubeingaiq. Ninggi degsib soqniye. Ariya bunuqna ninggi kangal tamo sqa uratosib olo nunngo segi wau ojqa gam soqnimqa olo degyiye. ²² Tamo nanggi kangal tamo sonabqa Qotei na metnjrej qaji nanggi Tamo Koba Yesus aqa. Deqa nanggi aqa ñamgalaq di kangal tamo sosai. Dego kere tamo nanggi kangal tamo sosai sonabqa Qotei na metnjrej qaji nanggi olo Kristus aqa kangal tamo bul unub. ²³ Qotei a awai kobaquja na ninggi awaingej. Deqa ninggi tamo bei aqa kangal tamo saib. ²⁴ O was qu, iga nami kiersim sonamqa Qotei na iga metgej degsim olo Qotei ombra sqom.

Tamo uña osai qaji nanği ti uña tamo osai qaji nanği qa ti Pol a anjam marej

²⁵ Ariya e na tamo nanği uña ti sosai qaji nanği Tamo Koba Qotei aqa dal anjam bei minjrqsai. E ijo segi areqalo na nanği anjam bei endegsi minjrqsai. Tamo Koba Qotei a e qa tulanj dulej deqa e qalieonum, ijo anjam endi bole. ²⁶ E endegsi are qalonum. Bini bati endeqa gulube kokba bqa jojomeqñub deqa ningi kalil kiersib unub degsib olo soqñiye. ²⁷ Ningi uña ti unub qaji ningi degsib soqñiye. Ningi nunjo uña olo uratqa gam ñamaib. Ningi uña osai qaji ningi dego degsib soqñiye. Ningi olo uña oqa are qalaib. ²⁸ Ariya ningi uña oqab di kere. Di ningi unetosai. Dungeñge nanği dego tamo oqab di kere. Di dego nanği unetosai. Ariya tamo nanği uña oqab qaji nanği mandamq endia gulube koba oqab. Ningi gulube di aib deqa e na anjam endi ningi mernjonum.

²⁹ O was qu, diño bati jojomoqo deqa e na ningi endegsi mernjwai. Tamo nanği uña ti unub qaji nanği uña saiqoji so bul soqñebe. ³⁰ Tamo nanği akameqñub qaji nanği akamosai bul soqñebe. Tamo nanği areboleboleinjreñu qaji nanği areboleboleinjrosai bul soqñebe. Tamo nanği ingi ingi awaiyeqñub qaji nanği ingi ingi saiqoji so bul soqñebe. ³¹ Tamo nanği mandam qa ingi ingi qa wauqñub qaji nanği ingi ingi qa wauosai bul soqñebe. Ningi qalie, sokifñala mandam ti aqa ingi ingi kalil ti torei koboqab.

³² O was qu, ningi mandam qa ingi ingi qa are gulubeingim areqalo bei bei aib deqa e na ningi anjam endegsi mernjwai. Ningi qalie, tamo uña ti sosai qaji nanği Tamo Koba Yesus aqa kumbra dauryqajqa are qaloqñsib unub. Deqa kumbra Yesus a tulanj areareteqñu qaji di nanği yoqñsib unub. ³³ Ariya tamo nanği uña ti unub qaji nanği mandam qa ingi ingi qa are qaloqñsib unub. Deqa kumbra nanjo uña a areareteqñu qaji di nanği yoqñsib unub. ³⁴ Deqa nanği areqalo aiye aiyeltoqñsib unub. Dungeñge nanği ti uña nanği tamo osai qaji nanği ti dego Tamo Koba Yesus aqa kumbra dauryqajqa are qaloqñsib unub. Deqa nanği Qotei aqa kumbra boleq di sosib nanjo segi jejamu ti qunuj ti torei Qotei yekriteqñub. Ariya uña nanği tamo ti unub qaji nanği mandam qa ingi ingi qa are qaloqñsib unub. Deqa kumbra nanjo tamo a areareteqñu qaji di nanği yoqñsib unub. ³⁵ E ningi aqaryainjwa osim deqa anjam di ningi mernjonum. E na ningi gulube enjwajqa deqa anjam di mernjosai. Ningi kumbra bole dauryoqñsib gaigai Tamo Koba Yesus aqa wau ojsib sqajqa deqa osim anjam di ningi mernjonum. Yim kumbra bei na ningi titñgim ningi olo areqalo bei bei o uge.

³⁶ Ariya tamo bei aqa dunje kobaqujaosim tamo oqa kereamqa a endegsi are qalqas, "Ijo dunje a lanja sqa keresai. Deqa e na a tamo oqa getentqasai. Getentit bati olekoba gilqas di uge. Deqa unjum. A tamo em." A degsi are qalqas di kere. A une atosai. ³⁷ Ariya tamo bei a endegsi are qalqas, "E qalieonum, ijo dunje a lanja sqa kere. Deqa e na getentqai. Yim a tamo oqa-

sai." A degsi are qalsimqa aqa segi areqalo dauryosim aqa dunje getentqas di kere. A dego une atosai. ³⁸ Deqa tamo bei na aqa dunje odyim a tamo oqas di a kumbra bole yqo. Ariya tamo bei na aqa dunje getentim a tamo oqasai di a kumbra tulanj boledamu yqo.

³⁹ Uña bei aqa tamo a moiosaisoqñimqa uña dena tamo di uratqa keresai. Ariya a moiimqa di a olo tamo bei oqa osim em. Ariya a na Kristen tamo segi olo em. ⁴⁰ Ariya ijo areqalo agiende. Uña di a olo tamo bei oqa uratosim lanja sqas di a areboleboleiyim sqas. Qotei aqa Mondor a ijoq di unu deqa e anjam di ningi mernjonum.

Pol a sulum atrainjro qaji ingi ingi uyqajqa kumbra qa anjam marej

8 Ariya e na sulum atrainjro qaji ingi ingi uyqajqa kumbra qa ningi mernjwai. Tamo qudei nanği endegsib mareqñub, "Iga kalil powo ti unum." Di nanği bole mareqñub. Ariya nanjo powo dena nanği olo tulanj diqoqñsib nanjo segi ñam soqtoqñsib laqñub. Ariya iga qalaqalaiyo kumbra dauryqom dena iga Kristen tamo ungasari nanjo areqalo singilatetnjroqñqom. ² Tamo bei a marqas, "E powo ti unum." A degsi marqo deqa iga qalieonum, aqa powo kereosaiunu. ³ Ariya tamo bei a Qotei qalaqalaiyoqñqas di Qotei a tamo deqa bole poiyoqo.

⁴ Deqa e na sulum atrainjro qaji ingi ingi uyqajqa kumbra qa ningi endegsi mernjwai. Mandamq endia sulum nanği unub di nanği qotei bolesai. Nanği lanja gisanj qotei nanği sigitejunub. Qotei bole agi a segi qujai unu. Qotei bei sosai. Di iga qalieonum. ⁵ Bole, tamo qudei nanği mareqñub, "Qotei gargekoba unub. Tamo kokba dego gargekoba unub." Ariya lanj di mandamq di qotei deqaji nanği unub di unjum. ⁶ Iga qalieonum, Qotei qujai unu. A gago Abu. A ingi ingi kalil qa utru. Iga aqa segi tamo ungasari titññ unum. Tamo Koba qujai dego unu. Di Yesus Kristus. A ingi ingi kalil ateleñej. Iga kalil aqaq dena ñambile em.

⁷ Ariya Kristen tamo qudei nanği anjam deqa geregere poinjrosaiunu. Nanği nami ingi ingi oqñsib gisanj qotei nanjo sulum atrainjroqñeb deqa bini nanği endegsib are qaleqñub, "Iga sulum atrainjro qaji ingi di uyqom di iga sulum nanği di olo atrainjroqñqom. Dena iga unetqom." O was qu, nanği powo bole osai deqa nanği degsib are qaleqñub. ⁸ Bole, gago ingi uyo na iga Qotei aqa areq gilqa keresai. Iga ingi getentqom dena iga Qotei aqa ñamgalaq di une ti sqasai. Ariya iga ingi ingi uyoqñqom dena iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqasai dego. ⁹ Ariya ningi geregere are qaliye. Ningi qalie, ningi ingi bei uyqa are soqñim ningi uyiye. Di une sai. Ariya ningi ingi uyibqa tamo nanği powo bole osai qaji nanği ningi nunjsib dena ulonjosib uneq aiqab di ningi olo ingi di uyaib.

¹⁰ Ningi powo ti unub qaji ningi sulum nanjo atra tal miligiq gilsib dia ingi uyoqñib Kristen was bei powo bole osai qaji a bosim ningi nunjsimqa a endegsi are qalqas, "Kristen was qu nanği di ingi ingi di uyeqñub deqa unjum, e dego uyqai." Osim a ulonjosim uneq

aiqas. ¹¹ Nungo powo dena ningi na Kristen was bei di powo bole osai qaji a uneq waiyonub. Ningi qalie, Kristus a was deqa moiej. ¹² Deqa ningi quiye. Ningi na Kristen was qudei powo bole osai qaji nangi uneq breinjrsib nanngo areqalo Kristus qa singilateb qaji di olo ugetetnrqab di ningi Kristus dego une yonub. ¹³ Deqa e damu bei uytqqa dena ijo was a uneq aiqas di e olo damu uyqasai. Ijo was a ulonjosim uneq aiaim deqa e damu uratqai.

Pol a Yesus aqa wau ojeqnu dena a silali osaieqnu

9 Ningi ijo kumbra uniye. E kumbra kie yqa are sqas e yqai. Qotei na e qarinqbej deqa e aqa anjam marsim laqnum. E ijo segi namdamu na gago Tamo Koba Yesus unem. E nungo ambleq di Tamo Koba Yesus aqa wau ojem dena ningi are bulyosib Kristen tamo branteb. Ningi ijo kumbra deqa qaliesai kio? ² Tamo qudei nangi mareqnu, "Pol a Yesus aqa anjam maro tamo bolesai." Nangi degsib mareqnu di unqum. Ningi segi e qa qalie. E nami Tamo Koba Yesus aqa anjam ningi merngeqnam qusib are bulyeb. Dena ningi qalieeb, e Tamo Koba Yesus aqa anjam maro tamo bole.

³ Tamo qudei nangi ijo kumbra lanja tenemteqnu deqa e na kamba olo nangi endegsi nenemnjreqnum, ⁴ "Iga Yesus aqa wau ojeqnum dena iga awai osim gago segi ingi ti ya ti uyqa kere e?" ⁵ Iga unja oqa are soqnim Kristen unja osim laqnqa kere e? Agi Tamo Koba Yesus aqa wau tamo qudei nangi ti aqa was nangi ti Pita ombra na unja oqnsib laqnu. ⁶ Aqo Barnabas wo segi gago ban na wauoqnsim dena silali oqnqom e? Yesus aqa wau tamo qudei nangi degyqasai e?" ⁷ O was qu, qoto tamo nangi qoteqnu dena nangi awai eqnu. Nangi nanngo segi silali wau ojosaieqnu. Tamo nangi ingi yageqnu dena nangi ingi meli olo oqnsib uyeqnu. Tamo nangi kaja nangi taqatnjreqnu dena nangi mungum qaq olo oqnsib uyeqnu.

⁸ E mandam tamo nanngo areqalo dauryosim deqa anjam di merngosai. Anjam di agi Qotei aqa dal anjamq di dego unu. ⁹ Agi Moses a nami dal anjam bei endegsi nengrenyej, "Bulmakau nangi rais parapariyoqnsib aqa sau taqal atoqnsib nangi aqa damu olo uyqa yoqnu ningi na nangi saidnjraib." O was qu, Qotei a bulmakau nangi qa are qalsiq anjam di marej kio? Sai. ¹⁰ A iga qa osiqa anjam di marej. Od, Moses a iga qa osiqa anjam di nengrenyej. Di kiyqa? Tamo bei a ingi yagwas di ingi meliamqa a osim uyqas. Tamo bei a rais noqoryosim damu segitqas di a dego damu osim uyqas. Nangi nami qalieeb, nangi ingi di osib uyqab. Utru deqa nangi wau di yeqnu. ¹¹ O was qu, iga Qotei aqa anjam qa ningi aqaryainqonem. Di nungo qunun qa. Ariya ningi na kamba jejamu qa ingi ingi qa olo iga aqaryainqonem merngwom di iga une yonum e? Iga nungo are miligiq di ingi yagobulem. Ingi di meliqo deqa ningi na olo otorosib egwajqa merngwom di iga une yonum e? Sai. ¹² Yesus aqa wau tamo qudei nangi Qotei aqa anjam qa ningi aqaryainqonem deqa ningi na nangi odnjreqnabqa

nangi nungoq dena awai olo eqnu. Ariya iga nami nungo ambleq di wau utru atsim wauoqnu. Deqa ningi na iga dego odgib iga nungoq dena awai oqom di kere.

Ariya iga na Kristus aqa anjam bole getentaim deqa iga nungoq dena awai oqa uratem. Osim dena iga gulube gargekoba qoboioqnu. ¹³ Atra tamo nangi atra tal miligiq di wauoqnsib dena nangi ingi ingi oqnsib uyeqnu. Tamo nangi atra bijal taqateqnu qaji nangi dego atra bijalq dena atraiyqa wagme oqnsib uyeqnu. Ningi di qaliesai kio? ¹⁴ Dego kere Tamo Koba Yesus a endegsi marej, "Tamo nangi Qotei aqa anjam bole mareqnu qaji nangi dena awai oqnsib nanngo segi ingi awaiyoqnsib uyoqnuqab."

¹⁵ Ariya e nungoq dena awai oqa uratem. E nungoq dena awai oqajqa are qalsim anjam endi nengrenyosai. Tamo Koba Qotei a na e merbej, "Ni wau dena awai oqa kere." Ariya e uratem. Degsi soqnim e moiqa. E ijo kumbra deqa tulan arebolebolebeqnu. Deqa tamo bei na ijo kumbra di olo getentaim. ¹⁶ E Yesus aqa anjam bole marsim laqnu ijo wau deqa e ijo segi nam soqtqa keresai. Qotei na e wau ebej deqa e wau di yoqnuqai. E uratqa keresai. Uratqai di Qotei na e gulube ebqas. ¹⁷ E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam marsim laqnu qamu e dena awai eqnu qamu. Ariya e ijo segi areqalo na wau di yosaieqnu. Qotei na wau ebej deqa e wau di yoqnsim laqnu. ¹⁸ Deqa e awai kie oqai? Ijo awai agiende. E Yesus aqa anjam bole maroqnsiy dena silali oqnqasai. Ijo awai bole agide. Bole, e silali oqa kere. Ariya e oqa uratem. E tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam qa lanja aqaryainqonem. Ijo awai bole agide.

Pol a tamo ungasari kalil nanngo wau tamo

¹⁹ E kumbra bei yqa are sqas e yqai. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. Ariya e ijo segi areqalo na tamo kalil nanngo sorgomq di sosim nangi qa wauoqnsim dena e na tamo gargekoba nangi are bulyetnjreqnam nangi Kristus aqaq beqnu. ²⁰ Deqa e Juda nanngo sorgomq di sosimqa e nanngo kumbra dauryoqnsim dena e na nangi are bulyetnjreqnam nangi Kristus aqaq beqnu. Tamo nangi Moses aqa dal anjam aqa sorgomq di unub qaji nangi dego e na oqajqa deqa e nanngo kumbra dauryoqnsim dal anjam aqa sorgomq di sobulejunum. Bole, e segi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ariya e nanngo kumbra di dauryoqnsiy dena e na nangi are bulyetnjroqnit nangi Kristus aqaq bqajqa deqa are qalsim dal anjam aqa sorgomq di sobulejunum. ²¹ Tamo nangi Moses aqa dal anjam saiqoji unub qaji nangi dego e na oqajqa deqa e nanngo kumbra dauryoqnsim dal anjam saiqoji sobulejunum. Bole, e Qotei aqa dal anjam ti unum. Agi e Kristus aqa dal anjam aqa sorgomq di unum. Ariya e nanngo kumbra di dauryoqnsiy dena e na nangi are bulyetnjroqnit nangi Kristus aqaq bqajqa deqa are qalsim dal anjam saiqoji sobulejunum. ²² Tamo nangi singila saiqoji unub qaji nangi dego e na oqajqa deqa e nanngo kumbra dauryoqnsim singila saiqoji sobulosim dena e na nangi are bulyet-

njreqnam nanği Kristus aqaq beqñub. O was qu, e tamo kalil nanęo sorgomq di sosim nanęo kumbra dauryeqnum. Di kiyaaq? E na nanği qudei are bulyetñjroqñit nanği Kristus aqaq bqajqa deqa. ²³ E kumbra kalil yeqnum qaji di e Yesus aqa anjam bole di singilatqa marsim deqa yeqnum. Yimqa mondoñ anjam bole di aqa awai Tamo Koba Yesus na e ebqas. Agi tamo kalil Yesus aqa anjam bole deqa nanęo areqalo singilateqñub qaji nanęi awai di oqab.

Iga lañ qaji awai oqajqa deqa gurgurqom

²⁴ E mandam tamo nanęo alan qa mernęwai. Tamo nanği gurguroqñsib bubuñeqñub di nanği awai oqajqa. Ariya tamo qujai a segi na nanği kalil buññrsimqa awai oqas. Dego kere ningi awai oqa marsib singila na gurguroqñiye. ²⁵ Tamo gurgureqñub qaji nanği awai oqa marsib deqa gurgur qalieqa osib mati nanęo segi jejamu singilateqñub. Yim gurgur batiamqa nanği singila na gurgurqab. Ariya nanęo awai di mandam qaji awai. Deqa nanęo awai di koboqas. Ariya lañ qaji awai iga oqa mareqñum qaji di koboqasai. Di gaigai sqas. ²⁶ Deqa e ururoqñsim laña laña ñam atosai eqnum. E awai bole di koqyoqñsim urureqñum. E qoto tamo bul unum deqa e laña laña ijo bañ waiyosai eqnum. E tamo qalqajqa deqa ijo bañ tiñsim gegerere waiyeqñum. ²⁷ Osim dena e na ijo segi jejamu qaloqñsim singilateqñum. Yim ijo jejamu a ijo areqalo dauryqajqa deqa. E na tamo unęasari nanği Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqñum. Ariya bunuqna e segi awai bole osaiam deqa e na ijo segi jejamu qaloqñsim singilateqñum.

Gulube bei bei gagoq bamqa iga dena uloño uge

10 O was qu, ningi ijo anjam endeqa gegerere poingem. Nami Moses aqa bati qa gago moma kalil nanği wadau sawaq di sonabqa Qotei a lañbi na nanği gam osornjroqnej. Bati di nanği Yuwal Lent di gentosib mandam boleq aisib walwelosib gileb. ² Nanği kalil Moses dauryeb deqa nanği lañbi ti Yuwal Lentq dena ti yanso eb. ³ Bati deqa Qotei aqa Mondor a lañ goge dena ingi osi boqñsiq nanği kalil anainjreqnaqa nanği di uyoqñeb. ⁴ Ya dego Qotei aqa Mondor na nanği kalil anainjreqnaq uyoqñeb. Mondor na nanği meniñ bei osornjrañaqa meniñ dena ya branteqnaqa nanği uyoqñeb. Meniñ dena wadau sawaq dia nanği daurnjrsiq giloqnej. Meniñ di agi Kristus. ⁵ Ariya gago moma gargekoba nanği kumbra uge uge yoqñeb deqa Qotei a nanği qa arearetosai. Deqa a wadau sawaq dia nanği ñumnaq moreñeb.

⁶ Nanği kumbra uge uge dauryqa are prugnjroqnej deqa Qotei na nanği ñumnaq moreñeb. Nanęo kumbra uge di iga dego dauryqa are pruggaim deqa Moses a anjam di nengrenyey. ⁷ Deqa ningi qotei gisañ atsib nanği qa louoqñab. Agi gago moma qudei nanği qotei gisañ atsib nanği qa louoqñeb. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyey unu, "Nanği korooqñsib ingi ti ya ti uyoqñsib olo tigeloqñsib unja ti

alanjoqñeb." ⁸ Iga sambala kumbra dego yqasai. Agi gago moma qudei nanği sambala kumbra yoqñeb deqa bati qujai qa Qotei na 23,000 tamo unęasari nanği ñumnaq moreñeb. ⁹ Iga Kristus aqa kumbra tenemtosisim laña pegiyqasai. Agi gago moma qudei nanği Tamo Koba Qotei aqa kumbra tenemtoqñsib laña pegiy-oqñeb deqa Qotei na amal uge qariñjrañaqa bosib nanği uñinjnab moreñeb. ¹⁰ Iga Qotei laña ñirinjqasai dego. Agi gago moma qudei nanği Qotei laña ñirinjqoqñeb. Deqa Qotei a na padalto qaji lañ anęro bei qariñyonaq aisiq nanği padaltñjrej.

¹¹ Gago moma nanği kumbra uge kalil di yoqñeb deqa Qotei na nanği ñumnaq moreñeb. Anjam di agi Moses a na nengrenyey unu. Di kiyaaq? Iga tamo unęasari diño bati endeqa unum qaji anjam di sisiosim poigim gago moma nanęo kumbra uge di dauryaim deqa. ¹² Ariya tamo bei a endegsi are qalqas, "E singila na tigelejnum." Osim a gegerere ñam atem. A uloñosim uneq aio uge. ¹³ Gulube kalil ningi qa branteqñu qaji di mandam tamo kalil nanęoq di dego branteqñu. Ariya Qotei a tamo bole deqa a ningi uratñgwasai. A na marimqa gulube di aqa singila na nanęo singila bunyqasai. Qotei na gam waqtetñgoqñimqa ningi gulube di britoqñsib singila na tigeloqñqab.

Iga na Qotei ti mondor uge uge nanği ti biñinjrqa keresai

¹⁴ Deqa ijo was bole, ningi qotei gisañ nanği atsib nanği qa louoqñab. Ningi nanği torei uratñjrsib isaq giliye. ¹⁵ Ningi powo ti unub deqa e na anjam di ningi mernęonum. Deqa ningi ijo anjam di qusib gegerere peleiyye. ¹⁶ Wain gambañ iga Qotei pailyosim uyeqñum qaji di iga Kristus aqa leñ qa are qalsim deqa a ti korooqñsim uyeqñum. Bem iga gñgenyosim uyeqñum qaji di iga Kristus aqa jejamu qa are qalsim deqa a ti korooqñsim uyeqñum. ¹⁷ Bem qujai unu agi Kristus aqa jejamu. Deqa iga kalil koba na korooqñsim bem qujai di uyeqñum. Deqa iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. ¹⁸ Ningi Israel nanęo kumbra qa are qaliye. Israel nanği atra bijalq dia damu koitoqñsib oto bei oqñsib Qotei atraiyeqñub. Osib olo oto bei oqñsib uyeqñub. Nanęo kumbra dena nanği Qotei koba na korooqñsib uyeqñub.

¹⁹ Sulum atrainjro qaji ingi ingi di atraiyqa ingi bole e degaib. E degsi marosai. Sulum nanği di qotei bole e degaib. E degsi marosai. ²⁰ E endegsi maronum. Sulum atrainjro qaji ingi ingi di sawa bei bei qaji tamo nanği na oqñsib mondor uge nanği atrainjreqñub. Nanği Qotei bole atraiyosai eqñub. Deqa was qu, ningi ingi ingi di uratiye. Uratqasai di ningi mondor uge uge nanği ti beteqab. ²¹ Ningi Tamo Koba Yesus aqa wain gambañ ti mondor uge uge nanęo wain gambañ ti di turt-sib uyqa keresai. Ningi Tamo Koba Yesus aqa atra bijal ti mondor uge uge nanęo atra bijal ti di dego turtsib dena uyqa keresai. ²² Iga kumbra degyqom di iga Tamo Koba Yesus aqa are ugetetim a iga qa minjñ oqwas. Gago singila na aqa singila bunyqa kere e? Keresai.

Iga bati gaigai Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²³ Iga kumbra kalil yqa kere. Ariya iga kumbra kalil di yqom dena iga aqaryaigwa keresai. Bole, iga kumbra kalil yqa kere. Ariya kumbra kalil dena gago areqalo singilatetgwa keresai. ²⁴ Iga gago segi jejamu qa are qaloqnqasai. Iga gago was nanngi qa dego are qaloqn-sim nanngi aqaryainjroqnqom. ²⁵ Ninggi maket dena damu awaiyoqnsib uyoqniye. Damu di nami sulum nanngi atrainjroqneb kio sai kio ninggi deqa are koba qalsib nenemoqnaib. Ninggi osib uyoqniye. ²⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "Mandam endi Tamo Koba Qotei aqa segi mandam. Ingi inggi kalil mandamq endi unub qaji di dego Qotei aqa."

²⁷ Deqa tamo bei Yesus qaliesai qaji a na inggi goisim ninggi metngimqa ninggi a ombla gilqa are soqnim giliye. Gilsib inggi kalil a na anaingwas qaji di ninggi osib uyiye. Ninggi deqa are koba qalsib nenemoqnaib.

²⁸ Ariya Kristen was bei na ninggi merngwas, "Ingi di sulum atrainjro qaji inggi." Degsi merngimqa ninggi was deqa are qalsib inggi di osib uyaib. Ninggi uyqab di ninggi unetqab. ²⁹ Ninggi segi unetqab e deqa merngosai. Tamo anjam merngwo qaji a are qalqas, ninggi unetonub. E deqa ninggi merngonum.

Ariya Kristen was deqaji bei sosaiamqa e inggi uyqa are soqnim uyqai. Di une sai. Kiyaaqa e tamo bei aqa areqalo dauryosiy inggi getentqai? ³⁰ E Qotei pailyosiy inggi di uyqai di tamo bei a kiyaaqa e olo uge qa mer-bqas?

³¹ Deqa ninggi inggi ti ya ti uyqa oqnsib ninggi Qotei aqa ñam soqtetoqnsib uyoqniye. Ninggi kumbra bei yqa oqnsib ninggi Qotei aqa ñam soqtetoqnsib yoqniye.

³² Ninggi na Juda tamo ti Grik tamo ti Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi ti kumbra uge bei enjraib. Yim nanngi dena ululoqnsib uneq aio uge. ³³ E dego tamo ungasari kalil nanngi kumbra bole bole enjreqnam nanngi ijo kumbra di unoqnsib arearetnjreqnu. E ijo segi jejamu qa are qalosaieqnum. E tamo ungasari gargekoba nanngi qa are qaloqnsim aqaryainjreqnum. Yim Qotei na nanngi oqajqa deqa.

11 Ninggi ijo kumbra dauryosib walweloqniye. Agi e segi Kristus aqa kumbra dauryoqnsim walweleqnum dego kere.

Pol a unja nanngo gate kabutqajqa kumbra qa anjam marej

² E qalieonum, ninggi gaigai e qa are qaloqnsib deqa anjam kalil e nami ninggi merngoqnem qaji di ninggi geregere ojsib dauryeqnub. Deqa e ninggi qa tulan areboleboleibqo. ³ Ariya ninggi ijo anjam bei dego qusib poingem. Tamo kalil nanngo gate agi Kristus. Unja nanngo gate agi nanngo tamo nanngi. Ariya Kristus aqa gate di Qotei. ⁴ Deqa tamo bei a gate tatal atsim pailyqas kio anjam palontqas kio di a na aqa segi gate jemai yqo. Aqa gate agi Kristus. ⁵ Ariya unja bei a aqa gate kabutosaiosim pailyqas kio anjam palontqas kio di a

dego aqa segi gate jemai yqo. Unja a degyqas di a unja qudei nanngo gate banga gentsib torei milalteqnu qaji nanngi bulqas. ⁶ Unja a aqa gate kabutqa uratosim di a aqa gate banga genteme. Ariya a aqa gate banga gentosim kio torei milaltosim kio dena a jemaiyqas di a aqa gate kabuteme. ⁷ Ariya tamo nanngi nanngo gate kabutaib. Di kiyaaqa? Tamo nanngi Qotei sigitoqnsib aqa ñam ti aqa singila ti boleq ateqnub deqa. Ariya unja nanngi tamo nanngo ñam ti nanngo singila ti boleq ateqnub.

⁸ Nami Qotei a unja aqa tanu osiqa dena tamo gereiyosai. A tamo aqa tanu osiqa dena unja gereiyej. ⁹ Qotei a unja qa osiqa tamo gereiyosai. A tamo qa osiqa deqa unja gereiyej. ¹⁰ Deqa unja nanngi nanngo segi gate kabutqab. Yim tamo ungasari nanngi unsib marqab, "Bole, nanngi nanngo tamo nanngo sorgomq di unub deqa nanngi nanngo gate kabuteqnu." O was qu, lan angro nanngi dego kumbra di unsib degsib marqab.

¹¹ Iga kalil Tamo Koba Yesus ombla unum deqa unja nanngi nanngo segi qa sai. Tamo nanngi dego nanngo segi qa sai. ¹² Qotei a tamo aqa tanu osiqa dena unja gereiyej deqa unja nanngi tamo nanngo. Ariya tamo nanngi unja nanngoq dena nambabeqnu deqa tamo nanngi unja nanngo. Ariya Qotei a segi qujai inggi inggi kalil qa utru.

¹³ Unja a aqa segi gate kabutosaiosim Qotei pailyqas di kumbra bole e? Ninggi segi mariye. ¹⁴ Mandam tamo nanngo kumbra na iga endegsi poigeqnu, tamo nanngi gate banga marij uratqab di bolesai. ¹⁵ Ariya unja nanngo gate banga marij uratqab di bolequja. Di nanngo wala bole. Nanngo gate banga di Qotei na enjreqnu deqa gate banga dena nanngo gate kabuteqnu. ¹⁶ O was qu, tamo bei a ijo anjam deqa njirinosisim gotranngiyqas di a endegsi poiye. Iga kumbra bei dauryosaieqnum. Qotei aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi dego kumbra bei dauryosaieqnu.

Korin nanngi Qotei louqa korooqnsibqa kumbra bole yosaieqnu

¹⁷ Ariya e nunngo kumbra qudei qa areboleboleibosaieqnu. E deqa ninggi merngit quiye. Ninggi Qotei louqa korooqnsibqa ninggi kumbra bole babtosaieqnu. Ninggi kumbra uge babteqnu. ¹⁸ E mati deqa ninggi merngwai. E anjam endegsi quem. Ninggi Qotei louqa korooqnsibqa ninggi pupooqnsibqa anjam na qoteqnu. E anjam di qusim marem, anjam di bole. ¹⁹ Di kiyaaqa? E endegsi are qalonum. Ninggi pupoabqa dena ninggi poingwas, nunngo ambleq di tamo yai nanngi Qotei aqa kumbra bole tintin dauryeqnu. ²⁰ Deqa e qalieonum, ninggi Qotei louqa koroeqnu di ninggi Tamo Koba Yesus aqa inggi uyqajqa deqa sai. ²¹ Ninggi qunjan bolet deqa ninggi namo boqnsib Qotei tal miligiq dia inggi uyekriteqnu was qudei nanngi bunu boqnsib mamnjreqnu. Osib tamo qudei nanngi wain koba dego uyoqnsib nanarieqnu. ²² Nunngo kumbra dena ninggi Qotei tal ugetoqnsib tamo inggi saiqoji unub qaji nanngi jemai enjreqnu. Nunngo segi segi tal unub. Deqa ninggi mati nunngo segi talq di inggi ti ya ti uysib bunuqna bosib

Qotei louqa korooiye. Ariya ningi degyosaieqnu deqa e anjam kiersiy merngwai? E nungo kumbra deqa areboleboleibqo degsi merngwai e? Sai. E degsi merngwai wasai.

Pol a bengem qa anjam marej

²³ Ariya bengem qa anjam e nami ningi merngem qaji di e na olo merngwai. Anjam di Tamo Koba Yesus a na merbonaq quem. Anjam agiende. Nami Judas na Yesus ojsiq jeu tamo nanjo banq di atej. Qolo qujai di Tamo Koba Yesus a bem osiqa Qotei pailiyosiqa bem di gingenyosiqa aqa angro nanji anainjrej. Anainjrqa osiqa endegsi minjrej, "Endi ijo jejamu. E na ningi aqaryaingwajqa deqa ijo jejamu endi ningi engwai. Deqa ningi osib uyiye. Bunuqna ningi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniye." ²⁵ Degsi minjrnaqa nanji bem uynab koboonaqa a na olo wain gambar osiq Qotei pailiyosiqa minjrej, "Wain gambar endi ijo lej. Lej di aisim Qotei aqa anjam bunuj singilatqas. Deqa ningi osib uyiye. Bunuqna ningi wain gambar endi dego gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniye." ²⁶ O was qu, ningi Yesus aqa anjam deqa are qaloqnsib bati gaigai ningi bem ti wain gambar ti di uyoqnsib ningi anjam endegsib marsib laqniye, "Tamo Koba Yesus a iga qa jaqatin osiq moiej." Marsib laqnib mondor a olo bqas.

Tamo bei a bem ti wain gambar ti uyqa osimqa a mati aqa segi so geregere peleiyeme

²⁷ Deqa tamo bei a kumbra uge na Tamo Koba Yesus aqa bem ti wain gambar ti di uyqas di a na Yesus aqa jejamu ti lej ti dego ugetqas. Dena a unetqas. ²⁸ Deqa tamo bei a bem ti wain gambar ti di uyqa osimqa a mati aqa segi so geregere peleiyosim di a uyqas. ²⁹ Di kiyaaqa? Tamo a mati Yesus aqa jejamu qa geregere are qalosaiosim bem ti wain gambar ti di uyqas di a unetqas. Deqa Qotei na a kamba gulube yqas. ³⁰ Utru deqa nungo ambleq di tamo ungasari gargekoba nanji singila saiqoji sosib mainjreqnu. Osib nanji qudei moreneqnu. ³¹ Ariya iga gago segi so geregere peleiyosim bem ti wain gambar ti di uyqom di iga une ti sqasai. Deqa Qotei na iga gulube egwasai. ³² Ariya Tamo Koba Qotei a gago kumbra uge qudei unoqnsiq deqa iga gulube egeqnu di a gago kumbra tingitetgwajqa deqa. Yim mondor iga tamo kalil mandamq endi unub qaji nanji ti une osim padalo uge.

³³ Deqa ijo was qu, ningi bem ti wain gambar ti uyqa koroosibqa ningi urur uyaib. Ningi nungo was nanji qa tarinoiye. ³⁴ Ningi qudei mamngimqa ningi mati nungo segi talq di ingi uysib bunuqna bosib korooiye. Ningi namo bosib koroosib Qotei tal miligiq dia ingi koba uyekritqab di ningi unetqab. Deqa Qotei na kamba ningi gulube engwas.

Ariya ijo anjam qudei e mati nengrenyqasai. Bunuqna e ningi qa bosiy anjam di nungo ulatamuq di gereiyqai.

Qotei aqa Mondor a na iga singila segi segi egeqnu

12 Ariya was qu, Qotei aqa Mondor a na iga singila segi segi egeqnaqa iga wau ojeqnum. E deqa ningi merngit quiye. ² Ningi qalie, nami ningi Qotei qalieosaisonabqa sulum nanji na ningi titngeqnaqna ningi nanji daurnjroqneb. Sulum nanji di anjam marqa keresai. ³ Deqa ningi ijo anjam endeqa geregere are qaliye. Qotei aqa Mondor a tamo bei aqaq di sosim aqa medabu singilatetimqa a endegsi marqa keresai, "Yesus a tamo uge deqa Qotei na a qoreiyem." Ariya tamo bei a Qotei aqa Mondor ti sqasai di a endegsi marqa keresai, "Yesus a Tamo Koba."

⁴ O was qu, Qotei aqa Mondor na iga kumbra segi segi egeqnu. Ariya Qotei aqa Mondor qujai segi unu. ⁵ Iga Tamo Koba Yesus aqa wau segi segi ojeqnum. Ariya Yesus a segi qujai Tamo Koba. ⁶ Iga kumbra segi segi na wau ojeqnum. Ariya Qotei qujai segi unu. A na qujai tamo ungasari kalil nanji singila enjreqnaqa nanji wau ojeqnu. ⁷ Qotei aqa Mondor a na iga segi segi kalil singila egeqnu. Yim iga na Kristen tamo ungasari kalil nanji aqaryainjroqnaqajqa deqa. ⁸ Qotei aqa Mondor na tamo qudei nanji singila enjreqnu deqa nanji areqalo bole babtoqnsib tamo ungasari nanji minjreqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanji singila enjreqnaqa nanji Qotei aqa qalie bole babtoqnsib tamo ungasari nanji osornjreqnu. ⁹ Mondor qujai dena tamo qudei nanji singila enjreqnaqa nanji Kristus qa nanjo areqalo singilaboletqnsib wau geregere ojeqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanji singila enjreqnaqa nanji tamo mainjro qaji nanji olo boletnjreqnu. ¹⁰ Tamo qudei nanji singila oqnsib dena nanji Qotei aqa manwa bableteqnu. Tamo qudei nanji singila oqnsib dena nanji Qotei aqa medabu oqnsib anjam geregere palonteqnu. Tamo qudei nanji powo oqnsib dena nanji na mondor kalil nanji peginjroqnsib mareqnu, "Mondor nanji di bole. Mondor nanji di uge." Tamo qudei nanji powo oqnsib dena nanji men bulyoqnsib qure utru segi segi nanjo anjam mareteqnu. Tamo qudei nanji powo oqnsib dena nanji qure utru segi segi nanjo anjam di quoqnsib damu poinjreqnaqa bulyeqnu. ¹¹ Ariya Mondor qujai dena wau kalil di tamo nanji enjreqnu. A aqa segi areqalo na tamo segi segi nanji kumbra enjreqnaqa nanji wau di ojeqnu.

Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai

¹² Tamo segi segi kalil nanji jejamu qujai. Ariya nanjo jejamu miligiq dia sarqei gargekoba unub. Agi nanji ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti unub. Sarqei kalil di jejamu qujai di turtsib unub. Dego kere Kristus a dego degsi unu. Agi iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. ¹³ Di kiyaaqa? Qotei aqa Mondor a segi qujai na iga kalil elenosiqa turtgej deqa iga kalil tamo qujaionum. Iga Juda tamo ti Grik tamo ti kangal tamo ti tamo lanaj ti kalil Qotei aqa Mondor qujai di osim a ya jumbum bul uyoqnsim dena iga singila eqnum.

¹⁴ Gago jejamu miligiq dia ban segi sosai. Singa segi sosai. Gago jejamu miligiq dia sarqei gargekoba unub. Agi gago ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti jejamu qujaiq di turtsib unub. ¹⁵ Ariya gago singa nanngi na marqab, "E ban sai. Deqa e jejamu miligiq di sosai." Nanngi degsib marqab di lanja marqab. Agi nanngi jejamu miligiq di unub. ¹⁶ Gago dabkala nanngi na marqab, "E namdamu sai. Deqa e jejamu miligiq di sosai." Nanngi dego degsib marqab di lanja marqab. Nanngi jejamu miligiq di unub. ¹⁷ Gago jejamu a namdamu segi sqas di iga anjam quqwa keresai. Gago jejamu a dabkala segi sqas di iga ingi quleqqwa keresai. ¹⁸ Ariya gago jejamu a degsi sosai. Qotei na gago ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti kalil osiqqa jejamu qujaiq di atelenej unub. A aqa segi areqalo na degyej. ¹⁹ Gago jejamu a namdamu segi sqas kio a ban segi sqas kio a singa segi sqas kio di gago jejamu a kiersi sqas? A bole sqqa keresai. ²⁰ Ariya gago jejamu a degsi sosai. Gago jejamu miligiq dia sarqei gargekoba unub. Agi gago ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtsib unub.

²¹ Gago namdamu na gago ban minjqas, "Ni ulan. E segi wauqa kere." Degsi minjqqa keresai. Gago gate na gago singa minjqas, "Ni ulan. E segi wauqa kere." Degsi minjqqa keresai. ²² Iga are qaleqnum, gago jejamu sarqei qudei nanngi singila saiqoji unub. Ariya nanngi dego wau bole yeqnum. Deqa iga na nanngi uratnjrqqa keresai. ²³ Gago jejamu sarqei iga bolesai qa mareqnum qaji nanngi di iga na olo gegerereinjreqnum. Agi jemaiyqajqa sarqei di iga gara na kabuteqnum. ²⁴ Ariya gago jejamu sarqei qudei nanngi uno boledamu. Deqa iga na nanngi kabutnjrosaeqnum. Qotei na gago jejamu sarqei kalil elenjosiqqa jejamu qujaiq di turtsiq atej unub. Deqa gago jejamu sarqei qudei nam saiqoji unub qaji nanngi di Qotei na olo nam soqtetnjreqnu. ²⁵ Gago jejamu a poosim segisegiaim deqa Qotei a degyeqnu. Yim jejamu sarqei kalil nanngi segi segi gegerereinjroqnaqqa deqa. ²⁶ Deqa jejamu sarqei bei a jaqatinj oqas di jejamu sarqei kalil nanngi dego jaqatinj oqab. Jejamu sarqei qujai a nam koba oqas di jejamu sarqei kalil nanngi a ombla na areboleboleinjrqas.

²⁷ Ariya ningi kalil Kristus aqa jejamu qujai. Ningi segi segi aqa jejamu sarqei unub. ²⁸ Qotei na Kristen tamo ungasari nanngi wau segi segi enjreqnu. Nanngi qudei a na qarinqnjreqnaqa nanngi aqa anjam osi walweloqnsib mare mare laqnum. Nanngi qudei a na wau enjreqnu deqa nanngi aqa medabu oqnsib anjam gegerere palonteqnum. Nanngi qudei a na wau enjreqnu deqa nanngi aqa anjam paltoqnsib kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di tamo ungasari nanngi osornjreqnum. Nanngi qudei a na singila enjreqnu deqa nanngi aqa manwa bableteqnum. Nanngi qudei a na singila enjreqnu deqa nanngi tamo mainjro qaji nanngi olo boletnjreqnum. Nanngi qudei a na wau enjreqnu deqa nanngi na tamo ungasari nanngi aqaryainjreqnum. Nanngi qudei a na Kristen gate ateqnu deqa nanngi na Kristen tamo ungasari nanngi gegerere taqatnjreqnum. Nanngi qudei a na menj bulyetnjreqnu deqa nanngi qure utru

segi segi nanngo anjam mareteqnum. ²⁹ Deqa e na ningi endegsi nenemngwai. Kristen tamo ungasari kalil nanngi Qotei na qarinqnjreqnaqa nanngi aqa anjam mare mare laqnum e? Sai. Nanngi kalil Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnum e? Sai. Nanngi kalil Qotei aqa anjam palteqnum e? Sai. Nanngi kalil Qotei aqa manwa bableteqnum e? Sai. ³⁰ Nanngi kalil tamo mainjro qaji nanngi olo boletnjreqnum e? Sai. Nanngi kalil menj bulyoqnsib qure utru segi segi nanngo anjam mareteqnum e? Sai. Nanngi kalil qure utru segi segi nanngo anjam di quoqnsib damu poinjreqnaqa bulyeqnum e? Di dego sai kalil. Qotei na nanngi kalil wau segi segi enjreqnu. ³¹ Ariya was qu, ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra qudei tulan boledamu di osib dauryqajqa singilaoqniye.

Iga qalaqalaiyo kumbra dauryoqnaqom

Qotei aqa kumbra tulan boledamu bei agi e na ningi merngit quie.

13 Kumbra tulan boledamu di agi qalaqalaiyo kumbra. E menj bulyosiy qure utru segi segi nanngo anjam kio lanj anngo anjam kio maroqnaqi ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo anjam maro di bolesai. Ijo anjam maro di lanja noul bulosim qatronkobaqas. Osim gruma bul lanja anjam atqas. ² E Qotei aqa medabu osiy anjam palontoqnaqi kio e Qotei aqa uli anjam kalil qalieosiy utru bableteqnaqi kio e qalie koba ti sqai kio e Qotei qa ijo areqalo tulan singilatosiy deqa mana kobaquja minjitqa a ijo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas kio ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil di Qotei aqa namgalaq di kumbra bolesai. ³ E ijo ingi ingi kalil elenjosiy tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanngi jeisiy enjrqai kio e ijo segi jejamu osiy jeu tamo nanngo banq di atitqa nanngi na osib namyuo na koitqab kio ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil dena e yala aqaryaibqa keresai.

⁴ Tamo nanngi qalaqalaiyo kumbra dauryqab di nanngi nanngo was nanngi qa urur minjinj oqoqnaqasai. Nanngi lawo na tamo kalil nanngi kumbra bole enjroqnaqab. Nanngo was bei a ingi ingi koba ti soqnim nanngi a qa are ugeinjrqasai. Nanngi nanngo segi nam soqtoqnaqasai dego. ⁵ Tamo nanngi qalaqalaiyo kumbra dauryqab di nanngi diqoqnsib sqasai. Nanngi nanngo segi jejamu qa are qaloqnaqasai dego. Nanngi qalaqalaiyo kumbra dauryqab di nanngi urur njirinoqnaqasai. Nanngo was bei na nanngi kumbra uge bei enjrimqa nanngi deqa are qalsib a olo kambatqasai. ⁶ Tamo nanngi qalaqalaiyo kumbra dauryqab di nanngi kumbra uge qa areboleboleinjrqasai. Nanngi kumbra bole qa segi areboleboleinjroqnaqas. ⁷ Tamo nanngi qalaqalaiyo kumbra dauryqab di nanngi gulube kalil qoboioqnaqab. Osib nanngi gaigai Qotei qa nanngo areqalo singilatoqnsib a mondonj olo bqas deqa tarinoqnaqab. Osib nanngi gulube kalil qa singila na tigelesqab.

⁸ Qalaqalaiyo kumbra di koboqa keresai. Qotei na tamo qudei nanngi wau enjreqnu deqa nanngi aqa medabu oqnsib aqa anjam gegerere palonteqnum. Ariya

wau di koboqas. Qotei na tamo qudei nanngo meŋ bulyetnjreqnu deqa nanngi qure utru segi segi nanngo anjam mareleŋeqnub. Kumbra di dego koboqas. Qotei na tamo qudei nanngi qalie koba enjreqnaqa nanngi anjam bole mareqnu. Qalie di dego koboqas. ⁹Iga qalie ti unum. Ariya gago qalie di oto oto deqa iga truquigeqnu. Iga Qotei aqa medabu oqnsim anjam palonteqnum. Anjam di dego oto oto deqa iga truquigeqnu. ¹⁰Ariya mondoŋ Kristus a olo bosim inggi inggi kalil kere timqa bati deqa qalie ti anjam ti iga truquigeqnu qaji di torei koboqas. ¹¹Nami e angro kiñala sosimqa e angro kiñilala nanngo powo ti areqalo ti osim anjam maroqnem. Ariya bunuqna e tamo kobaqujaosimqa e angro kiñilala nanngo kumbra di uratem. ¹²Dego kere bini iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosaiunum. Gago qalie di oto oto deqa iga truquigeqnu. Iga ya qolbiq di gago ulatamu geregere unqa keresai dego kere iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosaiunum. Ariya mondoŋ iga Qotei aqa areq bosim aqa ulatamu unsimqa bati deqa iga a qa geregere qalieqom. A iga qa geregere qalieeqnu dego kere iga kamba a qa geregere qalieqom. ¹³Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum kumbra di a gaigai sqas. Qotei na iga oqajqa deqa iga tariñoqnsim unum kumbra di dego gaigai sqas. Qalaqalaiyo kumbra di dego gaigai sqas. Ariya qalaqalaiyo kumbra di tulaŋ bolequja. Qalaqalaiyo kumbra dena kumbra kalil tulaŋ buŋnjrejunu.

Iga Qotei aqa medabu oqnsim anjam palonteqnum di wau bolequja

14 Deqa was qu, ninggi gaigai qalaqalaiyo kumbra dauryosib soqniye. Sosib wau kalil Qotei aqa Mondor na ninggi engeqnu qaji di dego yqajqa tulaŋ singilaoqniye. Wau boledamu bei agiende. Qotei aqa Mondor na ninggi singila engimqa ninggi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqniye. Osib wau di yqajqa tulaŋ singilaoqniye. ²Ninggi qalie, tamo nanngi meŋ bulyoqnsib qure utru segi segi nanngo anjam mareqnu di nanngi tamo nanngi minjrosaiqnu. Nanngi Qotei segi minjeqnu. Di kiyaaqa? Anjam di uli anjam deqa tamo qudei nanngi qusib poinjrqa keresai. Qotei aqa Mondor na nanngi singila enjreqnu deqa nanngi meŋ bulyoqnsib anjam di mareqnu. ³Ariya tamo nanngi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnub qaji nanngi anjam aqa damu geregere babteqnu tamo nanngi quoqnsib poinjreqnu. Deqa anjam dena nanngo areqalo singilatetnjroqnsiq nanngi kumbra bole yqajqa are tigeltetnjroqnsiq nanngo are miligi boletetnjreqnu. ⁴Tamo nanngi meŋ bulyoqnsib qure utru segi segi nanngo anjam mareleŋeqnub qaji nanngi nanngo segi areqalo singilateqnu. Ariya tamo nanngi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnub qaji nanngi na Kristen tamo ungasari kalil nanngi dego areqalo singilatetnjreqnub. ⁵Ijo areqalo agiende. Ninggi kalil meŋ bulyoqnsib qure utru segi segi nanngo anjam maroqnuq di bolequja. Ariya ninggi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnuq di tulaŋ boledamu. Ninggi quiyee. Tamo bei a meŋ bulyosim qure utru bei nanngo anjam maroqnim

tamo bei a kamba anjam di aqa damu poiym bulyosim palonteqas di kere. Anjam dena Kristen tamo ungasari kalil nanngo areqalo singilatetnjrqas. Ariya anjam bulyo tamo bei sqasai di meŋ bulyo tamo aqa anjam na Kristen tamo ungasari nanngo areqalo singilatetnjrqasai. Deqa tamo nanngi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnub qaji nanngi na meŋ bulyo tamo nanngi tulaŋ buŋnjresqab. ⁶O was qu, ninggi ijo anjam endeqa geregere are qaliye. E ninggi qa bosiy meŋ bulyosiy qure utru segi segi nanngo anjam merngit ninggi qusib poingwasai di anjam dena ninggi kiersim aqaryaingwas? Keresai. Ariya e Qotei aqa uli anjam bei ubtsiy merngitqa kio aqa qalie bole bei babbitqa kio aqa medabu osiy anjam palontitqa kio anjam bei plaltitqa kio ninggi qusib geregere poingwas di kere. Anjam dena ninggi aqaryaingwas.

⁷Inggi qudei ŋambile sosai qaji e deqa ninggi merngit quiyee. Tamo bei na yumba qamimqa kio gombiŋ anjamimqa kio ariya aqa anjam di jagwa na osi taqal waiyqas di iga kiersim aqa lou poigwas? Di keresai.

⁸Tamo nanngi qoto qa gilqa marsib gul anjamibqa ariya gul aqa anjam di jagwa na osi taqal waiyqas di tamo yai nanngi qoto qa gilqab? Tamo dego bei sosai. ⁹Dego kere ninggi meŋ bulyosib qure bei nanngo anjam marqab di tamo nanngi kiersib qusib poinjrqa? Keresai. Nunngo anjam di dego jagwa na osi taqal waiyqas.

¹⁰Bole, mandamq endia qure utru segi segi nanngo anjam gargekoba unub. Nanngo anjam kalil di damu ti.

¹¹Ariya tamo bei na e anjam bei merbim qusiy aqa damu poibqasai di a e qa marqas, "A yaun tamo." Yim deqa e kamba a qa marqai, "A dego yaun tamo." ¹²O was qu, ninggi qure utru segi segi nanngo anjam maroqnuq di ninggi kumbra di itqab. E qalieonum, ninggi Qotei aqa Mondor aqa kumbra oqajqa tulaŋ singilaeqnu. Ariya ninggi na Kristen tamo ungasari nanngo areqalo singilatetnjrqa maroqnsib deqa Qotei aqa Mondor aqa kumbra oqajqa olo tulaŋ singila na wauoqniye.

Pol a meŋ bulyo kumbra qa anjam marej

¹³Ariya nunngo ambleq di tamo bei a meŋ bulyosim qure utru bei nanngo anjam marqa osimqa a mati endegsi Qotei pailyem, "O Abu, ni na singila ebimqa e anjam aqa damu geregere poibim bulyosiy palontqai. Yim tamo ungasari nanngi qusib geregere poinjrqa."

¹⁴Ninggi are qaliye. E meŋ bulyosiy qure utru bei nanngo anjam na Qotei pailyqai di anjam aqa damu e poibqasai. Ijo segi mondoŋ ijo are miligiq di unu qaji a segi pailyqas. Ijo areqalo laŋa qusim damu poiyyqasai. ¹⁵Deqa e endegyqai. E ijo mondoŋ ti ijo areqalo ti turtsiy pailyoqnuqai. E ijo mondoŋ ti ijo areqalo ti turtsiy louoqnuqai dego. ¹⁶Ni ino mondoŋ na segi Qotei pailyqam di tamo laŋaj bei a sosim ino pail di qusim poiyyqasai di a endegsi marqa keresai, "Ni bole maronum." A degsi marqa keresai. Di kiyaaqa? A ino pail poiyyosai deqa.

¹⁷Bole, ni Qotei pailyosim binjyonum di bolequja. Ariya tamo di a ino pail qusiq poiyyosai deqa ino pail dena aqa areqalo singilatetosai. ¹⁸E Qotei binjyeyqnum. Di

kiyaqa? E bati gargekoba meŋ bulyoqnsim qure utru bei bei nanŋo anjam mareleŋeqnum. Ijo kumbra dena e na niŋgi tulaŋ bunŋejunum. ¹⁹ Ariya Kristen tamo unŋasari nanŋi Qotei louqa koroesoqnsibqa e nanŋo koroq dia anjam tulaŋ truquyala segi minjroqnit nanŋi qusib poinjrqa di bolequja. Ariya e meŋ bulyosiy qure utru segi segi nanŋo anjam tulaŋ olekoba totoryosiy nanŋi minjroqnit nanŋi poinjrqa di keresai.

²⁰ O was qu, niŋgi anŋro kiŋilala nanŋi bulosib nanariosib walwelaib. Niŋgi tamo bole bole nanŋi bulosib areqalo bole na walweloqniye. Niŋgi qalie, anŋro mom nanŋi kumbra uge qa poinjrosaeqnu. Deqa niŋgi kumbra uge kalil qa anŋro mom nanŋi bulosib nanariosib soqniye. ²¹ Agi Qotei aqa dal anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu, "Tamo Koba Qotei a marqo, 'E na qure utru bei bei qaji tamo nanŋo anjam na ijo segi tamo unŋasari nanŋi anjam minjroqni. Ariya nanŋi ijo anjam quetbqasai.'" ²² Deqa was qu, Qotei a na tamo nanŋo meŋ bulyetnjreqnu di aqa utru agiende. Kumbra dena a na tamo unŋasari a qa nanŋo areqalo siŋgilatetnjroqnsib qaji nanŋi aqa siŋgila osornjreqnu. Tamo unŋasari a qa nanŋo areqalo siŋgilatetnub qaji nanŋi qa sai. Ariya tamo nanŋi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnub di aqa utru agiende. Kumbra dena a na tamo unŋasari a qa nanŋo areqalo siŋgilatetnub qaji nanŋi aqaryainjreqnu. Tamo unŋasari a qa nanŋo areqalo siŋgilatetnub qaji nanŋi qa sai.

²³ Deqa niŋgi kalil Qotei tal miligiq di koroesosibqa niŋgi kalil meŋ bulyosib qure utru segi segi nanŋo anjam maroqnsib di bolesai. Niŋgi degyqab di tamo qudei Qotei qaliesai qaji nanŋi nunŋo koro miligiq gilsib nunŋo anjam di qusib niŋgi qa marqab, "Nanŋi nanarionub deqa anjam di mareqnsib." ²⁴ Ariya niŋgi kalil Qotei aqa medabu osib anjam palonteqnsib ariya tamo bei Qotei qaliesai qaji kio tamo lanaj bei kio a nunŋo koro miligiq gilsim nunŋo anjam di qusim a poiyyas. Yim anjam dena aqa are qametim a aqa une qa geregere qalieqas. ²⁵ Osim aqa areqalo uge kalil aqa are miligiq di uliejunu qaji di boleq atsim siŋga pulutosim Qotei aqa ŋam soqtosim niŋgi merŋgwas, "Bole, Qotei a nunŋo ambleq di unu."

Niŋgi Qotei louqajqa kumbra kalil geregere dauryosib soqniye

²⁶ Deqa was qu, niŋgi Qotei louqa koroqnsibqa niŋgi endegyoqniye. Niŋgi kalil segi segi wau ti deqa niŋgi qudei louoqniye. Niŋgi qudei Qotei aqa anjam palonteqniye. Niŋgi qudei Qotei aqa uli anjam ubtoqniye. Niŋgi qudei meŋ bulyosib qure utru segi segi nanŋo anjam maroqniye. Niŋgi qudei qure utru segi segi nanŋo anjam aqa damu poiŋgim bulyosib palonteqniye. O was qu, nunŋo wau segi segi dena niŋgi na Kristen tamo unŋasari nanŋi siŋgilatetnjroqniye. ²⁷ Tamo qudei nanŋi meŋ bulyosib qure utru segi segi nanŋo anjam marqa laqnsib niŋgi na minjrib tamo aiyel kio tamo qalub kio segi anjam marqab. Tamo gargekoba nanŋi meŋ bulyqab di bolesai. Ariya nanŋi koba na turtsib

anjam maraib. Bei nami marim bei bunu marqas. Ariya nanŋi meŋ bulyosib anjam maroqnsib niŋgi na anjam bulyo tamo bei minjib a nanŋo anjam di qusim poiyyim a na anjam bulyosim plalteme. Yim tamo unŋasari kalil nanŋi qusib poinjrqa. ²⁸ Ariya nunŋo koroq dia anjam bulyo tamo bei sosaiamqa meŋ bulyo tamo nanŋi anjam maraib. Nanŋi mequmosib nanŋo segi are miligiq di Qotei pailyebe. ²⁹ Tamo aiyel kio tamo qalub kio nanŋi segi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnebe. Tamo gargekoba nanŋi anjam palonteqnaib. Ariya nanŋi anjam palonteqnsib merŋgoqnsibqa nanŋo anjam bole kio sai kio deqa osib pegiyoqniye. ³⁰ Tamo bei a tigelosim Qotei aqa anjam palonteqnsib ariya Qotei na tamo bei awejunu qaji a anjam bei osoryim tamo nami anjam palonteqnu qaji a mati medabu getentosim olo awoamqa tamo di kamba tigelosim anjam palonteqns. ³¹ Niŋgi segi segi kalil kumbra di dauryosib Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqniye. Palonteqnsib Kristen tamo unŋasari kalil nanŋi qusib qalie osib anjam dena nanŋo are siŋgilatetnjroqns. ³² Niŋgi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanŋi minjribqa nanŋi na nanŋo segi medabu geregere taqatoqnsib anjam maroqnebe. Deqa nanŋi tigelqa batioqnsim nanŋi tigelosib Qotei aqa anjam geregere palonteqns. ³³ Qotei na aqa segi wau kalil geregere yoqnsiqa a na aqa wau bei niŋa qyosaeqnu. Deqa iga kalil aqa kumbra di dauryosim areqalo qujaitosim koba na lawo sosim aqa wau geregere yoqnsom.

Ariya niŋgi Qotei louqa koroqnsibqa niŋgi na unŋasari nanŋi minjribqa nanŋi mequmesoqnebe. Nanŋi anjam maraib. Sawa sawa kalilq dia Qotei aqa segi tamo unŋasari nanŋo koroq dia nanŋi kumbra degyeqnsib. Deqa unŋasari nanŋi nanŋo segi ŋam aguq atoqnsib nanŋo tamo nanŋo sorgomq di geregere mequmosib soqnebe. Agi anjam di Moses aqa dal anjamq di unu. ³⁵ Deqa koroq dia anjam palonto tamo nanŋi anjam palonteqnsib unŋasari nanŋi anjam aqa damu qalieqajqa maroqnsib niŋgi na nanŋi saidnjrsib endegsib minjriye, "Yaintim nunŋo segi talq dia niŋgi nunŋo gumbulun nanŋi nenemnjrib nanŋi na anjam aqa damu merŋgwab." Niŋgi na nanŋi degsib minjriye. Di kiyaaqa? Unŋasari nanŋi koroq dia anjam marqab di kumbra bolesai. ³⁶ O was qu, Qotei aqa anjam nunŋoq dena brantej e? Niŋgi segi na Qotei aqa anjam eb e? Sai.

³⁷ Nunŋo ambleq di tamo bei a endegsi are qalqas, "Qotei na e wau ebej deqa e aqa medabu o qaji tamo bole." O a endegsi are qalqas, "E Qotei aqa Mondor ti unum." Di a kere are qalqo. Ariya tamo di a olo endegsi poiyyem, "Anjam Pol na nenŋrenyosiq iga qa qarinyo qaji endi Tamo Koba Qotei aqa segi dal anjam."

³⁸ Ariya tamo bei a ijo anjam endi qusim uratimqa niŋgi na endegsib minjiye, "Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai." ³⁹ Deqa ijo was qu, niŋgi Qotei aqa medabu osib anjam palonteqnsib tulaŋ siŋgilatetnub. Ariya nunŋo koroq dia tamo qudei nanŋi meŋ bulyosib qure utru segi segi nanŋo anjam maroqnsib niŋgi na

nanği olo saidnjraib. ⁴⁰ Ariya ningi Qotei louqajqa kumbra kalil geregere dauryosib soqniye.

Kristus a moisiq olo subq na tigelej

15 Ariya was qu, Yesus aqa anjam bole e nami palontosim ningi merngoqnem qaji di bini e olo pulutsiy ningi merngwai. Anjam di ningi nami qusib dauryeb. Deqa e qalieonum, bini ningi anjam di singila na ojsib tigelejunub. ² Anjam e nami palontosim ningi merngoqnem qaji di ningi olo torei singila na ojesoqniye. Ojesqab di Qotei a ningi oqas. Ningi nami Yesus qa nungo areqalo singilateb. Ariya ningi lanja baban na singilatqab di Qotei a ningi oqasai.

³ Anjam bole e nami palontosim ningi merngoqnem qaji di e Yesus aqa banq dena em. Anjam di tulan kobaquja. Anjam agiende. Kristus a gago une qa moiej. Anjam di agi nengrenq di unu. ⁴ A moinaqa subq ateb. Bati qalub koboonaqa a olo subq na tigelej. Anjam di dego nengrenq di unu. ⁵ Ariya a subq na tigelosiq Pita aqaq di brantonaq unej. Osiqa aqa angro 12-pela nanogoq di dego brantonaq uneb. ⁶ Osiqa bunuqna bati qujai qa a Kristen tamo 500 nanogoq di dego brantonaq uneb. Nanği gargekoba bini unub. Ariya nanği qudei moreneb. ⁷ Ariya bunuqna a Jems aqaq di brantonaq unej. Osiqa aqa anjam maro tamo kalil dego nanogoq di brantonaq uneb.

⁸ Ariya olo bunuqna a e qa dego brantonaq unem. Unja bei a bati grotosim aqa angro nambabtougetqas dego kere Kristus a bunuqna e qa brantonaq unem. ⁹ E degsi maronum. Di kiyaaqa? E nami Qotei aqa tamo ungasari nanği ugeugeinjroqnm. Deqa tamo nanği e Yesus aqa anjam maro tamo bolesai degsib merbqab di kere. Di kiyaaqa? Ijo ñam tulan aguq aiejunu deqa. Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanği na e bunbejunub. ¹⁰ Ariya Qotei a e qa are boleiyej deqa bini e aqa anjam maro tamo unum. A e qa are boleiyej aqa kumbra di lanja ulonjosai. E aqa kumbra di osim singila na waukobaoqnsim Qotei aqa anjam maro tamo kalil nanği tulan bunjireqnum. Ariya e ijo segi singila na wau di yosaieqnum. Qotei a e qa are boleiyej deqa a na e singila ebeqnaqa e wau di yeqnum. ¹¹ E na kio tamo qudei nanği na kio wau di yeqnum di unqum. Yesus a moisiq olo subq na tigelej anjam di iga kalil palonteqnam ningi quoqnsib nungo areqaloq di singilateqnum.

Tamo ungasari moreno qaji nanği olo subq na tigelqab

¹² Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej anjam di iga gaigai palontosim laqnum. Ariya kiyaaqa ningi qudei mareqnum, "Tamo moreneb qaji nanği olo subq na tigelqasai?" ¹³ Tamo moreneb qaji nanği olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu. ¹⁴ Qotei na Kristus subq na tigeltosai qamu anjam iga palonteqnum qaji di bolesai qamu nungo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji di lanja ulonej qamu. ¹⁵ Qotei na tamo moreneb qaji nanği olo subq na tigeltjrqasai anjam di

bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu iga Qotei aqa kumbra kalil gisan qa mareqnum qamu. Agi iga mareqnum, Qotei a Kristus subq na tigeltej. ¹⁶ Od, Qotei na tamo moreneb qaji nanği olo subq na tigeltjrqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu. ¹⁷ Qotei na Kristus subq na tigeltosai qamu nungo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji dena ningi aqaryaingwa keresai qamu ningi nungo uneq di unub qamu. ¹⁸ Deqa tamo nanği Kristus qa nanngo areqalo singilateqnum nami moreneb qaji nanği torei padaleb qamu. ¹⁹ Iga subq na olo tigelqasai anjam di bole qamu Kristus a na iga mandam qa ingi ingi segi qa segi aqaryaigo qamu iga tamo tulan ugedamu sosim tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanği bunjironum qamu.

²⁰ Ariya iga degsi sqasai. Kristus a moinaqa Qotei na a olo subq na tigeltej. A tamo kalil nami moreneb qaji nanği qa namoosiq subq na tigelej. ²¹ Ningi qalie, tamo qujai Adam a une atej deqa a moio qa utru. Dego kere Kristus a subq na tigelo qa utru. ²² Adam aqa len kalil nanği moreneqnum. Dego kere Kristus aqa tamo kalil nanği olo nambile oqab. ²³ Ariya iga gago segi segi bati dauryosim subq na olo tigelosim nambile oqom. Namonaq Kristus a subq na tigelej. Ariya mondonj Kristus a olo lan qureq na bamqa bati deqa iga aqa segi tamo ungasari iga dego subq na olo tigelqom.

²⁴ Bati deqa ingi ingi kalil kobaqas. Mandor kokba ti mondor uge uge ti gate kokba ti nanngo singila ti kalil di Kristus na kobotetjrqas. Osim a na ingi ingi kalil olo elenjosim aqa Abu Qotei aqa banq di uratqas. Yim Qotei a segi Mandor Koba tigelosim ingi ingi kalil taqatesqas. ²⁵ Kristus a degyqas. Di kiyaaqa? A Mandor Koba sosim gilsim gilsim dirjo bati brantimqa Qotei na aqa jeu tamo kalil nanği elenjosim aqa sorgomq di atim a na nanği taqatnjresqas. ²⁶ Osim bati deqa a na aqa jeu tamo kalil nanği di kobotnjrsim ariya a na moio dego kobotqas. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Qotei na ingi ingi kalil elenjosiq Kristus aqa sorgomq di atej." O was qu, Qotei a segi na ingi ingi kalil di elenjosiq Kristus aqa sorgomq di atej. Qotei aqa anjam degsib nengrenyeb unu. Deqa iga qalieonum, Qotei a segi Kristus aqa sorgomq di sqasai. ²⁸ Ariya mondonj Qotei na ingi ingi kalil di olo elenjosim Kristus aqa sorgomq di atim soqnm Qotei aqa Niri a kamba dego Qotei aqa sorgomq di sqas. Soqnm Qotei na ingi ingi kalil di tulan bunjrsimqa a segi nanngo Mandor Koba sosim nanği bati gaigai taqatnjroqnaqas.

²⁹ Tamo qudei nanği tamo nami moreneb qaji nanği qa olo are qaloqnsib yanso eqnum. Ariya tamo moreneb qaji nanği olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu nanği kiyaaqa nanği qa yanso eqnum? ³⁰ Iga Kristus aqa anjam mare mare laqnsim tamo ungasari nanği endegsi minjreqnum, "Tamo moreneb qaji nanği olo subq na tigelqab." Iga wau di yeqnum deqa tamo gargekoba nanği iga qa niriñoqnsib bati gaigai iga padaltqa laqnum. Ariya tamo moreneb qaji nanği olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu iga kiyaaqa Kris-

tus aqa wau di ojoqnsim laqnum? ³¹ O was qu, e bole maronum, e bati gaigai moiqa laqnum. Ningi ti e ti gago Tamo Koba Kristus Yesus beteryejunum deqa e ningi qa tulan arebolebolebeqnu. Deqa e anjam endi ulitosai. E ningi merngonum. ³² E mandam tamo nanngo areqalo dauryosim Efesus qureq dia wagme juwan nanngi ti qotoqnem qamu kumbra dena e kiersim aqaryaibqas? Tamo moreneb qaji nanngi olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu iga endegsi maronum qamu, "Iga nebe moiqom kio deqa unngum, iga alañoqnsim gago segi jejamu qa areboleboleigoqnm ingi ti ya ti uyoqnoqom." Degsi maronum qamu.

³³ O was qu, tamo qudei nanngi na ningi gisanqai deqa ningi gegerere nam atsib soqniye. Anjam bei unu di ningi qalie. Anjam agiende, "Iga tamo uge nanngi ti laqnoqom di nanngi na gago areqalo ugetetgibqa iga kumbra bole uratosim nanngi daurnjrqom." Anjam degsi unu. ³⁴ Deqa ningi nanari kumbra uratosib areqalo bole ti sosib olo une yoqnaib. Ningi quiyi. Nunngo ambleq di tamo qudei nanngi Qotei qalieosaiunub. Ningi deqa jemaingwajqa deqa e anjam di ningi merngonum.

Tamo moreno qaji nanngo jejamu kiero osib olo tigelqab?

³⁵ Ariya was qu, tamo bei na e endegsi nenembqas, "Tamo moreneb qaji nanngi kiersib olo subq na tigelqab? Nanngi jejamu kiero osib olo tigelqab?" ³⁶ O was qu, tamo di a nanariosiq deqa degsi nenembqo. Ningi qalie. Wit bunuj breiyibqa mandamq aisim a lanja mandamq di sqas. Ariya wit moio breiyib di a olo nambibile sosim qoqitosim oqwas. ³⁷ Wit kio kurgus kio qoqitosiq geitqo qaji di otorosim olo yagwasai. Aqa gei moio segi yagim dena oqwas. ³⁸ Tamo bei na wit yago kio kurgus yago kio yagimqa a olo qoqitosim oqimqa Qotei aqa segi areqalo na nanngi tanu segi segi enjrqas. Nanngo tanu di uno segi segi. ³⁹ Tamo ti wagme ti qebari ti qe ti nanngo jejamu dego uno segi segi. ⁴⁰ Lanngi qaji ingi ingi nanngo uno bei. Mandam qaji ingi ingi nanngo uno bei. Lanngi qaji ingi ingi nanngo wala bei. Mandam qaji ingi ingi nanngo wala bei. ⁴¹ Senj ti bai ti bongar ti nanngo rianngi segi segi. Bongar kalil nanngi dego nanngo rianngi segi segi.

⁴² Dego kere tamo nanngi morenonub nanngo jejamu subq atonub qaji di qusaqas. Ariya tamo nanngi subq na tigelqab qaji nanngo jejamu olo qusaqasai. Nanngi nambibile gaigai sqab. ⁴³ Tamo nanngi morenonub nanngo jejamu subq atonub qaji di jejamu uge. Ariya tamo nanngi subq na tigelqab qaji nanngo jejamu di tulan boledamu. Tamo nanngi morenonub nanngo jejamu subq atonub qaji di singila saiqoji. Ariya tamo nanngi subq na tigelqab qaji nanngo jejamu di singila ti sqas. ⁴⁴ Tamo nanngi morenonub nanngo jejamu subq atonub qaji di mandam qaji jejamu. Ariya tamo nanngi subq na tigelqab qaji nanngo jejamu di lanngi qaji jejamu.

Iga bini mandam qaji jejamu ti unum. Deqa iga qalieonum, mondonngi gago lanngi qaji jejamu dego brantqas. ⁴⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen-

greneyeb unu, "Adam namij a mandam qaji nambibile osi soqnej." Ariya Adam bunuj a bunuqna bosiqqa a segi Mondor ti sosiqqa tamo unngasari nanngi lanngi qaji nambibile enjrej. Adam bunuj di Kristus. ⁴⁶ Nambibile Mondor na iga egej qaji di nami brantosai. Mandam qaji nambibile di nami brantej. Ariya nambibile Mondor na iga egej qaji di bunuqna brantej. ⁴⁷ Qotei na Adam namij a mandam na gereiyey. Deqa Adam a mandam qaji tamo. Ariya Adam bunuj a lanngi qureq na bej. ⁴⁸ Adam a mandam qaji tamo deqa aqa lenngi kalil nanngi dego mandam qaji tamo. Ariya Kristus a lanngi qaji tamo deqa aqa tamo kalil nanngi dego lanngi qaji tamo unub. ⁴⁹ Adam a mandam qaji tamo soqnej dego kere bini iga dego a bulosim mandam qaji tamo unum. Ariya Kristus a lanngi qaji tamo deqa mondonngi iga dego a bulosim lanngi qaji tamo sqom.

⁵⁰ O was qu, e na ningi endegsi merngwai. Qotei na mandam qaji tamo nanngi oqa keresai. Deqa a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqqa keresai dego. Gago jejamu moism qusaqas qaji di nambibile gaigai sqqa keresai. ⁵¹ Deqa e na uli anjam bei ningi endegsi merngwai. Iga kalil moiqasai. Ariya iga kalil jejamu bulyosim jejamu bunuj oqom. ⁵² Qotei na gul bunu getenngi qaji di anjamimqa tamo nami moreneb qaji nanngi olo subq na tigelqab. Deqa nanngo jejamu olo bunu qusaqasai. Ariya iga tamo moiosai qaji iga dego jejamu bulyosim olo jejamu bunuj oqom. O was qu, kumbra di urur brantoqumatqas. ⁵³ Gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. ⁵⁴ Bole, gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. Yim bati deqa Qotei aqa anjam bei nami nengreneyeb qaji di aqa damu brantqas. Qotei aqa anjam agiende, "Qotei a tulanngi singilaosiq deqa a qoto bunyosiq moio kobotej. ⁵⁵ O Moio, ni gaigai singilaoqnsim tamo nanngi qoto itnjreqnum. Ariya ino singila di qabi unu? A koboej. O Moio, ni gaigai tamo nanngi qaja na nnumeqnum. Ariya ino qaja di qabi unu? A koboej."

⁵⁶ O was qu, moio aqa qaja agi une. Une aqa singila agi Qotei aqa dal anjam. ⁵⁷ Ariya Qotei na gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa singila na iga singilatgeqnu deqa iga qoto bunyoqnsim tigelejunum. Deqa iga Qotei tulanngi binjyeyqnum.

⁵⁸ Deqa ijo was bole, ningi singila na soqniye. Sosib ningi Tamo Koba Yesus qa waukobaoqniye. Ningi wau di urataib. Ningi qalie, ningi Tamo Koba Yesus aqa wau ojeqnu di ulonngi keresai. Deqa ningi gaigai Tamo Koba Yesus aqa wau singila na yoqniye.

Korin nanngi silali koroiyosib Qotei aqa tamo unngasari nanngi aqaryainjrqajqa deqa Pol a na nanngi anjam minjrej

16 Ariya was qu, ningi silali koroiyosib Qotei aqa tamo unngasari Jerusalem di unub qaji nanngi aqaryainjrqajqa deqa ningi merngwai. Silali koroiyqqa-

jqqa gam di e nami Qotei aqa tamo ungasari Galesia sawaq di unub qaji nangi osornjnam nangi dauryeb. Ariya e na ninggi dego gam di osorngit dauryiye. ²Yori batioqnimqa ninggi segi segi silali soqnim oto oqnsib nunngo segi talq di atoqnib soqnem. Ariya bunuqna silali kobaamqa e botqa ninggi nami silali ateb unu deqa urur koroiyib e na osiy qarinyit Jerusalem gilqas. Deqa ninggi olo bunuqna silali qa namqasai. ³E botqa ninggi na tamo qudei nangi giltjrib e na nengrej bei nangi enjrsiy qarinjrit nangi silali di osib Jerusalem qureq osi gilqab. ⁴E dego gilqa are soqnim nangi na e daurbib iga koba na gilqom.

Pol a Korin nangi qa bqa marej

⁵Ariya e mati Masedonia sawa ambleq na walwelosiy aisiy Kristen tamo ungasari di unub qaji nangi unjrsiy ariya bunuqna e ninggi qa bqai. ⁶E ninggi qa bosiy ninggi koba na sqai kio. E qaliesai, e bati olekoba ninggi koba na soqnit ulili bati koboqas kio. Ariya e ninggi koba na sosiy olo uratngsiy sawa beiq gilqa laqnit ninggi na e silali qa aqaryaibib e gilqai. ⁷Ijo areqalo agiende. E bati truquyala ninggi koba na sqasai. Tamo Koba Yesus na odbimqa e bati olekoba ninggi koba na sqai. ⁸Ariya e mati Efesus qureq endi soqnit Juda nango yori bati koba nam Pentikos di brantqas. ⁹Qotei na gam waqtet-bej deqa e qure endia waukobaoqnsim tamo ungasari gargekoba nangi are bulyetnjreqnum. Deqa e ninggi qa urur bqasai. E mati endi sosiy wauoqnqai. E waueqnum deqa jeu tamo gargekoba nangi ijo wau tentet-bqajqa laqnum.

¹⁰Ariya Timoti a ninggi qa bamqa ninggi a osib geregereiyiye. Yim a ulaqasai. A ninggi koba na are lawo na sqas. Ninggi quiye. Timoti a e ombla wau qujai. Aqo aiyel Tamo Koba Yesus aqa wau ojeqnum. ¹¹Deqa nunngo ambleq di tamo bei na Timoti aqa nam ugetetosim a qoreiyaiq. Ariya a olo ninggi uratngosim walwelqa laqnimqa ninggi na silali qa aqaryaiyosib lawo na suweiyib a olo e qa bqas. A Kristen was qudei nangi koba na e qa bqab deqa e nangi qa tarijoqnqai.

¹²Ariya gago was Apolos aqa anjam agiende. Bati gargekoba e singila na minjoqnem, "Gago Kristen was qudei nangi Korin Kristen nangi unjrqaqqa giloqni ni uratnjraim. Ni nangi daurnjrsim gile." Onaqa a gilqa

uratoqnej. Bunuqna a ninggi qa bqajqa bati kereamqa a ninggi qa bqas.

Pol aqa anjam mutu qudei

¹³Ariya was qu, ninggi geregere nam atoqniye. Osib ninggi singila na tigelesosib Yesus qa nunngo areqalo singilatoqniye. Ninggi ingi bei qa ulaaib. Ninggi singila na soqniye. ¹⁴Osib ninggi na tamo kalil nangi ti Qotei a ti qalaqalainjroqniye. Ninggi kumbra bei yqa oqnsib mati qalaqalaiyo kumbra na yoqniye.

¹⁵O was qu, ninggi tamo ungasari Stefanas aqa talq di unub qaji nangi qa qalie bole. Nangi tamo kalil Akaiya sawaq di unub qaji nangi qa namoosib nami are bulieb. Nangi nango segi areqalo na Qotei aqa tamo ungasari nangi qa waueqnum. Deqa e ninggi singila na endegsi merngwai. ¹⁶Ningi tamo deqaji nango sorgomq di soqniye. Sosib tamo nangi tamo deqaji nangi aqaryainjroqnsib waueqnum qaji nango sorgomq di dego soqniye.

¹⁷Ariya Stefanas na Fortunatus na Akaikus na nangi qalub e qa bonub deqa e tulan areboleboleibqo. Ninggi e qa bqa keresai deqa nangi na kamba nunngo sawa osib e qa bonub. ¹⁸Bosib e ti ninggi ti gago are latetgonub. Deqa ninggi tamo deqaji nangi qa tulan areboleboleingeme.

¹⁹Ariya was qu, tamo ungasari Esia sawaq dia Qotei qa loueqnum qaji nangi na ninggi kaiyeingonub. Akwila wo Prisila wo nangi aiyel ninggi qa tulan areboleboleinjroq deqa nangi Tamo Koba Yesus aqa nam na kaiye anjam ninggi qa qarinyonub. Tamo ungasari kalil nango talq dia Qotei qa loueqnum qaji nangi dego ninggi kaiyeingonub. ²⁰Kristen was kalil endi unub qaji nangi na dego ninggi kaiyeingonub. Ariya ninggi na nunngo Kristen was kalil nangi segi segi kundoqnjriye. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nangi yeqnum.

²¹E Pol. E ijo segi ban na kaiye anjam endi nengrenyosim ninggi qa qarinyonum.

²²Ariya e ijo anjam getentqai. Tamo bei a Tamo Koba Yesus qalaqalaiyqasai di Qotei na kamba tamo di uge qa minjsim njolawotqas. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²³Tamo Koba Yesus a ninggi qa are boleiyeme. ²⁴E Kristus Yesus aqa nam na ninggi kalil qalaqalainjreqnum.

2 Korin

Pol a Yesus Kristus na qarinqej

1 E Pol. Kristus Yesus na e qarinqej deqa e aqa anjam marsim laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e merbej, "Ni ijo Angro Yesus aqa wau oje." Onaqa e Qotei aqa areqalo di dauryosim agi e Yesus aqa wau ojeqnum. Ningi Korin qureq dia Qotei qa loueqnub qaji. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nengrenyosim ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil Akaia sawaq di unub qaji nangi qa ti qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nangi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniye.

Qotei na gago are latetgeqnu

³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Abu deqa a iga qa are tulanj boleiyeqnu. A iga qa dulqajqa utru. A tamo kalil gulube ti unub qaji nanggo are latetnjro qaji Qotei. ⁴ Deqa a gago gulube kalil qa gago are latetgeqnu. Yeqnaqa aqa kumbra dena iga na olo kamba tamo ungasari gulube ti unub qaji nanggo are latetnjreqnum. ⁵ Kristus a jaqatinj koba ej deqa iga dego jaqatinj koba eqnum. Kristus aqa kumbra dena Qotei na gago are olo latetgeqnu. ⁶ Iga gulube eqnum di aqa utru agiende. Iga gulube oqnimqa gago gulube dena nunngo are latetngwajqa deqa. Yim Qotei na ningi oqas. Ariya Qotei na gago are latetgoqnimqa dena dego nunngo are latetngwajqa deqa. Qotei a nunngo are latetnggeqnu deqa jaqatinj iga eqnum qaji di ningi dego oqnsib singila na tigelesqab. ⁷ Iga ningi qa gago areqalo singilatosim endegsi maronum, ningi singila na tigelesqab. Iga qalieonum, ningi iga ti beterosib jaqatinj eqnum deqa Qotei na ningi ti iga ti gago are latetgoqnqas.

⁸ O was qu, iga Esia sawaq di sosimqa gulube kobaquja item. Gulube dena iga ugeugeigosiqa gago singila tulanj bunyej. Deqa iga endegsi are qalem, gulube dena iga moiogwas. O was qu, ningi di qalieqajqa deqa e anjam endi nengrenyonum. ⁹ Bole, iga are qalem, gulube dena iga moiogwas. Agi anjam pegiyo tamo a na tamo bei minjqas, "Ni une ti deqa ni moiqam." Dego kere iga are qalem, gulube dena iga moiogwas. Ariya Qotei aqa areqalo agiende. Iga gulube osim dena iga poigwas, bole, iga gago segi singila qa are qalqasai. Iga Qotei aqa singila qa are qalqom. Agi a na qujai tamo moreño qaji nangi olo subq na tigeltnjreqnu. ¹⁰ O was qu, gulube dena iga moiogwa laqnaqa Qotei na olo iga aqaryaigosiqa gulube di taqal atej. Bunuqna dego a na iga aqaryaigo-

qnqas. Deqa iga Qotei qa gago areqalo singilatosim maronum, a na gaigai gago gulube kalil qa aqaryaigoqnqas. Yim iga bole sqom. ¹¹ Ariya ningi na dego nunngo pail na iga aqaryaigoqniye. Yim Qotei a tamo ungasari gargekoba nanggo pail quoqnsim deqa iga aqaryaigoqnqas. Yoqnim tamo ungasari gargekoba nangi Qotei aqa kumbra di unoqnsib a binjyoqnqab.

Pol na Korin nangi gisañjrosai

¹² O was qu, e ijo kumbra bei endeqa tulanj areboleboleibqo. Ijo are miligiq di e qalieonum, e kumbra bole tintinj segi dauryoqnsim yeqnum. Kumbra Qotei na osorbej qaji di segi e dauryoqnsim yeqnum. E mandam tamo nanggoq dena powo osim kumbra di yo-saieqnum. Qotei a e qa are boleiyosiq kumbra di osorbej deqa e yeqnum. Deqa e tamo ungasari kalil nanggo ambleq dia kumbra di yeqnum. Agi e nunngo ambleq di dego nami kumbra di tulanj koba yoqnem. ¹³ Anjam kalil e nengrenyosim ningi qa qarinyonum qaji endi ningi sisiyosib poingwajqa deqa nengrenyonum. Bole, ijo anjam qudei qa ningi geregere poingosaieqnu. Ariya ijo areqalo agiende. Ningi ijo anjam kalil qa poingekritqas. Yim gago Tamo Koba Yesus a olo bqa-jqa batiamqa ningi e qa tulanj areboleboleingim e kamba dego ningi qa tulanj areboleboleibqas.

¹⁵ E ningi qa ijo areqalo singilatosim endegsi maronum, ningi ijo kumbra kalil qa areboleboleingwas. Utru deqa e nami anjam endegsi qosem, e mati ningi qa bosiy nungsiy olo ningi uratngsiy Masedonia sawaq gilsiy dena puluosiy bosiy ningi olo nungwai. Deqa bati aiyel e ningi nungwajqa are qalem. Yim ijo kumbra dena Qotei na ningi gereingoaityeltngwajqa deqa. E ningi olo uratngsiy Judia sawaq aiqa laqnitqa ningi silali qa aqaryaibibqa e gamq dia ingi bei qa truquaim deqa are qalem. ¹⁷ Ariya ningi kiersib are qaleqnub? Ningi endegsib are qaleqnub kio, "Pol aqa anjam di a dauryosai deqa a na iga gisañnej. A mandam tamo nanggo kumbra dauryosiq deqa a anjam bei maroqnsiq olo urateqnu. A lanja odoqnsiq olo saideqnu." O was qu, ningi e qa degsib are qalaib. ¹⁸ Qotei a na aqa segi anjam kalil dauryeqnu deqa e dego anjam bole segi ningi merngeqnum. Deqa e lanja odoqnsim olo saido-saieqnum. ¹⁹ Nami e na Sailas na Timoti na iga qalub Qotei aqa Niri Yesus Kristus aqa anjam palontosim ningi merngeqnum. Ningi qalie, Yesus a dego lanja odoqnsiq olo saidosaieqnu. A gaigai Qotei aqa ñam na odeqnu. ²⁰ Anjam di aqa utru agiende. Qotei a nami ingi ingi gargekoba iga egwajqa marej. Kristus a odeqnu

deqa Qotei na inġi inġi di iga egeqnu. Deqa iga Qotei aqa anjam di quoqnsim iga Kristus aqa ñam na mareqnum, "Di anjam bole." Osim iga Qotei aqa ñam soqteqnum. ²¹ Qotei a segi na iga ti ninġi ti singilatgeqnaqa iga Kristus beteryosim singila na unum. A na qujai iga aqa segi tamo sqa marsiq giltgej. ²² Osiqa aqa segi toqor egsiqa gago are miligiq di atej unu. Aqa toqor di aqa Mondor Bole. Mondor di a na iga namo egej deqa iga qalieonum, bunuqna inġi inġi kalil a na iga egwa marej qaji di olo egwas.

Pol na nanġi gulube enjraim deqa a Korin qureq olo bosai

²³ O was qu, Qotei na ijo anjam singilateqnu deqa e aqa ñam na bole maronum, e ninġi gulube engaim deqa e olo Korin qureq bosai. ²⁴ Ninġi Yesus qa nunġo areqalo singilateqnum nunġo areqalo di iga na taqatg-wajqa e deqa mernġosai. Iga qalieonum, ninġi nunġo areqalo di singila na ojsib tigelejunub. O was qu, ninġi tulaġ areboleboleingwajqa deqa iga ninġi ti waueqnum.

2 Ariya e olo Korin qureq bosai. Di kiyaaqa? E are qalem, e ninġi qa bosiy ololo ninġi are gulube engwai di bolesai. ² E ninġi are gulube engwai di tamo yai na ijo are olo boletetbqas? Ninġi segi na ijo are boletbqa kere. ³ Deqa e ninġi qa olo bosiy are gulube oqa uratonum. Utru deqa e nami anjam bei di nenġrenyosim ninġi qa qarinyem. O was qu, e qalieonum, e inġi bei qa areboleboleibqas di ninġi kalil dego e ti koba na areboleboleigwas. ⁴ Bole, e are gulube ti akam ti sosim deqa anjam di nenġrenyem. Ariya e ninġi are gulube engwa osim anjam di nenġrenyosai. E ninġi tulaġ qalaqalaingeqnum di ninġi qalieqajqa deqa are qalsim anjam di nenġrenyem.

Pol na Korin nanġi minjrej, "Tamo qujai nami une yej qaji di ninġi na olo une kobotetiye."

⁵ Tamo qujai a na ninġi qudei are gulube enġej. A e are gulube ebosai. Deqa e aqa une qa anjam singila koba minjqasai. Ariya e na ninġi endegsi mernġwai. Tamo di a ninġi kalil are gulube enġej. ⁶ Ariya nunġo ambleq di tamo gargekoba nanġi tamo di aqa une qa minjsib awai uge yeb di kereqo. ⁷ Deqa bini ninġi olo kumbra bulyosib aqa une kobotetosib aqa are latetiye. Yim a are boleqas. Ninġi degyqasai di a olo are tulaġ gulube ti so uge. ⁸ Deqa ninġi a olo qalaqalaiyo kumbra osoryoqniye. Yim a qalieqas, ninġi na a torei qor-eiyosai. ⁹ Ninġi ijo anjam kalil quoqnsib dauryeqnub kio sai kio di e qalieqajqa deqa e nami anjam di nenġrenyosim ninġi qa qarinyem. ¹⁰ Ariya ninġi na tamo di aqa une kobotetqab di e kamba dego aqa une kobotetqai. E tamo bei aqa une kobotetqai di e Kristus aqa ñamgalaq dia kobotetqai. E ninġi aqaryaingwa osiy deqa kobotetqai. ¹¹ E degyqai. Di kiyaaqa? Tamo uge Satan a na iga gisaŋgosim ugeugeigo uge. Satan aqa areqalo ti aqa uli kumbra ti di iga bole qalieonum.

Pol na Taitus unqa marej

¹² Ariya was qu, e Kristus aqa anjam bole palontqa osimqa walwelosim gilsim Troas qureq di brantem. Brantonam Tamo Koba Qotei na gam waqetbonaqa e dia aqa wau ojoqnem. ¹³ Ariya e dia ijo was Taitus itosai deqa e a qa are koba qaloqnem. Deqa e Troas tamo unġasari nanġi olo uratnjrsim Masedonia sawaq gilem.

Qotei aqa singila na Yesus aqa wau tamo nanġi qoto bunyeqnum

¹⁴ Ariya e Qotei binjyeqnum. Di kiyaaqa? A na gaigai iga aqaryaiqnu deqa iga Kristus aqa singila na qoto bunyeqnum. Iga Qotei aqa wau ojeqnum dena tamo unġasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanġi Qotei qa bole poinjreqnu. Powo di sabaġ quleq bolequja jagwa na osi gileqnu dego bul. ¹⁵ Od, iga segi qurem quleq bul Kristus na Qotei atraiyeqnu qaji. Quleq di sawa sawa kalilq giloqnsiqa tamo unġasari Qotei na elenġeqnu qaji nanġi ti tamo unġasari padalqa gamq di unub qaji nanġi ti nanġoq aieqnu. ¹⁶ Quleq dena tamo unġasari padalqa gamq di unub qaji nanġi moiotnjreqnu. Ariya quleq dena tamo unġasari Qotei na elenġeqnu qaji nanġi olo ñambile enjreqnu. O was qu, tamo yai nanġi wau di yqa kere? Tamo deqaji bei saiqoji. ¹⁷ Ariya iga tamo gargekoba nanġi bul sai. Agi tamo gargekoba nanġi Qotei aqa anjam mareqnum di nanġi silali oqajqa deqa osib waueqnum. Ariya iga degyosaieqnum. Qotei na iga wau egej deqa iga gisaġ na wauosaieqnum. Iga Kristus koba na areqalo qu-jaitosim Qotei aqa ñamgalaq di aqa anjam bole gegerere marsim laqnum.

Yesus aqa wau tamo nanġi aqa anjam bunuj marsib laqnum

3 Iga gago segi ñam olo soqteqnum e? Sai. Tamo qudei nanġi kumbra endegyeqnum. Nanġi tamo bei minjib a nanġi qa anjam endegsi nenġrenyqas, "Nanġi tamo bole." Yim ninġi anjam di sisiosib nanġo ñam soqtetnjrqajqa deqa. O nanġi ninġi mernġib ninġi nanġi qa anjam endegsib nenġrenyqab, "Nanġi tamo bole." Yim tamo qudei nanġi anjam di sisiosib nanġo ñam soqtetnjrqajqa deqa. Tamo qudei nanġi kumbra degyeqnum. Ariya iga kumbra degyosaieqnum. ² Ninġi segi gago kumbra qalie. Deqa ninġi segi nenġrenj bulosib gago kumbra qa tamo nanġi minjreqnub. Nenġrenj di gago are miligiq di unu. Deqa tamo kalil nanġi nenġrenj di sisiosib poinjreqnu. ³ Gago wau na Kristus a anjam di nenġrenyosiq qarinyej. Nenġrenj di boleq di unu. A Kristus aqaq na bej. Nenġrenj di agi ninġi segi. Kristus a tamo bei aqa wau na nenġrenyosai. A Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa Mondor aqa wau na nenġrenyey. A meniġq di nenġrenyosai. A tamo unġasari nanġo are miligiq di nenġrenyey.

⁴ Anjam di aqa utru agiende. Qotei a Kristus aqa ñam na iga wau egej deqa iga aqa wau ojeqnum. Iga

qalieonum, Qotei na aqa wau di geregere boletqas.
⁵ Bole, iga segi na wau di ojqa keresai. Deqa iga gago segi singila na wau bei yeqnum degsi marqa keresai. Qotei a segi na iga singilatgeqnaqa iga wau yeqnum.
⁶ Gago wau agiende. Iga Kristus aqa anjam bunuj aqa len na singilatej qaji di palontosim laqnum. Qotei a segi na iga singilatgeqnu deqa iga wau di ojeqnum. Kristus aqa anjam bunuj di a dal anjamq di nengrenyosai. Anjam bunuj di Qotei aqa Mondor Bole aqa segi anjam. Tamo nanngi dal anjam dauryqa marqab di nanngi morenqab. Ariya tamo nanngi Qotei aqa Mondor dauryqab di a na nanngi nambile enjrqas.

⁷ Ningi are qaliye. Dal anjam aqa wau agiende. A na tamo ungasari nanngi moiotnjreqnu. Dal anjam di Qotei a meninq di nengrenyonaqa a Qotei aqa rian ti bej. Deqa Moses aqa ulatamu rianonaqa Israel tamo ungasari nanngi aqa ulatamu koqyqa keresai. Nam qamotnjrej. Ariya bunuqna rian di olo koboej.
⁸ Ariya Qotei na aqa Mondor Bole tamo ungasari nanngi enjrej aqa wau dena dal anjam aqa wau tulan bunyejunu. Deqa wau di Qotei aqa rian ti aqa singila ti sqas.
⁹ Dal anjam aqa wau agiende. Dal anjam na iga gago une qa mergoqnsiq iga padaltgeqnu. Wau di Qotei aqa rian ti bej. Ariya iga qalieonum, iga na tamo ungasari nanngi Qotei aqa nmgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa gam osornjreqnum wau di olo tulan rian koba ti bqas. A na dal anjam aqa rian tulan bunyqas.
¹⁰ Wau bunuj Qotei na yeqnu qaji di aqa rian ti singila ti unu. Rian dena wau namij aqa rian tulan bunyejunu. Deqa iga bini wau namij aqa rian uneqnum di a torei koboej.
¹¹ Wau namij di a gaigai sqa keresai. A koboqas. Ariya a Qotei aqa rian ti bej. Deqa iga qalieonum, wau bunuj gaigai sqas qaji a olo tulan rian koba ti sqas. A na wau namij aqa rian tulan bunyqas.

¹² Rian di bosim gaigai gagoq di sqajqa deqa tarij-qnsim unum. Deqa iga ulaosaieqnum. Iga rian deqa mare mare laqnum.
¹³ Nami rian di koboeqnaqa Moses aqa ulatamu rian ti soqnej deqa a gara mutu oqnsiq dena aqa ulatamu kabutoqnej. Yim Israel nanngi unaib deqa. Ariya iga Moses aqa kumbra di dauryosaieqnum.
¹⁴ Israel nanngo areqalo geterjnresonej deqa nanngi dal anjam namij sisiyoqneb di nanngi anjam aqa utru poinjrosaiqnej. Nanngi nami degsib soqneb agi bini unub. Nanngo areqalo gara mutu na kabutobulejunu. Tamo bei na gara di taqal atqa keresai. Kristus aqa wau na segi Qotei na gara di olo taqal ateqnu.

¹⁵ Od, bati gaigai Israel nanngi Moses aqa dal anjam sisiyeqneb di nanngo areqalo gara mutu na kabutobulejunu. Nanngi nami degsib soqneb agi bini unub.

¹⁶ Ariya tamo nanngi are bulyosib Tamo Koba Yesus aqa areq bqab di Qotei na gara di olo taqal atetnjrqas.

¹⁷ Tamo Koba Yesus a segi Qotei aqa Mondor Bole. Tamo bei a Tamo Koba Yesus aqa Mondor ti sqas di aqa une na a olo ojqa keresai. A bole sqas.
¹⁸ Deqa gago ulatamu olo kabuesosai. Iga kalil Tamo Koba Qotei aqa rian di ya jeqiloq di unobuleqnam rian di gagoq di tulan kobaqujaeqnaqa dena iga Qotei a segi buloqnsim

unum. Tamo Koba Yesus a na kumbra di iga egeqnu. Tamo Koba a segi Qotei aqa Mondor Bole.

Qotei aqa wau tamo nanngi web mandam na gereiyo qaji di bul unub

4 Qotei a iga qa tulan dulosiq deqa wau di iga egej. Deqa iga wau di ojqaqqa asgigosaieqnu.
² Kumbra uge uge kalil tamo nanngi ulitosib yeqnub qaji di iga qoreiyeqnum. Iga gisan kumbra na walweloisaieqnum. Iga Qotei aqa anjam bulbulyo-saieqnum. Iga boleq di anjam bole segi mareqnum. Yim tamo kalil nanngi gago kumbra di unsib nanngo are miligiq di qalieqab, bole, iga Qotei aqa nmgalaq di wau bole yeqnum.
³ Ariya tamo nanngi padalqa gamq di unub qaji nanngi Yesus aqa anjam bole iga palonteqnum qaji di aqa utru poinjrosaiqnu.
⁴ Mandam endeqa qotei gisan Satan a na tamo ungasari Kristus qa nanngo areqalo singilato-saieqnum qaji nanngo areqalo getentejunu deqa Kristus aqa anjam bole nanngo are miligiq aiqa keresai. Deqa nanngi Kristus aqa suwan unosaieqnum. Kristus a segi Qotei. A segi nam koba ti unu.

⁵ Ningi quie. Iga gago segi kumbra qa marosaieqnum. Iga endegsi mareqnum, "Kristus Yesus a gago Tamo Koba. Iga Yesus aqa anjam dauryeqnum deqa iga nunngo wau tamo unum." Iga degsi segi mareqnum.
⁶ Tulan nami Qotei a ingi ingi kalil gereiyqa osiq a endegsi marej, "Ambruq dena suwan brantqas." Ariya bunuqna Qotei aqa suwan di iga qa bosiq gago are miligi suwantetgej deqa iga Kristus aqa ulatamu uneqnum. Dena iga suwan bole unsimqa Qotei aqa rian ti aqa singila ti geregere poigeqnu.

⁷ Ingi boledamu di gagoq di unu. Ariya iga singila saiqoji unum. Iga web bul jagi na gereiyo qaji. Deqa tamo kalil nanngi iga nugoqnsib endegsib qalieeqnub, "Singila kobaquja iga uneqnum di Qotei aqa singila. Di Pol aqa singila sai. Singila dena singila kalil tulan bunjnrejunu." Nanngi degsib qalieeqnub.
⁸ Sawa sawa kalilq dia gulube gargekoba iga qa beqnu. Ariya gulube dena gago singila kobotetgosaieqnu. Ingi ingi gargekoba na gago areqalo niñaqyetgeqnu. Ariya ingi ingi dena gago areqalo torei ugetetgosaieqnu.
⁹ Gago jeu tamo nanngi na iga gulube egeqnum. Ariya Qotei a deqa iga uratgosaieqnu. Nanngi na iga lugoqnsib neiotgeqnum. Ariya Qotei na olo iga aqaryaieqnu deqa nanngi iga torei ugeugeigosaieqnum.
¹⁰ Gago jejamuq dia tamo ungasari nanngi gaigai Yesus aqa moio uneqnum. Deqa Yesus aqa nambile dego gago jejamuq di branteqnaq nanngi uneqnum.
¹¹ Iga Yesus aqa wau ojeqnum deqa iga mandamq endi sonamqa gago jeu tamo nanngi na bati gaigai iga moiotgwa laqnum. Kumbra dena Yesus aqa nambile dego gago jejamuq di olo branteqnaq tamo ungasari nanngi uneqnum.
¹² Deqa moio a gagoq di waueqnu. Ariya nambile a nunngoq di waueqnu.

¹³ Iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di iga dauryosim yeqnum. Anjam agiende, "E Qotei qa ijo areqalo singilateqnum deqa e aqa anjam marsim laqnum."

O was qu, iga kamba dego Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga dego aqa anjam marsim laqnum. ¹⁴Iga endegsi qalieonum, Qotei na Tamo Koba Yesus subq na tigeltaj deqa mondoj a na iga kamba dego subq na tigeltgwas. Osim iga ti ningi ti joqsim Yesus aqa areq osi oqwas. ¹⁵E degsi maronum. Di kiyaaqa? E qalieonum, kumbra kalil gagoq di branteqnu qaji di ningi aqaryaingwajqa deqa. Qotei a iga qa are tulanj boleyeqnu aqa kumbra di tamo ungasari gargekoba nanji qa gileqnu. Deqa tamo ungasari nanji di Qotei aqa kumbra di unsib a tulanj binjiyoqnsib aqa ñam soqtoqnaqab.

Qotei aqa wau tamo nanji lanj qure qa ingi ingi qa are qaloqnsib deqa nanji wauqa asginjrosiaieqnu

¹⁶Iga Qotei aqa kumbra deqa are qaloqnsim deqa iga aqa wau ojqajqa asgigosiaieqnu. Bole, gago jejamu a uge qa laqnu. Ariya gago are miligi a bati gaigai olo boleqnsiq singilaeqnu. ¹⁷Di kiyaaqa? Iga qalieonum, gulube ti jaqatirj ti iga bini eqnum qaji di tulanj kokba sai. Nanji sokiñalayosib koboqab. Iga gulube di eqnum deqa mondoj iga lanj qureq dia so bole gaigai sqom. Iga qalieonum, ingi bole bole iga mondoj oqom qaji di tulanj boledamu. Ingi ingi dena mandam qa ingi ingi kalil tulanj bunjnresqas. ¹⁸Ingi ingi iga gago ñamdamu na uneqnum qaji di sokiñalayosim koboqas. Deqa iga ingi ingi di kokoqyosiaieqnum. Ariya ingi ingi iga gago ñamdamu na unqa keresai qaji di bati gaigai sqas. Deqa iga ingi ingi di kokoqyoqnsim sqom.

5 Iga qalieonum, gago mandam qaji jejamu endi torei ugeqas. Gago jejamu endi gago tal bul. Ariya mondoj Qotei na olo tal bei iga egwas. Tal di tamo bei na gereiyosai. Tal di a lanj qureq di unu. A bati gaigai sqas. ²Iga bini mandam qaji talq endi unum deqa iga akamoqnsim unum. Iga gago tal lanj qureq di unu qaji di osim gara bul jugwajqa deqa are koba qaleqnum. ³Di kiyaaqa? Iga gago lanj qaji tal osim gara bul jigsim di iga olo lanja sqasai. Iga jejamu bunuj ti sqom. ⁴Iga mandam qaji talq endia unum deqa iga are gulubeiqnaqa akamoqnsim unum. Iga gago jejamu namij endi uratqajqa deqa are qalosai. Iga jejamu bunuj olo osim gara bul jugim gago jejamu moiqas qaji endi a olo ñambile sqajqa deqa are qaleqnum. ⁵Qotei a segi na iga ñambile di oqajqa gam gereiyetgej. Osiqa aqa Mondor Bole iga egej. Mondor di Qotei na iga namo egej deqa iga qalieonum, bunuqna ingi ingi kalil a na iga egwa marej qaji di olo egwas.

⁶Iga deqa are qaleqnum deqa iga gaigai are singilatosim unum. Iga qalie, iga mandamq endia jejamu ti unum deqa iga Tamo Koba Yesus aqa lanj qureq dia a ombla sosaiunum. ⁷Bini iga a qa gago areqalo singilatosim walweleqnum. Iga a unosaiunum. ⁸Ariya e maronum, iga are singilatosim unum. Deqa iga gago jejamu endi uratosim oqsim Tamo Koba Yesus ombla sqajqa are qaleqnum. Yim bati deqa aqa lanj qure di gago qure utru sqas. ⁹Ariya iga mandamq endia sqom kio iga lanj qureq oqsim dia sqom kio iga deqa are qalqasai. Kumbra Tamo Koba Yesus a areareteqnu qaji

di segi iga dauryoqnsim sqajqa are qaleqnum. ¹⁰Di kiyaaqa? Iga qalieonum, mondoj iga kalil Kristus aqa ulatamuq dia tigelimqa a na gago kumbra qa iga pegigwas. Iga mandamq endia kumbra bole kio kumbra uge kio yoqnem di a unsim awai segi segi egwas.

Iga na tamo ungasari nanjo are bulyetnjrqajqa deqa waueqnum

¹¹Ariya iga Tamo Koba Yesus qa ulaoqnsim aqa sorgomq di unum deqa iga tamo ungasari nanjo are bulyetnjroqnim nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatqajqa deqa waueqnum. Iga wau di ugetosiaieqnum. Qotei a segi gago areqalo ti gago kumbra ti qalie. Ariya e ningi qa qalieonum, nunjo are miligiq di ningi dego qalieonub, iga wau bole yeqnum. ¹²Gago anjam dena iga na ningi walawalaingosai. Yim ningi are qalqab, iga tamo bole. Iga degosai. Ningi gago kumbra qa tulanj areboleboleingwajqa deqa iga anjam di nengrenyonum. Tamo qudei nanji tamo nanjo ñam qa lanja areboleboleinjreqnu. Nanjo kumbra nanjo are miligiq di unu qaji nanji deqa areboleboleinjrosiaieqnu. Deqa gago areqalo agiende. Ningi na kamba tamo nanji di ñiringtjnriye. ¹³Tamo deqaji nanji mareqnu, "Pol a nanari tamo." O was qu, nanjo anjam di boleamqa, unqum, iga Qotei aqa wau uratqasai. Iga ojoqnaqom. Ariya iga areqalo bole ti sosim wauoqnaqom dena ningi aqaryaingwas. ¹⁴Kristus a na iga tulanj qalalaigej. Aqa kumbra dena a gago areqalo tigeltetgej deqa iga waueqnum. Di kiyaaqa? Iga qalieonum, tamo qujai Yesus a gago kalil qa sawa osiq moiej deqa iga kalil dego moreñem. ¹⁵Iga ñambile unum deqa iga gago segi jejamu qa are qalsim walwelqasai. Utru deqa a iga qa moiej. A gago sawa osiq moisiq olo subq na tigelej deqa iga a qa are qalsim walweloqnaqom.

¹⁶Deqa bini iga areqalo namij dauryosim tamo ungasari nanjo kumbra qa peginjrosiaieqnum. Bole, nami iga areqalo namij na Kristus aqa kumbra qa pegiyoqnem. Ariya bini iga olo kumbra dena a pegiyoqnsiaieqnum. ¹⁷Deqa tamo bei a Kristus beteryesqas di Qotei na aqa are bulyetimqa a tamo bunuj brantqas. Ningi quiye. Aqa kumbra namij torei koboqo. Kumbra bunuj olo brantqo.

¹⁸Kumbra kalil di Qotei a iga qa are qalsiq babtej. Nami iga Qotei ti jeu soqnem. Ariya Qotei a olo Kristus aqa ñam na jeu kobotej deqa bini iga a ombla are qujaitosim unum. Jeu kobotqajqa wau di Qotei na iga egej deqa iga waueqnum. ¹⁹Gago anjam agiende. Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanji Qotei ti jeu soqnej di a na kobotim nanji a ombla are qujaitosib sqajqa deqa a Kristus aqa ñam na waueqnu. Deqa a nanjo une qa olo are qalosaieqnu. Anjam di iga na marsim laqajqa deqa a na wau egej. Yim anjam dena a na jeu kobotim tamo ungasari nanji a ombla are qujaitosib sqajqa deqa. ²⁰Deqa iga Kristus aqa medabu osim aqa anjam marsim laqnum. Qotei a gago medabu na tamo kalil nanji metnjreqnu. Iga na tamo kalil nanji Kristus aqa anjam palontosim endegsi minjreqnum, "Ningi jeu kumbra uratosib Qotei ombla

are qujaitosib soqniye.”²¹ Kristus a une yosaieqnu. Ariya Qotei na iga aqaryaigwa marsiq deqa a gago une kalil osiqa Kristus aqa qawarq di atnaqa a une tamo bulej. Iga Yesus beteryosim aqa singila na iga Qotei aqa segi tamo ungasari tintin sqajqa deqa osiq gago une kalil osiqa Kristus aqa qawarq di atej.

Qotei aqa wau tamo nanngi gulube bei bei iteqnub

6 Iga Qotei ombla waueqnum deqa iga ningi singila na endegsi merngwom, “Qotei a ningi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ningi osib olo lanja urataib.”² Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “E ni osiy boletmqajqa bati atem. Ariya bati di brantonaqa e ino pail qusim agi ni aqaryaimem.” O was qu, ningi quiyee. Qotei na iga boletgwajqa bati agi bini brantqo. A na iga oqajqa bati agi bini qujai.³ Tamo nanngi gago wau endi uge qa maraib deqa iga na nanngi kumbra uge bei enjrosaeqnum. Yim nanngi ulonjosib uneq aio uge.⁴ Iga Qotei aqa wau tamo deqa iga gaigai tamo ungasari kalil nanngo namgalaq di kumbra bole yeqnum. Gulube bei bei gagoq di branteqnaqa iga singila na tigeloqnsim gulube di qoboiyeqnum. Tamo qudei nanngi na iga ugeugeiqnab iga nanngi qa ulaosaieqnum. Une bei bei na iga padaltgwa laqnaqa iga na olo gotranyeqnum.⁵ Gago jeu tamo nanngi toqon na iga lugoqnsib tonto talq di breiqnub. Osib murqumyoqnsib iga qa anjam uge uge mareleqeqnub. Iga gaigai nes na ti jaqatin na ti waukobaeqnum. Iga geregere neiosaeqnum. Iga bati gaigai mam ti laqnum.⁶ Iga gaigai kumbra bole jiga saiqoji dauryeqnum. Iga Qotei qa qalie bole unum. Iga urur minjin oqosaieqnu. Iga na tamo ungasari nanngi kumbra bole enjreqnum. Iga Qotei aqa Mondor Bole aqa singila oqnsim unum. Iga na tamo kalil nanngi qalaqalaiyo kumbra osornjreqnum. Iga lanja medabu na nanngi qalaqalainjrosaeqnum.⁷ Iga Qotei aqa anjam bole segi mareqnum. Iga Qotei aqa singila oqnsim waueqnum. Iga gago ban wo na ban qonan na qoto qa ingi ingi ojoqnsim dena kumbra bole tintin dauryoqnsim waueqnum.⁸ Tamo qudei nanngi gago nam soqteqnum. Ariya tamo qudei nanngi gago nam ugeteqnub. Tamo qudei nanngi iga qa yomueqnum. Ariya tamo qudei nanngi olo gago kumbra bole babteqnum. Tamo qudei nanngi are qaleqnum, iga gisan tamo. Sai. Iga anjam bole segi mareqnum.⁹ Tamo qudei nanngi iga nam saiqoji qa mareqnum. Sai. Tamo gargekoba nanngi iga qa bole qalieonub, iga Qotei aqa wau tamo bole. Iga moio tamo bulonum. Ariya iga olo nambile unum. Tamo qudei nanngi na iga gulube koba egeqnum. Ariya gulube dena iga moiotgwa keresai.¹⁰ Iga are gulubeiqnu. Di unqum. Iga gaigai areboleboleiqnu. Iga nro saiqoji unum. Di unqum. Iga na tamo ungasari nanngi aqaryainjreqnam nanngi lan qaji ingi ingi koba eleqeqnub. Iga ingi ingi saiqoji unum. Ariya iga olo lan qaji ingi ingi kalil ejunum.¹¹ O Korin tamo ungasari, iga anjam kalil di boleq na ningi merngonum. Iga gago are miligi waqtosim ningi

engekritonum.¹² Iga gago are miligi getentosai. Iga ningi tulan qalaqalaingeqnum. Ariya ningi nungo are miligi getentejunub. Ningi iga koba na are qujaitosai.¹³ Ningi ijo angro bul deqa e ningi endegsi merngwai. Iga gago are miligi waqtosim ningi qalaqalaingeqnum dego kere ningi na kamba dego nungo are miligi waqtosib iga qalaqalaigoqniye.

Iga na tamo ungasari Kristus qa nanngo areqalo singilatosaieqnum qaji nanngi beternjrsim koba na wauqa keresai

¹⁴ Tamo ungasari Kristus qa nanngo areqalo singilatosaieqnum qaji nanngo kumbra nungo kumbra ti keresai. Deqa ningi nanngi ti beterosib koba na wauaib. Ningi kumbra tintin dauryeqnub. Ariya nanngi Qotei aqa dal anjam gotranyeqnum. Deqa ningi nanngi ti beterosib wauqa kere e? Sai. Ningi suwanqoq di unub. Ariya nanngi ambruq di laqnum. Deqa ningi nanngi ti beterosib wauqa kere e? Di keresai.¹⁵ Kristus wo Satan wo nanngi aiyel are qujaitosib ombla sqa kere e? Di keresai. Ningi Yesus qa nungo areqalo singilateqnum deqa ningi ti tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilatosaieqnum qaji nanngi ti areqalo qujaitosib ombla sqa kere e? Di dego keresai.¹⁶ Qotei aqa atra tal ti qotei gisan nanngo atra tal ti beterosib ombla sqa kere e? Di keresai. Ningi qalie, Qotei nambile gaigai unu qaji aqa atra tal agi iga segi unum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “E nanngo ambleq di sosiy walweloqnaqi. E nanngo Qotei sqai. Nanngi ijo segi tamo ungasari sqab.”¹⁷ Tamo Koba Qotei a nami degsi marsiqa olo anjam bei dego endegsi marej, “Ning na tamo ungasari e qa qaliesai qaji nanngi uratnjrsib sasaloie. Ningi kumbra jigat bei ojaib. Yim deqa e ningi elenosi geregereingonqai.¹⁸ Osiy e nungo Abu soqnit ningi ijo segi angro tintin sqab.’ Tamo Koba Qotei singila koba ti unu qaji a degsi marej.”

7 O ijo was bole, ingi bole kalil di Qotei a nami iga egwa marej. Agi a na bini iga egeqnu. Deqa iga kumbra jigat kalil gago jejamu ti gago are miligi ti di unub qaji di torei uratekritqom. Osim dena iga Qotei aqa namgalaq di une saiqoji sosim a qa ulaoqnsim gago jejamu ti gago are miligi ti torei Qotei yekritosim aqa segi kumbra boleq di sosim dauryoqnaqom.

Pol a Korin nanngi qa tulan areboleboleiyej

² Ningi nungo are miligi waqtosib iga qalaqalaigoqniye. Ningi iga qa qalie. Iga tamo bei kumbra uge bei yosaiqnum. Iga tamo bei ugeugeiyosaiqnum. Iga tamo bei aqa ingi ingi gisan na yayosaiqnum.³ E nungo jejamuq di une qametngwa osim deqa anjam endi merngosai. Agi e maronum, iga ningi tulan qalaqalaingeqnum. Deqa iga moiqom kio iga nambile sqom kio di unqum. Iga gago are miligi waqtosim ningi qalaqalaingonqnsim sqom.⁴ E qalieonum, ningi tamo bole deqa e anjam bei ulitqasai. E anjam kalil boleq na merngwai. E ningi qa tulan areboleboleibqo. Ijo are miligi ningi qa tulan laejunu. Iga gulube koba eqnum

di unġum, e niġgi qa are qaloqnsim dena ijo are miligiq di e tulaġ areboleboleibqo.

⁵ Bati iga Masedonia sawaq gilsimqa iga aqaratqa keresai. Sawa dia gulube gargekoba iga qa boqnej. Tamo qudei naġgi iga ti anjam na qotoqnem. Iga prugugetoqnsim ulakobaoqnem. ⁶ Ariya Qotei a na gaigai tamo unġasari are gulubeinjreqnu qaji naġgo are olo latetnjreqnu. Deqa a na Taitus qarinyonaqa a iga qa bonaqa iga a unsimqa dena gago are olo laej. ⁷ Ariya gam dena segi Qotei na gago are latetgosai. Taitus a nami nuġgo ambleq di sonaqa niġgi na aqa are lateteb a degsi mergonaq qunamqa gam dena dego Qotei na gago are latetgej. Niġgi na e olo nubqajqa are koba qaleqnu. Niġgi nuġgo une qa are ugeingeqnu. Niġgi e ombla are qujaitosib sqajqa are koba qaleqnu. Taitus a nuġgo kumbra deqa e saibej deqa e tulaġ areboleboleibqo.

⁸ E qalieonum, anjam e nami nengrenyem qaji di niġgi sisiyosib dena niġgi are gulubeingej. Ariya e deqa are ugeibosai. Bole, nami e are ugeibej. Ariya bini sai. E qalieonum, anjam e nengrenyem qaji dena niġgi are gulubeingonaqa jemaingej. Ariya sokiñalayoanaq nuġgo are gulube di olo koboej. ⁹ Deqa e bini areboleboleibqo. Niġgi are gulubeingej e deqa areboleboleibosai. Ariya nuġgo are gulube ti jemai ti dena niġgi olo are bulyeb deqa e areboleboleibqo. E qalieem, Qotei a segi na are gulube ti jemai ti di niġgi engej. Deqa gago anjam nengrenyem qaji dena niġgi ugeugeingosai.

¹⁰ Are gulube ti jemai ti Qotei na tamo unġasari naġgi enjreqnu qaji dena naġgi are bulyeqnub. Deqa Qotei na naġgi olo elerreqnu. Deqa iga are bulyqajqa kumbra qa are ugeigwasai. Ariya are gulube ti jemai ti mandam tamo naġgo kumbra na branteqnu qaji dena naġgi moio qa gam tureqnu. ¹¹ Niġgi gegerere are qaliye. Are gulube Qotei na niġgi engej qaji dena niġgi singilatnġej deqa niġgi are bulyosib agi kumbra bole bole yeqnu. Are gulube dena Qotei na nuġgo are tigeltetnġonaqa niġgi nuġgo une gereiyosib tamo qujai une yej qaji di a nriñteb. Osib niġgi Qotei ulaiyosib aqa sorgomq di soqneb. Qotei na nuġgo are tigeltetnġej deqa niġgi iga qa are koba qaleqnu. Osib niġgi tamo qujai une yej qaji di aqa une olo gereiyetqa dego are qaleqnu. Niġgi segi na nuġgo une di gereiyqajqa are qaleqnu. Nuġgo kumbra dena iga qalieonum, bole, niġgi une saiqoji.

¹² O was qu, e nami anjam nengrenyosim niġgi qa qarinyem. Niġgi na tamo une atej qaji aqa une gereiyetqajqa e deqa are qalsim anjam di nengrenyosai. Tamo agi tamo dena une yej qaji a qa dego are qalsim anjam di nengrenyosai. Niġgi na iga tulaġ qalaqalaigeqnub nuġgo kumbra di Qotei a unsim boleq atim niġgi qalieqajqa deqa e anjam di nengrenyem. ¹³ Nuġgo kumbra dena gago are tulaġ laejunu.

Gago are laejunu deqa iga areboleboleigwo. Ariya niġgi na Taitus aqa are gulube kobotetosib are boleteteb deqa iga olo tulaġ areboleboleigwo. ¹⁴ Nuġgo kumbra boledamu deqa e nami Taitus saiyosim nuġgo

ñam soqtem. E ijo anjam deqa jemaibosai. Gago anjam kalil nami iga niġgi mernġoqnem qaji di bole. Dego kere bini Taitus a qalieqo, anjam iga niġgi qa saiyosim minjem qaji di dego bole. ¹⁵ Taitus a niġgi qa bonaqa niġgi a ulaiyosib a osib aqa anjam dauryoqneb. Nuġgo kumbra bole di Taitus aqa areqaloq di unu deqa a na niġgi tulaġ qalaqalaingeqnu. ¹⁶ E niġgi qa qalieonum, niġgi kumbra bole yoqnsib sqab. Deqa e niġgi qa tulaġ areboleboleibeqnu.

Kristen tamo unġasari naġgi na Judia sawa qaji naġgi aqaryainjrqaqqa deqa silali koroiyeb

8 Ariya was qu, Qotei a Kristen tamo unġasari Masedonia sawaq di unub qaji naġgi qa are tulaġ boleiyosiq aqaryainjrej deqa iga na niġgi saingonam niġgi quie. ² Masedonia Kristen naġgi gulube koba esoqneb dena naġgi are tulaġ gulubeinjrej. Bati deqa naġgi ingi ingi tulaġ saiqoji soqneb. Ariya Qotei na naġgi singilatnġej deqa naġgi olo areboleboleinjraqa Kristen tamo qudei naġgi silali qa aqaryainjrqa marsib silali koba koroiyeb unu. ³ E deqa niġgi mernġwai. Masedonia Kristen naġgi naġgo segi areqalo dauryosib silali di koroiyosib ateb. Naġgo silali kiñala soqnej di naġgi koroiyeb. Osib naġgo kumbra di bunyosib silali koba olo koroiyosib ateb. ⁴ Naġgi na iga waingosib endegsib mergoqneb, "Niġgi na iga wau egibqa iga Kristen naġgi koba na wauoqnsim Qotei aqa tamo unġasari Judia sawaq di unub qaji naġgi silali qa aqaryainjrqaqom." ⁵ O was qu, iga nami are qalem, naġgi silali koroiyosib atqab. Ariya naġgi kumbra di olo bunyosib Qotei aqa areqalo dauryosib naġgo segi jejamu dego osib Tamo Koba Qotei yeb. Osib iga dego egeb.

⁶ Nami Taitus a silali koroiyqajqa wau di nuġgo ambleq di tigeltonaqa Qotei a niġgi qa are tulaġ boleiyosiq aqaryaingej. Deqa iga na olo Taitus singila na minjem, "Ni Korin naġgoq gilsim wau di kobotime." ⁷ O was qu, bati gaigai niġgi kumbra tulaġ boledamu yeqnu. Agi niġgi Qotei qa nuġgo areqalo singilatoqnsib aqa anjam palontqajqa waukobaeqnu. Niġgi Qotei qa qalie koba ti sosib deqa niġgi aqa wau ojqaqqa tulaġ singilaeqnu. Osib niġgi iga dego tulaġ qalaqalaigeqnu. Ariya Qotei a niġgi qa are tulaġ boleiyosiq aqaryaingej deqa niġgi nuġgo kumbra di olo bunyosib silali koroiyqajqa wau di dego yoqnsib silali atib soqnem.

⁸ E na niġgi wau di yqajqa singila na mernġosai. Kristen tamo unġasari qudei naġgi wau di yqajqa tulaġ singilaeqnu. Naġgo kumbra deqa agi e na niġgi saingonum. Yim niġgi qusib niġgi dego qalaqalaiyo kumbra dauryqajqa tulaġ singilaqab kio di e qalieqajqa deqa niġgi saingonum. ⁹ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a niġgi qa are tulaġ boleiyosiq aqaryaingej di niġgi qalie. Agi a nami laj qaji ñoro koba esosiqa ariya a niġgi aqaryaingwa osiq deqa a ñoro kalil di olo uratosiqa ingi tulaġ saiqoji soqnej. Yim niġgi kamba laj qaji ñoro koba oqajqa deqa.

¹⁰ Ariya e silali koroiyqajqa wau deqa olo merngwai. Ijo areqalo agiende. Wausau bei qa nami ningi namoqna silali koroiyqajqa wau di tigeltab bati deqa ningi wau di yqajqa tulan arearetngrej. ¹¹ Ariya bini ningi wau di olo kobotqa singilaoiye. Ningi degyqab di bolequja. Nami ningi wau di yqajqa are tulan prugngognej. Deqa bini ningi silali yala soqnim singilaosib wau di kobotiye. ¹² Ningi silali koroiyqa are soqnim ningi koroiyiye. Yim Qotei a ningi qa tulan areboleboleiyqas. Ningi silali saiamqa di unqum. Koroiyaib. Qotei a deqa nriinqasai. Ningi silali soqnim di ningi koroiyiye.

¹³ Ningi gulube koba abqa dena tamo qudei ningi olo bole sqajqa e deqa ningi merngosai. Ijo areqalo agiende. Iga kalil kerekere unum deqa iga kumbra qujai dauryosim tamo ungasari nangi aqaryainjroqngom. ¹⁴ Bini ningi ingi ingi koba ti unub. Deqa ningi na tamo qudei ingi ingi qa truqueqnu qaji nangi aqaryainjriye. Ariya bunuqna ningi ingi ingi qa truquabqa nangi na kamba olo ningi aqaryaingwab. Deqa ningi kalil kumbra qujai di dauryosib tamo ungasari nangi aqaryainjroqniye. ¹⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "Tamo nangi ingi koba koroiyeb qaji nangi ingi uynab menetnjrnaqa ingi oto bei uratosai. Ariya tamo nangi ingi kiñala koroiyeb qaji nangi dego ingi uynab menetnjrej. Nangi ingi bei qa truquosai."

Pol na tamo qudei nangi qarinqjrnaca Korin nangi qa gileb

¹⁶ Ariya e Qotei binjyeqnum. Di kiyaca? A na Taitus are prutetej deqa a iga ti are qujaitosica a dego ningi aqaryaingwajqa singilaej. ¹⁷ Iga na Taitus minjem, "Ni olo Korin nangi qa gile." Onaca a odej. Ariya a silali koroiyqajqa wau di yqa tulan singilaej deqa a aqa segi areqalo na odosiq ningi qa gilej. ¹⁸ Iga na Kristen was bei osim Taitus ombla qarinqjrnac nangi qa gileb. Was bei di a Yesus aqa anjam bole marqajqa ñam ti. Kristen tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nangi a qa qalie. ¹⁹ Di segi sai. Kristen tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nangi na was di gilteb deqa a iga ti koba na walweloqnsim silali koroiyqajqa wau di taqateqnum. Wau di aqa utru agiende. Qotei a Kristen nangi qa are tulan boleiyosiq aqaryainjrej deqa nangi silali di koroiyeb. Wau di iga na taqateqnum. Di kiyaca? Iga wau dena Tamo Koba Yesus aqa ñam soqtimqa tamo kalil nangi unsib qalieqab, bole, iga wau di yqajqa are tulan pruggeqnu. ²⁰ Iga silali di taqateqnum deqa tamo qudei nangi iga qa yomuqab kio. Degaib deqa iga na was bei di osim koba na silali di taqateqnum. ²¹ Di kiyaca? Iga kumbra bole segi dauryqajqa deqa. Iga Tamo Koba Qotei aqa ñamgalaq di segi kumbra bole yqajqa are qalosai. Iga tamo ungasari nangi ñamgalaq di dego kumbra bole yqajqa are qaleqnum.

²² Ariya iga olo gago Kristen was bei dego qarinyonam a Taitus wo was de wo nangi aiyel daurnjrsiq koba na ningi qa gileb. Was bei di agi iga nami bati gargekoba aqa kumbra tenemtoqnem. A Qotei aqa wau ojqajqa tulan singilaoqnej iga degsi unoqnem. A ningi qa qalieosiq deqa mareqnu, "Korin Kristen nangi kumbra

bole yqab." A degsi mareqnu deqa bini a silali koroiyqajqa wau endi ojqajqa tulan singilaeqnu.

²³ Ningi Taitus qalie. Aqa Taitus wo ombla ningi aqaryaingwajqa wau qujai. Gago Kristen was aiyel nangi di Kristen tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nangi qa wau bole yeqnub. Nango wau dena nangi Kristus aqa ñam tulan soqteqnu. ²⁴ Deqa ningi na was aiyel nangi di kumbra bole enjroqniye. Yim Kristen tamo ungasari kalil nangi nungo qalaqalaiyo kumbra di unsib marqab, "Bole." Osib qalieqab, e nungo kumbra bole qa nangi minjreqnum di e anjam bole minjreqnum.

Pol a silali koroiyqajqa wau qa anjam marej

⁹ Qotei aqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nangi aqaryainjrqajqa deqa silali koroiyeqnub. Wau di agi ningi qalieonub. Deqa e olo anjam olekoba tortoryqasai. ² E qalieonum, ningi wau di yqajqa are tulan prugnggeqnu. Deqa e gaigai Masedonia Kristen nangi ñamgalaq dia nungo ñam soqteqnum. Osim endegsi minjreqnum, "Wausau bei nami tamo ungasari Akaia sawaq di unub qaji nangi silali koroiyqajqa wau di tigeltqa mareb." O was qu, ningi wau di yqajqa tulan singilaeqnu deqa e na Masedonia Kristen nangi minjreqnam quoqnsib nangi gargekoba dego wau di yqajqa are prugngreqnu. ³ E nangi ningi qa endegsi minjrem, "Korin Kristen nangi silali koroiyqajqa tulan singilaeqnu." Ariya e nungo ñam laña soqto uge deqa ningi silali koroiyiye. E deqa are qalsim deqa was qalub nangi di qarinqjrnac nangi qa gileb. ⁴ E qalieonum, ningi silali di koroiyosib atib sqas. Ariya e are qalem, Masedonia Kristen tamo qudei nangi e ombla na ningi qa bosim ningi nami silali di atosai di unsim iga ti ningi ti jemaigo uge. ⁵ Deqa e are qalem, e na was qalub nangi di minjritqa nangi namoqna ningi qa gilsib nungo silali ningi nami koroiyqa mareb qaji di gereiyibqa e bunuqna bosiy oqai. Yim tamo ungasari nangi silali di unsib qalieqab, ningi nungo segi areqalo na silali di ateb unu. E na ningi silali di koroiyqajqa waingosai.

⁶ Ningi geregere are qaliye. Tamo a ingi kiñala segi yagwas di a ingi kiñala segi olo oqas. Ariya tamo a ingi koba yagwas di a olo ingi koba oqas. ⁷ Deqa ningi kalil segi segi silali atqa are soqnim silali atoqniye. Ningi qudei are gulube na silali ataib. Tamo bei na ningi qudei waingim deqa silali ataib. Tamo nangi nangi segi areqalo dauryosib are bole na silali atoqngab di kere. Yim Qotei na tamo nangi di tulan qalaqalainjroqngas. ⁸ Qotei a na ingi bole bole ningi keretsim engoqngas kere. Yim ningi ingi koba ti sqab. Deqa ningi gaigai ingi ingi kere na sosibqa dena wau bole bole yoqniye. ⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu,

"Tamo nangi saga yago breiyeqnu dego kere tamo bole bole nangi na nangi ingi ingi jeioqnsib tamo ingi saiqoji unub qaji nangi olo laña enjreqnub.

Nango kumbra bole di bati gaigai sqas."

¹⁰ O was qu, Qotei a na tamo nanngi saga yago enjreq-naqa nanngi breiyeqnu. A na tamo nanngi bem enjreq-naqa nanngi uyeqnu. Dego kere a na ningi ingi ingi keretsim engoqnimqa ningi ingi ingi kere na sqab. Sosib dena ningi Qotei aqa tamo unngasari nanngi aqaryainjroqniye. Yim tamo nanngi saga yago breiyeq-nab dena ningi koba oqelejeqnu dego kere nungo kumbra bole di tulan kobaoqngas. ¹¹ Qotei a na ningi ingi ingi koba engeqnu deqa ningi na kamba ingi ingi di olo oqnsib Kristen tamo unngasari nanngi enjroqniye. Gago ban na ningi na nanngi silali di enjrib nanngi deqa tulan areboleboleinjrim Qotei binjiyoqngab. ¹² Deqa wau ningi yeqnu qaji dena Qotei aqa tamo unngasari nanngi aqaryainjrimqa nanngi olo ingi qa truquqasai. Deqa nanngi olo Qotei tulan binjiyoqnsib sqab. ¹³ Ningi nanngi degsib aqaryainjreqnu deqa nungo wau dena nungo kumbra bole kalil boleq atekritqas. Yim nanngi unsib qalieqab, ningi Kristus aqa anjam bole singgila na ojejunub deqa ningi aqa anjam geregere dauryeqnu. Ingi bole bole ningi na oqnsib nanngi ti tamo unngasari kalil nanngi ti enjreqnu qaji di nanngi unoqnsib Qotei aqa nam soqtoqngab. ¹⁴ Osib qalieqab, Qotei a ningi qa are tulan boleiyeqnu. Deqa nanngi na ningi tulan qalaqalaingosib ningi qa Qotei pailyoqngab. ¹⁵ Qotei a na ningi tulan kobaquja iga egej. Ingi di agi Kristus qujai. Ingi di aqa utru iga geregere ubtsim marqa kere-sai. Qotei na ningi di iga egej deqa iga a tulan binjiyoqngom.

Tamo qudei nanngi Pol qa yomu anjam maroqneb. Deqa a na kamba nanngi anjam minjrej

10 Tamo qudei nanngi e qa yomuosib endegsib mareqnu, "Pol a iga koba na sosiqa a aqa segi nam aguq atoqnsiqa laesoqnej. Ariya a sawa isaq di sosiqa a anjam singgila na nengrenyosiq iga qa njirineqnu." Tamo qudei nanngi e qa degsib yomueqnu. Ariya ningi mati Kristus aqa kumbra qa are qaliye. A aqa segi nam aguq atoqnsiqa tamo unngasari nanngi lawo kumbra osornjroqnej. Deqa ningi ijo anjam endeqa geregere are qaliye. ² Ijo anjam agiende. E ningi qa bqai di e ningi qa bosiy anjam singgila na merngwasai. E laesqai. Ariya e are qalonum, nungo ambleq di tamo qudei nanngi iga qa endegsib mareqnu, iga mandam tamo nanngo kumbra dauryosim laqnum. Nanngi iga qa degsib mareqnu deqa e ningi qa bosiy tamo nanngi di anjam singgila na minjrqi. E laesqasai. ³ Bole, iga mandam endia sosim waueqnu. Ariya iga mandam tamo nanngo kumbra na qotosaieqnu. ⁴ Qotei a qoto qa ingi ingi egej di mandam qaji ingi ingi sai. Ingi ingi di Qotei aqa singgila ti unu. Iga dena qotoqnsim gago jeu tamo nanngo singgila gotranjeqnu. ⁵ Areqalo uge uge ti gisan anjam na ti tamo nanngi Qotei qalieqajqa gam getetentjreqnu deqa iga na olo gotranjeqnu. Osim iga tamo nanngo areqalo kalil bulyetnjreqnam nanngi Kristus aqa anjam dauryajqa are qaleqnu. ⁶ Deqa iga ningi qa tarijeqnu. Ningi gago anjam kalil dauryekritibqa ariya tamo kalil Qotei aqa anjam gotranjeqnu qaji nanngi di iga na olo njolawotnjrqom.

⁷ Ningi lanja baban na tamo nanngo kumbra unsib tenemtaib. Ningi geregere tenemtiye. Tamo bei a endegsi marqas, "E Kristus aqa tamo bole." Ariya a endegsi poiyem, a Kristus aqa tamo qa marqo deqa iga dego Kristus aqa tamo. A degsi poiyem. ⁸ Tamo Koba Yesus a na iga singgila egej deqa iga aqa wau ojeqnu. Di kiyaaq? Iga na nungo areqalo Yesus qa singgilateqnu qaji di olo singgilateqngawajqa deqa. Iga ningi ugeingwajqa deqa sai. Deqa e gago wau endeqa areboleboleibim gago nam yala soqtqai di e deqa jemaibqasai. ⁹ Ariya ningi endegsib are qalaib, "Pol a na iga ula egwajqa deqa anjam singgila na nengrenyosiq iga qa qarinyeqnu." Ningi degsib are qalaib. ¹⁰ Bole, tamo qudei nanngi e qa endegsib yomueqnu, "Pol a anjam singgila na nengrenyosiq iga qa qarinyeqnu. Ariya a iga koba na sosim anjam mergoqnsim iga a unoqnm di a singgila saiqoji. Anjam palontqajqa wau di dego a qaliesai bolesai." ¹¹ Tamo qudei nanngi e qa degsib yomueqnu. Deqa e na kamba tamo nanngi di endegsi minjrqi, "Anjam iga sawa isaq di sosim nengrenyeqnu qaji di iga ningi koba na sosim olo dauryeqnu. Osim agi kumbra yeqnu. Ningi deqa geregere are qalsib poingem."

¹² Tamo qudei nanngi diqoqnsib nanngo segi nam soqteqnu qaji iga nanngi unub dego sai. Gago kumbra ti nanngo kumbra ti kerekere unub iga degsi marqa kere-sai. Tamo nanngi di nanngo segi kumbra na nanngo kumbra lanja pegiyeqnu. Osib tamo qudei nanngo kumbra na dego nanngo segi kumbra olo pegiyeqnu. Tamo nanngi kumbra degyeqnu qaji nanngi tulan powo saiqoji. ¹³ Ariya iga tamo bei aqa wau qa gago segi nam soqtqasai. Wau Qotei na egej qaji di iga olo bunyosim tamo bei aqa wau qa gago segi nam soqtqasai. Wau Qotei na egej qaji deqa segi gago nam soqtqom. Wau Qotei na egej qaji agiende. Iga ningi Korin Kristen ningi qa waueqnu. ¹⁴ Deqa bati iga Qotei aqa anjam ningi merngoqnm bati di iga wau Qotei na egej qaji di bunyosai. Agi iga namoqna ningi qa bosim Kristus aqa anjam bole ningi merngoqnm. ¹⁵ Wau Qotei na egej qaji di iga bunyosim tamo qudei nanngo wau qa gago segi nam soqtosaieqnu. Wau Qotei na egej qaji di segi iga yqajqa singgilaieqnu. Di kiyaaq? Gago wau dena nungo areqalo Yesus qa singgilate qaji di singgilaamqa gago wau nungo ambleq di yoqnm qaji di tulan kobaqas. ¹⁶ Amqa iga sawa isaq gilsim dia dego Yesus aqa anjam mare mare laqngom. Sawa qudei dia tamo qudei nanngi nami wauoqneb qaji iga deq gilqasai. Nanngo wau qa iga lanja areboleboleigim gago segi nam soqtqasai.

¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo bei a nam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba Qotei aqa nam soqtme." ¹⁸ Iga qalie, tamo bei a aqa segi nam soqtqas di a Qotei aqa namgalaq di nam saiqoji sqas. Ariya Tamo Koba Qotei na tamo bei aqa nam soqtetqas di a nam bole oqas.

Tamo qudei nanngi gisanjoqnsib Qotei aqa wau tamo buleqnu

11 Ningi e odbibqa e olo nanari anjam kiñala merngwai. Ningi e odbqa kereamqa e odbiye. ² Qotei aqa tamo ungasari nanngi a segi qujai tulan qalaqalaiyoqnsib aqa sorgomq di sqajqa deqa a tulan singilaeqnu. Dego kere e dego ningi Kristus dauryqajqa tulan singilaeqnum. E segi nami ningi osim Kristus yonam a na ningi elenje. Deqa tamo bei na aqa dunge nami tamo bei wo anjamosai qaji di osim tamo qujai yim a na oqas dego kere mondon e ningi olo osiy Kristus yitqa a na ningi torei oqas. ³ Ariya e amal uge Satan qa are qalsim deqa e ningi qa ulaonum. A gisan ani tamo deqa a nami Iv gisanryonaqa a une atej. Une di ningi qa bosim nungo areqalo ugetetngimqa ningi Kristus a segi qujai qalaqalaiyqajqa urataib deqa e ningi qa ulaonum. ⁴ E ulaonum. Di kiyaaqa? E qalieonum, tamo qudei nanngi ningi qa boqnsib gisanjoqnsib Yesus bei qa anjam palontosib merngeqnu. Yesus deqa iga nami anjam palontosaioqnem. Tamo nanngi di mondor bei qa dego ningi merngeqnu. Di gisan mondor. Mondor deqa iga nami ningi merngosaiqnem. Yesus aqa anjam bole iga nami ningi merngoqnem qaji di dego tamo qudei nanngi bulbulyoqnsib olo anjam bei ningi merngeqnu. E qalieonum, nanngi anjam di ningi merngeqnu ningi quoqnsib bole edegoqnsib dauryeqnu. O was qu, ningi degaib. ⁵ Ningi are qaleb, "Tamo nanngi di Qotei na bole qarinjrej." Sai. Ningi quiye. Tamo nanngi dena e bunbosai. Tamo nanngi di ñam ti unsub ariya e dego ñam ti unum. ⁶ E anjam marqajqa medabu gulubeibeqnu di ungunum. E powo qa truquosaieqnum. Agi ijo kumbra kalil e nungo ambleq di yoqnem qaji di ningi unoqnsib dena poinggoqnej, e powo koba ti unum. ⁷ Ningi qalie, e Qotei aqa anjam bole ningi merngoqnem di e lanja merngoqnem. E awai bei ningi yaingosaiqnem. Ijo kumbra dena e ijo segi ñam aguq atoqnem. Yim nungo ñam olo goge oqwajqa deqa. E kumbra di yoqnem di une e? Sai. ⁸ E Kristen tamo ungasari qure bei beiq di unsub qaji nanngi dena silali oqnem. Osim dena e nungo ambleq di lanja wau yoqnem. Ijo kumbra dena e nanngi silali bajinjobuloqnem. ⁹ E nungo ambleq di sosimqa e ingi ingi qa truquoqnsimqa e deqa tamo bei gulube yosaiqnem. Kristen was qudei Masedonia sawaq dena Korin qureq beleñeb qaji nanngi na e taqatbosib ingi ingi qa aqaryaiboqneb. E ningi gulube engwajqa tulan uratoqnem agi bini e degsim unum. ¹⁰ Kristus aqa anjam bole ijoq di unu deqa e anjam bole endegsi merngwai, Akaia sawa kalilq dia tamo bei na e ijo kumbra deqa ijo segi ñam soqtqajqa getentbqa keresai. ¹¹ E kiyaaqa ijo segi ñam soqteqnum? E ningi qalaqalaingosaiqnum deqa kio e ijo segi ñam soqteqnum? Deqa sai. Qotei a qalieq, e ningi tulan qalaqalaingeqnum. ¹² Ariya tamo qudei nanngi nanngi segi ñam soqtqajqa gam ñameqnu. Yim nanngi tamo kalil nanngi ñamgalaq di iga bul sqajqa deqa. Ariya e na olo nanngi

gam di getentetnjrqajqa waueqnum. E degyoqnsiy sqai. ¹³ Tamo nanngi di Qotei na qarinjrosai. Nanngi wau tamo bolesai. Nanngi gisanjoqnsib nanngi segi kumbra bulyoqnsib tamo bole buleqnu. Yim tamo ungasari nanngi unsib marqab, "Nanngi Kristus aqa wau tamo bole." ¹⁴ O was qu, ningi nanngi kumbra di unsib ningi deqa tulan prugaib. Iga qalie, Satan a dego gisanjoqnsiqa aqa kumbra bulyoqnsiqa Qotei aqa lan angro bole rian ti unsub qaji nanngi buleqnu. ¹⁵ A kumbra degyeqnu deqa aqa wau tamo nanngi dego nanngi kumbra bulyoqnsib tamo nanngi kumbra bole dauryoqnsib waueqnu qaji nanngi buleqnu. Iga deqa tulan prugwasai. Mondon Qotei na tamo nanngi di nanngi kumbra deqa kambatnjrsim awai ugedamu enjrqas.

Pol a Qotei aqa wau ojsiq deqa a gulube gargekoba itoqnej

¹⁶ E nami maronum, e nanari anjam kiñala merngwai. Ariya merngit ningi qusib e nanari tamo edegaib. Ningi e nanari tamo edegwab di kere. Ariya ningi e odbibqa e ijo segi ñam olo yala soqtqai. ¹⁷ E Tamo Koba Yesus aqa areqalo dauryosim anjam endi marosai. E nanari tamo bulosim deqa e anjam endi maroqnsim ijo segi ñam soqteqnum. ¹⁸ Tamo gargekoba nanngi mandam endeqa kumbra dauryoqnsib nanngi segi ñam soqteqnu. Deqa e dego kumbra di dauryosiy ijo segi ñam yala soqtqai.

¹⁹ Ningi segi qa mareqnu, "Iga powo koba ti unum." Maroqnsib deqa ningi nanari tamo nanngi odnjreqnabqa nanngi nanari anjam ningi merngeqnu. ²⁰ Nungo kumbra agiende. Tamo bei na ningi ojsim wau koba engimqa kio nungo ingi ingi saitimqa kio nungo ingi ingi gisan na yaingimqa kio aqa segi ñam soqtimqa kio nungo ula ponyimqa kio ningi a odyibqa aqa segi areqalo dauryoqnsim degyoqngas. ²¹ O was qu, iga singila saiqoji unum deqa kumbra nanngi ningi engeqnu qaji di iga ningi engwa keresai. E gago une deqa ningi merngonum deqa e jemaibqo.

Ariya tamo qudei nanngi nanngi segi kumbra ubtsib marqajqa singilaeqnu deqa e kamba dego ijo segi kumbra ubtsiy marqai. O was qu, e nanari tamo bulosim deqa anjam mareqnum. ²² Tamo nanngi di mareqnu, "Iga Hibru tamo." Ariya e dego Hibru tamo. Nanngi mareqnu, "Iga Israel tamo." E dego Israel tamo. Nanngi mareqnu, "Iga Abraham aqa leñ." E dego Abraham aqa leñ. ²³ Nanngi mareqnu, "Iga Kristus aqa wau tamo." Ariya e nanari tamo bulosiy anjam endegsi marqai. E dego Kristus aqa wau tamo. Agi e na tamo nanngi di tulan bunnjrsimqa ñes na ti jaqatin na ti Kristus aqa wau ojeqnum. Bati gargekoba jeu tamo nanngi na e tonto talq di waiboqneb. Osib e lubogargekobatoqneb. Gulube dena e na tamo nanngi di tulan bunnjroqnem. Bati gargekoba e moiqa jojmem. ²⁴ Bati 5-pela Juda tamo nanngi na e kumbainbo 39 toqneb. ²⁵ Bati qalub nanngi bu toqon na e luboqneb. Bati qujai nanngi na e moiqbqa marsib meniñ na luboqneb. Bati qalub e qobun na gileqnam qobun a padalej. Qobun padalonaq qolo ti qanam ti e yuwalq di otosi laqnem.

²⁶ Bati gargekoba e sawa isaq siŋga na walweloqnem. Ya koba doqnsiqa e ya na padaltbqa jojomonej. E gamq di walweleqnamqa bajinj tamo nanŋi gam getentoqnsibqa e lubqa laqneb. Juda tamo nanŋi ti sawa bei bei qaji tamo nanŋi ti dego e lubqa laqneb. Qure qureq dia, wadau sawaq dia, yuwalq dia dego e padalqa jojomonej. Gisaŋ Kristen nanŋi na dego e ugeugeibqa laqneb. ²⁷ E ŋes na ti jaqatinj na ti waukobaoqnem. Qolo gargekoba e waukobaoqnsim ŋeiosaiqnem. E mam ti laqnem. E ya qarboqnej. Bati gargekoba e inŋi saiqoji soqnem. Bati gargekoba e yorbeqnaqa e ijo jejamu kabutqajqa gara saiqoji soqnem. ²⁸ Ariya bini gulube qudei dego e qa branteqnu. Gulube kobaquja bei agiende. E bati gaigai Kristen was qu qure qure kalilq di unub qaji nanŋi qa are koba qaleqnum. Nanŋi bole unub kio sai kio deqa e nanŋi qa tulaŋ are koba qaleqnum. ²⁹ Deqa Kristen was bei aqa siŋgila saiamqa e was deqa are koba qalsiy e segi dego siŋgila saibqas. Inŋi bei na Kristen was bei a uneq waiyimqa e was deqa are koba qalsiy are ugeibqas.

³⁰ E gam bei saibqas di e ijo segi ŋam soqtqai. Ariya gulube kalil e qa beqnu qaji dena ninŋi osorŋeqnu, e siŋgila saiqoji. E deqa marqai. Osiy ijo ŋam soqtqai. E inŋi bei qa ijo ŋam soqtqasai. ³¹ Tamo Koba Yesus aqa Abu Qotei a qalie, e anjam bole maronum. E gisaŋosai. Deqa iga bati gaigai aqa ŋam soqtoqnom.

³² Damaskus qureq dia Mandor Koba Aretas a na qure taqato qaji tamo koba a minjnaqa a na qoto tamo qudei nanŋi qarinjŋrnaqa nanŋi na qure aqa siranŋe kalil taqatoqneb. Di kiyaaqa? E ulaŋqa laqnitqa nanŋi na e ojsib tonto talq di waibqajqa deqa. ³³ Ariya Kristen was qudei nanŋi na e aqaryabosib gumbaqa di jigsib qure aqa jeŋ gogetosib sil na gumba tontosib jeŋ aqa siranŋe kiŋalaq dena e ura uratbonab jeŋ oqeq aiem. Kumbra dena e qure taqato qaji tamo koba aqa banq dena ulaŋem.

Qotei na ŋeibilqei ti uli anjam ti Pol osoryej

12 Ariya e gam bei saibqo deqa e olo ijo ŋam soqtqai. Bole, e ijo ŋam soqtqai kumbra dena iga aqaryaigwa keresai. Di unŋum. Nami Tamo Koba Qotei na ŋeibilqei ti uli anjam ti e osorbej deqa ninŋi saingit quie. Dena e ijo ŋam soqtqai. ² ŋeibilqei agiende. Nami wausau 14 koboej endi Qotei na Kristus aqa tamo bei osi oqsiqua torei laŋ qureq oqej. Laŋ qure di tulaŋ goge koba. Tamo oqej qaji di e qalie. Tamo di agi e segi. A jejamu korbi oqej kio aqa jejamu uratosiq oqej kio di e qaliesai. Qotei a segi qalie. ³ E qalieonum, Qotei na tamo di osi oqsiqua laŋ qureq oqej. A jejamu korbi oqej kio aqa jejamu uratosiq oqej kio di e qaliesai. Qotei a segi qalie. A laŋ qureq oqsiqua dia anjam bei quej. Anjam di aqa damu tamo bei na ubtsim marqa keresai. Anjam di marqajqa getento koba. ⁵ E tamo di aqa ŋam soqtqai. Ariya e ijo segi ŋam soqtqasai. E siŋgila saiqoji unum deqa segi marsiy ijo ŋam soqtqai.

⁶ Bole, e ijo segi ŋam soqtqai di e nanari tamo sqasai. Di kiyaaqa? E anjam bole segi marqai. Ariya e ijo se-

gi ŋam soqtqo uratonum. Di kiyaaqa? Tamo nanŋi ijo areqalo dauryosib ijo ŋam laŋa soqtetbo uge. Ariya nanŋi ijo kumbra unoqnsib anjam e palonteqnum qaji di quoqnsib dena ijo ŋam soqtetbqab di kere.

Qotei na gulube tulaŋ uge sil luwit bul qarinyonaq Pol aqa jejamuq aiej

⁷ Qotei na kumbra tulaŋ boledamu e osorbej. Ariya e kumbra di unsiy deqa ijo segi ŋam soqtosiy diqosiy laaim deqa Qotei na gulube tulaŋ uge sil luwit bul qarinyonaq ijo jejamuq bej. Gulube di Satan na ojsiqa dena e ugeugeibeqnu. ⁸ Deqa e endegsi siŋgila na Qotei pailyoqalubtem, "O Abu, ni na gulube di olo taqal atetbime." ⁹ Onaqa Qotei a saidosiq endegsi merbej, "E ni qa are boleiboqnimqa ni siŋgilatmoqnqai dena ni keretmqas. Di kiyaaqa? Ni siŋgila saiqoji unum deqa ijo siŋgila ni qa brantoqnsim ni siŋgilatmoqnqas." Qotei na e degsi merbej. Deqa e siŋgila saiqoji unum deqa areboleboleiboqnqas. Yim Kristus aqa siŋgila ijoq di sqas. ¹⁰ Deqa e Kristus aqa ŋam qa siŋgila saiqoji sqai kio tamo qudei nanŋi na e misiliŋboqnqab kio e gulube oqnqai kio jeu tamo nanŋi na e ugeugeiboqnqab kio e waukobaoqnqai kio di unŋum. E deqa areboleboleibqas. Di kiyaaqa? E siŋgila saiqoji sqai bati di e Kristus aqa siŋgila ti sqai.

Pol a Korin nanŋo areqalo Yesus qa siŋgilateb qaji di olo siŋgilateŋrjajqa deqa marej

¹¹ Anjam e mareqnum endi nanari anjam. Di nunŋo une. Agi ninŋi na ijo areqalo tigeltetbeqnu deqa e nanari anjam endi mareqnum. Ninŋi ijo kumbra bole qa marqa kere. Ariya ninŋi marqa urateqnu. Deqa e segi ijo kumbra bole qa mareqnum. Bole, e tamo bolesai. Ariya ninŋi na olo tamo qudei nanŋo ŋam soqtoqnsib mareqnu, "Tamo nanŋi di Qotei aqa wau tamo bolequja." Ariya tamo nanŋi dena e buŋbosai. ¹² Agi e nuŋgo ambleq di sosimqa e maŋwa gargekoba babteqnam dena ninŋi qalieeb, Qotei na e qarinjbej. Agi e siŋgila na tigeloqnsim gulube qoboieqnam dena maŋwa ti wau siŋgila ti gargekoba nunŋo ambleq di brantoqnej. Kumbra dena ninŋi osorŋgej, e Qotei aqa wau tamo bole. ¹³ Kumbra e qure qureq dia Kristen tamo unŋasari nanŋo ambleq di yeqnum qaji di e nunŋo ambleq di dego yoqnem. Ariya kumbra qujai e nunŋo ambleq di yosai qaji agiende. E ninŋi gulube engwa uratosim deqa e ninŋi silali inŋi inŋi qa mernŋosaioqnem. Di e une yoqnem e? Sai. Ariya e une yoqnem bole edegosib ijo une di olo kobotetbiye.

¹⁴ E nami ninŋi qa boaiyeltem. Ariya bini e olo ninŋi qa bqajqa are qaleqnum. E ninŋi qa bqai di e ninŋi gulube engwasai. E nunŋo inŋi inŋi oqajqa are qalqasai. E ninŋi segi oqajqa are qalqai. Ninŋi qalie, anŋro nanŋi na nanŋo ai abu nanŋi qa silali koroiyosaieqnu. Ai abu nanŋi na nanŋo anŋro nanŋi qa silali koroiyeqnu. ¹⁵ E na ijo inŋi inŋi kalil ti ijo jejamu dego ninŋi torei engwajqa areboleboleibqo. E ninŋi tulaŋ qalaqalainge-

qnum. Ariya kiyaaq naŋgi kamba olo e kiñala segi qalaqalaibeqñub?

¹⁶ Ariya niŋgi qudei ijo kumbra qa endegsib mare-qñub, "Bole, Pol a gago iŋgi iŋgi boleq na yaigosaio-qnej. Ariya a na iga walawalaigoqnsiq gago iŋgi iŋgi gisaŋ na yaigoqnej." ¹⁷ O was qu, e nami Kristen was qudei naŋgi qariŋjrnam niŋgi qa gileb. Naŋgo baŋ na e na niŋgi gisaŋgem kio nuŋgo iŋgi iŋgi laŋa yaingem kio? Sai. ¹⁸ E na Taitus minjnam a niŋgi qa gilej. E Kristen was bei di dego qariŋyonam a Taitus dauryosiq ombra na gileb. Gilsib Taitus a niŋgi gisaŋgosiq nuŋgo iŋgi iŋgi qudei bajinej e? Sai. Aqo Taitus wo areqalo qujai ti sosim gam qujai dauryosim kumbra bole segi yoqñem.

¹⁹ Niŋgi gago anjam kalil endi sisiosib iga qa endegsib are qalaib, "Naŋgi anjam nengrenyeqñub di naŋgo segi jejamu une saiqoji qa marsib deqa nengrenyeqñub." Di sai. Iga Kristus aqa tamo deqa iga Qotei aqa ŋamgalaq di anjam endi nengrenyeqñub. O ijo was bole, anjam kalil iga nengrenyeqñub qaji endi niŋgi siŋgilatŋwajqa deqa nengrenyeqñub. ²⁰ Di kiyaaq? E niŋgi qa ulaeqñum. E niŋgi qa bosiy nuŋgo kumbra unsiy e niŋgi qa areboleboleibqas kio sai kio? Niŋgi dego ijo kumbra unsib niŋgi e qa areboleboleiŋwas kio sai kio? E deqa ulaeqñum. E niŋgi qa bosiy nuŋgo kumbra endegsi unqai kio? Niŋgi anjam na qoteqñub. Niŋgi nuŋgo was naŋgi qa are ugeiŋgeqñu. Niŋgi minjiŋ oqeñu. Niŋgi pupoeqñub. Niŋgi nuŋgo was qudei naŋgi misiliŋjreñub. Niŋgi yomueqñub. Niŋgi diqeñub. Niŋgi Qotei aqa wau ugeugeiyeqñub. E degsi unqai kio? ²¹ E olo niŋgi qa bosiy nuŋgo ambleq di tamo gargekoba nami une yoqñeb qaji naŋgi are bulyosaiunub degsi unqai kio? Degsi unqai di ijo Qotei a nuŋgo ŋamgalaq di e jemai ebqas. Tamo naŋgi di naŋgo une nami yoqñeb qaji agiende. Naŋgi kumbra uge jiga ti yoqñeb. Naŋgi sambala kumbra yoqñeb. Naŋgi kumbra uge yqajqa are prugnjoqnej. E niŋgi qa bosiy tamo naŋgi di naŋgo une olo qoreiyosai degsi unqai di e naŋgi qa are gulubeibqas. E deqa ulaeqñum.

Pol a olo Korin naŋgi qa bqajqa are qaleqñu

13 E nami niŋgi qa boaiyelttem. Ariya bini e olo niŋgi qa bqajqa are qaleqñum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo bei a une atimqa tamo aiyel kio tamo qalub kio naŋgi aqa une unsib marqab di iga aqa anjam gereiyqom." ² E nami niŋgi qa bosim niŋgi uratŋsim bati bei e olo niŋgi qa bosim tamo une atoqñeb qaji naŋgi di njiriŋ anjam minjrem. Ariya bini e sawa isaq endi sosiy tamo une atoqñeb qaji naŋgi ti niŋgi kalil ti anjam endegsi mernjwai, "E bunuqna niŋgi qa olo bosiy tamo une atoqñeb qaji naŋgi di naŋgo une tingitetnjrsiy njola-

wotnjrqai." ³ Kristus a ijo medabuq na anjam mareqñu kio sai kio di niŋgi qalieqajqa deqa e niŋgi qa olo bosiy tamo naŋgi di naŋgo une tingitetnjrqai. Yim niŋgi ijo kumbra di unsib bole qalieqab. Niŋgi quye. Kristus a siŋgila koba ti unu deqa a lawo na nuŋgo kumbra tingitetŋwasai. A na niŋgi aqa siŋgila osorŋgim unqab. ⁴ Bole, Kristus a ŋamburbasq di gainesoqnej bati deqa a siŋgila saiqoji soqnej. Ariya bini a olo Qotei aqa siŋgila na ŋambile unu. Iga Kristus beteryejunum deqa iga dego siŋgila saiqoji unum. Ariya iga Qotei aqa siŋgila na olo Kristus ombra ŋambile sqom. Iga niŋgi qa bosim siŋgila di niŋgi osorŋgwom.

⁵ Niŋgi Kristus qa nuŋgo areqalo bole siŋgilateqñub kio sai kio deqa are qalsib nuŋgo segi kumbra tenemtoqniye. Niŋgi qaliesai kio, Yesus Kristus a nuŋgo are miligiq di unu? A niŋgi koba na sqasai di niŋgi a qa nuŋgo areqalo siŋgilaboletosai deqa. ⁶ Ariya iga Kristus aqa wau bole yeqñum. Niŋgi degsib qalieqajqa deqa e are qaleqñum. ⁷ O was qu, niŋgi kumbra uge yoqñe naib deqa iga niŋgi qa Qotei pailyeqñum. Niŋgi iga nugsib iga Kristus aqa wau tamo bole degsib are qalqajqa iga deqa pailyosai. Niŋgi iga gisaŋ wau tamo degsib are qalqab di unum. Gago areqalo qujai agiende. Niŋgi kumbra bole tintiŋ yoqñajqa deqa iga Qotei pailyeqñum. ⁸ Niŋgi qalie, iga Qotei aqa anjam ugetqa keresai. Iga Qotei aqa anjam siŋgilatqa waueqñum. ⁹ Deqa iga siŋgila saiqoji soqñim niŋgi siŋgila ti sqab di iga areboleboleiŋwas. Iga gaigai niŋgi qa endegsi Qotei pailyeqñum, "O Abu, ni na Korin Kristen naŋgi siŋgilatnjrimqa naŋgi torei siŋgila na sqab." ¹⁰ Tamo Koba Qotei a na e siŋgila ebej deqa e aqa wau taqateqñum. E isaq endi sosim anjam nengrenyonum. Di kiyaaq? E niŋgi qa bosiy e nuŋgo kumbra tingitetŋwa osiy e anjam siŋgila na mernjwasai. Tamo Koba Qotei na e niŋgi siŋgilatŋwajqa deqa wau ebej. E niŋgi ugetŋwajqa deqa wau ebosai.

Pol a anjam getentosiq naŋgi kaiyeinjrej

¹¹ Ariya was qu, e ijo anjam getentqai. Niŋgi kalil kaiye. Niŋgi torei Kristen tamo ungasari boledamu sqajqa siŋgilaoqniye. Niŋgi ijo anjam quoqnsib dauryoqniye. Niŋgi kalil areqalo qujaitosib soqniye. Yim Qotei a niŋgi ti sqas. Agi a na niŋgi tulaŋ qalaqalainggoqnsiq lawo kumbra engeqñu.

¹² Ariya niŋgi na nuŋgo Kristen was kalil naŋgi segi segi kundoqñriye. Kumbra di agi Qotei aqa tamo ungasari naŋgi yeqñub. Qotei aqa tamo ungasari kalil qure endia unub qaji naŋgi na kamba dego niŋgi kaiyeiŋgonub.

¹³ Tamo Koba Yesus Kristus a niŋgi qa are boleiyeme. Qotei a na niŋgi qalaqalainggoqñeme. Qotei aqa Mondor Bole a na niŋgi kalil aqaryaiŋgimqa niŋgi koba na are qujaitosib geregere soqniye.

Galesia

¹ E Pol. Yesus Kristus na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Mandam tamo bei na e qarinqbosai. Tamo bei na e wau ebosai dego. Yesus Kristus nanggi Abu Qotei agi Kristus subq na tigeltej qaji wo nanggi aiyel na e wau ebeb. ² Kristen was kalil sawa endia unub qaji nanggi e ti ombla na anjam endi nengrenyosim ningi Galesia sawaq dia Yesus aqa ñam qa korooqnsib loueqnub qaji ningi qa qarinyonum.

³ Es was qu, gago Abu Qotei nanggi Tamo Koba Yesus Kristus wo nanggi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniye. ⁴ Kristus a gago Abu Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a gago une kobotqa marsiqa aqa segi ñambile uratosiq moiej. A na iga elenjamqa iga mandam qa kumbra uge kalil uratqajqa deqa marsiq iga qa moiej. ⁵ Deqa iga Qotei aqa ñam bati gaigai soqtoqnom. Bole.

Anjam bole qujai segi unu. Anjam bole bei saiqoji

⁶ Kristus a ningi qa are tulanj boleiyey aqa kumbra dena Qotei na ningi aqa segi tamo ungasari sqa marsiq metngej. Ariya ningi olo urur Qotei qoreiyosib Kristus aqa anjam bole dauryqa uratosib olo anjam bei dauryeqnub. E nunjo kumbra deqa tulanj prugugetonum. ⁷ Ariya anjam bole bei saiqoji. Sai bolesai. Tamo qudei nanggi nunjo areqalo niñaqyetngwa wauoqnsib deqa nanggi Kristus aqa anjam bole di olo bulbulyeqnub. ⁸ Deqa ningi quiyey. Iga na kio lanj angro bei na kio Kristus aqa anjam bole iga nami ningi merngoqnem qaji di olo bulbulyosim anjam bei merngwas di Qotei na tamo di ojsim ñamyuoq waiyeme. ⁹ Iga anjam di nami marem. E olo marqai. Tamo bei na Kristus aqa anjam bole iga nami ningi merngoqnem qaji di olo bulbulyosim anjam bei merngwas di Qotei na tamo di ojsim ñamyuoq waiyeme.

¹⁰ Ningi kiersib are qaleqnub? E anjam endi nengrenyonum di mandam tamo nanggi e qa boleqajqa kio Qotei a e qa boleqajqa kio deqa nengrenyonum e? Mandam tamo nanggi e qa boleqajqa deqa e waueqnum e? Ningi quiyey. Mandam tamo nanggi e qa boleqajqa deqa e waueqnum qamu e Kristus aqa wau tamo bolesai qamu.

Qotei a segi na Pol giltej

¹¹ O was qu, e bole merngonum. Kristus aqa anjam bole e nami ningi merngoqnem qaji di tamo bei na baltosai. ¹² E anjam di tamo bei aqa banq dena osai. Tamo bei na e osorbosai dego. Yesus Kristus a segi na anjam bole di baltosiq osorbej.

¹³ Ningi ijo kumbra uge e nami yoqnem qaji deqa quoqneb. Ningi qalie, e Juda nanggo kumbra singila na dauryoqnsim deqa e na Qotei aqa tamo ungasari nanggi ugeugeinjroqnem. Osim e nanggi torei padaltnjrqa-jqa singila na wauoqnem. ¹⁴ E ijo moma nanggo kumbra kalil dauryqajqa tulanj singilaoqnem. Ijo kumbra dena e na ijo kadoi nanggi tulanj bunjnroqnem. Ijo kadoi nanggi agi Juda tamo nanggi.

¹⁵ Ariya nami e ñambabosaisonamqa Qotei na e giltbosiqa a e qa are boleiyosiq metbej. ¹⁶ Osiqa bati a nami atej qaji di brantonaqa a na aqa Njiri Yesus e osorbej. Yim e na aqa anjam bole osiy giloqnsiy tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanggi minjre minjre laqajqa deqa. Onaqa bati di e na tamo qudei nanggi endegsi nenemjnrosaiqnem, "Yesus a tamo kiero?" o "E Yesus aqa anjam kiersi palontoqñai?" Qotei a segi na e giltbej deqa e tamo qudei nanggi degsi nenemjnrosaiqnem. ¹⁷ E Jerusalem gilosai dego. Yesus aqa anjam maro tamo Qotei na nami giltjnrej qaji nanggi Jerusalem di soqneb bati deqa e nanggi unjrqaqqa gilosai. E Arebia sawaq gilsim di soqnem. Sosim olo bunuqna e puluosim Damaskus qureq aiem. ¹⁸ Ariya wausau qalub koboonaqa e Pita segi unqajqa Jerusalem gilem. Gilsim bati 15 Pita ombla soqnem. ¹⁹ E Jerusalem di soqnem bati di e Yesus aqa anjam maro tamo bei unosai. E Tamo Koba Yesus aqa aube Jems a segi unem. ²⁰ Ijo anjam e na nengrenyonum qaji endi anjam bole. E Qotei aqa ñamgalaq di anjam bole merngonum. E ningi gisanqosai.

²¹ Ariya bunuqna e Jerusalem olo uratosim Siria sawa ti Silisia sawa ti deq gilem. Gilsim di laqnem. ²² Ariya bati deqa Kristus aqa tamo ungasari Judia sawaq di soqneb qaji nanggi ijo ulatamu poinjrosaisoqnej. ²³ Nangi e qa anjam segi endegsi quoqneb, "Pol a nami iga Kristen tamo ungasari padaltgwa laqnej. Ariya bini anjam a nami ugeugeiyqa wauoqnej qaji di a olo palontqnsiq laqnu." ²⁴ O was qu, Qotei na e are bulyetbej anjam di nanggi quoqnsib deqa nanggi tulanj arebolebolejnraqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

Kristen qate kokba nanggi Pol koba na areqalo qujai ti soqneb

² Ariya wausau 14 koboonaqa e olo Jerusalem aiem. E Barnabas ombla aioqnsim Taitus dego osi aiem. ² Qotei a segi na merbej deqa e Jerusalem aiem. Ariya e Jerusalem di sosimqa e Kristen nanggo gate nanggi segi koba na anjam maroqnem. E sawa bei beiq dia laqnsimqa Kristus aqa anjam bole palontoqnem ijo

wau di ubtsim minjrem. E tamo lanja lanjaj nangi minjrosai. Di kiyaaqa? Wau e nami yoqnsim agi bini yeqnum qaji di lanja ulonjo uge. ³ Bati deqa Taitus a e ombla soqnej. Taitus a Grik qaji tamo. Ariya Kristen gate nangi e na Taitus osiy mulun waiyqa merbosai. ⁴ Bole, Kristen tamo qudei nangi uli na gago koro miligiq aieb. Nangi Kristen tamo bolesai. Nangi gisanj tamo. Nami iga dal anjam aqa sorgomq di soqnem bati deqa Kristus Yesus a na iga olo elenjej deqa dal anjam na iga olo taqatgosai. Ariya tamo nangi di gago kumbra di lumu na unqajqa deqa gago koro miligiq aieb. Nangi na iga olo osib dal anjam aqa sorgomq di atqajqa deqa are qalsib gago koro miligiq aieb. ⁵ Aisib nangi na iga mergeb, "Ningi na Taitus osib mulun waiyiye." Onaqa iga nanggo anjam di quetnjrosai. Nangi Kristus aqa anjam bole olo bulbulyaib deqa iga na nangi saidnjrem. Yim ningi Kristus aqa anjam bole singila na ojsib gaigai dauryqajqa deqa.

⁶ Tamo qudei nangi Kristen gate kokba. Nangi nam ti. Ariya ijo areqalo agiende. Nangi gate kokba kio sai kio di lanja. Qotei a tamo nanggo nam qa are qalo-saieqnu. Ariya e na tamo nam ti nangi di ijo wau ubtsim minjnamqa nangi mareb, "Di kere." Nangi olo anjam bei e merbosai. ⁷ Pita aqa wau agiende. A Juda nanggo ambleq di wauoqnsiqqa Kristus aqa anjam bole nangi minjre minjre laqnu. Qotei na wau di Pita yej. Dego kere e dego wau ti. Ijo wau agi e na tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanggo ambleq di wauoqnsimqa Kristus aqa anjam bole nangi minjre minjre laqnum. Wau di Qotei na e ebej. Tamo nam ti nangi degsib unsib ariya nangi e kamba olo anjam bei merbosai. ⁸ Od, Qotei na Pita singila yej deqa a Juda tamo mulun uneqnub qaji nanggo ambleq di wauoqnsiqqa Kristus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Dego kere Qotei na e dego singila ebej deqa e sawa bei bei qaji tamo nanggo ambleq di wauoqnsimqa Kristus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. ⁹ Tamo ungasari nangi mareqnu, Jems na Pita na Jon na nangi qalub Kristen nanggo gate kokba. Ariya nangi qalub qalieeb, Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej. Deqa nangi aqo Barnabas wo gago banj ojsib mergeb, "Ningi gago Kristen was bole." Osib nangi iga ti areqalo qujaitosim anjam endegsi keretem, aqo Barnabas wo sawa bei beiq dia Qotei aqa wau yoqnoqom. Ariya nangi Juda nanggo ambleq di wauoqnoqab. ¹⁰ Osib nangi anjam qujai segi aqo aiyel endegsib mergeb, "Gago ambleq endia Kristen tamo qudei nangi ingi ingi tulanj saiqoji unub. Deqa ningi nangi qa are walngaiq. Ningi nangi dego aqaryainjroqniye." Onaqa iga nangi odnjrem. Di kiyaaqa? Iga nami tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nangi aqaryainjrqajqa are koba soqnej agi bini degsim unum.

Pol na Pita aqa kumbra uge babtej

¹¹ Ariya bunuqna Pita a Antiok qureq bonaqa e aqa ulatamuq di a njrintem. Di kiyaaqa? A kumbra uge yej deqa.

¹² Aqa kumbra uge agiende. Jems a na Juda Kristen tamo qudei mulun aqajqa singilaoqneb qaji nangi qarinjrnnaqa nangi Antiok beb. Ariya nangi bosaison-abqa Pita a sawa bei bei qaji tamo nangi koba na ingi uyoqneb. Ariya nangi bonabqa Pita a nangi qa ulaosiq deqa a sawa bei bei qaji tamo nangi olo tututnjrej.

¹³ Onaqa Juda Kristen qudei nangi dego Pita koba na ulaosib gisanj kumbra di yej. Yonabqa bunuqna Barnabas a nanggo kumbra di unsiqa a dego nangi daurnjrsiqqa gisanj kumbra di yej. ¹⁴ Nangi Kristus aqa anjam bole degsib ugetonabqa e unsiqa nanggo namgalaq dia Pita endegsi minjem, "Ni Juda tamo. Ariya ni sawa bei bei qaji tamo nangi bulosim nanggo kumbra dauryeqnum. Ni Juda nanggo kumbra dauryosaieqnum. Di ni kere degyeqnum. Ariya kiyaaqa ni olo sawa bei bei qaji tamo nangi Juda nanggo kumbra dauryqajqa minjreqnum?"

Tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatqas di Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjqas

¹⁵ Bole, iga Juda tamo. Iga degsi nambabem. Iga sawa bei bei qaji tamo sai. Agi sawa bei bei qaji tamo nangi uneq di laqnu. Iga tamo deqaji sai. ¹⁶ Ariya iga qalieonum, tamo nangi Moses aqa dal anjam dauryqab dena Qotei na nangi tamo bole une saiqoji qa minjrqasai. Tamo nangi Kristus Yesus qa nanggo areqalo singilatqab gam dena qujai Qotei na nangi tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Iga dego Kristus Yesus qa gago areqalo singilateqnum. Di kiyaaqa? Iga qalie, gam dena qujai Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai. Di kiyaaqa? Tamo bei a dal anjam dauryqas Qotei a deqa are qalsim a tamo bole une saiqoji qa minjqasai. Sai bolesai. ¹⁷ Ariya iga Kristus qa gago areqalo singilateqnum gam dena iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji unum. Deqa tamo qudei nangi iga endegsib mergwab, "Ningi sawa bei bei qaji tamo nangi bulosib deqa ningi une ti unub." Nangi iga degsib mergibqa iga kamba endegsi minjrqasai, "Od, Kristus na iga uneq breigej unum." Iga degsi minjrqasai. ¹⁸ E dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosiy ariya bunuqna e puluosiy dal anjam aqa sorgomq di olo sqai di ijo kumbra dena e une atonum. ¹⁹ Ariya dal anjam a na e moio qa gamq di waibej. Osiqa e moiotbej. Gam dena e bini Qotei ombla nambile unum. E Kristus ombla na namburbasq di gainosim moiem. ²⁰ Osim e olo nambibile bunuj em. Ariya nambibile di ijo segi nambibile sai. Kristus a segi ijo are miligiq di nambibile unu. Deqa bini kumbra kalil e mandamq endi yeqnum qaji di e Qotei aqa Njiri qa ijo areqalo singilatosisim yeqnum. Agi Qotei aqa Njiri a na e tulanj qalaqalaibosiq deqa a aqa segi nambibile uratosiq e qa moiej. ²¹ Qotei a iga qa are tulanj boleiyeq aqa kumbra di e ugeugeiyqasai. Iga Moses aqa dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji so qamu Kristus a lanja moiej qamu.

Pol a dal anjam dauryqajqa ti Kristus qa gago areqalo singilatqajqa ti deqa anjam marej

3 O Galesia tamo, ningi tulan nanari. Iga nami ningi Yesus Kristus osorngem. Kumbra dena ningi a namburbasq di gainesonaq unobuleb. Ariya tamo yai na nungo areqalo olo niñaqyetngej deqa ningi Kristus aqa anjam olo urateqnu? ² Ijo nenem qujai agiende. Ningi gam kie na Qotei aqa Mondor eb? Ningi dal anjam dauryeb gam dena Mondor eb kio ningi Kristus aqa anjam bole qusib a qa nungo areqalo singilateb gam dena ningi Mondor eb kio? ³ Ningi nanarionub e? Ningi nami Mondor aqa singila na walweloqneb. Ariya bini ningi olo nungo segi singila na walweleqnu e? ⁴ Gulube kalil nami ningi qa boqneb qaji di ningi lanja qoboioqneb e? E are qalonum, ningi lanja qoboiosai. ⁵ Qotei a na aqa Mondor ningi engej deqa a nungo ambleq di manwa kokba babtelenqnu. A kiyaaq degyeqnu? Ningi dal anjam dauryeqnu a deqa are qalsiq degyeqnu kio ningi Kristus aqa anjam bole qusib a qa nungo areqalo singilateb a deqa are qalsiq degyeqnu kio? Ningi segi mariye.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej." ⁷ Deqa was qu, ningi endegsi poingem. Tamo nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi segi Abraham aqa anngo tinqiq sqab. ⁸ Nami Qotei a endegsi qalieej, bunuqna sawa bei bei qaji tamo nanngi Kristus aqa anjam bole qusib nanngo areqaloq di singilatibqa gam dena Qotei na nanngi tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Qotei a degsi qalieosiq deqa a Kristus aqa anjam bole di palontosiq Abraham minjej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "O Abraham, ino len nanngoq dena e na sawa bei bei qaji tamo ungasari nanngi kumbra bole enjrqai." ⁹ Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a kumbra boledamu yej. Dego kere Qotei na tamo ungasari kalil Kristus qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi dego kumbra boledamu enjrqas. ¹⁰ Ariya tamo qudei nanngi endegsib are qaleqnu, "Iga dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji sqom." O was qu, tamo nanngi di Qotei na padaltnjrqas. Di kiyaaq? Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo bei a Qotei aqa dal anjam kalil nengrenq di unu qaji di dauryekritosim ariya qujai bole qujai grotqas di Qotei na a padaltqas." ¹¹ Olo Qotei aqa anjam bei dego endegsib nengrenyeb unu, "Tamo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatqab gam dena qujai a na nanngi tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Yim nanngi nambile gaigai sqab." Anjam dena iga qalionum, tamo nanngi dal anjam dauryqab gam dena Qotei na nanngi tamo bole une saiqoji qa minjrqasai.

¹² Dal anjam dauryqajqa kumbra ti Qotei qa gago areqalo singilatqajqa kumbra ti di ombla kerekere sai. Nanngi utru segi segi. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo a dal anjam kalil torei dauryekritosim di a nambile sqas."

¹³ Ariya dal anjam a marqo, iga dal anjam kalil torei dauryqasai di Qotei na iga tamo uge qa marsim padaltgwas. Ariya Kristus a na iga aqaryaigwa marsiq deqa a gago sawa osiq a segi Qotei aqa namgalaq di tamo uge bulosiq iga qa padalej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo kalil namtanngi goge di gainjunub qaji nanngi di Qotei na tamo uge qa marsim padaltnjrqas." ¹⁴ Qotei a nami Abraham kumbra bole yej deqa a olo sawa bei bei qaji tamo ungasari nanngi dego kumbra bole enjrqas marej. Marsiq deqa bini a Kristus Yesus aqa wau na sawa bei bei qaji tamo ungasari nanngi kumbra bole enjreqnu. Deqa iga Kristus qa gago areqalo singilatqom di iga Qotei aqa Mondor oqom. Agi Mondor di Qotei a nami iga egwa marej.

Dal anjam na Qotei aqa anjam nami Abraham ombla qoseb qaji di taqal waiyqa keresai

¹⁵ O was qu, e mandam tamo nanngo kumbra qa ningi endegsi merngwai. Tamo bei a moiqa osimqa aqa anngro nanngi qa are qalsim aqa nro kalil nanngo banq di uratqa osim deqa a anjam bei nengrenyosim di nanngo banq di uratqas. Deqa aqa anjam nengrenyqo qaji di tamo bei na olo taqal atqa keresai. Anjam bunuj bei dego olo totoryosim nengrenyqa keresai. ¹⁶ Ariya Qotei aqa kumbra bole mondor brantqas qaji a deqa nami anjam marsiq singilatej. Anjam di a na Abraham aqa moma bei wo minjrej. A Abraham aqa moma gargekoba nanngi minjrosai. A aqa moma qujai segi minjej. Anjam di agi nengrenq di unu. Aqa moma qujai di agi Kristus. ¹⁷ O was qu, ijo anjam di aqa utru agiende. Qotei a nami Abraham ombla anjam qoseb. Onaqa wausau 430 koboonaqa dal anjam brantej. Ariya dal anjam dena Qotei aqa anjam nami Abraham ombla qoseb qaji di taqal waiyqa keresai. Qotei a nami ingi bole bole di iga lanja egwa marej. Aqa anjam di dal anjam na gentqa keresai. ¹⁸ Ariya iga dal anjam dauryqom gam dena iga ingi bole bole di onum qamu Qotei na iga lanja egwa keresai qamu. Ariya iga qalionum, Qotei a ingi bole bole di Abraham lanja yqa minjej. ¹⁹ A lanja yqa minjej deqa a bunuqna kiyaaq olo dal anjam atej? E marqai. A gago une boleq atqa osiq deqa dal anjam atej. A endegsi are qalej. Dal anjam a soqnim bati deqa Abraham aqa moma qujai a qa nami marej qaji di brantqas. A deqa are qalsiq dal anjam atej. Dal anjam di Qotei na aqa lanngro nanngi enjrinaqa Moses a Qotei ti Israel nanngi ti nanngo ambleq di tigelesonaqa lanngro nanngi dena dal anjam di palontosib Moses minjnabqa a na kamba iga egej. ²⁰ Ariya tamo qujai a wau bei yqa osimqa a na amble qaji tamo bei wau di yqa keresai. Ariya Qotei a segi qujai unu. Deqa a segi qujai na ingi bole bole nami iga egwa marej qaji di olo egwas.

Dal anjam a gago abu bul sosiqa iga Kristus aqa areq joqsi gilej

²¹ E endegsi marqai kio? Dal anjam a na inggi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di jeuteqnu. E degsi marqasai. Qotei na dal anjam bei iga nambile egwajqa di egej qamu iga dal anjam dauryqom gam dena iga tamo bole une saiqoji so qamu. ²² Ariya degsi sosai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib neñ-grenyeb unu, "Tamo ungasari kalil nanngo une na nanngi tonto talq di breinjrobuleqnu." Qotei a nami anjam degsi marej. Di kiyaaqa? Iga tamo ungasari Yesus Kristus qa gago areqalo singilateqnum qaji iga na inggi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di olo oqajqa deqa.

²³ Nami iga Kristus qa gago areqalo singilatqa bati brantosaisonaqa dal anjam na iga taqatgesoqnej. Son-aq sonaq ariya bunuqna iga Kristus qa gago areqalo singilatqa bati agi brantej. ²⁴ Dal anjam a gago abu bul sosiqa iga Kristus aqa areq joqsi gilej. Yim iga Kristus qa gago areqalo singilatim Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwajqa deqa. ²⁵ Ariya iga Kristus qa gago areqalo singilatqa bati brantej deqa iga olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai. Dal anjam a olo gago abu sqasai dego.

Tamo a Kristus qa aqa areqalo singilatqas gam dena a Qotei aqa angoro tıntıñ sqas

²⁶ Ninggi kalil Kristus Yesus qa nunngo areqalo singilatosisib a beteryejunub deqa ninggi Qotei aqa angoro tıntıñ unub. ²⁷ Ninggi kalil yanso osib Kristus beteryejunub deqa ninggi Kristus a gara bul jigsib unub. ²⁸ Deqa ninggi endegsib maraib, "E Juda qaji" o "E Griik tamo" o "E kanğal tamo" o "E kanğal tamo sai." o "E tamo" o "E unja". Ninggi degsib maraib. Ninggi Kristus Yesus beteryejunub deqa ninggi kalil tamo qujai bul unub. ²⁹ Ninggi Kristus aqa segi tamo unub deqa ninggi Abraham aqa angoro tıntıñ dego unub. Agi ninggi segi na inggi bole bole Qotei a nami Abraham aqa leñ nanngi enjrqajqa marej qaji di oqab.

Kristus aqa wau na iga Qotei aqa angoro unum. Deqa iga olo kanğal tamo sqasai

4 Ijo anjam agiende. Tamo bei aqa angoro matu soqnim bunuqna aqa abu na marim a na aqa inggi inggi kalil oqas. Ariya a angoro kiñala sosim a aqa abu aqa kanğal tamo bul sqas. ² Deqa tamo qudei nanngi na a taqatoqnqab. Taqatesoqniqb bunuqna aqa abu na marim nanngi a olo taqatqasai. ³ Dego kere iga nami angoro kiñilala bul sosimqa bati deqa iga mondor uge uge mandam ti lan ti taqatejunub qaji nanngo sorgomq di soqnem. ⁴ Ariya bati Qotei a nami atej qaji di brantonaqa a na aqa Njiri Yesus qarinyonaq mandamq aiej. Aisiq aqa ai na nambabtonaqa a tamo brantosiqa dal anjam aqa sorgomq di soqnej. ⁵ A degyej. Di kiyaaqa? A na iga tamo ungasari dal anjam aqa sorgomq di so-

qnem qaji iga elenjosim awaigimqa iga Qotei aqa angoro tıntıñ sqajqa deqa.

⁶ Deqa bini ninggi Qotei aqa angoro tıntıñ unub. Agi a na aqa Njiri aqa Mondor qarinyonaqa a gago are miligiq aiej. Aiej deqa iga Qotei metoqnsim endegsi minjeqnum, "O ni gago Abu." ⁷ Deqa ninggi olo kanğal tamo sosai. Ninggi Qotei aqa angoro tıntıñ unub. Deqa ninggi qalieonub, ninggi Qotei aqa inggi inggi kalil oqab.

Pol a Galesia Kristen nanngi qa are koba qaleqnu

⁸ Nami ninggi Qotei qalieosaisosib bati deqa ninggi gisanq qotei nanngo kanğal tamo bul soqneb. ⁹ Ariya bini ninggi Qotei bole qalieonub. A ninggi qa dego bole qalieqo. Deqa kiyaaqa ninggi olo puluosib mondor uge uge nanngi daurnjrqajqa are qaleqnum? Kiyaaqa ninggi olo nanngo kanğal tamo bul sqajqa are qaleqnum? Ninggi qalie, mondor uge uge nanngi dena ninggi aqaryaingwa keresai. ¹⁰ Ninggi gaigai yori bati kokba unqajqa are qaleqnum. Ninggi bai qala bunuj qa ti wausau bunuj qa ti deqa are koba qaleqnum. ¹¹ E nunngo kumbra deqa are qalsim deqa e ulaeqnum. Wau kalil e nami nunngo ambleq di yoqnem qaji di lanja ulonaim deqa e ninggi qa are koba qaleqnum.

¹² O was qu, e ninggi singila na endegsi mernğwai. Ninggi e bul soqniye. Agi e nami dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosim ninggi bul soqnem. Sonam bati deqa ninggi e kumbra uge bei ebosaiqneq. ¹³ Ninggi are qaliye. E nami maibonaq deqa e ninggi qa bosim Kristus aqa anjam bole utruq na mernğgem. ¹⁴ Bati deqa ijo jekamu singila saiqoji soqnej dena ninggi gulube koba oqneb. Ariya ninggi deqa e qoreibosai. Ninggi e gereibqa asgingosai. Qotei aqa lan angoro bei kio Kristus Yesus a segi kio ninggi qa bqas di ninggi a osib gereiyqab dego kere ninggi e osib gereibeb. ¹⁵ Bati deqa ninggi e qa are tulan boleingonaq e aqaryaiqbajqa areboleboleingej. E bole maronum, Qotei na ninggi mernğgej qamu ninggi e qa osib nunngo nğamgala otorosib ebeb qamu. Ariya was qu, nunngo arebolebole di olo qabi unu? ¹⁶ E nunngo kumbra qa anjam bole mernğgeqnum. Ijo kumbra dena e ninggi jeu ateqnum e? Sai.

¹⁷ Ninggi quiyee. Jeu tamo nanngi dena ninggi walawalaingeqnum. Nanngi ninggi aqaryaingwajqa deqa are qalosaieqnum. Ninggi na e qoreibosib olo nanngi daurnjrqajqa deqa are qaloqnsib ninggi walawalaingeqnum. ¹⁸ O was qu, iga na gago Kristen was nanngi kumbra bole bole enjrqajqa are qaloqnqom di kere. Deqa ninggi gaigai kumbra di yoqniye. E ninggi ti sqai bati deqa segi sai. Ninggi gaigai yoqniye. ¹⁹ O ijo angoro, ninggi quiyee. Unja anğrotqa osiq jaqatinjeqnu dego kere e ninggi qa are jaqatinbeqnu. Di kiyaaqa? Ijo areqalo agiende. Kristus a Qotei aqa angoro tıntıñ unu dego kere ninggi dego Qotei aqa angoro tıntıñ soqniye. ²⁰ Bole, bini e ninggi ti sosai. E ninggi ti so qamu e anjam bole ninggi mernğge qamu. O was qu, e ninggi qa are koba qaleqnum. E qaliesai, e ninggi kiersiy aqaryaingit ninggi so bole sqab?

Pol a Hagar qa ti Sara qa ti yawo anjam marej

²¹ Ningi dal anjam aqa sorgomq di sqajqa are qaleq-nub deqa ningi kiyaaqa dal anjam geregere poingosai? Ningi na merbiye. ²² Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu. Abraham a angro mel aiyeltej. Bei kanjal uña Hagar na nambabtej. Ariya bei Abraham aqa nñauñ Sara na nambabtej. Sara a kanjal uña sai. A Abraham aqa nñauñ bole. ²³ Abraham a mandam tamo nanngo kumbra dauryosiq deqa a Hagar wo nñerenosib angro qujai Ismael nambabteb. Ariya Qotei a Sara aqa angro Aisak a qa nami qalieosiq deqa Abraham minjej, "Ningi ino nñauñ Sara wo angtrotqab." Onaqa Qotei aqa anjam di aqa damu brantonaqa Sara a angro qujai Aisak nambabtej. ²⁴ E Sara wo Hagar wo nanngi aiyel qa yawo anjam bei endegsi merngwai. Nanngi aiyel di Qotei aqa anjam namij ti aqa anjam bunuj ti sigitejunub. Hagar a Qotei aqa anjam namij sigitej. Anjam namij di agi Qotei a Sainai manaq di babtej. Hagar aqa leñ nanngi kanjal tamo unub. ²⁵ Hagar a Sainai mana sigitosiq unu. Sainai mana di Arebia sawaq di unu. Hagar a mandam qaji Jerusalem dego sigitosiq unu. Deqa aqa leñ kalil nanngi Jerusalem ombla kanjal tamo unub. ²⁶ Ariya Jerusalem bunuj a lañ goge di unu. A kanjal uña sai. A gago ai bul. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "O uña, ino miligi ugeej. Deqa ni angtrotqa keresai. Di unngum, ni areboleboleimem. Ni angro oqajqa jaqatinq-mosaieqnu. Di unngum, ni are boleimim soqne. Osim ni louoqnsim areboleboleimim kikioqne. Di kiyaaqa? Qotei na ino miligi gereiyetmimqa ni na uña kalil tamo ti unub qaji nanngi bunñrsimqa angro tulañ gargekoba oqam." ²⁸ O was qu, uña di agi Sara. Ningi Sara aqa angro Aisak a bulosib unub. Qotei a marnaqa Aisak a nambabtej dego kere ningi dego anjam qujai dena Qotei aqa angro tinqin unub. ²⁹ Ariya Abraham a mandam tamo nanngo kumbra dauryosiq deqa a Hagar wo nñerenosib angro qujai Ismael nambabteb. Onaqa Ismael a na Sara aqa angro Aisak jeutoqnsiqqa ugeugeiy-oqnej. Aisak agi Qotei aqa Mondor aqa singila na nambabtej. Dego kere bini iga Qotei aqa Mondor ti unum deqa jeu tamo nanngi na iga dego jeutgoqnsibqa ugeugeiqe qnub. ³⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "O Abraham, ni na kanjal uña di aqa angro Ismael wo nanngi winjrim jaraiqab. Ino angro Aisak a kanjal uña aqa angro sai. A ino nñauñ tinqin aqa angro. Deqa ino ingi ingi kalil a na oqas. Ismael a na ino ingi ingi oqasai." ³¹ O was qu, iga kanjal uña aqa angro sai. Iga Abraham aqa nñauñ tinqin aqa angro unum.

Dal anjam na iga olo bunu taqatgwasai

5 Kristus a na iga eleñej deqa dal anjam na iga olo bunu taqatgwasai. Deqa ningi singila na tigelosib tamo qudei nanngi na ningi olo osib dal anjam aqa sorgomq di atqa laqñib saidnjqroqniye.

² E Pol e na ningi endegsi merngit quiye. Ningi muluñ aiqab di Kristus na ningi olo aqaryaingwa keresai. ³ E na ningi muluñ aiqa mareqñub qaji ningi endegsi merngwai. Ningi muluñ aiqab di ningi dal anjam kalil dego torei dauryekritiye. ⁴ Ningi qudei mareqñub, "Iga dal anjam dauryqom gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas." Ningi degsib mareqñub di ningi Kristus uratonub. Qotei a ningi qa are tulañ boleiyeqnu aqa kumbra di dego ningi qoreiyonub. ⁵ Ariya iga degyosaieqnum. Iga Qotei aqa Mondor aqa singila na Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim mondon a na iga tamo bole une saiqoji qa mergwajqa deqa tariñoqnsim unum. ⁶ Tamo a Kristus Yesus beteryesqas di a marqas, iga muluñ aiqom di laña. Iga muluñ aiqasai di dego laña. Ariya iga Kristus qa gago areqalo singilatosim dena iga qalaqalaiyo kumbra dauryoqñom di kumbra bole utru ti.

⁷ Nami ningi Kristus aqa gam geregere dauryosib walweloqñeb. Ariya tamo yai na gam getentetngonaqa ningi olo anjam bole dauryqa urateqñub? ⁸ Nuñgo areqalo ningi bini dauryeqñub qaji di bolesai. Qotei agi ningi metñgej qaji a na areqalo di ningi enngosai. ⁹ Ningi are qaliye. Tamo nanngi sum kiñala oqnsib bem ti bulyeqñab bem tiyekritoqnsiq tulañ kobaqujaeqnu. ¹⁰ Ariya e ningi qa ijo areqalo singilatosim endegsi maronum, Tamo Koba Qotei na ningi aqaryaingimqa ningi ijo areqalo dauryosib areqalo uge uge di olo uratoqñab. Tamo yai nanngi na nuñgo areqalo niñaqyetyngwa waueqñub di e qaliesai. Ariya unngum, tamo nanngi di nanngo une deqa awai ugedamu oqab.

¹¹ O was qu, e tamo nanngi muluñ aiqajqa minjqroqñem qamu kiyaaqa jeu tamo nanngi na e ugeugeibe qñub? E tamo nanngi muluñ aiqajqa minjqroqñem qamu jeu tamo nanngi na namburbas qa anjam jeutosai qamu. ¹² Tamo nanngi nuñgo areqalo niñaqyetyngewqñub qaji nanngi muluñ aiqajqa tulañ singilakobaeqñub. Deqa unngum, nanngi nanngo segi welum gei dego potosib torei taqal waiyebe.

¹³ O was qu, Kristus a na ningi eleñej deqa dal anjam na ningi olo bunu taqatngwasai. Qotei a deqa are qalsiq ningi metñgej. Ariya ningi endegsib are qalaib, "Iga dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa unngum, iga olo gago areqalo namij dauryosim kumbra uge uge yoqñom." Ningi degsib are qalaib. Ningi nuñgo Kristen was nanngo kanjal tamo bul sosib nanngi qalaqalainjqroqniye. ¹⁴ Anjam qujai bei dego endegsi unu, "Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ni ino was nanngi dego degsim geregereinjroqne." O was qu, anjam qujai dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁵ Ariya ningi segi segi nñirinoqnsib qotoqñab. Qotoqñab di ningi koba na uneq aisib padalqab.

Areqalo namij aqa kumbra ti Qotei aqa Mondor Bole aqa kumbra ti

¹⁶ Ijo anjam agiende. Qotei aqa Mondor na ningi gam osorngim aqa kumbra na walweloqniye. Degsib walwelqab di ningi nuñgo areqalo uge uge namij dauryqasai. ¹⁷ Iga qalie, gago areqalo namij na Qotei aqa

Mondor jeuteqnu. Qotei aqa Mondor a na kamba dego gago areqalo namij jeuteqnu. Nanngi aiyel jeu jeu unub deqa kumbra bole ninngi yqajqa arearetngqnu qaji di ninngi olo yosaieqnu. ¹⁸ Ariya ninngi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqab di ninngi olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai.

¹⁹ Areqalo namij aqa kumbra di ninngi qalieonub. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prugyoqa, ²⁰ gisañ qotei qa louoqa, gu-maninjoqa, was bei jeutoqa, njirinoqa, was bei aqa inngi inngi qa maulyoqa, minjin oqoqa, are ugeoqa, ino segi jejamu qa are qalsim anjam na qotoqa, was nanngi po-toaiyeltjnjoqa, ²¹ ya uysib nanarioqa, alaŋkobaoqa. Areqalo namij aqa kumbra agide. E nami merngem agi olo merngwai. Tamo kalil kumbra uge deqaji yeqnub qaji nanngi Qotei na osim taqatnjrqasai. Osim a nanngo Mandor Koba sqasai dego.

²² Ariya Qotei aqa Mondor na iga kumbra bole ende-qaji yqajqa are tigeltetgeqnu. Qalaqalaiyo kumbra dauryoqa, areboleboleiyoga, lawo kumbra yoqa, was nanngi aqaryainjroqnsim kumbra bole bole enjroqa, kumbra bole tñtñ dauryoqa, ²³ lawo na soqa, gago segi jejamu taqatosim areqalo namij dauryqa uratoqa. O was qu, iga kumbra bole deqaji yoqnqom di dal anjam na iga getentgwa keresai. ²⁴ Tamo kalil Kristus Yesus beteryejunub qaji nanngi na nanngo areqalo namij ti nanngo are prugnjqajqa kumbra ti kalil namburbasq di qamnab moiej.

²⁵ Qotei aqa Mondor na iga nambile egej deqa a na gam osorgim iga aqa kumbra na walweloqnqom. ²⁶ Iga gago segi ñam laña soqtqasai. Iga Kristen tamo qudei nanngo are ugetetnjroqnsim qotoqnqasai. Iga gago was inngi koba ti unub qaji nanngi qa are ugeigwasai dego.

Ni inngi kie yagwam inngi di segi ni olo oqam

6 O was qu, nunngo ambleq di tamo bei a une bei atim unsibqa ninngi Qotei aqa Mondor dauryeqnub qaji ninngi na tamo di lawo na osib aqa kumbra gereiyetiye. Ariya ninngi geregere ñam atsib soqniye. Satan a na ninngi dego uneq waingimqa ninngi ulonjo uge. ² Ninngi na nunngo Kristen was nanngi aqaryainjroqnsib nanngo gulube qoboiyetnjroqniye. Degsib qoboiyoqnqab kumbra dena ninngi Kristus aqa dal anjam keretosib dauryqab. ³ Nunngo ambleq di tamo bei a marqas, "E ñam koba ti unum." Ariya a ñam ti sosai. A ñam saiqoji deqa a na aqa segi jejamu gisañyo. ⁴ Tamo kalil nanngi nanngo segi segi wau geregere peleiy-oqnebe. Osib nanngo wau bole kio sai kio di nanngi qalieqab. Tamo a degyqas di a aqa segi kumbra qa areboleboleiyqas. Ariya a aqa segi kumbra ti tamo bei aqa kumbra ti turtosim peleiyaiq. ⁵ Di kiyaaq? Tamo

kalil nanngi nanngo segi segi kumbra gereiyosib walweloqnqab.

⁶ Kristen gate nanngi wauoqnsib Qotei aqa anjam palontosib merngqnu. Deqa ninngi na kamba nanngi inngi inngi qa aqaryainjroqniye.

⁷ Ninngi nunngo segi jejamu gisañyosib endegsib are qalaib, "Iga Qotei maquiyimqa a gago une unqasai." O was qu, ninngi Qotei maquiyqa keresai. Ni inngi kie yagwam inngi di segi ni olo oqam. ⁸ Tamo bei na aqa areqalo namij dauryqas di aqa areqalo namij dena kumbra uge babtqas. Yim a padalqas. Ariya tamo bei a Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqas di Mondor na a nambile yimqa a so bole gaigai sqas. ⁹ Deqa iga kumbra bole yoqnqajqa asgigwasai. Iga asgigwasai di bunuqna iga awai bole oqom. ¹⁰ Deqa bati soqnmqa iga na tamo kalil nanngi kumbra bole bole enjroqnqom. Ariya iga na olo Kristus aqa tamo ungasari nanngi kumbra tulan boledamu enjrqajqa singilaoqnqom.

Pol a Kristus namburbasq di moiej deqa segi are qaloqnsiq areboleboleiyeqnu

¹¹ Anjam mutu endi e segi na nengrenyonum. E ner-gren kokba atelejonum di uniye. ¹² Ninngi quiye. Tamo nanngi ninngi muluñ breingwa singilaeqnu qaji nanngi ñam koba ti sqajqa deqa yeqnub. Nanngi tamo nanngi qa ulaoqnsib deqa endegsib are qaleqnu, "Iga Kristus aqa namburbas qa anjam gago areqaloq di singilaitimqa tamo nanngi di unsib iga ugeugeigaib deqa iga na tamo nanngi muluñ breinjroqom." Nanngi degsib are qaleqnu. ¹³ Tamo nanngi muluñ aieqnu qaji nanngi di Qotei aqa dal anjam geregere dauryosaieqnu. Ariya nanngi ninngi muluñ breingwa are qaleqnu. Osib dena nanngi ñam koba oqajqa deqa. ¹⁴ Ariya e ijo segi ñam soqtqa keresai. E tamo bei aqa ñam dego soqtqa keresai. E Yesus Kristus aqa ñam segi soqtqai. A namburbasq di moiej e deqa segi areboleboleibeqnu. Kristus a namburbasq di moiej aqa wau dena mandam qa kumbra kalil ijo areqaloq di unu qaji di moiobuleb. E segi dego namburbasq di moiobulem deqa e olo mandam qa kumbra dauryqa keresai. ¹⁵ Iga muluñ aiqom di laña. Iga muluñ aiqasai di dego laña. Ariya Qotei na iga tamo ungasari bunuj gereigej di kumbra utru ti. ¹⁶ Tamo kalil areqalo di ojsib dauryeqnu qaji nanngi qa Qotei a tulan are boleiyosim sqas. Osim nanngo are latetnjroqnqas. Tamo nanngi di Qotei aqa tamo bole. Nanngi Israel tamo tñtñ.

¹⁷ Tamo bei na e olo gulube bei ebaiq. Nami jeu tamo nanngi na e luboqnebe. E luboqnebe qaji pirigi agi ijo jejamuq di unu. Ninngi di unsib endegsi poingwas, "Bole, Pol a Yesus aqa wau tamo bole."

¹⁸ O was qu, gago Tamo Koba Yesus Kristus a ninngi qa are boleiyosim nunngo qunun taqatoqneme. Bole.

Efesus

Yesus na Pol qarinyej

1 E Pol. Kristus Yesus na e qarinyej deqa e aqa anjam marsim laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e merbej, "Ni ijo Angro Yesus aqa anjam marsim laqne." Onaqa e Qotei aqa areqalo di dauryosim agi e Yesus aqa anjam marsim laqnum. E na anjam endi nen-grenyosim ningi tamo ungasari Efesus qureq di unub qaji ningi qa qarinyonum. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari tintin unub. Ningi Kristus Yesus geregere dauryeqnub. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nangi aiyel ningi qa are boleinjroqnm ningi lawo na soqniye.

Qotei a Kristus aqa wau na iga lanj qaji ingi bole bole egej

³ Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei. A Kristus aqa wau na lanj qaji ingi bole bole iga egej. A gago qunur qa are qalsiq deqa ingi di iga egej. ⁴ Tulanj nami Qotei a mandam atosaisosiq a na iga Kristus beteryqajqa marsiq giltgej. Yim iga aqa segi kumbra boleq di sosim aqa ñamgalaq di une saiqoji sqajqa deqa. ⁵ Tulanj nami Qotei na iga qalaqalaigosiq aqa aqa segi angro sqa marsiq Yesus Kristus aqa wau na iga elenjej. Qotei aqa segi areqalo na a degyej. ⁶ Aqa segi Angro qujai Yesus a tulanj qalaqalaiyeqnu qaji aqa ñam na a iga qa are tulanj boleiyej. Deqa iga aqa kumbra deqa are qaloqnsim aqa ñam soqtoqnqom.

⁷ Qotei a iga qa are boleiyej aqa kumbra di tulanj kobaquja. Aqa kumbra di aqa utru agiende. A na Kristus qarinyonaqa a iga awaigwa marsiq moiej. Moisiqa aqa lenj aiej dena Qotei na gago une kalil kobotetgej. ⁸ A iga qa are tulanj boleiyosiq deqa a na qalie ti powo ti kalil iga egej. ⁹ Nami Qotei a Kristus aqa wau na iga elenqa are qalej. Aqa areqalo di ulite-soqnej. Ariya bini a na aqa areqalo di olo boleq atsiq osorgej. ¹⁰ Deqa a kumbra endegyqas. A na ingi ingi kalil mandam ti lanj ti di unub qaji nangi taqatnjroqnsim gilsim bati a nami atej qaji di brantimqa a na ingi ingi kalil di olo osim Kristus aqa banq di atim a nanjo gate sqas.

¹¹ Qotei a segi aqa areqalo dauryoqnsiq deqa ingi ingi kalil babelleqnu. Tulanj nami a aqa segi areqalo dauryosiq deqa a na iga Juda tamo ungasari Kristus beteryosim aqa segi tamo ungasari sqajqa deqa marsiq giltgej. ¹² Iga Juda tamo ungasari namoqna Kristus qa gago areqalo singilatosim dauryem. Qotei na iga

aqa rianj koba ti aqa singila ti deqa are qaloqnsim aqa ñam soqtoqnqajqa deqa marsiq iga giltgej.

¹³ Ningi sawa bei bei qaji tamo ungasari ningi dego Qotei aqa anjam bole queb. Anjam bole agiende. Qotei a Kristus aqa wau na ningi elenjej. Ningi Kristus qa nunjo areqalo singilatosib deqa a beteryesonab Qotei na aqa anjam nami marej qaji di dauryosiq aqa toqor ningi engej. Deqa ningi aqa segi tamo ungasari unub. Toqor di agi Qotei aqa Mondor Bole. ¹⁴ Iga Qotei aqa Mondor ejunum deqa iga qalieonum, bunuqna iga na ingi bole bole kalil Qotei a nami aqa segi tamo ungasari nangi enjrqajqa marej qaji di oqom. Mondor Qotei na iga awaigosim sawa boleq di atim bati deqa iga na ingi bole bole kalil di oqom. Iga deqa bini tarinoqnsim unum. O was qu, iga Qotei aqa wau deqa are qaloqnsim aqa ñam soqtoqnqom.

Pol a Efesus nangi qa endegsi pailyej, "O Abu, ni na Efesus nangi areqalo bole enjrim."

¹⁵ E endegsi quem. Ningi Tamo Koba Yesus qa nunjo areqalo singilatoqnsibqa Qotei aqa tamo ungasari kalil nangi qalaqalainjreqnub. ¹⁶ Deqa e Qotei pailyoqnsimqa e gaigai ningi qa are qaloqnsim Qotei binjyeqnum. ¹⁷ A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Qotei. A gago Abu rianj koba ti singila ti unu qaji. Deqa e ningi qa endegsi pailyeqnum, "O Abu, ni na Efesus nangi areqalo bole enjrimqa nangi ino anjam aqa utru geregere poinjrim ni qa bole qalieoqnaq." ¹⁸ Ijo areqalo agiende. Qotei na nunjo areqalo suwan-tetngimqa ingi bole bole a nami ningi engwa osiq metngej qaji di ningi poingwajqa deqa. Agi ningi ingi di oqajqa tarinoqnsib unub. Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa a na ingi bole bole di iga egwa marsiq gereiyetgej unu. ¹⁹ Qotei a singila koba ti unu. Singila dena a na gaigai iga tamo ungasari a qa gago areqalo singilateqnum qaji iga aqaryaigeqnu. Aqa singila di tulanj kobaquja deqa iga na ubtsim marqa keresai. Aqa singila koba di gagoq di wauqnu. Ningi singila di qalieqajqa deqa e ningi qa Qotei pailyeqnum. ²⁰ Singila di nami Kristus aqaq di wauoqnej. Agi Kristus a moinaqa Qotei aqa singila koba dena a na Kristus olo subq na tigeltosiq lanj qureq osi oqsik aqa banj woq di awotej. ²¹ Deqa Kristus a na mondor singila ti gate kokba ti mandor ti tamo kokba ti kalil nangi tulanj bunjrsiq goge kobaq di unu. A na tamo kalil bini bati endeqa ñam koba ti unub qaji nangi ti tamo kalil bunuqna ñam koba ti sqab qaji nangi ti tulanj bunjrsiq agi goge kobaq di unu. ²² Qotei na ingi ingi kalil

osiqa Kristus aqa sorgomq di atej unub. Deqa a ingi ingi kalil di nanngo gate koba unu. Singila dena a Qotei aqa segi tamo ungasari nanngo gate koba sosiqa nanngi taqatnjreqnu. ²³ Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi Kristus aqa jejamu qujai. Kristus a na ingi ingi kalil ekritosiq tulan keretejunu. Deqa a na Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi dego osiq tulan keretnjrejunu.

Iga morenesonam Qotei a iga qa are tulan boleiyosiq qalaqalaigej. Deqa a na iga Kristus ombla nambile egej

2 Nami ningi une yoqnsib laqneb deqa ningi morenesoqneb. Ningi moio tamo buleb. ² Bati deqa ningi mandam qa kumbra uge uge na walweloqneb. Ningi mondor uge uge lan goge di unub qaji nanngo gate koba Satan aqa kumbra dauryoqneb. Satan a mondor uge singila koba deqa a tamo nanngi Qotei aqa anjam gotranyeqnu qaji nanngo are miligiq di singila na waueqnu. ³ Nami iga kalil dego tamo nanngi di koba na laqnem deqa iga gago areqalo namij dauryoqnem. Iga gago jejamu qa areqalo uge uge dauryosim laqnem deqa Qotei aqa minjin tamo uge uge nanngoq di unu qaji di gagoq di dego soqnej.

⁴ Bole, iga une yoqnsim laqnem deqa iga morenesoqnem. Iga moio tamo bulem. Ariya bati deqa Qotei a iga qa are tulan boleiyosiq qalaqalaigej deqa a na iga Kristus ombla nambile egej. A iga qa are boleiyey aqa kumbra dena qujai a na iga elenjej. ⁶ Osiqa iga Kristus Yesus ombla na olo subq na tigeltgobulosiqa iga lan qureq joqsi oqsiqa Kristus aqa awo jaram kobaq di awotgej. ⁷ Kristus Yesus aqa wau na Qotei na kumbra boledamu di iga egej. Di kiyaaqa? A iga qa are tulan boleiyey aqa kumbra di a na tamo kalil bunu bunu brantoqnqab qaji nanngi osornjrqaqqa deqa. ⁸ Ningi Kristus qa nunngo areqalo singilatonabqa Qotei a ningi qa are boleiyey aqa kumbra dena a na ningi elenosiq nambile engej. Kumbra di ningi segi na yosai. Qotei a na ningi lanja engej. ⁹ Ningi wau bei yonab dena Qotei na ningi elenosai. Deqa tamo bei na aqa segi nam soqtqa keresai. ¹⁰ Kristus Yesus aqa wau na Qotei na iga tamo ungasari bunuj gereigosiq nambile egej. Di kiyaaqa? Kumbra bole qa gam a na nami iga gereiyetgej qaji di iga dauryosim walweloqnqajqa deqa.

Nami Juda ti sawa bei bei qaji nanngi ti jeu sonabqa Kristus a moisiq dena jeu kobotej

¹¹ Ningi Juda tamo nanngo kumbra qalie. Nanngi na tamo nanngi mulun breinjreqnub. Deqa nanngi ningi merngeqnu, "Ningi mulun aiosai qaji tamo." Nanngi nanngo segi ban na tamo nanngi mulun breinjreqnub. Ariya ningi geregere are qaliye. Nami ningi sawa bei bei qaji tamo sonabqa ¹² bati deqa ningi Kristus aqaq di sosai. Ningi isaq di soqneb. Ningi Israel tamo ungasari nanngi ti sosai dego. Qotei na Israel nanngi ingi bole bole enjrqa minjrsiqa aqa anjam di singilatosiq soqnej. Ariya anjam di a na ningi merngosai. Deqa ingi bole bole mondor brantqas qaji deqa ningi tarijosai qneb. Ningi mandamq endia lanja Qotei qaliesai so-

qneb. ¹³ Nami ningi isaq di soqneb. Ariya Kristus a ningi qa moisiq aqa len aiej dena ningi joqsiqa Qotei aqa areq bej. Deqa bini ningi Kristus Yesus beteryesosibqa Qotei aqa jojomq di unub. ¹⁴ Kristus a segi na jeu kobotej deqa bini iga so bole unum. Nami Juda tamo nanngi ti sawa bei bei qaji tamo nanngi ti jeu soqneb. Deqa jen a nanngo ambleq di sosiqa nanngi getentnjresoqnej. Ariya Kristus a moisiq dena jen di waqtosiq jeu kobotej. Osiqa Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti turtnjrsiqa sawa qujaiq di atej. ¹⁵ A moiej gam dena a na Moses aqa dal anjam kalil taqal atekritej. A degyej. Di kiyaaqa? A na Juda tamo nanngi ti sawa bei bei qaji tamo nanngi ti turtnjrim nanngi tamo bunuj qujaiosib sqajqa deqa. Kumbra dena a na jeu kobotosiqa iga lawo kumbraq di atej unum. ¹⁶ A na Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti turtnjrim nanngi koba na tamo qujaiosib sqajqa deqa marsiq namburbaq di moiej. Moisiq dena a jeu kobotej. ¹⁷ A bosiq anjam bole endegi palontoqnej, "Bini ningi are qujaitosib lawo kumbraq di unub." A na anjam bole di ningi sawa isaq di unub qaji ti ningi jojomq di unub qaji ti palontosiq merngoqnej. ¹⁸ Kristus aqa wau na iga koba na Mondor qujai ejunum. Deqa iga are qujaitosim unum. Mondor dena gam waqtetgej deqa iga gaigai gago Abu Qotei aqa ulatamuq di brantoqnqom.

Kristen tamo nanngi Qotei aqa tal bul unub

¹⁹ Deqa bini ningi olo yaun tamo sosai. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi koba na unub. Ningi Qotei aqa tamo tintin unub. ²⁰ Ningi Qotei aqa tal bul unub. Qotei a segi na tal di gereiyey. Qotei aqa anjam maro tamo nanngi ti aqa medabu o qaji tamo nanngi ti tal aqa ai bul tigelejunub. Qotei a segi na tal di tigeltej unu. Kristus Yesus a segi tal aqa ai tuma qaji. A segi na tal di singilatejunu. ²¹ Tal di aqa tanu kalil nanngi Kristus beteryejunub deqa nanngi kalil koba na singila na tigelejunub. Qotei a na tal di gereiyosiq unu. Deqa tal di kobaqujaoqnsiqa Tamo Koba Qotei aqa segi tal bul tigelejunu. ²² Ningi dego Kristus beteryejunub deqa Qotei na ningi ti aqa segi tamo ungasari nanngi ti koroingej unub. Deqa ningi aqa segi tal bole unub. Qotei nanngi aqa Mondor Bole wo nanngi aiyel tal miligiq di sqajqa osiq tal di gereiyey.

Pol a sawa bei bei qaji nanngi Kristus aqa anjam bole minjroqnsiq laqnu

3 Qotei na ningi kumbra tulan boledamu engej anjam di e marsim laqnem deqa jeu tamo nanngi na e ojsib tonto talq endia ateb unum. E Pol. E na ningi sawa bei bei qaji tamo ningi aqaryaingwa osim deqa Kristus Yesus aqa wau di ojeqnum. Utru deqa e tonto talq endi unum. ² E are qalonum, ningi endegsib queb, Qotei a ningi qa are tulan boleiyeqnu anjam di e na merngwajqa deqa osiq a e qa dego are boleiyosiq wau ebej. ³ Qotei aqa anjam di nami ulitesoqnej. Ariya a na olo boleq atsiqa e osorbej. Agi e deqa anjam truquyala endego nengrenyonum. ⁴ Ariya ningi anjam endi

sisiyosib endegsib qalieqab, Kristus aqa anjam nami ulitesoqnej qaji di aqa utru e geregere poibeqnu. ⁵ Qotei na aqa uli anjam di tamo ungasari nami soqneb qaji nanngi minjrosaiqonej. Ariya bini a na aqa Mondor aqa singila na anjam di babtoqnsiq aqa anjam maro tamo nanngi ti aqa medabu o qaji tamo nanngi ti minjreqnu. ⁶ Anjam di aqa utru agiende. Ningi sawa bei bei qaji tamo ungasari ningi Kristus aqa anjam bole qusib nungo areqaloq di ateb deqa Qotei na ningi ti iga ti turtgosiqa sawa qujaiq di atej. Deqa iga kalil tamo qujaionum. Deqa iga ti ningi ti kalil ingi bole bole Qotei a nami iga Kristus Yesus aqa ban na egwajqa marej qaji di oqom. ⁷ Qotei na e Kristus aqa anjam bole di marsiy laqajqa deqa e wau tamo atej. A e qa are boleyosiq deqa e wau di yqajqa singila ebej. ⁸ Qotei aqa tamo ungasari kalil nanngi na e tulan bunbejunub. Ariya Qotei a e qa are boleyosiq wau ebej. E na sawa bei bei qaji tamo nanngi Kristus aqa anjam bole minjre minjre laqajqa deqa osiq e wau ebej. Anjam bole di aqa utru agiende. Kristus na iga lan qaji ingi bole bole egeqnu. Ingi bole bole di aqa utru iga na ubtsim marqa keresai. ⁹ Ningi qalie, Qotei a na ingi ingi kalil atelenj unub. Ariya kumbra bole kalil a na iga egwajqa nami aqa areqaloq di soqnej qaji di a ulitosiq soqnej. Ariya bini e na aqa areqalo di olo boleq atqajqa deqa marsiq e wau ebej. ¹⁰ Nami a na aqa areqalo di ulitesoqnej. Ariya bini aqa segi tamo ungasari nanngi are qujaitosib unub kumbra dena a na aqa segi areqalo bole ti aqa powo ti boleq atej. Yim lan angro singila kokba ti mondor lan goge di unub qaji nanngi ti Qotei aqa areqalo di unsib qalieqajqa deqa. ¹¹ Tulan nami Qotei a kumbra bole di iga egwajqa are qalej. Ariya bini a gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa wau na kumbra di agi iga egej. ¹² Iga Kristus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga ingi bei qa ulaosaieqnum. Iga bole qalieonum, iga Qotei aqa ulatamuq di brantqajqa gam agi Kristus a segi qujai. ¹³ Deqa e ningi endegsi merngwai. E ningi aqaryaingoqnsim dena e gulube koba eqnum ningi deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab di ningi ulonqab. Deqa ningi ijo gulube deqa areboleboleingem. Di kiyaaqa? Ijo gulube dena ningi aqaryaingimqa ningi Qotei ombla so bole gaigai sqab.

Qotei na Efesus nanngi singilatnjqajqa deqa Pol a pailyeqnu

¹⁴ E Abu Qotei aqa kumbra deqa are qaloqnsim deqa e singa pulutoqnsim a binjyeqnum. ¹⁵ A tamo kalil lan ti mandam ti di unub qaji nanngo Abu sosiq deqa a nanngo nam breiyetnjreqnu. ¹⁶ Deqa e singa pulutoqnsim ningi qa endegsi Qotei pailyeqnum, "O Abu, ni ingi bole bole Efesus nanngi gereiyetnjrem deqa ni na ino Mondor nanngo are miligiq di atim soqnim dena nanngi tulan singilaqab. ¹⁷ Osib nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilatqab dena Kristus a nanngo are miligiq di sqas. O Abu, ni na Efesus nanngi singilatnjqajqa qalaqalaiyo kumbra nanngo are miligiq di tulan singilatib soqnim nanngi singila na tigelesqab. Mandam na nam jirim ojesonaqa nam a singila na tigelejunu dego kere." O

was qu, e ningi qa degsim Qotei pailyeqnum. ¹⁸ Deqa ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi ti singila osib Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra deqa qalieosib soqniye. Aqa qalaqalaiyo kumbra di tulan kobaquja. A tulan olekoba. A tulan goge koba. A tulan guma koba. Od, Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra dena powo ti qalie ti kalil tulan bunjrejunu. Deqa ningi aqa qalaqalaiyo kumbra deqa geregere qalieosib soqniye. Soqnim ingi bole bole kalil Qotei aqaq di unu qaji di dego nungoq di sqas.

²⁰ Qotei aqa singila a gago are miligiq di waueqnu. Aqa singila dena gago areqalo kalil tulan bunyejunu. Gago pail kalil dego aqa singila de ti keresai. A na tulan bunyejunu. ²¹ Deqa Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi Kristus Yesus aqa nam na Qotei aqa nam bati gaigai soqtoqnsib gilsil gilsib dijo bati itqab. Bole.

Kristen tamo nanngi Kristus aqa jejamu qujai

4 E Pol. E Tamo Koba Yesus aqa wau ojeqnum deqa e tonto talq endi unum. Qotei na ningi a dauryqa osiq metngej deqa e na nungo are tigeltetngitqa ningi kumbra a tulan areareteqnu qaji di dauryosib walweloqniye. ² Osib ningi Kristen tamo ungasari nanngo sorgomq di geregere sosibqa nanngi lawo kumbra enjroqniye. Nanngi ningi une bei engibqa ningi kamba olo nanngi qa urur minjin oqaiq. Ningi olo nanngi qalaqalainjroqnsib gulube nanngi na ningi engeqnu qaji di qoboyetnjroqniye. ³ Osib ningi nungo Kristen was kalil nanngi koba na are qujaitosib lawo na sqajqa singilaoqniye. Kumbra di agi Qotei aqa Mondor na iga osorgeqnu. ⁴ Iga kalil tamo qujaionum. Deqa iga Kristus aqa jejamu qujai. Iga kalil Mondor qujai ejunum. Deqa Qotei na ningi ingi qujai qa tarinqa osiq metngej. Ingi qujai di agi lan qaji ingi bole bole a na mondon iga egwas qaji. ⁵ Tamo Koba qujai dego unu agi Kristus. Iga a qa qujai gago areqalo singilateqnum. Iga kalil yanso qujai em. ⁶ Qotei qujai unu. A gago kalil qa Abu. A na qujai tamo ungasari kalil nanngi taqatnjroqnsiq nanngo ambleq di waueqnu.

⁷ Kristus a na iga ingi tulan kobaquja egej. Ingi agiende. Aqa wau na Qotei a iga kalil qa are tulan boleyosiq iga elenjej. ⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

"Qotei a tonto tamo kalil nanngi elenosiqa joqsq lan goge oqej.

Oqsq dia tamo ungasari nanngi ingi bole bole enjrej." ⁹ O was qu, Kristus a lan goge oqej anjam di aqa utru agiende. A mati oqosai. A mati moio qureq aiej. ¹⁰ Aisiq dena olo tulan goge oqsq lan qure kalil bunyekritosiq torei oqej. A degyej. Di kiyaaqa? A na ingi ingi kalil ekritosim keretqajqa deqa. ¹¹ Deqa a segi qujai na iga wau segi segi egeqnu. Wau agiende. Tamo qudei nanngi a na qarinjreqnaqa nanngi aqa anjam maroqnsib laqnub. Tamo qudei nanngi a na wau enjreqnaqa nanngi aqa medabu oqnsib aqa anjam babteqnu. Tamo qudei nanngi a na wau enjreqnaqa nanngi Kristus aqa anjam bole palontosib laqnub. Tamo qudei nanngi a na wau enjreqnaqa nanngi na Kristen tamo ungasari nanngi

taqatnjroqnsib Qotei aqa anjam plaltosib minjreqnub. ¹² Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa Kristus a na iga aqaryaigimqa iga aqa wau geregere ojqa-jqa deqa are qalsiq wau segi segi egeqnu. Kristus aqa segi tamo ungasari nanngi aqa jejamu qujai unub deqa iga nanngi qa wauetnjroqnqom. Yimqa gago wau dena nanngi singila oqnsib so bole sqab. ¹³ Kristus aqa wau di gilsil gilsim bunuqna iga Kristen tamo ungasari kalil iga a qa gago areqalo singilaboletosim koba na are qu-jaitosim sqom. Sosim bati deqa iga kalil Qotei aqa Njiri qa bole qalieqom. Kumbra dena iga tulan boleqnsim singilaoqnsim Kristus aqa segi kumbra bole keretosim dauryqom. ¹⁴ Deqa iga olo angro kiñilala bul sqasai. Tamo qudei nanngi gisanj kumbra ti maqu kumbra ti tulan qalieosib yeqnub. Deqa nanngi gisanj anjam koba marsib laqnu. Jagwa na yuwal tigelteqnaqa oqe aieqnu dego kere anjam dena tamo qudei nanngo areqalo niñaqyetnjreqnu. Ariya iga angro kiñilala bul sqasai deqa anjam dena gago areqalo niñaqyetgwasai. ¹⁵ Deqa iga nanngo anjam di quetnjrqasai. Iga qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim anjam bole segi maroqnqom. Osim dena iga kalil boleqnsim singilaoqnsim gago Gate Koba Kristus beteryesqom. ¹⁶ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai deqa iga qudei aqa ban bul. Iga qudei aqa singa bul. Iga qudei aqa namdamu bul. Deqa a na aqa segi ban ti singa ti namdamu ti jejamu ti kalil turtoqnsiqa qujaitejunu. Deqa iga kalil Kristus beteryoqnsim aqa wau geregere ojoqnsim aqa qalaqalaiyo kumbra dauryoqnqom. Kumbra dena iga boleqnsim singilaoqnqom.

Ninggi kumbra bunuj dauryosib areqalo bunujq di soqniye

¹⁷ Deqa e Tamo Koba Yesus aqa ñam na ninggi singila na endegsi merngwai. Ninggi sawa bei bei qaji tamo nanngo kumbra uge uge olo dauryosib walwelaib. Di kiyaaqa? Nanngo areqalo tulan niñaqejunu deqa. ¹⁸ Nanngo qalie ti powo ti tulan ambruejunu. Nanngi tulan narioqnsib laqnu. Nanngo are miligi getejejunu. Deqa Qotei aqa ñambile nanngo di sosai. ¹⁹ Nanngi kumbra uge uge yoqnsib ariya nanngi deqa jemainjrosaiqnu. Nanngi torei kumbra ugeq aiejunub. Nanngi kumbra uge jigat yqajqa are tulan prugnjqreqnu.

²⁰ E are qalonum, ninggi Kristus aqa anjam nami quoneb. Agi anjam plalto tamo nanngi na Yesus aqa anjam bole plaltosib merngoqneq. E qalie, nanngi na ninggi olo sawa bei bei qaji tamo nanngo kumbra uge olo dauryqajqa deqa merngosaiqneq. ²² Nami ninggi dego so namijq di sosib walweloqneq. So namij dena ninggi gisa gisanjeqnaqa ninggi kumbra uge uge yqajqa are prugnjoqnej. Nunngo kumbra dena ninggi padalqa gamq di soqneq. Ariya bini ninggi so namij di torei uratosib ²³ areqalo bunujq di soqniye. ²⁴ Osib dena ninggi tamo ungasari bunuj soqniye. Qotei na ninggi a bul sqa marsiq deqa nunngo so bunuj gereiyetnjeq. Ninggi qalie, tamo nanngi so bunujq di unub qaji nanngo kumbra tulan bole tñtñjo. Nanngi Qotei aqa segi kumbra boleq di unub.

²⁵ Deqa ninggi gisanj kumbra kalil uratekritisib anjam bole segi Kristen tamo ungasari nanngi minjroqniye. Ninggi kalil Kristus aqa jejamu qujai deqa ninggi kumbra degyoqniye. ²⁶ Ninggi minjinj oqimqa ariya ninggi geregere ñam atiye. Ninggi olo une ato uge. Ninggi urur minjinj kobotiye. Ninggi minjinj ti soqneq seña aiaiq. ²⁷ Ninggi urur minjinj kobotqasai di ninggi Satan gam waqtetibqa a na ninggi olo uneq waingwas. ²⁸ Bajinj tamo nanngi olo bajinjaib. Nanngi nanngo segi ban na wauoqnsib dena inggi inggi oqnsib tamo inggi qa truqueqnu qaji nanngi aqaryainjroqnebe. ²⁹ Ninggi nunngo medabu waqtoqnsib anjam uge uge maroqnaib. Ninggi anjam bole segi maroqnsib dena tamo nanngi gulube ti unub qaji nanngi olo singilatnjroqniye. Yoqnim nanngi nunngo anjam di quoqneq dena Qotei a nanngi qa are tulan boleiyoyqnsim kumbra bole bole enjroqnqas. ³⁰ Ninggi na Qotei aqa Mondor Bole are gulube yaib. Mondor di Qotei aqa segi toqor. Mondor di a na ninggi engeq. Deqa ninggi qalieonub, ninggi aqa segi tamo ungasari tñtñjo unub. Mondorj Qotei na ninggi awainjosim sawa boleq di atim bati deqa ninggi so bole gaigai sqab. Ninggi di qalieqajqa deqa Qotei na aqa Mondor Bole ninggi engeq. ³¹ Deqa ninggi are uge ti minjinj ti njirin ti qoto ti misilinj anjam ti kumbra uge uge ti kalil torei uratiye. ³² Osib nunngo Kristen was nanngi kumbra bole bole enjroqnsib nanngi qalaqalainjroqnsib nanngo une kobotetnjroqniye. Qotei a Kristus aqa ñam na nunngo une kalil kobotetnjeq deqa ninggi na kamba olo nunngo was nanngo une dego kobotetnjroqniye.

Ninggi suwanj qaji tamo ungasari sosib suwanjoq di laqniye

5 Ninggi Qotei aqa segi angro unub. A na ninggi tulan qalaqalaingeqnu. Deqa kumbra a segi yeqnu qaji di ninggi dego dauryosib yoqniye. ² Kristus a na iga tulan qalaqalaigosiq deqa aqa segi ñambile uratosiq iga qa moiej. Dego kere ninggi dego qalaqalaiyo kumbra dauryosib walweloqniye. Atra tamo nanngi atraiyo inggi inggi sabanj quleq bolequja di oqnsib Qotei atraiyeqnu dego kere Kristus a na aqa segi ñambile Qotei atraiyosiq moinaqa Qotei a deqa tulan areboleboleiyej.

³ Ninggi sambala kumbra yaib. Ninggi kumbra jigat dego yaib. Ninggi tamo qudei nanngo inggi inggi qa mamaulnjgaiq. Kumbra uge deqaji nunngo ambleq di saiq. Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa kumbra kalil deqaji iga na yoqnqasai. ⁴ Anjam jiga ti nanari anjam ti alan anjam ti di dego ninggi maroqnaib. Iga anjam deqaji maroqnqasai. Ninggi anjam bei marqa oqnsib Qotei binjyoqniye. ⁵ Ninggi endegsib qalieoiye. Tamo nanngi sambala kumbra ti kumbra jiga ti yeqnu qaji nanngi Qotei na oqasai. Tamo nanngi mandam qa inggi inggi qa mamaulnjreqnu qaji nanngi dego Qotei na oqasai. Tamo nanngi mandam qa inggi inggi qa mamaulnjreqnu qaji nanngo kumbra dena nanngi gisanj qotei qa louobuleqnu. Deqa tamo nanngi deqaji Kristus wo Qotei wo nanngi na taqatnjrsib nanngo Mandor Kokba sqasai.

⁶ Ningi geregere nam atiyé. Tamo qudei nangi na ningi kumbra uge deqaji yqajqa titngqonsib anjam laña laña merngoqnbqqa ningi nango anjam di qusib nangi daurnjraib. Tamo ungasari Qotei aqa anjam go-tranyeqnub qaji nangi kumbra deqaji yeqnub deqa Qotei a nangi qa tulan minjin oqeteqnu. ⁷ Deqa ningi tamo deqaji nangi ti beteroqnaib. ⁸ Ningi nami ambrud di soqneb. Ariya bini Tamo Koba Qotei na ningi aqa suwanjoq di atej unub. Deqa ningi suwan qaji tamo ungasari sosib suwanjoq di laqniye. ⁹ Suwan a na kumbra endeqaji babteqnu. Tamo nangi suwanjoq di unub qaji nangi kumbra bole bole yeqnub. Nangi kumbra tintin dauryeqnub. Nangi anjam bole mareqnu. ¹⁰ O was qu, kumbra kalil Tamo Koba Qotei a tulan areareteqnu qaji di ningi qalieqa wauoqniye. ¹¹ Tamo nangi ambrud di sosib kumbra uge uge yeqnub qaji nangi ti beteroqnaib. Kumbra nangi yeqnub qaji dena kumbra bole bei babtosaieqnu. Deqa ningi na tamo nangi di endegsib minjroqniye, "Nungo kumbra di uge." ¹² Tamo nangi ambrud di unub qaji nangi ulioqnsib kumbra yeqnub. Di kiyaaqa? Nungo kumbra di tulan ugedamu. Deqa e nungo kumbra deqa maroqnsiy sqasai. Marqai di e jemaibqas. ¹³ Ariya suwan a na kumbra kalil aqa utru babtoqnsiq boleq ateqnu. ¹⁴ Suwan dena ingi qudei boleq ateqnaqa ingi di suwanjobuleqnu. Agi anjam bei endegsi unu,

"Ni tamo neiejunum qaji ni olo subq na tigel.

Yim Kristus a na ni suwan emqas."

¹⁵ Deqa was qu, ningi nungo segi walwel gereiyosib soqniye. Ningi nanari tamo bulosib walwelaib. Ningi powo ti sosib walweloqniye. ¹⁶ Bini bati uge. Deqa ningi bati laña ñanguiyaib. Bati soqnim ningi Qotei aqa kumbra yoqniye. ¹⁷ Ningi nanari kumbra yoqnaib. Ningi Tamo Koba Qotei aqa areqalo geregere qalieosib dauryoqniye.

¹⁸ Ningi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Kumbra dena ningi ugeugeingwas. Deqa ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryoqnbqqa a na ningi taqatngesqas.

¹⁹ Ningi Qotei aqa tamo ungasari nangi koba na anjam maroqnsib bati deqa ningi Qotei qa louoqniye. Lou qudei nengrenq di unu qaji de ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nungo are miligiq di tigelteqnu qaji de na ti ningi Qotei qa louoqniye. Osib nungo medabu na ti nungo are miligi na ti Tamo Koba Yesus qa louoqniye. ²⁰ Kumbra bole kio uge kio nungoq di brantoqnmqqa, unqum, ningi bati gaigai gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na Qotei binjiyoqniye.

Pol a na tamo ungasari tamo ti unja ti unub qaji nangi anjam minjrej

²¹ Kristus a nungo Tamo Koba unu deqa ningi a qa ulaoqnsibqa kumbra dena Qotei aqa tamo ungasari nungo sorgomq di soqniye.

²² O ungasari, ningi Tamo Koba Yesus aqa sorgomq di unub dego kere ningi nungo tamo nungo sorgomq di dego soqniye. ²³ Di kiyaaqa? Kristus a Kristen tamo ungasari nungo gate koba unu dego kere nungo tamo nangi dego nungo gate unub. Iga kalil Kristus aqa jeja-

mu qujai. A na iga elenej. ²⁴ O ungasari, Kristen tamo ungasari nangi Kristus aqa sorgomq di unub dego kere ningi bati gaigai nungo tamo nungo sorgomq di dego soqniye.

²⁵ O tamo, Kristus a na aqa segi tamo ungasari nangi tulan qalaqalainjrsiq deqa aqa segi ñambile uratosiq nangi qa moiej. Dego kere ningi na nungo ungasari nangi tulan qalaqalainjroqniye. ²⁶ Kristus a ya na ti aqa segi anjam na ti iga yansgej deqa iga aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji unum. Kumbra dena iga Kristus aqa segi tamo ungasari tintin unum. ²⁷ Kristus aqa areqalo agiende. A na aqa segi tamo ungasari nangi yansnjrimqa nangi aqa ñamgalaq di tulan boledamu soqniq jiga bei nungoq di sqasai. Nangi aqa segi kumbra boleq di sosib une saiqoji sqab. Utru deqa a nangi qa moiej. ²⁸ Deqa tamo, ningi na nungo ungasari nangi tulan qalaqalainjroqniye. Ningi na nungo segi jejamu qalaqalaiyeqnu dego kere ningi na nungo ungasari nangi dego qalaqalainjroqniye. Tamo nangi na nungo ungasari nangi qalaqalainjrqab di nangi nungo segi jejamu dego qalaqalaiyqab. ²⁹ Iga qalie, tamo nangi nungo segi jejamu jeutosaiyeqnu. Nangi nungo jejamu ingi bole anaiyoqnsib geregereiyeqnub. Kristus a na aqa segi tamo ungasari nangi geregereinjreqnu dego kere. ³⁰ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. Iga segi segi aqa singa ti aqa ban ti unum. ³¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo bei na aqa ai wo abu wo nangi uratnjrsimqa aqa segi ñauqali wo beterosib jejamu qujaitosib sqab." ³² O was qu, Qotei aqa uli anjam di tulan kobaquja. E Kristus a ti aqa segi tamo ungasari nangi ti sigitnjrsim agi ningi merngonum. ³³ Ariya anjam di Kristus a ningi tamo qa dego marej. Ningi nungo segi jejamu qalaqalaiyeqnu dego kere ningi na nungo ungasari nangi dego qalaqalainjroqniye. Ariya ungasari, ningi kamba dego nungo tamo nungo sorgomq di geregere sosib nangi kumbra bole enjroqniye.

Pol a na angro nangi ti nungo ai wo abu wo nangi ti anjam minjrej

6 O angro, ningi nungo ai wo abu wo nungo anjam dauryoqniye. Ningi Tamo Koba Yesus beteryejunub deqa ningi kumbra di yqab di bolequja. ² Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Ni ino ai wo abu wo nungo sorgomq di sosim nungo anjam dauryoqne." O angro, ningi dal anjam di dauryqab di Qotei na ningi ingi boledamu a nami ningi engwa marej qaji di engwas. ³ Agi a nami endegsi marej, "Ni dal anjam di dauryqam di ino wau kalil boleqas. Yim ni mandamq endia so kobaiyqam."

⁴ O abu, ningi na nungo angro nungo areqalo ugetetnjraib. Yim nangi minjin oqetnjro uge. Ningi Tamo Koba Qotei aqa ñamgalaq di nungo kumbra tintinetnjroqnsib Qotei aqa anjam plaltosib minjroqniye.

Pol a na kanjal tamo nanġi ti nanġo wau qa gate nanġi ti anjam minjrej

⁵ Ariya kanjal tamo ninġi quiye. Ninġi nunġo wau qa gate nanġo sorgomq di geregere sosib nanġi qa ulaoqniye. Ninġi nanġi qa ulaqasai di ninġi nanġo njamgalaq di kumbra uge yqab. Ninġi Kristus aqa wau bole yeqnub dego kere ninġi gaigai nunġo wau qa gate nanġi qa wau bole yoqniye. ⁶ Ninġi gisañ kumbra na nunġo wau qa gate nanġo njamgalaq dia lanja wau bole yobulaib. Ninġi Kristus aqa kanjal tamo unub deqa nunġo are miligiq na Qotei aqa areqalo dauryosib nanġi qa wau bole yoqniye. ⁷ Ninġi mandam tamo nanġi segi wauetnjrosaeqnu. Ninġi Tamo Koba Yesus dego waueteqnu. Ninġi deqa are qalsib are bole na nunġo wau qa gate nanġi wauetnjroqniye. ⁸ Ninġi are qaliye. Tamo bei a wau bole yimqa di Tamo Koba Yesus a na kamba awai tulañ boledamu yqas. A tamo lanja kio a kanjal tamo kio di unġum a wau bole yimqa di Tamo Koba Yesus a na kamba awai tulañ boledamu yqas.

⁹ Ariya wau qa gate, ninġi dego nunġo kanjal tamo nanġi kumbra bole enjroqniye. Ninġi nanġi ula enjroqnaib. Tamo Koba Qotei a lanj goge di unu. A nunġo Tamo Koba unu. A kanjal tamo nanġo Tamo Koba dego unu. Deqa a kumbra qujai na tamo unġasari kalil nanġi peginjreqnu. Ninġi deqa are qalsib nunġo kanjal tamo nanġi kumbra bole enjroqniye.

Ninġi qoto tamo bul sosib qoto qa inġi inġi jigelenosib singila na tigelesoqniye

¹⁰ Ariya e ijo anjam getentqai. Ninġi Tamo Koba Yesus beteryejunub deqa ninġi aqa singila kobaquja qa are qaloqnsib singila na tigelesoqniye. ¹¹ Osib qoto qa inġi inġi Qotei na iga egeqnu qaji di jigelenosib singila na tigelosib Satan aqa gisañ anjam ti aqa uli kumbra ti gotranjoqnsib qotoqniye. ¹² Ninġi geregere are qaliye. Iga mandam tamo unġasari nanġi ti qotosaieqnum. Iga Satan aqa mondor uge uge nanġi ti aqa gate kokba ti inġi inġi kalil singila ejunub qaji nanġi ti qoteqnum. Gate kokba nanġi di ambro qa bati endeqa mandam taqatoqnsib unub. Iga mondor uge uge kalil lanj goge di unub qaji nanġi ti qoteqnum. ¹³ Deqa ninġi qoto qa inġi inġi Qotei na engeqnu qaji di elenjosib bati uge endeqa ninġi singila na tigelosib qotoqniye. Yim bunuqna qoto koboamqa ninġi singila na tigelesqab.

¹⁴ Deqa ninġi singila na tigelesqa marsibqa anjam bole alalag bul di tigsib tigeloie. Osib kumbra tinġin di gara jugo bul jigsib dena nunġo are targa kabutiye.

¹⁵ Qotei na jeu kobotej deqa tamo unġasari nanġi a ti koba na are qujaitosib unub. Anjam bole di ninġi singa tatal bul jigsib mare mare laqniye. ¹⁶ Ninġi qoto qa inġi inġi kalil di jigekritosib ariya Kristus qa dego nunġo areqalo singilatosis soqniye. Nunġo areqalo di dumu bul osib tigeloie. Yimqa tamo uge Satan a na qaja ti njamyuo ti ninġi qa waiyoqnimqa nunġo dumu dena ninġi na qaja ti njamyuo ti di gotranjoqnuqab. ¹⁷ Qotei a na ninġi elenaj aqa kumbra deqa ninġi are qaloqniye. Osib areqalo di gate tatal bul jigsib soqniye. Sosib Qotei aqa Mondor aqa sebru dego ojsib dena qotoqniye. Sebru di Qotei aqa anjam. ¹⁸ Ninġi Qotei aqa Mondor aqa singila na gaigai Qotei pailyoqniye. Ninġi aqar ataib. Ninġi gaigai Qotei na ninġi aqaryainġwa maroqnsib singila na pailyoqniye. Ninġi pailyo urato uge deqa ninġi geregere njam atoqnsib soqniye. Sosib ninġi gaigai Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi aqaryainjraqajqa deqa are qaloqnsib nanġi qa pailyoqniye. ¹⁹ Osib e qa dego endegsib Qotei pailyoqniye, "O Abu, ni na Pol aqa medabu singilatetimqa a ulaqasai. A ino anjam bole nami ulitesoqnem qaji di olo ubtsim tamo unġasari nanġi minjroqnas." ²⁰ O was qu, Qotei a segi na e qarinqbej deqa e aqa anjam bole di marsim laqnem. Utru deqa e tonto talq endi unum. E anjam bole di marqajqa wau ti. Deqa ninġi Qotei pailyoqnbqa a na e singilatboqnim e ulaqasai. E aqa anjam di singila na tamo unġasari nanġi minjroqnai.

Pol na Qotei endegsi pailiej, "Ni na Efesus nanġi qa kumbra bole bole yoqne."

²¹ Ariya Tikikus a ninġi qa bqo deqa a na ijo wau kalil qa ninġi saingwas. Tikikus a gago Kristen was bole. A Tamo Koba Yesus aqa wau tamo bole. ²² E na a qarinqonum ninġi qa bqo. Iga kiersim unum di a na ninġi mernġwas. Osim nunġo are singilatetngwas.

²³ O Kristen was qu kalil, Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanġi aiyel na nunġo are latetngbebe. Osib ninġi aqaryainġibqa ninġi nanġi aiyel qa nunġo areqalo singilatoqnsib qalaqalaiyo kumbra dauryoqniye. ²⁴ Tamo kalil gago Tamo Koba Yesus Kristus qalaqalaiyqa uratosaeqnu qaji nanġi qa Qotei a are boleiyeme.

Filipai

1 E Pol. Aqo Timoti wo Kristus Yesus aqa wau tamo. Aqo aiyel na anjam endi nenngrenyosim ninggi Kristus Yesus aqa segi tamo ungasari kalil Filipai qureq di unub qaji ninggi ti nungo gate ti nungo wau tamo nanngi qa ti qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngi aiyel ninggi qa are boleinjrimqa ninggi lawo na soqniye.

Pol a Filipai nanngi qa are qaloqnsiq deqa a nanngi qa Qotei pailyeqnu

³ E bati gaigai ninggi qa are qaloqnsim deqa e ijo Qotei binjyeqnum. ⁴ E ninggi qa pailyoqnsimqa e bati gaigai arebolebole na pailyeqnum. ⁵ E ninggi qa tulan areboleboleibeqnu. Di kiyaaqa? Nami ninggi are bulyeb bati deqa ninggi iga betergosib Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb agi bini ninggi yeqnu. ⁶ E endegsi qalieonum. Qotei a segi nungo are miligiq di wau boledamu yeqnu. A nami wau di utru atej. Ariya bini a wau di yeqnu dena gilsim mondonj Kristus Yesus olo bqajqa batiamqa a na wau di kobotqas. ⁷ Ninggi ijo are miligiq di unub deqa e kere ninggi qa degsim are qaleqnum. E tonto talq endi sqai kio e Kristus aqa anjam bole singilatqnsiy laqnqai kio di unngum. Qotei a e qa are tulan boleiyosiq wau ebej deqa ninggi kalil e beterbosib e ti koba na Qotei aqa wau ojeqnum. ⁸ Qotei a segi qalie, Kristus Yesus a iga qa are tulan boleiyeqnu aqa kumbra dena ijo are tigeltetbej deqa e ninggi kalil qa bosiy nungwajqa are koba qaleqnum. ⁹ E bati gaigai ninggi qa endegsi Qotei pailyeqnum, "O Abu, ni na Filipai Kristen nanngi aqaryainjrimqa qalaqalaiyo kumbra nanngo are miligiq di tulan singilatqnsib dauryoqnqab. Osib nanngi powo koba osib areqalo bole ti sqab." ¹⁰ O was qu, ninggi kumbra kalil geregere pegiyosib kumbra tulan boledamu dauryqajqa deqa e ninggi qa pailyeqnum. Yimqa ninggi kumbra bole bole yoqnsib une saiqoji soqnib diño bati bqas. Diño bati deqa Kristus a olo bosim tamo ungasari nanngo une qa nanngi peginjrqas. ¹¹ O was qu, kumbra bole kalil Yesus Kristus a segi na babteqnu qaji di nungoq di tulan kobaoqnqajqa deqa e ninggi qa pailyeqnum. Yim tamo ungasari nanngi nungo kumbra di unsib Qotei aqa ñam soqtoqnqab.

Pol a tonto talq di unu

¹² O was qu, ninggi endegsib qalieoiye. Jeu tamo nanngi na e tonto talq endia waibeb unum. Ariya nanngo kumbra dena nanngi Kristus aqa anjam bole getentosai. Kristus aqa anjam bole di olo tulan singilaeqnu. ¹³ De-

qa tonto talq taqato tamo nanngi ti tonto tamo kalil ti nanngi qalieonub, e Kristus Yesus aqa wau ojeqnum deqa jeu tamo nanngi na e tonto talq endia waibeb unum. ¹⁴ E tonto talq endia unum deqa Kristen was gargekoba nanngi kamba singilaoqnsib Tamo Koba Qotei qa nanngo areqalo singilateqnu. Osib deqa nanngi ulao-saieqnu. Nanngi Qotei aqa anjam singila na mareqnu.

¹⁵ Bole, tamo qudei nanngi na ijo ñam tentib aguq aiqajqa deqa are qaloqnsib nanngo are uge na Kristus aqa anjam mare mare laqnu. Ariya tamo qudei nanngi are bole na Kristus aqa anjam mare mare laqnu.

¹⁶ Tamo nanngi di nanngi qalie, e tonto talq endi unum di Kristus aqa anjam bole singilatqajqa deqa. Tamo nanngi di degsib qalieosib deqa nanngi na e tulan qalaqalaiboqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnu. ¹⁷ Ariya tamo qudei nanngi nanngo segi ñam soqtqajqa deqa are qaloqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnu. Nanngi tamo aqaryainjrqajqa deqa are qalosaieqnu. E tonto talq endi soqnit nanngi ijo are olo ugetetbqajqa deqa are qaloqnsib anjam mare mare laqnu. ¹⁸ Ariya tamo nanngi areqalo bole na Kristus aqa anjam mare mare laqnu kio nanngi areqalo uge na mare mare laqnu kio di unngum. Nanngi kalil Kristus aqa anjam mare mare laqnu deqa e tulan areboleboleibeqnu.

Pol a are qalej, "E mati moiqasai. E ñambile sqai. Sosiy Filipai nanngi aqaryainjroqnqai."

¹⁹ Deqa was qu, e tulan areboleboleiboqnim sqai. Di kiyaaqa? E endegsi qalieonum. Ninggi bati gaigai e qa Qotei pailyeqnu deqa Yesus Kristus aqa Mondor na e singilatbeqnu. Gam dena Qotei na e aqaryaibosim tonto talq endena oqeq atim e bole sqai. ²⁰ Deqa ijo areqalo kobaquja agiende. E kumbra uge bei yqasai. Yim deqa e jemaibqasai. E endegsi are qalonum. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e singila na tigeloqnsiy kumbra bole segi dauryoqnqai. Agi e kumbra degyeqnum. Deqa e moiqai kio e sqai kio di unngum. E ijo kumbra kalil qa Kristus aqa ñam soqtoqnqai. ²¹ Ijo areqalo agiende. E sqai di e Kristus ombla sqai. Ariya e moiqai di e olo inngi tulan boledamu oqai. ²² E mandamq endia sosiyqa e tamo ungasari gargekoba nanngi aqaryainjroqnqai. Ariya e gam kie dauryqai? Di e qalie-sai. ²³ E areqalo aiyeltejunum. E oqsiy Kristus ombla sqajqa are qaleqnum. E degyqai di tulan bolequja. ²⁴ Ariya e mandamq endi sosiy ninggi aqaryaingoqnqai di dego bolequja. ²⁵ E are singilatosim maronum, e ninggi aqaryaingwajqa wau ti. Deqa e qalieonum, e

urur moiqasai. E mati sosiy ningi koba na wauoqnqai. Yim ningi Yesus qa nungo areqalo singilatoqnsib tulan areboleboleingqonim sqab. ²⁶ Deqa bati e olo ningi qa bosiy ningitqa bati deqa ningi e qa tulan areboleboleingim Kristus Yesus aqa ñam soqtoqnsib sqab.

Ningi Kristus aqa ñam qa jaqatin oqab

²⁷ Ijo anjam kobaquja bei agiende. Ningi Kristus aqa anjam bole di gegerere dauryosib walweloqniye. Yim e olo ningi qa bosiy nungwai kio endi sosiy ningi qa anjam lanja quqwai kio di unqum, e qalieqai, ningi singila na tigeloqnsib areqalo qujai na wauoqnsib tamo unqasari nanngo are tigeltetnjreqnabqa nanngi Kristus aqa anjam bole quoqnsib nanngo areqaloq di singilateqnsib. ²⁸ E endegsi qalieqai. Ningi nunngo jeu tamo nanngi qa ulaosaieqnsib. Ningi singila na Yesus aqa wau ojeqnsib. Nunngo jeu tamo nanngi nunngo kumbra di unsibqa nanngi endegsib qalieqab, "Bole, iga padalqom." Ariya ningi padalqasai. Qotei na ningi olo elenam ningi so bole gaigai sqab. ²⁹ Ningi quiye. Qotei na ningi giltnggej deqa ningi Kristus aqa wau ojeqnsib. Ningi aqa nunngo areqalo singilatqajqa deqa segi ningi giltnggosai. Ningi aqa ñam qa jaqatin oqajqa deqa ti ningi giltnggej. ³⁰ Nami e aqa anjam qa qoteqnam ningi e nubooqneq. Agi bini e qoteqnam ningi deqa queqnsib. Ariya bini ningi jaqatin oqnsib unub. Di kiyaaq? Ningi e ti beterosib qoteqnum deqa.

Ningi areqalo qujaitosib qalaqalaiyo kumbra dauryoqniye

2 Kristus a na nunngo are singilatetnggeqnu e? A na ningi qalaqalaingqonsiqa nunngo are latetnggeqnu e? Qotei aqa Mondor a na ningi beterngejunu e? Ningi nunngo was nanngi qa are boleingeqnaqa nanngi qa duleqnsib e? ² Degsi sqas di ningi kumbra bole bole yoqnsibqa e ningi qa tulan areboleboleiboqnsib. Kumbra bole agiende. Ningi kalil are qujaitosib qalaqalaiyo kumbra dauryosib soqniye. Sosib ningi areqalo qujai na Qotei aqa wau yoqniye. ³ Ningi nunngo segi jejamu qa are qalaib. Ningi nunngo segi ñam soqtqa are qalsib wauaib. Ningi nunngo segi ñam aguq atoqnsib endegsib are qaloqniye, "Ijo Kristen was qudei nanngo kumbra tulan boledamu. Nanngo kumbra dena ijo kumbra bunyejunu." ⁴ Ningi nunngo segi ingi ingi qa are qaloqnsib gereiyooqnsib. Ningi nunngo was nanngi qa are qaloqnsib nanngo ingi ingi dego gereiyetnjroqniye. Yim nanngi bole sqab.

Kristus a aqa segi ñam aguq atej deqa Qotei na a olo ñam kobaquja yej

⁵ Ningi Kristus Yesus aqa areqalo ojsib dauryoqniye. ⁶ Kristus a segi Qotei. Ariya a deqa are qalosaioqnej. ⁷ Aqa ñam di a ojqa uratosiqa a tamo bulyosiqa a wau tamo lanaj bul soqnej. ⁸ Deqa tamo kalil nanngi a unoqneq a tamo soqnej. Sosisqa aqa segi ñam aguq atsiqa Qotei aqa anjam dauryosiq moiej. Od, a ñamburbasq di moiej. ⁹ Onaqa Qotei na aqa ñam olo soqtetosiq

lanq qureq osi oqej. Od, Qotei na a ñam tulan kobaquja yej. Deqa bini aqa ñam dena ñam kalil tulan bunjrejunu. ¹⁰ Qotei na ñam di Yesus yej deqa mondor lanq angro kalil nanngi ti tamo kalil nanngi ti ingi ingi kalil lanq ti mandam ti mandam sorgomq di unub qaji nanngi ti Yesus aqa areq di singa pulutosib aqa sorgomq di sqab. ¹¹ Osib nanngo medabu qujaitosib maroqnsib, "Yesus Kristus a segi Tamo Koba." Yim kumbra dena nanngi na Abu Qotei aqa ñam tulan soqtoqnsib.

Ningi tamo unqasari nanngo ambleq di sosibqa ningi suwan qa kumbra nanngi osornjroqniye

¹² Ariya was qu, e qalieonum, ningi gaigai ijo anjam dauryeqnsib. Ariya bini ningi olo singila na dauryoqniye. E ningi koba na sqai bati deqa segi sai. Bini e isaq endi unum deqa ningi ijo anjam dauryoqniye. Ningi ijo anjam olo singila na dauryoqniye. Qotei na ningi padalo sawaq dena elenje deqa ningi ulaosib singila na wauoqniye. ¹³ Iga qalie, Qotei a nunngo are miligiq di wauqnu. A segi na nunngo are tigeltetnggeqnaqa ningi kumbra a tulan areareteqnu qaji di yeqnsib. A na ningi singilatnggeqnu deqa ningi kumbra di yeqnsib.

¹⁴ Ariya kumbra kalil ningi yeqnsib qaji di ningi lawo na sosib yoqniye. Ningi anjam lanja lanja maroqnsib anjam na qotoqnaib. Ningi kumbra bole yoqniye. ¹⁵ Ningi kumbra degyqab di ningi Qotei aqa angro boledamu une saiqoqi sqab. Sosib ningi ñambile gaigai sqajqa anjam ojesosib mandam qa tamo unqasari nanngo ambleq di laqnsib suwan qa kumbra nanngi osornjroqnsib. Tamo unqasari nanngi di kumbra bole dauryoqniye olo kumbra uge uge yeqnsib. Deqa mondor Kristus a olo bosim nanngo une deqa nanngi peginjras. Yim bati deqa e nunngo kumbra bole qa tulan areboleboleibim e qalieqai, ijo wau kalil e nunngo ambleq di yoqnsib qaji di e lanja yosaioqnsib.

¹⁷ O was qu, nunngo areqalo Yesus qa singilateqnsib qaji di ningi Qotei atraiyobuleqnsib. Jeu tamo nanngi na e lubib ijo leq wain bul aiqas de ti nunngo areqalo de ti turtosiy dena Qotei atraiyobulqai. E moiqai di unqum. E deqa tulan areboleboleibqas. Osiy ningi ti koba na areboleboleigim sqom. ¹⁸ Dego kere ningi dego areboleboleingim e ti koba na areboleboleigim sqom.

Pol na Timoti qarinyonaq a Filipai nanngi qa gilej

¹⁹ Tamo Koba Yesus a na e odbimqa sokiñala e Timoti qarinyit a ningi qa gilqas. Gilsim olo puluosim e qa bosim nunngo kumbra qa e saibqas. Yim e qusiy are singilatqai. ²⁰ Timoti a gaigai ningi qa are qaloqnsiq deqa a na ningi aqaryaingwajqa gam ñameqnu. Tamo deqaji bei endi sosai. Aqo Timoti wo segi ningi qa are qaleqnum. ²¹ Tamo kalil nanngi nanngo segi jejamu qa are koba qaleqnsib. Nanngi Yesus Kristus aqa wau qa are qalosaieqnsib. ²² Timoti aqa kumbra tulan boledamu di ningi qalie. Ningi qalie, a na e aqaryaiboqnsiqa Yesus aqa anjam bole mare mare laqnu. Angro nanngi na nanngo abu nanngi aqaryainjreqnsib dego kere

Timoti a na e aqaryaibeqnu. ²³ Deqa e kiñala tariñosiyo kumbra kie jeu tamo nanği na e ebqab di qalieosiy Timoti qarinyit a ningi qa boqujatosim saingwas. ²⁴ E endegsi qalieonum. Tamo Koba Yesus a na e gam waqtetbimqa sokiñala e segi dego ningi qa bosiy nunğwai.

Pol a Epafroditus dego qarinyqa marej

²⁵ E nami endegsi are qalem, e Epafroditus dego qarinyit ningi qa bqas. A gago Kristen was bole. A e ombla wau qujai. Aqo ombla qatqarosim jeu tamo nanği ti qoteqnum. Nami ningi na a qarinyonab a e qa bosiq aqaryaibej. ²⁶ A ningi nunğwajqa are koba qaleqnu. A qalie, a nami maiyonaqa ningi di qusibqa a qa are gulubeingej. ²⁷ Bole, a makobaiyonaq moiqa jojomej. Ariya Qotei a a qa dulosiqa olo boletej. Qotei a a qa segi dulosai. A e qa dego dulej. Di kiyayaqa? E olo tulañ are gulubekobaibaim deqa. ²⁸ Deqa was qu, e arebolebole na Epafroditus qarinyonam ningi qa bej. Ningi a unsi-bqa tulañ areboleboleingwajqa deqa marsim a qarinyonam ningi qa bej. Deqa e dego olo are gulubeibqasai. ²⁹ Deqa ningi Epafroditus a qa tulañ arebolebo-leingim Tamo Koba Yesus aqa ñam na gereiyoniy. Ningi tamo bole deqaji kalil nanço ñam gaigai soqtoqniye. ³⁰ Epafroditus a Kristus aqa wau ojsiq deqa a moiqa jojomej. A aqa segi jejamu bole sqajqa deqa are qalo-saiyoqnej. Agi ningi na Epafroditus wau yonabqa a na e aqaryaiboqnej. A wau deqa segi are qaloqnej.

Tamo a Kristus qa aqa areqalo singilatqas di a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqas

3 Ariya was qu, e ijo anjam getentqai. E anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ningi Tamo Koba Yesus qa tulañ areboleboleingim soqniye. E anjam di olo nengrenyosiy ningi qa qarinyqa asgibosaieqnu. Di kiyayaqa? E are qalonum, anjam dena ningi aqaryaingwas.

² Ningi gegerere ñam atsib soqniye. Tamo qudei nanği bauñ juwan bul sosib kumbra uge uge yoqnsib laqnu. Tamo deqaji nanği Israel nanço kumbra dauryqajqa tulañ singilaoqnsib deqa nanği na iga kalil muluñ waigwajqa mareqnu. Nanço muluñ di bolesai.

³ Ariya iga Israel tamo tintiño unum. Agi iga Qotei aqa angro unum. Iga muluñ bole aio qaji. Deqa iga Qotei aqa Mondor aqa singila na Qotei qa louoqnsim Kristus Yesus aqa ñam soqteqnum. Iga qalie, tamo nanço jejamu na kumbra dauryqab kumbra dena nanği aqaryainjrqa keresai bolesai. ⁴ Bole, gago jejamu na iga aqaryaigwa kere qamu bini e tulañ bole unum qamu. Tamo qudei nanği nanço segi jejamu aqa kumbra qa tulañ areboleboleinjrqaqa mareqnu, "Gago jejamu na iga aqaryaigwa kere." Ariya e na tamo nanği di tulañ bunjroqnem. ⁵ Agi ijo ai na e ñambabtonaqa bati 8-pela onaqa nanği na e muluñ waibeb. E Israel tamo. Ijo moma utru Benjamin. E Hibru nanço anjam qalie bole. E Farisi nanço kumbra na dal anjam singila na dauryoqnem. ⁶ Osimqa e Qotei aqa wau ojajqa tu-

lanğ singilaoqnem. Deqa e na Kristen tamo unğasari nanği ugeugeinroqnem. E dal anjam kalil dauryekriter deqa tamo kalil nanği e nubooqnsib ijo une bei babtosaioqneb. ⁷ Deqa e maroqnem, "E ijo jejamu qa kumbra di dauryoqnaqi di e na tamo kalil nanği tulañ bunjrqai." E degsi marsimqa ariya bunuqna e olo are bulyosim ijo jejamu qa kumbra kalil di unem kumbra di bolesai. Degsi unsiqqa e kumbra di uratosim olo Kristus aqa gam dauryoqnem. ⁸ E Juda nanço kumbra uratqa segi marosai. E mandam qa kumbra kalil dego uratqa maronum. E ijo Tamo Koba Kristus Yesus qa bole qalieonum. Ijo qalie di tulañ bolequja e degsi unonum. Deqa e qalieonum, mandam qa kumbra kalil di qalam jiri bul. Deqa e Kristus segi dauryqajqa are unu. E mandam qa kumbra kalil di uratekritisioy Kristus segi ojqi. ⁹ Osiy a segi beteryesqai. E dal anjam dauryqai gam dena e Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqa keresai. Gam bei na e tamo bole sqai. Gam agiende. E Kristus qa ijo areqalo singilatqai. Od, iga Kristus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai Qotei na iga mergwas, "Ningi ijo ñamgalaq di tamo bole une saiqoji unub." ¹⁰ Deqa e Kristus qa bole qalieqajqa are koba unu. A subq na tigelej deqa a singila ti unu. E singila deqa qalieqajqa are koba unu. A jaqatiñ osiq moiej deqa e a beteryosiy a ombla jaqatiñ osiy moiobulqai. E a ombla areqalo qujaitosiy moiobulqajqa are qaleqnum. ¹¹ Yim deqa mondoñ e olo subq na tigelqai.

Pol a Kristus aqa kumbra dauryqajqa deqa singila na waueqnu

¹² Bole, e Kristus aqa kumbra di torei dauryekritisaiunum. Ariya e gaigai kumbra di ojajqa singila na waueqnum. Nami Kristus a na e osiqqa giltbej deqa bini e kamba Kristus aqa kumbra di ojajqa singila na waueqnum. ¹³ O was qu, e Kristus aqa kumbra di torei ojekritisaiunum. Ariya ijo areqalo qujai agi mernğwai. Ijo kumbra kalil e nami dauryoqnem qaji di e uratekritisioy awai bole Qotei na mondoñ ebqas qaji di oqajqa singila na waueqnum. ¹⁴ Tamo nanği gurguroqnsib bubuneqnu di nanği awai oqajqa. Dego kere e awai oqa maroqnsim singila na urureqnum. Awai agiende. Kristus Yesus aqa wau na Qotei na e metbimqa e lanğ qureq oqsiy dia a ombla bole gaigai sqai.

¹⁵ Ningi areqalo bole ti unub qaji ningi ijo areqalo di dauryoqniye. Ariya ningi qudei areqalo bei ejunub kio? Soqnim Qotei na nunço areqalo di olo gereiyetngwas. ¹⁶ Ariya kumbra bole iga ojsim dauryeqnum qaji di iga singila na ojesqom.

¹⁷ O was qu, ningi kalil gaigai ijo kumbra unoqnsib dauryoqniye. Osib tamo nanği ijo kumbra dauryeqnu qaji nanği dego unjroqnsib degsib daurnjroqniye.

¹⁸ Kristus a ñamburbasq di moiej anjam di tamo gargekoba nanği na jeuteqnu. E nanço kumbra deqa bati gargekoba ningi saingonem. Deqa bini e akam ti olo ningi saingeqnum. ¹⁹ Tamo nanği di nanço segi jejamu qa are qaloqnsib dauryeqnu. Nanço areqalo di nanço gisanğ qotei bul ateqnu. Nanği bati gaigai man-

dam qa ingi ingi oqajqa are tulan prugnjqreanu. Nangi jemai kumbra yqajqa tulan areboleboleinjreanu. Deqa mondoŋ tamo nangi di ŋamyuoq di torei padalqab. ²⁰ Ariya iga lan goge qaji tamo unum deqa mondoŋ Tamo Koba Yesus Kristus a lan qureq dena mandamq aisim iga oqas. Deqa bini iga a qa tariŋoqnsim unum. ²¹ Yesus aqa segi singila na a na ingi ingi kalil elenjosim aqa segi sorgomq di atim sqas. Aqa singila dena a na gago jejamu bulyetgimqa gago jejamu di Yesus aqa jejamu bulosim so bole gaigai sqas. Gago jejamu di agi bini gulube ti jaqatiŋ ti unu.

Ningi Tamo Koba Yesus qa areboleboleiŋgoqneme

4 Deqa ijo was bole, ningi Tamo Koba Yesus beteryosib singila na tigelesoqniye. Agi e nami ningi degsi merngem. E ningi tulan qalaqalaiŋgeqnum deqa e ningi qa are koba qaleqnum. Ningi segi ijo awai bole bul. Deqa e ningi oqajqa waukobaeqnum. E ningi qa tulan areboleboleibeqnu.

² Ariya Yuodia wo Sintike wo, ningi aiyel quiye. Ningi Tamo Koba Yesus beteryejunub deqa ningi aiyel are qujaitosib gegerere soqniye. ³ O was, e ni dego endegsi mermqai. Aqo ombra wau qujai deqa ni na uŋa aiyel nangi di aqaryainjrimqa nangi are qujaitosib sqab. Nangi aiyel uŋa bole. Nangi e daurbosib ombra na Yesus aqa anjam mare mare laqnuq qaji. E na tamo qudei e koba na waueqnuq qaji nangi ti Klemem ombra na nangi dego minjritqa nangi na uŋa aiyel nangi di aqaryainjrebe. Nango ñam di agi Qotei na ŋambile qa buk miligiq di nengrenyej unu.

⁴ O was qu, ningi bati gaigai Tamo Koba Yesus qa areboleboleiŋgoqneme. E olo merngwai. Ningi a qa tulan areboleboleiŋgoqneme.

⁵ Ningi lawo kumbra dauryoqniqbqa tamo kalil nangi nungo kumbra bole di unoqnuq. Ningi are qaliye. Sokiñala Tamo Koba Yesus a olo bqas. ⁶ Deqa ningi ingi bei qa areqalo kobaiyaib. Ningi gaigai nungo gulube kalil qa Qotei pailyoqniye. Osib a binjyoqnsib minjoqniye, "O Abu, ni na iga aqaryaigoqne." ⁷ Ningi degyibqa Qotei aqa lawo kumbra na nungo are miligi ti nungo areqalo ti taqatetŋimqa ningi gegerere lawo na sqab. Kumbra dena ningi Kristus Yesus beteryesqab. Qotei aqa kumbra di tulan bolequja. Deqa kumbra di aqa utru iga torei dauryosim itqa kere-sai.

⁸ Ariya was qu, e anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ningi gaigai kumbra endeqa are qaloqniye. Kumbra bole ti kumbra tiŋtiŋ ti kumbra jiga saiqoji deqa ti kumbra Qotei a tulan qalaqalaiyeqnu qaji deqa ti kumbra tamo nangi yeqnuq iga unoqnsim deqa areboleboleigeqnu qaji kumbra deqa ti kalil are qaloqnsib soqniye. ⁹ Qotei aqa anjam kalil e nami ningi merngeqnam quoqneq qaji di ningi dauryosib soqniye. Ijo kumbra kalil e nami nungo ambleq di yeqnam ningi uno-

qneq qaji di dego ningi dauryosib soqniye. Yimqa Qotei a ningi ti sqas. Agi Qotei a lawo kumbra qa utru.

Filipai nangi na Pol aqaryaiyeb deqa a nangi qa tulan areboleboleiyej

¹⁰ O was qu, ningi nami e aqaryaiqbajqa are qaloqneq. Ariya bini ningi olo e aqaryaiqbajqa are qaleqnuq deqa e Tamo Koba Qotei qa tulan areboleboleibeqnu. Bole, nami ningi e qa are qaloqneq. Ariya bati di ningi e aqaryaiqbqa gam bei saiqoji. ¹¹ Bole, e ingi bei qa truquosaieqnum. E deqa are qalsim anjam endi nengrenyosai. E lawo kumbra qalieonum deqa kumbra kie ijoq di brantqas di ungun, e ulaqasai. ¹² E ingi saiqoji sqai kio e ingi koba ti sqai kio di ungun, e are lawo na sqai. E lawo kumbra qalieonum deqa e ingi kere sqas kio e mambqas kio e ingi koba ti sqai kio e ingi qa truquoqniqai kio di ungun, e are lawo na sqai. Kumbra kie ijoq di brantqas di ungun, e are lawo na sqai. ¹³ Kristus a segi na e singilatbeqnu deqa aqa singila dena e kumbra kalil yqa kere.

¹⁴ Ningi e silali qa aqaryaiqbeqnuq deqa e nungo kumbra deqa tulan areboleboleibeqnu. Di kiyaaqa? E nami gulube ti sonamqa bati deqa ningi e beterbosib kumbra bole di e ebqajqa are qaloqneq. ¹⁵ O Filipai tamo ungasari, ningi qalie, e nami Yesus aqa anjam bole palontqajqa wau utru atsim Masedonia sawa dena tigelosim gilqa laqnamqa ningi segi na e beterbosib silali qa aqaryaiqbeqneq. Kristen tamo qudei nangi e silali qa aqaryaiqbeqneq. ¹⁶ Agi e Tesalonaika qureq di sonamqa ningi e silali qa aqaryaiqbeqneq. ¹⁷ Ningi na e silali ebqajqa e deqa are qalosaieqnum. Ningi kumbra bole bole yoqniqbqa Qotei na olo kamba ningi kumbra bole engwajqa e deqa are qaleqnum. ¹⁸ E silali ingi ingi kere unu. E ingi bei qa truquosaieqnum. Di kiyaaqa? Ningi na silali di Epafroditus yonabqa a na osi bosiq ebej. Ningi silali qa e aqaryaiqbeb deqa ningi Qotei atraiyobuleq. Atraiyo ingi di quleq bole ti. Qotei a atraiyo ingi deqa tulan areboleboleiyqo. ¹⁹ Iga Kristus Yesus aqa segi tamo ungasari unum deqa ijo Qotei na ingi bole bole iga egoqnuq. Deqa ningi ingi bei qa truquoqniqbqa a na ningi engoqniqbqa ningi tulan kere na sqab. ²⁰ Qotei a gago Abu. A segi Qotei bole. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnuq. Bole.

Pol a Filipai nangi kaiyeinjrej

²¹ E na Kristus Yesus aqa tamo ungasari kalil nangi kaiyeinjronum. Kristen was qu e koba na endi unum qaji nangi na dego ningi kaiyeiŋgonub. ²² Qotei aqa tamo ungasari kalil qure endia unub qaji nangi na ningi kaiyeiŋgonub. Kristen tamo ungasari Sisar aqa talq di waueqnuq qaji nangi dego ningi kaiyeiŋgonub.

²³ Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are tulan boleiyosim nungo qunuŋ gegerere taqateme.

Kolosi

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarinqbej deqa e aqa anjam marsim laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e merbej, "Ni Yesus aqa wau oje." Onaqa e Qotei aqa areqalo di dauryosim agi e Yesus aqa wau ojeqnum. ² Aqo gago was Timoti wo anjam endi nengrenyosim ningi Qotei aqa segi tamo ungasari Kolosi qureq di unub qaji ningi qa qarinyonum. Ningi gago Kristen was bole. Ningi Kristus qa nungo areqalo singilatejunub. Gago Abu Qotei a ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniye.

Kolosi nangi Yesus qa nanggo areqalo singilateb

³ Bati aqo Timoti wo pailyoqnsimqa iga ningi qa are qaloqnsim deqa iga gaigai gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei binijyeqnum. ⁴ Aqo aiyel ningi qa anjam bei endegsi quem. Kristus aqa anjam bole ningi qa bonaqa ningi qusibqa ingi tulan boledamu Qotei na lan goge dia gereiyetngej unu qaji di ningi oqajqa deqa nungo areqalo singilateb. Ningi deq oqwajqa tariñoqnsib unub. Utru deqa ningi Kristus Yesus qa nungo areqalo singilatoqnsib Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nangi qalaqalainjreqnub. Kristus aqa anjam bole di sawa sawa kalilq gileqnaqa tamo ungasari gargekoba nangi quoqnsib nanggo areqaloq di singilatoqnsib dauryoqnsib kumbra bole bole yeqnub. Qotei a iga qa are tulan boleiyosiq Yesus egej anjam bole di ningi nami qusib poingej bati deqa kumbra bole deqaji nungo ambleq di dego brantej. ⁷ Kristus aqa anjam bole di Epafras a na ningi merngnaq qusib poingej. Epafras a iga ti Kristus aqa wau tamo. Iga Epafras tulan qalaqalaye qnum. A singila na ningi aqaryaingoqnsiqa Kristus aqa wau bole ojeqnu. ⁸ A ningi qa endegsi iga saigej, "Qotei aqa Mondor a na Kolosi Kristen nangi singilatnjreqnaqa nangi Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra geregere dauryeqnub."

Pol a gaigai Kolosi nangi qa Qotei pailyeqnu

⁹ Iga nungo kumbra bole deqa qusimqa bati deqa iga ningi qa pailyaq osim utru atem. Deqa bini iga gaigai ningi qa Qotei pailyoqnsim unum. Iga endegsi pailyeqnum, "O Abu, ni na Kolosi Kristen nangi aqaryainjrimqa nangi ino areqalo geregere poinjrqa. Yimqa ino Mondor na nangi powo enjroqnmqa nangi ino anjam kalil geregere qalieosib dauryoqnaq. ¹⁰ Osib nanggo walwel ti nanggo kumbra ti Tamo Koba Yesus aqa walwel ti aqa kumbra ti keretqab. Yim deqa ni nanggo kumbra kalil qa tulan areboleboleimoqnaq. O Abu, ni na Kolosi Kristen nangi aqaryainjroqnm nangi

kumbra bole bole degsib yoqnsib ni qa geregere qalieoqnsib nanggo qalie di tulan kobaoqnaq." ¹¹ O was qu, iga ningi qa degsim Qotei pailyeqnum. Osim olo endegsi pailyeqnum, "O Abu, ni na ino segi singila kobaquja osim Kolosi Kristen nangi enjroqnm nangi singila na tigeloqnsib gulube kalil qoboioqnaq. Osib lawo na sosib gulube di koboqajqa bati qa tariñoqnsib tulan areboleboleinjroqnm sqab." ¹² O was qu, iga degsim ningi qa gago Abu Qotei pailyeqnum. Deqa ningi na a binijyoqnsib soqniye. A na ningi kumbra boleq di breingej deqa agi ningi dauryoqnsib unub. Deqa ingi bole bole a na nami lan goge dia gereiyetngej unu qaji di ningi mondon oqsib oqab. Agi ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil suwanog di unub qaji nangi ti ingi di oqab. ¹³ Nami iga ambruq di soqnem. Ambru aqa singila dena iga taqatgesoqnej. Onaqa bunuqna Qotei na iga ambruq dena elenosiqa aqa segi Niri qujai tulan qalaqalaye qnu qaji aqa sorgomq di iga atej. Deqa bini Yesus a gago Mandor Koba sosiqa iga taqatgejunu. ¹⁴ Agi Qotei aqa Niri a nami iga awaigosiq gago une kobotetgej.

Pol a na Yesus aqa kumbra ti aqa wau ti deqa anjam marej

¹⁵ Gago namdamu na iga Qotei unqa keresai. Ariya Qotei aqa Niri a segi Qotei. Ingi ingi kalil Qotei na gereiyej qaji di Yesus a segi deqa utru. ¹⁶ A na ingi ingi kalil lan goge di unub qaji ti mandamq di unub qaji ti aqa Niri Yesus aqa ban na gereiyej. Ingi ingi kalil gago namdamu na uneqnum qaji ti gago namdamu na unqa keresai qaji ti di Yesus aqa ban na Qotei na gereiyej. Lan goge qaji singila ti lan angro nangi ti mandor kokba nangi ti mondor nangi ti kalil di Yesus aqa ban na Qotei na gereiyej unu. Ingi ingi kalil di Yesus a segi deqa utru. Ingi ingi kalil di aqa segi. ¹⁷ Tulan nami ingi ingi kalil di brantosaisonaqa Yesus a soqnej. A na ingi ingi kalil di geregere taqateqnu. Deqa ingi ingi kalil degsi bole unub. ¹⁸ Yesus a Kristen tamo ungasari nanggo gate. Nangi aqa jejamu bul. A nanggo nambile qa utru. A tamo kalil nangi qa namoosiq subq na tigelej. Deqa a segi qujai ingi ingi kalil nanggo gate. ¹⁹ Qotei aqa areqalo agiende. Aqa segi nambile ti kumbra ti kalil aqa segi Niri Yesus aqaq di sqas. Deqa Qotei a segi Yesus aqaq di keretsim maqesqas. ²⁰ Aqa areqalo agiende. A na ingi ingi kalil mandam ti lan ti di unub qaji nangi gereinjrimqa nangi a ombla geregere lawo na sqab. Aqa areqalo dego deqa a na Yesus qarinyon-

aqa a namburbasq di moinaqa aqa lenj aiej qaji dena a na jeu kobotosiqa iga olo elenjej.

²¹ Nami ningi Kristus qa isaq di soqneb. Ningi nungo segi areqalo na laqnsib Qotei ti jeu sosib kumbra uge uge yoqneb. ²² Ariya bunuqna Yesus a namburbasq di moiej aqa kumbra dena Qotei na jeu kobotosiqa ningi olo elenjej. A degyej. Di kiyaaqa? A na ningi aqa areq joqsim bamqa ningi aqa segi kumbra boleq di sosib aqa njamgalaq di tamo tintiño une saiqoji sqajqa deqa.

²³ Ariya une bei na ningi titngimqa Kristus aqa anjam bole ningi nami queb qaji di nungo areqaloq di olo singilatqa urataib deqa ningi nungo areqalo Yesus qa bole singilatoqnsib singila na tigelesoqniye. E Pol. E Yesus aqa wau tamo deqa e anjam bole di tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nangi minjroqnsim laqnum.

Pol a Kolosi nangi aqaryainjrqaqqa deqa marsiq jaqatin koba eqnu

²⁴ E ningi aqaryaingwawa osim deqa e jaqatin koba eqnum. E ijo jaqatin deqa tulan arebolebolebeqnu. E na Kristus aqa segi tamo ungasari nangi aqaryainjreqnum. Nangi aqa segi jejamu bul. A nanggo gate. A na nangi aqaryainjrqa marsiq jaqatin koba ej. Aqa jaqatin di koboosaiunu. Deqa e dego tamo ungasari nangi qa osimqa ijo segi jejamuq di jaqatin koba eqnum. Ijo kumbra dena e na Kristus aqa jaqatin dauryosim kereteqnum. ²⁵ Qotei a segi na e giltbej deqa e aqa segi tamo ungasari nangi qa waueqnum. Osim olo ningi dego aqaryaingeqnum. E Qotei aqa anjam kalil marsiy laqajqa wau ti. ²⁶ Tulan nami Qotei aqa anjam di ulite-soqnej. Deqa tamo ungasari kalil nangi aqa anjam di qalieosaisoqneb. Uliesosiq bosiq bosiq ariya bini Qotei na aqa anjam di olo boleq atnaqa aqa segi tamo ungasari nangi qusib poinjrej. ²⁷ Qotei aqa segi areqalo na uli anjam di boleq atsiqa iga aqa segi tamo ungasari iga osorgej. Yim iga endegsi poigwajqa, Qotei aqa uli anjam di tulan boledamu. Anjam dena Qotei na tamo ungasari kalil sawa bei beiq di unub qaji nangi aqaryainjrqaq. Uli anjam di aqa damu agiende. Kristus a nungo ambleq di unu. A na ningi elenjosim lanj qureq osi oqimqa dia ningi aqa ingi bole bole oqab. ²⁸ Kristus aqa anjam bole di iga na tamo kalil nangi minjreqnum. Iga areqalo bole ti powo ti sosim deqa iga na anjam di singila na minjreqnum. Di kiyaaqa? Nangi gago anjam di qusib Kristen tamo tulan boledamu brantib iga na nangi joqsim Qotei aqa areq di atqajqa deqa. ²⁹ Deqa Kristus aqa singila kobaquja Qotei na e ebej qaji dena e wau koba yoqnsim unum.

Ningi Kristus qa nungo areqalo bole singilatqab di ningi gisanj anjam bei dauryqasai

2 O was qu, ningi endegsib qalieoiye. E ningi qa ti Kristen tamo ungasari Laodisia qureq di unub qaji nangi qa ti tamo ungasari kalil ijo ulatamu unosaieqnum qaji nangi qa ti wau koba yeqnum. ² E nungo are singilatetngosiy nungo areqalo tigeltetngitqa ningi

na Qotei aqa segi tamo ungasari nangi tulan qalaqalainjroqnsib nangi ti are qujaitosib sqajqa deqa are qaloqnsim waukobaeqnum. Ijo areqalo agiende. Ningi areqalo bole ti sosib dena ningi nungo areqalo Kristus qa bole singilatqab. Osib dena ningi Qotei aqa uli anjam aqa utru geregere qalieqab. Kristus a segi uli anjam di aqa utru. ³ Qalie ti powo ti kalil di Kristus aqaq di uliejunu.

⁴ Tamo bei na bosim ningi gisanjosim walawala anjam bei ningi merngimqa ningi qusib dauryaib deqa e na anjam endi ningi merngonum. ⁵ E ningi koba na so-sai. Ariya ningi ijo areqaloq di unub deqa e ningi ti sobulejunum. Ningi wau bole yoqnsib nungo areqalo Kristus qa bole singilatoqnsib unub e degsi unonum. Deqa e ningi qa tulan arebolebolebeqnu.

⁶ Ningi nami Tamo Kristus Yesus osib nungo areq di ateb. Deqa ningi a ombla walweloqniye. ⁷ Mandam na njam jirim ojesonaqa njam a singila na tigele-junu dego kere ningi Kristus osib nungo are miligiq di singilatosib aqa kumbra dauryoqniye. Kristus aqa anjam bole iga nami ningi merngoqnem qaji di ningi osib nungo areqaloq di singilatosib soqniye. Osib ningi gaigai Qotei binjiyoqniye.

Ningi Kristus taqyejunub deqa ningi nambile bole ti unub

⁸ O was qu, ningi geregere njam atsib soqniye. Tamo qudei nangi bosib nanggo segi powo na ti gisanj anjam na ti nungo areqalo bulyetngosib ningi nanggo anjam dauryqajqa walawala-ingoqngab. Deqa ningi nanggo anjam di dauryaib. Tamo nangi di nanggo moma nangi ti mondor uge uge lanj ti mandam ti taqatejunub qaji nangi ti nanggo anjam dauryeqnub. Nangi Kristus aqa areqalo dauryosaieqnum.

⁹ Ningi qalie, Kristus a tamo bulyosiq gago ambleq di soqnej. Qotei aqa segi nambile ti kumbra ti kalil aqaq di keretsiq maqejunu. ¹⁰ Ingi ingi kalil singila ti unub qaji nanggo gate koba agi Kristus a segi. Ningi Kristus aqa segi tamo ungasari unub deqa Qotei na ningi nambile engej. Nambile di nungoq di tulan keretsiq maqejunu. ¹¹ Ningi Kristus taqyejunub deqa ningi mulun bole ejunub. Di jejamu qaji mulun sai. Ningi Kristus aqa kumbra na nungo areqalo namij aqa kumbra kalil di urateb. Di mulun bole agide. ¹² Ningi yanso eb bati deqa ningi Kristus beteryosib a ti moieb. Onaqa Qotei na ningi Kristus ombla subq atej. Ariya Qotei na Kristus olo subq na tigeltej aqa kumbra di ningi nungo areqaloq di singilateb deqa a na ningi dego Kristus ombla subq na tigeltngej unub. ¹³ Nami ningi une ti sosib deqa ningi kumbra uge uge yoqneb. Ningi nungo areqalo namij aqa kumbra dauryoqneb dena nungo qunun morenesoqneb. Ariya Qotei na ningi olo Kristus koba na nambile engsiqa nungo une kalil kobotetngej. ¹⁴ Dal anjam a nami gago une kalil boleq atsiqa osorgekritej deqa iga dal anjam aqa sorgomq di soqnem. Ariya Qotei na olo dal anjam kalil di taqal waiysiq aqa singila kobotosiqa Kristus aqa namburbasq di qamej. ¹⁵ Kumbra dena a na mondor uge uge

nanği ti nanęo gate kokba ti kalil nanęo sięgila kobotej. Osiqa qoto sięgilaosiqa nanęi tulaņ buņnjrej. Kristus a űamburbasq di moiej wau dena qujai Qotei na kumbra di tamo kalil nanęi osornjrej.

Niņgi Kristus koba na moreņeb deqa niņgi mandam qa dal anjam olo dauryqasai

¹⁶ Deqa tamo bei na nuņęo jejamuq di anjam gametņęaiq. Osim iņgi uyo qa ti ya uyo qa ti yori bati getento qa ti bai qala bunuj qa ti niņgi mernęaiq. ¹⁷ Kumbra kalil di seņ qunuņ bul damu saiqoji. Kumbra dena iņgi bole bole mondoņ brantqas qaji di iga laņa suwi osorgeqnu. Ariya Kristus a kumbra damu ti osi bosiq osorgej. ¹⁸ Tamo qudei nanęi na niņgi endegsib mernęwab, "Niņgi nuņęo segi űam tentoqnsib olo laņ aņęro nanęi qa louoqniye. Iga űeiobilqei na kumbra di unsim deqa niņgi degsi mernęonum." O was qu, niņgi tamo di nanęo anjam quetņjraib. Tamo deqaji nanęi nanęo areqalo namij dauryoqnsib endegsib mareqnu, "Iga powo bole ti unum." ¹⁹ Tamo deqaji nanęi Kristus beteryosaieqnu. Ariya Kristus a gago gate. Iga aqa jejamu qujai. Iga aqa sięga ti baņ ti bul. A na iga sięgilatęeqnu deqa iga kalil jejamu qujaiq di turtejunum. Qotei aqa sięgila na iga boleoqnsim sięgilaeqnum.

²⁰ Niņgi Kristus koba na moreņeb deqa niņgi mondor uge uge laņ ti mandam ti taqatejunub qaji nanęo sorgomq di sosai. Deqa kiyaaqa niņgi olo mandam tamo nanęo kumbra dauryeqnub? Kiyaaqa niņgi nanęo dal anjam dego dauryeqnub? ²¹ Nanęo dal anjam agiende, "Ni iņgi di ojaim. Ni iņgi di uyaim. Iņgi di ino jejamuq di betermajq." O was qu, niņgi kiyaaqa dal anjam di olo dauryeqnub? ²² Dal anjam di jejamu qa iņgi iņgi qa anjam. Iga jejamu qa iņgi iņgi qa are qalsim wauqom di keresai. Iņgi iņgi di urur koboqab. Dal anjam di mandam tamo nanęi na babtoqnsib iga dauryqa mergeqnu. ²³ Bole, iga endegsi unobuleqnum. Dal anjam kalil dena gago are tigeltetęeqnu deqa iga Qotei qa bole louoqnsim gago segi are miligi tentoqnsim gago jejamu qaloqnsim sięgilateqnum. Deqa tamo qudei nanęi are qaleqnu, dal anjam kalil di areqalo bole ti powo ti babteqnu. Ariya degsi sosai. Niņgi quiyee. Dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Iga dal anjam di dauryqom dena iga gago areqalo namij aqa kumbra uratqa keresai bolesai.

Kristus a segi gago űambile qa utru

3 O was qu, Qotei a niņgi Kristus koba na subq na tigetņęej. Deqa niņgi laņ goge qaji iņgi iņgi oqajqa deqa wauoqniye. Kristus agi laņ goge oqsq Qotei aqa baņ woq di awejunu. ² Deqa niņgi gaigai laņ goge qaji iņgi iņgi oqajqa are qaloqniye. Niņgi mandam qaji iņgi iņgi qa are qaloqnaib. ³ Niņgi moreņobulosib olo űambile eb. Nuņęo űambile di agi Kristus aqaq di uliesonaqa niņgi Qotei beteryejunub. ⁴ Kristus a segi nuņęo űambile qa utru. Mondonę a laņ goge dena

boleq dimqa niņgi dego a koba na Qotei aqa rianę ti wala ti boleq dqab.

Niņgi kumbra uge kalil uratekritiye

⁵ Deqa niņgi mandam qaji kumbra kalil nuņęo are miligiq di unu qaji di moiotiye. Mandam qaji kumbra agi ubtsiy mernęwai. Sambala kumbra ti kumbra jiga ti kumbra uge uge yqajqa are prugņęoqa, mandam qa iņgi iņgi qa maulņęoqa. Tamo nanęi mandam qa iņgi iņgi qa mamaulņjreqnu qaji nanęi gisaņ qotei nanęi qa louobuleqnu. ⁶ Tamo nanęi kumbra uge uge deqaji yeqnu qaji nanęi qa mondoņ Qotei a minjij oqetim nanęi awai uge enjrqas. Tamo nanęi di Qotei aqa anjam gotraņęo qaji tamo. ⁷ Nami niņgi dego so ugeq di sosibqa tamo deqaji nanęi koba na kumbra uge uge di yoqneb.

⁸ Ariya bini niņgi kumbra uge kalil di uratekritiye. Njriņ ti minjij ti are uge ti yomu anjam ti anjam jiga ti di kalil uratekritiye. ⁹ Niņgi nuņęo areqalo namij aqa kumbra uge kalil urateb deqa niņgi olo nuņęo Kristen was nanęi gisaņ anjam minjroqnaib. ¹⁰ Niņgi so bunujq di unub. Qotei a segi na nuņęo so bunuj di gereiyej. Osiq a na gaigai niņgi powo bole eņęeqnu. Qotei a na niņgi a bul sqa marsiq deqa nuņęo so bunuj di gereiyetņęej. ¹¹ Iga so bunujq di unum deqa iga kalil kerekere unum. Deqa iga gago was nanęi endegsi minjroqnaib, "Ni Grik qaji" o "Ni Juda qaji" o "Ni muluņ aio qaji" o "Ni muluņ aiosai qaji" o "Ni yaunę tamo" o "Ni yambaņ tamo" o "Ni kaņęal tamo" o "Ni tamo laņaj". Iga gago was nanęi degsi minjroqnaib. Di kiyaaqa? Kristus a segi qujai unu. A gago kalil qa Tamo Koba.

Niņgi nuņęo Kristen was nanęi qa duloqnsib nanęi kumbra bole bole enjroqniye

¹² Qotei a niņgi aqa segi tamo uņęasari sqa marsiq giltņęej deqa a na niņgi tulaņ qalaqalaingęeqnu. Deqa niņgi kumbra endegyoqniye. Niņgi nuņęo Kristen was nanęi qa duloqnsib kumbra bole bole enjroqniye. Osib niņgi nuņęo segi űam tentoqnsib tamo nanęi lawo na gereinjroqniye. Tamo qudei nanęi na niņgi une bei eņęibqa niņgi kamba olo nanęi qa urur minjij oqaiq. ¹³ Kristen tamo bei na niņgi gulube eņęimqa uņęum gulube di qoboiosib aqa une kobotetiye. Tamo Koba Kristus a na nuņęo une kobotetņęej deqa niņgi dego degyiye. ¹⁴ Osib niņgi qalaqalaiyo kumbra yoqniye. Qalaqalaiyo kumbra a na kumbra kalil tulaņ buņnjreqnu. Osiqa kumbra bole kalil dego sięgilatoqnsiq iga Kristen tamo uņęasari kalil iga turtęeqnu. Deqa iga kalil areqalo qujaitoqnsim qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim sqom. ¹⁵ Kristus a na iga lawo kumbra egeqnu. Lawo kumbra dena nuņęo are miligi taqatesoqneme. Qotei na niņgi metņęej deqa niņgi jejamu qujai bul sosib are qujaitosib soqniye. Sosib deqa niņgi gaigai Qotei binjyoqniye. ¹⁶ Osib niņgi Kristus aqa anjam osib nuņęo are miligiq di sięgilatib soqnem. Osib niņgi na nuņęo Kristen was qu nanęi areqalo bole ti powo ti os-

ornjroqniye. Yim nanġi kumbra bole bole yoqnaqja deqa. Ningi nunġo are miligiq di Qotei binjyoqnsib a qa louoqniye. Lou qudei nengrenq di unu qaji dena ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nunġo are miligiq di ateqnu qaji dena ti ningi Qotei qa louoqniye. ¹⁷ Nunġo anjam maro na ti nunġo wau na ti nunġo kumbra kalil na ti ningi Tamo Koba Yesus aqa ñam na yoqniye. Osib ningi aqa ñam na Qotei Abu binjyoqniye.

Pol a tamo ti unġa ti anġro nanġi qa ti anjam marej

¹⁸ O unġasari, ningi nunġo tamo nanġo sorgomq di soqniye. Ningi degyqab di Tamo Koba Yesus a ningi qa tulaġ areboleboleiyqas. ¹⁹ O tamo, ningi nunġo ñauġ nanġi tulaġ qalaqalainjroqniye. Ningi nanġo are ugetetnraib.

²⁰ O anġro, ningi gaigai nunġo ai wo abu wo nanġo anjam dauryoqniye. Ningi degyqab di Tamo Koba Yesus a ningi qa tulaġ areboleboleiyqas. ²¹ O abu, ningi nunġo anġro nanġo are ugetetnraib. Ningi nanġo are ugetetnraqab di nanġi are gulubeinjraqas. Deqa nanġi wau bole bei yqa yoqniq asginjroqnaqas.

Pol a kanġal tamo nanġi ti nanġo wau qa qate nanġi qa ti anjam marej

²² O kanġal tamo, ningi gaigai nunġo wau qa gate nanġo anjam dauryoqniye. Ningi gisañosib nunġo wau qa gate nanġo ñamdamuq di laña wau bole yobulaib. Ningi Tamo Koba Kristus qa ulaosib deqa gaigai are bole na wau bole yoqniye. ²³ Wau kalil ningi yeqnub qaji di ningi siġila na yoqniye. Ningi mandam tamo nanġi qa wauosaieqnub. Ningi Tamo Koba Yesus qa wauqnub. ²⁴ Ningi qalie, mondoġ Tamo Koba Yesus a na ningi awai boledamu enġwas. Awai di a na nami aqa segi tamo unġasari nanġi enjraqa marej. Ningi are qaliye. Ningi Tamo Koba Yesus aqa wau tamo. A segi nunġo wau qa Gate. ²⁵ Tamo bei a une bei atimqa Qotei na kamba a awai uge yqas. Di kiyaaq? Qotei a kumbra qujai na tamo unġasari kalil nanġo une qa peginjreqnu.

⁴ O wau qa gate, ningi dego nunġo kanġal tamo nanġi kumbra bole enjroqniye. Ningi qalie, nunġo Gate dego unu. Agi a laġ goge di unu.

Ningi gaigai siġila na Qotei pailyoqniye

² Ariya was qu, ningi gaigai siġila na Qotei pailyoqniye. Ningi aqar ataib. Ningi pailyoqnsib geregere are qaloqnsib Qotei binjyoqniye. ³ Ningi iga qa dego Qotei pailyoqniye. Ningi endegsib pailyoqniye, "O Abu, ni na Pol aqa wau qujai nanġi ti gam waqtetnroqnimqa nanġi medabu waqtoqnsib Kristus aqa anjam nami uliesoqnej qaji di marsib laqnaqab." O was qu, jeu tamo nanġi Kristus aqa anjam di quqwa asginjreqnu deqa nanġi e ojsib tonto talq endia waibeb unum.

⁴ Deqa ningi e qa endegsib Qotei pailyoqniye, "O Abu, ni na Pol aqa medabu siġilatetimqa a Qotei aqa areqalo dauryoqnsim Kristus aqa anjam geregere palontonaqas."

⁵ Ningi tamo Yesus qaliesai qaji nanġo ambleq di sosibqa ningi areqalo bole dauryoqnsib kumbra bole bole yoqniye. Osib bati gaigai Kristus aqa kumbra nanġi osornjraqja are qaloqniye. ⁶ Ningi anjam bole segi gaigai maroqniye. Yim nunġo anjam dena tamo nanġo are siġilatetnroqnaqas. Tamo nanġi na ningi anjam bei nenemngibqa ningi kamba anjam bei minjraqa oqnsib geregere are qaloqnsib minjroqniye.

Pol a Tikikus wo Onesimus wo qarinyonum nanġi Kolosi nanġi qa gileb

⁷ E na Tikikus qarinyonum ningi qa bqo. A ijo wau kalil qa ningi saingwas. Tikikus a gago wau qujai. A gago Kristen was bole. A Tamo Koba Yesus aqa wau tamo bolequja. ⁸ E na a qarinyonum ningi qa bqo. Di kiyaaq? Iga kiersi unum di a na ningi saingim ningi qusib dena nunġo are siġilatqab. ⁹ E na Onesimus dego qarinyonum a Tikikus ombla na ningi qa bonub. A dego gago Kristen was bole. A nunġo leġ. Nanġi aiyel ningi qa bosib gago kumbra kalil qa ningi saingwab.

Pol a na Kolosi nanġi kaiyeinjrej

¹⁰ Aqo Aristarkus wo ombla na tonto talq endi waigeb unum. A na ningi kaiyeingwo. Mak a Barnabas aqa gagai. A dego ningi kaiyeingwo. Mak a ningi qa bo degamqa ningi a osib gerege-reiyye. Agi e nami a qa anjam nengrenyosim ningi qa qarinyem. ¹¹ Jastus a na dego ningi kaiyeingwo. Aqa ñam bei Yesus. A Yesus aqa wa. Nanġi qalub Juda tamo. Juda tamo qudei nanġi e ombla wauosaieqnub. Nanġi segi qalub e ombla na wauqnum. Qotei a gago Mandor Koba sosisiq iga taqatgeqnu anjam di nanġi segi qalub e aqaryaiboqnsib marsib laqnaqab.

¹² Epafra a na dego ningi kaiyeingwo. A nunġo leġ. A Kristus Yesus aqa wau tamo. A gaigai siġila na ningi qa endegsi Qotei pailyeqnu, "O Abu, ni na Kolosi Kristen nanġi aqaryainjrimqa nanġi siġila na tigelonaqnsib nanġi Kristen tamo tulaġ boledamu sosib ino kumbra bole keretosib ino areqalo kalil geregere qalieqab."

¹³ O was qu, e ningi endegsi mernġwai. Epafra a gaigai ningi qa are qaloqnsiq deqa a wau koba yeqnu. Ningi qa ti Laodisia qure qaji nanġi qa ti Hierapolis qure qaji nanġi qa ti are qaloqnsiq deqa wau koba yeqnu. ¹⁴ Ariya Luk a dego ningi kaiyeingwo. A ma gereiyo qaji tamo. Iga a tulaġ qalaqalaiyeqnum. Demas a dego ningi kaiyeingwo.

¹⁵ O was qu, ningi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen tamo unġasari Laodisia qureq di unub qaji nanġi dego kaiyeinjriye. Osib Kristen tamo unġasari Nimfa aqa talq di korooqnsib loueqnub qaji nanġi ti ijo kaiye anjam endi osib nanġi minjriye. ¹⁶ Ningi na ijo anjam kalil e na nengrenyonum qaji endi sisiyosib koboamqa qarinyib Laodisia Kristen nanġi qa gilimqa nanġi dego sisiyqab. E anjam bei dego nami nengrenyosim Laodisia Kristen nanġi qa qarinyem. Ijo anjam di nanġi na kamba olo ningi qa qarinyib ningi dego sisiyoiye.

¹⁷ Ariya niŋgi na Arkipus endegsib minjiye, “Qotei a na ni wau emqo deqa wau di ni na taqatosim gegerere wauoqne.”

¹⁸ E Pol. Ijo anjam bosiq endi koboqo. Deqa e ijo segi baŋ na kaiye anjam endi nengrenyosim niŋgi qa qar-

injonum. E tonto talq endi unum deqa niŋgi e urat-baib. Niŋgi e qa are qalsib soqniye. O was qu, Qotei a niŋgi qa are boleyeme.

1 Tesalonaika

1 Iga Pol na Sailas na Timoti na iga qalub anjam endi nengrenyosim ninggi tamo ungasari Tesalonaika qureq dia Yesus aqa ñam qa koroosib loueqnub qaji ninggi qa qarinyonum. Ninggi Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanggi aiyel taqnrejrunub.

Qotei a ninggi qa are boleiyimqa ninggi lawo na soqniye.

Tesalonaika nanggi Yesus qa nanngo areqalo singilateb deqa Pol a nanggi qa tulanj areboleboleiyej

2 Iga gaigai ninggi qa are qaloqnsim deqa Qotei binিয়েqnum. Osim nunngo ñam gaigai maroqnsim pai-lyeqnum. **3** Ninggi Kristus qa nunngo areqalo singilateq-qnub deqa ninggi kumbra bole bole yeqnub. Agi ninggi na tamo kalil nanggi tulanj qalaqalainjroqnsib nanggi qa wau bole yeqnub. Mondorj gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo bqas anjam di ninggi nunngo are miligiq di singilateqnsib a qa tariñeqnub. Iga nunngo kumbra deqa are qaloqnsim deqa iga nunngo ñam maroqnsim gago Abu Qotei binিয়েqnum. **4** O was qu, Qotei a ninggi tulanj qalaqalaingeqnu. A na ninggi aqa segi qa marsiq giltñgej. Di iga qalieonum.

5 Iga nami Kristus aqa anjam bole nunngoq osi bem. Iga lanja anjam maro na osi bosai. Iga Qotei aqa singila na ti aqa Mondor Bole aqa kumbra na ti osi bem. Bati deqa iga gago areqalo Kristus qa singilateqnamqa ninggi di uneb. Iga nunngo ambleq di sosimqa ninggi aqaryaingoqnem. Gago kumbra di ninggi segi qalie.

6 Ninggi Qotei aqa anjam eb deqa gulube gargekoba nunngoq di branteleney. Ariya bati deqa ninggi gago kumbra ti Tamo Koba Yesus aqa kumbra ti dauryqa uratosai. Ninggi dauryoqneb. Qotei aqa Mondor na nunngo areqalo tigeltetñgej deqa ninggi tulanj areboleboleingeqnej. **7** Nunngo kumbra di tamo ungasari kalil Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia sosib Kristus qa nanngo areqalo singilateqgnub qaji nanggi unoqnsib deqa ninggi daurngeqgnub. **8** Agi ninggi Tamo Koba Kristus aqa anjam marsib laq nab anjam di gilsiq Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia brantej. Sawa dia segi sai. Sawa sawa kalilq dia dego ninggi Qotei qa nunngo areqalo singilateqgnub anjam di tamo ungasari nanggi quekriteb. Deqa ungunum, iga olo aitentosisim nanggi minjrqasai. **9** Iga nami nunngo ambleq di sonamqa bati deqa ninggi gago anjam dauryoqneb. Nunngo kumbra di tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanggi qalieosib deqa mare mare laqgnub. Ninggi are bulyosib gisanj qotei nanggi torei uratnjrsib olo Qotei bole agi ñambile gaigai unu qaji a areiyosib aqa anjam daurye-

qnub. Osib deqa ninggi Qotei aqa wau tamo bole unub. Nunngo kumbra deqa ti nanggi mare mare laqgnub.

10 Mondorj Qotei aqa Njiri a lanj qureq dena olo bqas deqa bini ninggi a qa tariñoqnsib unub. A moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej. Di Yesus a segi qujai. A na iga eleney deqa mondorj Qotei aqa minjinj oqwa bati boqnmqa iga aqa minjinj di turqasai. Iga so bole gaigai sqom.

Pol a Tesalonaika nanngo ambleq di wau yej qaji a deqa anjam marej

2 O was qu, ninggi segi qalie, iga nami ninggi qa bosim nunngo ambleq di wauoqnem gago wau di lanja ulonjosai. **2** Ninggi qalie, iga ninggi qa bosaisosimqa bati deqa iga Filipai qureq di sonamqa tamo nanggi na iga jaqatinj egoqnsib ugeugeigoqneb. Ariya bunuqna iga nunngo qureq bonamqa gago Qotei na iga are singilateqtegej deqa iga jeu tamo nanggi deqa ulaosai. Iga singila na tigeloqnsim Qotei aqa anjam bole ninggi merngoqnem. **3** Bati deqa iga ninggi metñgosim endegsi merngoqnem, "Ninggi Yesus qa nunngo areqalo singilatiye." Bati di iga anjam uge bei merngosai-qnem. Iga nunngo ambleq di sosim kumbra jiga ti gisanj kumbra ti yosai-qnem. **4** Qotei a segi gago are miligi peleiyoqnsiq une bei unosai deqa a na iga wau egsiq mergej. "Ninggi ijo anjam bole mare mare laqniye." Deqa iga endegsi are qalosaioqnem, "Iga Qotei aqa anjam maroqnmqa tamo nanggi na iga nugoqnsib gago ñam soqtetgoqngab." Iga degsi are qalosaioqnem. Gago areqalo agiende. Qotei a segi na gago are miligi peleiyoqnsim gago wau qa areboleboleiyogngajqa deqa are qalem. **5** Ninggi qalie, iga na walawala anjam bei ninggi merngosai-qnem. Osim nunngo ingi ingi qa maulgonaq anjam bole bei lanja gisanj na ninggi merngosai-qnem. Gago kumbra di Qotei a segi qalie. **6** Iga wauoqnem di ninggi ti tamo ungasari qudei ti na gago ñam soqtetgwajqa deqa iga wauosai. **7** Bole, iga Kristus aqa wau tamo deqa iga na ninggi endegsi merngwa kere, "Ninggi na silali ingi ingi qa iga aqaryaiyige." Ariya iga degosai. Iga ninggi koba na angoro kiñilala bul lawo soqnem. Ai nanggi na nanngo angoro mom nanggi mungum anainjreqnub dego kere iga nunngo ai bul sosim ninggi gegeringeqnem. **8** Osim iga ninggi tulanj qalaqalaingeqnem. Deqa iga nunngo silali yaingwajqa are qalosaioqnem. Iga Qotei aqa anjam bole ninggi merngwajqa are koba qaloqnem. Di segi sai. Iga gago segi ñambile dego uratosim ninggi aqaryaingwajqa are qaloqnem. Di kiyaaqa? Ninggi gago kadoi bole deqa.

⁹ O was qu, ningi qalie, iga ningi koba na sosim Qotei aqa anjam bole ningi merngoqnem bati deqa iga waukobaoqnem. Iga na ningi gulube engwa uratosim deqa iga gago segi ban na qanam ti qolo ti tulanj singila na wauoqnsim dena gago segi ingi ingi awaiyosim uyoqnem. Ningi na iga silali qa aqaryaigwajqa iga deqa merngosaiyoqnem.

¹⁰ Iga na ningi tamo ungasari Kristus qa nungo areqalo singilateqnu b qaji ningi kumbra bole osorngoqnem. Iga kumbra uge bei osorngosai. Iga Qotei aqa namgalaq dia kumbra bole tintinj nungo ambleq di yoqnem. Di ningi qalie. Qotei a dego qalie. ¹¹ Ningi qalie, abu nanji na nanjo angro nanji tingitnjroqnsib dalnjreqnub dego kere iga na ningi dego tingitnjroqnsim dalnjgoqnem. ¹² Iga na nungo areqalo tigeltetngosim nungo are miligi singilatetngwajqa deqa osim anjam merngoqnem. Osim ningi anjam endegsi merngoqnem, "Ningi Qotei aqa kumbra keretosib walweloqniye. Qotei agi a na ningi endegsi metngej, 'Ningi ijoq babqa e nungo Mandor Koba sosiy ningi taqatngosiy jaoqsiy lanj qureq oqitqa dia ningi so bole gaigai sqab.'"

Tesalonaika Kristen nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatoqnsib singila na tigelesosib gulube qoboioqneq

¹³ Iga Qotei aqa anjam ningi merngeqnam ningi quoqnsib endegsib marosaiyoqneq, "Anjam di mandam tamo nanjo anjam." Ningi deqsib marosaiyoqneq. Ningi quoqnsib maroqneq, "Bole, anjam di Qotei aqa anjam tintinj." Ningi deqsib maroqneq deqa Qotei aqa anjam di nungo are miligiq di singila na wauoqnu. Di kiyaaq? Ningi Kristus qa nungo areqalo singilateqnu deqa. Deqa iga gaigai ningi qa are qaloqnsim Qotei binjiyeqnu. ¹⁴ O was qu, tamo ungasari Judia sawaq dia Kristus Yesus beteryesosib Qotei aqa nam qa koroosib loueqnub qaji nanjo kumbra agi ningi dego deqsib dauryeqnub. Agi Judia nanji na Qotei aqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nanji gulube koba enjroqneq dego kere ningi dego nungo segi lej nanji na gulube koba engweqnu. ¹⁵ Nami Judia nanji na Tamo Koba Yesus qalsib moioteq. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji dego namoqnsib moiotnjroqneq. Osib nanji na iga dego wigonab iga nungo qure uratosim jaraiem. Tamo nanji di kumbra Qotei a areareteqnu qaji di olo gotranjoqnsib tamo kalil nanji jeutnjreqnub. ¹⁶ Osib iga na sawa bei bei qaji tamo ungasari nanji Qotei aqa anjam minjraqajqa gam getentetgeqnu. Sawa bei bei qaji tamo nanji Qotei na elenjam deqa maroqnsib gam getentetgeqnu. Deqa nanji bati gaigai nanjo segi une tulanj kobaqurateqnu. Nanjo kumbra dena Qotei aqa minjinj bosiq nanjoq di unu.

Pol a Tesalonaika nanji olo unjraqajqa are koba qaleqnu

¹⁷ O was qu, Judia nanji na iga wigeb deqa iga ningi uratngosim bati truquyala sawa beiq di soqnem. Deqa

iga nunjo ulatamu unosaieqnum. Ariya ningi gago are miligiq di unub deqa iga ningi ti sobulejunum. Deqa iga ningi qa olo bosim nungwajqa gam nameqnum. Iga ningi olo nungwajqa are koba qaleqnum. ¹⁸ Iga ningi qa olo bqajqa are koba unu. E Pol e segi bati gargekoba ningi qa olo bqajqa yeqnam Satan na gam getentetgoqnej. ¹⁹ Mondoq gago Tamo Koba Yesus a olo lanj qureq na boqnmqa iga gago wau kie qa singila na tigelosim Yesus aqa namgalaq di areboleboleigwas? Iga gago wau kie qa Yesus minjim a na mergwas, "Ningi ijo wau tamo bole"? O was qu, agi ningi segi qa iga areboleboleigwas. ²⁰ Od, iga ningi qa tulanj areboleboleigweqnu. Ningi na gago are tulanj boletetgeqnu.

Pol na Timoti a qarinyonaq Tesalonaika nanji qa gilej. Di kiyaaq? A na nanjo are singilatetnjraqajqa deqa

3 Iga Atens qureq di sosimqa iga ningi qa are koba qaloqneq. Deqa iga are qalem, iga olo ningi qa tarinqa keresai. Deqa aqo Sailas wo endegsi marem, "Iga Atens qureq endi sqom." ² Marsimqa Timoti qarinyonam ningi qa bej. Timoti a gago Kristen was bole. A Qotei aqa wau tamo. A Kristus aqa anjam bole maro qaji tamo. Iga na a qarinyonam ningi qa bej. A na ningi aqaryaingosim nungo areqalo Yesus qa singilateqnu b qaji di olo singilatetngwajqa deqa marsim a qarinyonam ningi qa bej. ³ Yimqa gulube ti jaqatinj ti ningi eqnub qaji dena nungo areqalo olo ugetetngaim deqa. Ningi qalie, Qotei a nami iga gulube deqaji oqajqa marsiq giltgej. ⁴ Agi iga nungo ambleq di sosimqa endegsi merngoqneq, "Gulube gargekoba gagoq boqnas." Deqa ningi endegsib qalieoiye. Gulube oqajqa bati agi brantqo. ⁵ Utru deqa e ningi qa tarinqa keresai. Deqa e Timoti qarinyonam ningi qa bej. E endegsi are qalem. Walawalaiyo tamo Satan a na ningi uneq waingwowaq ningi na gago wau di lanja ulontosib nunjo areqalo Yesus qa singilatqa uratonub kio? E di qalieqajqa deqa Timoti qarinyonam ningi qa bej.

Timoti a olo Pol aqaaq bosiqqa Tesalonaika nanji qa anjam bolequja minjeq

⁶ Ariya Timoti a ningi qa bosiqqa olo uratngsiqa iga qa olo brantosiqqa anjam bolequja endegsi mergej, "Tesalonaika Kristen nanji Yesus qa nanjo areqalo singilabolettoqnsib tamo kalil nanji tulanj qalaqalainjreqnub. Osib gaigai ningi qa are qaloqnsib ningi qa are boleinjreqnu. Nami ningi nanji unjraqajqa maroqneq dego kere nanji kamba ningi dego nungwajqa mareqnu." ⁷ O was qu, ningi Yesus qa deqsib nunjo areqalo singilabolettoqnu anjam di Timoti a bosiqq mergonaqa iga qusim dena gago gulube kalil qa gago are singilatetgej. ⁸ Iga qalieonum, ningi Tamo Koba Yesus aqa nam singila na ojejunub. Iga di qalieosim deqa binji iga so bole unum. ⁹ Iga ningi qa are qaloqnsim deqa gago Qotei aqa namgalaq di iga tulanj areboleboleigweqnu. Iga endegsi are qalonum. Gago arebolebole di tulanj kobaquja. Gago arebolebole di Qotei na egej de-

qa iga a tulanj binjyeyqnum. ¹⁰ Iga qanam ti qolo ti endegsi Qotei pailyeqnum, "O Abu, ni na iga odgimqa iga Tesalonaika Kristen nanji qa gilsim unjrqom. Unjrsim nanjo areqalo Yesus qa singilateqnum qaji di truquin-jrimqa iga na olo singilatetnrqom." Iga degsim Qotei pailyeqnum.

Pol a olo Tesalonaika nanji qa gilqajqa deqa Qotei pailyeqnu

¹¹ Gago areqalo agiende. Gago Abu Qotei wo gago Tamo Koba Yesus wo nanji aiyel na gam gereiyet-gibqa iga ningi qa bqom. ¹² Gago areqalo bei dego agiende. Tamo Koba Qotei a na ningi singilatngimqa qalaqalaiyo kumbra nunjoq di tulanj kobaamqa ningi na Qotei aqa segi tamo ungasari nanji ti tamo kalil nanji ti tulanj qalaqalainjroqnb. Agi iga na ningi tulanj qalaqalaingeqnum dego kere. ¹³ Yimqa kumbra dena Qotei a nunjo are miligi singilatetngimqa mondonj gago Tamo Koba Yesus a na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanji lanj qureq dena joqsim bosimqa ningi Qotei aqa segi kumbra bole dauryeqnub di a bosim unqas. Bati deqa ningi tamo ungasari tulanj boledamu tinjinj sosib gago Abu Qotei aqa namgalaq di une saiqoji sqab. Bole.

Ningi sambala kumbra kalil torei uratiye

4 O was qu, kumbra bole kalil Qotei a tulanj areareteqnu qaji di iga nami ningi osornjoqnem agi ningi dauryeqnub. Ariya bini iga nunjo are miligi singilatetngosim Tamo Koba Yesus aqa nam na endegsi merngwom. Ningi kumbra di olo torei singilatosisib yoqniye.

² Anjam kalil iga nami Tamo Koba Yesus aqa nam na ningi mernjoqnem qaji di ningi segi qalie. ³ Qotei aqa areqalo agiende. Ningi nunjo segi jejamu osib Qotei yekritosib aqa segi kumbra boleq di sosib dauryeqniye. Osib sambala kumbra kalil torei uratiye. ⁴ Ningi nunjo segi so geregere taqatosib areqalo uge uge nunjo are miligiq di unu qaji di uratekritiye. Ningi degyqab di ningi kumbra bole ti kumbra kalil Qotei a tulanj areareteqnu qaji de ti dauryeqnub. ⁵ Yimqa nunjo areqalo uge uge dena ningi tinjngimqa sambala kumbra tamo nanji Qotei qaliesai qaji nanji yeqnub di ningi dego dauryo uge. ⁶ Ningi na Kristen was qu nanji kumbra uge bei enjraib. Osib nanji gisañjrsib nanjo njanj ugetnjraib. Tamo Koba Qotei a na tamo nanji kumbra deqaji yeqnub qaji nanji awai uge enjrqas. Iga nami ningi singila na degsi mernjoqnem. ⁷ Qotei a na iga kumbra jigat yqajqa deqa metgosai. Iga gago segi jejamu osim Qotei yekritosim aqa segi kumbra boleq di sosim dauryeqajqa deqa metgej. ⁸ Deqa tamo bei a gago anjam endi gotranjyqas di a tamo nanjo anjam gotranjosai. A Qotei agi aqa Mondor Bole ningi engeqnu qaji aqa anjam gotranjyqo.

Ningi qalaqalaiyo kumbra olo torei singilatosisib yoqniye

⁹ E na ningi Qotei aqa tamo ungasari nanji qalaqalainjrqajqa deqa anjam bei nengrenjyqasai. Di kiyaaq? Qotei na qalaqalaiyo kumbra di ningi osornjgekritej koboqo. ¹⁰ Agi ningi na Kristen tamo ungasari Masedonia sawaq di unub qaji nanji qalaqalainjreynub. Ariya was qu, iga na nunjo are singilatetngimqa ningi qalaqalaiyo kumbra di olo torei singilatosisib yoqniye. ¹¹ Osib lawo na sosib nunjo segi ingi ingi taqatosib nunjo segi banj na wauoqniye. Anjam di iga nami ningi mernjoqnem. ¹² Ningi kumbra bole degsib yoqnbqa ningi ingi bei qa truquinjoqnsai. Deqa qala qaji tamo nanji nunjo kumbra di unsib deqa tulanj areboleboleinjrqas.

Tamo Koba Yesus a olo bosim tamo moreno qaji ti tamo nambile unub qaji nanji ti turtnjrim nanji a koba na sqab

¹³ Ariya was qu, tamo ungasari nami moreneb qaji nanji mondonj kumbra kie turqab di ningi qalieqajqa deqa merngwom. Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanji subq na tigelqa bati qa tarinjosaiqenub. Deqa nanjo was bei a moiqas di nanji tulanj are ugeinjrqas. Ariya ningi degsib tulanj are ugeingaim deqa anjam endi merngwom. ¹⁴ Yesus a moisiqa olo subq na tigelej anjam di iga gago areqaloq di singilatejunum. Deqa iga qalieonum, mondonj Qotei a Yesus aqa singila na Kristen tamo ungasari nami moreneb qaji nanji olo subq na tigeltinjrqas. Yimqa nanji Yesus dauryosib koba na olo mandamq aiqab.

¹⁵ Iga Tamo Koba Yesus aqa anjam ningi endegsi merngwom. Mondonj Tamo Koba Yesus a olo mandamq aioqnimqa iga tamo ungasari mandamq endia nambile unum qaji iga na tamo ungasari nami moreneb qaji nanji bunjnrsim namo oqsim Yesus itqasai. ¹⁶ Qotei a anjam singila koba marimqa lanj angromatu a lelenjoqnimqa Qotei na gul anjamqas. Yimqa Tamo Koba Yesus a lanj qure uratosim mandamq aioqnimqa tamo nami Yesus qa nanjo areqalo singilatosisib moreneb qaji nanji namo subq na tigelqab. ¹⁷ Tigelabqa bati deqa iga tamo ungasari mandamq endia nambile unum qaji iga ti nanji ti turossim koba na lanjbiq na oqsim Tamo Koba Yesus itqom. Osim a ti gaigai sqom. ¹⁸ Deqa ningi na anjam di Qotei aqa tamo ungasari nanji minjroqnsibqa dena nanjo are singilatetnjroqniye.

Yesus a olo bqajqa bati di tamo bei a qaliesai deqa ningi nam atsib soqniye

5 O was qu, Yesus a bati gembu bqas di tamo bei a qaliesai. Deqa iga anjam bei nengrenjosim ningi qa qarinyqa keresai. ² Ningi segi qalie, Tamo Koba Yesus bqajqa bati di bajinj tamo bul brantqas. Bajinj tamo nanji qolo beqnub dego kere Yesus bqajqa bati di lumu bosim tamo nanji pruatnjrqas. ³ Tamo ungasari

nanği endegsib maroqnqab, “Bini bati bole. Iga bole unum.” Degsib maroqnibqa gulube kobaquja nanngoq di brantoqujatqas. Unja angtrotqa osim jaqatij eqnu dego kere. Gulube di nanği gotranjyqa keresai. ⁴ Ariya was qu, ningi ambruq di sosai deqa bati di bqas dena ningi pruatngwasai. Bajij tamo nanği boqnsib tamo nanği pruatnjreqnub dego kere bati di bqas dena ningi pruatngwasai. ⁵ Ningi kalil pulonj aqa angro. Ningi suwanj aqa angro. Iga qolo qaji tamo sai. Iga ambru qaji tamo sai dego. ⁶ Deqa iga tamo nanği njereno ani nanği bul sqasai. Iga nam atoqnsim areqalo bole ti sqom. ⁷ Iga qalie, tamo nanği njereneqnu qaji nanği qolo njereneqnu. Tamo nanği ya uysib nanarieqnu qaji nanği qolo ya uyeqnu. ⁸ Ariya iga suwanj qaji tamo unum deqa iga areqalo bole ti sqom. Sosim iga Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim tamo nanği qalaqalainjroqnqom. Gago kumbra di iga singilatosim qoto qa gara jugo bul jigsim tigelesqom. Osim iga mondonj Qotei na lanj qureq joqsim oqwajqa deqa tarinjroqnqom. Gago kumbra di dego iga singilatosim qoto qa gate tatal bul atsim tigelesosim nam atoqnqom. ⁹ Qotei na iga aqa minjinj turqajqa deqa giltgosai. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a na iga oqajqa deqa marsiq giltgej. ¹⁰ Yesus a iga qa moiej deqa iga nambile sqom kio iga moiqom kio di ungunj. Iga Yesus koba na nambile gaigai sqom. ¹¹ Deqa ningi segi segi Qotei aqa tamo ungasari nanği anjam bole minjroqnsib dena nanği are singilatetnjroqniye. Agi bini ningi degyeqnu.

Qotei na ningi singilatnggoqnmqa ningi kumbra bole bole yoqniye

¹² Ariya was qu, iga ningi endegsi merngwom. Ningi nunjo Kristen gate nanjo sorgomq di soqniye. Tamo Koba Yesus a na nanği gate atelenej deqa nanği ningi aqaryaingwajqa wauoqnsib Qotei aqa anjam ningi merngoqnsib nunjo kumbra tingitetnggeqnu. ¹³ Nanği wau di yeqnu deqa ningi nanği qa are boleingooqnm nanği qalaqalainjroqniye. Osib ningi kalil koba na are qujaitosib soqniye.

¹⁴ O was qu, iga na nunjo are tigeltetngimqa ningi na tamo nanği wauqajqa asginjreqnu qaji nanjo kumbra olo tingi-tetnjroqniye. Osib tamo nanği ulaeqnu

qaji nanjo are singila-tetnjroqniye. Osib tamo singila saiqoji unub qaji nanği olo aqaryainjroqniye. Osib tamo kalil nanği lawo na gegerereinjroqniye.

¹⁵ Ariya tamo qudei nanği na ningi kumbra uge engibqa ningi na kamba olo nanği kumbra uge enjraib. Ningi gaigai singilaoqnsib Qotei aqa tamo ungasari nanği ti tamo ungasari kalil nanği ti kumbra bole bole enjroqniye.

¹⁶ Osib ningi gaigai areboleboleingim soqniye.

¹⁷ Sosib gaigai pailyoqniye. ¹⁸ Kumbra kie nunjoq di brantoqnm, di ungunj, ningi olo Qotei binjyoqniye. Qotei aqa areqalo agiende. Ningi Kristus Yesus beteryejunub deqa ningi kumbra degyoqniye.

¹⁹ Qotei aqa Mondor na ningi kumbra bei yqa are tigeltetngimqa ningi na olo getentaib. Ningi kumbra di yiye. ²⁰ Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği na anjam merngooqnsibqa ningi nanği qa olo are ugeingaiq. ²¹ Anjam kalil ningi queqnu qaji di ningi gegerere quoqnsib tenemtoqnsib pegiyoqniye. Osib kumbra kalil dego pegiyoqnsib kumbra bole segi singilatosib ojesoqniye. ²² Osib kumbra uge kalil uratoqniye.

²³ Qotei a are lawo qa utru. A na nunjo areqalo tigeltetngimqa ningi nunjo segi jejamu osib a yekritosib aqa segi kumbra boleq di sosib dauryoqniye. Qotei a na nunjo mondor ti nunjo qununj ti nunjo jejamu ti kalil taqatesoqnmqa ningi so bole sqab. Sosib mondonj gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo bqas bati deqa ningi torei une saiqoji sqab. ²⁴ Qotei agi ningi metngej qaji a na ningi aqaryaingimqa kumbra kalil di nunjoq di brantqas. Di kiyaaq? Anjam kalil Qotei a mareqnu qaji di a olo dauryeqnu.

²⁵ O was qu, ningi iga qa pailyoqniye.

²⁶ Ningi na nunjo Kristen was kalil nanği segi segi kundoqnjriye. Kumbra di agi Qotei aqa tamo ungasari nanği yeqnu.

²⁷ E Tamo Koba Yesus aqa nam na ningi singila na endegsi merngwai. Ningi na Qotei aqa tamo ungasari kalil nanği koroinjsib ijo anjam nengrenyonum qaji endi sisiyabqa nanği quqwab.

²⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are boleiyeme.

2 Tesalonaika

1 Iga Pol na Sailas na Timoti na iga qalub anjam endi nengrenyosim ningi tamo ungasari Tesalonaika qureq dia Yesus aqa ñam qa koroosib loueqnub qaji ningi qa qarinyonum. Ningi gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nangi aiyel taqnjrejrunub.

² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nangi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniye.

Gulube oqa bati qa Tesalonaika nangi singila na tigeleq-nub

³ O was qu, iga gaigai ningi qa are qaloqnsim deqa Qotei binjyeyqnum. Iga kere degyeqnum. Di kiyaaqa? Nungo areqalo Yesus qa singilateq-nub qaji di tulan kobaqujaeqnu. Ningi segi segi na nungo Kristen was qu nangi qalaqalainjreqnub. Nungo kumbra di dego tulan kobaqujaeqnu. ⁴ Utru deqa iga qure kalilq di laqnsimqa tamo ungasari Qotei louqa koroeq-nub qaji nangi ningi qa sainjroqnsim nungo ñam soqteqnum. Kumbra uge kalil jeu tamo nangi na ningi engeq-nub qaji deqa ti gulube kalil ningi qa branteqnu qaji deqa ti iga na nangi sainjroqnsim endegsi minjreqnum, "Tesalonaika Kristen nangi Yesus qa nanggo areqalo tulan singilateqnsib deqa nangi gulube ti jaqatin ti kalil di qoboioyqnsib singila na tigelejrunub."

Qotei a kumbra tintin na gago une qa iga pegigeqnu

⁵ Gulube kalil di nungoq di branteqnu deqa iga endegsi poigwo, Qotei a kumbra tintin na gago une qa iga pegigeqnu. Ningi jaqatin eqnub di aqa utru agiende. Qotei a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatng-wajqa deqa. Osim a na ningi tulan keretngwas. Yim deqa ningi aqa tamo boledamu soq-nib a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwas. ⁶ Mondon Qotei a kumbra tintin endeqaji yqas. Tamo nangi ningi gulube engeq-nub qaji nangi di Qotei na kamba gulube enjrqas. ⁷ Tamo Koba Yesus aqa lan angro nangi ti nanyuo ti lan qureq dena mandamq aisib tamo ungasari nanggo namgalaq di brantq-nib bati deqa Qotei na ningi ti iga ti aqaryaigosim gago gulube kalil iga bini qoboieyqnum qaji di yaigosim kobotim iga aqaratqom. ⁸ Ariya Yesus a mandamq aisim tamo nangi Qotei qaliesai qaji nangi ti tamo nangi gago Tamo Koba Yesus aqa anjam bole dauryqa urateq-nub qaji nangi ti nolanwotnjrqas. ⁹ Osim nangi awai ugedamu enjrqas. Nanggo awai uge agiende. Nangi Tamo Koba Yesus a ombla sqasai. Nangi aqa singila koba ti rian ti unqasai dego. Nangi tulan isaq di sosibqa bati gaigai

padalosi sqab. ¹⁰ Bati Qotei na nami giltej qaji di brantimqa Tamo Koba Yesus a bosim nangi degsim nolanwotnjrqas. Ariya Qotei aqa segi tamo ungasari a qa nanggo areqalo singilateq-nub qaji nangi kalil a mandamq aioq-nim aqa singila unsibqa aqa ñam soqtosib a qa tulan areboleboleinjrim sqab. Ningi dego nangi ti areboleboleingim sqab. Di kiyaaqa? Qotei aqa anjam iga nami ningi merngoq-nem qaji di ningi qusib nungo areqaloq di singilatejrunub deqa.

Pol a Qotei na Tesalonaika nangi aqaryainjrqajqa deqa pailyeqnu

¹¹ Deqa was qu, iga bati gaigai ningi qa osim gago Qotei endegsi pailyeqnum, "O Abu, ni na Tesalonaika Kristen nangi aqaryainjroq-nimqa kumbra kalil ni nami nangi dauryqa metnjrem qaji di nangi dauryoq-nibqa ni unsim minjrqam, 'Ningi keretonub.' O Abu, ni na nangi singilatejrimqa kumbra bole kalil nangi yqajqa arearetnjreqnu qaji di nangi yoq-nqab. Osib Yesus qa nanggo areqalo singilateqnsib aqa wau gegerere oj-qab." O was qu, iga degsim ningi qa Qotei pailyeqnum. ¹² Deqa nungo kumbra dena ningi gago Tamo Koba Yesus aqa ñam soqtoqniye. Yimqa a na kamba dego nungo ñam soqtetngooq-nqas. Gago Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nangi aiyel ningi qa are tulan boleinjroq-nimqa kumbra di nungoq di brantq-neme.

Yesus aqa bqajqa bati brantosaisoq-nim Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo a brantqas

2 O was qu, mondon gago Tamo Koba Yesus Kristus a lan qureq dena boq-nimqa ningi ti iga ti aqa singaq di koroqom. Iga deqa ningi anjam kiñala merngim quiye. ² Tamo qudei nangi gisanqnsib endegsib merngeq-nub, "Tamo Koba Yesus a olo bqajqa bati brantqo." Osib tamo qudei nangi endegsib mareq-nub, "Qotei aqa Mondor na degsi babtosiq iga mergwo." Olo tamo qudei nangi mareq-nub, "Gago anjam di Qotei aqa anjam." Olo tamo qudei nangi mareq-nub, "Pol aqa wau qujai nangi ti anjam di nengrenyonab iga sisiyem." O was qu, nanggo anjam di gisanj. Deqa ningi nanggo anjam di qusibqa ningi urur prugugetosib are gulubeingaiq. ³ Tamo qudei nangi gisanj anjam deqaji ningi merngibqa ningi qusib dauryaib. Nangi gisanj kumbra dego ningi osorngibqa ningi bole edegaib. Ningi quiye. Yesus a olo bqajqa bati lan brantqasai. Bati di brantqa laq-nimqa kumbra qudei namoqna endegsi bqas. Tamo gargekoba nangi boqnsib nangi tu-

lan diqoqnsib Qotei qoreiyqnsib sqab. Satan a na aqa tamo kobaquja dego qarinyim bqas. Tamo di a Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo. A namyuoq di padalougetqas. ⁴ Satan aqa tamo di a na qotei gisan kalil nanngi jeutnjroqngas. Osim a diqoqnsim aqa segi ñam soqtoqnsim qotei gisan nanngi di tulan buñjrqas. Deqa a Qotei aqa atra tal koba miligiq gilsim di awoosim marqas, "E segi Qotei."

⁵ Bati e nunngo ambleq di sosimqa e tamo uge deqa ningi merngoqnem. Ningi ijo anjam di olo are walngwo kio? ⁶ Satan aqa tamo di a bosaiunu. A bqajqa bati agi Qotei a nami atej unu. A namoqna baim deqa a bqajqa gam tamo bei na getentejunu. Tamo yai na gam getentetejunu di ningi qalie. Ariya aqa bqajqa bati tiamqa Qotei na marim a brantqas. ⁷ Ningi qalie, bini Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo di a ulioqnsiq wauqnu. Ariya a wauoqnmqa gam getentejunu qaji tamo di Qotei na taqal waiyim Satan aqa tamo kobaquja di a boleq dqas. ⁸ A boleq dimqa Tamo Koba Yesus a rian koba ti bosim aqa me mondor medabuq na puyimqa jagwa koba dosim dal anjam gotranjo qaji tamo di qalsim moiotqas. O was qu, Yesus aqa rian dena tamo di tulan padaltougetqas. ⁹ Dal anjam gotranjo qaji tamo di a Satan aqa singila ti bosim aqa gisan kumbra na manwa gargekoba tamo ungasari nanngi osornjroqngas. ¹⁰ Osim gisan kumbra dena a na tamo ungasari padalqa gam dauryeqnub qaji nanngi gisa gisanjroqngas. Yim nanngi padalqab. Di kiyaa? Qotei na nanngi elenqa osiq aqa anjam bole nanngi minjreanaqa nanngi deqa arearetnjrosaeqnu. ¹¹ Deqa Qotei na nanngo areqalo niñaqyentjrimqa nanngi aqa anjam bole dauryqa uratosib Satan aqa gisan anjam dauryoqngab. ¹² Deqa iga qalieonum, tamo kalil Qotei aqa anjam bole nanngo areqaloq di singilatosaioqnsib kumbra uge uge yqajqa arearetnjreqnu qaji nanngi di Qotei na njolawotnjrsim awai uge enjrqas.

Namoqna Qotei na ningi oqajqa deqa marsiq ningi giltngej

¹³ Ariya was qu, Tamo Koba Yesus a na ningi tulan qalaqalaingeqnu. Deqa bati gaigai iga ningi qa are qaloqnsim Qotei binjiyeqnum. Namona Qotei na ningi oqajqa deqa marsiq ningi giltngej. Aqa Mondor Bole na ningi singilatngimqa ningi aqa segi tamo ungasari boledamu sosib aqa anjam bole nunngo areqaloq di singilatib kumbra dena Qotei na ningi oqajqa deqa marsiq ningi giltngej. ¹⁴ Qotei aqa areqalo agiende. Ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa rian koba ti aqa singila ti unqajqa. Deqa a na aqa anjam bole iga nami ningi merngoqnem qaji dena ningi metngej. ¹⁵ Deqa was qu, ningi singila na tigeloqnsib Qotei aqa anjam kalil iga nami ningi merngoqnem qaji di dauryosib soqniye. Anjam kalil iga nengrenyosim ningi qa qarinyoqnem qaji di dego ningi dauryoqniye.

¹⁶ Gago Tamo Koba Yesus Kristus wo gago Abu Qotei wo nanngi aiyel na iga tulan qalaqalaingeqnub. Qotei a iga qa are boleiyqnsiq deqa a gaigai gago are boletetgeqnu. Osiqa a na iga singilatgeqnu. Deqa mon-

donj a na iga boletgwajqa deqa iga tariñoqnsim unum. ¹⁷ Qotei a na nunngo are singilatetngooqnsim aqaryaingoqnmqa ningi kumbra bole kalil geregere dauryoqnsib wau bole bole yoqniye.

Pol a Tesalonaika nanngi minjrej, "Ningi iga qa Qotei pailyoqniye."

3 Ariya was qu, gago anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ningi iga qa Qotei pailyoqniye. Yimqa Qotei na iga aqaryaigimqa iga Tamo Koba Yesus aqa anjam geregere mare mare laqngom. Yimqa aqa anjam di tulan kobaosim sawa sawa kalil keretoqnmqa tamo tulan gargekoba nanngi quoqnsib Yesus aqa ñam soqtoqngab. Nami Yesus aqa anjam nunngo ambleq di tulan kobaej dego kere. ² Deqa ningi iga qa Qotei pailyoqnbqa a na iga aqaryaigosim tamo uge nanngo banq dena iga elenqas. Tamo nanngi di kumbra uge uge yeqnub. Ningi qalie, tamo gargekoba nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilatosaieqnu.

³ Ariya ningi qalie, Tamo Koba Yesus a kumbra bole segi yeqnu. Deqa iga a qa gago areqalo singilatesqom. A na ningi singilatngooqnsim taqatngooqnmqa Satan a na ningi ugeugeingwa keresai. ⁴ Iga qalie, anjam kalil iga nami ningi merngoqnem qaji di ningi dauryoqnsib unub. Agi bunuqna dego ningi dauryoqnsib sqab. Tamo Koba Yesus na iga degsi mergonaq iga qalieem.

⁵ Gago areqalo agiende. Tamo Koba Qotei a na nunngo areqalo gereiyetngimqa ningi aqa qalaqalaiyo kumbra geregere qalieosib dauryoqniye. Osib Kristus a nami singila na tigelosiq gulube qoboioqnej dego kere ningi dego singila na tigeloqnsib gulube qoboioqniye.

Ningi kalil wauoqniye

⁶ Ariya was qu, gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na iga anjam bei ningi endegsi merngwom. Was qudei nanngi gago anjam iga nami ningi merngoqnem qaji di dauryqa uratosib wauqajqa asginjreqnu. Deqa ningi na was nanngi di qoreinjrsib isaq giliye. Ningi nanngi koba na saib. ⁷ Ningi gago kumbra segi dauryoqnsib soqniye. Ningi gago kumbra qalie. Gago kumbra agiende. Iga nami ningi koba na sosimqa iga wauqajqa asgigosaioqnej. ⁸ Iga nunngo ingi ingi lanja yaingo-saioqnem. Iga gago segi ingi awaiyoqnsim uyoqnem. Iga ningi gulube engwa uratosim deqa iga qanam ti qolo ti waukobaoqnem. ⁹ Bole, iga ñam ti deqa iga nunngo ingi ingi lanja yaingwa kere. Di iga uratem. Di kiyaa? Iga endegsi are qalem. Iga wauoqnsim gago segi ingi ingi awaiyoqnsim uyoqnmqa gago kumbra di ningi unsib bole qa marsib dauryoqngab.

¹⁰ Ningi qalie, iga ningi koba na sosimqa endegsi merngoqnem, "Tamo a wauqasai di a ingi uyqasai dego." ¹¹ Ariya iga anjam endegsi quem. Nunngo ambleq di tamo qudei nanngi wauqajqa asginjreqnu. Nanngi lanja sosibqa yomu anjam koba lanja lanja mareqnu. ¹² Deqa iga Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na tamo

nanggi deqaji endegsi minjrqom, "Ninggi lawo na sosib wauoqnsib nunngo segi inggi inggi awaiyosib uyoqniye."

¹³ O was qu, ninggi kumbra bole yoqnqajqa asgingaiq.

¹⁴ Was bei a gago anjam iga neŋgrenyonum qaji endi uratimqa ninggi na a taqal waiyib isaq gilem. Yimqa aqa kumbra uge deqa a jemaqqas. ¹⁵ Ariya a nunngo jeu tamo edegaib. Ninggi endegsib maroqniye, "Tamo di a gago was. Deqa iga na Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas." Ninggi degsib maroqniye.

Pol a kaiye anjam neŋgrenyosiq Tesalonaika nanggi qa qarinyej

¹⁶ Tamo Koba Yesus a lawo kumbra qa utru. Deqa a na nunngo are latetngimqa ninggi gaigai are lawo na soqniye. Tamo Koba Yesus a ninggi kalil koba na soqnebe.

¹⁷ E Pol. E ijo segi ban na kaiye anjam endi neŋgrenyosim ninggi qa qarinyonum. E ijo anjam kobotoqnsim qarinyqa laqnsimqa e degyeqnum. Di ijo kumbra.

¹⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ninggi kalil qa are boleiyeme.

1 Timoti

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam marsim laqnum. Qotei agi iga padalo sawaq dena elenjej qaji nanği Kristus Yesus wo nanği aiyel na e gıltbody deqa e nanğo anjam marsim laqnum. Iga Yesus a olo lanğ qureq dena bam unqajqa deqa tarınqnum.

² O Timoti, e na anjam endi nengrenyosim ni qa qarinyonum. E nami Yesus aqa anjam ni mermonam qusımqa ino areqaloq di sıngılatem. Deqa ni ijo anğro bole bulonum. Gago Abu Qotei wo gago Tamo Koba Kristus Yesus wo nanği aiyel ni qa dulosisib are boleınjrimqa ni are lawo na soqnime.

Iga gısanğ anjam kalil gotranğyoqnqom

³ E Masedonia sawaq gilqa osımqa ni endegsi mermem, "Ni Efesus qureq di soqne." Ariya bini e anjam di olo pulutsiy ni mermqai. Ni Efesus qureq di ololo soqne. Qure dia tamo qudei nanği Qotei aqa anjam marqa oqnsib gısanğ anjam bei ti turtoqnsib tamo unğasari nanği minjreqnub. Deqa ni Efesus qureq di sosımqa tamo nanği di sıngıla na endegsi minjre, "Nınğı gısanğ anjam di tamo unğasari nanği minjraib." ⁴ O was qu, gısanğ tamo nanği di lanğa sa anjam ti nanğo moma nanğo ñam qa ti anjam koba lanğa lanğa marelenjeqnum. Deqa ni na tamo nanği di minjrim nanğo kumbra di uratqab. Nanğo anjam di tamo unğasari nanği minjroqnsib dena nanğo areqalo tulanğ ugeugeiyetnjreqnub. Deqa tamo unğasari nanği di Qotei qa nanğo areqalo sıngılatqa yeq nab anjam dena nanği aqaryainjro saieqnu. Od, inğı bole bole Qotei na iga egwa mareqnu qaji di nanği qalieqa yeq nab anjam dena nanği yala aqaryainjro saieqnu. ⁵ Ariya Qotei na iga aqa wau oj qajqa mergeqnu. Aqa wau agiende. Iga na tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam minjroqnm nanği a qa nanğo areqalo sıngılatosib dena nanği Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji sqab. Sosib kumbra dena nanğo areqalo tigeltetnjroqnm nanği qalaqalaiyo kumbra dauryoqnqab. ⁶ Tamo qudei nanği kumbra di dauryqa urateb deqa nanği tulanğ nanarioqnsibqa anjam lanğa lanğa marelenjeqnum. ⁷ Bole, nanği Qotei aqa dal anjam tamo unğasari nanği minjrqajqa are koba qaleqnum. Oqnsib minjreqnub, "Anjam iga na merñgeqnum qaji endi bole." Ariya nanği tamo tulanğ nanari deqa anjam nanği palonteqnub qaji di aqa utru nanği qaliesai. Nanğo segi anjam di nanği poinjro saieqnu.

⁸ Iga qalieonum, Qotei a nami dal anjam atej. Deqa dal anjam a wau ti. Iga dal anjam aqa wau di geregere oj qom di iga marqom, dal anjam a bole. ⁹ Qotei a tamo

nanği kumbra bole bole yeq nub qaji nanği qa osiq dal anjam atosai. Tamo nanği dal anjam gotranğyoqnsib di qeqnub qaji nanği qa osiq dal anjam atej. Tamo nanği di nanğo kumbra agiende. Nanği Qotei qoreiyosınsib une ateqnub. Osib Qotei aqa kumbra dauryqa uratoqnsib olo mandam qa kumbra uge uge yeq nub. Nanği nanğo ai wo abu wo ñımsib moiotnjreqnub. Osib tamo qudei nanği dego ñımeqnum. ¹⁰ Qotei a tamo nanği sambala kumbra yeq nub qaji nanği qa osiq dal anjam atej. Tamo deqaji qudei nanği unğa wo ñerenqa uratoqnsib tamo bei wo bei wo ñerenqnsib sambala kumbra yeq nub. Tamo qudei nanği na tamo qudei bajınelenqnsib nanğo segi kanğal tamo ateqnub. Tamo qudei nanği gısanğ anjam koba mareqnum. Nanği anjam bei sıngılatoqnsib olo puluoqnsib gısanğ anjam segi mareqnum. Osib kumbra uge uge gargekoba yeq nub. Qotei a tamo deqaji nanği qa osiq dal anjam atej. Nanğo kumbra uge deqaji na Qotei aqa anjam jeuteqnu. ¹¹ Qotei aqa anjam di gısanğ sai. Di Yesus aqa anjam bole Qotei na e marsiy laqajqa ebej qaji. Anjam bole di aqa utru agiende. Qotei a rianğ koba ti sıngıla koba ti unu. Anjam di tulanğ boledamu. Anjam di iga areboleboleıgwajqa utru.

Qotei a Pol qa dulej deqa a Qotei bıniyeqnu

¹² Gago Tamo Koba Kristus Yesus a na e sıngıla ebej. Osiqa endegsi are qalej, "Pol a na ijo wau oj qa kere." Degsi are qalsıqa e gıltbosıqa wau endi ebej. Deqa e a tulanğ bıniyeqnum. ¹³ Bole, nami e Yesus aqa ñam misil inğyoqnsım a jeutoqnsım a qa anjam uge maroqnem. Ariya e qalie, e nanari tamo sosım a qa ijo areqalo sıngılatosaioqnem deqa e kumbra di yoqnem. Deqa bati di a e qa olo dulej. ¹⁴ Osiqa a e qa are tulanğ boleiyosiq ijo are tigeltetbej deqa bini e gago Tamo Koba Kristus Yesus qa ijo areqalo sıngılatoqnsımqa tamo unğasari nanği qalaqalainjreqnum.

¹⁵ Kristus Yesus a na iga tamo unğasari une yeqnum qaji iga elenqa marsiq deqa mandamq aiej. Anjam di bole. Tamo kalil nanği qusib marqab, "Bole." O Timoti, e nami une gargekoba yoqnem deqa e na une tamo kalil nanği tulanğ bıniyeqnum. ¹⁶ Ariya Yesus Kristus aqa areqalo agiende. Tamo unğasari kalil nanği endegsib qalieqab, "Bole, Yesus Kristus a une tamo nanği qa tarınğokobaiyoqnsıqa lawo kumbra enjreqnu." Od, was qu, Yesus a namoqna e qa dulosisib kumbra bole ebej deqa tamo unğasari kalil nanği aqa kumbra di unınsib nanği dego a qa nanğo areqalo sıngılatqajqa deqa are qaleqnu. Kumbra dena nanği ñambile gaigai sqab.

¹⁷ Qotei a gaigai gago Mandor Koba sqas. A moiqa keresai. Iga a unqa keresai dego. A segi Qotei bole. Deqa iga kalil bati gaigai aqa ñam soqtoqnsim a binjiyoqnom. Bole.

Pol na Timoti minjej, "Ni qoto tamo bulosim kumbra uge kalil gotranjoqne."

¹⁸ O ijo angro Timoti, Kristen gate nanngi nami Qotei aqa medabu osib ni qa anjam babtosis wau emeb. E deqa are qalsim deqa e na anjam endi ni mermonum. Deqa ni qusim daurye. Kristen gate nanngi anjam dena ni singilatmoqnmqqa ni qoto tamo bulosim kumbra uge kalil gotranjoqne. ¹⁹ Gotranjysimqqa ino areqalo Yesus qa bole singilat. Osim Qotei aqa ñamgalaq di ni une saiqoji soqne. Tamo qudei nanngi segi qalie, nanngi une yeqnu. Ariya Qotei na nanngi kumbra tingitetnjqra laqnaq nanngi olo urateqnu. Deqa nanngi Yesus qa nanngi areqalo singilatqa asginjreqnaqa qobuñ a sargumq di paraqas dego kere nanngi areqalo uge ugeiysib laqnu. Kumbra dena nanngi tulañ ugetnjqras. ²⁰ Agi Himeneus wo Aleksander wo nanngi aiyel kumbra uge degsib yeqnu. Deqa e na nanngi aiyel Satan aqa bañq di atem. Yim dena nanngi endegsib qalieqab, "Bole, iga olo Qotei misilinyqasai."

Iga Qotei na tamo ungasari kalil nanngi aqaryainjroqnaqajqa deqa pailyoqnom

2 Ariya e anjam kobaquja bei endegsi mermit ni qusim daurye. Ni na Kristen tamo ungasari nanngi minjroqnmqqa nanngi tamo kalil qa pailyoqnebe. Yim Qotei na nanngi aqaryainjroqnaq. Od, ni na nanngi minjroqnmqqa nanngi Qotei binjiyoqnebe. ² Ni na Kristen tamo ungasari nanngi minjroqnmqqa nanngi mandor kokba ti sawa taqato qaji tamo kalil nanngi qa ti Qotei pailyoqnaq a na nanngi aqaryainjroqnaq. Yim deqa iga kalil are lawo sosim kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryoqnom. ³ Kristen tamo ungasari nanngi degsib pailyoqnaq Qotei agi iga elenje qaji a nanngi qa tulañ areboleboleiyqas. Pailyo deqaji Qotei aqa ñamgalaq di tulañ boledamu. ⁴ Qotei a na tamo ungasari kalil nanngi oqajqa are qaleqnu. Yim nanngi anjam bole poinjqajqa deqa. ⁵ Iga qalie, Qotei a segi qujai Qotei bole. Kristus Yesus a segi qujai tamo ungasari nanngi ti Qotei ti nanngi ambleq di tigelesosiqqa yeba waiyej unu. ⁶ Kristus a moiqaqqa bati agi Qotei a nami bati yonaqa a bosiqqa tamo ungasari kalil nanngi oqa marsiqqa aqa segi ñambile uratosiq moiej. Aqa kumbra dena Qotei na iga endegsi osorgej, a na tamo ungasari kalil nanngi oqajqa are qaleqnu. ⁷ Qotei a na e aqa anjam marsiy laqajqa deqa osiq e giltbej. Deqa e aqa anjam marqajqa wau ti. E bole mermonum. E gisañosai. E sawa bei bei qaji tamo ungasari nanngi qa gilsiy Qotei aqa anjam minjroqnitqa nanngi qusib Kristus qa nanngi areqalo singilatosis aqa anjam bole poinjqajqa deqa osiqqa e wau ebej.

⁸ Deqa ni na Kristen tamo qure qure kalilq di unub qaji nanngi minjroqnmqqa nanngi bañ soqtoqnsib pailyo-

qnebe. Nanngi mati nanngi segi ñambile Qotei yekritosis aqa kumbra boleq di sosib minjiñ ti njiriñ ti uratosib kumbra bole dena nanngi pailyoqnebe.

Ungasari nanngi Qotei aqa anjam dauryosib wau bole bole yoqnaq di nanngi wala bole

⁹ E na anjam bei dego ni mermqai. Ni na ungasari nanngi minjrimqqa nanngi areqalo bole na gara jigoqnebe. Nanngi diqoqnsib nanngi gate banqa walatoqnaib. Osib kolilei na ti wala bole na ti nanngi jejamu maqtosis gara wala ti jigoqnaib. ¹⁰ Ni na ungasari nanngi minjrimqqa nanngi Qotei aqa anjam dauryqa marsib wau bole bole yoqnebe. Di nanngi wala bole agide. ¹¹ Ni na ungasari nanngi minjrimqqa nanngi nanngi segi ñam aguq atoqnsib medabu getentosis Qotei aqa anjam quoqnebe. ¹² E na ungasari nanngi anjam palontqa saidnjreqnum. Deqa nanngi tamo nanngi gate saib. Nanngi medabu getentosis anjam segi quoqnebe. ¹³ Ni que. Qotei a Adam namoqna gereiyosiqqa ariya bunuqna a Iv gereiyej. ¹⁴ Satan a na Adam gisañ anjam bei minjosai. A na Iv gisañ anjam minjnaq qusiq dauryej. Osiq deqa a une atej. ¹⁵ Ariya ni na ungasari nanngi minjrimqqa nanngi angrotoqnsib angro qa wauoqnebe. Nanngi wau di yoqnsib gaigai Kristus qa nanngi areqalo singilatosis nanngi segi ñambile a yekritosis aqa kumbra boleq di sosib qalaqalaiyo kumbra dauryosib kumbra bole bole yoqnebe. Yim deqa Qotei a na nanngi oqas.

Tamo bei a Kristen nanngi gate sqqa marsimqqa a kumbra tiñtiñ segi dauryoqnem

3 Ijo anjam endi bole. Deqa ni que. Tamo bei a Kristen nanngi gate sqajqa marqas di a wau bole yqa marqo. ² Deqa ni unime. Tamo bei a Kristen nanngi gate sqajqa marsimqqa a kumbra tiñtiñ segi dauryoqnem. Yim tamo nanngi aqa jejamuq di une bei unqasai. Tamo di a unqa aiyeltaiq. A unqa qujai segi esoqnem. Osim aqa segi so geregere taqatosim areqalo bole ti sosim kumbra bole bole yoqnem. Tamo lanaj nanngi aqa meq boqnaq oqnsim geregereinjroqnem. A Qotei aqa anjam palontqajqa wau geregere poiym anjam palontqnem. ³ A ya uyoqnsim nanarioqnaiq. A urur minjiñ oqim qotoqnaiq. A lawo soqnem. A silali koba ti sqajqa are qaloqnaiq. ⁴ A na aqa unqa ti aqa angro nanngi ti geregere taqatnjreme. Yim aqa angro nanngi aqa anjam geregere quoqnsib dauryoqnaq. ⁵ Tamo bei na aqa segi unqa ti aqa angro nanngi ti geregere taqatnjrqasai di a na Kristen nanngi dego geregere taqatnjrqqa keresai. Deqa a Kristen nanngi gate sqqa keresai. ⁶ Kristen tamo bunuj a gate ataim. A gate sqas di a diqosim marqas, "E tamo bolequja." Yim Qotei na nami Satan ñolawotej dego kere tamo di dego ñolawotqas. ⁷ Tamo bei a tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanngi ñamgalaq di ñam bole ti sqas di ni unsim a gate ate. A ñam bole ti sqasai di a gate sqqa keresai. Di kiyaaqqa? Tamo qudei nanngi a qa anjam uge marib gam dena Satan na a ugeugeiyqas.

Kristen nanngo wau tamo nanngi areqalo bole ti sosib wauoqnebe

⁸ Kristen nanngo wau tamo nanngi dego areqalo bole ti sosib wauoqnebe. Nanngi medabu aiyeltaib. Nanngi ya uysib nanarioqnaib. Nanngi na tamo nanngo silali yainjraqajqa are koba qalaib. ⁹ Nanngi Qotei aqa namgalaq di une saiqoji soqnebe. Sosib anjam bole Qotei na nami iga osorgej qaji di singila na ojesoqnebe. Agi iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum qaji iga anjam bole di osorgej. ¹⁰ O Timoti, ni Kristen nanngo wau tamo nanngo wau gegerere peleiyee. Nanngi wau bole yibqa ni di un-sim nanngi wau tamo ate. ¹¹ Nanngo unngasari nanngi dego ni na minjrim nanngi areqalo bole ti sosib kumbra bole bole yoqnebe. Nanngi yomu anjam maroqnaib. Nanngi nanngo segi so gegerere taqatosib wau kalil Qotei na nanngi enjrej qaji di gegerere ojoqnebe. ¹² Kristen nanngo wau tamo nanngi unja aiyeltaib. Nanngi unja qujai segi esoqnebe. Sosib nanngo unngasari nanngi ti nanngo angro nanngi ti gegerere taqatnjroqnebe. ¹³ Kristen nanngo wau tamo nanngi wau bole yoqnaq di nanngi nam bole ti sqab. Sosib nanngi Kristus Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnaq. Osib deqa nanngi Yesus aqa anjam mare mare laqajqa ulaoqnaqasai.

Qotei aqa kumbra nami uliesoqnej qaji di tulan kobaquja

¹⁴ O Timoti, e ni qa urur bosiy numqajqa are koba unu. Ariya e are qalonum, e mati anjam endi nenngrenyosiy ni qa qarinyqai. ¹⁵ Deqa e ni qa urur bosaiotqa ijo anjam nenngrenyonum qaji endi ni sisiyosim kumbra bole kalil Qotei na Kristen nanngi dauryqa are qaleqnu qaji di ni qalieqam. Kristen nanngo utru agiende. Nanngi Qotei nambile gaigai unu qaji aqa segi tamo unngasari unub deqa nanngi tal aqa ai bul tigelesosib Qotei aqa anjam bole singila na ojejunub. ¹⁶ Iga bole qalieonum, Qotei aqa kumbra nami uliesoqnej qaji di tulan kobaquja. Kumbra di Qotei na iga osorgonaq unem. Aqa kumbra di agiende.

A segi tamo bulyonaqa tamo unngasari nanngi a unoqnebe.

Mondor Bole a na aqa kumbra bole babtosiq osorgej. Osiq mergej, "Aqa kumbra di tulan tintino."

Lan angro nanngi dego a unoqnebe.

Tamo nanngi sawa bei beiq giloqnsibqa aqa anjam mare mare laqnebe.

Deqa tamo unngasari mandamq endi unub qaji nanngi a qa nanngo areqalo singilatoqnebe.

Ariya Qotei na a olo osiq lan qureq osi oqnaqa a dia nam kobaquja osiq unu.

Mondor gisan tamo nanngi bosib Kristen tamo unngasari nanngo areqalo tulan niñaqyetnjroqnaq

4 Qotei aqa Mondor a anjam endegsi babtej. Mondor diño bati jojomoqnimqa tamo qudei nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilatqa uratqab. Di kiyaaqa? Nanngi gisan mondor ti mondor uge uge ti nan-

go anjam qusib dauryqab deqa. ² Bati di gisan tamo nanngi boqnsib gisan anjam di tamo unngasari nanngi minjroqnaq. Tamo nanngi di nanngo areqalo tulan niñaqejunu. Deqa nanngi nanngo segi une poinjrqa kere-sai. ³ Tamo nanngi di anjam uge endegsib tamo unngasari nanngi minjroqnaq, "Ninggi unjataib. Ninggi tamo-taib. Ninggi damu uyaib. Di getento kalil." O Timoti, anjam di gisan. Qotei a na inggi inggi kalil atelenej. Deqa iga a qa gago areqalo singilateqnum qaji iga inggi inggi kalil di oqa marsim Qotei binjyosim oqom. Iga Qotei aqa anjam bole qalieonum deqa iga inggi di oqom. ⁴ Iga qalie, inggi inggi kalil Qotei na atej qaji di bole. Deqa iga inggi bei getentqasai. Iga Qotei binjyoqnsim inggi inggi kalil di oqnaqom. ⁵ Qotei aqa anjam na ti gago pailyo na ti inggi inggi kalil di boleteqnu. Deqa inggi inggi di Qotei aqa segi inggi bole tintin.

Pol na Timoti minnej, "Ni Kristus aqa wau tamo bole soqne."

⁶ O Timoti, ijo anjam di ni na Kristen was qu nanngi olo minjroqne. Ni minjroqnaq di ni Kristus Yesus aqa wau tamo boledamu sqam. Deqa anjam bole ni ino areqaloq di singilatejunum qaji dena ti powo bole ni osim dauryeqnum qaji dena ti ni olo torei singilatmesqas. ⁷ Ariya tamo qudei nanngi sa anjam uge uge lanja maroqnsib dena tamo unngasari nanngi nanaritnjreqnub. Deqa ni na anjam di qoreiyosim Qotei aqa kumbra singilatsim dauryoqne. ⁸ Ni qalie, iga gago jeyamu singilatqa osim gaigai qaloqnsim singilatoqnaq kumbra dena iga kiñala aqaryaigwas. Di kiyaaqa? Gago jeyamu di lanja mandam qaji jeyamu. Ariya iga Qotei aqa kumbra qa are qalsim singilatoqnsim dauryoqnaq kumbra dena iga bole aqaryaigimqa iga mandamq endia so bole sosim mondor dego iga nambile gaigai sqom. ⁹ Anjam di bole. Tamo kalil nanngi qusib marqab, "Bole." ¹⁰ Qotei agi nambile gaigai unu qaji a na tamo unngasari kalil nanngi oqajqa wauqnu. Od, a na iga tamo unngasari a qa gago areqalo singilateqnum qaji iga bole elenej koboqo. Mondor a na iga joqsim lan qureq oqwas. Iga deq oqwasqa tariñoqnsim a qa gago areqalo singilatejunum. Utru deqa iga gaigai Qotei aqa wau singila na ojeqnum.

¹¹ O Timoti, ni na anjam di Kristen tamo unngasari nanngi plaltsim minjroqnimqa nanngi qusib dauryoqnaq. ¹² Tamo qudei nanngi ni qa mareqnaq, ni angro kiñala. O Timoti, tamo nanngi dena ino nam ugetetmaib. Ni kumbra bole segi yoqnimqa Kristen tamo nanngi na ni numoqnsib daurmoqnaq. Ino anjam maro na ti ino walwel na ti ni kumbra bole segi yoqne. Osim qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim Qotei qa ino areqalo singila-toqnsim Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji soqne. ¹³ E ni qa urur bosaiotqa Kristen tamo unngasari nanngi louqa korooqnaq ni tigeloqnsim Qotei aqa anjam sisiyoqnsim anjam aqa damu palontoqnsim Qotei aqa kumbra dauryqa gam osornjroqne. ¹⁴ Nami Kristen gate nanngi Qotei aqa nam na ino gateq di nanngo ban atnabqa Qotei na ni singila emej. Onaqa bunuqna tamo bei na olo Qotei aqa med-

abu osiq ni qa anjam bei dego babtej. Deqa ni singila di oqnsim wauqa asgimaiq. ¹⁵ Ni gaigai ino wau di geregere taqatosim singila na wauoqne. Yimqa Kristen tamo ungasari kalil nanggi ino kumbra di unoqnsib maroqnqab, "Bole." ¹⁶ Ni ino segi kumbra ti ino anjam maro ti geregere taqatosim singila na Qotei aqa wau yoqne. Yimqa ino wau dena Qotei na ni ti tamo ungasari kalil ino anjam qusib dauryeqnub qaji nanggi ti oqas.

Pol na Timoti minjej, "Ni Kristen tamo nanggi tingitnjrqa osimqa ni mati endegsi are qale, nanggi kalil ino was bul."

5 Ni na tamo qeli nanggi njirintjroqnaim. Ni lawo na nanggi tingitnjroqne. Ni nanggi tingitnjrqa osimqa nanggi ino abu bul lawo na tingitnjroqne. Anggro meli nanggi ti anggro wala nanggi ti dego lawo na tingitnjroqne. Ni nanggi tingitnjrqa osimqa nanggi ino was bul lawo na tingitnjroqne. ² Uña qeli nanggi dego tingitnjrqa osimqa nanggi ino ai bul lawo na tingitnjroqne. Dungege nanggi dego tingitnjrqa osimqa nanggi ino jaja bul lawo na tingitnjroqne. Ni Qotei aqa namgalaq di kumbra bole na dungege nanggi tingitnjroqne.

Uña qobul nanggi taqatnjrqa anjam

³ Nungo ambleq di uña qobul nanggi unub. Nanggi qudei anggro saiqoji unub. Deqa ni na uña qobul nanggi di kumbra bole enjroqne. ⁴ Ariya uña qobul qudei nanggo anggro ti moma ti unub. Deqa ni na nanggo anggro ti moma ti minjrimqa nanggi endegsi poinjrem. Nanggo wau bole agi nanggi na nanggo ai nanggi taqatnjroqnsib ingi ingi enjroqnqab. Nanggi nami anggro kiñilala sonabqa nanggo ai nanggi waukobaoqnsib nanggi gereinjroqne. Ariya bini nanggo ai nanggi qobulonub deqa nanggi na kamba nanggi taqatnjrqa. Nanggi kumbra di yqab di Qotei a nanggi qa areboleboleiyqas.

⁵ Ariya uña qobul qudei nanggi anggro saiqoji unub. Nanggi segi unub deqa nanggi Qotei qa nanggo areqalo singilatqnsib a na nanggi geregereinjraqjqa deqa tarinoqnsib qolo ti qanam ti pailyoqnsib unub. ⁶ Ariya uña qobul qudei nanggi nanggo segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqnub. Deqa nanggi moiobule-junub. ⁷ Deqa ni na uña qobul nanggi di minjrimqa nanggi Qotei pailyoqnsibqa kumbra bole segi dauryoqnebe. Yim deqa tamo ungasari qudei nanggi anjam uge bei nanggi qa marqa keresai. ⁸ Ariya ni que. Tamo bei na aqa segi len nanggi ti aqa tal qujai nanggi ti geregereinjraqasai di a kumbra tulan ugedamu yqo. A Yesus qa aqa areqalo singilatqa uratobulqo. Ni une. Tamo nanggi Qotei qalie-sai qaji nanggi kumbra uge deqaji yosaieqnub.

⁹ O Timoti, ni na uña qobul qudei nanggo ñam nengrenyim Kristen tamo ungasari nanggi na ingi ingi qa aqaryainjroqnqab. Ni na uña qobul endeqaji nanggo ñam nengrenye. Nanggi uña qeli wausau 60 onub. Nanggi nami tamo qujai segi esoqne. ¹⁰ Nanggi nami wau bole bole yoqne deqa nanggi tamo ungasari nanggo namgalaq di uña bole. Nanggi na nanggo anggro nanggi

geregere-injroqnsib boletnjroqne. Tamo lanaj nanggi nanggo meq beqnbqqa oqnsib geregereinjroqne. Nanggi na Kristen tamo ungasari nanggo singa yansetnjroqne. Tamo ungasari nanggi gulube ti sonabqa nanggi na aqaryainjroqne. O Timoti, ni na uña qobul deqaji nanggo ñam nengrenyim Kristen tamo ungasari nanggi na ingi ingi qa aqaryainjroqnqab.

¹¹ Ariya uña qobul meli nanggi singila bole unub deqa ni na nanggo ñam ataim. Di kiyaaq? Nanggi olo tamo oqajqa are prugnjqre na Kristus qoreiyeqnub deqa.

¹² Nanggi nami Qotei aqa ñam na anjam singilatqnsib mareb, "Iga olo tamo oqasai. Iga Kristus aqa kumbra segi dauryqom." Ariya nanggo anjam di nanggi bunuqna uratosib olo tamo oqajqa are prugnjqre. Deqa nanggi unetonub. ¹³ Nanggo kumbra bei agiende. Nanggi lalie kobaeqnub. Nanggi wauqa asginjqre na ta talq giloqnsib anjam lanja lanja maroqnsib yomu anjam quqwa-jqa tulan arearetnjqre. Deqa anjam uge uge iga marqa keresai qaji di nanggi olo mare mare laqnub.

¹⁴ Deqa e are qalonum, uña qobul meli nanggi olo tamo osib anggrotoqnsib nanggo segi tal gereiyeqnub di kere. Nanggi degyqab di jeu tamo nanggi na nanggo kumbra di unoqnsib deqa nanggi Qotei aqa ñam misilinyqa keresai. ¹⁵ Ni qalie, uña qobul meli qudei nanggi Qotei aqa gam bole uratoqnsib olo Satan dauryeqnub.

¹⁶ Ariya uña qudei Kristus qa nanggo areqalo singilateqnub qaji nanggo ai nanggi qobulonub deqa ni na nanggi minjrimqa nanggi na nanggo ai nanggi taqatnjrsib ingi ingi enjroqnqab. Yimqa Kristen nanggi gulube di qoboiyqasai. Uña qobul anggro saiqoji unub qaji nanggi segi Kristen nanggi na taqatnjroqnsib ingi ingi qa aqaryainjroqnqab.

Kristen gate nanggi wau bole yeqnub deqa iga na nanggi geregereinjroqnqom

¹⁷ Kristen gate nanggi wau bole yeqnub deqa ni na tamo ungasari nanggi minjrimqa nanggi na Kristen gate nanggo ñam soqtetnjroqnsib nanggi ingi ingi qa aqaryainjroqnebe. Kristen gate qudei nanggi Qotei aqa anjam palontqajqa waukobaoqnsib Qotei aqa gam bole tamo ungasari nanggi osornjqre. Deqa ni na tamo ungasari nanggi minjrimqa nanggi na Kristen gate nanggi di tulan geregereinjroqnebe. ¹⁸ Iga qalie, Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Bulmakau nanggi waukobaoqnsib rais paraparaiyoqnsib aqa sau taqal ateqnub. Deqa ningi na nanggi damu uyqa saidnjraib." Iga qalie, "Tamo nanggi wauqab di nanggo awai dego nanggi oqab." ¹⁹ O Timoti, tamo qujai na ni mermqas, "Kristen gate bei di a une yqo." Yimqa ni aqa anjam quetaim. Ariya tamo aiyel kio tamo qalub kio nanggi na anjam di mermibqa ni nanggo anjam di quetnjre. ²⁰ Kristen gate bei a une yimqa ni na a osim Kristen gate kalil nanggo ulatamuq di tigeltosim aqa une boleq atsim minjimqa Kristen gate kalil nanggi kumbra di unsib nanggi dego ulaqab.

Pol na Timoti minjej, "Ni Qotei aqa wau geregere taqatime."

²¹ O Timoti, Qotei ti aqa lanj angro nanngi ti Kristus Yesus ombla na nanngo namgalaq dia e singgila na anjam endegsi ni mermqai. Wau kalil e ino banq di atem qaji di ni geregere taqatosim wauoqne. Ni na ino was nanngi ti tamo kokba ti nanngi segi gereinjroqnaim. Ni tamo kalil nanngi turtnjrsim gereinjroqnime. ²² Ni Kristen nanngo gate bei atqa osimqa ino banq aqa gateq di urur ataim. Ni grotqam di a bunuqna une yimqa ni a ombla une oqam. Deqa ni ino segi so geregere taqatosim Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji soqne.

²³ Ariya ni ma ti sosim mene jaqatiqmeqnu deqa ni bunuqna ya segi uyaim. Ni ya ti wain ti turtsim uyoqne. Yim ino mene olo boleqas.

²⁴ Tamo qudei nanngo une boleqsi unu. Nanngo une deqa Qotei na nanngi awai uge enjrqas. Ariya tamo qudei nanngo une uliejunu. Bunuqna nanngo une di dego boleq dqas. ²⁵ Dego kere tamo nanngo kumbra bole qudei dego boleqsi unu. Ariya kumbra bole qudei urur boleq dqasai di unqum. Kumbra di bunuqna boleq dqas. Kumbra bole deqaji gaigai uliesqa keresai.

Kanngal tamo nanngi kumbra bole segi yoqnebe

6 Ni na Kristen kanngal tamo kalil nanngi minjrimqa nanngi nanngo wau qa gate nanngo nam soqtoqnsib nanngo sorgomq di geregere soqnebe. Yimqa wau qa gate nanngi nanngo kumbra di unsib Qotei aqa nam ti Kristus aqa anjam ti misilinyqa keresai.

² Kanngal tamo qudei nanngo wau qa gate nanngi Kristen tamo. Deqa ni na kanngal tamo nanngi di minjrimqa nanngi endegsib are qalaib, "Gago wau qa gate nanngi gago Kristen was qu. Deqa unqum, iga nanngo anjam gotranjoqnoqom." Nanngi deqsib are qalaib. Ni na nanngi minjrimqa nanngi endegsib are qalqab, "Gago wau qa gate nanngi Kristen tamo bole. Deqa iga na nanngi qalaqalainjroqnoqom." Nanngi deqsib are qalqab di nanngi nanngo wau qa gate nanngi geregere wauetnjroqnoqab.

Tamo nanngi silali koba oqajqa are qaleqnoq qaji nanngi di Satan na walawalainjroqnsiq uneq breinjroqnu

O Timoti, ni gaigai Kristen tamo ungasari nanngi kumbra bole dauryqajqa minjroqnsim are tigeltetnjroqnimqa nanngi kumbra bole kalil e nami mermonum qaji di yoqnoqab. ³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa anjam dauryqom di iga Qotei aqa kumbra geregere qalieqom. Ariya tamo qudei nanngi Yesus aqa anjam di dauryqa uratoqnsib olo anjam bei Yesus aqa anjam ti ombla kerekereosai qaji di tamo nanngi minjroqnoqab.

⁴ Deqa iga qalieonum, tamo deqaji nanngi nanngo segi areqalo dauryqajqa tulan arearetnjroqnaqa diqoqnsib laqnoq. Deqa nanngi powo saiqoji sosibqa anjam kiñilala qudei qa lanja njirinoqnsib nam qudei qa anjam na qotoqnsib unub. Nanngi anjam deqsib mareqnoq deqa

nanngi tamo nanngi qa are ugeinjroqnaqa lanja qoto itnjroqnsibqa misiliny anjam koba minjroqnsib nanngi qa areqalo uge ti laqnoq. ⁵ Osib nanngi gaigai njirin anjam koba mareleqnoq. Tamo deqaji nanngi areqalo tulan uge na laqnoq. Nanngi Qotei aqa anjam bole qaliesai bolesai. Deqa nanngi endegsib are qaleqnoq, "Iga Qotei aqa kumbra dauryqom dena iga ñoro koba ti sqom." O Timoti, nanngo anjam di gisanj.

⁶ Bole, iga Qotei aqa kumbra dauryqom di iga lanj qaji ingi koba oqom. Iga mandamq endia sosimqa jejamu qa ingi ingi Qotei na egeqnu qaji di iga oqnsim mareqnoq, "Ingi di iga qa kere." Gago kumbra dena mondoq iga lanj qaji ingi bole oqom. ⁷ Iga qalie, iga nami hambabem di iga ingi ingi ti hambabosai. Mondoq iga moiqom di iga ingi ingi ti olo moiqasai dego. ⁸ Deqa iga endegsi marqom, "Iga uyo ingi ti gara ti yala eqnum di kere." ⁹ Ariya tamo nanngi silali koba oqajqa are qaleqnoq qaji nanngi Satan na walawalainjroqnsiq uneq breinjroqnu. Agi aliem na wagme nanngi elenqnoq dego kere. Deqa tamo nanngi di kumbra uge uge yqajqa are prugnjoqnimqa kumbra dena nanngi tulan ugetnjroqnim nanngi torei padalqab. ¹⁰ Tamo deqaji nanngi silali koba oqajqa tulan arearetnjroqnu. Nanngo kumbra di agi kumbra uge uge kalil nanngo utru. Kumbra dena tamo qudei nanngi titnjroqnaqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatqa uratoqnsib gulube gargekoba iteqnoq.

Tamo nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilateqnoq qaji nanngi singgila na gurguroqnsib dena nanngi namabile bole oqab

¹¹ Ariya Timoti, ni Qotei aqa tamo deqa ni kumbra uge kalil deqaji torei qoreiyosim taqat ate. Osim ni kumbra tinqin yoqnsim Qotei aqa kumbra dauryoqnsim a qa ino areqalo singilatoqnsim tamo nanngi qalaqalainjroqne. Osim ni gulube kalil qa singgila na tigeloqnsim tamo ungasari nanngi lawo kumbra enjroqne. ¹² Tamo nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilateqnoq qaji nanngi tamo nanngi singgila na gurguroqnsib bubunqnoq dego kere. Deqa ni dego singgila na ururoqne. Osim dena ni hambile bole gaigai sqam. Bole, ni nami singgila na tigeloqnsim tamo gargekoba nanngo namgalaq dia Kristus aqa nam ubtsim maroqnem. Bati deqa Qotei na ni hambile di oqajqa marsiq metmej. ¹³ Qotei agi a na ingi ingi kalil hambile enjroqnu qaji aqa namgalaq dia Kristus Yesus agi nami Pontius Pailat aqa ulatamuq di tigelosiq anjam ubtsiq maroqnej qaji aqa namgalaq dia dego e ni anjam singgila na endegsi mermqai. ¹⁴ Anjam ni nami qusim ojem qaji di ni olo geregere daurye. Osim ni anjam di ugetaim. Ugetqasai di tamo nanngi ni qa anjam uge bei marqa keresai. Ni anjam di dauryosim gilsim gilsim gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo lanj qureq dena brantim ni unqam. ¹⁵ Yesus a bqajqa bati di Qotei a segi na bati atim di a bqas. Qotei a iga areboleboleigwajqa utru. A segi qujai na mandam ti ingi ingi kalil ti taqatejunu. A mandor kokba kalil nanngo Mandor Koba. A tamo kokba kalil nanngo Tamo Koba dego. ¹⁶ A se-

gi qujai moiosaieqnu. A suwanjoq di unu. Aqa suwanj di kobaquja. Deqa iga aqa areq di brantqa keresai. Tamo bei na nami aqa ulatamu unosaiqnej. Tamo bei na a unqa keresai dego. Deqa iga kalil gaigai aqa ñam soq-toqnqom. A bati gaigai singila koba ti sqas. Bole.

Tamo nanngi mandam qa silali ti ñoro ti ejunub qaji nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatoqnsib tamo ungasari nanngi aqaryainjroqnebe

¹⁷ O Timoti, ni na tamo nanngi mandam qa silali ti ñoro ti ejunub qaji nanngi endegsim minjroqne. Ningi diqosib nunngo segi ñam soqtaib. Nunngo ñoro di urur koboqas deqa ningi ñoro deqa are singilataib. Ningi Qotei qa nunngo areqalo singilatosib soqniye. Qotei agi a na ingi bole bole kalil iga egeqnaqa iga oqnsim areboleboleiqnu. ¹⁸ Deqa ningi kumbra bole bole yoqnsib tamo ungasari nanngi aqaryainjroqniye. Osib gaigai nunngo ingi ingi jeioqnsib tamo ungasari ingi ingi qa truqueqnu qaji nanngi olo enjroqniye. Ningi marqab, silali di ingi bole. Degaib. Ingi bole agi was nanngi

geregereinjrqaqqa kumbra. O Timoti, ni na tamo nanngi mandam qa silali ti ñoro ti ejunub qaji nanngi degsim minjroqne. ¹⁹ Yimqa nanngi ino anjam di dauryqab di mondon nanngi lan goge qaji ingi ingi tulan koba koroyosib ingi ingi dena nanngi aqaryainjrimqa nanngi ñambile bole gaigai sqab.

Pol na Timoti minnej, "Ni na ino wau geregere taqatime."

²⁰ O Timoti, Qotei na ni wau emej deqa ni wau di geregere taqatesoqne. Tamo qudei Qotei aqa areqalo dauryosai qaji nanngi anjam uge uge mareleqnu. Deqa ni nanngo anjam di qoreiyosim nanngi uratnjrsim isaq gile. Tamo nanngi di mareqnu, "Iga powo bole ti unum." Di gisan. Nanngi Qotei jeutoqnsib aqa areqalo dauryqa uratoqnsib anjam uge uge mareleqnu. ²¹ Nanngi mareqnu, "Iga powo ti unum." Di sai. Nanngi Kristus qoreiyosib a qa nanngo areqalo singilatqa urateqnu.

O was qu, Qotei a ningi kalil qa are boleiyeme.

2 Timoti

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarinqbej deqa e aqa anjam marsim laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e giltbosiq merbej, "Ni Yesus aqa anjam marsim laqne." Onaqa e Qotei aqa areqalo di dauryosim deqa e Yesus aqa anjam marsim laqnum. Qotei a nami anjam endegsi marej, "E na tamo ungasari Kristus Yesus qa nanggo areqalo singilateqneb qaji nanggi nambile enjrqai." A degsi marej deqa e na aqa anjam di tamo ungasari nanggi minjroqnsim laqnum.

² O Timoti, ni ijo angro bole. E na anjam endi neqngrenyosim ni qa qarinqyonum. Qotei Abu wo gago Tamo Koba Kristus Yesus wo nanggi aiyel ni qa dulosib are boleinjrimqa ni are lawo na soqnime.

Iga Kristus aqa anjam bole qa jemaigwasai

³ Ijo moma utru nanggi nami kumbra tintinj na Qotei aqa wau ojoqneb dego kere e bini kumbra qujai dena Qotei aqa wau ojeqnum. Ijo are miligiq di e qalieonum, e Qotei aqa namgalaq di une bei saiqoji. E qolo ti qanam ti Qotei pailyoqnsim ni qa are qaloqnsim Qotei binjyeqnum. ⁴ Nami e ni uratmqa laqnamqa ni e qa are ugeimonaqa akamem. E deqa are qaloqnsim ni olo numqajqa are koba unu. E ni numsiyqa tulan areboleboleibqas. ⁵ Nami ino moma Lois nanggi ino ai Yunis wo Kristus qa nanggo areqalo singilateqneb dego kere bini ni dego Kristus qa ino areqalo singilatejunum. E deqa are qaloqnsim unum. ⁶ Nami e ijo banj ino gateq di atanmqa Qotei na ni singila emej. Yim ni aqa wau ojqa-jqa deqa. Deqa e olo ino areqalo tigeltetmitqa ni singila deqa are qalsim ino wau di singilat. Tamo a nam puyim pulonqsim kobaqas dego kere ni na ino wau di olo singilatim kobaqas. ⁷ Ni qalie, Qotei a na iga ulaqajqa deqa aqa Mondor iga egosai. A na iga singilatgwajqa deqa aqa Mondor egej. Mondor dena gago areqalo tigeltetgeqnaqa iga tamo nanggi qalaqalainjroqnsimqa gago so ti gago walwel ti geregere taqateqnum.

⁸ Deqa ni gago Tamo Koba Yesus aqa anjam marsim laqajqa jemaimaiq. E segi Yesus aqa anjam marsim laqnem deqa jeu tamo nanggi na e ojsib tonto talq endia e waibeb unum. Deqa ni e qa dego jemaimaiq. Ni Qotei aqa singila osim Yesus aqa anjam bole marsim laqne. Osim dena ni e ombla gulube oqnsim sqom.

⁹ Qotei a na iga elenqsiqa iga aqa segi tamo ungasari sqajqa deqa metgej. Iga nami kumbra bole yoqnem a deqa are qalsiq iga metgosai. Tulan nami a ingi ingi kalil atosaisosiq a aqa segi areqalo na iga metgosiq Kristus Yesus aqa wau na iga qa are boleiyosiq elenjej. ¹⁰ Ariya bini bati endeqa Kristus Yesus agi iga elenjej

qaji a boleq dej. Osiqa iga qa moiej aqa wau dena Qotei a iga qa are tulan boleiyej. Kumbra di dego boleq dej. Kristus Yesus a moio aqa singila kobotej. Iga aqa anjam bole marsim laqnum gam dena tamo ungasari kalil nanggi endegsi poinjreanu, "Bole, iga namabile gaigai sqom."

¹¹ Qotei aqa areqalo agiende. E Kristus aqa anjam bole marsiy laqnqai. Qotei aqa areqalo degsi unu deqa a na e giltbosiq wau ebej. Deqa e Qotei aqa anjam palontoqnsim Kristus aqa nam maroqnsim tamo ungasari nanggi Qotei aqa kumbra osornjreanu. ¹² Deqa unqum, e gulube oqnsiy sqai. E deqa jemaibqasai. E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum deqa e a qa bole qalieonum. A segi na wau endi ijo banq di atej deqa e qalieonum, a na wau di geregere taqatoqnas. Taqatsim gilsim a olo bqajqa bati brantqas.

¹³ O Timoti, anjam bole kalil e nami ni mermoqnem qaji di ni geregere singilatsim dauryoqne. Osim Kristus Yesus qa ino areqalo singilateqnsim a qalaqalaiyoqne. Osim kumbra dena ni na tamo ungasari nanggi Qotei aqa anjam minjroqne. ¹⁴ Qotei na aqa anjam bole ino banq di atej. Qotei aqa anjam di tulan bolequja. Deqa ni na anjam di geregere taqatesoqne. Qotei aqa Mondor Bole agi gago are miligiq di unu qaji a na ni aqaryaimoqnmqa ni Qotei aqa wau di geregere ojsim laqne.

¹⁵ Ni qalie, tamo kalil Esia sawaq di unub qaji nanggi e uratbosib jaraieb. Figelus wo Hermogenes wo nanggi aiyel dego e uratbosib jaraieb.

¹⁶ E endegsi Qotei pailyeqnum, "O Tamo Koba, ni Onesiforus aqa tal qujai nanggi qa ti dulame." O Timoti, Onesiforus a bati gargekoba ijo are boletetboqnej. E tonto talq di soqnem bati deqa a e qa jemaiyosai. ¹⁷ A Rom qureq bosiq a e qa namosiq namosiq e itbej.

¹⁸ Deqa e a qa endegsi pailyeqnum, "O Tamo Koba Qotei, mondonj ni na tamo nanggi peginjrqqa batiamqa ni Onesiforus a qa dulame." O Timoti, nami Efesus qureq dia dego Onesiforus a e qa wau gargekoba yoqnsiq aqaryaiboqnej. Di ni qalie.

Pol na Timoti minnej, "Ni Kristus Yesus aqa qoto tamo bulosim soqne."

² Ariya ijo angro Timoti, Kristus Yesus a iga qa are tulan boleiyeqnu aqa kumbra dena ni gaigai singilatmoqnome. ² Anjam kalil e tamo gargekoba nanggo namgalaq di palonteqnam ni quoqnem qaji di ni na osim olo tamo qudei Qotei aqa anjam singila na oje-

qñub qaji nanđi di minjroqne. Yimqa nanđi kamba anjam di olo tamo qudei nanđi dego minjroqñqab.

³ Ni Kristus Yesus aqa qoto tamo bulosim aqo ombla gulube qoboiesqom. ⁴ Qoto tamo nanđo kumbra di ni qalie. Nanđi qotqajqa wau ojsibqa olo wau bei qa are qalosaieqñub. Nanđi qotqajqa wau segi ojeqñub. Deqa nanđo gate a nanđi unjroqñsiq nanđi qa tulañ areboleleiyeqñu. ⁵ Tamo bei wo bei wo gurgurosib bubuñosib bei na bei buñyosim di a awai oqas. Ariya bei a ururqajqa kumbra geregere dauryqasai di a awai oqasai. ⁶ Tamo bei a wauosim iñđi yagwas di iñđi meliamqa a segi osim uyqas. Deqa tamo bei na a buñyosim bosim iñđi laña oqasai. ⁷ O Timoti, ijo anjam e ni mermeqñum qaji endi ni qusim ino areqaloq di siñgilatime. Yimqa Tamo Koba Qotei a na ni powo emimqa ni ijo anjam kalil endi geregere poimqas.

⁸ Ni gaigai Yesus Kristus qa are qaloqne. Yesus Kristus a moisiq olo subq na tigelej. A Mandor Koba Devit aqa leñ. Aqa anjam bole agi e palontosim laqñum. ⁹ E anjam bole di mareqñum deqa jiu nanđi na e tamo uge bul nuboqñsib e gulube koba ebeqñub. Deqa nanđi na e ojsib tonto talq endia waibeb unum. Ariya nanđi Qotei aqa anjam getentqa keresai. ¹⁰ Deqa e na ijo are miligi siñgilatoqñsim gulube kalil di qoboioyqñsim unum. E tamo ungasari Qotei na aqa segi qa giltñrej qaji nanđi aqaryainjrñqajqa deqa osim gulube di qoboieyqñum. Yimqa Qotei na nanđi elenjamqa nanđi dego Kristus Yesus aqa ñam na ñambile osib a ombla gaigai sqajqa deqa.

¹¹ Iga Qotei aqa anjam bei dego gago areqaloq di siñgilatqom. Anjam agiende.

“Iga Yesus a ombla moiem deqa iga a ombla olo ñambile sqom.

¹² Iga siñgila na tigelooqñsim gulube kalil qoboioyqñsim unum deqa mondoñ iga Kristus ombla mandor kokba sqom.

Ariya iga a qoreiyqom di a na kamba iga qoreigwas.

¹³ Iga Kristus dauryqa marsimqa ariya gago anjam di iga olo dauryqa uratqom di Kristus a olo aqa segi anjam uratqa keresai. A dauryoqñqas.”

Pol na Timoti minnej, “Ni siñgilaosim Qotei aqa wau tamo bole soqne.”

¹⁴ O Timoti, ni na gaigai tamo ungasari nanđo areqalo tigelteñjroqñimqa nanđi anjam deqa are qaloqñqab. Ni Qotei aqa ñamgalaq di nanđi endegsi minjroqne, “Niñđi anjam kiñilala qudei qa laña laña ñiriñoqñsib ñam qudei qa anjam na qotoqñnaib. Nuñđo anjam dena tamo nanđi aqaryainjrñqajqa keresai. Anjam di tamo nanđi quoqñsib dena nanđo areqalo ugetetñjreñu.” O Timoti, ni na nanđi degsi minjroqne.

¹⁵ Ni Qotei aqa wau tamo boledamu sqajqa siñgilaoqñim Qotei a nuñđo wau qa tulañ arearetoqñqas. Deqa ni Qotei aqa anjam bole geregere palontoqne. Ni degyqam di ni aqa ñamgalaq di jemaimqasai. ¹⁶ Ariya tamo qudei Qotei aqa areqalo dauryosai qaji nanđi anjam uge uge mareleñeñqñub. Deqa ni nanđo anjam di qoreiye. Nanđo anjam dena tamo nanđi are tigelteñ-

njroqñim nanđi Qotei qoreiyqa gam dauryoqñqab.

¹⁷ Nanđo anjam di ma uge bulosim tulañ kobaqujaosimqa tamo nanđi ugeugeinjrñqas. Tamo aiyel anjam uge mareqñub qaji agi Himeneus wo Filetus wo.

¹⁸ Nanđi aiyel anjam bole qa gam uratosib gisañ anjam endegsib mareqñub, “Tamo ungasari kalil nanđi nami subq na tigeleb koboqo. Deqa iga olo bunuqna subq na tigelqasai.” Nanđo gisañ anjam dena nanđi na tamo ungasari qudei nami Yesus qa nanđo areqalo siñgilateb qaji nanđo areqalo olo ugetetñjreñqñub.

¹⁹ Ariya Qotei aqa segi tamo ungasari nanđi tal aqa ai bulosib siñgila na tigeleñunub. Tal aqa aiq di Qotei a anjam endegsi nengrenyej, “Tamo Koba Qotei a aqa segi tamo ungasari nanđi qa qalie bole.” Anjam bei dego tal aqa aiq di endegsi nengrenyej, “Tamo kalil Qotei aqa ñam ti unub qaji nanđi kumbra uge kalil qoreiyoqñebe.”

²⁰ Tal kobaquja miligiq dia tabir qudei gol na ti silva na ti gereiyeb. Tabir qudei ñamtañ na gereiyeb. Tabir qudei mandam na gereiyeb. Tabir qudei wau bole qa gereiyeb. Ariya tabir qudei wau kiñilala qa gereiyeb.

²¹ Deqa tamo bei a kumbra uge kalil uratekritisim Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqas di a tabir wau bole qa gereiyeb qaji di bul sqas. Deqa a Qotei aqa tamo tulañ boledamu sosim Tamo Koba Yesus geregere wauetoqñqas. A wau bole kalil yoqñqajqa tulañ kere sqas.

²² Deqa areqalo uge uge kalil anđro wala nanđo are miligiq dena branteqñu qaji di ni na qoreiye. Osim ni kumbra tiñtiñ yqajqa wauoqñsim Qotei qa ino areqalo siñgilatoqñsim tamo kalil nanđi qalaqalainjroqñsim are lawo na soqne. Ni ti tamo kalil are bole na Tamo Koba Qotei qa louoqñsib aqa ñam na pailyeqñub qaji nanđi ti kumbra di yoqñiye. ²³ Tamo nanđi areqalo bole ti sosai qaji nanđi nanari anjam laña laña mareleñeñqñub. Deqa ni nanđo anjam di quoqñaim. Ni qalie, anjam uge dena qoto ti ñiriñ ti tigelteqñu. ²⁴ Ni na Tamo Koba Qotei aqa wau tamo nanđi minjrimqa nanđi anjam na qotoqñsib ñiriñoqñnaib. Nanđi na tamo kalil nanđi kumbra bole enjroqñebe. Tamo qudei nanđi na bosib nanđi gulube enjribqa nanđi deqa ñiriñnaib. Nanđi kamba olo Qotei aqa kumbra bole nanđi osornjroqñebe. ²⁵ Ni na Qotei aqa wau tamo nanđi minjrimqa nanđi lawo na tamo nanđi Qotei aqa anjam gotranyeñqñub qaji nanđo areqalo tingitetñjroqñebe. Yimqa Qotei na nanđo are bulyetñjrimqa nanđi aqa anjam bole poinjroqñim dauryoqñqab. ²⁶ Nami Satan a siñgila na tamo nanđi di ojelenesonaqa nanđi aqa anjam dauryoqñeb. Ariya Qotei aqa wau tamo nanđi lawo na nanđi tingitñjribqa nanđi Qotei aqa anjam bole qa poinjrimqa nanđi olo areqalo bole ti sosib Satan aqa banq dena jaraiosib sawa boleq di sqab.

Diño bati jojomoqñimqa tamo nanđi kumbra tulañ uge uge yoqñqab

3 Ariya ni endegsi poimem. Mondoñ diño bati jojomoqñimqa gulube gargekoba mandamq endia brantelenqñab. ² Bati di tamo nanđi nanđo segi jejamu

qa areboleboleinjroqnm sqab. Sosib silali koba oqna-
jqa are prugnjoqnaqas. Nanji nanjo segi ñam soqto-
qnsib diqoqnsib njirij anjam koba maroqnsib tamo
nanji misilijnjoqnaqab. Nanji nanjo ai wo abu wo
nanjo anjam gotranjoqnaqab. Tamo ungasari qudei
nanji na nanji kumbra bole bole enjroqnaqab di ura-
toqnsib olo nanji qa are boleijnjqasai. Nanji Qotei
aqa kumbra kalil qoreiyoqnaqab. ³ Nanji qalaqalaiyo
kumbra qalieqasai. Nanji njirijjoqnsib jeu atoqnsib olo
jeu turyoqnaqasai. Nanji yomu anjam gargekoba
maroqnsib nanjo segi jejamu taqatoqnaqasai. Nanji
lanja lanja qotoqnsibqa tamo nanji ñumoqnsib kumbra
bole kalil jeutoqnaqab. ⁴ Nanji nanjo segi kadoi nanji
ugeugeijnjoqnaqab. Osib nanjo segi areqalo nanari
urur dauryoqnsib nanjo segi ñam soqtoqnsib man-
dam qa inji inji qa tulan areboleboleinjroqnaqas. Nan-
gi Qotei qa arearetnjoqnaqasai. ⁵ Nanji lanja baban na
Qotei aqa kumbra dauryobulosib sqab. Qotei aqa
kumbra bole di singila ti unu. Ariya singila di nanji
poinjqasai. O Timoti, ni na tamo nanji deqaji betern-
jraim. Torei uratnjrsim isaq gile.

⁶ Tamo nanji di unja qudei areqalo bole ti sosai qaji
nanjo tal miligiq giloqnsib nanji minjreknub, "Ninji
gago anjam dauryiye." Osib nanji walawalainjoqnsib
nanjo areqalo titetnjroqnsib niñaqyetenjreknub. Unja
nanji di une gargekoba yeqnaqab. Yeqnab nanjo une
dena nanji singila na ojeqnaqa nanji kumbra uge uge
yqajqa are prugnjqreknub. ⁷ Unja nanji di gaigai powo
bei bei oqnsib nanjo gateq di ateqnub. Ariya nanji
Qotei aqa anjam bole aqa damu poinjqra keresainjre-
knub. ⁸ Nami Janes wo Jambres wo nanji aiyel Moses
jeutoqneq. Dego kere bini gisañ tamo nanji di dego
Qotei aqa anjam bole jeuteqnaqab. Nanjo areqalo tulan
niñaqejunu. Nanji Qotei qa nanjo areqalo singilabo-
letosai. ⁹ Ariya nanjo kumbra di tulan kobaqasai. Nami
Janes wo Jambres wo nanji aiyel nanari kumbra di
yonabqa tamo ungasari nanji unsib maroqneq, "Nan-
go kumbra di nanari." Dego kere bini tamo nanji di
nanari kumbra di yoqnaqab tamo ungasari nanji unsib
maroqnaqab, "Nanjo kumbra di nanari." Yim deqa nan-
go kumbra di tulan kobaqasai.

**Pol na Timoti minjej, "Ni Qotei aqa anjam singila na
ajesooqne."**

¹⁰ Ariya Timoti, ni nami e ombla soqnem deqa ijo an-
jam kalil e na tamo ungasari nanji minjre minjre
laqnem qaji di ni qalie. Ijo walwel ti ijo kumbra ti di ni
qalie. E Qotei qa ijo areqalo singilatoqnsim ijo are mili-
gi dego gaigai singilatoqnsim waukobaoqnsim tamo
ungasari nanji qalaqalainjoqnsim singila na tigelooq-
nsim gulube qoboieqnum di dego ni qalie. ¹¹ Ni qalie,
Antiok qure ti Aikoniam qure ti Listra qure ti dia jeu ta-
mo nanji na e kumbra uge uge ebeqnaqab e jaqatinj
koba oqnem. Qure dia kumbra uge kalil e qa branto-
qnej qaji di ni qalie. Ariya bati deqa Tamo Koba Qotei
na e aqaryaiboqnsiqa gulube kalilq dena e oqnsiq
taqal atoqnej. Deqa bini e bole unum. ¹² Bole, jeu tamo
nanji na tamo kalil Kristus Yesus beteryosib Qotei aqa

kumbra dauryqa singilaeqnaqab qaji nanji kumbra uge
uge enjroqnaqab. ¹³ Tamo uge uge nanji ti gisañ tamo
nanji ti brantoqnsib tamo ungasari nanji gisa gisañ-
jroqnaqab. Deqa Satan a na kamba dego gisañ tamo
nanji di gisa gisañjroqnaqas. Yim nanjo kumbra di
tulan ugedamuqas.

¹⁴ Ariya Timoti, anjam iga nami ni mermonam qusim
ino areqaloq di singilatem qaji di ni olo singila na oje-
soqne. Ni iga qa qalie deqa ni degyoqne. ¹⁵ Ni qalie,
nami ni angro kiñala sosim bati deqa ni Qotei aqa an-
jam nengrenj di so qaji di qalieosim bosib bosim agi
qalieosim unum. Anjam dena ni areqalo bole emej.
Deqa bati di ni Kristus Yesus qa ino areqalo singilato-
amqa Qotei na ni padalo sawaq dena ej. ¹⁶ Qotei aqa
anjam kalil nengrenj di so qaji di aqa utru Qotei aqa
Mondor a segi na babtonaqa nanji nengrenjyeb unu.
Anjam dena iga aqaryaigwa kere. Agi anjam dena iga
anjam bole qa utru osorgoqnsiqa tamo ungasari are-
qalo bole ti sosai qaji nanjo areqalo olo tingitetnjro-
qnsiqa gago walwel gereiyetgoqnsiqa iga kumbra bole
dauryqa gam osorgeqnu. ¹⁷ Deqa anjam dena Qotei
aqa tamo ungasari nanji singilatnjreknubaqa nanji
kumbra bole kalil yoqnsibqa wau bole bole yoqnaqajqa
tulan singilaeqnaqab.

**Pol na Timoti minjej, "Ni Kristus aqa anjam palontqa-
jqa tulan singilaoqne."**

⁴ Qotei wo Kristus Yesus wo nanjo ñamgalaq di e
ni singila na endegsi mermqai. Mondor Kristus
Yesus a lanj qureq dena brantosim bati deqa a na tamo
ungasari kalil hambile so qaji nanji ti tamo ungasari
nami moreneq qaji nanji ti nanjo kumbra qa pegin-
jqas. Osim a bati gaigai nanjo Mandor Koba sqas.
² Deqa ni Kristus aqa anjam palontqajqa singilaoqne.
Yimqa tamo qudei nanji ino anjam quqwa arearet-
njroqnaqas. Ariya tamo qudei nanji ino anjam quqwa
asginjqroqnaqas. Di unqum. Ni gaigai Kristus aqa anjam
nanji singila na minjroqne. Osim anjam dena nanjo
are qametnjroqnsim nanjo areqalo tigeltetnjroqne.
Yim nanji are bulyoqnsib Qotei aqa kumbra daury-
oqnaqab. Deqa ni gaigai kumbra lawo na nanji gerein-
jqroqnsim Qotei aqa kumbra nanji osornjqroqne. ³ Ni
que. Bunuqna tamo gargekoba nanji Qotei aqa anjam
quqwa asginjqroqnaqas nanji anjam utru bei bei
quqwajqa are prugnjqroqnaqas nanjo segi areqalo na ta-
mo qudei nanji metnjroqnaqab bosib gisañ anjam min-
jqroqnaqab qusib arearetnjroqnaqas. ⁴ Deqa nanji anjam
bole quqwajqa uratoqnsib-qa lanja sa anjam quqwajqa
dab atoqnaqab. ⁵ Ariya Timoti, ni gaigai areqalo bole na
sosimqa gulube ti jaqatinj ti qoboieqnsim singila na
tigelooqne. Osim ni na Yesus aqa anjam bole tamo
ungasari nanji minjqroqnsim laqne. Ni nanji aqaryain-
jqajqa wau ti unum deqa ni wau di yoqne.

Pol a moiqa bati jojomej

⁶ Ni qalie, jeu tamo nanji na e lubsib moiotbqa bati
jojomqo. Israel nanji wain bilentoqnsib Qotei atraiye-

qñub dego kere e moisiyqa ijo leñ aiqas dena Qotei atraiyobulqai. ⁷ Tamo nanñgi gurguroqnsib bubuñeqñub dego kere e nami siñgila na ururosım Kristus dauryoqñem agi e degsi unum. Ariya bini e ijo wau kobotonum. E Qotei qa ijo areqalo siñgilatoqñem di e uratosai-oqñem. Agi bini e siñgila na ojejunum. ⁸ Tamo nanñgi gurgu-roqnsib bubuñeqñub di nanñgi awai oqajqa. Ariya ijo awai bole agi Qotei a lañ goge dia atej unu. E awai di oqajqa deqa tariñoqñsim unum. Ijo awai agiende. Mondoñ Tamo Koba Qotei na e tamo bole une saiqoji qa merbqas. Di ijo awai bole. Tamo Koba Qotei a kumbra tiñtiñ na tamo unğasari nanño kumbra qa nanñgi peginjreqñu. Ariya Qotei na nanñgi peginjrqañqa batiamqa a na awai bole di e ebqas. A e segi awai ebqasai. Tamo kalil Yesus a lañ goge dena brantim unqajqa deqa areboleboleinjreqñnaqa tariñeqñub qaji nanñgi ti awai bole egwas.

Pol na Timoti minñej, "Ni e qa urur au."

⁹ O Timoti, ni e qa urur au. ¹⁰ Ni que. Demas a mandam endeqa kumbra qa tulañ areareteqñu. Deqa a na e uratbosiqqa Tesalonaika qureq gilej. Ariya Kresens a Galesia sawaq gilej. Taitus a Dalmesia sawaq gilej. ¹¹ Aqo Luk wo segi unum. Deqa ni Mak osimqa endeq boiye. Mak a tamo bole. A na e aqaryaiboqñsiqa wau bole yeqñu. ¹² Tikikus agi e na qarinyonam Efesus qureq aiej.

¹³ Ni e qa bqa osimqa ijo gara jugo Troas qureq di uratem qaji di osim osau. Agi Karpus aqa talq di uratem unu. Ijo buk dego osau. Ariya ijo pepa lulumo wagme nanño jegara na gereiyo qaji di dego osim osbetbe. Ni are walmaiç.

¹⁴ Bras na inñgi inñgi gereiyo qaji tamo aqa ñam Aleksander a na e ugeugeiboqñej. Deqa mondoñ Tamo Koba Qotei na a kamba bar anaiyqas. ¹⁵ Aleksander a nami iga jeutgoqñsiqa gago anjam tulañ ugeugeiyoqñej. Deqa ni a qa geregere ñam atoqne.

¹⁶ Bati jeu tamo nanñgi namoqna e ojsib Rom qaji anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq dia tigeltbeb bati deqa tamo bei na e taqbosai. Tamo kalil nanñgi e uratbosib jaraieb. Deqa e Qotei endegsi pailyem, "O Abu, ni nanño une deqa are qalsim nanñgi olo kambatñraime." E degsi Qotei pailyem. ¹⁷ Ariya Tamo Koba Yesus a segi na e taqbosiqa siñgila ebej. Deqa e anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq dia tigelosimqa Yesus aqa anjam bole mareqñamqa sawa bei bei qaji tamo nanñgi quoqñeb. Qotei na e aqaryaiboqñsiqa baun juwanñ nanño medabuq dena e osiq taqal waibej. ¹⁸ Deqa e qalieonum. Jeu tamo nanñgi boqñsib kumbra uge uge ebqa maroqñib Qotei na e aqaryaiboqñsim nanño banq dena e oqñsim taqal waiboqñqas. Osim bunuqna a na e lañ qureq osi oqñsim dia e taqatboqñsim ijo Mandor Koba sqas. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqñqom. Bole.

¹⁹ O Timoti, ni na ijo kaiye anjam endi osim tamo nanñgi Onesiforus aqa talq di unub qaji nanñgi ti Prisila wo Akwila wo nanñgi koba na minjñime. ²⁰ Erastus a Korin qureq di unu. Ariya Trofimus a Miletus qureq dia ma ti sonaq e a uratem unu. ²¹ Ni e qa urur boqujat. Ni tariñoqñim ulili bati bo uge.

Yubulus na Pudens na Linus na Klodia na nanñgi Kristen tamo kalil ti koba na kaiye anjam endi ni qa qarinyonub.

²² Tamo Koba Yesus a na ino qununñ geregere taqateme. Osim niñgi kalil qa are boleiyeme.

Taitus

1 E Pol. E Qotei aqa wau tamo. Yesus Kristus na e qarinqbej deqa e aqa anjam marsim laqnum. Tamo ungasari Qotei na aqa segi qa giltnejre jaji nanqi aqa anjam minjroqnitqa nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatqajqa deqa qarinqbej. E na nanqi aqaryainjritqa nanqi Qotei aqa anjam qalie boleosib aqa kumbra dauryosib sqajqa deqa ti qarinqbej. Qotei aqa anjam di gisan sai. Di anjam bole. ² E na nanqi aqaryainjritqa nanqi nambile qa tariñoqnsib sqajqa deqa e waueqnum. Nambile di agi Qotei na nanqi enjrimqa nanqi nambile gaigai sqab. Tulaŋ nami Qotei a ingi ingi kalil atosaisosiq a na nambile di iga egwajqa marej. A bole marej. A gisaŋosaieqnu. ³ Ariya bati a nami atej qaji di brantonaqa a na tamo qudei nanqi wau enjrsiq minjrej, "Ninggi ijo anjam marsib laqniye." Kumbra dena Qotei na aqa segi anjam boleq atej. Qotei agi iga elenjej qaji a na e dego merbonaqa e aqa wau di ojsim aqa anjam marsim laqnum.

⁴ O Taitus, e na anjam endi nenngrenyosim ni qa qarinyonum. Aqo ombla Kristen tamo kalil nanqi ti gago areqalo qujai. Agi iga kalil Yesus qa gago areqalo singilateqnum. Deqa ni ijo anqro bole bul. Gago Abu Qotei nanqi Kristus Yesus agi iga elenjej qaji wo nanqi aiyel ni qa are boleinjrimqa ni lawo na soqnime.

Pol na Taitus minjej, "Ni na Kristen nanqo gate ateleŋ."

⁵ O Taitus, Krit nuiq dia Qotei aqa wau qudei koboo-saiunu. Deqa ni na wau di kobotosim qure segi segiq dia Kristen nanqo gate ateleŋ. E deqa ni Krit nuiq di uratmem unum. Agi e nami wau deqa ni mermem. ⁶ Deqa ni unime. Ni tamo bei a gate atqa osimqa a peleiyosim aqa kumbra kalil unsim di ni a gate ate. Tamo di a tamo ungasari kalil nanqo nqamgalaq di une saiqoji soqnem. A uŋa aiyeltaiq. Aqa anqro nanqi Kristus qa nanqo areqalo singilatosisib soqneb. Nanqi kumbra uge uge yoqnaib. Nanqi diqoqnsib nanqo ai wo abu wo nanqo anjam gotranjoqnaib. ⁷ Ni qalie, Kristen nanqo gate nanqi Qotei aqa wau taqateqnum. Deqa ni tamo bei a gate atqa osimqa ni aqa kumbra endeqaji unsim ate. A tamo ungasari nanqo nqamgalaq di une saiqoji unu. A aqa segi nqam soqtosiq tamo ungasari nanqi singila na taqatnjro-saieqnu di ni unsim a gate ate. A urur minjij oqetosaiieqnu. A ya uysiq nanarisaieqnu. A qoto ani tamo sai. A silali koba oqnaqajqa tulaŋ arearetosaieqnu. ⁸ Tamo laŋaj nanqi aqa meq beqnaqqa oqnsiq gegerenjqre qnu di ni unsim a gate ate. A kumbra bole bole dauryqajqa are qaloqnsiq areqalo bole ti unu di ni unsim a gate ate. A kumbra tinqin

ti Qotei aqa segi kumbra bole bole ti di dauryqajqa tulaŋ areareteqnu di ni unsim a gate ate. A aqa segi so gegerere taqateqnu di ni unsim a gate ate. ⁹ A Yesus aqa anjam bole iga na palonteqnum qaji di singila na ojeqnu di ni unsim a gate ate. Atimqa a wau di ojsim a na kamba anjam bole kalil di palontoqnsim dena tamo ungasari nanqo are tigeltetnjroqnm nanqi dauryoqnaqab. Tamo qudei nanqi Yesus aqa anjam di gotranjoqnaib a singila na nanqi minjroqnm nanqi nanqo segi une qa poinjroqnaqas.

Krit nuiq dia tamo gargekoba nanqi gisaŋoqnsib tamo ungasari nanqo areqalo ugetnjre qnub

¹⁰ O Taitus, Krit nuiq dia anjam gotranjo qaji tamo gargekoba unub. Deqa ni na tamo bole bole nanqi unjrsim gate ateleŋ. Anjam gotranjo qaji tamo nanqi di anjam laŋa laŋa maroqnsib dena tamo ungasari nanqi gisa gisaŋnjre qnub. Tamo nanqi di Juda tamo. Deqa nanqi tamo muluŋ breinjraqajqa tulaŋ singi-laeqnu.

¹¹ Tamo nanqi di tamo ungasari nanqo silali ti nqoro ti yainjraqajqa deqa marsib kumbra uge uge iga yqa kere-sai qaji di nanqi yqajqa minjre qnub. Kumbra dena nanqi na tamo ungasari qudei nanqo anqro ti nanqo was nanqi ti areqalo ugetetnjre qnabqa nanqi Qotei aqa gam bole olo urateqnum. Deqa Taitus, ni na tamo uge uge deqaji nanqo medabu getentsim saidnjre.

¹² Nami Krit nuiq dia qalie tamo bei soqnej. Sosisqa anjam endegsi marej, "Krit tamo nanqi gisaŋ ani. Nanqi tamo uge. Nanqi wagme juwaŋ bul. Nanqi qunjaŋ bolet. Nanqi wauqa asgim ani." ¹³ Aqa anjam di bole marej. Deqa Taitus, ni singila na nanqi Qotei aqa anjam minjroqne. Yim anjam dena nanqo kumbra tingitetnjrimqa nanqi are buliyosib Qotei qa nanqo areqalo singilatqab. ¹⁴ Deqa ni na nanqi minjrimqa nanqi Juda nanqo sa anjam ti tamo nanqi Qotei aqa anjam bole gotranje qnub qaji nanqo dal anjam ti di quqwa uratqab.

¹⁵ Tamo ungasari Qotei aqa nqamgalaq di une saiqoji unub qaji nanqi mareqnum, "Ingi ingi kalil Qotei na atej qaji di jiga saiqoji." Osib uyeqnum. Ariya tamo ungasari kumbra jigat dauryoqnsib Kristus qa nanqo areqalo singilatosaieqnum qaji nanqi mareqnum, "Ingi ingi kalil Qotei na atej qaji di jigat." Osib uyqa urateqnum. Di kiyaa? Nanqo areqalo ti nanqo are miligi ti di tulaŋ jigat deqa. ¹⁶ Nanqi segi mareqnum, "Iga Qotei qa qalie bole." Di gisaŋ. Nanqi kumbra uge uge yeqnum dena iga poiqe qnu, nanqi Qotei qoreiyeqnum. Deqa Qotei a na nanqi uratnjre qnu. Nanqi Qotei aqa anjam go-

tran̄yeyqnu b qaji tamo. Nan̄gi kumbra bole bei dauryqa keresai.

Tamo qeli nan̄gi Qotei aqa kumbra bole segi dauryoqnebe

2 Ariya Taitus, ni na tamo un̄gasari nan̄gi anjam endegsim minjroqne, "Nin̄gi Qotei aqa anjam kalil gegerere dauryosib kumbra bole bole yoqniye." ² Osim tamo qeli nan̄gi anjam endegsim minjroqne, "Nin̄gi ya uysib nanarioqnaib. Nun̄go kumbra gegerere taqatoqnsib kumbra bole yqajqa are qaloqnsib areqalo bole dauryoqniye. Osib Qotei aqa anjam bole gegerere qalieosib tamo un̄gasari nan̄gi qalaqalainjroqniye. Osib gulube kalil qoboiosib singila na tigelesoqniye." O Taitus, ni na tamo qeli nan̄gi anjam degsim minjroqne.

³ Ariya ni na un̄a qeli nan̄gi anjam endegsim minjroqne, "Kumbra bole kalil Qotei a areareteqnu qaji di nin̄gi dauryosib soqniye. Nin̄gi yomuoqnaib. Wain uyoqnsib nanarioqnaib. Nin̄gi na Kristen was nan̄gi kumbra bole osornjroqniye. ⁴ Osib un̄a meli nan̄gi minjribqa nan̄gi nan̄go tamo ti nan̄go an̄gro ti qala-qalainjroqnaqab. ⁵ Qalaqalainjroqnsib nan̄go areqalo gegerere taqatosib Qotei aqa n̄amgalaq di une saiqojisqab. Sosib nan̄go tal ti nan̄go in̄gi in̄gi ti gegerere taqatosib nan̄go tamo ti nan̄go an̄gro ti nan̄gi dego gegerereinjroqnaqab. Osib nan̄go tamo nan̄go sorgomq di gegerere sosib nan̄go anjam dauryoqnaqab. Nan̄gi kumbra bole degsib yoqnbqa nan̄go tamo nan̄gi na nan̄go kumbra di unoqnsib Qotei aqa anjam qa yomuoqnaqasai." O Taitus, ni na un̄a qeli nan̄gi anjam degsim minjroqniye.

Taitus a kumbra bole segi yoqnim an̄gro meli nan̄gi aqa kumbra di unsib dauryoqnaqab

⁶ Ariya ni na an̄gro meli nan̄gi dego are tigeltetnjroqnimqa nan̄gi nan̄go kumbra gegerere taqatoqnebe. ⁷ O Taitus, ni kumbra bei yqa osimqa kumbra bole segi yoqne. Yimqa an̄gro meli nan̄gi ino kumbra di unsib dauryoqnaqab. Ariya ni gisañ anjam maroqnaim. Ni anjam palontqa osimqa anjam bole segi palontoqne. Alan̄ anjam koba maroqnaim. Diqaim. Gaigai kumbra bole segi yoqnsim anjam bole palontoqne. ⁸ Ni anjam bole segi tamo nan̄gi minjroqnimqa nan̄gi ino anjam di qusib uge qa marqa keresai. Jeu tamo nan̄gi dego ino anjam di qusib deqa iga yomuigwa keresai. Nan̄gi nan̄go segi areqalo uge qa jemainjqas.

Kan̄gal tamo nan̄gi nan̄go wau qa gate nan̄go sorgomq di gegerere sosib wau bole yoqnebe

⁹ Ariya Taitus, ni na kan̄gal tamo nan̄gi anjam endegsim minjroqne, "Nin̄gi gaigai nun̄go wau qa gate nan̄go sorgomq di sosib wau bole bole nan̄gi arearetnjreanu qaji di yoqniye. Nin̄gi nun̄go wau qa gate nan̄go medabu ojoqnaib. ¹⁰ Nan̄go in̄gi bei bajinaib. Nan̄go anjam gegerere dauryosib nan̄goq di kumbra bole yoqniye. Yimqa wau qa gate nan̄gi nun̄go kumbra di unsib areboleboleinjqas. Deqa nin̄gi kumbra bole

bole yoqnbqa nun̄go wau qa gate nan̄gi unoqnsib Qotei agi iga elen̄ej qaji aqa anjam quoqnsib maroqnaqab, 'Di anjam bole.'" O Taitus, Qotei aqa anjam di agi iga palonteqnum. Deqa ni na kan̄gal tamo nan̄gi anjam degsim minjroqne.

Iga Qotei aqa kumbra dauryoqnsimqa Kristus aqa bati qa tariñoqnsim sqom

¹¹ Iga qalie, Qotei a iga qa are tulan̄ boleiyeqnu. Aqa kumbra di a na boleq atsiq iga osorgej. Deqa a na tamo un̄gasari kalil nan̄gi elen̄qa kere. ¹² Qotei a iga qa are tulan̄ boleiyeqnu aqa kumbra dena iga endegsi osorgeqnu. Iga Qotei qoreiyqajqa kumbra toreiratqom. Osim mandam endeqaji areqalo uge uge dego uratosim areqalo bole ti sosim kumbra bole segi dauryoqnaqom. Bole, iga mandam tamo un̄gasari nan̄go ambleq endi unum. Ariya Qotei a iga qa are boleiyeqnu aqa kumbra dena iga endegsi osorgeqnu. Iga Qotei aqa kumbra segi dauryoqnaqom. ¹³ Osim in̄gi tulan̄ boledamu iga mondoñ oqom qaji di unqajqa areboleboleigoqnimqa tariñoqnsim sqom. Yesus Kristus a segi Qotei. A singila koba. A na iga elen̄ej. Mondoñ a wala bole ti rian̄ koba ti Qotei aqa singila ti di osim lan̄ qureq dena bqas. Iga di unqajqa tariñoqnsim unum. ¹⁴ Kristus a na iga elen̄osim gago une kalil kobotqajqa deqa marsiq aqa segi n̄ambile uratosiq moiej. Iga aqa segi tamo un̄gasari boledamu sosim kumbra bole bole singila na dauryoqnaqajqa deqa marsiq aqa segi n̄ambile uratej.

¹⁵ O Taitus, ni gaigai tamo un̄gasari nan̄gi anjam di minjroqnimqa nan̄gi qusib dauryoqnaqab. Tamo un̄gasari anjam gotran̄yeyqnu b qaji nan̄gi dego singila na minjroqnimqa nan̄gi kumbra uge uratoqnaqab. Tamo bei na ino anjam di uge qa maraiq.

Qotei a iga qa are boleiyonaqa kumbra boledamu egej deqa iga aqa kumbra bole yoqnaqom

3 O Taitus, ni na tamo un̄gasari nan̄gi anjam endegsim minjroqne, "Mandor kokba ti sawa taqato qaji tamo kokba ti nan̄go sorgomq di nin̄gi gegerere sosibqa nan̄go anjam dauryoqniye. Osib gaigai wau bole yqajqa are qaloqniye. ² Nin̄gi tamo qudei nan̄gi misilij anjam minjroqnaib. Osib anjam na qotoqnaib. Gaigai lawo na sosib tamo un̄gasari kalil nan̄gi kumbra bole enjroqniye." O Taitus, ni na tamo un̄gasari nan̄gi anjam degsim minjroqne.

³ Ni qalie, iga dego nami areqalo uge ti sosimqa Qotei aqa anjam gotran̄yoqnem. Bati di Satan a na iga gisa gisan̄geqnaqa iga Qotei aqa gam bole dauryqa uratosim kumbra uge dauryqajqa are pruggeqnaqa gago segi jejamu qa tulan̄ areboleboleigoqnej. Kumbra dena iga singila na ojesoqnej. Deqa iga minjij ti are uge ti sosim walweloqnem. Tamo nan̄gi na iga jeutgeqnaqqa iga na kamba dego nan̄gi jeutnjroqnem.

⁴ Ariya bati di Qotei agi iga elen̄ej qaji a na iga tulan̄ qala-qalaigosiqqa iga qa are boleiyonaqa kumbra boledamu egej. Aqa kumbra di a segi na boleq atej.

⁵ Osiqa agi iga elenej. Gago segi kumbra bole iga nami yoqnem qaji a deqa osiq iga elejosai. A iga qa du-losiqa iga lanja elenej. Osiqa gago are miligi yansetgo-siqa aqa Mondor Bole egsiqa iga angro bunuj bul olo nambabtgej. ⁶ Yesus Kristus agi iga elenej qaji aqa wau na Qotei na aqa Mondor Bole qarinyonaqa gago are miligiq aiej. ⁷ Kristus a iga qa are tulanj boleyej aqa kumbra dena iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji unum. Deqa mondonj iga nambile gaigai sqom. Iga nambile di oqajqa tarijoqnsim unum. ⁸ Qotei aqa anjam di tulanj boledamu. Deqa iga anjam di gago areqaloq di singilatqom.

O Taitus, ni Qotei aqa anjam di singila na palontoqnimqa tamo ungasari Qotei qa nanjo areqalo singilateq-nub qaji nanji quoqnsib kumbra bole bole yoqngab. Kumbra deqaji na tamo ungasari nanji aqaryainjre-qnu. Kumbra di bolequja. ⁹ Ariya tamo qudei nanji nari anjam maroqnsib lanja lanja njirjoqnsib anjam na qotoqnsib laq-nub. Nanjo moma nanjo nam qa ti Moses aqa dal anjam qa ti lanja lanja maroqnsib anjam na qoteq-nub. Nanji anjam di marqajqa tulanj arearet-njreqnu. Iga qalie, anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Deqa Taitus, ni tamo deqaji nanjo anjam di quet-njraim. Torei urat.

¹⁰ Tamo bei na Kristen tamo ungasari nanjo areqalo ugetetnrsim nanji segi seginjrimqa ni na tamo di minjimqa aqa kumbra di uratem. A na ni quetmosa-

iamqa ololo minje. Minjimqa olo quetmosaiamqa ni a uratosim torei qoreiye. ¹¹ Ni qalie, tamo deqaji nanji Qotei aqa gam torei uratonub. Nanji une yo qaji tamo. Nanjo une dena nanji osornjreqnu, nanji tamo uge.

Pol na Taitus minjej, "Ni urur bosim e itbe."

¹² Ariya Taitus, e na Artemas kio Tikikus kio qariny-itqa a ni qa bqas. Bosim mermimqa ni urur bosim Nikopolis qureq di e itbe. Di kiyaaqa? Yuwal ugeo bati qa e Nikopolis qureq di sqai. Soqnit ni bosim di e itbe.

¹³ Apolos wo dal anjam qalie tamo Senas wo nanji aiyel walwelqa laq-nibqa ni na inji inji kalil qa aqaryainjrimqa nanji gamq dia inji bei qa truquqasai.

¹⁴ Ni na Kristen tamo ungasari nanji gam osornjro-qnimqa nanji wau bole yoqngajqa geregere qalieqab. Qalieosib tamo ungasari inji inji qa truqueq-nub qaji nanji aqaryainjroqngab. Nanji lanja sosib Qotei aqa kumbra dauryosaio uge.

¹⁵ Tamo ungasari kalil e koba na endi unum qaji nanji na ni kaiyeimonub. Deqa ni na tamo ungasari iga tulanj qalaqala-igeq-nub qaji nanji kamba gago kaiye anjam endi minjrime. Tamo ungasari nanji di Yesus qa nanjo areqalo singilateq-nub.

O was qu, Qotei a ninji kalil qa are boleyeme.

Filemon

1 O Filemon, e Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo deqa jeu tamo nanği na e ojsib tonto talq endia waibeb unum. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nengrenyosim ni qa qarinyonum. Ni gago Kristen was bole. Ni iga koba na wau qujai. ² Aqo aiyel anjam endi ni qa ti gago jaja Apia qa ti Arkipus qa ti Kristen tamo unğasari kalil ino talq dia korooqnsib loueqnub qaji nanği qa ti qarinyonum. Arkipus a iga ti koba na qoto tamo bulosim deqa iga singila na Qotei aqa anjam dauryeqnum.

³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanği aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniye.

Filemon aqa kumbra boledamu deqa Pol a tulan are-boleboleiyej

⁴ Bati e ijo Qotei pailyoqnsimqa e ni qa are qaloqnsim deqa e Qotei binjiyeqnum. ⁵ Di kiyaaqa? E ni qa anjam endegsi queqnum. Ni na Tamo Koba Yesus tulan qalaqalaiyoqnsim a qa ino areqalo singilateqnum. Osim ni na Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği dego qalaqalainjreqnum. ⁶ Ni iga ti beterosim iga koba na Kristus qa gago areqalo singilateqnum deqa e endegsi Qotei pailyeqnum, "O Abu, ni na iga aqaryaigimqa iga powo bole osim ingi bole bole Kristus na iga egeqnu qaji di geregere poigwas." ⁷ Od, was, ni na Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği tulan qalaqalainjreqnum. Ino kumbra dena ni na nanço are tulan singilatetnjreqnum. E ino kumbra deqa qusim dena ijo are latetbqoqa e tulan areboleboleibqo.

Pol na Filemon minjej, "Ni olo Onesimus osim qalaqalaiyime. Di kiyaaqa? A ino Kristen was bole deqa."

⁸ O Filemon, e ni kumbra bei yqajqa mermitqa ni que. E Kristus aqa ñam na ni singila na mermqa kere. Ariya e ino kumbra bole qa qalieonum. ⁹ Deqa e ni anjam tulan singila na mermqasai. Aqo ombla qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum deqa e ni lawo na anjam mermqai. E Pol. E Kristus Yesus aqa anjam marsim laqnum qaji tamo. E Kristus aqa wau di ojeqnum deqa jeu tamo nanği na e ojsib tonto talq endia waibeb unum. ¹⁰ E ino kanğal tamo Onesimus a qa are qalonum deqa e anjam endi ni mermqai. E tonto talq endia sonamqa Onesimus a ni uratmosiq ulanjosiq Rom qureq bosiq e itbej. E itbonaqa e Kristus aqa anjam minjnamqa a are bulyosiq Kristus qa aqa areqalo singilatej. Deqa bini a ijo anğro bul unu. Deqa e ni mermqai, ni a kumbra bole yime. ¹¹ A nami kanğal ta-

mo bolesai soqnej. Deqa a ni qa wau bole yosaiyoqnej. Ariya bini a kanğal tamo bolequja. Deqa a ni qa wau bole yqa kere. A e qa dego wau bole yqa kere.

¹² Ariya endego e a qarinyonum a ni qa olo bqo. Deqa e a qa are ugeibqo. Di kiyaaqa? E a tulan qalaqalaiyeqnum deqa. ¹³ E Kristus aqa anjam bole qa waueqnum deqa e tonto talq endi unum. Ariya ijo are koba agiende. E na Onesimus minjitqa a e ombla tonto talq endia sqas. Onesimus a ino kanğal tamo deqa a na e aqaryaibosim Kristus aqa anjam bole qa wauoqnqom di ni na dego e aqaryaibobulqam. ¹⁴ Ariya ni na e odbosaiunum deqa e a qarinyonum ni qa olo bqo. E endegsi are qalonum. Ni na e aqaryaibqa are soqnim ni ino segi areqalo na e odbosim aqaryaibe. E singila na ni mermqasai.

¹⁵ Bole, Onesimus a bati truquyala ni uratmem. Deqa e are qalonum, Qotei na marnaqa Onesimus a ni uratmej. Yim ni na a olo osim ningi ombla bati gaigai sqajqa deqa. ¹⁶ Onesimus a kanğal tamo lanaj ni degsi are qalaim. Bole, a ino kanğal tamo. Ariya bini a ino Kristen was dego. Deqa ni a tulan qalaqalaiyoqne. E a unonum, a ijo Kristen was bole. Deqa e a tulan qalaqalaiyeqnum. Ariya e qalieonum, ni a olo tulan qalaqalaiyoqnum. Kristus na aqa are bulyetej deqa a ino kanğal tamo boledamu sqas. Soqnim ni a unsim marqam, "Bole, a ijo Kristen was bole." Osim ni a tulan qalaqalaiyoqnum.

¹⁷ Deqa e ni ombla Kristus aqa wau ojeqnum ni degsi unsimqa ariya ni na Onesimus a olo osim geregereiy-oqne. Agi ni na e oqnsim geregereibeqnum dego kere. ¹⁸ Onesimus a une bei ni emej kio? A ino silali bei nami osiq olo ni emqajqa mermsiqqa bunuqna ni olo emosai kio? Degamqa ni na merbimqa e kamba silali di keretsiy ni olo emqai. ¹⁹ E Pol. Anjam endi e ijo segi ban na nengrenyonum. Ni na e merbimqa Onesimus a ino silali bei yaimej qaji di e na kamba olo ni emekritqai. Ariya ni que. Nami e Kristus aqa anjam ni mermonam qusim are bulyem. E ino qunun qa aqaryaaimem. Deqa e na ni endegsi mermqa kere, ni na kamba e olo aqaryaibe. Ariya e degsi ni mermqa uratonum. ²⁰ O ijo was Filemon, ni que. Ni Tamo Koba Kristus aqa ñam na kumbra bole di e ebe. Aqo ombla Kristus aqa tamo unum deqa ni kumbra di yosim dena ijo are boletetbe.

²¹ E qalieonum. Ni ijo anjam endi sisiyosim dauryosim Onesimus gereiyqam. Osim ijo anjam endi burjosim olo Onesimus kumbra tulan boledamu yqam. Utru deqa e anjam endi nengrenyosim ni qa qarinyonum. ²² Ijo anjam qujai bei agiende. E are

qalonum, Qotei a nuᅅgo pail qusim gam waqtetbimqa e niᅅgi qa olo bqai. Deqa Filemon, ni ino talq di e ᅅeiqajqa warum gereiyetbime.

Pol aqa wau qujai nanᅅgi na Filemon kaiyeiyeb

²³ Aqo Epafraſ wo ombla tonto talq endia unum. A dego Kristus Yesuſ aqa wau tamo deqa jeu tamo nanᅅ-

gi na a ojsib tonto talq endia waiyeb unu. A na ni kaiyeimqo. ²⁴ Mak na Aristarkuſ na Demaſ na Luq na nanᅅgi qolqe dego ni kaiyeimonub. Nanᅅgi e koba na wau qujai.

²⁵ Tamo Koba Yesuſ Kristuſ a niᅅgi qa are boleiyosiᅅ nuᅅgo qunuᅅ geregere taqatoqneme.

Hibru

Qotei na aqa Njiri Yesus aqa medabu na iga anjam mergeqnu

1 Nami Qotei na gago moma utru nanği anjam minjroqnej. A gam endena nanği anjam minjroqnej. A na aqa medabu o qaji tamo nanği qarinqreq-naqa nanği giloqnsib gago moma utru nanği anjam minjroqneb. O bati gargekoba gago moma utru nanği anjam minjroqnsib soqneb. ² Ariya bini bati endi diño bati jojomoqo deqa Qotei na aqa Njiri Yesus aqa medabu na iga anjam mergeqnu. Qotei na aqa Njiri Yesus giltej deqa a na inği inği kalil oqas. Aqa banğ na Qotei na mandam atej unu. ³ Yesus a na Qotei aqa rianğ koba iga osorgeqnu. Yesus aqa so ti Qotei aqa so ti ombla kerekere. Aqa anjam singgila ti unu deqa anjam dena a na inği inği kalil singgilatejunu. A na gago une kobotet-gosiqqa lanğ qureq oqsıq Qotei singgila koba ti unu qaji aqa banğ woq di awejunu.

Qotei aqa Njiri Yesus a na lanğ anğro nanği tulanğ bunğ-jrejunu

⁴ Qotei na aqa Njiri Yesus ñam kobaquja waiyej. Ñam di tulanğ kobaquja. Ñam dena lanğ anğro nanğo ñam tulanğ bunğejunu. Deqa Yesus a lanğ anğro nanğo gate. Nanği aqa sorgomq di unub. ⁵ Nami Qotei na aqa Njiri Yesus endegsi minnej, "Ni ijo segi Anğro. Bini e ino Abu unum."

Osiqa olo anjam bei dego aqa Njiri qa endegsi marej, "E aqa Abuqai. A ijo Anğro sqas." Ariya Qotei na aqa lanğ anğro nanği anjam degsi minğrosaiioqnej. ⁶ Nami Qotei na aqa Njiri matu Yesus qarinyim mandamq aiqa osiqa a qa olo anjam bei endegsi marej, "Ijo lanğ anğro kalil nanği a qa louoqngqab." ⁷ Ariya Qotei a lanğ anğro nanği qa are qalsiqa endegsi marej, "Ijo lanğ anğro nanği ijo wau tamo.

Deqa e na nanği wau enjritqa nanği jagwa bulosib ijo wau ojgab.

Nanği ijo wau tamo deqa e na nanği qarinqnjrit nanği ñamyuo bulosib ijo anjam dauryoqngqab."

⁸ Ariya Qotei na aqa segi Njiri endegsi minnej,

"O Qotei, ni bati gaigai Mandor Koba sqam.

Sosim ni kumbra tiñtiñ na ino segi tamo unğasari nanği taqatnjroqngqam.

⁹ Ni kumbra tiñtiñ qa tulanğ arearetmeqnu.

Ni kumbra uge qa arearetmosaieqnu.

Deqa ino Qotei na ino gateq di goreñ bilentej.

Aqa kumbra dena a na ni giltmosiqa ñam kobaquja emej.

Deqa ni tulanğ areboleboleimeqnu.

Ino arebolebole dena ino kadoi nanğo arebolebole tulanğ bunğejunu."

¹⁰ Qotei na aqa Njiri degsi minjsiqa olo anjam bei dego endegsi minnej,

"O Tamo Koba, ni nami mandam atem unu.

Osim lanğ dego ino segi banğ na gereiyem.

¹¹ Lanğ ti mandam ti koboqab.

Ariya ni bati gaigai sqam.

Lanğ ti mandam ti gara jugo bulosib sarosib ugeqab.

¹² Tamo bei na aqa gara lubtoqnsiq taqal ateqnu

dego kere ni na lanğ ti mandam ti taqal atqam.

Tamo bei na aqa gara piqtoqnsiq taqal ateqnu

dego kere ni na lanğ ti mandam ti taqal atqam.

Ariya ni segi bulyqasai.

Ni bati gaigai degsi sqam.

Ino sqajqa bati koboqasai."

¹³ Qotei na aqa Njiri degsi minjsiqa olo minnej,

"Ni ijo banğ woq endi awesoqngmqa

e na ino jeu tamo kalil nanği elenğsiy ino singaq di atelenğqai."

Qotei na aqa Njiri degsi minnej. Ariya anjam deqaji

Qotei na aqa lanğ anğro nanği minğrosaiioqnej. ¹⁴ Lanğ

anğro nanği mondor. Nanği Qotei aqa wau ojeqngub.

Agi Qotei na nanği qarinqreqnaqa nanği giloqnsib tamo unğasari a na oqas qaji nanği aqaryainğreqngub.

Qotei na iga elenğej. Iga Qotei aqa wau di qoreiyqom di iga awai ugedamu turqom

2 Qotei aqa Njiri a ñam kobaquja ej deqa aqa anjam iga nami quoqngem qaji di iga olo singgila na ojsim dauryqom. Iga dauryqasai di iga ulonğsim olo aqa anjam dauryqa urato uge. ² Nami Qotei a lanğ anğro nanğo medabu na gago moma utru nanği anjam minjroqnej. Anjam di singgila koba. Deqa tamo kalil anjam di gotranğyoqneb qaji nanği Qotei na kambatnjroqnsiqa awai uge enjroqnej. ³ Ariya bini Qotei na iga oqajqa marsiq wau kobaquja yej. Deqa iga Qotei aqa wau di qoreiyqom di iga awai uge turqom. Awai di iga britosim jaraiqa keresai.

Namoqna Tamo Koba Yesus a segi na iga oqajqa anjam di maroqnej. Onaqa tamo nanği aqa anjam di quoqngem qaji nanği na kamba olo iga endegsib mergeqngub, "Anjam di bole." ⁴ Qotei na manğwa ti singgila ti babtoqnsiqa aqa segi areqalo dauryosiq aqa Mondor Bole aqa kumbra segi segi jeisiq tamo unğasari nanği

enjqroqnej. Kumbra dena nanđi osornjrej, Qotei aqa Njiri aqa anjam di bole kalil.

Qotei na iga elenjej wau di Yesus a segi na tigeltej

⁵ Mondorđ Qotei na mandam bunuj olo atqas. Iga qalieonum, lanđ anđro nanđi na mandam bunuj di taqatqasai. Qotei na lanđ anđro nanđi mandam taqatqajqa minjrosai. ⁶ Ariya Qotei aqa anjam mutu bei tamo bei na nami endegsi nengrenyej unu,

“O Qotei, ni kiyaaqa tamo nanđi qa are qaleqnum?

Osim nanđi qa duloqnsim aqaryainjreqnum?”

⁷ Ni na tamo nanđi gereinjrsim nanđi lanđ anđro nanđgo sorgomq di atem unub.

Deqa nanđi lanđ anđro nanđgo sorgomq di sokiñalay-ibqa

bunuqna ni na nanđgo ñam olo soqtetnjrimqa nanđgo ñam tulanđ kobaosim lanđ anđro nanđgo ñam bunđnrqas.

⁸ Ni na tamo nanđi giltnjrem deqa nanđi na inđi inđi kalil ni nami gereiyem qaji di taqatesqab.

Inđi inđi kalil di ni na osim tamo nanđgo sorgomq di atim sqas.”

O was qu, Qotei a marej, a na inđi inđi kalil osim tamo nanđgo sorgomq di atqas. Deqa iga qalieonum, a na inđi bei uratqasai. A na inđi inđi kalil osim tamo nanđgo sorgomq di atim sqas. Ariya bini iga uneqnum di inđi inđi kalil tamo nanđgo sorgomq di sosai. ⁹ Ariya bini iga Yesus uneqnum. A ñam kobaquja ejunu. Nami a lanđ anđro nanđgo sorgomq di sokiñala soqnej. Bati deqa a na tamo unđgasari kalil nanđgo sawa osiq moinaqa Qotei a nanđi qa are boleiyosiq aqaryainjrej. Yesus a jaqatinđ koba osiq moiej deqa Qotei na aqa ñam olo soqtetosiqqa ñam kobaquja yej.

¹⁰ Qotei a inđi inđi kalil qa utru. A na inđi inđi kalil gereiyej. A na anđro gargekoba nanđi joqsim lanđ qureq oqwjajqa deqa are qalsiq Yesus singilatonaqa a jaqatinđ osiq moiej. Moisiq aqa jaqatinđ dena a na iga oqajqa wau tigeltej. Qotei aqa wau di tulanđ tintinjo.

¹¹ Iga qalie, Yesus aqa segi tamo unđgasari a na giltnjrej qaji nanđi a ombla Abu qujai. Deqa a na nanđi minjreqnu, “Ninđi ijo was tintinđ.” A nanđi was qa minđrqajqa jemaiyosaieqnu. ¹² Deqa a na aqa Abu Qotei endegsi mindej,

“O Qotei, e na ino ñam bole babtoqnsiy ijo was nanđi minjqroqnai.

Nanđi louqa korooqñibqa e nanđgo ambleq di tigeloqnsiy ino ñam soqtoqñiqai.”

¹³ Yesus a degsi Qotei minjsiqqa olo endegsi marej, “E Qotei qa ijo areqalo singilatosiy a qa tariñoqnsiy sqai.” Osiqa marej, “Ninđi e nubiye. Anđro Qotei na ebej qaji nanđi e koba na unum.” Yesus a degsi marej.

Yesus na iga aqaryaigwa marsiq deqa tamo bulyosiqqa moiej

¹⁴ Yesus aqa anđro nanđi di mandam tamo. Deqa Yesus a nanđi bulosiqqa a dego mandam tamo bulyosiqqa moiej. A Satan aqa singila kobotqa marsiq deqa moiej.

Satan a moio qa utru. A na tamo unđgasari nanđi moiotnjreqnu. ¹⁵ Deqa nanđi moiqa ulaeqnub. Nanđi mandamq endi sonabqa Satan a na nanđi singila na ojeleneqnu. Ariya Yesus a na nanđi Satan aqa banđ de-na olo elenđqajqa marsiq moiej.

¹⁶ Bole, Yesus a lanđ anđro nanđi aqaryainjrqqa osiq moiosai. A Abraham aqa moma nanđi aqaryainjrqqa osiq moiej. ¹⁷ Utru deqa a aqa was kalil nanđi bulosiq tamo brantej. Deqa bini a atra tamo kobaquja sosiq Qotei aqa wau ojeqnu. A tamo unđgasari nanđi qa dulosim nanđi aqaryainjrqajqa deqa marsiq atra tamo kobaquja brantej. A Qotei aqa anjam kalil dauryoqnsiqqa aqa wau ojeqnu. Aqa wau agiende. A na tamo unđgasari nanđgo une kobotetnjroqnsiqqa Qotei aqa minđinđ taqal ateqnu. ¹⁸ Gulube gargekoba Yesus aqa jejamuq di branteqnaqa a jaqatinđ koba oqnej. Deqa a na tamo unđgasari kalil gulube eqnub qaji nanđi aqaryainjrqqa kere.

Qotei na Yesus ñam kobaquja waiyej. Ñam dena Moses aqa ñam tulanđ bunyejunu

3 O Kristen was qu, Qotei lanđ qureq di unu qaji a na ninđi dego metñgej deqa ninđi Yesus qa are qaloniye. Qotei na Yesus qarinyonaq mandamq aiej. A gago atra tamo kobaquja unu. Deqa iga a qa gago areqalo singilatoqnsim aqa ñam boleq na maroqñom.

² Qotei na Yesus wau yej deqa a wau di uratosai. A Qotei aqa anjam geregere dauryoqnej. Agi Moses a nami Qotei aqa wau geregere ojoqnej dego kere.

Moses a Qotei aqa tamo unđgasari nanđgo ambleq di wauoqnej. Tamo unđgasari nanđi di Qotei aqa tal bul.

³ Ariya iga qalie, tamo nanđi tal gereiyeqnub qaji nanđgo ñam kobaquja. Tal aqa ñam kiñala. Yesus a tal gereiyeqaji tamo bul soqnej deqa Qotei na Yesus ñam kobaquja waiyej. Yesus aqa ñam dena Moses aqa ñam tulanđ bunyejunu. ⁴ Tal kalil agi tamo nanđi na gereiyeqnub. Ariya Qotei a segi na inđi inđi kalil gereiyej.

⁵ Moses a Qotei aqa wau tamo sosiqqa a Qotei aqa anjam geregere dauryoqnsiqqa aqa tamo unđgasari nanđgo ambleq di wauoqnej. Tamo unđgasari nanđi di Qotei aqa tal bul. Moses a Qotei aqa medabu osiqqa kumbra bunuqna brantqas qaji deqa anjam maroqnej. ⁶ Ariya Kristus a Qotei aqa Njiri. Deqa Qotei na a wau yonaqa a na Qotei aqa tamo unđgasari nanđi taqatnjroqnej. Tamo unđgasari nanđi di Qotei aqa tal bul. Kristus a Qotei aqa anjam geregere dauryoqnsiqqa wau di yoqnej. Deqa iga gaigai Kristus qa gago areqalo singilatoqnsim a olo bqajqa deqa tariñoqnsim sqom. Iga degyqom di iga dego Qotei aqa tal bul sqom.

Tamo nanđi Qotei aqa medabu quqwa asginjreqnu qaji nanđi Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqasai

⁷ Iga Qotei aqa tamo unđgasari unum deqa iga Qotei aqa Mondor Bole aqa anjam quooqñom. Aqa anjam agiende,

“Bini bati endi ninđi Qotei aqa medabu quooqniye.

⁸ Ninđi nunđgo are miligi getentaib.

Ningi nunngo moma utru nanngi bul saib.
 Agi nami nunngo moma utru nanngi ijo anjam quqwa asginjrnaqa gotranjoqneq.
 Nanngi wadau sawaq dia ijo kumbra lanja pegiyoqneq.
⁹ Bunuqna nanngi ijo singila bati gaigai unoqneq gilsiligi wausau 40 koboej.
 Ariya nanngi deqa e qa are qalosaioqneq.
¹⁰ Deqa e nanngi qa minjinj oqnaqa marem,
 'Nanngo are miligi na e daurbosaieqneq.
 Nanngi gaigai ijo gam bole urateqneq.'
¹¹ Deqa e nanngi qa minjinj oqnaqa endegsi minjrem,
 'Ninngi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai. E bole merngonum.'"

¹² O was qu, ninngi geregere nam atoqniye. Ninngi nam atqasai di nunngo ambleq di was bei aqa areqalo ugeosim a Yesus qa aqa areqalo singilatqa uratosim Qotei nambile gaigai unu qaji a qoreiyo uge. ¹³ Bati gaigai iga mareqnum, "Bini bati endi". Deqa ninngi bati gaigai Qotei aqa tamo ungasari nanngi anjam bole minjroqnsib nanngo areqalo tigeltetnjoqniye. Nunngo ambleq di une aqa kumbra na tamo bei gisanjim aqa are miligi getento uge. ¹⁴ Iga nami singila na Qotei qa gago areqalo singilatam. Ariya gago areqalo di iga olo tulanj singila na ojsimqa gilsim gilsim moiqom. Iga degyqom di iga Kristus aqa segi tamo ungasari tintinj sqom.

¹⁵ Iga qalie, anjam endegsi unu,
 "Bini bati endi ninngi Qotei aqa medabu quoqniye.
 Ninngi nunngo are miligi getentaib.
 Ninngi nunngo moma utru nanngi bul saib.
 Agi nami nunngo moma utru nanngi ijo anjam quqwa asginjrnaqa gotranjoqneq."

¹⁶ O was qu, tamo yai nanngi Qotei aqa medabu quqnsib olo quqwa asginjrnaqa gotranjoqneq? Di Israel tamo ungasari agi nami Isip sawaq di sonabqa Moses na joqsiq gilej qaji nanngi na. ¹⁷ Qotei a tamo yai nanngi qa minjinj oqnaqa gilsiligi wausau 40 koboej? Di Israel tamo ungasari agi nami une yoqnsib wadau sawaq di morejoqneq nanngi. ¹⁸ Qotei na tamo yai nanngi endegsi minjrej, "Ninngi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai"? Osiqa minjrej, "E bole merngonum"? Di tamo ungasari aqa anjam gotranjoqneq qaji nanngi. ¹⁹ Deqa iga qalieonum, Israel tamo ungasari nanngi Qotei qa nanngo areqalo yala singilatosaioqneq. Utru deqa nanngi Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqa keresai.

Qotei aqa tamo ungasari nanngi aqarato sawa miligiq gilqab

4 Ariya Qotei na iga dego mergej, "Ninngi ijo aqarato sawa miligiq gilqab." Deqa was qu, iga ulaqom. Nunngo ambleq di Qotei na tamo bei saidyim aqa aqarato sawa miligiq gilqasai uge. ² Iga Qotei aqa anjam bole quoqneq. Agi Israel tamo nanngi Qotei aqa anjam bole nami quoqneq dego kere. Ariya nanngi aqa anjam di lanja qusib deqa nanngo areqaloq di singilatosa. Deqa anjam dena nanngi yala aqaryainjrosai.

³ Ariya iga tamo ungasari Qotei qa gago areqalo singilateqnum qaji a na iga odgim iga aqa aqarato

sawa miligiq gilqom. Agi nami Qotei a Israel nanngi qa are qalsiq endegsi marej,
 "E nanngi qa minjinj oqnaqa endegsi minjrem,
 'Ninngi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai. E bole merngonum.'"
 Bole, anjam di Qotei a Moses aqa bati qa marej. Ariya iga qalie, tulanj nami Qotei a mandam atej. Atsiqa bati deqa a na aqa wau kalil kobotej. ⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Qotei na aqa wau kobotosiqa ariya bati 7 onaqa a aqaratej." ⁵ Anjam bei dego unu, "Nanngi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai." ⁶ Anjam dena iga endegsi osorgwo, Qotei aqa aqarato sawa di agi unu. Deqa tamo qudei nanngi miligiq gilqab. Ariya tamo nanngi Qotei aqa anjam bole nami quoqneq qaji nanngi aqa anjam di gotranjoqneq deqa nanngi aqa aqarato sawa miligiq gilqasai. ⁷ Ariya bunuqna wausau gargekoba gilnaqa Qotei a Devit aqa medabuq na endegsi marej,
 "Bini bati endi ninngi Qotei aqa medabu quoqniye.
 Ninngi nunngo are miligi getentaib."
 Devit aqa bati qa Qotei a marej, "Bini bati endi." Anjam dena iga endegsi osorgwo, Qotei a olo tamo ungasari nanngi aqa aqarato sawa miligiq gilqajqa bati atej.

⁸ Josua a na aqarato sawa di Israel tamo ungasari nanngi enjrosai. Enjrej qamu Qotei a bunuqna olo bati bei atqa marosai qamu. ⁹ Deqa iga qalieonum, Qotei aqa segi tamo ungasari nanngo aqarato unu. Iga yori bati gaigai aqarateqnum dego kere. ¹⁰ Iga qalie, tamo a Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqas di a aqa wau kobotosim aqaratqas. Agi Qotei a nami aqa wau kobotosiq aqaratej dego kere. ¹¹ Ariya iga aqarato sawa di miligiq gilqajqa tulanj singilaqom. Singilaqasai di nunngo ambleq di tamo bei a Israel nanngo kumbra dauryosim Qotei aqa anjam gotranjosim ulonjo uge.

¹² Qotei aqa anjam a nambile ti unu. A singila na waueqnu. A serie bul tulanj qalat. Deqa a na tamo nanngo are qametnjoqnsiqa nanngo qunuj ti tanu ti singa ti jejamu ti kalil miligiq aioqnsiq nanngo areqalo ti nanngo are miligi ti geregere pegiyeqnu. ¹³ Ingi bei a Qotei qa uliqa keresai. Ingi ingi kalil Qotei na gereinjrej qaji di a na nam atsiq geregere uneqnu. Deqa mondonj a na qujai gago kumbra kalil qa iga pegigwas.

Yesus a gago atra tamo kobaquja unu

¹⁴ Ariya gago atra tamo kobaquja unu. A lanj qureq oqsiq di unu. A Qotei aqa Niri Yesus. Deqa iga a qa gago areqalo singilatoqnsim aqa nam boleq na maroqnoqom. ¹⁵ Iga segi singila saiqoji. Deqa iga na gago une aqa singila kobotqa keresai. Ariya gago atra tamo kobaquja unu agi Yesus. Deqa iga endegsi are qalqasai, Yesus a gago une qa iga aqaryaigwa keresai. Iga degsi are qalqasai. Satan na iga walawalaigoqnsiqa uneq waigwa laqnu dego kere Satan na Yesus dego uneq waiyqa maroqnsiq walawalaiyoqnej. Ariya Yesus a segi une saiqoji. ¹⁶ Deqa iga Qotei aqa areq giloqnoqom. Iga aqa areq gilqa ulaqasai. A iga qa are tulanj boleiyeqnu. Deqa iga aqa areq giloqnim a iga qa dulo-

qnqas. Iga gulube ti soqnim a iga qa are boleyoqnsim gago gulube qa aqaryaigoqnqas.

Atra tamo kokba nanngo wau

5 Atra tamo kokba nanngo utru agiende. Qotei a Israel nanngoq dena mandam tamo nanngi giltjroqnsiqa nanngi atra tamo kokba ateqnu. Atra tamo kokba nanngo wau agiende. Nanngi na tamo ungasari nanngo une qa maroqnsib atraiyqajqa inggi inggi oqnsib Qotei atraiyeqnu. ²Atra tamo kokba nanngi iga bul mandam tamo. Nanngi dego singila saiqoji unub deqa nanngi une yoqnqa kere. Deqa nanngi na tamo ungasari Qotei aqa kumbra geregere qaliesai qaji nanngi ti tamo ungasari Qotei aqa gam groteqnu qaji nanngi ti nanngo une qa jingga na gereinjreqnu. ³Nanngi segi dego une ti unub deqa nanngi tamo ungasari nanngo une qa ti nanngo segi une qa ti turtoqnsib inggi inggi Qotei atraiyeqnu.

⁴Atra tamo kokba nanngi ñam ti unub deqa tamo lanaj bei a aqa segi areqalo na atra tamo kobaquja sqa keresai. Qotei a segi na nanngi metnjroqnsiqa atra tamo kokba ateleqnu. Agi Qotei a nami Aron metosiq atra tamo kobaquja atej dego kere.

⁵Kristus a dego aqa segi ñam soqtosiq atra tamo kobaquja sqa marosai. Qotei a segi na a giltosiq atra tamo kobaquja atej. Agi Qotei na nami Kristus endegsi minjej,

“Ni ijo segi Angro.

Bini e ino Abu unum.”

⁶Osiqa olo anjam bei dego Kristus minjej,

“Melkisedek a nami atra tamo soqnej

dego kere ni bati gaigai atra tamo sqam.”

⁷O was qu, Yesus a mandamq endi sosiqa a singa pulutoqnsiqa Qotei pailyoqnej. A qalie, Qotei na a oqa kere. Yim a moiqasai. Deqa a singila na Qotei pailyoqnej. A lelej ti akam ti pailyoqnej. A aqa segi areqalo uratoqnsiqa Qotei aqa sorgomq di soqnej. Deqa Qotei a aqa pail quetoqnej. ⁸Yesus a Qotei aqa segi Niri. Ariya a jaqatinj koba oqnej dena a powo osiqa Qotei aqa anjam dauryqajqa qalieej. ⁹Qalieosiq deqa a Qotei aqa anjam torei dauryekritej. Deqa Qotei na a giltosiq minjej, “Ni atra tamo kobaquja unum. Agi Melkisedek a nami atra tamo kobaquja soqnej dego kere.” Qotei na Yesus degsi minjej deqa Yesus na tamo kalil Qotei aqa anjam dauryeqnub qaji nanngi oqas. Nanngi oqajqa utru agi Yesus qujai. Deqa nanngi ñambile gaigai sqab.

Iga angro mom bul sqasai

¹¹O was qu, e deqa anjam gargekoba ninggi merngwajqa unu. Ariya nunngo areqalo getenjo deqa ninggi anjam di aqa utru poinjwa keresai. Deqa e ninggi merngwajqa banngi koba. ¹²Ninggi nami are bulyeb bati olekoba gilqo. Deqa ninggi Qotei aqa anjam plaltosib Kristen tamo ungasari nanngi minjrqa kere. Ariya nunngo powo kobaosaiunu deqa ninggi Qotei aqa anjam plaltsib marqa keresai. Tamo qudei nanngi na olo ninggi Qotei aqa anjam utruq na merngwab di ninggi poinjwas. Ninggi

angro mom mungum uyeqnu dego bul. Ninggi inggi singila uyqa kereosaiunu. ¹³Iga qalie, angro mom nanngi mungum segi uyeqnu. Nanngi kumbra tintinj dauryqajqa geregere poinjrosaienu. ¹⁴Ariya tamo nanngi kokbaonub qaji nanngi inggi singila uyeqnu. Nanngi bati gargekoba Qotei aqa anjam dauryoqneb deqa nanngi kumbra bole ti kumbra uge ti geregere peginjreqnu.

Kristus aqa anjam qudei iga singilatgwas qaji di segi iga dauryoqnom

6 Deqa was qu, iga Kristus aqa anjam nami utruq na quoqnem qaji dena prugosim olo Kristus aqa anjam qudei iga singilatgwajqa qaji di dauryoqnom. Anjam nami utruq na quoqnem qaji agiende. Iga dal anjam dauryqa marqom di iga moio gam turqom. Ariya iga are bulyosim Qotei qa gago areqalo singilatqom di iga ñambile sqom. ²Anjam bei agi yanso oqajqa anjam. Anjam bei agi Kristen gate nanngi na wau tamo nanngi giltjrqqa maroqnsib nanngo gateq di banj ateqnu. Anjam bei agi subq na tigelqajqa anjam. Anjam bei agi Qotei na tamo kalil nanngo une qa nanngi peginjrsimqa tamo qudei nanngi ñambile enjrimqa nanngi so bole gaigai sqab. Ariya tamo qudei nanngi Qotei na ñamyuoq di breinjrim nanngi dia gaigai sqab. O was qu, anjam di iga nami utruq na quoqnem. Ariya bini iga anjam dena prugosim olo Kristus aqa anjam qudei iga singilatgwajqa qaji di dauryoqnom. ³Qotei na marimqa iga degyqom.

⁴Tamo qudei nanngi Qotei aqa suwanj uneb. Nanngi lanj qureq oqwajqa gam geregere qalieeb. Nanngi Qotei aqa Mondor esoqneb. Nanngi Qotei aqa anjam pegiyosib deqa nanngi qalieeb, aqa anjam bolequja. Nanngi Qotei aqa singila mondonj brantqas qaji di dego qalieosib ojesoqneb. ⁶Ariya bunuqna tamo nanngi di olo ulonjosi Qotei aqa anjam qoreiyeb. Deqa nanngi olo bunuqna puluosib are bulyqajqa gam saijnrej. Nanngo kumbra dena nanngi na Qotei aqa Niri Yesus olo ñamburbasq di qamobulosib tamo ungasari nanngo ñamgalaq di aqa ñam ugeugeiyeb.

⁷Wau lanja nanngi inggi yageqnaqqa awa boqnsiq mandam aqa miligiq aieqnaqa inggi bole oqoqnsiq melieqnu. Deqa wau lanja nanngi boqnsib inggi oqnsib uyeqnu. Ingi bole oqelenqnu deqa Qotei na mandam di olo gereiyeqnu. ⁸Ariya sil luwit oqsim inggi kabutnjrqas di inggi bole oqwasai. Mandam di ugeqas. Deqa sokiñala Qotei na mandam di torei waliyosim inggi di koroinjrsim ñamyuoq di breinjrim yugwab.

⁹O gago was bole, iga na anjam singila ninggi merngonum. Ariya iga qalieonum, ninggi degsib padalqasai. Qotei na ninggi aqaryaingosim oqas. ¹⁰Ninggi wau bolequja yoqnsib Qotei tulanj qalaqalaiyoqnsib aqa segi tamo ungasari nanngi geregereinjroqneb. Ninggi nami degyoqneb agi bini ninggi degyeqnu. Qotei a tamo uge sai. A tamo bole deqa a nunngo kumbra di unoqnsiq olo are walyosaieqnu. ¹¹Ariya gago areqalo agiende. Ninggi kalil degsib singila na wauoqniye. Osib mondonj Qotei na ninggi olo boletngwajqa deqa tarinjyoqnsib soqniye. ¹²Ninggi asgingaiq. Tamo qudei nanngi Qotei qa

nanngo areqalo singilatoqnsib asginjrosaiqnu. Nanngo kumbra di ningi dego degsib dauryoqniye. Tamo nanngi di agi ingi bole bole Qotei na nami aqa angoro nanngi enjrqqa marej qaji di oqab.

Qotei aqa anjam a nami Abraham minjej qaji di a na singilatej

¹³ Nami Qotei na anjam bei singilatosiq Abraham minjej. Tamo bei na Qotei bunyqa keresai deqa Qotei a tamo bei aqa ñam na anjam singilatqa keresai. Deqa a aqa segi ñam na anjam singilatosiq Abraham endegsi minjej, ¹⁴ "E bole mermqai. E ni geregereimsiy ino lenj nanngi tulanj gargekobatnjrqai." ¹⁵ Onaqa Abraham a Qotei aqa anjam di qusiqa aqa areqaloq di singilatosiq tariñosiq soqnej. A tariñqqa asgiyosai. A tariñesosiq sosiq bunuqna ingi bole Qotei na a yqa minjej qaji di a na ej.

¹⁶ Anjam singilatqa kumbra agiende. Tamo bei na anjam singilatqa osimqa a tamo kobaquja bei aqa ñam na anjam singilatqas. Yim tamo qudei nanngi qusib marqab, "Anjam di bole." Deqa tamo qudei nanngi anjam di olo uge qa marqa keresai. ¹⁷ Nami Qotei a anjam endegsi marej, "E na Abraham aqa lenj nanngi gere-injrqai." Qotei aqa areqalo di a na olo bulyqa keresai. A iga degsi osorgwajqa deqa aqa anjam di olo singilatej. ¹⁸ Deqa Qotei aqa kumbra aiyel unu. A na aqa anjam di Abraham minjej. Osiqa aqa anjam di singilatej. Aqa kumbra aiyel di unu deqa a na aqa anjam di olo bulyqa keresai. A gisanqa keresai dego. Deqa iga tamo ungasari Qotei aqa areq gileqnum qaji iga aqa anjam deqa are qaloqnsim gago are singilatoqnsim ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di oqajqa tariñesqom. ¹⁹ Ingi bole bole Qotei na iga tariñqqa mareqnu qaji di iga tariñesosim oqom. Iga deqa are qaloqnsim dena gago are miligi tulanj singilatejunum. Gam dena iga Warum Tulanj Getento Koba gara gainjenu qaji di torei miligiq giloqnqom. ²⁰ Yesus a getento warum di iga qa waqtosiq a segi namoosi miligiq gilej. Deqa bini a getento warum di unu. A di sosimqa bati gaigai a gago atra tamo kobaquja sqas. Agi Melkisedek a nami atra tamo kobaquja soqnej dego kere.

Melkisedek a ñam tulanj koba ti soqnej

7 Melkisedek a Salem qure nanngo mandor koba soqnej. A Tamo Koba Qotei aqa atra tamo soqnej. Abraham a mandor kokba qudei nanngi ti qotsiq nanngi ñumsiq a olo aqa qureq beqnaqa bati deqa Melkisedek a gamq di Abraham turosiqa aqa gateq di banj atetosiq a qa pailyej. ² Onaqa ingi ingi kalil Abraham a mandor kokba nanngoq dena elenjej qaji di a na poto 10-pelatosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. Melkisedek aqa ñam di aqa damu agiende, Kumbra Tintij Yeqnu Qaji Mandor. Ariya a Salem qure nanngo mandor soqnej deqa qure ñam Salem aqa damu agiende, Are Lawo Qaji Mandor. ³ Melkisedek a abu saiqoji. A ai saiqoji. A lenj bei saiqoji dego. Aqa ñambabo bati di iga

qaliesai. Aqa moiqajqa bati di dego iga qaliesai. Deqa a Qotei aqa Njiri bul. Deqa a bati gaigai atra tamo sqas.

⁴ Melkisedek aqa ñam tulanj kobaquja. Ningi deqa are qaliye. Gago moma utru Abraham a ingi bole bole mandor kokba nanngoq dena elenjosiq poto 10-pelatosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. ⁵ Ariya ningi quiyee. Livai aqa lenj nanngi atra tamo sosib waueqnu. Dal anjam a marej, Israel nanngi na nanngo silali ti ingi ingi ti poto 10-pelatoqnsib oto qujai Livai aqa lenj nanngi enjroqnaqab. Bole, Israel ti Livai ti nanngi koba na lenj qujai. Nanngi kalil Abraham aqa lenj. Ariya Israel nanngi na nanngo ingi ingi poto 10-pelatoqnsib oto qujai Livai nanngi enjreqnu. ⁶ Melkisedek a Livai nanngo lenj sai. Ariya Abraham a na ingi bole bole di poto 10-pelatosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. Onaqa Melkisedek a Abraham aqa gateq di banj atetosiq a qa pailyej. Abraham agi nami Qotei na minjej, "Ino lenj nanngi tulanj gargekobaqab." ⁷ Iga qalie, tamo ñam ti unub qaji nanngi na tamo ñam saiqoji unub qaji nanngo gateq di banj atetnjroqnsib nanngi qa pailyeqnu.

⁸ Israel nanngi na Livai nanngi ingi ingi atrainjreqnu. Livai nanngi dego mandam tamo. Deqa nanngi moreneqnu. Ariya Melkisedek agi Abraham na ingi bole bole atraiyej qaji a moiosai. A bati gaigai soqnej. Agi nanngi aqa moiqajqa bati nami nengrenyosaiqneq. ⁹ Livai nanngo moma utru agi Livai qujai. Deqa iga endegsi marqom, Livai a segi na ingi ingi osiq Melkisedek atraiyej. ¹⁰ Bole, Melkisedek na Abraham gamq di turej bati di Livai a ñambabosaisoqnej. Ariya Abraham na ingi ingi Melkisedek atraiyej bati deqa Livai a Abraham aqa jejamu miligiq di soqnej.

Atra tamo bunuj Yesus a na Livai nanngi tulanj bunjnrejunu

¹¹ Nami Israel tamo ungasari nanngi dal anjam eb. Dal anjam di a marej, Livai nanngi atra tamo sqab. Ariya Livai nanngi atra tamo sosib wauoqneq wau dena tamo ungasari nanngi boletnjro-saiqneq. Nanngi boletnjrej qamu Qotei a kiyaaq olo atra tamo bei brantqa marej? Od, Qotei a olo marnaqa tamo bei brantosiqa a gago atra tamo unu. Aron a atra tamo soqnej dego sai. Melkisedek a atra tamo soqnej dego kere tamo bei a brantosiqa a gago atra tamo unu. ¹² O was qu, dal anjam a marej, Livai nanngi atra tamo sqab. Ariya bunuqna Qotei a Livai nanngi kobotnjrsiq olo atra tamo bei atej. Aqa kumbra dena a na dal anjam dego bulyosiq olo dal anjam bei atej. ¹³ Atra tamo Qotei na atej qaji di agi Yesus. A Livai aqa lenj nanngoq dena ñambabosai. A Juda aqa lenj nanngoq dena ñambaboj. Juda aqa lenj nanngi nami atraiyqajqa wau ojosaiqneq. ¹⁴ Iga qalieonum, gago Tamo Koba Yesus a Juda aqa lenj nanngoq dena ñambaboj. Ariya Juda aqa lenj nanngoq dena atra tamo nanngi brantqajqa Moses a deqa marosaioqnej.

¹⁵ Melkisedek a atra tamo soqnej dego kere atra tamo bunuj a brantonaq iga unem. Deqa iga poigwo, atra tamo bunuj dena Livai nanngi tulanj bunjnrejunu.

¹⁶ Dal anjam a marej, atra tamo nanngi Livai aqa lenj

nanngoq dena brantqab. Ariya Yesus a gaigai n̄ambile ti singila ti sqas gam dena a atra tamo brantej. ¹⁷ Agi Qotei na nami Kristus endegsi minnej,

“Melkisedek a nami atra tamo soqnej dego kere ni bati gaigai atra tamo sqam.”

¹⁸ O was qu, anjam dena iga poigwo, dal anjam nami soqnej qaji di singila saiqoji. Dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Deqa Qotei na dal anjam di taqal atej. ¹⁹ Dal anjam dena iga boletgosai deqa Qotei na dal anjam di taqal atsiqa olo gam bunuj waqtetgej. Gam bunuj di tulan boledamu. Gam dena dal anjam namij di tulan bunyejunu. Deqa iga gam dena Qotei aqa areq giloqnqom.

²⁰ Qotei na Yesus atra tamo atqa marej. Osiqa aqa anjam di olo singilatej. Ariya atra tamo nami soqneb qaji nanngi Qotei na atqa maroqnsiq aqa anjam di olo singilatosaioqnej. ²¹ Ariya Qotei na Yesus atra tamo atqa marsiq aqa anjam di olo singilatonaqa Yesus a atra tamo brantej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

“Tamo Koba Qotei a na nami Kristus endegsi minnej, ‘Ni bati gaigai atra tamo sqam.’

Osiqa aqa anjam di olo singilatej. Deqa aqa anjam di a olo bunuqna uratqa keresai.”

²² Deqa iga qalieonum, Qotei aqa anjam bunuj Yesus na singilatej qaji di tulan bolequja. Anjam dena dal anjam namij tulan bunyejunu.

²³ Nami tamo gargekoba nanngi atra tamo soqneb. Di kiyaaqa? Nanngi olo morenoqneb. Nanngi bati gaigai atra tamo sqa keresai. ²⁴ Ariya Yesus a gaigai sqas. A bati gaigai atra tamo sosim wauoqnsiq. Tamo bei na aqa sawa oqa keresai. ²⁵ Deqa tamo ungasari Yesus aqa ñam na Qotei aqa areq gileqneb qaji nanngi di a na tor-ei oqa kere. Di kiyaaqa? A bati gaigai n̄ambile sosim nanngi qa Qotei pailyoqnsiq.

²⁶ Yesus a atra tamo kobaquja dego deqa a na iga tulan aqaryaigwa kere. A gaigai Qotei aqa segi kumbra boleq di sosiq dauryeqnu. A une bei saiqoji. A Qotei aqa n̄amgalaq di tamo tulan boledamu. Qotei na a osi oqsiiq lan̄ qureq di awotej unu deqa a une tamo nanngo ambleq di sosai. A isaq di unu. ²⁷ Atra tamo kokba nami soqneb qaji nanngi bati gaigai wagme ingi ingi oqnsib Qotei atraiyoqneb. Namoqna nanngi nanngo segi une qa wagme ingi ingi atraiyoqneb. Osib tamo ungasari nanngo une qa dego atraiyoqneb. Ariya Yesus a wau degyosai. A bati qujai qa aqa segi jejamu n̄ambile sonaq osiqa Qotei atraiyej. ²⁸ Dal anjam a nami endegsi marej, “Tamo singila saiqoji unub qaji nanngi atra tamo kokba sqab.” Ariya bunuqna Qotei na olo anjam bei atsiqa aqa segi Njiri Yesus osiqa atra tamo kobaquja atej. Deqa Yesus a bati gaigai atra tamo kobaquja sqas.

Yesus a lan̄ qureq dia atra tamo kobaquja unu

8 Ariya ijo anjam di aqa utru agiende. Atra tamo kobaquja deqaji agi unu. Di Yesus qujai. A lan̄ qureq oqsiiq Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban̄ woq di awejunu. ² A atra tal lan̄ qureq di unu qaji di miligiq

giloqnsiqa lan̄ qaji ingi ingi Qotei atraiyeqnu. Atra tal di Qotei aqa segi tal bole. Tamo bei na atosai. Tamo Koba Qotei a segi na atej unu.

³ Atra tamo kokba nanngo wau di ningi qalie. Nanngi ingi ingi osi boqnsib Qotei atraiyeqnu. Deqa Yesus a dego atra tamo kobaquja sosiq aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. ⁴ Yesus a mandamq endi so qamu a atra tamo sosai qamu. Di kiyaaqa? Livai nanngi segi mandamq endia atra tamo sosib ingi ingi Qotei atraiyeqnu. Agi dal anjam a nami degsi marej. ⁵ Livai nanngi gaigai mandam qaji atra tal miligiq giloqnsib waueqnu. Atra tal di lan̄ mandam qaji tal. Tal di lan̄ qure qaji atra tal lan̄ sigitejunu. Agi Moses a nami tal di atqa laqnaqa Qotei na tal sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi gereiyej. Agi Qotei na Moses endegsi minnej, “E mana goge dia atra tal sigitosim ni osormem. Ni di geregere dauryosim atra tal aqa ingi ingi kalil degsi gereiyime.” Qotei na nami Moses degsi minnej. ⁶ Ariya bini Yesus a atraiyo wau ojeqnu di wau tulan bolequja. Aqa wau dena atra tamo namij nanngo wau tulan bunyejunu. Di kiyaaqa? Yesus a Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa Qotei ti iga ti gago ambleq di tigelejunu. Deqa anjam bunuj dena anjam namij di tulan bunyejunu. Ingi ingi Qotei a Yesus aqa ban̄ na iga egwa marej qaji dena ingi ingi Qotei a Moses aqa ban̄ na iga egwa marej qaji di tulan bunyejunu.

Anjam bunuj a na anjam namij tulan bunyejunu

⁷ O was qu, ningi are qaliye. Anjam namij dena iga aqaryaigwa kere qamu Qotei na olo dal anjam bunuj atqa marosai qamu. ⁸ Ariya Qotei a na Israel tamo ungasari nanngo une babetn̄rsiqa endegsi marej, “Tamo Koba Qotei a marqo, ‘N̄ngi quiye. E bati atonum unu. Bati di brantimqa e anjam bunuj atsiy singilatqai. Osiy anjam bunuj di Israel nanngi ti Juda nanngi ti minjrit nanngi qusib dauryqab. ⁹ Ijo anjam bunuj di anjam namij dego sai. Agi nami e na Israel nanngo moma nanngi Isip sawaq dena joqsim gilsim torei Sainai manaq oqsim dia ijo anjam namij nanngi enjrem. Ariya nanngi ijo dal anjam di dauryqa uratosib gotran̄yoqneb deqa e na kamba nanngi qoreinjrem. ¹⁰ Ariya anjam bunuj agiende. Bati bei brantimqa e na ijo dal anjam kalil osiy Israel tamo ungasari nanngo areqaloq di atsiy singilatqai. Osiy nanngo are miligiq di dego nengrenyqai. Deqa e nanngo Qotei soqnit nanngi ijo segi tamo ungasari sqab. ¹¹ Sosib bati deqa nanngi kalil e qa geregere qalieqab. Deqa nanngi olo bunuqna nanngo was nanngi endegsi minjrqasai, “N̄ngi Tamo Koba Qotei qa qalieoiye.” Degsi minjrqasai. Nanngi kalil e qa qalieqab. Tamo ñam ti tamo ñam saiqoji nanngi ti kalil e qa qalieqab. ¹² Di kiyaaqa? E nanngi qa dulosiy nanngo une kobotetn̄rqai. Deqa bunuqna e nanngo une qa olo are qalqasai.” Qotei a nami degsi marej.

¹³ Agi Qotei a marej, “E anjam bunuj atqai.” A degsi marej deqa iga qalieonum, anjam a nami atej qaji di olo namijej. Deqa anjam di a sokobaiyqasai. A sok-iñalayosim torei koboqas.

**Atra tamo kokba namij qaji nanngi na wagme aqa len
oqnsib Qotei atraiyoqneb**

9 Israel nanngi anjam namij di dauryosib deqa nanngi Qotei qa louoqnsib mandamq endia atra tal ateb. ² Atra tal di jagwa tal bul. Tal miligiq dia warum bei soqnej. Warum di aqa ñam "Getento Warum." Warum di nanngi gereisib lam ti atra bijal ti atraiyqa bem ti warum miligiq di atnab soqnej. ³ Ariya getento warum qoreq di nanngi gara kobaquja bei gainteb. Gara gainesoqnej aqa qoreq di warum bei soqnej. Warum di aqa ñam "Warum Tular Getento Koba." ⁴ Qa sum koitib qurem quleqwajqa deqa marsib bijal gol na gereisib warum dia atnab soqnej. Ariya Qotei aqa dal anjam so qaji ñam monngum dego warum dia soqnej. Nam monngum aqa qalaq di gol na walateb. Warum miligiq di lan qure qa uyo ingi Qotei na nami Israel nanngi enjrej qaji di tabirq di atnab soqnej. Tabir di dego gol na gereiyeb. Ariya ñam monngum miligiq dia Aron aqa walwelqa toqon nami qenjilitej qaji di atnab soqnej. Meniñ aiyel Qotei a nami nanngo quraq di aqa dal anjam nengrenyey qaji di dego ñam monngum miligiq di atnab soqnej. ⁵ Ariya dal anjam so qaji ñam monngum aqa quraq dia lan angro aiyel nanngo sigito qunun atnab soqnej. Lan angro aiyel nanngi di Qotei aqa singila sigitoqnsib unub. Nanngo bari na ñam monngum di kabutesoqnej. Nam monngum aqa qura di tamo ungasari nanngo une kobotetnrqajqa sawa. Ariya bini e ingi ingi kalil deqa anjam koba marqasai. ⁶ Ariya ingi ingi kalil deqaji atra tal miligiq di atnab sonabqa atra tamo nanngi bati gaigai atra tal miligiq giloqnsibqa warum dia Qotei louqajqa wau yeqnub. ⁷ Ariya atra tamo kobaquja a segi qujai len oqnsiqa bati qujai qa wausau gaigai warum tular getento koba di miligiq giloqnsiqa aqa segi une qa ti tamo ungasari nanngo une qa ti len di Qotei atraiyeqnu. Tamo ungasari nanngo areqalo bolesai deqa nanngi une yeqnub. ⁸ Kumbra dena Qotei aqa Mondor na iga endegsi osorgeqnu, atra tal soqnim iga Qotei aqa tal miligiq gilqajqa gam getenjesqas. ⁹ Atra tal di lan mandam qaji tal. Tal di lan qure qaji atra tal lan sigitejunu. Tal dena kumbra bini bati endeqa brantqas qaji di iga lan suwi osorgeqnu. Atra tal dia atra tamo nanngi ingi ingi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Ariya ingi ingi dena tamo nanngi Qotei qa loueqnub qaji nanngo are miligi gereiyetnrqqa keresai. Yim nanngi qalieqab, "Bole, Qotei na gago une yansetgekritqo." Degyqa keresai. ¹⁰ O was qu, dal anjam di uyo ingi qa ti ya uyo qa ti yanso oqajqa ti deqa mareqnu. A jejamu qa ingi ingi qa segi mareqnu. Ariya Qotei na dal anjam di tamo ungasari nanngi enjrej. Osiqa endegsi are qalej, "Nanngi mati dal anjam di dauryosib giloqnb bunuqna batiamqa e na ingi ingi kalil tingitnjrit koboamqa e olo gam bunuj nanngi osornjrqi."

Kristus na aqa segi len osiqa Qotei atraiyey

¹¹ Ariya bini Kristus a brantosiqa a gago atra tamo kobaquja sosiqa ingi bole bole Qotei na iga egej qaji di osi bosiqa lan qaji atra tal miligiq gilej. Atra tal di tular bolequja. Atra tal dena mandam qaji atra tal di tular bunyejunu. Mandam tamo nanngi na atra tal di gereiyosai. ¹² Ariya Kristus a bulmakau ti kaja du du ti nanngo len osiqa atra tal di miligiq gilosai. A aqa segi len osiqa bati qujai qa atra tal miligiq gilej. Aqa wau dena a na iga olo awaigej. Deqa iga ñambile gaigai sqom. ¹³ Tamo ungasari nanngi une ti unub deqa atra tamo nanngi bulmakau ti kaja du du ti nanngo len oqnsib Qotei atraiyeqnu. Osib bulmakau nanngo damu koiteqnaq skuleqnaq aqa sum oqnsib tamo ungasari nanngo gateq di bilenteqnu. Kumbra dena nanngi na tamo ungasari nanngo une yansetnrqnaq nanngi Qotei aqa segi tamo ungasari tintin unub. ¹⁴ Ariya Kristus aqa len na wagme nanngo len tular bunyejunu. Kristus aqa jejamuq di jiga bei saiqoji. Qotei aqa Mondor gaigai sqas qaji a na Kristus singilatonaqa aqa segi jejamu ñambile sonaqa osiqa Qotei atraiyey. Osiqa aqa len na gago are miligi yansetgej. A gago jejamu segi yansetgosai. A gago une kobotetgej deqa iga qalieonum, iga Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji unum. Deqa iga olo dal anjam dauryqajqa are qalqasai. Di kiyaaqa? Dal anjam dena iga ñambile sqa keresai. Ariya iga Qotei ñambile gaigai unu qaji a qa are qaloqnsim wauetoqnaqom di iga ñambile sqom.

Kristus aqa len na anjam bunuj singilatej

¹⁵ Yesus aqa len na iga aqaryaigej deqa iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole unum. Aqa wau dena a Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa Qotei ti iga ti gago ambleq di tigelejunu. Tamo ungasari nanngi anjam namij aqa sorgomq di sosib bati deqa nanngi une yoqnsib laqneb. Onaqa Yesus a nanngi qa moisiq wau dena a nanngi olo awainjrsiqa nanngo une kobotetnrrej. Deqa tamo ungasari kalil Qotei na metnrqnaq qusib dauryeqnub qaji nanngi ñambile gaigai sqab. Ñambile di agi Qotei a nami aqa angro nanngi enjrqa marej. ¹⁶ E mandam tamo nanngo kumbra qa merngwai. Tamo bei a bunuqna moiqas deqa are qalsimqa aqa angro nanngi na aqa ingi ingi kalil oqab deqa marsim nanngo ñam nengrenyim sqas. Ariya a moiosaisoqnmqa aqa angro nanngi na aqa ingi ingi oqa keresai. A moiimqa di nanngi aqa ingi ingi oqab. ¹⁷ Tamo di a ñambile soqnmqa aqa anjam nengrenyey qaji di a lan sqas. Ariya a moiimqa aqa anjam di singila ti sqas. ¹⁸ Dego kere atra tamo nanngi na bulmakau nanngi ñumeqnaq moreneqnaq nanngo len aioqnej. Len dena anjam namij di singilatoqnej. ¹⁹ Agi nami Moses a dal anjam kalil osiqa tamo ungasari nanngi palontosiq minjroqnej. Osiqa bunuqna a na bulmakau ti kaja du du ti nanngo len osiqa ya ti sil lent ti ñamtañ aqa dani aqa ñam hisop de ti turtsiq tamo ungasari nanngo gateq di bilentej. Osiqa Qotei aqa gara nengren aqa qoreq di dego

bilentej. Sil lent di agi kaja du du nango junqum na gereiyo qaji. ²⁰ Ariya Moses a leŋ bilentosi q marej, "Leŋ endi aisiq Qotei aqa anjam siŋgilatqo. Agi Qotei a nami niŋgi merngej, 'Niŋgi anjam di dauryiye.'" ²¹ Dego kere Moses a atra tal ti atraiyqa iŋgi iŋgi ti dia dego leŋ bilentej. ²² Deqa iga qalieqom, leŋ na segi iŋgi iŋgi kalil yansqas. Leŋ aicasai di Qotei na tamo ungasari nango une kobotqasai. Dal anjam a degsi marqo.

Kristus a gago une kobotqa marsiqa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej

²³ Atra tal aqa iŋgi iŋgi di mandam qaji iŋgi iŋgi. A laŋ qaji iŋgi iŋgi laŋa sigitejunu. Atra tamo nangi na wagme nango leŋ oqnsib dena iŋgi iŋgi di yanseqnub. Ariya laŋ qaji iŋgi iŋgi di wagme nango leŋ na yansqa keresai. Leŋ tulaŋ boledamu na laŋ qaji iŋgi iŋgi yansqas. ²⁴ Iga qalie, Kristus a mandam qaji atra tal tamo nangi na gereiyeb qaji di miligiq gilosai. Mandam qaji atra tal di Qotei aqa atra tal bole laŋa sigitejunu. Kristus a laŋ qureq oqej. Deqa bini a Qotei aqa areq di sosisqa iga qa waueqnu.

²⁵ Atra tamo kobaquja a wausau gaigai wagme nango leŋ oqnsiqa Warum Tulaŋ Getento Koba di miligiq gileqnu. A aqa segi leŋ osaieqnu. A wagme aqa leŋ oqnsiq miligiq gileqnu. Ariya Yesus a degyosai. A laŋ qureq oqsiq bati qujai qa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. A bati gargekoba degyoqnej. ²⁶ A bati gargekoba degyoqnej qamu Qotei na nami mandam atej bati deqa a jaqatiŋ oqnsiq bosibosiq agi bini a olo jaqatiŋ eqnu qamu. Ariya diŋo bati jojomqo deqa Kristus a bati qujai qa mandamq aisiq a gago une kobotqa marsiq aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. ²⁷ Iga qalie, tamo kalil nangi bati qujai qa moieqnu. Ariya mondon tamo kalil nangi Qotei aqa ulatamuq di brantib a nango une qa nangi peginjrqas. ²⁸ Dego kere Kristus a bati qujai qa tamo gargekoba nango une qoboiyetnjqqa marsiqa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. Ariya mondon a olo laŋ qureq dena bosimqa a tamo ungasari nango une olo kobotetnjqasai. A bosim tamo ungasari a qa tariŋeqnub qaji nangi oqas.

Wagme nango leŋ na tamo ungasari nango une kobotqa keresai

10 Moses aqa dal anjam a na iŋgi bole bole Qotei a mondon iga egwas qaji di iga laŋa suwi osorgeqnu. Damu osorgosaieqnu. Dal anjam a marej, niŋgi wagme nango leŋ oqnsib wausau gaigai atraiyoqniye. Dal anjam a degsi marej deqa iga qalieonum, dal anjam a na tamo ungasari Qotei aqa areq gileqnu qaji nango une kobotqa keresai. ² Wagme dena tamo ungasari nangi boletnjqqa kere qamu nangi olo bunuqna atraiyosai qamu. Atraiyqa iŋgi dena tamo ungasari Qotei qa loueqnub qaji nango une yansetnjqqa kere qamu nangi olo bunuqna nango une qa are qalsib deqa are gulubeinjrosai qamu. ³ Ariya atra tamo kokba nangi wausau gaigai wagme iŋgi iŋgi di oqnsib Qotei atraiyeqnu. Deqa tamo ungasari nangi nango une qa

olo are qaloqnsib are gulube ti unub. ⁴ Anjam di aqa utru agiende. Bulmakau ti kaja du du ti nango leŋ na tamo ungasari nango une kobotqa keresai.

⁵ Deqa Kristus a mandamq aqa osiqa endegsi marej, "O Abu, ni atraimqajqa wagme iŋgi iŋgi qa arearetmosaieqnu.

Ariya e ijo segi jejamu osiy ni atraimqai. Ijo jejamu di agi ni na e gereiyetbem.

⁶ Atra tamo nangi tamo ungasari nango une qa maroqnsib deqa wagme iŋgi iŋgi oqnsib namyuo na koitoqnsib ni atraimeqnu.

Ariya ni iŋgi iŋgi deqa arearetmosaieqnu.

⁷ Ariya e ni endegsi mermem,

'O Qotei, e bonum.

Agi nami e qa anjam degsib nengrenyeb unu.

Bini e ino areqalo dauryqa bonum." Kristus a mandamq aqa osiqa degsi marej.

⁸ Dal anjam a marej, niŋgi iŋgi iŋgi deqaji oqnsib Qotei atraiyoqniye. Namona Kristus a deqa are qalsiq endegsi marej, "O Abu, ni atraimqajqa wagme iŋgi iŋgi deqa arearetmosaieqnu. Atra tamo nangi tamo ungasari nango une qa maroqnsib deqa wagme iŋgi iŋgi oqnsib namyuo na koitoqnsib ni atraimeqnu. Ariya ni iŋgi iŋgi deqa arearetmosaieqnu." ⁹ Ariya bunuqna Kristus a olo marej, "O Qotei, e ino areqalo dauryqa bonum." A degsi marej deqa iga qalieonum, a kumbra namij di taqal atsiqa olo kumbra bunuj atej. ¹⁰ Yesus Kristus a Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a bati qujai qa aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. Kumbra dena a na iga Qotei aqa segi tamo ungasari boledamu sqqa marsiq giltgej.

Yesus aqa leŋ na gago une kobotetgej

¹¹ Atra tamo kalil nangi bati gaigai atra tal miligiq giloqnsibqa nango wau yeqnu. Nangi bati gargekoba wagme iŋgi iŋgi deqaji Qotei atraiyeqnu. Ariya iŋgi iŋgi dena tamo ungasari nango une kobotetnjqqa keresai. ¹² Ariya Kristus a bati qujai qa gago une kobotqa marsiqa aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. Osiqa laŋ qureq oqsiq dia Qotei aqa baŋ woq di awoej. Deqa aqa atraiyo wau di gaigai sqas. ¹³ A Qotei aqa baŋ woq di awesosiqa mondon Qotei na aqa jeu tamo kalil nangi osim aqa siŋgaq di koroinjqajqa deqa tariŋeqnu. ¹⁴ Yesus a bati qujai qa aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. Wau dena a na Qotei aqa segi tamo ungasari boledamu nami giltnjqqa qaji nangi torei boletnjqqa. Deqa nangi bati gaigai une saiqoji sqab.

¹⁵ Ariya anjam deqaji Qotei aqa Mondor Bole a na dego iga mergeqnu. Agi a endegsi mergeqnu, ¹⁶ "Tamo Koba Qotei a marqo, 'Ijo anjam bunuj agiende. Bati bei brantimqa e na ijo dal anjam kalil osiy tamo ungasari nango areqaloq di atsiy siŋgilatqai. Osiy nango are miligiq di dego nengrenyqai.'" ¹⁷ Osiqa olo anjam bei dego totoryosiq endegsi mareqnu, "E nango une kobotetnjqqa. Deqa bunuqna e nango une qa olo are qalqasai." ¹⁸ O was qu, Qotei na gago une torei kobotej deqa atraiyqajqa iŋgi bei na gago une olo kobotqajqa wau bei saiqoji.

Iga Warum Tulaŋ Getento Koba di miligiq gilqa kere

¹⁹ O was qu, Yesus aqa leŋ na gago une kobotetgej deqa leŋ dena iga Warum Tulaŋ Getento Koba di miligiq giloqnsim Qotei aqa talq di sqom. Iga ulaqasai. ²⁰ Yesus a segi na ɲambile qa gam bunuj waqtetgosiq a segi namoosiq warum di miligiq gilsiq gara gainje-junu qaji dena torei miligiq gilej. Gara di Yesus aqa segi jejamu. ²¹ Gago atra tamo kobaquja unu agi Yesus. Deqa a na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanŋi taqatnjqreanu. ²² A na aqa segi leŋ bilentonaqa gago are miligiq aiej. A gago kumbra uge kalil qa are qalsiq a gago une kobotetgej. Deqa iga qalieonum, iga Qotei aqa ɲamgalaq di une saiqoŋi unum. A gago jejamu ya na yansetgej deqa kumbra gisaŋ kalil gago are miligiq di unu qaji di iga taqal waiyqom. Osim Qotei qa gago areqalo singilatosim aqa areq giloqnoqom. Utru deqa Yesus a na aqa segi leŋ bilentonaqa gago are miligiq aiej. ²³ Gago areqalo iga Qotei qa singilatejunum qaji deqa ti inŋi bole bole iga mondoŋ oqajqa tariŋeqnum qaji deqa ti iga maroqnsim laqnum. Ariya gago areqalo di iga olo singila na ojesqom. Iga ulaosim areqalo aiyeltqasai. Iga qalie, kumbra kalil Qotei a nami yqa marej qaji di a yqas. ²⁴ Iga segi segi Qotei aqa tamo ungasari nanŋi qa dego are qaloqnoqom. Osim nanŋo areqalo tigeltetnjqroqnmqa nanŋi na Kristen tamo kalil nanŋi qalaqalainjqroqnsib kumbra bole bole enjqroq-nqab. ²⁵ Iga Qotei aqa tamo ungasari unum deqa iga aqa ɲam qa korooqnoqajqa uratqasai. Agi Kristen tamo qudei nanŋi korooqnoqajqa asginjqreanu. Ningi qalie, Kristus olo bqajqa bati jojomqo. Deqa iga segi segi korooqnsimqa gago Kristen was nanŋo are singilate-njqroqnoqom.

Iga Qotei aqa Niri qoreiyqasai

²⁶ Ningi quiye. Iga Kristus aqa anjam bole qalieonum. Ariya bunuqna iga olo anjam di uratosim gago segi areqalo na une aqa kumbra dauryoqnoqom di gago une deqa olo atraiyqa inŋi bei sqasai. ²⁷ Iga degyqom di iga Qotei qa ulaugetosim a gago une qa pegigwa bati qa tariŋoqnoqom. Pegigwa bati deqa Qotei na aqa jeu tamo kalil nanŋi ojelenosim ɲamyuo kaŋkaŋ kobaq di breinjrqas. ɲamyuo di agi Qotei na atej unu. ²⁸ Iga qalie, tamo bei a Moses aqa dal anjam bei gotranj-imqa tamo aiyel kio tamo qalub kio aqa une unsib boleq di maribqa tamo ungasari nanŋi na tamo di aqaryaiyqasai. Nanŋi a qalib moiŋas. ²⁹ Ariya tamo bei a Qotei aqa Niri qoreiyosim aqa ɲam ugeugeiyqas di ningi kiersib are qalqab? Tamo di aqa une deqa a gulube tulaŋ kobaquja oqas. Kristus aqa leŋ na Qotei aqa anjam bunuj singilatej deqa tamo di a anjam di dauryosiq a Qotei aqa segi tamo tintiŋ soqnej. Ariya bunuqna a olo Yesus aqa leŋ di ugeugeiyosim Qotei aqa Mondor iga qa are boleiyeqnu qaji aqa ɲam ugetqas di a une tulaŋ kobaquja yqas. ³⁰ Iga qalieonum, Qotei a nami endegsi marej, "Tamo nanŋo une kalil e segi na kambatosiy awai uge enjqrai. Di ijo segi

wau." Osiqa marej, "E segi Tamo Koba Qotei. Deqa e na ijo tamo ungasari nanŋo une qa peginjrqai." ³¹ O was qu, Qotei ɲambile gaigai unu qaji a na tamo bei ojsim ɲolawotqa laqnim tamo di a Qotei qa ulaugetqas.

Nungo areqalo Yesus qa singilateqnum qaji di ningi singila na ojesoqniye

³² Ariya ningi are qaliye. Nami Qotei na nungo areqalo suwanŋetŋonaqa bati deqa jeu tamo nanŋi na gulube ti jaqatiŋ ti gargekoba ningi engoqneq. Ariya bati deqa ningi singila na tigeloqnsibqa gulube di gotranj-oqneq. Di ningi keretoqneq. ³³ Bati qudei jeu tamo nanŋi dena ningi joqoqnsib tamo ungasari nanŋo ɲamgalaq dia tigeltŋoqnsib nungo ɲam misilinyoqnsib ningi ugeugeingooqneq. Ariya bati qudei Kristen tamo qudei nanŋi gulube deqaji iteqnabqa ningi na olo nanŋi beternjqroqnsib singilatejqroqneq. ³⁴ Jeu tamo nanŋi dena nungo ambleq na tamo qudei ojsibqa tonto talq di breiŋgonab sonabqa ningi na tonto tamo nanŋi deqa are qaloqnsib nanŋi gegerereinjqroqneq. Bati di jeu tamo nanŋi dena ningi qudei nungo inŋi inŋi yaingooqneq. Ariya ningi deqa are ugeingosai. Ningi areboleboleiŋgej. Di kiyaaq? Ningi qalie, inŋi di laŋa mandam qaji inŋi. Ariya laŋ qure qaji inŋi a bati gaigai sqas. Inŋi di ningi oqsib oqab.

³⁵ Deqa kumbra bole ningi nami yoqneq qaji deqa olo are qaloqniye. Osib nungo areqalo Yesus qa singilateqnum qaji di singila na ojesoqniye. Ningi olo urataib. Ningi uratqasai di mondoŋ ningi awai tulaŋ boledamu oqab. ³⁶ Ningi singila na tigelesoqniye. Niŋgi degyqab di ningi Qotei aqa areqalo dauryqab. Osib mondoŋ inŋi bole bole Qotei a nami ningi engwa marej qaji di ningi oqab. ³⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Sokiŋala tamo bunuqna bqas qaji di a bqas. Deqa a tariŋsokobaiyqasai. A urur boqujatqas. ³⁸ Ariya ijo segi tamo ungasari tintiŋo nanŋi e qa nanŋo areqalo singilateqab di nanŋi ɲambile sqab. Ariya nanŋi olo bunuqna e qoreibqab di e nanŋi qa areboleboleibqasai."

³⁹ Ariya was qu, iga Qotei qoreiyosim padalqasai. Iga tamo deqaji sai. Iga Qotei qa gago areqalo singilato qaji tamo. Deqa iga ɲambile gaigai sqom.

Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum kumbra di aqa utru

11 Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum. Kumbra di aqa utru agiende. Inŋi inŋi kalil Qotei a nami iga egwa marej qaji di agi iga egwas. Iga inŋi inŋi di oqajqa tariŋesonamqa ariya mondoŋ Qotei na iga egwas. Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa iga bole qalieonum, Qotei na inŋi inŋi di egwas. Iga gago ɲamdamu na inŋi inŋi di unqa keresai di unŋum. Inŋi inŋi di unu. ² Agi tamo ungasari nami soqneq qaji nanŋi Qotei qa nanŋo areqalo singilateqneq deqa Qotei a nanŋi qa tulaŋ areboleboleiyeqnaqa maroqnej, "Nanŋi tamo bole." ³ Iga Qotei qa gago areqalo singi-

lateqnum gam dena iga endegsi poigwo, "Bole, Qotei a segi na marnaqa lanj ti mandam ti brantej." Deqa iga qalieonum, ingi ingi kalil iga uneqnum qaji di Qotei a ingi ingi iga unqa keresai qaji dena gereinjrej.

Abel na Enok na Noa na nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilateb

⁴ Abel a nami Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a ingi ingi osiq Qotei atraiyej. Onaqa Qotei a Abel aqa ingi deqa tulan arearetej. Abel aqa aube Kein a dego ingi ingi osiq Qotei atraiyej. Ariya Qotei a Kein aqa atraiyo ingi qa arearetosai. Abel a Qotei qa aqa areqalo singilatej utru deqa Qotei a Abel aqa atraiyo ingi ingi qa arearetej. Kumbra dena iga osorgwo, Qotei na Abel a tamo bole une saiqoji qa minnej. Abel a nami moiej ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa bini a Qotei aqa anjam palontosiqa iga mergobuleqnu.

⁵ Enok a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa a moiosai. A nambile sonaqa Qotei na a osiq lanj qureq oqej. Oqnaqa tamo ungasari nanngi a qa namosib a olo unosai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen-grenyeb unu, "Qotei na Enok lanj qureq osi oqo-saisosiqa a Enok aqa kumbra qa tulan arearetoqnej."

⁶ Ariya was qu, tamo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatqasai di nanngi Qotei aqa areqalo dauryqa keresai. Di kiyayaqa? Tamo nanngi Qotei aqa areq gilqa osibqa nanngi mati a qa nanngo areqalo singilatosisib marqab, "Qotei a unu. Deqa iga a qa namosim gilsim itqom di a na awai boledamu iga egwas." Tamo nanngi degsib marqab di nanngi Qotei aqa areqalo dauryqab.

⁷ Noa a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na minnej, "E bunuqna awa qarinyit bosim mandam kalil keretqas. Deqa ni qobun qujai gereiyime." Ariya Noa a Qotei aqa anjam di aqa damu uno-saisosiqa a Qotei aqa anjam di dauryosiqa aqa unja ti aqa angoro ti nanngi padalaib deqa qobun qujai gereiyej. A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a na tamo ungasari kalil mandamq di soqneb qaji nanngo kumbra uge ubtsiq minjroqnej. A Qotei qa aqa areqalo singilatosisiq qobun gereiyej deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minnej. Agi Qotei na tamo kalil a qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu.

Abraham wo Sara wo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilateb

⁸ Abraham a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na metonaqa a Qotei aqa anjam dauryosiqa mandam bei Qotei na a yqajqa minnej qaji deq gilej. A sawa qabiqas kio di a qalieosaisosiqa gilej. ⁹ A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a gilsiq mandam dia brantosiqa yaun tamo soqnej. Mandam di agi Qotei na a yqajqa minnej. A di sonaqa Qotei na minnej, "Mondon e na ino leŋ nanngi mandam endi enjrqi." Onaqa Abraham a mandam dia laqnsiqa jagwa oqajqa tal gereiy-oqnsiqa di neioqnej. A Aisak wo Jekop wo nanngi koba na soqneb. Tamo aiyel nanngi di Abraham aqa leŋ deqa

Qotei na nanngi aiyel dego minjrej, "Mondon e na nun-go leŋ nanngi mandam endi enjrqi." ¹⁰ Abraham a lanj qureq oqsim dia sqajqa deqa are qaloqnsiq tarinjoqnej. Lanj qure di bati gaigai sqas. Lanj qure agi Qotei a segi na atej unu.

¹¹ Ariya Abraham aqa nauqali Sara a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa a tulan qeliosiqa marej, "Qotei a tamo bole deqa aqa anjam nami marej qaji di a dauryqas." Sara a degsi marej deqa Qotei na aqa miligi gereiyetonaqa a gumanej. ¹² Deqa Abraham a qeliosiqa aqa moiqajqa bati jojomonaqa Qotei na a dego singila yonaqa a angoro mel qujai nambabtej. Deqa aqa leŋ nanngi tulan gargekobaosib mandam kalil kereteb. Bongar tulan gargekoba unub dego kere Abraham aqa leŋ nanngi ulul bul tulan gargekobaeb. Deqa sisiyqa keresai.

¹³ O was qu, Abel na Enok na Noa na Abraham na Sara na nanngi kalil Qotei qa nanngo areqalo singilate-sosib gilsib moreneb. Nanngi mandam endia sosibqa ingi bole bole Qotei na nami nanngi enjrqa minjrej qaji di nanngi eleŋosai. Ariya nanngi ingi di oqajqa tarinjososi-bqa tarosib lanj qure koqyosib isaq na ingi di unsib deqa areboleboleinjrej. Deqa nanngi maroqneb, "Iga mandam endi so boleiyqasai. Iga mandamq endia yaun tamo bulosim sokiñala sosim bunuqna iga mandam endi uratqom." O was qu, nanngi anjam di marqajqa jemainjrosai. ¹⁴ Iga qalieonum, tamo nanngi anjam degsib mareqnu qaji nanngi nanngo segi sqajqa sawaq oqwajqa are qaleqnu. ¹⁵ Nanngi nanngo segi mandam utruq olo aiqajqa deqa are qaleb qamu nanngi olo pulu-sosib aieb qamu. ¹⁶ Ariya nanngi nanngo segi mandam utruq olo aiqajqa uratosib sawa tulan boledamu agi lanj qureq di unu qaji deq oqwajqa are qaleqnu. Tamo nanngi dena Qotei endegsib minjreqnu, "Ni gago Qotei." Yeqnaqa Qotei a nanngo anjam deqa jemaiyo-saieqnu. Nanngi a qa nanngo areqalo singilateqnu deqa a nanngo sqajqa qure agi lanj goge dia gereiyetnjrej unu.

¹⁷ Ariya Qotei na Abraham aqa areqalo tenemtqa osiq endegsi minnej, "Ni ino segi angoro qujai Aisak qal-sim e atraibe." Onaqa Abraham a Qotei aqa anjam di uratosai. Bole, Qotei na nami minnej, "Ino leŋ nanngi tulan gargekobaqab." Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Aisak osiq Qotei atraiyqa gilej. ¹⁸ Agi Qotei na nami Abraham minnej, "Aisak aqa leŋ dena ino mo-ma nanngi bumbranyqab." ¹⁹ Ariya Abraham a Aisak qalqa osiq endegsi are qalej, "E Aisak qalitqa, ungu, Qotei na a olo subq na tigeltqa kere." Abraham a degsi are qalej deqa iga yawo anjam endegsi marqom, Qotei na Abraham Aisak qalqa saidyosiqa a subq na tigeltob-ulosiq olo Abraham yej.

Aisak na Jekop na Josep na nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilateb

²⁰ Ariya Aisak a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosisiqa aqa ban Jekop wo Iso wo nanngo gateq di atet-njrsiqa nanngi qa pailyosiqa kumbra bunuqna nanngoq di brantqas qaji deqa nanngi sainjrej.

²¹ Ariya Jekop a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a Josep aqa angoro aiyel nanngo gateq di aqa ban atetnjrsiqa nanngi qa pailyej. Osiqa a Qotei qa louej. A tulan qeliosiq moiqa jojomosiq deqa a na aqa walwelqa toqon ojsiq dia singilaej.

²² Josep a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a tulan qeliosiq moiqa jojomosiq a na Israel nanngi endegsi minjrej, "Ninggi na nungo leŋ nanngi minjribqa bunuqna nanngi tulan gargekobaosib nanngi Isip sawa uratoqnsibqa bati deqa nanngi ijo tanu osi gilsib Kenan sawaq dia subq atqab."

Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatej

²³ Ariya Moses aqa ai wo abu wo nanngi dego Qotei qa nanngo areqalo singilateb deqa Moses a nam-babonaqa nanngi a osib bai qalub a ulitonab soqnej. Nanngi qalieeb, Moses a angoro tulan boledamu. Ariya nanngi Isip nanngo mandor koba ulaiyosai deqa nanngi aqa anjam gotranjosib Moses ulitonab soqnej.

²⁴ Sosiqqa tamo kobaqujaonaqa Isip tamo ungasari nanngi na minjoqneq, "Ni Isip nanngo mandor koba aqa asi aqa angoro." Onaqa Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a nanngo anjam di quqwa uratoqnej.

²⁵ A une aqa kumbra uratosiq a bati truquyala une qa areboleboleiyqa asgiyonaq deqa endegsi are qalej, "Unqum, e Qotei aqa tamo ungasari nanngi koba na sosiy gulube oqnqai." ²⁶ Osiqa olo endegsi are qalej, "E Kristus aqa nam qa jemai oqai di kere. Mondon e awai tulan boledamu oqai. Awai dena silali ti nro ti Isip di unu qaji di tulan bunyejunu." Moses a awai boledamu di oqa marsiq deqa a degsi aqa areqalo singilatej.

²⁷ Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a tigelosiq Isip sawa uratosiq gilej. Isip nanngo mandor koba a Moses qa minjin oqetej deqa a ulaosai. Qotei agi mandam tamo nanngi na unosaieqnuq qaji di Moses a na unobulosiq deqa a singila na tigelosiq Isip sawa uratosiq gilej. ²⁸ Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq dia padalqa laqnaqqa elenjosiq aqaryainjrej. Bati deqa Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a na Israel tamo ungasari nanngi minjrnaqa nanngi kaja du du osib numoqnsib nanngo damu uyoqnsib nanngo leŋ aieqnaqa di oqnsib Qotei na aqa lan angoro bei qarinyim bosim Israel nanngo angoro matu nanngi numaim deqa leŋ di nanngo siranmeq di liyoqneq.

Israel tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilateb

²⁹ Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosib deqa nanngi Yuwal Lentq di gentsib mandam boleq aisib walwelosib gileb. Gileqnaq Isip nanngi na nanngi daunjrsib yuwal ambleq aisib ya uysib moreneq.

³⁰ Ariya bunuqna Israel tamo ungasari nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosib deqa nanngi Jeriko qure agutosib kalilyo bati 7-pelatonabqa qure aqa dadan kalil ululoqeb.

³¹ Ariya bati deqa sambala unq Rahap a dego Qotei qa aqa areqalo singilatonaq deqa Israel tamo aiyel

nanngi lumu na Jeriko qure unqa bonabqa a na nanngi aiyel osiq lawo na gereinjrsiqa ulitnjrej. Qure deqaji tamo nanngi Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo soqneq. Deqa Qotei na nanngi kalil padaltnjrsiqa ariya Rahap a segi are bulyej deqa a uratonaq bole soqnej.

³² O was qu, Gideon na Barak na Samson na Jepta na Devit na Samuel na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi dego Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneq.

Ariya e nanngi qa olo ninggi saingwajqa bati keresaiibqo.

³³ Nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneq deqa nanngi mandor kokba nanngi ti qotoqnsib singilaoqneq. Osib kumbra bole bole yoqneq. Ingi ingi Qotei na nami nanngi enjrqa minjrej qaji di nanngi elenjoqneq. Laion nanngi bosib nanngi numosib uyqa laqnaq nanngi na nanngo medabu getentetnjroqnsib nanngi jaraiqneq.

³⁴ Namyuo na nanngi koitnjrqa laqnaq nanngi olo namyuo mosotoqneq. Jeu tamo nanngi bosib serie na nanngi numqa laqnaq nanngi jaraiqneq. Nanngi segi singila saiqoji sonab Qotei na nanngi olo singilatnjroqnej. Nanngi singila-oqnsib qotoqnsib sawa bei bei qaji tamo nanngi teteinjroqnsib numoqneq. ³⁵ Ungasari qudei nanngo angoro nanngi moreneqnaq Qotei na nanngi olo subq na tigeltnjroqnej. Jeu tamo nanngi na tamo qudei nanngi tonto talq di breinjroqnsib jaqatin koba enjroqneq. Osib minjroqneq, "Ninggi Qotei qoreiyib iga ninggi uratngim ninggi tonto talq dena oqedqab." Onaqa nanngi saidosib minjroqneq, "Sai. Mondon iga olo subq na tigelosim nambile gaigai sqom. Deqa unqum, bini iga jaqatin oqnsim unum di kere."

³⁶ Ariya jeu tamo nanngi na Qotei aqa tamo qudei nanngi misilinjroqnsib kumbainjroqneq. Osib nanngi tonto talq di breinjroqnsib sil singila koba dena nanngi tontnjroqneq. ³⁷ Osib tamo qudei nanngi meniŋ na numosib moitnjroqnsib olo tamo qudei nanngi serie na gingenjnreknab morenoqneq. Osib olo tamo qudei nanngo jejamu qaja na qametnjroqneq. Tamo deqaji qudei nanngi gara bolesai deqa nanngi kaja nanngo junqum na gara gereisib jugoqneq. Nanngi ingi ingi tulan saijnrej deqa nanngi lanq soqneq. Sonabqa jeu tamo nanngi na nanngi gulube enjroqnsib tulan ugeugeinjroqneq. ³⁸ Tamo nanngi di tulan ugeosib soqneq deqa nanngi wadau sawaq dia o manaq dia o meniŋ kokba nanngo miligiq dia o sub miligiq dia laqneq. Ariya tamo nanngi di Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneq deqa nanngo kumbra tulan boledamu. Tamo ungasari kalil mandamq di soqneq qaji nanngo kumbra ti keresai.

³⁹ Tamo kalil nanngi di Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneq deqa nanngi aqa namgalaq di tamo tulan boledamu soqneq. Ariya nanngi mandamq endi sosibqa ingi bole bole Qotei na nami nanngi enjrqa minjrej qaji di nanngi osaisoqneq. Osaisosib moreneq. ⁴⁰ Di kiyaaq? Qotei na ingi tulan boledamu iga kalil egwa marsiqa atej unu. Ariya Qotei na tamo nami soqneq qaji nanngi torei boletnjrimqa nanngi namoosib iga bunjosib ingi tulan boledamu di oqa saidnjrej. Osiqa a iga qa tarineqnu. Mondon a na iga ti tamo nami soqneq qaji nanngi

ti turtgosim iga kalil torei boletgwajqa deqa marsiqa iga qa tariñeqnu.

Iga Yesus koqyoqnsimqa a qa gago areqalo siñgilatoqñqom

12 Tamo nami soqneq qaji nanñgi di Qotei qa nanñgo areqalo siñgilatoqneq. Nanñgi lanñbi bul iga agutgesonab iga nanñgo kumbra di uneqnum. Qotei na iga giltgej deqa iga siñgila na gurguroqñqom. Gurguroqñimqa ingi ingi qudei na iga Qotei aqa kumbra dauryqa gam getentetgwa laqñimqa iga ingi ingi di olo gotranñoqñqom. Une kalil gagoq di beteqajqa laqnu qaji di dego iga gotranñoqñsim Qotei aqa kumbra dauryqajqa siñgilaoqñqom. ² Osim iga Yesus koqyoqñqom. Iga Qotei qa gago areqalo siñgilateqnum kumbra di agi Yesus a segi utru. Bunuqna a na gago kumbra di torei keretqas. Yesus a qalie, a Qotei aqa anjam gegerere dauryosim ñamburbasq di moiças di bunuqna a olo ñambile bole osim tulan areboleboleiyqas. A deqa are qalsiq siñgilaosiq ñamburbasq di moiçej. A nami qalieej, a ñamburbasq di moiças di tamo unğasari nanñgi a qa maroqñqab, "A tamo tulan uge deqa a moiço." Yim a jemakobaiyqas. Ariya Yesus a jemai deqa are qalosai. A Qotei aqa anjam dauryosiq moiçej. Ariya bini a olo lan qureq dia Qotei aqa awo jaram ban woq di awejunu.

Qotei na gago kumbra tingitetgwa marsiq deqa iga gulube egeqnu

³ Ningi gegerere are qaliye. Une tamo nanñgi Yesus qa tulan ugeoqnsib a jeutoqneq. Ariya a deqa ulaosai. A siñgila na tigelesoqnej. Ningi deqa are qaloqnsib gulube nunñoq boqñimqa siñgila na tigelesoqniye. Ningi ulaosib asgingaiq. ⁴ Bole, ningi siñgila na qotoqnsib une gotranñeqnub. Ariya nunño kumbra dena jeu tamo nanñgi na ningi moiçotñoqsaieqñub. ⁵ Nami Qotei a nunño are siñgilateqñgwa osiqa ningi anjam endegsi merñgej, "O ijo anğro, e nunño Tamo Koba. Deqa e na nunño kumbra tingitetqñgwa marsiyqa gulube enñoqñit ningi gulube di qoboiyqa asgingaiq. Osib are gulubeiñgaiq. Ningi quiye. Tamo nanñgi e na qalaqalainjreqnum qaji nanñgi di e na olo tingitñjreqnum. Tamo nanñgi ijo segi anğro qa mareqnum qaji nanñgi e na gulube enjreqnum." Qotei a na ningi aqa segi anğro sqa marsiqa anjam degsi merñgej. Ningi anjam deqa olo are walñgwo kio?

⁷ O was qu, Qotei na ningi tingitñgoqñimqa ningi siñgila na tigelesoqnsib gulube di qoboiyoqniye. Abu nanñgi na nanño anğro nanñgi gaigai tingitñjreqñub dego kere Qotei na ningi dego tingitñgeqnu. ⁸ Qotei na aqa anğro kalil nanñgi gaigai tingitñjreqnu. A na ningi tingitñgwasai di ningi aqa anğro tiñtiñ sai deqa. Ningi gam qaji unça aqa anğro bul deqa. ⁹ Ningi are qaliye. Gago mandam qaji abu nanñgi na iga tingitgoqneq. Deqa iga nanño ñam soqtoqñem. Ariya gago lan qaji Abu a gago qunur taqateqnu. Deqa iga aqa sorgomq di sosim aqa ñam soqtoqñqom. Osim deqa iga ñambile

gaigai sqom. ¹⁰ Gago mandam qaji abu nanñgi sokiñala sosib nanño segi areqalo dauryosib iga tingitgoqneq. Ariya Qotei a na iga tulan aqaryaigwajqa deqa marsiq iga tingitgeqnu. Yim iga aqa segi kumbra boleq di sqa-jqa deqa. ¹¹ Bole, Qotei na iga tingitgwa maroqñsiq gulube egeqnaqa dena iga areboleboleigosaieqnu. Iga dena are gulubeigeqnu. Ariya bunuqna gulube dena iga tingitgimqa iga kumbra bole dauryqajqa gegerere qalieosim siñgilaqom. Osim deqa iga are lawo na sqom.

Ningi gegerere ñam atsib siñgila na tigelesoqniye

¹² Deqa nunño ban a siñgila saiqoji sosim laesqas di ningi na olo siñgilatosib wauoqniye. Nunño siñga dego laesqas di ningi olo siñgila na tigelesoqniye. ¹³ Tigelesosib gam bole dauryosib walweloqniye. Ningi degyqab di nunño siñga ugeqasai. Nunño siñga olo boleqas.

¹⁴ Ningi tamo kalil nanñgi ti koba na gegerere lawo na sqajqa wauoqniye. Ariya kumbra bei dego ningi dauryiye. Kumbra agiende. Ningi nunño segi jejamu Qotei yekritosib aqa segi kumbra boleq di sosib dauryoqniye. Tamo a Qotei aqa kumbra ti sqasai di a Tamo Koba Qotei unqa keresai. ¹⁵ Ningi gegerere ñam atsib soqniye. Qotei a ningi qa are tulan boleiyeqnu aqa kumbra di ningi qudei olo uloñosib urato uge. Namtan oqsic gei uge ateleñeqnu dego kere nunño ambleq di tamo bei a kumbra uge uge babtoqñimqa ningi na saidiye. Tamo dena ningi gulube enñimqa ningi Qotei aqa ñamgalaq di jiga ti so uge. ¹⁶ Ningi na tamo nanñgi saidñjribqa nanñgi sambala kumbra yaib. Osib tamo nanñgi Qotei qoreiyqajqa dego saidñjriye. Agi nami Iso na Qotei qoreiyosiq a anğro matu soqnej deqa are qalosaiosiq ingi bole kalil aqa abu na nami a yqajqa minñej qaji di bati qujai qa qarinyosiq dena ingi awaiyosiq uyej. ¹⁷ Ningi qalie, Iso a bunuqna aqa abu aqa ingi ingi di olo oqajqa marnaqa Qotei na a saidyej. Deqa a akamugetej. Ariya aqa kumbra yej qaji di a olo uratosim are bulyqajqa gam saiiyej.

Ningi Jerusalem bunuj lan goge di unu qaji deq beleneq

¹⁸ Nami Israel nanñgi Sainai mana utru jojomyosib dia ñamyuo ti ambru ti jagwa ti unoqneq. Nanño ban na mana di ojoqneq. Ariya was qu, ningi ingi ingi deq bosai. ¹⁹ Manaq dia Israel nanñgi gul anjam quoqnsib Qotei aqa kakoro dego quoqneq. Osib ulaugeteq. Deqa nanñgi Moses minñej, "Qotei a olo anjam bei merñgaiq." ²⁰ Nanñgi Qotei aqa anjam di qusib ulaugeteq. Agi Qotei na nanñgi endegsi minñrej, "Tamo bei kio wagme bei kio mana endeq oqimqa ningi a meniñ na qalib moiçem." Qotei na nanñgi degsi minñrej. ²¹ Manaq dia nanñgi ingi ingi di unsib deqa nanñgi tulan ulaugeteq. Moses a segi dego mana deqa ulaosiq marej, "E segi ulaugetosim tulan ginda gindañeqnum."

²² Ariya ningi ingi ingi deq bosai. Ningi Saion manaq beleneq. Osib Qotei ñambile unu qaji aqa segi qureq

dego beleñeb. Qure di agi Jerusalem bunuj lañ goge di unu qaji. Ningi lañ angro tulañ gargekoba sisiyqa kere-sai nanngi qa dego beleñeb. ²³ Tamo nanngi Qotei qa ko-rooqnsib loueqnub qaji nanngi qa dego ningi beleñeb. Tamo nanngi di Qotei aqa segi angro matu tiñtiñ. Nanngo ñam agi Qotei a lañ qureq dia nengrenyej unu. Ningi Qotei qa ti tamo nanngi Qotei aqa segi kumbra tiñtiñ dauryeqnub qaji nanngo qunuj qa ti beleñeb. Tamo nanngi di Qotei na une saiqoji qa minjrej deqa nanngi tulañ bole unub. Ningi Qotei agi mondoñ tamo ungasari kalil nanngo une qa peginjrqas qaji a qa beleñeb. ²⁴ Ariya ningi Yesus qa dego beleñeb. Yesus agi Qotei aqa anjam bunuj siñgilatqa osiqa Qotei ti iga ti gago ambleq di tigelejunu. Yesus aqa leñ agi bilenej qaji a qa dego ningi beleñeb. Deqa bini leñ dena ningi Qotei aqa anjam merngobuleqnu. Yesus aqa leñ di tulañ bolequja. Deqa leñ dena Abel aqa leñ tulañ buryejunu. Anjam Abel aqa leñ na iga mergobuleqnu qaji Qotei aqa anjam de ti keresai.

Qotei na ningi anjam merngoqnimqa ningi aqa anjam quqwa uratoqnaib

²⁵ O was qu, ningi gegerere ñam atiye. Qotei na ningi anjam merngoqnimqa ningi aqa anjam quqwa urato uge. Qotei a nami mandamq endi sosiqa Israel nanngi anjam siñgila na minjreqnaqa nanngi quqwa uratoqneq. Deqa Qotei na nanngi awai uge enjrej. Awai uge di nanngi uratnjrqa keresai. Ariya bini Qotei a lañ goge di sosiqa iga dego anjam siñgila na mergeqnu. Deqa iga a qoreiyqom di a na iga awai tulañ ugedamu egwas. Awai uge di iga uratgwa keresai. ²⁶ Nami Qotei na Israel nanngi anjam siñgila na minjrnaqa aqa kakoro dena mandam rennginyej. Ariya bini a olo anjam endegsi iga mergeqnu, "Bunuqna bati qujai qa e olo mandam rennginyqai. Ariya e mandam segi rennginyqasai. E mandam ti lañ ti ombla na rennginjrqai." ²⁷ A marej, "Bati qujai qa." Deqa iga qalieonum, Qotei a mandam ti lañ ti rennginjrsimqa ariya ingi ingi kalil a nami atej qaji di taqal breinjrim nanngi torei koboqab. Yim deqa ingi ingi a na rennginjrqasai qaji di gaigai sqas.

²⁸ Qotei a gago Mandor Koba sosiqa iga taqatgeqnu. Ingi ingi kalil a na iga egej qaji di rennginqasai. Deqa iga Qotei binjiyoqnsim kumbra a tulañ areareteqnu qaji dena a qa louoqnsim aqa ñam soqtoqnsim a qa ulaoqnsim aqa sorgomq di sqom. ²⁹ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Namyuo na ingi ingi kalil koiteleneqnu dego kere gago Qotei a na tamo ungasari nanngo une qa peginjrsim nanngi tulañ padaltnjrougetqas.

Ningi segi segi nunngo was nanngi qalaqalainjroqniye

13 Ariya Kristen was qu, bati gaigai ningi segi segi nunngo was nanngi qalaqalainjroqniye. ² Qure bei qaji tamo nanngi nunngo meq boqñib ningi na oqnsib gegerereinjroqniye. Kumbra di ningi urataib. Ningi qalie, nami qure bei qaji tamo nanngi nunngo moma qudei nanngo meq beqñab tamo bole ede-goqnsib

gegerereinjroqneq. Ariya nanngi tamo sai. Nanngi Qotei aqa lañ angro. Nunngo moma nanngi are qaleb, nanngi tamo nanngi gereinjreb. Di sai. Nanngi lañ angro nanngi gereinjreb.

³ Ariya Qotei aqa tamo ungasari qudei nanngi tonto talq di unub. Deqa ningi nanngi uratnjraib. Ningi nanngi qa are qaloqnsib koba na tonto talq di sobulosib nanngi gegerereinjroqniye. Ariya jeu tamo nanngi na Kristen tamo qudei nanngi ugeugeinjroqnsib jaqatiñ enjreqnub. Deqa ningi nanngi qa dego are qaloqnsib koba na jaqatiñ obuloqnsib nanngi gegerereinjroqniye. Di kiyaaqa? Ningi nanngi ti Kristen was qu deqa. Ningi qalie, ningi mandamq endi sonabqa jeu tamo nanngi na ningi dego ugeugeingeqnub.

⁴ Tamo a unatqajqa di kumbra bole. Unja a tamotqajqa di dego kumbra bole. Deqa ningi kumbra di ugetaib. Ningi kumbra di gegerere taqatosib dena ningi Qotei aqa ñamgalaq di jiga saiqoji sqab. Ningi qalie, tamo ungasari sambala kumbra yeqnub qaji nanngi Qotei na awai uge enjrqas.

⁵ Ningi silali qa mamaulñgaiq. Ningi endegsib maroqniye, "Iga silali ti ingi ti yala eqnum di kere." Agi Qotei na iga segi segi endegsi mergej, "E ni uratmqasai. E ni qoreimqasai dego." ⁶ Deqa iga segi segi gago are siñgilatqom endegsi maroqñqom, "Tamo Koba Qotei a na e aqaryai beqnu. Deqa e ulaqasai. Tamo bei na e ugetbqa keresai."

Iga Yesus dauryqajqa jemaigwasai

⁷ Ariya was qu, ningi Kristen gate nanngi qa are qaloqniye. Nami nanngi Qotei aqa anjam palontsib ningi merngoqneq. Osib Qotei qa nanngo areqalo siñgilatqnsib kumbra bole bole yoqnsib laqneq. Deqa ningi nanngo kumbra deqa are qaloqnsib dauryoqniye.

⁸ Yesus Kristus a gaigai degsi unu. A nami soqnej, bini unu, bati gaigai degsi sqas. ⁹ Deqa tamo qudei nanngi bosib anjam utru segi segi na nunngo are tigeltetngibqa ningi nanngo anjam di dauryaib. Osib Qotei aqa gam urataib. Qotei a iga qa are tulañ boleiyeqnu anjam dena iga gago are siñgilatqom. Tamo qudei nanngo ingi uyo qa anjam mareqñub. Anjam di gisañ. Anjam di laña jejamu qa anjam. Deqa anjam dena iga gago are siñgilatqa keresai. Tamo ungasari nanngi ingi uyo qa anjam di dauryeqnub ariya kumbra dena nanngi yala aqaryainjroqniye.

¹⁰ Gago atra bijal bunuj unu. Atra tamo agi atra tal miligiq di waueqñub qaji nanngi atra bijal bunuj dena ingi uyqa keresai. ¹¹ Atra tamo kokba nanngi na wagme ñumoqnsib tamo ungasari nanngo une kobotetnjrqa maroqnsib deqa wagme nanngo leñ oqnsib Warum Tulañ Getento Koba di miligiq gileqñub. Ariya wagme nanngo damu di nanngi olo osi ayoqnsib qure qalaq di at-sib koiteleneqñub. ¹² Dego kere Yesus a dego Jerusalem qure qalaq aisiq dia jaqatiñ osiq aqa segi leñ bilentosiq tamo ungasari nanngi qa moiej. Aqa leñ dena tamo ungasari nanngi yansnjrimqa nanngi Qotei aqa segi tamo ungasari boledamu sqajqa deqa marsiq

nanġi qa moiej. ¹³ Deqa iga dego qure qalaq aioqnsim Yesus aqa areq di brantoqnsim a ñam uge osiq jemaiej dego kere iga dego ñam uge oqnoqom. ¹⁴ Iga qalie, mandam endia qure unub di kalil koboqab. Deqa iga yaun tamo bul qure utru saiqoji laña unum. Ariya mondoñ iga lañ qureq oqsim dia gaigai sqom. Deqa iga qure deq oqwajqa tariñeqnum. ¹⁵ Deqa iga bati gaigai Yesus aqa ñam na Qotei aqa ñam soqtoqnoqom. Iga kumbra degyoqnoqom di iga Qotei atraiyobuloqnoqom. Od, bati gaigai iga gago medabu na Qotei aqa ñam soqtoqnoqom. ¹⁶ Ariya niñgi na tamo unġasari nanġi kumbra bole bole enjroqniye. Nanġi ingi qudei qa truquoqniqbqa niñgi na aqaryainjroqniye. Niñgi kumbra di urataib. Niñgi kumbra degyoqnoqab di niñgi Qotei atraiyobuloqnoqab. Yim Qotei a nuñgo kumbra deqa tulañ areboleboleiyonoqnas.

Yesus Kristus a gago are miligiq di waueqnu

¹⁷ Nuñgo Kristen gate nanġi na nuñgo qunun taqateqnu. Deqa mondoñ Qotei a nuñgo wau deqa nenemnjrimqa nanġi kamba a minjqab. Deqa niñgi nuñgo medabu geregere dauryoqnsib nuñgo sorgomq di soqniye. Niñgi degyqab di nanġi arebolebole na niñgi taqatñgwab. Nanġi are gulube ti niñgi taqatñgwasai. Ariya nanġi are gulube ti niñgi taqatñgwab di nanġi na niñgi geregere aqaryainġwa keresai.

¹⁸ Niñgi iga qa Qotei pailyoqniye. Iga qalieonum, iga Qotei aqa ñamgalaq di are gulube saiqoji unum. Iga

gaigai kumbra bole dauryqajqa are qaleqnum. ¹⁹ Deqa ijo areqalo agiende. Niñgi e qa pailyibqa Qotei na gam waqtetbimqa e niñgi qa urur boqujatqai.

²⁰ Gago Tamo Koba Yesus a gago Mandor Koba. A na kaja du du nanġi geregere taqatñjreqnu. Aqa kaja du du agi iga. Aqa leñ aiej dena a na Qotei aqa anjam bunuj gaigai sqas qaji di siñgila-tej. Deqa Qotei agi iga are lawo egeqnu qaji a na Yesus subq na olo tigeltej.

²¹ Qotei qujai di a na niñgi siñgilatñgoqnimqa niñgi aqa areqalo geregere dauryosib kumbra bole bole yoqniye. A gago are miligiq di wauoqnimqa iga Yesus Kristus aqa wau na kumbra kalil a tulañ areareteqnu qaji di yoqnsim sqom. Iga kalil bati gaigai aqa ñam soqtoqnoqom. Bole.

Anjam getento

²² O was qu, e na nuñgo are siñgilatetñgwajqa deqa marsim anjam endi neñgrenyonum. Deqa niñgi ijo anjam endi geregere qusib dauryoqniye. Di kiyaaq? E anjam truquyala neñgrenyonum deqa. ²³ E niñgi endegsi mernġwai. Gago was Timoti a tonto talq dena uratonab oqedej. Deqa a e qa urur bqas di aqo aiyel ombla na niñgi qa bosim nuñgwom.

²⁴ Niñgi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen gate kalil nanġi ti Qotei aqa tamo unġasari kalil nanġi ti minjriye. Itali tamo qudei bosib endia unub qaji nanġi na dego niñgi kaiyeiñgonub.

²⁵ Qotei a niñgi kalil qa are tulañ boleiyeme.

Jems

1 E Jems. E Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngo wau tamo. Ningi Israel nanngo moma utru 12-pela nanngo leŋ deqaji. Ningi nunngo segi segi qure utru uratosib jaraosib sawa sawa kalil keretosib di unub. Deqa e na anjam endi nenngrenyosim ningi qa qarinyonum. O was ningi kaiye.

Iga gulube qoboieqnum dena iga singila eqnum

² O ijo was qu, gulube utru segi segi gargekoba ningi qa boqnimqa unngum ningi endegsib are qaloqniye, "Iga gulube deqa areboleboleigim sqom." ³ Gulube deqaji ningi qa boqnimqa ningi Yesus qa nunngo areqalo bole singilatqab kio sai kio di Qotei a unqas. Ningi qalie, gulube dena ningi singila enngoqnimqa ningi singila na tigeloqnsib gulube qoboioqngab. ⁴ Ariya ningi bati gaigai singila na tigeloqnsib gulube qoboioqniye. Yimqa nunngo kumbra di tulaŋ kobaoqnimqa ningi Qotei aqa kumbra bei qa truquqasai. Ningi aqa kumbra kalil qa tulaŋ kere na sqab.

Tamo bei a powo qa truquosimqa a Qotei pailiyim Qotei na powo yqas

⁵ Nunngo ambleq di tamo bei a powo qa truquosimqa a Qotei pailiyem. Yimqa Qotei na a powo yqas. Ningi qalie, Qotei a gaigai tamo kalil nanngi ingi bole bole enjreqnu. Nanngi pailiyeqnab a nanngi qa olo niringosaieqnu. ⁶ Ariya tamo di a Qotei pailiyqa osimqa a areqalo aiyeltaiq. Osim endegsi maraiq, "Qotei na ingi di ebqas kio sai kio?" A degsi maraiq. A Qotei qa aqa areqalo singilatosim areqalo qujaitosim pailiyem. Jagwa tigelosiq yuwal korkortoqnsiqa oqe aieqnu dego kere tamo areqalo aiyelteqnu qaji a bati bei aqa areqalo singilatoqnsiqa olo bati bei aqa areqalo singilatoqnsiqa. ⁷ Tamo deqaji nanngi endegsib are qalaib, "Tamo Koba Qotei na e ingi bei ebqas." Sai. Qotei na tamo deqaji nanngi ingi bei enjrqasai. ⁸ Tamo deqaji nanngo areqalo niñaqejunu deqa nanngi kumbra bei bei laŋa yeqnub. Nanngi kumbra qujai dauryosaieqnu.

Jems a na tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanngi ti tamo ñoro koba ti unub qaji nanngi ti anjam minjrej

⁹ Nunngo ambleq di Kristen was bei a ingi tulaŋ saiqoji unu. Di unngum. A Qotei aqa nãmgalaq di ñam koba ti unu. Deqa a areboleboleiyeme. ¹⁰ Ariya tamo bei a ñoro koba ti unu. Di dego unngum. Qotei na aqa ñam olo aguq atimqa a dego areboleboleiyem. Di kiyaaqa? Tamo nanngi ñoro koba koroiyqajqa arearetnjreqnu qaji nanngi balamtamo aqa so bul mandamq endia sok-

iñalaysib moreŋqab. ¹¹ Iga qalie, seŋ oqsim kankanamqa balamtamo aqa so laosim moiqas. Yim aqa wala bole di koboqas. Dego kere tamo nanngi ñoro koba ti unub qaji nanngi wauoqnsibqa bati qujai qa nanngi urur moreŋosib koboqab.

Qotei na iga ingi bole bole egeqnu. A na iga une yqajqa deqa are qametgosaieqnu

¹² Tamo nanngi singila na tigeloqnsib gulube qoboieqnu qaji nanngi areboleboleinjreme. Di kiyaaqa? Nanngi gulube kalil di gotranjoqnsib singila na tigelesqab di Qotei na awai boledamu enjrqas. Yim nanngi nãmbile gaigai sqab. Agi Qotei a marej, a na tamo kalil a qalaqalaiyeqnu qaji nanngi awai bole enjrqas. ¹³ Tamo bei a une atqa are prugyimqa a endegsi maraiq, "E Qotei na are qametbqoqa une yonum." A degsi maraiq. Tamo bei na Qotei aqa are qametim a une yqa keresai. Dego kere Qotei na tamo nanngi une yqajqa are qametnjrosaieqnu. ¹⁴ Gago segi segi are miligi tigeloqnsiqa iga titgeqnu. Gago segi areqalo uge na iga walawalaigoqnsiqa gisanqeŋnu. Yim iga une atqajqa deqa. ¹⁵ Ariya gago are miligi tigeleqnu di unã a gumanjeqnu dego kere. Bunuqna unã a angroteqnu dego kere gago are miligi tigeloqnsiqa une babteqnu. Yeqnaqa gago une di tulaŋ kobaeqnaqa iga moio gam tureqnum.

¹⁶ O ijo was bole, une aqa kumbra dena ningi gisanqaim deqa ningi une kalil uratiye. ¹⁷ Ingi bole bole kalil iga eleŋeqnum qaji di tulaŋ boledamu. Ingi ingi kalil di laŋ goge dena branteqnaq iga laŋa eleŋeqnum. Qotei Abu rian ti unu qaji a na ingi ingi di qarinyeqnaqa gagoq aieqnu. Qotei Abu a kumbra bulbulyosaieqnu. A seŋ qunuŋ bul sai. Agi seŋ qunuŋ a olekobaoqnsiqa olo truqueqnu. Qotei a degyosaieqnu. ¹⁸ A aqa segi areqalo na iga gereigej. Deqa a gago Abu. A aqa segi anjam bole na iga gereigej. Yim iga na ingi ingi kalil a gereinjrej qaji di bunjnrsim nanngo namoq di sqajqa deqa.

Iga Qotei aqa anjam laŋa quqwasai. Iga quoqnsim dauryoqngom

¹⁹ O ijo was bole, ningi ijo anjam endi geregere qalieosib soqniye. Ningi anjam bei marqa osib urur medabu waqtaib. Mati didaboqniye. Urur minjinj oqaiq. ²⁰ Di kiyaaqa? Tamo nanngi minjinj oqetnjreqnu qaji nanngi Qotei aqa kumbra tinjinj dauryqa keresai. ²¹ Deqa kumbra uge uge jigat kalil gaigai nunngoq di branteqnu qaji di ningi taqal waiyoqniye. Osib nunngo

segi ñam aguq atoqnsib Qotei aqa anjam a nami nunjo are miligiq di atej unu qaji di ningi ojesoqniye. Ojesqab di Qotei a nunjo qunur oqas. ²² Ariya Qotei aqa anjam ningi ojejunub qaji di torei dauryoqniye. Lanja qusib olo urataib. Ningi lanja quqwab di ningi nunjo segi jejamu gisanjyqab. ²³ Tamo bei a Qotei aqa anjam lanja quoqnsiq olo dauryqa urateqnu di a tamo ya jeqiloq di aqa ulatamu uneqnu dego bul. ²⁴ A ya jeqiloq di aqa ulatamu unsim olo puluosim giloqnsim aqa ulatamu unqo qaji di olo are walyqas. ²⁵ Ariya Qotei aqa dal anjam a tulan bole tinji. Dal anjam dena gago une aqa singila kalil kobotetgeqnu. Deqa gago une dena iga olo titgosaieqnu. Tamo nanji Qotei aqa dal anjam di geregere peleiyaoqnsib dauryoqnsiq di Qotei a nanjo wau kalil tulan boletaqnsib. Ariya tamo nanji Qotei aqa dal anjam di lanja qusib olo are walnjrqas di Qotei a nanjo wau boletqasai.

²⁶ Tamo bei a endegsi are qalqas, "E gaigai Qotei qa loueqnum. Deqa e Kristen tamo bole." Ariya tamo di a aqa segi medabu geregere taqatosaeqnu. Aqa kumbra dena a na aqa segi jejamu gisanjyqnu. Deqa a Qotei qa loueqnu di a lanja loueqnu. ²⁷ Iga Kristen tamo ungasari iga kumbra bole endeqaji yoqnoqom. Iga na anjro mandum nanji ti unja qobul nanji ti geregereinjroqnsim nanjo gulube kalil qoboiyetnjroqnoqom. Osim iga gago segi walwel geregere taqatosim mandam endeqa kumbra jigat kalil uratekritqom. Iga kumbra degsi yoqnoqom di iga Qotei aqa namgalaq di Kristen tamo boledamu une saiqoji sqom.

Ningi na tamo kalil nanji kumbra qujai enjroqniye

2 O ijo was qu, e qalieonum, ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus agi lanja qa ingi ingi kalil taqatejunu qaji a qa nunjo areqalo singilateqnu. Nunjo areqalo dego deqa e na ningi endegsi mernjgwan. Ningi tamo ñam ti nanji kumbra bole bole enjroqnsib olo tamo lanja nanji qoreinjroqnaib. ² E na ningi degsi mernjgonum. Di kiyaaqa? Ningi qudei kumbra uge endegyeqnu. Ñoro tamo bei a gara tulan boledamu na walaosim banrin gol na gereiyao qaji di jigsim nunjo Qotei tal miligiq gilimqa ningi aqa ñam soqtosib a geregereiyosib minjibqa awo jaram boleq di awoqas. Ariya tamo bei ingi ingi saiqoji unu qaji a gara jigat branjo jigsimqa a dego Qotei tal miligiq gilimqa ningi aqa ñam ugetosib minjqab, "Ni qalaq di tigelesoqne" o "Ni mandamq di awo." ⁴ O was qu, ningi kumbra degyeqnu deqa ningi nunjo segi areqalo na tamo nanji lanja peginjrequeqnu. Agi ningi tamo ñam ti nanji kumbra bole enjroqnsib olo tamo ñam saiqoji nanji kumbra uge enjrequeqnu. Nunjo areqalo uge dena ningi tamo nanji lanja peginjrequeqnu. Ningi tamo kalil nanji turtnjroqnsib kumbra qujai enjroqnsiq di kere.

⁵ O ijo was bole, ningi quiyee. Qotei a tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanji qa osiqa giltnjrej. Yim nanji a qa nanjo areqalo singilaboletibqa a na nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqajqa deqa. Agi Qotei a nami endegsi marej, "Tamo ungasari e qalaqalaibequeqnu

qaji nanji e na taqatnjrsiy nanjo Mandor Koba sqai." Ariya mandam endeqaji tamo ungasari nanji mareqnu, "Tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanji tamo uge." ⁶ O was qu, nunjo kumbra di uge. Ningi na tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanjo ñam aguq atequeqnu. Ningi are qaliye. Tamo yai nanji na ningi ugeugeingognsib nunjo jejamuq di une engognsib ningi joqoqnsib anjam pegiyao tamo nanjo ulatamuq dia ningi tigeltngeneqnu? Tamo silali koba ti unub qaji nanji segi na kumbra di yequeqnu. ⁷ Qotei na aqa Niri Kristus aqa ñam boledamu nunjoq di atej unu. Ariya tamo yai nanji na ñam di olo misilinyequeqnu? Silali tamo nanji segi na degyequeqnu.

⁸ Qotei a gago Mandor Koba unu. Aqa dal anjam bei nami endegsi mernjgwan unu, "Ningi nunjo segi jejamu gereiyeeqnu dego kere nunjo was qu dego degsi gereinjroqniye." O was qu, ningi dal anjam di dauryqab di ningi kumbra tulan boledamu yqab.

⁹ Ariya ningi na tamo qudei nanji kumbra bole enjroqnsib olo tamo qudei nanji qoreinjrequeqnu di ningi une atequeqnu. Deqa dal anjam dena ningi endegsi mernjgwan, "Ningi dal anjam gotranjonub." ¹⁰ Tamo bei a dal anjam kalil dauryekritosim ariya qujai bole qujai grotqas di a dal anjam kalil grotkritqo. Deqa aqa jejamuq di gulube sqas. ¹¹ Iga qalie, Qotei a nami dal anjam endegsi marej, "Ni was bei aqa unja jejamu ojetaim." Osiqa dego marej, "Ni tamo bei qalsim moio-taim." Bole, ni was bei aqa unja jejamu ojetosaeqnum. Ariya ni tamo bei qalsim moio-tam di ni dal anjam grotonum. ¹² Ningi geregere endegsi poingem. Qotei aqa dal anjam a gago une aqa singila kobo-tetgwajqa deqa iga egej. Yim gago une na iga olo titgwasai. Qotei a dal anjam dena gago kumbra qa iga pegigwas. Deqa nunjo anjam maro ti nunjo kumbra ti di geregere taqatoqnsib Qotei aqa dal anjam aqa sorgomq di soqniye. ¹³ Tamo bei a tamo nanji qa dulqasai di mondonjo tamo peginjro batiamqa Qotei a kamba tamo deqa dulqasai. Ariya tamo bei a tamo nanji qa dulqas di mondonjo tamo peginjro batiamqa Qotei a tamo deqa kamba dulosim aqa une kobotetqas.

Tamo bei a kumbra bole bei babtqasai di iga kiersim qalieqom, a bole Kristus qa aqa areqalo singilateqnu?

¹⁴ Es ijo was qu, tamo bei a mareqnu, "E Kristus qa ijo areqalo singilateqnum." A degsi maroqnsiq ariya a kumbra bole bei yala babtosaieqnu. Lanja medabu na anjam mareqnu. Deqa tamo di Qotei na oqasai. ¹⁵ Kristen was bei a gara saiqoji o ingi saiqoji soqnimqa nunjo ambleq di was bei na minjqas, "Ni lawo na gilsim gara bei osim jigsim ingi uysim menetmim soqne." A anjam segi lanja minjqo deqa anjam dena kiersim a aqaryaiyqas? Keresai. ¹⁷ Dego kere iga Kristus qa gago areqalo singilatosim ariya iga kumbra bole bei babtqasai di iga lanja singilatonum.

¹⁸ Ariya tamo bei a endegsi marqas, "Tamo qudei nanji Kristus qa nanjo areqalo singilateqnu. Ariya tamo qudei nanji olo kumbra bole bole yequeqnu." Degsi marimqa e na kamba minjqai, "Ni Kristus qa ino

areqalo singilatqa maronum. Ariya ni kumbra bole bei babtosaieqnum. Deqa e kiersiy qalieqai, ni Kristus qa ino areqalo singilateqnum? E qalieqa keresai. Ariya e Kristus qa ijo areqalo singilatoqnsiy kumbra bole dego turtsiy yoqnqai di ni e nubsim merbqam, "Bole, ni Kristus qa ino areqalo bole singilateqnum." ¹⁹ Ni mareqnum, "Bole, Qotei a segi qujai unu." Ni kere mareqnum. Ariya mondor uge nangi dego degsib maroqnsib Qotei ulaiyeqnum. ²⁰ Ni nanari tamo. Ni mareqnum, "E Kristus qa ijo areqalo singilateqnum." Ni degsi maroqnsim ariya ni olo kumbra bole bei babtosaieqnum. Deqa ni lanja medabu na mareqnum. Ni ijo anjam di aqa utru poimqo e? Ariya ni que. ²¹ Nami gago moma utru Abraham a na aqa angoro qujai Aisak osiq atra bijalq di atsiq Qotei atraiyej. Onaqa bati deqa Qotei a Abraham aqa kumbra di unsiq minjej, "Ni ijo namgalaq di tamo bole une saiqoji." ²² Ningi are qaliye. Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatosib kumbra bole dego turtsiy yej. Aqa areqalo Qotei qa singilatej qaji de ti aqa kumbra bole ti aiyeltsiq dauryej. Deqa iga endegsi marqom. Abraham aqa kumbra bole yej qaji dena aqa areqalo Qotei qa singilatej qaji di taqyosiq singilatej. ²³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na minjej, 'Ni ijo namgalaq di tamo bole une saiqoji.'" Osiqa Abraham kadoiyej. Anjam nengrenyeb qaji di aqa damu agi brantej. ²⁴ Deqa ningi qalieonub, tamo nangi Kristus qa nanngo areqalo singilatoqnsib kumbra bole dego turtsib yeqnum qaji nangi Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Ariya tamo nangi Kristus qa nanngo areqalo singilatosib olo kumbra bole bei babtqasai di nangi Qotei aqa namgalaq di tamo bole sqasai.

²⁵ Ningi sambala unja Rahap a qa dego are qaliye. Rahap aqa kumbra bole agiende. Josua a na tamo aiyel nangi qarinqjrnaqa Jeriko qureq gilnabqa qure deqaji tamo nangi na tamo aiyel nangi di numqa laqnab Rahap na nangi aiyel ulitnjrsiqa gam bei osornjrnaqa nangi jeu tamo nangi alelnjrsibqa jaraieb. Rahap a kumbra bole di yej deqa a Qotei aqa namgalaq di unja bole une saiqoji soqnej. ²⁶ Iga qalie, tamo aqa jejamu a mondor ti sqasai di a moiqas. Dego kere tamo bei a Kristus qa aqa areqalo lanja singilatosim a olo kumbra bole bei babtqasai di a tamo moisiq aqa jejamu lanja unu dego bul sqas.

Iga gago segi anjam gegerere taqatoqnqom

3 O ijo was qu, nunngo ambleq di tamo gargekoba nangi Qotei aqa anjam plaltqa wau ojaib. Di kiyaaqa? Mondor tamo peginjrqqa batiamqa Qotei na iga anjam plalto tamo gago wau di gegerere tenemtosim iga pegigwas. ² Bati gargekoba iga kumbra guro guroyeqnum. Iga kalil degyeqnum. Ariya tamo bei aqa anjam maro qa grotqasai di a tamo bolequja. Deqa a na aqa banj ti sinja ti jejamu ti dego gegerere taqatoqnqas. ³ Iga hos nanngo medabuq di sil atoqnsim nangi titnjreqnam nangi iga daurgeqnum. Iga nanngo medabu segi ojeqnam nanngo jejamu dego iga daurgeqnu.

⁴ Ningi qobun uniye. Qobun a tulan kobaquja. Ariya aqa kuñi tulan kiñala. Ariya jagwa koba tigelosiq qobun tutqa laqnaqa qobun aqa abu na kuñi ojoqnsiq tingiteqnaq qobun a dauryoqnsiq gileqnu. ⁵ Dego kere gago medabu kiñala. Ariya a diq koba yeqnu deqa iga medabu waqtoqnsim gago segi nam soqtoqnsim diqosim laqnum.

Iga qalie, namyuo yusiq tulan kobaqujaoqnsiq namtanj kalil yueleneqnu. ⁶ Gago medabu di namyuo bul. A gago jejamu qa sarqei bei. Ariya medabu dena iga kumbra uge uge yoqnsim gago segi jejamu tulan jigategnum. Mondorj une tamo nangi namyuo kobaq aisib padalqab dego kere gago medabu na gago so tulan ugeugeiyeqnu. ⁷ Tamo nangi na wagme kalil nangi taqatnjreqnum. Wagme mandamq di laqnum qaji ti qebari ti qe ti kalil tamo nangi na taqatnjreqnum. ⁸ Ariya tamo bei na aqa segi medabu taqatqa keresai. Gago medabu na gaigai tigelosiq anjam uge uge mareleneqnu. Amal na tamo nangi uñinjroqnsib moiotnjreqnum dego kere gago medabu na iga kumbra uge ugeq breigeqnu. ⁹ Gago kumbra agiende. Iga gago medabu na gago Tamo Koba Abu Qotei aqa nam soqtoqnsim olo puluoqnsim medabu qujai dena tamo ungasari nangi misilinjreqnum. Tamo ungasari nangi di Qotei na gereinjrsiqa aqa segi so boleq di atej.

¹⁰ Ariya iga olo kumbra ugeteqnum. Agi iga gago medabu waqtoqnsim Qotei aqa nam soqtoqnsim olo medabu qujai dena anjam uge mareqnum. O ijo was qu, gago kumbra di uge. ¹¹ Ya jumbum qujaiq dena ya bole ti ya uge ti brantqa keresai. ¹² O ijo was qu, qura a na oliv aqa gei oqa kere e? Sil luwit a na qura aqa gei oqa kere e? Sai. Yuwal a dego ya bole bulyqa keresai.

Tamo qudei nangi nunngo ambleq di powo bole ti sosibqa nangi kumbra bole dego yoqnebe

¹³ Nunngo ambleq di tamo qudei nangi areqalo bole ti powo ti unub kio? Tamo deqaji qudei nangi sosibqa nanngo walwel bole yoqnebe. Nangi diqoqnsib nanngo segi nam soqtoqnaib. Nangi areqalo bole ti powo ti sosib kumbra bole bole yoqnebe. Yim tamo nangi nanngo kumbra di unsib marqab, "Nangi tamo bole."

¹⁴ Ariya ningi tamo qudei nangi qa lanja are ugeingim nunngo segi nam soqtqa are qaloqnaq di ningi areqalo bole ti powo ti sqa keresai. Ningi nunngo kumbra uge deqa areboleboleingaiq. Ningi areboleboleingwas di ningi gisanj kumbra dauryosib Qotei aqa anjam bole olo ugetqab. ¹⁵ Ningi degyqab di ningi powo bole ti sqasai. Ningi powo uge ti sqab. Powo deqaji lanj goge dena bosai. Di mandam qaji powo. Di gago areqalo namij aqa powo. Powo di aqa abu Satan a segi. ¹⁶ Ningi quiyee. Tamo qudei nangi tamo qudei nangi qa are ugeinjreqnaqa nanngo segi nam soqtqa are qaleqnum. Deqa nangi so ugeq di sosib kumbra uge uge yeqnum. ¹⁷ Ariya tamo nangi Qotei aqaq dena areqalo bole ti powo ti eqnub qaji nangi kumbra tulan boledamu yeqnum. Nangi kumbra jigat dauryosaieqnum. Nangi lawo na sosib tamo nangi jinja na gereinjroqnsib nangi qa duloqnsib kumbra bole bole enjreqnum. Nangi na

tamo kalil nanġi turtnjroqnsib kumbra qujai enjre-qnub. Nanġi gisañoqnsib laña babar na kumbra bole dauryosaieqnsib. Nanġi bole dauryeqnub. ¹⁸Iga kalil areqalo qujaitosim lawo na sqom di iga kumbra bole tiñtinj babtoqnqom. Inġi meli branteqnu dego kere.

Tamo bei a mandam qa kumbra qa tulañ arebole-boleiyqas di a olo Qotei jeutqas

4 O was qu, kiyaaqa niñgi segi segi anjam na qotoqnsib ñirinikobaeqnsib? Utru agiende. Niñgi nunġo segi jejamu qa areboleboleiñgeqnaqa kumbra uge uge yqajqa are prugñgeqnu. Kumbra di nunġo jejamu qa sarqei kalilq di singila na waueqnu. Utru deqa niñgi anjam na qotoqnsib ñirinikobaeqnsib. ²Niñgi inġi inġi koba oqajqa tulañ arearetñgeqnu. Ariya niñgi inġi di osaieqnsib. Deqa niñgi tamo ñumeqnsib. Niñgi inġi inġi oqajqa mamaulñgeqnu. Ariya niñgi osaieqnsib. Deqa niñgi ñiriniko-baoqnsib qoto tigelteqnsib. Niñgi inġi inġi qa Qotei pailyo-saieqnsib. Utru deqa niñgi osaieqnsib. ³Niñgi inġi inġi qa Qotei pailyoqnsib ariya niñgi osaieqnsib. Di kiyaaqa? Niñgi areqalo uge na Qotei pailyeqnsib deqa. Niñgi nunġo segi jejamu qa arebole-boleiñgoqnsib sqajqa deqa maroqnsib inġi inġi di oqajqa are qaleqnsib. ⁴Uña bei na aqa gumbulun uratosiq olo tamo bei ombala sambala kumbra yeqnub dego kere niñgi Qotei uratobuloqnsib kumbra uge uge yeqnub. Niñgi quiye. Tamo bei a mandam qa kumbra qa tulañ areboleboleiyqas di a olo Qotei jeutqas. Niñgi di qaliesai kio? Deqa tamo bei na mandam qa kumbra kadoiyqas di a Qotei ti jeu sqas. ⁵Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Qotei a na aqa Mondor Bole gago are miligiq di atej unu. Mondor di a iga qa tulañ areareteqnu. Deqa iga a qoreiyqom di a are ugeiyqas." O was qu, anjam di laña sa anjam niñgi degsib are qalonub kio?

⁶Ariya Qotei a iga qa are tulañ boleiyeqnu. Deqa aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo nanġi nanġo segi ñam soqteqnsib qaji nanġi Qotei na olo jeutnjreqnu. Ariya tamo nanġi nanġo segi ñam aguq ateqnsib qaji nanġi qa Qotei a olo are boleiyeqnsib gereinjreqnu." ⁷Deqa was qu, niñgi nunġo segi ñam aguq atoqnsib Qotei aqa sorgomq di geregere soqniye. Sosib Satan gotranjoqniye. Yimqa Satan a na niñgi uratngosim ulanqas. ⁸Niñgi Qotei jojomy-oqnibqa a kamba dego niñgi jojomngooqnsib. O une tamo, niñgi quiye. Tamo nanġi nanġo ban yansoqnsib jiga koboteqnsib dego kere niñgi nunġo are miligi gereiyeqnsib bulyoqniye. Niñgi qudei areqalo aiye aiyelteqnsib. Deqa niñgi nunġo areqalo uge di olo uratoqnsib nunġo are miligi yansoqniye. ⁹Niñgi are gulubeiñgim akamuge-toqniye. Niñgi tamo kiekeqnsib qaji nunġo kiki uratosib olo akamoqniye. Niñgi tamo areboleboleiñgeqnu qaji nunġo arebolebole di dego kobotosib olo tulañ are gulubeiñgoqneme. ¹⁰Osib niñgi Tamo Koba Qotei aqa ñamgalaq dia nunġo segi ñam aguq atoqniye. Niñgi degyqab di Qotei na olo nunġo ñam soqtetngwas.

Niñgi nunġo was nanġo jejamuq di une laña qamet-njraib

¹¹O was qu, niñgi na Qotei aqa tamo unġasari nanġi uge qa minjraib. Tamo bei na aqa was nanġi uge qa minjrsim nanġo jejamuq di une qametnjraqas di a dal anjam dego uge qa marsiq qamqo. Niñgi dal anjam uge qa marsib qamqab di niñgi dal anjam aqa sorgomq di sqa uratonub. Osib laña pegiyonub. ¹²Qotei a segi na dal anjam babetj deqa a na qujai gago une qa iga pegigwa kere. A na qujai tamo nanġi elenqa kere. A na qujai nanġi padaltnjra kere. Deqa niñgi tamo kiero deqa niñgi nunġo was nanġo jejamuq di une qametnjreqnsib? Di kumbra uge.

Niñgi nunġo segi ñam soqtoqnsib nunġo segi wau qa diqoqnaib

¹³Niñgi qudei endegsib mareqnsib, "Bini kio nebe kio iga qure beiq gilsim dia wausau qujai sosim silali qa wauosim olo bqom." ¹⁴Niñgi degsib mareqnsib. Ariya nebe kumbra kie nunġoq di brantqas di niñgi qalieqa keresai. Niñgi ñam qurem bul sokiñalayosib koboqab. ¹⁵Deqa niñgi endegsib maroqniye, "Tamo Koba Qotei a na marimqa iga ñambile sqom. Sosim iga kumbra kie yqa are qalsim yqom." ¹⁶Ariya niñgi olo nunġo segi ñam soqtoqnsib nunġo segi wau qa diqoqnsib laqnsib. Nunġo kumbra di uge. ¹⁷Ni geregere are qale. Ni kumbra bole qa qalieosim ariya ni dauryqasai di ni une yonum.

Tamo nanġi ñoro koba koroiyeqnsib qaji nanġi diño bati qa awai ugedamu oqab

5 Niñgi tamo unġasari ñoro koba ti unub qaji niñgi quiye. Bunuqna gulube kokba niñgi qa bqas. Niñgi deqa are qalsib akamkobaoqniye. ²Nunġo ñoro ti wala ti kalil ugeeleñej. Sisimbiñ na nunġo gara kalil dego ugeugeiyej. ³Nunġo gol ti silva ti di baisuwi na ugetej. Deqa mondor baisuwi dena nunġo une boleq atsim ñamyuo bulosim nunġo jejamu koitsim ugeugeiyqas. Niñgi ñoro koba laña koroiyeb unu deqa diño batiamqa niñgi awai uge oqab. ⁴Niñgi quiye. Nunġo wau tamo nanġi nunġo wau miligiq dena inġi meli gentosib nunġo banq di ateqnsib niñgi na kamba olo nanġi gisañnjroqnsib awai oto nunġo segi qa getentoqnsib oto segi nanġi enjreqnsib. Deqa nanġi endegsib Qotei pailyeqnsib, "O Tamo Koba Qotei, nanġi iga kumbra uge degsib egeqnsib deqa ni na kamba nanġi awai uge enjprime." Yeqnaqa Qotei singila koba ti unu qaji a nanġo pail di queqnu. ⁵Niñgi mandamq endia sosibqa gara bole bole jugoqnsib nunġo segi jejamu qa areboleboleiñgeqnaqa inġi koba uyeqnsib. Deqa kaja du du nanġo jejamu diq diqeqnaq nanġo mandor nanġi na ñumeqnsib dego kere mondor Qotei na niñgi dego lungwas. ⁶Nunġo kumbra uge bei agiende. Tamo nanġi kumbra bole bole yeqnsib niñgi na kamba nanġi une ti qa minjroqnsib ñumeqnsib. Yeqnsib nanġi

na kamba olo ningi lawo kumbra engeqnu. Nangi na ningi kumbra uge bei engosaieqnu.

Ningi nungo are miligi singilatosib gulube qoboioqnsib Tamo Koba Yesus aqa bqajqa bati qa tariñoqnsib soqniye

⁷ Deqa was qu, ningi nungo are miligi singilatosib gulube qoboioqnsib Tamo Koba Yesus a olo bqajqa tariñoqniye. Ningi tariñqa asgingaiq. Ningi qalie, wau lanja nangi asgingrosaiqnu. Nangi ingi yagoqnsib awa qa tariñeqnu. Awa beqnaqa ingi melieqnaqa nangi ingi meli di oqnsib uyeqnu. ⁸ Deqo kere ningi deqo nungo are miligi singilatosib gulube qoboioqniye. Tamo Koba Yesus a bqajqa bati jojomqo deqa ningi nungo are miligi singilatosib tariñoqnsib soqniye.

⁹ O was qu, ningi Qotei aqa tamo ungasari nangi qa ririnjoqnsib yomuqnaib. Qotei na kamba nungo une deqa ningi olo pegiñgo uge. Ningi quiyie. Une pegiyo tamo agi bqaj jojomqo. A siranmeq di tigelejunu. ¹⁰ O was qu, ningi Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi qa are qaliye. Nangi Tamo Koba Qotei aqa ñam na anjam palontoqneb deqa jeu tamo nangi na nangi kumbra uge enjroqneb. Ariya nangi Qotei aqa anjam marqa ulaosaiqneb. Nangi nungo are miligi singilatoqnsib gulube di qoboioqneb. ¹¹ Ningi quiyie. Iga endegsi mareqnum, "Tamo nangi nungo are miligi singilatoqnsib gulube qoboieqnu qaji nangi Qotei na taqatnjreqnu. Deqa nangi areboleboleinjreqnu." Ningi Jop aqa kumbra qa nami queb. Jop a aqa are miligi singilatosiq gulube kobaquja qoboiesoqnej. Ningi qalie, bunuqna Tamo Koba Qotei na Jop olo boletej. Od, iga qalieonum, Tamo Koba Qotei a gaigai iga qa duloqnsiq iga qa are boleiyeqnu.

Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib

¹² O was qu, e anjam kobaquja bei unu. Anjam agiende. Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Ningi lanj qure aqa ñam na anjam singilataib. Ningi mandam aqa ñam na anjam singilataib. Anjam boleamqa od qa mariye. Anjam bolesaiamqa said qa mariye. Ningi degyqab di Qotei na ningi awai uge bei engwasai.

Tamo nangi kumbra tinqiñ yeqnu qaji nango pail singila koba

¹³ Nungo ambleq di tamo qudei nangi gulube qoboieqnu kio? Degamqa ningi na minjribqa nangi nango gulube deqa Qotei pailyoqnebe. Nungo ambleq di tamo qudei nangi areboleboleinjreqnu kio? Degamqa ningi na minjribqa nangi Qotei qa louoqnsib aqa ñam soqtoqnebe. ¹⁴ Nungo ambleq di tamo qudei nangi mainjreqnu kio? Degamqa ningi na minjribqa nangi Kristen gate nangi metnjrib bosib Tamo Koba Qotei aqa ñam na nango gateq di ban atetnjrsib goren bilentosib nangi qa pailyebe. ¹⁵ Nangi Tamo Koba Qotei qa nango areqalo singilatosib pailyoqab di a nango ma kobotosim nangi olo tigeltjrqas. Osim nangi une ti soqniñ a na nango une kalil deqo kobotetnjrqas. ¹⁶ Deqa was qu, ningi nungo segi segi une palontosib Kristen was qu nangi minjroqniye. Osib ningi segi segi qa pailyoqniye. Yim Qotei a na ningi boletjrgwas. Tamo nangi kumbra tinqiñ yeqnu qaji nango pail singila koba. Deqa nangi pailyeqnaq Qotei a quoqnsiq nangi aqaryainjreqnu. ¹⁷ Ningi Elaija qa are qaliye. A iga bul mandam tamo. Ariya a singila na endegsi pailyej, "O Qotei, ni na lanj getentimqa awa bqasai." A degsi pailyoqnaqa Qotei na lanj getentonaqa awa bosai. Degsi sonaq sonaq wasau qalub bei oto koboej. ¹⁸ Ariya Elaija a olo pailyoqnaqa lanj waqonaqa awa bej. Bosiq ingi ingi kalil melieleñej.

Tamo bei a gam bole uratqas di was bei na gilsim aqaryaiymqa a Qotei aqa areq olo bqas

¹⁹ O ijo was qu, nungo ambleq di was bei a Qotei aqa anjam bole dauryqa uratimqa tamo bei na olo Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas di tamo dena kumbra boledamu yqo. Ningi ijo anjam deqa geregere are qaliye. Tamo bei a une ti soqniñ was bei na gilsim aqaryaiymqa a gam uge di uratosim olo Qotei aqa areq bqas di was dena aqa qunur moio sawaq dena oqo. Deqa tamo di a moiqasai. Qotei na aqa une gargakoba kobotetqas.

1 Pita

¹ E Pita. Yesus Kristus na e qarinqbej deqa e aqa anjam marsim laqnum. E na anjam endi neq-grenyosim ningi Qotei aqa segi tamo ungasari ningi qa qarinyonum. Ningi nunqo qure utru segi segi uratosib jaraiosib sawa sawa kalil keretosib unub. Ningi Pontus sawa ti Galesia sawa ti Kapadosia sawa ti Esia sawa ti Bitinia sawa ti dia unub. ² Tulaŋ nami Qotei Abu a ningi qa qalieosiq deqa ningi aqa segi tamo ungasari sqa marsiqa ningi giltŋgej. Qotei aqa Mondor Bole a na ningi Qotei aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi nunqo jejamu Qotei yekritosib Yesus Kristus aqa anjam gegerere dauryosib sqajqa deqa osiqa ningi aqaryaingej. Yim Yesus aqa leŋ na ningi yansŋgimqa ningi Qotei aqa ŋamgalaq di une saiqoji sqajqa deqa. Qotei a ningi qa are tulaŋ boleiyimqa ningi gegerere lawo na soqniye.

Qotei a ŋambile boledamu laŋ goge dia iga gereiyetgej unu

³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ŋam soqtoqnqom. Qotei a iga qa tulaŋ dulosiqa Yesus Kristus olo subq na tigeltej. Gam dena Qotei na iga ŋambile bunuj egej. Ŋambile bunuj dena iga singilatgejunu deqa iga ingi bole bole Qotei na mondoŋ egwas qaji deqa tariŋoqnsim unum. ⁴ Qotei na iga laŋ goge qaji ŋambile tulaŋ boledamu egwajqa deqa marsiq iga giltgej. Ŋambile di ugeqa keresai. A Qotei aqa ŋamgalaq di tulaŋ boledamu. A koboqa keresai dego. Qotei na ŋambile di laŋ goge dia gereiyetŋgej unu. Deqa mondoŋ ningi Qotei ombra laŋ qureq di sosib ŋambile di oqab. ⁵ Ningi Kristus qa nunqo areqalo singilateqnu deqa Qotei aqa singila kobaquja na ningi taqatŋge-junu. Qotei a na ningi elenjam ningi bole sqajqa deqa are qaleqnu. Deqa mondoŋ diŋo batiamqa aqa kumbra di brantim ningi unqab.

⁶ Qotei na ningi oqas aqa kumbra deqa ningi are qaloqnsib tulaŋ areboleboleiŋgeqnu. Ariya bini gulube utru segi segi na ningi jaqatiŋ engeqnu. Di unqum. Sokiŋala gulube di olo koboqas. ⁷ Ningi gulube eqnub dena Qotei a nunqo areqalo uneqnu. Ningi Kristus qa nunqo areqalo bole singilateqnu kio sai kio di Qotei a uneqnu. Iga qalie, gol a ingi tulaŋ boledamu. Ariya tamo naŋgi ŋamyuo na gol koitoqnsib dena qalieeqnub, gol di bole kio sai kio. Dego kere nunqo areqalo Kristus qa singilateqnu qaji di tulaŋ bolequja. Areqalo dena gol tulaŋ bunyejunu. Di kiyaaqa? Gol a ugeosim koboqas. Deqa gulube bei bei ningi qa boqnsim dena ningi osorŋgwas, ningi Kristus qa nunqo areqalo bole

singila-teqnu. Ningi bole singilatqab di mondoŋ diŋo batiamqa Yesus Kristus a boleq dosim bati deqa a ningi qa tulaŋ areboleboleiyim ŋam kobaquja ningi enqwas. ⁸ Ningi nami Kristus unosaioqneb. Ariya ningi a tulaŋ qalaqalaiyeqnu. Ningi bini a unosaieqnu. Ariya ningi a qa nunqo areqalo singilatoqnsib a qa tulaŋ arebolebole kalil tulaŋ bunyejunu. Nunqo arebolebole di aqa utru iga na dauryosim ubtqa keresai. ⁹ Ariya ningi Kristus qa nunqo areqalo singilateqnu deqa Qotei na ningi oqas.

¹⁰ Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi kumbra bole kalil Qotei na ningi bini engeqnu qaji deqa anjam maroqneb. Nango anjam di aqa utru naŋgi qalieqa osib deqa gegerere ŋamoqnsib wauoqneb. ¹¹ Kristus aqa Mondor a naŋgo are miligiq di sosiqa naŋgo medabuq na anjam endegsi babtosiq maroqnej, "Bunuqna Kristus a jaqatiŋ osim moiqa. Moisisim olo subq na tigelosim laŋ qureq oqsim dia a ŋam koba ti sqas." O was qu, Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi endegsib nenemoqneb, "Kristus a bati gembu bqas? Kumbra kie namoqna brantim Kristus a bunuqna bqas?" ¹² Ariya Qotei a na naŋgi kamba endegsi minjrej, "Anjam ningi mareqnu qaji di aqa damu nunqo bati qa brantqasai. A bunuqna brantqas." O was qu, Qotei na ningi oqajqa anjam di Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi maroqneb. Ariya bunuqna Qotei na aqa Mondor Bole qarinyonaqa laŋ goge dena aisiq Qotei aqa anjam maro tamo naŋgi singilatnjoqnej. Yeqnaqa naŋgi Kristus aqa anjam bole palontoqnsib ningi mernjoqneb. Qotei aqa laŋ anqro naŋgi dego kumbra bole kalil Qotei na ningi engeqnu qaji deqa gegerere qalieqa osib utru ŋameqnu.

Qotei na iga aqa segi tamo sqa marsiqa metgej. Iga aqa segi kumbra boleq di sosim walweloqnqajqa deqa metgej

¹³ Deqa ningi gaigai ijo anjam di dauryqajqa are qaloqnsib nunqo walwel gegerere taqatosib soqniye. Sosib Yesus Kristus qa nunqo areqalo singilatoqnsibqa mondoŋ a olo laŋ qureq dena brantosim kumbra tulaŋ boledamu ningi enqwas deqa tariŋoqnsib soqniye.

¹⁴ Sosib ningi anqro du du bulosib Qotei aqa anjam gegerere qusib dauryoqniye. Nami ningi Qotei qaliesai deqa ningi areqalo uge uge dauryoqneb. Ariya bini ningi kumbra di olo dauryaib. Uratiye. ¹⁵ Qotei a gaigai aqa segi kumbra boleq di sosiqa dauryeqnu. Deqa ningi dego nunqo jejamu osib Qotei yekritosib aqa kumbra

boleq di sosib walweloqniye. Utru deqa Qotei na ningi aqa segi tamo sqa marsiq ningi metn̄gej. ¹⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Ningi nun̄go jejamu osib e ebiye. Osib ijo kumbra boleq di sosib dauryoqniye. Di kiyaaqa? E nun̄go Qotei. E dego ijo segi kumbra boleq di sosim dauryeqnum."

Qotei a Kristus aqa len̄ aiej qaji dena iga awaigej

¹⁷ Ningi Qotei metoqnsib minjeqnu, "O gago Abu." Abu di a gago ñam qa are qalsiq iga pegigosaiqnu. A gago segi segi kumbra unoqnsiq dena iga pegigeqnu. Deqa bati ningi mandamq endi sosibqa ningi endegsib maroqniye, "Mandam endi gago qure utru sai." Degsib maroqnsib Qotei qa ulaoqnsib aqa sorgomq di geregere soqniye. ¹⁸ Ningi qalie, nami ningi nun̄go mo-ma nan̄go kumbra uge uge dauryoqneb. Ariya Qotei a nun̄go kumbra ugeq dena ningi olo awaingej. Mandam qa ñoro ti gol ti silva ti koboqas qaji dena ningi awaingosai. ¹⁹ Kristus aqa len̄ aiej qaji dena ningi awaingej. Kristus aqa len̄ di tulan̄ bolequja. Kristus aqa jejamuq di une bei saiqoji. Agi kaja du du nami Qotei atraiyoqneb qaji nan̄go jejamuq di yu bei saiqoji dego kere. ²⁰ Tulan̄ nami Qotei a mandam atosaisosiq a Kristus qa qalieosiq a giltej. Kristus na ningi awaingwajqa deqa marsiq a giltej. Ariya bini bati endeqa diñ bati jojomoq deqa Qotei a ningi qa osiq Kristus qarinyonaq bej. ²¹ Kristus a na ningi aqaryaingej deqa ningi Qotei qa nun̄go areqalo singilatosib unub. Kristus agi moinaqa Qotei na olo subq na tigeltosiq metonaq a lan̄ qureq oqsq dia ñam kobaquja ej. Utru deqa ningi Qotei qa nun̄go areqalo singilatoqnsib anjam a nami marej qaji di aqa damu brantqajqa deqa tariñoqnsib unub.

Iga na Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄gi tulan̄ qalaqalainjroqnm

²² Ningi nami Qotei aqa anjam bole dauryoqneb. Kumbra dena ningi Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji soqneb. Utru deqa bini ningi na Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄gi tulan̄ qalaqalainjroqnu. Ariya kumbra di ningi olo torei singilatosib nun̄go Kristen was nan̄gi singila na qalaqalainjroqniye. ²³ Ningi ingi meli bunuj bulosib ñambile bunuj eb. Ingi meli ugeqas qaji dena ningi ñambile osai. Ingi meli gaigai sqas qaji dena ningi ñambile eb. Ingi meli bunuj di Qotei aqa anjam. Anjam di ñambile ti. A gaigai sqas. ²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo un̄gasari kalil nan̄gi mandamq endia bati olekoba sqasai. Nan̄gi ñin̄ bul urur koboqab. Deqa nan̄go ñam balamtamo aqa so bulosim ulon̄qas. Agi ñin̄ a gaigai kan̄gran̄eqnu. Balamtamo aqa so a sokiñalayoqnsiq ulon̄eqnu. ²⁵ Ariya Tamo Koba Qotei aqa anjam a bati gaigai sqas." O was qu, Qotei aqa anjam bole di agi aqa anjam maro tamo nan̄gi palontoqnsib ningi mern̄goqneb.

Tamo Koba Yesus a tal aqa ai bul. Tal aqa ai di ñambile unu

² Ningi ñambile bunuj eb deqa ningi kumbra uge kalil uratiye. Gisan̄ anjam ti maqu kumbra ti are uge ti yomu anjam ti kalil di ningi torei uratekritiye. ² Iga qalie, angro mom nan̄gi mun̄gum qaq uyqajqa qarnjreqnu. Dego kere ningi mun̄gum qaq boledamu Qotei aqaq dena beqnu qaji di oqajqa are qaloqniye. Mun̄gum qaq di agi Qotei aqa anjam. Mun̄gum qaq di jiga bei saiqoji. Mun̄gum qaq dena nun̄go qun̄uq aqaryaimqa ningi tulan̄ boleosis singilaqab. Yim Qotei na ningi oqas. ³ Tamo Koba Yesus aqa kumbra a ningi qa yeqnu qaji di ningi uyo oneiyonub deqa ningi qalieonub, Tamo Koba Yesus a tamo tulan̄ boledamu. ⁴ Tamo Koba Yesus a tal aqa ai bul singila na tigelejunu. Tal aqa ai di ñambile unu. Ningi tal aqa ai deq boiye. Tal aqa ai di tamo un̄gasari nan̄gi na unsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Ariya Qotei na olo tal aqa ai di giltosiq marej, "Tal aqa ai di tulan̄ boledamu." ⁵ Ningi dego tal aqa ai bul ñambile unub. Qotei na ningi aqa segi tal sqa marsiq deqa aqa Mondor aqa singila na ningi gereingeqnu. Yim ningi aqa segi atra tamo boledamu sosib Yesus Kristus aqa ñam na nun̄go segi jejamu Qotei atraiyoqni a ningi qa tulan̄ arearetoqn̄qajqa deqa.

⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Ningi quiye. E na tal aqa ai qujai giltosim tal singilatqajqa deqa tumaq di tigelttem unu. Tal aqa ai di tulan̄ bolequja. A singila koba. E na Saion manaq dia tigelttem unu. Deqa tamo nan̄gi tal aqa ai di osib nan̄go areqaloq di singilateqnu qaji nan̄gi jemainjrqasai." ⁷ O was qu, ningi Kristus qa nun̄go areqaloq singilateqnu deqa ningi mareqnu, "Tal aqa ai di tulan̄ bolequja." Ariya tamo nan̄gi Kristus qa nan̄go areqaloq singilato-saiqnu qaji nan̄gi tal aqa ai di uge qa mareqnu. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

"Tal gereiyo qaji tamo nan̄gi na tal aqa ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal aqa ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltteju."

⁸ Qotei aqa anjam bei dego nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo qudei nan̄gi tal aqa ai di quraqyoqnsib mangaleqnu." O was qu, tamo nan̄gi di Qotei aqa anjam gotran̄yeyeqnu. Utru deqa nan̄gi tal aqa ai di quraqyoqnsib mangaleqnu. Nan̄gi kumbra uge uge yeqnu deqa Qotei na nan̄gi padaltnjrqas. Qotei a nami nan̄gi qa degsi marej.

⁹ Ariya Qotei na ningi gilt̄n̄gej deqa ningi aqa segi tamo un̄gasari tin̄tin̄ unub. Ningi aqa atra tamo dego sosib a ombla mandor kokba tigelejunub. Osib ningi aqa segi kumbra boleq di sosib walweleqnu. Ningi aqa segi tamo sqa marsiq gilt̄n̄gej deqa ningi aqa kumbra bole kalil deqa mare mare laqnu. Nami ningi ambruq di soqneb deqa Qotei na ningi metn̄gonaaq ningi ambru uratosib suwan̄joq beleñeb. Suwan̄ di tulan̄ bolequja. ¹⁰ Nami ningi tamo un̄gasari lan̄aj soqneb. Ariya bini ningi Qotei aqa segi tamo un̄gasari

unub. Nami Qotei a ninggi qa are boleiyosaiqnej. Ariya bini a ninggi qa are boleiyeqnu.

Iga Qotei aqa wau tamo sqom

¹¹ O ijo kadoi bole, nunngo qure bole agi lan goge di unu. Deqa ninggi mandamq endia yauŋ tamo bulosib unub. Deqa e na ninggi endegsi merngwai. Ninggi nami nunngo areqalo namij dauryqajqa are prunngoqnej. Ariya areqalo namij di nunngo qunun ti ombla qoteqnu. Deqa ninggi nunngo areqalo namij di uratosib qoreiyiye. ¹² Bini ninggi sawa bei bei qaji tamo nanngo ambleq di sosib deqa ninggi nanngo namgalaq dia kumbra bole bole dauryoqniye. Yimqa mondon tamo ungasari peginjra batiamqa nanngi nunngo kumbra bole di unsibqa nanngo yomu anjam ninggi qa maroqneb qaji di uratosib Qotei aqa nam soqtoqgab.

¹³ Ninggi Tamo Koba Qotei qa are qaloqnsib deqa ninggi tamo kokba ti sawa taqato qaji tamo nanngi ti mandor kokba ti nanngo anjam dauryoqniye. ¹⁴ Osib gate kokba nanngi agi mandor kokba nanngi na wau enjreqnab giloqnsib tamo nanngi kumbra uge uge yeqnub qaji nanngi kamba awai uge enjreqnub. Osib tamo nanngi kumbra bole bole yeqnub qaji nanngo nam olo soqtetnjreqnub. ¹⁵ Qotei aqa areqalo agiende. Ninggi kumbra bole segi yoqnbqa nanari tamo ninggi yomuingeqnub qaji nanngi nunngo kumbra bole di unsibqa nanngo anjam uge di olo uratosib mequmesqab.

¹⁶ Bole, mandam tamo bei na ninggi taqatngosaieqnu. Kristus a segi na ninggi taqatngeqnu. Ninggi degsib are qalsib walweloqniye. Ariya ninggi endegsib are qalaib, "Mandam tamo bei na iga taqatngosaieqnu deqa unngum, iga kumbra uge yoqngom." Ninggi degsib are qalaib. Ninggi Qotei aqa wau tamo deqa ninggi kumbra bole na walweloqniye. ¹⁷ Osib ninggi tamo kalil nanngi kumbra bole enjroqniye. Osib Qotei aqa tamo ungasari nanngi qalaqala-injroqniye. Ninggi Qotei ulaiyoqnsib aqa sorgomq di soqniye. Sosib mandor kokba nanngo nam soqtoqniye.

Iga Kristus aqa kumbra dauryoqnsim jaqatin qoboioqngom

¹⁸ O kangal tamo, nunngo wau qa gate nanngi na ninggi taqatngoaqniye ninggi nanngo sorgomq di sosibqa nanngo anjam geregere dauryoqniye. Wau qa gate agi ninggi kumbra bole engeqnu qaji nanngo anjam segi dauryoqnaib. Wau qa gate qudei ninggi ugeugeingeqnub qaji nanngo sorgomq di dego soqniye. ¹⁹ Od, ninggi Qotei qa ulaosib wauabqa nunngo wau qa gate nanngi lanja jaqatin engibqa di unngum. Ninggi jaqatin di qoboioqniye. Yimqa Qotei a nunngo kumbra deqa tulaj areboleboleioqngas. ²⁰ Ariya ninggi kumbra uge yibqa nunngo wau qa gate nanngi deqa ninggi lungib ninggi jaqatin qoboioqgab di Qotei a ninggi awai bole engwasai. Ariya ninggi kumbra bole yibqa nunngo wau qa gate nanngi na olo ninggi lungib ninggi jaqatin qoboioqgab di Qotei a nunngo kumbra deqa tulaj areboleboleioqngas.

²¹ Qotei a ninggi kumbra degyqa osiqa ninggi metngej. Di kiyaaqa? Kristus a segi dego ninggi aqaryaingwa osiqa jaqatin qoboioqngas moiej. Ninggi kamba aqa kumbra di dauryosib jaqatin oqnsib sqajqa deqa are qalsiqa aqa kumbra di ninggi osorngej. ²² Kristus a une bei yosaioqnej. Aqa medabu na gisan anjam bei dego marosaioqnej. ²³ Agi jeu tamo nanngi na Kristus misilin-yoqnsib anjam uge uge minjoqneb. Ariya a deqa kamba anjam uge bei nanngi minjrosaiqnej. Nanngi na Kristus jaqatin koba yeqnab a deqa kamba nanngi olo jaqatin enjrajqqa marosaioqnej. A aqa segi jejamu osiqa Qotei aqa banq di uratej. Qotei agi tamo kalil nanngi kumbra bole tintin na peginjreqnu qaji. ²⁴ Kristus a gago une kalil qoboioqsiqa aqa segi jejamuq di atsiqa a namburbasq di iga qa gainej. Iga gago une kalil torei uratosim nam-bile sosim kumbra tintin yoqngajqa deqa osiqa namburbasq di iga qa gainej. Jeu tamo nanngi na Yesus qalougetosib jaqatin koba yeb. Onaqa aqa jaqatin dena na iga olo boletgej.

²⁵ Nami ninggi kaja du du bul sosibqa nunngo segi areqalo na aleloqnsib laqneb. Ariya bini ninggi olo Mandor Koba Yesus aqa areq bonub deqa a na nunngo qunun geregere taqatejunu.

Ungasari ninggi nunngo tamo nanngo sorgomq di soqniye. Tamo ninggi na nunngo ungasari nanngi kumbra bole bole enjroqniye

3 Dego kere ninggi ungasari ninggi dego nunngo tamo nanngo sorgomq di soqniye. Ariya ninggi qudei nunngo tamo nanngi Qotei aqa anjam dauryosaiabqa di unngum ninggi anjam bei minjraib. Ninggi nanngo namgalaq di kumbra bole bole yibqa nanngi unsibqa dena nanngi are bulyqab. ² Di kiyaaqa? Ninggi kumbra tintin na walwelosib nanngo sorgomq di geregere soqnb nanngi di unsib marqab, ninggi ungasari bole. ³ Ninggi nunngo jejamu walatqa are prunngoqnaib. Ninggi nunngo gate pranjoqnsib wala bole gateq di jugoqnaib. Osib kolilei na nunngo jejamu walatoqnaib. Gara bole wala ti dego jugoqnaib. Ingi ingi di lanja jejamu qa wala. ⁴ Deqa ninggi nunngo are miligi walatqa are qaloqniye. Are miligi aqa wala agiende. Ninggi are bole na sosibqa tamo ungasari kalil nanngi lawo na gereinjroqniye. Are miligi aqa wala di Qotei aqa namgalaq di tulaj boledamu. Wala di ugeqa keresai. ⁵ Agi Qotei aqa ungasari nami soqneb qaji nanngi nanngo are miligi degsib walatoqneb. Osib nanngo segi jejamu Qotei yekritosib a qa tarinjoqneb. Osib nanngo tamo nanngo sorgomq di soqneb. ⁶ Ninggi Sara uniye. A na aqa tamo Abraham aqa anjam dauryoqnsiqa minjoqnej, "Ni ijo tamo koba." Deqa ungasari, ninggi Sara aqa kumbra di dauryosib kumbra bole yoqniye. Ninggi ulaaib. Ninggi kumbra bole yoqngab di ninggi Sara aqa angro tintin sqab.

⁷ O tamo, ninggi areqalo bole dauryosib nunngo ungasari nanngi ti geregere soqniye. Nunngo ungasari nanngi tamo sai. Nanngi unja. Nanngo jejamu singgila sai. Deqa ninggi lawo na nanngi kumbra bole bole enjroqniye. Ungasari nanngi dego nambile gaigai sqab. Ninggi degsib qalieosib deqa nunngo ungasari nanngi gereinjroqniye.

Ningi kumbra degyqab di ingi bei na nungo pail geten-tqa keresai. Qotei a nungo pail quoqnqas.

Ningi gaigai kumbra bole bole tamo ungasari kalil nanngi enjroqniye

⁸ Ariya e na ijo anjam endi kobotqa osiy ningi endegsi merngwai. Ningi kalil koba na gegerere are qu-jaitosib soqniye. Sosibqa tamo kalil nanngi qa duloqnsib Qotei aqa tamo ungasari nanngi dego qalaqalainjroqnsib nanngi qa are boleinggoqneme. Osib nungo segi ñam aguq atoqniye. ⁹ Ariya tamo qudei nanngi na ningi kumbra uge enjibqa ningi na kamba nanngi kumbra uge enjraib. Nanngi na ningi misilingoqnsib anjam uge merngibqa ningi na kamba anjam uge minjraib. Ningi kamba nanngi qa oqnsib Qotei pailyoqniye. Qotei a ningi kumbra degyqa osiqa ningi metngej. Deqa ningi kumbra bole degyibqa Qotei a na kamba ningi kumbra bole enngoqnqas.

¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen-grenyeb unu,

“Tamo bei a mandamq endia so bole sqa marsimqa a anjam uge bei maroqnaiq.

A gisañ anjam dego maroqnaiq.

¹¹ A kumbra uge kalil torei qoreiyosim kumbra bole segi yoqneme.

Osim tamo ungasari kalil nanngi koba na are qu-jaitosib kumbra bole yoqnqajqa singilaoqneme.

¹² Di kiyaaqa? Tamo ungasari kumbra tintin yeqnub qaji nanngi Tamo Koba Qotei na gegerere taqatnjrejunu.

Osiqa nanggo pail dego quetnjreqnu.

Ariya tamo ungasari kumbra uge uge yeqnub qaji nanngi Tamo Koba Qotei na olo qoreinjreqnu.”

Iga kumbra bole bole yoqnimqa jeu tamo nanngi na iga jaqatinj egoqnqab

¹³ O was qu, ningi kumbra bole bole yqajqa singilaoqnqab di tamo yai na ningi olo ugeugeingwas? ¹⁴ Bole, ningi kumbra tintin yibqa tamo qudei nanngi na nungo kumbra di unsib deqa jaqatinj engwab di unngum. Ningi deqa areboleboleingem. Nanngi na ningi nanngi ulainjrqajqa anjam bei merngibqa ningi nanngi qa ulaaib. Osib are gulubeingaiq. ¹⁵ Ningi nungo are miligiq di Kristus atsib sosibqa a segi qujai nungo Tamo Koba degsib are qaloqniye. Yimqa tamo qudei nanngi nungo kumbra di unsib endegsib nenemngoqnqab, “Ningi inji bole kie qa tariñoqnsib deqa ningi tulanj areboleboleingeqnu?” Degsib nenemngoqnsibqa ningi na kamba olo nanngi anjam minjrqajqa gam gereisib soqniye. O was qu, ningi bati gaigai degyoqniye. ¹⁶ Ariya ningi anjam singila na minjraib. Ningi lawo kumbra na ti kumbra bole na ti nanngi anjam minjroqniye. Osib ningi gaigai Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoqi soqniye. Bole, ningi Kristus dauryoqnsib jeu tamo nanngi nungo kumbra bole di unsib deqa ningi anjam uge merngoqnsib misilingoqnqab. Ariya bunuqna nanngi nanggo anjam deqa olo jemainjqas. ¹⁷ Iga kumbra bole bole yoqnimqa Qotei na marim jeu tamo nanngi na iga

jaqatinj egoqnqab di kere. Ariya iga kumbra uge uge yoqnimqa tamo qudei nanngi deqa jaqatinj egoqnqab di uge. Iga degyqasai.

Kristus a moisiq olo subq na tigelej. A na iga oqajqa deqa

¹⁸ Ningi Kristus qa are qaloqniye. Kristus a tamo tintinjo. Ariya a na tamo ungasari uge uge nanggo sawa osiq nanggo une qa osiq moiej. A na ningi joqsim Qotei aqaq oqwajqa deqa osiq ningi qa moiej. A bati qujai qa moiej deqa a olo moiqa keresai. A tamo bulyosiqa mandamq endi soqnej. Sonaqa jeu tamo nanngi na a qalnab moiej. Ariya a olo subq na tigelosiqa a mondor ti soqnej. ¹⁹ A mondor ti sosiqa a moio sawaq aisiq tamo nami moreñeb qaji nanggo mondor Qotei aqa anjam palontosiqa minjroqnej. ²⁰ Noa aqa bati qa tamo nanngi di Qotei aqa anjam gotranjoqneb. Bati deqa kumbra uge tulanj kobaej. Ariya Qotei a tamo nanggo kumbra uge deqa nanngi urur kambatnjrosaijoqnej. A tariñosiq sokobaiyonaqa Noa a qobuñ kobaquja gereiyej. Gereisiq koboonaqa tamo ungasari 8-pela segi qobuñ gogetosib sonabqa awa koba bosiqqa ya tulanj koba dej. Ariya tamo ungasari 8-pela nanngi di Qotei na elenej deqa nanngi bole soqneb. ²¹ Dego kere ningi ya na yanso eb deqa Qotei a ningi dego elenej. A ya dena nungo jejamu qaji jiga di yansetngosai. Ningi yanso eb bati deqa ningi Qotei pailyonab a na nungo are miligi qaji jiga yansetngej. Qotei na Yesus Kristus olo subq na tigeltej gam dena a na ningi elenej. ²² Onaqa Kristus a lanj qureq oqej deqa bini a Qotei aqa ban woq di awejunu. Deqa lanj angro nanngi ti lanj qaji mondor kokba ti lanj qaji singila ti kalil nanngi Kristus aqa sorgomq di unub.

Iga gago areqalo namij uratqom

4 Kristus a na aqa segi jejamu osiqa jaqatinj koba osiqa moiej. Dego kere ningi dego Kristus aqa areqalo di singila na ojsib nungo segi jejamu osib jaqatinj oqniye. Di kiyaaqa? Tamo bei na aqa segi jejamu osim jaqatinj oqnqas di a une uratqas. ² Deqa a mandamq endia jejamu korbi sosimqa a aqa areqalo namij olo dauryqasai. A Qotei aqa areqalo segi dauryoqnqas. ³ Ningi nami nungo areqalo namij na walweloqnsib kumbra uge uge sawa bei bei qaji tamo nanngi yqajqa tulanj arearetnjreqnu qaji di yoqneb. Sawa bei bei qaji tamo nanggo kumbra uge agiende. Nanngi sambala kumbra yeqnub. Osib kumbra uge uge yqajqa are prugnjqreqnu. Qolo jigeeqnaqa nanngi ya uge uyoqnsib alañkobai-yoqnsibqa nanarioqnsib laqnu. Osib Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsib gisañ qotei nanngi binjnjreqnub. ⁴ Ningi nami nanngi daurnjroqnsib koba na kumbra uge uge deqaji yoqneb. Ariya bini ningi kumbra di uratonub deqa nanngi na ningi nungoqnsib tulanj prugugetoqnsib ningi misilingeqnub. ⁵ Ariya mondor tamo nanngi di Qotei aqa ulatamuq dia tigelosib nanggo une di palontqab. Bati deqa Qotei na tamo ñambile so qaji ti tamo moreño qaji nanngi ti nanggo kumbra qa

peginjrsimqa nanngi awai segi segi enjrqas. ⁶ Utru deqa Kristus na aqa anjam bole palontosiq tamo ungasari nami moreñeb qaji nanngi minjroqnej. Bole, nanngi moreñeb. Agi tamo ungasari kalil une yeqñub qaji nanngi moreñeqñub. Ariya a na aqa anjam bole palontosiq nanngi minjrej deqa nanngi olo ñambile osib Qotei bulosib mondor ti sqab.

Qotei na ninngi wau segi segi engej deqa ninngi tamo ungasari nanngi qa wauoqnsib aqaryainjroqniye

⁷ Ingi ingi kalil koboqajqa bati agi jojomqo. Deqa ninngi areqalo bole ti sosib nunngo kumbra kalil geregere taqatoqniye. Ninngi degyqab di ninngi Qotei pailyqa oqnsib geregere pailyoqñab. ⁸ E anjam kobaquja bei dego ninngi merngit quiye. Ninngi Qotei aqa tamo ungasari nanngi tulan qalaqalainjroqniye. Di kiyaaqa? Qalaqalaiyo kumbra na une gargekoba kabutoqnsiqa tulan bunye-junu. ⁹ Qotei aqa tamo ungasari nanngi nunngo talq boqñibqa ninngi nanngi oqnsib geregereinjroqniye. Ninngi nanngi aqaryainjraqajqa are ugeingaiq. ¹⁰ Qotei a ninngi segi segi kalil qa are tulan boleiyosiq wau segi segi engej. Deqa ninngi segi segi Qotei aqa wau tamo boledamu sosibqa Qotei aqa tamo ungasari nanngi qa wauoqnsib aqaryainjroqniye. ¹¹ Nunngo ambleq di tamo bei a anjam palontqa wau osimqa a Qotei aqa anjam geregere palontqñeme. Nunngo ambleq di tamo bei a tamo nanngi aqaryainjraqajqa wau osimqa Qotei na a singila yimqa a singila dena wauoqñeme. Yimqa wau kalil ninngi yeqñub qaji di tamo nanngi unsibqa Yesus Kristus aqa ñam na Qotei aqa ñam tulan soqtoqñab. Yesus Kristus a bati gaigai ñam koba ti singila ti sqas. Bole.

Iga Kristus dauryosim a jaqatinq qoboijey dego kere iga dego jaqatinq qoboioqñom. Iga deqa tulan areboleboleigwas

¹² O ijo was bole, gulube kobaquja bei ñamyuo bulosiq ninngi qa beqñu. Ariya ninngi deqa tulan prugosib endegsib are qalaib, "Gulube deqaji nami gagoq di brantosaioqnej." Ninngi degsib are qalaib. Qotei a nunngo areqalo tenemtqa osiq deqa gulube di qarinyqoqa ninngi qa bqo. ¹³ Ninngi gulube di eqñub deqa ninngi Kristus aqa kumbra dauryeqñub. Agi Kristus a nami jaqatinq qoboijey dego kere ninngi dego jaqatinq qoboijeyeqñub. Deqa ninngi areboleboleingim soqniye. Yimqa mondonj Kristus a ñam koba ti brantimqa bati deqa ninngi olo tulan areboleboleingim sqab. ¹⁴ Ninngi Kristus aqa ñam ojejunub deqa jeu tamo nanngi na ninngi misilingwab di ungun. Ninngi deqa areboleboleingem. Di kiyaaqa? Ninngi qalie, Qotei aqa Mondor ñam koba ti singila ti unu qaji a na ninngi beterngejunu deqa. ¹⁵ Ninngi geregere ñam atsib soqniye. Ninngi tamo ñumibqa kio bajinjbqa kio kumbra uge yibqa kio tamo bei aqa wau ugetibqa kio tamo qudei nanngi na nunngo kumbra di unsib deqa jaqatinq engwab di uge. Ninngi degyaib. ¹⁶ Ariya tamo bei a Kristen tamo unu deqa a jaqatinq

oqas a deqa jemaiyaiq. A ñam Kristen ojejunu deqa a tulan areboleboleiyim Qotei aqa ñam soqtoqñeme.

¹⁷ Iga Qotei aqa segi angro tinntinq unum. Ariya iga pegigwajqa bati agi jojomqo. Qotei a namoqna iga pegigwas. Deqa iga qalieonum, tamo nanngi Qotei aqa anjam bole gotranjyeqñub qaji nanngi unu qe Qotei na awai tulan ugedamu enjrqas. ¹⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenjyeb unu, "Qotei a na tamo nanngi kumbra tinntinq yeqñub qaji nanngi elenqajqa wau koba. Deqa iga qalieonum. Tamo nanngi Qotei qoreiy-oqnsib une yeqñub qaji nanngi a na elenqajqa olo tulan wau koba." ¹⁹ Deqa was qu, Qotei na marimqa tamo qudei nanngi jaqatinq oqab di ungun. Nanngi nanngi segi jejamu osib Qotei aqa banq di uratosib kumbra bole segi yoqñebe. Qotei a gago Abu. A segi na iga geregej. Deqa a gaigai iga geregere taqatgoqñqas.

O Kristen gate, ninngi na Qotei aqa tamo ungasari nanngi geregere taqatnjroqniye

⁵ O Kristen gate, e ninngi anjam endegsi merngwai. E dego Kristen gate deqa Kristus a ijo ñamgalaq dia jaqatinq osiq moñnaq e unem. Mondonj Kristus a olo singila ti ñam koba ti brantimqa bati deqa Qotei na lan qure qa ingi bole bole e ti ninngi ti egwas. Deqa Kristen gate, ninngi wau endegyoqniye. ² Qotei aqa tamo ungasari nanngi kaja du du bul deqa a na nanngi joqsiqa nunngo banq di atej unub. Deqa ninngi na nanngi geregere taqatnjroqniye. Qotei na ninngi wau di engej deqa ninngi are bole na wau di yoqniye. Tamo qudei nanngi singila na ninngi waingibqa ninngi deqa wau di yaib. Ninngi silali qa osib wau di yaib. Ninngi are bole na wau di yoqniye. ³ Ninngi na Qotei aqa tamo ungasari nanngi singila na taqatnjraib. Qotei na nanngi joqsiqa nunngo banq di atej unub deqa ninngi kumbra bole na nanngi taqatnjriye. Yimqa nanngi nunngo kumbra di unsib ninngi daurngwab. ⁴ Ninngi kumbra degyibqa mondonj kaja nanngi Mandor Koba Yesus a lan qureq na olo brantimqa bati deqa ninngi awai tulan boledamu oqab. Awai di ugeqa keresai. Gaigai sqas.

Iga gago segi jejamu osim Qotei aqa banq di atqom

⁵ O angro wala, ninngi Kristen gate nanngi sorgomq di soqniye. Sosib ninngi kalil nunngo segi ñam aguq atoqñsib Qotei aqa tamo ungasari nanngi sorgomq di soqniye. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenjyeb unu, "Tamo nanngi nanngi segi ñam soqteqñub qaji nanngi Qotei na olo jeutnjreqñu. Ariya tamo nanngi nanngi segi ñam aguq ateqñub qaji nanngi qa Qotei a olo are boleiyooqñsiq gereinjreqñu." ⁶ Deqa ninngi nunngo segi ñam aguq atoqñsib Qotei agi singila ti unu qaji aqa sorgomq di soqniye. Yimqa bati a nami giltej qaji di brantimqa a na nunngo ñam olo soqtetngwas.

⁷ Qotei a gaigai ninngi qa are qaleqñu. Deqa ninngi gulube ti sosibqa nunngo gulube kalil di ninngi osi giloqñsib Qotei aqa banq di uratoqniye.

⁸ Ninngi nunngo segi walwel geregere taqatosib ñam atsib soqniye. Bauñ juwanj nanngi tulan lelenoqñsib ta-

mo ñumoqnsib uyeqñub dego kere nuñgo jeu tamo Satan a na gaigai tamo ungasari nanqi padaltnjrqaqqa ñamosiq laqnu. ⁹ Ariya niñgi Kristus qa nuñgo areqalo siñgilatoqnsib Satan gotrañyoqniye. Niñgi qalie, niñgi jaqatiñ eqñub dego kere Qotei aqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi dego jaqatiñ eqñub. ¹⁰ Qotei a bati gaigai iga qa are tulañ boleiyeqñu. A Kristus Yesus aqa ñam na niñgi metñgej deqa mondoñ niñgi Kristus ombla aqa rian ti so bole gaigai sqab. Deqa niñgi mandamq endia sokiñala jaqatiñ oqnsib koboamqa Qotei a na niñgi olo boletñgsim siñgilatñgimqa niñgi gaigai siñgila na tigelesqab. ¹¹ Qotei a bati gaigai siñgila koba ti sqas. Bole.

Anjam mutu qudei

¹² Anjam truquyala endi Sailas na e aqaryaibosiq neñgrenyosiq niñgi qa qarinyqo. E qalieonum, Sailas a

gago Kristen was bole. O was qu, Qotei a niñgi qa are tulañ boleiyeqñu. E segi qalieo-num, Qotei a bati gaigai aqa kumbra di niñgi osorñgeqñu. E aqa kumbra deqa osim anjam endi neñgrenyonum. Deqa ijo anjam endena e na nuñgo are tigeltetñgitqa niñgi siñgila na tigelesoqniye.

¹³ Kristen was qu Babilon qureq dia Qotei qa loueqñub qaji nanqi na niñgi kaiyeiñgonub. Agi nanqi ti niñgi ti Qotei na giltñgej. Ariya Mak a dego niñgi kaiyeiñgwo. Mak a ijo angro bul. ¹⁴ Niñgi na nuñgo Kristen was kalil nanqi segi segi kundoqñjriye. Osib kumbra dena niñgi na nanqi tulañ qalaqalainjroqniye.

Niñgi kalil Kristus beteryejunub deqa niñgi lawo na soqniye.

2 Pita

1 E Saimon Pita. E Yesus Kristus aqa wau tamo. A na e qarinqbej deqa e aqa anjam marsim laqnum. Kristus a gago Qotei. A na iga padalo sawaq dena elenje. Ningi ti iga ti gago areqalo qujai. Agi iga kalil Yesus qa gago areqalo singilateqnum. Yesus Kristus a kumbra tinqtiq yeqnu qaji tamo. Aqa kumbra dena ninqi a qa nunngo areqalo singilateqnum. Agi iga a qa gago areqalo singilateqnum dego kere. **2** Ningi Qotei wo gago Tamo Koba Yesus wo nangi qa bole qalieonub. Deqa Qotei a ningi qa are tulan boleiyimqa ningi geregere lawo na soqniye.

Qotei a nami ningi giltngosiq metngcej deqa ningi aqa segi tamo ungasari tinqtiq unub

3 Yesus Kristus a segi Qotei. A singila koba ti unu. Aqa singila dena a na gago nambile singilatetgwajqa deqa marsiq ingi ingi tulan boledamu iga egej. Aqa kumbra dena a na iga aqaryaigej deqa iga Qotei aqa kumbra geregere dauryeqnum. Iga Kristus qa bole qalieonum deqa iga kumbra degyeqnum. Aqa segi nam koba na ti aqa singila na ti aqa kumbra bole na ti a na iga metgej. **4** Osiqa lan goge qaji ingi bole bole kalil a nami iga egwa marej qaji di iga egej. Are prugwajqa kumbra mandamq endi tulan koba unu. Kumbra dena iga ugeugeiqe qnu. Ariya Kristus a na lan goge qaji ingi bole bole di iga egej. Aqa kumbra dena a na ningi aqaryaingimqa ningi kumbra uge uge kalil di uratosib nambile osib Qotei aqa segi kumbra bole ti soqniye.

5 Ningi deqa are qaloqnsib kumbra bole bole yqajqa singilaoqnsib dena nunngo areqalo Kristus qa bole singilatoqniye. Osib dena ningi Qotei qa bole qalieosib soqniye. **6** Osib dena ningi nunngo jejamu aqa kumbra geregere taqatesoqniye. Osib dena ningi gulube qoboioqnsib singila na tigelesoqniye. Osib dena ningi Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib walweloqniye. **7** Osib dena ningi nunngo Kristen was qu nangi kadoinjsib geregereinjroqniye. Osib dena ningi qalaqalayo kumbra dauryosib soqniye.

8 Ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus qa bole qalieonub deqa kumbra kalil deqaji nunngoq di sosim kobaqujaosim tulan singilaqas di nunngo qalie di loumqa keresai. A nunngoq di tulan singilaesosim gei gargekoba atelenqas. **9** Ariya kumbra bole deqaji tamo bei aqaq di sqasai di a tamo nam qandimo bul sqas. Deqa ingi bole bole isaq di unu qaji di a unqa keresai. Bole, Qotei a nami aqa une kobotetej. Ariya a deqa olo are walyeqnu. **10** O was qu, Qotei a nami ningi giltng-

gosiq metngcej deqa ningi aqa segi tamo tinqtiq sqajqa singilaoqniye. Ningi degyqab di ningi ulonqa keresai. **11** Qotei na gam waqtetngimqa ningi lan qureq oqibqa gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenje qaji a nunngo Mandor Koba sosim ningi taqatngimqa ningi so bole gaigai sqab.

12 Bole, ningi ijo anjam bole di qalieonub deqa agi ningi singila na ojejunub. Ariya ningi anjam deqa olo are walngaim deqa e bati gaigai ningi olo merngwajqa are qaleqnum. **13** E mandamq endi sosiy nunngo areqalo tigeltetngitqa ningi ijo anjam deqa olo are qalqajqa deqa e ningi merngonum. E are qalonum, ijo kumbra di bole. **14** E qalieonum, sokiñala e ijo jejamu uratosiy moiqai. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a na e degsi merbej. **15** Deqa e singila na anjam di ningi geregere merngoqnqai. Yim bunuqna e moiitqa ningi ijo anjam deqa gaigai are qaloqnsib sqab.

Qotei a na Kristus nam kobaquja yosiq aqa segi rianq aqaq di atej

16 Iga nami gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa singila qa ti aqa bqajqa bati qa ti ningi merngeqnam ningi quoqneb. Ariya iga Kristus aqa anjam di merngoqnsim bati deqa iga mandam tamo nango sa anjam dauryosaioqnem. Iga gago segi namdamu na Yesus aqa rianq ti aqa singila ti unsim deqa ningi merngoqnem. **17** Abu Qotei a na Yesus nam kobaquja yosiq aqa segi rianq aqaq di atej. Qotei a segi lan qaji rianq di sosiq Yesus qa endegsi marej, "Endi ijo Angro e na tulan qalaqalaye qnum qaji. E a qa tulan areboleboleibe qnu." **18** Iga Qotei aqa mana goge dia Yesus ombla sonamqa bati deqa Qotei a lan qureq di sosiq anjam di marnaq iga quem. **19** Deqa iga bole qalieonum, Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi nami anjam maroqneb di nangi anjam bole maroqneb. Deqa ningi dego nango anjam di torej ojiye. Ningi ojgab di bolequja. Nango anjam di wanal bul sawa ambruq di pulonesosiq nebe qa burbas oqeqnu dego kere nunngo are miligiq di suwanjejunu.

20 Ariya anjam kobaquja bei endi e na merngit ningi qalieoiye. Iga gago segi areqalo dauryosim Qotei aqa medabu o qaji tamo nango anjam nami nengrenq di so qaji di aqa utru lan palontqasai. **21** Di kiyaaqa? Nango anjam maroqneb qaji di mandam tamo nango areqalo na marosaioqneb. Mondor Bole a na nango areqalo tigeltetnreqnaqa nangi Qotei aqa medabu oqnsib anjam maroqneb.

Gisaŋ tamo qudei naŋgi bosib gisaŋ anjam gargekoba niŋgi merŋgoqniŋ niŋgi qudei qusib Qotei aqa anjam bole uratosib uloŋqab

2 Bole, nami tamo qudei naŋgi Israel naŋgo ambleq di tigelosib naŋgo segi ñam soqtoqnsib naŋgi segi Qotei aqa medabu o qaji tamo degsib maroqnsib wauoqneb. Ariya naŋgi Qotei aqa medabu o qaji tamo sai. Naŋgi gisaŋ tamo. Dego kere bunuqna tamo deqaji qudei naŋgi lumu na bosib nungo ambleq di dego tigelosib naŋgi segi Qotei aqa medabu o qaji tamo degsib maroqnsib gisaŋ anjam gargekoba niŋgi merŋgoqnaqab. Yimqa niŋgi qudei qusib bole edegosib naŋgi daurnjrsib Qotei aqa anjam olo uratosib uloŋqab. Tamo naŋgi di Tamo Koba Yesus na awainjrej. Ariya naŋgi na olo a qoreiyqab. Osib deqa mondonŋ naŋgi urur padalqab. ² Tamo deqaji gargekoba naŋgi bosib kumbra uge uge dauryoqnaqab. Yimqa tamo qudei naŋgi na naŋgi unjrsib naŋgi daurnjrsib Qotei aqa gam bole misilinyqab. ³ Tamo naŋgi di mamaul ani. Deqa naŋgi na bosib gisaŋ anjam gargekoba niŋgi merŋgoqnsib dena nungo silali ingi ingi yaingonaqab. Ariya tulaŋ nami Qotei na tamo naŋgi di peginjrqab bati atsiqa naŋgi qa endegsi marej, "E na tamo naŋgi di padaltnjrougetqai." Od, tamo naŋgi di bole padalqab. Qotei a naŋgo padalqa bati qa tariŋeqnu.

⁴ Niŋgi qalie, nami laŋ aŋgro qudei naŋgi une ateb. Onaqa Qotei a na naŋgi uratnjrosai. A naŋgi osiqa tontnjrsiqa sub guma kobaq di breinjrej di unub. Sub di ambru koba. Sub dia ñamyuo unu. Ariya laŋ aŋgro uge naŋgi di subq dia tariŋesoqnaqab mondonŋ Qotei a naŋgo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ⁵ Nami tamo uŋgasari Noa aqa bati qa soqneb qaji naŋgi Qotei qoreinjrej deqa Qotei na naŋgi dego uratnjrosai. A naŋgi dego padaltnjrej. Awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa dena Qotei na naŋgi padaltnjrej. Ariya Qotei a Noa padaltosai. Noa a Qotei aqa kumbra tiŋtiŋ qa marsiq laqnej deqa Qotei na a ti tamo uŋgasari 7-pela naŋgi ti taqatnjrej. Deqa naŋgi bole soqneb.

⁶ Sodom qure ti Gomora qure ti naŋgi dego Qotei na padaltnjrqa marsiqa ñamyuo qarinyonaqa aisiq naŋgi koitnjrnaq naŋgi torei padalekriteb. Deqa bunuqna tamo naŋgi Qotei qoreiyeqnub qaji naŋgi Sodom ti Gomora ti naŋgi qa are qaloqnsib ulaoqnaqab. ⁷ Ariya Lot a kumbra tiŋtiŋ dauryo qaji tamo. Deqa a Sodom qureq di sosisiqa tamo uge uge naŋgi kumbra ugeteqnabqa di unoqnsiqa are gulubekobaiyoqnej. Deqa Qotei na Lot olo osiqa sawa boleq di atnaqa a padalosai.

⁸ Od, Lot a tamo tiŋtiŋo. Ariya a Sodom qureq di sosisiqa a tamo uŋgasari naŋgo kumbra uge uge unoqnsiqa naŋgo anjam uge uge bati gaigai quoqnej. Aqa are miligi tulaŋ boledamu deqa tamo uŋgasari naŋgi Qotei aqa dal anjam gotraŋyeqnabqa di unoqnsiqa a prugugetoqnsiqa aqa are tulaŋ jaqatiŋkobaiyoqnej.

⁹ Ariya was qu, Tamo Koba Qotei a nami degsiqa tamo uge uge naŋgo une qa maroqnsiqa naŋgi padaltnjroqnej. Deqa iga qalieonum, tamo naŋgi Qotei dauryeqnub qaji naŋgi gulube iteqnabqa a na olo naŋgi

eleneqnu. Naŋgi elenqajqa gam di Qotei a bole qalie. Tamo uge uge naŋgo kumbra di dego Qotei a qalie. Deqa mondonŋ a na naŋgi osim naŋgo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁰ Tamo qudei naŋgi awai tulaŋ ugedamu oqab. Tamo naŋgi di sambala kumbra tulaŋ jigat yqajqa are prugnjqreŋnu. Osib naŋgi endegsib are qaleqnu, "Tamo Koba Qotei aqa anjam di laŋa sa anjam. Deqa iga dauryqasai."

Tamo uge deqaji naŋgi nungo ambleq di tigelosib tulaŋ diqoqnsib naŋgo segi areqalo dauryeqnub. Deqa naŋgi laŋ aŋgro kokba naŋgi misilinyeqnaqab ulao-saieqnu. ¹¹ Ariya laŋ aŋgro qudei naŋgi tulaŋ siŋgila koba. Naŋgi na laŋ aŋgro kokba naŋgi di tulaŋ buŋnjrejrunub. Ariya laŋ aŋgro naŋgi dena Tamo Koba Qotei aqa ulatamuq dia laŋ aŋgro kokba naŋgi di uge qa marosaieqnu.

¹² Tamo uge deqaji naŋgi wagme bul tulaŋ nanariosib laqnu. Naŋgi naŋgo segi jejamu aqa areqalo dauryeqnub. Naŋgi wagme juwaŋ bul. Anjam naŋgi poinjrosai qaji di naŋgi olo misilinyeqnub. Iga na wagme juwaŋ naŋgi ojelenjoqnsim ñumeqnum dego kere mondonŋ Qotei na tamo uge naŋgi di ñumougetqas. ¹³ Tamo naŋgi di kumbra uge uge yeqnub deqa bunuqna tamo qudei naŋgi na kamba naŋgi kumbra uge enjrqab. Naŋgo kumbra agiende. Naŋgi qanam jige alaŋkobaiyoqnsibqa ya uge uyoqnsib nanarioqnaqab deqa tulaŋ areboleboleinjreŋnu. Naŋgi nungo ambleq di sosib niŋgi koba na ingi uyoqnsib nungo ñam uge-teqnu. Dena niŋgi tulaŋ jigateqnu. Ariya naŋgo gisaŋ kumbra di naŋgi yqajqa tulaŋ areboleboleinjreŋnu. ¹⁴ Naŋgi gaigai uŋa qa mamaulnjreŋnu deqa naŋgi sambala kumbra yqajqa are qaleqnu. Naŋgi une yoqnaqab tulaŋ arearetnjreŋnaqa olo uratosaietqnu. Naŋgi na tamo qudei areqalo aiye aiyelteqnu qaji naŋgi walawalainjreŋnabqa naŋgi daurnjroqnsib une yeqnu. Tamo naŋgi di tamo qudei naŋgo ingi ingi qa mamaulnjreŋnu. Kumbra di naŋgi qalie bole. Deqa Qotei na naŋgi torei padaltnjrqas.

¹⁵ Naŋgi Qotei aqa gam bole uratosib nanariosib laqnu. Osib naŋgi Beor aqa aŋgro Balam aqa gam dauryeqnu. Balam agi nami une atej. Osiqqa aqa une di aqa awai oqajqa tulaŋ areare-toqnej. ¹⁶ Donki naŋgi anjam marqa keresai. Ariya donki bei a tamo bulosiqa medabu waqtosiqa anjam maroqnej. Osiqqa Balam aqa kumbra uge deqa ñiriŋtej. Onaqa Balam a qusiqa aqa nanari kumbra di olo uratej. Balam agi gisaŋosiqa a segi Qotei aqa medabu o qaji tamo qa maroqnej.

¹⁷ Tamo uge naŋgi di ya robu bul jeŋo qaji. Jagwa na awa puyeqnaqa urur koboeqnu dego kere tamo naŋgi di baban na tamo bole ariya naŋgi kumbra bole babto-saieqnu. Deqa mondonŋ Qotei na naŋgi sawa ambruq breinjrqas. Sawa di Qotei na nami naŋgi gereiyetnjrej unu. ¹⁸ Tamo naŋgi di naŋgo segi medabu waqtoqnsib diqoqnsib anjam uge uge mareqnu. Naŋgi na tamo qudei naŋgi walawalainjreŋnab naŋgi sambala kumbra yoqnsib naŋgo segi jejamu aqa kumbra uge uge dauryeqnu. Tamo naŋgi di ya ya endi are bulyosib tamo uge naŋgo kumbra urateb. Ariya tamo uge naŋgi

na olo nanği titnjreqnab nanği kumbra uge uge dauryeqnub. ¹⁹ Tamo uge nanği dena tamo unğasari nanği walawala anjam endegsib minjreqnub, "Ninği iga daurgwab di une bei na ninği ojqa keresai. Deqa ninği nunğo segi areqalo na kumbra bei yqa marsib yoqniye." Di gisañ. Nanğo segi kumbra uge na nanği singila na ojsiq nanği taqatnjreqnu. Ninği qalie, tamo bei aqa kumbra uge na a taqatesqas di a kumbra di aqa wau tamo sqas. ²⁰ Bole, tamo nanği di nami gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenjej qaji a qa bole qalieeb. Nanğo qalie dena nanği mandam qa kumbra jigat kalil urateb. Ariya bunuqna nanği olo puluosib kumbra uge di olo dauryeb deqa kumbra uge dena nanği singila na ojesonaq nanğo so tulañ ugeeñ. Nanğo so uge namij dego sai. Nanğo so olo tulañ ugedamuej. ²¹ Nanği nami kumbra bole qa gam di qaliesai qamu di kere. Ariya nanği gam di qalieosib Qotei aqa dal anjam osib olo bunuqna nanği qoreiyeb. ²² Tamo nanği di bauñ ti bel ti bul. Agi anjam bole bei endegsi unu, "Bauñ nanğo kumbra agiende. Nanği njil-oqnsib olo puluoqnsib nanğo njilo uyeqnu." Anjam bei dego unu, "Bel nanğo kumbra agiende. Nanği yaq di yaloqnsib olo boqnsib jagiq di brinjeqnu."

Bole, Tamo Koba Kristus a olo bqas

3 O ijo was bole, e nami anjam nengrenyosim ninği qa qarinyem agi bini olo anjam qarinyonum. E nunğo are tigeltetngitqa ninği inği bole bole mondoñ brantqas qaji deqa olo are qalqajqa deqa osim nengrenyonum. Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği inği deqa anjam palontoqnsib laqneb. Tamo Koba Yesus agi iga elenjej qaji aqa dal anjam qa dego ninği are qalqajqa deqa e anjam endi nengrenyonum. Dal anjam di Yesus aqa wau tamo nanği nami ninği qa bosib palontosib ninği merngeqnaq quaqneb.

³ Ariya ijo anjam kobaquja bei unu. E na ninği merngit poingem. Mondoñ diño bati jojomoqnmq meqe meqem tamo nanği bosib nanğo segi areqalo uge uge dauryosib misiliñ anjam endegsib merngoqnaq, ⁴ "Qotei a nami marej, 'Mondoñ Kristus a olo bqas.' Ariya a qabi unu? A bqa keresai. Ninği uniye. Gago moma utru nanği nami moreñoqneb bosib bosiq agi bini iga degsi unum. Qotei a nami mandam atej agi bini mandam a degsi unu. Deqa Kristus a olo bqa keresai." ⁵ O was qu, meqe meqem tamo nanği are bole ti sosai deqa nanği bosib anjam degsib merngoqnaq. Nami Qotei a anjam marnaqa lañ brantej. A olo anjam marnaqa mandam a ya ambleq di brantej. ⁶ Mandam a ya ambleq di brantonaqa bunuqna Noa aqa bati qa Qotei a olo marnaqa ya koba dosiqa mandam ya maqosiqa inği inği kalil padaltej. ⁷ Ariya bini lañ ti mandam ti tariñoqnsib unub. Mondoñ Qotei a olo anjam marimqa lañ ti mandam ti namyuo na yusib koboqab. Bati deqa Qotei na tamo nanği a qoreiyeqnub qaji nanğo une qa peginjrsim nanği torei padaltnjrqs.

⁸ O ijo was bole, ninği ijo anjam bei endi geregere qusib olo are walngaiq. Qotei aqa areqalo agiende. Bati qujai a wausau 1,000 dego kere. Wausau 1,000 a

bati qujai dego kere. Bati qujai ti wausau 1,000 ti nanği ombla kerekere. Qotei aqa areqalo agide. ⁹ Tamo qudei nanği endegsib mareqnu, "Tamo Koba Qotei aqa anjam nami marej qaji di a olo dauryqajqa tariñoqnsiq laña sokobaiyeqnu." Di sai. A na tamo nanği padaltnjrqsajqa arearetosaieqnu. A na tamo kalil nanği are bulyqajqa marsiq deqa a jinğa na ninği qa tariñoqnsiq unu.

Mandam ti lañ ti koboqab

¹⁰ Ariya diño bati brantimqa Tamo Koba Yesus a bajin tamo bul urur boqujatqas. Bamqa bati deqa lañ a pojosim koboqas. Inği inği kalil dego namyuo na tulañ kañkañam yusib koboqab. Deqa mandam ti aqa inği inği ti kalil olo bunu sqasai. ¹¹ Ariya ninği are qaliye. Inği inği kalil degsi koboqas deqa ninği kumbra kie dauryqajqa merngwai? Ninği kumbra endegyiye. Ninği nunğo segi jejamu Qotei yekritosib aqa segi kumbra boleq di sosib dauryoqniye. ¹² Osib nunğo kumbra dena ninği Qotei aqa bati koba brantim unqajqa deqa tariñoqniye. Osib bati di urur brantqajqa deqa ninği singila na wauoqniye. Bati di brantimqa lañ a namyuo na yusim koboqas. Mandam ti inği inği kalil Qotei na atej qaji de ti dego namyuo na tulañ kañkañam yusib ya bulosib koboqab. ¹³ Ariya Qotei a nami endegsi marej, "E na lañ bunuj ti mandam bunuj ti olo gereiyqai." A degsi marej deqa iga di unqajqa tariñoqnsim unum. Lañ bunuj ti mandam bunuj ti dia kumbra bole tiñtiñ gaigai sqas.

Ninği njam atoqnsib Tamo Koba Yesus qa tariñoqnsib soqniye

¹⁴ O ijo was bole, ninği inği inği di brantqajqa tariñeqnub deqa ninği Qotei aqa njamgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa singila na wauoqniye. Osib ninği Qotei ombla na areqalo qujaitosib soqniye. Soqniqna mondoñ Tamo Koba Kristus a olo bqajqa batiamqa Qotei a nunğo kumbra bole kalil di unekritqas. ¹⁵ Tamo Koba Yesus a jinğa na iga qa tariñeqnu. Deqa ninği endegsi poingem. Yesus a na iga elenqajqa deqa iga qa tariñeqnu. Qotei a na gago was bole Pol powo yonaqa a dego anjam deqaji nengrenyoqnsiq ninği qa qarinyoqnej. ¹⁶ Pol a diño bati qa anjam di gaigai nengrenyoqnej. Bole, aqa anjam qudei aqa damu iga poigwajqa wau koba. Deqa nanari tamo nanği Kristus qa nanğo areqalo singilaboletosai qaji nanği Pol aqa anjam di bulbulyoqnsibqa ugeugeiyeqnub. Osib Qotei aqa anjam kalil nengrenq di unu qaji di dego degsib ugeugeiyeqnub. Deqa mondoñ tamo nanği di tulañ padalougetqab.

¹⁷ O ijo was bole, ninği diño bati qa anjam di bole qalieonub deqa ninği geregere njam atoqniye. Ninği njam atqasai di dal anjam gotranjo qaji tamo nanği bosib ninği gisanjosib titngibqa ninği singila na tigellesqa uratosib ulonjo uge. ¹⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenjej qaji a ninği qa are boleiyeqnu. Ninği a qa bole qalieonub. Ariya a ninği qa are boleiyey-

qnu aqa kumbra dena ningi olo singilatngimqa ningi
aqaq dena qalie koba oqniye. Kristus a ñam koba ti

unu deqa iga bini bati endeqa aqa ñam soqtoqnqom.
Osim bati gaigai aqa ñam soqtoqnsim sqom. Bole.

1 Jon

Anjam nambile unu qaji a boleq dej

1 Anjam nambile unu qaji a nami soqnej. Iga Anjam deqa mare mare laqnum. Anjam di iga quoqnem. Gago njamdamu na unoqnem. Gago barj na dego ojoqnem. ² Nambile di boleq donaqa iga unem. Iga nambile deqa mare mare laqnum. Nambile di gaigai sqas. Nami nambile di aqa Abu wo sosiqa boleq donaqa iga unem. Deqa iga a qa ningi merngeqnum. ³ Iga Anjam di gago njamdamu na unoqnem. Iga a quoqnem. Deqa iga a qa ningi dego merngeqnum. Yim ningi qusibqa iga ti areqalo qujaitosim sqajqa deqa. O was qu, iga gago Abu Qotei wo aqa Njiri Yesus Kristus wo nangi ti koba na areqalo qujaitosim unum. ⁴ Iga ti ningi ti tulanj areboleboleigwajqa deqa are qal-sim anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum.

Qotei a suwanjoq di unu dego kere iga dego suwanjoq di walweloqnom

⁵ Yesus Kristus a na anjam endegsi mergonaq iga quem, "Qotei a pulonj bul. Ambru bei aqaq di sosai." Anjam di iga qusimqa agi ningi olo merngeqnum. ⁶ Iga endegsi marqom, "E Qotei ombra areqalo qujaitosim unum." Marsimqa ariya iga olo ambruq di walwelqom di gago anjam di gisanj. Deqa iga kumbra bole dauryosaieqnum. ⁷ Qotei a suwanjoq di unu dego kere iga dego suwanjoq di walwelqom di iga Qotei aqa tamo ungasari kalil nangi ti areqalo qujaitosim sqom. Soqnimqa Qotei aqa Njiri Yesus aqa lerj aiej qaji dena gago une kalil kobotetgoqnimqa iga aqa njamgalaq di tamo bole une saiqoji sqom.

⁸ Iga endegsi marqom, "E une yosaieqnum." Degsi marqom di iga gago segi jexamu gisanjonum. Deqa anjam bole gago are miligiq di sqa keresai. ⁹ Ariya iga gago segi une babsosim marqom, "Od, e une ti." Degsi marqom di Qotei a aqa segi anjam nami marej qaji di dauryosim kumbra tirtinj na gago une kobotetgwas. Osim gago kumbra uge kalil taqal waiyimqa iga aqa njamgalaq di tamo bole sqom. ¹⁰ Iga endegsi marqom, "E nami une yosaiqnem agi unum." Degsi marqom di iga Qotei aqa nam ugetosim a gisanj tamo qa minjobulqom. Deqa aqa anjam gago are miligiq di sqa keresai.

Kristus a gago aqaryaigo tamo

2 O ijo angro kiñilala, ningi une yaib deqa e na anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum. Ariya nunjo ambleq di tamo bei a une yimqa

aqaryaigo tamo Yesus Kristus a na tamo di aqaryaigqas. Yesus a aqa Abu ombra sosiqa a gaigai kumbra tirtinj yeqnu. ² A gago une kobotosiqa Qotei aqa mininj taqal waiyej. A iga segi aqaryaigwa osiq wau di yosai. Tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nangi dego aqaryainjrqa marsiq wau di yej.

Tamo a Qotei qa bole qalieqas di a Qotei aqa kumbra dauryoqnas

³ Iga Qotei aqa dal anjam dauryqom di iga endegsi qalieqom, "Bole, iga Qotei qa bole qalieonum."

⁴ Tamo bei a marqas, "E Qotei qa bole qalieonum." Marsim ariya a Qotei aqa dal anjam dauryosaieqnu. Di a gisanj tamo. Aqa are miligiq di anjam bole sosai.

⁵ Ariya tamo bei a Qotei aqa anjam dauryqas di iga marqom, bole, a Qotei tulanj qalaqalaiyoqo. O was qu, iga qalaqalaiyo kumbra di dauryqom dena iga poigwas, iga Qotei beteryejunum.

⁶ Tamo bei a marqas, "E Qotei beteryejunum." Degosim a kumbra kalil Yesus yoqnej qaji di dauryosim yoqnem. ⁷ O ijo kadoi bole, dal anjam e nengrenyonum qaji endi dal anjam bunuj sai. Endi dal anjam namij ningi nami quoqneb qaji. ⁸ Ariya dal anjam e nengrenyosim ningi qa qarinyonum qaji endi dal anjam bunuj dego. Dal anjam bunuj endi Kristus a segi dauryoqnej. Ningi dego dauryeqnub. Di kiyaaq? Ambru a koboqa laqnaqa suwanj a olo brantej unu.

⁹ Tamo bei a marqas, "E suwanjoq di unum." A degsi marsimqa ariya a olo Kristen was bei qa are ugeiyqo. Di a suwanjoq di sosai. A ambruq di unu. ¹⁰ Tamo bei na aqa Kristen was nangi qalaqalainjrqa di iga unsim qalieqom, tamo di a suwanjoq di unu. A suwanjoq di unu deqa une bei na a ulontosaieqnu. ¹¹ Ariya tamo bei a aqa was bei qa are ugeiyqas di iga unsim qalieqom, tamo di a ambruq di sosiq walweleqnu. Ambru na aqa njamdamu getentetqo deqa a sawa qabiteqnu di a qalieqasai.

¹² O ijo angro kalil, ningi quiye. Kristus aqa nam na Qotei a nunjo une kalil kobotetnjej. E deqa anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum.

¹³ O abu ningi quiye. Tamo nami soqnej agi bini unu qaji a qa ningi bole qalieonub. E deqa anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum.

O angro wala, ningi Satan gotranyoqnsib singila na tigelejunub. E deqa anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum.

¹⁴ O ijo angro, ningi Abu Qotei qa bole qalieonub. E deqa anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum.

O abu ningi quiye. Tamo nami soqnej agi bini unu qaji a qa ningi bole qalieonub. E deqa anjam endi nen-grenyosim ningi qa qarinyonum.

O angro wala ningi quiye. Qotei aqa anjam nungoq di unu deqa ningi singila ti sosib Satan gotranyoqnsib singila na tigelejunub. E deqa anjam endi nen-grenyosim ningi qa qarinyonum.

Ningi mandam endeqa kumbra qa tulan arearetngaiq

¹⁵ O was qu, ningi mandam endeqa kumbra qa tulan arearetngaiq. Tamo a mandam endeqa kumbra qa arearetqas di a olo Abu Qotei qa arearetqasai. ¹⁶ Mandam tamo nanggo kumbra agiende. Nangi are prugn-jreqnaqa ingi ningi qa mamaulnjreqnaqa diqoqnsib laqnu. Kumbra di Qotei Abu aqaq na bosai. Di mandam endeqa kumbra. ¹⁷ Mandam endi koboqas. Mandam endeqa kumbra ti are prugyoqa ti maulyoqa ti kalil koboqab. Ariya tamo a Qotei aqa anjam dauryqas di a gaigai sqas.

Bini Kristus aqa jeu tamo gargekoba nangi agi bosib unub

¹⁸ O ijo angro, dijo bati jojomoqo. Ningi nami queb, Kristus aqa jeu tamo Satan a bqas. Bini Kristus aqa jeu tamo gargekoba nangi agi bosib unub. Deqa iga qalieonum, dijo bati jojomoqo. ¹⁹ Jeu tamo nangi di nami gago ambleq di soqneb. Sosib olo bunuqna iga uratgosib jaraieb. Di kiyaaq? Nangi Kristen tamo bolesai deqa. Nangi Kristen tamo bole qamu nangi iga ti unum qamu. Ariya nangi iga uratgosib jaraieb deqa iga qalieonum, nangi Kristen tamo bolesai.

²⁰ Ningi Qotei aqa Mondor Bole ejunub. Deqa ningi kalil powo ti unub. ²¹ Ningi anjam bole qaliesai e deqa osim anjam endi nengrenyosai. Ningi anjam bole qalieonub e deqa osim anjam endi nengrenyonum. Ningi qalie, iga anjam bole marqom dena iga gisan anjam bei babtqa keresai. ²² Gisan anjam maro tamo nangi di yai? Gisan tamo nangi agi endegsib mareqnu, "Yesus a Kristus sai." Nangi degsib maroqnsib deqa nangi Abu wo aqa Njiri wo qoreiyeqnub. Osib nangi Kristus jeuteqnu. ²³ Tamo a Qotei aqa Njiri qoreiyqas di a Abu dego qoreiyqas. Ariya tamo a Qotei aqa Njiri qa aqa areqalo singilatqas di a Abu qa dego aqa areqalo singilatqas.

Qotei aqa Mondor a segi na anjam kalil ningi merngeqnaqa ningi qusib poingeqnu

²⁴ Anjam ningi nami quoqneb qaji di ningi olo singila na ojesoqniye. Ojesqab di Abu wo aqa Njiri wo nangi ningi ti gaigai sqab. ²⁵ Nami Kristus a na iga endegsi mergonaq quem, "E na ningi nambale engitqa ningi nambale gaigai sqab."

²⁶ O was qu, gisan tamo nangi na ningi gisanqajqa laqnu. E deqa are qalsim anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum. ²⁷ Ariya ningi Kristus aqa Mondor Bole eb agi nungoq di unu. Deqa ningi powo bei qa truquosaieqnu. Deqa e anjam bei totoryosiy ningi

merngwasai. Qotei aqa Mondor a segi na anjam kalil ningi merngeqnaqa qusib poingeqnu. Qotei aqa Mondor aqa anjam di gisan sai. Di anjam bole. Deqa ningi Mondor aqa anjam di qusib poingim Kristus beteryosib soqniye.

Iga Qotei aqa segi angro tintin unum

²⁸ Od, ijo angro, ningi Kristus beteryosib soqniye. Yim deqa mondon a olo brantimqa iga jemaigwasai. Iga are singilatosisim aqa ulatamuq di tigelesqom. ²⁹ Ningi qalie, Kristus aqa kumbra kalil tintino. Deqa ningi endegsib qalieoiye. Tamo kalil kumbra tintin yeqnub qaji nangi Qotei aqa segi angro bole tintin unub.

3 Bole, gago Abu Qotei a na iga tulan qalaqalaigeqnu! A na iga aqa segi angro tintin sqa marsiq iga giltgej. Deqa iga bole qalieonum, iga Qotei aqa angro bole. Tamo nangi mandamq endi unub qaji nangi Qotei qa qaliesai. Deqa nangi iga qa dego qaliesai. ² O ijo kadoi bole, bini iga Qotei aqa segi angro tintin unum. Ariya mondon iga kiersi sqom di iga qalieosaiunum. Ariya iga qalie, Kristus a olo bamqa iga a unsimqa iga a bul sqom. ³ Tamo kalil Kristus qa tarineqnu qaji nanggo kumbra dena nangi nanggo segi une olo uratoqnsib Qotei aqa namgalaq di jiga saiqoji unub. Agi Kristus a segi jiga saiqoji unu dego kere.

⁴ Tamo nangi une ateqnub qaji nangi Qotei aqa dal anjam gotranyeqnub. Une atqajqa kumbra ti dal anjam gotranyqajqa kumbra ti ombla kerekere. ⁵ Ningi qalie, Kristus a gago une kobotqa bej. A segi une saiqoji. ⁶ Deqa tamo a Kristus beteryesqas di a une atoqnqasai. Tamo a une atoqnqas di iga unsim qalieqom, a Kristus unosaieqnu. A Kristus qa qaliesai dego.

⁷ O ijo angro kalil, ningi gegerere nam atoqniye. Tamo bei na bosim ningi gisanqo uge. Tamo a kumbra tintin dauryqas di a Qotei aqa namgalaq di tamo tintino sqas. Kristus a tamo tintino unu dego kere.

⁸ Satan a nami une atsiq boqnej agi bini degsi unu. Deqa tamo a une atoqnqas di a Satan aqa tamo sqas.

Ariya Qotei aqa Njiri a Satan aqa wau kobotqa bej.

⁹ Qotei na tamo bei nambabtqas di a une atoqnqasai. Qotei aqa segi nambale aqaq di unu deqa a une atoqnqas keresai. Di kiyaaq? A Qotei aqa segi angro tintin unu deqa. ¹⁰ Iga kiersi qalieqom, tamo di a Qotei aqa angro? Tamo di a Satan aqa angro? Iga endegsi qalieqom. Tamo nangi kumbra tintin yosaieqnu qaji nangi Qotei aqa angro sai. Tamo nangi Qotei aqa angro nangi qalaqalainjrosaieqnu qaji nangi dego Qotei aqa angro sai.

Yesus a na iga qalaqalaiyo kumbra osorgej

¹¹ Nami ningi dal anjam endegsib queb. Iga gago Kristen was nangi qalaqalainjroqnu. ¹² Iga Kein aqa kumbra dauryqasai. Kein a Satan aqa tamo. A na aqa aube Abel qalnaq moiej. Kiyaaq a na aqa aube qalnaq moiej? Utru agiende. A kumbra uge yo qaji tamo deqa.

Ariya Abel a kumbra tintin yoqnej deqa Kein na a qal-naq moiej.

¹³ O was qu, tamo nanngi mandamq endi unub qaji nanngi na ningi jeutngqonibqa ningi deqa prugosib ulaaib. ¹⁴ Iga na gago Kristen was nanngi qalaqalainjre-qnum deqa iga endegsi qalieonum, iga padalqa gam uratosim agi nambile gaigai sqajqa gamq di unum. Ariya tamo nanngi nanngo Kristen was nanngi qalaqalainjro-saieqnum qaji nanngi padalqa gamq di unub. ¹⁵ Tamo nanngi nanngo Kristen was nanngi qa are ugeinjre-qnu di nanngo kumbra dena nanngi na nanngo was nanngi nū-mobuleqnum. Ningi qalie, tamo nūmo qaji tamo nanngi nambile gaigai sqa keresai. ¹⁶ Yesus a aqa segi nambile uratosiq iga qa moiej. Aqa kumbra dena a na iga qalaqalaiyo kumbra osorgej. Deqa iga dego gago Kristen was nanngi qa are qalsim gago segi nambile uratosim nanngi qa morenqom. ¹⁷ Tamo bei a mandam endeqa ingi ingi koba koroiyosimqa ariya aqa was bei ingi saiqoji soqnim unsim a aqaryaiyosiamqa iga endegsi qalieqom, Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra tamo di aqa are miligiq di sosai. ¹⁸ O ijo angro kalil, ningi quie. Iga lanja anjam maro na segi Kristen tamo nanngi qalaqalainjrqom di keresai. Iga nanngi bole qalaqalainjrsim kumbra bole bole enjroqnum.

Iga Qotei aqa ulatamuq di singila na tigelesqom

¹⁹ Iga na tamo ungasari nanngi qalaqalainjroqnum di iga endegsi qalieqom, iga anjam bole dauryeqnum. Deqa iga gago une bei qa are gulubeigimqa unqum iga Qotei aqa ulatamuq di are lawo na sqom. Di kiyaaqa? Qotei a ingi ingi kalil qa qalieqo. Aqa qalie dena gago are tulan bunyejunu. ²¹ Deqa ijo kadoi bole, iga gago une bei qa are gulubeigwasai di iga Qotei aqa ulatamuq di singila na tigelesqom. ²² Osim iga ingi bei qa Qotei pailyimqa a gago pail qusim ingi di egwas. Di kiyaaqa? Iga aqa dal anjam dauryeqnsim kumbra a tulan areareteqnu qaji di yeqnum deqa. ²³ Qotei aqa dal anjam agiende. Iga aqa Angro Yesus Kristus aqa nam qa gago areqalo singilatosisim gago Kristen was nanngi qalaqalainjroqnum. Qotei aqa dal anjam di a na nami iga mergnaq quem. ²⁴ Tamo bei a Qotei aqa dal anjam dauryeqnsim di a Qotei beteryesqas. Qotei a kamba dego tamo di beteryesqas. Qotei na aqa Mondor Bole iga egej deqa iga qalieonum, Qotei na iga beterejunu.

Ningi mati mondor kalil nanngi peginjrsib nanngi Qotei aqaq dena beb kio sai kio di ningi qalieqab

4 O ijo kadoi bole, tamo gargekoba nanngi mandamq endia laqnsibqa gisanj anjam endegsib mareqnum, "Qotei aqa Mondor na gago medabu singilatetgeqnaqa iga anjam mareqnum." Tamo gargekoba nanngi anjam degsib mareqnum di gisanj. Deqa ningi mati mondor kalil nanngi peginjrsib nanngi Qotei aqaq dena beb kio sai kio di ningi qalieqab. Qalieosib nanngo anjam di qusib nunngo areqaloq di singilataib. ² Tamo nanngi Qotei aqa Mondor ejunub qaji nanngi endegsib

mareqnum, "Yesus Kristus a tamo bulyosiq mandamq aiej." Tamo nanngi di Qotei aqaq dena beb deqa nanngi degsib mareqnum. Deqa ningi nanngo anjam di qusib qalieqab, nanngi Qotei aqa Mondor ejunub. ³ Ariya tamo bei a Yesus qa anjam degsi marosaieqnu. Tamo di a gisanj mondor ti unu. Gisanj mondor di a Qotei aqaq na bosai. A Kristus jeutsi laqnu. Ningi nami queb, gisanj mondor di a bqas. Ariya mondor di agi bosiq mandamq endi laqnu.

⁴ O ijo angro kalil, ningi Qotei aqa tamo. Mondor Bole a nunngoq di unu. Ariya gisanj mondor a mandam tamo nanngoq di unu. Mondor Bole a na gisanj mondor di tulan bunyeqnu. Deqa ningi na dego gisanj tamo nanngi di gotranjre-qnum. ⁵ Gisanj tamo nanngi di mandam qaji tamo. Deqa nanngi mandam kumbra qa segi anjam mareqnum. Mareqnum mandam qaji tamo nanngi nanngo anjam qusib dauryeqnum. ⁶ Ariya iga Qotei aqa tamo. Deqa tamo nanngi Qotei qa qalieonub qaji nanngi gago anjam queqnum. Ariya tamo nanngi Qotei qa qaliesai qaji nanngi gago anjam quosaieqnum. Kumbra dena iga anjam bole qa Mondor ti gisanj mondor ti qalieonum.

Iga Qotei qalaqalaiyom di iga Kristen tamo ungasari nanngi dego qalaqalainjroqnum

⁷ O ijo kadoi bole, Qotei a qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa iga gago Kristen was nanngi qalaqalainjroqnum. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryeqnsim di a Qotei aqa angro tintin sqas. Osim a Qotei qa bole qalieqas. ⁸ Qotei a segi qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa tamo bei a qalaqalaiyo kumbra dauryeqnsim di a Qotei qa dego qalieqa keresai. ⁹ Qotei aqa Niri qujai unu. Qotei na aqa Niri di qarinyonaq mandamq aiej. Yim iga aqa nam na nambile gaigai sqajqa deqa. Qotei aqa kumbra dena iga osorgej, a na iga tulan qalaqalaieqnu. ¹⁰ Qotei a qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa iga endegsi are qalqasai, iga namoqna Qotei qalaqalaiyem. Di sai. Qotei a namoqna iga qalaqalaiegej. Osiqa aqa Niri qarinyonaq mandamq aisiqa gago une kobotosiq Qotei aqa minjin taqal waiyej.

¹¹ O ijo kadoi bole, Qotei aqa kumbra dena iga osorgej, a na iga tulan qalaqalaieqnu. Deqa iga na kamba Kristen tamo ungasari nanngi dego qalaqalainjroqnum. ¹² Tamo bei a nami Qotei aqa ulatamuq unosaioqnej. Ariya iga na Kristen tamo ungasari nanngi qalaqalainjrqom di Qotei a gagoq di beteresoqnumqa aqa qalaqalaiyo kumbra di gago are miligiq di tulan kobaoqnsim singilaoqnsim.

¹³ Iga kiersi qalieqom, Qotei a gagoq di beteresonaqa iga kamba dego a beterejunum? E marqai. Qotei na aqa Mondor iga egej dena iga qalieonum. ¹⁴ Abu Qotei a na tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanngi elenqa osiq deqa aqa Niri qarinyonaq mandamq aiej. Aqa kumbra di iga unsim deqa mare mare laqnum. ¹⁵ Tamo bei a endegsi marqas, "Yesus a Qotei aqa Niri." Degsi marqas deqa Qotei na a beteryesqas. Yimqa a na kamba dego Qotei beteryesqas. ¹⁶ Kumbra

dena iga bole qalieonum, Qotei na iga tulan qalaqalaigeqnu. Aqa qalaqalaiyo kumbra di gago are miligiq di unu. Deqa iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum.

Qotei a segi qalaqalaiyo kumbra qa utru. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a na Qotei beteryesqas. Yim Qotei na a kamba dego beteryesqas. ¹⁷ Iga degsi sqom di qalaqalaiyo kumbra di gago are miligiq di tulan kobaosim singilaesqas. Deqa mondoj Qotei na tamo nanjo une qa peginjrqqa batiama iga ulaqasai. Bole, iga mandamq endi unum. Ariya iga Kristus bulosim aqa kumbra bole dauryeqnum deqa mondoj iga ulaqasai. ¹⁸ Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a ulaqasai. Qalaqalaiyo kumbra aqa are miligiq di tulan kobaosiq singilaejunu deqa ulaqajqa kumbra aqaq di sosai. Ulaqajqa kumbra aqa utru endegsi unu. Tamo bei a qalie, mondoj Qotei na tamo ungasari nanjo une qa nanji peginjrsimqa nanji awai uge enjrqas. A di qalie deqa a ulaeqnu. A ulaeqnu deqa iga qalieonum, aqa are miligiq di qalaqalaiyo kumbra tulan singilaosaiunu.

¹⁹ Iga na gago Kristen was nanji qalaqalainjreqnum. Di kiyaaqa? Qotei a namoqna iga qalaqalaigej deqa. ²⁰ Tamo bei a marqas, "E Qotei tulan qalaqalaieqnum." Degsi marsimqa ariya a olo aqa Kristen was nanji yala qalaqalainjrosaietqnu. Deqa tamo di a gisan tamo. A na aqa Kristen was nanji namgala na unjreqnu. Ariya a na nanji qalaqalainjrosaietqnu. Deqa a na Qotei namgala na unosaieqnu qaji a dego qalaqalaiyqa keresai. ²¹ Iga dal anjam di Kristus aqaq na em. Dal anjam agiende. Tamo a Qotei qalaqalaieqnum di a na aqa Kristen was nanji dego qalaqalainjroqnome.

Kristen tamo ungasari nanji mandam endeqa singila gotranyoqnsib singila na tigeleqnum

5 Yesus a segi Kristus. Tamo kalil degsib maroqnsib Yesus qa nanjo areqalo singilateqnum qaji nanji Qotei aqa angro tintinj unub. Tamo kalil Abu Qotei qalaqalaieqnum qaji nanji na aqa angro nanji dego qalaqalainjreqnum. ² Iga Qotei qalaqalaieqnum aqa dal anjam dauryoqnom dena iga qalieonum, iga Qotei aqa angro nanji dego qalaqalainjreqnum. ³ Iga Qotei qalaqalaieqnum di iga aqa dal anjam dego dauryqom. Iga Qotei aqa dal anjam dauryqajqa di gulube sai. Di oto. ⁴ Tamo kalil Qotei aqa angro tintinj unub qaji nanji mandam endeqa singila gotranyoqnsib singila na tigelejunub. Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa iga qoto qa singilaieqnum mandam endeqa singila gotranyeqnum.

Qotei na aqa Njiri qa anjam palontej

⁵ Tamo yai nanji mandam endeqa singila gotranyoqnsib singila na tigelejunub? E ningi merngwai. Tamo nanji Yesus a Qotei aqa Njiri degsib maroqnsib a qa nanjo areqalo singilateqnum qaji nanji segi mandam endeqa singila gotranyoqnsib singila na tigelejunub.

⁶ Yesus Kristus a bosiq ya na yanso ej. Osiq namburbasq di moinaqa aqa lenj aiej. A ya na yanso oqajqa deqa segi bosai. A moimqa aqa lenj aiqajqa deqa ti bej. Qotei aqa Mondor a anjam bole qa utru. A Yesus Kristus aqa kumbra qa anjam palonteqnu. ⁷ Tamo qalub nanji Yesus aqa kumbra qa anjam palonteqnum. ⁸ Tamo qalub agiende. Mondor na ya na lenj na nanji qalub anjam qujaitosib Yesus aqa kumbra qa anjam palonteqnum.

⁹ Tamo bei na iga anjam mergwas di iga qusim bole qa marqom. Ariya anjam Qotei na iga mergeqnu qaji di aqa anjam tintinj. Anjam dena tamo nanjo anjam tulan bunyejunu. Anjam Qotei na iga mergeqnu qaji di aqa segi Njiri qa anjam. ¹⁰ Tamo bei a Qotei aqa Njiri qa aqa areqalo singilatqas di aqa Njiri qa anjam dego aqa are miligiq di singilatim sqas. Ariya tamo bei a Qotei aqa anjam aqa areqaloq di singilatqasai di a na Qotei aqa nam ugetosim Qotei a gisan tamo qa minjobulqas. Di kiyaaqa? A Qotei aqa Njiri qa anjam Qotei na iga mergeqnu qaji di aqa areqaloq di singilatqasai deqa. ¹¹ Kumbra dena Qotei na iga osorgej, aqa anjam bole. Qotei na iga nambile gaigai sqajqa marsiq iga nambile egej. Nambile di aqa utru Qotei aqa Njiri aqaq di unu. ¹² Tamo bei a Qotei aqa Njiri beteryesqas di a nambile oqas. Ariya tamo bei a Qotei aqa Njiri beteryesqasai di a nambile oqasai.

Iga nambile gaigai sqom. Di iga bole qalieonum

¹³ E na anjam endi nengrenyosim ningi tamo ungasari Qotei aqa Njiri aqa nam qa nunjo areqalo singilateqnum qaji ningi qa qarinyonum. Yim ningi qalieqajqa, ningi nambile gaigai sqab. ¹⁴ Iga Qotei aqa areqalo dauryosim ingi bei qa pailyqom di a gago pail quqwas. Deqa iga Qotei ulaiyqasai. Iga aqa areq giloqnom. ¹⁵ Iga qalie, Qotei a gago pail gaigai queqnu. Deqa iga ingi bei qa Qotei pailyimqa a na egwas. Di iga qalieonum.

¹⁶ Ariya ningi na Kristen was bei a une atim unsibqa ningi a qa Qotei pailyie. A moiqajqa une atosai deqa ningi a qa pailyibqa Qotei na aqa une kobotim a moiqasai. A nambile sqas. Ariya Kristen tamo bei a moiqajqa une atqas di Qotei na a qalim moiqas. Deqa ningi a qa Qotei pailyaib. ¹⁷ Kumbra uge kalil tamo nanji yeqnum qaji di une. Ariya tamo nanjo une qudei qa Qotei na nanji moitnjrosaietqnu.

¹⁸ Iga qalie, tamo kalil Qotei aqa angro tintinj unub qaji nanji une atosaietqnum. Tamo kalil Qotei aqa angro tintinj unub qaji nanji Qotei na geregere taqatnjreqnu deqa tamo uge Satan a na nanji ugeugeinjrqqa keresai. ¹⁹ Iga qalie, iga Qotei aqa angro unum. Ariya tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanji tamo uge Satan aqa sorgomq di unub deqa a na nanji singila na taqatnjreqnu.

²⁰ Iga qalie, Qotei aqa Njiri a bosiq iga powo egej. Yim iga Qotei qa bole qalieqajqa deqa. Iga Qotei beteryejunum. Iga aqa Njiri Yesus Kristus dego beteryejunum. Yesus a segi Qotei bole. A segi nambile gaigai sqajqa utru.

²¹ O ijo anğro kalil, niŋgi gisaŋ qotei kalil naŋgi torei qoreinjsib isaq giliye.

2 Jon

1 E Kristen nanngo gate. Ni unja Qotei na giltmej qaji. E na anjam endi nenngrenyosim ino angoro nanngi qa ti ni qa ti qarinyonum. E bole merngwai. E ningi tulan qalaqalaingeqnum. E segi na sai. Tamo ungasari kalil anjam bole qalieonub qaji nanngi dego ningi tulan qalaqalaingeqnub. ² Anjam bole di gagoq di unu. Anjam di bati gaigai gagoq di sqas. Deqa iga ningi tulan qalaqalaingeqnum. ³ Abu Qotei wo aqa Niri Yesus Kristus wo nanngi aiyel anjam bole na ti qalaqalaiyo kumbra na ti iga qa are tulan boleinjrsim dulibqa iga lawo na sqom.

Ningi qalaqalaiyo kumbra dauryoqniye

⁴ Ino angoro qudei nanngi anjam bole dauryeqnub e di qusim deqa e tulan areboleboleibqo. Agi Abu Qotei a nami iga aqa anjam dauryqa mergej. ⁵ Ariya unja, e ni anjam bei mermitqa ni qusim daurye. Anjam agiende. Iga segi segi na gago Kristen was nanngi qalaqalainjroqnom. E dal anjam bunuj ni mermosai. Dal anjam di iga nami qusim ojem. ⁶ Qalaqalaiyo kumbra agiende. Iga Qotei aqa dal anjam dauryoqnom. Dal anjam di aqa damu agiende. Ningi qalaqalaiyo kumbra dauryoqniye. Dal anjam di agi ningi nami queb.

Ningi Kristus aqa anjam singila na ojesoqniye

⁷ Ningi quiye. Tamo gargekoba nanngi iga gisanqwa maroqnsib mandam endia laqnum. Yesus Kristus a tamo bulyosiq mandamq aiej anjam di nanngi olo saideqnum. Tamo deqaji nanngi gisanq tamo. Nanngi Kristus jeuteqnum. ⁸ Deqa ningi geregere nam atoqniye. Gago wau iga nami nunngo ambleq di yoqnem qaji di ningi olo urato uge. Ningi singila na tigeloqniye. Osib di ningi awai bole oqab. ⁹ Tamo bei a Kristus aqa anjam ojqa uratosim olo anjam bei totoryosim dauryqas di a Qotei ombla sqa keresai. Ariya tamo bei a Kristus aqa anjam singila na ojesqas di Abu Qotei wo aqa Niri wo nanngi a koba na sqab. ¹⁰ Tamo bei a ningi qa bosim ariya a Kristus aqa anjam ti bqasai di ningi a ban ojaib. Ningi a osib nunngo talq osi gilaib. ¹¹ Ningi a ban ojcab di ningi a aqaryaiyosib a ombla wau uge ojcab.

Jon a nanngi qa bosim anjam kalil minjrekritqas

¹² E anjam gargekoba nenngrenyosiy ningi qa qarinyqa kere. Ariya e nenngrenyqasai. E mati bosiy ningi nunngsiy anjam kalil di merngkekritqai. Yim ningi qusib areboleboleingwas.

¹³ Ino jaja agi Qotei na giltej qaji aqa angoro nanngi na ni kaiyeimonub.

3 Jon

1 E Kristen nanngo gate. O ijo was bole Gaius, e na anjam endi nengrenyosim ni qa qarinyonum. E ni bole mermqai. E ni tulan qalaqalaimeqnum.

² O ijo was bole, e ni qa Qotei pailyeqnum. Yim a na ni aqaryaimimqa ino wau kalil geregere brantqas. Osim ni segi dego bole sqam. E qalieonum, ino qunun bole unu. ³ Nami Kristen was qudei nanngi e nubqa bosib endegsib merbeb, "Gaius a anjam bole dauryeqnu." Degsib merbonab e qusim tulan areboleboleibej. Od, e qalieonum, ni anjam bole dauryeqnum. ⁴ Ijo angro nanngi anjam bole dauryeqnub e di quoqnsim deqa e tulan areboleboleibeqnu. Ijo arebolebole dena arebolebole kalil tulan bunyejunu.

Gaius a na aqa Kristen was nanngi geregereinjqre

⁵ O ijo was bole, ni anjam bole dauryoqnsim Kristen was nanngi geregereinjqre. Osim tamo qudei nanngo ulatamu ni qaliesai qaji nanngi dego ni na geregereinjqre. Di ni kere yeqnum. ⁶ Kristen was qudei nanngi ino qalaqalaiyo kumbra deqa saeqnab Kristen tamo ungasari endia unub qaji nanngi queqnum. Ariya Kristen was nanngi di olo tigelosib walwelqa laqnbqa ni na inngi inngi qa nanngi aqaryainjre. Ni degyqam di kumbra bolequja. Ni Qotei aqa areqalo dauryosim nanngi aqaryainjrim nanngi gilqab. ⁷ Tamo nanngi di Yesus aqa wau ojqajqa maroqnsib deqa nanngi aqa anjam osi walweleqnum. Ariya nanngi walweloqnsib nanngi sawa bei bei qaji tamo nanngoq dena inngi inngi osaieqnum. ⁸ Deqa iga na tamo deqaji nanngi aqaryainjqroqnom. Iga degyqom di iga nanngi koba na wau qujai sosim Qotei aqa anjam bole singilatoqnom.

Diotrefes a kumbra uge yeqnu

⁹ Nami e anjam qudei nengrenyosim Kristen tamo ungasari nunngo qureq di unub qaji nanngi qa qar-

inyem. Ariya Diotrefes a tulan diqoqnsiqa a na tamo kalil nanngi bunjnrsim aqa segi nam soqtqajqa singilaeqnu. Deqa a gago anjam di quetgosaieqnu. ¹⁰ Deqa e nngi qa bosiy aqa kumbra deqa nngi olo saingwai. A iga qa anjam uge uge mareleqnu. Di segi sai. A na Kristen was nanngi aqa talq joqsi gilqa urateqnu. Yeqnaqa tamo qudei nanngi na Kristen was qudei nanngi nanngo talq joqsi gilqa laqnaq a na nanngi olo getentnjre. Osiqa nanngi Qotei tal miligiq gilqa dego saidnjre.

Demitrius a kumbra bole yeqnu

¹¹ O ijo was bole Gaius, ni kumbra uge dauryaim. Ni kumbra bole segi daurye. Tamo a kumbra bole yqas di a Qotei aqa tamo sqas. Ariya tamo nanngi kumbra uge uge yeqnum qaji nanngi Qotei unqa keresai.

¹² Tamo kalil nanngi Demitrius a qa mareqnum, aqa kumbra bole. Qotei aqa anjam bole a dego tamo bulosiqa Demitrius aqa kumbra bole qa mareqnu. E dego a qa mareqnum, aqa kumbra bole. Ni qalie, ijo anjam di bole.

Jon a Gaius unqajqa bosim a ombla anjam marqab

¹³ E anjam gargakoba nengrenyosiy ni qa qarinyqa kere. Ariya e nengrenyqasai. ¹⁴ Sokiñala e ni qa bosiy ni numsiy aqo aiyel ombla anjam marqom.

¹⁵ Ni are lawo na soqnime. Kristen was endia unub qaji nanngi ni qa kaiye anjam qarinyonub. E kamba dego Kristen was kalil ni koba na unub qaji nanngi qa kaiye anjam qarinyonum. Ijo kaiye anjam di ni na nanngi minjime.

Jut

¹ E Jut. E Yesus Kristus aqa wau tamo. E Jems aqa was. E na anjam endi nenngrenyosim ningi tamo ungasari Qotei na metngej qaji ningi qa qarinyonum. Gago Abu Qotei a na ningi tulan qalaqalaingeqnu. Yesus Kristus a segi na ningi taqatngeqnu. ² Qotei a ningi qa are tulan boleiyimqa ningi geregere lawo na sosibqa qalaqalaiyo kumbra dauryoqniye.

Jeu tamo nanngi uliosib nungo ambleq aieb

³ O ijo was bole, Qotei na iga kalil padalo sawaq dena elenej wau di aqa utru e na nenngrenyosiy ningi qa qarinyqajqa are koba unu. Ariya e anjam bei dego nenngrenyosiy ningi qa qarinyqqa are qaleqnum. Anjam agiende. Jeu tamo nanngi bosib Kristus aqa anjam bole ugeugeiyqa laqrib nungo areqalo Kristus qa singilateqnu qaji di ningi olo singila na ojsibqa jeu tamo nanngi di gotranjnroqniye. Iga Qotei aqa tamo ungasari unum deqa Qotei na gago areqalo tigeltetgonana iga Kristus aqa anjam bole gago areqaloq di singilatejunum. Deqa tamo bei na anjam di olo bulyqa keresai. ⁴ Jeu tamo qudei nanngi uliosib nungo ambleq aieb. Qotei a nami nanngi qa marej, "Mondon e na nanngo une qa peginjrsiy padaltnjrqi." Es was qu, jeu tamo nanngi di Qotei qoreiyeqnub. Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnu aqa anjam di jeu tamo nanngi dena olo bulbulyoqnsib mareqnu, "Qotei a iga qa lanja are boleiyeqnu. Deqa unngum, iga kumbra uge uge yoqngom." Degsib maroqnsib gago Gate Koba Yesus Kristus dego qoreiyeqnub.

⁵ Ningi Tamo Koba Qotei qa qalie. Nami Israel tamo ungasari nanngi Isip sawaq di sonabqa Qotei na nanngi joqsiq gilej. Joqsiq gilsiq ariya tamo ungasari a qa nanngo areqalo singilatosai qaji nanngi a na padaltnjrej. Ningi di nami qalieeb. Ariya ningi deqa olo are qalqajqa deqa e nungo areqalo tigeltetngonum. ⁶ Ningi lan angro uge uge nanngi qa are qaliye. Tulan nami lan angro qudei lan qureq dia Qotei aqa wau ojoqneb qaji nanngi wau deqa areboleboleinjrosai deqa nanngi lan qure uratosib jaraieb. Deqa Qotei a na nanngi osiq sawa ambruc di breinjrsiq tontnjrej. Deqa nanngi sawa dia tariqsokobaiyib mondon tamo peginjrqqa batiamqa Qotei na nanngi olo osimqa nanngo une qa nanngi peginjrqas. ⁷ Nami Sodom ti Gomora ti qure kalil jojomoq di soqneb qaji nanngi ti lan angro uge nanngo kumbra di dauryoqnsib sambala kumbra tulan ugedamu yoqneb. Nanngo sambala kumbra di tulan bei. Deqa mondon Qotei na nanngi namyuo kobaq di breinjrim nanngi bati gaigai dia sqab.

Deqa was qu, iga kumbra uge deqa are qaloqnsim ulaoqngom. Osim kumbra uge di dauryqa uratqom. ⁸ Ariya jeu tamo nanngi di kumbra endeqaji yeqnu. Nanngi neiobilqeioqnsib dena nanngo are tigeltetnjreqlanaqa nanngi nanngo segi jejamu qa areboleboleinjreqlanaqa kumbra uge uge yeqnu. Osib Qotei a nanngo Tamo Koba unu deqa are qalqajqa uratoqnsib olo diqoqnsib Qotei aqa lan angro kokba nanngi misilinjreqlanaqa. ⁹ Ariya lan angro gate Maikel a kumbra degyo saieqnu. Agi a Satan ombla nriqnsib nanngi Moses aqa qusa oqajqa deqa anjam na qotoqnsib Maikel a diqosiq Satan misilinyosai. A misilinyqa uratosiq minje, "Tamo Koba Qotei a segi na ni saidmim medabu getent." ¹⁰ Ariya tamo uge nanngi di tulan diqoqnsib kumbra nanngi poinjrosai qaji di olo misilinyeqnu. Nanngi wagme juwan bul tulan nanariosib nanngo segi jejamu qa areboleboleinjreqlanaqa areqalo bole dauryqa urateqnu. Nanngo kumbra deqa mondon Qotei na nanngi tulan numougetqas. ¹¹ Tamo nanngi di tulan padalougetqab. Kein a nami kumbra uge yoqnej dego kere tamo nanngi di Kein dauryosib kumbra uge yeqnu. Nanngi silali koba oqajqa deqa maroqnsib gam grosib Balam aqa kumbra uge dauryosib laqnu. Kora agi nami Qotei aqa anjam gotranyoqnej qaji aqa kumbra uge di dego nanngi dauryeqnu. Deqa nanngi padalougetqab.

¹² Bati gaigai ningi nungo ingi goioq di awoqnsib Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra dauryeqnab tamo uge nanngi di uli na boqnsib nungo ambleq di kumbra tulan jigat yeqnu. Nanngi kumbra di yqajqa jemainjro saieqnu. Nanngi nanngo segi jejamu qa are qaleqnu. Jagwa na awa puyeqnaqa urur koboeqnu dego kere tamo nanngi di kumbra bole bei babtosaieqnu. Qura geitqa batieqnaqa a geitosaieqnu dego kere tamo uge nanngi di kumbra bole bei babtosaieqnu. Iga njamtan moio otoroqnsim taqal breinjreqlanaqa dego kere tamo nanngi di Qotei na osim sawa ugeq breinjrqas. Deqa mondon nanngi moiougetosib torei padalqab. ¹³ Jagwa na yuwal tigelteqnaqa yuwal korkorteqnaqa morman aieqnu dego kere tamo nanngi di kumbra uge uge babtelenjoqnsib nanngi nanngo kumbra uge deqa jemainjrosai qaji. Nanngi bongar bul lan goge dia nanngo gam grotoqnsib lanja lanja laqnu dego kere. Deqa mondon Qotei na tamo nanngi di breinjrim sawa ambruc aielenjosib bati gaigai dia sqab. Sawa ambruc di Qotei na nami nanngi gereiyetnjrej unu.

¹⁴ Nami Enok a soqnej. A Adam aqa silei 7q dena nambabej. A Qotei aqa medabu osiq tamo uge deqaji nanngi qa endegsi marej, "Ningi uniye. Mondon Tamo

Koba Qotei a na aqa segi lan angro tulan gargekoba nanngi joqsim bqas. ¹⁵ Bosim tamo kalil Qotei qoreiyeqnub qaji nanngo une qa peginjrsim ugeugeinjrqs. Osim nanngo kumbra uge di nanngi osornjrimqa nanngi deqa are qalsib gulube koba oqab. Tamo qudei une yeqnub qaji nanngi Qotei tulan qoreiyoqnsib a misilinyoqnsib kumbra tulan uge uge yeqnub. Deqa Qotei na nanngi dego nanngo kumbra uge di osornjrimqa nanngi deqa are qalsib gulube koba oqab." Enok a nami degsi marej. ¹⁶ Tamo nanngi di gaigai are ugeinjreqnaqa lanja lanja tamo nanngo jejamuq di anjam qamelenjreqnub. Osib nanngo segi areqalo uge uge dauryeqnub. Nanngi nanngo medabu waqtoqnsib diqoqnsib nanngo segi ñam soqteqnub. Osib tamo ungasari nanngo ñam dego lanja soqtetnjroqnsib nanngi walawala-injreqnub. Yim nanngi na nanngo areqalo dauryqajqa deqa.

Nunngo areqalo Qotei qa singilateqnub qaji di ningi singila na ojesoqnsibqa dena nunngo are tulan singilaqas

¹⁷ Ariya ijo was bole, ningi kumbra mondonj brantqas qaji deqa are qaloqniye. Nami gago Tamo Koba Yesus Kristus a na aqa anjam maro tamo nanngi qarinjreqnaqa ningi qa boqnsib anjam merngoqneb. Nanngo anjam deqa ningi olo are qaloqniye. ¹⁸ Agi nanngi anjam endegsib merngoqneb, "Mondonj diño bati jojomamqa meqe meqem tamo nanngi boqnsib Qotei qoreiyoqnsib nanngo segi areqalo uge uge dauryoqnsib." ¹⁹ Tamo nanngi di Kristen tamo ungasari nanngi potoaiyeltnjreqnub. Osib mandam qa ingi ingi qa are koba qaleqnub. Qotei aqa Mondor nanngoq di sosai deqa nanngi kumbra uge degyeqnub.

²⁰ Ariya ijo was bole, nunngo areqalo Qotei qa singilateqnub qaji di ningi singila na ojesoqnsibqa dena nunngo are tulan singilaqas. Osib ningi bati gaigai Mondor Bole aqa singila na pailyoqniye. ²¹ Qotei a na ningi tulan qalaqalaingeqnu. Deqa ningi a beteryesoqnsibqa a na gaigai ningi qalaqalaingeqns. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a iga qa tulan duleqnu aqa kumbra di a na mondonj boleq atqas. Yim ningi ñambile gaigai sqab. Deqa ningi gaigai a qa tariñoqnsib soqniye. ²² Kristen was qudei nanngi areqalo aiye aiyelteqnub deqa ningi nanngi qa dulosib gegerereinjroqniye. ²³ Ariya tamo qudei nanngi une ti unub deqa nanngi ñamyuoq aiqa laqnub. Deqa ningi nanngi urur minjribqa nanngi nanngo une uratosib are bulyqab. Osib deqa nanngi ñamyuoq aiqasai. Qotei na nanngi oqas. Ariya tamo qudei nanngi nanngo areqalo namij dauryeqnub deqa nanngi gara sari bulosib tulan jiga ti unub. Deqa ningi nanngi qa olo duloqniye. Osib nanngo une qa ulaosib kumbra jigat deqaji kalil uratosib isaq giliye.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²⁴ O was qu, Qotei a na ningi taqatngooqne. Yim ningi ulonqasai. Mondonj a na ningi joqsim lanj qureq osi oqimqa ningi aqa rianj unsib une saiqoji sosib tulan areboleboleingim sqab. ²⁵ Qotei a segi qujai Qotei bole. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na iga olo elenje. Deqa iga aqa ñam soqtoqnqom. A gago Mandor Koba singila koba ti unu qaji. A na ingi ingi kalil taqatejunu. A nami degsi soqnej. A bini degsi unu. A bati gaigai degsi sqas. Bole.

Uli Anjam

1 Nami anjam endi uliesonaqa Yesus Kristus na olo babtej. Qotei na anjam endi Yesus osoryej. Yimqa kumbra mondor urur brantoqujatqas qaji di Yesus na kamba olo aqa wau tamo nanği osornjrqajqa deqa. Ariya Yesus a na aqa lanğro qarinyonaqa a e qa bosiqqa anjam endi e ebej. Yim e na kamba olo aqa wau tamo qudei nanği minjrqajqa deqa. E Jon. E Yesus aqa wau tamo. ² E kumbra kalil endi unem deqa e Qotei aqa anjam ti Yesus Kristus aqa anjam ti boleq na marem. Osim marem, anjam endi bole.

³ E Qotei aqa medabu osim deqa anjam endi neğrenyonum. Anjam endi Qotei aqaq na bej. Deqa tamo a anjam endi sisiyqas di a tulanğ areboleboleiyqas. Tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam e nengrenyonum qaji endi qusib dauryqab di nanği dego tulanğ areboleboleinjrqas. Di kiyaaqa? Kumbra kalil endi brantqajqa bati jojomqo.

Jon a anjam endi nengrenyosiq tamo unğasari qure 7-pelaq dia Yesus aqa ñam qa koroosib loueqnub qaji nanği qa qarinyej

⁴ E Jon. E na anjam endi nengrenyosim ninği tamo unğasari qure 7-pelaq dia Yesus aqa ñam qa koroosib loueqnub qaji ninği qa qarinyonum. Ninği agi Esia sawaq di unub. Qotei bini unu, nami soqnej, bunuqna bqas qaji a ninği qa are tulanğ boleiyimqa ninği are lawo na soqniye. Mondor 7-pela Qotei aqa awo jaram koba namoq di unub qaji nanği dego ninği qa are tulanğ boleinjrimqa ninği are lawo na soqniye. ⁵ Yesus Kristus a Qotei aqa anjam kalil geregere palontosiq mareqnu qaji tamo. A tamo kalil nanği qa namoosiq subq na tigelej. A mandor kokba kalil mandamq endi unub qaji nanğo Tamo Koba. A dego ninği qa are tulanğ boleiyimqa ninği are lawo na soqniye.

Yesus a na iga tulanğ qalaqalaigeqnu. A moisiqa aqa leğ aiej dena a na gago une kalil kobotetgej. ⁶ Iga aqa Abu Qotei aqa atra tamo sqajqa deqa a na iga giltgej. Iga Qotei ombla mandor kokba sqajqa deqa ti iga giltgej. Yesus Kristus a bati gaigai ñam koba ti singgila koba ti sqas. Bole.

⁷ Ninği uniye. Yesus a lanğbi ambleq na boqnimqa tamo kalil nanği a unqab. Tamo kalil nami a qaja na qameb qaji nanği dego a unqab. Tamo unğasari kalil mandamq endi unub qaji nanği a qa are ugeinjrimqa tulanğ akamugetqab. Od, kumbra di brantqas. Bole.

⁸ Tamo Koba Qotei singgila koba ti unu qaji a marej, "E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai."

Qotei a degsi marej. Agi a segi qujai nami soqnej. A bini unu. A olo bunuqna bqas.

Jon a Kristus unej

⁹ E nunğo was Jon. E ti ninği ti Yesus aqa tamo unum deqa iga kalil gulube koba qoboioqnsim jaqatinğ eleneqnum. Qotei a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeqnu. Deqa iga kalil koba na singgila na tigelooqnsimqa gulube qoboijejunum. E Qotei aqa anjam ti Yesus aqa anjam ti palontsim laqnem deqa jeu tamo nanği na e taqal waibosib nui ñam Patmos endia e ateb unum. ¹⁰ E Patmos nui endi sonamqa Tamo Koba aqa batiej. Onaqa Qotei aqa Mondor Bole na e singgilatbonaqa ijo qoreq di tamo bei lelenonaqa e aqa kakoro quem. A tulanğ koba lelenej. Gul anjameqnu dego kere. ¹¹ Lelenosiq merbej, "Kumbra kalil ni unqam qaji di nengrenyosim qarinyimqa tamo unğasari qure 7-pelaq dia Yesus aqa ñam qa koroosib loueqnub qaji nanğoq gilqas. Tamo unğasari agi Efesus qureq dia, Smerna qureq dia, Pergamum qureq dia, Taiataira qureq dia, Sardis qureq dia, Filadelfia qureq dia, Laodisia qureq dia Yesus aqa ñam qa koroosib loueqnub qaji nanğoq qarinyim gilem."

¹² Onaqa e tamo anjam merbej qaji di unqajqa bulosim ñam atem lam 7-pela gol na gereiyo qaji di sonab unjrem. ¹³ Lam nanğo ambleq di tamo bei sonaq unem. Tamo di a Tamo Anğro bul. A gara olekoba jugnaq aisiq singa kabutej. Aqa are targaq di alalag gol na gereiyo qaji dena kainyej. ¹⁴ Aqa gate ti gate banğa ti lanğbi bul tulanğ qat soqnej. Aqa ñamdamu ñam pulonğ bul pulonğoqnej. ¹⁵ Aqa singa minjaloqnej. Bras ñamyuo na koiteqnab minjaleqnu dego kere. E aqa kakoro quem di ya kobaquja meli dosiq anjam ateqnu dego kere. ¹⁶ Aqa banğ wo na bongar 7-pela ojeleresoqnej. Aqa medabuq dena serie olekoba qala aiyel tulanğ qala uge brantej. Aqa ulatamu seğ bul tulanğ suwanğoqnej.

¹⁷ E tamo di unsimqa tulanğ ulaugetosim ñam ambruibonaqa e aqa singa jojomq di ulonğosim moiobulem. Onaqa a na aqa banğ wo ijo gateq di atsiqa merbej, "Ni ulaaim. E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. ¹⁸ E ñambile gaigai sqajqa utru. Nami e moiem. Bini ni e nube. E olo ñambile unum. E bati gaigai ñambile sqai. E segi na moio ti moio qure ti taqatejunum. ¹⁹ Deqa kumbra ni bini unonum qaji deqa nengrenye. Kumbra bini unu qaji ti kumbra bunuqna brantelenqas qaji deqa ti nengrenye. ²⁰ Bongar 7-pela ijo banğ woq di unub qaji nanği ti lam 7-pela gol

na gereiyo qaji nanġi ti di ni unjronum. Di anjam ulito qaji. Aqa utru agi mermqai. Ni que. Bongar 7-pela di agi tamo unġasari qure 7-pelaq dia e qa loueqnub qaji nanġo laŋ anġro 7-pela nanġi. Lam 7-pela di agi tamo unġasari qure 7-pelaq dia e qa loueqnub qaji nanġi.”

Anjam Jon a Efesus qure nanġi qa qarinyej qaji

² Yesus a na e degsi merbsiqa olo endegsi merbej, “Efesus qureq dia tamo unġasari nanġi ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanġo laŋ anġro qa anjam endegsim nengrenyosim aqaq qarinye, ‘E Yesus. E ijo baŋ wo na bongar 7-pela ojejunum. E lam 7-pela gol na gereiyo qaji nanġo ambleq di walweleqnum. E na anjam endi ni qa qarinyonum. ² Ino kumbra ti ino wau ti di e qalieonum. E qalie, ni singila na tigeloqnsimqa tamo uge nanġi qa tulaŋ asgimeqnu. Tamo nanġi di endegsib mermeqnu, “Iga dego Qotei aqa anjam marqajqa deqa qarinqwo.” Di gisaŋ. Qotei na nanġi qarinqrosai. Ni nanġo anjam di tenemtosim ni qalieonum, nanġi gisaŋ tamo. Ni keretsim qalieonum. ³ Ni ijo ñam ojejunum deqa tamo qudei nanġi na ni numoqnsib ugeugei-meqnu. Ariya e qalieonum, ni singila na tigeloqnsimqa gulube di qoboieqnum. Ni asgimo-saieqnu.

⁴ “Ariya ino kumbra uge qujai e ubtsiy mermqai. Nami ni e qa ino areqalo singilatosim bati deqa ni na e tulaŋ qalaqalaibonem. Ariya bini ni kumbra di uratonum. ⁵ Nami ni kumbra bole yoqnem. Ariya bini ni kumbra di uratonum deqa ni ulononum. Deqa ni que. Kumbra ni nami yoqnem qaji deqa olo are qalsimqa are bulyosim kumbra di olo daurye. Ni dauryeqasai di e ni qa bosiy ino lam olo taqal atetmqai. ⁶ Ariya ino kumbra bole bei agi ubtsiy mermqai. Nikolas aqa wau tamo nanġi kumbra uge uge yeqnu. Nanġo kumbra di ni tulaŋ urateqnum. Keretsim urateqnum. E dego urateqnum.

⁷ “Tamo a dabkala ti sqas di a anjam Qotei aqa Mondor Bole na tamo unġasari qure qureq dia ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanġi minjreqnu di geregere quem. Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na laŋ qure qa ñam gei osiy anaiyit a uysim dena ñambile gaigai sqas. Nam di agi Qotei aqa laŋ qureq di unu.’ O Jon, ni anjam degsim nengrenyosim Efesus nanġo laŋ anġro aqaq qarinye.”

Anjam Jon a Smerna qure nanġi qa qarinyej qaji

⁸ Yesus a na e degsi merbsiqa olo endegsi merbej, “Smerna qureq dia tamo unġasari nanġi ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanġo laŋ anġro qa anjam endegsi nengrenyosim aqaq qarinye, ‘E Yesus. E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. Nami moiem. Bini e olo ñambile unum. E na anjam endi ni qa qarinyonum. ⁹ Ni gulube ti jaqatiŋ ti ejunum di e qalie. Ni inġi tulaŋ saiqoji unum di dego e qalie. Di unġum. Ni laŋ qure qa inġi inġi koba elenejunum. E qalie, tamo qudei nanġi na ni misilinqmsib anjam uge uge mermeqnu. Nanġi segi qa mareqnu, “Iga

Juda tamo.” Di gisaŋ. Nanġi Satan aqa anġro. ¹⁰ Bunuqna ni jaqatiŋ koba oqam. Ni deqa ulaaim. Ni que. Satan a na ningi qudei ojelenosim tonto talq breingwas. Breingimqa ningi ijo ñam geregere ojqab kio ijo ñam uratosib ulonqab kio di Satan a nunġo areqalo unsim qalieqajqa deqa ningi tonto talq breingwas. Ningi bati 10-pela gulube ti jaqatiŋ ti sqab. Ariya ningi e qa nunġo areqalo singilatosib soqniye. Sosib sosib gilsib jeu tamo nanġi na ningi linggib morenqab. Amqa e na ningi ñambile engwai. Ñambile di nunġo awai boledamu.

¹¹ “Tamo a dabkala ti sqas di a anjam Qotei aqa Mondor Bole na tamo unġasari qure qureq dia ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanġi minjreqnu di geregere quem. Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di a moio bunu qaji turqasai. Moio dena a ugetqa keresai. Sai bole sai.’ O Jon, ni anjam degsim nengrenyosim Smerna nanġo laŋ anġro aqaq qarinye.”

Anjam Jon a Pergamum qure nanġi qa qarinyej qaji

¹² Yesus a na e degsi merbsiqa olo endegsi merbej, “Pergamum qureq dia tamo unġasari nanġi ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanġo laŋ anġro qa anjam endegsi nengrenyosim aqaq qarinye, ‘E Yesus. E serie olekoba tulaŋ qala uge qala aiyel ojejunum. E na anjam endi ni qa qarinyonum. ¹³ Qure ni di unum qaji nanġo kumbra e geregere qalieonum. Qure di Satan a na taqatejunu. Aqa awo jaram koba qure dia unu. Ariya e qalie, ni ijo ñam singila na ojesosim e qa ino areqalo singilateqnum. Ino areqalo di ni na ulito-saieqnum. Nami ijo anjam palonto tamo Antipas a niŋġi koba na wauoqnej. Antipas a ijo anjam geregere dauryoqnej deqa jeu tamo nanġi nunġo qureq dia a qalnab moiej. Moinaqa ni di unsimqa deqa ni e qoreibosai. Qure dia agi Satan a unu.

¹⁴ “Ariya ino kumbra uge qudei e ubtsiy mermqai. Tamo qudei Pergamum qureq di unub qaji nanġi Balam aqa kumbra uge singila na ojesonab ni na nanġi saidnjrosaietqnum. Balam aqa kumbra agiende. Nami Balam na Balak gam osoryonaqa gilsiqqa Israel tamo unġasari nanġi gisa gisaŋnjroqnsiqa kumbra ugeq breinjroqnej. Breinjroqnsiqa areqalo tigeltetnjreqnaqa nanġi qotei gisaŋ atrainjro qaji inġi uyoqnsib sambala kumbra yoqnsib laqneb. ¹⁵ Tamo qudei dego Pergamum qureq di unub qaji nanġi Nikolas aqa wau tamo nanġo anjam dauryeqnu. ¹⁶ Deqa ni are bulye. Ni are bulyeqasai di e urur ni qa bosiy serie olekoba ijo medabuq di unu qaji dena tamo nanġi di qoto itnjrqai.

¹⁷ “Tamo a dabkala ti sqas di a anjam Qotei aqa Mondor Bole na tamo unġasari qure qureq dia ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanġi minjreqnu di geregere quem. Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na laŋ qure qa inġi uliejunu qaji di anaiyit uyqas. Meniŋ qat dego yqai. Osiy meniŋ quraq di ñam bunuj neŋgrenyqai. Nam di tamo bei a qalieqasai. Tamo meniŋ oqas qaji a segi qalieqas.’ O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Pergamum nanġo laŋ anġro aqaq qarinye.”

Anjam Jon a Taiataira qure nangi qa qarinyej qaji

¹⁸ Yesus a na e degsi merbsiqa olo endegsi merbej, "Taiataira qureq dia tamo ungasari nangi ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanggo lanj angro qa anjam endegsi nengrenyosim aqaq qarinye, 'E Yesus. E Qotei aqa Njiri. Ijo ñamdamu ñam pulonj bul puloneqnu. Ijo singa minjaleqnu. Bras geregere ñomyeqnab minjaleqnu dego kere. E na anjam endi ni qa qarinyonum.

¹⁹ Kumbra bole kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. E qalie, ni gaigai ijo tamo ungasari nangi qalaqalainjreqnum. Ni e qa ino areqalo singilatoqnsimqa wau koba yoqnsimqa ijo tamo ungasari nangi aqaryainjreqnum. Gulube kalil ni qoboieqnum qaji di ni geregere qoboioqnsimqa singila na tigelejunum. Kumbra ni nami yoqnem qaji di bolequja. Ariya kumbra ni bini yeqnum qaji di olo tulanj boledamu. Kumbra dena ino kumbra nami yoqnem qaji di tulanj bunyejunu. Di e qalie.

²⁰ "Ariya ino kumbra uge qujai agi ubtsiy mermqai. Uña Jesebel a ni ombla sosiq waueqnaqa ni na a wiyosaieqnum. A segi qa mareqnu, "E Qotei aqa medabu o qaji uña." Di gisanj. A Qotei aqa medabu o qaji uña sai. A na ijo wau tamo nangi gisa gisanjnroqnsiqa gam osornjreqnaqa nangi na sambala kumbra yoqnsibqa qotei gisanj atrainjro qaji ingi uyeqnu. ²¹ A are bulyqajqa bati yem di a are bulyosim aqa sambala kumbra uratqajqa saidej. ²² Deqa ni que. E na uña di jaqatinj koba yitqa a makobaiyqas. Tamo nangi a ombla na sambalaosib laqnu qaji nangi aqa kumbra uge uge uratosib are bulyqasai di e nangi dego jaqatinj ti gulube koba ti enjrqai. ²³ Aqa angro nangi dego ñumit morenqab. Amqa tamo ungasari qure kalilq dia ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nangi qalieqab, e tamo kalil nanggo are miligi ti areqalo ti geregere unsim peleiyeqnum. Deqa ningi quiye. E na nunngo kumbra kalil geregere keretosiy nunngo awai dego segi segi enjgawai.

²⁴ "Ariya ningi qudei Taiataira qureq di unub qaji nunngo kumbra bole agi ubtsiy mernjgawai. Ningi uña Jesebel aqa anjam dauryosaieqnu. Satan aqa kumbra dego ningi qaliesai. Satan aqa kumbra di tamo nangi ulioqnsib yeqnu. Osib mareqnu, "Di Satan aqa uli anjam." Ariya kumbra di ningi qaliesai. Deqa e ningi gulube bei enjgwasai. ²⁵ Kumbra kalil ningi ojejunub qaji di singila na ojesoqnu e bqai.

²⁶ "Tamo a Satan ombla qotsim singilaosim ijo kumbra dauryosim gilsim gilsim diño bati itqas di e na a singila yitqa a na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nangi taqatnjroqnas. ²⁷ A na nangi tulanj singila na taqatnjroqnas. Taqatnjresoqnimqa nangi na aqa anjam gotranjoqnbqa nangi ñumoqnim morenjoqnbqa. Tamo nangi web paraparainjreqnu dego kere. Wau di e na tamo di yqai. Ijo Abu na e wau ebej dego kere a wau yqai. ²⁸ Nebeqa laqnaqa burbas bunuj oqeqnu qaji di dego a yqai. ²⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a anjam Qotei aqa Mondor Bole na tamo ungasari qure qureq dia ijo ñam qa koroosib loueqnub

qaji nangi minjreqnu di geregere quem.' O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Taiataira nanggo lanj angro aqaq qarinye."

Anjam Jon a Sardis qure nangi qa qarinyej qaji

3 Yesus a na e degsi merbsiqa olo endegsi merbej, "Sardis qureq dia tamo ungasari nangi ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanggo lanj angro qa anjam endegsim nengrenyosim aqaq qarinye, 'E Yesus. E Qotei aqa Mondor 7-pela ejunum. E bongar 7-pela dego ojejunum. E na anjam endi ni qa qarinyonum. Kumbra kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. Ino kumbra di bolesai. Nangi ni qa mareqnu, "Ni ñambile ti." Di sai. Ni moiem. ² Deqa ni ñam sirosim olo tigel. Ino kumbra qudei moiosaiunu qaji di ni na olo osim singilatime. Di kiyaaq? E ino kumbra unonum ijo Qotei aqa ñamgalaq di keresai. ³ Anjam bole ni nami qusim dauryem qaji deqa olo are qale. Are qalsim anjam di geregere dauryosim are bulye. Ni ñam sirosim tigelqasai di e bajinj tamo bul ni qa boqujatqai. Bati gembu e inoq bqai di ni qalieqa keresai.

⁴ "Ariya tamo ungasari qudei Sardis qureq di unub qaji nanggo kumbra bolequja. Nanggo gara jigatosai deqa nangi gara qat jigsib e ombla walweloqnbqa.

⁵ "Tamo a Satan ombla qotsim singilas di e na gara qat jigatqai. Aqa ñam Qotei a nami ñambile qa buk miligiq di nengrenyey qaji di e na olo nuntqasai. E ijo Abu aqa lanj angro nangi ti nanggo ulatamuq dia aqa ñam ubtqai. ⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a anjam Qotei aqa Mondor Bole na tamo ungasari qure qureq dia ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nangi minjreqnu di geregere quem.' O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Sardis nanggo lanj angro aqaq qarinye."

Anjam Jon a Filadelfia qure nangi qa qarinyej qaji

⁷ Yesus a na e degsi merbsiqa olo endegsi merbej, "Filadelfia qureq dia tamo ungasari nangi ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanggo lanj angro qa anjam endegsim nengrenyosim aqaq qarinye, 'E Yesus. E Qotei aqa tamo bole tinjtinj. E kumbra bole qa utru. Devit a nami mandor koba soqnej dego kere e kamba aqa wau osim Qotei aqa tamo ungasari nangi taqatnjreqnum. E siranj bei waqtqai di tamo bei na getentqa keresai. E getentqai di tamo bei na waqtqa keresai. E na anjam endi ni qa qarinyonum. ⁸ Kumbra bole kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. Deqa ni unime. Ino ulatamuq dia e siranj bei waqtetmonum. Di tamo bei na getentqa keresai. E qalie, singila kiñala inoq di unu. Ni ijo anjam geregere ojsim dauryeqnum. Ni ijo ñam uratosaiyeqnum. ⁹ Deqa ni que. E na maritqa Satan aqa wau tamo nangi bosib ino singaq di singa pulutosib endegsib qalieqab, e ni tulanj qalaqalaimenqnum. Ni qalie, Satan aqa wau tamo nangi di mareqnu, "Iga Juda tamo." Di gisanj. Nangi Juda tamo sai. ¹⁰ Ni ijo anjam geregere dauryoqnsimqa gulube kalil qoboioqnsim singila na tigelejunum deqa e ni taqatmesoqnitqa Satan a bosim tamo ungasari kalil sawa sawa kalilq di

unub qaji nanği gulube enjrqa batiamqa gulube di ni qa bqasai. ¹¹ E ni qa boqujatqai. Deqa anjam ni oje-junum qaji di singila na ojesoqne. Amqa tamo bei na ino awai bole yaimqasai.

¹² “Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na a osiy ijo Qotei aqa tal aqa tamo bul namoq di tigeltit sqas. Deqa a olo bunu Qotei aqa talq dena oqedqasai. Aqa jejamuq di e na ijo Qotei aqa ñam ti ijo Qotei aqa qure koba agi Jerusalem bunuj aqa ñam ti ijo segi ñam bunuj ti nengrenyqai. Jerusalem bunuj agi lanğ qureq di unu. Qure di ijo Qotei aqaq dena mandamq aqas.

¹³ Tamo a dabkala ti sqas di a anjam Qotei aqa Mondor Bole na tamo unğasari qure qureq dia ijo ñam qa ko-roosib loueqnub qaji nanği minjreqnu di gegerere quem.’ O Jon, ni anjam degsim nengrenyosim Filadelfia nanğo lanğ anğro aqaq qarinye.”

Anjam Jon a Laodisia qure nanği qa qarinyej qaji

¹⁴ Yesus a na e degsi merbsiqa olo endegsi merbej, “Laodisia qureq dia tamo unğasari nanği ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanğo lanğ anğro qa anjam endegsim nengrenyosim aqaq qarinye, ‘E Yesus. E Qotei aqa anjam maro qaji tamo. E endegsi mareqnum, “Qotei aqa anjam kalil bole.” Anjam kalil Qotei a nami marej qaji di e olo gegerere palontoqnsim mareqnum. Inği inği kalil Qotei na gereiyej qaji di aqa utru agi e segi qujai. Deqa e na anjam endi ni qa qarinyonum.

¹⁵ Kumbra kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. E qalie, ni ulili sai. Ni kanğar sai. Ni ulili sqam di kere. Ni kanğar sqam di kere. ¹⁶ Ni tulanğ kanğar sai. Ni tulanğ ulili sai. Ni kanğar kiñala segi. Deqa e ni inği qusa bul ijo miligiq na oqsim ijo medabuq na beqmğai. ¹⁷ Ni ino segi ñam soqtoqnsim mareqnum, “E silali koba ti. E ñoro koba ejunum. E inği bei qa truquosai.” Ni degsi maraim. Di ni gisañonum. Ni lanğ qure qa inği inği tulanğ saiqoji. Ni tulanğ sougetejunum. Ni ñam qandimo unum. Ni yosi laqnum. Di ni segi poimosai. ¹⁸ Deqa e ni endegsi mermğai. Ni ijoq dena gol ñamyuo na yusiq milalej qaji di awaiyosim dena ni lanğ qure qa ñoro koba ti sqam. Gara qat dego awaiyosim jugwam dena ino jejamu kabutim tamo bei na ino yosi unğasai. Amqa ni jemaimqasai. Gorenğ dego awaiyosim dena ino ñamdamu piyim ñam poimqas. ¹⁹ Tamo nanği e qalaqalainjreqnum qaji di e na olo niriñtnjroqnsim gereinjreqnum. Deqa ni are singilatosim ino segi kumbra gereiyosim are bulye.

²⁰ “Ni e nube. E siranğmeq di tigelesosimqa kindokindoneqnum. Tamo bei a ijo kakoro qusimqa siranğ waqtetbqas e miligiq gilsiy aqo ombla inği uyqom.

²¹ Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na min-jitqa aqo ombla ijo awo jaram kobaq di awoqom. Nami e segi qoto singilaosimqa aqo ijo Abu wo aqa awo jaram kobaq di awoem dego kere. ²² Tamo a dabkala ti sqas di a anjam Qotei aqa Mondor Bole na tamo unğasari qure qureq dia ijo ñam qa koroosib loueqnub qaji nanği minjreqnu di gegerere quem.’ O Jon, ni anjam degsim nengrenyosim Laodisia nanğo lanğ anğro aqaq qarinye.” Yesus a na e degsi merbej.

Lanğ qureq dia nanği Qotei binjiyoqnsib loueqnub

⁴ Onaqa e olo ñam atsimqa lanğ goge dia siranğ bei waqesonaq unem. Unsim koqyeqnamqa tamo nami tulanğ koba lelenonaq aqa kakoro gul anjamobulon-aq quem qaji a na olo merbej, “Ni goge endeq au. Ni bamqa kumbra kalil bunuqna brantelenqas qaji di osormğai.” ² Onaqa bati qujai deqa Qotei aqa Mondor Bole na e singilatbonaqa e tarosimqa lanğ goge dia awo jaram kobaquja sonaq unem. Qotei a awo jaram kobaq di awesoqnej. ³ E unem di Qotei aqa jejamu tulanğ minjalej. Meniñ jaspera tulanğ minjaleqnu dego kere. Aqa jejamu meniñ konilian bul tulanğ lent. Tuembiñ na awo jaram di kalilyesoqnej. Tuembiñ aqa nengrenğ di tulanğ minjalej. Meniñ emeral tulanğ minjaleqnu dego kere. Tuembiñ di ñam banğa gesgi bul. ⁴ Ariya e olo ñam atsimqa awo jaram kokba 24 unjrem. Awo jaram kokba 24 dena Qotei aqa awo jaram ambletesoqneb. Gate kokba 24 nanği awo jaramq di awoelenesoqneb. Nanği gara qat olekokba jigelenosib mandor kokba nanğo gate tatal wala ti gol na gereiyoj qaji di atelenosib soqneb. ⁵ Qotei aqa awo jaramq dena minjal branteqnaq unem. Qatronğ ti kola anjam ti dego branteqnaq quem. Awo jaram namoq di ñam pulonğ 7-pela pumblonğeleneb. Ñam pulonğ di agi Qotei aqa Mondor 7-pela nanği. ⁶ Qotei aqa awo jaram namoq di inği kobaquja bei sonaq unem. Inği di yuwal banğa bul. A qununğ bul dego. A tulanğ jeqilo.

Ariya e olo ñam atsimqa wagme ñambile so qaji qolqe di unjrem. Nanği na Qotei aqa awo jaram agutosib tigelesoqneb. Nanğo jejamu bile ti qore ti dia ñamdamu gargekoba soqneb. ⁷ Wagme ñambile so qaji namba 1 a laion bul. Wagme ñambile so qaji namba 2 a bulmakau bul. Wagme ñambile so qaji namba 3 aqa ulatamu tamo ulatamu bul. Wagme ñambile so qaji namba 4 a baira kobaquja tiosi laqnu dego bul. ⁸ Wagme qolqe ñambile so qaji nanği segi segi bari 6-pela ti. Bileqsi qoreqsi bariqsi ñamdamu gargekoba soqneb. Qanam ti qolo ti nanği gaigai louoqnsib endegsib mareqnum, “Qotei a singila koba ti unu. Singila kalil aqaq di unu. A nami soqnej. A bini unu. A bunuqna bqas.” Nanği degsib louoqnsib maroqnsib olo waiñoqnsib mareqnum, “Qotei a getento koba. Qotei a getento koba. Qotei a getento koba.” Wagme qolqe nanği gaigai degsib louoqnsib mareqnum. Nanği aqaratosaiqnum.

⁹ Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji agi a segi qujai ñambile gaigai sqajqa utru. Deqa wagme qolqe ñambile so qaji nanği a qa tulanğ areboleboleinjreqnaqa aqa ñam soqtoqnsibqa binjiyeqnum. ¹⁰ Nanği kumbra degyeqnaqqa Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa awo jaram namoq dia gate kokba 24 nanği singa pulutoqnsibqa a qa louoqnsibqa nanğo gate tatal wala ti gol na gereiyoj qaji di awo jaram koba namoq di breiyosibqa endegsib loueqnub,

¹¹ “O Tamo Koba, ni gago Qotei.

Ni segi qujai lanğ goge di unum.

Deqa tamo kalil nanġi ni qa tulaġ areboleboleinjreq-naqa ino ñam soqtoqnsibqa ino singila binjiyoqnsibqa ino sorgomq di geregere unub.

Nanġi ni kumbra degmeqñub. Di kiyaaqa? Ni na qujai marnam ingi ingi kalil branteb unub.

Ni ino segi areqalo na ingi ingi kalil gereiyem.

Dena qujai ingi ingi kalil branteb unub."

Jon a buk bei unej

5 Onaqa e olo ñam atsimqa Qotei a awo jaram kobaq di awesosiqa aqa baġ woq di buk bei ojesonaq unem. Buk di aqa baġa olekokba. Baġa di lubesonaq unem. Buk aqa miligiqsi qoreqsi nengrenj ti sonaq unem. Buk di tamo bei na plaltosim aqa miligi unaim deqa nanġi na aqa baġa lubtosib kandel aqa namur na qandrato 7-pela-teb. ² Onaqa e olo ñam atsimqa laġ aġgro singila koba bei brantonaq unem. Laġ aġgro dena tulaġ koba leleġosiq marej, "Tamo yai a tamo bole deqa a na kandel aqa namur di waqtosimqa buk di plaltqa kere?" ³ Ariya tamo bei na buk di plaltosim aqa miligi unqa kere tamo dego bei sosai. Laġ qureq dia, mandamq dia, mandam sorgomq dia tamo dego bei sosai. ⁴ E degsi unsim deqa e tulaġ akamugetem. ⁵ Onaqa gate koba bei na merbej, "O Jon, ni akamaim. Ni que. Laion a Juda aqa leġq dena ñambabej deqa a qoto singilaosiq aqa jeu tamo nanġi ñumej. A Mandor Koba Devit aqa leġq dena ñambabej deqa a na kandel aqa namur waqtosim buk di plaltqa kere."

Jon a Kaja Du unej

⁶ Onaqa e aqa anjam di qusimqa olo ñam atsim Kaja Du tigelesonaq unem. A qalnab moiej olo ñambile so bulonaq unem. A Qotei aqa awo jaram ti wagme ñambile so qaji qolqe nanġi ti gate kokba nanġo awo jaram kokba nanġi ti ambleq di tigelesonaq unem. A qala 7-pela ti ñamdamu 7-pela ti soqnej. Ñamdamu 7-pela di agi Qotei aqa Mondor 7-pela nanġi. Qotei na nanġi qariġnjrnaqa sawa sawa kalilq gileleġeb. ⁷ Ariya Kaja Du a bosiqqa aqa Abu Qotei agi awo jaram kobaq di awesoqnej qaji aqa baġ woq dena buk di yayiej. ⁸ Buk di yayionaqa wagme ñambile so qaji qolqe nanġi ti gate kokba 24 nanġi ti bosib Kaja Du aqa areq di singa puluteb. Nanġi kalil segi segi gombiġ ti tabir gol na gereiyo qaji ti ojelenesoqñeb. Tabirq dena qurem oqoqnsiqa Abu aqa ulatamuq di branteqnu. Qurem di quleq bole. Qurem di aqa utru agiende. Qotei aqa segi tamo unġasari nanġo pailyo qurem bul oqoqnsiqa aqa ulatamuq di branteqnu. ⁹ Wagme qolqe nanġi ti gate kokba nanġi ti bosib Kaja Du aqa areq di singa pulutosibqa lou bunuj na endegsib louoqñeb, "O Kaja Du, ni buk di osimqa kandel aqa namur buk qandratejunu qaji di waqtqa kere.

Di kiyaaqa? Ni lumnab moisim ino leġ aiej dena ni na ino segi tamo unġasari nanġi awainjrsimqa Qotei aqa baġ di atelenem unub.

Od, tamo unġasari leġ segi segi qaji, anjam maro segi segi qaji, jejamu segi segi qaji, sawa segi segi qaji nanġi ni na awainjrsimqa Qotei aqa baġ di atelenem unub.

¹⁰ Nanġi Qotei aqa segi atra tamo sqajqa ti mandor kokba sqajqa ti deqa ni na atelenem unub.

Deqa nanġi gago Qotei aqa atra tamo sosibqa a atraiyeqñub.

Nanġi mandor kokba dego sosibqa mandam qa tamo unġasari nanġi taqatnjroqñeb."

Nanġi Kaja Du aqa ñam soqtoqñeb

¹¹ Ariya e olo ñam atsimqa laġ aġgro tulaġ gargekoba tigelesonab unjrem. Nanġi di tamo bei na sisiyqa keresai. Nanġi handet milion dego kere soqñeb. Nanġi tigelosibqa Qotei aqa awo jaram ti wagme ñambile so qaji nanġi ti gate kokba 24 nanġi ti agutnjresosibqa nanġi tulaġ koba murqumyeqñeb e nanġo kakoro quem. ¹² Nanġi endegsib leleġoqnsib maroqñeb, "Kaja Du agi nami qalnab moiej qaji a ñam koba ti ñoro bole ti powo bole ti singila koba ti oqa kere.

Deqa tamo kalil nanġi aqa ñam soqtoqnsibqa a qa tulaġ areboleboleinjroqñimqa a binjiyoqnsib sqab."

¹³ Onaqa ingi ingi kalil Qotei na marnaq brantelenjeb qaji nanġi na anjam mareqñeb e nanġo kakoro quem. Inġi ingi kalil laġ qureq di unub qaji ti mandamq di unub qaji ti mandam sorgomq di unub qaji ti yuwal miligiq di unub qaji ti nanġi anjam mareqñeb e nanġo kakoro quem. Od, ingi ingi kalil sawa sawa kalilq di unub qaji nanġo kakoro quem. Nanġi endegsib mareqñeb quem,

"Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji nanġi Kaja Du wo bati gaigai ñam koba ti arebolebole ti singila ti oqnsib sqab.

Deqa iga bati gaigai nanġi aiyel binjinjroqñom."

¹⁴ Onaqa wagme qolqe ñambile so qaji nanġi na maroqñeb, "Anjam di bole." Degsib mareqñebqa gate kokba nanġi na Qotei wo Kaja Du wo nanġo areq di singa pulutoqnsib binjinjroqñeb.

Kaja Du na buk nanġi na lubtosib kandel aqa namur na qandrato-7-pela-teb qaji di waqtelenjeb

6 Onaqa e olo ñam atsimqa buk nanġi na lubtosib kandel aqa namur na qandrato 7-pela-teb qaji di Kaja Du na ojesosiqa kandel aqa namur namba 1 waqtonaq unem. Waqtonaqa wagme ñambile so qaji matu a namoosiq marej, "Ni au." Aqa kakoro di kola anjam ato bulonaq quem. ² Degsi marnaqa e olo ñam atem di hos qat bei brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji a aġ ti awesonaq unem. Nanġi na gate tatal wala ti yonabqa aqa gateq di atsiqa qoto singilaqa marsiqa gilsiq qoto singilaoqñeb.

³ Onaqa Kaja Du na kandel aqa namur namba 2 waqtonaqa wagme ñambile so qaji namba 2 na marnaq quem, "Ni au." ⁴ Degsi marnaqa hos bei brantej. Hos di lent. Nanġi na tamo hos quraq di awesoqnej qaji a singila yonabqa a na tamo unġasari mandamq di so-

qneb qaji nanği areqalo niñaqyetnrnaqa nanği lawo kumbra uratosib tamo nanği ñumsib moiotnrqneq. Nanği na a serie kobaquja yonabqa gilsiqu wau di yoqnej.

⁵ Ariya Kaja Du na kandel aqa namur namba 3 waq-tonaqa wagme ñambile so qaji namba 3 na marnaq quem, “Ni au.” Degsi marnaqa hos tulu brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa banq di skel ojesonaq unem. ⁶ Unsimqa wagme qolqe ñambile so qaji nanği ambleq dia tamo bei na anjam marnaq aqa kakoro quem. A na tamo hos quraq di awesoqnej qaji di endegsi minje, “Ni na tamo ungasari mandamq di unub qaji nanği mam koba enjre. Yimqa wit aqa awai tulan goge oqimqa tamo ungasari nanği silali kobaquja waiyoqnsib wit kiñala oqnqab. Tabir qujai segi oqnqab. Bali dego kiñala oqnqab. Tabir qalub segi oqnqab. Deqa ni que. Ni oliv ñamtañ ti wain sil ti ugeugeiyaim.” A degsi minjnaqa gilsiqu wau degsi yej.

⁷ Onaqa Kaja Du na kandel aqa namur namba 4 waq-tonaqa e wagme ñambile so qaji namba 4 aqa kakoro quem. A na marej, “Ni au.” ⁸ Degsi marnaqa e olo ñam atsimqa hos merient branto-naq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa ñam Moio. Moio qure na a daurysiq laqnej. Onaqa nanği aiyel singila osib tamo ungasari mandam taqal qujaiq di so qaji nanği serie na ti mam na ti ma uge na ti wagme juwan na ti ñumnab moreñeb. Mandam taqal qalubq di so qaji nanği uratnrnab soqneq. Nanği ñumosai.

⁹ Ariya Kaja Du na kandel aqa namur namba 5 waq-tonaqa tamo ungasari nami moreñeb qaji nanği qunun atra bijal sorgomq di sonab unjrem. Tamo ungasari nanği di Qotei aqa anjam singila na ojesosib mare mare laqneq deqa jeu tamo nanği na nanği ñumnab moreñeb. ¹⁰ Nanği qunun tulan koba lelenosib Qotei endegsib minjoqneq, “O Tamo Koba, ni ingi ingi kalil nanği Mandor Koba. Ni gaigai kumbra bole tintin yeqnum. Ni getento koba. Ni kumbra bole segi yeqnum. Deqa ni na merge. Iga bati gembub tarionamqa tamo ungasari mandamq di unub qaji nanği na lignab gago leñ aiej deqa ni kamba ñumqam?”

¹¹ Onaqa Qotei a gara jugo qat olekokba elenosiqa nanği segi segi jigetnrjsiqa minjrej, “Ningi mati kiñala aqaratosib tariñoqnsib soqniye. Jeu tamo nanği na ningi liñgeb dego nungo kadoi nanği ti nungo was nanği ti degsib olo ñumqab. Tamo gembub jeu tamo nanği na ñumqab di e segi na maritqa nanği kalil ñumekritib kereamqa bati deqa e kamba nanği ñumqai. Nanği na ningi liñgnab nungo leñ aiej deqa e kamba nanği ñumit nanği leñ aieqas.”

¹² Ariya Kaja Du na kandel aqa namur namba 6 waq-tonaqa e olo ñam atsimqa mimin tulan kobaquja donaq unem. Unem di señ tulan ambruosiq gara tulu bulej. Bai tulan lentosiq leñ bulej. ¹³ Onaqa bongar nanği lan goge dena ululoñosib mandamq aieb. Jagwa koba bosiq qura qunjimyeqnaqa gei qoqi ululoñosib mandamq aieqneq dego kere. ¹⁴ Lan dego loumej. Qobun rer qalsib lubteqneq dego kere. Mana ti nui ti kalil nanği soqneq qaji sawa uratosib jaraieb.

¹⁵ Jaraionabqa mandor kokba ti tamo ñam ti qaja tamo gate ti ñoro tamo ti tamo singila nanği ti kanjal tamo ti tamo lanaj ti kalil nanği di unsibqa ulaugetosib jaraiosib minjrej kokba nanği miligiq dia ulieleñeb. Osib mana miligiq dego ulieb. ¹⁶ Uliesosib nanği tulan lelenkobaioqnsib mana ti minjrej kokba ti kalil endegsib minjrej, “Ningi bosib iga kabutgibqa Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji a na iga nugwasai. Kaja Du aqa minjrej dego gagoq bqasai. ¹⁷ Di kiyaaq? Qotei nanği Kaja Du wo tamo ungasari nanği qa minjrej oqetnrjra bati agi brantqo. Deqa tamo yai na nanği singila gotranjyqa kere? Tamo dego bei sosai.”

Israel tamo 144,000 nanği Qotei aqa toqor eb

7 Onaqa e olo ñam atsimqa lan angro qolqe nanği lan utru qolqeq di tigelesonab unjrem. Jagwa qolqe nanği na mandam ti yuwal ti ñam banğa ti puynjraib deqa lan angro qolqe nanği na jagwa qolqe di getentnrresoqneq. ² Onaqa lan angro bei señ oqo sawaq dena brantonaq unem. A na Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa toqor ojesonaq unem. Ojesosiqa tulan koba lelenosiqa lan angro qolqe mandam ti yuwal ti niñaqnrqajqa Qotei na singila enjrej qaji nanği minjrej, ³ “Ningi mandam ti yuwal ti ñam banğa ti nami niñaqnrjaib. Iga mati gago Qotei aqa wau tamo nanği lanjaq di toqor atnam soqnimqa di ningi na ingi ingi kalil di niñaqnrjriye.” ⁴ Onaqa tamo gembub nanği toqor eleñeb di marnab quem. Tamo 144,000 nanği lanjaq di toqor atelenonab e unem. Tamo nanği di Israel nanği moma utru 12-pela nanği leñ deqaji. ⁵ Juda aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Ruben aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Gat aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. ⁶ Aser aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Nap-tali aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Manase aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. ⁷ Simeon aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Livai aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Isakar aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. ⁸ Sebulun aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Josep aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Benjamin aqa leñq dena tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Tamo kalil nanği di agi Qotei aqa toqor eleñeb.

Tamo ungasari tulan gargekoba nanği koroesosibqa Qotei qa louoqnsib binjyoqneq

⁹ Onaqa bunuqna e olo ñam atsimqa tamo ungasari tulan gargekoba koroesonab unjrem. Tamo ungasari nanği di tamo bei na sisiyqa keresai. Nanği tulan gargekoba. Nanği di kalil leñ segi segi qaji, sawa segi segi qaji, jejamu segi segi qaji, anjam maro segi segi qaji. Nanği Qotei aqa awo jaram ti Kaja Du ti nanği areq di tigelosibqa gara jugo qat olekokba jigelenosib nanği ban na tuwom banğa ojelenesoqneq. ¹⁰ Osib nanği singila na endegsib maroqneq, “Iga padalqa laq-

namqa gago Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji nanği Kaja Du wo na iga elenşosib boletgeb."

¹¹ Onaqa laŋ anğro kalil nanği Qotei aqa awo jaram ti gate kokba nanği ti wagme qolqe ŋambile so qaji nanği ti agutnjrosib tigelesoqneb. Tigelesosibqa Qotei aqa awo jaram namoq di singa pulutoqnsib Qotei qa endegsib louoqneb, ¹² "Bole. Iga gago Qotei qa tulaŋ areboleboleigoqnimqa aqa ñam soqtoqnqom. A powo bole ti unu. Deqa iga a binjiyoqnsim aqa ñam soqtoqnqom. A singila koba ti unu. Od, singila kalil aqaq di unu. A bati gaigai degesqas. Bole."

Qotei a nanğo gulube kalil kobotetnjrqas

¹³ Onaqa gate koba bei na nenembej, "Tamo uŋgasari nanği gara qat olekokba jigejunub qaji di yai nanği? Nanği qure qabe qaji?" ¹⁴ Onaqa e na kamba minjem, "O tamo koba, ni segi qalie." Onaqa merbej, "Tamo uŋgasari nanği di jeu tamo nanği na tulaŋ ugeugeinjrsib gulube ti jaqatiŋ ti enjreb. Enjreb deqa nanği na Kaja Du aqa leŋ na nanğo gara yanselenonab tulaŋ qatej. ¹⁵ Deqa nanği Qotei aqa awo jaram koba namoq di tigelesosibqa nanği bati gaigai qanam ti qolo ti Qotei aqa atra tal miligiq di sosibqa a waueteqnu. Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji a segi nanği koba na sosimqa taqatnjroqnas. ¹⁶ Deqa nanği olo bunu mamnjrqasai. Nanği bunu ya qarnjrqasai. Seŋ na olo nanği kaŋkaŋnjrqasai. Inği bei na dego nanği kaŋkaŋnjrqasai. ¹⁷ Di kiyaya? Kaja Du awo jaram koba jomq di unu qaji a nanğo Mandor Koba sqas deqa. A nanği joqsimqa ŋambile gaigai sqajqa ya jumbumq giloqnas. Qotei a na nanğo ŋam ya kalil nuntetnjrimqa nanği olo bunu akamqasai."

Kaja Du na kandel aqa namur namba 7 waqtej

8 Ariya Kaja Du na kandel aqa namur namba 7 waqtonaqa laŋ qureq dia nanği kirikiriosib sonab sawa dabkoŋosiq sokiñalayej. ² Sokiñalayonaq e olo ŋam atsimqa laŋ anğro 7-pela Qotei aqa ulatamuq di tigelesoqneb qaji nanği unjrem. Unjrem di nanği gul 7-pela ojsib tigelesoqneb.

³ Onaqa laŋ anğro bei bosiq a atra bijal jomq di tigelesoqnej. A tabir gol na gereiyo qaji di ojesoqnej. A ŋam sum osim tabir miligiq di bilentosim koitimqa qurem quleq ti oqwajqa deqa marsiq tabir di osi bosiq a atra bijal jomq di tigelesoqnej. Onaqa nanği na ŋam sum koba yonabqa osiq a Qotei aqa segi tamo uŋgasari kalil nanğo pailyo ti ŋam sum de ti turtosiq a atra bijal gol na gereiyo qaji dia Qotei atraiyej. Atra bijal di agi Qotei aqa awo jaram namoq di unu. ⁴ Atraiyonaqa Qotei aqa segi tamo uŋgasari nanğon pailyo ti qurem quleq de ti laŋ anğro aqa banq dena oqsiqu Qotei aqa ulatamuq di brantej. ⁵ Onaqa laŋ anğro dena tabir di osiq a atra bijalq dena ŋamyuo osiq a tabir di jugonaq maqonaqa waiyonaq mandamq aiej. Aisiqa kola anjam ti qatronj ti minjal ti mimij koba ti brantej.

Laŋ anğro qolqe nanği gul anjameb

⁶ Ariya laŋ anğro 7-pela gul 7-pela ojesoqneb qaji nanği gul anjamqajqa tigelosib rarieb.

⁷ Onaqa laŋ anğro namba 1 a namo aqa gul anjamej. Gul anjamonaqa ais awa bul ŋamyuo ti leŋ ti turtosib mandamq aieb. Aisib ŋamtaŋ ti ñiŋ ti mandam taqal qujaiq di so qaji di kalil yuekriteb. Mandam taqal aiyel uratonab soqnej.

⁸ Ariya laŋ anğro namba 2 na aqa gul anjamonaqa inği bei mana kobaquja bul yusiq puloŋeqnaqa osib waiyonab yuwalq aiej. Ainaqa yuwal taqal qujai leŋ bulyej. Yuwal taqal aiyel leŋ bulysai. ⁹ Degonaqa wagme kalil yuwal taqal qujaiq di ŋambile so qaji nanği moreŋeb. Qobuŋ kalil dego yuwal taqal qujaiq di so qaji nanği padalekriteb.

¹⁰ Onaqa laŋ anğro namba 3 na aqa gul anjamonaqa bongar kobaquja tor bul yusiq puloŋosiq laŋ qure uratosiq ya ti ya jumbum ti mandam taqal qujaiq di so qaji deq aiej. Mandam taqal aiyelq di sai. ¹¹ Bongar di aqa ñam Isa Koba. Bongar di ya ti ya jumbum ti mandam taqal qujaiq di so qaji deq ainaqa ya di isakobaeb. Deqa tamo gargekoba nanği ya di uysib isakoba-injrinaqa moreŋeb.

¹² Onaqa laŋ anğro namba 4 na aqa gul anjamonaqa seŋ taqal qujai ugee. Bai taqal qujai dego ugee. Bongar kalil laŋ taqal qujaiq di so qaji nanği dego ugeeleŋeb. Laŋ taqal aiyelq di sai. Deqa qanam seŋ taqal qujai ambruej. Qolo bai taqal qujai ambruej. Bongar kalil laŋ taqal qujaiq di so qaji nanği dego ambrueleŋeb.

¹³ Onaqa e olo ŋam atsimqa baira kobaquja laŋ sorgomq dia tiosi laqnaq unem. A tulaŋ koba leleŋosiq endegsi marnaq quem, "O aiyu! Laŋ anğro qalub nanği gul anjamosaunub. Nanği gul anjamabqa tamo uŋgasari mandamq di unub qaji nanği gulube tulaŋ kokba osib padalougetqab."

Laŋ anğro namba 5 na aqa gul anjamej

9 Onaqa laŋ anğro namba 5 na aqa gul anjamonaqa bongar bei laŋ uratosiq mandamq aieqnaq unem. Unem di nanği na bongar di singila yonabqa a gilsiqu sub guma koba di waqtej. ² Waqtonaqa qurem koba subq dena oqej. Liki yusiq qurem koba oqeqnu dego kere. Subq dena qurem oqsiqu seŋ ti laŋ ti ambrutej. ³ Onaqa qurem dena sis tulaŋ gargekoba nanği brantosib mandamq aieb. Mandamq ainabqa Qotei na nanği singila koba enjrej. Singila di belqalaqala nanğon singila ti kere. ⁴ Singila enjrsiqu minjrej, "Ninği ñiŋ ti ŋam banğa gesgi ti ŋamtaŋ ti ugeugeinjraib. Nanği uratnjrib soqneb. Tamo uŋgasari nanğon lanjaq di Qotei aqa toqor saiqoji unub qaji nanği di segi ugeugeinjriye. ⁵ Ugeugeinjrsib jaqatiŋ koba enjroqniqbqa bai 5-pela nanği jaqatiŋ oqnsib sqab. Ariya ninği na nanği moiotnjraib. Jaqatiŋ segi enjroqniye." Onaqa sis nanği na tamo uŋgasari nanği di jaqatiŋ tulaŋ uge enjroqneb. Belqalaqala na tamo uŋgasari nanği

uñinjreqnabqa jaqatiñ eqnub dego kere. ⁶ Tamo uñ-gasari nanği di jaqatiñ koba oqnsibqa nanği moreñqa gam ñamoqnqab. Ñamab ñamab ugeinjrqas. Nanği moreñqa are oqimqa nanği moreñqa keresai.

⁷ E sis nanği unjrem di hos qoto qa gilqajqa walat-njreqnub dego kere. Sis nanço gateq di gate tatal gol na gereiyo qaji ateleñesoqneb. Nanço ulatamu tamo ulatamu bul. ⁸ Nanço gate banqa olekoba. Uña nanço gate banqa bul. Nanço qalagei laion nanço qalagei bul. ⁹ Nanço are targaq di gara jugo dumu bul singila koba atesoqneb. Nanço bari aqa anjam ato hos gargekoba ronjom ti qoto qa gurgur ti gileqñab sinğa anjam ateqnub dego kere. ¹⁰ Sis nanço weru belqalaqala nanço weru bul, qaja ti. Nanço weru dena tamo nanği uñinjroqnsib jaqatiñ koba enjreqnub. Sis nanço singila weruqsi unu. Weru dena tamo uñgasari nanği jaqatiñ tulañ koba enjroqñibqa bai 5-pela nanği jaqatiñ oqnsib sqab. ¹¹ Sis nanço mandor koba agi lañ anğro sub guma koba taqatejunu qaji agi a di. Aqa ñam Hibru anjam na Abadon. Gago anjam na Tamo Padaltnjro Qaji Tamo.

¹² Ariya gulube kobaquja namba 1 agi koboqo. Ningi quiye. Gulube kokba aiyel brantosaiunub. Sokiñalaysib brantqab.

Lañ anğro namba 6 na aqa gul anjamej

¹³ Ariya lañ anğro namba 6 na aqa gul anjamonaqa atra bijal gol na gereiyo qaji aqa mutu qolqe nanço ambleq dena tamo bei aqa kakoro brantonaq quem. Atra bijal di agi Qotei aqa ulatamuqsi unu. Mutu qolqe nanği qala ti unub. ¹⁴ Onaqa tamo dena lañ anğro namba 6 gul ojesoqnej qaji di minjeñ, "Lañ anğro qolqe Yufretis ya koba qalaq dia tontnjreb unub qaji nanği di palontnjre." ¹⁵ Onaqa lañ anğro namba 6 a anjam di qusiqa gilsiq lañ anğro qolqe nanği di palontnjrej. Nanği aisib tamo uñgasari kalil mandam taqal qujaiq di so qaji nanği ñumib moreñqajqa deqa osiq nanği palontnjrej. Tamo uñgasari mandam taqal aiyelq di so qaji nanği ñumqasai. Nanği bole sqab. Bati Qotei na nami gilteñ qaji di brantimqa lañ anğro qolqe nanği di tigelosib tamo uñgasari nanği ñumib moreñqab. Deqa nanği tariñosib soqneb. Tariñosib sonab bati deqa tinñin lañ anğro namba 6 a gilsiqqa nanği palontnjrej. ¹⁶ Onaqa e olo ñam atsimqa qaja tamo tulañ gargekoba nanği hos quraq di awesonab unjrem. Qaja tamo gembub hos quraq di awesoqneb qaji di marnab quem. Nanği 200 milion dego. ¹⁷ Onaqa e ñeio-bilqeibulosimqa tamo hos quraq di awesoqneb qaji nanği unjrem di nanço are targaq di gara jugo dumu bul singila koba jigeleñesoqneb. Gara jugo qudei di nanço wala lent. Qudei qenjent. Qudei merient. Ariya hos nanço gate laion nanço gate bul. Hos nanço medabuq na ñamyuo ti qurem ti meniñ yuo ti branteleñeb. ¹⁸ Gulube qalub dena tamo uñgasari kalil mandam taqal qujaiq di so qaji nanği ñumelenjeb. Mandam taqal aiyel urateb. Ñamyuo ti qurem ti meniñ yuo ti hos nanço medabuq na branteleñeb qaji dena tamo uñgasari nanği ñumelenjeb. ¹⁹ Hos nanço singila nan-

go medabuqsi weruqsi unu. Nanço weru amal bul, gate ti. Nanço weru dena tamo uñgasari nanği ugeugeinjroqneb.

²⁰ Nanği ugeugeinjreqnabqa tamo uñgasari qudei gulube qalub dena ñumosai qaji nanği di unsibqa nanği deqa are bulyosai. Nanço bañ na sulum gereiyelenjeb qaji di dego nanği uratosai. Nanği na mondor uge uge ti qotei gisa gisañ nanği ti sulum kalil nanço bañ na gereiyelenjeb qaji nanği ti di binjinjroqneb. Nanço kumbra uge di nanği uratosai oqneb. Sulum di gol na silva na bras na meniñ na ñamtañ na ti gereiyelenjeb. Sulum di qunuñ sai qoji. Deqa nanği ñam atqa keresai. Nanği anjam quqwa keresai. Nanği walwelqa keresai. ²¹ Ariya tamo nanği di nanço kumbra tulañ uge. Nanço kumbra uge agi ubtsiy marqai. Nanği na tamo ñumoqnsib moiotnjroqneb. Nanği gu-maninjoqneb. Nanği quñam qaloqneb. Nanği laña laña sambalaoqneb. Nanği bajinjoqneb. Nanço kumbra uge uge kalil di nanği uratosai oqneb. Deqa nanği are bulyosai oqneb.

Lañ anğro a buk kiñala Jon yonaqa a uyej

10 Onaqa e olo ñam atsimqa lañ anğro bei lañ goge dena aieqnaq unem. A lañ anğro singila koba. A lañbi na kabuosiqqa aqa gateq di tuembiñ atesoqnej. Aqa ulatamu señ bul suwañoqnej. Aqa sinğa tal aqa ai yusiq ñangao bul. ² Lañ anğro aqa bañq di buk kiñala bei waqesonaq ojesoqnej. Aqa sinğa wo yuwalq di atej. Sinğa qonañ mandamq di atej. ³ A tulañ koba leleñej. Laion anjameqnu dego kere. Lelenonaqa kola 7-pela nanği anjam ateb. ⁴ Kola 7-pela nanği anjam atnabqa e nanço anjam qusim nengrenyqa laqnamqa lañ goge dia tamo bei anjam marnaqa e aqa kakoro quem. A na merbej, "Kola 7-pela nanço anjam di qusim tent. Nengrenyaim."

⁵ Ariya lañ anğro yuwalqsi mandamqsi sinğa atsiq tigelesonaq unem qaji a na aqa bañ wo soqtonaqa lañq oqej. ⁶ Osiqa Qotei lañ ti mandam ti yuwal ti inği inği kalil ti ateleñej qaji aqa ñam na endegsi marej, "Ningi quiye. E bole marqai. Diño bati jojomqo. Deqa Qotei a tariñsokobaiyqasai. ⁷ Lañ anğro namba 7 na aqa gul anjamamqa Qotei aqa uli anjam nami aqa medabu o tamo nanği minjroqnej qaji di a na babtekritqas." Lañ anğro dena Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa ñam na degsi marej.

⁸ Onaqa tamo nami lañ goge dia anjam merbonaq aqa kakoro quem qaji a na olo merbej, "Ni gilsim lañ anğro aqa sinğa yuwalqsi mandamqsi atsiq tigelejunu qaji aqa bañq di buk waqejunu di yayiosim am." ⁹ Onaqa e lañ anğro di aqa areq gilsim minjem, "Ni buk kiñala ino bañ na ojejunum qaji di e ebe." Onaqa merbej, "Ni am. Osim uye. Uyimqa ino medabuq di bisim qaq bul tulañ qaqatiñmqas. Aisim ino bi aniq di isakobaimqas." ¹⁰ A degsi merbonaqa e aqa bañq dena buk kiñala di yayiosim uyem. E uynamqa ijo medabuq di bisim qaq bul tulañ qaqatiñbej. Aisiq ijo bi aniq di isakobaibej.

¹¹ Onaqa nanġi na olo merbeb, “Ni Qotei aqa med-abu osimqa anjam palontoqnqam. Tamo unġasari leŋ segi segi qaji, sawa segi segi qaji, anjam maro segi segi qaji nanġo kumbra qa ni anjam palontoqnqam. Mandor kokba gargekoba nanġo kumbra qa dego ni anjam palontoqnqam.”

Tamo aiyel nanġi Qotei aqa anjam palontoqnej

11 Onaqa Qotei na walwelqa toqoŋ bei ebsiqa merbej, “Ni toqoŋ endi waiysim ijo atra tal aqa ole keret. Osim atra bijal aqa ole dego keret. Tamo unġasari ijo atra tal miligiq dia e qa loueqnub qaji nanġi dego sisij. ² Ariya koro sawa atra tal meq di unu qaji di keretaim. Di urat. E na koro sawa di sawa bei bei qaji tamo nanġi enjritqa nanġi na ijo qure koba Jerusalem niñaqyoqnbqqa bai 42 gilqas. ³ Bati deqa e na ijo anjam palonto tamo aiyel qarinqritqa nanġi are ugeo qaji gara jigsib ijo anjam palontoqnbqqa bati 1,260 gilqas.”

⁴ Tamo aiyel di kanjar qeli bul. Nanġi aiyel lam bul dego. Nanġi Tamo Koba Qotei sawa sawa kalil taqatejunu qaji aqa ulatamuq dia tigelejunub. ⁵ Tamo qudei nanġi na nanġi aiyel ugeugeinjraq maroqnbqqa nanġo aiyel medabuq na namyuo brantosim nanġo jeu tamo nanġi di koitnjrim yuekrisib morenqab. Deqa tamo bei na nanġi aiyel ugeugeinjraq marimqa kumbra dena qujai a segi moiqa. ⁶ Qotei na nanġi aiyel singila enjrimqa nanġo anjam maro bati qa nanġi lanġ getentibqa awa bqasai. Qotei na olo nanġi aiyel singila enjrimqa nanġi maribqa ya kalil leŋ bulyqas. Kumbra uge uge deqaji nanġi aiyel na tamo unġasari enjroqnbqqa nanġi niñaqoqnbqab. Nanġi aiyel nanġo segi areqalo na kumbra di yoqnbqab.

⁷ Nanġo aiyel anjam maro bati koboamqa wagme juwanġ sub guma kobaq di unu qaji a subq dena brantosim nanġi aiyel qoto itnjrsim a qoto singilaosim nanġi nnumim morenqab. ⁸ Morenqabqa nanġo aiyel jejamu qure aqa gam koba ambleq di uratnjrib sqab. Qure di aqa niam iga sasirosim mareqnum, “Sodom ti Isip ti.” Qure dia nami nanġo Tamo Koba namburbasq di qamnab moiej. ⁹ Nanġo aiyel jejamu gam ambleq di soqnbqqa tamo unġasari jejamu segi segi qaji, sawa segi segi qaji, anjam maro segi segi qaji, leŋ segi segi qaji kalil nanġi belesib nanġo aiyel jejamu koqnjroqnbqqa bati qalub bei oto gilqas. Nanġo aiyel jejamu subq atqa saidoqnbqab. ¹⁰ Nanġi aiyel morenqonub deqa tamo unġasari kalil mandamq di unub qaji nanġi tulan arebole-boleinjroqnmqa ingi uyoqnsib lou tuoqnbq nanġo was nanġi koroqnbq lueinjroqnbqab. Nanġi kumbra degyoqnbqab. Di kiyaaq? Qotei aqa medabu o qaji tamo aiyel dena tamo unġasari kalil mandamq di so qaji nanġi jaqatinġ koba enjroqneq deqa.

¹¹ Bati qalub bei oto di koboonaqa Qotei na jagwa qarinyonaqa nanġo aiyel miligiq aiej. Ainaqa nanġi aiyel olo mondor osib nambile sosib tigeleb. Tigelonabqa tamo unġasari nanġi na nanġi aiyel unjrsib tulan ulaugeteq. ¹² Onaqa lanġ goge dena lanġ anġro bei a tulanġ koba leleŋosiqqa nanġi aiyel metnjrej, “Ningġi goge endeq boiye.” Onaqa nanġi aiyel aqa kakoro qusibqa

lanġbi miligiq na lanġ qureq oqeqnabqa nanġo jeu tamo nanġi na nanġi koqnjresoqneq. ¹³ Onaqa bati qujai deqa miminj tulanġ kobaquja dosiq qure koba di renginyonaqa qure taqal qujai bei padalej. Qure taqal 9-pela soqneq. Miminġ dena tamo unġasari 7,000 padaltnjrej. Onaqa tamo unġasari miminj dena padaltnjrosai qaji nanġi tulanġ ulaugetosib Qotei lanġ qureq di unu qaji aqa niam soqteq.

¹⁴ Ariya gulube kobaquja namba 2 agi koboqo. Ningġi quie. Sokiñalaysimqa olo gulube kobaquja namba 3 brantqas.

Lanġ anġro namba 7 na aqa gul anjamej

¹⁵ Ariya lanġ anġro namba 7 na aqa gul anjamonaqa tamo unġasari kalil lanġ qureq di unub qaji nanġi tulanġ koba leleŋosib endegsib marnab quem, “Gago Tamo Koba Qotei nanġi aqa Njiri Kristus wo Mandor Kokba sqajqa bati agi brantqo. Deqa nanġi aiyel bati gaigai Mandor Kokba sosib sawa sawa kalil taqatnjroqnbqab.”

¹⁶ Onaqa gate kokba 24 Qotei aqa niamgalaq dia nanġo awo jaramqsi awesoqneq qaji nanġi singa pulutosib niam quosib Qotei louetoqneq. ¹⁷ Osib endegsib pailyoqneq,

“O Tamo Koba, ni segi qujai Qotei bole. Ni singila koba. Singila kalil inoq di unu. Ni bini unum. Ni nami soqnem.

Ni na ino singila osim agi ni Mandor Kobaonum. Deqa iga ni binimeqnum.

¹⁸ Sawa bei bei qaji tamo nanġi tulanġ mininj oqetnjre-gnu.

Ariya ni dego ino mininj oqwajqa bati brantqo.

Ni na tamo morenqo qaji nanġo une qa nanġi peginjrsim nnumelenqajqa bati agi brantqo.

Ino wau tamo kalil ni na awai bole enjrqajqa bati dego brantqo.

Ino wau tamo nanġi di agi ino medabu o qaji tamo ti, ino segi tamo unġasari tintinj nanġi ti, tamo kalil ni qa ulaoqnsibqa ino sorgomq di geregere unub qaji nanġi ti.

Ino wau tamo nanġi di agi tamo niam kokba ejunub qaji nanġi ti tamo niam saiqoji unub qaji nanġi ti. Ni na nanġi awai bole enjrqajqa bati agi brantqo.

Ariya tamo nanġi mandamq endia tamo unġasari nanġi ugeugeinjre-qnub qaji nanġi ni na kamba ugeugeinjraq bati agi brantqo.”

¹⁹ Gate kokba 24 nanġi degsib Qotei qa loueqnabqa lanġ anġro nanġi na Qotei aqa atra tal lanġ qureq di unu qaji aqa siranġ waqtosibqa Qotei aqa dal anjam so qaji niam monġum tal miligiq di sonaq uneb. Onaqa minjal ti qatronġ ti kola anjam ti miminj ti ais onġol kokba awa bul ti aieleqneq.

Jon a unġa bei ti amal uge ti unjrej

12 Ariya lanġ goge dia Qotei aqa manġwa bei brantonaq unem. E unem di unġa bei tigelesoqnej. Unġa di a seŋ na kabuosiqqa baiq di tigelesoqnej. Aqa gateq di bongar 12-pela atsiq soqnej. ² Unġa di a gu-

man ti. A angro oqajqa jejamu jaqatinyeqnaqa tulan koba pailoqnej. ³ Onaqa lan goge dia manwa bei brantonaq unem. E unem di amal uge lent kobaquja soqnej. Amal di aqa gate 7-pela ti aqa qala 10-pela ti soqnej. Aqa gateq di dego gate tatal 7-pela soqneb. Gate tatal di mandor kokba nanngi na ateqnub deqaji bul.

⁴ Aqa weru na bongar kalil lan taqal qujaiq di so qaji nanngi butuynjrnaqa ululoᅇosib mandamq aieleneb. Lan taqal aiyelq di sai. Nanngi bole soqneb.

Ariya unᅇa di angrotimqa amal dena angro di qalsim uyqajqa deqa unᅇa aqa areq di tigelesosiq koqyosiq tarinoqnej. ⁵ Onaqa unᅇa di angro mel ᅇambabtej. Angro di mondoᅇ Qotei na siᅇgila yimqa a bu toqoᅇ ojsim tamo unᅇasari kalil sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi siᅇgila na taqatnjroqnaq. Ariya angro mel ᅇambabeb qaji di Qotei na oqujatosiq lan qureq osi oqej. Oqsiqu aqa awo jaramq di awotej. ⁶ Onaqa unᅇa di a ulanoᅇsiqa wadau sawaq gilej. Dia aqa so sawa Qotei na nami gereiyetej qaji di soqnimqa Qotei na bati 1,260 a taqatesosim ingi anaiyoqnaq.

⁷ Ariya lan goge dia qoto koba brantej. Maikel aqa lan angro nanngi ti tigelosib amal kobaquja qoto iteb. Onaqa amal kobaquja aqa lan angro nanngi ti kamba tigelosib Maikel aqa lan angro nanngi ti qoto itnjreb.

⁸ Onaqa amal aqa lan angro nanngi ti qoto siᅇgilaqajqa keresaiinjrej. Deqa nanngi olo lan qureq di sqa keresai.

⁹ Qotei aqa lan angro nanngi na amal di osib waiyonab mandamq aiej. Amal di nami soqnej qaji. Aqa ᅇam Satan. Aqa ᅇam bei, "Tamo Unᅇasari Kalil Nanᅇo ᅇam Ugetetnjro Qaji Tamo." A na tamo unᅇasari kalil mandamq di so qaji nanngi gisa gisaᅇnjroqnej. A ti aqa lan angro nanngi ti kalil wainjrnab mandamq aieb.

¹⁰ Onaqa olo lan goge dia lan angro bei tulan koba leleᅇonaqa e aqa kakoro quem. A endegsi marej, "Tamo unᅇasari nanngi padalqa laqnabqa gago Tamo Koba Qotei a na nanngi eleneqo. A kumbra di yoqo deqa aqa siᅇgila boleq dekritqo. Deqa a gago Mandor Koba unu. Gago was nanᅇo ᅇam ugetetnjro qaji tamo Satan a na qolo ti qanam ti Qotei aqa ᅇamgalaq dia nanᅇo ᅇam ugetetnjreqnu. Satan agi waiyonub mandamq aiqo. Deqa bini Qotei aqa Njri Kristus a ᅇam koba ti siᅇgila ti ejunu. ¹¹ Gago was nanngi nanᅇo segi jejamu qa ulao-saioqneb. Nanngi mandamq endia bole sqajqa deqa are koba qalosaioqneb. Kaja Du moisiq aqa leᅇ aiej kumbra dena nanngi siᅇgila osib aqa anjam mare mare laqajqa siᅇgilaoqneb. Nanngi endegsib are qaloqneb, 'Unᅇum, jeu tamo nanngi na iga lugwa osib lugeb. Iga deqa ulaqasai.' Nanᅇo kumbra dena nanngi qoto siᅇgilaosib jeu tamo nanngi di gotranjoqneb. ¹² Deqa lan qure ti tamo unᅇasari lan qureq di unub qaji nanngi ti areboleboleingeme. Ariya mandam ti yuwal ti nanngi ᅇam atiyee. Gulube kobaquja nunᅇoq aiqas. Di kiyaaq? Satan a sokiᅇalayosim padalqas di qalieqo deqa minjri ani oqetqoqa nanngi ugeugeingwa aiqo."

¹³ Amal di waiyonab mandamq aiej di unsiqa a na unᅇa angro mel ᅇambabtej qaji di qalim moiqaqqa deqa dadauryoqnej. ¹⁴ Onaqa nanngi na baira kobaquja aqa bari aiyel unᅇa di yonabqa jigsiqu amal di uratosiqua pu-

ruruosiqua sawa isaq gilsiqua wadau sawaq di brantej. Dia Qotei na unᅇa di geregere taqatosimqa wausau qalub bai 6-pela ingi anaiyoqnaq. ¹⁵ Onaqa e olo ᅇam atsimqa amal aqa medabuq na ya beqynaqa ya meli do bulosiqua unᅇa di dauryonaq unem. Ya dena unᅇa di qalsim moiotqajqa deqa amal na ya di beqyej. ¹⁶ Onaqa mandam na unᅇa aqaryaiyosiqua meanoᅇonaqa ya amal na beqyej qaji di kalil aqa miligiq aiej. ¹⁷ Deqa amal a unᅇa qa minjri ani oqetonaqa unᅇa aqa angro qudei nanngi qoto itnjrqajqa gilej. Unᅇa aqa angro nanngi agi tamo unᅇasari Qotei aqa dal anjam dauryoqnsibqa Yesus aqa anjam mare mare laqnub qaji nanngi. ¹⁸ Ariya amal a olo gilsiqua alile di tigelesoqnej.

Wagme juwanᅇ aiyel nanngi branteb

13 Onaqa e olo ᅇam atsimqa wagme juwanᅇ bei yuwalq dena brantonaq unem. Aqa gate 7-pela ti aqa qala 10-pela ti soqnej. Aqa qalaq di gate tatal 10-pela soqneb. Gate tatal di mandor kokba nanngi na ateqnub deqaji bul. Aqa gateq di ᅇam qudei nengreny-onab soqnej. ᅇam di Qotei misiliᅇyo qaji ᅇam.

² Wagme juwanᅇ e unem qaji di pusi juwanᅇ bul kobaquja. Pusi di aqa ᅇam lepat. Aqa siᅇga bea aqa siᅇga bul. Aqa medabu laion aqa medabu bul. Amal uge kobaquja a na aqa segi siᅇgila wagme juwanᅇ di yosiqua minjej, "Ni e ombla mandor kokba sqom." Osiqua a siᅇgila kobaquja yej. ³ Wagme juwanᅇ di aqa gate bei nami qalnab moisiq yu ti so bulonaq unem. Yu di olo mosoonaq aqa pirigi unem. Onaqa tamo unᅇasari kalil wagme juwanᅇ di uneb qaji nanngi tulan prugugetosib a dauryoqneb. ⁴ Amal uge kobaquja a na aqa segi siᅇgila wagme juwanᅇ di yej deqa tamo unᅇasari nanngi amal aqa ᅇam soqtoqneb. Osib wagme juwanᅇ dego aqa ᅇam soqtoqnsibqa maroqneb, "Tamo yai aqa siᅇgila wagme juwanᅇ aqa siᅇgila ti kere? Tamo yai na a qoto itqa kere? Tamo deqaji bei sosai."

⁵ Ariya Qotei na wagme juwanᅇ di odyonaqa tigelosiqua diqoqnsiqua Qotei misiliᅇyoqnej. Qotei na a siᅇgila yonaqa bai 42 a kumbra di yoqnej. ⁶ Yoqnsiqua aqa segi medabu waqtoqnsiqua Qotei misiliᅇyoqnej. Qotei aqa ᅇam ti aqa qure koba ti aqa segi tamo unᅇasari lan qureq di unub qaji nanngi ti wagme juwanᅇ dena misiliᅇnjroqnej. ⁷ Onaqa Qotei na wagme juwanᅇ di olo odyonaqa tigelosiqua Qotei aqa segi tamo unᅇasari nanngi qoto itnjroqnsiqua nanngi ᅇumoqnsiqua a segi qoto siᅇgilaoqnej. Onaqa Qotei na a olo siᅇgila yonaqa a na tamo unᅇasari kalil leᅇ segi segi qaji, sawa segi segi qaji, anjam maro segi segi qaji, jejamu segi segi qaji nanngi taqatnjroqnej. ⁸ Deqa tamo unᅇasari kalil mandamq endi unub qaji nanngi na wagme juwanᅇ di binjiyoqnsib aqa ᅇam tulan koba soqtoqneb. Tamo unᅇasari nanngi di Qotei a nami mandam atosaisosiqua nanngi ᅇambile gaigai sqajqa saidosiq ᅇambile qa buk miligiq di nanᅇo ᅇam nengrenyosai. Buk di agi Kaja Du nami qalnab moiej qaji aqa segi buk.

⁹ Tamo a dabkala ti sosimqa a anjam endi geregere qusim poiym. ¹⁰ Qotei a tamo bei tonto talq di waiyqa marimqa tamo di osib tonto talq di waiyee. Tamo bei

na tamo bei sebru na qalqas di a kamba sebru na qal-ib moiqas. Kumbra di brantimqa Qotei aqa segi tamo ungasari nanği unsibqa singila na tigelosib nanço areqalo Yesus qa singilatosib soqnebe.

¹¹ Ariya e olo nam atsimqa wagme juwan bei mandam miligiq na brantonaq unem. Wagme di aqa gateq di qala aiyel soqneb. Qala di kaja du nanço qala bul. Aqa anjam maro amal kobaquja aqa anjam maro bul. ¹² Wagme juwan dena wagme juwan e nami unem qaji aqa singila kalil yayosiq a na mandam ti tamo ungasari mandamq di unub qaji nanği ti nanço areqalo tigel-tetnjreqnaqa nanği wagme juwan e nami unem qaji a qa louoqneb. Wagme juwan e nami unem qaji di agi qalnab moisiqa aqa yu olo mosoonaq e aqa pirigi unem. ¹³ Wagme juwan bunu brantej qaji di a manwa tulan kokba yeqnaq unem. Manwa bei endegsi yoqnej. A na tamo ungasari nanço namgalaq dia lan goge tarosiq namyuo meteqnaqa lan goge dena namyuo brantqnsiq mandamq aioqnej. ¹⁴ A na manwa di wagme juwan e nami unem qaji aqa namgalaq di yoqnsiq kumbra dena tamo ungasari mandamq di unub qaji nanği gisa gisanjroqnej. Osiq nanği endegsi minjroqnej, "Ninggi na sulum gereiyiye. Gereiyqa osibqa wagme juwan aqa ulatamu bul gereiyosib aqa nam soqtoqniye." Wagme juwan di agi nami serie na qalnab moisiq olo tigelosiq nambile soqnej. ¹⁵ Onaqa nanği na sulum gereiyonabqa Qotei na wagme juwan bunu brantej qaji di odyonaqa a na sulum di mondor yonaqa a nambile osiq anjam maroqnej. Onaqa tamo ungasari nanği sulum di binjyoqnsibqa a qa louoqneb. Ariya tamo ungasari sulum di binjyqa urateb qaji nanği di a na numeleqnaq morenoqneb.

¹⁶ Onaqa wagme juwan bunu brantej qaji a na aqa wau tamo nanği endegsi minjrej, "Ninggi na tamo ungasari kalil nanço ban woqsi lanjaqsi ijo toqor atetnjriye." Degsi minjrnaqa nanği gilsib toqor atetnjreb. Tamo nam saiqoji nanği ti tamo nam ti tamo noro ti tamo ingi ingi saiqoji unub qaji nanği ti tamo lanjan nanği ti kangal tamo nanği ti kalil nanço ban woqsi lanjaqsi toqor ateleqneb. ¹⁷ Tamo bei aqaq di toqor atqa minjib saidqas di a olo bunuqna ingi awaiyqa marqas getentqab. A ingi bei qarinyosim silali oqa marqas dego getentqab. Toqor di agi wagme juwan aqa segi nam. Iga aqa nam di sisiyqom di aqa utru brantqas. ¹⁸ Tamo a areqalo bole ti sqas di a toqor di aqa utru geregere poiyqa kere. Tamo a powo ti sqas di a wagme juwan aqa nam geregere sisiyem. Iga nam di sisiyqom di iga tamo nanço nam sisiyeqnum dego kere. Ariya iga nam di sisiyqom di agi 666 brantqas.

Kaja Du aqa tamo ungasari nanği lou bunuj na louoqneb

14 Onaqa e olo nam atsimqa Kaja Du a Saion manaq di tigelesonaq unem. Tamo 144,000 nanği dego a koba na tigelesonab unjrem. Unjrem di nanço lanjaq di Kaja Du aqa segi nam ti aqa Abu aqa nam ti nenjrenyonab soqnej. ² Onaqa lan goge dia tamo ungasari tulan gargekoba nanği anjam bei murqumyosib

mareqnaq e nanço kakoro quem. Nanço anjam di quem ya koba meli dosiq anjam ateqnu dego bul. Anjam di kola anjam ateqnu dego kere. E anjam di quem tamo na gombin anjameqnu dego bul. ³ Tamo ungasari nanği di Qotei aqa awo jaram koba namoq di tigelesosibqa wagme qolqe nambile so qaji nanği ti gate kokba nanği ti nanço namgalaq dia lou bunuj na louoqneb. Tamo 144,000 Qotei na nami mandamq dena awaiyelenej qaji nanği segi lou di qalieqa kere. Tamo qudei nanği lou di qalieqa keresai. ⁴ Tamo 144,000 nanği di nami unja ti sambalaosaiqneb. Deqa nanço jejamu yala jigatosai. Nanği une saiqoji. Kaja Du a walweloq sawa sawaq gileqnaqa nanği a dauryosib laqnu. Tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanço ambleq dena Qotei na tamo 144,000 nanği di awaiyelenej. Tamo nanği di Qotei na eleneq deqa nanği ingi meli bunuj bulosib Qotei wo Kaja Du wo nanço segi tamo unub. ⁵ Nanği nami gisan anjam bei marosaioqneb. Nanço jejamuq di une bei saiqoji.

Lan angro qalub nanği Qotei aqa anjam tamo ungasari nanği minjroqnsib laqneb

⁶ Ariya e olo nam atsimqa lan angro bei lan sorgomq dia pururueqnaqa unem. Lan angro dena Qotei aqa anjam bole bati gaigai sqas qaji di osi giloqnsiq tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanği minjroqnsiq laqnej. Tamo ungasari len segi segi qaji, sawa segi segi qaji, anjam maro segi segi qaji, jejamu segi segi qaji nanği turtnjroqnsiq anjam bole di minjroqnsiq laqnej. ⁷ A tulan koba lelenoqnsiq endegsi minjroqnej, "Qotei a na tamo ungasari nanço kumbra uge uge qa nanği peginjrsim numqajqa bati brantqo. Deqa ninggi Qotei ulaiyoqnsib aqa nam soqtoqniye. Qotei a lan ti mandam ti yuwal ti ya jumbum ti kalil gereiyej. Deqa ninggi a qa louoqniye."

⁸ Onaqa lan angro bei na lan angro di dauryosiq bej. Bosiq endegsi marej, "Qure koba Babilon a tulan padalougetqo! Od, a tulan padalougetqo! Babilon a na tamo ungasari kalil mandamq di so qaji nanği aqa sambala kumbra dauryoqnaq deqa are tigel-tetnjroqnej. Aqa kumbra di a na wain singila koba nanği anainjreqnaq nanarioqneb dego bul."

⁹ Onaqa lan angro bei a lan angro aiyel nanği di daurnjrsiq bej. Bosiq tulan koba lelenosiq marej, "Tamo bei a wagme juwan nanği aqa sulum wo qa louoqnsimqa aqa lanjaqsi banqsi toqor oqas di a wain singila koba uyobulqas. ¹⁰ Wain di Qotei aqa minjin singila koba. Qotei a nami wain di ya ti buljosai. Deqa tamo bei aqa lanjaqsi banqsi wagme juwan aqa toqor oqas di aqa une deqa Qotei na a pegiyosimqa aqa segi minjin gambanq di qamsim anaiyim uyqas. Uysimqa Qotei aqa lan angro nanği Kaja Du ombla na nanço namgalaq dia namyuo na ti meni yuo na ti jaqatin koba oqnsim sqas. ¹¹ Namyuo di aqa qurem bati gaigai oqoqnas. Tamo nanği wagme juwan aqa nam ti aqa toqor ti osibqa aqa sulum wo binjroqnaq di nanği bati gaigai qanam ti qolo ti jaqatin koba oqnsib sqab. Nanği aqaratqa keresai."

¹² Kumbra di brantimqa Qotei aqa segi tamo un-gasari nanngi unsibqa singila na tigelesoqnebe. Tamo ungasari nanngi di agi Qotei aqa dal anjam geregere dauryoqnsibqa nanngo areqalo Yesus qa singilateq nub.

¹³ Onaqa tamo bei a lan goge dia tulan koba lelenon-aqa e aqa kakoro quem. A na merbej, "Ni anjam endegsi nengrenye, 'Bini qa ti bunuq qa ti tamo ungasari kalil Tamo Koba Yesus qa nanngo areqalo singilateq nub qaji nanngi di jeu tamo nanngi na numoqnib morenoqn-qab. Deqa nanngi tulan areboleboleinjrim sqab.' O Jon, ni anjam degsi nengrenye." Onaqa Qotei aqa Mondor Bole a dego merbej, "Tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateq nub qaji nanngi tulan areboleboleinjrim sqab. Di kiyaaq? Nanngi qalieonub, nanngi mandam qa wau kalil uratosib lan qureq oqsib dia aqaratosib sqab. Kumbra bole bole kalil nanngi mandamq dia yoqneq qaji di aqa awai bole nanngi lan qureq oqsib dia itqab."

Mandam qa inggi meli gentqa batiqo

¹⁴ Ariya e olo nam atsimqa lanbi qat unem. Tamo bei lanbiq di awesoqnej. Tamo di a Tamo Angro bul. Aqa gateq di gate tatal gol na gereiyo qaji di atsiq soqnej. Aqa banq di sarep olekoba tulan qala uge ojesoqnej.

¹⁵ Onaqa olo lan angro bei Qotei aqa atra talq dena brantosiq tulan koba lelenosiqa tamo lanbiq di awesoqnej qaji di minjej, "Ingi meli gentqa batiqo. Mandam qa inggi kalil meliekritonub. Deqa ni ino sarep osimqa inggi meli gingenye." ¹⁶ Onaqa tamo lanbiq di awesoqnej qaji a na aqa sarep ganinyosiqa mandamq di inggi melielenej di kalil gingenyej.

¹⁷ Onaqa olo lan angro bei Qotei aqa atra tal lan qureq di unu qaji dena brantej. A dego sarep tulan qala uge ojesoqnej. ¹⁸ A brantonaqa olo lan angro bei na a dauryosiqa Qotei aqa atra bijalq dena brantej. Lan angro di Qotei na singila yonaqa a namyuo taqatosiq soqnej. A brantosiqa tulan koba lelenosiqa lan angro sarep tulan qala uge ojesoqnej qaji di minjej, "Mandam qa wain sil aqa gei meliekritonub. Deqa ni ino sarep tulan qala uge di osimqa wain sil aqa gei gingenyosim sawa qujaiq di koroinjre." ¹⁹ Degsi min-naqa lan angro dena tigelosiq aqa sarep osiqa ganinyonaqa mandamq di wain sil aqa gei melielenej qaji di kalil gingenyekritsiqa sawa qujaiq di koroinjrej. Osiqa wain gei parato qaji kulum kobaqujaq dia breinjrej. Kulum di Qotei aqa minjin. ²⁰ Kulum di qure koba aqa polomq di ateb unu. Kulumq dia nanngi na wain sil aqa gei paraparainjrnabqa kulumq dena len koba aisiqa mandamq di tulan koba maqosiq oqsik hos nanngo medabu tinq di dinej. Osiqa sawa tulan kobaquja kabutej. 300 kilomita dego.

Lan angro 7-pela nanngi inggi uge 7-pela ojesoqneq

15 Onaqa manwa kobaquja bei lan goge di brantonaq unem. Unsimqa tulan koba prugugetem. Lan angro 7-pela nanngi inggi uge 7-pela ojesonab unelenem. Tamo ungasari nanngi ugeugeinjraqajqa deqa

inggi uge di ojesoqneq. Ingi uge di koboamqa gulube bei brantqasai. Ingi uge 7-pela di koboamqa Qotei aqa minjin tore koboqas.

² Onaqa e olo nam atsimqa inggi kobaquja bei yuwal banga bul unem. Ingi di tulan jeqilosiq qunur bulej. Yuwal baban gogeq di namyuo pulonoqnej. Tamo ungasari nami wagme juwan ti aqa sulum ti aqa nam aqa toqor ti qoto itnjrsib qoto singilaeb qaji nanngi yuwal qalaq di tigelosib Qotei aqa gombin ojelejesoqneq.

³ Osib Qotei aqa wau tamo Moses aqa lou ti Kaja Du aqa lou na ti endegsib louoqneq,

"O Tamo Koba Qotei, singila kalil inoq di unu.

Wau kalil ni yeqnum qaji di singila koba.

Iga ino wau di unoqnsim deqa tulan prugugeteqnum.

Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngo Mandor Koba agi ni segi.

Kumbra kalil ni yeqnum qaji di tulan boledamu.

⁴ O Tamo Koba, ni segi qujai kumbra tulan bolequja yeqnum.

Ino jejamuq di une bei saiqoji.

Deqa tamo ungasari kalil nanngi bati gaigai ni binimoqnsibqa ino nam soqtoqnsib sqab.

Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi ino areq boqnsibqa ni qa louoqnqab.

Di kiyaaq? Ino kumbra bole kalil ni segi na boleq atekritonum."

⁵ Onaqa e olo nam atem di Qotei aqa atra tal lan qureq di unu qaji aqa siran waqesonaq unem. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babteqnu. ⁶ Onaqa lan angro 7-pela inggi uge 7-pela di ojesoqneq qaji nanngi Qotei aqa atra talq dena brantosiq oqedeb. Nanngi gara jugo qat tulan boledamu jigelenosib alalag gol na gereiyo qaji dena nanngo are targaq di kainysib soqneq. ⁷ Onaqa wagme nambile so qaji bei a brantosiq tabir 7-pela gol na gereiyo qaji di elenosiqa lan angro 7-pela nanngi di enjrej. Tabir 7-pela di Qotei bati gaigai sqas qaji aqa minjin na maqonaqa enjrej. ⁸ Onaqa Qotei aqa rian ti aqa singila ti dena qurem koba oqsia Qotei aqa atra tal getentej. Deqa tamo bei a Qotei aqa atra tal miligiq gilqa keresai. Lan angro 7-pela nanngi inggi uge 7-pela di bilentib koboamqa di tamo nanngi olo Qotei aqa atra tal miligiq gilqa kere.

Lan angro nanngi tabir 7-pela Qotei aqa minjin na maqelenej qaji di bilentonab mandamq aiej

16 Onaqa tamo bei Qotei aqa atra tal miligiq di soqnej qaji a na anjam bei marnaqa e aqa kakoro quem. A tulan koba lelenosiqa lan angro 7-pela nanngi di endegsi minjrej, "Ningi tabir 7-pela Qotei aqa minjin na maqelenejunu qaji di bilentib mandamq aiem."

² Onaqa lan angro matu a gilsiaqa aqa tabir namo bilentonaqa mandamq aiej. Mandamq ainaqa tamo nanngi wagme juwan aqa toqor osib aqa sulum binjyoqneq qaji nanngo jejamuq di yu singila kokba tulan uge bum-branyeleneq.

³ Onaqa lan angro namba 2 a olo gilsiaqa aqa tabir yuwalq di bilentej. Bilentonaqa yuwal a tamo moio qaji

nanngo leŋ bulej. Onaqa inŋi inŋi kalil yuwal miligiq di nambile so qaji nanŋi moreŋekriteb.

⁴ Onaqa laŋ anŋro namba 3 a kamba gilsiqua aqa tabir bilentonaqa ya jumbum ti ya ti deq aiej. Ainaqa ya kalil leŋ na ugeej. ⁵ Onaqa laŋ anŋro bei olo brantej. Laŋ anŋro di ya kalil taqato qaji laŋ anŋro. A na endegsi marnaq e quem, "O Qotei, ni bini unum. Ni nami soqnem. Ino kumbra kalil tulaŋ bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji. Utru deqa ni na tamo nanŋo kumbra uge qa peginjrsim gulube endi nanŋoq qarinyonum. O Qotei, ino kumbra di tulaŋ boledamu tiŋtiŋo. ⁶ Tamo nanŋi dena ino medabu o qaji tamo nanŋi ti ino segi tamo unŋasari nanŋi ti moiotnjreqnab nanŋo leŋ aioqnej. Deqa ni na kamba leŋ anainjronum nanŋi uynub. Keretsim anainjronum." ⁷ Onaqa atra bijal a endegsi marnaq e quem, "O Tamo Koba Qotei, siŋgila kalil inoq di unu. Ni na tamo unŋasari nanŋo kumbra uge uge kalil qa peginjroqnsimqa nanŋi padaltnjreqnum. Ino kumbra di tulaŋ boledamu tiŋtiŋo."

⁸ Onaqa laŋ anŋro namba 4 a gilsiqua aqa tabir seŋq di bilentonaqa Qotei na odonaqa seŋ tulaŋ kaŋkaŋosiqua tamo nanŋo jejamu koitetnjrej. ⁹ Seŋ aqa ŋamyuo di tulaŋ kaŋkaŋosiq tamo nanŋo jejamu koitetnjrej. Deqa nanŋi Qotei aqa ñam misiliŋyoqneb. Qotei a na gulube di qarinyej deqa nanŋi aqa ñam misiliŋyoqnsib aqa ñam soqtqa urateb. Uratosib nanŋo are bulyosai.

¹⁰ Onaqa laŋ anŋro namba 5 a gilsiqua aqa tabir bilentonaqa wagme juwan aqa awo jaram kobaq aiej. Ainaqa tamo nanŋi wagme juwan na taqatnjresoqnej qaji nanŋi ambrukobainjrnaq soqneb. Sosib jaqatin tulaŋ koba osib qala bisiriqtoqneb. ¹¹ Nanŋo jaqatin qa ti yu uge kalil nanŋo jejamuq di bumbran-yeleŋeb qaji deqa ti nanŋi tulaŋ minjinŋ oqetnjrnaqa Qotei laŋ qureq di unu qaji a misiliŋyoqneb. Nanŋo kumbra uge uge yoqneb qaji di nanŋi uratosai. Deqa nanŋo are bulyosai dego.

¹² Onaqa laŋ anŋro namba 6 a gilsiqua aqa tabir bilentonaqa Yufretis ya kobaq aiej. Ainaqa ya jeŋosiq mandor kokba nanŋi seŋ oqo sawaq dena bqajqa gam brantej. ¹³ Onaqa e olo ŋam atsimqa mondor uge qalub unjrem. Mondor uge qalub di balum du du bul. Nanŋi amal uge aqa medabuq na, wagme juwan aqa medabuq na ti, Satan aqa gisaŋ anjam maro tamo aqa medabuq na ti branteleŋeb. ¹⁴ Mondor uge qalub dena maŋwa uge uge siŋgila kokba yoqnsibqa mandor kokba sawa sawa kalil taqate-junub qaji nanŋoq giloqnsib minjreqnub, "Niŋgi na nuŋgo qaja tamo kalil koroinjrsib minjribqa tamo unŋasari nanŋo une qa peginjrqba batiamaqa nanŋi qotelenqab." Nanŋi degsib minjreqnub. Qotqajqa bati di agi Qotei siŋgila koba ti unu qaji aqa bati koba.

¹⁵ Onaqa Yesus a marej, "Niŋgi quiye. E bajin tamo bul niŋgi qa boqujatqai. Deqa tamo bei a ŋam sosim aqa gara tigsim sqas di a areboleboleiyqas. Di kiyaaq? A yosi laqasai. Deqa tamo unŋasari nanŋi aqa jemai unqasai."

¹⁶ Ariya mondor uge qalub dena mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanŋi joqsibqa Armagedon sawaq dia koroinjreb. Ñam "Armagedon" di Hibru anjam. Aqa utru, "Megido mana."

¹⁷ Onaqa laŋ anŋro namba 7 a gilsiqua aqa tabir jagwaq di bilentej. Bilentonaqa atra tal miligiq dia tamo bei na anjam marnaqa e aqa kakoro quem. Tamo di a Qotei aqa awo jaram koba jojomq di tigelesoqnej. A tulaŋ koba leleŋosiqua marej, "Gulube kalil di ko-boonub." ¹⁸ Onaqa minjal ti qatron ti kola anjam ti branteb. Mimiŋ dego brantej. Mimiŋ di tulaŋ kobaquja. Mimiŋ deqaji nami brantosaoqnej. Qotei na Adam gereiyej bati deqa mimiŋ deqaji brantosai dena bosibosiq agi bini unum. ¹⁹ Ariya mimiŋ di brantosiqua Babilon qure koba tulaŋ niŋaqqosiqua potoqalubtej. Qure qure kalil dego mimiŋ dena padaleleŋeb. Babilon aqa kumbra tulaŋ ugedamu. Aqa kumbra deqa Qotei a are qalsiqua wain siŋgila koba gambanq di qamsiq Babilon anaiyonaq uysiq nanariej. Wain di Qotei aqa minjinŋ koba. ²⁰ Onaqa nui kalil nanŋo so sawa uratosib jaraieleneb. Mana kalil dego jaraiosib koboeb. ²¹ Bati deqa ais oŋgol kokba awa bul aieleŋej. Ais oŋgol di tulaŋ kokba. Ais oŋgol segi segi nanŋo gulube 50 kilogram. Ais di laŋ goge dena tamo nanŋo jejamuq aisiqa nanŋi tulaŋ ugeugeinjrej. Qotei na ais di qarinyej deqa tamo nanŋi minjinŋ oqetnjrnaqa Qotei misiliŋyoqneb.

Qotei na sambala uŋa kobaquja a awai ugedamu yqas

17 Onaqa laŋ anŋro 7-pela tabir 7-pela ojesoqneb deqaji bei na bosiqua merbej, "Ni endeq au. Bamqa Qotei na sambala uŋa kobaquja aqa une qa pegiyosim a awai uge yim ni osormit unqam. Sambala uŋa di agi ya kokbaq di awejunu. ² Mandor kokba kalil mandamq di unub qaji nanŋi a ombla na sambalaosib laqnub. Tamo kalil mandamq di unub qaji nanŋi dego a ti sambalaosib laqnub. Nanŋo kumbra di nanŋi wain uyoqnsib nanarieqnub dego bul."

³ Laŋ anŋro na e degsi merbonaqa Qotei aqa Mondor Bole a bosiqua e siŋgilatbosiqua e wadau sawaq osi gilej. Onaqa e ŋam atsim uŋa bei sonaq unem. Uŋa di a wagme juwan lent aqa quraq di awesoqnej. Wagme juwan di aqa jejamuqsi ñam gargekoba neŋgreŋyonab soqneb. Ñam di Qotei misiliŋyo qaji ñam. Wagme juwan di aqa gate 7-pela. Aqa gateq di qala 10-pela soqneb. ⁴ Uŋa di gara lent utru aiyela dena kabuosiq soqnej. Gol ti meniŋ naimyo ti kolilei boledamu dena ti walaosiq awesoqnej. Aqa banq di gambanq gol na gereiyojaji ojesoqnej. Aqa kumbra uge uge na ti aqa sambala kumbra jigat dena ti gambanq miligiq di maqeleŋesoqnej. Aqa kumbra di Qotei aqa ŋamgalaq di tulaŋ ugedamu. ⁵ Uŋa di aqa ñam aqa lanjaqsi neŋgreŋyonab soqnej. Ñam di sasir anjam. Aqa ñam bole agiende, "Babilon qure kobaquja. A sambala uŋa kalil nanŋo ai. Kumbra uge uge kalil mandamq di so qaji nanŋo ai agi a segi." Aqa ñam bole agide. ⁶ Uŋa dena Qotei aqa segi tamo unŋasari nanŋi ugeugeinjroqnsiqua ñumeleŋeqnaq nanŋi moreŋoqneb. Tamo unŋasari nanŋi di Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilatosib

aqa ñam marsib laqneb qaji. Uña dena nanği ñumeq-naq nanği morenosib nanği leñ aieqnaqa a leñ di wain bul uyoqnsiq nanarieqnaq e degsi unsimqa tulan koba prugugetosim are koba qaloqnem.

⁷ Onaqa lañ anğro dena e merbej, “Ni kiyaqa are koba qaleqnum? Uña de wo wagme juwan wo nanği kumbra di sasir anjam. Wagme juwan agi gate 7-pela ti qala 10-pela ti unu. A na uña di qolaiyejunu. Nanği aiyel sasir anjam di aqa utru uliejunu. Di e na babbittqa ni que. ⁸ Wagme juwan ni unonum qaji di a nami soqnej. Ariya a bini sosai. Bunuqna a olo sub guma kobaq dena brantosim torei padalqas. Amqa tamo unğasari kalil mandamq di unub qaji nanği na wagme juwan di unsibqa nanği prugugetqab. Wagme juwan di agi a nami soqnej. A bini sosai. A olo bunuqna brantqas. Tamo unğasari nanği di Qotei a nami mandam atosaisosiq nanği ñambile gaigai sqajqa saidosiq ñambile qa buk miligiq di nanği ñam nengrenyosai.

⁹ “Tamo a areqalo bole ti sqas di a anjam endi geregere poiyeme. Wagme juwan aqa gate 7-pela nanği di mana 7-pela. Uña di a mana 7-pela goge quraq di awejunu. ¹⁰ Gate 7-pela di nanği mandor kokba 7-pela. Mandor 5-pela nanği nami padaleb. Qujai unu. Qujai a mandor sosaiunu. A mandor sqajqa tariñeqnu. A bunuqna mandor sosim sokiñalayosim padalqas. ¹¹ Wagme juwan nami soqnej bini sosai qaji a dego mandor koba bei. A mandor kokba 7-pela nanği ambleq di unu. A mandor koba namba 8. A dego torei padalqas.

¹² “Ariya qala 10-pela ni unjronum qaji di nanği utru e na ubtit ni quqwam. Nanği mandor kokba 10-pela. Nanği dego mandor sosaiunub. Nanği bunuqna wagme juwan a ombla na singila osib mandor kokba sqab. Sokiñalayosib olo padalqab. ¹³ Nanği mandor kokba sosibqa nanği areqalo qujaitosib nanği segi singila ti ñam ti kalil wagme juwan di yqab. ¹⁴ Osib Kaja Du qa ñirinosib qoto itqab. Amqa Kaja Du a qoto singilaosimqa nanği ñumqas. Kaja Du a tamo kokba kalil nanği Tamo Koba. A mandor kokba kalil nanği Mandor Koba. Tamo kalil a ombla unub qaji nanği a ti qoto singilaqab. Nanği di Kaja Du na metnjrsiq aqa segi tamo unğasari sqajqa giltnrej qaji. Deqa nanği aqa anjam bole dauryeqnub.”

¹⁵ Onaqa lañ anğro dena olo merbej, “Ya kokba sambala uña a di awesonaq ni unonum qaji di aqa utru e na ubtit ni quqwam. Ya kokba di tamo unğasari tulan gargekoba leñ segi segi qaji, jejamu segi segi qaji, anjam maro segi segi qaji nanği. ¹⁶ Qala 10-pela ni unjronum qaji nanği ti wagme juwan a ti nanği na sambala uña di jeutosib a tulan ugeugeiyosib gara bumbranye-tosib aqa damu uyekritosib tanu ñamyuo na koitqab. ¹⁷ Qotei a segi na mandor kokba nanği di areqalo enjrimqa nanği na uña di degsib ugeugeiyqab. Qotei a segi nami marej, ‘E na areqalo enjritqa nanği kumbra di yqab.’ Qotei a nami degsi marej. Deqa bati brantimqa Qotei na areqalo enjrimqa nanği areqalo qujaitosib nanği segi singila ti ñam ti kalil wagme juwan di yqab. Nanği kumbra degyibqa Qotei aqa an-

jam kalil nami marej qaji di aqa damu brantqas. ¹⁸ Uña ni unonum qaji di aqa utru e na ubtit ni quqwam. Uña di a qure kobaquja. A mandor kokba kalil mandamq di unub qaji nanği mandor koba sosiqqa nanği taqatnjre-qnu.”

Babilon qure kobaquja a tulan padalougetej

18 Onaqa e lañ anğro bei lañ qure uratosiq mandamq aieqnaq unem. Lañ anğro di tulan singila koba. Aqa qasari na walaiej dena mandam kalil suwanekritej. ² Onaqa a tulan koba lelenosiqqa endegsi marej, “Babilon qure kobaquja a tulan padalougetqo! Od, a tulan padalougetqo! Babilon qure di mondor uge uge kalil nanği so sawa. Mondor uge nanği ti qebari jigat nanği ti qebari uge kalil dego qure dia unub. ³ Tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği Babilon ombla na sambalaoqnsib laqneb. Nanği kumbra uge di nanği wain singila koba uyoqnsib nanarioqneb dego bul. Mandor kokba mandamq di unub qaji nanği dego Babilon ombla na sambala-oqnsib laqneb. Silali qa wauo qaji tamo nanği silali qa wauoqnsib Babilon aqa kumbra uge uge dena silali koba oqneb. Babilon a kumbra tulan ugedamu yoqnej a deqa jemaayosaiyoqnej.”

⁴ Onaqa lañ goge dia Qotei a tulan koba maonaqa e aqa kakoro quem. A endegsi marej, “O ijo segi tamo unğasari, ningi Babilon qure di uratosib boiye. Une kalil a yeqnu qaji di ningi a dauryosib yo uge. Aqa une deqa a awai uge oqas. Ningi a beteryosib awai uge di o uge. ⁵ Babilon aqa une kalil di tumbolosiq oqsiq lañ qure ojjoqa e unonum. Kumbra uge kalil a yoqnej qaji Qotei a deqa are walyosaieqnu. ⁶ Kumbra uge kalil sambala uña a yeqnu qaji ningi deqa are qalsibqa a kamba qaliye. A kumbra uge yoqnsiqqa olo di bunyoqnsiqqa kumbra tulan ugedamu yeqnu. Dego kere ningi aqa kumbra uge kalil deqa olo keretosib a kamba qaliye. A wain singila koba gambanq di qamsiq bulyeqnu. Deqa ningi olo wain tulan singila koba bulyosib a kamba anaiyiye. ⁷ A na aqa segi ñam soqtoqnsiqqa sambalaoqnsiq laqnsiqqa kumbra uge uge yeqnu. Ningi aqa kumbra deqa keretosib a jaqatinj koba yibqa a akamugetqas. A segi mareqnu, ‘E mandor koba. E ijo segi awo jaram kobaq di awejunum. E uña qobul sai. Gulube bei ijoq bqa keresai. Deqa e akamqasai.’ ⁸ A degsi mareqnu deqa bati qujai qa gulube tulan uge uge aqaq aieleqnas. Osim a makobaiyosim akamugetqas. Osim mam koba osim aqa jejamu ñamyuo na yugwas. Babilon aqa kumbra tulan ugedamu deqa Qotei na aqa une kalil qa pegiyosim a tulan padaltougetqas. Qotei a segi Qotei koba. A singila koba ti unu. Singila dena a na Babilon qure tulan padaltougetqas.

⁹ “Mandor kokba mandamq di unub qaji nanği Babilon ombla na sambalaoqnsib laqnsibqa kumbra tulan ugedamu yelenoqneb. Deqa Babilon qure a ñamyuo na yusim qurem oqoqnmqa mandor kokba nanği di unsibqa akamaniyosib tulan are gulubeinjqas. ¹⁰ Nanği Babilon aqa jaqatinj koba di unsibqa tulan ulaugetqab. Osib isaq di tigelesosib maroqnaqab, ‘O

Babilon, ni qure kobaquja! Ni nami qure singila koba soqnem! Ariya bini ni tulan padalougetonum! Bati qujai qa ino kumbra uge aqa awai agi ni itonum!

¹¹ "Silali qa wauo tamo sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi Babilon aqa jaqatin deqa are qalsibqa nanngi akamaniyoqnsibqa are tulan gulubeinjroqngas. Di kiyaaqa? Tamo qudei nanngi olo nanngo inngi inngi awaiyoqngasai. ¹² Nanngo inngi inngi agi gol, silva, meninj boledamu, kolilei tulan boledamu, gara qat naimyo, gara lent utru segi segi, gara yaunjo pirqaqo. Nanngo ñoro qudei agi ñamtañ quleqt bole bole, inngi inngi elefan aqa qalagei na gereiyo qaji, inngi inngi ñamtañ boledamu na gereiyelenjo qaji, inngi inngi bras na gereiyo qaji, inngi inngi ain na gereiyo qaji, inngi inngi meninj naimyo na gereiyo qaji. ¹³ Nanngo inngi inngi qudei agi meiwo, lei uyo qaji, sum koitib quleq oqwajqa, namur quleqt, goreñ quleqt, wain, goreñ goio qaji, bemsum, wit. Nanngo ñoro qudei agi bulmakau, kaja, hos roñgom ti, kanngal tamo nanngo jejamu ti nanngo qunun ti. Inngi inngi kalil deqaji tamo qudei nanngi olo bunu awaiyoqngasai. ¹⁴ Deqa silali qa wauo qaji tamo nanngi na Babilon endegsib minjoqngab, 'Inngi inngi kalil ni na elenqajqa are prugmoqnej qaji agi ni uratmosib koboobunub. Ñoro bole bole kalil silali kobaquja na gereiyeb qaji de ti ino segi wala bole bole ti agi koboobunub. Deqa inngi inngi kalil deqaji ni olo bunu unqasai.'

¹⁵ "Silali qa wauo qaji tamo nanngi na inngi inngi deqaji gargekoba qarinyeqnabqa Babilon na awaiyoqnsiqa silali tulan koba enjroqnej. Aqa kumbra dena bunuqna a jaqatin kobaiyqa. Yimqa silali qa wauo qaji tamo nanngi di unsibqa nanngi tulan ulaugetosib isaq di tigelesosibqa akamaniyoqnsib are tulan gulubeinjroqngas. ¹⁶ Osib endegsib Babilon minjoqngab, 'O qure koba Babilon, ni tulan padalougetonum! Nami ni gara qat tulan naimyo na kabuoqnsimqa gara lent utru segi segi jugoqnsimqa ino jejamu gol na ti meninj boledamu na ti kolilei boledamu na ti walatoqnsim soqnem. ¹⁷ Deqa bati qujai qa ino silali ti wala ti kalil agi saiekritonub.' Nanngi degsib Babilon minjoqngab.

"Qobun ojo tamo kalil nanngi ti tamo qobun na sawa sawaq di laqñub qaji nanngi ti tamo qobunq di waueqñub qaji nanngi ti tamo yuwalq dena silali eqñub qaji nanngi dego Babilon qure koqyosibqa isaq di tigelesqab. ¹⁸ Tigeelesosib ñamyuo na a yuim qurem oqoqñimqa di unsibqa tulan koba lelenjoqnsib maroqngab, 'Qure endi tulan kobaquja. Qure bei qure ende ti keresai. Sai bolesai!' ¹⁹ Nanngi degsib maroqnsibqa wi sum oqnsib nanngo gateq di atoqnsibqa akamaniyoqnsibqa are tulan gulubeinjroqngas. Osib tulan koba lelenjoqnsib endegsib Babilon minjoqngab, 'O Babilon koba, ni tulan padalougetonum! Qobun taqato tamo yuwalq di laqñub qaji nanngi inoq dena silali tulan koba oqñeb. Deqa nanngi ino jaqatin di unsibqa nanngi are tulan gulube-injroqngas. O aiyoi! Bati qujai qa ni torei padalougetonum!'

²⁰ "O lan qure ti Qotei aqa segi tamo unngasari ninngi ti tamo kalil Yesus na aqa anjam mare mare laqajqa qar-

inngi qaji ninngi ti Qotei aqa medabu o qaji tamo ti ninngi kalil Babilon qure tulan padalougetqo di unsibqa tulan areboleboleingeme. Babilon aqa kumbra uge uge kalil Qotei na unekritsiqa deqa keretsiq awai uge yqo. Kumbra uge kalil Babilon na ninngi enngiqnej qaji di Qotei na kamba kumbra uge yqo."

²¹ Ariya anjam di koboonaqa lan anngro singila koba bei a bosiqqa wit kuroyo qaji meninj kobaquja osiq soqtosiqa yuwalq di waiyej. Osiqa marej, "Qotei na degsim Babilon qure koba singila na waiyim kobaqas. Yim tamo qudei nanngi na olo bunu a unqasai. ²² O Babilon qure, nami tamo nanngi inoq di gombin ti yumba ti gul ti anjamoqñeb. Ariya bunuqna inoq di olo anjamqasai. Deqa tamo nanngi olo quoqngasai. Manwa tamo nanngi dego olo bunu inoq di sqasai. Wit kuroyibqa inoq di olo anjam atim quqwasai. ²³ Lam inoq di olo pulonqasai. Inoq di tamo bei na olo unja ban ojqasai. Unja na tamo ban ojqasai. Deqa nanngo aiyel anjam inoq di bunu quqwasai. Nami ino silali qa wauo qaji tamo nanngi tamo kokba soqñeb. Ariya bini nanngi koboobunub. O Babilon, ni na gumaniñ kumbra gargekoba yoqñem. Kumbra dena ni na tamo unngasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi gisa gisanjroqñem."

²⁴ Babilon qure a na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi ti Qotei aqa segi tamo unngasari nanngi ti ñumeqnaq moreñoqñeb. Aqa une di aqa jejamuq di sonaqa Qotei a unqo. Tamo kalil jeu tamo nanngi na mandamq endia ñumeqñab moreñoqñeb qaji nanngo lenj ainaq Qotei a di unsiqa agi Babilon aqa jejamuq di atqo.

Babilon qure a tulan padalougetej deqa tamo unngasari nanngi Qotei aqa ñam soqtoqñeb

19 Onaqa lan goge dia tamo unngasari tulan gargekoba nanngi murqumyeqñabqa e nanngo kakoro quem. Nanngi murqumyoqnsib endegsib maroqñeb, "Iga Qotei aqa ñam soq-toqñom! Gago Qotei a segi na iga elenjej. A ñam koba ti singila ti unu. ² A kumbra tintin na tamo unngasari nanngo kumbra qa nanngi peginjreñu. Agi a na sambala unja kobaquja awai tulan ugedamu yqo. Unja dena aqa sambala kumbra na tamo unngasari kalil mandamq di unub qaji nanngi ugeugeinjroqnej. Osiqa Qotei aqa wau tamo nanngi dego ñumeqnaq moreñoqñeb. Aqa une deqa Qotei na a pegiyosiqa qalqo. Deqa iga aqa ñam soqtoqñom!" Nanngi degsib murqumyoqnsib maroqñeb.

³ Osib nanngi olo lelenjosib endegsib maroqñeb, "Iga Qotei aqa ñam soqtoqñom! Namyuo na Babilon qure yusimqa aqa qurem bati gaigai oqoqngas!" ⁴ Onaqa gate kokba 24 nanngi ti wagme qolqe ñambile so qaji nanngi ti sinnga pulutosibqa Qotei awo jaram kobaq di awesoqnej qaji a qa louoqnsibqa maroqñeb, "Bole. Iga Qotei aqa ñam soqtoqñom!" ⁵ Onaqa Qotei aqa awo jaram koba jojomq dia tamo bei tigelosiq anjam bei marnaqa e aqa kakoro quem. A lelenjosiq endegsi marej, "Qotei aqa wau tamo ninngi ti tamo unngasari Qotei qa ulaoqnsibqa aqa sorgomq di geregere unub qaji ninngi ti tamo lanaj ti tamo ñam ti kalil ninngi Qotei aqa ñam soqtoqñiye!"

Kaja Du aqa uña barj ojqa batiqo deqa aqa Abu Qotei na inġi koba goiqo

⁶ Ariya lanġ goge dia tamo unġasari tulanġ gargekoba nanġi koroosib murqumyoqnsib anjam mareqnaqba e nanġo kakoro quem. Nanġo anjam di ya kobaquja meli dosiq anjam ateqnu dego bul. Nanġo anjam di kola aisiq anjam atobulqo. Nanġi tulanġ koba lelenjoqnsibqa endegsib maroqneb, "Iga gago Tamo Koba Qotei aqa ñam soqtoqnaqom! Singila kalil aqaq di unu deqa a bini Mandor Koba unu!" ⁷ Bini iga Qotei qa tulanġ areboleboleigoqnaqba aqa ñam soqtoqnaqom. Di kiyaaq? Kaja Du na aqa uña barj ojqa bati brantqoqa aqa uña a walaosiq aqa jejamu gereiyqo. ⁸ Qotei na a gara qat tulanġ naimyo jigetqo. Gara di tulanġ milalosiq suwanġunu." Gara qat naimyo di agi kumbra bole tinġin kalil Qotei aqa segi tamo unġasari nanġi yeqnu qaji.

⁹ Onaqa lanġ anġro dena olo merbej, "Ni anjam endegsim nengrenġe, 'Kaja Du aqa uña barj ojqa batiqo deqa aqa Abu Qotei na inġi koba goiqo. Goisiq aqa segi tamo unġasari nanġi metnjrqa-qa inġi uyqa bonub. Bonub qaji nanġi tulanġ areboleboleinġrqa.'" Osiaq merbej, "Anjam endi Qotei aqa anjam bole." ¹⁰ Lanġ anġro na e degsi merbonaqa e aqa areq di singa pulutosim a binjyqa laqnaqba a na merbej, "Ni e binjibaim! E ni bul. E ni ti tamo kalil Yesus aqa anjam qa nanġo areqalo singilateqnu qaji nanġi ti iga koba na wau qujai. Iga kalil was. Deqa ni Qotei segi binj-yoqnaq. Iga qalie, Qotei aqa Mondor a na qujai Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi qarinqreanaqa nanġi Qotei aqa anjam marsib laqnu. Deqa nanġi Yesus aqa ñam dego marsib laqnu."

Jon a tamo hos quraq di awesonaq unej

¹¹ Onaqa e olo ñam atsimqa lanġ waqonaqa hos qat bei brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa ñam agiende, "Qotei aqa Wau Geregere Taqateqnu Qaji Tamo." Aqa ñam bei, "Kumbra Bole Yeqnu Qaji Tamo." A kumbra tinġin na tamo unġasari nanġo une qa peginjroqnsiq nanġi qoto itnjreanu. ¹² Aqa ñamdamu ñam pulonġ bul pulonjoqnej. Aqa gateq di gate tatal gargekoba atesoqnej. Gate tatal di mandor kokba nanġi na ateqnu deqaji bul. Aqa jejamuq di ñam bei nengrenġonab soqnej. Ñam di a segi qalie. Tamo bei ñam di qaliesai. ¹³ A gara olekoba dena kabuosiq aqa di lenġ di tuqtej. Aqa ñam endegsib mareqnu, "Qotei aqa Anjam." ¹⁴ Onaqa e olo ñam atem di qaja tamo tulanġ gargekoba lanġ qureq dena hos segi segi osibqa hos quraq di awoelenosib Kristus dauryosib gileqnaq unġrem. Hos nanġi di qat kalil. Qaja tamo nanġi di gara qat tulanġ naimyo milalo jigelensoqneb. ¹⁵ Kristus aqa medabuq na serie olekoba tulanġ qala uge brantej. A serie di osimqa tamo unġasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanġi ñumelenqajqa deqa aqa medabuq na brantej. A bu toqon ain na gereiy qaji di dego ojsimqa dena tamo unġasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanġi singila na taqatnjroqnsimqa

wain gei parato qaji kulumq dia aqa singa waiysim wain gei paraparainġrqa. Kulum di agi Qotei singila koba ti unu qaji aqa minġin. ¹⁶ Kristus aqa gara olekobaqsi aqa qaloqsi ñam endegsib nengrenġeb unu, "Mandor kokba kalil nanġo Mandor Koba. Tamo kokba kalil nanġo Tamo Koba."

¹⁷ Ariya e lanġ anġro bei senġ di tigelesonaq unem. A tulanġ koba lelenosiq qebari kalil lanġ sorgomq di pururueqnu qaji nanġi metnjrej, "Ninġi bosib koroabqa Qotei na inġi koba atsim metnjim ninġi uyiye. ¹⁸ Mandor kokba ti qaja tamo nanġo gate ti tamo singila nanġi ti tamo nanġi hos quraq di awejunub qaji nanġi ti nanġo hos ti Kristus na ñumelenqnaqba nanġo qusa ninġi bosib uyiye. Kanġal tamo nanġi ti tamo nanġi nanġo segi wau ojeqnu qaji nanġi ti tamo lanġ ti tamo ñam ti kalil nanġo qusa ninġi bosib uyiye."

¹⁹ Onaqa e olo ñam atsimqa wagme juwanġ a ti mandor kokba kalil mandamq di unub qaji nanġi ti nanġo qaja tamo ti nanġi bosib koroesonab unġrem. Nanġi na tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa qaja tamo nanġi ti qoto itnjrqa marsibqa deqa koroesoqneb. ²⁰ Ariya tamo hos quraq di awesoqnej qaji a na wagme juwanġ wo Satan aqa gisaq anjam maro tamo wo nanġi aiyel ñambile sonab ojsiq wainġnaq ñamyuoq aieb. Ñamyuoq dia meniġ kalil yusiq ñanġaeqnu. Satan aqa gisaq anjam maro tamo di nami wagme juwanġ aqa ñamgalaq dia manġwa tulanġ kokba yoqnej. Aqa kumbra dena a na tamo unġasari wagme juwanġ aqa toqor osib aqa sulum binjyoqneb qaji nanġi gisa gisaqnjroqnej.

²¹ Onaqa tamo hos quraq di awesoqnej qaji a na serie olekoba aqa medabuq dena brantej qaji di osiaq mandor kokba nanġo qaja tamo nanġi di ñumeqnaq morenoqneb. Onaqa qebari kalil nanġi bosib qaja tamo nanġo qusa uynab mene diqnjrej.

Satan a sub guma koba dia wausau 1,000 tontim sqas

20 Ariya lanġ anġro bei lanġ goge dena aieqnaq e unem. A sub guma koba di taqatqajqa deqa Qotei na singila yonaqa a sil raunġa ojsiq mandamq aieb.

² Aisiq amal kobaquja di ojsiq sil dena tontej. A wausau 1,000 tontim sqas. Amal di nami soqnej qaji. Aqa ñam Satan. Aqa ñam bei, "Tamo Kalil Nanġo Ñam Ugetnjro Qaji Tamo." ³ Lanġ anġro dena Satan ojsiq tontosiq sub guma kobaq di waiyej. Waiysiq sub me kabutosiq qandimtej. A dia wausau 1,000 tontim sqas. Deqa a na tamo unġasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanġi olo gisa gisaqnjroqnaqasai. A subq dia tarijosim soqnaqba wausau 1,000 di koboamqa a olo uratib oqedosimqa sokiñalayqas.

⁴ Onaqa e olo ñam atsimqa awo jaram kokba qudei unġrem. Awo jaram kokbaq dia tamo qudei nanġi awoelensoqneb. Tamo nanġi di Qotei na wau enġnaqa nanġi awo jaram kokbaq dia awoosib tamo unġasari nanġo kumbra qa nanġi peginjroqneb. Onaqa e olo ñam atsimqa tamo unġasari tulanġ gargekoba nami moreno qaji nanġo qununġ unġrelenġem. Tamo unġasari nanġi di Yesus qa nanġo areqalo singilatoqneb qaji. Nanġi nami Yesus aqa ñam maroqnsibqa Qotei aqa

anjam singila na ojesoqneb deqa jeu tamo nanği na nanço kakoro giŋgeŋjrnab nanği moreŋeb. Tamo unğasari nanği di wagme juwan wo aqa sulum wo binjinrosai oqneb. Nanço lanjaqsi banqsi wagme juwan aqa toqor osai. Deqa nanği olo ŋambile osib wausau 1,000 Kristus ombla mandor kokba sqab. ⁵ Di subq na tigelo namo qaji. Ariya tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilatosaı qaji nanği bati deqa ŋambile oqasai. Nanği mati tariŋosib soqñibqa wausau 1,000 di koboamqa di nanği subq na tigelqab. ⁶ Tamo unğasari namoosib subq na tigelqab qaji nanği di Qotei aqa segi tamo unğasari nami giltnjrej qaji. Deqa nanği tulan arebolebole-injrqa. Nanği moio bunu qaji turqasai. Moio dena nanği taqatnjrqa keresai. Nanği Qotei wo Kristus wo nanço atra tamo sosib wausau 1,000 Kristus ombla mandor kokba sqab.

Satan a bati gaigai ŋamyuo kobaq dia jaqatın oqnsim sqas

⁷ Wausau 1,000 di koboamqa sub guma koba aqa me olo waqtibqa Satan a subq dena oqedqas. ⁸ Oqedosimqa sawa sawa kalilq giloqnsimqa tamo unğasari nanği gisa gisaŋjroqñqas. Tamo unğasari nanği di Gok sawa qaji ti Magok sawa qaji ti. Satan a na nanği koroinjrimqa qoto qa gilqab. Nanği tulan gargekoba. Nanği ulul bul sisiyqa keresai. ⁹ Nanği sawa sawa kalilq dena olo belenqosib Qotei aqa segi qure koba a na tulan qalaqalaiyeqñu qaji di agutesqab. Osib Qotei aqa segi tamo unğa-sari nanço so sawa dego agutesqab. Qaja tamo nanği di bosib Qotei aqa qure di agutesoqñibqa lanğ goge dena ŋamyuo aisim nanği koitnjrqa. ¹⁰ Satan a na nanği walawalainjroqñej deqa Qotei na waiyim ŋamyuoq aiqas. Ŋamyuoq dia meniŋ kalil yusiq ŋanğaeqñu. Wagme juwan wo Satan aqa gisaŋ anjam maro tamo wo nanği aiyel nami ŋamyuoq di wainjreb unub. Deqa Satan a dego Qotei na waiyim ŋamyuoq aisim nanği aiyel koba na bati gaigai qolo ti qanam ti ŋamyuoq dia jaqatın oqnsib sqab.

Tamo unğasari kalil nanği Qotei aqa awo jaram namoq dia tigelesqab

¹¹ Ariya e olo ŋam atsimqa awo jaram kobaquja tulan qat unem. Qotei a awo jaram dia awesonaqa aqa ulatamuq dena mandam ti lanğ ti jaraosib lounnab unjrem. ¹² Onaqa e olo ŋam atem di tamo unğasari nami moreŋeb qaji nanği Qotei aqa awo jaram namoq di tigelesonab unjrem. Tamo ŋam ti tamo lanğaj ti kalil unjrem. Unjreqnam lanğ anğro qudei nanği na buk qudei osi bosib waqteleneb. Buk miligiq di kumbra kalil tamo unğasari nanği nami yoqñeb qaji di Qotei na neŋgreŋyonaq soqñeb. Buk bei dego lanğ anğro nanği osi bosib waqteb. Buk di ŋambile gai-gai sqajqa buk. Ariya Qotei a awo jaram kobaqujaq di aweso-siqa anjam kalil buk qudei miligiq di nengreŋyonaq soqñej qaji di sisiyosiq anjam dena tamo unğasari moreŋo qaji nanço kumbra kalil qa nanği peginjrej. ¹³ Onaqa tamo kalil nami yuwalq di moreŋeb qaji nanği yuwal na uratnjr-

naq tigeleb. Moio ti moio qure ti nanği na tamo unğasari nami moreŋeb qaji nanği dego uratnjrnaq tigeleb. Onaqa Qotei a awo jaramq di awesosiqa tamo unğasari nanço segi segi kumbra nami yoqñeb qaji di buk mili-giq di sisiyosiq dena nanği peginjrej. ¹⁴ Osiqa moio ti moio qure ti osiq ŋamyuo kobaq wainjrej. Ŋamyuo koba di moio bunu qaji. ¹⁵ Tamo unğasari kalil nanço ŋam ŋambile qa buk miligiq di sosai qaji nanği di Qotei na breinjrnaq ŋamyuoq aieleŋeb.

Lanğ bunuj ti mandam bunuj ti brantqas

21 Onaqa e olo ŋam atsimqa lanğ bunuj ti mandam bunuj ti unjrem. Lanğ namij ti mandam namij ti koboeb. Yuwal dego koboej. ² Onaqa e Qotei aqa segi qure koba Jerusalem bunuj di dego unem. Qure di Qotei aqaq di sosiqa lanğ goge dena mandamq aieqnaq unem. Qure di aqa wala tulan boledamu. Dunğenge tamo banğ ojqa osim walaeqñu dego kere. ³ Onaqa Qotei aqa awo jaram namoq dia tamo bei tigelosiq anjam marnaqa e aqa kakoro quem. A tulan koba leleŋosiq marej, "Niŋgi quiyee. Bini Qotei aqa tal aisiq tamo unğasari nançoq di unu. Deqa Qotei a nanço ambleq di sqas. Nanği aqa segi tamo unğasari sqab. Od, Qotei a nanği koba na sqab. A nanço Qotei sqas. ⁴ Sosimqa nanço ŋam ya kalil nuntetnjrqa. Deqa nanği olo akamqasai. Nanği olo bunu moreŋqasai. Nanği olo are gulubeinjraqasai. Nanği olo jaqatın oqasai. Kumbra namij deqaji kalil koboqo."

⁵ Onaqa Qotei a awo jaram kobaq di awesosiq marej, "Niŋgi quiyee. E inği inği kalil bunuj atonum." Osiqa merbej, "Ni anjam kalil endi nengreŋye. Anjam endi bole kalil. Tamo nanği qusib marqab, 'Bole.'" ⁶ Osiqa olo merbej, "Anjam kalil e nami maroq-nem qaji di aqa damu bini brantqo. E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. E inği inği kalil qa utru. Wau kalil e yeqñum qaji di e olo koboteqñum. Tamo a ya qaryimqa e na ŋambile qa ya jumbumq dena tigsiy anaiyit uyqas. Ya di awai saiqoqi. E na lanğa anaiyqai. ⁷ Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na inği inği kalil di lanğa yqai. E aqa Qotei sqai. A ijo anğro sqas.

⁸ "Ariya tamo nanği ulakobaoqnsib Yesus qa nanço areqalo singilatosaieqñub qaji nanği kalil ŋamyuo kobaq aiqab. Tamo kumbra uge yo qaji, leŋ ojo qaji, sambala kumbra yo qaji, gumaninjo qaji, quŋam qalo qaji, qotei gisaŋ binjinro qaji, gisaŋ anjam maro qaji nanği kalil ŋamyuoq aieleŋqab. Ŋamyuoq dia meniŋ kalil yusiq ŋanğaeqñu. Ŋamyuo di moio bunu qaji."

Jon a Jerusalem qure bunuj unej

⁹ Ariya lanğ anğro 7-pela tabir 7-pela ojesoqñeb nanği deqaji bei bosiq a ijo areq di tigelej. Tabir 7-pela miligiq di agi nami inği uge 7-pela jigsib bilentonab mandamq aisiq tamo unğasari nanği tulan ugeugeinjrej. Bati di Qotei aqa minjin koboej. Ariya lanğ anğro dena merbej, "Ni endeq au. Bamqa Kaja Du aqa unğa bunuj walaqo qaji di osormit unqam." ¹⁰ Onaqa Qotei aqa Mondor Bole na e singilatbonaqa lanğ anğro dena e osiq mana

tulan goge kobaq oqej. Oqsiq dia Qotei aqa segi qure koba Jerusalem bunuj osorbej. Qure di Qotei aqaq di sosiqa lan goge dena mandamq aieqnaq unem.

¹¹ Qure di Qotei aqa rian na tulan suwanjej. Aqa rian di tulan bolequja. A meniñ boledamu bul. A tulan suwanjosiq meniñ jaspalej. Osiqa tulan jeqilosiq qunun bulej. ¹² Qure di dadanyeb di tulan goge koba. Dadan di aqa siranme 12-pela soqneq. Siranme jomq dia lan angro 12-pela tigelesoqneq. Siranmeq dia Israel tamo ungasari nanjo moma utru 12-pela nanjo ñam nengrenyonab soqneq. ¹³ Dadan guta qa di siranme qalub soqneq. Dadan taun qa di siranme qalub soqneq. Dadan beben qa di siranme qalub soqneq. Dadan guma qa di siranme qalub soqneq. ¹⁴ Meniñ kokba 12-pela na dadan aqa utru singilateb. Meniñ quraq di tamo 12-pela Kaja Du na qarinjirnaq aqa anjam marsib laqneq qaji nanjo ñam atnab soqneq.

¹⁵ Lan angro e anjam merboqnej qaji a na toqonj bei gol na gereiyo qaji di ojesoqnej. Ojsiqa qure ti qure aqa dadan ti dadan aqa siranme ti nanjo ole keretej. ¹⁶ Qure aqa par ti ole ti kerekere. Lan angro dena toqonj di osiqa qure keretej di aqa par ti ole ti goge ti 2,200 kilomita. Qure di aqa par ti ole ti goge ti kerekere. ¹⁷ Lan angro na qure aqa dadan keretej di aqa goge 144 meta. Toqonj lan angro na ojesoqnej qaji di mandam qaji toqonj. Mandam aqa kereto na lan angro na ingi ingi kalil keretoqnej. Kereto dena a na dadan keretej.

¹⁸ Qure aqa dadan di Qotei na meniñ jaspale gereiyej. Qure di gol na gereiyej. Qure di tulan rianjosiq qunun bulej. ¹⁹ Meniñ boledamu segi segi na dadan aqa utru walatej. Meniñ boledamu namba 1 aqa ñam jaspale. Meniñ namba 2 aqa ñam sapaia. A qenjent. Meniñ namba 3 aqa ñam aget. Meniñ namba 4 aqa ñam emeral. A ñam banqa gesgi bul. ²⁰ Meniñ namba 5 aqa ñam sadonikis. A lentosiq qat dego. Meniñ namba 6 aqa ñam konilian. A lent. Meniñ namba 7 aqa ñam krisolait. A merient. Meniñ namba 8 aqa ñam beril. A ñam banqa gesgi bul. Meniñ namba 9 aqa ñam topas. A merient. Meniñ namba 10 aqa ñam krisopres. Meniñ namba 11 aqa ñam haiasin. Meniñ namba 12 aqa ñam ametis. A lent. ²¹ Dadan aqa siran 12-pela di meniñ qat kokba 12-pela. Meniñ kokba di kolilei tanu bul. Siran segi segi di meniñ qat qujai deqaji. Ariya qure aqa gam kalil gol na gereiyej. Gam di tulan jeqilosiq qunun bulej.

²² Qure dia e atra tal bei unosai. Tamo Koba Qotei singila kalil ti unu qaji nanji Kaja Du wo nanji segi aiyel qure di aqa atra tal. ²³ Qure di senj ti bai ti na suwantosai. Qotei aqa segi rian na qure di suwantoqnqas. Kaja Du a segi qure di aqa pulonj. ²⁴ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji qure di aqa rian na walweloqnqab. Mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanji na nanjo ñoro bole bole oqnqas qure miligiq osi boqnqab. ²⁵ Dadan aqa siranme kalil waqesqab. Olo kabutqasai. Bati gaigai waqesqab. Di kiyaaq? Qure dia qolooqnqasai. Gaigai suwanjo sqas. ²⁶ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji

nanji na nanjo wala ti nanjo ñoro bole bole ti Qotei aqa qure koba di miligiq osi boqnqab. ²⁷ Ariya ingi jiga ti tamo nanji kumbra uge uge yeqnub qaji nanji ti tamo nanji gisan anjam mareqnuq qaji nanji ti qure di miligiq gilqa keresai. Tamo ungasari nanjo ñam ñambile qa buk miligiq di Qotei na nengrenyej qaji nanji segi qure di miligiq gilqa kere. Ñambile qa buk di agi Kaja Du aqa segi buk.

Jon a ñambile gaigai sqajqa ya ti ñambile gaigai sqajqa ñamtanj ti unej

22 Ariya lan angro dena ya bei osorbej. Ya di ñambile qa ya. Ya di tulan rianjosiq qunun bulej. Ya di Qotei wo Kaja Du wo nanjo awo jaram kobaq dena bosiq qure aqa gam koba dauryosiq sumoqnej. ² Ya qalaqsi ñambile qa ñamtanj bei tigelesoqnej. Ñam di bai segi segi qa gei utru segi segi yoqnqas. Bai bei gei utru bei yqas. Bai bei gei utru bei yqas. Degsim gilsim gei utru 12-pelatqas. Aqa banqa na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo ma kobotetnjroqnqas. ³ Ingi ingi kalil Qotei a uge qa marqo qaji nanji qure dia sqasai.

Qure dia Qotei wo Kaja Du wo nanjo awo jaram kobaquja sqas. Qotei aqa wau tamo nanji a qa louoqnqab. ⁴ Osib aqa ulatamu unoqnqab. A na aqa ñam nanjo lanjaq dia nengrenyim sqas. ⁵ Qure dia ambuoqnqasai. Deqa lam qatrentqasai. Senj suwanjoqnqasai. Tamo Koba Qotei a segi na tamo ungasari nanji suwantnjroqnqas. Yim nanji bati gaigai mandor kokba sqab.

Yesus a boqujatqas

⁶ Onaqa lan angro dena olo merbej, "Anjam endi bole kalil. Tamo kalil nanji qusib marqab, 'Bole.' Tamo Koba Qotei a na aqa medabu o qaji tamo nanji are tigeltetnjreqlaqa nanji aqa anjam marsib laqnub. Ariya bini Qotei na aqa lan angro qariny-qoqa bosiq aqa wau tamo kalil nanji kumbra urur brantqas qaji endi osornjroq. ⁷ Ningi quiye. Yesus a marqo, 'E ningi qa boqujatqai.'"

Qotei aqa anjam e na buk endia nengrenyonum qaji di tamo ungasari nanji dauryqab nanji tulan arebolebolejnqas.

⁸ E Jon. E ijo dabkala na anjam kalil endi quem. E ijo ñamdamu na kumbra kalil endi unem. Unsimqa lan angro kumbra endi osorbej qaji aqa areq di singa pulutosim a binjyqa laqnamqa a na merbej, ⁹ "Ni e binjibaim! E ni bul. E ni ti ino was nanji ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji ti iga koba na wau qujai. Tamo kalil anjam ni buk endia nengrenyonum di dauryeqnuq qaji nanji dego iga ti koba na wau qujai. Deqa ni Qotei segi binjyoqnime." ¹⁰ Osiqa merbej, "Qotei aqa anjam ni buk endia nengrenyonum qaji di tentaim. Ni mare mare laqne. Di kiyaaq? Kumbra kalil endi brantqa bati jojomqo. ¹¹ Bati jojomqo deqa ungun. Tamo ungasari kumbra uge uge yeqnub qaji nanji olo kumbra uge uge yoqnebe. Tamo ungasari kumbra jigat

yeqñub qaji nanđi olo kumbra jigat yoqnebe. Tamo uñgasari kumbra bole bole yeqñub qaji nanđi olo kumbra bole bole yoqnebe. Tamo uñgasari Qotei na aqa segi kumbra boleq di sqajqa giltñjrej qaji nanđi olo aqa kumbra bole di yoqnebe.”

¹² Yesus a marqo, “Niñđi quiye. E urur boqujatqai. Bosiy tamo nanđo kumbra segi segi pegiysiy awai enjraqai. ¹³ E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. E segi namo qaji. E segi bunuq di dego sqai. E iñđi iñđi kalil qa utru. Wau kalil e yeqñum qaji di e olo koboteqñum.

¹⁴ “Tamo uñgasari nanđo gara yansonub qatqo qaji nanđi tulañ areboleboleinñrim sqab. Nanđi ñambile qa ñam gei osib uyqa kere. Nanđi Qotei aqa qure koba dego miligiq gilqa kere. ¹⁵ Tamo nanđi kumbra uge uge yeqñub qaji nanđi Qotei aqa qure koba di miligiq gilqasai. Nanđi oqeq di sqab. Tamo gumaniño qaji, quñam qalo qaji, sambala kumbra yo qaji, leñ ojo qaji, gisañ qotei biñinñro qaji, gisañ kumbra dauryqajqa tulañ arearetnñro qaji nanđi Qotei aqa qure koba di miligiq gilqasai. Nanđi oqeq di sqab. ¹⁶ E Yesus. E na ijo lañ añgro qarinyo-numqa niñđi e qa loueqñub qaji niñđi qa aisiq anjam endi palontosiq merñgwo. E Mandor Koba Devit aqa leñq dena ñambabem qaji. E Devit aqa Añgro. Nebeqa laqnaqa burbas bunuj oqeqñu dego kere e minjaleqñum.”

¹⁷ Qotei aqa Mondor Bole wo Kaja Du aqa uña bunuj wo nanđi aiyel na maronub, “Yesus, ni aue.” Anjam e nengrenyo-num qaji endi niñđi kalil qusib mariye, “Yesus, ni aue.” Tamo a ya qaryimqa bosim ñambile qa ya di osim uyem. Ya di awai saiqoji. Qotei na laña anaiyqas.

Tamo uñgasari anjam endi queqñub qaji nanđi Jon na anjam siñgila bei minñrej

¹⁸ Tamo kalil Qotei aqa anjam e buk endia nengrenyonum di queqñub qaji nanđi e siñgila na endegsi minñraqai. Tamo bei a mandam qa anjam bei osim Qotei aqa anjam ende ti turtqas di gulube uge uge kalil buk endia nengrenyonum qaji di Qotei na kamba tamo di yqas. ¹⁹ Ariya tamo bei a Qotei aqa anjam e buk endia nengrenyonum qaji mutu bei osim taqal waiyqas di Qotei na kamba tamo di taqal waiyimqa a ñambile qa ñam gei osim uyqasai. A Qotei aqa qure koba dego miligiq gilqasai.

²⁰ Tamo a kumbra endi kalil babtqo qaji a endegsi marqo, “Bole, e boqujatqai.”

Anjam endi bole. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²¹ Tamo Koba Yesus a tamo uñgasari kalil nanđi qa are tulañ boleiyeme.